

בן יתן לידידו שנא, מה זה יתן לידידו? זהו שמקורו מברך, שהקדוש ברוך הוא נותן לו שנה בעולם ההוא, כמו שנאמר (משלי א) וְשִׁכַּבְתָּ וְעָרְבָה שְׁנָתְךָ, משום שיש לו חלק בעולם הבא, כדי שאותו האיש ישכב ויהנה בעולם הבא ההוא כראוי.

יש אחד ואין שני וגו', יש אחד - זהו אדם שהוא יחידי בעולם, לא יחידי כראוי, אלא שהוא בלי זוג. ואין שני - שאין עמו סמך. גם בן - שיקים שמו בישראל לא השאיר. ואח אין לו - שייביא אותו לתקון.

ואין קץ לכל עמלו - שהוא עמל תמיד, שמקדים יום ולילה. גם עינו לא תשבע עשר - ואין לו לב להשגיח ולומר, למי אני עמל ומחסר את נפשי מטובה.

ואם תאמר שכדי שיאכל וישתה יותר ויעשה משתה בכל יום תמיד - לא כן, שהרי הנפש אינה נהנית ממנו. אלא ודאי הוא מחסר את נפשו מטוב של האור של העולם הבא משום שזוהי נפש חסרה, שלא השלמה כראוי. בא ראה כמה חס הקדוש ברוך הוא על מעשיו, משום שרוצה שיתקן ולא יאבד מאותו העולם הבא, כמו שאמרנו. **רבי** חייא שאל, זה שהוא צדיק שלם ומשתדל בתורה ימים ולילות וכל מעשיו לשמו של הקדוש ברוך הוא ולא זכה לבנים בעולם הזה, כמו שהשתדל בהם ולא זכה, או שהיו לו ומתו - מה הם לעולם הבא? אמר לו רבי יוסי, מעשיו והתורה ההיא מגנים עליו לעולם ההוא.

אמר רבי יצחק, עליהם ועל אותם צדיקי האמת, [כמו רבי יוחנן שהיו לו בנים ומתו, וכמו רבי חזקיה שהוא עקר] עליהם כתוב (ישעיה נב) כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי ובחרו באשר חפצתי ומחזיקים בבירתי. מה כתוב אחריו? ונתתי להם בביתי ובחומתי יד ושם טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן לו אשר לא יכרת, משום שלא לה יש חלק לעולם הבא. אמר לו רבי יוסי, נאה הוא ויפה.

בא ראה, צדיק שלם שהיו בו כל אלה והשלם כראוי ומת בלי בנים, והנה יורש מקומו בעולם ההוא - האם אשתו צריכה יבום או

לא? אם תאמר שצריכה להתייבם, הרי זה לריקנות, שהרי את מקומו ירש בעולם ההוא.

אף ודאי צריכה ליבום, משום שאיננו יודעים אם היה שלם במעשיו ואם לא. ואם היא מתיבמת, זה לא היה בריקנות, משום שיש מקום לקדוש ברוך הוא לאיש הזה שהיה בעולם ומת בלי בנים וגואל לא היה לו בעולם. כיון שהצדיק השלם הזה מת ואשתו מתיבמת, והוא ירש את מקומו, בא האיש ההוא ומשתלם כאן, ובין כך ובין כך הקדוש ברוך הוא מזמין לו מקום לעולם עד שימות הצדיק השלם הזה והוא ישתלם בעולם. זהו שכתוב (במדבר לב) כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדול וגו'.

וזהו ששנינו, בנים מזמנים לצדיקים במיתתם. בחייהם לא זכו, ובמיתתם זכו. ומשום כך כל מעשיו של הקדוש ברוך הוא כלם אמת וזכות, [וחס] וחיים על הכל. (קהלת ד) טובים השנים מן האחד אשר יש להם שכר טוב בעמלם - אלו הם שמתעסקים בעולם הזה להוליד בנים, שאותם בנים שהשאירו, בגללם יש להם שכר טוב בעולם הזה ובגללם יורשים אבותיהם חלק בעולם ההוא, ובארורהו.

בא ראה, הקדוש ברוך הוא נוטע אילנות בעולם הזה. אם הצליחו - יפה. לא הצליחו - עוקר אותם ושותל אותם אפלו פמה פעמים, ומשום כך כל דרכי הקדוש ברוך הוא הן לטוב ולתקן את העולם.

בא אל אשת אחיך ויבם אתה. שהרי יהודה וכל השבטים היו יודעים את זה ועקר הדבר והקם זרע, משום שאותו הזרע צריך להתתקן הדבר ולגלם גלם לתקון שלא יפרד הזרע משרשו כראוי, זהו שכתוב (איוב לד) ואדם על עפר ישוב.

ובשנתקן אחר כך כראוי, אלו משתבחים בעולם ההוא, משום שהקדוש ברוך הוא מתרצה בהם, ומשום כך כתוב (קהלת ד) ושבח אני את המתים שכבר מתו, דוקא, מן החיים אשר הם חיים עדנה. מה זה עדנה? כמו שנאמר (בראשית יח) אחרי בלתי היתה לי עדנה, וכתוב (איוב לג) ישוב לימי עלומיו.

וטוב משניהם את אשר עדן לא היה [שלא שב לימי עלומיו] אשר לא ראה את המעשה הרע אשר נעשה תחת השמש. וטוב

משניהם את אשר עָדן לא הָיָה, שלא שָׁב לימי עלומיו ולא צָרִיף להתתקן ולא סוּבַל חֲטָאִים ראשונים, משום שהקדוש ברוך הוא נָתַן לוּ מְקוֹם מְתַקֵּן בְּעוֹלָם הַהוּא כְּרֵאוּי.

בא רָאָה מָה כְּתוּב? (קהלת ח) וּבִכְּן רֵאִיתִי רְשָׁעִים קְבָרִים וְגו', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מִשׁוּם שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה חֶסֶד וְלֹא רוֹצֵה לְכַלּוֹת אֶת הָעוֹלָם, אֲלֵא כְּמוֹ שֶׁנֶּתְבָּאֵר, וְכָל דְּרָכָיו כָּלָם אֱמֶת וְזִכּוֹת לְהִיטִיב לָהֶם בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. אֲשֶׁרִי חִלַּקְם שֶׁל הַצְּדִיקִים שֶׁהֵם הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת, עֲלֵיהֶם כְּתוּב (תהלים לו) צְדִיקִים יִירָשׁוּ אָרֶץ.

וירע בְּעֵינַי ה' אֲשֶׁר עָשָׂה וַיָּמַת גַּם אֶתוֹ. רַבִּי חֲזִיא פְתַח, (קהלת יא) בְּבַקֵּר זֶרַע אֶת זֶרְעָךָ וְלַעֲרֹב אֶל תִּנַּח יָדְךָ וְגו'. בֹּא רֵאָה כְּמָה רֵאוּי לְאָדָם לְהִזְהַר מִחֲטָאָיו וּלְהִזְהַר בְּמַעֲשָׂיו לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִשׁוּם שֶׁכְּמָה שְׁלוּחִים וְכְמָה מְמַנִּים הֵם בְּעוֹלָם שֶׁהֵם הוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים וְרוֹאִים אֶת מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָאָדָם וּמַעֲדִידִים עָלָיו [ז"ח עֲלֵיהֶם], וְהַכֹּל כְּתוּבִים בַּסֵּפֶר.

ובא וְרֵאָה, בְּכָל אוֹתָם הַחֲטָאִים שֶׁנִּטְמָא בָּהֶם הָאָדָם יוֹתֵר בְּעוֹלָם הַזֶּה, זֶהוּ חֲטָא שֶׁנִּטְמָא בּוֹ אָדָם יוֹתֵר בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא – מִי שֶׁשׁוֹפֵךְ זֶרְעוֹ לְרִיק וּמוֹצִיא זֶרַע לְחִנָּם בְּיַד אוֹ כְּרָגֶל וְנִטְמָא בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ה) כִּי לֹא אֵל חֲפִץ רָשַׁע אֶתָּה לֹא יִגְרָךְ רַע.

בגלגל זֶה לֹא נִכְנָס לְמַחְצָה וְלֹא רוֹאָה תֹּאֵר פְּנָיו שֶׁל עֵתִיק יוֹמִין, כְּמוֹ שֶׁלְמַדְנוּ, כְּתוּב כֹּאן לֹא יִגְרָךְ רַע, וְכְתוּב וַיְהִי עַר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינַי ה', וּמִשׁוּם כִּף כְּתוּב (ישעיה א) יְדִיכֶם דָּמִים מְלֹאוּ. אֲשֶׁרִי חִלַּקוּ שֶׁל הָאִישׁ שִׁירָא מִרְבוּנוּ וַיְהִיָּה שְׁמוֹר מִדְּרָךְ רַעָה, וַיִּטְהַר עֲצָמוֹ לְהַשְׁתַּדֵּל בִּירְאָת רַבּוֹנוּ.

בא רָאָה, בְּבַקֵּר זֶרַע [אֶת] זֶרְעָךָ. הַפְּסוּק הַזֶּה בְּאֵרוּהוּ, בְּבַקֵּר – זֶהוּ בְּזִמְן שֶׁאָדָם עוֹמֵד בְּכַחוֹ וַיְהִיָּה בְּעֵלּוּמִיו, אֲזַי יִשְׁתַּדֵּל לְהוֹלִיד בְּנִים עִם אִשָּׁה שְׂרֵאוּיָה לוֹ, שֶׁכְּתוּב בְּבַקֵּר זֶרַע אֶת זֶרְעָךָ.

שְׁהָרִי אֲזַי הוּא הַזִּמְן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכז) כְּחֻצִים בְּיַד גְּבוּר כֵּן בְּנֵי הַנְּעוּרִים, מִשׁוּם שֶׁיִּכּוֹל לְלַמַּד אוֹתָם דְּרָכֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וַיְהִיָּה לוֹ שְׂכָר טוֹב לְעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכְּתוּב אֲשֶׁרִי הַגְּבַר אֲשֶׁר מְלֹא אֶת אֲשַׁפְתּוֹ מֵהֶם לֹא יִבּוֹשׁוּ כִּי יִדְבְּרוּ אֶת אוֹיְבֵים בְּשַׁעַר. לֹא יִבּוֹשׁוּ – בְּעוֹלָם הַהוּא, בְּזִמְן שֶׁבְּעֲלֵי הַדִּין יִבּוֹאוּ לְקַטְרֵג עָלָיו, שֶׁאֵין לָךְ

שָׁכַר טוֹב בְּעוֹלָם הַהוּא כְּמוֹ הַהוּא שְׁמֵלֵמֵד אֶת בְּנוֹ יִרְאֵת רְבוּנוּ
בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה.

בא רֵאָה מָה אָמַר בְּאַבְרָהָם, שְׁכַתּוֹב (בראשית יח) כִּי יִדְעֵתִיו לְמַעַן
אֲשֶׁר יִצְוֶה אֶת בְּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דְרָוּךְ ה' לַעֲשׂוֹת
צְדָקָה וּמִשְׁפָּט, וְעַל כֵּן אוֹתָהּ הַזְכוּת קִיַּמְתָּ לוֹ בְּעוֹלָם הַהוּא אֲצֵל כָּל
בְּעָלֵי הַדִּין.

ומשום כִּן בְּבִקְרָא זֶרַע אֶת זֶרַעַךָ, וְלָעֶרֶב אֶל תִּנַּח יָדְךָ – אֶפְלוּ בִימֵי
הַזְקָנָה, שֶׁהוּא הַזְמַן שְׂאָדָם זָקֵן, [לֹא יֹאמַר כְּכֹר הַשְּׂתַדְלָתִי
וְדִי לִי, אוֹ – כְּכֹר הַשְּׂתַדְלָתִי וְאִינִי יְכוּל, וְכַעַת שְׂאֵנִי זָקֵן אִינִי רוֹצֶה.
וְעַם כָּל זֶה] מָה כְּתוֹב? אֶל תִּנַּח יָדְךָ. לֹא יִנִּיחַ מְלֵהוּלִיד בְּעוֹלָם הַזֶּה.
מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹא תִדַּע אֵיזָה יִכְשַׁר הַזֶּה אוֹ זֶה. לְפָנַי הָאֱלֹהִים
– כְּדִי שִׁיעֲמָדוּ בְּשִׁבְלִי בְּעוֹלָם הַהוּא.

ועל כֵּן כְּתוֹב (תהלים קכז) הִנֵּה נִחַלְתָּ ה' בְּנִים. זֶהוּ צְרוּר הַנְּשָׁמוֹת,
הַצַּד שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא. וְלִנְחָלָה הַזֶּה, מִי מִזְכֶּה אֶת הָאָדָם
לְהַכְנִס לְאוֹתָהּ נִחַלְתָּ ה'? הַבְּנִים. אוֹתָם הַבְּנִים מְזַכִּים אוֹתוֹ לְנִחַלְתָּ
ה', וְעַל כֵּן אֲשֶׁרִי אוֹתוֹ הָאִישׁ שְׂמִזְכֶּה אוֹתָם לְלַמֵּד אוֹתָם דְרָכֵי
הַתּוֹרָה כְּמוֹ שְׁנַתְּבָאֵר.

ותסר בְּגִדֵי אֶלְמְנוּתָהּ מֵעֲלֶיהָ וְגו'. בֹּא רֵאָה, תִּמְרָה הִיְתָה בַת כַּהֵן, וְכִי
תַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁהִיא הִלְכָה כְּדִי לְזַנוֹת עִם חַמִּיָּה? שֶׁהָרִי
הִיא, צְנִיעוּת נִמְצָאָה בָּהּ תָּמִיד. אֲלֵא הִיא הִיְתָה צְדָקָת, וּבְחֻכְמָה
עָשְׂתָה אֶת זֶה, שֶׁהָרִי הִיא לֹא הִפְקִירָה אֶת עֲצָמָהּ אֵלָיו, אֲלֵא מִשּׁוּם
שִׂדְעָה יְדִיעָה וּבְחֻכְמָה הַתְּבוּנָה, וְעַל כֵּן הִיא בָּאָה אֵלָיו לַעֲשׂוֹת
[עֲמוּן] חֹסֵד וְאַמֶּת, וְעַל זֶה בָּאָה [בְּפִרְהֶסְיָא] וְהַשְּׂתַדְלָה בְּעֶסֶק הַזֶּה.

בא רֵאָה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא יְדַעָה יְדִיעָה וְהַשְּׂתַדְלָה בְּעֶסֶק זֶה, הַקְּדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא עָשָׂה שֶׁם סִיוַע בְּמַעֲשֵׂה הַהוּא וּמִיָּד הַתְּעַבְרָה, וְהַכֹּל
הִיָּה מִמֶּנּוּ. וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לֹא הִבִּיא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹתָם בְּנִים
מֵאִשָּׁה אַחֲרָת? לָמָּה מִזּוֹ? אֲלֵא וּדְאִי שֶׁהִיא הִצְרָכָה לְמַעֲשֵׂה הַזֶּה וְלֹא
אִשָּׁה אַחֲרָת.

שתי נָשִׁים הָיוּ שְׂמֵהֶן נִבְנָה הַזֶּרַע שֶׁל יְהוּדָה, וּבָאוּ מֵהֶן דָּוִד הַמֶּלֶךְ
וְשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ וּמֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, וּשְׁתֵּי הַנְּשִׁים הִלְלוּ זֶה כְּמוֹ זֶה,
תִּמְרָה וְרוֹת שְׂמֵתוֹ בְּעֲלִיָּהֶן בְּרֵאשׁוֹנָה, וְהֵן הַשְּׂתַדְלָה לְמַעֲשֵׂה הַזֶּה.

תָּמַר הַשְּׂתַדְלָה אֶצֶל חַמְיָה, שֶׁהוּא יוֹתֵר קָרוֹב לְבָנָיו שְׂמֵתוֹ. מֶה הַטַּעַם הִיא הַשְּׂתַדְלָה אֶצְלוֹ? שְׂכָתוֹב כִּי רָאָתָה כִּי גָדַל שְׁלָה וְהִיא לֹא נִתְּנָה לוֹ לְאִשָּׁה, וּמִשּׁוּם זֶה הַשְּׂתַדְלָה בַּמַּעֲשֵׂה הַזֶּה אֶצֶל חַמְיָה.

רוּת מֵת בַּעֲלָהּ, וְאַחַר כֵּן הַשְּׂתַדְלָה בַּמַּעֲשֵׂה הַזֶּה אֶצֶל בַּעֲזוֹ, שְׂכָתוֹב (רוּת א) וְתַגֵּל מִרְגְּלֵתָיו וְתִשְׁכַּב, וְהַשְּׂתַדְלָה עִמּוֹ, וְאַחַר כֵּן הוֹלִידָה אֶת עוֹבֵד. וְאִם תֹּאמֶר, לָמָּה לֹא יֵצֵא עוֹבֵד מֵאִשָּׁה אַחֲרֶת? אֲלֹא וְדַאי הִיא הַצְּרִכָה וְלֹא אִשָּׁה אַחֲרֶת. וּמִשְׁתִּי אֵלָיו נִבְנָה וְנִתְקַן זִרְעוֹ שֶׁל יְהוּדָה, וְשִׁתִּיחַן עָשׂוּ בְּכִשְׁרוֹת, לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם אוֹתָם הַמֵּתִים לְתַקֵּן אֶת הָעוֹלָם לְאַחַר מִכֵּן.

יוֹזֵהוּ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קֹהֶלֶת ד) וְשִׁבַּח אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שְׂכָבָר מֵתוֹ, שֶׁהָיָה כְּשֶׁהָיוּ חַיִּים בְּהַתְחַלָּה, לֹא הָיָה בָּהֶם שְׂבַח [זו"ח וְאַחַר כֵּן הָיָה בָּהֶם שְׂבַח], וְשִׁתִּיחַן הַשְּׂתַדְלָה לַעֲשׂוֹת חֶסֶד וְאַמֵּת עִם אוֹתָם הַמֵּתִים, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא סִיעַ בְּאוֹתוֹ הַמַּעֲשֵׂה וְהַכֹּל הָיָה כְּרְאוּי. אֲשֶׁרִי הוּא מִי שֶׁמִּשְׂתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יוֹמָם וְלַיְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יְהוֹשֻׁעַ א) וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה לְמַעַן תִּשְׁמַר לַעֲשׂוֹת כְּכֹל הַכְּתוּב בּוֹ כִּי אַז תִּצְלִיחַ אֶת דְּרָכֶיךָ וְגו'.

יוֹסֵף הוֹרֵד מִצְרַיִמָּה וַיִּקְנֶהוּ פּוֹטִיפַר וְגו'. [מֶה כָּתוּב לְמַעְלָה? וַיִּכַּר יְהוּדָה וַיֵּאמֶר. הוּא אָמַר לְאַבְיֹהוּ הַכֹּהֵן נָא וְגו', וְעַל כֵּן וַיִּכַּר יְהוּדָה. וְכָתוּב וְהִנֵּה תְּאוֹמִים בְּבִטְנָה. תְּאוֹמִים הָיוּ מִקֶּדֶם לְכֵן אַחֲרֵים הָיוּ. רַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר, לֹא כֵּן נִשְׁמַע, אֲלֹא בָּנִים אַחֲרֵים נוֹלְדוּ. אָמַר רַבִּי אֲבָא, מִשּׁוּם כֵּן הַשְּׂתַדְלָה לְמַצֵּא הָאֲבָדָה שֶׁנֶּאֱבָדָה בֵּא רְאָה מֶה כָּתוּב, וַיְהִי כַּמְשִׁיב יָדוֹ וְהִנֵּה יֵצֵא אַחֲרָיו וְתֵאמֶר מֶה-פָּרְצָת עָלֶיךָ פֶּרֶץ. רַמְזוּ כֵּן הַתְּפָרְצוֹת רֵאשׁוֹנָה שֶׁפֶרֶץ זֶה שְׂמֵת עָלָיו, מִמִּשְׁמַע שְׂכָתוֹב פָּרְצָת עָלֶיךָ, הַתְּפָרְצוֹת בְּגַלְל שֶׁהִצְטַרְכָּתָה לְהַטְרִיחַ לְאֲדוֹנָהּ, וּמִשּׁוּם כֵּן הַתְּפָרְצוֹת תַּעֲשֶׂה בְּשֵׂאֵר אֲמוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת. וְעַל זֶה וַיִּקְרָא שְׁמוֹ פֶּרֶץ. וְלְאַחַר שֶׁכָּל מַעֲשֵׂה שֶׁל יְהוּדָה נֶאֱמַר שֶׁיְהוּדָה מִכַּר לוֹ לְיוֹסֵף, וְהוּא גָרַם לוֹ לְכָל זֶה, שְׂאֵם יְהוּדָה הָיָה אוֹמֵר נַחֲזִיר אוֹתוֹ לְאַבְיָנוּ, הָיוּ עוֹשִׂים לוֹ אַחֲרָיו כֵּן, וְעַל זֶה הוֹרִידוּ אוֹתוֹ אַחֲרָיו מִשְׁלֹטוֹנוֹ שֶׁעָלִיהֶם. וְלְבִסוּף שֶׁגָּלָה מֵאַחֲרָיו וּבֵא עָלָיו כָּל זֶה, חֲזַר וְאָמַר וַיִּוֹסֵף הוֹרֵד מִצְרַיִמָּה] מֶה זֶה הוֹרֵד? שֶׁהִסְכִּים הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאוֹתוֹ הַמַּעֲשֵׂה לְקַיֵּם אֶת הַגְּזֵרָה שֶׁלּוֹ שֶׁגָּזַר בֵּין הַבְּתָרִים, שְׂכָתוֹב

(בראשית טו) יְדוּעַ תִּדְעַ כִּי גַר יִהְיֶה זְרַעְךָ וְגו'. וַיִּקְנֶהוּ פּוּטִיפַר, לְצַד הַחֲטָא קִנְהָ אֹתוֹ.

פְּתַח וְאָמַר, (איוב ט) הָאֵמֶר לַחֲרֹס וְלֹא יִזְרַח וּבְעֵד כּוֹכְבִים יַחְתֹּם. בֹּא רָאָה, שְׂבָעָה כּוֹכְבִים עָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרַקִּיעַ, וּבְכָל רַקִּיעַ וְרַקִּיעַ יֵשׁ כַּמָּה שְׂמָשִׁים מְמַנִּים לְשִׁמוּשׁוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. **מִשׁוּם** שְׂאִין לָךְ שְׂמֶשׁ אוֹ מְמַנָּה שְׂאִין לוֹ עֲבוּדָה וְשִׁמוּשׁ לְאֲדוֹנוֹ, וְעוֹמְדִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד עַל אוֹתוֹ הַשְׂמוּשׁ שְׁנַתְמַנָּה בּוֹ, וְכָל אֶחָד יוֹדֵעַ עֲבוּדָתוֹ לְשִׁמֶשׁ.

יִמָּהֵם שְׂמֵשֵׁשׁ בְּשִׁלְיחוֹת רַבּוֹנָם וּמִפְקָדִים בְּעוֹלָם עַל כָּל מַעֲשֵׂי בְנֵי הָאָדָם, וּמִיָּהֵם שְׂמֵשֵׁבְחִים אוֹתוֹ, וְהֵם [הַרִי] מִפְקָדִים עַל הַשִּׁירָה. וְאֵף עַל גַּב שְׁהֵם מִפְקָדִים עַל זֶה, אֵין לָךְ כָּל חֵיל בְּשָׂמִים וְכוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת שְׁכָלָם לֹא מְשַׁבְּחִים אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

שְׁהַרִי בְּשַׁעַה שְׁנַכְנַס הַלְיָלָה, אָז נִפְרָדִים שְׁלֹשָׁה צְדָדִים מִחֲנוֹת לְשִׁלְשֵׁת צְדָדֵי הָעוֹלָם, וּבְכָל צַד וְצַד אֶלְף אֶלְפִים וְרַבּוּא רַבּוּת, וְכָלֶם מְמַנִּים עַל הַשִּׁירָה.

שְׁלֹשָׁה מִחֲנוֹת הֵם, וַחֲמִיָּה קְדוּשָׁה אַחַת מְמַנָּה עֲלֵיהֶם וְעוֹמְדַת עֲלֵיהֶם, וְכָלֶם מְשַׁבְּחִים אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַד שְׁבָא הַבֶּקֶר. כְּשֶׁבָא הַבֶּקֶר, כָּל אוֹתָם שְׁבָצַד דְרוֹם וְכָל הַכוֹכְבִים שְׂמֵאִירִים, כָּלֶם מְשַׁבְּחִים וְאוֹמְרִים שִׁירָה לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (איוב לח) בְּרִן יַחַד כִּכְבֵּי בֶקֶר וַיִּרְיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. בְּרִן יַחַד כִּכְבֵּי בֶקֶר – אֵלוֹ הַכוֹכְבִים שְׁבָצַד דְרוֹם, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (בראשית יט) וַיִּשְׁכֹּם אַבְרָהָם בַּבֶּקֶר. וַיִּרְיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים – אֵלוֹ הֵם שְׁבָצַד שְׂמֵאל שְׁנַכְלָלוּ בְיָמִין.

וְאֵז מֵאִיר הַבֶּקֶר, וַיִּשְׂרָאֵל נוֹשָׂאִים שִׁירָה וּמְשַׁבְּחִים לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בַיּוֹם, שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּיּוֹם כְּנִגְדַּ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים שֶׁל הַלְיָלָה, וְעוֹמְדִים אֵלָה כְּנִגְדַּ אֵלָה, עַד שְׁמַתְעֵלָה כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בַּיּוֹם וּבַלְיָלָה כְּרָאוּי, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מַתְעֵלָה בְּשֵׁשׁ הַלָּלוּ.

אוֹתָהּ הַחֲמִיָּה הַקְּדוּשָׁה שְׁעוֹמְדַת עֲלֵיהֶם לְמַעְלָה, עוֹמְדַת עַל יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה כְּדֵי לְתַקֵּן הַכָּל כְּרָאוּי. מַה כְּתוּב בָּהּ? (משלי לא) וַתִּקַּם בְּעוֹד לְיִלָּה וַתַּתֵּן טָרֶף לְבֵיתָהּ וַחֲקַ לְנַעֲרֹתֶיהָ. וַתַּתֵּן טָרֶף לְבֵיתָהּ – אֵלוֹ אוֹתָם הַמִּחְנֹנוֹת שְׁלֵמַעְלָה. וַחֲקַ לְנַעֲרֹתֶיהָ – אֵלוֹ הַמִּחְנֹנוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל

למטה. ומשום כך כבודו של הקדוש ברוך הוא מתעלה מכל הצדדים, ממעלה וממטה, ועל כן הכל היה [הוא] עומד ברשותו והכל הוא ברצונו.

האמר לחרס ולא יזרח (איוב ט) – רבי שמעון אמר זה יוסף. ובעד כוכבים יחתם – אלו הם אחיו, שכתוב בהם ואחד עשר כוכבים משתחווים לו. דבר אחר, האמר לחרס – זה יעקב בשעה שאמרו לו הכר נא. ולא יזרח – בשעה שהסתלקה ממנו השכינה. ובעד כוכבים יחתם – משום בניו נחתם ונסתם האור שלו, השמש חשף והכוכבים לא האירו, משום שיוסף נפרד מאביו. ובא וראה, מאותו היום של אותו המעשה של יוסף, נפרד יעקב משמוש המטה, ונשאר אבל עד אותו היום שהתבשר בשורת יוסף.

ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדניו וגו'. רבי יוסי פתח, (תהלים לו) כי ה' אהב משפט ולא יעזב את חסידיו לעולם נשמרו. הפסוק הזה בארוהו באברהם. את חסידיו, כתוב חסידו, והרי נתבאר.

בא ראה, בכל מקום שהצדיקים הולכים, הקדוש ברוך הוא שומר אותם ולא עוזב אותם. דוד אמר (שם כג) גם כי אלף בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי שבטך ומשענתך וגו'. בכל מקום שהצדיקים הולכים, השכינה הולכת עמם ולא עוזבת אותם.

יוסף הלך בגיא צלמות והורידו אותו למצרים – השכינה היתה עמו, זהו שכתוב ויהי ה' את יוסף. ומשום ששכינה היתה עמו – בכל מה שהיה עושה, היה מצליח בידו. שאפלו מה שהיה בידו והיה מבקש אותו אדונו בגן אחר – היה מתהפף בידו לאותה הצורה שרצון אדונו היה רוצה בה, כמו שנאמר וירא אדניו כי ה' אתו וכל אשר הוא עשה ה' מצליח בידו. מצליח בידו ודאי, כי ה' אתו.

בא ראה, וידע אדניו כי ה' אתו לא כתוב, אלא וירא אדניו, שהרי בעינו היה רואה מעשה נסים בכל יום שהקדוש ברוך הוא עושה בידו, ועל כן ויכרך ה' את בית המצרי בגלל יוסף. הקדוש ברוך הוא שומר את הצדיקים, ובגללם הוא שומר את הרשעים, שהרי הרשעים מתברכים משום הצדיקים. כמו כן כתוב (שמואל ב ו) ויכרך ה', את בית עבד אדם, [הגת] בעבור ארון האלהים.

הצדיקים, מתברכים האחרים בגללן, והם לא יכלו להזון נס"א להנצל] בזכותם, והרי פרשוה. יוסף התברך אדונו

בגללו, והוא לא יכל להנצל ממנו בזכותו ולצאת לחרות.

ואחר כף הכניס אותו לבית הסהר, כמו שנאמר (תהלים קה) ענו בכבל רגלו ברזל באה נפשו, עד שלאחר מכן הקדוש ברוך הוא הוציא אותו לחרות והשליט אותו על כל ארץ מצרים. ומשום כף כתוב ולא יעזב את חסידיו לעולם נשמרו. כתוב חסידו ונתבאר, והקדוש ברוך הוא מגן על הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, שכתוב (תהלים ה) וישמחו כל חוסי כף לעולם ירננו ותסך עלימו ויעלצו כף אהבי שמך.

ויהי אחר הדברים האלה ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף. רבי חייא פתח ואמר, (שם קג) ברכו ה' מלאכיו גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו בא ראה כמה צריך האדם להשמר מחטאיו וללכת בדרך מתקנת, כדי שלא יסיט אותו היצר הרע ההוא, שהוא מקטרג לו כל יום ויום, כמו שנאמר.

ומשום שהוא מקטרג לו תמיד, צריך האדם להתגבר עליו ולהתעלות עליו במקום של חזק, שצריך להיות גובר עליו ולהשתתף במקום של גבורה, משום שכאשר אדם גובר עליו, אז הוא בצד הגבורה ונדבק בו להתגבר, ומשום שאותו יצר הרע תקיף, צריך האדם להיות תקיף ממנו.

ובני האדם הללו שמתגברים, נקראים גבורי כח, שימצא מין עם מינו, ואלו הם מלאכיו של הקדוש ברוך הוא, שבאים מצד הגבורה הקשה, להתגבר עליו, גברי כח עשי דברו. ברכו ה' מלאכיו - כמו יוסף שנקרא צדיק וגבור ושמר ברית הקדש הרשומה בתוכו. **רבי** אלעזר אמר, ויהי אחר הדברים האלה, מה זה היא? הרי פרשוה, מקום זה שיצר הרע מקטרג, שהוא הדרגה אחר הדברים. משום שיוסף נתן לו מקום לקטרג, שהיה יוסף מסלסל בשערו ומתקן את עצמו ומקשט אותו, אז נתן מקום ליצר הרע לקטרג, שאמר: ומה אביו מתאבל עליו, ויוסף מקשט את עצמו ומסלסל בשערו?! אז התגרה בו הדב וקטרג לו.

ויהי אחר הדברים האלה. בא ראה, בזמן שהקדוש ברוך הוא משגיח בעולם לדון אותו ומוצא רשעים בעולם, מה כתוב?

(דברים יא) וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהֶאֱדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ. וְאִזְ - וְאֲבַדְתֶּם מֵהֲרָה. שְׁהִרִי מִשּׁוּם חֲטָאֵי בְּנֵי הָאָדָם הַשָּׁמַיִם נִעְצָרִים וְלֹא נוֹהֲגִים בְּחֻקוֹתֵיהֶם כְּרְאוּי.

וּבֵא וּרְאָה, אוֹתָם שְׁלֹא שׁוֹמְרִים אֶת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ הַזֶּה, גּוֹרְמִים הַתְּפָרְדוֹת בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאֲבִיהֶם שְׁבַשְׁמִים, מִשּׁוּם שְׁכַתּוּב וְסִרְתָּם וְעִבְדְתָם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם, וְכַתּוּב וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר. שְׁזֵהוּ כְּמוֹ שְׁמִשְׁתַּחֲוִיהַ לְאֵלוֹהַ אַחֵר, שְׁמִשְׁקַר בְּאוֹת הַבְּרִית הַקֹּדֶשׁ הַזֶּה.

וּבְאִשֶּׁר הַבְּרִית הַקֹּדֶשׁה נִשְׁמְרַת בְּעוֹלָם כְּרְאוּי, אִזְ הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן בְּרָכוֹת לְמַעְלָה לְהִרְיֵק בְּעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר (תהלים ps) גִּשְׁם נְדָבוֹת תִּנְיֵף אֱלֹהִים נַחֲלֶתְךָ וְנִלְאָה אֶתָּה כּוֹנֵנְתָּה. גִּשְׁם נְדָבוֹת - זֶהוּ גִשְׁמֵי רְצוֹן, כְּשִׁמְתַרְצָה הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל וְרוּצָה לְהִרְיֵק לָהּ בְּרָכוֹת, אִזִּי נַחֲלֶתְךָ וְנִלְאָה אֶתָּה כּוֹנֵנְתָּה.

נַחֲלֶתְךָ - הֵם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם נַחֲלָתוֹ שֶׁל הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר (דברים לב) יַעֲקֹב חָבַל נַחֲלָתוֹ. וְנִלְאָה - זֶה כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא נִלְאָה בְּאַרְץ אַחֶרֶת. שֶׁהִיא צְמֵאָה לְשִׁתּוֹת, וְאִזִּי הִיא נִלְאָה. וְכִשְׁאוֹתוֹ גִּשְׁם שֶׁל רְצוֹן נִתֵּן, אִזִּי אֶתָּה כּוֹנֵנְתָּה.

וְעַל כֵּן שָׁמַיִם וְאַרְץ וְכָל צְבָאָם, כֻּלָּם עוֹמְדִים עַל הַקִּיּוּם הַזֶּה, שְׁכַתּוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה חֻקוֹת שָׁמַיִם וְאַרְץ לֹא שְׁמַתִּי, וּמִשּׁוּם כֵּךְ צָרִיךְ לְהַזְהִיר בְּזֵה, וְהִרִי פְרָשׁוּיָהּ. וּמִשּׁוּם כֵּךְ כְּתוּב וַיְהִי יוֹסֵף יִפֶּה תֹאֵר וַיִּפֶּה מִרְאָה, וְאַחֲרָיו כְּתוּב וַתִּשָּׂא אִשְׁתִּי אֲדָנָיו אֶת עֵינֶיהָ אֶל יוֹסֵף.

וַיְהִי כְּדַבְּרָה אֶל יוֹסֵף יוֹם יוֹם. רַבִּי אֶלְעָזָר פֶּתַח וְאָמַר, (משלי ה) לְשִׁמְרֶךָ מֵאִשְׁתִּי רַע וְגו'. אֲשֶׁרִי הַצְּדִיקִים שִׁיּוּדְעִים אֶת דְּרָכֵי הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא לְלַכֵּת בָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם מְשִׁתְּדָלִים בַּתּוֹרָה יוֹמָם וְלַיְלָה, שְׁכָל מִי שֶׁמְשִׁתְּדֵל בַּתּוֹרָה יָמִים וְלַיְלוֹת, נוֹחַל שְׁנֵי עוֹלָמוֹת - הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן וְהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן. נוֹחַל אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה - אֵף עַל גַּב שְׂאִין הָאָדָם מִתְּעַסֵּק בָּהּ לְשִׁמָּה. וַיּוֹרֵשׁ הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן הַהוּא - כְּשִׁמְתַעֲסֵק בָּהּ הָאָדָם לְשִׁמָּה.

בֵּא רְאָה מַה כְּתוּב, (משלי ג) אַרְךָ יָמִים בִּימִינָה בְּשִׁמְאֵלָה עֶשֶׂר וְכָבוֹד. אַרְךָ יָמִים בִּימִינָה - מִי שֶׁהוֹלֵךְ לִימִין הַתּוֹרָה, אַרְךָ שָׁל חַיִּים הוּא לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁזוֹכָה שֶׁם לְכָבוֹד הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא כְּבוֹד וְכֹתֵר לְהַתְּעַטֵּר

על הכל, שכתר התורה הוא בעולם ההוא. בשמאלה עשר וכבוד - בעולם הזה, שאף על גב שאינו מתעסק בה לשמה, זוכה בעולם הזה לעשר וכבוד.

שְׁהָרִי רַבִּי חִיָּיא, כְּאֲשֶׁר בָּא מִשֵּׁם לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל, קָרָא בְּתוֹרָה, עַד שֶׁהָיוּ פָּנָיו מְאִירִים כְּמוֹ הַשֶּׁמֶשׁ, וּכְשֶׁהָיוּ עוֹמְדִים לְפָנָיו כָּל אוֹתָם שֶׁעָסְקוּ בְּתוֹרָה, הָיָה אוֹמֵר: זֶה הַשְּׁתַדֵּל בְּתוֹרָה לְשִׁמָּה, וְזֶה לֹא הַשְּׁתַדֵּל לְשִׁמָּה. וְהָיָה מִתְפַּלֵּל עַל אוֹתוֹ שֶׁמִּתְעַסֵּק לְשִׁמָּה, שֶׁכֶּף יִהְיֶה תָּמִיד וְיִזְכֶּה לְעוֹלָם הַבָּא. וּמִתְפַּלֵּל עַל אוֹתוֹ שֶׁלֹּא הִתְעַסֵּק לְשִׁמָּה, שִׁיבֵא לְהִתְעַסֵּק בָּהּ לְשִׁמָּה וְיִזְכֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם.

יּוֹם אֶחָד רָאָה תַלְמִיד אֶחָד שֶׁהָיָה עוֹסֵק בְּתוֹרָה וּפָנָיו מוֹרִיקִים. אָמַר, וַדַּאי מְהִרְהֵר בְּעִבְרָה הוּא זֶה. אָחַז אוֹתוֹ לְפָנָיו, וְהִמְשִׁיךְ עָלָיו דְּבָרֵי תוֹרָה עַד שֶׁהִתְיַשְׁבָּה רִוְחוֹ בְּתוֹכוֹ. מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם וְהִלָּאָה שֵׁם עַל רִוְחוֹ שֶׁלֹּא יִרְדֹּף אַחַר אוֹתָם הַהִרְהוּרִים הָרָעִים וְיִשְׁתַּדֵּל בְּתוֹרָה לְשִׁמָּה.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כְּשֶׁאָדָם רוֹאֶה שֶׁבָּאִים אֵלָיו הַרְהוּרִים רָעִים, יִתְעַסֵּק בְּתוֹרָה, וְאִזּוֹ יַעֲבֹרוּ מִמֶּנּוּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּשֶׁאוֹתוֹ הֵצֵד הָרַע בָּא לְפִתּוֹת אֶת הָאָדָם, יִמְשֹׁךְ אוֹתוֹ לְתוֹרָה, וְיִפְרֹד מִמֶּנּוּ.

בֵּא רָאָה, שֶׁהֵנָּה שְׁנִינּוּ, שֶׁכְּאֲשֶׁר הֵצֵד הָרַע הַזֶּה עוֹמֵד לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַשְׁטִין עַל הָעוֹלָם מִשׁוֹם מַעֲשִׂים רָעִים, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חָס עַל הָעוֹלָם, וְנוֹתֵן עֵצָה לְבְנֵי אָדָם לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ, וְלֹא יוּכַל לְשַׁלֵּט עֲלֵיהֶם וְלֹא עַל מַעֲשֵׂיהֶם. וּמָה הִיא הָעֵצָה? לְהַשְׁתַּדֵּל בְּתוֹרָה, וְנִצּוֹלִים מִמֶּנּוּ. מִנֵּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (שם ו) כִּי נָרַ מִצָּוָה וְתוֹרָה אוֹר וְדָרְךְ חַיִּים תּוֹכַחֹת מוֹסֵר. מָה כָּתוּב אַחֲרָיו? לְשִׁמְרֶךָ מֵאֲשֶׁת רַע מִחֻלָּת לְשׁוֹן נְכַרְיָה.

זֶהוּ צֵד הַטְּמָאָה. הֵצֵד הָאֲחֵר - שֶׁעוֹמֵד תָּמִיד לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַשְׁטִין עַל חֲטָאֵי בְּנֵי הָאָדָם, וְעוֹמֵד תָּמִיד לְהַשְׁטִין לְמַטָּה לְבְנֵי אָדָם. עוֹמֵד תָּמִיד לְמַעְלָה כְּדִי לְהַזְכִּיר חֲטָאֵי בְּנֵי הָאָדָם וְלְהַשְׁטִין לָהֶם עַל מַעֲשֵׂיהֶם, וּמִשׁוֹם שֶׁנִּתְּנוּ בְּרִשׁוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה לוֹ לְאִיּוֹב.

וְכֵן עוֹמֵד עֲלֵיהֶם לְהַשְׁטִין אֶת יִשְׂרָאֵל וְלְהַזְכִּיר חֲטָאֵיהֶם בְּכָל מָה שֶׁעָשׂוּ בְּאוֹתָן הַפְּעָמִים שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹמֵד עֲלֵיהֶם בְּדִין, אִזִּי עוֹמֵד לְהַשְׁטִין לָהֶם וְלְהַזְכִּיר חֲטָאֵיהֶם, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חָס עַל יִשְׂרָאֵל וְנוֹתֵן לָהֶם עֵצָה לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ, וּבְכַמָּה? בְּשׁוֹפָר, בַּיּוֹם שֶׁל

ראש השנה, וביום הכפורים בשעיר המשתלח שנותנים לו, כדי להפריד מהם ולהשתדל באותו החלק שלו, והרי בארוה.

בא ראה מה כתוב, (שם ה) רגליה ירדות מות שאול צעדיה יתמכו. ובסוד האמונה מה כתוב? (שם ג) דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום. ואלו הם דרכי ושכילי התורה, והכל אחד. זה שלום וזה מות, והכל הפוכים זה מזה.

סדר הלימוד ליום ב כסלו [יום 61 בשנה]

אֲשֶׁרִי חִלַּקְמִי שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּדְבָקִים בְּקִדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּרָאוּי וְנוֹתֵן לָהֶם עֲצָה לְהַנְצִיל מִכָּל הַצְּדָדִים הָאֲחֵרִים שֶׁל הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם עִם קִדּוֹשׁ לְנַחֲלָתוֹ וְחִלְקוֹ, וְעַל כֵּן נוֹתֵן לָהֶם עֲצָה בְּכָל. אֲשֶׁרִיהֶם בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא.

בֵּא רְאָה, כְּשֶׁהֲצַד הָרַע הַזֶּה יוֹרֵד וּמְשׁוֹטֵט בְּעוֹלָם וְרוֹאֶה אֶת מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָאָדָם, שֶׁהֵם כָּלֵם סוֹטִים דְּרִכֵּיהֶם בְּעוֹלָם, הוּא עוֹלָה וּמִשְׁטֵיץ עֲלֵיהֶם, וְאֵלְמָלֵא שֶׁהַקִּדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חָס עַל מַעֲשֵׂי יָדָיו, הֵם לֹא הָיוּ נִשְׁאָרִים בְּעוֹלָם.

מַה כְּתוּב? וַיְהִי כַּדְבָּרָה אֶל יוֹסֵף יוֹם יוֹם. כַּדְבָּרָה – שְׁעוֹלָה וּמַעֲלָה בְּכָל יוֹם וַיּוֹם, וְאוֹמֵר לְפָנָי הַקִּדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּמָה רְעוֹת, כְּמָה מְלַשִּׁינּוֹת, כְּדִי לְכַלּוֹת בְּנֵי אָדָם.

מַה כְּתוּב? וְלֹא שָׁמַע אֵלֶיהָ לְשֹׁכֵב אֲצֵלָה לְהִיּוֹת עִמָּה. וְלֹא שָׁמַע אֵלֶיהָ – מִשּׁוּם שֶׁהוּא חָס עַל הָעוֹלָם. לְשֹׁכֵב אֲצֵלָה, מַהוּ לְשֹׁכֵב אֲצֵלָה? כְּדִי לְקַחַת שְׁלִטוֹן לְשִׁלְטַת עַל הָעוֹלָם, וְהַשְׁלִטוֹן לֹא שׁוֹלֵט עַד שֶׁנִּתְּנָה לּוֹ רְשׁוּת.

דְּבַר אַחֵר לְשֹׁכֵב אֲצֵלָה – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא טו) וְלֹאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם טְמֵאָה. לְהִיּוֹת עִמָּה – לְתַתּ לָהּ גְדֻלוֹת וּבְרָכוֹת וְסִיּוּעַ, שְׁאֵלְמָלֵא הִיָּה לָהּ סִיּוּעַ מִלְּמַעֲלָה, לֹא נִשְׁאָר בְּעוֹלָם אֶפְלוֹ אֶחָד, אֲבָל מִשּׁוּם שֶׁהַקִּדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חָס עַל הָעוֹלָם, נִשְׁאָר הָעוֹלָם בְּקִיּוּמוֹ.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, הַכֹּל הוּא דֶּרֶךְ אַחַת, אֲבָל יֵצֵר הָרַע הוּא שֶׁהוֹלֵךְ וּמִפְתָּה אֶת בְּנֵי הָאָדָם כְּדִי לְהַסְטוֹת אֶת דְּרִכֵּיהֶם וְלְהַדְּבִק בָּהֶם בְּכָל יוֹם וַיּוֹם, וּבְכָל עֵדֶן וְעֵדֶן. מִסְטָה אֶת הָאָדָם מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת כְּדִי לְדַחֲוֹתוֹ מִדֶּרֶךְ הַחַיִּים, לְמַשֵּׁךְ אוֹתוֹ לַגִּיהֵנּוּם.

אֲשֶׁרִיו מִי שְׁעוֹשָׂה וְשׁוֹמֵר [אֲשֶׁרִי מִי שְׁעוֹשָׂה, שׁוֹמֵר] דְּרִכּוֹ וְשִׁבִּילּוֹ כְּדִי שְׁלֵא יִדְבֵּק בּוֹ, הֵינּוּ מַה שְׁכָּתוּב וַיְהִי כַּדְבָּרָה אֶל יוֹסֵף יוֹם יוֹם וְלֹא שָׁמַע אֵלֶיהָ, כְּמוֹ [בְּמָה] שֶׁהִיא אוֹמֶרֶת לוֹ בְּכָל יוֹם. שֶׁהָרִי רוּחַ הַטְּמֵאָה, יֵצֵר הָרַע, מִפְתָּה אֶת הָאָדָם בְּכָל יוֹם לְשֹׁכֵב אֲצֵלָה, בְּתוֹךְ הַגִּיהֵנּוּם, וְלְהַדּוֹן שָׁם, לְהִיּוֹת עִמָּה.

בֵּא רְאָה, כְּשֶׁאָדָם נִדְבֵּק לְאוֹתוֹ הַצַּד, נִמְשָׁךְ אַחֲרֶיהָ, וְנִטְמָא עִמָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה וְנִטְמָא עִמָּה בְּעוֹלָם הַבָּא. בֵּא רְאָה, צַד הַטְּמֵאָה

הזה הוא מנוול, הוא מלכלך, ככתוב (ישעיה ל) צא תאמר לו, צואה מממש, ובו נדון מי שמסטה דרכו מהתורה, ובו נדונים אותם הרשעים של העולם שאין להם אמונה בקדוש ברוך הוא.

מה כתוב? ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי הבית שם בבית. ויהי כהיום הזה – היום שיצר הרע שולט בעולם ויורד להשטין לבני האדם. מתי? היום שבא אדם לשוב בתשובה על חטאיו, או להשתדל בתורה ולעשות מצוות התורה, ואז יורד באותו הזמן כדי להשטין לבני האדם.

ויבא הביתה לעשות מלאכתו, כדי להשתדל בתורה ולעשות מצוות התורה, שהיא מלאכתו של האדם בעולם הזה. וכיון שעבודת האדם בעולם הזה היא עבודת הקדוש ברוך הוא, צריך לאדם להיות תקיף כאריה בכל צדדיו כדי שלא ישלט עליו הצד האחר ולא יוכל לפתות אותו. מה כתוב? ואין איש, אין גבר שיעמד לפני היצר הרע וילחם בו קרב כראוי.

מה דרכו של יצר הרע? כיון שרואה שאין האדם עומד כנגדו ויוצא לקרב אתו, מיד – ותתפשהו בבגדו לאמר שככה עמי. ותתפשהו בבגדו, משום שכאשר יצר הרע שולט על האדם, מתקין אותו ומקשט לו את לבושו, מסלסל בשעריו. זהו שכתוב ותתפשהו בבגדו לאמר שככה עמי, הדבק עמי.

מי שהוא צדיק, מתגבר כנגדו ונלחם בו קרב. מה כתוב? ויעזב בגדו בידה וינס ויצא החוצה. יעזב אותו ויתגבר כנגדו [וילחם בו קרב] ויברח ממנו כדי להנצל ממנו, ולא ישלט עליו.

אמר רבי יצחק, עתידים הם הצדיקים לראות את יצר הרע כמו הר גדול, ויתמהו ויאמרו, איך יכלנו להכניע את ההר הגדול העליון הזה?! ועתידים הרשעים לראות את היצר הרע דקיק כמו חוט של שערה, ויתמהו ויאמרו, איך לא יכלנו להכניע את חוט השערה כזה דקיק?! אלו יבכו ואלו יבכו. והקדוש ברוך הוא יבער אותו מן העולם וישחט אותו לעיניהם, ולא ישלט עוד בעולם, ויראו הצדיקים וישמחו, כמו שנאמר (תהלים קמ) אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך.

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חָטְאוּ מִשְׁקָה מְלֶךְ מִצְרַיִם וְגו'. רבי יהודה פתח, (עמוס ג) הַיִּשְׂאֵג אֲרִיָּה בַּיַּעַר וְטָרַף אֵינן לוֹ הַיִּתְּנָן כַּפִּיר קוּלוֹ מִמְּעוֹנָתוֹ בַּלְתִּי אִם לְכֹד. הַיִּשְׂאֵג אֲרִיָּה בַּיַּעַר.

בא ראה כמה יש לאנשים להשגיח בעבודת הקדוש ברוך הוא, שכל מי שמשתדל בתורה ובעבודת הקדוש ברוך הוא, פחדו ויראתו הם על הכל, שהרי כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, עשה את כל הבריות של העולם כל אחד ואחד בדמותו כראוי לו, ואחר כך ברא את האדם בדמות עליונה, והשליט אותו על כלם בדמות הזו.

שכפ זמן שאדם עומד בעולם, כל אותם הבריות של העולם זוקפים ראשם ומסתכלים בדמות העליונה של האדם, אז כלם פוחדים וזעיים מלפניו, כמו שנאמר (בראשית ב) וּמִוֹרְאֵכֶם וַחֲתֹכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם וְגו'. והדברים הללו, כשסתכלים ורואים אותו, הדמות הזו, והנשמה בו.

אמר רבי אלעזר, אף על גב שאין בו נשמה, הצדיקים לא משתנים מכמו שהיתה דמותם בהתחלה, וכשאדם לא הולך בדרכי התורה, הדמות הקדושה הזו מתחלפת לו, ואז חית הבר ועוף השמים יכולים לשלט עליו, משום שהדמות הקדושה הזו התחלפה לו, התחלפה לו הדמות הזו של בן אדם.

ובא וראה, הקדוש ברוך הוא מחליף המעשים שלמעלה ומטה כדי להחזיר הדברים למקומם, ושימצא רצונו בכל מעשי העולם. הדמות של דניאל לא השתנתה כשהפילו אותו לגב האריות, ומשום כך נצול. אמר רבי חזקיה, אם כך, הנה כתוב (דניאל ו) אֱלֹהֵי שְׁלַח אֶת מַלְאָכֹוֹ וְסָגַר אֶת פִּי הָאֲרִיֹּת וְלֹא חָבְלוּ אוֹתִי. משמע שמשום המלאך שסגר את פיהם, לא נזוק.

אמר לו, משום זה לא נזוק, שהרי אותה דמות האדם הצדיק היא המלאך ממש, שסוגר את הפה וקושר אותם לשמר אותו שלא יזיקו לו, ומשום כך אלהי שלח מלאכה, אותו שכל הדמיות שבועולם חקוקות בו, והוא החזיק בי את דמותי ולא יכלו לשלט בי, וסגר את פיהם. ועל זה שלח ודאי את מלאכו.

והמלאך הנה, אותו שכל הדמיות חקוקות בו, שכתוב (תהלים קי) יְדִין בַּגּוֹיִם מְלֹא גִּיּוֹת, הוּא שְׁלַח מִשְׁתַּנֵּה לְפָנָיו כָּל דְּמִיּוֹת

העולם, ועל כן צריך האדם לשמר דרכיו ושביליו כדי שלא יחטא לפני רבונו, ויתקיים בדמות של אדם.

בא ראה, יחזקאל שמר את פיו ממאכלות אסורים, שכתוב (יחזקאל ד) ולא בא בפי בשר פגול, זכה ונקרא בן אדם. מה כתוב בדניאל? (דניאל א) וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך וביין משתיו, זכה הוא והתקיים בדמות של אדם. משום שכל דברי העולם, כלם מפחדים מלפני דמותו של אדם, שהוא שליט על כלם והוא המלך על הכל.

אמר רבי יוסי, משום זה צריך לאדם להשמר מחטאיו ולא יסטה לימין ולשמאל, ועם כל זה צריך לאדם לבדק בחטאיו בכל יום ויום, שהרי כשאדם עומד ממטתו, שני עדים עומדים לפניו והולכים עמו כל היום.

רוצה האדם לקום – אותם העדים אומרים לו בשעה שפותח עיניו: (משלי ד) עיניך לנכח יביטו ועפעפיך יישירו נגדך. קם ומסדר רגליו ללכת – אותם העדים אומרים לו: (שם) פלס מעגל רגלך וגו'. ועל כן, כשהולך האדם בכל יום, צריך לו להשמר מחטאיו.

בכ"ט יום ויום, כשבא הלילה, צריך להתבונן ולבדק בכל מה שעשה כל היום שהוא כדי שישוב מהם ויסתכל בהם תמיד, כדי שישוב לפני רבונו, כמו שנאמר (תהלים נא) וחטאתי נגדי תמיד, כדי שישוב מהם.

ובא וראה, בזמן שישראל היו בארץ הקדושה, לא נמצא בידיהם חטא, כמו שבארוהו, משום שאותם הקרבנות שהיו מקריבים בכל יום היו מכפרים עליהם. עכשו שישראל גלו מן הארץ ואין מי שמכפר עליהם, התורה מכפרת עליהם ומעשים כשרים, משום שהשכינה עמהם בגלות, ומי שאינו מסתכל בדרכי הקדוש ברוך הוא, גורם לשכינה להכנע בתוך העפר, כמו שנאמר (ישעיה כו) שפילנה ישפילה עד ארץ וגו'.

אמר רבי יצחק, וכן מי שמשתדל בתורה ובמעשים כשרים, גורם לכנסת ישראל להרים ראש בתוך הגלות. אשרי חלקם של אותם שמשתדלים בתורה ימים ולילות.

בא ראה, גלגל הקדוש ברוך הוא גלגולים בעולם כדי להרים את ראש הצדיקים, שהרי כדי שיוסף ירים את ראשו בעולם על

שנמצא צדיק לפניו, הרגיו את האדון על עבדיו, כמו שנאמר חטאו משקה מלך מצרים והאפה לאדניהם למלך מצרים, והכל כדי להרים את ראשו של יוסף הצדיק. ובא וראה, על ידי החלום נכנע מעם אחיו, ועל ידי החלום התגדל על אחיו, והתגדל על כל העולם.

ויחלמו חלום שניהם איש חלמו בלילה אחד איש כפתרון וגו'. בא ראה שהנה נאמר שכל החלומות הולכים אחרי הפה. כאשר יוסף פתר להם את החלום, למה לזה פתח פתרון טוב, ולזה פתרון רע? אלא שאותם החלומות היו על יוסף, ומשום שידע הדבר על עקרו ושרשו, משום כך פתר להם החלום כמו שצריך, לכל אחד ואחד פתר להם פתרון להחזיר הדבר על מקומו.

מה כתוב? ויאמר אליהם יוסף הלוא לאלהים פתרנים ספרו נא לי. מה הטעם? משום שכך צריך לו לפתור החלום – להפקיד את הפתרון לקדוש ברוך הוא, משום ששם הוא הקיום של הכל ובו עומד הפתרון.

בא ראה, הרי נאמר שדרגת החלום למטה היא, והיא הדרגה הששית, משום שהרי ממקום הנבואה היא שורה, עד הדרגה הזו של החלום, שש דרגות הן, ועולה הפתרון מדרגת החלום לדרגה אחרת. החלום הוא הדרגה שלמטה, והפתרון עומד עליהם, והפתרון עומד בדבור, ועל כן בדבור עומד הדבר, שכתוב הלוא לאלהים פתרנים. הלוא לאלהים ודאי.

בא ראה מה כתוב. ויספר שר המשקים את חלומי ליוסף וגו'. רבי אלעזר פתח ואמר, (מלכים ב ב) ויהי כעברם ואלהיו אמר אל אלישע שאל מה אעשה לך בטרם אלקח מעמך ויאמר אלישע ויהי נא פי שנים ברוחך אלי. כאן יש להסתכל, שהפסוק הזה הוא תמיהה. ואלהיו אמר אל אלישע שאל מה אעשה לך, וכי ברשותו זה עומד? והרי הוא ברשותו של הקדוש ברוך הוא! ועוד, שאלישע גם כן היה יודע, מה הטעם שאמר ויהי נא פי שנים ברוחך אלי?

אף ודאי, מי שאוחז בשמים וארץ וכל העולמות, איך זה לא יהיו ברשותו? ודאי שאלהיו ושאר הצדיקים, הקדוש ברוך הוא עושה תמיד את רצונם, שכתוב (תהלים קמה) רצון יראיו יעשה, וכל שכן שאותה רוח הקדש שעליו הוריש לאלישע הצדיק, שהיה השמש שלו, והנה הקדוש ברוך הוא אמר לו (מלכים א יט) ואת אלישע

בן שפט מאבל מחולה תמשח לנביא תחתיך, ועל כן היה לאלישע לרשת אותו.

פי שנים ברוחך, מה זה פי שנים ברוחך אלי? וכי יעלה על דעתך שעל אחד בקש שנים? ומה שלא היה ברשותו איך בקש ממנו? אלא הוא לא בקש רוח על כל אחד שנים, אלא [הוא] כך בקש ממנו - באותה הרוח שהיתה לו, שיעשה שתי הנהגות בעולם באותה הרוח.

מה כתוב? ויאמר הקשית לשאול אם תראה אתי לקח מאתך יהי לך כן ואם אין לא יהיה. מה הטעם אם תראה אתי? אלא אמר לו, אם תוכל לעמד על עקר הרוח שהשארתי לך בשעה שאלקח ממך - יהיה לך כזה, שהרי כל אותו העקר של הרוח בשעה שיתבונן בו, כאשר יראה את אליהו, תהיה דבקות בו כראוי.

בא ראה, מי שמסתכל במה שלומד מרבו ורואה אותו באותה החכמה, יכול להתוסף יותר באותה הרוח. בא ראה, שהרי יוסף בכל מה שעשה היה רואה ברוח של החכמה את אותה הדמות של אביו. היה מתבונן, ומשום כך היה הדבר מסתייע לו, ונוספה לו רוח אחרת באור יותר עליון.

בשעה שאמר לו אותו הרשע והנה גפן לפני, הזדעזע יוסף, שלא היה יודע על מה יבא הדבר. כיון שאמר ובגפן שלשה שריגם, מיד התעוררה רוחו ונוסף באור, והסתכל בדמות אביו, ואז האירה רוחו וידע את הדבר.

מה כתוב? ובגפן שלשה שריגם. אמר יוסף, הנה ודאי בשורה של שמחה בשלמות היא. מה הטעם? משום שהגפן הזו נראית על כנסת ישראל, והתבשר יוסף על זה. ובגפן שלשה שריגם - אלו הם שלש דרגות עליונות שיוצאות מן הגפן הזו, כהנים לויים וישראלים. **והיא** כפרכת עלתה נצה, שהרי בגללם עולה כנסת ישראל ומתברכת מעם המלך העליון. הבשילו אשכלתיה ענבים - אלו הצדיקים של העולם, שהם כמו ענבים מבשלים כראוי. דבר אחר הבשילו אשכלתיה ענבים - זהו היין המשמר בענביו מששת ימי בראשית. עד כאן התבשר יוסף בחלומו, מכאן והלאה החלום הוא שלו, משום שיש לו חלומות, ולאחרים. ואקח את הענבים, שהוא לו, לעצמו.

שְׁנֵינוּ, מי שְׂרֹאָה עֲנָבִים לְבָנִים בְּחֵלוֹם, סִימָן יָפֵה לוֹ. שְׁחֹרִים – לא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוֹם שֶׁהוּא הַסּוּד שֶׁל שְׁתֵּי דַרְגּוֹת יְדוּעוֹת, אוֹתָם שְׁחֹרִים וְלְבָנִים. זֶה הוּא טוֹב, וְזֶה הוּא לֹא טוֹב, וְכָל הָעֲנָבִים תְּלוּיִים בְּסוּד הָאֲמוּנָה, וְעַל כֵּן נִפְרָדִים בְּחֻכְמָה, הֵן לְטוֹב הֵן לְרַע. אֵלּוּ צְרִיכִים רַחֲמִים, וְאֵלּוּ הַשְּׁגָחָה שֶׁל רַחֲמִים.

בֵּא רָאָה, אָדָם הִרְאִישׁוֹן, אֲשֶׁתּוֹ סִחְטָה לוֹ עֲנָבִים וְגִרְמָה לוֹ מוֹת וְלִכְלֵ יִשְׂרָאֵל וְלִכְלֵ הָעוֹלָם. נָח בָּא לְעֲנָבִים הַלְלוֹ, וְלֹא נִשְׁמַר כְּרֵאוֹי, מָה כְּתוּב? (בראשית ט) וַיִּשֶׁת מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְגַּל בַּתּוֹךְ אֶהְלֵה, בְּה"א. בְּנֵי אֶהְרֵן שְׁתּוֹ יַיִן מֵהֶם, וְהִקְרִיבוּ קֶרֶבֶן בְּאוֹתוֹ הַיַּיִן וּמִתּוֹ, וְהָרִי נִתְבָּאָר. וּמִשּׁוֹם כֶּךָ כְּתוּב (דברים לב) עֲנַבְמוּ עֲנָבֵי רוּשׁ אֲשַׁכַּלְתְּ מִרְתָּ לָמוֹ, מִשּׁוֹם שֶׁאוֹתָם הָעֲנָבִים גָּרְמוּ אֶת זֶה.

רָאָה עֲנָבִים שֶׁהֵם טוֹכִים בְּאוֹתוֹ הַכֶּרֶם שֶׁמַּעֲלִים נַחַת וְרִיחַ בְּדַרְגּוֹת שְׁלֵמוֹת כְּרֵאוֹי. וְעַל זֶה יוֹסֵף יָדַע אֶת הַדָּבָר וְהִסְתַּכַּל בְּעֵקֶר וּפְתַר הַחֵלוֹם עַל בְּרִיו, מִשּׁוֹם שֶׁהִתְבַּשֵּׁר בְּאוֹתוֹ הַחֵלוֹם כְּרֵאוֹי, וּמִשּׁוֹם כֶּךָ פְּתַר הַפְּתָרוֹן לְטוֹב וְכֶךָ הַתְּקִים.

מָה כְּתוּב? וַיִּרְא שֶׁר הָאֲפִים כִּי טוֹב פְּתַר וַיֹּאמֶר אֵל יוֹסֵף אַף אֲנִי בְּחֵלוֹמִי וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה סְלֵי חֲרִי עַל רֹאשִׁי. בֵּא רָאָה, אֲרוּרִים הֵם הָרְשָׁעִים, שֶׁכָּל מַעֲשֵׂיהֶם כֻּלָּם לְרַע, וְכָל אוֹתָם הַדְּבָרִים שֶׁהֵם אוֹמְרִים, כֻּלָּם לְרַע וְלְהָרַע.

בִּיּוֹן שֶׁפֶתַח אֶת פִּיו בְּאֵף, מִיָּד פָּחַד יוֹסֵף, וַיִּדַע שֶׁכָּל דְּבָרָיו הֵם לְהָרַע וּבְשׂוֹרָה שֶׁל רַע בְּפִיו. וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה סְלֵי חֲרִי עַל רֹאשִׁי. אִזּוֹ יָדַע יוֹסֵף שֶׁהִתְבַּשֵּׁר עַל חֶרְבֵּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וַיִּשְׂרָאֵל בְּגִלוֹת, שֶׁיִּגְלוּ מִן הָאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה.

רָאָה מָה כְּתוּב, וּבִסֵּל הָעֲלִיּוֹן מִכָּל מֵאֲכָל פְּרֵעָה מַעֲשֵׂה אִפָּה וְהָעוֹף אֲכָל אוֹתָם מִן הַסֵּל מַעַל רֹאשִׁי. אֵלּוּ הֵם שְׂאֵר הָעַמִּים שֶׁמִּתְכַּנְּסִים עַל יִשְׂרָאֵל וְהוֹרְגִים אוֹתָם וּמְחַרְיְבִים בֵּיתָם וּמְפַזְרִים אוֹתָם לְאַרְבַּעַת צְדָדֵי הָעוֹלָם. וְהַכֵּל הַסֵּתֶכֶל יוֹסֵף, וַיִּדַע שֶׁאוֹתוֹ הַחֵלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל כְּשִׁיחִיו בְּחֵיּוֹב לְפָנָי הַמְּלָךְ. מִיָּד פְּתַר לוֹ פְּתָרוֹן לְרַע, וְהַתְּקִים בּוֹ.

וּבֵא וַרְאָה, שְׁתֵּי הַדַּרְגּוֹת הַלְלוּ שְׂרֹאָה זֶה וַרְאָה זֶה – זֶה רָאָה כְּשֶׁעוֹלָה וְשׁוֹלֵט הַדַּרְגָּה הָעֲלִיּוֹנָה וּמְאִירָה הַלְּבָנָה, וְזֶה רָאָה שְׁנַחֲשֵׁךְ וְשׁוֹלֵט עָלֶיהָ הַנְּחַשׁ הָרַע, וּמִשּׁוֹם כֶּךָ הַסֵּתֶכֶל יוֹסֵף בְּחֵלוֹם

ההוא, ופֶתַר אוֹתוֹ פֶתְרוֹן לְרַע. וְעַל כֵּן הַכֹּל עוֹמֵד בְּפֶתְרוֹן, וְזֶה וְזֶה רָאוּ, בְּשֵׁתֵי הַדְּרָגוֹת הַלְלוּ, שְׁשׁוּלֵט זֶה וְשׁוּלֵט זֶה.

רְבִי יְהוּדָה פֶּתַח, (תהלים נא) לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים וְרוּחַ נְכוֹן חֲדָשׁ בְּקִרְבִּי. אֵת הַפְּסוּק הַזֶּה בְּאֵרוֹהוּ, אֲבָל לֵב טָהוֹר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים-א ג) וְנָתַתְּ לְעַבְדְּךָ לֵב שֹׁמֵעַ וְגו', וְכָתוּב (משלי טו) וְטוֹב לֵב מְשִׁתָּה תָמִיד, וּמְשׁוֹם כֶּף לֵב טָהוֹר וְדָאִי.

וְרוּחַ נְכוֹן חֲדָשׁ בְּקִרְבִּי - זֶהוּ רוּחַ נְכוֹן וְדָאִי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א) וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֵף עַל פְּנֵי הַמַּיִם, וְהִתְעוֹרְרוּ, זו רוּחוֹ שֶׁל הַמְּשִׁיחַ, וְהִתְעוֹרְרוּ (יחזקאל יא) וְרוּחַ חֲדָשָׁה אָתֶן בְּקִרְבְּכֶם. וְדוֹד הַתְּפִלָּה, אוֹתוֹ רוּחַ נְכוֹן חֲדָשׁ בְּקִרְבִּי.

מִשׁוֹם שֵׁשׁ מֵהַצַּד הָאֲחֵר לֵב טָמֵא וְרוּחַ עוֹעִים שֶׁמִּסְטָה אֵת בְּנֵי הָעוֹלָם, וְזוֹ הִיא רוּחַ טְמֵאָה שֶׁנִּקְרָאת רוּחַ עוֹעִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה יט) ה' מָסַף בְּקִרְבָּהּ רוּחַ עוֹעִים, וְעַל כֵּן וְרוּחַ נְכוֹן חֲדָשׁ בְּקִרְבִּי. מַה זֶה חֲדָשׁ? זֶה חֲדוּשׁ הַלְּבָנָה. בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְחַדָּשֶׁת הַלְּבָנָה, דוֹד מְלֶךְ יִשְׂרָאֵל חַי וְקַיִם, וּמְשׁוֹם כֶּף חֲדָשׁ.

רְבִי אֶלְעָזָר וְרְבִי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רְבִי יוֹסֵי לְרַבִּי אֶלְעָזָר, זֶה שְׁכָתוּב (מלכים-א כב) וַיֵּצֵא הָרוּחַ וַיַּעֲמֵד לִפְנֵי ה' וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶפְתָּנוּ וַיֹּאמֶר ה' אֵלָיו בְּמָה. וַיֹּאמֶר אֶצֵּא וְהִיִּיתִי רוּחַ שֶׁקָּר בְּפִי כָּל נְבִיאָיו וַיֹּאמֶר תִּפְתָּהּ וְגַם תּוּכַל צֵא וַעֲשֵׂה כֵן. וְשָׁנִינוּ שֶׁהִיְתָה רוּחַ נְבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי. וְכִי הַנְּשָׁמוֹת, כִּיּוֹן שְׁעוֹלוֹת וְעוֹמְדוֹת לְמַעְלָה, הֵן יְכוּלוֹת לָשׁוּב לְעוֹלָם הַזֶּה? וְהַדְּבָר תְּמוּנָה שֶׁאֵמַר, אֶצֵּא וְהִיִּיתִי רוּחַ שֶׁקָּר בְּפִי וְגו'.

וְעוֹד, מַה הַטַּעַם נֶעֱנַשׁ עָלָיו אַחֲאָב? שֶׁהָרִי דִין הַתּוֹרָה שֶׁשָּׂם שְׁמוֹאֵל לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל כֶּף הוּא, שְׁכָתוּב (שמואל-א ח) אֵת שְׂדוֹתֶיכֶם וְכַרְמֵיכֶם וְזִיתֵיכֶם הַטּוֹבִים יִקַּח, וְאִם אַחֲאָב נָטַל אוֹתָהּ כָּרֶם בְּנְבוֹת, דִּין הִיא! וְעוֹד, שֶׁהִיְתָה לוֹ כָּרֶם אַחֲרָת, אוֹ זֶהב, וְלֹא רָצָה!

אָמַר לוֹ, יָפָה שְׁאֵלָתָ. בֵּא רְאֵה, הָרוּחַ הַזֶּה שֶׁאֵמְרוּ שֶׁהִיא רוּחַ שֶׁל נְבוֹת, כֵּאֵן יֵשׁ לְהַסְתַּכֵּל - וְכִי הָרוּחַ שֶׁל נְבוֹת יְכוּלָה לְעֵלוֹת וְלַעֲמֵד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבַקֵּשׁ שֶׁקָּר, שְׁכָתוּב וַיֵּצֵא הָרוּחַ? וְאִם הוּא צְדִיק, אֵיךְ יִבְקֵשׁ שֶׁקָּר בְּעוֹלָם הַהוּא, שֶׁהוּא עוֹלָם שֶׁל אֱמֶת? וְמַה בְּעוֹלָם הַזֶּה לֹא צְרִיךְ צְדִיק שֶׁקָּר, בְּעוֹלָם הַהוּא לֹא כָּל שֶׁכֵּן? וְאִם אֵינוֹ צְדִיק, אֵיךְ יְכוּל לַעֲמֵד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא?

אָפֵא וְדַאי נְבוֹת לֹא הִיָּה כֹּךְ צְדִיק לְעַמֵּד לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֶלֶּא רוּחַ אַחֲרֵת הִיָּתָה שְׁשֻׁלְטָה בְּעוֹלָם, שְׁזוּהֵי רוּחַ שְׁתַּמִּיד עוֹמֶדֶת וְעוֹלָה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְזוּהֵי שְׁמִסְטָה אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם לְשֹׁקֵר, וּמִי שֶׁהוּא רְגִיל בְּשֹׁקֵר, מְשַׁתְּדֵל תַּמִּיד בְּשֹׁקֵר, וְעַל זֶה אָמַר אֵצָא וְהִיִּיתִי רוּחַ שֹׁקֵר וְגו', וְעַל כֵּן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ צֵא וְעֲשֵׂה כֵן. צֵא מִכָּאן, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהוּ שְׁכַתוֹב (תהלים קא) דְּבַר שֹׁקֵרִים לֹא יִכּוֹן לְנַגֵּד עֵינַי, וּמִשּׁוּם זֶה הִיא רוּחַ שֹׁקֵר וְדַאי.

וְעוֹד, עַל מֵה שֶׁהֲרֵג אֶת נְבוֹת וְנָטַל אֶת כְּרֵמוֹ, לְמַה הֲרֵג אוֹתוֹ הֲרֵג? אֶלֶּא שֶׁהֲרֵג אוֹתוֹ בְּלִי דִין נְעֻנֵשׁ. הֲרֵג אוֹתוֹ בְּלִי דִין וְנָטַל אֶת כְּרֵמוֹ, וּמִשּׁוּם כֹּךְ כְּתוֹב (מלכים א-כא) הֲרַצְחֵת וְגַם יְרַשֵּׁת, וְעַל כֵּן נְעֻנֵשׁ. וְכֵּן וְרָאָה כְּמֵה הֵם בְּנֵי אָדָם בְּעוֹלָם שְׁרוּחַ הַשֹּׁקֵר הַזֶּה מִסְטָה אוֹתָם בְּשֹׁקֵר, וְהוּא שׁוֹלֵט בְּעוֹלָם בְּכַמָּה צְדָדִים וּבְכַמָּה מַעֲשִׂים, וְהִנֵּה בְּאֲרָנוּ אֶת הַדְּבָרִים.

וְעַל כֵּן דוֹד הַמֶּלֶךְ בִּקֵּשׁ לְהַשְׁמֵר מִמֶּנּוּ וְרָצָה לְצִאת מִתּוֹךְ הַטְּמָאָה, שְׁכַתוֹב (תהלים נא) יָב טָהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים וְרוּחַ נְכוֹן חֲדַשׁ בְּקַרְבִּי. זֶה הִיא רוּחַ נְכוֹן, וְהָאֲחֵר הוּא רוּחַ שֹׁקֵר. וְעַל כֵּן שְׁתֵּי דְרָגוֹת הֵן, אַחַת קְדוּשָׁה וְאַחַת טְמָאָה.

פְּתַח וְאָמַר, (יואל ב) וְה' נָתַן קוֹלוֹ לְפָנַי חִילוֹ כִּי רַב מְאֹד מִחְנֵהוּ כִּי עָצוּם עֲשֵׂה דְבָרוֹ וְגו'. אֶת הַפְּסוּק הַזֶּה בְּאֲרוּהוּ. אֲבָל וְה', בְּכָל מְקוֹם הוּא וּבֵית דִּינּוֹ. נָתַן קוֹלוֹ - זֶהוּ הַקּוֹל שְׁכַתוֹב (דברים ד) קוֹל דְּבָרִים. וְכַתוֹב שָׁם (שמות ד) לֹא אִישׁ דְּבָרִים. מִי אִישׁ הַדְּבָרִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לג) אִישׁ הָאֱלֹהִים. לְפָנַי חִילוֹ - אֵלּוֹ הֵם יִשְׂרָאֵל.

כִּי רַב מְאֹד מִחְנֵהוּ - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כה) הִיֵּשׁ מִסְפָּר לְגִדּוּדָיו. שְׁכַמָּה מְמַנִּים וְשְׁלוּחִים יֵשׁ לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכֵלָם עוֹמְדִים לְהַשְׁטִין עַל יִשְׂרָאֵל [ז"ח כְּדִי לְטַמֵּא אוֹתָם], וְעַל כֵּן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְזַדְמֵן לְפָנַי יִשְׂרָאֵל כְּדִי לְשַׁמֵּר אוֹתָם, וְלֹא יוּכְלוּ לְקַטְרֵג לָהֶם.

כִּי עָצוּם עֲשֵׂה דְבָרוֹ, מִי עָצוּם? זֶהוּ הַצְּדִיק, אוֹתוֹ שְׁמַשְׁתַּדֵּל בְּתוֹרָה הַקְּדוּשָׁה יוֹמֵם וְלַיְלָה. דְּבַר אַחֵר כִּי עָצוּם - זֶה הַמְּקַטְרֵג שֶׁנִּמְצָא לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהוּא חֲזַק כְּבָרְזֵל, קָשָׁה כְּסַלְעַ. עֲשֵׂה דְבָרוֹ - שְׁנוּטֵל רְשׁוּת מִלְּמַעְלָה, וְנוֹטֵל אֶת הַנְּשֻׁמָּה מִלְּמַטָּה.

כִּי גְדוֹל יוֹם ה' וְנוֹרָא מְאֹד וּמִי יִכִּילֵנוּ - שֶׁהוּא שׁוֹלֵט עַל הַכֹּל וְעֵלְיוֹן וְתַקִּיף עַל כָּלָם, וְכֵלָם תַּחַת שְׁלִטוֹנוֹ. אֲשֶׁרֵי הַצְּדִיקִים שֶׁהַקְּדוֹשׁ

ברוך הוא רוצה בהם תמיד לזכות אותם לעולם הבא ולשמח אותם בשמחת הצדיקים שעתידים לשמח עם הקדוש ברוך הוא, שכתוב (תהלים ה) וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו ותסך עלימו ויעלצו בך אהבי שמך. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

פְּרִשֵׁת מִקְצֵי (דף קצב' עב - דף רד' עב)

וַיְהִי מִקְצֵי. רבי חייא פתח ואמר, (איוב כח) קץ שם לחשך ולכל תכלת הוא חוקר אכן אפל וצלמות. הפסוק הזה נתבאר, קץ שם לחשך - זהו הקץ של השמאל, שהוא משוטט בעולם ומשוטט למעלה, ועומד לפני הקדוש ברוך הוא ומסטין ומקטרג על העולם, והרי נתבאר. ולכל תכלית הוא חוקר - שהרי כל מעשיו אינם לטוב, אלא תמיד לכלות ולעשות כליה בעולם.

אֲבֵן אֶפֶל וְצִלְמוֹת - זו אבן נגף שבה נשלים הרשעים, ועומדת בזה שנקראת (שם י) ארץ עפתה כמו אפל. בא ראה, יש ארץ חיים למעלה, וזו היא ארץ ישראל. [ויש ארץ למטה, ונקראת] אפל וצלמות. אפל שיצאה מארץ עפתה. מהו אפל וצלמות? זהו הקץ, שהוא מצד של החשך, זהמת הזהב, והנה נתבאר

בֵּא רֵאָה כִּמֶּה יֵשׁ לִבְנֵי אָדָם לְהִתְבּוֹנֵן בְּעִבּוּדַת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא ולהשתדל בתורה ימים ולילות כדי שידעו ויסתכלו בעבודתו, שהרי התורה מכריזה בכל יום לפני האדם ואומרת: (משלי ט) מי פתי יסר הנה חסר לב ואמרה לו, והרי בארנו את הדברים.

וּכְשֶׁאָדָם מִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְנִדְבֵק בָּהּ, זוכה להתחזק בעץ החיים, שכתוב (שם ג) עץ חיים וגו'. ובא וראה, כשאדם מחזיק בעץ החיים בעולם הזה, הוא מחזיק בו לעולם הבא. שהרי כמו הנשמות יוצאות מן העולם הזה, כך מתקנות להן דרגות לעולם הבא.

בֵּא רֵאָה, עץ החיים הוא בכמה דרגות נפרדים זה מזה, וכלם אחד. שהרי בעץ החיים יש דרגות אלו על אלו, ענפים ועלים, קלפות, וגוף האילן, שרשים, והכל הוא האילן. כמו כן כל מי שמשתדל בתורה, הוא נתקן ומתחזק בעץ החיים.

וְכֵן בְּנֵי הָאָמוּנָה, יִשְׂרָאֵל, כְּלָם מִתְגַּבְּרִים בְּעֵץ הַחַיִּים, כלם אחוזים בעץ ממש, מהם באותו הגוף שבו, מהם אחוזים בענפים, מהם

בעלים, מהם בשרשים. נמצאו שכלם אחוזים בעץ החיים. ואותם שמשתדלים בתורה, כלם אחוזים בגוף האילן. ומשום כך מי שמשתדל בתורה, הוא אחוז בכל, והרי פרשוה ונתבאר.

ויהי מקץ, מה זה מקץ? רבי שמעון אמר, המקום שאין בו זכירה, וזהו קץ השמאל. מה הטעם? משום שכתוב (בראשית מ) כי אם זכרתני אתך כאשר ייטב לך. וכי כך ראוי ליוסף הצדיק שהוא אמר כי אם זכרתני אתך? אלא כיון שהסתכל יוסף בחלומו, אמר, ודאי חלום של זכירה הוא, והוא טעה בזה, שהרי הכל היה בקדוש ברוך הוא.

ויעל פן המקום שהיתה בו שכחה, עמד לפניו. מה כתוב? ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו. כיון שאמר ולא זכר שר המשקים, מה זה וישכחהו? אלא וישכחהו, המקום שיש בו שכחה, וזהו הקץ של צד החשך. שנתים ימים, מה זה שנתים? ששבה הדרגה לדרגה שיש בה זכירה.

ופרעה חלם והנה עמד על היאר. זה היה החלום של יוסף, משום שכל נהר הוא של יוסף הצדיק, וזהו הסוד שמי שרואה נהר בחלום רואה שלום, שכתוב (ישעיה ס) הנני נטה אליה כנהר שלום.

ויהי מקץ שנתים. רבי חייא פתח ואמר, (משלי כט) מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יתרוסנה. בא ראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם העליון, התקין הכל כראוי, והוציא אורות עליונים מאירים לכל הצדדים, והכל הוא אחד. וכרא שמים שלמעלה, וארץ שלמעלה, לתקן כלם יחד לתועלתם של התחתונים. **בא** ראה, מלך במשפט יעמיד ארץ, מי המלך? זה הקדוש ברוך הוא. במשפט – זה יעקב, שהוא הקיום של הארץ, ועל כן ו' נזונית מה' העליונה, ה' התחתונה נזונית מן ו', שקיום הארץ הוא במשפט, שהרי המשפט יעמיד ארץ בכל תקוניה וזן אותה.

דבר אחר, מלך – זה הקדוש ברוך הוא. במשפט – זה יוסף. יעמיד ארץ – שכתוב (בראשית מא) וכל הארץ באו מצרימה לשבר אל יוסף. ומשום שהקדוש ברוך הוא התרצה ביעקב, עשה את יוסף שליט על הארץ.

רבי יוסי אמר, מלך – זה יוסף. במשפט יעמיד ארץ – זה יעקב. שהרי עד שלא בא יעקב למצרים, לא היה קיום בארץ מתוך

הרעב. כיון שבא יעקב למצרים, בזכותו הסתלק הרעב והתקימה הארץ.

דבר אחר, מלך במשפט יעמיד ארץ – זה דוד המלך, שכתוב (שמואל-ב ח) ויהי דוד עשה משפט וצדקה לכל עמו, והוא קים את הארץ, ובזכותו עמדה לאחר מכן. ואיש תרומות יהרסנה – זה רחבעם.

בא ראה, הקדוש ברוך הוא, בשביל הצדיקים, אף על גב שפרענות נגזרה על העולם, היא מתעכבת בגללם ולא שולטת על העולם. כל ימי דוד המלך התקימה הארץ בגללו. לאחר שמת, התקימה בזכותו, שכתוב (מלכים-ב כ) וגנותי על העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי. כמו כן כל ימי יעקב וכל ימי יוסף לא שולטה הפרענות בעולם.

בא ראה, מלך במשפט יעמיד ארץ – זה יוסף. ואיש תרומות יהרסנה – זה פרעה, שהרי משום שהקשה את לבו לקדוש ברוך הוא, החריב את ארץ מצרים. ובראשונה על ידי יוסף התקימה הארץ, באותו החלוש שחלם, שכתוב ויהי מקץ שנתים ימים וגו'.

ויהי מקץ וגו'. רבי אלעזר פתח ואמר, (תהלים יח) חי ה' וברוך צורי וירום אלוהי ישעי. אלוהי כתוב בוי"ו. הפסוק הזה יש להתבונן בו, חי ה' – צדיק יסוד העולם, שנקרא חי העולמים. וברוך צורי – זהו שכתוב (שם קמד) ברוך ה' צורי, וזה העולם שמתקיים על הצדיק הזה. וירום אלוהי ישעי. וירום – זה העולם העליון. אלוהי ברא"ו זה שמים, כמו שנאמר (שם קטז) השמים שמים לה'.

בא ראה, [כמו שנאמר] (שם סח) ברוך אדני"י יום יום יעמס לנו. ברוך אדני"י, באל"ף דל"ת נו"ן יו"ד, והפסוק הזה הוא סוד החכמה. יום יום – אלו שנתים ימים, כמו שנאמר ויהי מקץ שנתים ימים. ופרעה חלם והנה עמד על היאר – סוד הוא, כמו שנאמר, זה יוסף, שנהר [שכל הנהר] הזה הוא יוסף הצדיק.

והנה מן היאר עלת שבע פרות מראה ובריאת בשר ותרעינה באחו. והנה מן היאר, שהרי מהנהר הזה מתברכות כל אותן הדרגות שלמטה, משום שאותו נהר ששופע ויוצא הוא משקה וזן את הכל, ויוסף הוא נהר שתתברך כל ארץ מצרים בשבילו.

ובא ראה, אותו הנָהָר, שֶׁבַע דְּרָגוֹת נִשְׁקוֹת וּמִתְבָּרְכוֹת מִמֶּנּוּ, וְאֵלּוּ הֵם יְפוֹת מִרְאֵה וּבְרִיאַת בְּשָׂר. וְתִרְעִינָה בְּאָחוּ, בְּחִבּוּר וְאֶחָוָה, שְׂאִין נִמְצָא בָּהֶם פְּרוּד וְכֻלָּם לְשִׁבְחַ עוֹמְדִים. שֶׁהֵנָּה כָּל שֶׁבַע הַדְּרָגוֹת הִלְלוּ שְׂאֵמָרְנוּ הוּא סוּד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (אסתר ב) וְאֵת שֶׁבַע הַנְּעוּרוֹת הִרְאִיֹּת לְתֵת לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וְגו'. וְעַל כֵּן שֶׁבַע פְּרוֹת יְפוֹת מִרְאֵה, וְכַנְגֵד זֶה כְּתוּב שֶׁבַעֲת הַסְּרִיסִים הַמְּשָׁרְתִים אֶת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְגו'.

רבי יִצְחָק אָמַר, שֶׁבַע הַפְּרוֹת הַטּוֹבוֹת הֵם דְּרָגוֹת עֲלִיוֹנוֹת עַל הָאֲחֵרוֹת, וְשֶׁבַע הַפְּרוֹת הָרְעוֹת – הַדְּרָגוֹת הָאֲחֵרוֹת שְׁלֵמָטָה. אֵלּוּ מִצַּד הַקִּדְשָׁה, וְאֵלּוּ מִצַּד הַטְּמֵאָה.

שֶׁבַע הַשְּׁבָלִים – רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אֵלּוּ הֵרְאִישׁוֹנוֹת הֵן טוֹבוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהֵן מִצַּד הַיְמִין שֶׁכְּתוּב בּוֹ כִּי טוֹב, וְאֵלּוּ הָרְעִים הֵם לְמַטָּה מֵהֶם. שֶׁבַע הַשְּׁבָלִים הֵן מִצַּד הַטְּהָרָה, וְאֵלּוּ מִצַּד הַטְּמֵאָה, וְכָל הַדְּרָגוֹת עוֹמְדוֹת אֵלּוּ עַל אֵלּוּ וְאֵלּוּ כַּנְגֵד אֵלּוּ, וְאֵת כֻּלָּם רָאָה פְּרָעָה בְּחִלּוּמוֹ.

אָמַר רַבִּי יִיסָא, וְכִי לְאוֹתוֹ פְּרָעָה הִרְשַׁע הִרְאוּ לוֹ אֶת כָּל אֵלֶּה? אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, כְּמוֹתֶם רָאָה, שֶׁכַּמָּה דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת אֵלּוּ כַּנְגֵד אֵלּוּ וְאֵלּוּ עַל אֵלּוּ, וְהוּא רָאָה בְּאוֹתָן הַדְּרָגוֹת שְׁלֵמָטָה.

וְהֵנָּה שְׁנִינּוּ, שֶׁהָרִי כְּמוֹ שֶׁהוּא הָאָדָם, כֶּךָ מִרְאִים לוֹ בְּחִלּוּמוֹ, וְכֶךָ רוֹאָה, וְכֶךָ הַנְּשֻׁמָּה עוֹלָה לְהַכִּיר, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי דְרָגָתוֹ כְּרָאוּי לוֹ, וּמִשּׁוּם כֶּךָ פְּרָעָה רָאָה כְּרָאוּי לוֹ, וְלֹא יוֹתֵר.

וַיְהִי מִקֵּץ וְגו'. רַבִּי חֲזַקְיָה פָּתַח וְאָמַר, (קהלת ג) לְכָל זְמַן וְעֵת לְכָל חֶפֶץ תַּחַת הַשָּׁמַיִם. בֹּא רֵאאֵה, כָּל מֵה שְׁעוֹשֶׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַטָּה, לְכָל שָׁם עֵת וְזְמַן קָצוּב. שָׁם זְמַן לְאֹר וְלַחֲשֶׁךְ, שָׁם זְמַן לְאֹר שֶׁל שָׁאֵר הָעַמִּים, שֶׁהֵם שׁוֹלְטִים עֲכָשׁוּ עַל הָעוֹלָם, וְזְמַן שָׁם לְחֻשְׁכָּה, שֶׁהִיא הַגְּלוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל תַּחַת שְׁלִטוֹנָם. זְמַן שָׁם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְכָל, וּמְשׁוּם כִּךְ לְכָל זְמַן וְעֵת לְכָל חֶפֶץ. מֵה זֶה וְעֵת לְכָל חֶפֶץ? זְמַן וְעֵדֶן הוּא לְכָל, לְכָל אוֹתוֹ הַרְצוֹן שֶׁנִּמְצָא לְמַטָּה.

דְּבַר אַחַר וְעֵת לְכָל חֶפֶץ – מֵה זֶה עֵת? כְּפִתּוּב (תהלים קיט) עֵת לַעֲשׂוֹת לֵה' הַפְּרוּ תוֹרַתְךָ. וְכִתּוּב (ויקרא יז) וְאֵל יִבֹּא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. וְהִיא הַדְּרָגָה הַמְּמַנָּה, וְהִנֵּה פְּרִשׁוּהָ. וּמְשׁוּם כִּךְ עֵת הוּא הַמְּמַנָּה לְכָל חֶפֶץ תַּחַת הַשָּׁמַיִם. וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנַתִּים יָמִים, מֵהֶצֵד שֶׁל אוֹתוֹ קֵץ הַחֲשֶׁךְ רֵאֵה פְּרַעַה בְּחִלּוּמוֹ, וּמְשָׁם יָדַע וְהִתְגַּלָּה לוֹ אוֹתוֹ הַחִלּוּם.

וַיְהִי בְּבַקֵּר וּתְפַעֵם רוּחוֹ וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא אֶת כָּל חַרְטָמֵי מִצְרַיִם וְאֵת כָּל חַכְמֵיהֶם וְגו'. וּתְפַעֵם רוּחוֹ, מֵה זֶה וּתְפַעֵם? רַבִּי יוֹסִי אָמַר, הִנֵּה פְּרִשׁוּהָ שֶׁבְּפְרַעַה כְּתוּב וּתְפַעֵם, וּבְנִבְוִכְדִּנְצָר כְּתוּב (דניאל ב) וּתְתַפְעֵם, וּבְאֵרוּהָ שֶׁהִנֵּה בְּפְרַעַה כְּתוּב וּתְפַעֵם מְשׁוּם שֶׁהִיא יוֹדַע אֶת הַחִלּוּם, וְהִפְתְּרוֹן לֹא הָיָה יוֹדַע, אֲבָל נְבוּכַדְנֶצַּר רֵאֵה הַחִלּוּם וְרֵאֵה הַפְתְּרוֹן, וְהַכֵּל נִשְׁכַּח מִמֶּנּוּ.

אֲבָל בֹּא רֵאֵה, וּתְפַעֵם רוּחוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שופטים יג) לְפַעְמוֹ, שֶׁהִיָּתָה הָרוּחַ בָּאָה וְהוֹלְכָתָה וּבָאָה וְהוֹלְכָתָה וְלֹא הִיָּתָה מְתִישְׁבַת עִמּוֹ עֲדִין כְּרֵאוּי, וְעַל כֵּן כְּתוּב (שם) וּתְחַל רוּחַ ה' לְפַעְמוֹ, שֶׁאֵז הִיָּתָה הָרֵאשִׁית. אִף כֵּאֵן רוּחוֹ הִתְעוֹרְרָה בּוֹ, וְהִלֵּךְ וְהִתְעוֹרְרָה, וְלֹא הִיָּתָה מִיִּשְׁבַת עִמּוֹ לְדַעַת. נְבוּנְדִנְצָר וּתְתַפְעֵם רוּחוֹ, בְּהִתְעוֹרְרוֹת הָיָה מִתְעוֹרְרָה עַל כָּל אֶחָד פְּעַמִּים, שְׁבִים וְהוֹלְכִים וְשְׁבִים. וְזֵהוּ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כד) כְּפַעַם בְּפַעַם, פַּעַם בְּזֵה וּפַעַם בְּזֵה, וְלֹא מְתִישְׁבַת דַּעַתוֹ וְרוּחוֹ.

וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא אֶת כָּל חַרְטָמֵי מִצְרַיִם – אֵלוֹ הַמְּכַשְׁפִּים. וְאֵת כָּל חַכְמֵיהֶם – אֵלוֹ חַכְמֵי הַמְּזֻלוֹת. וְכֻלָּם הָיוּ מְסַתְּכָלִים לְדַעַת וְלֹא יָכְלוּ לְהַשִּׁיג.

אמר רבי יצחק, אף על גב שנאמר שאין מראים לאדם אלא באותה הדרגה שלו - שונה אצל המלכים, שמראים להם דברים עליונים ומשנים מבני אדם אחרים. כמו שמלך דרגתו עליונה על כל שאר האחרים, כך גם מראים לו בדרגה עליונה על כל שאר האחרים, כמו שנאמר את אשר האלהים עשה הראה את פרעה, אבל לשאר בני האדם אין מגלה להם הקדוש ברוך הוא את מה שהוא עושה, פרט לנביאים או לחסידים או לחכמי הדור, והנה פרשה.

בא ראה, כתוב אתי השיב על בני ואתו תלה. מכאן שהחלום הולך אחר הפתרון. מי השיב על כני? אלא זה יוסף. ואתו תלה - באותו הפתרון שפתר לו, וכתוב ויהי כאשר פתר לנו כן היה.

וישלח פרעה ויקרא את יוסף וירצהו מן הבור וגו'. רבי אבא פתח ואמר, (תהלים קמז) רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו. כמה הקדוש ברוך הוא מתרצה בצדיקים, משום שהצדיקים הם עושים [שלום ועושים] שלום למעלה ועושים שלום למטה, ומכניסים כלה לבעלה, ומשום כך הקדוש ברוך הוא מתרצה בהם באותם שיראים ממנו ועושים את רצונו.

למיחלים לחסדו, מי הם המיחלים לחסדו? הנה אומר, אותם שמשתדלים בתורה בלילה ומשתתפים עם השכינה. וכשבא הבקר, הם מצפים לחסדו, והרי בארוה, בזמן שאדם משתדל בתורה בלילה, חוט של חסד נמשך עליו ביום, ככתוב (שם מב) יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. מה הטעם יומם יצוה ה' חסדו? משום שבלילה שירה עמי. ומשום כך כתוב רוצה ה' את יראיו, ולא ביראיו. כמי שרוצה ברצונו את האחר ומתרצה לו להתפייס עמו, ומשום כך רוצה ה' את יראיו ולא ביראיו.

כמו כן יוסף היה עצוב בעצב הרוח ובעצב הלב, שהיה אסור שם. כיון שפרעה שלח בשבילו, מה כתוב? וירצהו. התפייסו לו והחזירו לו דברי שמחה, דברים לשמח את הלב, משום שהיה עצוב מן הבור. בא ראה, בראשונה נפל בבור, ובבור התעלה אחר כך.

רבי שמעון אמר, בטורם ארע ליוסף אותו המעשה, לא נקרא צדיק. כיון ששמר אותה ברית המילה, נקרא צדיק, ואותה הדרגה של ברית הקדש התעטרה עמו, ומה שהיה [עושה] בבור בראשונה,

התעלה עמו. וכתוב ויריצהו מן הבור. התעלה מזה והתעטר בכאר מים חיים.

וישלח פרעה ויקרא את יוסף, היה צריך להיות לקרא ליוסף! אלא, ויקרא את יוסף – זה הקדוש ברוך הוא, שכתוב (שם קה) עד עת בא דברו אמרת ה' צרפתהו. עד עת בא דברו, זהו שכתוב ויקרא את יוסף. כתוב כאן ויקרא את יוסף, וכתוב שם ויקרא אל משה. ויגלח ויחלף שמלתיו, בשביל כבוד המלך, והנה פרשוה.

רבי אלעזר פתח, (תהלים קה) ויבא ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חם. בא ראה שהקדוש ברוך הוא מגלגל גלגולים בעולם, ומקים נדרים ושבועות כדי לקיים שבועה וגזרה שהוא גוזר.

שהרי שנינו, אם לא שחביבות ואהבה שאהב הקדוש ברוך הוא את האבות, היה ראוי להוריד את יעקב למצרים בכבלים של ברזל. ובאהבתו אותם המליך ליוסף בנו, ועשה אותו מלך ששולט על כל הארץ, וירדו כל השבטים בכבוד, ויעקב כמלך.

בא ראה מה כתוב? (שם) ויבא ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חם. כיון שכתוב ויבא ישראל מצרים, לא ידענו שיעקב גר בארץ חם? למה צריך את זה? אלא, ויבא ישראל מצרים – זה הקדוש ברוך הוא. ויעקב גר בארץ חם – זה יעקב. שהרי בשביל יעקב ובניו באה השכינה למצרים, והקדוש ברוך הוא גלגל גלגולים והוריד את יוסף בראשונה, שבזכותו התקיימה הברית עמו, והשליט אותו על כל הארץ.

מה כתוב? שלח מלך ויתירהו משל עמים ויפתחהו. רבי שמעון אמר, כתוב (תהלים קמו) ה' מתיר אסורים וגו', וכאן כתוב שלח מלך ויתירהו, למה משל עמים ויפתחהו? אלא שלח מלך – זה הקדוש ברוך הוא. משל עמים – זה הקדוש ברוך הוא. שלח מלך – המלך העליון שלח ויתירהו. ומי הוא ששלח לו? זה המלאך הגואל, שהוא מושל עמים, שהוא מושל על התחתונים, והכל הוא מן הקדוש ברוך הוא.

ויריצהו – חסר וא"ו, ומי הוא? זה הקדוש ברוך הוא, משום שאין מי שאוסר ופותח, רק הקדוש ברוך הוא, שכתוב (איוב יב) יסגר על איש ולא יפתח, וכתוב (שם לד) והוא ישקיט ומי ירשיע ויסתר פנים ומי ישוננו ועל גוי ועל אדם יחד, שהרי הכל בו, וכתוב (דניאל

ד) וְכַרְצוֹנוֹ עוֹשֶׂה בְּצַבָּא הַשְּׁמַיִם וְדִירֵי הָאָרֶץ, וְאִין מִי שְׂיִמְחָה בְּיָדוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ מָה עָשִׂיתָ. וּמְשׁוֹם כֶּךָ כְּתוּב וַיְרִיצֶהוּ מִן הַבּוֹר וְגו'.

מָה זֶה וַיְרִיצֶהוּ? כְּמוֹ שְׂנֵאָמֶר (איוב לג) יַעֲתֶר אֶל אֱלֹהֵי וַיְרִיצֶהוּ. כְּמוֹ כֵן וַיְרִיצֶהוּ מִן הַבּוֹר, וְאַחַר כֶּךָ וַיָּבֵא אֶל פְּרַעָה. דָּבַר אַחַר וַיְרִיצֶהוּ, שֶׁהַמְּשִׁיךְ עָלָיו חוֹט שֶׁל חֶסֶד לָתֵת לוֹ חֵן לִפְנֵי פְרַעָה. אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת שְׁלוֹם פְּרַעָה, כְּדִי לְהַקְדִּים לוֹ שְׁלוֹם וּלְפָתַח בְּשָׁלוֹם.

רַבִּי אֲבָא אָמַר, בֵּא רֵאָה, בְּאוֹתוֹ פְּרַעָה הִרְשָׁע, שֶׁהוּא אָמַר (שמות ד) לֹא יִדְעִתִּי אֶת ה', וּפְרַעָה הָיָה חָכֵם מְכַל מְכַשְׁפִּיּוֹ, אֲלֵא וְדַאי הַשֵּׁם שֶׁל אֱלֹהִים הָיָה יוֹדֵעַ, שֶׁהָרִי כְּתוּב הַנְּמַצָּא כְּזֶה אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹהִים בּוֹ. וּמְשׁוֹם שֶׁמָּשָׂה לֹא בֵּא אֵלָיו אֲלֵא בְּשֵׁם שֶׁל ה', וְלֹא בְּשֵׁם שֶׁל אֱלֹהִים, וְזֶה הָיָה קָשָׁה לִפְנֵי מִן הַכֹּל, שֶׁהוּא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהָרִי הַשֵּׁם שֶׁל אֱלֹהִים שׁוֹלֵט בְּאָרֶץ, וּבְשֵׁם שֶׁל ה' לֹא הָיָה יוֹדֵעַ, וְעַל כֵּן קָשָׁה לִפְנֵי הַשֵּׁם הַזֶּה.

וְזֶהוּ שְׂכָתוּב (שם ט) וַיַּחֲזֵק ה' אֶת לֵב פְּרַעָה. שְׂדָבַר זֶה הָיָה מְחֻזָּק אֶת לְבוֹ וּמְקָשָׁה אוֹתוֹ, וְעַל כֵּן מָשָׂה לֹא הוֹדִיעַ לוֹ דָּבָר שֶׁל שֵׁם אַחַר, אֲלֵא הַשֵּׁם שֶׁל ה' לְבָדוֹ, וּפְרָשׁוּהָ.

פְּתַח וְאָמַר, (תהלים קיג) מִי כֵה' אֱלֹהֵינוּ הַמְּגַבִּיחַ לְשִׁבְתָּ וְגו'. מִי כֵה' אֱלֹהֵינוּ הַמְּגַבִּיחַ לְשִׁבְתָּ - שֶׁהַתְּעֵלָה מֵעַל כֶּסֶף כְּבוֹדוֹ, [עַל כֶּסֶף כְּבוֹדוֹ לְמַעְלָה] וְלֹא הַתְּגָלָה לְמַטָּה. בְּשַׁעָה שְׂאִין נִמְצָאִים צְדִיקִים בְּעוֹלָם, הָרִי הוּא מְסַתְּלֵק מֵהֶם וְלֹא מִתְּגַלֶּה לָהֶם. הַמְּשַׁפִּילֵי לְרֵאוֹת - בְּשַׁעָה שֶׁהַצְּדִיקִים הֵם נִמְצָאִים בְּעוֹלָם, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹרֵד בְּדַרְגוֹתָיו כְּנֶגֶד הַתְּחַתּוֹנִים לְהַשְׁגִּיחַ עַל הָעוֹלָם, לְהִיטִיב לָהֶם. שֶׁהָרִי כְּשֶׂאִין נִמְצָאִים הַצְּדִיקִים בְּעוֹלָם, הוּא מְסַתְּלֵק וּמְסַתִּיר מֵהֶם פָּנִים וְלֹא מְשַׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם, מְשׁוֹם שֶׁהַצְּדִיקִים הֵם הַיְסוּד וְהַקִּיּוֹם שֶׁל הָעוֹלָם, שְׂכָתוּב (משלי י) וְצְדִיק יְסוּד עוֹלָם.

וְעַל כֵּן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא גָלָה אֶת שְׁמוֹ הַקְּדוֹשׁ, רַק לְיִשְׂרָאֵל לְבָדָם, שֶׁהֵם חֵלֶק גּוֹרְלוֹ וְנַחֲלָתוֹ, וְאֶת הָעוֹלָם חֵלֶק הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַמְנִים מְגַנִּים, וְהִנֵּה נִתְבָּאָר, שְׂכָתוּב (דברים לב) בְּהִנְחַל עֲלֵינוּ גוֹיִם וְגו', וְכָתוּב כִּי חֵלֶק ה' עִמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ.

רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי יוֹסִי הָיוּ הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי חִיָּיא, תְּמַהֲנִי עַל זֶה שֶׁאָמַר שְׁלֵמָה, כֹּל הַדְּבָרִים [הַמְּלִים] סְתוּמִים וְלֹא נוֹדְעִים, שֶׁהָרִי קִהְלָת סְתוּם [הַמְּלִים] הַסְּתוּמִים.

פָּתַח וְאָמַר, (קהלת א) כָּל הַדְּבָרִים יִגְעִים לֹא יוּכַל אִישׁ לְדַבֵּר לֹא תִשָּׁבַע עֵינַי לְרֵאוֹת וְלֹא תִמְלֹא אֶזְנוֹן מִשְׁמַע. כָּל הַדְּבָרִים יִגְעִים, וְכִי כָּל הַדְּבָרִים יִגְעִים הֵם לְדַבּוֹר שֶׁאָמַר לֹא יוּכַל אִישׁ לְדַבֵּר? וְלֹא תִשָּׁבַע עֵינַי לְרֵאוֹת וְלֹא תִמְלֹא אֶזְנוֹן מִשְׁמַע, מָה הַטַּעַם אֵלּוּ? אֶלֶּא מִשּׁוּם שְׁשָׁנִים מֵהֶם, וְהֵם הָעֵינַיִם וְהָאָזְנַיִם, לֹא עוֹמְדִים בְּרִשְׁוֹתוֹ שֶׁל הָאָדָם, וְהַפֶּה הוּא בְּרִשְׁוֹתוֹ, וְכָל [מָה] שְׁלֹשֶׁת הַלָּלוּ לֹא יְכוּלִים לְהַשְׁלִים אֶת הַכֹּל וּלְהַשִּׁיג אֶת הַכֹּל.

אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, כִּף זֶה, שֶׁדַּבּוּר שֶׁל אָדָם לֹא יְכוּל לְדַבֵּר, וְהָעֵינַיִם לְרֵאוֹת וְהָאָזְנַיִם לְשִׁמְעַ, וְאִין כָּל חֲדָשׁ תַּחַת הַשָּׁמַשׁ. וּבֵא רֵאָה, אֶפְלוּ בְרִיּוֹת וְרוּחוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא תַּחַת הַשָּׁמַשׁ לֹא יְכוּלִים לְדַבֵּר כָּל דְּבָרֵי הָעוֹלָם, וְהָעֵינַיִם לֹא יְכוּלִים לְשַׁלֵּט וְלִרְאוֹת וְהָאָזְנוֹן לְשִׁמְעַ. וּמִשּׁוּם כִּף שְׁלֵמָה שֶׁהִיָּה יוֹדֵעַ כָּל דְּבָר הִיָּה אוֹמֵר אֶת זֶה.

וּבֵא וּרְאָה, כָּל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם תְּלוּיִים בְּכַמָּה רוּחוֹת, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מִשְׁגִּיחִים עַל מָה עוֹמְדִים בְּעוֹלָם, וְאֶפְלוּ שְׁלֵמָה הַמְּלֹךְ, שֶׁהִיָּה חָכֵם מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, לֹא יְכַל לְעַמֵּד בָּהֶם.

פָּתַח וְאָמַר, (קהלת ג) אֶת הַכֹּל עָשָׂה יְפֶה בְּעֵתוֹ גַּם אֶת הָעוֹלָם נָתַן בְּלִבָּם מִבְּלֵי אֲשֶׁר לֹא יִמְצָא הָאָדָם אֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים וְגו'. בֵּא רֵאָה, אֲשֶׁרֵי אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וְיוֹדְעִים לְהַסְתַּכֵּל בְּרוּחַ [בְּסוּד] שֶׁל הַחֲכָמָה.

אֶת הַכֹּל עָשָׂה יְפֶה בְּעֵתוֹ – בְּכָל הַמַּעֲשִׂים שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָם, בְּכָל מַעֲשֶׂה וּמַעֲשֶׂה יֵשׁ דְּרָגָה מִמֶּנָּה עַל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה בְּעוֹלָם, הֵן לְטוֹב וְהֵן לְרַע. מֵהֶם דְּרָגוֹת לְיָמִין, וּמֵהֶם דְּרָגוֹת לְשִׁמְאַל. הוֹלֵךְ הָאָדָם לְיָמִין, אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁעָשָׂה, אוֹתָהּ הַדְּרָגָה הַמְּמַנָּה [שֶׁל יָמִין] לְצַד הַהוּא וְעוֹשָׂה לוֹ סִיּוּעַ, וְכַמָּה הֵם שֶׁמִּסְיָעִים לוֹ. הוֹלֵךְ אָדָם לְשִׁמְאַל וְעוֹשָׂה מַעֲשָׂיו, אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁעָשָׂה, הוּא [דְּרָגַת הַשְּׁמַאֲל] הַמְּמַנָּה לְצַד הַהוּא, וּמְקַטְרֵג לוֹ וּמוֹכִיל אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ הַצַּד וּמִסְטָה אוֹתוֹ.

וּמִשּׁוּם כִּף, אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה כְּרְאוּי, אוֹתוֹ הַמְּמַנָּה שֶׁל צַד הַיָּמִין מְסִיעַ לוֹ. וְזֶה הוּא בְּעֵתוֹ, יְפֶה בְּעֵתוֹ, שְׁאוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה מִתְקַשֵּׁר בְּעֵתוֹ כְּרְאוּי לוֹ.

גַּם אֶת הָעוֹלָם נָתַן בְּלִבָּם – כָּל הָעוֹלָם וְכָל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם אֵינָם אֶלֶּא בְּרִצּוֹן הַלֵּב, כְּשֶׁעוֹלָה בְּרִצּוֹן [הַלֵּב, וְכִשְׁעוֹלָה בְּרִצּוֹן] הָאָדָם.

אשרי הצדיקים שמושכים מעשים טובים להיטיב להם ולכל העולם, והם יודעים להתדבק בעת שלום, ובכח הצדקה שעושים למטה הם מושכים אותה הדרגה שנקראת כל, להאיר בעתו.

אוי לרשעים שאין יודעים העת של אותו מעשה ולא משגיחים לעשות מעשיהם בעולם על התקון שצריך לעולם ולתקן המעשה באותה הדרגה שראויה לו. מה הטעם? משום שלא יודעים.

ועל כן נתן הכל ברצונם של בני האדם, שכתוב מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים מראש ועד סוף. ומשום כך שאותם המעשים לא נעשו לתקן בדרגתם כראוי שיכלל המעשה הזה בדרגה הזו שלא כתקון, אלא כפי רצון האדם.

מה כתוב אחריו? ידעתי כי אין טוב בם כי אם לשמוח ולעשות טוב בחייו. ידעתי כי אין טוב בם, באותם המעשים שלא נעשו כראוי. כי אם לשמוח, בכל מה שיבא עליו ולתת הודאה לקדוש ברוך הוא ולעשות טוב בחייו. שהרי אם אותו המעשה גורם לו רע, משום אותה הדרגה שממנה עליו, יש לו לשמוח בו ולהודות עליו, שהוא גרם לעצמו, והוא הולך בלי ידיעה כצפור הזו בתוך מלכדת.

וכף זה מנין לנו? שכתוב (שם ט) כי גם לא ידע האדם את עתו כדגים שנאחזים במצודה רעה וכצפרים האחזות בפח כהם יוקשים בני האדם לעת רעה כשתפול עליהם פתאום. כי גם לא ידע האדם את עתו, מה זה עתו? עתו של אותו המעשה שעושה, כמו שנאמר את הכל עשה יפה בעתו. ומשום כך הם כצפרים האחזות בפח. ומשום כך אשרי אותם שמשתדלים בתורה ויודעים דרכי ושכילי התורה של המלך העליון ללכת בה בדרך האמת.

ובא ראה, לעולם אל יפתח אדם את פיו לרעה, שהוא לא יודע מי נוטל אותו הדבר, וכשלא יודע אדם, נכשל בה. וכאשר הצדיקים פותחים את פיהם, כלם שלום.

בא ראה, כשיוסף התחיל לדבר עם פרעה, מה כתוב? אלהים יענה את שלום פרעה. אמר רבי יהודה, הנה נתבאר שהקדוש ברוך הוא חס על שלום המלכות, כמו שנאמר ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים, ובארוהו.

רבי חייא אמר, פרעה רצה לנסות את יוסף, והחליף לו את החלום, ומשום שיוסף ידע את הדרגות, הסתכל בכל דבר ודבר ואמר כך ראינו, כל דבר ודבר כראוי לו.

זהו שכתוב: ויאמר פרעה אל יוסף אחרי הודיע אליהם אותך את כל זאת אין נבון וחכם כמוך. אחרי הודיע אליהם, אחרי היית בשעה ההיא שחלמתי את החלום, שם היית מצוי. ומשום כך אמר [אמת את כל זאת ידעת, ואיך ידעת פתרונו] את כל זאת, ידעת את החלום איך היה וידעת פתרונו.

אמר רבי יצחק, אם כך, יוסף אמר הכל, החלום ופתרונו, כמו דניאל שאמר את החלום ואת פתרונו! אמר לו, לא זה כמו זה. [שהרי] יוסף הסתכל מתוך דבורו של פרעה, שהיה אומר בדרגות ידועות, וראה אותו שטעה, ואמר לו לא כך, אלא כך זה, משום שהדרגות באות כסדרן. אבל דניאל לא הסתכל מתוך דבורו של נבוכדנצר כלום, [שלא] והכל אמר לו, את החלום ופתרונו. מה כתוב בדניאל? (דניאל ב) אז לדניאל בחזיון הלילה סוד גלה. בחזיון הלילה, מי חזיון הלילה? זה גבריאל, שהוא חזיון, מראה מן מראה. **בא** ראה מה כתוב, (יחזקאל מג) והנה כבוד אלהי ישראל בא מדרך הקדים וקולו כקול מים רבים והארץ האירה מכבודו. מה כתוב אחריו? וכמראה המראה אשר ראיתי בבאי לשחת את העיר ומראות כמראה אשר ראיתי אל נהר כבר ואפל אל פני. כל המראות הללו הן שש. שאותן המראות, ומראה של החזיון, מראה יש לו, שיראו בו הגונים שלמעלה, ונראים במראה ההוא. ויש מראה למראה, ומראה למראה זה על זה, וככל עומדים בדרגות ידועות ושולטים, ונקראים מראה הלילה, ובהם מתפרשים כל החלומות של העולם, ואלו הם כמו שלמעלה, עליהם.

ומשום כך דניאל בחזיון הלילה גלה סוד. לא כתוב התגלה, אלא סוד גלה, אחת מאלו הדרגות, גלה לו אותו חלום ופתרונו. אבל יוסף מתוך דברי פרעה הסתכל בדרגות העליונות ואמר.

ומשום כך מנה אותו על כל ארץ מצרים, משום שהקדוש ברוך הוא נתן ליוסף משלו. על הפה שלא נשק לעברה, כתוב ועל פיך ישק כל עמי. היד שלא קרבה לעברה, כתוב ויתן אתה על יד יוסף. הצואר שלא קרב לעברה, כתוב וישם רכד הזהב על צוארו. הגוף

שלא קרב לעברה - וילבש אתו בגדי שש. הרגל של רכבה לעברה, כתוב וירכב אתו במרכבת המשנה אשר לו. המחשבה שלא חשב - נקרא נבון וחכם. הלב שלא הרחר - ויקראו לפניו אברה. והכל משלו הוא נטל.

מה כתוב? ויצא יוסף מלפני פרעה ויעבר בכל ארץ מצרים. אמר רבי חזקיה, מה הטעם ויעבר בכל ארץ מצרים? כדי לשלט, שפך מכריזים לפניו, וכדי לכנס התבואה בכל מקום ומקום. רבי אלעזר אמר, כנס יוסף תבואה בכל מקום כדי שלא תרקב.

אמר רבי שמעון, כל מה שהקדוש ברוך הוא עשה, הכל הוא לגלגל גלגולים, משום שרצה לקיים הגזרה. בא ראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, הביא כל מה שצריך העולם בראשונה, ואחר כך הביא את האדם לעולם ומצא מזון.

[בא ראה] כמו כן הקדוש ברוך הוא אמר לאברהם, (בראשית טו) ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם וגו', ואחרי כן יצאו ברכש גדול. כשבא יוסף לארץ מצרים, לא מצא בה רכוש גדול. גלגל גלגולים, והביא רעב על העולם, וכל העולם היו מביאים כסף וזהב למצרים, והתמלאה כל ארץ מצרים כסף וזהב. לאחר שהכל נתקן רכוש גדול, הביא את יעקב למצרים.

שפך דרכי הקדוש ברוך הוא - בראשונה בורא [מקדים] רפואה, ואחר כך מכה. כך בראשונה התקין רכוש גדול, ואחר כך הביא אותם לגלות, ועל כן גלגל גלגולים והביא רעב על [כל] העולם, כדי שיהיו מביאים כסף וזהב כל העולם למצרים.

בא ראה, משום יוסף שהוא צדיק, הוא גרם עשר של כסף וזהב שיטלו ישראל, ככתוב (תהלים קה) ויוציאם בכסף וזהב ואין בשבטיו כושל. ומידו של הצדיק זה בא לישראל, והכל לזכות אותם לעולם הבא.

פתח ואמר, (קהלת ט) ראה חיים עם אשה אשר אהבת וגו'. בא ראה, הפסוק הזה הוא בסוד עליון, ובארוהו. ראה חיים - אלו חיי העולם הבא, שאשרי האיש שזוכה לו פראוי.

עם אשה אשר אהבת - זו פנסת ישראל, משום שבה כתוב אהבה, שכתוב (ירמיה לא) ואהבת עולם אהבתיך. מתי? בשעה שצד הימין אויזו אותה, שכתוב (שם) על כן משכתיך חסד.

כל ימי חיי הבלה, משום שהיא נקשרת בחיים, והיא העולם ששורים בה חיים. שהרי העולם הזה לא שורים בו חיים, משום שהם תחת השמש, ולא מגיעים לכאן אותם האורות של אותה השמש, והסתלקו מהעולם מיום שנחרב בית המקדש, שכתוב (ישעיה יג) חשך השמש בצאתו וגו'. מה זה חשך השמש? שסלק את אורו ולא מאיר, כמו שנאמר (שם נז) הצדיק אבד וגו'.

כי הוא חלקך בחיים – זהו השמש עם הלבנה. וצריכים להכניס הלבנה בשמש והשמש בלבנה שלא להפרידם, וזה הוא חלק האדם להכנס עמו לעולם הבא.

מה כתוב אחריו? (קהלת ט) כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הליך שמה. הפסוק הזה יש להתבונן בו. כל אשר תמצא ידך לעשות, וכי התרה הרצועה שאדם יעשה כל מה שיכול? אלא כתוב לעשות בכחך. מה זה בכחך? זו נשמתו של האדם, שהיא הכח של האדם, לזכות בה לעולם הזה ולעולם הבא.

דבר אחר בכחך – זו האשה שאמרנו, שהיא הכח להתחזק בה בעולם הזה ובעולם הבא. וצריך בן אדם לזכות בה בזה העולם בכח זה, כדי שיתגבר בה לעולם ההוא.

מה הטעם? משום שאחר שיצא האדם מן העולם הזה, אין בו כח לעשות דבר ולומר, עכשו מכאן והלאה אעשה מעשים טובים. שודאי שאין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר וגו'. אם לא זוכה אדם בעולם הזה, לא יזכה בו אחר כך לעולם ההוא. ובארורה, מי שלא מתקין צידה ללכת מן העולם הזה, לא יאכל בעולם ההוא. ויש מעשים טובים שעושה אדם בעולם הזה שיאכל מהם כאן, והכל נשאר לעולם הבא ולהזון מהם.

בא ראה, יוסף זכה בעולם הזה וזכה בעולם הבא, משום שרצה להאחז באשה יראת ה', כמו שנאמר (בראשית לט) וחרטאתי לאלהים. ומשום כך זכה לשלט בעולם הזה וזכה את ישראל.

מה כתוב? (שם מז) וילקט יוסף את כל הפסף, וכך ראוי. שהרי אותו נהר ששופע ויוצא, הוא לוקט הכל, וכל העשר עומד בו. וזה סוד הכתוב (שם כ) ויתן אתם אלהים ברקיע השמים, והכל הוא כראוי, ודאי יוסף צריך לשלט על המלכות.

ובא ראה, כתוב וירכב אתו במרכבת המשנה. מי מרכבת המשנה? הקדוש ברוך הוא עשה את הצדיק שליט, משום שהנה ממנו נזון העולם, וצריך להזון, ולקדוש ברוך הוא יש מרכבה עליונה, ויש לו מרכבה תחתונה. המרכבה התחתונה היא מרכבת המשנה, ויוסף נקרא צדיק, ולו ראוי להיות רוכב על מרכבת המשנה אשר לו, לקדוש ברוך הוא, והכל הוא בסוד עליון שיהיה כמו שלמעלה.

בא ראה. ויקראו לפניו אברך, מה זה אברך? הקשר שנקשרים השמש עם הלבנה, והכל כורעים כנגד המקום הזה. ונתון אותו על כל העולם, וכלם מודים אליו, משום זה הכל הוא בסוד עליון.

בא ראה, הקדוש ברוך הוא עשה את מלכות הארץ כעין מלכות הרקיע, והכל זה כמו זה. וכל מה שנעשה בארץ, עומד לפני הקדוש ברוך הוא בראשונה.

בא ראה, המלכות הקדושה לא קבלה מלכות שלמה עד שהתחברה עם האבות, משום שהקדוש ברוך הוא עשה אותה המלכות העליונה שתאיר מסוד האבות.

ובשיוסף הצדיק ירד למצרים בראשונה, הוא משך אחר כך עמו את השכינה, שהרי אין שכינה הולכת אלא אחר הצדיק, ומשום כך נמשך יוסף למצרים בראשונה, ונטל את כל עשר העולם כראוי, ואחר כך ירדה שכינה למצרים וכל השבטים עמה.

ומשום כך יוסף, ששמר את הברית, זכה להתעטר במקומו, וזכה למלכות שלמעלה ולמלכות שלמטה. ועל כן, כל מי ששומר ברית הקדש כאלו קים כל התורה הקדושה כלה, שהרי הברית שקולה ככל התורה.

וירא יעקב כי יש שבר במצרים ויאמר יעקב לבניו וגו'. רבי חייא פתח ואמר, (זכריה יב) משא דבר ה' על ישראל נאם ה' נטה שמים ויסד ארץ ויצר רוח אדם בקרב. בפסוק הזה יש להתבונן. משא דבר ה'. בכל המקומות האלה שאמר משא, למה משא? אלא בכל מקום שהוא על הדין של שאר העמים ואמר משא – זה לטוב. בכל מקום שהוא על ישראל ואמר משא – זה לרע.

בכף מקום שהוא על הדין של שאר העמים לטוב, משום שמשא הוא מעמסה, כביכול זו מעמסה על הקדוש ברוך הוא השלום

של העמים עובדי כוכבים ומזלות, וכשנגזר הדין עליהם, עוברת ממנו המעמסה הזו שהוא סובל עליהם. בכל מקום שנגזר דין על ישראל ואומר משא, כביכול מעמסה היא על הקדוש ברוך הוא, ומשום כך משא מהצד הזה ומהצד הזה, זה משא.

כיון שאמר נטה שמים ויסד ארץ, למה צריך ויצר רוח אדם בקרבו? וכי לא היינו יודעים שהוא יצר רוח אדם? אלא להראות דרגה ידועה, שכל הרוחות והנשמות של העולם עומדות באותה הדרגה.

רבי שמעון אמר, הפסוק הזה קשה. אם אמר ויצר רוח אדם ולא יותר - יפה. אבל מה זה בקרבו? אלא זה סוד בשני צדדים, שהרי מהנהר הוא ששופע ויוצא, משם יוצאות ופורחות כל הנשמות ומתכנסות למקום אחד, ואותה הדרגה היא יצר רוח אדם בקרבו. וזה כמו אשה שמתעברת מן הזכר, ואותו הולד מצויה לה במעיה, עד שהכל מצטייר בציוור משלם במעיה. כך ויצר רוח אדם בקרבו, בקרבו זה עומד, עד שנברא האדם בעולם ונותן לו.

דבר אחר ויצר רוח אדם בקרבו - בקרבו של אדם ממש. משום שכאשר נברא האדם והקדוש ברוך הוא נותן לו את נשמתו ויוצא לאויר של העולם, אותה הרוח שבתוכו לא מוצאת גוף להתפשט בתוכו, ועומדת בצד אחד בתוכו.

וכשאדם מתפשט גופו, אותה הרוח מתפשטת ונותנת בו כח. וכן כמו שהגוף מתגדל, כך הרוח נותנת בו כח שיתחזק האדם עמה, ומשום כך יצר רוח אדם בקרבו ממש.

ואם תאמר, יצר רוח אדם מה זה? משום שהרוח ההיא צריכה כח שלמעלה יותר להסתיע עמה, ועל כן הקדוש ברוך הוא הוא יצר רוח אדם בקרבו, ונותן לו סיוע לאדם.

בא ראה, כשאותה הרוח צריכה סיוע - כמו שהוא אותו האדם וכמו שאותו הגוף נתקן, כך גם מתקנים לו את אותה הרוח ומוסיפים לו רוח להתתקן, וזה הוא יצר רוח אדם בקרבו.

ובא ראה, כיון שאבד יוסף מאביו, יעקב אבד אותה תוספת הרוח שהיתה בו, והסתלקה ממנו השכינה. אחר כך מה כתוב? (בראשית מה) ותחי רוח יעקב אביהם. וכי עד עכשו היה מת? אלא אותה תוספת הרוח הסתלקה ממנו השכינה ולא היתה בתוכו, משום

שְׁהַעֲצֹב שֶׁהָיָה בּוֹ גֵרָם לוֹ, [וְאִם גֵרָמָה לוֹ לְזֶה] שְׁלֵא הָיְתָה רוּחַ
בְּקִיּוּמָהּ, וּמִשׁוּם כֵּן וַתַּחֲזִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיָּהֶם. וְכֵאֵן כָּתוּב וַיֵּרָא יַעֲקֹב,
שֹׁעֵד עֹכְשׂוֹ לֹא הִתְבַּשֵּׂר. מִנֵּיִן הָיָה יוֹדֵעַ? אֵלֶּא וַיֵּרָא יַעֲקֹב, שֶׁרָאָה
אֶת כָּל דֵּירֵי הָאָרֶץ שֶׁהוֹלְכִים לְמִצְרַיִם וּמִבִּיאִים תְּבוּאָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב
וַיֵּרָא יַעֲקֹב.

רַבִּי יַצְחָק אָמַר, בֵּא רְאָה, דְּוֹד הַמֶּלֶךְ זָכָה לְהִתְחַבֵּר עִם הָאֲבוֹת,
וַיֵּרֶשׂ אֶת מְקוֹמוֹ בְּתוֹכָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אַבְנֵי מְאֹסוֹ הַבּוֹנִים הָיְתָה
לְרֹאשׁ פְּנֵה.

רבי ייסא ורבי חזקיה היו הולכים מקפוטקיא ללוד, והיה עמהם יהודי אחד שמחזיק גוד של זין. בעודם הולכים, אמר רבי ייסא לרבי חזקיה, פתח פיה ואמר דבר אחד מאותם הדברים המעלים של התורה שאתה אומר כל יום לפני המאור הקדוש.

פתח ואמר, (משלי ג) דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום. דרכיה דרכי נעם – אלו דרכי התורה. שמי שהולך בדרכי התורה, הקדוש ברוך הוא משרה עליו את נעימות השכינה שלא תזוז ממנו לעולמים. וכל נתיבותיה שלום – שכל נתיבות התורה כלם שלום. שלום לו למעלה, שלום לו למטה. שלום לו בעולם הזה, שלום לו בעולם הבא.

אמר היהודי ההוא, כמו מטבע בכיס נמצא בפסוק הזה. אמרו לו, מנין לך? אמר להם, שמעתי מאבא, ולמדתי כאן דבר [טוב] בפסוק הזה. פתח ואמר, הפסוק הזה הוא בשני גונים ובשני צדדים. קוראים בו דרכים וקוראים בו נתיבות. קוראים בו נעם, וקוראים בו שלום. מי הדרכים ומי הנתיבות? מי הנעם ומי השלום?

אף דרכיה דרכי נעם, הינו שכתוב (ישעיה מג) הנותן בים דרך. שהרי בכל מקום שנקרא בתורה דרך, זו דרך פתוחה לכל. בדרך הזו שפתוחה לכל אדם, כך דרכיה דרכי נעם. אלו הדרכים שפתוחים מן האבות, שפרו בים הגדול, ונכנסים לתוכו, ומאותם הדרכים נפתחים לכל עבר ולכל צדדי העולם.

והנעם הזה היא נעימות שיוצאת מן העולם הבא, ומן העולם הבא מאירים כל המאורות ונפרדים לכל עבר, ואותו הטוב ואותו האור של העולם הבא שיונקים [שיורשים] האבות נקרא נעם. דבר אחר – העולם הבא נקרא נעם, וכשמתעורר העולם הבא, כל השמחה וכל הטוב וכל האורות וכל החרות של העולם מתעוררים, ומשום כך נקרא נעם.

ועל זה שנינו, הרשעים של הגיהנם, בשעה שנכנסת השבת, כלם נחים, ויש להם חרות ומנוחה. בשעה שיוצאת השבת, יש לנו לעורר שמחה עלינוה עלינו שננצל מאותו הענש של הרשעים

שְׁנֵדוֹנוּ [שְׁחֲזָרוּ] מִן הַשְּׁעָה הַהִיא וְהִלָּאָה. וַיֵּשׁ לָנוּ לְהִתְעוֹרֵר וְלוֹמַר, (תהלים ז) וַיְהִי נֶעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ. זֶהוּ הַנֶּעַם הָעֲלִיּוֹן, שְׂמֵחַת [חרות] הַכֹּל, וְעַל כֵּן דְּרָכֶיהָ דְּרָכֵי נֶעַם.

וְכִי נְתִיבְתִּיהָ שְׁלוֹם, מִי זֶה נְתִיבְתִּיהָ? אֵלּוּ הֵם הַשְּׂבִילִים שְׂיוּצָאִים מִלְּמַעְלָה, וְאֵת כָּל־לֹקַח הַבְּרִית הַיְחִידִי שֶׁנִּקְרָא שְׁלוֹם, שְׁלוֹם הַבַּיִת, וּמִכְנִיס אוֹתָם לַיָּם הַגָּדוֹל כְּשֶׁהוּא בְּגִבּוֹרָתוֹ, וְאִזּוֹ נּוֹתֵן לוֹ שְׁלוֹם. זֶהוּ שְׂפָתוֹב וְכֹל נְתִיבְתִּיהָ שְׁלוֹם. בֹּא רֵאֵה, יוֹסֵף הִיָּה בְּרִית שְׁלוֹם, וְהִיָּה מֶלֶךְ בְּמִצְרַיִם וְשָׁלִיט עַל הָאָרֶץ, וַיַּעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁהִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ הַשְּׂכִינָה, לֹא הִיָּה יוֹדֵעַ.

וְנֶעַם כָּל זֶה, לַיַּעֲקֹב הִיָּה שְׂבֵר, כְּדֵי לְקַנּוֹת תְּבוּאָה בְּמִצְרַיִם, וּרְאֵה שֶׁהוּא שְׂבֵר עַל שְׂבֵר, שֶׁיִּרְדּוּ בְּנָיו לְמִצְרַיִם, וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִּתְּרָאוּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּרְאוּ עֲצָמְכֶם אֲלֵא כְּמוֹ רַעֲבִים, כְּמוֹ אֲנָשִׁים שְׂאִיִן לָהֶם שְׂבֵעַ.

אָמַר רַבִּי חֲזַקְיָה, וַדַּאי סוּד יֵשׁ כָּאֵן, שֶׁהָרִי בְּכֹל זְמַן שֶׁהוּא צֹעֵר בְּעוֹלָם, לֹא צָרִיךְ הָאָדָם לְהִרְאוֹת אֶת עֲצָמוֹ בַּשּׁוּק, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְפַּס בַּחֲטָאִיו, וְעַל כֵּן אָמַר לָמָּה תִּתְּרָאוּ, וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר.

דְּבַר אַחֵר וַיִּרְא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שְׂבֵר בְּמִצְרַיִם – תְּבוּאָה מִמֶּשׁ, שֶׁהָרִי עַל כֵּן שֶׁלַח הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רָעַב לְעוֹלָם, כְּדֵי לְהוֹרִיד אֶת יַעֲקֹב וְאֶת בְּנָיו לְשָׂם, וְעַל זֶה רָאָה אֶת בְּנֵי הָאָרֶץ שֶׁהָיוּ מְבִיאִים מִשָּׂם תְּבוּאָה.

וַיִּרְא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שְׂבֵר בְּמִצְרַיִם. בַּשְּׁעָה שֶׁמֵת יַצְחָק, בָּאוּ יַעֲקֹב וְעִשָׂו לְחַלֵּק, וְעִשָׂו יָצָא מִחֻלְקוֹ שֶׁל הָאָרֶץ וּמֵהַכֹּל, וַיַּעֲקֹב שִׂסְבַּל אֶת הַגְּלוּת יִטַּל הַכֹּל. וְעַל זֶה רָאָה אוֹתוֹ הַשְּׂבֵר שֶׁהִיָּה לוֹ בְּמִצְרַיִם הוּא וּבְנָיו לְסַבַּל אֶת הַגְּלוּת, וְעַל זֶה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִּתְּרָאוּ, מִלְּפָנֵי הַדִּין שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁלֹּא יִמָּצָא עֲלֵיכֶם מְקַטְרֵג. וַיֹּאמֶר הִנֵּה שְׂמַעְתִּי כִּי יֵשׁ שְׂבֵר בְּמִצְרַיִם רְדוּ שָׂמָּה. הָרִי פְּרֹשׂוּהָ רְדוּ, כַּחֲשָׁבוֹן הַזֶּה הָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם.

וַיִּוֹסֵף הוּא הַשְּׁלִיט עַל הָאָרֶץ וְגו'. רַבִּי יִיסָא פִּתַח וְאָמַר, (תהלים כז) וַעֲתָה יְרוּם רֵאשִׁי עַל אֵיבֵי סְבִיבוֹתַי וְאִזְכָּחָה בְּאֵהָלוֹ זְבַחַי תְּרוּעָה אֲשִׁירָה וְאִזְמַרָה לָהּ.

בא ראה, כְּשֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה מֵהָאָדָם, הוּא זוֹקֵף אוֹתוֹ
עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ הָרֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל, וְכָל שׁוֹנְאָיו
נִכְנָעִים תַּחְתָּיו.

אֵת דָּוִד הַמֶּלֶךְ שֶׁנָּאוּ אָחִיו, דָּחוּ אוֹתוֹ מֵהֶם – הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הָרִים
אוֹתוֹ עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. בָּא חֲמִיו – בָּרַח מִלְּפָנָיו, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא הָרִים אוֹתוֹ עַל כָּל מַלְכוּתוֹ, וְכָלֵם הָיוּ כּוֹרְעִים וְסוֹגְדִים לְפָנָיו.
וְאֵת יוֹסֵף דָּחוּ אָחִיו, אַחַר כֵּן כָּלֵם פָּרְעוֹ וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לְפָנָיו, זֶהוּ שֶׁפְּתוּב
וַיִּבְאוּ אָחִי יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לוֹ אִפְּיִם אֶרְצָה.

דָּבָר אַחַר וְעַתָּה יְרוּם רֹאשִׁי – מַה זֶה וְעַתָּה? כִּמוֹ וְאִתָּה. רַבִּי יְהוּדָה
אָמַר, הִנֵּה נִתְבָּאָר, עֵת שֶׁהִיא הַדְּרָגָה הָעֲלִיוֹנָה. וּמִי הִיא אוֹתָהּ
הַעֵת? זוֹ הִיא, וְנִקְרָאת עֵתָהּ. וְעַתָּה – זֶה הוּא וּבֵית דִּינּוֹ.

יְרוּם רֹאשִׁי – לְהָרִים אוֹתָהּ בְּכַבּוּד וּמַלְכוּת. עַל אִיבֵי סְבִיבוֹתֵי – אֱלוֹ
שָׁאֵר מַלְכֵי הָאָרֶץ. וְאֶזְבְּחָהּ בְּאֵהָלוֹ – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם. בְּאֵהָלוֹ – זֶה
אֵהָל מוֹעֵד. זְבַחֵי תְרוּעָה – שִׁישְׁמַע כָּל הָעוֹלָם. אֲשִׁירָה וְאֶזְמְרָה –
מֵאוֹתוֹ צַד שֶׁהִיא הַתְרוּעָה. שִׁהְרֵי מִשֶּׁם, מֵהַצַּד שֶׁל הַתְרוּעָה, בְּאֵה
הַשִּׁירָה וְהַתְּשַׁבַּחַת.

דָּבָר אַחַר וְעַתָּה יְרוּם רֹאשִׁי – זוֹ כְּנִסְתֵי יִשְׂרָאֵל. עַל אִיבֵי סְבִיבוֹתֵי –
זֶה עָשׂוּ וְכָל הַשָּׂרִים שָׁלוּ. וְאֶזְבְּחָהּ בְּאֵהָלוֹ – אֱלוֹ יִשְׂרָאֵל. זְבַחֵי
תְרוּעָה – שֶׁפְּתוּב (שם נא) זְבַחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבְּרָה, כְּדִי לְהַעֲבִיר אֶת
הַדִּין מִן הָעוֹלָם. אֲשִׁירָה וְאֶזְמְרָה – לְהוֹדוֹת וּלְשַׁבַּח לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לֵלֵא הַפֶּסֶק לְעוֹלָם.

דָּבָר אַחַר וְעַתָּה יְרוּם רֹאשִׁי – בְּכָל, יִצְרָ טוֹב עַל יִצְרָ רָע, שֶׁפְּתוּב עַל
אִיבֵי סְבִיבוֹתֵי, זֶה הַיִּצְרָ הָרָע שֶׁהוּא סְבִיב הָאָדָם, וְהוּא שׁוֹנֵא
אוֹתוֹ בְּכָל. וְאֶזְבְּחָהּ בְּאֵהָלוֹ זְבַחֵי תְרוּעָה – זוֹ הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה מִצַּד
הָאֵשׁ, כְּפְתוּב (דברים לג) מִיַּמִּינוֹ אֵשׁ דָּת לְמוֹ. שִׁהְרֵי בְּשִׁבִיל הַתּוֹרָה יְרוּם
רֹאשׁוֹ [שֶׁל הָאָדָם] וְנִשְׁבְּרִים כָּל שׁוֹנְאָיו לְפָנָיו, כְּפְתוּב (תהלים יח) תִּכְרִיעַ
קָמִי תַחְתָּי.

דָּבָר אַחַר וְעַתָּה יְרוּם רֹאשִׁי – לְהַכְּלִיל עִם הָאֲבוֹת, שִׁהְרֵי דָוִד הַמֶּלֶךְ
יֵשׁ לוֹ לְהַדְּבִק עִם הָאֲבוֹת, וְאֵז יִתְרוֹמֵם וְיַעֲלֶה לְמַעְלָה, וְהוּא
בְּקִשׁוֹר אֶחָד עִמָּם. עַל אִיבֵי סְבִיבוֹתֵי – אֱלוֹ הֵם שֶׁבְּצַד הַשְּׂמָאל, כָּלֵם
בְּעֲלֵי הַדִּינִים שֶׁמִּתְכַּוְּנִים לְחַבֵּל, וְאֵז הַשְּׂמֵשׁ מִתְחַבֵּר לְלִבְנָה, וְהַכֹּל
הוּא אֶחָד.

בא ראה, כתוב ויוסף הוא השליט על הארץ. זה השמש ששולט בלבנה ומאיר לה וזן אותה. הוא המשביר לכל עם הארץ, שהרי אותו נהר ששופע ויוצא, ממנו כלם נזונים ומשם פורחות הנשמות לכל, ומשום כך כלם משתחווים אל אותו המקום, שהרי אין לה דבר בעולם שלא תלוי במזל, ובארוהו.

ויבר יוסף את אחיו והם לא הכירו. רבי אלעזר פתח ואמר, (תהלים ט) למה אירע בימי רע עון עקבי יסובני. בא ראה, שלשה הם שפוחדים ולא יודעים ממה הם פוחדים, ובארוהו. אבל מי שפוחד ולא יודע ממה הוא פוחד – משום אותם החטאים שלא יודע שהם חטאים, ולא משגיח בהם, והוא פוחד מימי רע.

מי הם ימי רע? אלו הם הימים שהם מזדמנים באותו רע, ומי הם? זה [הוא] יצר הרע, שהוא נקרא רע, ויש לו ימים ידועים שנתנת לו רשות בעולם להסטיין לכל אותם שמטמאים את דרכיהם. שמי שבא להטמא – מטמאים אותו, ואלה הם שנקראים ימי רע, ואלו זמנים על אותם חטאים שדשים אותם בני אדם בעקביהם.

בא ראה, כל אותם שמטמאים את דרכיהם, כמה קבוצות של מזיקים מזדמנים אצלם ומטמאים אותם. בדרך שאדם רוצה ללכת – באותה הדרך מנהיגים אותו ממש. בא אדם להטהר – כמה הם שמסיעים לו.

הרי שנינו, שכשאדם קם בבקר, צריך לרחץ ידיו מתוך נטלה של מים, שהוא כלי לטל ממנו מים, מתוך מי שרחץ ידו בראשונה, כמו שבארוהו. ובא ראה, בשביל הנטלה הזו בארנו את הדבר.

ועוד, שצריך אדם לטל יד ימין בשמאל, כדי להשליט ימין על שמאל, וירחץ הימין מן השמאל, ומשום זה היא נטילה. ועל כן מי שנוטל ידו, יטל ימין בשמאל, להשליט הימין על השמאל, כדי שלא יתן מקום ליצר הרע לשלט כלל, והנה בארנו.

בא ראה, בשעה שדין הרע שולט, לא משיב ידו מלהרע, ובשעה שהימין שולט על העמים עובדי כוכבים ומזלות לשבר אותם, חס הקדוש ברוך הוא עליהם ולא מכלה אותם.

ומשום כך, כל מי שהוא חוטא, באותם החטאים שדש בהם ברגליו, לא ידע עליהם, ופוחד תמיד. דוד המלך היה תמיד

נשמר מהחטאים הללו, וכשהיה יוצא לקרב, היה מפשפש בהם, ועל כן לא פחד להלחם עמם בקרב.

ובא ראה, ארבעה מלכים היו, מה שבקש זה לא בקש זה. דוד אמר (תהלים יח) ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם. מה הטעם? משום שהיה נשמר מן החטאים הללו, ולא נתן מקום לשונאיו לשלט, ועל כן רצה לרדף אחריהם תמיד, והם לא ירדפו אחריו לתבע את חטאיו ויפל בידיהם.

אסא היה מפחד יותר. אף על גב שהיה מפשפש בחטאיו, ולא כמו דוד המלך, הוא רצה לרדף אחריהם, ולא להלחם בהם, ויהרג אותם הקדוש ברוך הוא, וכך היה, שכתוב (דברי הימים ב יד) וירדפם אסא והעם אשר עמו וגו', וכתוב ויגף ה' את הכושים לפני אסא ולפני יהודה ויגסו הכששים. [וכן] מה כתוב בדרוד? (שמואל א ל) ויכס דוד מהנשף ועד הערב למחרתם. אבל אסא, הוא רודף והקדוש ברוך הוא מכה.

גם יהושפט מלך יהודה כך היה מבקש ואומר, איני יכול לרדף ולא להרג, אלא אני אומר, ואתה תהרג אותם, משום שלא היה כל כך מפשפש כמו אסא, וכך עשה לו הקדוש ברוך הוא, שכתוב (דברי הימים ב כ) ובעת החלו ברנה ותהלה נתן ה' מארבים על בני עמון מואב וחר שעיר הבאים ליהודה וינגפו.

חזקיה מלך יהודה אף כך גם אמר, איני יכול לא לזמר ולא לרדף ולא להלחם בקרב, משום שפחד מהחטאים הללו שאמרנו. מה כתוב? (מלכים ב יט) ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור מאה ושמונים וחמשה אלף וישכימו בבקר והנה כלם פגרים מתים. וחזקיה היה יושב בביתו, ושוכב במטתו, והקדוש ברוך הוא הרג אותם.

ומה הצדיקים הללו היו פוחדים מן החטאים הללו - שאר בני העולם על אחת כמה וכמה. משום כך יש לאדם להשמר מהחטאים הללו ולפשפש בהם כמו שאמרנו, כדי שלא ישלטו עליו אותם ימי רע, שלא מרחמים עליו.

בא ראה, ויכר יוסף את אחיו. בשעה שנפלו בידו, הוא רחם עליהם, משום שהוא שלם, והם לא הכרהו. שאותם שמעון ולוי באו

מצד הדין הקשה, ועל כן לא רחמו עליו, שהרי כל אותם בעלי הדין הקשה לא מרחמים על בני אדם בשעה שנופלים בידיהם.

ומשום כך אמר דוד (תהלים מט) למה אירא. לא כתוב יראתי, אלא אירא, [אלא] שיש [שאיין] לי לפחד מאותם ימי רע, כפי שאמרנו. עון עקבי יסובני, מי הם עקבי? אלו הם בסוד האמונה, שכתוב (בראשית כה) וידו אחזת בעקב עשו. זה הוא העקב, והם העקבים שמסתכלים בהם תמיד, באותו החטא שאדם דש בו תמיד בעקבו.

בא ראה מה כתוב? (ישעיה ה) הוי משכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה. בחבלי השוא – שדש בו בעקב ולא חושש עליו, ואחר כך מתחזק ונעשה [בחבלי השוא] כעבות העגלה, ומתחזק אותו החטא, ומסטה אותו בעולם הזה ובעולם הבא.

אשריהם הצדיקים שיודעים להשמר מחטאיהם, והם תמיד מפשפשים במעשיהם כדי שלא ימצא עליהם מקטרג בעולם הזה, ולא ישטינו עליהם לעולם הבא, שהרי התורה מתקנת להם דרכים ושבילים ללכת בהם, שכתוב (משלי ג) דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום.

ויזכר יוסף את החלמות אשר חלם להם וגו'. רבי חייא פתח ואמר, (שם כד) בנפל אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך. בא ראה, הקדוש ברוך הוא עשה את האדם שיזכה לכבודו ולשמש לפניו תמיד ולהשתדל בתורה ימים ולילות, משום שהקדוש ברוך הוא מתרצה בה בתורה תמיד.

וכיון שהקדוש ברוך הוא ברא את האדם, נתן לפניו תורה, ולמד אותו בה לדעת את דרכיה. מנין לנו? שכתוב (איוב כח) אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה. ואחר כך, ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה וסור מרע בינה. כיון שהסתכל בה ולא שמר אותה, עבר על מצות רבונו ונתפס בחטאו.

וכף אותם שעברו על דבר אחד של התורה נתפסו בה. שלמה המלך שהתחכם על כל בני העולם, עבר על דבר אחד של התורה, וגרם לו להעביר ממנו את מלכותו ולפילג את המלכות מבנו. מי שעובר על התורה על אחת כמה וכמה.

וְיוֹסֵף שְׁהִיָּה יוֹדֵעַ תּוֹרָה, וְאָחִיו נִפְלוּ בְיָדוֹ, לָמָּה גִלְגַּל עֲלֵיהֶם כָּל הַגִּלְגּוּל הַזֶּה, וְהָרִי הוּא יָדַע אֶת הַתּוֹרָה שֶׁלָּמַד אוֹתוֹ אָבִיו? אֲלֹא חֵס וְשְׁלוֹם שְׁיוֹסֵף גִּלְגַּל עֲלֵיהֶם גִּלְגּוּלִים לְנֶקֶם מֵהֶם, אֲלֹא כָּל זֶה לֹא עָשָׂה אֲלֹא לְהֵבִיא אֶת אָחִיו בְּנִימִין אֶצְלוֹ, שֶׁתְּשׁוּקְתוֹ הִיָּתֵה אֵלָיו, וְהוּא לֹא הִשְׁאִיר אֶת אָחִיו לְפַל, שֶׁהָרִי כָּתוּב וַיְצוּ יוֹסֵף וַיְמַלְאוּ אֶת כְּלֵיהֶם בָּר וּגּוֹ', וְכָל זֶה כְּדִי שֶׁלֹּא יִפְלוּ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כְּשֶׁבָרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַלְּבָנָה, הִיָּה תָּמִיד מִסְתַּכֵּל בָּהּ, כְּכַתוּב (דברים יא) תָּמִיד עֵינַי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ. הַשְּׁגָחְתוּ בָּהּ תָּמִיד. וְכַתוּב אַז רָאָה, שֶׁהָרִי הִשְׁמַשׁ בְּהַשְּׁגָחְתוֹ בָּהּ מְאִירָה. וַיִּסְפְּרָה, מָה זֶה וַיִּסְפְּרָה? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כח) מְקוֹם סִפּוּר אֲבָנֶיהָ.

הַכִּינָה, שֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת בְּתִקּוֹן בְּשָׁנִים עֶשֶׂר תַּחֲוִמִּים מְחַלֶּקֶת לְשִׁבְעֵים שָׁרִים, הַתִּקֵּין אוֹתָהּ בְּשִׁבְעָה עֲמוּנִים עֲלִיוֹנִים לְהַאֲוֹר וּלְשִׁבְתָּהּ עַל שְׁלֹמוֹת. וְגַם חִקְרָה, לְהַשְׁגִּיחַ עֲלֶיהָ תָּמִיד, פְּעַם אַחַר פְּעַם, שְׂאִין פּוֹסֵק לְעוֹלָמִים.

וְאַחַר כִּךְ הִזְהִיר אֶת הָאָדָם וְאָמַר, וַיֹּאמֶר לְאָדָם הֵן יֵרָאֵת ה' הִיא חֲכָמָה וְסוּר מֵרַע בִּינָה, שֶׁהָרִי הִיא מִתְעַטְטֶרֶת עַל הַתַּחְתּוֹנִים לִירָא וְלִדְעַת אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּגִלְגָּלָהּ. וְסוּר מֵרַע בִּינָה, בְּרוּר מֵהַפְּסֻלָּת שֶׁלֹּא לְקָרֵב עִמוֹ, וְאִזּוֹ הַשְּׁגָחַת [הַמְצָאוֹת] הַבִּינָה לְדַעַת וּלְהִסְתַּכֵּל בְּכַבּוּד הַמְּלֶךְ הָעֲלִיוֹן.

רַבִּי יוֹסֵי קָם לִילָה אֶחָד לְהַשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, וְהִיָּה שֵׁם עִמּוֹ יְהוּדִי אֶחָד שֶׁפָּגַשׁ בּוֹ בְּאוֹתוֹ הַבַּיִת. פִּתַּח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (משלי י) לֹא יוֹעִילוּ אוֹצְרוֹת רָשָׁע וְצַדִּיקָה תִּצְלֵל מִמֶּנָּה. לֹא יוֹעִילוּ אוֹצְרוֹת רָשָׁע – אֵלּוֹ הֵם שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, וְהוֹלְכִים אַחַר דְּבָרֵי הָעוֹלָם וְלִכְנֵס אוֹצְרוֹת רָשָׁע. מָה כָּתוּב? (קהלת ה) וְאֶבֶד הָעֶשֶׂר הַהוּא בְּעַנְיָן רָע, מִשׁוּם שֶׁהֵם אוֹצְרוֹת רָשָׁע.

וְצַדִּיקָה תִּצְלֵל מִמֶּנָּה – אֵלּוֹ שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וַיּוֹדְעִים דְּרִכֶּיהָ לְהַשְׁתַּדֵּל בָּהּ, שֶׁהָרִי הַתּוֹרָה נִקְרָאת עֵץ חַיִּים, וְנִקְרָאת צַדִּיקָה, שֶׁכָּתוּב (דברים ו) וְצַדִּיקָה תִּהְיֶה לָנוּ.

דְּבָר אַחַר וְצַדִּיקָה תִּצְלֵל מִמֶּנָּה – זֶה צַדִּיקָה מִמֶּשׁ, וְהִיא בְּשָׁנֵי גּוֹנִים וּבְשָׁנֵי צַדִּיקִים. קוֹרָא לוֹ תּוֹרָה וְקוֹרָא לוֹ צַדִּיקָה, וְהַכֵּל אֶחָד.

אָמַר אוֹתוֹ הִיָּהוּדִי, וְקוֹרָא לוֹ שְׁלוֹם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כִּךְ זֶה וַדָּאֵי שֶׁנִּקְרָאת שְׁלוֹם. קָם אוֹתוֹ הִיָּהוּדִי וְהִשְׁתַּתֵּף עִמוֹ. פִּתַּח אוֹתוֹ

היהודי ואמר, (משלי כח) עבד אדמתו ישבע לחם ומרדף ריקים ישבע ריש. הפסוק הזה קשה, וכי שלמה המלך, שהוא חכם מכל בני העולם, איך אמר שיתאמץ אדם לעבד את האדמה ולהשתדל אחריה ויעזב חיי עולם?

אף סוד הוא. פתח ואמר, (בראשית ב) ויקח ה' אלהים את האדם וינחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה, ובארוהו שהוא בסוד הקרבנות. בא ראה, לעבדה - זה המלך העליון. ולשמרה - זה המלך התחתון. העולם העליון והעולם התחתון. לעבדה - [לזכר] בסוד של זכור. ולשמרה - בסוד של שמור.

ומשום כך עבד אדמתו זה גן עדן, שצריך לעשות ולעבד ולמשך לה ברכות מלמעלה, וכשמתברכת ונמשכות לה ברכות מלמעלה, גם הוא מתברך עמה. בא ראה שהכהן שמברך מתברך, כמו שנאמר (במדבר ו) ואני אברכם. ומשום כך עבד אדמתו ישבע לחם - זהו המזון שלמעלה. ומרדף ריקים - מי שיתדבק בצד האחר שהוא מרדף ריקים - ישבע ריש ודאי. אמר רבי יוסי, אשריך שזכית לדבר הזה.

עוד פתח ואמר פסוק אחריו, (משלי כח) איש אמונות רב ברכות. זהו אדם שבו אמונת הקדוש ברוך הוא, כמו רבי ייסא הזקן, שאף על גב שהיה לו מאכל של אותו היום לאכל, לא היה מתקין אותו עד שהיה מבקש מזונו לפני המלך הקדוש. אחר שהתפלל תפלתו ובקש מזונו מלפני המלך, אז היה מתקין, והיה תמיד אומר: לא נתקין עד שינתנו מבית המלך.

ואין להעשיר לא ינקה, משום שלא רצה להשתדל בתורה, שהיא החיים של העולם הזה והחיים של העולם הבא. עכשו שהיא השעה להשתדל בתורה - נשתדל.

פתח אותו האיש בסוד החלום ואמר, ויזכר יוסף את החלמות אשר חלם להם וגו'. ויזכר יוסף את החלמות, וכי למה יוסף [אמר] או זכר להם אותם החלומות שחלם להם, ומה הועיל לו אלו לא הזכיר להם, שהרי יוסף היה חכם, וכתוב כל ערום יעשה בדעת וכסיל יפרש אולת?

אבל כיון שראה שהם באו ומשתחוים לו אפים על הארץ, אז נזכר ממה שחלם להם כשהיה עמהם, שכתוב והנה קמה אלמתי

וגם נצבָה והנה תסבינה אלמתיכם ותשתחווין לאלמתי. אמר יוסף בשעה שראָה שכורעים אחיו לפניו, שכתוב ויבאו אחי יוסף וישתחוו לו אפים ארצה, אז ויזכר יוסף את החלמות אשר חלם, שהרי ראָה שהם קימים.

עוד, ויזכר יוסף את החלמות אשר חלם – זכר אותם, משום שאין שכחה לפני הקדוש ברוך הוא. שהרי חלום שהוא טוב, צריך אדם להזכירו, שלא ישכח, ואז מתקים, שהרי כמו שנשפך לפני האדם, כך נשפך עליו.

בא ראָה, חלום שלא נפתר, כאגרת שלא נקראָה. ובא ראָה, משום שלא נזכר, כמי שלא הכיר אותו. ועל זה, מי שנשפך ממנו חלום ולא ידע אותו, לא עומד עליו להתקים. ומשום זה יוסף הִיָּה זוכר את חלומו, כדי להתקים, משום שלא ישכח החלום ממנו לעולם, והִיָּה תמיד מצפּה לו. ויאמר אֵלֵהם מרגלים אתם. הוא זכר את החלום, אבל לא אמר להם דבר, אלא מרגלים אתם.

פתח רבי יוסי ואמר, (קהלת ה) כי בא החלום ברב ענין וקול כסיל ברב דברים. כי בא החלום ברב ענין, הנה פּרשׁוּהָ שְׁכֵמָה הם העוזרים בחלום, וממנים דרגות על דרגות, עד שהחלומות מהם כלם אמת, ומהם שיש בהם אמת וכזב. אבל לאותם צדיקי האמת, אין מתגלים להם דברים כוזבים כלום, אלא כלם אמת.

בא ראָה דניאל מה כתוב בו, (דניאל ב) אז לדניאל בחזיון הלילה סוד גלה, וכתוב (שם ט) דניאל ראָה חלום בהיותו ישן על משכבו, אז כתב את החלום. ואם יש בו דברים כוזבים, למה נכתב בין הכתובים? אלא אותם צדיקי אמת, בשעה שנשמותיהם עולות, לא מתחברים בהם אלא דברים קדושים, שמודיעים לו דברי אמת, דברים קימים, שלא משקרים לעולמים.

ואם תאמר, הנה שנינו שדוד המלך לא ראָה חלום טוב, הנה נשמע שהִיָּה רואָה דוד דברים שלא אמת? אלא ודאי, כל ימיו הִיָּה משתדל לשפּך דמים ונלחם קרבות, וכל חלומות לא היו אלא חלומות רעים, חרבן ושממה ודם ושפיכות דמים, ולא חלום של שלום.

ואם תאמר, לאדם טוב מראים חלום רע? כך זה ודאי. כל אותם רעות שעתידים להשיג – על אותם שעוברים על דברי תורה,

ואותם ענשים שעתידים להענש בעולם ההוא כלם רואה, כדי שכל שעה תהיה יראת אדונו עליו. והנה העירו שכתוב (קהלת א) והאלהים עשה שייראו מלפניו – זה חלום רע. ועל זה לאותו צדיק מראים לו חלום רע, כמו שנתבאר.

בא ראה, שהנה שנינו, שאותו אדם שרואה חלום, צריך לו לפתח את פיו בו לפני אנשים שאוהבים אותו, כדי שיעלה רצונם אליו לטוב ויפתחו פיהם לטוב, וימצא הרצון והדבר הכל לטוב. הרצון שהוא המחשבה ראשית הכל, והמלה שהיא סיום הכל. ועל כן נמצא שהנה הוא שלמות בסוד עליון.

ומשום כך הכל מתקים, וצריכים אוהבי האיש להתקים באותו פתרון טוב, והכל הוא כראוי. ומשום כך הקדוש ברוך הוא מודיע לאדם כל אחד ואחד באותה הדרגה שלו כמו שהוא, ובאותו גון שכל אחד ואחד אומר שיהיה חלום. אמר אותו יהודי, ודאי שהחלום אינו אלא לאדם צדיק, שהוא ראה חלום כראוי.

ובא וראה, שכאשר אדם ישן על מטתו, נשמתו יוצאת ומשוטטת בעולם למעלה ונכנסת למקום שנכנסת, וכמה קבוצות מזיקים עומדים והולכים בעולם ופוגשים את אותה הנשמה. אם היא צדיקה, עולה למעלה ורואה מה שרואה. ואם לא, נאחזת בצד ההוא, ומודיעים לה דברים כוזבים או דברים שעתידים לבא לזמן הקרוב. וכשמתעוררת אותה הנשמה שבו, היא מודיעה לו מה שראתה.

ועל כן לאדם שאינו צדיק מודיעים לו חלום טוב שאינו אמת, הכל כדי להסוותו מאותה דרך האמת. כיון שהוא הסיט את דרכו מדרך האמת, מטמאים אותו. שכל מי שבא להטהר – מטהרים אותו, ומי שבא להטמא – מטמאים אותו. הנה ודאי כך נתבאר.

ישבו עד שעלה הבקר. אמר רבי יוסי, ודאי לא זכר שמו של יוסף באותם דגלים, שכתוב (במדבר ב) דגל מחנה אפרים, ולא כתוב דגל מחנה יוסף, משום שהתגאה על אחיו, והנה נתבאר.

אמר אותו היהודי, ודאי שמעתי, שיוסף הוא בעולם הזכר, וכל השבטים הם בעולם הנקבה, ועל כן לא נכלל יוסף עמם, משום שהוא בעולם הזכר עמם.

מה כתוב? כלנו בני איש אחד נחנו. נחנו? אחנו היה צריך לכתוב! למה חסר א' ? אלא משום שסוד הברית לא נמצא עמם. הסתלק

משם א', שהרי א' הוא זכר. ועל כן ב' היא נקבה, א' זכר. ומשום
כך א' הסתלק משם, ונשארו אותן נקבות אצל השכינה.

אחר כך אמרו כנים אנחנו. נוספה א'. אמרו ולא ידעו מה אמרו,
משום שיוסף נמצא שם, והשלימו הדבר ואמרו אנחנו. מנין
לנו? שכתוב ויאמרו שניהם עשר עבדיך אחים אנחנו. ויוסף הוא
בחשבון. כשנכנס בחשבון, אמרו אנחנו. וכשלא נכנס בחשבון,
אמרו נחנו.

אמר רבי יוסי, כל הדברים הללו שאמרנו כאן, הקדוש ברוך הוא
התרצה בהם, שהרי השכינה לא זזה מכאן, ככתוב (מלאכי ג) אז
נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון
לפניו ליראי ה' ולחשבי שמו.

ויאסף אתם אל משמר שלשת ימים. אמר רבי אלעזר, שלשת הימים
הללו למה? אלא שלשת הימים הללו כנגד שלשת הימים
של שכם, שכתוב (בראשית לד) ויהי ביום השלישי בהיותם כאבים.

בא ראה מה כתוב בו, ויאמר אליהם יוסף ביום השלישי זאת עשו
וחיו. להראות שהוא לא עשה כמו שהם עשו בשכם, שגרמו
לאנשי שכם לקבל עליהם את זאת, סוד הברית, ואחר שעשו הברית
הזו, הרגו אותם, ולא נשאר מהם אחד. והוא מה כתוב? זאת עשו
וחיו. מה הטעם? משום שאת האלהים אני ירא, שמר הברית. וכל
הגלגול הזה לא היה אלא בשביל בנימין.

ויאמרו איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו על אחינו וגו'. ויאמרו
איש אל אחיו - זה שמעון ולוי, כמו שהיה בראשונה
שכתוב (שם לו) ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלמות הלזה בא.
מה להלן שמעון ולוי - אף כאן שמעון ולוי.

בא ראה, מי איש ומי אחיו? אלא איש זה שמעון. כתוב כאן איש,
וכתוב שם (כמדבר כה) והנה איש מבני ישראל בא. מה להלן
משמעון - אף כאן גם שמעון. ומשום שחזר בתשובה, בכה והתנחם
על זה, ואמר ללוי אבל אשמים אנחנו. על כן נבנה מזלו שור, כמו
שמזלו של יוסף שור, שכתוב (דברים לג) בכור שורו הדר לו. ומזלו של
שמעון הוא שור.

ועל כן ויקח מאתם את שמעון, כדי שלא יקטרג עם לוי, משום
ששמעון ולוי, כששניהם מתחברים, יכולים לקטרג. ויאסר

אתו לעיניהם. הנה פרשה, לעיניהם אסרו, ואחר שיצאו היה מאכיל אותו ומשקה אותו.

ואם תאמר שהוא רצונו של יוסף, משום שכתוב (משלי כה) אם רעב שנאף האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים. אם כן, יוסף שהוא צדיק איך עשה כן, שהרי כתוב (שם) כי גחלים אתה חתה על ראשו וה' ישלם לך?

אף חס וחלילה שיוסף לכך הוא חשש, אלא כאדם לאחיו כן גם היה עושה, התנהג עמו באחיה ולא בצורה אחרת, ולא עמו בלבדו, אלא עם כל אחיו, כמו שכתוב ויצו יוסף וימלאו את כליהם בר ולהשיב כספיהם איש אל שקו ולתת להם צדה לדרך ויעש להם כן, כדי להתנהג עמם באחיה.

רבי יוסי פתח ואמר, (נחום א) אם שלמים וכן רבים וכן נגוזו ועבר וענתך לא אענך עוד. הפסוק הזה בארוהו, שכאשר העם בכלם יש שלום ואין בהם בעלי שונאה, הקדוש ברוך הוא חס עליהם, והדין לא שולט בהם. ואף על גב שכלם עובדים לכווכבים ומזלות והם בשלום – הדין לא שולט עליהם, ובארוהו שכתוב (הושע ד) חבור עצבים אפרים הנח לו.

וכן נגוזו ועבר, מה זה וכן נגוזו? היה צריך להיות ונגוזו! אלא זהו ראש הפסוק שהוא שלום, אף כאן שלום, ומי הוא? זהו צדקה. משום שצדקה זהו שלום, ומי שמרבה בצדקה, מרבה שלום למעלה ומרבה שלום למטה, ומשום כן וכן נגוזו ועבר, שגוזזים ממונם בצדקה. ועבר? היה צריך להיות ועברו. מה זה ועבר? אלא זה הדין של הרגז, כמו שנאמר (ישעיה כו) עד יעבר זעם. עבר הדין מעליהם.

דבר אחר כה אמר ה' אם שלמים – אלו ישראל שהקדוש ברוך הוא נתן להם ברית הקדש לשמר אותו תמיד, ושהאדם יהיה בו שלם בכל הצדדים, למעלה ולמטה. ואם אין האדם שומר אותו תמיד, הרי הוא פגום, פגום בכל. מנין לנו? שכתוב (בראשית יז) התהלך לפני והיה תמים. מה זה תמים? שלם. שעד שלא התקיימה בו ברית, הוא פגום.

ומשום כן, אם שלמים וכן רבים – אם שלמים ששומרים המצוה הזו להיות שלמים, שלא יהיו פגומים. וכן רבים – ירבו ויגדלו בו, משום שאין הנשמות יוצאות לעולם אלא עם הברית הזו.

וכן נגוזו - זה אם שלמים ששומרים אותו תמיד, נגוזו מי שנמול וקבל עליו את הברית הזו. ועבר - מה זה ועבר? אותה זהמת הערלה שהיתה בו בראשונה.

דבר אחר כה אמר ה' אם שלמים וכן רבים - אלו בני יעקב. שהרי כל זמן שהיו אצל יוסף, הם שלמים, שעומדים עם הברית. וכן נגוזו - שהלכו והשאירו את יוסף ואת שמעון. ועבר - אז הדין שורה בגללם [השכינה שרתה ביניהם], כמו שנאמר (שמות יב) ועבר ה' לנגף את מצרים.

בא ראה, יש דין קשה ויש דין רפה. הדין הקשה חזק, הדין הרפה חלש. וכאשר יונק הדין הרפה הזה מהדין הקשה, אז מתגבר, והוא חזק.

בשעה שנעשה דין על ישראל, נעשה בדין הרפה הזה, ואינו מתגבר באותו הדין הקשה. וכשהדין נעשה על העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, מתגבר הדין הרפה הזה בדין הקשה שלמעלה כדי להתגבר. זהו שכתוב ועבר ה' לנגף את מצרים. ועבר - שהתמלא עברה וזעם והתגבר בדין הקשה. אף כאן ועבר. ובא וראה, בשעה שמתכנסים עשרה בבית הפנסת ואחד מהם נשמט, אז הקדוש ברוך הוא רוגז עליו.

דבר אחר וכן נגוזו - כשמתבטלים מהם אותם המעשים הרעים, אזי ועבר. מה זה ועבר? רבי שמעון אמר, בזמן שהנשמה יוצאת מן העולם הזה, היא נדונית בכמה דינים בטורם תכנס למקומה. אחר כך כל אותן הנשמות יש להן לעבר בזה הנזהר דינור ששופע ויוצא ולרחץ שם. ומי הוא שיעמד שם ויעבר בלי פחד? כמו שנאמר (תהלים כד) מי יעלה בהר ה' וגו', ונשמת הצדיק עוברת בלי פחד, ויקום במקום קדשו.

ומי שמשתדל בצדקה בעולם הזה ויתן מממונו לצדקה, אזי ועבר באותו המקום ולא פוחד, והכרוז קורא לנשמה ההיא, (נחום א) וענתך לא אענך עוד. מי שזכה לעבר בזה, אין לו יותר דין כלל.

בא ראה, כל זה של יוסף עם אחיו וכל הדברים הללו למה צריך? אלא תורת אמת היא התורה, וכל דרכיה דרכים קדושות, ואין לה דבר בתורה שאין בו סודות עליונים וקדושים ודרכים לבני אדם להתחזק בהם.

פְּתַח וְאָמַר, (משלי כ) אַל תֹּאמַר אֲשַׁלְמָה רַע וְגו'. בֹּא רֵאֵה, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לְאָדָם שִׁיתַּגְבֵּר בַּתּוֹרָה, וְלִלְכֹת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, וְלִצַּד הַיְמִינִי, וְלֹא יִלְךְ לִצַּד הַשְּׂמָאל. וּמִשׁוּם שֶׁצָּרִיךְ לָהֶם לִלְכֹת לִצַּד הַיְמִינִי, יֵשׁ לָהֶם לְהִרְבּוֹת אֶהְבָּה זֶה עִם זֶה, וְלֹא תִהְיֶה שְׂנְאָה זֶה עִם זֶה, כִּדִּי שְׂלֹא לְהִכְחִישׁ אֶת הַיְמִינִי, שֶׁהוּא הַמְּקוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִדְבָקִים בּוֹ.

וּבֹא וּרְאֵה, מִשׁוּם כֵּן הוּא יֵצֵר טוֹב וְיֵצֵר רַע, וְיִשְׂרָאֵל צָרִיכִים לְחַזֵּק אֶת יֵצֵר טוֹב עַל יֵצֵר רַע בְּאוֹתָם הַמַּעֲשִׂים הַכְּשָׁרִים, וְאִם אָדָם סוּטָה לְשִׂמְאֵל, אִזּוֹ מִתְגַּבֵּר יֵצֵר רַע עַל יֵצֵר טוֹב. וּמִי שֶׁהִיָּה פְּגוּם, מִשְׁלִים לוֹ בַּחֲטָאוֹ, שֶׁהָרִי אֵינֶן הַמְּגוּלָה הַזֶּה נִתְקַן אֲלֵא בַּחֲטָאִים שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם.

וּמִשׁוּם כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לְהִזְהַר שְׂלֹא יִתְקַן אוֹתוֹ יֵצֵר רַע בַּחֲטָאוֹ, וְתַמִּיד יִשְׁמַר, שֶׁהָרִי יֵצֵר טוֹב רוֹצֵה לְהַשְׁלִימוֹ תַּמִּיד בְּשִׁלְמוֹת, וְלֹא יֵצֵר הָרַע. וּמִשׁוּם כֵּן, אַל תֹּאמַר אֲשַׁלְמָה רַע קִנְיָה אֶל ה' וַיִּשַׁע לָךְ.

דְּבַר אַחֵר אַל תֹּאמַר אֲשַׁלְמָה רַע – כִּכְתוּב (תהלים לח) וּמִשְׁלָמִי רָעָה תַּחַת טוֹבָה. לְמִי שֶׁשָּׁלַם לוֹ טוֹבָה – שְׂלֹא יִשְׁלַם לוֹ רַע, מִשׁוּם [יִרְאַת הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר זֹאת עָשׂוֹ וְחִיּוֹ. וְגַם הוּא תַּמִּיד עוֹשֶׂה] שְׂכָתוֹב (משלי יז) מִשִּׁיב רָעָה תַּחַת טוֹבָה לֹא תִמּוֹשׁ רָעָה מִבֵּיתוֹ. אֲפֹלוֹ לְמִי שֶׁהַשְׁלִימוֹ לוֹ רָעוֹת, אֵינֶן לוֹ לְהַשְׁלִים רַע תְּמוּרַת אוֹתוֹ הָרַע שֶׁשָּׁלְמוֹ לוֹ, אֲלֵא קִנְיָה אֶל ה' וַיִּשַׁע לָךְ.

וְהַפְּסוּק הַזֶּה בְּאֵרוֹהוֹ בִּיּוֹסֵף הַצַּדִּיק שְׂלֹא רָצָה לְשַׁלֵּם רַע לְאֶחָיו בְּשַׁעַה שֶׁנִּפְּלוּ בִּידּוֹ. קִנְיָה אֶל ה' וַיִּשַׁע לָךְ, מִשׁוּם שֶׁהוּא הִיָּה יָרֵא מִן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׂכָתוֹב זֹאת עָשׂוֹ וְחִיּוֹ וְגו'. [וְגַם] וְהוּא הִיָּה תַּמִּיד מְצַפֶּה לְקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. [כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, קִנְיָה לְה' וַיִּשַׁע לָךְ].

רבי אבא פתח ואמר, (משלי כ) מים עמקים עצה בלב איש ואיש תבונה ידלנה. מים עמקים עצה בלב איש - זה הקדוש ברוך הוא, משום שהוא עושה עצות, שמביא טעמים לגלגל גלגולים על העולם על ידי יוסף לקיים את אותה הגזרה שגזר רעב על הארץ [העולם]. ואיש תבונה ידלנה - זה יוסף שגלה אותם עמקים שגזר הקדוש ברוך הוא על העולם.

בא ראה, לא די ליוסף שהוא לא שלם רע לאחיו, אלא שעשה עמהם חסד ואמת, וכך דרכי הצדיקים תמיד. משום זה הקדוש ברוך הוא חס עליהם תמיד, בעולם הזה ובעולם הבא.

מים עמקים עצה בלב איש - זה יהודה, והנה פרושה, בשעה שהתקרב ליוסף על העסק של בנימין. ואיש תבונה ידלנה - זה יוסף.

רבי אבא היה יושב על שער הכניסה של לוד. ראה איש אחד שהיה בא, וישב על בליטה בצד החר, והיה עיף מן הדרך, וישב וישן שם. בינתיים ראה נחש אחד שהיה בא אליו. יצא קוסטפא דגורדנא (מין שרץ) והרג את הנחש. כשהתעורר אותו האיש, ראה את אותו הנחש כנגדו שהיה מת. הזדקף אותו האיש, ונפלה אותה הבליטה לעמק שתחתיה ונצול.

בא אליו רבי אבא, אמר לו, אמר לי מה מעשיך, שהרי הקדוש ברוך הוא הרחיש לך שני הנסים הללו שאינם לחנם? אמר לו אותו האיש, כל ימי לא שלם לי איש רע בעולם שלא התפייסתי עמו ומחלתי לו. ועוד, אם לא יכלתי להתפייס עמו, לא עליתי על מטתי עד שמחלתי לו ולכל אותם שצערו אותי, ולא חששתי כל היום לאותו הרע ששלם לי, ולא די לי זה, אלא שמאותו היום והלאה השתדלתי לעשות עמהם טוב.

בכה רבי אבא ואמר, מעשיו של זה הם יותר מיוסף, שיוסף היו אחיו ודאי, והיה לו לרחם עליהם, אבל מה שזה עשה - יותר מיוסף, נאה הוא שהקדוש ברוך הוא ירחיש לו גם על גס.

פתח ואמר, (שם י) הולך בתם ילך בטח ומעקש דרכיו יודע. הולך בתם ילך בטח - זה האדם ההוא שהולך בדרכי התורה, ילך

בטח - שלא יכולים נזקי העולם להרע לו. ומעקש דרכיו יודע - מי יודע? זה הוא מי שסוטה מדרך האמת ורוצה לגבות מחברו, יודע. מה זה יודע? הוא יכר בעיני כל בעלי הדין שלא יאבד מהם הדמות של אותו האדם, כדי להביא אותו למקום שינקמו ממנו, ומשום כך יודע.

ובא וראה, אותו שהולך בדרך אמת, הקדוש ברוך הוא מכסה עליו כדי שלא יודע ולא יכר לבעלי הדין, אבל מעקש דרכיו יודע ויכר להם. אשרי אותם בני האדם שהולכים בדרך אמת והולכים לבטח על העולם, שהם אינם פוחדים בעולם הזה ולא בעולם הבא. **וייראו** האנשים פי הובאו בית יוסף. רבי יוסי אמר, אוי להם לבני האדם שאין יודעים ואין מסתכלים בדרכי התורה. אוי להם בשעה שיבא הקדוש ברוך הוא לתבע אותם על דין מעשיהם, ויקום הגוף והנפש לתת חשבון על כל מעשיהם בטורם יפרדו הנפש מן הגוף.

ואותו היום הוא יום הדין, היום שספרים פתוחים ובעלי הדין עומדים, משום שבאותו הזמן עומד הנחש בקיומו לנשך אותו, וכל האיברים מתרגשים אצלו, והנשמה נפרדת מן הגוף והולכת ומשוטטת, ואין יודעת לאיזו דרך תלך ולאיזה מקום מעלים אותה.

אוי לאותו היום! היום של רגז ונאצה אותו היום. משום כך צריך לאדם להרגיז את יצרו כל יום, להזכיר לפניו אותו יום שיעמד בדין המלך, שמכניסים אותו תחת הארץ להרקב, והנשמה נפרדת ממנו.

ושנינו, לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע וישתדל אחריו. אם הולך ממנו - יפה, ואם לאו - ישתדל בתורה, שהנה אין לה דבר לשבר את היצר הרע אלא התורה. אם הולך - מוטב, ואם לא - יזכיר לו את יום המות, כדי לשבר אותו.

כאן יש להסתכל, שהרי זה הוא יצר הרע, וזה הוא מלאך המות, וכי מלאך המות נשבר לפני יום המות, והרי הוא ההרג של בני האדם, ונשמע שזו שמחה שלו, ומשום כך מסטה את בני האדם תמיד כדי להמשיכם לזה?

אָלָא ודאי מה שנתבאר שיזכר לו אדם אותו יום המות – ודאי כן זה, כדי לשבר את לב האדם, שהרי אין יצר הרע שורה אלא במקום שנמצאת שמחת היין וגסות הרוח, וכשנמצאת רוח שבורה, אז נפרד ממנו ואין שורה עמו, ומשום כך צריך להזכירו את יום המות, וישבר גופו, והוא הולך לו.

בא ראה, יצר טוב צריך שמחה של תורה, ויצר הרע שמחה של יין ונאופים וגסות רוח, ומשום כך צריך אדם לרגז תמיד מאותו היום הגדול, יום הדין, יום החשבון, שאין לו לאדם להגן עליו אלא מעשיו הכשרים שהוא עושה בעולם הזה כדי שיגנו עליו באותה השעה.

בא ראה, ויראו האנשים כי הובאו בית יוסף. ומה כלם היו גבורים, כלם חזקים, ועלם אחד שהביא אותם לבית יוסף פחדו – כשיבא הקדוש ברוך הוא לתבע אותו לדין את האדם על אחת כמה וכמה. **משום** כך צריך לאדם להזהר בעולם הזה להתחזק בקדוש ברוך הוא, וישים בו את בטחונו. שאף על גב שהוא חוטא, אם יחזר ממנו בתשובה שלמה, הרי הוא תקיף חזק, ויתחזק בו בקדוש ברוך הוא כאלו לא חטא.

שהרי השבטים, משום שחטאו על גנבת יוסף היו פוחדים, שאלמלא לא חטאו לא היו פוחדים כלל, משום שחטאי האדם משברים את לבו, ואין לו כלל כח. מה הטעם? שהרי אותו יצר הטוב נשבר עמו, ואין לו כח להתחזק על אותו יצר הרע, ועל זה כתוב (דברים כ) מי האיש הירא ורך הלבב, הירא [שיראה זו] מן החטאים שבדו, שהם שבר הלב של האדם.

ובא ראה לכמה דורות נפרע הקדוש ברוך הוא מאותם חטאי השבטים, שהרי אין נאבד מלפני הקדוש ברוך הוא כלום, ונפרע מדור לדור, והדין תמיד עומד לפניו עד שנפרע, ושורה הדין במקום שצריך.

מנין לנו? מחזקיהו. חזקיהו חטא את אותו החטא, שגלה את נסתרות הקדוש ברוך הוא לשאר העמים עוכדי עבודת פוככים ומזלות, שלא היה צריך לגלות, והקדוש ברוך הוא שלח את ישעיהו ואמר לו, (ישעיה לט) הנה ימים באים ונשא כל אשר בביתך ואשר אצרו אבתיך עד היום הזה וגו'

בא ראה כמה גרם אותו החטא משום שגלה מה שהיה נסתר, שכיון שהתגלה, נתן המקום למקום אחר שלא צריך לשלט עליו. משום כך אין ברכה שורה אלא במקום נסתר. ובארונה, מה שהוא [היה] נסתר, הברכה [שהיתה] שורה עליו. כיון שנתגלה, נתן מקום למקום אחר לשלט עליו.

כתוב (איכה א) כל מכבדיה הזילה כי ראו ערותה, ובארונה. אבל כל מכבדיה הזילה – זו מלכות בבל, שהרי משם נשלח דורון לירושלים, שכתוב (ישעיה לט) בעת ההיא שלח מראדך בלאדן בן בלאדן מלך בבל ספרים ומנחה אל חזקיהו.

ומה כתוב בהם? שלום לחזקיהו מלך יהודה ושלום לאלהים הגדול ושלום לירושלים. כיון שיצא הפתק שלו ממנו, החזיר על לבו ואמר: לא נאה שעשיתי שהקדמתי את שלום העבד לשלום רבו. קם מפסאו ופסע שלש פסיעות, והחזיר את הפתק שלו, וכתב אחרים תחתיהם. וכך כתב: שלום לאלוה הגדול, שלום לירושלים, ושלום לחזקיהו. וזהו מכבדיה.

ואחר כך הזילה. מה הטעם הזילה? משום כי ראו ערותה, שהראה להם חזקיהו, שאלמלא כך לא הזילה אחר כך. מתוך שחזקיהו היה יותר צדיק, התעכב הדבר מלבא, ולא בא בימיו, שכתוב (ישעיה לט) כי יהיה שלום ואמת בימי. ואחר כך פקד את אותו החטא על בניו אחריו.

כמו כן אותו החטא של השבטים עמד עד לאחר מכן, משום שהדין שלמעלה לא יכל לשלט עליהם, עד שנמצאה השעה להפריע ונפרע מהם. ומשום כך, כל מי שיש בידו חטאים, תמיד פוחד, כמו שנאמר (דברים כח) ופחדת לילה ויום וגו'. ועל כן ויראו האנשים כי הובאו וגו'.

וישא עיניו וירא את בנימין אחיו בן אמו וגו'. רבי תיאי פתח ואמר, (משלי יג) תוחלת ממשכה מחלה לב ועץ חיים תאוה באה. זה הוא ששנינו, שאין לאדם להתבונן בבקשתו אל הקדוש ברוך הוא אם באה ואם לא באה. מה הטעם? משום שאם הוא מתבונן בה, כמה בעלי הדין באים להתבונן במעשיו.

וְסוּד הוּא, שְׁהָרִי אוֹתָהּ הֵתְבוֹנְנוֹת שֶׁהוּא מִתְבוֹנֵן בְּאוֹתָהּ הַבְּקֶשָׁה, גּוֹרֶמֶת לוֹ לְמַחֲלַת לֵב. מַה זֶה מַחֲלַת לֵב? זֶהוּ מִי שֶׁעוֹמֵד תָּמִיד עַל הָאָדָם לְהִסְטִין לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וְעֵין חַיִּים תְּאֻוָּה בָּאָה. שְׁנִינוּ, מִי שְׁרוּצָה שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִקְבַּל אֶת תְּפִלָּתוֹ, יִשְׁתַּדֵּל בְּתוֹרָה, שֶׁהִיא עֵץ חַיִּים, וְאִז תְּאֻוָּה בָּאָה. מִי הַתְּאֻוָּה? זוֹ הַדְּרָגָה שֶׁכָּל תְּפִלוֹת הָעוֹלָם בִּידְיָהּ, וּמִכְנִיסָה אוֹתָם לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֲלִיּוֹן. כָּתוּב כֵּן בָּאָה, וְכָתוּב שֵׁם (אסתר ב) בְּעָרֵב הִיא בָּאָה. וְזוֹ הִיא תְּאֻוָּה בָּאָה, בָּאָה לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֲלִיּוֹן לְהַשְׁלִים אֶת רְצוֹן אוֹתוֹ הָאִישׁ.

דְּבַר אַחַר תּוֹחֲלַת מִמְשָׁכָה מַחֲלָה לֵב – זֶהוּ הַמְּקוֹם שֶׁנִּתֵּן אוֹתוֹ הַדְּבַר בְּמְקוֹם אַחַר שְׁאִינוֹ צָרִיךְ, וְנִמְשָׁךְ עַד שֶׁנִּתֵּן מִיד לְיָד, וּלְפַעֲמִים שְׁלֵא יָבֵא. מַה הַטַּעַם? מִשּׁוֹם שֶׁמִּתְפַּשֵּׁט וְנִמְשָׁךְ עִם כָּל אוֹתָם הַמְּמַנִּים לְהוֹרִיד אוֹתוֹ לְעוֹלָם.

וְעֵין חַיִּים תְּאֻוָּה בָּאָה – זוֹ הִיא הַתּוֹחֲלַת שְׁלֵא נִמְשָׁכֶת, מִשּׁוֹם אוֹתָם מְמַנֵּי הַמְּרַכְּבוֹת, אֲלֵא שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן [לָהֶם] לוֹ מִיד, מִשּׁוֹם שֶׁכָּפָּאֵשׁר נִמְשָׁכֶת בֵּין אוֹתָם מְמַנֵּי הַמְּרַכְּבוֹת, כְּמָה הֵם בְּעֲלֵי הַדִּין שֶׁנִּתְּנָת לָהֶם רְשׁוּת לְעֵין וּלְהִסְתַּכֵּל בְּדִינוֹ טָרָם יִתְּנוּ לוֹ, וּמָה שֶׁיֵּצֵא מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וְנִתֵּן לוֹ לְאָדָם, בֵּין שְׁזוֹכָה בֵּין שְׁלֵא זוֹכָה – נִתֵּן מִיד, וְזֶהוּ עֵץ חַיִּים תְּאֻוָּה בָּאָה.

דְּבַר אַחַר תּוֹחֲלַת מִמְשָׁכָה – זֶה יַעֲקֹב, שֶׁנִּמְשָׁכָה לוֹ הַתּוֹחֲלַת שֶׁל יוֹסֵף עַד לְזִמְן אֶרֶץ. וְעֵץ חַיִּים תְּאֻוָּה בָּאָה – זֶה הוּא בְּנֵימִין, שְׁהָרִי מִזְמַן שֶׁבִקֵּשׁ אוֹתוֹ יוֹסֵף עַד אוֹתוֹ זְמַן שֶׁהוּא בָּא אֵלָיו לֹא הָיָה אֲלֵא זְמַן מוֹעֵט, שְׁאוֹתוֹ הַזְּמַן לֹא נִמְשָׁךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת בְּנֵימִין אָחִיו בֶּן אָמוֹ. מַה זֶה בֶּן אָמוֹ? שְׁדַמּוֹת אָמוֹ הִיָּתָה בּוֹ, וְהִיָּתָה דוּמָה דְּמוֹתוֹ לְדַמּוֹת רְחֵל, מִשּׁוֹם כֵּן כָּתוּב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת בְּנֵימִין אָחִיו בֶּן אָמוֹ.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, וְהָרִי כָּתַב בְּרֵאשׁוֹנָה וַיֵּרָא יוֹסֵף אֶתְּם אֶת בְּנֵימִין, וְכֵאֵן כָּתוּב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת בְּנֵימִין אָחִיו, אֵיזוֹ רֵאִיָּה רֵאָה? אֲלֵא רֵאָה בְּרוּחַ הַקְּדֹשׁ אֶת בְּנֵימִין שֶׁחֲלָקוֹ הָיָה עִמָּהֶם בְּאֶרֶץ, וּבְחֲלָקָם שֶׁל בְּנֵימִין וְהַיְוָדָה תְּשַׁרְהָה הַשְּׂכִינָה, שְׁהָרִי רֵאָה אֶת הַיְוָדָה וְאֶת בְּנֵימִין שֶׁבְּחֲלָקָם יְהִיָּה הַמְּקַדֵּשׁ. וְזֶהוּ וַיֵּרָא יוֹסֵף אֶתְּם אֶת בְּנֵימִין, רֵאָה אוֹתוֹ עִמָּהֶם, וְאֶת יוֹסֵף שֶׁהָיָה אָחִיו לֹא רֵאָה עִמָּהֶם בְּאוֹתוֹ הַחֲלָק.

אף כֵּאן, וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת בְּנֵי־מִין אָחִיו בֶּן אָמוֹ. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו?
וַיִּמְהַר יוֹסֵף כִּי נִכְמְרוּ רַחֲמָיו אֶל אָחִיו וַיִּבְקֵשׁ לִבְכוּת וַיָּבֵא
הַחֲדָרָה וַיִּבְךְּ שָׁמָּה.

רבי חֲזַקְיָה פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה כב) מִשָּׂא גִיא חֲזִיוֹן מַה לָּךְ אִפּוּא כִּי
עָלִית כְּלָךְ לַגְּגוֹת. בֵּא רְאֵה, הֲרֵי פִרְשׁוּהָ, בְּזִמְן שְׁנַחֲרַב בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ וְהָיוּ שׁוֹרְפִים אוֹתוֹ כְּבָאשׁ, עָלוּ כָּל אוֹתָם הַכְּהֻנִּים עַל כְּתָלֵי
[גגות] הַמִּקְדָּשׁ, וְכָל הַמִּפְתָּחוֹת בִּידֵיהֶם, וְאָמְרוּ: עַד כָּאן הָיִינוּ
גֹזְבָרִים שְׁלָךְ. מִכָּאן וְאֵילָךְ טַל אֶת שְׁלָךְ.

אבל בֵּא רְאֵה, גִּיא חֲזִיוֹן – זֶה הַשְּׂכִינָה שֶׁהִיָּתָה בַּמִּקְדָּשׁ, וְכָל בְּנֵי
הָעוֹלָם מִמְּנָה הָיוּ יוֹנְקִים יְנִיקַת הַנְּבוּאָה. שָׂאָף עַל גֹּב שְׂכָל
הַנְּבִיאִים הָיוּ מִתְנַבְּאִים מִמָּקוֹם אַחֵר – מִתּוֹכָהּ הָיוּ יוֹנְקִים אֶת
נְבוּאָתָם, וְעַל כֵּן הִיא נִקְרָאת גִּיא חֲזִיוֹן. חֲזִיוֹן, הִנֵּה פִרְשׁוּהָ שֶׁהוּא
הַמִּרְאָה שֶׁל כָּל הַגּוֹנִים הָעֲלִיוֹנִים.

מַה לָּךְ אִפּוּא כִּי עָלִית כְּלָךְ לַגְּגוֹת, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁנַּחֲרַב הַמִּקְדָּשׁ, הַשְּׂכִינָה
בָּאָה וְעָלְתָה לְכָל אוֹתָם הַמִּקְדָּמוֹת שֶׁהָיָה בָּהֶם מְדוּרָה בְּרֵאשׁוֹנָה,
וְהִיָּתָה בּוֹכָה עַל בֵּית מְדוּרָה, וְעַל יִשְׂרָאֵל שֶׁהִלְכוּ לַגְּלוּת, וְעַל כָּל
אוֹתָם הַחֲסִידִים וְהַצְּדִיקִים שֶׁהָיוּ שָׂם וְנֶאֱבְדוּ. וּמִנֵּין לָנוּ? שְׂכָתוּב
(ירמיה לא) כֹּה אָמַר ה' קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תִמְרוּרִים רַחַל מִבְּכָה
עַל בְּנֵיהָ, וְהֲרֵי נִתְבָּאָר. וְאִזּוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹאֵל אֶת הַשְּׂכִינָה
וְאוֹמֵר לָהּ: מַה לָּךְ אִפּוּא כִּי עָלִית כְּלָךְ לַגְּגוֹת.

מַה זֶה כְּלָךְ, שֶׁהֲרֵי כִּי עָלִית זֶה מִסְפִּיק. מַה זֶה כְּלָךְ? לְהַכְלִיל עִמָּה
כָּל הַצְּבָאוֹת וְהַמְּרַכְבוֹת הָאַחֲרִים שְׂכָלָם בְּכּוֹ עִמָּה עַל חֶרְבֵּן
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

וּמִשׁוּם כֵּן מַה לָּךְ אִפּוּא. אָמְרָה לְפָנָיו: וְכִי בְּנֵי בְּגָלוֹת, וְהַמִּקְדָּשׁ
נִשְׂרָף, וְאֲנִי מַה לִּי כָּאן? הַתְּחִילָה וְאוֹמְרָת, (ישעיה כב)
תִּשְׂאוֹת מְלָאָה עִיר הוֹמְיָה קִרְיָה עֲלִיזָה חֲלָלִיךָ לֹא חֲלָלִי חֶרֶב וְלֹא
מִתִּי מְלַחְמָה. עַל כֵּן אָמַרְתִּי שְׁעוּ מִנִּי אָמְרָר בְּבְכִי וְגו'. וְהִנֵּה
בְּאֲרָנוּ, שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר לָהּ (ירמיה שם) כֹּה אָמַר ה' מִנְעִי
קוֹלְךָ מִבְּכִי וְגו'.

וּבֵּא וּרְאֵה, מִיּוֹם שְׁנַחֲרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, לֹא הָיָה יוֹם שֶׁלֹּא נִמְצְאוּ בוֹ
קְלָלוֹת, מִשׁוּם שֶׁכָּאֲשֶׁר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם, הָיוּ יִשְׂרָאֵל
עוֹבְדִים עֲבוֹדוֹת וּמְקַרְיָבִים עוֹלוֹת וְקַרְבָּנוֹת, וְהַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה בְּבֵית

המקדש עליהם כמו אם שרובצת על בניה, והיו כל הפנים מאירות, עד שנמצאו ברכות למעלה ולמטה, ולא היה יום שלא נמצאו בו ברכות ושמחות, והיו ישראל שרויים לבטח בארץ, וכל העולם היה נזון בגללם.

עבשו שנחרב בית המקדש, והשכינה עמהם בגלות, אין לה יום שלא נמצאים בו קללות, והעולם מקלל, ואין נמצאות שמחות למעלה ולמטה.

ועתיד הקדוש ברוך הוא להקים את כנסת ישראל מן העפר כמו שנתבאר, ולשמח את העולם בכל, כמו שנאמר (ישעיה נו) והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי וגו', וכתוב (ירמיה לא) בבכי יבאו ובתחנונים אובילים. כמו שבהתחלה, שכתוב (איכה א) בכו תכפה בלילה ודמעתה על לחיה, כך גם כן לאחר כך בבכי יחזרו, שכתוב בבכי יבאו וגו'.

הבקר אור והאנשים שלחו המה וחמריהם. רבי אלעזר אומר, כאן יש להתבונן, אם הם היו הולכים ונשלחים, למה לנו לכתב בתורה המה וחמריהם? אלא משום שכתוב ולקחת אתנו לעבדים ואת חמרינו, משום כך והאנשים שלחו המה וחמריהם, כדי שלא ישארו הם וחמריהם כמו שאמרו.

פתח ואמר, (בראשית כב) וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמורו וגו'. אותו הבקר של אברהם היה מאיר לעמד עליהם בזכותו, אז זכותו של אברהם עמדה עליהם והלכו בשלום ונצלו מן הדין, משום שאותה השעה עמד עליהם הדין להפירע מהם, רק שזכות אותו הבקר של אברהם הגנה עליהם ונשלחו מן הדין, שלא שלט עליהם באותו זמן.

רבי יהודה פתח ואמר, (שמואל-ב כג) וכאור בקר יזרח שמש - זהו האור של אותו בקר של אברהם. יזרח שמש - זה הוא השמש של יעקב, שכתוב (בראשית לב) ויזרח לו השמש. בקר לא עבות - שאותו בקר הוא לא כל כך עבות, אלא מנגה ממטר. נגה ממטר - הוא המטר שבא מצד יצחק, שאותו מטר מוציא דשא מן הארץ. **דבר** אחר וכאור בקר - באותו אור הבקר של אברהם יזרח שמש, זה הוא יעקב, שאורו פאורו אור של הבקר. בקר לא עבות - משום שאותו בקר אינו חשוך, אלא מאיר, שהרי בשעה שבא הבקר,

הדין לא שולט כלל, אלא הכל מאיר בצד של אברהם. מנגה ממטר - זהו הצד של יוסף הצדיק, שהוא ממטיר על הארץ להוציא דשא וכל טוב העולם.

אמר רבי שמעון, בא ראה, בשעה שנכנס הלילה ופורש כנפיו על העולם, כמה שומרים מזיקים מזמנים לצאת ולשלט בעולם, וכמה בעלי הדינים מתעוררים בכמה צדדים למינם, ושולטים על העולם. כיון שמגיע הבקר ומאיר, כלם מסתלקים ולא שולטים, וכל אחד ואחד נכנס למקומו ושב למקומו.

כמו שנאמר הבקר אור - זה בקר של אברהם. והאנשים שלחו - אלו בעלי הדין, שהיו שולטים בלילה. המה וחמריהם - [המה - אותם בעלי הדינים שאמרנו. וחמריהם -] הם שומרי החקים שבאים מצד הטמאה, שאינם קדושים ולא שולטים ולא נראים מכשבא הבקר. והם מצדם של אותם החמורים, שומרי החקים שאמרו.

שהרי אין לה דרגות עליונות שאין [יש] בהם ימין ושמאל, רחמים ודין, דרגות על דרגות קדושות מצד הקדשה, וטמאות מצד הטמאה, וכלם דרגות על דרגות, אלו על אלו. ובכל מקום שמתעורר הבקר של אברהם בעולם, כלם עוברים ולא שולטים, משום שאין להם [קיום] לעמד בצד ימין, אלא בצד שמאל. והקדוש ברוך הוא עשה יומם ולילה להנהיג כל אחד ואחד לצד שלו פראוי לו. אשרי חלקם של ישראל בעולם הזה ובעולם הבא.

רבי חייא פתח ואמר, (מלאכי ג) וזרחת לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה. בא ראה, עתיד הקדוש ברוך הוא להאיר לישראל אותו השמש שגנו הקדוש ברוך הוא מיום שנברא העולם [שגנו הקדוש ברוך הוא] מלפני הרשעים של העולם, כמו שכתוב (איוב לה) וימנע מרשעים אורם.

ונת אותו האור גנו אותו הקדוש ברוך הוא. שכאשר יצא בראשונה, היה מאיר מסוף העולם ועד סוף העולם. כיון שהסתכל בדור אנוש ובדור המבול ובדור הפלגה ובכל אותם הרשעים, גנו את אותו האור.

כיון שבא יעקב ונדבק באותו הממנה הגדול של עשו והכיש אותו בירכו, והיה נכה, אז מה כתוב? ויזרח לו השמש. איזה שמש?

אותו השמש שגנז, משום שיש בו רפואה לרפא אותו מארכבתו, ואחר כך נרפא בשמש ההוא, שכתוב (בראשית לג) ויבא יעקב שלם, שלם בגופו, שנרפא.

ועל כן עתיד הקדוש ברוך הוא לגלות את השמש ההוא ולהאיר אותו לישראל, שכתוב וזרחתה לכם יראי שמי שמש צדקה. מה זה שמש צדקה? זה השמש של יעקב שנרפא בו. ומרפא בכנפיה – של אותה שמש כלם יתרפאו. משום שהנה בזמן שישראל יקומו מן העפר, כמה חגרים וכמה סומים יהיו בהם, ואז הקדוש ברוך הוא יאיר להם אותה השמש להרפא בה, שכתוב ומרפא בכנפיה.

ואז יואר אותו השמש מסוף העולם ועד סוף העולם, ולישראל תהיה רפואה, והעמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות ישרפו בו. אבל לישראל מה כתוב? (ישעיה נח) אז יבקע כשחר אורך וארכתך מהרה תצמח והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך.

אנו חוזרים לדברים הראשונים. וליוסף ילד שני בנים בטרם תבא שנת הרעב וגו'. רבי יצחק פתח, (מיכה ה) והיה שארית יעקב בגוים בקרב עמים רבים כטל מאת ה' כרביבים עלי עשב אשר לא יקנה לאיש ולא ייחל לבני אדם. בא ראה, בכל יום ויום כשהאור עולה, מתעוררת צפור אחת בעץ של גן העדן, וקוראת שלש פעמים, והשרביט מזדקף, והכרוז קורא בחיל: לכם אומרים שרי הממשלה, מי מכם שרואה ולא רואה, שעומד בעולם ולא יודעים על מה קימים, ולא משגיחים בכבוד רבונם, התורה עומדת לפניהם ולא משתדלים בה – טוב להם שלא נבראו, על מה יקומו בלי שכל. אוי להם כשיתעוררו ימי רע ויטרדו אותם מן העולם.

מי הם הימים של רע? אם תעלה על דעתך שהם ימי הזקנה – לא כך, שהרי ימי הזקנה, אם זכה בבנים ובני בנים – הם ימי טוב. מי הם ימי רע? אלא הם כמו שנאמר, שכתוב (קהלת יב) וזכר את בוראיך בימי בחורתיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה. אינם ימי הזקנה. אלא סוד הדבר – כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, ברא אותו באותיות התורה, וכל אות ואות נכנסה לפניו, עד שהתקיימו כל אותיות באות בי"ת. וכל אותן אלפא ביתות שהתגלגלו האותיות, כלן עומדות [כלן] לברא העולם.

בִּיּוֹן שֶׁהִתְגַּלְגַּלוּ וְהִתְחַבְּרוּ שְׁתֵּי אוֹתֵיּוֹת הַלָּלוּ ט"ר יַחַד, עָלְתָה טי"ת, וְלֹא הִתְיַשְׁבָּה, עַד שֶׁגָּעַר בָּהּ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאָמַר לָהּ: טי"ת טי"ת, עַל מָה אַתְּ עוֹלָה וְאֵינְךָ מִתְיַשְׁבֶּת בְּמִקְוֵיךְ? אָמְרָה לְפָנָיו: וְכִי עָשִׂיתְ אוֹתִי לְהִיּוֹת אוֹת בְּרֹאשׁ שֶׁל טוֹב, שֶׁהָרִי הִתּוֹרָה פִּתְחָה בִּי כִּי טוֹב, אֵיךְ אֲנִי מִתְחַבֶּרֶת לְהִתְיַשֵּׁב עִם אוֹת רַע?

אָמַר לָהּ: שׁוּבִי לְמִקְוֵיךְ, שֶׁהָרִי אֶת צְרִיכָה אוֹתָהּ, שֶׁהָרִי הָאָדָם שְׂאֲנִי רוֹצֵה לְבְרֹא בְכֶם, שֶׁתִּיכֵן נִכְלָלִים יַחַד וְיִבְרָא, אֲבָל אַתְּ לִימִין, וְהוּא לְשְׂמָאל. וְאִזְ שָׁבוּ וְהִתְיַשְׁבוּ זֶה עִם זֶה יַחַד.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִפְרִיד אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּבְרָא אוֹתָן אֶת כָּל אַחַת וְאַחַת יָמִים וְשָׁנִים יְדוּעוֹת, אֵלּוּ לִימִין וְאֵלּוּ לְשְׂמָאל. אֵלּוּ שֶׁל הַיְמִין נִקְרָאִים יְמֵי הַרְעָה. וְעַל כֵּן אָמַר שְׁלֵמָה, עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ יְמֵי הַרְעָה, שְׂאֵלּוּ טוֹבִיבִים אֶת הָאָדָם בְּחֻטְאָיו שֶׁהוּא עֹשֶׂה. בִּיּוֹן שֶׁנִּבְרְאוּ יְמֵים שֶׁל טוֹב וְיָמִים שֶׁל רַע, אִזְי שָׁבוּ וְהִתְיַשְׁבוּ לְהַפְּלֵל בְּאָדָם.

וּמִשּׁוּם כִּךְ אָמַר דָּוִד, (תהלים מט) לְמָה אֵירָא בִימֵי רַע עֲוֹן עַקְבִי יְסוּבְנִי. יְמֵי רַע וְדָאִי, וְזֶה הַסּוּד. אֵלּוּ נִקְרָאִים יְמֵי רַעֲב, שְׁנוֹת הַרְעָב, וְאֵלּוּ נִקְרָאִים יְמֵי הַשִּׁבְעָה, שְׁנוֹת הַשִּׁבְעָה.

וּסוּד הַדְּבָר – שְׁלֹא לְהוֹצִיא אֶת מַעֲיֵן הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ בִּימֵי הַרְעָב, בְּשָׁנַת הַרְעָב. וּמִשּׁוּם כִּךְ יוֹסֵף, שֶׁהוּא סוּד הַבְּרִית, סִתֵּם אֶת מַעֲיָנוּ בְּשָׁנַת הַרְעָב וְלֹא נָתַן לוֹ מְקוֹם לְרַבּוֹת בְּעוֹלָם. וְזֶה צְרִיךְ לְאָדָם, שֶׁכַּאֲשֶׁר שׁוֹלְטֵת שְׁנַת הַרְעָב, שִׁסְתֵּם אֶת מַעֲיֵן הַבְּרִית קִדְשׁ שְׁלוֹ כְּדִי שְׁלֹא יִתֵּן לוֹ מְקוֹם לְרַבּוֹת בְּעוֹלָם.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, סוּד זֶה הוּא סוּד עֲלִיּוֹן. בְּשָׁנַת הַרְעָב הֵיחָא, בִּיּוֹן שֶׁהִיא שׁוֹלְטֵת, צְרִיךְ לְסִתֵּם אֶת מַעֲיָנוּ, מִשּׁוּם שְׂאֵם אֵינּוּ סוֹתֵם אוֹתוֹ, גּוֹרֵם לְמִשְׁךְ רוּחַ לְאוֹתוֹ הַנִּלְד מֵהַצַּד הַהוּא, וְנוֹתֵן מְקוֹם לְצַד הַהוּא לְגַדֵּל בְּעוֹלָם, צַד הַטְּמֵאָה בְּצַד הַקִּדְשָׁה. וְעוֹד סוּד, שֶׁכִּתּוּב (משלי ל) תַּחַת שְׁלוֹשׁ רַגְזָה אֶרֶץ וְגו'.

וּמִשּׁוּם כִּךְ יוֹסֵף הַצַּדִּיק, סוּד הַבְּרִית, סִלַּק וְסִתֵּם אֶת מַעֲיָנוּ בְּשָׁנַת הַרְעָב, שְׁלֹא לְהִתְעַרֵּב עִמָּה כָּלֵל וְלִתֵּת לָהּ מְקוֹם, וְיֵמֵי שְׁפוֹתַח מַעֲיָנוּ בְּזִמְן הַהוּא, עָלְיוּ כְּתוּב (הושע ה) בְּה' בְּגָדוּ כִּי בָנִים זָרִים יִלְדוּ עִתָּה יֵאָכְלִים וְגו'. שֶׁהָרִי אֵלּוּ נִקְרָאִים בָּנִים זָרִים וְדָאִי. בְּה' בְּגָדוּ

וְדַאי. וּמִשׁוּם כֵּן אֲשַׁרִי חֶלְקֵם שֶׁל יִשְׂרָאֵל הַקְּדוּשִׁים שֶׁלֹּא הִחְלִיפוּ
מְקוֹם קְדוּשׁ בְּמְקוֹם טָמֵא.

וְעַל זֶה כָּתוּב וּלְיוֹסֵף יָלַד שְׁנֵי בָנִים בְּטָרֵם תָּבֵא שְׁנַת הָרָעָב, שֶׁהָרִי
מִהַזְמַן הַהוּא שֶׁשָּׁלְטָה שְׁנַת הָרָעָב, סָתַם אֶת מַעְיָנו וְסָלַק אֶת
מְקוֹרוֹ שֶׁלֹּא לָתֵת בָּנִים לְצַד הַטְּמֵאָה וְלֹא לְהַחְלִיף מְקוֹם שֶׁל קְדוּשׁ
בְּמְקוֹם שֶׁל טְמֵאָה. וְצָרִיךְ אָדָם לְצַפּוֹת לְרַבּוֹנוֹ כְּשִׁיבָא וַיִּשְׁלַט, כִּכְתוּב
(ישעיה ח) וְחִכִּיתִי לָהּ הַמַּסְתִּיר פָּנָיו מִבֵּית יַעֲקֹב וְקִוִּיתִי לוֹ.

סדר הלימוד ליום ו כסלו [יום 65 בשנה]

אשר יהם הצדיקים שיודעים את דרכי הקדוש ברוך הוא ושומרים את מצוות התורה ללכת בהם, שכתוב (הושע יד) כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם. וכתוב (דברים ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום. [ר"א ל"ג וכתוב (ויקרא כ) והתקדשתם והייתם קדשים כי קדוש אני ה']]. שהרי הקדוש ברוך הוא רצה לקדש את ישראל בכלל, ולא יהיה להם פלוגת ב' (הטמאה) [בא ראה, כשהצד הזה שולט בעולם, לא צריך לאדם להראות לפניו בשוק, משום שיכול להזיק ונתנה לו רשות להשחית. ובא וראה מה כתוב ביצקב, ויאמר יעקב לבניו למה תתראו, שלא רצה להראות לפניו].

ומשום זה הקדוש ברוך הוא הזהיר את ישראל להתקדש, שכתוב והייתם קדשים כי קדוש אני. מי זה אני? זה הקדוש ברוך הוא, מלכות השמים הקדושה. המלכות האחרת של עובדי עבודה זרה נקראת אחר, שכתוב (שמות לד) כי לא תשתחוה לאל אחר כי ה' קנא שמו.

ובא ראה, אני – שלטון העולם הזה והעולם הבא, והכל תלוי בו. אחר – צד הטמאה, אחר, צד האחר בצד הטמאה, ושלטונו בעולם הזה, ואין לו פלוגת בעולם הבא, ומשום זה מי שנדבק באני הזה, יש לו חלק בעולם הזה ובעולם הבא.

ומי שנדבק באחר הזה, נאבד מן העולם ההוא ואין לו חלק בעולם הבא. ויש לו חלק בעולם הזה בטמאה, משום שאותה המלכות האחרת, עובדי עבודה כוכבים ומזלות, כמה הם מגנים שומרים ממנים בה לשלט בעולם הזה.

ומשום כך אלישע אחר שירד ונדבק בדרגה הזו, נטרד מן העולם הבא ההוא, ולא נתנה לו רשות לחזור בתשובה ונטרד מן העולם ההוא, ועל כן נקרא אחר.

ומשום כך צריך אדם להפריד מכל הצדדים שלא להטמא בצד ההוא, לזכות בעולם הזה ובעולם הבא. ועל כן זה ברכה וזה קללה, זה שבע וזה רעב. הכל בהפוך זה מזה, והנה בארנו.

ומשום כך, באותו זמן של שנת הרעב, אין לאדם להראות בשוק, ולא לפתח מעינו להוליד בנים לאל אחר, והנה נתבאר.

אשרי האיש שנשמר ללכת בדרך אמת ולהדבק תמיד ברבונו, שכתוב (דברים י) ובו תדבק [וכתוב את יי אלהיך תירא אתו תעבד ובו תדבק] ובשמו תשבע. ובו תשבע לא כתוב, אלא ובשמו. מה זה תשבע? כמו שבארנו, להיות דבק בסוד האמונה.

שבע דרגות למעלה עליונות על הכל, הסוד של שלמות האמונה והסוד של שבע דרגות שלמטה מהם, שהם חבור אחד וקשר אחד, אלו עם אלו, שכלם יהיו אחד. ומשום כך כתוב (מלכים-א ח) שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום, והכל אחד וקשר אחד. ועל כן כתוב ובשמו תשבע, מלמעלה ומלמטה. אשריו [מי שזוכה להתדבק בקדוש ברוך הוא כראוי, צדיק הוא בעולם הזה ובעולם הבא. שהקדוש ברוך הוא פותח לו אוצרות טובים קדושים בשעה שיצטרף לקבלת התפלה, כמו שנאמר]

[ומי שמיחד אלו עם אלו, עליו כתוב] (דברים כח) יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים. אלו האוצרות שלמעלה ולמטה. שבעת ימים ושבעת ימים כלם אחד, שכתוב את אוצרו הטוב את השמים. אוצרו אחד, והוא את השמים. (זכריה ד) שבעה ושבעה מוצקות, והם אחד.

רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים בדרך. בינתיים ראו איש אחד שהיה בא מעטף בעטוף של מצוה וכלי זין קשורים תחתיו. אמר רבי חייא, האיש הזה, אחד מן השנים יש בו - או שהוא צדיק שלם, או שהוא בשביל לרמות את בני העולם.

אמר לו רבי יוסי, הרי החסידים העליונים אמרו, הוי דן כל אדם לכף זכות. הנה שנינו, אדם שיוצא לדרך, יתכונן לשלשה דברים - לדורון, לקרב, ולתפלה. מנין לנו? מיעקב. שהרי הוא התכונן לשלשת אלו, וזרז עצמו לדורון, לקרב ולתפלה. והאיש הזה הוא הולך בדרך, הנה יש בו עטוף של מצוה לתפלה, והנה בו כלי זין לקרב. כיון שיש בו שני אלה, השלישי אין לרדף אחריה.

בשקרב אליהם, נתנו לו שלום ולא השיב להם. אמר רבי חייא, הנה אחד מאותם השנים שראויים להיות בו - אין בו, שהרי

לא תקן עצמו לדורון, ובדורון כלול השלום. אמר רבי יוסי, אולי היה משתדל בתפלתו, או שמרחיש תלמודו כדי שלא ישכח אותו. הֲלָכּוּ יחד, ולא דבר אותו האיש עמָהֶם. אחר כך נשמטו רבי חייא ורבי יוסי והשתדלו בתורה. כיון שראָה אותו האיש שמשתדלים היו בתורה, קרב אליהם ונתן להם שלום.

אמר להם, רבותי, במה חשדתם אותי כשנתתם לי שלום ולא השבתי לכם? אמר לו רבי יוסי, אולי היית אומר תפלה או מרחיש בתלמודך. אמר להם, הקדוש ברוך הוא ידון אתכם לכף זכות.

אבל אמר לכם, יום אחד הייתי הולך בדרך, מצאתי איש אחד והקדמתי לו שלום, ואותו איש היה שודד, וקם עלי וצער אותי, ואלמלא שהתגברתי עליו הצטערתי. מאותו יום נדרתי שלא להקדים שלום, רק לאדם צדיק, אלא אם הפרתיו בראשונה, משום שיכול לצער אותי ויתגבר עלי בכח, משום שאסור להקדים שלום לאיש רשע, שכתוב (ישעיה מט) אין שלום אמר ה' לרשעים.

ואותה השעה שראיתי אתכם ונתתם לי שלום ולא השבתי לכם, חשדתי אתכם, משום שלא ראיתי בכם מצוה שנואית בחוץ, וכמו כן הייתי חוזר על תלמודי, אבל עכשו שראיתי אתכם שאתם צדיקים, הנה הדרך מתקנת לפני.

פתח ואמר, (תהלים עג) מזמור לאסף אף טוב לישראל אלהים לברי לבב. בא ראה, הקדוש ברוך הוא עשה את הימין ועשה שמאל להנהיג את העולם. אחד נקרא טוב, ואחד נקרא רע. ובשני אלה נכלל האדם, והתקרב בכל.

ובאותו הרע, שהוא השמאל, נכללו עמים עובדי כוכבים ומזלות ונתן בצד שלהם, משום שהם ערלי לב וערלי בשר וילהטמא בו. אבל בישראל מה כתוב? אף טוב לישראל.

ואם תאמר, לכלם? לא, אלא לאותם שלא נטמאים עם אותו הרע, שכתוב לברי לבב, משום שזה טוב וזה רע. טוב לישראל לבדם, ורע לעמים עובדי כוכבים ומזלות. אף טוב לישראל כדי להדבק בו, ובזה נדבקו ישראל בסוד עליון, בסוד האמונה, שהכל יהיה אחד.

אמר רבי יוסי, אשרינו שלא טעינו כך, והרי הקדוש ברוך הוא שלח אותך אלינו. אמר רבי יוסי, משום שטוב הוא לישראל, יש לישראל חלק לעולם הזה, ובעולם הבא לראות עין בעין את מראה הכבוד, ככתוב (ישעיה נב) כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

פְּרִשֵׁת וַיִּגַּשׁ (דף רה' ע"א - דף ר"א' ע"ב)

וַיִּגַּשׁ אליו יהודה וגו'. רבי אלעזר פתח, (ישעיה סג) כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו אתה ה' אבינו גאלנו מעולם שמה. הפסוק הזה פשוטו. אבל בא ראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, כל יום ויום עשה מעשהו כראוי בכל יום ויום כמו שצריך. כיון שבא היום הששי והצטרף לברא אדם, באה לפניו התורה. אמרה [לפני הקדוש ברוך הוא]: האדם הזה שאתה רוצה לברא, עתיד הוא להרגיז לפניך. אלמלא לא תאריך רגזך, טוב לו שלא יברא. אמר לה הקדוש ברוך הוא: וכי לחנם נקראתי ארך אפים?

אָמַר הכל נברא בתורה והכל נתקן בתורה, משום שבטורם ברא הקדוש ברוך הוא את העולם, באו לפניו כל האותיות, ונכנסו כל אחת למפרע.

נכנסה תי"ו, אמרה לפניו: רצונך לברא בי את העולם? אמר לה: לא, שבו עתידים כמה צדיקים למות, שכתוב והתוית תו על מצחות האנשים וגו'. ושנינו, שכתוב וממקדשי תחלו, אל תקרי ממקדשי אלא ממקדשי. ומשום כך העולם לא יברא כן.

נכנסו שלש האותיות שי"ן קו"ף רי"ש, כל אחת ואחת לבדה. אמר להן הקדוש ברוך הוא: אינכן כדאיות לברא ככן את העולם, שהרי אתן האותיות שנקרא כן שקר, והשקר אינו כדאי לעמד לפני, והנה פשוטה.

ונכנסו פ"א צד"י, וכן בלן, עד שהגיעו האותיות לאות כ"ף. כיון שירדה כ"ף מעל הכתר, הודעו עוליונים ותחתונים וכו', עד שהכל התקיים באות ביי"ת, שהיא סימן ברכה, ובה השתכלל העולם ונברא.

ואם תאמר שאל"ף היא הראש של כל [אותן] האותיות - [לא] נאה הוא. אלא משום שנקרא בו ארור [משום שנקרא בה ארור],

ומשום זה לא נברא בו העולם, אף על גב שא"ף היא אות של סוד עליון. כ"די לא לתת מקום לצד האחר שנקרא ארור, לא נברא בו העולם, ונתקן העולם בכי"ת, ובו הוא נברא.

בא ראה, כי אתה אבינו, משום שהעולם הזה נתקן ונברא בדרגה הזו, והאדם נברא בה ויצא לעולם. כי אברהם לא ידענו, שהרי אף על גב שבו קיום העולם, לא השתדל עלינו כמו שהשתדל על ישמעאל, שאמר לו ישמעאל יחיה לפניך. וישראל לא יפירונו, משום שכל הברכות שהצטרף לברך את בניו, השאיר לדרגה הזו לברך את כלם.

אתה ה' אבינו, שהרי אתה תמיד עומד עלינו לברך ולהשגיח עלינו, כמו אב שמשגיח על הבנים בכל מה שצריך להם. גאלנו מעולם שמך, שהרי אתה הוא גואל, שפך נקרא המלאך הגואל, וזה גאלנו מעולם שמך, שמך ודאי. שנינו, אין מפסיקים בין גאלה לתפלה, כמו שלא מפסיקים בין תפלה של יד לתפלה של ראש, שצריך להראות שהכל אחד, והנה פרשוה.

רבי יצחק ורבי יהודה היו יושבים לילה אחד ועוסקים בתורה. אמר רבי יצחק לרבי יהודה, הנה שנינו, שפאשר ברא הקדוש ברוך הוא את העולם, עשה את העולם התחתון כמו שהעולם העליון, והכל זה כנגד זה, [כ"די להיות זה כנגד זה] והוא כבודו למעלה ולמטה.

אמר רבי יהודה, כן זה ודאי, וברא אדם על הכל. זהו שכתוב (ישעיה מה) אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי. אנכי עשיתי ארץ, ודאי. מה הטעם עשיתי ארץ? משום שאדם עליה בראתי, שהוא קיומו של העולם, שיהיה הכל בשלמות אחת.

פתח ואמר, (שם מב) כה אמר האל ה' בורא השמים ונוטיהם רקע הארץ וצאצאיה נתן נשמה לעם עליה ורוח להלכים בה. הפסוק הזה בארוהו, אבל כה אמר האל ה' בורא השמים ונוטיהם – זה הקדוש ברוך הוא למעלה למעלה, שהוא בורא השמים, והתקינם תמיד, בכל זמן. רקע הארץ וצאצאיה – זו הארץ הקדושה, צרור החיים. נתן נשמה לעם עליה. [הארץ] זו היא שנותנת נשמה וגו'.

אמר רבי יצחק, הכל הוא למעלה, שהרי משם יוצאת נשמת חיים לארץ הזו, והארץ הזו לוקחת הנשמה לתת לכל, משום

שֶׁהַנֶּהָר הַהוּא שְׁשׁוּפֵעַ וְיוֹצֵא, הוּא נוֹתֵן וּמְכַנֵּס נְשָׁמוֹת לְאָרֶץ הַזֹּה,
וְהִיא לוֹקַחַת אוֹתָן וְנוֹתֵנָת לְכָל.

בא רָאָה, כְּשֶׁבָרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, כִּנְס אֶת עֶפְרוֹ
מֵאֲרֻבָּעָה הַצְּדָדִים שֶׁל הָעֶלְם, וְעָשָׂה אֶת עֲצָמוֹ בְּמִקּוּם הַמְּקֻדָּשׁ
לְמַטָּה, וְהִמְשִׁיךְ עָלָיו נְשָׁמַת חַיִּים מִבֵּית הַמְּקֻדָּשׁ לְמַעְלָה.

והנשמה הַיָּא כְּלוּלָה בְּשֵׁלֶשׁ דְּרָגוֹת, וְעַל כֵּן שְׁלֹשָׁה שְׁמוֹת הֵם
לְנִשְׁמָה, כְּמוֹ שֶׁהַסּוּד הָעֲלִיּוֹן: נַפְ"שׁ, רוּחַ, וְנִשְׁמָ"ה.
נַפְ"שׁ, הִנֵּה פְּרֻשׁוּהָ, שֶׁהִיא תַּחְתּוֹנָה מֵהַכֹּל. רוּחַ, הִיא הַקִּיּוּם שְׁשׁוֹלֵט
עַל הַנֶּפֶשׁ, וְהִיא דְּרָגָה עֲלִיּוֹנָה עָלֶיהָ לְעַמֵּד עָלֶיהָ בְּכָל כְּרֵאוּי. הַנִּשְׁמָה
הִיא הַקִּיּוּם הָעֲלִיּוֹן עַל הַכֹּל, וְשׁוֹלֵטֵת עַל הַכֹּל, דְּרָגָה קְדוּשָׁה, עֲלִיּוֹנָה
עַל כָּלֵם.

אלו שֵׁלֶשׁ הַדְּרָגוֹת כְּלוּלוֹת בְּבִנְיַ הָאָדָם, לְאוֹתָם שְׁזוּכִים לְעִבּוּדַת
רְבוּנָם. שְׁהַרִי בְּהַתְחַלָּה יֵשׁ בּוֹ נַפְ"שׁ, וְהוּא הַתְּקוּן הַקָּדוֹשׁ
לְתִקּוּן בּוֹ אֶת הָאָדָם. כִּיּוֹן שֶׁבָא הָאָדָם לְהַטְהַר בְּדְרָגָה הַזֹּה, נִתְקַן
לְהַתְעַטֵּר בְּרוּחַ, שֶׁהִיא דְּרָגָה קְדוּשָׁה שְׁשׁוּרָה עַל הַנֶּפֶשׁ לְהַתְעַטֵּר
בְּאָדָם הַהוּא שְׁזוּכָה.

כיון שֶׁהַתְעַלָּה בָּהֶם, בְּנַפְ"שׁ וְהַרוּחַ, וְנִכְנָס וְנִתְקַן בְּעִבּוּדַת רְבוּנוֹ
כְּרֵאוּי, אֲזַ שׁוּרָה עָלָיו נִשְׁמָה, דְּרָגָה עֲלִיּוֹנָה קְדוּשָׁה, שְׁשׁוֹלֵטֵת
עַל הַכֹּל, כְּדִי לְהַתְעַטֵּר בְּדְרָגָה עֲלִיּוֹנָה קְדוּשָׁה. וְאֲזַ הוּא הַשְּׁלֵם שֶׁל
הַכֹּל, שְׁלֵם בְּכָל הַצְּדָדִים, לְזִכּוֹת בְּעוֹלָם הַבָּא, וְהוּא אוֹהֵבוֹ שֶׁל
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לְהַנְחִיל אֶהְבִּי יֵשׁ. מִי הֵם אוֹהֲבֵי?
אֵלוֹ הֵם שְׁבָהֶם נִשְׁמָה קְדוּשָׁה.

אמר רַבִּי יְהוּדָה, אִם כֶּךָ, הָרִי כְּתוּב כֹּל אֲשֶׁר נְשָׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאֶפְיוֹ
וְגו'. אָמַר לוֹ, כֶּךָ הוּא וְדָא, שְׁהַרִי לֹא נִשְׁאָר בָּהֶם.

השלמה מההשמטות (סימן כ)

כל אֲשֶׁר נְשָׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאֶפְיוֹ מְכַל אֲשֶׁר בְּחֻרְבָּה מֵתוֹ (בראשית ז).
שָׁאֵל רַבִּי חֵיִיא אֶת רַבִּי אַבָּא, אֲמַרְתֶּם שֶׁנִּשְׁמָה לֹא נִכְנָסֵת לְבֶן
אָדָם עַד שֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּעִבּוּדַת הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאֲזַ תְּהִיָּה לוֹ אוֹתָהּ
נִשְׁמָה, וְאֲמַרְתֶּם שֶׁהַנִּשְׁמָה הִיא קְדוּשָׁה מְעֻלָּה עַל הַכֹּל. אִם כֵּן, מַה
זֶה שֶׁאָמַר הַכְּתוּב כֹּל אֲשֶׁר נְשָׁמַת רוּחַ חַיִּים וְגו'? הוֹאִיל וְהִתְהַלְּקוּ לָהֶם
נִשְׁמָה, הִיָּה לָהֶם לְהַנְצִל! לֹא הִיָּה בִּידוֹ.

באו ושאלו את רבי אלעזר ברבי שמעון. אמר להם, כך הוא, ופסוק זה מסייע לו, שפך אמר אביו [אבי], שפאשר בא המבול, לא ראה [היה] אדם שיעשה הקדוש ברוך הוא בשבילו אלא נח, וזכותו לא היתה אלא להגן עליהם ועל בתיהם, שלא היתה זכותו כל כך להגן על כל הדור, ואותם שהיו צדיקים בתחלה, כמו חנוך וירד, שהיתה להם נשמה קדושה וראויים שהקדוש ברוך הוא יעשה בשבילם - בחרבה מתו. והינו שאמר כל אשר נשמת רוח חיים באפיו, אותם שנשמה קדושה היתה בהם. ואל תאמר שעל אלו שהיו במבול הוא אמר, אלא בא הכתוב ואמר מכל אשר בחרבה

מתו: ע"כ מהשמטות

מכל אותם שהיתה בהם נשמה קדושה כמו חנוך, ירד, וכל הצדיקים, כדי להגן על הארץ שלא תשמד בגללם. זהו שכתוב כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו, כבר מתו והסתלקו מן העולם, ולא נשאר מהם מי שיגן על העולם בזמן ההוא.

בא ראה, הכל הם דרגות אלו על אלו, נפ"ש, רוח, נשמה, דרגה על דרגה. הנפש בראשונה, והיא הדרגה התחתונה, כפי שאמרנו. אחר כך רוח, ששורה על הנפש ועומדת עליה. הנשמה הדרגה שעולה על הכל, ובארוה.

נפש - זו נפש דוד, והיא שעומדת לקבל הנפש מאותו נהר ששופע ויוצא. רוח - זו הרוח שעומדת על הנפש, ואין קיום לנפש אלא ברוח, וזו הרוח ששורה בין האש והמים, ומכאן נזונית הנפש הזו.

הרוח עומדת בקיום של דרגה אחרת עליונה שנקראת נשמה, שהרי משם יוצאות נפש ורוח, משם נזונית הרוח. וכשנוסעת הרוח, אז נוסעת הנפש, והכל אחד. ומתקרבים זה לזה. הנפש נקרבת לרוח, והרוח נקרבת לנשמה, והכל אחד.

בא ראה, ויגש אליו, התקרבות של עולם עם עולם, להאחז זה עם זה, שהכל יהיה אחד. משום שיהודה הוא מלך ויוסף מלך, התקרבו זה לזה ונאחזו זה עם זה.

רבי יהודה פתח ואמר, (תהלים מח) כי הגה המלכים נועדו - זה יהודה ויוסף, משום ששניהם מלכים, והתקרבו זה לזה

להתופח שניהם יחד, משום שיהודה ערב לבנימין, והיה ערב לאביו בו בעולם הזה ובעולם הבא, ועל כן התקרב לפני יוסף להתופח עמו על עסקו של בנימין, שלא להיות בנדוי בעולם הזה ובעולם הבא, כמו שנאמר (בראשית מג) אנכי אערבנו מידי תבקשנו אם לא הביאתיו אליך והצגתיו לפניך וחסאתי לך כל הימים, בעולם הזה ובעולם הבא.

ועל כן, כי הנה המלכים נועדו עברו יחדו, התרגזו יחד והתרגזו זה עם זה בשביל בנימין. מה כתוב? המה ראו כן תמהו נבהלו נחפזו רעדה אחזתם שם, לכל אותם שהיו שם. [לכל שאר השבטים שהיו שם.]

חיל כיולדה, משום שהיו פוחדים להרג ולהתרג, והכל בשביל בנימין. [מה כתוב? כן תמהו נבהלו נחפזו, והכל בגללו] שהרי יוסף נמכר בגלל יהודה ואבד לאביו, וכעת ערב לו לבנימין, ופחד שלא יאבד, ומשום כך ויגש אליו יהודה.

דבר אחר כי הנה המלכים נועדו – זה יהודה ויוסף שהזדמנו להתופח זה עם זה, להתופח שניהם יחד, משום שיהודה היה מלך ויוסף היה מלך, ושניהם באו יחד להתופח זה עם זה, זה על בנימין – וזה על בנימין.

כי הנה המלכים, אמר רבי יהודה, סוד האמונה כאן, שהרי כשנמצא הרצון, והקשר מתעטר יחד, אזי שני עולמות נקשרים יחד ומזדמנים יחד, זה לפתח את האוצר – וזה ללקט ולכנס לתוכו. ואז, כי הנה המלכים נועדו, שני עולמות קדושים, העולם העליון והעולם התחתון.

עברו יחדו, סוד הדבר – שכאשר מתחברים יחד, אזי עברו יחדו, משום שכל החטאים של העולם לא מתבטלים להכנע עד שמתחברים יחד, ככתוב ועבר על פשע, ועל כן עברו יחדו. עברו – אותם החטאים התכפרו, משום שהנה אז כל הפנים מאירות וכל החטאים התבטלו.

רבי חייא אמר, הסוד הזה הוא בתקון הקרבן, שהרי כאשר נקרב הקרבן, וכלם מקבלים הספקתם כל אחד ואחד כראוי לו, אז הכל נקשר יחד וכל הפנים מאירות, ונמצא קשר אחד, ואז המלכים נועדו ומזדמנים יחד לכפר על החטאים, להעביר אותם. ואז

המלכים נועדו ונקשרים יחד. עברו יחדו, להאיר כל הפנים, ושיהיה הכל רצון אחד.

המה ראו בן תמהו, התעלה על דעתך שהם מלכים? אלא אלו בעלי הדינים, ששמחתם לעשות את הדין שהוא שהצטוו עליו. ואז, כשהמלכים מזדמנים שניהם ברצון אחד, אז המה ראו אותו הרצון של שני עולמות. בן תמהו נבהלו נחפזו, משום שכל בעלי הדין נכנעים ועוברים מן העולם ולא יכולים לשלט, ואז קיומם עובר, ומעבירים את שלטונם.

רבי אלעזר אומר: ויגש אליו יהודה. מה הטעם יהודה? משום שכהן צריך, שהוא ערב, כמו שנאמר כי עבדך ערב את הנער. וסוד הדבר – יהודה ויוסף כף הצטרכו להתקרב יחד, משום שיוסף הוא צדיק, יהודה הוא מלך, ועל בן ויגש אליו יהודה, משום שהקרה שלהם, שהתקברו יחד, גרמה לכמה טובות בעולם, גרמה שלום לכל השבטים, גרמה לשלום ביניהם, גרמה ליעקב שהתקימה רוחו, כמו שנאמר (בראשית מה) ותחי רוח יעקב אביהם. ועל בן ההתקרבות של זה עם זה הצרכה בכל הצדדים, למעלה ולמטה.

רבי אבא פתח ואמר, (תהלים מח) יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון ירפתי צפון קרית מלך רב. הפסוק הזה הוא סוד האמונה. יפה נוף – זהו יוסף הצדיק, שכתוב בו ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה. משוש כל הארץ – הוא חדוה ושמחה למעלה ולמטה. הר ציון ירפתי צפון – משום שבחלקו עומד משכן שילה. הר ציון – זו ירושלים. ירפתי צפון, כך זה ודאי למעלה ולמטה.

קרית מלך רב – מקום מתקן הוא כנגד מלך רב, זה המלך העליון של הכל, קדש הקדשים, שהרי משם בא כל האור וכל הברכות וכל השמחה של הכל, שהרי משם כל הפנים מאירות, ובית המקדש מתברך משם, וכשהיא מתברכת, משם יוצאות ברכות לכל העולם, שהרי משם כל העולם מתברך.

רבי יהודה ורבי יוסי נפגשו לכפר חנן. בעודם יושבים בבית מלונם, בא איש אחד, ומשא של חמור לפניו, ונכנס לבית. בין כך אמר רבי יהודה לרבי יוסי, הנה שנינו שדוד המלך היה מתנמנם כמו סוס ושנתו מועטת, איך היה קם בחצות הלילה, השעור הזה הוא קטן, ולא היה מתעורר אפלו בשליש הלילה?

אָמַר לוֹ, בְּשַׁעַה שְׁנַכְנַס הַלֵּילָה, הִיָּה יוֹשֵׁב עִם כָּל גְּדוּלֵי בֵיתוֹ וְדָן אֶת הַדִּין וְעוֹסֵק בְּדִבְרֵי תוֹרָה, וְאַחַר כֵּן הִיָּה יֹשֵׁן שְׁנָתוֹ עַד חֲצוֹת הַלֵּילָה, וְקָם בְּחֲצוֹת הַלֵּילָה וּמִתְעוֹרֵר, וּמִשְׁתַּדֵּל בְּעֲבוּדַת רַבּוֹנוֹ בְּשִׁירִים וּתְשַׁבְּחוֹת.

בִּינְיָתִים אָמַר הָאִישׁ הַהוּא, וְכִי הִדְבֵּר הַזֶּה שְׁאַתֶּם אוֹמְרִים הוּא כֵּן? סוּד הַדְּבָר יֵשׁ כָּאֵן, שֶׁהֵנָּה דָּוִד הַמֶּלֶךְ חֵי וְקִיָּם לְעוֹלָם וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים, וְדוּד הַמֶּלֶךְ הִיָּה שׁוֹמֵר כָּל יָמָיו שְׁלֵא יִטְעַם טַעַם מִיָּתָה, מִשׁוֹם שֶׁהַשְּׁנָה אֶחָד מִשְׁשִׁים בְּמִיָּתָה הִיא, וְדוּד, מִשׁוֹם מְקוֹמוֹ שֶׁהוּא חֵי, לֹא הִיָּה יֹשֵׁן אֶלָּא שְׁשִׁים נְשִׁימוֹת, שְׁעַד שְׁשִׁים נְשִׁימוֹת חָסַר אַחַת הוּא חֵי, מִשֶּׁם וְהֵלְאָה טוֹעַם אָדָם טַעַם מִיָּתָה וְשׁוֹלֵט בּוֹ הַצַּד שֶׁל רוּחַ הַטְּמָאָה.

וְזֶה הִיָּה שׁוֹמֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שְׁלֵא יִטְעַם טַעַם שֶׁל מִיָּתָה, וְשׁוֹלֵט (שְׁלֵא יִשְׁלֵט) בּוֹ צַד שֶׁל רוּחַ אַחֲרָת, מִשׁוֹם שְׁשִׁים נְשִׁימוֹת חָסַר אַחַת הוּא הַסּוּד שֶׁל הַחַיִּים שְׁלֵמְעֵלָה, עַד שְׁשִׁים נְשִׁימוֹת שֶׁהֵם שְׁשִׁים [חָסַר נְשִׁימָה אַחַת] נְשִׁימוֹת עֲלִיוֹנוֹת, וְאֵלוֹ הַסּוּד שְׁלֵהֵן, שֶׁהַחַיִּים תְּלוּיִים בָּהֶם, וּמִכָּאֵן וּמִטָּה הוּא סוּד הַמָּוֶת.

וְעַל כֵּן דָּוִד הִיָּה מְשַׁעֵר אֶת שְׁעוֹר הַלֵּילָה כְּדִי שְׁיִתְקִים בְּחַיִּים, שְׁלֵא יִשְׁלֵט בּוֹ טַעַם הַמָּוֶת, וּכְשֶׁנֶּחֱלַק הַלֵּילָה הִיָּה דָּוִד עוֹמֵד בְּמְקוֹמוֹ, מִשׁוֹם שְׁכַאֲשֶׁר מִתְעוֹרֵר חֲצוֹת הַלֵּילָה וְהַכֶּתֶר הַקְּדוֹשׁ מִתְעוֹרֵר, צָרִיךְ שְׁלֵא יִמָּצֵא אֶת דָּוִד קָשׁוּר בְּמְקוֹם אַחַר, בְּמְקוֹם הַמָּוֶת.

מִשׁוֹם שְׁכַאֲשֶׁר נֶחֱלַק הַלֵּילָה וְהַקְּדוֹשׁ הַעֲלִיוֹנָה מִתְעוֹרֵר, וְאָדָם שְׁיִשֵּׁן בְּמִטָּתוֹ וְלֹא מִתְעוֹרֵר לְהַשְׁגִּיחַ בְּכַבּוּד רַבּוֹנוֹ, הֵנָּה הוּא נִקְשָׁר בְּסוּד הַמָּוֶת, וְנִדְבֵּק לְמְקוֹם אַחַר, וְעַל כֵּן דָּוִד הַמֶּלֶךְ הִיָּה עוֹמֵד לְהַשְׁגִּיחַ בְּכַבּוּד רַבּוֹנוֹ תָּמִיד, חֵי אֶצֶל חֵי, וְלֹא נִרְדָּם בְּשְׁנָה לְטַעַם טַעַם הַמָּוֶת, וּמִשׁוֹם כֵּן הִיָּה מִתְנַמְנֵם כְּמוֹ סוּס, שְׁשִׁים נְשִׁימוֹת, וְלֹא בְּשִׁלְמוֹת.

בְּאֵן רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי וּנְשַׁקּוּהוּ. אָמְרוּ לוֹ, מַה שְׁמַךְ? אָמַר לָהֶם, חֲזַקִּיָּה. אָמְרוּ לוֹ, יִישֵׁר כַּחַךְ וְתִתְחַזֵּק תּוֹרָתְךָ. יִשְׁבוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הוּאִיל וְהִתְחַלַּת, אָמַר לָנוּ מַעֲתָה סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים שְׁאַמְרָת.

פְּתַח וְאָמַר, (מִשְׁלֵי א) ה' בְּחֻכְמָה יָסַד אֶרֶץ כּוֹנֵן שְׁמַיִם בְּתַבּוּנָה. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבְּרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, רְאֵה שְׁלֵא יְכוּל לְעַמֵּד, עַד שְׁבְּרָא אֶת הַתּוֹרָה, מִשׁוֹם שְׁמַמְנָה יוֹצְאִים כָּל הַנְּהַגוֹת

הַעֲלִיּוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, וּבָה עוֹמְדִים עֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. זֶהוּ שְׁכַתוּב
ה' בְּחֻמָּה יֶסֶד אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתִבּוּנָה, שֶׁהָרִי בְּחֻמָּה עוֹמְדִים כָּל
הַקְּיּוּמִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְכֻלָּם יוֹצְאִים מִתּוֹכָהּ.

דְּבַר אַחַר ה' בְּחֻמָּה יֶסֶד אֶרֶץ – הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן לֹא נִבְרָא אֶלָּא מִתּוֹךְ
הַחֻמָּה, וְהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן לֹא נִבְרָא אֶלָּא מִתּוֹךְ הַחֻמָּה
הַתַּחְתּוֹנָה, וְכֻלָּם יוֹצְאִים מִתּוֹךְ הַחֻמָּה הָעֲלִיּוֹנָה וּמִתּוֹךְ הַחֻמָּה
הַתַּחְתּוֹנָה. כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתִבּוּנָה. כּוֹנֵן, מֵה זֶה כּוֹנֵן? אֶלָּא כּוֹנֵן כָּל יוֹם
יּוֹם וְלֹא פּוֹסֵק, וְלֹא נִתְקַן בְּזִמְנָא אֶחָד, אֶלָּא בְּכֹל יוֹם וְיוֹם מִתְקִין אוֹתוֹ.
וְהִינּוּ סוּד הַכְּתוּב (אִיּוֹב טו) וְשָׁמַיִם לֹא זָכוּ בְּעֵינָיו. וְכִי תַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ
שֶׁהַחֲסָרוֹן הוּא מְשֻׁמִּים? אֶלָּא חֲשִׁיבוֹת הַשָּׁמַיִם הִיא מְשׁוּם
הַחֲבִיבוֹת וְרִצּוֹן רַב שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹצֵה בָהֶם וְחֲבִיבוֹתָם אֶצְלוֹ,
שֶׁהָרִי אֵף עַל גֵּב שֶׁהוּא מִתְקִין אוֹתָם בְּכֹל יוֹם וְיוֹם, אֵין דּוֹמָה בְּעֵינָיו
שֶׁהֵם מִתְקַנְיִם כְּרְאוּי, מְשׁוּם שֶׁאֵהֱבָתָם אֶצְלוֹ, וְרִצּוֹנוֹ לְהַאֲרִי לָהֶם תָּמִיד
בְּלֵי הַפֶּסֶק, שֶׁהָרִי הָעוֹלָם הֵבֵא מוֹצִיא אוֹרוֹת זוֹהָרִים כָּל יוֹם וְיוֹם תָּמִיד
בְּלֵי הַפֶּסֶק, כְּדִי לְהַאֲרִי לָהֶם תָּמִיד, וְעַל כֵּן לֹא זָכוּ בְּעֵינָיו. לֹא זָכוּ לְבַדּוֹ
לֹא כְּתוּב, אֶלָּא לֹא זָכוּ בְּעֵינָיו, וּמְשׁוּם כֵּךְ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתִבּוּנָה.

מִי הַשָּׁמַיִם? זֶה הַסוּד שֶׁל הָאֲבוֹת, וְהַסוּד שֶׁל הָאֲבוֹת זֶהוּ יַעֲקֹב,
שֶׁהוּא הַכֹּלְלוֹת שְׁלָהֶם, מְשׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב הוּא הַבְּחִיר שֶׁבְּאֲבוֹת,
וְהוּא עוֹמֵד לְהַאֲרִי עַל הָעוֹלָם.

וּמְשׁוּם שֶׁהוּא הַסִּתְלָק לְתוֹךְ הָעוֹלָם הַבָּא, יֵצֵא מִמֶּנּוּ עֲנָף אֶחָד יִפֶּה
לְמַרְאֵה, וְכֹל הָאוֹרוֹת יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ וְכֹל הַשְּׁבַע וְשִׁמְן
הַמְּשַׁחָה לְהַאֲרִי לְאֶרֶץ, וּמִי הוּא? זֶה יוֹסֵף הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא נוֹתֵן שְׁבַע
לְכָל הָעוֹלָם, וְהָעוֹלָם נִזוֹן מִמֶּנּוּ. וּמְשׁוּם כֵּךְ, כָּל מֵה שֶׁעָשָׂה הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָם, הַכֹּל הוּא בְּסוּד עֲלִיּוֹן, וְהַכֹּל כְּרְאוּי.

בֵּינָתַיִם בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר. כִּיּוֹן שָׂרְאָה אוֹתָם, אָמַר, וְדַאי שֶׁהַשְּׂכִינָה
כָּאן. אָמַר לָהֶם, בְּמָה עֲסַקְתֶּם? אָמְרוּ לוֹ אֵת כָּל הַמַּעֲשֵׂה.
אָמַר, וְדַאי שִׁיפָה אָמַר, אֲבָל אוֹתָם שְׁשִׁים הַנְּשִׁימוֹת, וְדַאי שְׁשִׁים
נְשִׁימוֹת הֵן שֶׁל חַיִּים, בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה. מִכָּאן וְהַלָּא יֵשׁ שְׁשִׁים
נְשִׁימוֹת אַחֲרוֹת שֶׁהֵן כֻּלָּן מִצַּד הַמְּנוֹת, וְדַרְגַּת הַמְּנוֹת עֲלֵיהֶן, וְנִקְרְאוֹת
תְּרַדְמָה, וְכֻלָּן טַעַם הַמְּנוֹת.

וּמְשׁוּם כֵּךְ דוֹד הַמְּלָךְ הוּא הִיָּה נִדְבֵק לְאוֹתָם שְׁשִׁים הַנְּשִׁימוֹת שֶׁל
חַיִּים, וּמְשֻׁם וְהַלָּא לֹא יֵשֵׁן כָּלָל. זֶהוּ שְׁכַתוּב (תְּהִלִּים קל"ב) אִם

אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה. ועל כן יפה אמר, כדי שיקום דוד חי, בצד של החי, ולא בצד המות. כלם ישבו והשתדלו בתורה והתחברו יחד.

פּתַח רבי אלעזר ואמר, (שם פח) ה' אלהי ישועתי יום צעקתי בלילה נגדך. בא ראה, דוד המלך היה קם בחצות הלילה ומשתדל בתורה בשירים ותשבחות לשמחת המלך והגבירה, וזו היתה שמחת האמונה בארץ, משום שזהו השבח של האמונה שנראה בארץ.

שְׁהַרִי למעלה פותחים בשמחה שירה, כמה מלאכים עליונים בכמה מינים שמשבחים בלילה בכל הצדדים. כמו כן למטה בארץ, מי שמשבח את הקדוש ברוך הוא בארץ בלילה, בו חפץ הקדוש ברוך הוא, וכל אותם המלאכים הקדושים שמשבחים את הקדוש ברוך הוא, כלם מקשיבים לאותו שמשבח אותו בלילה בארץ, שמשבח הזה הוא בשלמות, להעלות את כבוד הקדוש ברוך הוא מלמטה ולזמר בשמחה של היחוד.

בֵּא ראה, דוד המלך כתב, ה' אלהי ישועתי וגו'. ה' אלהי ישועתי, מתי הוא ישועתי? באותו יום שהקדמתי שבח בלילה אצלך, אז הוא ישועתי ביום.

וּבֵא ראה, שהרי בלילה, מי שמשבח את רבונו בשבח של התורה, אז מתחזק בחזק ביום בצד הימין, שהנה חוט אחד יוצא מצד הימין, ואז נמשך עליו ומתגבר בו, ועל כן אמר ה' אלהי ישועתי יום צעקתי וגו'.

וּמְשׁוּם כך אמר לא המתים יהללו יה. לא המתים, משום שצריך לשבח חי לחי. ומת לחי לא כן, שכתוב לא המתים יהללו יה, ואנחנו נברך יה, שהרי אנו חיים, ואין לנו חלק בצד המות כלל. חזקיהו אמר, (ישעיה לח) חי חי הוא יודך כמוני, משום שחי מתקרב לחי. דוד המלך הוא חי, והקרבה שלו לחי העולמים, ומי שנקרב אליו הוא חי, שכתוב ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום, וכתוב ובניו בן יהודע בן איש חי רב פעלים מקבצאל.

פּתַח אותו היהודי אחריו ואמר, (דברים ח) ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך. וכי לא מברכים את הקדוש ברוך הוא טרם נאכל, והרי יש לנו להקדים בבקר, ולסדר את השבח שלו [של רבונו] כראוי, ולברך את שמו טרם שיברך מישהו אחר בעולם, וכתוב (ויקרא

ט) לא תאכלו על הדם, אסור לו לאכל טרם שיברך את רבונו, ועכשו
כתוב ואכלת ושבעת וברכת?

אָאָא, זו הברכה של תפלת היחוד, וזו ברכת המזון, להראות כלפי
דרגת האמונה שבע פראוי. ואז צריך לברך אותו פראוי,
שאותה הדרגה של האמונה תתרוה ותתברך, ויתמלא שמחה
מהחיים שלמעלה כמו שצריך, כדי לתת לנו מזונות.

שְהָרִי קשים מזונותיו של אדם לפני הקדוש ברוך הוא כמו קריעת
ים סוף, מה הטעם? משום שהמזון של העולם שלמעלה
הוא, ששנינו בנים חיים ומזונות וכו'. ומשום כך קשים לפניו מזונות
העולם. שהרי במזל תלוי הדבר שיוצאים ממנו מזונות וחיים ויבנים.
ומשום כך קשים לפניו המזונות של העולם, שהרי זה לא עומד
ברשותו עד שהוא יתברך.

כְמוֹ כן הזווגים של העולם קשים לפניו, והכל משום שרקיע וילון
אינו משמש כלום, וכל שכן הדברים הללו שעומדים למעלה
במקום אחר, ועל כן צריך להתברך.

בֵּא ראה, כל הזווגים של העולם קשים לפני הדרגה הזו, משום
שכאשר הזווג הקדוש נמצא, יוצאות כל הנשמות מתוך המזל
הזה למעלה, שהוא אותו נהר ששופע ויוצא. וכאשר ההשתוקקות
נמצאת מלמטה למעלה, ואז פורחות הנשמות, ונתנות כלן זכר ונקבה
יחד בדרגה הזו, ואחר כך הוא מפריד אותן, כל אחת ואחת למקומה
פראוי לה. ואחר כך קשים לפני הדרגה הזו לחבר אותם כפראשונה,
משום שאין מתחברים, רק באותם דרכי האדם, והכל תלויים למעלה.

וְעַל כן קשים לפניו כקריעת ים סוף. שהרי קריעת הים שיפתחו בו
שבילים היא למעלה, וכמו שנפתחים בו שבילים ודרכים, כך
נבקע ונפתח. ומשום כך הכל תלוי למעלה, וצריכים לברך אותו
ולתת לו חזק מלמטה כדי שיתברך מלמעלה ויתחזק פראוי, ועל כן
כתוב וברכת את ה', דוקא את.

וּכְלָפִי המקום הזה צריך להראות לפניו שבע והארת פנים, וכלפי
הצד האחר, בזמן ששולט בעולם, צריך להראות לפניו רעב,
שאותה הדרגה היא של רעב, וראוי להראות לפניו רעב ולא שבע,
הואיל והשבע לא שולט בעולם, ועל כן ואכלת ושבעת וברכת את
ה' אלהיך. אמר רבי אלעזר, כך זה ודאי וכך צריך!

אמר רבי יהודה, אשריהם הצדיקים שקרבתם היא שלום בעולם, משום שיודעים ליחד את היחוד ומקריבים קרבה להרבות שלום בעולם, שהרי יוסף ויהודה בטורם התקרבו זה עם זה, לא היה שלום. כיון שהתקרבו יוסף ויהודה יחד, אז הרבו שלום בעולם, והשמחה נוספה למעלה ולמטה, כמו שהקרבה של יהודה ויוסף, וכל השבטים נמצאו יחד עם יוסף, ואותה הקרבה הרבתה שלום בעולם, כמו שבארנו שכתוב ויגש אליו יהודה.

ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו וגו'. רבי חייא פתח ואמר, (תהלים קיב) פזור נתן לאביונים צדקתו עמדת לעד קרנו תרום בכבוד. בא ראה, הקדוש ברוך הוא ברא את העולם והשליט עליו את האדם שיהיה מלך על הכל.

והאדם הזה נפרדים ממנו בעולם כמה מינים, מהם צדיקים ומהם רשעים, מהם טפשים ומהם חכמים, וכלם מתקיימים בעולם, עשירים ועניים, וכלם כדי לזכות אלו באלו, לזכות צדיקים עם רשעים, לזכות חכמים עם טפשים, לזכות עשירים עם עניים, שהרי משום כך זוכה האדם לחיי העולם ונקשר בעץ החיים. ולא עוד, אלא שהנה הצדקה שהוא עושה עומדת לעולמים, שכתוב וצדקתו עמדת לעד.

פזור נתן לאביונים. רבי אלעזר אמר, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, העמיד אותו על עמוד אחד ושמו צדיק, והצדיק הזה הוא הקיום של העולם, וזה הוא שמשקה וזן לכל, שכתוב (בראשית ב) ונהר יצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. **ומשם** יפרד, מה זה יפרד? אלא המזון שהוא והמשקה של הנהר שהוא נוטל הגן הכל, ואחר כך מתפזר המשקה שהוא לארבעה צדדים של העולם, וכמה הם שמצפים להיות משקים ולהזון משם, כמו שנאמר (תהלים קמה) עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו. ומשום כך פזור נתן לאביונים – זה צדיק. צדקתו עמדת לעד – זו כנסת ישראל, שמשום כך היא עומדת בסוד של שלום בקיום שלם. רשע יראה וכעס – זו מלכות עובדי כוכבים ומזלות.

בא ראה, מלכות שמים היא בית המקדש, לקיים כל העניינים בתוך הצל של ראשית השכינה, והצדיק הזה הוא נקרא גבאי צדקה, לחן ולזון את הכל, שכתוב פזר נתן לאביונים, משום כך גבאי צדקה נוטלים שכר כנגד כל הנותנים צדקה.

בא ראה, ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים – אלו הם כל העומדים להזון ולהשקות ממנו. ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו. אתו – זו כנסת ישראל. אחיו – אלו שאר המרכבות החילות, שכתוב בהם למען אחי ורעי.

דבר אחר ולא עמד איש אתו – בזמן שהקדוש ברוך הוא בא להתחבר עם כנסת ישראל. בהתודע יוסף אל אחיו, בזמן שהקדוש ברוך הוא היה מתחבר בהם בישראל, משום שהם נוטלים לבדם, ולא חבור של עמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות עמם. משום כך, (במדבר כט) ביום השמיני עצרת תהיה לכם, שהרי בזמן הזה הקדוש ברוך הוא לבדו בחבור אחד עם ישראל, שכתוב בהם למען אחי ורעי, כמו שבארוה.

רבי ייסא פתח הפסוק, בזמן שהקדוש ברוך הוא יקים את כנסת ישראל מן העפר וירצה להנקהם נקמה מעמים עובדי כוכבים ומזלות, אזי כתוב (ישעיה סג) ומעמים אין איש אתי, וכתוב כאן ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו, כמו שנאמר וינטלם וינשאם כל ימי עולם.

ולא יכל יוסף להתאפק. רבי חזקיה פתח ואמר, (תהלים קכג) שיר המעלות אליך נשאתי את עיני הישבי בשמים. הפסוק הזה בארוהו ונתבאר, אבל בא ראה, אליך נשאתי את עיני, וכתוב (תהלים קכא) אשא עיני אל ההרים. אלא, זה למעלה וזה למטה. אשא עיני אל ההרים – זה למעלה, כדי להמשיך ברכות ממעלה למטה, מההרים הללו העליונים למשך מהם ברכות לכנסת ישראל שמתברכת מהם. אליך נשאתי את עיני, לצפות ולחכות לאותן ברכות שיורדות משם למטה.

הישבי בשמים, שכל תקפה וקיומה וחילה הוא בשמים. משום שכאשר היוכל פותח המעינות של כל אותם השערים, כלם עומדים בשמים. וכיון ששמים נוטלים כל אותם אורות שיוצאים מהיוכל, אז הוא זן ומשקה את כנסת ישראל על ידי צדיק אחד.

וּבִיּוֹן שְׁזָה מִתְעוֹרֵר אֵלֶיָּהּ, כִּמָּה הֵם שְׁעוּמָדִים בְּכָל הַצְדָדִים לְהִיּוֹת מִשְׁקִים וּלְהַתְבָּרֵךְ מִשָּׁם, כִּמּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הַכְּפִירִים שְׁאֲגִים לְטָרֶף וּלְבִקֵּשׁ מֵאֵל אֲכָלִים. וְאִזּוּ הִיא עוֹלָה בְּסוּד הַסּוּדוֹת כְּרָאוּי [לו], וּמִקְבֵּלַת עֲדוּנִים מִבְּעֵלָה כְּרָאוּי, וְכָל הָעוּמָדִים בְּכָל הַצְדָדִים עוּמָדִים לְבָדֵם, כִּמּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתּוֹ, שְׁכַתוֹב וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָל אִישׁ מֵעָלָי. וְאַחֵר שֶׁהִיא מִקְבֵּלַת עֲדוּנִים מִבְּעֵלָה, כִּלְמַם נִשְׁקִים לְאַחֵר מִכֵּן וְנִזְוָנִים, כִּמּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יִשְׁקוּ כָּל חֵיתוֹ שְׂדֵי יִשְׁבְּרוּ פְּרָאִים צְמָאִם.

רַבִּי יוֹסִי פָתַח הַפְּסוּק בְּאֵלֶיהוּ, שְׁכַתוֹב (מלכים-א יז) וַיִּקְרָא אֶל ה' וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי הַגִּם עַל הָאֱלֹמָנָה אֲשֶׁר אָנִי מִתְגּוֹרֵר עִמָּה הִרְעוֹתָ לְהִמִּית אֶת בְּנָהּ. בֹּא רְאֵה, שְׁנַיִם הָיוּ שְׁאֲמָרוּ דְבָרִים כְּנִגְדַּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מֹשֶׁה וְאַלְיָהוּ. מֹשֶׁה אָמַר (שמות ה) לָמָּה הִרְעַתָּה לְעַם הַזֶּה. וְאַלְיָהוּ אָמַר, הִרְעוֹתָ לְהִמִּית אֶת בְּנָהּ. וּשְׁנַיִהֶם אָמְרוּ דְבָר אֶחָד.

מָה הַטַּעַם? אֵלָּא סוּד הוּא. מֹשֶׁה אָמַר לָמָּה הִרְעַתָּה, מָה הַטַּעַם? אֵלָּא מִשּׁוֹם שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לְצַד הָאֲחֵר לְשַׁלֵּט עַל יִשְׂרָאֵל. הִרְעַתָּה – נִתְּנָה רְשׁוּת לְצַד הָאֲחֵר שֶׁל רַע לְשַׁלֵּט עֲלֵיהֶם. אֲלֵיָּהוּ אָמַר הִרְעוֹתָ – נִתְּנָה רְשׁוּת לְצַד הָרַע לְטַל נִשְׁמָתוֹ שֶׁל זֶה, וְזֶהוּ הוּא הִרְעוֹתָ, וְהַכֵּל סוּד אֶחָד.

בֹּא רְאֵה, אֲלֵיָּהוּ אָמַר, הַגִּם עַל הָאֱלֹמָנָה אֲשֶׁר אָנִי מִתְגּוֹרֵר עִמָּה. מִשּׁוֹם שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ לְאַלְיָהוּ, הִנֵּה צְוִיתִי שָׁם אִשָּׁה אֱלֹמָנָה לְכַלְכֵּלָךְ, וְכָל מִי שֶׁזָּן וּמִפְרִינֵם לְמִי שֶׁצָּרִיף לוֹ, וְכָל שֶׁפָּן בִּימֵי רַעֲב, הָרִי נֶאֱחָזוּ בְּעֵץ הַחַיִּים, וְגוֹרֵם לוֹ וּלְבָנָיו חַיִּים, וְהִנֵּה בְּאַרְנוֹ. וְעַכְשָׁו אֲלֵיָּהוּ אָמַר, כָּל מִי שֶׁמְקִים נַפְשׁ בְּעוֹלָם, זוֹכֵה לוֹ חַיִּים, וְזוֹכֵה לְהֶאֱחָזוּ בְּעֵץ הַחַיִּים, וְעַכְשָׁו שׁוֹלֵט עֵץ הַמָּוֶת, הַצַּד שֶׁל רַע, עַל הָאֱלֹמָנָה שֶׁאַתָּה צְוִיתָ לְזוֹן אוֹתִי, מִשּׁוֹם כִּי הִרְעוֹתָ [לָמָּה הִרְעַתָּה].

וְאִם תֹּאמַר שֶׁרַע לֹא נַעֲשֶׂה לְאִישׁ מֵעַם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא – בֹּא רְאֵה, בְּזִמְנֵי שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ לְיָמִין, שֶׁמִּירְתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא תָּמִיד אֲצִלוֹ, וְלֹא יְכוּל הַצַּד הָאֲחֵר לְשַׁלֵּט עָלָיו, וְהָרַע הַזֶּה נִכְנָע לְפָנָיו וְלֹא יְכוּל לְשַׁלֵּט. וְכִיּוֹן שֶׁשְׁמִירַת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹבְרַת מִמֶּנּוּ, מִשּׁוֹם שֶׁהוּא נִדְבָק בְּרַע, אִזּוּ אוֹתוֹ הָרַע, כִּיּוֹן שֶׁרוּאָה שְׂאִין עִמּוֹ שְׁמִירָה, אִזּוּ שׁוֹלֵט עָלָיו וְכֹא לְהַשְׁמִיד אוֹתוֹ, וְאִזּוּ נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת וְנוֹטֵל אֶת נִשְׁמָתוֹ.

מִשָּׁה אָמַר לְמָה הִרְעַתָּה, שְׁנַתְּנָה רְשׁוֹת לְצַד הֶרַע לְשִׁלֹּט עַל יִשְׂרָאֵל, לְהִיּוֹת בְּשַׁעֲבוּד שָׁלוֹ. דְּבַר אַחַר לְמָה הִרְעַתָּה – שְׂרָאָה כְּמָה מֵהֶם שֶׁהֵיוּ מֵתִים וְנִמְסְרוּ לְצַד הֶרַע.

בא רָאָה, בְּשַׁעָה שֶׁהָטוּב מִתְעוֹרֵר, שֶׁהוּא הַיָּמִין, כָּל הַשְּׂמֻחָה וְכָל הַטוֹב וְכָל הַבְּרָכוֹת נִמְצְאוֹת, וְהַכֹּל הוּא בְּחֻשָׁאֵי, כְּמוֹ שֶׁבְּאֵרוֹה שְׂאוּמָרִים בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד בְּחֻשָׁאֵי, וְזֶה הַסּוּד, מִשׁוּם [שְׁזָהוּ יְחוּד] שֶׁאֵז הוּא הַיְחוּד כְּרָאוּי.

אמר רַבִּי חֲזִיָּא, וְכִי אֵלֵיָּהוּ, כִּיּוֹן שֶׁהוּא גּוֹזֵר וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְקַיֵּם, וְהוּא גּוֹזֵר עַל הַשָּׁמַיִם שֶׁלֹּא לְהוֹרִיד טַל וּמָטָר, אֵיךְ הוּא פֹּחַד מֵאֵיזְכָּל שֶׁשְּׁלַחָה לוֹ, שֶׁכְּתוּב (מַלְכִים-א טו) כִּי כָעַת מִחָר אֲשִׁים אֶת נַפְשֶׁךָ כְּנַפֶּשׁ אֶחָד מֵהֶם, וּמִיָּד פֹּחַד וּבָרַח עַל נַפְשׁוֹ?

אמר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, הִנֵּה פִּרְשׁוּהָ שֶׁהַצְדִּיקִים לֹא רוֹצִים לְהִטְרִיחַ אֶת רַבּוֹנָם בְּמָקוֹם שֶׁנִּזְקָ נִמְצָא [לוֹ] לְעֵינַי, כְּמוֹ שֶׁשְּׂמוּאֵל, שֶׁכְּתוּב (שְׂמוּאֵל-א טו) אֵיךְ אֵלֶיךָ וְשָׁמַע שָׂאוּל וְהִרְגָנִי. אָמַר לוֹ, עֲגַלְתָּ בְּקָר תִּקַּח בְּיָדְךָ, מִשׁוּם שֶׁצְדִיקִים לֹא רוֹצִים לְהִטְרִיחַ אֶת רַבּוֹנָם בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְצָא נִזְק. אַף כִּךָ אֵלֵיָּהוּ, כִּיּוֹן שְׂרָאָה שֶׁנִּזְקָ נִמְצָא, לֹא רָצָה לְהִטְרִיחַ אֶת רַבּוֹנָהּ.

אמר לוֹ, אֲנִי שָׁמַעְתִּי דְּבַר, שֶׁהִנֵּה בְּאֵלֵיָּהוּ לֹא כְּתוּב בּוֹ וַיִּירָא וַיִּלְךְ אֶל נַפְשׁוֹ, אֶלָּא וַיִּרָא, רָאִיָּה רָאָה. וּמָה רָאָה? אֶלָּא רָאָה שֶׁהִנֵּה מִכְּמָה שָׁנִים הוֹלֵךְ אַחֲרָיו מִלֵּאף הַמּוֹת, וְלֹא נִמְסַר בְּיָדוֹ, וְעַכְשָׁו וַיִּלְךְ אֶל נַפְשׁוֹ. מַה זֶה וַיִּלְךְ אֶל נַפְשׁוֹ? הֲלֵךְ לְקִיּוּם הַנַּפְשׁ, וּמִי הוּא? עַץ הַחַיִּים לְהַדְבִּיק שָׁם.

בא רָאָה, כֹּלָם כְּתוּב אֶת נַפְשׁוֹ, וְכֵאֵן כְּתוּב אֶל נַפְשׁוֹ, וְסוּד זֶה שְׁמַעְתִּי, שֶׁאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כָּל הַנְּשֻׁמוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, כֹּלָם יוֹצְאִים מֵאוֹתוֹ נְהַר שֶׁשׁוֹפֵעַ וַיּוֹצֵא, וְאֶת כֹּלָם הוּא לוֹקַח אוֹתוֹ צְרוּר הַחַיִּים, וְכִשֶּׁהֲנַקְּבָה מִתְעַבְּרַת מִן הַזְּכָר, כֹּלָם בְּתִשׁוּקַת שְׁנֵי הַצְּדִידִים, בְּתִשׁוּקַת הַנְּקֵבָה לְזָכָר, וְכִשֶּׁתִּשׁוּקַת הַזְּכָר יוֹצֵאת בְּרִצּוֹן, אֲזִי אוֹתָן הַנְּשֻׁמוֹת בְּקִיּוּם יוֹתֵר, מִשׁוּם שֶׁהַכֹּל בְּתִשׁוּקָה וְרִצּוֹן שֶׁל עַץ הַחַיִּים. וְאֵלֵיָּהוּ, מִשׁוּם שֶׁהִיָּה מֵאוֹתוֹ רִצּוֹן יוֹתֵר מֵאָדָם אַחֵר, הַתְּקִיָּם.

וּמִשׁוּם כִּךָ כְּתוּב אֶל נַפְשׁוֹ, וְלֹא כְּתוּב אֶת נַפְשׁוֹ, שֶׁהִרִי אֶת נַפְשׁוֹ – זֶה הַנְּקֵבָה. וְאִם תֹּאמַר וְאֵל הָאִשָּׁה אָמַר – הַכְּלָלוֹת שֶׁל זָכָר וְנְקֵבָה כִּשֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַזְּכָר, אֲזִי וְאֵל הָאִשָּׁה אָמַר. אֶת הָאִשָּׁה – הַנְּקֵבָה

לְבִדְהָ, וְלֹא שֶׁל הַזְכָּר. כְּמוֹ זֶה אֵל נִפְשׁוֹ – הַזְכָּר לְבִדּוֹ. אֵת נִפְשׁוֹ – הַנְּקִבָה לְבִדְהָ וְלֹא הַתְּכַלְלוֹת שֶׁל זָכָר. וּמִשׁוּם שֶׁהוּא מֵצֵד הַזְכָּר יוֹתֵר מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, הַתְּקִיּוֹת בְּקִיּוּמוֹ יוֹתֵר, וְלֹא מֵת כְּשֶׁאֵר בְּנֵי הָעוֹלָם, מִשׁוּם שֶׁהַכֹּל הוּא מֵעֵץ הַחַיִּים, וְלֹא מִתּוֹךְ הָעֵפֶר. וּמִשׁוּם כִּךָ הַסְּתִלְק לְמַעְלָה וְלֹא מֵת כְּדֶרֶךְ כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, שְׁכָתוֹב (מלכים-ב ב) וַיַּעַל אֶלְיָהוּ בַּסֵּעֶרָה הַשָּׁמַיִם.

בא רֵאָה מַה כָּתוּב, וְהִנֵּה רִכַּב אֵשׁ וְסוּסֵי אֵשׁ וְגו', שֶׁהִרִי אִז הַתְּפֹשֵׁט הַגּוֹף מִן הָרוּחַ וְהַסְּתִלְק שֶׁלֹּא כְּשֶׁאֵר דֶּרֶךְ בְּנֵי הָעוֹלָם, וְנִשְׁאָר מִלְּאֵךְ קָדוֹשׁ כְּשֶׁאֵר קְדוּשִׁים עֲלִיוֹנִים, וְעוֹשֶׂה שְׁלִיחוֹת בְּעוֹלָם, וְהִרִי פְרִשׁוּהָ, שֶׁהַנְּסִים שֶׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָם, נַעֲשִׂים עַל יָדוֹ. וְ**בא** וְרֵאָה מַה כָּתוּב, וַיִּשְׁאַל אֵת נִפְשׁוֹ. בְּרֵאשׁוֹנָה וַיִּלְךְ אֵל נִפְשׁוֹ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּקִיּוּם, וְכֹאֵן אֵת נִפְשׁוֹ לְמוֹת, הָעֵץ שָׁבוּ שׁוֹרֵה הַמּוֹת, וְשֵׁם נִגְלָה עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּכָתוּב צֵא וְעַמְדַתְּ בְּהַר. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? וְאַחַר הָרַעַשׁ אֵשׁ לֹא בָאֵשׁ ה' וְאַחַר הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דְקָה. זֶהוּ הַמָּקוֹם הַפְּנִימִי שֶׁל הַכֹּל, שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאִים כָּל הָאוֹרוֹת.

מה כָּתוּב? וַיְהִי כְשֶׁמַּע אֶלְיָהוּ וַיִּלֵּט פָּנָיו בְּאֲדָרְתוֹ וְגו' וְהִנֵּה אֶלְיָהוּ קוֹל וַיֹּאמֶר מַה לְךָ פֶּה אֶלְיָהוּ. וַיֹּאמֶר קָנָא קָנָא אֶתִּי. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, עַד מַתִּי אֶתֶּה מְקַנָּא לִי? סִגְרַתְּ אֶת הַדִּלְת שֶׁלֹּא יְכוּל לְשַׁלֵּט בְּהַמּוֹת לְעוֹלָם, וְהָעוֹלָם לֹא יְכוּל לְסַבֵּל אוֹתָךְ עִם בְּנֵי [אָדָם]. אָמַר לוֹ, כִּי עֲזָבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'. אָמַר לוֹ, חֲיִיךְ שֶׁכָּכֵל מְקוּם שְׁבָנֵי [אָדָם] יְקִימוּ אֶת בְּרִית הַקֶּדֶשׁ, אֶתֶּה תִּהְיֶה מְזֻמָּן לְשֵׁם. [וְהִרִי נִתְבָּאָר שֶׁמִּשׁוּם כִּךָ מִתְקַנָּים כִּסָּא לְאֶלְיָהוּ, שֶׁהוּא מְזֻמָּן לְשֵׁם].

בא רֵאָה מַה גָּרַם אוֹתוֹ הַדְּבֹר שֶׁל אֶלְיָהוּ, שְׁכָתוֹב וְהַשְּׂאֲרָתִי בִישְׂרָאֵל שְׁבַעַת אֲלָפִים כָּל הַבְּרָכִים אֲשֶׁר לֹא כָרְעוּ לְבַעַל וְכָל הַפֶּה אֲשֶׁר לֹא נִשְׁק לוֹ. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִכָּאֵן וְהִלָּאָה, שְׂאִין הָעוֹלָם לְסַבֵּל אוֹתָךְ עִם בְּנֵי [אָדָם]. וְאֵת אֱלִישָׁע בֶּן שָׁפְט מֵאֲבֵל מְחוּלָה תִּמְשַׁח לְנִבְיָא תַּחְתִּיךָ, יְהִיָּה נְבִיא אַחַר אֲצֵל בְּנֵי [אָדָם], וְאֶתֶּה תַּסְּתַלֵּק לְמִקּוּמְךָ.

ובא רֵאָה, כָּל אוֹתוֹ אָדָם שֶׁמְקַנָּא לְקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לֹא יְכוּל מִלְּאֵךְ הַמּוֹת לְשַׁלֵּט בּוֹ כְּשֶׁאֵר בְּנֵי אָדָם, וַיִּתְקַיֵּם בּוֹ שְׁלוֹם, וְהִנֵּה פְרִשׁוּהָ כְּמוֹ שֶׁנִּשְׁאָר בְּפִנְחָס, (במדבר כה) לְכֵן אָמַר הַנְּבִי נִתַּן לוֹ אֶת בְּרִיתִי

שָׁלוֹם. וַיִּפֹּל עַל צְוֹאֲרֵי בְנֵימָן אָחִיו וַיִּבְכֶּה וּבְנֵימָן בָּכָה עַל צְוֹאֲרָיו. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, הִנֵּה פִּרְשֵׁיהָ שֶׁבָכָה עַל מִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן וְעַל מִקְדָּשׁ שֵׁנִי.

פְּתַח וְאָמַר, כְּמַגְדֵּל דָּוִד צְוֹאֲרֵךְ בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת אֶלֶף הַמִּגָּן תְּלוּי עָלָיו כֹּל שְׁלֹטֵי הַגְּבָרִים. כְּמַגְדֵּל דָּוִד, מִי מַגְדֵּל דָּוִד? זֶה וְדָאֵי מַגְדֵּל דָּוִד שֶׁבָנָה אוֹתוֹ דָּוִד וְהַעֲלָה אוֹתוֹ לְתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם. אֲלֵא כְּמַגְדֵּל דָּוִד – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעֲלָה, שֶׁכְּתוּב בָּהּ (מְשָׁלִי יֵא) מַגְדֵּל עַז שֵׁם ה' בּוֹ יְרוּץ צְדִיק וְנִשְׁגָּב. מִי הַנִּשְׁגָּב? אֲלֵא אוֹתוֹ מַגְדֵּל נִשְׁגָּב, מִשּׁוֹם שֶׁבוֹ יְרוּץ צְדִיק.

צְוֹאֲרֵךְ – זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְמֻטָּה, שֶׁעוֹמֵד בְּתַקּוּן שֶׁל יָפִי כְּצוֹאֵר לַגּוֹף. מָה הַצְּוֹאֵר הוּא הַיָּפִי שֶׁל כָּל הַגּוֹף – כָּךְ גַּם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הוּא הַיָּפִי שֶׁל כָּל הָעוֹלָם.

בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת – תֵּל שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם הֵיוּ מְסַתְּכָלִים בּוֹ. וְכָךְ בְּאֵרוֹהוּ, תַלְפִּיּוֹת – תֵּל שֶׁכָּל הַפִּיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם מְשַׁבְּחִים וּמְתַפְּלִים אֵלָיו.

אֶלֶף הַמִּגָּן תְּלוּי עָלָיו – אֵלּוּ אֶלֶף הַתְּקוּנִים שֶׁמְתַקְּנִים בּוֹ כְּרָאוּי. כֹּל שְׁלֹטֵי הַגְּבָרִים – שְׁכָלָם בָּאִים מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה.

מָה הַצְּוֹאֵר כָּל תְּקוּנֵי הָאִשָּׁה תְּלוּיִים בּוֹ – כָּךְ בְּמִקְדָּשׁ כָּל תְּקוּנֵי הָעוֹלָם תְּלוּיִים וְשְׂרוּיִים בּוֹ. וְהָרִי פִּרְשֵׁיהָ, שֶׁכְּתוּב (אִיכָּה ה) עַל צְוֹאֲרָנוּ נִרְדְּפָנוּ, עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁהוּא הַצְּוֹאֵר וְהַיָּפִי שֶׁל כָּל הָעוֹלָם. נִרְדְּפָנוּ יִגְעָנוּ, לְבָנוֹת אוֹתוֹ פְּעַמִּים. וְלֹא הוֹנַח לָנוּ, שֶׁהָרִי לֹא הִשְׁאִירוֹהוּ לָנוּ, וְנִחָרַב וְלֹא נִבְנָה לְאַחַר מִכָּן.

מָה הַצְּוֹאֵר, כִּיּוֹן שֶׁהִשְׁמַד, כָּל הַגּוֹף מְשֻׁמָּד עִמוֹ – כָּךְ גַּם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כִּיּוֹן שֶׁהִשְׁמַד וְנִחָשֵׁן, כָּל הָעוֹלָם כָּךְ גַּם נִחָשֵׁן, וְלֹא מֵאִיר הַשְּׁמֶשׁ, וְלֹא שָׁמַיִם וְאָרֶץ וְכוּכָבִים.

מִשּׁוֹם כָּךְ בָּכָה עַל זֶה יוֹסֵף, וְאַחַר שֶׁבָכָה עַל זֶה, בָּכָה עַל הַשְּׁבָטִים שִׁיגְלוּ. כְּשֶׁנִּחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כָּל הַשְּׁבָטִים גָּלוּ מִיַּד וְהִתְפָּזְרוּ בֵּין הָעַמִּים. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב וַיִּנָּשֶׁק לְכָל אָחָיו וַיִּבְכֶּה עֲלֵהֶם. עֲלֵהֶם וְדָאֵי.

עַל כָּלֵם בָּכָה, עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁנִּחָרַב פְּעַמִּים, וְעַל אָחָיו עֲשֵׂרֶת הַשְּׁבָטִים שֶׁהִגְלוּ לְגִלוֹת וְהִתְפָּזְרוּ בֵּין הָעַמִּים. וְאַחֲרֵי כֵן דִּבְּרוּ אָחָיו אִתּוֹ, וְלֹא כְּתוּב וַיִּבְכוּ, שֶׁהָרִי הוּא בָכָה, שֶׁנִּצְנָצָה בּוֹ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְהֵם לֹא בָכוּ, שֶׁלֹּא שָׂרְתָה עֲלֵיהֶם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ.

וְהַקֵּל נִשְׁמַע בֵּית פְּרָעָה. רַבִּי [אַלְעָזָר] אָבָא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים פד)
 נְכַסְפָּה וְגַם כָּלְתָה נַפְשֵׁי לְחִצְרוֹת ה' לְבִי וּבִשְׂרֵי יִרְנְנֵנוּ אֶל
 אֵל חַי. בֵּא רְאֵה, כָּל אָדָם שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ [וְקָם] לְפָנַי רְבוּנוּ, צָרִיךְ
 לוֹ לְהִקְדִּים לוֹ בְּרִכּוֹת בְּכָל יוֹם וַיִּהְיֶה תְּפִלָּתוֹ לְפָנַי רְבוּנוּ
 בְּזִמְנֵי שְׂצָרֶיךָ.

בַּבֶּקֶר לְאַחַז בִּימֵינֵי שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, בְּמִנְחָה לְאַחַז בְּשִׂמְאֵל.
 וּתְפִלָּה וּבִקְשָׁה צָרִיךְ לְאָדָם בְּכָל יוֹם וַיִּהְיֶה כְּדִי לְהֵאָחֵז בּוֹ.
 וּבְאַרְנוֹ, מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ [וְעוֹמֵד] לְפָנַי רְבוּנוּ, צָרִיךְ לוֹ שְׂלֵא
 לְשִׁמְעֵ קוּלוֹ בְּתְפִלָּתוֹ, וּמִי שֶׁשׁוֹמֵעַ קוּלוֹ בְּתְפִלָּתוֹ, תְּפִלָּתוֹ לֹא נִשְׁמָעַת.
מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַתְּפִלָּה אֵינָה אוֹתוֹ הַקּוֹל שֶׁנִּשְׁשָׁמַע, שְׂאוֹתוֹ קוֹל
 שֶׁנִּשְׁשָׁמַע אֵינּוּ תְּפִלָּה. וּמָה הִיא תְּפִלָּה? זֶהוּ קוֹל אַחַר שֶׁתְּלוּי בְּקוֹל
 שֶׁנִּשְׁשָׁמַע. וּמִי הוּא הַקּוֹל שֶׁנִּשְׁשָׁמַע? זֶה אוֹתוֹ הַקּוֹל שֶׁהוּא בּוֹא י"ו, הַקּוֹל
 שֶׁתְּלוּי בּוֹ, זֶהוּ קַל בְּלֵי וָא"ו.

וּמִשּׁוּם כִּי לֹא צָרִיךְ לְאָדָם לְשִׁמְעֵ קוּלוֹ בְּתְפִלָּתוֹ, אֲלֵא לְהִתְפַּלֵּל
 בְּלִחַשׁ בְּאוֹתוֹ הַקּוֹל שֶׁלֹּא נִשְׁמָע, וְזוֹ הַתְּפִלָּה שֶׁמִּתְקַבֵּלַת
 תְּמִיד, וְסִימָן לְדַבֵּר - וְהַקֵּל נִשְׁמָע. קַל בְּלֵי וָא"ו, נִשְׁמָע. זוֹ הִיא
 הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא בְּחֻשָׁאֵי, שֶׁכָּתוּב בְּחִנּוּךְ וְקוּלָּהּ לֹא יִשְׁמָע. זוֹ הִיא
 הַתְּפִלָּה שֶׁמִּקְבֵּל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּשֶׁנֶּעֱשִׂית בְּתוֹךְ רִצּוֹן וְכוּנְנָה וְתִקּוּן
 כְּרָאוּי, וְלִיחַד אֵת הַיְחוּד שֶׁל רְבוּנוּ כְּרָאוּי בְּכָל יוֹם. [וְהַקֵּל נִשְׁמָע בֵּית
 פְּרָעָה. וְהַקֵּל נִשְׁמָע, חֶסֶר וָא"ו, מָה הַטַּעַם? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, זוֹ הִיא
 הַשְּׂכִינָה שְׂבוּכָה עַל חֶרְבֵּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְעַל גְּלוּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. כְּתוּב
 כֵּן וְהַקֵּל נִשְׁמָע, וְכָתוּב שָׁם, (ירמיה לא) קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע. מָה לְפָנֵינוּ
 שְׂכִינָה, אֵךְ כֵּן גַּם כֵּן שְׂכִינָה].

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, הַקּוֹל בְּחֻשָׁאֵי זֶהוּ קוֹל עֲלִיּוֹן שֶׁכָּל הַקּוֹלוֹת יוֹצְאִים
 מִשָּׁם. אֲבָל קַל בְּלֵי וָא"ו, זֶהוּ הַתְּפִלָּה שֶׁל מְטָה, שֶׁהִיא הוֹלְכַת
 לְהַתְּעִלוֹת בּוֹא י"ו וְלְהַתְּחַבֵּר בּוֹ.

בֵּא רְאֵה, וְהַקֵּל נִשְׁמָע, זֶה הוּא הַקֵּל בְּלֵי וָא"ו, זֶהוּ הַקּוֹל שֶׁכָּכָה עַל
 מִקְדָּשׁ רֵאשׁוֹן וְעַל מִקְדָּשׁ שְׁנִי. נִשְׁמָע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר קוֹל בְּרָמָה
 נִשְׁמָע. בְּרָמָה, מָה זֶה בְּרָמָה? זֶה הוּא הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, הָעוֹלָם הַבָּא,
 וְסִימָן לְדַבֵּר - מִן הַרְמָה וְעַד בֵּית אֵל, (תהלים קו) מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם.
 כֵּן בְּרָמָה - זֶה הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, שֶׁהָרִי בְּשַׁעַר הַהִיא שֶׁבְּרָמָה נִשְׁמָע,

אז מה כתוב? (ישעיה כב) ויקרא ה' אלהים צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד וגו'.

והקל נשמע, למעלה למעלה. מה הטעם? משום שא"ו התרחק והסתלק ממנה, ואז רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו. כי איננו? כי אינם צריך היה להיות! אלא כי איננו, והנה בארנו כי איננו, שבעלה לא נמצא עמה, שאלמלא היה בעלה נמצא עמה, תנחם עליהם, שהרי אז בניה לא יהיו בגלות, ומשום שאיננו, אינה מתנחמת על בניה, משום שבניה התרחקו ממנה על שאיננו עמה.

בא ראה, בית פרעה – זה הוא סימן לדבר למעלה, הבית שנפרעים ומתגלים ממנו כל האורות וכל המאורות, כל מה שהיה סתום משם התגלה, ומשום כך הקדוש ברוך הוא הוציא את כל האורות וכל המאורות, כדי להאיר לאותו הקול שנקרא קל בלי וא"ו.

בא ראה, כאשר יקים הקדוש ברוך הוא לזה הקול מהעפר ויתחבר באות וא"ו, אז כל מה שנאבד מהם בזמן הגלות יחזור, ויתעדנו באורות עליונים שנוספים מתוך העולם העליון, כמו שנאמר והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וכאו האבדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלם.

ואתה צויתה זאת עשו קחו לכם מארץ מצרים וגו'. רבי חייא פתח, שמחו את ירושלם וגילו בה כל אהביה שישו אתה משוש וגו'. בא ראה, כשנחרב בית המקדש וגרמו החטאים וגלו ישראל מן הארץ, הסתלק הקדוש ברוך הוא למעלה למעלה, ולא השגיח על חרבן בית המקדש ועל עמו שגלו, ואז השכינה גלתה עמהם.

בשירד, השגיח על ביתו שנושרף, הסתכל על עמו – והנה הגלה. שאל על הגבירה – והיא גרשה. אז ויקרא ה' אלהים צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרחה ולחגור שק. והיא גם היא מה כתוב בה? (יואל א) אלי כבתולה חגרת שק על בעל נעוריה, כמו שנאמר כי איננו, משום שהסתלק ממנה ונמצא פרוה.

ואבלו שמים וארץ כלם התאבלו עליו, שכתוב (ישעיה כ) אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם. מלאכים עליונים כלם התאבלו עליה, שנאמר הן אראלם צעקו חצה מלאכי שלום מר בכיבון. השמש והלבנה התאבלו והחשיכו את אורם, שכתוב חשך

הַשֶּׁמֶשׁ בְּצֵאתוֹ וְגו', וְכֹל הָעֲלִיּוֹנִים וְהַתְּחַתּוֹנִים בְּכּוֹ עֲלִיָּהָ וְהַתְּאֲבָלוֹ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוֹם שֶׁשׁוֹלֵט עֲלֵיהָ הַצַּד הָאֲחֵר שֶׁשׁוֹלֵט עַל הָאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה.

פָּתַח וְאָמַר, (יחזקאל ז) וְאִתָּה בֶן אָדָם כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהִים לְאֲדַמַּת יִשְׂרָאֵל קֵץ בָּא הַקֵּץ עַל אַרְבַּע כְּנָפוֹת הָאָרֶץ. הַפְּסוּק הַזֶּה הוּא עֲלִיּוֹן. מָה זֶה לְאֲדַמַּת יִשְׂרָאֵל קֵץ, וְכִי אֲדַמַּת יִשְׂרָאֵל הִיא קֵץ? אֵלָּא כִּף זֶה וְדַאי, וְנִתְבָּאָר. הַקֵּץ הוּא לְיָמִין, וְהַקֵּץ הוּא לְשְׂמָאל. קֵץ לְיָמִין – שְׁכָתוֹב (דניאל יב) לְקֵץ הַיָּמִין. קֵץ לְשְׂמָאל – שְׁכָתוֹב (בראשית ו) קֵץ שָׁם לַחֲשָׁף וּלְכָל תְּכֵלִית הוּא חֶקֶר, וְזֶהוּ קֵץ כָּל בְּשָׂר, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר.

קֵץ שֶׁל הַיָּמִין – הַיָּנִי שְׁכָתוֹב לְאֲדַמַּת יִשְׂרָאֵל קֵץ. בָּא הַקֵּץ – זֶה קֵץ הַשְּׂמָאל. הַקֵּץ שֶׁל הַיָּמִין זֶה הַקֵּץ שֶׁל יֵצֵר הַטוֹב. הַקֵּץ שֶׁל הַשְּׂמָאל זֶה הַקֵּץ שֶׁל יֵצֵר הָרָע. וְזֶה הוּא שְׁכָאֲשֶׁר הַחֲטָאִים גָּרְמוּ וְהַתְּגַבְּרוּ, נִגְזַר וְנִתֵּן הַשְּׁלֵטוֹן לְמַלְכוּת הָרָשָׁעָה לְשֵׁלֵט וּלְהַחְרִיב בֵּיתוֹ וּמִקְדָּשׁוֹ, וְזֶהוּ שְׁכָתוֹב (יחזקאל ז) כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהִים רְעָה אַחַת רְעָה הִנֵּה בָּאָה, וְהַכֵּל אַחַד.

וּמִשּׁוֹם כִּף הַתְּאֲבָלוֹ עֲלִיּוֹנִים וְתְּחַתּוֹנִים, עַל שֶׁנִּתֵּן הַשְּׁלֵטוֹן לְקֵץ הַזֶּה שֶׁל הַשְּׂמָאל. וּמִשּׁוֹם כִּף, כִּיּוֹן שֶׁהַמַּלְכוּת הַקְּדוּשָׁה, מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם נִכְנָעָה, וּמַלְכוּת הָרָשָׁעָה [הָאֲחֵרָת] הַתְּגַבְּרָה, [אָז] יֵשׁ לְכָל אָדָם לְהַתְּאֲבֵל עִמָּה וּלְהַכְנִיעַ עִמָּה, וּמִשּׁוֹם שְׁכָאֲשֶׁר הִיא תִזְדַּקֵּף וְהָעוֹלָם יִתְחַדֵּשׁ הוּא יִתְחַדֵּשׁ עִמָּה, שְׁכָתוֹב (ישעיה סו) שִׁישׁוּ אֶתָּה מִשּׁוֹשׁ כָּל הַמִּתְאֲבָלִים עֲלֵיהָ.

בָּא רָאָה, כְּתוּב בְּמִצְרַיִם (ירמיה מו) עֲגָלָה יְפָה יְפָה מִצְרַיִם, וְהַסּוֹד שֶׁל הָעֲגָלָה הַזֹּאת הִיוּ יִשְׂרָאֵל תַּחַת שְׁלֵטוֹנָהּ כְּמָה פְּעָמִים וְכְמָה שָׁנִים. וּמִשּׁוֹם שִׁישׁוּ יִשְׂרָאֵל עֲתִידִים אַחֵר כִּף לְשֵׁלֵט עֲלֵיהָ, נִרְמַז לָהֶם כָּאֵן עֲגָלוֹת.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, רָמַז רָמַז יוֹסֵף לִיעֶקֶב עַל עֲגָלָה עָרוּפָה, שֶׁהָרִי בְּאוֹתוֹ פָּרַק נִפְרַד מִמֶּנּוּ. וּבְאֵרוֹהָ, עֲגָלָה עָרוּפָה, שֶׁהִיא בָּאָה עַל שְׁנַמְצָא הָרוּג וְלֹא נוֹדַע מִי הָרַג אוֹתוֹ, וּכְדִי שֶׁלֹּא יִשְׁלֹטוּ עַל הָאָרֶץ רִנְחוֹת רְעוֹת שְׂאִינָן צָרִיכוֹת, נוֹתְנִים אֶת הָעֲגָלָה הַזֹּאת לְתַקּוֹן, כְּדִי שֶׁלֹּא יִתּוּדְעוּ אֵלָיו וְלֹא יִשְׁלֹטוּ עֲלֵיהֶם.

בא ראה, כל בני האדם, כלם עוברים על ידי מלאך המות, פרט לזה, שהקדימו אותו בני אדם טרם הגיע זמנו לשלט בו ולטל רשות, שהרי אין שולט באדם עד שנוטל רשות.

ומשום כך יש לו דין לשלט על אותו מקום, כמו שנאמר לא נודע מי הכהו. גם כך יש לו דין שלא נודע כדי לקטרג על אותו מקום, ועל כן (דברים כא) ולקחו זקני העיר ההיא עגלת בקר וגו', כדי להעביר דינו של המקום ההוא, ולהתקן שלא ישלט בו המקטרג ולהנצל ממנו.

בא ראה, כשנפרד יוסף מאביו, בלי לזיה ובלי אכילה נשלח, והיה מה שהיה, וכשאמר יעקב (בראשית לו) טרף טרף יוסף, אמר כי ארד אל בני אבלי שאלה, שאני גרמתי לו, ועוד - שהייתי יודע שאחיו שונאים אותו ושלחתי אותו, ורמז הוא רמז לו.

אמר לו רבי יהודה, את אותם העגלות שלח אותם על פי פרעה, שכתוב ויתן להם יוסף עגלות על פי פרעה. אמר לו, דיוקו של דבר, שכתוב ואתה צויתה זאת עשו. ואתה צויתה דוקא, ומשום כך כתוב בה"א, משמע שיוסף בקש אותם, ומשום כך ויתן להם יוסף עגלות על פי פרעה, ויעקב לא עמד בדבר עד שראה אותם, שכתוב וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו ותחי רוח יעקב אביהם.

אמר רבי שמעון, בראשונה ותחי רוח יעקב, ואחר כך ויאמר ישראל רב עוד יוסף בני חיי. אלא בראשונה קראה לו התורה יעקב, משום השתפות, ששתפו את השכינה באותו חרם כשנמכר יוסף, ועכשו ששכינה עלתה, אז היא ותחי רוח יעקב אביהם, וזה הוא סוד השכינה. ואחר שהיא עמדה בקיום, [משום] אז הדרגה שלמעלה עברה אליה, הדרגה שהיא ישראל. [אז הדרגה שלמעלה התעוררה אליה, וזוהי דרגה של ישראל] מכאן שהדרגה שלמעלה לא מתעוררת למעלה עד שמתעוררת בראשונה למטה, שהרי כאן ותחי רוח יעקב בראשונה, ואחר כך ויאמר ישראל.

ויאמר אלהים לישראל במראת הלילה. במראת כתוב. בא ראה, ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק, בראשונה, כדי להעיר את השמאל בסוד של האהבה. ואז - ויאמר אלהים לישראל במראת הלילה, בדרגה הזו שאמרנו, שהיא מראות הלילה.

וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי הָאֵל אֱלֹהֵי אָבִיךָ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוֹם שֶׁצַד הַקִּדְשָׁה שְׁלֹמֶעֱלָה כִּךְ הוּא, שֶׁהָרִי צַד הַטְּמֵאָה לֹא מִזְכִּיר אֶת שֵׁם הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכֹל צַד הַקִּדְשָׁה נִזְכָּר בְּשֵׁמוֹ. אֲנֹכִי אָרַד עִמָּךְ מִצְרִימָה וְגו'. מִכָּאן שֶׁשְׂכִינָה יֵרְדֶה עִמּוֹ בְּגִלּוֹת, וּבְכֹל מְקוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל גָּלוּ - שְׂכִינָה גָלְתָה עִמָּהֶם, וְהִנֵּה פָרְשׁוּהָ.

בֵּא רֵא, כִּמָּה עֲגָלוֹת הָיוּ? שֵׁשׁ, כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ז) שֵׁשׁ עֲגָלוֹת צָב. דָּבָר אַחֵר, שְׁשִׁים הָיוּ, וְהַכֹּל סוּד אֶחָד. בְּרֵאשׁוֹנָה כָּתוּב בְּעֲגָלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף, וּלְבִסּוּף - אֲשֶׁר שָׁלַח פְּרַעֲזָה. אֲלֹא כָּלֵם שֶׁשָׁלַח יוֹסֵף הָיוּ בְּחֶשְׁבוֹן כְּרֵאוֹי, וְאוֹתָם שֶׁשָׁלַח פְּרַעֲזָה יוֹתֵר מֵהֶם, לֹא הָיוּ בְּסוּד זֶה וְלֹא הָיוּ בְּחֶשְׁבוֹן.

וְאֵלֶּה וְאֵלֶּה בָּאוּ, מִשּׁוֹם כִּךְ אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף, אֲשֶׁר שָׁלַח פְּרַעֲזָה. וְכִשְׂפִיטָאוֹ יִשְׂרָאֵל מִן הַגִּלּוֹת מָה כָּתוּב? (ישעיה טו) וְהִבִּיאוּ אֶת כָּל אֲחִיכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם מִנְּחָה לֵה' וְגו'.

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף מְרַכְבֵּתוֹ. רַבִּי יִצְחָק פֶּתַח וְאָמַר, (יחזקאל א) וְדַמּוֹת עַל רֵאשֵׁי הַחֲזִיָּה רְקִיעַ כְּעֵין הַקִּרְחַת הַנוֹרָא נְטוּי עַל רֵאשֵׁיהֶם מְלֻמְעָלָה. הַפְּסוּק הַזֶּה בְּאֵרוּהוּ, אֲבָל בֵּא רֵא, יֵשׁ חֲזִיָּה לְמַעְלָה מִן הַחֲזִיָּה, וְיֵשׁ חֲזִיָּה קְדוּשָׁה שֶׁעוֹמֶדֶת עַל רֵאשׁ הַחֲזִיּוֹת.

וְיֵשׁ חֲזִיָּה עֲלִיוֹנָה לְמַעְלָה עַל כָּל שְׂאֵר הַחֲזִיּוֹת, וְזוֹ [וְיֵשׁ] הַחֲזִיָּה שׁוֹלְטַת עַל כָּלֵם, מִשּׁוֹם שֶׁכָּאֲשֶׁר הַחֲזִיָּה הַזֹּאת נֹתֶנֶת וּמְאִירָה לְכָלֵם, אִזּוֹ כֵּלֵן נוֹסְעוֹת לְמַסְעוֹתֶיהֶן וְנוֹתְנוֹת זֹאת לְזֹאת וְשׁוֹלְטוֹת זֹאת עַל זֹאת.

וְיֵשׁ חֲזִיָּה לְמַעְלָה עַל הַתַּחְתּוֹנִים עַל שְׂאֵר הַחֲזִיּוֹת שְׁלֹמְטָה, וְכָלֵם נִזְוָנִים מִמֶּנָּה, וְאַרְבַּעַת צַדִּי הָעוֹלָם רְשׁוּמִים בָּהּ, פְּנִיִם מְאִירוֹת יְדוּעוֹת [דִּינִים] לְכָל צַד, וְהִיא שׁוֹלְטַת עַל אַרְבַּעַת צַדִּים, וְהִנֵּה פָרְשׁוּהָ, שֶׁהֵם שָׁלַשׁ לְצַד זֶה וְשָׁלַשׁ לְצַד זֶה, וְכֵן לְאַרְבַּעַת צַדִּי הָעוֹלָם.

וְיֵשׁ רְקִיעַ לְמַעְלָה מִן הָרְקִיעַ, וְהָרְקִיעַ הַזֶּה שֶׁשׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם, כָּלֵם מְסַתְּפִים כְּלָפְיוֹ. מָה כָּתוּב? (יחזקאל א) וְתַחַת הָרְקִיעַ כְּנִפְיָהֶם יִשְׂרוֹת אֲשֶׁה אֶל אַחֻתָּהּ וְגו', מִשּׁוֹם שֶׁכָּלֵם שׁוֹלְטִים עַל מָה שֶׁנִּפְקְדוּ, וְשְׁלִיחוֹת שֶׁל מֵדַת הַחֶבֶל בָּהֶם.

וְהֵם תִּשְׁעָה לְכָל צַד, לְאַרְבַּעַת צַדִּי הָעוֹלָם, וְהֵם ל"ו בְּחֶשְׁבוֹן. וְכִשְׁכָּלֵם מִתַּחְבְּרִים, נַעֲשִׂים רְשׁוּם אֶחָד, בְּסוּד שֶׁל שֵׁם אֶחָד, בְּיַחְדוּת שְׁלֵם כְּרֵאוֹי.

וּבְשָׁנֵתֶּקְנִים כָּל־פִּי הַכֶּסֶּא, מֵהַ כְּתוּב? וּמִמַּעַל לְרַקִּיעַ אֲשֶׁר עַל
 רֹאשׁוֹ כְּמַרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוּת כֶּסֶא וְעַל דְּמוּת הַכֶּסֶּא
 דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמַעְלָה. וְהָרִי בְּאֶרְצוֹ, [דְּמוּת] שְׁהֶאֱבֵן
 הַטּוֹבָה הַזֹּאת בְּכֶסֶּא, שְׁעוֹמֵד עַל אֶרְבַּעַת עַמּוּדִים, וְעַל אוֹתוֹ הַכֶּסֶּא
 דְּמוּת שֶׁל אָדָם, לְהִתְחַבֵּר בּוֹ יָחַד וּלְהִתְפַּרֵּד כְּרֵאוּי.

וּבְשָׁהִיא נִתְקַנְתָּ כָּל־פִּי אָדָם, שֶׁהַכֶּל יִהְיֶה מְרַכְּבָה [נ"א קְדוּשָׁה, וְאִז
 כָּל הַמְרַכְּבָה] אַחַת לְאָדָם הַזֶּה, אִז כְּתוּב: וַיֵּאֶסֶר יוֹסֵף
 מְרַכְּבָתוֹ - זֶה הַצְּדִיק. וַיַּעַל לְקִרְיַת יִשְׂרָאֵל אָבִיו גִּשְׁנָה. לְקִרְיַת
 יִשְׂרָאֵל - זֶה הַסּוֹד שֶׁל אָדָם. גִּשְׁנָה - הַתְּקַרְבוֹת אַחַת, לְהִתְקַרֵּב יָחַד
 בְּקִרְבָּן אֶחָד וַיִּחַד אֶחָד.

וירא אליו – שִׁכְשַׁנְרָאָה הַשֶּׁמֶשׁ עִם הַלְבָנָה, אִז מְאִירָה הַלְבָנָה, ומְאִירָה לְכֻלָּם שְׁלֹמֶטָה. וְכֵן כְּמוֹ זֶה, כֹּל זְמַן שֶׁהַקֹּדֶשׁ שְׁלֹמֶעֱלָה שׁוֹרָה עַל הַמִּקְדָּשׁ שְׁלֹמֶטָה, מְאִיר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְעוֹמֵד בְּשִׁלְמוֹתוֹ. וְכִשְׁמִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ וְנִחְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אִז וַיִּבֶן עַל צְנָאָרָיו עוֹד, שְׁכָלָם בָּכוּ עַל הַמִּקְדָּשׁ שֶׁנִּחְרַב. עוֹד, מָה זֶה עוֹד? זוֹ הַגְּלוּת הָאֲחֵרוֹנָה.

אז כִּיִּן שָׂרָאָה יַעֲקֹב וְהִסְתַּכַּל שֶׁהִנֵּה הַתְּקוּן שְׁלֹמֶטָה נִתְקַן כְּמוֹ שְׁלֹמֶעֱלָה, אִז אָמַר אֲמוֹתָה הַפְּעַם וְגו'. כִּי עוֹדֶךָ חַי, שֶׁהַתְּקִימָתָּ בְּסוּד שֶׁל הַבְּרִית הַקְּדוּשׁ שֶׁנִּקְרָא חַי הָעוֹלָמִים, וּמִשׁוּם כֶּךָ כִּי עוֹדֶךָ חַי. וְעַל כֵּן בְּרֵאשׁוֹנָה אָמַר, רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנֵי חַי, שְׁצַרִיךְ לַעֲמֹד בְּסוּד שֶׁל חַי, וְהִנֵּה נִתְבָּאָר.

בא רָאָה מָה כְּתוּב, וַיִּבְרַךְ יַעֲקֹב אֶת פְּרֻעָה. אָמַר רַבֵּי יוֹסֵי, פְּרֻעָה, אֶף עַל גַּב שְׁבָאָרוֹהוּ בְּסוּד אַחֵר, סְמוּךְ שְׁסוּמְכִים בְּעוֹלָם.

אבל בא רָאָה, (שיר א) לְסִסְתִּי בְּרַכְבֵּי פְּרֻעָה דְּמִיתִיךְ רַעֲיָתִי. בא רָאָה, יֵשׁ מְרַכְבוֹת לְשִׁמְאֵל בְּסוּד שֶׁל הַצַּד הָאַחֵר, וַיֵּשׁ מְרַכְבוֹת לְיִמִּין בְּסוּד שֶׁל לְמַעְלָה שֶׁל קִדְשָׁה, וְאַלְהָה כְּנֶגֶד אֱלֹהֵי. אֱלֹהֵי שֶׁל רַחֲמִים, וְאַלְהָה שֶׁל דִּין.

וְכִשְׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עֹשֶׂה דִין בְּמִצְרַיִם, כֹּל הַדִּין שֶׁעֲשָׂה, בְּאוֹתָהּ צוּרָה, שֶׁהֵם הַמְּרַכְבוֹת מִמֶּשׁ, וְכְמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּד מִמֶּשׁ. מָה אוֹתוֹ הַצַּד [מִמֶּשׁ] הוֹרֵג וּמוֹצִיא נְשָׁמוֹת, כֶּךָ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה כְּאוֹתָהּ צוּרָה מִמֶּשׁ, שְׁכַתּוּב (שמות יג) וַיִּהְרַג ה' כָּל בְּכוֹר, וְכֵן בְּכֹל מִצְרַיִם בְּאוֹתָהּ צוּרָה מִמֶּשׁ. וּמִשׁוּם כֶּךָ דְּמִיתִיךְ רַעֲיָתִי, כְּמוֹ שֶׁלָּהּ מִמֶּשׁ לְהַרְג, שְׁכַתּוּב כִּי אֲנִי ה' אֲנִי הוּא וְלֹא אַחֵר. וְלַעֲתִיד לְבֹא מָה כְּתוּב? (ישעיה סג) מִי זֶה בָּא מֵאֲדוּם חֲמוּץ בְּגָדִים מִבְּצֻרָה וְגו'.

בא רָאָה מָה כְּתוּב. וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאֱחָזוּ בָהּ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבוּ מְאֹד. וַיֵּאֱחָזוּ בָהּ – יִרְשֶׁת עוֹלָמִים. וַיֵּאֱחָזוּ בָהּ – שֶׁהָרִי לָהֶם רְאוּיָה, כְּמוֹ שְׁבָאָרוֹהָ. [אָמַר רַבֵּי יוֹסֵי] וַיִּפְרוּ וַיִּרְבוּ מְאֹד, וְדַאִי, שֶׁהָרִי הַצַּעַר לֹא שָׂרָה בָהֶם וְעִמְדוֹ בְּתַפְנוּקֵי הָעוֹלָם, וּמִשׁוּם כֶּךָ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבוּ מְאֹד. בְּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פְּרִשֵׁת וַיְחִי (דף ריא' ע"ב - דף רנא' ע"ב)

וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְגו'. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הַלֵּב רוֹאֵה בְּנִבּוּאָה, בְּמִצְרַיִם, שִׁיְהִיּוּ בְנָיו בְּכֹמָה גְלִיּוֹת, עַד כָּאן, וְעַד עֵדֶן שֶׁל קֶץ הַמְּשִׁיחַ. וְלֹא הַגִּיעָה לְנִבּוּאָה שֶׁל וַיְחִי אֶלָּא בְּמִצְרַיִם, וְהִיא הַנִּבּוּאָה הַמְּעֵלָה מִשֶּׁהַתְּנַבְּאוֹ [שְׁלֹא הַתְּנַבְּאוֹ] כְּמוֹתֶיהָ וְלֹא הַגִּיעָה לְשׁוֹם אִישׁ מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים, אֶלָּא הוּא וּמֹשֶׁה. בְּמֹשֶׁה כְּתוּב (שְׁמוֹת לג) כִּי לֹא יֵרְאֵנִי הָאָדָם וְחָי. בְּיַעֲקֹב כְּתוּב וַיְחִי יַעֲקֹב. נִבּוּאָה שִׁירְדָה מֵהָאֶסְפֶּקֶל לְרִיָּה [מְאִירָה] הַמְּאִירָה.

רְצָה לוֹמַר, [חֲפֵץ הָהוּא הָיָה בְּעֵינָיו] נִבּוּאָה הַגְּלוּת שֶׁתִּקְרָה לְבָנָיו בְּאֶרֶץ כְּנַעַן וּבְכָל אֶרֶץ הַתִּישָׁב בָּהּ, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הָיָה שְׁבוּר לָבוֹ, שְׁכָתוּב כִּי יֵשׁ שָׁבַר בְּמִצְרַיִם.

וְעַל כֵּן הַגִּיעַ וַיְחִי יַעֲקֹב בְּמִצְרַיִם, וְלֹא הָיָה שְׂמֵחַ, כִּי בְּאֶרֶץ הָיָה קֶשֶׁר שֶׁל הָעַמִּים, סְפִירִים שֶׁל כֶּסֶף הַכְּבוֹד, וְלֹא הַגִּיעַ לָהֶם שׁוֹם אִישׁ, לֹא מֵהַעֲלִיוֹנִים וְלֹא מִן הַתַּחְתּוֹנִים, אֶלָּא ח"י, וְסוּד זֶה - כִּי לֹא יֵרְאֵנִי הָאָדָם וְחָי. כִּמָּה הוּא סוּד עֲלִיוֹן בְּפֶסוּק הַזֶּה, וְאָנוּ הַחֲבָרִים תִּמְהִים עֲלֵיהֶם, עַל וַיְחִי שְׂמִזְכִּיר עִמּוֹ יַעֲקֹב, הָיָה לוֹ לוֹמַר לְפָנָיו יִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל מִנֵּין? שְׁכָתוּב (יִרְמִיָּה ב) קִדַּשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' רַאשִׁית וְגו'. (שְׁמוֹת ד) בְּנֵי בְּכָרֵי יִשְׂרָאֵל. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, וְכִי לֹא אָמַר הַכְּתוּב (בְּרַאשִׁית כה) וַיִּמְכֹּר אֶת בְּכָרְתּוֹ לְיַעֲקֹב?

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן אָבִיו, בְּזִמְן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל אֲמִתִּיִּים וְצַדִּיקִים וְעוֹשִׂים זְכוּיֹת וְלֹא הָיוּ פּוֹחָדִים יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא יַעֲקֹב לְבָדוֹ. מִשׁוֹם הַטּוֹבוֹת שֶׁעָשׂוּ הָיָה לַעֲשׂוֹת לָהֶם טוֹבוֹת רַבּוֹת זֶה בְּזֶה.

מִשְׁחָטָאוֹ וְהַגְּלוֹ עַל חֲטָאֵיהֶם וְעַל מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים, לֹא הָיוּ סוֹבְלִים אוֹתוֹ שְׁלֹא יִשְׁאָרוּ בְּעוֹלָם בְּאֲמַת עַל חֲטָאֵיהֶם, וְעַל זֶה בָּאָה מִדַּת הַרְחָמִים וְהַדִּין לְחוּד, יִשְׂרָאֵל, וְנִתְּנָה אוֹתָם בְּאֶרֶץ גְּלוּתָם. יְפֵה שְׂאֵלָתָ, בְּנֵי, אֲבָל אִישׁ הַמְּסַתְּכָל וְיוֹדֵעַ אוֹתוֹ, יַעֲקֹב הַמְּחַבֵּר עִם וַיְחִי הוּא קִדַּשׁ, וְעַל סוּד זֶה אוֹמְרִים, יַעֲקֹב בָּחַר אוֹתוֹ לְהִיּוֹת סְפִיר בְּכֶסֶף הַכְּבוֹד.

רַבִּי שְׁמַעוֹן פִּתַּח וְאָמַר, (יִשְׁעִיָּה נז) וְאֵת דְּכָא וְשִׁפְל רּוּחַ לְהַחֲיוֹת רּוּחַ שְׁפִלִים וְלְהַחֲיוֹת לֵב נְדָכָאִים. לֵב נְדָכָאִים - זֶה יַעֲקֹב, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר, תַּחַת מֵהַדְּרָגָה יִרְדָּה עָלָיו נִבּוּאוֹת וּבְרָכוֹת בְּמִצְרַיִם. שְׁנֵינוּ,

אמר רבי אבא, הלב רואה, שהיה יעקב במצרים אין נבואתו מעלה.
[שהארץ שנואה]. ארץ גדולה.

בא ראה, לא זכה לברך את אחד מברך ולא היתה בידו רוח לברך
אלא במצרים, כשברך אותם כל אחד ואחד בסוד, וסוד – (בראשית
מב) וירא יעקב כי יש שבר במצרים ויאמר יעקב לבניו למה תתראו
בא ראה שלא נתנה הנבואה אלא לשבורי הלב, כמו שנאמר רדו
שמה ושברו לנו משם ונחיה ולא נמות.

אמר רבי יוסי, תחת כסא הכבוד הקדוש, יעקב ספיר, שהיא מדת
הדין לצדו. בא ואמר, (שם לב) לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם
ישראל כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל. אתה מוצא שיעקב
ראה לצדו מדת הדין. ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל וגו',
וסוד הדבר – (ירמיה ו) אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב.

רבי שמעון אמר, כשהגלו מירושלים והוסר התמיד, וטמא השונא
את ההיכל, בזמן ההוא לא סבלה המלכות את ישראל משום
חטאייהם, אלא ישראל, משום שהיא משני צדדים – רחמים ודין.

והמלה של לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, כאשר
מתבאר בסבא. ישראל ויעקב – זה עליון מזה, ובגלגלם
היה מטה משה חקוק משני צדדיו משמו הקדוש, אחד רחמים
בדין, ואחד דין בדין.

וסוד (במדבר כג) לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל –
משאנו בגלות דחוקים בין שונאים, והסתלקה המלכה מן
המלך והתרחקה ממנו, הוא ישרה שכנתו בינינו ויגאלנו, והסוד של
(ישעיה מד) כה אמר ה' מלך ישראל וגאלו ה' צבאות. ויחי חי, כה אמר
ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי.

בבנין העליון שת"י רגלים חי, ל"י גדולה י' לח' קטנה, ח' לתי"ו,
ו' לו', ו' לד', זה מה שיוצא מהעליון. תחת כסא הכבוד
מאבן טובה בארץ מצרים, הינו מה שכתוב ונגף ה' את מצרים וגו',
שתי חלקות. פי טל אורות טלף – משום חלקה אחת.

ולכן מתחלפים כאחד. ב' הפרוש על הגלות, א' הפרוש הראשון.
בא ראה מה שכתוב, בית יעקב לכו ונלכה באור ה', בגלות,
האותיות שנגזר עליהן על חטאייהם, באמת בדין היו. בתורה יש
תקנה, ותצאו מחמר הטיט, שהיא גלות, ותלכו לאור ה'.

א, רצונו לומר בארץ, נראית באה בגזרת ספר התורה, והם מתחלקים בארץ בארץ אתה מוצא בגזרת ספר התורה, ר"ץ מתחברים כאחד גלות. מהי גלות מצרים? ארבע מאות שנה היה אומר לאברהם שתהיה גלות לבניו במצרים, וכשהיית מונה אותם, מאתים ותשעים שנים היו.

בא ראה, וימת יוסף בן מאה ועשר שנים. רבי שמעון פתח ואמר, (ישעיה ז) הנה העלמה הרה וילדת בן וקראת שמו עמנואל. הריון ולדה, שנתמלאו לגליות ולצרות רבות ועדנים רעים. ואף על גב שיהיה עמנו, המלכה מזדעזעת ומתרחקת מבעלה, תהיה עמנו בגלות, בן מאה ועשר היתה החקיקה שנתוספה. ירצה לומר שהיה עובר מן הגלות מאה ועשר שנים ומאתים ותשעים, ויהיו ארבע מאות שנה. ולא נמנית גלותו של יעקב אלא משמת יוסף.

ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה. כאן סוד בגלות במנין, תקוני הגליות שיהיו הבנים במדת הדין שלש גליות. ראשונה של מצרים, שנמשל בשבע שנים. רבי חייא פתח ואמר, (שיר ב) השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות או באילות וגו'.

רבי שמעון אמר, מכאן (ירמיה לא) מרחוק ה' נראה לי ואהבת עולם אהבתיו וגו'. כאן סוד הגלות, התקנה שיהיו בני ישראל משחררים מגליות, ויתרצה לומר שיהיו הבנים הקדושים, שהגלו על חטאייהם בדין, שנים רבות יהיה, (ויקרא כו) שבע כחטאתיכם, (בראשית ד) כי שבעתים יקם קין, בגלות הראשונה של מצרים שהיא קטנה.

שנית - גלות השופטים שנמשלה לארבעים שנים, בשבע שהם רבים ממנו. שלישית - הגלות שאנו בה, ארבה, שנמשלה למאה שנים, לארבעים. והינו שגלה העליון שאמר (דניאל יב) ומעת הוסר התמיד ולתת שקוץ שמים וגו'.

ויקרב ימי ישראל למוות. רבי חזקיה אמר, ראה צרה זו של הגלות שהיתה קוראת לבניו קרבה על נפשו ודחקה למוות, לא נשאר חי. כשהיה יורד מדרגות משום חטאי ישראל, לא ירד עמם בגלות. אשרי חלקם. שאם לא ירד עמם בגלות, ישארו בין העמים, ואתה אמרת (ישעיה ו) מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה. ואין עונה - זה ישראל. באתי ואין איש - זו שכינה. הקצור קצרה ידי מפדות ואם אין בי כח להציל הן בגערתי אחריב ים אשים נהרות

מדבר. הקדוש ברוך הוא נתן חלק לישראל שלא ישלט גדול אחר עליהם. ירדו לגלות – שכינה עמָהֶם, והוא רחוק מן המלכה.

ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו אם נא מצאתי חן בעיניך. חקר את בניו כלם ואמר להם: צרות רבות, רעות גדולות, אני רואה לבא על דורותיכם נמצאו רחמים עליונים.

ואם אתם רוצים לצאת מכל צרה, השבעו לי ותנו בינינו רבון העולם, ותעשו אמת ודין, ותהיו כאבותיכם, וצוו בכל דור ודור שילכו אחריהם. ואם אתם רוצים לעשות כך, תצאו מכל צרה שתבא עליכם.

רבי שמעון אמר, (עמוס ה) והציגו בשער משפט אולי יחנן ה' אלהי צבאות שארית יוסף. ואם תעשו כך, לא תקברו אחד מן בני, אלא אתי תשובו לארצכם בשלום.

זהו שפתוב (בראשית כד) שים נא ידך תחת ירכי. מהו ידך? פתח ואמר, (תהלים מה) חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך. חרב שיש בה חסד ואמת, שתי ספירות, ולא עוזבים זה את זה. ולכן אמר חסד ואמת יקדמו פניך, (איכה ד) פני ה' חלקם. ואם יהיו בניו טובים ועושים מה שנשבעו, לא מת אחד מבניהם במצרים, שכל טוב וטוב שגזר שם האלוה על אנשים, אינו אלא על שיהיו טובים, ואם לא – לא, כמו שאמר דוד (מלכים א-ב) למען יקים ה' את דברו אשר דבר עלי לאמר אם ישמרו בניך את דרכם ללכת לפני באמת. ואם לא – לא. **בא** ראה כמה הוא עדיף רוח האב מרוח הבן, שרוח האב הוא רוח הבן, רוח מרוח עולה. ואם סיעה אויר אחרת ברוח, לא יוצא שלם, שהרי הוא חסר באויר הזה, והינו (ירמיה ב) פרא למד מדבר באות נפשה שאפה רוח.

למדנו, רב המנונא הזקן הלך לקפוטקיא. נכנס לפניהם רב ייסא הזקן. אמר לו, במה עסקתם? אוי לו אוי לנפשו אם נשלפה רוח טמאה שנמצאת עמו והוריש אותה לבנו. וזהו שהקדוש ברוך הוא אין לו חלק, משאיר לו חלק ומשאיר אותו להשמד מן העולם הבא. אמר לו, מנין לך זה? אמר לו, כך למדתי, שהירשה הרעה הזו יורשים כל בניו אם לא ישובו, שהרי אין דבר העומד בפני התשובה. **ואני** כך למדתי, שהרי רפואה זו נתנו לי פעם אחת שהייתי רשום בפני, ויום אחד הייתי הולך בדרך ופגשתי צדיק אחד, ועל ידו

עבר ממני אותו הרשם. אמר לו, מה שמך? אמר לו, אלעזר, וקראתי לו אלעזר אחר. אמר לו, ברוך הרחמן שראיתי אותך, אשרי חלקך בעולם הזה ובעולם הבא.

ויאמר השבעה לי וגו'. רבי חזקיה פתח ואמר, (ישעיה סב) נשבע ה' בימינו ובזרוע עזו. נשבע הקדוש ברוך הוא שיוציא את ישראל מהגלות שלהם, וזה נשבע להם שבועה שלא יעזב אותם בארץ שונאיהם. ויאמר שלחני כי עלה השחר ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני (בראשית לב). מה זה ברכתני? נתן להם גלות, ונשבע להם שיוציאו ממנה.

שנינו, עתיד הקדוש ברוך הוא לבני ישראל שיהיו כל אחד ואחד תחת כסאו ויהיו מעלים מכל העליונים. בשביל זה תמצא וא"ו ארפה. נשבע הקדוש ברוך הוא לשלמות של ששה דורות, ובשביל שש וישתחו ישראל על ראש המטה. השתחוה ישראל שיבא המשיח בסוף המנין הזה ותשרה שכניה עמם.

ויהי אחר הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חולה וגו'. משנה, אמר רבי חזקיה, לא בא הכתוב להשמיענו מה שעשה, אלא בא הכתוב להביא מה שיהיה בסוף הגלות כל אלה לסוף המנין שנמנה. רוצה לומר שיבא המשיח, ויאמר לו, אביך שבשמים ממחר לקבל פניך הצופות לקץ המשיח. יהי רצון מאלהי השמים שישא בניו שהרבו בגלות ומשנשפחו בהם, ששכח אותם הקדוש ברוך הוא בחטאייהם באמת.

בשבא רבי אבא, אמר, לא לדרשה באתי, חשב סוד הדבר (סם ל) יסף ה' לי בן אחר, כפי שפרשנו לעיל. הרי שמו הקדוש ביוסף, יה"ו יאמר, הרי אביך רבון העולם שבא לעשות טוב לבניו שייצאו מהגלות שלהם, ואם אינך רוצה באמתך, הרבוע ידו"ד אחד יעשה אותך, ויודעים שתשוב המלכה למקומה.

שאבותינו הם מרכבות שלמעלה, ויעל אלהים מעל אברהם, האבות שוקי העולם, (מיכה ז) תתן אמת ליעקב חסד לאברהם. שנינו שיבא המשיח.

רבי יוסי פתח ואמר, (זכריה יד) והיה יום אחד הוא ינדע לה' לא יום ולא לילה והיה לעת ערב יהיה אור. רוצה לומר, שני מקרים רעים שבאו לבניו להיות בגלות בארץ שונאיהם, ולא יסתכל בהם

כמה שנים רבות על חטאייהם באמת, פן יזנח אותם בארץ שונאייהם, וישא בניו שארעו להם הרעות הללו, וינהיגם לארץ טובה כפרוש הכתוב.

והיה שני גדולים רבים מעלים היו דופקים תחת כסא הכבוד, שאפוטרופוס של ישראל מדה חמישית, משום היותם בגלות כל הזמן הזה, וקרה שישכח אותם בארץ שונאייהם.

והוא שתי מדות בשתי חלקות. יצאה אחת ודברה כנגד רבון העולם, ונתן לה רשות לדבר כל מה שתרצה, וראתה בישראל מצד אחד לגזר על ישראל שיצאו מהגלות בזכות אבותיהם, ומצד אחר רצתה לגזר עליהם בשביל חטאייהם כשאמרו עליהם רעה גדולה, הרי ארבע מדות, ולא היתה בהם מדה חמישית אפוטרופוס של ישראל, ודברו כל מה שרצו.

עד שהגיעה להם המדה החמישית, והיה בכסא הכבוד מן השם הקדוש, ואמרה על בני ישראל טוב, ולא היו פוחדות שתי מדות הראשונות לדבר לפניו, בזכות המדה החמישית שנמשלה ללילה, ויצאה להאיר להם. ולכן פתח, והיה יום אחד הוא יודע לה' לא יום ולא לילה והיה לעת ערב יהיה אור.

שנינו, (בראשית א) ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה. ושם אמר וחשך על פני תהום. וקשה שלו על שלו. בא רבי אלעזר לרבי שמעון אביו ואמר לו, אבי מורי, מה זה? אמר לו, מבראשית עד ו' דורות ברא ידו"ד אחד, רוצה לומר, ו' של שמו נתן בו רוח חכמה. עד כאן לא היה יודע מהו חשך. קם רבי אלעזר ונשק ידו של אביו.

קם רבי אבא ושאל, מה זה חשך? סבבו החברים ולא הגיעו למה ששאל. עשו מעשה, והגיע קול מלפני רבון העולם בפסוק זה, (איוב י) ארץ עפתה וגו', צלמות ולא סדרים ותפע כמו אפל. גיהנם מלפני שנברא העולם היה גנוז לרשעים. אוי לרשעים שיהיו כשיעשה האלוה את אלה, (ישעיה ס) כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאמים ועליך יזרח ה' וכבודו עליך יראה. אשרי חלקם של ישראל שהקדוש ברוך הוא לא ברא להם זה. (תהלים קמד) אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלהיו.

וַיַּגִּד לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְנֵךְ יוֹסֵף בָּא אֵלֶיךָ. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, מִלֶּאָדָּם
הוּא שְׁהִיָּה עֲתִיד לֹאמַר טוֹב עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּשִׁישׁוּבוּ לְקָדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא בְּכָל צָרָתָם, כְּשִׁיבָא קֶץ הַמְּשִׁיחַ. בְּכָל צָרָה שֶׁתִּבְאֵ עֲלֵיהֶם
יֹאמְרוּ לַמֶּדֶה: בְּנֵיךְ בָּאִים אֵלֶיךָ. וַיִּגְאָלוּ הַטּוֹבִים. אֲשֶׁרֵי חֲלָקָם שֶׁל
יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרְאוּ בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהֵם כְּמוֹ מִלְּאָכִים. (איוב לח)
וַיִּרְעֻוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. הוֹי"ה מָה?

בא ראה, מנין שקרא הקדוש ברוך הוא ליעקב אל? אתה
בעליונים, ואני אהיה בתחתונים, [אתה תהיה בתחתונים,
ואני אהיה אלוה בעליונים]. מה זה אומר? (בראשית יז) ויעל אלהים
מעל אברהם. האבות הם מרכבות הקדוש ברוך הוא. שנינו (מיכה יז)
תתן אמת ליעקב חסד לאברהם. הרי שתי ספירות בשתי מרכבות
גדולות עליונות.

שלישי יצחק. מה זה (בראשית לא) וישבע יעקב בפחד אביו יצחק.
ומשום פחד יצחק שהיה ספירה, והקדוש ברוך הוא שהוא
כסא כבוד, מרכבה עליונה, וספירה של יצחק היא מעליונים,
מפרשת יותר מכל הספירות של האבות. זהו שכתוב וישבע יעקב
בפחד אביו יצחק.

רבי אבא פתח ואמר, אלהי אברהם ואלהי נחור ישפטו בינינו אלהי
אביהם וישבע יעקב בפחד אביו יצחק. מפסוק זה אתה יכול
לדעת זה.

ויתחזק ישראל וישב על המטה. וסוד הכתוב (דניאל יב) ובעת ההיא
יעמד מיכאל השר הגדול העמד על בני עמך והיתה עת
צרה. רבי שמעון אמר, זו גבורת יד מיכאל הגדול, כמו שהיה
משתחוה לה מקדם לכן. למי היה משתחוה? משתחוה למטה. היתה
המטה פתוחה פניה. למילה היה משתחוה, שהרי היתה חביבה עליו.
בי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר (מלאכי ב).
כשהסתלק זיוו ממנו על חטאיהם, ולא היה לה לעמד לפניו,
וגרשה המלכה מן המלך משום שלא יכלה להשאיר את בניה בין
העמים להרג אותם, והוא היה בארץ הקדושה, בזה שיהיו עמים
נכרים מן עמו. רוצה לומר, הכניס שכינה ביניהם בגלות ובזמן
שלא היתה בארץ, והיא בארץ העמים בזיו של ישראל נשמרו
העמים שסביבותיהם.

לְמוֹדֵנוּ, אָמַר רַבֵּי יוֹסִי, שְׁנֵי גְדוּלִים הָיוּ תַּחַת כֶּסֶף הַכְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ, וְהָרִי שָׁמוֹ אֶחָד מֵהֶם הוּא מָטָה, שֶׁהִיָּה שׁוֹרָה בְּאוֹצָר שֶׁל הַהֵיכָל. וְהָרִי אָנוּ בְּגָלוּת, לֹא נִשְׁאַר בֵּינֵינוּ אֲלָא זֶה שֶׁהוּא מְטַבֵּעַ שָׁלוּ, וְהוּא חָתוּם מִשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

זֶהוּ שְׁפָתוֹב (שמות כג) הִנֵּה אֲנֹכִי שֹׁלַח מִלְאָךְ לְפָנֶיךָ לְשִׁמְרָךְ וְגו'. לֹא לְדַבֵּר כָּךְ, אֲלָא בְּעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁפָּרְשָׁנוּ בְּמִקּוּמוֹ וְהִיא הַשְּׁמִירָה בַּדֶּרֶךְ, אֲנִי הַשְּׁרִיתִי שְׂכִינָה בֵּינֵיכֶם לְשֹׁמֵר אֶתְכֶם בְּגָלוּת, וְהִיא שְׁמִירָה אֶתְכֶם עַד שֶׁתָּבִיא אֶתְכֶם לְאַרְצְכֶם כְּמוֹ שֶׁהֵייתֶם מִקְדָּם לָזֶה. אֲשֶׁר הִכְנַתִּי - מוֹשְׁבוֹת מִקְדָּם לָזֶה.

זוֹ שְׂכִינָה מִן מַטְטְרוֹ"ן, וְגִרְשָׁה הַמְּלָכָה מֵהַמְּלָךְ עַד שֶׁתָּשׁוּב לְמִקּוּמָהּ, וְסוּד - כִּי רַק עוֹג מְלָךְ הַבֶּשֶׁן נִשְׁאַר מִיֵּתֵר הַרְפָּאִים הִנֵּה עָרְשׁוֹ עָרַשׁ בְּרוּזֵל הֵלָה הוּא בְּרַבַּת בְּנֵי עַמּוֹן, כְּמוֹ שֶׁפָּרְשָׁנוּ בְּמִקּוּמוֹ. וְהַדֶּרֶךְ, שְׁנַמְשְׁלָה לְגָלוּת, שָׁמַר אוֹתָם בְּגָלוּת עַל צָרָה שֶׁתָּבֵא עֲלֵיכֶם, עַד שֶׁיָּבֵא וַיְכַנִּים אֶתְכֶם לְאַרְץ שְׁנִשְׁבַּע לְאַבוֹתֵיכֶם שְׁנִשְׁמְרָהּ.

רַבֵּי שְׁמַעוֹן פֶּתַח וְאָמַר, (רות ג) לִינִי הַלֵּילָה וְהִיָּה בְּבִקְרָא אִם יִגְאָלְךָ טוֹב יִגְאָל. אָמַר רַבֵּי יוֹסִי, הַשְּׁלִיט רַחֲמִים עַל הַדִּין. (בראשית א) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב. אֹר וְטוֹב שׁוּיִם, שֶׁהוּא מְבוֹעֵי הַנְּחָלִים שִׁיּוּצָא מֵהֶם הַיָּם וְהַנְּחָל שֶׁבְּעוֹלָם.

שְׁנֵינּוּ, אָמַר רַבֵּי שְׁמַעוֹן, פַּעַם אַחַת עָלִיתִי וַיִּרְדֹּתִי לְהָאִיר בְּמְבוֹעֵי הַנְּחָלִים, וְעָלָה אַחֲרַי רַבִּי אַבָּא. אָמַר לִי, בְּמָה עִסְקָתֶם? אָמַרְתִּי לוֹ, בְּפִסּוּק הַזֶּה (קהלת א) שְׁכַל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם אֵינָנוּ מְלֵא. מִזִּיווּ נִבְרָאוּ כָּל הַגְּדוּלִים שְׁמֵן הָעוֹלָם, וּמִזִּיווּ נוֹבְעִים כָּל הַנְּחָלִים, הַנְּחָלִים שֶׁהֵם בְּפִסּוּק הַזֶּה נְמוּכִים בְּגָלוּת הַזֹּאת, שֶׁהָרִי חָשֵׁף וְאִפְלָה, חֲבַת הָאֵם עָשָׂה לָהֶם, וְאִם לֹא, הַנְּחָל עוֹשֶׂה לְבַתּוֹ. גְּדֻלָּה שְׁנִיָּה הוּא, הוּא תַּחַת הַקָּדוֹשׁ שֶׁשׁוֹכֵב עַל גְּנֵי הַהֵיכָל, שֶׁהָרִי הָשָׁר שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיָּה מְמַנָּה עֲלֵיהֶם, בְּכָל זְמַן שֶׁהִיָּתָה הַגְּבִירָה עִם הַמְּלָךְ, הִיָּה יוֹצֵא וּבָא לְפָנֵיהֶם מַטְטְרוֹ"ן, וְהוּא מְקַרֵּיב עֲבוֹדָתָם לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּאֵשׁ. כְּאֲשֶׁר הִתְבַּטְּלָה הָאֵשׁ וְגָלוּ, הִסְתַּלַּק זִיוָהּ, וְהִסְתַּלַּקָה הַגְּבִירָה מִן הַמְּלָךְ. זֶה לֹא הִיָּה שָׁלֵם עַד שֶׁיָּבֵא צַד אַחַר שֶׁלֹּא הִיָּה נִמְנָה בְּגָלוּת.

וְהַשְּׁמוֹת שֶׁנִּקְרְאוּ יָד, הֵיא מְבוֹעַ לְכָל, וְתִמְצָא יָד הוּי"ה, (ישעיה נט) הֵן לֹא קִצְרָה יָד יְהוָה, שֶׁלֹּא נִזְכַּר יָד אֲלָא בִשְׁם אֶחָד.

בא רבי אלעזר ושאל לרבי שמעון אביו, ובכה ואמר לו, גלה לי זה הסוד אבי מורי. אמר לו, בזה הפסוק יתגלה לך, (שמות יז) כי יד על כס יה מלחמה לה. כס משום הוי"ה, שולטים רחמים על דין. רוצה לומר, יהי רצון שיהיה לעולם במקום הגבורה יד ה' הגדולה מלחמה שהיתה במצרים, ואם לא, היו בדינים.

ובשיבא המשיח, יבא בהתחדשות ביד גדולה ויערף קרב בעמלק. בחזק יד הוציאף ה' ממצרים. וכשיבא שם של יד בחזק יד לבדו, הוא בזמן שיערף קרב בעמלק, יבא המשיח. רבי אלעזר מסייע, (זכריה יד) ויצא ה' ונלחם בגוים ההם כיום הלחמו ביום קרב. כ"ס בשביל יהו"ה.

בא ראה, כמה היא יד הגדולה שלא מגיעה ליד הזו העליונה, לאבות הגדולה לא אגנים. ובזו היד יצאו ממצרים משום שמנינם שוה, מונה י' ל'י, ד' לד', שוים זה לזה, שם של היד הגדולה שיצא מהם שוים באותיותיהם, שמנינם כמנינם, שקבלה שתי ידים, שתיים.

ביצד לא נמנעו זה מזה, ולא שוים? נתבאר שני אלה שבאותיותיהם יד הם שוים בענין, שנים לא בעיניהם מתבאר. מאלו נבראו שמים וארץ ושעמם. ואלו ספירה ראשונה, שהיא כתר עליון. (משלי טו) בכל מקום עיני ה' צפות רעים וטובים. הן מסיעות לשם אחד אות ו' שעשה כמה אותות בארץ מצרים. (ראה ציור למעלה)

ויאמר יעקב אל יוסף אל שדי נראה אלי בלוי בארץ כנען. רבי אבא אמר, לזו זו ירושלים העליונה, ששורה שכינה בתוכה. אמר יעקב העליון למטה, תן לי ברכה שהוא רוצה, להרבות אתכם אני, ולתת את הארץ לבניכם. לזו זו ירושלים העליונה, הקדוש ברוך הוא, נתן השר שהיו ברכה זו על ידו בארץ הקדש, אבל מחוץ לארץ אחרת לא תהיה ברכה.

רבי אלעזר פתח ואמר, (משלי כז) מברך רעהו בקול גדול בבקר השכים קללה תחשב לו. הקדוש ברוך הוא קרא לישראל אחים ורעים. איזו ברכה נתן להם? שיהיו עם זה טהור תחת ידו, ולהיות עליהם שומר.

אֲשֵׁרֵי חִלְקוֹ שֶׁל הָעַם הַטְּהוֹר הַזֶּה שֶׁהוּא עֲלֵיהֶם, שֶׁנִּקְרְאוּ בְּעֵלְיוֹנִים בְּנֵי חֲבִיבִים יוֹתֵר מִהָעֲלְיוֹנִים. כְּתוּב (דברים יד) בְּנֵי אֲתֵם לֵה', מֵהוּ הַכֹּל בְּשִׁבִיל זֶה. מֵה הוּא? בְּשִׁבִיל שֶׁשֶׁתִּלֵּם הַשֵּׁם בְּחוֹתֵם שְׁלָהֶם, שֶׁהֵם מֵהוֹלִים.

בֹּא רֵא, בְּפָנֵי הָאָדָם שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְחָסַר יו"ד מִמֶּנּוּ וְלֹא נִתְקַן. בֹּא אֲבָרְהָם וְחִבֵּב אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאָמַר לוֹ, בְּךָ יִתְקַן הַשֵּׁם, וְנִמּוּל, וְנִתְקַן הַשֵּׁם בְּיו"ד שֶׁל הַמִּלָּה. בְּפָנֵי הָאָדָם שִׁי"ן שֶׁל שִׁד"י וְד', חָסַר יו"ד, נִתְקַן בְּיו"ד שֶׁל הַמִּלָּה, וְאָז נִקְרָאוּ בְּנֵי לֵה', בְּנֵי קְדוֹשִׁים.

וּכְשֶׁמִּטְמְאוּ אֶת אוֹת הַבְּרִית הַקְּדוּשָׁה וּמִכְנִיסוּ לְרֵשׁוֹת אַחֲרָת, עוֹלָה מִמֶּנּוּ קִדְשַׁת הַחוֹתֵם, וְהוּא כְּמוֹ שֶׁהִחְרִיב עוֹלָם, וְטִמְא אֶת הַחוֹתֵם שֶׁנִּתְקַן בּוֹ שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהָרִי הוּא הַחְרִיב אֶת הָעוֹלָם.

רְבִי אַבָּא הִיָּה הוֹלֵךְ מִקְפּוֹטְקֵיָא, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי יוֹסִי. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה בֹּא וְרָשָׁם אֶחָד בְּפָנָיו. אָבַל אוֹי לָהֶם לְרָשָׁעִים שִׁמּוֹתוֹ בְּלִי תְּשׁוּבָה, שְׁלֹא יִזוּז מִמֶּנּוּ הָרָשָׁם לֹא בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בְּעוֹלָם הַבָּא.

וַיֹּאמֶר אֵלֵי הַנְּנִי מִפְּרֹךְ וְהִרְבִּיתִּי. רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, פְּסוּק זֶה (ישעיה כט) לֹא עֲתָה יִבּוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עֲתָה פָּנָיו יִחְרְרוּ, וְכִי אִישׁ שָׂאוֹמֵר טוֹב לְבֶן אָדָם כְּמוֹתוֹ, אִם לֹא יִשְׁלִים מֵה שָׂאֹמֵר, פָּנָיו מִתְּבִישׁוֹת, עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה מִהָעֲלְיוֹנִים לְבְנֵי אָדָם, שְׂאֵם לֹא מִבִּיא כָּל טוֹב שָׂאֹמֵר עַל בְּנָיו, פָּנָיו מִתְּבִישׁוֹת.

אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲנִי יִשְׂרָאֵל הָעֲלִיּוֹן שֶׁאֲנִי מִרְבֵּךְ וּמִגְדְּלֶךָ, הַבְּרָכָה הַזֹּאת שֶׁנִּתְּנָה לִי, וְאַתָּן אֲרַץ זֹאת לְבְנֵיכֶם לֹא הִיָּתָה בְּאַרְצְךָ, לֹא הִיָּה עִמָּם כְּשִׁיבָא קֶץ הַמְּשִׁיחַ וַיִּתְקַן. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לֹא עֲתָה יִבּוֹשׁ יַעֲקֹב - כָּעַתָּה (לא) פָּנָיו יַעֲקֹב שֶׁלְּמַעַלָּה לֹא מִתְּבִישִׁים מִשָּׂאֹמֵר לָהֶם אֲתָן, הָרִי עַד עַכְשָׁיו לֹא הָיוּ בְּיָדוֹ, וְהָיוּ פָּנִים מִתְּבִישׁוֹת. כָּעַתָּה שְׁלוֹ מִסְתִּיעַ מִלְּפָנָיו רַבּוֹן הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ.

כְּמוֹ שָׂאֹמְרָנוּ, נִלְחָמִים בְּעַמְלָק כְּשִׁישְׁתִּלֵּם הַקֶּץ, וְלֹא יִהְיֶה אֶלָּא בְּחִזְקַת יָד, כְּמוֹ שֶׁהָיִיתָ בְּיוֹם קָרְב, וַיֵּצֵא ה' וְנִלְחַם בְּגוֹיִם הַהֵם, שְׁלוֹ וְלֹא אַחֵר.

וַעֲתָה שְׁנֵי בְנֵי הַנּוֹלָדִים לָךְ – זֶה יִשְׂרָאֵל שְׁלֹמֹה שְׁמֻקוֹמָם בְּגָלוֹת,
בְּנֵי שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁנוֹלְדוֹ בֵּין הָעַמִּים. לְמַדְנּוּ, אָמַר
רַבִּי יוֹסִי, יִשְׂרָאֵל, כְּשִׁיְהִי בְּאַרְץ הַקְּדוּשָׁה שֶׁל יִשְׂרָאֵל דְּרִים בְּאַרְץ,
כְּשִׁיבֵא הַמְּשִׁיחַ יִהְיוּ עִם אַחֵיהֶם שְׂיָלוּ אַחֲרֵיהֶם, שְׁלֹא נִקְרָא גְלוֹת
אֲלֹא לְמִי שֶׁהוּא דָר בְּאַרְץ נִכְרִיָּה, הֵם נִקְרָאִים גּוֹלִים.

וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִית יַעֲקֹב (ויקרא כו), וְאִ"ו יִתְרָה. תְּבֵא וְאִ"ו שֶׁהִסְתַּלְקָה
כְּשֶׁחָרַב הַבַּיִת, וְתִהְיֶה סִיּוּעַ לְיַעֲקֹב כְּשִׁזְזָה יִהְיֶה, וְיִהְיֶה לְבֵן
קְדוֹשׁ אֶרֶץ יְרֻשַׁת עוֹלָם, וְיִהְיוּ בְּנֵי בְּאַרְצָם, שְׁגָרוּ בָּהּ מִקֶּדֶם לְזֶה
בְּאַרְצָם. אֲשֶׁרֵי חֲלָקָם.

כַּעֲתָה בָּנִים, שְׁקָרָה לָהֶם [תִּהְיוּ הוֹלְכִים גְּדוֹלִים] שֶׁהִגְלוּ לַחוּץ לְאַרְץ
וּנְשַׁכְחוּ, וְהִתְרַבּוּ, וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הָעֲלִיזוֹן לַתַּחְתּוֹן: בָּנִים שְׁלֹךְ
שֶׁהֵם בַּחוּץ לְאַרְץ שְׁנוֹלְדוֹ בְּגָלוֹת בְּכָל אֶרֶץ וְאַרְץ, עַד שְׁאֲנִי אֶכְנֵס
לְמִצְרַיִם וְאֶעֱשֶׂה בָהֶם דִּין עַל חֲטָאֵיהֶם, אִינִי מַעֲלָה אֶת בְּנֵיךְ שֶׁנִּבְרָאוּ
בְּגָלוֹת בַּחוּץ לְאַרְץ בְּאַרְץ רְחוֹקָה, וְאִף עַל גַּב שֶׁהֵם רַבִּים וּנְשַׁכְחוּ הֵם
שְׁלִי, כְּשֶׁרָאִיתִי גְלוֹת זֶה שֶׁלָּהֶם וְרַפְּאֵתִי אֶת כְּאֲבִיכֶם וְשִׁמְעֵתִי אֶת
קוֹלָם. רְאוּבֵן – (בראשית כט) כִּי רָאָה ה' אֶת עֲנָיִי. שִׁמְעוֹן – כִּי שָׁמַע ה'
כִּי שָׁנוּאָה אֲנֹכִי. וְחִשְׁבֶּתָּ בְּלִבְךָ כֹּאֲלוֹ יִהְיוּ לְפָנָי הֵם, וּמִשְׁנָשׁוּב
מִמִּצְרַיִם מִלַּעֲשׂוֹת דִּין, נַעֲלָה אוֹתָם מֵאַרְץ גְּלוֹתָם.

רַבִּי אֲבָא אָמַר, מִכָּאֵן (ישעיה סו) וְהִבִּיאוּ אֶת כָּל אַחֲיֶיכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם
מִנְחָה לָּהּ. רוּצָה לֹאמַר, כְּשִׁיְהִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּדִין
בְּמִצְרַיִם, בְּאוֹתוֹ זְמַן יְבִיאוּ כָּל הָעַמִּים מִנְחָה כְּשִׁיִּשְׁמְעוּ שֶׁמוֹעֵה שֶׁל
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הֵינּוּ (שם ב) וְנִהְרּוּ אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם.

שְׁנִינּוּ, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת לְכָל צָדִיק וְצָדִיק חֲפָה בִירוּשָׁלַיִם, (ירמיה טז) קוֹל שְׁשׂוֹן וְקוֹל שְׂמִחָה קוֹל חֲתָן וְקוֹל כְּלָה, כְּשֶׁתָּשׁוּב הַמַּלְכָּה לְמִלְךָ וְיַעֲשֶׂה לָּהּ אֲרוּסִין. זֶהוּ שְׂכֵתוֹב (שיר ג) צְאִינָה וּרְאִינָה וְגו' בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שְׂמִחַת לְבוֹ. בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ – זֶה מִתֵּן תּוֹרָה. וּבְיוֹם שְׂמִחַת לְבוֹ – זֶה בְּנִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שְׂיִבְנֶה בְּמַהֲרָה בְיָמֵינוּ.

וּמוֹלְדֵתָּהּ אֲשֶׁר הוּלְדֵת אַחֲרֵיהֶם לָךְ יִהְיוּ, זֶה יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, לְאָבוֹת שֶׁהֵם מְרַכְּבוֹת יִהְיוּ שְׂמוֹתֵיהֶם בְּסוּד שְׁנוּלְדוֹ לְאַחַר מִכָּן, עַל שֵׁם שְׂאֲחֵיהֶם יִהְיוּ מְקַרְיָבִים בִּירוּשָׁה שְׁלָהֶם.

לְמִדְּנוּ, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, וּמוֹלְדֵתָּהּ – זֶה יִירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה, (ויקרא יח) מוֹלְדֵת בֵּית, בְּפָרֶשֶׁת עֲרִיּוֹת. יִירוּשָׁלַיִם לְמַטָּה. גְּבָרִים שְׁנוּלְדוֹ זֶה יִירוּשָׁלַיִם. אַחַר זֶה שִׁישׁוּבוּ הָעוֹלָם לְרַבּוֹן הַשָּׁמַיִם בִּירוּשָׁלַיִם, כְּשֶׁהִתְגַּדְּרוּ לֹא נִקְרְאוּ אֲלָא עַל שְׁמֵם, שֶׁהוּא בֶן יִשְׂרָאֵל, וְלֹא יִקְרְאוּ כְמוֹ שְׂאֲבוֹתֵיהֶם, גַּר מְקוּטָקִיָּא, אֲלָא בְּזֵה יִשְׂרָאֵל.

לָּךְ יִהְיוּ – צָרִיף לומר עַל שֵׁם יִשְׂרָאֵל הֵם יִקְרְאוּ, עַל שֵׁם אַחֲיָהֶם יִקְרְאוּ בְּנַחֲלָתָם, וּכְשִׁישׁוּבוּ לֹא יִקְבְּלוּ יְרֵשָׁה אֵלּוּ עִם יִשְׂרָאֵל בְּאַרְץ, וְיִטַּל כָּל שִׁבְט וְשִׁבְט אֶת שְׁלוֹ, וְהֶאֱנָשִׁים מִמֶּנּוּ, כָּל אֶחָד לְפִי מִנְיָנוּ.

וְאֲנִי בְּבֹאִי מִפְּדֵן מִתָּה עָלִי רַחֵל בְּדֶרֶךְ וְגו'. רַבִּי אֲבָא פְתַח, (ירמיה לא) כֹּה אָמַר ה' קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמַע וְגו'. מַה כְּתוּב אַחֲרָיו? כֹּה אָמַר ה' מִנְעִי קוֹלְךָ מִבְּכִי וְעֵינַיִךָ מִדְּמָעָה כִּי יֵשׁ שֹׁכֵר לְפַעֲלֵתְךָ וְגו' וְשָׁבוּ בָנִים לְגְבוּלָם. לֹא אָמַר וְיָשׁוּבוּ, אֲלָא וְשָׁבוּ, כְּבָר שָׁבוּ.

בֵּא רֵאָה, אָמַר רַבִּי אֲלֵעָזָר, בְּשַׁעָה שִׁיְהִיָּה דִין עַל הָהָר, תִּתְעַטֵּר הַגְּבִירָה עַל הָהָר, וְהִיא סְבוּרָה שְׂבִינֵיהֶם אוֹבְדִים בְּדִין, וְסוּד – (ישעיה נד) רָנִי עֲקָרָה לֹא יִלְדָה פְּצָחִי רִנָּה וְצִהְלִי וְגו'. לְמִדְּנוּ, רַבִּים יִהְיוּ בְּנֵי הַכֶּסֶּא מְשָׁלָה, זֶהוּ שְׂכֵתוֹב כִּי רַבִּים בְּנֵי שׁוּמְמָה מְבַנִּי בְּעוֹלָה. תָּשׁוּב הַגְּבִירָה לְבַעֲלָהּ, (זכריה יד) בְּיוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשִׁמוֹ אֶחָד. **מִקְדָּם** לְכֵן תֵּאמַר הַגְּבִירָה לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֵיפֹה הַבָּנִים שְׁלִי? הוּא יֵאמַר לָּהּ, הֵם בְּדִין. הִיא תַחֲשֵׁב שֶׁהֵם אוֹבְדִים בְּדִין,

ובוכה על הדין של בְּנֵיָהּ, כִּי הָרִי הֶרְבֵּה יֵשׁ לָךְ לְקַחַת מִמֶּנִּי בְּשִׁלְהֶם,
שֶׁהִיְתָה עִמָּם, וְהָרִי שָׁבוּ מֵאַרְץ אוֹיֵב.

וְכִי לֹא הָיָה יוֹדֵעַ שְׂאֵמוּ מִתָּה? שֶׁם הָיָה עִמָּה כְּשִׁמְתָהּ. אֲלֹא יֹאמֵר
יִשְׂרָאֵל הָעֵלְיוֹן, כְּשִׁתְּבֹא גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל, תִּתְעוֹרֵר הַגְּבִירָה,
וְתִתְעוֹרֵר כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְתִעְרֹף קֶרֶב עִם הָעַמִּים, וְיָמוּתוּ מֵהֶם,
וְיִתְקַרְבוּ כַּמַּעַט לְבֹא אֶרֶץ. יֹאמֵר לָהּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁהִיא
בּוֹכָה: אֵל תִּפְחָדִי, יֵשׁ שָׂכָר לְבָנִים שִׁמְתוּ עַל שְׁמִי, הָאֲחֵרִים הָרִי שָׁבוּ,
אֵלּוּ יָשׁוּבוּ לְתַחִית הַמֵּתִים.

מִתָּה עָלֵי רַחֵל. מִתָּה עַל יַחֲוֹד שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְלִכְן
נֹאמַר בְּעוֹד כְּבֵרַת אֶרֶץ לְבֹא, שִׁמְתוּ עַל יַחֲוֹד שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא מִחוּץ לְאַרְץ, בְּאַרְץ זוֹ לֹא יָמוּת אֶחָד מֵהֶם.

שְׁנֵינּוּ, אָמַר רַבִּי אֲבָא, עֲתִידִים יִשְׂרָאֵל לְעֲרֹב קֶרֶב בְּדֶרֶךְ אֶפְרַת
וְיָמוּתוּ מֵהֶם עִם רַב, וְאַחַר כֵּן יִקְוֶמוּ בְּתַחִית הַמֵּתִים. יוֹתֵר
שֶׁלְטוֹן יִהְיֶה לָהֶם שִׁמְתוֹ בְּדֶרֶךְ זוֹ מִכֹּל שֶׁהָיָה לְפָנֵיהֶם בִּירוּשָׁלַיִם.
וְלָמָּה נִקְרָא שֵׁם הַמְּקוֹם הַקְּדוֹשׁ שֶׁל מְקוֹם זֶה לַחֵם? מִשּׁוּם שֶׁהוּא
מִשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שָׁבוּ, שִׁימּוּתוֹ שֵׁם עַל שְׁמוֹ י"ד,
שִׁימּוּתוֹ שֵׁם עַל שְׁמוֹ י"ה, לַחֵם בְּגִלוּת, בְּשִׁבִיל שֶׁהוּא מִשְׁמוֹ שֶׁל
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

וַיִּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי אֵלֶּהָ. רַבִּי אֲבָא פָּתַח, (ישעיה מט)
וַאֲמַרְתָּ בְּלִבְבְּךָ מִי יֵלֵד לִי אֶת אֵלֶּהָ. מָה רָצָה בְּזֵה? יִשְׂרָאֵל
שֶׁלְמִטָּה רָאָה שְׁיִבְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְפָנָיו, כְּשִׁיבְאוּ (שם יא) מֵעִלָּם
וּמִשְׁנַעַר וּמִחֲמַת וּמֵאֵי הַיָּם, וְיִתְכַנְּסוּ כֻלָּם וְיִהְיוּ רַבִּים, תֹּאמַר
הַשְׂכִּינָה: מֵאִיפֹה כָּל אֵלֶּהָ, וְאִין בָּהֶם פְּסוּל מִבְּנֵי נְכָרִים? יֹאמְרוּ לוֹ,
אֲנַחְנוּ כְּלָנוּ מִבְּנֵיךָ וְאִין בְּנוֹ נְכָרֵי עַמָּנוּ, שִׁיפְרְדוּ זֶה מִזֶּה וְיִכְרוּת אוֹתָם
כְּאֶחָד, וְיִתְגַּדְּרוּ, וְיָשׁוּבוּ גְרִים עִם יִשְׂרָאֵל וְיִהְיוּ כְּאֶחָד.

שְׁנֵינּוּ, קָשִׁים גְרִים לְיִשְׂרָאֵל כְּסַפְּחַת בְּעוֹר הַחִי, לְאַרְצָם. כְּתוּב (שם)
(יד) כִּי יִרְחַם ה' אֶת יַעֲקֹב וּבָחַר עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל [וּגוֹ'] וְנִלְוֶה הַגֵּר
עֲלֵיהֶם וְנִסְפְּחוּ עַל בֵּית יַעֲקֹב. כְּשִׁיָּשׁוּבוּ לְאַרְצָם הַבָּנִים וְתִהְיֶה בֵּינֵיהֶם
אֲהָבָה, יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשְׁמוֹ אֶחָד, יִתְלוּ גְרִים עִם יִשְׂרָאֵל וְיִהְיוּ לָהֶם
כְּסַפְּחַת בְּבִשְׂרָם.

וְכֵן כֵּן לָמָּה? בֹּא שְׁמַע, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, עַל תַּחֲוִמֵי הָאֶרֶץ שֶׁלְכָל
אֶחָד יִהְיֶה רְצוֹן לְדוֹר בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל וְיִתְרָאוּ הַדִּירִים כְּתוּב (שם נד)

ויתדתיך חזקי. רוצה לומר, היתדות שהיו עמך מההתחלה, חזקי אותם, ועזר להם יותר משאר העמים כביכול, שאתה הסתפלת לחזק אותם בכל העמים האחרים, ויהיו רבים.

ויאמר יוסף אל אביו בני הם אשר נתן לי אלהים בזה. רבי שמעון שנה, מכאן (דברים ד) וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל. יאמר ישראל למטה, כשישראל עליהם מלמעלה, בני הם, שנתן לי הקדוש ברוך הוא תורה, כמה שדעתם ומנהגייהם אמתיים בהנהגות התורה [שנתתי להם].

בא ראה, כשיהיו ישראל תחת כנפי השכינה, התורה] שלהם נקראת זה, זהו שפכתוב (שמות טו) זה אלי ואנוהו. ובכל זמן שלא היה דוד מדבר תחת כנפי השכינה דבר זה, אלא מתנבא מה שיהיה, נקראת זאת.

רב נחמן אמר מכאן, (תהלים כז) אם תחנה עלי מחנה לא יירא לבי וגו' בזאת אני בוטח, זאת – זו תורה תהיה לכשיבא המשיח, ולכן (שיר ב) וקול התור נשמע בארצנו. למה נמשלה התורה לגוזל? מה גוזל קולו ערב – אף דברי התורה קולם ערב, והקול הזה יהיה כשיבא המשיח ליום הדין.

למדנו, הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו. הנצנים – אלו האבות של המרכבה שמן העולם הם יקומו ויתראו. עת הזמיר הגיע – התשבחות שישבחו הלויים כשישובו לעבודתם כבתחלה. וקול התור – אשר נתן לי אלהים בזה, דברי תורה שהם ערכים כקול התור הזה, ז"ה וזא"ת תור שוים.

מה רוצה לומר? וסוד הדבר – בזמן שלא תהיו תחת כנפי השכינה, א' של זאת יורד, והוא מתחת לכל, ועולה ה' של זה אל ואנוהו משחרב הבית, שה"א לא יכלה לדור ולהיות בין עמים נכרים, שה"א קדושה חתוכה מן השם. ה"א אלף: ה"א עדיפה בקדושה, א' עדיפה לאותיות. כשישובו ישראל לארצם, ה"א קדושה שהיא חתוכה מן השם של הקדוש ברוך הוא, תשוב בזה ויצא מנין מתקן.

רבי אבא פתח ואמר, (ישעיה מ) מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת תכן. זה תור, שוין כביכול ז' לר', ר' לת', ו' לה', זרת של הקדוש ברוך הוא בשש מאות שבעים שנים. מכאן מן השמים ועד הארץ, כיצד? תו"ר, זר"ת ו"ה ה"ו תר"ז. הקדמה ה' לו' והקדמה

ו' לת', ת' לר', ר' לז', (שמות כח) רבוע יהיה כפול זרת ארכו וזרת רחבו כפול.

ויאמר קחם נא אלי ואברכם. יאמר, משהו מתעסקים בדברי תורה והיתה מדה זו בין חכמיהם, אברך אותם, והסוד - (בראשית לב) ויאמר אליו מה שמך ויאמר יעקב. ויאמר למה זה תשאל לשמי. ויאמר יעקב, מנין זה למנין הראשון שלפניו, כמו שפרשנו במקומו. **וסוד אחר** - וישאל יעקב וגו', ויאמר למה זה תשאל לשמי ויברך אתו שם. זה לא עתיד, אלא בזכותו של זה לברך אותם. וסוד גדול שני במקום של הפסוק הזה, אבל לא באתי לפניך אלא להשמיע פסוק זה שאמרתי מלפני שאמרתי לך שהתורה נקראת זה. כתוב (שופטים ה) זה סיני מפני ה' אלהי ישראל, כשנתנה תורה על ידי משה, (שמות לב) כי זה משה האיש, (שמות טו) זה אלי ואנוהו. התורה היתה יורדת מלפני אלהי ישראל.

ויעניו ישראל כבדו מזקן וגו'. ולכן אינך מוצא כמותו, וכשיהיו בגלות כל זמן החרבן הזה, יזדקנו, ולא יוכלו לראות פני שכינה עד שתבא בהם רוח אחרת.

מקדם לכן נטמאו בארץ העמים ולא היו בדרכי התורה כמו שהיו צריכים ללכת, וישבו זמן רב בין נכרים דור אחרי דור ולמדו מדרכיהם. כשישובו פני השכינה לארצם, בתחלה לא יוכלו לראות פני שכינה עד שיתן הקדוש ברוך הוא רוחו להם.

רבי חייא פתח, (יחזקאל לו) ואת רוחי אתן בקרבכם. ואחר כך, ועשיתי את אשר בחקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם. מאחר שיתן רוחות בכם וגם קדשה, בדרכי תלכו ותתהלכו.

לא יוכל לראות. רבי אבא פתח ואמר, (משלי יז) באור פני מלך חיים ורצונו כעב מלקוש. כשיקבלו פני שכינתו של הקדוש ברוך הוא, ויתעסקו באותן מרכבות שמהן חיות העולם.

בא ראה, לא תמצא בפסוקים הללו כלם לשון אלא לאנשים, (תהלים עז) גם לשוני כל היום תהגה צדקתך. ולא תמצא בפסוקים הללו בקדוש ברוך הוא, ומשום כך ישובו לארצם ויתן בהם הקדוש ברוך הוא רוח חכמה, לשונם תהיה תמיד. (עד כאן אינו מן הזהר)

ויחיי יעקב וגו'. רבי חייא פתח ואמר, (ישעיה ס) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגו'. אשריהם ישראל יותר מכל אמות

עובדי עבודת כוכבים ומזלות, שהקדוש ברוך הוא קרא אותם צדיקים להוריש להם ירשת עולמים בעולם הבא, להתענג באותו עולם, כמו שכתוב (ישעיה נח) אז תתענג על ה'. מה הטעם? בגלל שנדבקים בגוף של המלך, שכתוב (דברים ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום.

רבי יצחק פתח ואמר, ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ, פסוק זה הוא סוד עליון בין קוצרי השדה, שהרי בסוד האגדה שנה רבי שמעון שירשת הירשה העליונה של אותה ארץ, אין מי שירש אותו פרט לאותו שנקרא צדיק. [של הארץ הזאת, ואין מי שירש אותה פרט לאותו שנקרא צדיק, שהרי הצדיק יורש את הגבירה ודאי] שהרי הגבירה נדבקה בו להתפשם, והצדיק יורש ודאי את הגבירה הזו.

אף כן, בחיבותו של הקדוש ברוך הוא לישראל אמר ועמך כלם צדיקים. ולכן לעולם יירשו ארץ, ראויים לירש את הגבירה. מה הטעם נקראו צדיקים, ומה הטעם יורשים את הגבירה? משום שנמולו, כמו ששנינו, כל מי שנמול ונכנס [בברית הקדש ונכנס בזו] בירשה זו ושמר את הברית הזו, נכנס ונדבק בגוף המלך ונכנס בצדיק זה, ולכן נקראו צדיקים, ועל כן לעולם יירשו ארץ. איזו ארץ? זו ארץ החיים.

חזר ואמר, נצר מטעי מעשה ידי להתפאר. נצר מטעי – ענף מאותם ענפים שנטע הקדוש ברוך הוא כשברא את העולם, שכתוב (בראשית ב) ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם, וארץ זו היא אחד מהם, ומשום כך נצר מטעי מעשה ידי להתפאר.

דבר אחר ועמך כלם צדיקים – זה יעקב ובניו שירדו מצרימה בין עם קשי ערף, ונמצאו כלם צדיקים, ולכן כתוב לעולם יירשו ארץ, שמשם עלו לרשת את הארץ הקדושה.

ויחי יעקב בארץ מצרים. למה פרשה זו סתומה? רבי יעקב אמר, בשעה שמת יעקב, נסתמו עיניהם של ישראל. רבי יהודה אמר, שאז ירדו לגלות והשתעבדו בהם.

רבי שמעון אמר, מה כתוב למעלה? וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גשן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד, וכתוב ויחי יעקב, שלא ראוי להפריד בין זה לזה. מה הם עומדים בתפנוקים של מלכים

ומקבלים לעצמם ענג וכסופים, אף יעקב גם עומד בתפנוקי מלכים בענג וכסוף לעצמו, לא נפרד זה מזה.

וכאן נקרא ויחי, שהרי כל ימיו לא נקרא ויחי, משום שכל ימיו היו בצער, בצער נמצאו, כתוב עליו (איוב ג) לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רגז. אחר שירד למצרים נקרא ויחי. ראה את בנו מלך, ראה את כל בניו צדיקים וכלם בתפנוקי ותענוגות העולם, והוא יושב ביניהם כיון טוב ששוקט על שמריו, ואז נקרא ויחי יעקב, ולא הפריד בין ויפרו וירבו מאד לבין ויחי יעקב, וכך ראוי.

שבע עשרה שנה. מה הטעם שבע עשרה שנה? אלא אמר רבי שמעון, כל ימי יעקב היו בצער. בצער עבר אותם בהתחלה. כיון שראה את יוסף והיה עומד לפניו, כשיעקב מסתכל ביוסף, היה נשלים בנפשו כאלו ראה את אמו של יוסף, שיפיו של יוסף דומה ליפיה של רחל, והיה מדמה בעצמו כמו שלא עבר עליו צער בימיו. **וכשיוסף** נפרד ממנו, אז התקיים בו, לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רגז, שזה היה קשה ליעקב מפל מה שעבר. ובזמן שיוסף נפרד ממנו מה כתוב? (בראשית לו) יוסף בן שבע עשרה שנה היה רעה וגו'. וכל ימי יעקב לא היה לו צער כזה, והיה בוכה כל יום על אותן שבע עשרה שנה של יוסף.

מה השיבו לו? (שם מו) ויוסף ישית ידו על עיניו. הרי לך שבע עשרה שנים אחרות בענוגים ותפנוקים והנאות וכסופים. זהו שכתוב ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה וגו'. שנינו, שכל אותן שנים שכינת כבודו של הקדוש ברוך הוא נמצאה עמו, ולכן אלו נקראו חיים.

בא ראה, כתוב ותחי רוח יעקב אביהם. נראה היה שבתחלה מתה היתה אותה הרוח שלו ולא היה מתכוון לקבל רוח אחרת, שהרי רוח שלמעלה לא שורה בריקנות. אמר רבי יוסי, שכינה לא שורה אלא במקום שלם, ולא במקום חסר, ולא במקום פגום, ולא במקום עצוב, אלא במקום שהתכוון, במקום שמחה, ולכן בכל אותן שנים שיוסף נפרד מאביו ויעקב היה עצוב, לא שרתה בו שכינה.

שנינו, אמר רבי אלעזר אמר רבי אבא, כתוב (תהלים ק) עבדו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה. להוציא, שאין עבודת הקדוש ברוך הוא אלא מתוך חדוה. שאמר רבי אלעזר, אין שכינה שורה

מתוך עצבות, שכתוב (מלכים-ב ג) ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן. מנגן מנגן שלש פעמים לשם מה? כדי לעורר רוח משלמות הכל, שהוא רוח שלם.

אמר רבי אבא, שם שנינו, הכל נמצא מארבעה צדדים, וכל השרשים של העליונים והתחתונים בהם אחוזים. ושנינו, זה נכנס וזה יוצא, זה סתום וזה מפרש, אחוז אחד בחברו, והם אבות הכל.

רבי שמעון אמר, (דברים י) רק באבתיך חשק ה'. כתוב באבתיך, ממש שלשה, ומשמע שכתוב רק - רק ממש, ומאלה נפרדים ונאחזים כל שאר האחרים ועולים השם להתעטר.

שנינו, אמר רבי יוסי, מן היום שהתעלה רבי שמעון מהמערה, הדברים הללו לא נתכסו מן החברים ובסודות עליונים היו מסתכלים ומתגלים מביניהם, כאלו שנתנו באותה שעה בהר סיני, אחר שמת כתוב (בראשית ה) ויסכרו מעינות תהום וארבות השמים, והיו החברים מרחשים דברים, ולא מתקיימים בהם.

שיום אחד היה יושב רבי יהודה על פתחה של טבריה וראה שני גמלים שמעלים בגדי צמר מעל הכתפים. נפל המשא של בגדי הצמר, וכאו צפרים, ועד שלא הגיעו עליהם, התבקעו.

אחר כך באו כמה צפרים, והיו הולכים אחריהם, ושהו [וזרקו] אותם בסלע, ולא התבקעו, והיו צווחים להם ולא היו נפרדים. שמעו קול אחד עטרת העטרות שורה בחשכה והבעלים בחוץ.

עד שהיה יושב, עבר איש אחד, השגיח בהם ואמר, לא קים זה מה שכתוב (בראשית טו) וירד העיט על הפגרים וישב אתם אברם. אמר רבי יהודה, והרי עשינו ולא התפרדו. החזיר ראשו אותו האיש ואמר, עדין לא מרט זה ראשו של אדוניו ועדין לא הקריח את הגבירה. רץ אחריו שלשה מילין ולא אמר לו. חלשה דעתו של רבי יהודה.

יום אחד נרדם תחת עץ וראה בחלומו ארבע כנפים מתקנות ועולה עליהן רבי שמעון וספר תורה עמו, ולא השאיר כל ספרי הסודות העליונים ואגדה שלא העלה אותם עמו, והעלה אותם [והעלו אותן] לרקיע, וראה שהוא מתכסה מהעינים ולא התגלה.

בַּשְּׁהַתְעוֹרָר, אָמַר, וּדְאֵי מְשַׁמֵּת רַבִּי שְׁמַעוֹן, הַחֲכָמָה הַסֵּתְלָקָה מִן הָאָרֶץ. אוֹי לְדוֹר שֶׁהָאֶבֶן הַטּוֹבָה הַזֶּה, שֶׁהָיוּ נִרְאִים [מִתְאַחֲדִים] מִמֶּנָּה וְסוּמְכִים עָלֶיהָ עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, נֶאֱבָדָה מֵהֶם.

בַּא אֶל רַבִּי אַבְא, סֵפֶר לוֹ. הָרִים רַבִּי אַבְא אֶת יָדָיו עַל רֵאשׁוֹ וּבָכָה וְאָמַר, רַבִּי שְׁמַעוֹן רַחֲמִים שְׁטוּחָנוֹת מִמֶּנּוּ מִן טוֹב כָּל יוֹם וְלוֹקְטִים אוֹתוֹ, כִּכְתוּב (במדבר יא) הַמִּמְעִיט אֶסְף עֲשָׂרָה חֲמָרִים, וְעִכְשָׁו הָרַחֲמִים וְהַמֶּן הַסֵּתְלָקוֹ וְלֹא נִשְׁאַר מִמֶּנּוּ בְּעוֹלָם, פָּרַט לְמָה שֶׁכְּתוּב (שמות טז) קַח צְנֻצֹת אַחַת וְתֵן שָׁמָּה מְלֵא הָעֵמֶר מִן וְהִנַּח אוֹתוֹ לְפָנַי ה' לְמִשְׁמַרְתּוֹ. וְאֵלּוֹ בְּהַתְגַּלוֹת לֹא כְּתוּב אֶלָּא לְמִשְׁמַרְתּוֹ, לְהַצְנִיעָה. עִכְשָׁו מִי יְכוֹל לְגַלוֹת סוּדוֹת וּמִי יֵדַע אוֹתָם.

לְרַחֵשׁ לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה בְּלַחֵשׁ, [אָמַר לוֹ רַבִּי אַבְא] וּדְאֵי אוֹתוֹ אִישׁ שְׂרָאִיתָ הָיָה אֵלָיָהּ, וְלֹא רָצָה לְגַלוֹת סוּדוֹת כְּדֵי שֶׁתֵּדַע אֶת שְׂבָחוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן שֶׁהָיָה בְיָמָיו וַיִּכְפּוּ הַדּוֹר עָלָיו. אָמַר לוֹ, מִסְפִּיק לְבַכּוֹת בְּכִיָּה עָלָיו.

רַבִּי יְהוּדָה הָיָה בּוֹכָה כָּל יוֹם עָלָיו, שֶׁהָרִי נִפְגַּשׁ עִמּוֹ בְּאֶדְרָא הַקְּדוּשָׁה שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן וְשְׂאָר הַחֲבָרִים. אָמַר לוֹ, אוֹי שְׂלֵא הַסֵּתְלָקָתִי אוֹתוֹ יוֹם עִם אוֹתָם שֶׁלְּשָׁה שֶׁהַסֵּתְלָקוֹ, וְלֹא לְרֵאוֹת דּוֹר זֶה, שֶׁהָרִי מִתְהַפֵּךְ.

אָמַר לוֹ, רַבִּי, אָמַר לִי, כְּתוּב (שם כח) וְהֵם יִקְחוּ אֶת הַזֶּהָב וְאֶת הַתְּכֵלֶת וְאֶת הָאֲרָגָמָן וְאֶת תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת הַשֵּׁשׁ, וְאֵלּוֹ כֶּסֶף לֹא כְּתוּב, וְהָרִי כְּתוּב זָהָב וְכֶסֶף? אָמַר לוֹ, וְהָרִי גַם נִחֲשֶׁת, שֶׁכֶּסֶף וְנִחֲשֶׁת הָיוּ בַחֲשָׁבוֹן, וְכֵאֵן לֹא. אֶלָּא אִם לֹא שֶׁגִּלָּה הַמְּנוֹרָה הַקְּדוּשָׁה בְּמִקְוָמוֹ - לֹא הִצְטַרְכְּתִי לְגַלוֹת.

פִּתְחָה וְאָמַר, (חגי ב) לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נְאֻם ה'. הֵינּוּ שְׁכַתוּב (תהלים טו) הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לֵה'. בְּכִמָּה מְקוֹמוֹת הַסֵּתְפִלְתִּי בְּכִלֵּי הַקֶּדֶשׁ הַלְלוּ, שְׁכַתוּב (ויקרא טז) בְּגִדֵי קֹדֶשׁ הֵם, וְכְתוּב (שמות כח) וְעָשׂוּ בְּגִדֵי קֹדֶשׁ. אִיזוֹ קֹדֶשׁהּ כָּאֵן? אֶלָּא כִּף שְׁנֵינּוּ, קֹדֶשׁהּ הֵם בְּכָל מְקוֹם, וְכְתוּב בְּגִדֵי קֹדֶשׁ הֵם. וְעָשִׂיתָ בְּגִדֵי קֹדֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

שְׁלֵמְדִנּוּ, כִּהֵן גְּדוֹל לְמַעְלָה, כִּהֵן גְּדוֹל לְמַטָּה. לְבוּשֵׁי כְבוֹד לְמַעְלָה, וְלְבוּשֵׁי כְבוֹד לְמַטָּה. וּמָה שְׂלֵא אָמַר כֶּסֶף וְנִחֲשֶׁת, לְמִקְוָם אַחַר הֵם הַתְּעָלוּ, שְׁכַתוּב (שם כז) כָּל עַמּוּדֵי הַחֲצָר

סביב מחשקים כסף וגו', וכתוב ואדניהם נחשת, שהם כלים לשמוש שהמשכן ישתמש בהם.

אבל כאן בלבושי כבוד האלו לא צריך להשתמש בהם אדם אחר, פרט לכהן הגדול ששמן משחת קדש על ראשו, שכתוב (שם כח) ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת, שבאותם לבושים הוא דומה לגון שלמעלה.

השלמה מההשמטות (סימן נ"ב)

לי הכסף ולי הזהב. מה זה לי הכסף ולי הזהב? משל למה הדבר דומה? למלך שהיו לו שני אוצרות, אחד של כסף ואחד של זהב, שם של כסף בימינו, ושל זהב בשמאלו. אמר, זה יהיה מזמן וקל להוצאה. ועושה דבריו בנחת, והוא יהיה דבק עם הענניים ומנהיגם בנחת, כאותה שאמרנו ימינך ה' נאדרי בכח.

ואם שמח אדם בחלקו – טוב, ואם לאו – ימינך ה' תרעץ אויב. מה זה ימינך ה' תרעץ אויב? אמר לו, זה הזהב, שכתוב לי הכסף ולי הזהב. ולמה נקרא שמו זהב? שבו כלולות שלש מדות. הז' – שבע מדות, הה' – חמש אחרונות [אחרונה], הב' – חכמה ובינה. ונקראת נשמה זו על שם אצילות, חמש ספירות אחרונות, וחמש שמות לנשמה [נר"ן ח"י הסימן – נפש רוח נשמה חיה יחידה] – רוח חיה יחידה נשמה נפש.

מה מעשהו? כסא היא ה', לז', שכתוב כי גבה מעל גבה שמר וגבהים עליהם, וב' היא קיומם, כמו שנאמר בכראשית. ומה מעשהו כאן? משל למה הדבר דומה? לאחד שהיה לו בת טובה ונעימה ושלמה ונאה, והשיאה לבן מלך, והלבישה ועטרה וקשטה, ונתנה לו עם ממון רב. אמר, אפשר למלך זה לשבת חוץ מביתו? אמרת לא. אפשר לו לשבת כל היום תמיד עמה? אמרת לא. הא כיצד? שם חלון בינו לבינה, וכל שעה שצריכה הבת לאביה או האב לבתו, מתחברים יחד בחלון. זהו שכתוב כל כבודך בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה (ע"כ). [וכתוב] [ווייהם כסף] ואדניהם נחשת, שהם כלי שמוש שהמשכן ישתמש בהם.

אבל כאן בלבושי הכבוד הללו לא צריך להשתמש בהם איש אחר, פרט לכהן הגדול, ששמן משחת קדש על ראשו,

שְׁכָתוֹב [וְעִשִּׂיתָ] בְּגֵדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אַחִיד לְכַבּוֹד וּלְתַפְאֶרֶת, בְּאוֹתָם
לְבוּשִׁים דּוֹמֵה לְגֹזֶן עֲלִיּוֹן: (ע"כ מההשמות)

לְמִדְנֹה, וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אוֹי לְעוֹלָם,
שֶׁהָרִי בְּנֵי אָדָם לֹא רוֹאִים וְלֹא שׁוֹמְעִים וְלֹא יוֹדְעִים, שֶׁהָרִי
כָּל יוֹם וַיּוֹם קוֹל הַכְּרוֹז נִשְׁמָע בְּמֵאֵתִים חֲמִשִּׁים עוֹלָמוֹת.

שְׁנֵינּוּ, עוֹלָם אֶחָד נוֹדַע לְמַעְלָה, וּכְשֶׁהַכְּרוֹז יוֹצֵא, אוֹתוֹ הָעוֹלָם
מִזְדַּעְזָע וּמִתְחַלְחַל יוֹצֵאת שְׁתֵּי צְפָרִים שְׁעוֹלוֹת מֵאוֹתוֹ
הָעוֹלָם, שֶׁמְדוֹרָם תַּחַת הָעֵץ שָׁבוּ מֵרְאֵה הַחַיִּים וְהַמּוֹת.

יוֹצֵאת צְפוּר אַחַת לְצַד דְּרוֹם, וְצְפוּר אַחַת לְצַד צְפוֹן, וְצְפוּר אַחַת
כְּשֶׁמְאִיר הַיּוֹם, וְאַחַת כְּשֶׁנֶּחֱשַׁף הַיּוֹם, וְכָל אַחַת וְאַחַת
קוֹרֵאת וּמְכַרִּיזָה מַה שֶׁשׁוֹמְעִים מֵאוֹתוֹ כְּרוֹז.

אַחַר כֵּן רוֹצוֹת לְהַתְעַלּוֹת לְמִקּוֹמָן, וּנְשַׁמְטוֹת רַגְלֵיהֶן בְּנִקְבַּ תְּהוֹם
רְבָה, וְנִלְכְּדוֹת בְּתוֹכָהּ עַד שֶׁנֶּחֱלַק הַלֵּילָה. וּכְשֶׁנֶּחֱלַק הַלֵּילָה,
הַכְּרוֹז קוֹרֵא: (קהלת ט) וְכִצְפָרִים הָאֲחִזוֹת בְּפֶחַ כְּהֵם יוֹקְשִׁים בְּנֵי הָאָדָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּלְכְּדוֹת רַגְלֵי בְּנֵי הָאָדָם וַיְמִיּוּ מִתְקַרְבִּים,
אוֹתוֹ יוֹם נִקְרָא יוֹם ה' לְהָשִׁיב רוּחוֹ אֵלָיו. שְׁנֵינּוּ, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה
פוֹקֵד אוֹתוֹ הַכֶּתֶר הַקְּדוֹשׁ עַל רוּחוֹ, וּמִיָּהוּ? שְׁכָתוֹב (תהלים ז) יְמִי
שְׁנוֹתֵינוּ כְּהֵם שְׁבָעִים שָׁנָה. וְהִיא כֶּתֶר שֶׁל שְׁבִיעֵי שֶׁל הַכֹּל.

וְאִם מִצַּד הַגְּבוּרָה הוּא בָּא – כְּתוֹב וְאִם בְּגְבוּרוֹת שְׁמַנִּים שָׁנָה, שְׁכָתֶר
הַגְּבוּרָה הוּא הָרִי שְׁמִינִי. מִכָּאֵן וְהִלָּאָה אֵין מְקוֹם לְהַמְשִׁיךְ, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר וְרַהֲבָם עֲמַל וְאָוֶן. בְּמִקּוֹם שֶׁלֹּא הָיָה יְסוֹד, הַבְּנִיץ לֹא עוֹמֵד.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֲשֶׁרֵיהֶם הַצְּדִיקִים, כְּשֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹצֵה
לְהָשִׁיב אֵלָיו אֶת רוּחוֹ אֵלָיו וְלִשְׁאֹב אוֹתָהּ רוּחַ לְתוֹכּוֹ.
שְׁנֵינּוּ, בְּשָׁעָה שֶׁרוֹצֵה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהָשִׁיב אֵלָיו אֶת רוּחוֹ, אִם
רוּחַ זוֹ הִיא שֶׁל צְדִיק, מַה כְּתוֹב? (קהלת יב) וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים
אֲשֶׁר נִתְּנָהּ.

וְאִם לֹא נִמְצָא צְדִיק, אוֹי לְאוֹתָהּ רוּחַ שֶׁצְרִיכָה לְרַחֵץ בְּאֵשׁ שְׁדוּלְקַת
וְלְהַתְקֵן כְּדִי לְהִשְׁאֹב לְגוֹף הַמְּלָךְ. וְאִם לֹא נִתְקַנְתָּ, אוֹי לְאוֹתָהּ
רוּחַ שֶׁמִּתְגַּלְגֵּלֶת כְּאֶבֶן בְּכַף הַקְּלַע, שְׁכָתוֹב (שמואל-א כה) וְאֵת נַפְשׁ
אִיבִידָה יִקְלַעְנָה בְּתוֹךְ כַּף הַקְּלַע. שְׁנֵינּוּ, אִם אוֹתָהּ רוּחַ זוֹכָה, כְּמָה
טוֹבוֹת גְּנוּזִים לָהּ בְּאוֹתוֹ עוֹלָם שְׁכָתוֹב (ישעיה סד) עֵינַי לֹא רָאִיתָ אֱלֹהִים
זוֹלָתָךְ יַעֲשֶׂה לְמַחֲכָה לּוֹ.

אמר רבי יוסי, כשמתקרבים ימי אותו האיש, שלשים יום מכריזים עליו בעולם, ואפלו צפרי השמים מכריזים עליו. ואם צדיק הוא, שלשים יום מכריזים עליו בין הצדיקים בגן עדן.

שנינו, כל אותם שלשים ימים נשמתו יוצאת ממנו בכל לילה, ועולה ורואה את מקומה באותו העולם, ואותו אדם לא יודע ולא משגיח ולא שולט בנשמתו כל אותם שלשים יום כמו שהיה בתחלה, שכתוב (קהלת ח) אין אדם שליט ברוח לכלא את הרוח וגו'. אמר רבי יהודה, מכשמתחילים אותם שלשים יום, צלם האדם נחשף, והדמות שנראית בארץ נמנעת.

רבי יצחק היה יושב יום אחד על פתחו של רבי יהודה והיה עצוב. יצא רבי יהודה ומצא אותו בשער שלו שהיה יושב ועצוב. אמר לו, מה יום זה משאר ימים?

אמר לו, באתי אליך לבקש ממך שלשה דברים. אחד – שכאשר תאמר דברי תורה ותזכיר מאותם דברים שאני אמרתי, שתאמר אותם בשמי, כדי להזכיר את שמי. ואחד – שתזכה את יוסף בני בתורה. ואחד – שתלך לקברי כל שבעת הימים ותבקש בקשתך עלי.

אמר לו, מנין לך? אמר לו, הרי נשמתו מסתלקת ממני בכל לילה, ולא מאירה לי בחלום כמו שהיתה בתחלה. ועוד, שכאשר אני מתפלל ומגיע לשומע תפלה, אני משגיח בצלמי שבכתל ולא רואה אותו, ואמרתי, הואיל והצלם העבר ולא נראה, שהרי הכרוז יוצא ומכריז, שכתוב (תהלים ט) אף בצלם יתהלך איש – כל זמן שצלם האדם לא יעבר ממנו, יתהלך איש ורוחו עומדת בתוכו. כשהעבר צלם האדם ולא נראה, אז הוא מעבר מהעולם הזה.

אמר לו, ומכאן, שכתוב (איוב ח) כי צל ימינו עלי ארץ. אמר לו, כל הדברים הללו שאתה רוצה שאני אעשה, אבל אבקש ממך, שבאותו עולם תברר את מקומי אצלך כמו שהייתי בעולם הזה. בכה רבי יצחק ואמר, בבקשה ממך שלא תפרד ממני כל הימים הללו.

הרבו לרבי שמעון, מצאוהו שהיה יושב ועוסק בתורה. זקף עיניו רבי שמעון וראה את רבי יצחק, וראה את מלאך המות שרץ לפניו ורוקד לפניו. קם רבי שמעון, ואחז ביד רבי יצחק. אמר, גוזרני

שמי שרגיל להכנס – יכנס, ומי שלא רגיל להכנס – לא יכנס. נכנסו רבי יצחק ורבי יהודה, קשר את מלאך המות בחוץ.

התבונן רבי שמעון, וראה שעד עכשו טרם הגיע זמן, שהרי עד שמנה שעות של היום היה זמן. הושיבו לפני רבי שמעון והיה מלמדו בתורה. אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו, שב על הפתח, ומה [ומי] שתראה אל תדבר עמו. אם ירצה להכנס לכאן, תשביע אותו שבועה שלא יכנס.

אמר רבי שמעון לרבי יצחק, ראית את דמות אביך היום או לא? שהרי שנינו, בשעה שאדם מסתלק מן העולם, אביו וקרוביו נמצאים שם, ורואה אותם ונודע להם, וכל אותם שיהיה מדורו עמם שבאותו עולם בדרגה אחת, כלם מתכנסים ונמצאים עמו, והולכים עם נשמתו עד המקום שתשרה במקומה. אמר, עד עכשו לא ראיתי.

בין כך קם רבי שמעון ואמר, רבון העולם, נודע רבי יצחק אצלנו, והוא מאותן שבע עינים של כאן. הרי אחזתי אותו ותן לי. יצא קול ואמר: כסא אדוננו קרבה בכנפי רבי שמעון, הרי הוא שלך ועמך יבא בזמן שתכנס לשרות בכסאך. אמר רבי שמעון, ודאי.

בין כך ראה רבי אלעזר שהיה מסתלק מלאך המות, ואמר, אין גזר דין במקום שמצוי רבי שמעון בר יוחאי. אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו, תכנס לכאן ואחז ברבי יצחק, שהרי ראיתי בו שהוא פוחד. נכנס רבי אלעזר ואחז בו, ורבי שמעון החזיר פניו ולמד תורה.

נרדם רבי יצחק וראה את אביו. אמר לו, בני, אשרי חלקך בעולם הזה ובעולם הבא, שהרי בין העלים של עץ החיים שבגן עדן נתון [אתה יושב] עץ גדול וחזק בשני עולמות, והוא רבי שמעון בר יוחאי, שהרי הוא אחז אותך בענפיו. אשרי חלקך בני.

אמר לו, אבא, ומה אני שם? אמר לו, שלשה ימים היו שפסו את חדר משפכך, ותקנו לך חלונות פתוחים להאיר לך מארבעת צדדי העולם, ואני ראיתי מקומך ושמחתי, שאמרתי אשרי חלקך בני, מחוץ לזה שעד עכשו לא זכה בך בתורה.

והרי עכשו היו עתידים לבא אליך שנים עשר צדיקים מהחברים, ועד שהיו יוצאים התעורר קול בכל העולמות: מי הם החברים [השבילים] שעומדים כאן? התעטרו בשביל רבי שמעון, בקשה בקש ונתנה לו.

ולא זה לבדו, שהרי שבעים מקומות מתעטרים כאן בשבילו, ובכל מקום ומקום פתוחים פתחים לשבעים עולמות, וכל עולם ועולם נפתח לשבעים רצים, וכל רץ ורץ נפתח לשבעים פתחים עליונים, ומשם נפתחו דרכים לעתיק, נסתר הכל, לראות באותה נעימות עליונה שמאירה ומהנה לכל, כמו שנאמר (תהלים פז) לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו. מה זה ולבקר בהיכלו? הינו שפתוב (במדבר יב) בכל ביתי נאמן הוא.

אמר לו, אבא, כמה זמן נתנו לי בעולם הזה? אמר לו, אין רשות ולא מודיעים לאדם, אבל בהלולא הגדולה של רבי שמעון

תהיה עורך שלחנו, כמו שנאמר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וכיום שמחת לבו.

בין כך התעורר רבי יצחק, והיה צוחק ופניו מאירים. ראה רבי שמעון, והסתכל בפניו. אמר לו, דבר חדש שמעת? אמר לו, ודאי. אמר לו. השתטח לפני רבי שמעון.

למדנו, מאותו יום היה רבי יצחק אחוז את בנו בידו ומלמד אותו תורה, ולא היה עוזב אותו. כשהיה נכנס לפני רבי שמעון, הושיב את בנו בחוץ, וישב לפני רבי שמעון, והיה קורא לפניו, (ישעיה לח) ה' עשקה לי ערבני.

למדנו, באותו יום תקיף ומפחיד של האדם, כשמגיע זמנו להסתלק מהעולם, ארבעת צדדי העולם עומדים בדין הקשה, ומתעוררי דינים מארבעת צדדי העולם, וארבעה קשרים ניצים, וקטטה נמצאת ביניהם, ורוצים להפריד כל אחד לצדו.

הכרוז יוצא ומכריז באותו העולם, ונשמע במאתים שבעים עולמות. אם צדיק הוא – כל העולמות שמחים כנגדו, ואם לא – אוי לאותו האיש ולחלקו.

למדנו, באותו הזמן שהכרוז מכריז, אז יוצאת שלהבת מצד צפון, והולכת ובוצרת בנהר דינור, ונפרדת לארבעת צדדי העולם, ושורפת את נשמות הרשעים. ויוצאת אותה שלהבת ועולה ויורדת בעולם, ואותה שלהבת מגיעה לכנפי התרנגול השחר, ומכה בכנפיו וקורא בפתח בין השערים.

פעם ראשונה קורא ואומר, (מלאכי ג) הנה היום בא בער כתנור וגו'. פעם שניה קורא ואומר, (עמוס ד) כי הנה יוצר הרים וברא רוח ומגיד לאדם מה שחו. ואותה שעה יושב בן אדם במעשיו שמעידים לפניו, והוא מודה עליהם. פעם שלישית, כשרוצים להוציא ממנו את נשמתו, קורא התרנגול ואומר, (ירמיה י) מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה וגו'.

אמר רבי יוסי, תרנגול שחר למה יוצא? אמר לו רבי יהודה, כל מה שעשה הקדוש ברוך הוא בארץ, הכל רמוז בחכמה, רק שבני אדם לא יודעים. זהו שכתוב (תהלים קד) מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינה. ומשום שנעשו בחכמה, כלם רמוזים בחכמה.

והתַרְנַגּוּל הַשָּׁחַר, שְׁנִינּוּ, אֵין דִּין שׁוֹרָה אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁהוּא מִינּוּ, וְשָׁחַר בָּא מִצַּד הַדִּין. וְלָכֵן בְּחֻצוֹת הַלַּיְלָה מִמָּשׁ, כְּשִׁמְתְּעוֹרְרַת רוּחַ שֶׁל צַד צְפוֹן, שֶׁלְהִבֵּת אַחַת יוֹצֵאת וּמְכָה תַּחַת כְּנָפֵי הַתַּרְנַגּוּל וְהוּא קוֹרָא. וְכֹל שֶׁכֵּן בְּתַרְנַגּוּל שָׁחַר, שִׁמְתְּכּוֹן יוֹתֵר מֵאַחַר.

אָף כָּאן, בְּשַׁעַת שְׁדֵין הָאָדָם יתְעוֹרֵר, מִתְחִיל וְקוֹרָא לוֹ, וְאֵין מִי שְׂיֹדַע בְּזֶה, פָּרַט לְאוֹתוֹ אִישׁ שֶׁשׁוֹכֵב. שְׁשִׁנִּינוּ, בְּשַׁעַת שֶׁהָאִישׁ שׁוֹכֵב וְהַדִּין שְׂרוּי עָלָיו לְהוֹצִיא מִהָעוֹלָם הַזֶּה, מִתּוֹסַפֵּת בּוֹ רוּחַ עֲלִיוֹנָה מֵהַ שְׁלֵא הָיָה בְּיָמָיו, וְכִיוֹן שֶׁשׁוֹרָה עָלָיו וְנִדְבַקַת בּוֹ, רוֹאֶה מֵהַ שְׁלֵא זָכָה בְּיָמָיו, מִשּׁוּם שֶׁהִתּוֹסַפָּה בּוֹ אוֹתָהּ הַרוּחַ. וְכִשְׁמִתּוֹסַפֵּת בּוֹ וְרוֹאֶה, אִזּוֹ יוֹצֵא מִהָעוֹלָם הַזֶּה. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (שם) תִּסַּף רוּחָם יִגְוַעוּן וְאֶל עַפְרָם יִשׁוּבוּן. אִזּוֹ כְּתוּב (שְׁמוֹת ל"ג) כִּי לֹא יִרְאֵנִי הָאָדָם וְחִי. בְּחַיֵּיהֶם לֹא זוֹכִים, בְּמִיתָתָם זוֹכִים.

לְמִדְנוּ, בְּשַׁעַת שֶׁאָדָם מֵת, נִתְּנָה לוֹ רְשׁוֹת לְרֵאוֹת, וְרוֹאֶה אֶצְלוֹ קְרוֹבָיו וְחֻבְרָיו מֵאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְנוֹדַע לָהֶם, וְכֹלָם חִקּוּקִים בְּדַמְיוֹתֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁהָיוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה. אִם צָדִיק אוֹתוֹ הָאִישׁ, כֹּלָם שִׁמְחִים לְפָנָיו וּמְקַדְּמִים לוֹ שְׁלוֹם.

וְאִם אֵינוֹ צָדִיק, לֹא נוֹדַעִים אֵלָיו. פָּרַט לְאוֹתָם הַרְשָׁעִים שֶׁטוֹרְדִים אוֹתָם בְּכֹל יוֹם בְּגִיהָנָם, וְכֹלָם עֲצוּבִים וּפּוֹתְחִים בְּוֵי וּמְסִימִים בְּוֵי, וּמְרִים עֵינָיו וְרוֹאֶה אוֹתָם כְּמוֹ גֵץ שֶׁעוֹלָה מִהָאֵשׁ. אָף כִּף הוּא פּוֹתַח וֵי.

לְמִדְנוּ, בְּשַׁעַת שִׁיּוֹצֵאת נִשְׁמַת הָאָדָם, הוֹלְכִים כֹּל קְרוֹבָיו וְחֻבְרָיו שֶׁבְּאוֹתוֹ עוֹלָם עִם נִשְׁמַתוֹ, וּמִרְאִים לוֹ מְקוֹם הָעֵדוּן וּמְקוֹם הָעֲנָשׁ. אִם הוּא צָדִיק, רוֹאֶה אֶת מְקוֹמוֹ, וְעוֹלָה וְיוֹשֵׁב וּמִתְעַדֵּן בְּעֵדוּן עֲלִיוֹן שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם. וְאִם אֵינוֹ צָדִיק, נִשְׁאַרְת אוֹתָהּ נִשְׁמָה בְּעוֹלָם הַזֶּה עַד שֶׁנִּטְמָן הַגּוֹף בְּקַרְקַע. כִּיּוֹן שֶׁנִּטְמָן, כְּמָה שׁוֹמְרֵי הַחֻקִּים אוֹחֲזִים בּוֹ עַד שֶׁמְגִיעַ לְדוּמָ"ה, וּמְכַנְיָסִים אוֹתוֹ בְּמִדּוֹר שֶׁלוֹ שֶׁל הַגִּיהָנָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כֹּל שֶׁבַעַת הַיָּמִים הַנִּשְׁמָה הוֹלְכַת מִהַבֵּית לְקַבְרוֹ וּמְקַבְרוֹ לְבֵית, וּמִתְאַבְּלַת עָלָיו עַל הַגּוֹף, שֶׁכְּתוּב (איוב י"ד) אָךְ בִּשְׂרוֹ עָלָיו יִכָּאֵב וְנִפְשׁוּ עָלָיו תְּאַבְּל. הוֹלְכַת וְיוֹשְׁבַת בְּבֵיתוֹ, וְרוֹאֶה אֶת כֹּלָם עֲצוּבִים וְאַבְלִים.

לְמַדְנֹו, אחר שבָּעָה יָמִים הַגּוֹף נִהְיָ כְּמוֹ שֶׁהָיָה, וְנִשְׁמָתוֹ עוֹלָה לְמִקּוּמָהּ. נִכְנָסֶת לְמַעְרַת הַמְּכַפְלָה, רוֹאָה מַה שְׁרוּאָה, וְנִכְנָסֶת לְמִקּוּם שְׁנִכְנָסֶת, עַד שֶׁמִּגִּיעָה לְגֵן עֵדֶן, וּפּוֹגֶשֶׁת אֶת הַכְּרוּבִים וְשִׁנִּינֹת הַחֶרֶב שֶׁבָּגֵן עֵדֶן שְׁלֵמָטָה. אִם צָדִיק הוּא שֶׁתִּכְנַס, נִכְנָסֶת.

שְׁנִינֹו, אַרְבָּעָה עֲמוּדִים זְמִינִים, וְדַמּוֹת אַחַת שֶׁל הַגּוֹף בִּידֵיהֶם, מִתְּלַבֶּשֶׁת בּוֹ בְּחִדְוָה וַיּוֹשֶׁבֶת בְּאוֹתוֹ מְדוּרָה שֶׁל גֵּן עֵדֶן שְׁלֵמָטָה עַד זְמַן שֶׁנִּגְזַר עָלֶיהָ, אַחַר כִּף הַכְּרוּז קוֹרָא.

וְעַמּוּד שֶׁל שְׁלֵשָׁה גִּנְנִים מְזַדְמָן, וְאוֹתוֹ הָעַמּוּד נִקְרָא מְכוּן הַר צִיּוֹן, שֶׁכְּתוּב (ישעיה ד) וּבָרָא ה' עַל כָּל מְכוּן הַר צִיּוֹן וְעַל מִקְרָאָהּ עֲנַן יוֹמָם וְעֶשֶׂן וְגו'. עוֹלָה בְּאוֹתוֹ הָעַמּוּד לְפֶתַח שֶׁל צֶדֶק שֶׁצִּיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם בּוֹ.

אִם זָכָה לְעֵלוֹת יוֹתֵר – טוֹב חֲלָקוֹ וְגוֹרְלוֹ לְהִדְבֵּק בְּתוֹךְ הַגּוֹף שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וְאִם לֹא זוֹכָה לְעֵלוֹת יוֹתֵר – כְּתוּב (שם) וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתֵר בִּירוּשָׁלַם קָדוֹשׁ יֵאָמֵר לוֹ. וְאִם זָכָה לְעֵלוֹת יוֹתֵר – צָדִיק הוּא, שֶׁזוֹכָה לְכָבוֹד שֶׁל הַמֶּלֶךְ וְלִהְתְּעַדֵּן בְּעֵדוֹן עֲלִיּוֹן שְׁלֵמָעֵלָה מִמִּקּוּם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, שֶׁכְּתוּב (שם נח) אֲזַ תִּתְעַנֵּג עַל ה'. עַל ה' דּוֹקָא. אֲשֶׁרֵי חֲלָקוֹ שֶׁל מִי שֶׁזוֹכָה לְחֶסֶד הַזֶּה, שֶׁכְּתוּב (תהלים קח) כִּי גָדַל מֵעַל שָׁמַיִם חֶסֶדֶךָ.

וְכִי עַל הַשָּׁמַיִם הוּא, וְהָרִי כְּתוּב (שם נו) כִּי גָדַל עַד שָׁמַיִם חֶסֶדֶךָ? אָמַר רַבִּי יוֹסִי, יֵשׁ חֶסֶד וַיֵּשׁ חֶסֶד, חֶסֶד עֲלִיּוֹן וְחֶסֶד תַּחְתּוֹן. חֶסֶד עֲלִיּוֹן הוּא מֵעַל הַשָּׁמַיִם, וְחֶסֶד תַּחְתּוֹן הוּא שֶׁכְּתוּב (ישעיה נה) חֶסְדֵי דָוִד הַנְּאֻמָּנִים, וּבְאֵלֶּהָ כְּתוּב עַד שָׁמַיִם.

לְמַדְנֹו, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּתוּב (תהלים קיג) אִם הַבָּנִים שְׂמִיחָה הִלְלוּיָהּ. הָאֵם הַיְדוּעָה. הַבָּנִים מִי הֵם? אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, הָרִי שְׁנִינֹו שֵׁשׁ שְׁנֵי בָנִים לְקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֶחָד זָכָר וְאֶחָד נְקֵבָה. הַזָּכָר נָתַן אוֹתוֹ לְיִצְחָק, שֶׁכְּתוּב (שמות ד) בְּנֵי בְּכָרֵי יִשְׂרָאֵל, וְכְתוּב (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּךְ אֶתְפָּאֵר. בַּת נָתַן לְאַבְרָהָם, שֶׁכְּתוּב (בראשית כד) וְהָיָה בְּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל. בַּת הָיְתָה לוֹ לְאַבְרָהָם, וּבְכָל שְׂמָהּ.

וְהָאֵם רוֹבֶצֶת עָלֵיהֶם, שְׂמִינִיקָה אוֹתָם, וְעַל זֶה כְּתוּב לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבָּנִים. וְשִׁנִּינֹו, אֵל יִרְבֵּה הָאֲדָם חֲטָאִיו לְמָטָה, כְּדִי שֶׁתִּסְתַּלֵּק הָאֵם מֵעַל הַבָּנִים, וְכְתוּב (ויקרא יח) אִמָּךְ הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָהּ. אוֹי לְמִי שֶׁמִּגְלָה עֲרוֹתָהּ.

וּבְשֵׁשֶׁת יָמִים בָּנִי הָעוֹלָם וּמֵרַבִּים בְּזִכְיוֹת לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
וְהָאֵם שָׁבָה וּמְכַסֶּה עַל הַבָּנִים, אִזּוֹ זֶה נִקְרָא תְּשׁוּבָה. מֵה
זֶה תְּשׁוּבָה? זֶה תְּשׁוּבָה שֶׁל הָאֵם שֶׁשָׁבָה בְּקִיּוּמָהּ, וְאִזּוֹ כְּתוּב אִם
הַבָּנִים שָׂמְחָה. אִם הַבָּנִים וְדָאִי. וְלִכֵּן לֹא יִפְטַר הָאָדָם מִפְּרִיָּהּ וּרְבִיָּהּ
עַד שֶׁמוֹלִיד בֶּן וּבַת.

שְׁנֵינּוּ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּתוּב (תהלים כז) לַחֲזוֹת בְּנַעַם ה' וּלְבַקֵּר
בְּהִיכְלוֹ. תְּשׁוּקַת הַצַּדִּיקִים לְרֵאוֹת אֶת זֶה, וְאַתָּה אָמַרְתָּ עַל
ה' ? אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, הַכֹּל אֶחָד, מִשְׁמַע שְׁכַתוּב נַעַם ה', שָׁבָא
מִהֶעֱתִיק הַקְּדוֹשׁ לְשָׁמַיִם הַזֶּה, וּתְשׁוּקַת הַצַּדִּיקִים כִּף הִיא וְדָאִי.
וְכַתוּב עַל הַשָּׁמַיִם, אִזּוֹ תִתְעַנֵּג עַל ה'. אֲשֶׁרִי חָלְקוּ שֶׁל מִי שְׂזוּכָה. וְדָאִי
מֵעֲטִים הֵם.

שְׁנֵינּוּ, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כְּתוּב (שיר א) בְּנֵי אֲמִי נִחְרוּ בִי שְׁמֵנִי נִטְרָה
אֶת הַכְּרָמִים. בְּנֵי אֲמִי, כְּמוֹ שְׁכַתוּב (איכה ב) הַשְּׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם
אֶרֶץ. שְׁכַשְׂרָצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחְרִיב בֵּיתוֹ שְׁלִמְטָה וּלְהַגְלוֹת
אֶת יִשְׂרָאֵל לְבֵין הָעַמִּים, הַעֲבִיר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִלְּפָנָיו אֶת הָאֶרֶץ
הַזֹּאת, וְהִתְרַחֲקָה מִמֶּנּוּ, כְּכַתוּב (שמות ב) וַתִּתְצַב אַחֲתוֹ מִרְחֹק. וְכַשְׂאֶרֶץ
זֹאת הִתְרַחֲקָה מִשָּׁמַיִם שְׁלִמְעָלָה, הָאֶרֶץ הַזֹּאת שְׁלִמְטָה נִחְרְבָה, וְיִשְׂרָאֵל
הִתְפָּזְרוּ בֵּין הָעַמִּים. אָמַרְהָ כְּנִסְתָּ יִשְׂרָאֵל: מִי גָרַם לִי אֶת זֶה וּמִי עָשָׂה
לִי אֶת זֶה? בְּנֵי אֲמִי שְׁנִחְרוּ בִי וְהִתְרַחֲקוּ מִמֶּנִּי, בְּנֵי אֲמִי וְדָאִי.

רַבִּי יוֹסִי הֵיךְ הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ, וְהֵיךְ עֲמוּ רַבִּי חֲיִיא בְּרַב. עַד שֶׁהָיוּ
הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי חֲיִיא, רְאִיתָ מֵה שְׂרָאִיתִי? אָמַר לוֹ,
רְאִיתִי גִבֹר אֶחָד בְּנֶהָר, וְצַפּוֹר אַחַת עַל רֹאשׁוֹ, וְעָלָה בְּפִי הַצַּפּוֹר,
וְאוֹכֵלֶת וְרוֹמְסֶת בְּרַגְלֶיהָ, וְאוֹתוֹ גִּבֹר מְרִים קוֹלוֹת וְצוֹחֵת, וְלֹא יִדְעָתִי
מֵה אָמַר.

אָמַר, נִקְרַב אֵלָיו וְנִשְׁמַע. אָמַר, אֲנִי פוֹחֵד לְהִתְקַרֵּב. אָמַר לוֹ, וְכִי
בֶּן אָדָם הוּא בְּמָקוֹם זֶה? אֵלָּא רָמַז שֶׁל חֲכָמָה שְׂרָמְזוּ לָנוּ
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. קָרְבוּ אֵלָיו. שְׁמַעוּ שֶׁהִיא אוֹמֵר: כְּתוּר, כְּתוּר, שְׁנֵי
בָנִים שְׂרוּיִים בַּחוּץ [זְרוּקִים לְבַחוּץ]. לֹא נָח וְלֹא מְנוּחָה, עַד
שֶׁהַצַּפּוֹר בִּפְתַח תְּפַל.

בְּכָה רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר, זֶהוּ שְׁשֵׁנִינוּ בְּנֵי אֲמִי נִחְרוּ בִי. מֵה הַטַּעַם?
מִשׁוּם שֶׁכְּרָמִי שְׁלִי לֹא נִטְרָתִי. אָמַר, וְדָאִי הַגְּלוֹת נִמְשָׁךְ, וְעַל
זֶה [שְׁ]צַפְרֵי הַשָּׁמַיִם לֹא זָזוֹת עַד שֶׁשְׁלִטוֹן הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת

פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת יַעֲבֹר מֵהָעוֹלָם, וּמַתִּי? עַד שִׁיגִיעַ הַיּוֹם שֶׁהַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא מְעוֹרֵר דִּינָיו בְּעוֹלָם, שְׁכָתוֹב (זכריה יד) וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא
יִוָּדַע לֵה' לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, שָׁמְעוּ קוֹל אֶחָד שֶׁהָיָה אוֹמֵר: שְׁלֵהֶבֶת הַדִּין
הַגִּיעָה בְּדִינָיו. יִצְאָה שְׁלֵהֶבֶת אַחַת וְשָׂרְפָה אֶת אוֹתָהּ הַצִּפּוֹר.
אָמַר, וְדָאֵי כְּמוֹ שְׁכָתוֹב (דניאל ז) וְנִתְּנָה לְשָׂרְפַת הָאֵשׁ.

אָמַר רַבֵּי יוֹסִי, לֹא הִגְלָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל אֲלָא בְּזַמֵּן
שֶׁלֹּא נִמְצְאָה בִּינֵיהֶם אָמוּנָה, כְּשֶׁנִּמְנָעָה בִּינֵיהֶם הָאָמוּנָה,
כְּבִכּוֹל, כֶּךָ נִמְצָא בְּכָל, שְׁכָתוֹב (ישעיה כח) וְכִפַּר בְּרִיתְכֶם אֶת מוֹת.

אָמַר רַבֵּי חִיָּיא, מֵהוּ שְׁכָתוֹב בְּלַע הַמּוֹת לְנִצְח? אָמַר לוֹ, כְּשִׁיעוֹרֵר
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יְמִינוֹ, יִמְנַע מוֹת מֵהָעוֹלָם, וְלֹא תִתְעוֹרֵר
יְמִין זו אֲלָא כְּשִׁיתְעוֹרְרוּ יִשְׂרָאֵל בְּיַמֵּינוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּמָה
זֶה? תוֹרָה שְׁכָתוֹב בָּהּ (דברים לג) מִיַּמֵּינוֹ אֵשׁ דָּת לְמוֹ. בְּאוֹתוֹ זְמַן (תהלים
קיח) יָמֵי ה' עֲשָׂה חֵיל וְגו', לֹא אָמוֹת כִּי אַחֲיָה וְאֶסְפֹּר מַעֲשֵׂי יְהוָה.

לְמַדְנֵנוּ, אוֹתוֹ הַצַּדִּיק שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בּוֹ, וְהַכְּרוֹז קוֹרָא
עָלָיו שְׁלֹשִׁים יָמִים בֵּין צַדִּיקֵי גֵן הָעֵדֶן, כָּל הַצַּדִּיקִים
שֶׁמַּחִים, כָּל הַצַּדִּיקִים בָּאִים וּמַעֲטָרִים מְקוֹמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּדִּיק עַד
שֶׁיָּבֵא לְמִדְר אֶת דִּינָיו בִּינֵיהֶם. וְאִם רָשָׁע הוּא, הַכְּרוֹז קוֹרָא עָלָיו
בְּגִיָּהנָם שְׁלֹשִׁים יוֹם [עָלָיו], וְכָל הַרְשָׁעִים כְּלָם עֲצוּבִים.

כְּלָם פּוֹתְחִים: וַי, שֶׁהָרִי דִין חֲדָשׁ מִתְעוֹרֵר כְּעַת בַּגְּלוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי.
כְּמָה שׁוֹמְרֵי הַחֹק מְזַדְּמָנִים כְּנִגְדוֹ וּמְקַדְּמִים לוֹ: וַי, אוֹי לְרָשָׁע
אוֹי לְשֹׂכְנוֹ. וְכָלֶם פּוֹתְחִים וְאוֹמְרִים: אוֹי לְרָשָׁע רַע כִּי גְמוּל יָדְיוֹ
יַעֲשֶׂה לוֹ. מָה זֶה [טַעַם] גְּמוּל יָדְיוֹ? אָמַר רַבֵּי יִצְחָק, לְכָלֶל [לְהוֹצִיא]
מִי שְׁזוֹנָה בִּידוֹ לְהוֹצִיא וּלְהַשְׁחִית זָרְעוֹ לְרִיק.

שֶׁהָרִי שְׁנִינּוּ, כָּל מִי שֶׁמוֹצִיא זָרְעוֹ לְרִיק נִקְרָא רַע, וְלֹא רוֹאֶה פְּנֵי
שְׁכִינָה, שְׁכָתוֹב (תהלים ה) כִּי לֹא אֵל חִפְץ רָשָׁע אֶתָּה לֹא יִגְרָךְ
רַע, וְכָתוֹב (בראשית לב) וַיְהִי עַר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע. אַף כָּאֵן, אוֹי לְרָשָׁע
רַע – אוֹי לְאוֹתוֹ רָשָׁע שֶׁהוּא רַע, שֶׁעֲשָׂה עֲצָמוֹ רַע, כִּי גְמוּל יָדְיוֹ יַעֲשֶׂה
לוֹ – לְכָלֶל מִי שְׁזוֹנָה בִּידוֹ לְהוֹצִיא וּלְהַשְׁחִית זָרְעוֹ לְרִיק, וְלִזְזָה
טוֹרְדִים אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם יוֹתֵר מִכָּלֶם.

בא תראה, שהרי כתוב אוי לרשע [רע]. כיון שכתוב אוי לרשע, למה רע? אלא כמו שאמרנו, שעשה עצמו רע, וכתוב לא יגרף רע, וכלם עולים וזה לא עולה.

ואם תאמר, שאר רשעים שהרגו בני אדם? בא ראה, כלם עולים והוא לא עולה. מה הטעם? הם הרגו בני אדם אחרים, וזה הרג בניו ממש, שפך דמים רבים.

בא ראה, בשאר רשעי העולם לא כתוב וירע בעיני ה', וכאן כתוב וירע בעיני ה' אשר עשה. מה הטעם? משום שכתוב ושחת ארצה.

שנינו, אמר רבי יהודה, אין לך חטא בעולם שאין לו תשובה פרט לזה, ואין לך רשע שלא רואה פני שכינה פרט לזה, שכתוב לא יגרף רע, כלל. אמר רבי יצחק, אשרי הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, עליהם כתוב (ישעיהו ט) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ. מה זה לעולם יירשו ארץ? אמר רבי יהודה, כמו שכתוב (תהלים טז) אתה לך לפני ה' בארצות החיים.

ויחי יעקב, בתוכם. לכן צריך לאדם שלא לערב צלם שלו בצלם של עובדי כוכבים ומזלות, משום שזה קדוש וזה טמא.

בא ראה מה בין ישראל לעמים עובדי כוכבים ומזלות, שישראל כשנמצא אדם מת, הוא מטמא את כל הגוף, והבית טמא. וגוף של עובדי כוכבים ומזלות לא מטמא מישהו אחר, וגופו [וביתו] לא טמא כשהוא מת. מה הטעם?

ישראל בשעה שהוא מת, כל הקדשות של רבונו עוברות ממנו, ועובר ממנו הצלם הקדוש הזה, ועוברת ממנו רוח הקדשה הזו, נשאר הגוף טמא.

אבל עובדי כוכבים ומזלות עובד עבודה זרה לא כה, שבחיו טמא בכל הצדים, צלמו טמא ורוחו טמאה, ומשום שכל הטמאות הללו שרויות בתוכו, אסור לקרב אליו. כיון שמת, יוצאות כל הטמאות הללו, ונשאר גוף בלי טמאה לטמא.

ואף על גב שגופם טמא, בין בחייהם ובין במיתתם, אבל בחייהם שכל אותן הטמאות שנמצאות אצלם, יש להם כח לטמא אחרים. ובמיתתם, כאשר יוצאות כל אותן הטמאות מהם, לא יכולים

לְטַמָּא, וְשֵׁל יִשְׂרָאֵל יְכוּל לְטַמָּא אַחֲרִים, כִּי כָּל הַקְּדוּשׁוֹת יוֹצְאוֹת מִמֶּנּוּ, וְשׁוֹרָה עָלָיו צַד הָאֲחֵר.

בא רָאָה, הַצֵּלָם הַקְּדוּשׁ הַזֶּה, כְּשֶׁהוֹלֵךְ אָדָם וּמִתְגַּדֵּל וְנֹעֲשִׂית מִהַפְּרָצוּף הַזֶּה הַדְּמוּת שְׁלוֹ, נֹעֲשֶׂה צֵלָם אַחֵר, וּמִתְחַבְּרִים כְּאֶחָד, וְזֶה נוֹטֵל אֶת זֶה. בְּשַׁעַה שְׁנִמְצָאִים שְׁנֵי צֵלָמִים שְׁמוֹר הוּא הָאָדָם, וְגוֹפּוֹ בְּקִיּוֹם, וְרוּחַ שְׁרוּיָה בְּתוֹכוֹ. בְּשַׁעַה שֶׁקָּרְבִים יָמִיו, הֵם עוֹבְרִים מִמֶּנּוּ, וְזֶה עוֹלָה לָזֶה, וְנִשְׁאָר אָדָם בְּלִי שְׁמִירָה, אִז (שִׁיר ב) עַד שִׁפּוּחַ הַיּוֹם וְנִסּוֹ הַצֵּלָלִים, שְׁנַיִם.

בא רָאָה, כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר דִּין בְּעוֹלָם, כְּשֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא דִּין לְדוֹן אֶת הָעוֹלָם, צָרִיךְ אָדָם לְעוֹרֵר [בְּדִין] תְּשׁוּבָה שִׁיָּשׁוּב מִהַרְשָׁע [מִחֻטְאָיו], שֶׁהָרִי אוֹתוֹ יוֹם נִכְתָּבִים פְּתָקִים, וְכָלֵם נִמְצָאִים בְּתִיק כְּתוּבִים. אִם זָכָה אָדָם שִׁיָּשׁוּב לְפָנָי רַבּוֹנוּ, קוֹרְעִים אֶת הַפְּתָקִים שֶׁעָלָיו.

אחר כִּף הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְזַמֵּן לְפָנָי הָאָדָם אֶת יוֹם הַכְּפוּרִים, יוֹם הַתְּשׁוּבָה. אִם שָׁב מִחֻטְאָיו - טוֹב. אִם לֹא - מִצְוָה הַמֶּלֶךְ לְחַתֵּם פְּתָקִים. אוֹי כִּי הַתְּשׁוּבָה רוּצָה לְהִסְתַּלַּק מִמֶּנּוּ.

אם זָכָה בְּתְשׁוּבָה וְלֹא שְׁלָמָה כְּרָאוּי - תּוֹלִים לוֹ עַד אוֹתוֹ יוֹם אַחֲרוֹן שֶׁל עֲצָרֶת, שֶׁהוּא שְׁמִינִי לְחַג. אִם עָשָׂה תְּשׁוּבָה שְׁלָמָה לְפָנָי רַבּוֹנוּ - נִקְרָעִים. וְאִם לֹא זֹכָה - אוֹתָם פְּתָקִים יוֹצְאִים מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וְנִמְסָרִים בְּיַד מַלְאָךְ הַדִּין, וְהַדִּין נֹעֲשֶׂה, וּפְתָקִים יוֹתֵר לֹא חוֹזְרִים עוֹד לְבֵית הַמֶּלֶךְ.

אז מְעַבְּרִים הַצֵּלָמִים מִמֶּנּוּ וְלֹא נִמְצָאִים עִמּוֹ. כִּיּוֹן שֶׁעֲבָרוּ מִמֶּנּוּ, הָרִי וְדָאִי שֶׁעָנַשׁ הַמֶּלֶךְ יַעֲבֹר עָלָיו וְיִטְעַם מִכּוּס הַמְּנוֹת. וּבְאוֹתוֹ לְיִלְהַ שֶׁל חַג הָאֲחֲרוֹן, הַמֶּלְאָכִים הַמְּעַנִּישִׁים מְזַמְּנִים, וְנוֹטְלִים אֶת הַפְּתָקִים. וְאַחֵר שֶׁנִּטְלוּ אוֹתָם, מְעַבְּרִים הַצֵּלָמִים, וְלֹא נִמְצָאִים [וְאִם נִמְצָאִים פְּגוּמִים, יַעֲבֹר עָלָיו מַחֲלוֹת וְכוּ'] בְּהֵם יְדִים. וְאִם נִמְצָאִים בְּהֵם יְדִים - דִּין גְּרוּעַ, אוֹ יַעֲבֹר עָלָיו דִּין שֶׁל מַחֲלוֹת רְעוּת בְּפָגָם שְׁלָהֶם, וְהָרִי בְּאַרְנֵנוּ אֶת זֶה.

ובספרי הַקְּדוּמוֹנִים אוֹמְרִים יוֹתֵר, כְּשֶׁהָרֵאשׁ נִגְרַע וְיִמְצָא הַגּוֹף - בְּנוֹ אוֹ אִשְׁתּוֹ יִמְצָאוּ, וְהוּא יִסְתַּלַּק. וְזֶה מְדַבֵּר כְּשֶׁלֹּא חָזַר כָּל אוֹתוֹ זְמַן בְּתְשׁוּבָה. אֲבָל אִם חָזַר, טַעַם הַמְּנוֹת יִטְעַם וְיִתְרַפֵּא.

וְאִם הגוף לא נראה וימצא הראש - הם מסתלקים והוא מתקים, וְזֶה מדבר כשכבו הקטן ברשותו. וְאִם יָדָיו פְּגוּמִים, מַעֲשֵׂה יָדָיו פְּגוּמִים, רָגְלָיו - מַחְלֹת רוֹדְפוֹת אוֹתוֹ. בּוֹרַח הַצֶּלֶם וְחוֹזֵר, בּוֹרַח וְחוֹזֵר, עָלָיו כָּתוּב (דברים כח) בַּבֶּקֶר תֹּאמַר מִי יִתֵּן עָרֵב. וְזֶה כִּשְׁהִלְבְּנָה מֵאִירָה וְהִלְיָה מִתְקַן בְּאוֹר.

אָבִי צדיקים חסידים, כל יום ויום מסתכלים בלבם כאלו אותו יום מסתלקים מהעולם, ועושים תשובה שלמה לפני רבונם, ולא יצטרכו לדבר אחר. אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא.

בֵּא ראה, כל הנקרא בשמי - כמה עליונים מעשי המלך הקדוש, שהרי באותם מעשים [בריות] שהוא עושה למטה, קושר אותם בדברים עליונים שלמעלה, וכשנוטלים אותם למטה ועושים בהם מעשה, מתעורר אותו מעשה שלמעלה שקשור בו, כגון אזוב ועץ ארז, והרי בארנו הדברים.

וַיֵּשׁ מהם שאחוזים בשם הקדוש, כמו לולב, ואתרוג, הדס, וערבה, שכלם אחוזים בשם הקדוש למעלה. ועל כך שנינו, לאחז אותם ולעשות בהם מעשה כדי לעורר חדוה אותו שאוחז בו. ועל זה שנינו, בדברים ומעשה צריך להראות דבר כדי לעורר דבר אחר.

וְזֶה שִׁכְתוּב כֹּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי וְלִכְבוֹדִי [בְּרֵאשִׁית] - לעורר כבודי. בְּרֵאשִׁיתוֹ - ליחיד לי. יצרתיו - לעשות בו מעשה [כח]. אף עשיתיו - לעורר בו כח שלמעלה.

דָּבָר אחר כל הנקרא בשמי - הינו שכתוב (ויקרא כג) פְּרִי עֵץ הָדָר. וְלִכְבוֹדִי בְּרֵאשִׁיתוֹ - הינו כפת תמרים. יצרתיו - הינו וענף עץ עבת. אף עשיתיו - הינו וערבי נחל.

וְתִקְוֶן שֶׁל זֶה שֶׁאָמַר הַכְּתוּב וְלִקְחֶתֶם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, דּוֹקָא שהוא חמישי על עשור. אָבֵל בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, אוֹתוֹ יוֹם רִאשׁוֹן מִי הוּא? אֵלֵא יוֹם שֶׁיֵּצֵא רִאשׁוֹן לְנִסְעָ [לְכָל] בְּמַעֲיָנִי שֶׁל מִים נוֹבְעִים, וְאֵנוּ רוֹצִים לְהַמְשִׁיכוֹ לְעוֹלָם.

מִשָּׁל למלך שקשר בני אדם במאסר. בָּאָה אִמּוֹ הַגְּבִירָה וְהוֹצִיאָה אוֹתָם לְחֵרוֹת, וְהַמֶּלֶךְ מִשְׁגִּיחַ עַל כְּבוֹדָהּ וְנִתֵּן אוֹתָם בְּיָדֶיהָ. מִצָּאָה אוֹתָם רַעֲבִים וְצִמְאִים. אָמְרָה, הֲרִי הוֹצֵאתִי אוֹתָם לְחֵרוֹת, תְּבִיא לָהֶם אֶכֶל וּמִשְׁקָה.

כך יום הכפורים הזה מוציא את כלם לחרות, ואנו רעבים למזון וצמאים לשתייה. היא מעטרת את המלך בעטרוותיו. ביום הזה ידענו שמים נובעים שורים עמה, שואלים לשותות למי שהוציא אותם לחרות, ועל כך קוראים לו ביום ראשון.

זה בספר האגדה, והוא יפה. אבל ביום הזה, לאברהם שהוא ראשית הכל, אם בענני כבוד הוא הראשית או במים הוא הראשית, שאברהם התחיל לחפר בורות מים.

פרי עץ הדר – זו באר של יצחק, שיצחק הדר את הקדוש ברוך הוא וקרא לו עץ הדר. פריו של עץ הדר הזה ידוע. כפת תמרים – שכתוב (תהלים צב) צדיק כתמר יפרח, ולא נמצא ביניהם פרוה. ולכן לא כתוב וכפת, אלא כפת, משום שלא עולה זה בלי זה. ובזה מתמלאת הבאר הזאת, מבאר מים עליונים שנובעים. ההוא מתמלא בתחלה, וממנו מתמלאת הבאר עד שנובעת לכל.

וענף עץ עבת – זה ענף של אילן הגדול שהתחזק ונשרש בשרשו, נעשה אילן עליון על הכל, שאחוז בכל הצדדים שלו, ענף שהוא עץ עבת, עץ שאחוז את העבות, שהרי מזה נוטל יסוד העולם ומתמלא כדי להריק בבאר, זהו עולם ארץ ההשקאה.

וערבי נחל – שנים הם, שני נחלי מים מתכנסים לתוכם להריק לצדיק. דבר אחר וערבי נחל – אלה הם גבורות שאחוזות ביצחק, שבאים מצד אותו נחל עליון ולא מצד האב. לכן הכל נאה, ולא מבשם לפרות, ולא עושה פרות. וערבי נחל – שני עמודים שהגוף עומד עליהם. אבל וערבי נחל ודאי, כמו שנתבאר, ואלה הם כלם לרוקן מים לבאר.

השלמה מההשמטות (סימן ג"ו)

מהו פרי עץ הדר? עץ האתרוג. ומהו הדר? הדר על הכל, והינו הדר של שיר השירים, שכתוב בו מי זאת הנשקפה כמו שחר. והינו על שם נקבה, ועל שמה נלקחה נקבה מאדם שאי אפשר להתקיים עולם התחתון בלא נקבה. ומה הטעם נקראת נקבה? על שם שנקביה רחבים, ויש לה נקבים יתרים על האיש, ומה הם הנקבים: שדים ורחם ובית קבול הנלד.

ומה שאמרו, שיר השירים שהוא הדר לכל ספרי הקדש – כן. שאמר רבי יוחנן, כל הספרים קדש, ושיר השירים קדש קדשים. ומהו

קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים? אֵלָּא קֹדֶשׁ שֶׁהוּא קֹדֶשׁ לְקֹדְשִׁים. וּמָה הֵם קֹדְשִׁים? אֵלּוּ שְׁכַנְגָד שֵׁשׁ קִצּוֹת שְׁבָאָדָם, וְקֹדֶשׁ יִהְיֶה לָהֶם קֹדֶשׁ לְכֻלָּם.

וּמָהוּ קֹדֶשׁ? זֶה אֶתְרוּג, שֶׁהוּא הֶדֶר לְכָל. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ הֶדֶר? אֵל תִּקְרִי הֶדֶר אֵלָּא ה' דָּר, זֶה אֶתְרוּג שֶׁהוּא נִפְרָד מֵאֲגַד הַלּוּלָב, וְאֵין מִצּוֹת לּוּלָב קִיּוּמָת אֵלָּא בּוֹ, וְהוּא גַם כֵּן אֲגוּד עִם הַכֹּל, שְׁעַם כָּל אֶחָד הוּא, וְעַם כָּלָם יַחַד הוּא.

וּמָהוּ הַלּוּלָב? כִּנְגָד חוּט הַשְּׁדָרָה. וְעַנְף עֵץ עֶבֶת - שְׁעַנְפֵי חוּפִים אֶת רְבוֹ, וְאִם אֵין עַנְפֵי חוּפִים אֶת רְבוֹ - אֵינוֹ כְּלוּם. מִפְּנֵי מָה? מִשָּׁל לְאָדָם שֶׁבְזָרוּעוֹתָיו יִגַּן עַל רֵאשׁוֹ, הֲרֵי זְרוּעוֹתָיו שְׁנִים וְרֵאשׁוֹ שְׁלֹשָׁה, וְהֵינוּ עַנְף לְשִׁמְאֵל, עֶבֶת לְיָמִין, וְנִמְצָא עֵץ בְּאֲמֻצָּע. וְלָמָּה נֶאֱמַר בּוֹ עֵץ? שֶׁהוּא שָׂרֵשׁ הָאֵילָן.

וּמָה זֶה עֲרֵבֵי נָחַל? שׁוֹקֵי הָאָדָם שֶׁהֵם שְׁתִּים. וּמָהוּ לְשׁוֹן שֶׁל עֲרֵבֵי נָחַל? מִשׁוּם שֶׁגָדוּל שְׁבָהֶם הוּא לְמַעְרָב, וּמִשָּׁם יוֹנֵק כַּחוֹ, וְשֶׁל צְפוֹן הוּא קָטָן מִמֶּנּוּ מִהַלָּךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וְהוּא בְרוּחַ צְפוֹנִית מְעַרְבִית, וְבוֹ פּוֹעֵל וְנִקְרָא עַל שְׁמוֹ, וְהֵם שְׁנֵיהֶם עֲצִים. דְּבַר אַחַר עֲרֵבֵי - שְׁפָעִים מְעַרְבִים פְּעֻלָּתָם זֶה עִם זֶה. מָה זֶה עֲרֵבֵי נָחַל? נָחַל הוּא עַל שֵׁם הַמְּקוֹם שֶׁהֵם קְבוּעִים בּוֹ שְׁשֵׁמוֹ נָחַל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב כָּל הַנְּחָלִים הַלְכִים אֶל הַיָּם.

מָהוּ יָם? הַיָּם אֹמֵר זֶה אֶתְרוּג. וּמִנֵּין לָנוּ שְׁכָל מִדָּה וּמִדָּה מֵאֵלּוּ הַשְּׁבָעָה נִקְרָאת נָחַל? שְׁנֵאֲמַר וּמִמִּתְנָה נָחַלִיאֵל, אֵל תִּקְרִי נָחַלִיאֵל אֵלָּא נָחַלִי אֵל. וְעוֹד שָׁם, מָה לֵב, הֶדֶר פְּרֵי הַגּוֹף, אֵף יִשְׂרָאֵל פְּרֵי עֵץ הֶדֶר. מָה אֵילָן תְּמָר, עַנְפֵי סְבִיבֵי וְלוּלָבוֹ בְּאֲמֻצָּע, אֵף יִשְׂרָאֵל נְטֹלוֹ גּוֹף הָאֵילָן הַזֶּה שֶׁהוּא לְבוֹ, וְכִנְגָד הַגּוֹף חוּט הַשְּׁדָרָה בְּאָדָם שֶׁהוּא עֶקֶר הַגּוֹף. וּמָה לּוּלָב זֶה כְּתוּב לוֹ לֵב, אֵף לֵב מְסוּר לוֹ. וּמָה לֵב זֶה שְׁלֵשִׁים וּשְׁתֵּים נְתִיבוֹת חֲכָמָה בּוֹ, אֵף בְּכָל נְתִיב מִהֵן צוּרָה שׁוֹמֵרֵת, שְׁנֵאֲמַר לְשִׁמּוֹר אֶת דְּרֹךְ עֵץ הַחַיִּים: (ע"כ מִהַהֲשַׁמְטוֹת)

דְּבַר אַחַר, וְלִקְחָתֶם לָכֶם בַּיּוֹם הַרְּאִשׁוֹן פְּרֵי עֵץ הֶדֶר - זֶה אֲבָרָהֶם. כֶּפֶת תְּמָרִים - זֶה יִצְחָק. וְעַנְף עֵץ עֶבֶת - זֶה יַעֲקֹב. וְעֲרֵבֵי נָחַל - אֵלָּה הֵן שְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת שְׁאֲמַרְנוּ.

וּמִי שֶׁשׁוֹנָה זֶה, מִשׁוּם שֶׁעֵץ עֶבֶת זֶה יַעֲקֹב, שְׁאוּחָזוּ אֶת כָּל הַחֲלָקִים, וְדַאי זֶה יַעֲקֹב. אֲבָל הֲרֵי בְּאֲרָנוֹ, פְּרֵי עֵץ הֶדֶר - זוֹ בְּאֵר יִצְחָק, זוֹ גְבוּרָה תַחְתּוֹנָה. כֶּפֶת תְּמָרִים - כֶּפֶת חֶסֶד, קֶשֶׁר שְׁנִקְשָׁר בְּבֶאֱר, כְּמוֹ

שְׁנַאֲמַר (דניאל ג) כְּפוּתִים בְּסַרְבְּלֵיהֶם, מִשּׁוּם שְׂאֵלָה לֹא עוֹלִים זֶה בְּלִי זֶה. וְעַנְף עֵץ עֵבֶת, עֲנַף הוּא עֲלִיּוֹן שְׁנַעֲשֶׂה עֵץ עֲבוֹת וְאוֹחֵז לְכָל צַד, כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר. עֲרֵבֵי נַחַל – זֶה יִצְחָק, בְּכָל הַצְּדָדִים שְׂאֻחוּזִים בְּצַד הַנַּחַל וְלֹא בְּצַד הָאֵב. שְׁשֻׁנֵנוּ, אֵף עַל גֵּב שְׁבַנְחַל הַזֶּה לֹא נִמְצָא דִין, מִתְעוֹרְרִים מִמֶּנּוּ דִינִים.

וְרַב הַמְּנוּנָא הִזְקֵן פִּרְשׁ, וְעֲרֵבֵי נַחַל – אֵלּוּ שְׁנֵי הָעֲמוּדִים שְׂאֻמְרָנוּ שְׂיוֹצְאִים מֵהֶם מִים, וְיָפָה. אָבֵל בֹּא רֵאָה, הָרִי רֵאִינוּ שְׂשֵׁתִי דְרָגוֹת אֵלֶּה שְׁעוּמָדוֹת עַל דְּרָגָה שֶׁל צְדִיק, פְּרִי וְכִנּוּס גְּדוֹל [הַבְּרָכוֹת] יוֹצְאִים מֵהֶם, וְעֲרֵבֵי נַחַל לֹא יוֹצְאִים מֵהֶם לֹא פְרִי וְלֹא טַעַם וְלֹא רִיחַ, וְהָרִי בְּאַרְנוֹ, וְהַכֹּל יָפָה.

וְעַל כֵּן אֶתְרוּג בְּשִׂמְאָל, כְּנֶגֶד הַלֵּב. לוֹלֵב בְּיָמִין. כַּפֶּת בְּכָל, וְקִשּׁוּר בְּכָל, שְׁהָרִי צְדִיק כְּפוּת הוּא בְּכָל הַצְּדָדִים וְקִשּׁוּר בְּכָל, וְזֵהוּ קִשּׁוּר הָאֲמוּנָה.

וְיָפָה אָמַר בְּסִפְרֵי הָאֲגָדָה שְׁכָל אֵלֶּה הֵם אוֹרְחִים שְׂמִזְמִינִים הָעַם הַקְּדוֹשׁ בְּיוֹם הַזֶּה, שְׂצָרִיכִים לְמַצָּא אוֹתָם, כִּיּוֹן שֶׁהִזְמִין אוֹתָם, וּבָהֶם מְבַקֵּשׁ אָדָם בְּקִשְׁתּוֹ לְמַלְךְ. אֲשֶׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שְׂיוֹדְעִים דְּרָכֵי הַמַּלְךְ הַקְּדוֹשׁ, וְיודְעִים דְּרָכֵי הַתּוֹרָה לְלַכֵּת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, לְזִכּוֹת בָּהֶם בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא.

בְּיוֹם הַזֶּה יוֹצְאִים יִשְׂרָאֵל בְּסִימָנִים רְשׁוּמִים מִתּוֹךְ הַמַּלְךְ, מִשּׁוּם שֶׁהֵם נִצְחוּ בַּדִּין, וּמָהֶם הַסִּימָנִים? סִימָנֵי הָאֲמוּנָה, חוֹתֵם הַמַּלְךְ הָעֲלִיּוֹן. לְשֵׁנֵי בְּנֵי אָדָם שְׁנִכְנְסוּ לְבְנֵי הַמַּלְךְ לְדִין, וּבְעוֹלָם לֹא יוֹדְעִים מִי מֵהֶם נִצַּח. יִצָּא לְגִיּוֹן אֶחָד מִבֵּית הַמַּלְךְ, וְשָׂאֵלוּ אוֹתוֹ מִי נִצַּח? אָמַר לָהֶם, מִי שִׁיִּצָּא וּבִידּוֹ סִימָנֵי הַמַּלְךְ, הוּא שְׁנִצַּח.

כֶּךָ כָּל הָעוֹלָם נִכְנְסִים לְדִין לְפָנֵי הַמַּלְךְ הָעֲלִיּוֹן, וְהוּא דִן אוֹתָם מִיּוֹם שֶׁל רֵאֵשׁ הַשָּׁנָה וְיּוֹם הַכְּפוּרִים, עַד חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה יוֹם לַחֲדָשׁ, וּבֵין כֶּךָ נִמְצְאוּ יִשְׂרָאֵל כְּלָם צְדִיקִים בְּתִשׁוּבָה, טוֹרְחִים בְּסִפְּהָ וְלוֹלֵב וְאֶתְרוּג, וְלֹא יוֹדְעִים מִי נִצַּח בַּדִּין. הַמַּלְאָכִים הָעֲלִיּוֹנִים שׁוֹאֲלִים, מִי נִצַּח בַּדִּין? אוֹמַר לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֵלֶּה שְׂמוֹצְיָאִים בְּיַדֵּיהֶם אֵת הַסִּימָנִים שְׁלִי, הֵם נִצְחוּ בַּדִּין.

בְּיוֹם הַזֶּה יוֹצְאִים יִשְׂרָאֵל בְּרֵשֶׁם הַמַּלְךְ, בְּתִשְׁבָּחוֹת הַהֵלֵל, נִכְנְסִים לְסִפְּהָ, אֶתְרוּג בְּשִׂמְאָל, לוֹלֵב בְּיָמִין. כְּלָם רוֹאִים שִׂישְׂיִשְׂרָאֵל

רְשׁוּמִים בְּרִשׁוּמֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, פּוֹתְחִים וְאוֹמְרִים, (תהלים קמד) אֲשֶׁרִי
הָעַם שִׁכְּחָה לוֹ אֲשֶׁרִי הָעַם שֶׁה' אֱלֹהָיו.

עַד כָּאֵן חֲדָת הַכֹּל, חֲדָת הָאוֹרְחִים, וְאֶפְלוּ אֲמוֹת הָעוֹלָם שִׁמְחִים
בַּחֲדָתָהּ וּמִתְבָּרְכִים מִמֶּנָּה, וְלִכֵּן מִקְרִיבִים בְּכָל יוֹם עֲלֵיהֶם לְהַטִּיל
עֲלֵיהֶם שְׁלוֹם, וְיִתְבָּרְכוּ מֵאֲתָנּוּ. מִכָּאֵן וְהִלָּאָה יוֹם אֶחָד שֶׁל הַמֶּלֶךְ
הָעֲלִיּוֹן שִׁשְׁמַח בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל, שִׁכְתוֹב (כמדבר כט) בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצַרְתָּ
תְּהִיָּה לָכֶם. שֶׁהָרִי יוֹם זֶה מִן הַמֶּלֶךְ בְּלִבְדּוֹ חֲדָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל. מִשָּׁל
לְמֶלֶךְ שֶׁהַזְמִין אוֹרְחִים וְכוּ'.

סדר הלימוד ליום יא כסלו [יום 70 בשנה]

רבי שמעון פתח ואמר, אני חבצלת השרון שושנת העמקים. כמה חביבה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, שהקדוש ברוך הוא משבח אותה, והיא משבחת אותו תמיד. וכמה משבחים ומזמרים מזמינה תמיד לקדוש ברוך הוא. אשרי חלקם של ישראל שאחוזים בו בגורל החלק הקדוש, כפתוב (דברים לב) כי חלק ה' עמו וגו'. אני חבצלת השרון – זו כנסת ישראל, שעומדת ביפי של נוי בגן עדן. השרון – שהיא שרה ומשבחת את המלך העליון.

דבר אחר, אני חבצלת השרון – שרוצה להיות משקה מהשקית הנחל העמק, מקור הנחלים, כנאמר והיה השרב לאגם. [נ"א (ישעיה לג) והיה השרון כערבה] שושנת העמקים – שעומדת בעמק הכל. מי הם העמקים? כמו שנאמר (תהלים קל) ממעמקים קראתי ה'. חבצלת השרון – חבצלת – מאתו מקום של השקאת הנחלים שיוצאים ולא פוסקים לעולמים. שושנת העמקים – שושנה מאתו מקום שנקרא עמק הכל, נסתר מכל הצדדים.

בא ראה, בתחלה ירקה כחבצלת, שהעלים שלה ירקים, אחר כך שושנה אדמה בגונים לבנים. שושנה בששה עלים. שושנת – שמשתנית מגון לגון ומשנה את גוניה.

שושנת – בתחלה חבצלת. בזמן שרוצה להזדווג במלך נקראת חבצלת, אחר שנדבקה עם המלך באותן נשיקות היא נקראת שושנת, משום שפתוב (שיר ה) שפתותיו שושנים. שושנת העמקים – שהיא משנה את גוניה לפעמים לטוב ולפעמים לרע, לפעמים לרחמים ולפעמים לדין.

ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאווה הוא לעינים (בראשית ב). בא ראה, שהרי בני אדם לא מסתכלים ולא יודעים ולא משגיחים בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את האדם וכבד אותו בכבוד עליון, רצה ממנו להדבק בו כדי שימצא יחידי, ובלב יחידי, ובמקום של דבקות יחידה שלא משתנה ולא מתהפך לעולמים באותו קשר יחיד שהכל נקשר בו. זהו שפתוב ועץ החיים בתוך הגן. **אחר** כך סטו מדרך האמונה ועזבו את העץ היחידי, העליון מכל האילנות, ובאו להדבק במקום שמשתנה ומתהפך מגון לגון

ומטוב לרע ומרע לטוב, ויָרְדוּ מִלְמַעְלָה מְטָה, וְנִדְבְּקוּ לְמִטָּה בְּשָׁנוּיִים רַבִּים, וְעִזְבוּ אֶת הָאֵילָן הַיְחִידִי הָעֲלִיּוֹן מִכָּל הָאֵילָנוֹת. זֶהוּ שְׁכַתוֹב (קהלת ז) אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת הָאָדָם יֵשֶׁר וְגו'.

וְדָאִי שָׂאז הַתְּהַפֵּךְ לְבָם בְּאוֹתוֹ הַצַּד מִמֵּשׁ, לְפַעְעִים לְטוֹב לְפַעְעִים לְרַע, לְפַעְעִים לְרַחֲמִים לְפַעְעִים לְדִין. בְּדָבָר הַזֶּה נִדְבְּקוּ בּוֹ וְדָאִי, בְּקִשׁוֹ חֲשֻׁבוֹנוֹת רַבִּים וְנִדְבְּקוּ בָהֶם.

אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אָדָם, עֲזֹבֵת חַיִּים וְנִדְבְּקֵת בְּמוֹת. חַיִּים – שְׁכַתוֹב וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגֵּן, שְׁנִקְרָא חַיִּים, שְׁמִי שְׂאוּחִז בּוֹ לֹא טוֹעַם מוֹת לְעוֹלָמִים. נִדְבְּקֵת בְּעֵץ אַחַר – הָרִי וְדָאִי הַמּוֹת כְּנִגְדָּךְ. זֶהוּ שְׁכַתוֹב (משלי ה) רַגְלֶיךָ יִרְדוּת מוֹת, וְכַתוֹב (קהלת ז) וּמִצָּא אֲנִי מֵר מְמוֹת אֶת הָאִשָּׁה. וְדָאִי שְׁנִדְבֵק בְּמִקוֹם הַמּוֹת וְעִזַּב מִקוֹם הַחַיִּים. מְשׁוּם כִּךָ נִגְזַר עָלָיו וְעַל כָּל הָעוֹלָם מוֹת.

אִם הוּא חֲטָא, מָה חֲטָאוּ כָּל הָעוֹלָם? אִם תֹּאמַר שְׁכָל הָעוֹלָם אָכְלוּ מִהָעֵץ הַזֶּה וְזֶה קָרָא לְכֻלָּם – לֹא כִּךָ! אֲלֹא בְּשַׁעַה שְׂאָדָם עָמַד עַל רַגְלָיו, רָאוּ אוֹתוֹ כָּל הַבְּרִיּוֹת וּפְתָדוּ מִלְּפָנָיו, וְהָיוּ נוֹסְעִים אַחֲרָיו כְּעַבְדִּים אַחַר הַמֶּלֶךְ, וְהוּא אָמַר לָהֶם: אֲנִי וְאַתֶּם (תהלים צה) בְּאוֹ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעָה וְגו'. וְכָלֵם הִלְכוּ אַחֲרָיו. כִּיּוֹן שְׂרָאוּ שְׂאָדָם מִשְׁתַּחֲוֶה לְמִקוֹם זֶה וְנִדְבֵק בּוֹ, כָּלֵם נִמְשְׁכוּ אַחֲרָיו, וְגַרְם מוֹת לְכָל הָעוֹלָם.

וְאִזּוּ הַשְּׁתַּנְּהָה הָאָדָם לְכַמָּה גְּוִנִים, לְפַעְעִים דִּין לְפַעְעִים רַחֲמִים, לְפַעְעִים מוֹת לְפַעְעִים חַיִּים, וְלֹא עוֹמַד בְּקִיּוֹם תָּמִיד בְּאֶחָד מֵהֶם, מְשׁוּם שְׂאוֹתוֹ מִקוֹם גָּרַם לוֹ, וְלִכֵּן נִקְרָא חֲרַב הַמַּתְהַפֵּכֵת, הַמַּתְהַפֵּכֵת מִצַּד זֶה לְצַד זֶה, מְטוֹב לְרַע, מְרַחֲמִים לְדִין, מְשָׁלוֹם לְקָרָב, מַתְהַפֵּכֵת הִיא בְּכָל, טוֹב וְרַע, שְׁכַתוֹב (בראשית ב) וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע.

וְהַמֶּלֶךְ הָעֲלִיּוֹן, לְרַחֵם עַל מַעֲשָׂיו, הוֹכִיחַ אוֹתוֹ וְאָמַר לוֹ, וּמַעַץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ וְגו'. וְהוּא לֹא קִבַּל מִמֶּנּוּ וְנִמְשָׁךְ אַחַר אִשְׁתּוֹ, וְגַרְשׁ לְעוֹלָמִים, שְׁהָרִי אִשָּׁה עוֹלָה לְמִקוֹם [לְמִקוֹם זֶה] וְלֹא יוֹתֵר, וְהָאִשָּׁה גְרָמָה מוֹת לְכָל.

בֵּא רָאָה, לְעוֹלָם הַבֵּא כְּתוֹב (ישעיה סה) כִּי כִימִי הָעֵץ יִמִּי עָמִי. כִּימִי הָעֵץ – אוֹתוֹ שְׁנוֹדַע בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן. כְּתוֹב (שם כה) בְּלַע הַמּוֹת לְנִצְחָה וּמָחָה ה' אֱלֹהִים דְּמַעָה מַעַל כָּל פְּנִיִם וְחָרַפְתָּ עִמּוֹ יִסִּיר מַעַל כָּל הָאָרֶץ וְגו'.

וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹתוֹ. שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, כְּתוּב וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה. שָׁם בְּקִיּוּמוֹ יַעֲקֹב, וְכֵן בְּמִיתָתוֹ יִשְׂרָאֵל, שֶׁכְּתוּב וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹתוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כִּן הוּא וְדַאי, שֶׁהָרִי לֹא כְּתוּב וַיִּקְרַב יוֹם יִשְׂרָאֵל לְמוֹתוֹ, אֲלֵא יְמֵי, וְכִי בְּכַמָּה יָמִים מֵת בֶּן אָדָם? וְהָרִי בְּשַׁעַה אַחַת, בְּרַגְעַ אֶחָד מֵת וַיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם.

אֲפָא כִּן לְמַדְנֹו, כְּשֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹצֵה לְהַשִּׁיב אֵלָיו אֶת רוּחוֹ, כֹּל אוֹתָם יָמִים שְׁעוֹמֵד בֶּן אָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה נִפְקָדִים לְפָנָיו וְנִכְנָסִים בְּחֻשְׁבוֹן, וְכִשְׁנִקְרָבִים לְפָנָיו לְהַפְנִס בְּחֻשְׁבוֹן, מֵת הָאָדָם, וּמְשִׁיב הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵלָיו אֶת רוּחוֹ. אוֹתוֹ הַהֵבֵל שֶׁהוֹצִיא וְנִפַח בּוֹ, מְשִׁיב אוֹתוֹ אֵלָיו.

אֲשֵׁרִי חָלְקוּ שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם שִׁמְיוֹ הַתְּקַרְבוֹ אֶל הַמֶּלֶךְ בְּלִי בּוֹשָׁה, וְלֹא נִדְחָה יוֹם אֶחָד מֵהֶם הַחוּצָה שִׁמְצָא שְׁבִאוֹתוֹ יוֹם שֶׁנַּעֲשָׂה בּוֹ חֲטָא, לְכֵן כְּתוּב בְּצַדִּיקִים קְרִיבָה. [וְאִיךָ יִקְרְבוּ] מִשׁוּם שֶׁקְרָבִים יָמֵי לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ בְּלִי בּוֹשָׁה.

אֲוִי לְרִשְׁעִים, שֶׁלֹּא כְּתוּב בָּהֶם קְרִיבָה, וְאִיךָ יִקְרְבוּ הַיָּמִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, שֶׁהָרִי כֹל יָמָיו נִמְצָאוּ בְּחֻטְאֵי הָעוֹלָם, וְלִכֵּן לֹא יִקְרְבוּ לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ וְלֹא יִמְנוּ לְפָנָיו וְלֹא יִזְכְּרוּ לְמַעַלָּה, אֲלֵא הֵם מִתְכַּלִּים מִתּוֹכָם. עַלִּיהֶם כְּתוּב (מְשִׁלִּי ד) דִּרְךָ רִשְׁעִים כְּאֶפְלָה לֹא יִדְעוּ בְּמָה יִכְשְׁלוּ.

וְכֵאֵן וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹת וְדַאי, בְּלִי בּוֹשָׁה, בְּשִׁלְמוֹת, בְּחֻדָּה שְׁלָמָה, וּמִשׁוּם כִּן יְמֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָיָה יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר שְׁלָם מִיַּעֲקֹב. וְאֵם תֹּאמַר, הָרִי כְּתוּב (בְּרֵאשִׁית כה) וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם, שְׁלָם? שְׁלָם הָיָה, אֲבָל לֹא שְׁלָם בְּדַרְגָּה עֲלִיוֹנָה כְּמוֹ יִשְׂרָאֵל.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּשַׁעַה שִׁמְיֵי הָאָדָם נִפְקָדִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, יֵשׁ צַדִּיק שֶׁנִּפְקָדִים יָמָיו, וְהֵם רְחוּקִים מִלְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ, וַיֵּשׁ צַדִּיק שֶׁכֶּאֱשֶׁר נִפְקָדִים יָמָיו, הֵם קְרוּבִים וְסָמוּכִים לְמֶלֶךְ וְלֹא מְרַחֲקִים, נִכְנָסִים בְּלִי בּוֹשָׁה וְקְרָבִים לְמֶלֶךְ. אֲשֵׁרִי חָלְקָם. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹתוֹ.

וַיִּקְרָא לְבָנוֹ לְיוֹסֵף. אָמַר רַבִּי יַצְחָק, וְכִי שָׁאַר הַשְּׁבָטִים לֹא בָנָיו הֵם? אֲלֵא, אָמַר רַבִּי אַבְא, יוֹסֵף הָיָה בָנוּ יוֹתֵר מִכָּלָם, שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשַׁעַה שֶׁאֲשַׁת פּוֹטִיפַר דְּחָקָה אֶת יוֹסֵף, מָה כְּתוּב? וַיְבֵא הַבֵּיתָה

לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי הבית. פסוק זה היה צריך לכתב ואין איש בבית, מה זה מאנשי הבית? אלא להכליל את דמותו של יעקב שהיתה שם ונמצאה שם, ומשום כך מאנשי הבית, אבל איש אחר היה שם. כיון שהרים יוסף עיניו וראה את דמות אביו, ישב בקיומו ונרתע לאחור.

בא ראה מה כתוב, וימאן ויאמר אל אשת אדניו. אמר לו הקדוש ברוך הוא, אתה אמרת וימאן ויאמר, חייך וימאן ויאמר אחר יבא לברך את בניך ויתברכו בו, זהו שכתוב וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי.

כיון שאמר ידעתי בני, למה אמר ידעתי אחר? אלא אמר ידעתי בני, בזמן שעמדת בגופך שאתה ברור, כשראית את דמותי ושבת בקיומך, ומשום כך כתוב ידעתי בני ידעתי, על מה שאמרת שזהו הבכור, גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל, וכאן משום כך כתוב ויקרא לבנו ליוסף, לבנו ליוסף משם.

דבר אחר ויקרא לבנו ליוסף – שדמות אחת היו נראים. שכל מי שראה את יוסף, היה מעיד שבנו של יעקב היה. רבי יוסי אמר, הכל כך הוא, ועוד, שיוסף זן אותו ואת בניו בזקנותו, ולכן בנו ממש יותר מכלם. ויקרא לבנו ליוסף, למה ליוסף ולא לאחר? משום שהיתה רשות בידו להעלותו משם.

רבי יוסי אמר, כיון שיעקב היה יודע שבניו ישתעבדו בגלות שם במצרים, למה לא נקבר שם כדי שזכותו תגן על בניו? למה רצה לעלות משם, והרי כתוב (תהלים קג) כרחם אב על בנים, איפה הרחמנות?

אלא, כך שנינו, בשעה שהיה יורד יעקב למצרים, היה פוחד, והיה אומר: חס וחלילה יכלו בני בין העמים, ואולי הקדוש ברוך הוא יסלק שכינתו ממני כבתחלה. מה כתוב? וירא אלהים אל יעקב וגו', [ויאמר אלהים לישראל] אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם. ומה שאמרת אולי אסלק שכינתי מבינך – אנכי ארד עמך מצרימה.

אמר עוד, פוחד אני שמא אקבר שם ולא אזכה עם אבותי. אמר לו, ואנכי אעלה גם עלה. אעלה – ממצרים. גם עלה – להקבר בקבר אבותיך.

משום כּך רצה להעלות עצמו ממצרים: אחד - כּדי שלא יעשו ממנו יראה, שהרי ראה שעתיד הקדוש ברוך הוא להפּרע מיראתם. ואחד - שראה ששכינה תשים מדורה בין בניו בגלות. ואחד - כּדי שיהיה גופו דר בין גופות אבותיו להכלל ביניהם, ולא ימנה עם רשעי מצרים.

ושנינו, הגוף של יעקב נמשך מיפיו של אדם הראשון, והיתה דמותו של יעקב דמות עליונה וקדושה, דמות של הפסא הקדוש, ולא רצה להקבר בין רשעים. וסוד הדבר, שבאות אין כלל פרוּד, ועל זה כתוב ושכבתי עם אבתי.

ויקרא לבנו ליוסף. בנו - בדמות אחת של הפנים, משום שברצון הרוח והלב הוליד אותו יותר מכלם בא ראה מה כתוב, (בראשית ל) המעט קחתך את אישי, שכל רצונו של יעקב היה ברחל, ומשום כּך ויקרא לבנו ליוסף.

שנינו, רבי שמעון פתח ואמר, (דברים כט) הנסתר לה' אלהינו וגו'. הנסתר לה' אלהינו, בא ראה כמה יש לאדם להזהר מחטאיו ולהסתכל שלא יעבר על מצות רבונו, ששנינו, כל מה שאדם עושה בעולם הזה, אותם מעשים כתובים בספר ונכנסים בחשבון לפני המלך הקדוש, והכל גלוי לפניו. זהו שכתוב (ירמיה כג) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה'! אם כּך, איך לא ישמר אדם מלחטא לפני רבונו. ושנינו, אפלו אותו [מי] מה שחשב אדם ועלה ברצונו, הכל נמצא לפני הקדוש ברוך הוא ולא נאבד ממנו.

בא ראה, באותו לילה שנכנסה לאה אל יעקב ונתנה לו אותם סימנים שנתן יעקב לרחל, עלה ברצונו שהיא רחל ושמש בה תשמיש, ואותה טפה ראשונה של יעקב היתה, שכתוב (בראשית מט) כחי וראשית אוני, וסבר שהיא רחל. הקדוש ברוך הוא שהיא מגלה עמקות ונסתרות ויודע מה שבחשכה, העלה אותו רצון למקומו, ובכורת ראובן עלתה ליוסף. מה הטעם? משום שהרי של רחל היתה אותה טפה ראשונה שיצאה מיעקב, משום שהיתה שלה, אותה בכורה ממש של ראובן ירש יוסף, ורחל ירשה את שלה.

ומשום כּך, סוד הדבר, לא התעלה ראובן בשם כּשאר השבטים, אלא ראובן, כלומר ראו בן. ראו בן סתם. והבן הזה לא

נודע שמו. ועל כן לא קרא לאה בני בשם הזה, ולא נקרא ראו בני, שהרי לאה ידעה את המעשה.

ושנינו, גלוי לפני הקדוש ברוך הוא שאין רצון יעקב היה לחטא לפניו בזה ולא הסתכל ברצון באשה אחרת באותה שעה כשאר רשעי העולם, ועל כך כתוב (שם לה) ויהיו בני יעקב שנים עשר, שהרי בניהם של שאר הרשעים בעולם שעושים אותו מעשה, נקראים בשם אחר, והרי דבר זה ידוע בין החברים, ומשום כך ויקרא לבנו ליוסף, בנו ממש, מהראשית ועד הסיום [בנו] היה בנו.

ושנינו, אמר רבי יוסי, במה השביע יעקב את יוסף, שכתוב שים נא ידך תחת ירכי? אלא באותו אות הברית שהיה רשום בכשרו, שזו חשיבות האבות יותר מהכל, וברית זו היא סוד של יוסף.

אמר רבי שמעון, באברהם וביעקב כתוב שים נא ידך תחת ירכי. תחת ירכי, כלומר באותו מקום שרמוז בשם הקדוש ומוציא זרע קדש נאמן לעולם. ביצחק לא כתוב, כי יצא ממנו עשו.

עוד, מה הטעם שים נא ידך תחת ירכי, אל נא תקברני במצרים? אלא אמר לו יעקב ליוסף, ברשם הקדוש הזה השבע לי, שהוציא זרע קדוש נאמן לעולם, ונשמר ולא נטמא לעולמים, שלא יקבר בין אותם הטמאים שלא שמרו אותו לעולמים, שכתוב בהם (יחזקאל כג) אשר בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם.

ואם תאמר, הרי יוסף, ששמר אותו מעל הכל, למה נקבר ביניהם? אלא שנינו, כתוב (שם א) היה היה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי הפהן בארץ כשדים על נהר כבר. והרי שנינו ששכינה לא שורה, רק בארץ ישראל, אז למה כאן שכינה? אלא כתוב על נהר כבר, וכתוב ותהי עליו שם יד ה'. אף כאן, ארונו של יוסף נשלח בתוך המים. אמר הקדוש ברוך הוא, אם יוסף יעלה מכאן, הגלות לא תתקיים, אלא תהיה קבורתו במקום שלא נטמא, ויסבלו בני ישראל את הגלות.

ושנינו, אמר רבי יוסי, ראה יעקב שהרי בכל נתקן לכסא הקדוש באבות [כאבות]. אמר, אם כך, יקבר, איך הגוף הזה יתאחד באבות. ואפלו המערה שנקבר שם נקראת מכפלה, משום שכל דבר של מכפלה הוא שנים ואחד, אף המערה שנים ואחד.

ובא וראה, האבות זכו להקבר שם הם וזווגיהם. יעקב – הוא ולא. מה הטעם רחל לא, והרי כתוב ורחל עקרה, שהיא עקר הבית? אלא לאה זכתה בו להוציא ששה שבטים מגזע קדוש בעולם יותר, ומשום כך היא נתנה עמו לזוג במערה.

אמר רבי יהודה, כל ימיה היתה לאה עומדת בפרשת דרכים, ובכתה בשביל יעקב, כששמעה שהוא צדיק, ותפלה היא הקדימה לו, והינו שכתוב (בראשית כט) ועיני לאה רפות, כמו שבארנו שמקדימה ויושבת בפרשת דרכים לשאל.

רחל לא יצאה לדרכים לעולם, משום כך זכתה לאה להקבר עמו, ורחל קבורתה עומדת בפרשת דרכים ונקברה שם. זהו שכתוב ואני בבאי מפדן ארם מתה עלי רחל. מה זה עלי? עלי ודאי, כלומר בגללי. בארץ כנען בדרך – בגללי מתה בדרך, שלא יצאה בשבילי לעולמים כמו אחותה.

משום כך, לאה שיצאה ובכתה בפרשת דרכים בשביל יעקב, זכתה להקבר עמו. רחל שלא רצתה לצאת ולשאל בשבילו, משום כך קבורתה בפרשת דרכים, וסוד הדבר הרי בארנו ונתבאר, זה בגלוי וזה בנסתר.

ובא וראה, ששנינו, דמעות רבות שפכה אותה לאה הצדקת כדי להיות חלקו של יעקב ולא של אותו עשו הרשע. והינו מה ששנינו, כל אדם ששופך דמעות לפני הקדוש ברוך הוא, אף על גב שנגזר עליו ענש – הוא יקרע, ולא יוכל אותו ענש לשלט בו. מנין לנו. מלאה, שהרי נגזר על לאה להיות חלקו של עשו, היא בבקשתה הקדימה ליעקב ולא נתנה לעשו.

אמר רבי חייא, ושכבתי עם אבתי. רבי יצחק פתח ואמר, (קהלת א) מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמל תחת השמש. בכמה מקומות נתבאר שהסתכלנו בדברי שלמה ונראה שדבריו סתומים, אבל כל דברי שלמה, כלם נקראו בחכמה.

ששנינו, כתוב ותרב חכמת שלמה. בימי שלמה המלך עמדה הלכנה בשלמות, והינו שכתוב (מלכים א-ה) ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם. שם שנינו, מי הם בני קדם? הרי פרשוה, אבל חכמת בני קדם היא חכמה שירשו מאברהם.

שְׁשַׁנְיָנוּ, כְּתוּב (בראשית כה) וַיִּתֵּן אֲבָרְהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק. מַה זֶה אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ? זֶה חֲכָמָה עֲלִיוֹנָה שֶׁהִיא יוֹדֵעַ בְּשֵׁם הַקְּדוּשׁ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. וּמִשְׁמַע אֶת, אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ – שֶׁהִיא שְׁלוּ. כְּמוֹ שְׁשַׁנְיָנוּ, בְּאוֹתָהּ בַּת שֶׁהִיְתָה לְאֲבָרְהָם, וּבְכָל שְׁמָהּ.

וְלִבְנֵי הַפִּילֹגְשִׁים אֲשֶׁר לְאֲבָרְהָם נָתַן אֲבָרְהָם מִתְּנַת וְגו'. שְׁנַתְּנָן לָהֶם דְּבָרִים יְדוּעִים בְּכַתְרֵים הַתְּחַתּוֹנִים. וּבְאִיזָה מְקוֹם הַשְּׂרָה אוֹתָם? אֶל אֶרֶץ קָדִם, וּמִשָּׁם יָרְשׁוּ בְּנֵי קָדִם חֲכָמָה, וְהֵינּוּ שְׁכַתּוּב מִחֲכַמַת כָּל בְּנֵי קָדִם.

שְׁשַׁנְיָנוּ, יוֹם אֶחָד הָיָה בְּאֵר רַבִּי שְׁמַעוֹן מִקְפּוּטְקֵיָא לְלוּד, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי אַבְבָּא וְרַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי אַבְבָּא הָיָה עֵיף וְרַץ אַחֲרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן, שֶׁהָיָה רוֹכֵב. אָמַר רַבִּי אַבְבָּא, וְדַאי (הוֹשֵׁעַ יֵא) אַחֲרֵי ה' יֵלְכוּ כְּאַרְיֵה יִשְׂאָג.

יָרַד רַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמַר לוֹ, וְדַאי כְּתוּב (דְּבָרִים ט) וְאַשְׁבֵּב בְּהָר אֲרַבְעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה. וְדַאי שְׁחֲכָמָה לֹא מִתִּישְׁבַת אֶלָּא כְּשֶׁאָדָם יוֹשֵׁב וְלֹא הוֹלֵךְ, אֶלָּא עוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ. וְהָרִי בְּאַרְנוֹ אֶת הַדְּבָרִים עַל מַה כְּתוּב וְאַשְׁבֵּב. עֲכָשׁוּ בְּמִנוּחָה הַדְּבָר תְּלוּי. יִשְׁבוּ.

אָמַר רַבִּי אַבְבָּא, כְּתוּב וְתָרַב חֲכַמַת שְׁלֵמָה מִחֲכַמַת כָּל בְּנֵי קָדִם וּמְכַל חֲכַמַת מְצָרִים. מַה הִיא חֲכַמַת שְׁלֵמָה, וּמַה הִיא חֲכַמַת מְצָרִים, וּמַה הִיא חֲכַמַת כָּל בְּנֵי קָדִם? אָמַר לוֹ, בְּאֵר רֵאָה, בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת פְּרִשׁוּהָ בְּאוֹתוֹ שֵׁם. שֶׁהִלְבְּנָה כְּשֶׁמִּתְּבָרַכַת מִהַכֵּל כְּתוּב וְתָרַב, בִּימֵי שְׁלֵמָה, שֶׁהִתְרַבְּתָה וְהִתְבָּרַכָה וְעִמְדָה בְּשְׁלֵמוֹת.

וְשַׁנְיָנוּ, אֶלֶף הָרִים מִתְּגַדְּלִים לְפָנֶיהָ, וְכֻלָּם הָיוּ לְפָנֶיהָ שְׂאִיבָה אַחַת, וְאֶלֶף נְהָרוֹת גְּדוּלִים לָהּ, וְגוֹמַעַת אֶת כֻּלָּם בְּגִמְעָה אַחַת. צְפָרְנִיָּה אוֹחֲזוֹת בְּאֶלֶף וְשִׁבְעִים עֶבְרִים. יְדִיָּה אַחֲזוֹת לְעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה [וְחַמְשָׁה] אֶלֶף עֶבְרִים, אֵינן יוֹצֵא מִמֶּנָּה לְצַד זֶה, וְאֵינן יוֹצֵא מִמֶּנָּה לְצַד אַחֵר. כְּמָה וְכְמָה אֶלְפֵי מְגַנִּים אַחֲזוּזִים בְּשַׁעְרוֹתֶיהָ.

עֲלָם אֶחָד שְׁאָרְכּוֹ מֵרֵאשׁ הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם יוֹצֵא בֵּין רִגְלֶיהָ, מִתְּלַבֵּשׁ בְּשֵׁשׁ מִכּוֹת אֵשׁ, בְּגוֹנִים אֵלּוֹ הַתְּמַנָּה עַל הַתְּחַתּוֹנִים [מִתְּחַת] מֵאַרְבָּעָה צְדָדֶיהָ. זֶהוּ נֵעַר שְׂאוּחֲזוֹ שֵׁשׁ מְאוֹת וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה מִפְּתָחוֹת עֲלִיוֹנִים מִצַּד הָאֵם, וְכֹל הַמִּפְּתָחוֹת הָעֲלִיוֹנִים בְּלֵהֵט הַחֶרֶב שְׁחוּגָר בְּמִתְנִיּוֹ תְּלוּיִים.

לְאוֹתוֹ נַעַר קוֹרְאִים חֲנוּךְ בֶּן יֵרֵד, בְּאוֹתָן בְּרִיתוֹת, שְׁכָתוֹב (משלי כב)
 חֲנוּךְ לְנַעַר עַל פִּי דְרָכּוֹ. וְאִם תֹּאמֶר, מִשְׁנֵה הִיא וְלֹא בְּרִיתָא
 – בְּמִשְׁנַתְנוּ בְּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים, וְהָרִי נִתְבָּאֵר, וְהַפֶּל דְּבָר אֶחָד
 הִסְתַּכְּלוּ [נִתְקַנְנוּ]. תַּחֲתִיו תּוֹפְסוֹת חֵיוֹת הַשְּׂדֵה, שְׁשָׁנִינוּ [שְׂבֵא רְאֵה],
 כְּמוֹ שִׁישְׂרָאֵל הַקְּדוֹשׁ הַעֲלִיּוֹן נִקְרָא בֶּן לְאָמוֹ, שְׁכָתוֹב (שם ד) כִּי בֶּן
 הָיִיתִי לְאָבִי רַךְ וְיָחִיד לְפָנַי אֲמִי, וְכָתוֹב (שְׁמוֹת ד) בְּנֵי בְכָרֵי יִשְׂרָאֵל, כֶּף
 גַּם לְמִטָּה זֶה נִקְרָא נַעַר לְאָמוֹ, שְׁכָתוֹב (הוֹשֵׁעַ יא) כִּי נַעַר יִשְׂרָאֵל
 וְאֶהְבֵּהוּ. וּבְכֻמָּה גּוֹנִים נִקְרָא בֶּן יֵרֵד, וְהָרִי בְּאַרְנוּ.

אָבִי בֵּא רְאֵה, בֶּן יֵרֵד מִמֶּשׁ, שְׁשָׁנִינוּ, עֶשֶׂר יְרִידוֹת יֵרְדֵה שְׁכִינָה אֶרֶץ,
 וְאֵת כָּלָם בְּאֵרוֹ הַחֲבָרִים וְנִתְבָּאֵר. וְתַחַת זֶה כְּמֵה חֵיוֹת עוֹמְדוֹת,
 שְׁנִקְרָאוֹת חֵיוֹת הַשְּׂדֵה מִמֶּשׁ.

תַּחַת אוֹתָן הַחֵיוֹת נֶאֱחָזוֹת שְׁעֵרוֹת הַלְּבָנָה שְׁנִקְרָאוֹת כּוֹכְבֵי שְׂרָבִיט,
 שֶׁל שְׂרָבִיט מִמֶּשׁ, בְּעַלֵי דִין, בְּעַלֵי מִשְׁקָל, בְּעַלֵי הַדִּין הַקָּשָׁה,
 בְּעַלֵי חֲצֵפָה, וְכָלָם נִקְרָאִים בְּעַלֵי [שְׁעֵרוֹת] אֲרַגְמָן. יְדִיָּה וְרַגְלִיָּה
 אֲחֻזוֹת בְּזֶה כְּמוֹ אֲרִיָּה [קְדוֹשׁ] חֲזַק שְׂאוּחַז בְּטָרְפוֹ, וְעַל זֶה כָּתוֹב
 (מִיכָה ה) וְטָרַף וְאִין מַצִּיל.

צִפְרָנִיָּה – כָּל אוֹתָם שְׁמִזְכִּירִים אֶת חֲטָאֵי בְּנֵי הָאָדָם וְכוֹתְבִים
 וְרוֹשְׁמִים אֶת חֲטָאֵיהֶם בְּתַקְףֵהּ הַדִּין הַקָּשָׁה, וְלִכֵּן כָּתוֹב
 (יִרְמִיָּה טז) חֲטָאוֹת יְהוּדָה כְּתוּבָה בְּעֵט בְּרוֹזַל בְּצַפְרֵן שְׁמִיר. מֵה זֶה
 שְׁמִיר? אוֹתוֹ שְׂרוּשֶׁם וְנוֹקֵב בְּאֶבֶן וְחוֹתָף אוֹתָהּ לְכָל צַד. זֶה־מַּת
 הַצִּפְרָנִים – כָּל אֵלוֹ שְׁלֹא נִדְבָקִים בְּגוֹף הַמֶּלֶךְ וְיוֹנְקִים מִצַּד הַטְּמֵאָה
 כְּשִׁמְתַּחִילָה הַלְּבָנָה לְהַפְּגֵם.

וּמִשׁוֹם שְׁשֵׁלְמָה הַמֶּלֶךְ יֵרֵשׁ אֶת הַלְּבָנָה בְּשֵׁלְמוֹתָהּ, צְרִיף לִירֵשׁ
 אוֹתָהּ בְּפָגִימַתָּהּ, וְלִכֵּן הַשְּׁתַּדֵּל לְדַעַת אֶת דַּעַת [רְצוֹן]
 הַרוּחוֹת וְהַשְּׂדִים, כְּדִי לִירֵשׁ אֶת הַלְּבָנָה בְּכָל צְדָדֶיהָ.

וּבִימֵי שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ בְּכָל הָאֵירָה הַלְּבָנָה. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (מַלְכִים-א ה) וְתָרַב
 חֲכָמַת שְׁלֵמָה. וְתָרַב דּוֹקָא. מִחֲכָמַת כָּל בְּנֵי קָדָם, סוּד עֲלִיּוֹן
 הוּא, כְּכָתוֹב (בְּרֵאשִׁית לו) וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֲדוּם וְגו',
 וְאֵלֶּה נִקְרָאִים בְּנֵי קָדָם, שְׁכָלָם לֹא הִתְקִימוּ, פָּרַט לְזֶה שְׁכָלוֹל זָכָר
 וְנִקְבָּה, שְׁנִקְרָא הַדֵּר, שְׁכָתוֹב וְיִמְלֹךְ תַּחֲתִיו הַדֵּר וְגו'.

וְשָׁנִינוּ, שאף על גב שהתקיימה [שהאירה הלכנה], לא האירה בשלמות, עד שבא שלמה שראוי כנגדה, כמו שבארנו, שמשום כך אמו היתה בת שבע.

ומכל חכמת מצרים – זו החכמה התחתונה שנקראת שפחה שאחר הרחמים, והכל כללה חכמה זו של שלמה – חכמת בני קדם וחכמת מצרים. אמר רבי אבא, ברוך הרחמן ששאלתי דבר זה לפניך, שהרי בכל הדברים הללו [דבר זה] זכיתי. אמר רבי שמעון, דברים אלו הרי בארנום, והרי נאמרו.

שָׁנִינוּ, (קהלת א) מה יתרון לאדם בכל עמלו. יכול אף עמל התורה? תלמוד לומר, שיעמל תחת השמש [כתוב]. שונה עמלה של תורה, שהוא למעלה מן השמש. רבי חייא אמר, אף עמלה של תורה, שהוא עמל בגלל בני אדם או בשביל כבודו. על זה כתוב תחת השמש, שזה לא עולה למעלה. שנינו, אמר רבי אלעזר, אפלו אם אדם עומד אלף שנים, אותו יום שמסתלק מן העולם דומה לו כאלו לא התקיים, רק יום אחד.

ושכבתי עם אבתי. אשרי חלקם של האבות שהקדוש ברוך הוא עשה אותם מרפכה קדושה למעלה והתרצה בהם להתעטר עמהם. זהו שכתוב (דברים י) רק באבתיך חשק ה' וגו'. אמר רבי אלעזר, יעקב היה יודע שהעטור שלו הוא באבותיו, שהרי העטור של האבות הוא עמו, והוא עמהם. ועל זה באותיות חקוקות שנינו, ש שלשה קשרים, שני קשרים – אחד מצד זה ואחד מצד זה, ואחד שכולל אותם. וזהו ששנינו, (שמות כו) והבית התיכן בתוך הקרשים מברח מן הקצה אל הקצה. ואותו קשר שבאמצע אחוז לצד זה ולצד זה, ועל זה כתוב ושכבתי עם אבתי, ודאי.

ושכבתי עם אבתי וגו'. רבי יהודה פתח ואמר, (ישעיה מב) החרשים שמעו והעורים הביטו לראות. החרשים שמעו – אלו בני אדם שלא מקשיבים לדבורי התורה ולא פוקחים אזניהם לשמע את מצוות רבונם. והעורים – שלא מסתכלים לדעת על מה הם עומדים, שהרי בכל יום היום הכרוז יוצא וקורא, ואין מי שישגיח.

שְׁמִדְנוּ, באותם ימים שנברא האדם, באותו יום שיוצא לעולם, כלם עומדים בקיומם והולכים וטסים בעולם, יורדים ומזהירים את האדם כל יום ויום לבדו. וכשאותו יום בא ומזהירים

אותו, ובן אדם עושה באותו יום חטא לפני רבונו - אותו יום עולה
בבושה ומעיד עדות, ועומד לבדו בחוץ.

וְשָׁנִינוּ, אחר שעומד לבדו, יושב, עד שאדם עושה ממנו תשובה.
זכה - שב אותו יום למקומו. לא זכה - אותו יום יורד
ומשתתף עם אותה רוח שבחוץ, ושב לביתו, ונתקן בדמות אותו
אדם ממש כדי להרע לו, ודר עמו בבית. ויש שדיורו לטוב, אם הוא
זוכה. ואם לאו, הוא דר עמו לרע.

בין כך ובין כך נפקדים אותם ימים וחסרים, ולא נכנסים בחשבון
של אותם שנשארו. אוי לאותו האדם שגורע ימיו לפני המלך
הקדוש, ולא השאיר למעלה ימים להתעטר בהם באותו העולם
ולהתקרב עמו לפני המלך הקדוש.

בא ראה, כשקרבים אותם ימים לפני המלך הקדוש, אם הוא צדיק,
זה האדם שיוצא מן העולם ונכנס באותם ימים, והם לבושי
כבוד שנשמתו מתלבשת בהם, והם אותם ימים שצדיק היה בהם
ולא הרשיע בהם.

אוי לאותו שגורע ימיו למעלה, שכאשר רוצים להלביש אותו
בימיו, אותם ימים שפגם בחטאיו חסרים מאותו לבוש,
ומתלבש בכגד חסר. כל שפגם הם רבים, ואין לאדם במה
להתלבש באותו העולם, אזי אוי לו ואוי לנפשו, שדנים אותו בגיהנם
על אותם ימים, ימים על ימים, ימים על כל אחד שנים. שכאשר יוצא
מן העולם הזה, אינו מוצא ימים להתלבש בהם, ולא יהיה לו לבוש
במה להתכפסות. אשרי הצדיקים שכל ימיהם שמורים הם אצל המלך
הקדוש, ונעשים מהם לבושי כבוד להתלבש בהם בעולם הבא.

שנינו בסוד המשנה, מה שכתוב (בראשית ג) וידעו כי עירמם הם -
ידעה ממש ידעו, שאותו לבוש של כבוד שנעשה מאותם
ימים נגרע מהם, ולא נשאר יום מאותם ימים להתלבש בו. זהו
שכתוב (תהלים קלט) גלמי ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבו ימיו יצרו.
ימים יצרו ודאי. ולא אחד בהם, שהרי לא נשאר אחד להתלבש בו,
עד שהשתדל אדם ועשה תשובה, והקדוש ברוך הוא קבל אותו
ועשה לו כלי לבוש אחרים, ולא מן הימים שלו. זהו שכתוב (בראשית
ג) ויעשה אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבשם.

בא ראה, באברהם שזכה מה כתוב? (שם כד) בא בימים, משום שזכה. כִּאֲשֶׁר הִסְתַּלַּק מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, מִמֶּשׁ בְּאוֹתָם יָמִים שְׁלוֹ, נִכְנַס וְהִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם, וְלֹא נִגְרַע מֵאוֹתוֹ לְבוּשׁ כְּבוֹד כְּלוּם, שְׁכָתוּב בָּא בְיָמִים. בְּאִיּוֹב מֶה כְּתוּב? (איוב א) וַיֹּאמֶר עָרַם יִצְתִּי מִבֶּטֶן אִמִּי וְעָרַם אָשׁוּב שָׁמָּה, שֶׁהָרִי לֹא נִשְׂאָר לְבוּשׁ לְהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ.

שְׁנֵינּוּ, אֲשֶׁרֵיהֶם הַצְּדִיקִים, שְׁיִמְיָהֶם צְדִיקִים, וְנִשְׂאָרוֹ לְעוֹלָם הַבָּא [צְדִיקִים], וְכֹאֲשֶׁר יוֹצְאִים, כָּלֵם מִתַּחְבְּרִים וְנִעְשִׂים לְבוּשֵׁי כְבוֹד לְהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ, וּבְאוֹתוֹ לְבוּשׁ זוֹכִים לְהִתְעַנֵּג מֵעַנְג הָעוֹלָם הַבָּא, וּבְאוֹתוֹ לְבוּשׁ עֲתִידִים לְקוֹם לְתַחִיָּה, וְכָל אוֹתָם שֵׁשׁ לָהֶם לְבוּשׁ יְקוּמוֹ. זֶהוּ שְׁכָתוּב (איוב לח) וַיִּתְיַצְבוּ כְמוֹ לְבוּשׁ. אוֹי לְאוֹתָם רְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם שְׁיִמְיָהֶם בַּחֲטָאֵיהֶם [עוֹלָמוֹת] חֲסֵרִים, וְלֹא נִשְׂאָר מֵהֶם בְּמָה שְׁיִתְכַּסּוּ כְּשִׁיִּצְאוּ מִן הָעוֹלָם.

שְׁנֵינּוּ, כָּל אוֹתָם צְדִיקִים שֶׁזָּכוּ לְהִתְלַבֵּשׁ בְּלְבוּשׁ כְּבוֹד בְּיָמֵיהֶם, מִתְעַטְרִים בְּאוֹתוֹ עוֹלָם [לְבוּשׁ] מִהֶעֱטוּרִים שְׁבָהֶם מִתְעַטְרִים הָאֲבוֹת, מֵאוֹתוֹ נִחַל שְׁיוּצָא וְשׁוֹפֵעַ לְגַן עֵדֶן. זֶהוּ שְׁכָתוּב וְנִחַף ה' תְּמִיד וְהִשְׁבִּיעַ בְּצַחְצְחוֹת נִפְשָׁךְ וְגו'. וְאוֹתָם רְשָׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא זָכוּ לְהִתְלַבֵּשׁ בְּלְבוּשׁ שֶׁל יָמֵיהֶם, עֲלֵיהֶם כְּתוּב (ירמיו יז) וְהָיָה כְּעֶרְעַר בְּעֶרְבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי יִבֵּא טוֹב וְשָׁכַן חֲרוּרִים בְּמִדְבָּר.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲשֶׁרֵי חִלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁבִטְחוֹן יִתֵּר הָיָה לוֹ, שְׁכָתוּב וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתִי, שְׁאֲזָכָה בָהֶם וְלֹא בְּאַחֵר. שְׁאֲזָכָה בָהֶם לְהִתְלַבֵּשׁ בְּיָמִים שְׁלוֹ וּבְיָמִים שְׁלָהֶם.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כְּתוּב (בראשית כז) וַיִּרְחַ אֶת רִיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ. בְּגָדָיו? בְּגָדֵי עֵשׂוֹ הָיָה צְרִיף לְכַתֵּב, שֶׁהָרִי לֹא הָיוּ שְׁלוֹ, אֶלֶּא שֶׁל עֵשׂוֹ הָיוּ בְּגָדִים אֵלּוֹ, שְׁכָתוּב (שם) וַתִּקַּח רַבֵּקָה אֶת בְּגָדֵי עֵשׂוֹ בְּנֵה הַגְּדָל הַחֲמֹדֶת? בְּגָדֵי עֵשׂוֹ כְּתוּב [כָּאֵן], וְכָאֵן רִיחַ בְּגָדָיו, שֶׁל יַעֲקֹב מִשְׁמַע.

אָמַר כֶּף בְּאַרְנוֹ, וַיִּרְחַ, כְּלוֹמֵר שֶׁהִסְתַּכַּל הִלְאָה, וְהָרִיחַ אֶת רִיחַ לְבוּשׁוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹלָם וְאֲזוּ בְּרָכוֹ, וְעַל זֶה כְּתוּב רָאֵה רִיחַ בְּנֵי כְּרִיחַ שְׂדֵה, זֶהוּ שְׂדֵה הַתְּפוּחִים הַקְּדוּשִׁים. וְאָמַר, הוֹאִיל וְזָכִיתָ בְּאוֹתָם לְבוּשֵׁי כְבוֹד – וַיִּתֵּן לָךְ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם. מֶה מִשְׁמִיעַ? מִשׁוֹם שֶׁבְּאוֹתוֹ שְׂדֵה תְּפוּחִים קְדוּשִׁים נוֹטֵל טַל כָּל יוֹם מֵאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, שְׁכָתוּב מִטַּל הַשָּׁמַיִם.

אָמַר רבי יוסי, בְּרַךְ אוֹתוֹ בְּכָל – מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵי הָאָרֶץ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוֹם שֶׁוַיִּרְחַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו, בְּגָדָיו מִמֶּשֶׁ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. שְׁנִינּוּ, אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת רִיחוֹת עוֹלָיִם בְּכָל יוֹם מִגֵּן עֵדֶן, שֶׁבָּהֶם מִתְּבַשְּׂמִים אוֹתָם לְבוֹשֵׁי כְבוֹד שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם שְׁמֵתֵעֲטָרִים מִיָּמָיו שֶׁל בֶּן אָדָם.

אָמַר רבי יהודה, כִּמָּה לְבוֹשִׁים הֵם? אָמַר רבי אֶלְעָזָר, הֵהָרִים שֶׁל הָעוֹלָם, עַל זֶה נִחְלָקוּ, אֲבָל שְׁלֹשָׁה הֵם: אֶחָד שְׁמֵתֵלְבָּשִׁים בְּאוֹתוֹ הַלְבוּשׁ, הַרוּחַ שֶׁבִּגְן עֵדֶן שֶׁבְּאַרְץ. וְאֶחָד נִכְבָּד מִהַכֹּל, שְׁמֵתֵלְבָּשֶׁת בּוֹ הַנְּשֻׂמָה בְּתוֹךְ צְרוּר הַחַיִּים בֵּין אֲדָרַת הַמֶּלֶךְ. וְאֶחָד לְבוּשׁ שֶׁל בַּחוּץ, שְׁעוֹמֵד וְלֹא עוֹמֵד, נִרְאָה וְלֹא נִרְאָה, בְּזֶה מִתְּלַבָּשֶׁת הַנֶּפֶשׁ וְהוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטְטֶת בְּעוֹלָם.

וּבַבַּיְתָא ראש חֲדָשׁ [שָׁנָה] וְשַׁבַּת הוֹלֶכֶת וְנִקְשְׁרַת בְּרוּחַ שֶׁבִּגְן עֵדֶן שֶׁבְּאַרְץ שְׁעוֹמֵדֶת בֵּין פְּרָגוֹד נִכְבָּד, וּמִמֶּנּוּ לוֹמֵד וְיוֹדֵעַ מָה שְׁיִוָּדַע, וּמְשׁוֹטְט וּמוֹדִיעַ אוֹתוֹ בְּעוֹלָם.

לְמַדְנּוּ, בְּשְׁנֵי קְשָׁרִים נִקְשְׁרַת הַנֶּפֶשׁ בְּכָל רֹאשׁ חֲדָשׁ וְשַׁבַּת, בְּקֶשֶׁר שֶׁל הַרוּחַ שֶׁבֵּין רִיחוֹת הַבְּשָׁמִים שֶׁבִּגְן עֵדֶן שֶׁבְּאַרְץ, וּמִשָּׁם הוֹלֵךְ וּמְשׁוֹטְט, וְנִקְשֵׁר עִם הַרוּחַ בַּנְּשֻׂמָה שֶׁצְרוּרָה בְּצְרוּר הַחַיִּים, וְנִרְוִית וְנִזְוִיֶּית מֵאוֹתוֹ זֵיו הַנִּכְבָּד שֶׁל צַד זֶה וְשֶׁל צַד זֶה. זֶהוּ שְׁכַתוֹב וְנִחַף ה' תָּמִיד, תָּמִיד דּוֹקָא.

וְהַשְּׁבִיעַ בְּצַחְצָחוֹת נִפְשָׁה. מָה זֶה בְּצַחְצָחוֹת? אֵלָּא צַחוֹת אַחַת, כְּשֶׁנִּקְשְׁרַת עִם הַרוּחַ שֶׁבִּגְן שְׁלֵמָטָה, צַחוֹת שְׁלֹפְנִים מִן הַצַּחוֹת, כְּשֶׁנִּקְשְׁרִים בַּנְּשֻׂמָה שְׁלֵמָעֵלָה בְּצְרוּר הַחַיִּים. וְהִינּוּ בְּצַח – אֶחָד, צַחוֹת – שְׁנַיִם, שֶׁהֵם לְמַעְלָה לְמַעְלָה, בְּכָבוֹד הַנְּשֻׂמָה וְדָאִי. כְּלוּמַר, צַחְצָחוֹת, מִי יוֹרֵשׁ אֶת אֶת זֶה? נִפְשָׁה, נִפְשָׁה מִמֶּשֶׁ. אֲשֶׁרִי חֲלָקָם שֶׁל הַצְּדִיקִים.

אמר רפי שמעון, כְּשֶׁאֲנִי בֵּין אוֹתָם הַחֲבָרִים מִבְּכָל, מִתְּכַנְּסִים אֵלַי, וְלוֹמְדִים דְּבָרִים בְּנִגְלָה, וְהֵם מְכַנְּסִים אוֹתָם בְּחוֹתָם בְּרִזְל חִזְק, סְתוּם מִכָּל הַצְּדָדִים. כַּמָּה פְּעָמִים לְמַדְתִּי אוֹתָם דְּרַכֵּי גִנַּת הַמֶּלֶךְ, דְּרַכֵּי הַמֶּלֶךְ. [כַּמָּה פְּעָמִים אִמְרַתִּי לָהֶם דְּרַכֵּי הַתּוֹרָה שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ וּדְרָכִים עֲלִיוֹנִים].

כַּמָּה פְּעָמִים לְמַדְתִּי אוֹתָם כָּל אוֹתָן דְּרָגוֹת הַצְּדִיקִים שֶׁבָּאוּתוֹ עוֹלָם, וְכֻלָּם פּוֹחָדִים לוֹמַר דְּבָרִים הַלְלוּ, אֲלֵא לוֹמְדִים בְּגַמְגוּם, מִשׁוּם כִּף נִקְרָאִים כְּבָדֵי לְשׁוֹן, כָּמוֹ אוֹתוֹ כְּבֵד לְשׁוֹן שֶׁמְגַמְגֵּם בְּפִיו. **אָבָּא** לְזִכּוֹת אֲנִי דֵּן אוֹתָם, הוֹאִיל וּפּוֹחָדִים, שֶׁהָרִי אֲוִיר הַקָּדוֹשׁ וְרוּחַ הַקָּדֵשׁ עָבְרָה מֵהֶם, וַיּוֹנְקִים אֲוִיר וְרוּחַ שֶׁל רְשׁוֹת אַחֲרָת. וְלֹא עוֹד, אֲלֵא שְׁנֵרְאִית עֲלֵיהֶם קֶשֶׁת, וְאֵינָם כְּדָאִים לְרֵאוֹת סִבְר פְּנִי [שֶׁל אֱלֹהִים], כָּל שְׁכָן סִבְר פְּנִים אַחֲרוֹת.

אָבָּא זֶה מוֹעִיל לָהֶם שֶׁאֲנִי מְצוּי בְּעוֹלָם וְאֲנִי סִימָן [תּוֹמֵךְ] בְּעוֹלָם, שֶׁהָרִי בְּחַיֵּי לֹא יֵשֵׁב הָעוֹלָם בְּצַעַר, וְלֹא נִדוּן בְּדִין שֶׁלְמַעְלָה, אַחֲרֵי לֹא יָקוּם דוֹר כָּמוֹ הַדּוֹר הַזֶּה. וְעֵתִיד הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יִמָּצֵא מִי שֶׁיִּגְן עֲלֵיהֶם, וְכָל הַפְּנִים הַחֲצוּפוֹת יִמָּצְאוּ בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה. לְמַעְלָה – בְּחֻטְאֵי הַתַּחְתּוֹנִים וְהַחֲצָפָה שֶׁלָּהֶם.

וְעֵתִידִים בְּנֵי הָעוֹלָם לְצוּחַ, וְאֵין מִי שֶׁיִּשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם. יַחֲזִירוּ רֹאשׁ לְכָל הָרוּחוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, וְלֹא יֵשׁוּבוּ עִם רְפוּאָה. אָבָל רְפוּאָה אַחַת מְצֵאתִי לָהֶם בְּעוֹלָם וְלֹא יוֹתֵר, בְּאוֹתוֹ מְקוּם שֶׁיִּמָּצְאוּ אוֹתָם שְׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, וְנִמָּצֵא בִּינֵיהֶם סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁאֵין בּוֹ שֶׁקֶר, כְּשֶׁמוֹצִיאִים אוֹתוֹ, בְּגִלְלוֹ מִתְּעוֹרְרִים עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. וְכָל שְׁכָן אִם נִכְתַּב בּוֹ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כְּרָאוּי, וְהָרִי כְּבֵר לְמַדְנּוֹ אֶת הַדְּבָר.

אֲוִי לְדוֹר שֶׁהַתְּגִלָּה בִּינֵיהֶם סֵפֶר תּוֹרָה, וְלֹא מִתְּעוֹרְרִים עֲלָיו לְמַעְלָה וְלְמַטָּה. מִי מִתְּעוֹרֵר עֲלָיו בְּשַׁעַה שֶׁהָעוֹלָם בְּצַעַר יֵתֵר, וְהָעוֹלָם צָרִיךְ לְמַטָּה, וְצָרִיךְ לְהַגְלוֹת סֵפֶר תּוֹרָה יוֹתֵר בְּצַעַר הָעוֹלָם.

שְׁבָאֲשֶׁר הָעוֹלָם בְּצַעַר וּמִבְקָשִׁים בְּנֵי אָדָם רַחֲמִים עַל הַקְּבָרִים, כָּל הַמֵּתִים מִתְּעוֹרְרִים עֲלָיו, שֶׁהָרִי הַנֶּפֶשׁ מִקְדִּימָה וּמוֹדִיעָה לְרוּחַ, שֶׁהָרִי סֵפֶר תּוֹרָה נִמָּצֵא בְּגִלְלוֹת, שֶׁהַגְּלָה בְּצַעַר הָעוֹלָם, וְהַחֲיִים בָּאִים וּמִבְקָשִׁים רַחֲמִים.

וְאִזּוֹ הָרוּחַ מוֹדִיעָה לְנִשְׁמָה, וְהַנְּשָׁמָה לְקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאִזּוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְעוֹרֵר וְחָס עַל הָעוֹלָם, וְזֶה עַל גְּלוּת סֵפֶר תּוֹרָה מִמְקוֹמוֹ, וְהַחַיִּים בָּאִים לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל קְבָרֵי הַמֵּתִים. אוֹי לְדוֹר אִם צָרִיךְ סֵפֶר תּוֹרָה לְהַגְלוֹתוֹ מִמְקוֹם לְמְקוֹם, וְאִפְלוּ מִבֵּית כְּנֶסֶת לְבֵית כְּנֶסֶת, שֶׁהָרִי לֹא נִמְצָא בִּינֵיהֶם עַל מַה יִּשְׁגִּיחוּ עֲלֵיהֶם.

וְאֵת זֶה לֹא יוֹדְעִים כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁהָרִי שְׂכִינָה, כְּשֶׁגָּלְתָה גְלוּת אַחֲרוֹנָה, עַד שֶׁלֹּא עָלְתָה לְמַעְלָה מִה כְּתוּב? (ירמיה ט) מִי יִתְּנֵנִי בַמְדָּבָר מְלוֹן אֲרָחִים. אַחַר כֵּן בְּזִמְנֵן שֶׁדַּחַק רַב נִמְצָא בְּעוֹלָם, הִיא נִמְצָאת שָׁם, וּבְגְלוּת שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה שָׁם הִיא, וְהַכֹּל מִתְעוֹרְרִים עֲלֵיהָ, עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.

אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן, אִם הַבְּבָלִים הִטְפִּישִׁים הִלְלוּ יָדְעוּ דְבָרִים שֶׁל סוּדוֹת הַחֲכָמָה עַל מַה עוֹמֵד הָעוֹלָם, וְתוֹמְכֵיו עַל מַה מִתְרַגְּשִׁים כְּשֶׁהוּא נִמְצָא בְּצַעַר, אִזּוֹ יָדְעוּ שֶׁבָחוּ שֶׁל רַב [הַמְּנוּנָא] יִיבֹא הַזְּקֵן כְּאִשֶּׁר הָיָה מְצוּי בִּינֵיהֶם וְלֹא הָיוּ יוֹדְעִים אֶת שֶׁבָחוּ. וְהָרִי מְצָאנוּ דְבָרִים שֶׁלוֹ קְשׁוּרִים לְדְבָרֵי שְׁלֵמָה הַמְּלֶךְ בְּסוּד עֲלִיוֹן שֶׁל הַחֲכָמָה, וְהֵם לֹא הָיוּ יוֹדְעִים אֶת שֶׁבָחוּ.

וְעַכְשָׁיו הוֹלְכִים אַחַר דְּבָרֵי חֲכָמָה, וְאִין מִי שֶׁעוֹמֵד עֲלֵיהָ וְאִין מִי שֶׁקוֹרָא, וְעַם כָּל זֶה יֵשׁ בִּינֵיהֶם פְּקָחִים בְּעֵבוּר שָׁנָה וּקְבִיעַת הַחֲדָשִׁים, אִף עַל גַּב שֶׁלֹּא נִתֵּן לָהֶם וְלֹא נִמְסַר בִּידֵיהֶם.

שְׁנַיִנוּ, שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ הַנֶּפֶשׁ הַזֹּאת מִתְקַשְׂרֶת בַּגּוֹף בְּקָבֶר, וְנִדְוָנִים בְּדִין אֶחָד, פָּרֵט לְאוֹתָהּ נֶפֶשׁ שֶׁל הַצְּדִיקִים, כְּמוֹ שֶׁבְּאֵרוֹהָ, וְנִמְצָאת בְּקָבֶר וְיודעת בְּצַעַר שֶׁלוֹ, וּבְצַעַר הַחַיִּים יודעת [לֹא יודעת], וְלֹא מִשְׁתַּדְּלֶת עֲלֵיהֶם.

וְאַחַר שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ מִתְלַבֶּשֶׁת בְּלְבוּשׁ אֶחָד, וְהוֹלְכֶת וּמְשׁוֹטְטֶת בְּעוֹלָם, וְיודעת מִן הָרוּחַ מַה שֶׁהִיא יודעת, וּמִשְׁתַּדְּלֶת עַל הַצַּעַר שֶׁל הָעוֹלָם, וּלְבַקֵּשׁ רַחֲמִים, וְלִדְעַת אֶת צַעְרָם שֶׁל הַחַיִּים.

וְיָמֵי מִתְעוֹרֵר לְכָל זֶה? בְּזִמְנֵן שֶׁיֵּשׁ צְדִיק שֶׁמוֹדִיעַ לוֹ כְּרֹאוֹי, וְאוֹתוֹ צְדִיק נוֹדֵעַ בִּינֵיהֶם. שְׁנַיִנוּ, צְדִיק אֶחָד נִשְׁאָר בְּעוֹלָם, בֵּין הַחַיִּים וּבֵין הַמֵּתִים הוּא נוֹדֵעַ, שֶׁהָרִי כָּל יוֹם מְכַרְזִים עָלָיו בִּינֵיהֶם, וּכְשֵׁי יוֹתֵר צַעַר בְּעוֹלָם וְהוּא לֹא יָכוֹל לְהִגָּן עַל הַדּוֹר, הוּא מוֹדִיעַ לָהֶם אֶת צַעַר הָעוֹלָם.

וּבְשֵׁלֹא נִמְצָא צָדִיק בְּעוֹלָם שְׁמֵכְרִיזִים עָלָיו בִּינֵיהֶם, וְלֹא נִמְצָא [בִּינֵיהֶם] מִי שִׁיעוֹרֵר אוֹתָם בְּצַעַר שֶׁל הָעוֹלָם אֲלֵא סֵפֶר תּוֹרָה, אֲזַי מִתְעוֹרְרִים עָלָיו עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְצָרִיכִים כָּלֶם לְהִמְצָא בְּאוֹתוֹ זְמַן בְּתִשׁוּבָה. וְאִם לֹא נִמְצָאִים, מִתְעוֹרְרִים עָלֵיהֶם בְּעֲלֵי הַדִּין, וְאֶפְלוּ רוּחַ שֶׁל גֵּן עֵדֶן מִתְעוֹרְרִים עָלֵיהֶם מִשׁוּם סֵפֶר תּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

שְׁנֵינּוּ, וְשִׁכְבְּתִי עִם אֲבֹתִי – בְּגוֹף, בְּנֶפֶשׁ, בְּרוּחַ, בְּנִשְׁמָה, בְּמִרְכָּבָה אַחַת, בְּדִרְגָּה עֲלִיוֹנָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּמָה אֶטוּמִים מְהֵלָּה בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹא יוֹדְעִים וְלֹא מִשְׁגִּיחִים וְלֹא שׁוֹמְעִים וְלֹא מְסַתְּפִלִים בְּדַבְרֵי הָעוֹלָם, וְאִיךָ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִמְצָא עָלֵיהֶם בְּרַחֲמִים בְּכָל זְמַן וְעֵדֶן, וְאִין מִי שִׁישְׁגִיחַ.

שְׁלֵשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם נִכְנָסַת רוּחַ אַחַת לְמַעְרַת הַמְּכַפְּלָה, וְנוֹשְׁבַת בְּקַבְרֵי הָאֲבוֹת, וּמִתְרַפְּאִים כָּל הַעֲצָמוֹת וְעוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם, וְאוֹתָהּ רוּחַ מִשְׁפִּיעָה טַל מְלֻמְעָלָה מֵרֹאשׁ הַמְּלָךְ, מִקּוּם שֶׁנִּמְצָאִים הָאֲבוֹת הָעֲלִיוֹנִים. וְכִשְׁמַגִּיעַ [וְכִשְׁמַתְעוֹרֵר] אוֹתוֹ הַטַּל מֵהֶם, מִתְעוֹרְרִים הָאֲבוֹת שְׁלֵמָטָה.

וְלְמִדְנּוּ שִׁיּוֹרֵד אוֹתוֹ הַטַּל בְּדִרְגוֹת יְדוּעוֹת, דִּרְגָּה אַחַר דִּרְגָּה, וּמַגִּיעַ לְגַן הָעֵדֶן שְׁלֵמָטָה, וּמֵאוֹתוֹ הַטַּל רוֹחֲצִים בְּבִשְׁמִים שֶׁל גֵּן עֵדֶן, וּמִתְעוֹרְרַת רוּחַ אַחַת שְׁכֹלֵלָה בְּשֵׁתִי אַחֲרוֹת, וְעוֹלָה וּמְשׁוֹטְטַת בֵּין הַבִּשְׁמִים, וְנִכְנָסַת בְּפֶתַח הַמַּעְרָה, וְאֲזַי מִתְעוֹרְרִים הָאֲבוֹת, הֵם וְזוּוֹגִיָּהֶם, וּמִבְקָשִׁים רַחֲמִים עַל בְּנֵיהֶם.

וּבְאֲשֶׁר נִמְצָא צַעַר בְּעוֹלָם, מִשׁוּם שֶׁהֵם יִשְׁנִים עַל חֲטָאֵי הָעוֹלָם, וְאוֹתוֹ טַל לֹא שׁוֹפֵעַ וְלֹא נִמְצָא, עַד שֶׁמִּתְעוֹרֵר סֵפֶר תּוֹרָה כְּרֵאוּי בְּעוֹלָם, וְהַנֶּפֶשׁ מוֹדִיעָה לְרוּחַ, וְהַרוּחַ לְנִשְׁמָה, וְהַנִּשְׁמָה לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. אֲזַי יוֹשֵׁב הַמְּלָךְ עַל כִּסֵּא רַחֲמִים, וְשׁוֹפֵעַ מֵהַעֲתִיק הַקְּדוֹשׁ הָעֲלִיּוֹן שֶׁפֵּעַ שֶׁל טַל הַבְּדוּלָח, וּמַגִּיעַ לְרֹאשׁ הַמְּלָךְ, וּמִתְבָּרְכִים הָאֲבוֹת. וְשׁוֹפֵעַ אוֹתוֹ טַל לְאוֹתָם יִשְׁנִים, וְאֲזַי כָּלֶם מִתְחַבְּרִים [מִתְבָּרְכִים]. וְחֵס הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הָעוֹלָם.

וְלְמִדְנּוּ, לֹא חֵס הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הָעוֹלָם עַד שֶׁמוֹדִיעַ לְאֲבוֹת, וּבִשְׁבִילֶם הָעוֹלָם מִתְבָּרֵךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְדַאי כֶּךָ זֶה, וְהָרִי מִצְּאֵנוּ דְּבָרִים בְּסִפְרוֹ שֶׁל שְׁלֵמָה הַמְּלָךְ, אוֹתוֹ עֲלִיּוֹן, שֶׁקוֹרְאִים לוֹ עֲצָה שֶׁל חֲכָמָה שֶׁל הַכֹּל.

וְרַב הַמְנוּנָא, כִּף גְּלָה וְאָמַר, שְׁהָרִי הָרָאוּ לוֹ שְׂרַחֵל עֲשֵׂתָהּ יוֹתֵר,
שְׁעוּמְדַת בְּפָרְשַׁת דְּרָכִים בְּכָל זְמַן שְׁהַעוֹלָם צָרִיף, מִכָּלֶם,
וְסוּד הַדְּבָר – אָרוֹן וְכַפֶּרֶת בְּחֶלְקוֹ שֶׁל בְּנֵימִין, שְׁנוּלַד בְּדָרְף, וְשִׁכְיָנָה
עַל הַכֹּל.

וַיִּשְׁתַּחֲוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמָּטָה. מַה זֶה רֹאשׁ הַמָּטָה? זֶה הַשְּׁכִינָה.
אָמַר רַבֵּי שְׁמַעוֹן, חֵס וְחִלְיָלָהּ, אֲלֵא אֵלֶיּוֹ כָרַע וְהִשְׁתַּחֲוָה.
אֲלֵא בַּא רְאָה, מָטָה זֶה שְׁכִינָה, שְׁכַתוּב (שִׁיר ג) הִנֵּה מָטָתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה.
רֹאשׁ הַמָּטָה מַה זֶה? זֶה יְסוּד הָעוֹלָם, שֶׁהוּא רֹאשׁ הַמָּטָה הַקְּדוּשָׁה.
עַל רֹאשׁ – זֶה יִשְׂרָאֵל שְׁעוּמֵד עַל רֹאשׁ הַמָּטָה, מִשּׁוּם כִּף יִשְׂרָאֵל
לְשִׁלּוֹ הוּא הַשְׁתַּחֲוָה.

וְאָם תֹּאמַר, הָרִי בְּאוֹתוֹ זְמַן הוּא לֹא הָיָה חוֹלָה, שְׁהָרִי אַחַר כִּף כְּתוּב
וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ חוֹלָה,
וּבִשְׁעָה שֶׁהִשְׁתַּחֲוָה לֹא הָיָה חוֹלָה, וְעַל שִׁדְעַת שְׁהָרִי בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן עָלָה
לְדַרְגָּה עֲלִיוֹנָה קְדוּשָׁה כְּסֵא שְׁלָם, מִשּׁוּם כִּף הַשְׁתַּחֲוָה לְאוֹתָהּ
מְרַכְּבָה, כְּסֵא עֲלִיוֹן, שְׁלֵמוֹת הָאֵילָן הַגְּדוֹל וְהַחֲזָק שֶׁנִּקְרָא עַל שְׁמוֹ,
וְעַל זֶה וַיִּשְׁתַּחֲוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמָּטָה. וְדַאי עַל רֹאשׁ הַמָּטָה, שְׁהָרִי
עָלָה לְמִקוּמוֹ וְהִתְעַטֵּר בְּעֵטְרוֹת הַמֶּלֶךְ הַקְּדוּשׁ.

וַיֹּאמֶר הַשֶּׁבַע לִי וַיִּשְׁבַּע לוֹ וַיִּשְׁתַּחֲוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמָּטָה. רַבֵּי
חֲזִיָּא פְתַח וְאָמַר, (קֹהֶלֶת ז) כָּל זֶה נְסִיתִי בְּחֻכְמָה אִמְרַתִּי
אֲחֻכְמָה וְהִיא רְחוּקָה מִמֶּנִּי. הָרִי שְׁנִינּוּ, שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ יָרַשׁ אֶת הַלְּבָנָה
מִכָּל צְדִדֶיהָ, וּבִימֵי עֲמֻדָה בְּשְׁלֵמוֹת אוֹתָהּ הַלְּבָנָה שֶׁהִתְבָּרְכָה מִהַכֹּל,
וּכְשֶׁרָצָה לְעַמֵּד עַל הַנְּהַגוֹת הַתּוֹרָה אָמַר, אִמְרַתִּי אֲחֻכְמָה וְגו'.

אָמַר רַבֵּי יְהוּדָה, יַעֲקֹב אָמַר וְשִׁכְבְּתִי עִם אֲבֹתִי וּנְשֹׂאֲתַנִּי מִמִּצְרַיִם
וּקְבַרְתַּנִּי בְּקַבְרֹתֶם. שֵׁם שְׁנִינּוּ, מִי שִׁיָּצְאָה נְשִׁמְתוֹ בְּרִשׁוֹת
אַחֲרָת, וְגוֹפּוֹ נִקְבָּר בְּאַרְץ הַקְּדוּשָׁה, כְּתוּב עָלָיו (יִרְמִיָּה כ) וְתָבֹאוּ
וְתִטְמְאוּ אֶת אֲרָצִי וְנִחְלַתִּי שְׁמַתֶּם לְתוֹעֵבָה. וַיַּעֲקֹב אָמַר וּקְבַרְתַּנִּי
בְּקַבְרֹתֶם, וְנִשְׁמְתוֹ יָצְאָה בְּרִשׁוֹת אַחֲרָת!?

אָמַר רַבֵּי יְהוּדָה, שׁוֹנֵה יַעֲקֹב, שֶׁהִשְׁכִּינָה הַיְתָה אַחוּזָה בּוֹ וּדְבִיּוּקָה
בּוֹ. זֶהוּ שְׁכַתוּב (בְּרֵאשִׁית מז) אֲנֹכִי אֲרַד עִמָּךְ מִצְרַיִמָּה – לְדוֹר
עִמָּךְ בְּגִלוֹת, וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עָלָה – לְזוּג בִּי אֶת נִשְׁמַתְךָ וְלִקְבֹר אֶת
גּוֹפְךָ בְּקַבְרֵי אֲבוֹתֶיךָ. מַה זֶה אוֹמֵר? [אָף עַל גֵּב שֶׁ] [שְׁהָרִי לֹא] יָצְאָה
נִשְׁמַתוֹ בְּרִשׁוֹת אַחֲרָת. [וְעַל זֶה וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עָלָה כְּתוּב.]

יוסף ישית ידו על עיניך. יוסף ודאי, שהרי הוא בכור של הרהור הלב, בכור של טפה ראשונה היא, כמו שנתבאר, ומשום שידע הקדוש ברוך הוא סתר זה, התבשר לו ביוסף, שהרי כל אהבתו בו הייתה תלויה.

ישית ידו על עיניך, מה זה אומר? אומר רבי ייסא, בשביל כבוד יעקב, ולבשר לו שהרי יוסף קים וימצא אצלו במיתתו. רבי חזקיה אומר, למדתי דבר, ואני פוחד לגלותו, ובמעשי העולם נמצאת חכמה. בא רבי אבא, [ונשקו] והכה בו. אומר לו, אומר דבריה וחרגר כלי זיניך. בימי רבי שמעון דברים מתגלים.

אמר, למדתי מפרקי רבי ייסא הזקן בהנהגות העולם, בן אדם שזוכה לבן בעולם הזה, צריך לשים עפר על עיניו כשנקבר, וזהו כבודו, להראות שהעולם נסתר ממנו, והוא יורש אותו בעולם תחתיו.

משום שעניי האדם, מראה העולם נראה בהם, וכל הגונים כף הם שסביבו: הלבן שבו הוא היסוד הגדול אוקינוס, שמקיף את כל העולם בכל הצדדים. גון אחר הוא היבשה [שמקפת] שמוציאה מים, והיבשה עומדת בין המים, כף הוא הגון בין המים.

גון אחר שלישי הוא באמצע שלו, זו ירושלים, שהיא אמצע העולם. גון רביעי הוא מראה של כל העין, ונקרא בת עין, שבאותו בת עין נראה הפרצוף, והמראה הנכבד מכל זו ציון, שהיא נקדה אמצע של הכל, שמראה כל העולם נראה שם, ושם שורה השכינה שהיא היפי של הכל ומראה של הכל, והעין הזו היא ירשת העולם. ולכן זה עוזב אותה וזה נוטל אותה ויורש אותה.

אמר לו, יפה אמרת, אבל דבר נסתר יותר הוא, ובני העולם לא יודעים ולא מסתכלים, שהרי בשעה שכן אדם יוצא מהעולם, נפשו נסתר עמו, ועד שלא יוצאת, עיני האדם רואות מה שרואות, כמו שבארנו (שמות לג) כי לא יראני האדם וחי – בחייהם לא רואים, אבל במיתתם רואים.

ועיניו פקוחות מאותו מראה שראה, ואותם שעומדים עליו צריכים לשים יד על עיניו ולסגר אותם, משום מה שלמדנו בסוד נימוסי העולם, שבשעה שעניו נשארות פקוחות מאותו מראה נכבד שראה – אם זכה לבן, הבן מקדים לשים ידו על עיניו ולסגר אותם,

כְּמוֹ שְׁכֵתוֹב וְיוֹסֵף יִשִּׁית יָדוֹ עַל עֵינָיו. מִשּׁוֹם שֶׁהָרִי מֵרָאָה אַחֵר לֹא קָדוֹשׁ מִזְדַּמֵּן כְּנִגְדּוֹ, וְהָעֵין שֶׁרָאָתָה כְּעֵת מֵרָאָה קָדוֹשׁ עֲלִיוֹן, לֹא תִסְתַּכַּל בְּמֵרָאָה אַחֵר.

וְעוֹד, שְׁאוֹתָה נֶפֶשׁ סְמוּכָה כְּנִגְדּוֹ בְּבֵית, וְאִם הָעֵין נִשְׁאַרְת פְּקוּחָה וְאוֹתוֹ מֵרָאָה אַחֵר יִשְׁרָה עַל עֵינָיו – בְּכָל מָה שֶׁמִּסְתַּכַּל מִתְקַלְקֵל, וְאֵין זֶה כְּבוֹד הָעֵין, וְכָל שֶׁכֵּן מְקֻרְבִיו, וְכָל שֶׁכֵּן מִן הַמֵּת, שְׁאֵין כְּבוֹדוֹ לְהִסְתַּכַּל בְּמָה שֶׁלֹּא צָרִיךְ וְלִהְיוֹת עַל עֵינָיו דְּבַר אַחֵר. לְאַחֵר כִּף מִתְכַּסֶּה בְּעֶפֶר, וְהָרִי הַתְּעוֹרְרוֹ הַחֲבָרִים עַל דִּין הַקָּבֵר מֵהוּ, וְכְבוֹד הוּא שִׁיסְתָּם הָעֵין מֵהַכֵּל עַל יְדֵי בְנוֹ שֶׁהִשְׁאִיר בְּעוֹלָם.

בֵּא רָאָה, כָּל שְׁבַעַת הַיָּמִים, הַנֶּפֶשׁ הוֹלֶכֶת מֵהַבֵּית לְקָבֵר, וּמֵהַקָּבֵר לְבֵית, וּמִתְאַבְּלֵת עָלָיו, וְשִׁלְשׁ פְּעָמִים בַּיּוֹם נְדוּנִים כְּאֶחָד הַנֶּפֶשׁ וְהַגּוֹף, וְאֵין מִי שִׁיּוֹדַע בְּעוֹלָם וַיִּשְׁגִּיחַ לְעוֹרֵר אֶת הַלֵּב.

אַחֵר כִּף הַגּוֹף נִטְרָד, וְהַנֶּפֶשׁ הוֹלֶכֶת וּמִתְרַחֶצֶת בְּגִיחָהּ, וַיּוֹצֵאת וּמְשׁוֹטְטֵת בְּעוֹלָם וּמְבַקְרֵת אֶת קָבְרוֹ, עַד שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת בְּמָה שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת.

אַחֵר שָׁנִים עֶשֶׂר חֹדֶשׁ כָּלֵם נָחִים. הַגּוֹף נִשְׁאַר [נָח] בְּעֶפֶר. הַנֶּפֶשׁ נִצְרָרֶת וּמְאִירָה בְּרוּחַ, בְּמַלְבוּשׁ שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת. הַרוּחַ מִתְעַנָּגֶת בְּגֵן עֵדֶן, וְהַנֶּשְׁמָה עוֹלָה לְצִרְרוֹר שֶׁל עֶנְג כָּל הָעֲנוּגִים, וְהַכֵּל נִקְשָׁר זֶה בְּזֶה לְזַמְנִים יְדוּעִים.

בֵּא רָאָה, אוֹי לָהֶם לְבָנֵי אָדָם שֶׁלֹּא מִסְתַּכְלִים וְלֹא יוֹדְעִים וְלֹא מוֹדְעִים עַל מָה עוֹמְדִים, וְנִשְׁכַּח מֵהֶם לְעֲשׂוֹת מִצְוֹת הַתּוֹרָה. שִׁישׁ מִצְוֹת תּוֹרָה שֶׁעוֹשׂוֹת לְבוֹשׁ נִכְבָּד לְמַעְלָה, וַיִּשׁ מִצְוֹת תּוֹרָה שֶׁעוֹשׂוֹת לְבוֹשׁ נִכְבָּד לְעוֹלָם הַזֶּה, וְהַכֵּל צָרִיךְ לוֹ לְאָדָם, וּמִיָּמִיו מִמֶּשׁ כָּלֵם נִתְקַנָּים, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.

רַבִּי יְהוּדָה הַזֵּקֵן הַתְּרַגֵּשׁ בְּדַעְתּוֹ יוֹם אֶחָד, וְהָרָאוּ לוֹ בְּחִלּוּמוֹ דְמוֹת אַחַת מֵאוֹר שְׁלוֹ, חֲזָקָה, שְׁזוּהָרֶת לְאַרְבָּעָה צְדָדִים. אָמַר לָהֶם, מָה זֶה? אָמְרוּ לוֹ, לְבוֹשׁ שֶׁלָּךְ לְמַדּוֹר הַזֶּה, וּמֵאוֹתוֹ הַיּוֹם הִיָּה שְׁמַח. **אָמַר** רַבִּי יְהוּדָה, כָּל יוֹם וְיוֹם רוּחוֹת הַצְּדִיקִים יוֹשְׁבִים בְּלְבוּשֵׁיהֶם שׁוֹרוֹת שׁוֹרוֹת בְּגֵן עֵדֶן וּמִשְׁבְּחִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכְבוֹד עֲלִיוֹן. זֶהוּ שֶׁכֵּתוֹב (תְּהִלִּים קמ) אַךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָיִם אֶת

פניך. אמר רבי אבא, בתחלה מה כתוב? וישתחו ישראל וגו', כמו שבארנו. מי המטה? זו כנסת ישראל. ראש המטה – זה צדיק. על ראש המטה – זה המלך הקדוש, שהשלוש של הכל שלו, שכתוב (שיר א) הנה מטתו שלשלמה, שיעקב לשלו השתחוה, לאותו שעומד על ראש המטה, ישראל שמו, משום כן וישתחו ישראל על ראש המטה. **אחר כך**, כיון שיעקב ידע, שהרי בדרגה עליונה השתלם, ודרגתו היא למעלה עם האבות, והוא לבדו תקון שלם, התחזק לבו ושמח, והתחזק ברצון עליון של הקדוש ברוך הוא בו, מה כתוב בו? ויתחזק ישראל וישב על המטה, על המטה ממש, שהרי בדרגה עליונה יותר השתלם. אשרי חלקו.

שנינו, אמר רבי יהודה, במשנתנו בארנו, הרי ששנינו בארבעה פרקים בשנה העולם נדון: בפסח על התבואה, בעצרת על פרות האילן, בראש השנה כל באי העולם עוברים לפניו כבני מרון, ובחג נדונים על המים. הרי בארנו דברים, וסוד המשנה בארנו, בפסח על התבואה וכו', כנגד המרכבה העליונה, סוד האבות, ודוד המלך.

בפסח על התבואה, שכך זה ממש, והרי בארנו דבר זה, על מה באה מצה בפסח, והרי דין הוא, דין המלכות דין, וזו הראשית שהתחילו ישראל להכנס בחלק הקדוש של הקדוש ברוך הוא ולבצר מהם חמץ, שהיא טעיות אחרות שממנים על עמים עובדי כוכבים ומזלות שנקראים אלהים אחרים, אלהי נכר, ונקראים חמץ, יצר הרע, ולהכנס במצה, חלק הקדוש של הקדוש ברוך הוא. למה תבואה? [כמו שנאמר תבואתה בה"א, רמז לה"א ראשונה של השם הקדוש] לכן בפסח נדונים על התבואה, ובארנו שהעולם נדון על דין של ה"א.

בעצרת על פרות האילן. פרות האילן?! פרות האילנות צריך להיות! מה זה פרות האילן? אלא זהו האילן הגדול והחזק למעלה. פרות האילן, כמו שכתוב (הושע יד) אני כברוש רענן ממני פריך נמצא.

בראש השנה עוברים לפניו כבני מרון. שנינו, ראש השנה זהו ראש השנה של המלך. ומי הוא ראש השנה? זה יצחק שנקרא ראש, שהוא ראש אחד של המלך [למעלה], מקום שנקרא שנה, לכן

כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון, ועל זה שנינו בראש השנה, שהרי בראש השנה שורה יצחק.

ובחג נדונים על המים, זוהי ראשית [של ראש] של ימין המלך, ועל זה שמחת המים נמצאת בכל בשעה שמנסכים מים ושואבים אותם, משום שמים זה ידוע, ועל זה בארבעה פרקים אלו הכל נמצאים.

אמר רבי יוסי, כשיסתכלו בדברים, הכל נמצא בפרקים הללו, אברהם, יצחק ויעקב, דוד המלך, ובאלה העולם נדון, ובארבעה פרקים בני אדם נדונים בימים שנמצאים בעולם, ובכל יום ויום הספרים נפתחים והמעשים נכתבים, ואין מי שישים לב, ואין מי שירפין אזנים. והתורה מעידה בו בכל יום, וקול קורא בחיל, (משלי ט) מי פתי יסר הנה חסר לב אמרה לו, ואין מי שיקשיב לקולו.

למדנו, בשעה שכן אדם קם בבקר, עדים עומדים כנגדו ומעידים בו, והוא אינו משגיח. הנשמה מעידה עליו בכל זמן ובכל שעה. אם הקשיב – יפה, ואם לא – הרי הספרים פתוחים והמעשים נכתבים. אמר רבי חייא, אשרי הצדיקים שאינם פוחדים מן הדין לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. זהו שכתוב (שם כח) וצדיקים ככפיר יבטח. וכתוב (תהלים לו) צדיקים יירשו ארץ.

רבי חזקיה פתח ואמר, (בראשית טו) ויהי השמש לבא ותרדמה נפלה על אברם וגו'. פסוק זה בארוהו, אבל זה יום הדין הקשה שמוציאים את האדם מהעולם הזה. ששנינו, [אותו יום] הזמן שפגיע שמהאדם יוצא מהעולם הזה, אותו [יום] זמן יום הדין הגדול, שנחשף השמש מן הלבנה, כמו שכתוב (קהלת יב) עד אשר לא תחשף השמש, זו הנשמה הקדושה שנמנעת מן האדם שלשים יום עד שלא יצא מן העולם, ורואה שהצלם שנמנע ממנו ולא נראה.

מה הטעם נמנע ממנו? משום שהנשמה הקדושה עולה ומעברת ממנו ולא נראית. שלא תאמר, שכשמת אדם ונחלש, נשמה זו מעברת ממנו, אלא כשהוא בחייו בכחו, מעברת ממנו [ונחלשת] נשמה זו ולא מאירה לרוח, והרוח לא מאירה לנפש, ואז מעבר ממנו הצלם ולא מאיר לו. [אלא] מאותו היום כלם מכריזים עליו, ואפלו צפרי השמים. מה הטעם? משום שנשמה זו עלתה ממנו, והרוח לא

מאירה לנפש, ואז הנפש נחלשת, והמאכל וכל תאוות הגוף עולים ממנו ומעברים.

ואמר רבי יהודה, ואפלו כל פעם שנופל איש בבית חליו ולא יכול להתפלל, הנשמה מעברת ועולה ממנו, ואז הרוח לא מאירה לנפש, עד שדנים דינו של האדם. ואם דנים את האיש לטוב, אז הנשמה חוזרת למקומה ומאירה לכל. הרי בזמן שעומד הדבר בדין, ובזמן שלא עומד הדבר בדין, שלשים יום מקדימה הנשמה לכל, והצלם מעבר ממנו.

שנינו, בזמן שדנים את האדם למעלה, מעלים את נשמתו לבית דין ודנים אותה על פי דבריה, והיא מעידה בכל ומעידה בכל רעיונות האדם, ובמעשים לא מעידה, שהרי כלם כתובים בספרים, וכלם דנים את האדם. באותה שעה שדנים את האדם למעלה, אז דחק הגוף נמצא יותר משאר הזמנים.

אם דנים אותו לטובה, אז מרפים ממנו, וזעה נבקעת על הגוף, והנשמה חוזרת אחר כך ומאירה לכל, ולא עולה אדם מבית חליו לעולמים עד שדנים דינו למעלה. ואם תאמר, הרי כמה חיבי עולם, כמה רשעי עולם עומדים בקיומם? אלא הקדוש ברוך הוא משגיח בדין האדם, אף על גב שפעת לא זוכה, והוא רואה שאחר כך יזכה – דן אותו לטובה. או לפעמים שמוליד בן שיהיה צדיק בעולם, ועל זה הקדוש ברוך הוא דן אותו לטובה.

וכף מעשיו ודיניו של הקדוש ברוך הוא לטובה, ומשגיח בהכל, כמו שכתוב (יחזקאל לג) חי אני נאם ה' וגו' אם אחפץ במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרך. ובגלל זה כל אותם רשעי העולם שעומדים במקומם, הקדוש ברוך הוא דן אותם לטובה.

ולפעמים אותם החלאים נשלם זמנם מלשרות שם, כמו שנאמר (דברים מב) וחלאים רעים ונאמנים, שעשו אמונה, שפשורים על האדם מסתלקים ממנו לאחר שהשלימו זמנם, בין לצדיקים, בין לרשעים, והכל נעשה בדין, כמו שבארנו.

וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה. אמר רבי יצחק, פסוק זה קשה, שכתוב וירא ישראל, וכתוב ועיני ישראל כבדו מזקן לא יוכל לראות. אם לא יוכל לראות, אז מה זה וירא ישראל? אלא שראה ברוח הקדש אותם בני יוסף, שהם ירבעם וחבריו, שירכעם

עֲשֵׂה שְׁנֵי עֲגָלֵי זָהָב וְאָמַר (מלכים-א יב) אֵלֶּה אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל. וְלֹכֵן מִי אֵלֶּה, מִי הוּא שְׁעֵתִיד לומר אֵלֶּה אֱלֹהֵיךָ לַעֲבוּדָה זָרָה, וְלֹכֵן וַיִּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף.

מִכָּאן שְׁצַדִּיקִים רוֹאִים מַעֲשֵׂה לְמַרְחוֹק, וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְעַטֵּר אוֹתָם בְּעֵטְרָתוֹ. מִהַ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹאֵה לְמַרְחוֹק, כְּמוֹ שְׁכַתוֹב (בראשית א) וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד, שְׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹאֵה כָּל הַמַּעֲשִׂים עַד שֶׁלֹּא עוֹשִׂים אוֹתָם, וְכֻלָּם עוֹבְרִים לְפָנָיו.

כְּמוֹ זֶה כָּל דוֹרוֹת הָעוֹלָם מִסוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּף הָעוֹלָם, כָּל־הַתִּיַצְבוֹ וְעַמְדוֹ לְפָנָיו עַד שֶׁלֹּא יִבְאוּ לְעוֹלָם. זֶהוּ שְׁכַתוֹב (ישעיה קרא) קִרְא הַדְרוֹת מִרְאֵשׁ, עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם. מִשׁוּם שֶׁכָּל הַנְּשׁוֹמוֹת שִׁיּוֹרְדוֹת לְעוֹלָם, עַד שֶׁלֹּא יִרְדוּ, כָּל־עוֹמְדִים לְפָנָי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּדַמּוֹת שְׁעוֹמְדִים בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְנִקְרָאִים בְּשֵׁמוֹת, שְׁכַתוֹב (שם מ) לְכֻלָּם בְּשֵׁם יִקְרָא.

גַּם כִּף הַצַּדִּיקִים, הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִרְאֵה לָהֶם כָּל דוֹרוֹת הָעוֹלָם עַד שֶׁלֹּא יִבְאוּ וַיִּמְצְאוּ בְּעוֹלָם. מִנֵּי־לָנוּ? מֵאָדָם [זֶה אָדָם] שֶׁהָיָה רֵאשׁוֹן, שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִרְאָה לוֹ כָּל אוֹתָם דוֹרוֹת עַד שֶׁלֹּא יִבְאוּ, כְּכַתוֹב (בראשית ה) זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת [אָדָם], שֶׁשָּׁנִינוּ, הִרְאָה לוֹ כָּל אוֹתָם דוֹרוֹת שְׁעֵתִידִים לָבֵא לְעוֹלָם. וְכֵן לְמֹשֶׁה, שְׁכַתוֹב (דברים לד) וַיִּרְאֵהוּ ה' אֶת כָּל הָאָרֶץ, שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִרְאָה לוֹ כָּל דוֹרוֹת הָעוֹלָם וְכֻל אוֹתָם מִנְהִיגֵי הָעוֹלָם וְכֻל שְׂאֵר הַנְּבִיאִים עַד שֶׁלֹּא יִבְאוּ לְעוֹלָם.

גַּם כָּאן, וַיִּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף, רָאָה לְמַרְחוֹק וְהִזְדַּעַזַע, וְאָמַר מִי אֵלֶּה? וּפְסוּק זֶה מְשַׁלֵּם לְשְׁנֵי צַדִּדִּים, לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה. וְלֹכֵן הַשִּׁיב יוֹסֵף וְאָמַר, בְּנֵי הֵם אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בְּזֶה. וּמִנֵּי־לָנוּ שֶׁהִרְאָה לוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ? שְׁכַתוֹב וְהִנֵּה הִרְאָה אֹתִי אֱלֹהִים גַּם אֶת זֶרְעִי. גַּם - לְרִבּוֹת אוֹתָם שִׁיַּצְאוּ מִמֶּנּוּ, כְּפִי שְׂאֵמְרָנוּ.

וַיְבָרֶךְ אֶת יוֹסֵף וַיֹּאמֶר הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר וָגו'. בְּפְסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהַתְּבוּנָן בּוֹ, וַיְבָרֶךְ אֶת יוֹסֵף, שֶׁלֹּא מְצָאנוּ כָּאן בְּרִכָּה שְׁבָרֶךְ אֶת יוֹסֵף, אֲלֵא אֶת בְּנָיו. אִם לְבָנָיו, אֲזַ צְרִיךְ לְהִיּוֹת כְּתוּב וַיְבָרְכֶם, אֲזַ מִה זֶה וַיְבָרֶךְ אֶת יוֹסֵף, וְלֹא מְצָאנוּ כָּאן שִׁיּוֹסֵף הַתְּבָרֶךְ?

אמר רבי יוסי, דוקא את, כתוב את יוסף, הברכה של בניו היתה, וכאשר מתברכים בניו, הוא מתברך. שברכה של בניו של אדם ברכתו היא.

אמר רבי אלעזר, ויברך את יוסף, דוקא את, שברך את אות הברית, סוד [הברית משום שפיון שאמר בני הם אשר נתן לי אלהים בזה, אז ברך לאותו מקום סוד] הברית שיוסף שמר, ולכן נקרא צדיק. את של יוסף, סוד הברית שעומדת עם יוסף.

האלהים אשר התהלכו אבתי לפניו. האלהים - זה סוד הברית הקדושה, ברית קדש. אבתי לפניו - דוקא לפניו, שאותם ראשונים עליונים מלפני סוד שלנו, אברהם ויצחק, שהרי מהם נזון יונק אותו [מאותו] מקום.

האלהים הרעה אתי, מה הטעם פעם אחרת האלהים? אלא סוד עליון הוא, וכאן ברך את אותו מקום בסוד של אלהים חיים, מקור החיים שממנו יוצאות ברכות, ולכן הזכיר עצמו במקום הזה ואמר האלהים הרעה אתי, משום שכל הברכות ששופעות ממקור החיים יעקב לקח אותן, וכיון שהיא לקח אותן, מקום זה לקח ברכות, והכל תלוי [בזכר] בדבור, ועל זה ויברך את יוסף כתוב. **לכן** בכל מקום שצריך לברך ברכות, צריך הקדוש ברוך הוא להתברך בהתחלה, ואחר כך מתברכים האחרים. ואם הקדוש ברוך הוא לא מתברך בהתחלה, אותן ברכות לא מתקיימות.

ואם תאמר, הרי יעקב, שברך אותו אביו ולא ברך את הקדוש ברוך הוא בהתחלה - בא ראה, בשעה שברך יצחק את יעקב, לא ברכו עד שברך את הקדוש ברוך הוא בהתחלה. כיון שברך את הקדוש ברוך הוא בהתחלה, הוא ברך את יעקב. מנין לנו? שכתוב (בראשית כז) ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'. כאן עומדת ברכה לקדוש ברוך הוא, שכתוב אשר ברכו ה'. התברך בקיום הברכות, ואחר כך אחריו ויתן לה וגו'. כיון שאותו שדה התקיים בעמידת הברכות, [בברכותיו]. מיד ברכו ויתן לה האלהים, שאותו שדה סוד] שיצאו ממנו ברכות, אחר שהוא התקיים בברכותיו.

כמו זה ברך יעקב בתחלה את הקדוש ברוך הוא, ואחר כך ברך את בניו. בא ראה, בבקר צריך אדם להקדים ברכות

לקדוש ברוך הוא, ואחר כך לשאר בני העולם, והרי הקמנו בבקר
יאכל עד וגו'.

ובא ראה, כשרצה יעקב לברך את אותם בני יוסף, ראה ברוח
הקדש שעתיד לצאת מאפרים ירבעם בן נבט. פתח ואמר מי
אלה? משמע [מה שונה] שאמר בעבודה זו של צד עבודה זרה
אלה אלהיך ישראל? אלא סוד הוא, כל אותם הצדדים של אותו
הנחש הרע, ומצד אותה רוח טמאה אותו הנחש, ויש מי שרוכב
עליו, וכשמזדווגים נקראים אלה, והם מזדמנים בעולם בכל אותם
צדדים שלהם.

ורוח הקדש נקראת זאת, שהוא סוד הברית, רשם הקדוש שנמצא
תמיד באדם. וכן זה אלי ואנוהו - זה ה'. [הוא ה'] אבל אלה
נקראים אלה, ועל זה כתוב (שמות לח) אלה אלהיך ישראל.

ולכן כתוב (ישעיה מט) גם אלה תשכחנה, ואנכי - סוד של זאת - לא
אשכחך, וכתוב (איכה א) על אלה אני בוכיה, שאותו החטא גרם
להם לבכות כמה בכיות. דבר אחר על אלה אני - מה הטעם? משום
שנתנה רשות למקום זה לשלט על ישראל ולהחריב את בית
המקדש, ומשום שנתנה להם רשות לשלט, [כתוב על אלה אני
בוכיה. סוד הדבר - זה צד הטמאה שנתנה להם רשות לשלט] אני
בוכיה, זו רוח הקדש שנקראת אני.

ואם תאמר, הרי כתוב (דברים כח) אלה דברי הברית - כך זה בודאי,
שכל אלה לא מתקיימים אלא מתוך אלה ששם כל הקלות
שרויות, כמו שבארנו שהוא ארור, ולכן הקדים ואמר אלה, שעומד
למי שעובר על דברי הברית.

אֱלֹהֵי הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוָּה ה' (ויקרא כו), מְשׁוּם שְׁכַל מִצְוָה שֶׁל הַתּוֹרָה לְטַהֵר אֶת הָאָדָם, וְלֹא יִסְטֶה מִדְרָךְ זו, וְיִשְׁמַר מִשֵּׁם וְיִפְרֹד מֵהֶם. וְאִם תֹּאמַר, (בראשית ו) אֱלֹהֵי תוֹלְדֹת נֹחַ – כִּף הוּא וְדָאֵי, שֶׁהָרִי יֵצֵא חֶם, שֶׁהוּא אָבִי כְנַעַן, וְכְתוּב (שם ט) אָרוּר כְּנַעַן, וְהוּא סוּד זֶה שֶׁל אֱלֹהֵי.

וְלִכֵּן (וכל אלה התנוד פסלת הזקב, ועל זה כתוב מי אלה, ישראל כאשר עשו את העגל) כְּתוּב וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל, וְכָל אֱלֹהֵי הַתְּנוּד פְּסֻלַת הַזְּהָב. אֵהָרֵן הַקָּרִיב זָהָב שֶׁהוּא צֵד שְׁלוֹ שְׁכָלוֹל הוּא בְּחֻזֵק הָאֵשׁ, וְהַכֹּל אֶחָד, וְצֵד זֶה זָהָב וְאֵשׁ. [להגביר] רוּחַ טְמָאָה שְׁנִמְצָאת תָּמִיד בַּמִּדְבָּר, מְצָאָה מְקוֹם בְּאוֹתוֹ זְמַן לְהַחְזִיק בּוֹ.

וּמָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל טְהוּרִים מְאוֹתָהּ זָהָמָה רֵאשׁוּנָה שֶׁהִטִּיל בְּעוֹלָם, שִׁגְרָם מוֹת לְעוֹלָם, כְּשֶׁעָמְדוּ עַל הַר סִינִי, אַחַר כִּף חֲזוֹר, וְגָרַם לָהֶם כְּמוֹ מַקְדָּם לְטְמָא אוֹתָם וְלִהְתְּחַזֵּק עֲלֵיהֶם, וְגָרַם לָהֶם מוֹת וּלְכָל הָעוֹלָם לְדוֹרוֹתֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם. זֶהוּ שְׁכָתוּב (תהלים פג) אֲנִי אִמַּרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וְגו', אַכֵּן כְּאָדָם וְגו'.

וְעַל זֶה, כְּשֶׁרָאָה יַעֲקֹב אֶת יִרְבֵּעַם בֶּן נֹבֵט שֶׁעוֹבֵד כּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת וְאָמַר אֱלֹהֵי אֱלֹהֵיךָ, הַזְדַּעְזַע וְאָמַר מִי אֱלֹהֵי. כְּשֶׁרָצָה אַחַר כִּף לְבָרְכֶם, בִּרְוֹךְ אֶת [הַשְּׂכִינָה בְּתַחֲלָה] וְאַחַר כִּף בִּרְוֹךְ [אֶת] בְּנָיו. כִּיּוֹן שֶׁבִּרְוֹךְ אֶת הַקְּדוֹשׁ בִּרְוֹךְ הוּא בְּתַחֲלָה, אַחַר כִּף מְאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁבִּרְוֹךְ בְּתַחֲלָה בִּרְוֹךְ אוֹתָם. זֶהוּ שְׁכָתוּב הַמְּלֶאךָ הַגָּאֵל אֶתִּי מְכָל רַע וְגו'.

רַבִּי יְהוּדָה פִּתַּח וְאָמַר, (ישעיה לח) וַיִּסַּב חֲזַקְיָהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה'. הָרִי פָּרְשׁוּהָ שְׁלֹא יִתְפַּלֵּל אָדָם רַק סְמוּךְ לְכַתֵּל, וְלֹא יִהְיֶה דָבָר חוֹצֵץ בֵּינָם לְבֵין הַכַּתֵּל, שְׁכָתוּב וַיִּסַּב חֲזַקְיָהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר. מָה שׁוּנָה בְּכֻלָּם שֶׁהִתְפַּלְלוּ תְּפִלָּה, שְׁלֹא כְּתוּב בָּהֶם וַיִּסַּב פָּנָיו אֶל הַקִּיר? שֶׁהָרִי דִּי לוֹ לומר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה', שֶׁהָרִי מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּה, הוּא מְכוּן דַּעְתוֹ כְּרָאוּי, שֶׁהָרִי כְּתוּב בְּמִשָּׁה (במדבר כב) וַיִּתְפַּלֵּל מִשָּׁה אֶל ה', וַיִּצַּעַק מִשָּׁה אֶל ה', וְלֹא כְּתוּב וַיִּסַּב פָּנָיו. כָּאֵן בְּחֲזַקְיָהוּ מָה הִטְעַם וַיִּסַּב חֲזַקְיָהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וְאַחַר כִּף וַיִּתְפַּלֵּל?

אֲלֵא סוּד הַדְּבָר הוּא, שֶׁשְּׂנִינּוּ חֲזַקְיָהוּ בְּאוֹתוֹ זְמַן לֹא הָיָה נְשׁוּי, וְלֹא הָיְתָה לוֹ אִשָּׁה וְלֹא הוֹלִיד בָּנִים, מָה כְּתוּב? וַיִּבֵּא אֵלָיו וְגו' כִּי

מת אתה ולא תחיה. ושנינו, כי מת אתה - בעולם הזה, ולא תחיה - בעולם הבא. מה הטעם? משום שלא הוליד בנים.

שפ"ד מי שלא משתדל להוליד בנים בעולם הזה, לא מתקיים בעולם הבא, ולא יהיה לו חלק באותו העולם, ומתגרשת נשמתו בעולם [הבא], ולא מוצאת מנוחה במקום בעולם, וזהו הענין שכתוב בתורה (ויקרא ט) ערירים ימותו, ומתגרמים בלא ולד, משום שמי שהוא בלי ולד, כשהולך לאותו העולם מת הוא שם, מת בעולם הזה ובעולם הבא, ולכן כתוב כי מת אתה ולא תחיה.

ול"א עוד, אלא ששכינה לא שורה עליו כלל, אז כתוב ויסב חזקיהו פניו אל הקיר. למדנו ששם רעיונותיו וכונן את פניו לשאת אשה, כדי שתשרה עליו השכינה, סוד של הקיר.

ולכ"ג כתוב אחר כך ויתפלל אל ה'. מכאן למדנו, שמי שיש בו חטא וצריך לבקש רחמים עליו, יכונן פניו ורעיונותיו לתקן עצמו מאותו חטא, ואחר כך יבקש להתפלל, כמו שנאמר (איכה ג) נחפשה דרכינו ונחקרה - בתחלה, ואחר כך - ונשובה. גם כאן, כיון שידע חזקיה חטאו, מה כתוב? ויסב חזקיהו פניו אל הקיר. שם פניו לתקן אל השכינה, שהרי אל המקום הזה חטא.

משום שהשכינה, כל נקבות העולם עומדות בצדה. מי שיש לו נקבה, שורה היא עליו. ומי שאין לו, לא שורה עליו. ועל זה תקן עצמו אליה לתקן, וקבל עליו להנשא, ואחר כך ויתפלל אל ה'.

קיר - זהו אדון כל הארץ, וזו השכינה, כמו שנאמר (יהושע ג) הנה ארון הברית אדון כל הארץ. קיר - כמו שנאמר (ישעיה כב) מקרקר קר ושוע, קרקור ונהימת הקיר שהוא אדון, כשנחרכ בית המקדש, כמו שנאמר (ירמיה לא) רחל מבכה על בניה, והרי בארנו. ולכן ויסב חזקיהו פניו אל הקיר.

בא ראה, בתפלה מה כתוב? אנה ה' זכר נא את אשר התהלכתי לפניך. רמז כאן ששמר ברית הקדש ולא טמא אותו, ושמר אותו כראוי. כתוב כאן התהלכתי לפניך, וכתוב שם (בראשית יז) התהלך לפני והיה תמים ואתנה בריתי ביני וביניך, ששמר ברית הקדש כראוי, באמת ובלב שלם, שהתכוון בכל אותם סודות האמונה שכוללים באמת.

והטוב בעיניך עשיתי, שסמך גאלה לתפלה, והרי בארנו. והנה פרשוה החברים, שהתפון ליחד יחוד פראוי, ולכן ויבך חזקיהו בכי גדול, שאין שער שעומד לפני דמעות. גאלה – זה המלאך הגאל, שזהו נמצא בכל גאלה שבעולם, והרי בארנו.

המלאך הגאל אתי מכל רע. רבי אלעזר אמר, פיון שברך יעקב והתפון מלמטה למעלה, אז המשיך מלמעלה למטה, שכתוב האלהים הרעה אתי. פיון שהוא לקח, נתן ברכות למקום זה. פיון שהגיע את הברכות למקום הזה, אז פתח ואמר המלאך הגאל וכו'.

פתח ואמר, (מלכים-א ח) כי הכרובים פרשים כנפים אל מקום הארון וגו'. בא ראה, הכרובים באות ובנס היו עומדים, שלש פעמים ביום היו פורשים כנפיהם וסוככים על הארון למטה, שכתוב (שמות כה, כ) פרושי כנפים. פרושי כנפים לא כתוב, אלא פרושי.

ובא וראה, הקדוש ברוך הוא עושה למטה כמו שלמעלה. כרובים דמותם כמראה תינוקות, ועומדים תחת מקום זה מימין ומשמאל, ואלה מתברכים בתחלה מאותן ברכות ששופעות מלמעלה, ומכאן שופעות הברכות למטה.

ולכן כתוב המלאך הגאל אתי מכל רע. אתי – שנטל ברכות מגוננים שלמעלה. וכיון שהוא נטל, יברך את הנערים, זהו סוד הכרובים, שמהם שופעות ברכות מהעליונים לתחתונים [ותחתונים].

המלאך הגאל אתי מכל רע יברך את הנערים וגו'. רבי חייא פתח ואמר, (משלי יט) בית והון נחלת אבות. וכי נחלת אבות הם, והרי הקדוש ברוך הוא נותן הכל לבני אדם? אלא, פיון שמוריש בית וממון לבן האדם, לפעמים יוריש הכל לבנו, ויהיה ירשת האבות, אבל ומה' אשה משכלת, משום שהאשה, כשירש אותה הבן אדם, הוא יורש אותה מעם הקדוש ברוך הוא, שהרי לא יוריש אותה הקדוש ברוך הוא לבן האדם אלא כשמכריזים עליו ברקיע.

שהקדוש ברוך הוא מזוג זווגים עד שלא באו לעולם. וכשזכו בני אדם לפי מעשיהם, כך נותנים להם אשה, והכל גלוי לפני הקדוש ברוך הוא, ולפי מעשים של צדיקים כך מזוג זווגים.

ולפעמים שעולים במאזנים, ומסטה אותו האיש דרכו, עולה זווגו לאחר עד שיכשיר מעשיו, וכשיכשיר מעשיו או שמגיע

זמנו, נדחה איש מפני איש, ובא זה ולקח את שלו. וזה קשה לפני הקדוש ברוך הוא מהכל, לדחות איש מפני איש אחר, ולכן הקדוש ברוך הוא הוא נותן אשה לבן האדם, וממנו באים הזווגים. ולכן וימה' אשה משפלת.

לְבֵן הקדוש ברוך הוא נותן הכל לבן האדם. ואם תאמר, אשה משפלת ולא אחרת – בא ראה, אף על גב שהקדוש ברוך הוא מזמין טוב לאדם לתת לו, והוא מסטה דרכו מעם הקדוש ברוך הוא לצד אחר – מאותו צד אחר שנדבק בו יבא לו מה שיבא, בכל [פל] הקטרוגים וכל הרעות, ולא באים אליו מן הקדוש ברוך הוא אלא מאותו צד רע שנדבק בו באותם מעשים שעשה.

וַיֵּלֶךְ זה, אשה שאינה משפלת, קרא על זה שלמה, (קהלת ז) ומצא אני מר ממות את האשה, משום שחטאי האדם הוא מושך עליו באותם מעשים שעשה. ולכן, כשהקדוש ברוך הוא מתרצה באדם משום מעשיו הכשרים, הוא מזמין לו אשה שהיא משפלת, ופודהו בפרדות מתוך הצד האחר.

וַיֵּלֶךְ זה אמר יעקב המלאך הגאול אתי מכל רע. מה זה מכל רע? שלא הזדמנה לי אשה שהיא מתוך הצד האחר, ולא קרה פסול בזרעי [במטתי], שכלם צדיקים ושלמים בשלמות, משום שנפדה מכל רע, ויעקב לא נדבק באותו צד האחר כלל.

וַיֵּלֶךְ זה המלאך הגאול אתי מכל רע יברך את הנערים. מה הטעם נראו לברכה? משום ששמר יוסף את אות הברית הקדושה, ועל זה אמר יוסף, בני הם אשר נתן לי אלהים בזה. הראה לו סוד הברית ששמר אותו, ומשום ששמר אותו, ראויים להתברך וראוי הוא לברכות רבות. משום כך לכלם נתן ברכה אחת, וליוסף ברכות רבות, משמע שכתוב ברכת אביך גברו על ברכת הורי וגו', ברכת שדים ורחם, תהיין לראש יוסף.

רַבִּי יהודה פתח ואמר, (תהלים קכג) אליך נשאתי את עיני הישבי בשמים. פסוק זה בארוהו, אבל בא ראה, תפלה של בן אדם שמתבונן בה, הוא למעלה לעמק העליון שמשם שופעות כל הברכות וכל החרות, ומשם יוצאים לקים את הכל.

וַיֵּלֶךְ זה יתר יו"ד, משום שיו"ד לא פוסק ממקום הזה לעולמים, ולכן כתוב הישבי בשמים, אחוז למעלה בסוד החכמה

העליונה, ואחוז למטה שיושב על כסא האבות, יושב על הכסא שנקרא שמים, ולכן כתוב הישבי בשמים.

ומכאן, כשברכות שופעות מלמעלה מהעמק הזה, את כלן נוטל המקום הזה שנקרא שמים, ומזה שופעים למטה, עד שמגיעים לצדיק עמוד העולם, ומכאן מתברכים כל אותם החילות וכל אותם המחנות למיניהם, והרי פרושה.

בא ראה, בשבעים ושנים מאורות עולה עטרת כל המחנות, עגול העולם, בשבעים מקומות, עגול אחד לכלם. בתוך אותו עגול נקדה אחת שעומדת באמצע. מנקדה זו נזון כל אותו עגול, בית קדש הקדשים, הוא מקום לאותה רוח כל הרוחות, נכמו סוד של כל הסודות נסתר בתוכו. סתר זה הוא בתוך חילותיה, טמיר הוא לפני ולפנים. כשעולה זו, עולים כלם אחריה. זהו שכתוב (שיר א) משכני אחריך נרוצה.

רבי חזקיה ורבי יוסי ורבי יהודה היו הולכים בדרך. אמר רבי יוסי, כל אחד ואחד מאתנו יאמר דברי תורה. פתח רבי יהודה ואמר, (תהלים עט) אל תזכר לנו עונת ראשנים מהר יקדמונו וגו'. בא ראה, הקדוש ברוך הוא, באהבת ישראל אוהב אותם, שהם גורלו וירשתו, לא מסתכל אחר בדינם, פרט לו לבדו.

וכיון שהוא מסתכל בדינם, מתמלא עליהם רחמים, משום שהוא כאב שמרחם על הבנים, כמו שנאמר (שם קג) כרחם אב על בנים רחם ה' וגו'. וכיון שנמצאים להם חטאים, מעביר אותם ראשון ראשון, עד שמעביר כלם מלפניו. וכיון שהעביר כלם מלפניו, לא נשארים עליהם חטאים לתת שלטון לצד האחר של דין עליהם.

בא לחטא לפניו כבתחלה - אותם חטאים ראשונים שהעביר מלפניו, חשב עליהם, ולכן כתוב אל תזכר לנו עונת ראשנים מהר יקדמונו רחמיה וגו'. שאם רחמיה לא יקדימו על ישראל, לא יוכלו לעמד בעולם. משום שכמה הם בעלי הדין הקשה, בעלי מגנים, וכמה מלשינים שעומדים עליהם שלישראל למעלה, ואלמלא שהקדים הקדוש ברוך הוא רחמים על ישראל, עד שלא ישגיח בדינם, לא יוכלו לעמד בעולם. ועל זה מהר יקדמונו רחמיה כי דלוננו מאד, דלות של מעשים טובים, דלות של מעשים כשרים [לפני הקדוש ברוך הוא].

בא תראה, אלמלא יסגלו ישראל מעשים כשרים לפני הקדוש ברוך הוא, לא היו עומדים עמים עובדי כוכבים ומזלות בעולם, אבל ישראל הם גורמים לשאר עמים עובדי כוכבים ומזלות לזקף ראשיהם בעולם. שאלמלא ישראל לא היו חוטאים לפני הקדוש ברוך הוא, שאר עמים עובדי כוכבים ומזלות נכפים לפניהם.

ובא ראה, אלמלא שהמשיכו ישראל במעשים רעים לצד אחר בארץ הקדושה, הרי נתבאר, שלא ישלטו עמים עובדי כוכבים ומזלות בארץ הקדושה, ולא הגלו מעל הארץ, ועל זה כתוב כי דלוננו מאד, שאין לנו מעשים כשרים כראוי, ולכן כי דלוננו מאד מהר יקדמונו רחמיך.

רבי יוסי פתח ואמר, (שם ב) עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה, וכתוב (שם ק) עבדו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה. בא ראה, כל אדם שבא לעבד לקדוש ברוך הוא, בבקר ובערב צריך לעבד את הקדוש ברוך הוא.

בבקר, כשעולה האור, והתעוררות צד הימין מתעוררת בעולם, אז צריך אדם להתקשר בימין הקדוש ברוך הוא ולעבד לפניו בעבודת התפלה, משום שתפלה מחזקת תקף למעלה, וממשיכה ברכות מהעמק העליון לכל העולמות, ומשם ממשיך ברכות למטה לתחתונים, ונמצאו עליונים ותחתונים מתברכים באותה עבודת התפלה.

עבודת התפלה, שצריך אדם לעבד לפני הקדוש ברוך הוא בשמחה וברננה להכליל את כנסת ישראל ביניהם, ואחר כך ליחד היחוד כראוי, שכתוב דעו כי ה' הוא אלהים. זהו סוד היחוד בסוד העבודה.

ועם כל זה צריך אדם לעבד לפני הקדוש ברוך הוא בחדוה ולהראות חדוה בעבודתו, ושני אלה – שמחה ורננה – כנגד שני אלה. שתי תפלות, שני קרבנות ליום כנגד שני אלה, שהם שמחה ורננה. שמחה בבקר, ורננה בלילה. ועל זה (במדבר כח) את הכפש אחד תעשה בבקר ואת הכפש השני תעשה בין הערבים.

ועל זה תפלת ערבית היא רשות, משום שאותה שעה מחלקת טרף לכל חילותיה, ולא שעה להזכיר [להתברך], אלא לתת מזון. ביום זה הוא מתברכת משני הצדדים הללו, בבקר ובלילה, מתוך

שְׁמַחָה וְרִנָּה, וּבִלְיָה מְחַלֶּקֶת לְכָל כְּרָאוּי. זֶהוּ שְׁכַתוּב (משלי לא) וְתָקַם
בְּעוֹד לַיְלָה וְתַתֵּן טָרֶף לְבֵיתָהּ וְגו'.

פְּתַח רַבִּי חִזְקִיָּה וְאָמַר, (תהלים קמא) תִּכּוֹן תְּפִלְתִּי קְטָרֶת לְפָנֶיךָ מִשְׁאֵת
כְּפִי מִנְחַת עָרֵב. לָמָּה מִנְחַת עָרֵב וְלֹא תְּפִלַּת הַבֶּקֶר, שְׁלֹא כְּתוּב
תִּכּוֹן תְּפִלְתִּי בִּבְקָר? אֲלֵא כֶּף נִתְבָּאֵר, תִּכּוֹן תְּפִלְתִּי קְטָרֶת לְפָנֶיךָ.
קְטָרֶת לֹא בָּאָה אֲלֵא רַק עַל חֲדוּהָ. זֶהוּ שְׁכַתוּב (משלי כז) שְׁמֵן וּקְטָרֶת
יִשְׁמַח לֵב. וְלָכֵן הִכְהִין כְּשִׁמְדֵּלִיק גֵּרוֹת, הִיָּה מִקְרִיב קְטָרֶת, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ל) בְּהִיטִיבוּ אֶת הַנֶּרֶת יִקְטִירֶנָּה וּבְהִעֲלַת אֶהְרֵן אֶת הַנֶּרֶת
בֵּין הָעֲרָבִים יִקְטִירֶנָּה. בִּבְקָר עַל חֲדוּהָ, שֶׁהַשְּׁעָה גוֹרֶמֶת בְּעָרֵב לְשִׁמַּח
צַד שְׁמַאֲל, וְכֶף רָאוּי, וְלַעוֹלָם לֹא בָּא אֲלֵא עַל חֲדוּהָ.

וּבֹא רֵאָה, קְטָרֶת מְקַשְׂרֶת קְשָׁרִים וְאוּחֻזֹת לְמַעֲלָה וּלְמַטָּה, וְזֶה
מֵעֵבִיר מוֹת וּקְטָרוֹג וְרִגְזוֹ, שְׁלֹא יוּכְלוּ לְשַׁלֵּט בְּעוֹלָם, כְּמוֹ
שְׁכַתוּב (במדבר יז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהְרֵן קַח אֶת הַמַּחְתָּה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ
מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁים קְטָרֶת וְהוֹלֵךְ מִהֶרָה וְגו'. אַחֵר זֶה כְּתוּב וַיִּרְץ וְגו',
וַיִּכְפֹּר עַל הָעָם, וְכְתוּב וַיַּעֲמֵד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וְתַעֲצֹר הַמַּגָּפָה.
מִשׁוּם שְׁלֹא יְכוּלִים כָּל הַצְּדָדִים הָרָעִים וְכָל הַמְּקַטְרָגִים לַעֲמֹד לְפָנֶי
הַקְּטָרֶת, וְעַל זֶה הִיא סוּד [חֲדוּת] הַכָּל וְקָשׁוּר הַכָּל.

וּבִשְׁעַת הַמִּנְחָה, כְּשֶׁהֵדִין שְׁרוּי בְּעוֹלָם, הַתְּכּוֹן דָּוִד בְּאוֹתָהּ תְּפִלָּה,
שְׁכַתוּב תִּכּוֹן תְּפִלְתִּי קְטָרֶת לְפָנֶיךָ וְגו'. וְתְּפִלָּה זֹאת שְׁעוֹלָה
תַּעֲבִיר רִגְזוֹ דִּין הַקָּשָׁה שְׁשׁוֹלֵט כְּעַת בְּזִמְנָה הַזֶּה בְּאוֹתָהּ קְטָרֶת, שְׁדוּחָה
וּמֵעֵבִירָהּ מִלְּפָנָיו כָּל רִגְזוֹ [שְׁעוֹלָה כְּעַת בְּשַׁעָה זֹאת בְּאוֹתָהּ קְטָרֶת
שְׁמַעֲבִירָהּ כָּל רִגְזוֹ] וְכָל קְטָרוֹג שְׁבַעֲוֹלָם, [הֵינּוּ מֵהַ שְׁכַתוּב] [מֵהַ
הַטַּעַם? מִשׁוּם שֶׁהִיא] מִנְחַת עָרֵב, כְּשֶׁהֵדִין תְּלוּי בְּעוֹלָם.

בֹּא רֵאָה, כְּשֶׁנִּחְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, בְּשַׁעָה שֶׁנִּשְׁרַף, הִיָּה זִמְנָה מִנְחָה, וְעַל
זֶה כְּתוּב (ירמיהו ו) אוֹי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי יִנְטוּ צִלְלֵי עָרֵב. מֵהַ זֶה
צִלְלֵי עָרֵב? אוֹתָם מְקַטְרָגִים שֶׁל הָעוֹלָם וְרִגְזֵי הַדֵּינָיִם שְׁמִזְמָנִים
בְּאוֹתָהּ הַשְּׁעָה. וְעַל זֶה שְׁנִינּוּ שְׁצָרִיף אָדָם לְכוֹן דַּעְתּוֹ בְּתְּפִלַּת
הַמִּנְחָה. בְּכָל הַתְּפִלוֹת צָרִיף הָאָדָם לְכוֹן דַּעְתּוֹ, וּבְתְּפִלָּה זֹאת יוֹתֵר
מִכָּל, מִשׁוּם שֶׁהֵדִין שְׁרוּי בְּעוֹלָם, וְעַל זֶה זִמְנָה תְּפִלַּת הַמִּנְחָה יִצְחָק
תִּקַּן אוֹתָהּ, וְהָרִי פִּרְשׁוּהָ.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, עָלוּ בְּהַר אֶחָד. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הָהָר הַזֶּה מִפְּחִיד,
נִלְךָ וְלֹא נִתְעַכֵּב כָּאֵן, מִשׁוּם שֶׁזֶהוּ הַר מִפְּחִיד. אָמַר רַבִּי יְהוֹנָתָן,

אם הִיָּה אֶחָד – הִיִּיתִי אוֹמֵר כֵּן, שֶׁהָרִי שָׁנִינוּ שָׁמַי שֶׁהוֹלֵךְ יְחִידִי בְּדֶרֶךְ מִתְחִיב בְּנַפְשׁוֹ, אֲבָל שְׁלֶשָׁה לֹא, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵעַמָּנוּ, נִרְאֶה שְׁלֹא תִזְוֶה מֵעַמָּנוּ הַשְּׂכִינָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הָרִי שָׁנִינוּ שְׁלֹא יִסְמָךְ אָדָם עַל נֶס, מִנֵּיִן לָנוּ? מִשְׁמוּאֵל, שֶׁכְּתוּב אֵיךְ אֵלֶיךָ וְשָׁמַע שְׁאוּל וְהֶרְגָנִי, וְהָרִי שְׁמוּאֵל רָאוּי יוֹתֵר מֵאֲתָנּוּ. אָמַר לוֹ, אֲפֹלוּ כֵּן, הוּא הִיָּה אֶחָד, וְהִזֵּק נִמְצָא לְעֵינַי, אֲבָל אָנוּ שְׁלֶשָׁה, וְהִזֵּק לֹא נִמְצָא לְעֵינַי. שְׂאֵם מִשּׁוּם מִזִּיקִים – הָרִי שָׁנִינוּ שְׁלֶשָׁה לֹא נִרְאִים וְלֹא מִזִּיקִים, וְאֵם מִשּׁוּם לִסְטִים – לֹא נִמְצָאִים כָּאֵן, שֶׁהָרִי הֶהָר הַזֶּה רְחוּק מִיִּשְׁרָאֵל, וּבְנֵי אָדָם לֹא נִמְצָאִים כָּאֵן, בְּרֵם פֶּחַד הוּא, שְׁחִיּוֹת הַשְּׂדֵה שְׁנִמְצָאוֹת כָּאֵן.

פֶּתַח וְאָמַר, הַמְּלֶאךָ הַגָּאֵל אֶתִּי מִכָּל רָע. בְּפִסּוּק זֶה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ, [שֶׁהָרִי כְּתוּב] הַגָּאֵל?! אֲשֶׁר גָּאֵל צָרִיךְ הִיָּה לְכַתֵּב! מַה זֶה הַגָּאֵל? מִשּׁוּם שֶׁהוּא תָּמִיד נִמְצָא אֲצֵל בְּנֵי אָדָם, וְלֹא זֶז מֵאָדָם צָדִיק לְעוֹלָמִים.

בֵּא רְאֵה, הַמְּלֶאךָ הַגָּאֵל אֶתִּי – זֶה הַשְּׂכִינָה שֶׁהוֹלֶכֶת עִם בֶּן הָאָדָם תָּמִיד, וְלֹא זֶזָה מִמֶּנּוּ כְּשֶׁבֶן הָאָדָם שׁוֹמֵר מִצְוֹת הַתּוֹרָה. וְעַל זֶה זִיָּהָר בֶּן אָדָם שְׁלֹא יֵצֵא יְחִידִי בְּדֶרֶךְ. מַה זֶה יְחִידִי? שִׁיזָּהָר בֶּן אָדָם לְשׁוֹר מִצְוֹת הַתּוֹרָה כְּדִי שְׁלֹא תִזְוֶה מִמֶּנּוּ שְׂכִינָה, וְיִצְטָרֵךְ לְלַכֵּת יְחִידִי בְּלִי זְוִיג הַשְּׂכִינָה.

בֵּא רְאֵה, כְּשִׁיּוּצָא בֶּן אָדָם לְדֶרֶךְ, יִסְדֵּר תְּפִלָּה לְפָנָיו רְבוּנוּ כְּדִי לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו שְׂכִינָה, וְאַחַר כֵּן יֵצֵא לְדֶרֶךְ, וְיִמְצָא זְוִיג הַשְּׂכִינָה לְגָאֵל אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ וּלְהַצִּילוֹ בְּכָל מַה שִׁיִּצְטָרֵךְ.

מַה כְּתוּב בְּיַעֲקֹב? (בְּרֵאשִׁית כח) אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי, זֶה זְוִיג הַשְּׂכִינָה. וְשִׁמְרָנִי בְּדֶרֶךְ הַזֶּה, לְפָדוֹת אוֹתִי מִהַכָּל. וְיַעֲקֹב הִיָּה יְחִידִי בְּאוֹתוֹ זְמַן, וְשְׂכִינָה הוֹלֶכֶת לְפָנָיו, כָּל שָׁכֵן הַחֲבָרִים שִׁישׁ בִּינֵיהֶם דְּבָרֵי תּוֹרָה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. [אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְדַאי כֵּן הוּא. בֵּינֵיתִים חֲשֵׁךְ הַשְּׁמֶשׁ לְהַעֲרִיב.]

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, מַה נַּעֲשֶׂה? אִם נִתְעַכֵּב כָּאֵן, הָרִי הַיּוֹם נִכְנָס לְהַחְשִׁיךְ. אִם נִלְךְ לְמַעְלָה, הֶהָר הוּא גָּדוֹל, וּמִפֶּחַד חִיּוֹת הַשְּׂדֵה אָנוּ פּוֹחֲדִים. אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה, תְּמַהֲנִי עָלֶיךָ רַבִּי יוֹסִי. אָמַר לוֹ, הָרִי שָׁנִינוּ שְׁלֹא יִסְמָךְ בֶּן אָדָם עַל הַנֶּס, שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא יִרְחִישׁ לוֹ נֶס

בכל שעה. אמר לו, זה מדבר ביחודי, אבל אנחנו שלשה, ובינינו דברי תורה והשכינה עמנו, לא נפחד.

עד שהיו הולכים ראו למעלה בהר סלע אחד ומערה בתוכו. אמר רבי יהודה, נלך ונעלה לאותו הסלע, שאנו רואים מערה אחת שם. עלו לשם וראו אותה המערה. אמר רבי יוסי, פחדתי אולי אותה מערה מקום של חיות היא ולא יפגעו בנו כאן.

אמר רבי יהודה לרבי חזקיה, הרי ראיתי שרבי יוסי פוחד. אם תאמר משום שהוא חוטא, שכל מי שפוחד הוא חוטא, שכתוב (ישעיה לג) פחדו בציון חטאים, הרי אינו חוטא, [והרי] וכתוב (משלי כח) וצדיקים ככפיר יבטח. אמר רבי יוסי, משום שהנזק מצוי.

אמר לו, אם הנזק מצוי – כן הוא, אבל כאן לא נמצא נזק, ואחר שאנו נכנס למערה, לא יכנס הנזק לצער אותנו. נכנסו למערה. אמר רבי יהודה, נחלק את הלילה לשלש משמרות, שהוא הלילה. כל אחד ואחד מעמנו יעמד על עמדו בשלשת הצדדים הללו של הלילה ולא נישן.

פתח רבי יהודה ואמר, (תהלים פט) משכיל לאיתן האזרחי. התשבחת הזו אברהם אמר אותה בשעה שעסק בעבודת הקדוש ברוך הוא, ועשה חסד עם בני העולם שיודעו כלם לקדוש ברוך הוא, שהקדוש ברוך הוא שולט על העולם, ונקרא איתן משום שהתחזק בתקף בקדוש ברוך הוא.

חסדי ה' לעולם אשירה, וכי מצד החסדים באים לומר? אלא כאן נכלל צד השמאל בימין, ולכן הקדוש ברוך הוא נסה את אברהם ובחן אותו. והרי נתבאר שיצחק בן שלשים ושבע שנים היה באותו הזמן, מה זה נסה את אברהם? היה צריך לכתב נסה את יצחק! אלא נסה את אברהם שימצא בדין ולהכליל בדין שימצא שלם כראוי, ועל זה חסדי ה' עולם אשירה.

דבר אחר חסדי ה' עולם אשירה – אותם חסדים שהקדוש ברוך הוא עושה עם העולם. לדר ודר אודיע אמונתך בפי – טוב ואמת שעושה עם הכל. לדר ודר אודיע אמונתך – זו אמונת הקדוש ברוך הוא שהודיע אברהם בעולם והזכירו בפי כל הבריות, ועל זה אודיע אמונתך בפי.

והקדוש ברוך הוא הודיע לאברהם סוד האמונה, וכשידע סוד האמונה, ידע שהוא עקר וקיום העולם, שבגללו נברא העולם והתקיים. זהו שכתוב כי אמרתי עולם חסד יבנה וגו'. כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, ראה שלא יכול לעמד, עד שהושיט ימין עליו והתקיים, ואם לא שהושיט ימין עליו, לא היה מתקיים, משום שהעולם הזה נברא בדין, וכך בארנו.

ונאמר בראשית, וסוד כלל אחד, שני גונים כאן, בראשית. אף על גב שאמרנו ראשית מלמטה למעלה, ראשית כך גם מלמעלה למטה, ואמרנו ב' ראשית, כמו שאמרנו בית קדש הקדשים, שהרי נתנה [היא בית] לאותה ראשית, והדבר כלול הוא כאחד.

ובבית הזו נברא העולם הזה ולא התקיים אלא בימין, והרי פרשוהו בהבראם - כתוב באברהם, ומשום כך, אמרתי עולם חסד יבנה. ובנין הראשון של העולם [אותו העולם], אותו האור של היום הראשון היה בו לקיים, ואחר כך ביום השני בשמאל. ובאלה תקן שמים, וכתוב שמים תכין אמונתך בהם.

דבר אחר שמים תכין אמונתך בהם - שמים נתקנו באותם חסדים, וסוד האמונה התקינה בהם, שאין תקונייה אלא מתוך שמים. כרתי ברית לבחירי - זהו סוד האמונה.

דבר אחר, זהו צדיק שממנו יוצאות ברכות לכל התחתונים, וכל [אותן] החיות הקדושות, כלן מתברכות מאותו השפע ששופע לתחתונים, ולכן כתוב כרתי ברית לבחירי.

נשבעתי לדוד עבדי - זה סוד האמונה שהוא עומד תמיד בצדיק הזה, קיום העולם, שלא יתפזרו לעולמים חוץ מזמן הגלות שנמנע שפע הברכות, וסוד האמונה לא השלם, וכל החדוות נמנעו. וכשנכנס הלילה, מאותו הזמן החדוות לא נכנסו לפני המלך. **ואף** על גב שהחדוות לא התעוררו, אבל בחוץ עומדים ומזמרים שירה, וכשנחלק הלילה והתעוררות עולה מלמטה למעלה, אז הקדוש ברוך הוא מעורר כל חילות השמים לבכיה, ובוטט ברקיע, ומזדעזעים עליונים ותחתונים.

ואין מנוחה לפניו, פרט לזמן שמתעוררים למטה בתורה, אז הקדוש ברוך הוא וכל אותן נשמות הצדיקים [שעמו], כלם מקשיבים

ושמחים לאותו קול, ואז מנוחה. [לפניו, ובאה מנוחה לכל נשמות הצדיקים שעמו] [לפניו נמצאת]. משום שמיום שנחרב המקדש למטה, נשבע הקדוש ברוך הוא שלא יכנס לתוך ירושלים של מעלה עד שיכנסו ישראל לירושלים של מטה, שכתוב (הושע יא) בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר, והרי פרשה החברים.

וכל אותם מזמרים עומדים בחוץ ואומרים שירה בשלשת חלקי הלילה, וכלם משבחים בתשבחות ידועות, וכל חילות השמים, כלם מתעוררים בלילה, וישראל ביום, וקדשה לא מקדשים למעלה עד שישראל מקדשים למטה, ואז כל חילות השמים מקדשים את השם הקדוש כאחד. ועל זה ישראל קדושים מתקדשים מעליונים ותחתונים [משום שהקדשה של שמו של הקדוש ברוך הוא לא עולה אלא מלמעלה ומלמטה] כאחד. זהו שכתוב (ויקרא ט) קדשים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם.

פתח רבי יוסי ואמר, (איוב לח) על מה אדניה הטבעו. פסוק זה אמר אותו הקדוש ברוך הוא, משום שכשברא את העולם, לא ברא אותו אלא על עמודים, שהם שבעת עמודי העולם, כמו שנאמר (משלי ט) חצבה עמודיה שבעה, ואותם עמודים לא נודע על מה עומדים. **משום** שהוא סוד עמק, נסתר כל הנסתרים, והעולם לא נברא עד שנטל אבן אחת, והיא אבן שנקראת אבן שתיה, ולקח אותה הקדוש ברוך הוא וזרק אותה לתוך התהום, וננעצה מלמעלה למטה, וממנה נשתל העולם, והיא נקדה באמצע העולם, ובנקדה זו עומד קדש הקדשים. זהו שכתוב (איוב לח) או מי ירה אבן פנתה, כמו שנאמר (ישעיה כח) אבן בחן פנת יקרת, וכתוב (תהלים קיח) אבן מאסו הבונים הייתה לראש פנה.

בא ראה, אבן זו נכרתה מאש ומרוח וממים, ונגלדה מכלם, ונעשתה אבן אחת, ועומדת על התהומות, ולפעמים נובעים ממנו מים ומתמלאים התהומות, ואבן זו עומדת לאות באמצע העולם, וזוהי אבן שהעמיד והשתיל יעקב שתילת וקיום העולם. זהו שכתוב (בראשית לא) ויקח יעקב אבן וירימה מצבה.

והאבן הזאת אשר שמתה מצבה וגו'. וכי אבן זאת שם לו יעקב, והרי אבן הזאת נבראה בתחלה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם? אלא ששם אותה [וכי כעת שם אותה יעקב? והרי עד

שְׁלֹא נִבְרָא הָעוֹלָם הַיְתֵה. אֶלָּא שְׁיַעֲקֹב שָׁם אוֹתָהּ [קִיּוֹם שְׁלֹמֶעֱלָה וּלְמִטָּה, וְעַל זֶה אֲשֶׁר שְׁמִתִּי מִצָּבָה כְּתוּב. מַה זֶה אֲשֶׁר שְׁמִתִּי? שְׁכַתוּב יְהִי בֵּית אֱלֹהִים, שְׁשָׁם מְדוּר שְׁלֹמֶעֱלָה כָּאֵן.

בֵּא רֵאָה, עַל אֶבֶן זוּ יֵשׁ שְׁבַעָה עֵינַיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זְכַרְיָה ג) עַל אֶבֶן אַחַת שְׁבַעָה עֵינַיִם. עַל מַה נִּקְרְאת שְׁתֵּיָה? אֶחָד – שְׁמִמְנָה הַשְּׁתַּל הָעוֹלָם, וְאֶחָד שְׁתֵּיָה – שֵׁת יְהִי, שְׁשָׁם אוֹתָהּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַתְּבַרֵךְ מִמְּנָה הָעוֹלָם, בְּשִׁבִיל שְׁמִמְנָה מִתְּבַרֵךְ הָעוֹלָם.

ובא וראה, בפעם שנכנס השמש, הפרובים הללו שעומדים במקום הזה והיו יושבים באות, היו מקישים כנפיהם למעלה ופורשים אותם, ונשמע קול נגון הכנפים למעלה, ואז מתחילים לנגן אותם המלאכים שאומרים שירה בראשית הלילה, בשביל שיעלה כבוד הקדוש ברוך הוא מלמטה למעלה. ואיזו שירה היו אומרים? אותו נגון כנפי הפרובים, (תהלים קלד) הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' וגו', שאו ידיכם קדש וגו', ואז [הם] היא שירה לאותם מלאכים עליונים לזמר. **במשמרת השנייה** הפרובים הללו מקישים כנפיהם למעלה, ונשמע קול נגונם, ואז מתחילים לנגן אותם המלאכים שעומדים במשמרת השנייה. ואיזו שירה היו אומרים בפעם הזו? נגון כנפי הפרובים, (תהלים קכה) הבטחים בה' כהר ציון לא ימוט וגו'. ואז [אותה] היא [שירה] תחלה לאותם העומדים במשמרת השנייה. **הזו לנגן.**

במשמרת השלישית הפרובים הללו מקישים בכנפיהם ואומרים שירה, ומה היא? (שם קיג) הללויה הללו עבדי ה' וגו', יהי שם ה' מברך וגו', ממזרח שמש וגו'. אז אותם מלאכים שעומדים במשמרת השלישית, כלם אומרים שירה.

וכף הכוכבים ומזלות הרקיע פותחים בשירה, כמו שכתוב (איוב לח) ברן יחד כוכבי בקר ויריעו כל בני אלהים, וכתוב (תהלים קמח) הללוהו כל כוכבי אור, שהרי אותם כוכבי האור מנגנים על אור. [שממנים על השירה].

בשמגיע הבקר, ואז לוקחים שירה אחרי ישראל למטה, ועולה כבוד הקדוש ברוך הוא מלמטה ומלמעלה. ישראל למטה ביום, ומלאכים עליונים למעלה בלילה, ואז נשתלם השם הקדוש בכל הצדדים.

והאבן הזאת שאמר, כל המלאכים העליונים וישראל למטה, כלם מחזיקים באבן הזאת, והיא עולה למעלה להתעטר בתוך האבות ביום, ובלילה הקדוש ברוך הוא בא להשתעשע עם הצדיקים. **בגן עדן.**

אֲשֶׁרֵיהֶם כָּל הָעוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה בְּלִילָהּ, מִשּׁוּם שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְכָל אוֹתָם הַצְּדִיקִים שֶׁבִּגְן עֵדֶן שׁוֹמְעִים קוֹלוֹת בְּנֵי הָאָדָם אוֹתָם הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שיר ח) הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגְּנִים וְגו'.

בֵּא רֵאָה, אָבֶן זוֹ הִיא אָבֶן טוֹבָה, וְזֶהוּ סוּד הַכְּתוּב (שמות כח) וּמִלֵּאָתָּ בּוֹ מִלֵּאָתָּ אָבֶן אַרְבְּעָה טוּרִים אָבֶן. וְאֵלֶּה הֵם סְדָרִים [שֶׁל שְׁלֵמוֹת] שֶׁל הָאָבֶן הַטּוֹבָה, הַשְּׁלֵמוֹת שֶׁל אָבֶן יִקְרָה, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ [שְׁלֵמוֹת] אָבֶן אַחֲרָת, שֶׁכְּתוּב (יחזקאל לו) וְהִסְרֵתִי אֶת לֵב הָאָבֶן וְגו', וְכְתוּב (שם) וְאֵת רוּחִי אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם. וְזֶהוּ (ישעיה כח) אָבֶן בַּחֵן פָּנֹת יִקְרָת, וּבְאֵרוּהָ.

וַיַּעַל סוּד זֶה כְּתוּב (שמות כד) לַחַת הָאָבֶן, שֶׁהֵם לוֹחֹת שֶׁנִּגְזְרוּ מִכָּאֵן, וְלָכֵן נִקְרְאוּ עַל שְׁמָהּ שֶׁל הָאָבֶן הַזֹּאת, וְזֶהוּ סוּד הַכְּתוּב (בראשית מט) מִשֶּׁם רָעָה אָבֶן יִשְׂרָאֵל, [הָרִי וְדַאי אָבֶן יִשְׂרָאֵל נִקְרְאוּ] כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

פָּתַח רַבִּי חִזְקִיָּה וְאָמַר, (שמות כח) וְהָאֲבָנִים תְּהִיֶינָן עַל שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁתִּים עֶשְׂרֵה – אֵלוֹ אֲבָנִים יִקְרוּת עֲלֵיוֹנוֹת שֶׁנִּקְרְאוּת אֲבָנֵי הַמְּקוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כח) וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמְּקוֹם, וְהָרִי פִּרְשׁוּהָ. וְהָאֲבָנִים עַל שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵה שְׁבָטִים לְמַטָּה, כִּף גַּם לְמַעְלָה שְׁנַיִם עֶשְׂרֵה שְׁבָטִים, וְהֵם שְׁתִּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים יִקְרוּת, וְכְתוּב (תהלים קכב) שִׁשָּׁם עָלוּ שְׁבָטִים וְגו'. עֲדוּת לְיִשְׂרָאֵל – זֶה יִשְׂרָאֵל, סוּד שֶׁלְמַעְלָה, וְכֻלָּם לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה', וְעַל זֶה וְהָאֲבָנִים תְּהִיֶינָן עַל שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

וּכְמוֹ שֶׁיֵּשׁ שְׁתִּים עֶשְׂרֵה שְׁעוֹת בַּיּוֹם, כִּף יֵשׁ שְׁתִּים עֶשְׂרֵה שְׁעוֹת בְּלִילָהּ. בַּיּוֹם לְמַעְלָה, וּבְלִילָהּ לְמַטָּה. הַכֹּל זֶה כְּנֶגֶד זֶה. הַשְּׁתִּים עֶשְׂרֵה שְׁעוֹת שֶׁל הַלֵּילָה הִלְלוּ מִתְחַלְקוֹת לְשִׁלְשָׁה חֻלְקִים, וְכַמָּה מְמַנֵּי מְגַנֵּים עוֹמְדִים תְּחַתֵּיהֶם דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת, כֻּלָּם מְמַנֵּים בְּלִילָהּ, וְנוֹטְלִים טָרֵף בַּהֲתַחֲלָהּ.

וְאֵז כְּשֶׁנִּחְלַק הַלֵּילָהּ, עוֹמְדִים שְׁנַיִ [סְתָרִים] סְדָרִים מִצַּד זֶה וּשְׁנַיִ סְדָרִים מִצַּד אַחֵר, [וְזוֹ] וְרוּחַ עֲלִיוֹנָה יוֹצֵאת [נוֹשֶׁבֶת] בֵּינֵיהֶם, וְאֵז כָּל אוֹתָם הָאֵילָנוֹת שֶׁבִּגְן עֵדֶן, כֻּלָּם פּוֹתְחִים בְּשִׁירָה, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִכְנָס בְּגֵן עֵדֶן. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב אֵז יִרְנְנוּ עֲצֵי הַיַּעַר מִלְּפָנֵי ה' כִּי

כא לשפט את הארץ, כמו שכתוב (ישעיה יא) ושפט בצדק דלים. משום שמשפט נכנס ביניהם ומתמלא ממנה [ממנו] גן עדן.

ורוח צפון מתעוררת בעולם, וחדוה נמצאת, ונושבת אותה הרוח באותם בשמים, ועולים ריחות למעלה, ומתעטרים [ומתעוררים] הצדיקים בעטרותיהם ונהנים מתוך זיו האספקלריה המאירה.

אשריהם הצדיקים שזוכים לאותו האור העליון, ואותו האור של האספקלריה המאירה מאיר לכל הצדדים, וכל אחד ואחד מהצדיקים הללו נוטל את חלקו כראוי לו, והיה נוטל [ונקף מאיר] כל אחד ואחד כפי מעשיו שעשה בעולם הזה. יש מהם שמתבישים מאותו אור שנטל חברם יותר ומאיר, והרי פרשוה.

חלקו של הלילה, מכאן מתחיל הלילה להפנס. כמה שומרי החק מתעוררים ומשוטטים בעולם ופותחים הסגורים, ואחר כך כמה מינים למיניהם, כמו שבארנו. ואז, כשנחלק הלילה, צד צפון יורד [מאיר הארה] מלמעלה למטה, ואוחז בלילה עד שני חלקים של הלילה.

אחר כך מתעורר צד דרום, עד שמגיע הבקר, וכשמגיע הבקר אז הדרום והצפון אוחזים בו, ואז באים ישראל למטה, מעלים אותה בתפלותיהם ובקשותיהם למעלה, עד שעולה ונגנזת ביניהם, ונוטלת ברכות מהראש [של המלך] של כל הראשים.

ומתברכת מאותו הטל שנמשך מלמעלה, ומאותו הטל נחלק לכמה צדדים, וכמה רבבות נזונים מאותו הטל, וממנו עתידים להחיות המתים. זהו שכתוב (ישעיה כז) הקיצו ורננו שכני עפר כי טל ארות טלך, טל מאותם האורות העליונים שמאירים למעלה. **עד** שהיו יושבים, נחלק הלילה. אמר לו רבי יהודה לרבי יוסי, עכשו רוח צפון מתעוררת והלילה נחלק, וכעת הזמן שהקדוש ברוך הוא מתאנה לקול הצדיקים שבעולם הזה, אותם שעוסקים בתורה. כעת הקדוש ברוך הוא מקשיב [לקול דבריהם] לנו במקום הזה, לא נפסיק בדברי התורה.

פתח ואמר, המלאך הגאל אתי מכל רע. הרי נתבאר ופרשוה, אבל בא ראה, כתוב (שמות כג) הנה אנכי שלח מלאך וגו', זהו מלאך

גואל העולם, שמירתם של בני האדם, וזהו שמזמין ברכות לכל העולם, משום שהוא נוטל אותם בהתחלה, ואחר כך הוא מזמין אותם לעולם, ולכן כתוב הנה אנכי שלח מלאך לפניך. (שם לו) ושלחתי לפניך מלאך.

וזהו מלאך שלפעמים זכר ולפעמים נקבה, וכך הוא, שבזמן שהוא מזמין ברכות לעולם [למעלה], אז הוא זכר ונקרא זכר. כזכר שמזמין ברכות [למעלה] לנקבה, כך הוא מזמין ברכות לעולם. ובזמן שעומד בדין על העולם, אז נקרא נקבה, כנקבה המעברת, כך הוא מתמלא מן הדין, ואז נקרא נקבה. ועל זה לפעמים נקרא זכר ולפעמים נקרא נקבה, והכל סוד אחד.

כמו זה כתוב (בראשית ג) ואת להט החרב המתהפכת. יש מלאכים שלוחים בעולם שמתהפכים לכמה גוונים, לפעמים נקבות לפעמים זכרים, לפעמים דין לפעמים רחמים, והכל בגון אחד. כמו זה המלאך הזה הוא בגוונים רבים, וכל הגוונים שבעולם ישנם במקום הזה, וסוד זה (יחזקאל א) כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן מראה הנגה סביב הוא מראה דמות כבוד ה'. וכמו שיש בו כל אלו הגוונים, כך גם מנהיג את כל העולם.

תוספתא

אהובים עליונים, בעלי התבונה, התבוננו. מושלים היודעים בהפאת ההבטה התקרבו לדעת, מי מכם בעלי עינים בתבונה, ויודע בשעה שעולה ברצון של סוד הסודות להוציא שלשה גוונים כלולים כאחד, והם לבן אדם וירק, שלשה גוונים משלבים כאחד זה בזה, מתיחדים זה עם זה. מגרפה תחתונה נצבעת ויוצאת מתוך הגוונים הללו.

וכף הגוונים האלו נראים בזה, מראה הוא להסתכל, פעין הבדלח נראה בשעה. כמו שמפה בתוכה, כך נראה בחוץ. שלשת הגוונים הללו סובבים את זה, והגון הולך, עולה ויורד. היכלות הקשר קבועים בגון [בתוכה].

גוונים מקיפים [גוונים] כלולים כאחד, מעלים אותה למעלה ביום ומורידים בלילה. נר שדולק נראה בלילה. ביום נסתר האור ומתחבא במאדים ארבעים ושמונה עולמות, שכלם הולכים לתוכה

[בשבילה] מלמעלה למטה בתוך שלש מאות ששים וחמשה איברים
גנוזה, ומכוסה למטה.

מי שמחפש למצא אותה, ישבר כנפים קלפות נסתרות ויפתח
שערים. מי שזוכה לראות, יראה תוך ידיעה ותבונה כמי שרואה
אחר הכתל, פרט למשה הנביא הנאמן העליון שהיה רואה אותה עין
בעין, למעלה במקום שלא ידוע.

מי שלא זוכה, דוחים אותו החוצה. כמה קבוצות בעלי דין מזדמנים
אליו, מזדמנים ויוצאים עליו, ומוציאים אותו שלא יסתכל בענג
המלך. אוי להם לאותם הרשעים של העולם שלא זוכים להסתכל,
כמו שנאמר ולא יבאו לראות כבלע את הקדש וגו'.

אמר רבי יהודה, הייתי מסתכל, והרי מתוך הזהרים הללו מסתכלות
נשמות הצדיקים, כשנדבקו במקום הזה. מתוך הזהרים הללו
מסתכלות נשמות הצדיקים. אותם גונים עולים ונכללים כאחד.
אשרי מי שידע להכליל וליחד את כלם כאחד, לתקן הכל במקום
שצריך למעלה למעלה, ואז נשמר האדם בעולם הזה ובעולם הבא.

(ע"כ תוספתא)

פתח רבי יוסי ואמר, (תהלים צט) ועז מלך משפט אהב אתה כוננת
מישרים וגו'. ועז מלך משפט אהב - זה הקדוש ברוך הוא.
ועז מלך - תקף שמחזק הקדוש ברוך הוא אינו אלא במשפט,
שהרי במשפט עומדת הארץ, כמו שנאמר (משלי כט) מלך במשפט
יעמיד ארץ.

ומשום כך, ועז מלך משפט אהב, ולא [מתחזקת] נתקנת כנסת
ישראל אלא במשפט, משום שמשם נזונית, וכל הברכות
שנוטלת, היא נוטלת משם, ולכן ועז מלך משפט אהב - כל התשוקה
וכל האהבה שלה כנגד המשפט. אתה כוננת מישרים - סוד של שני
הכרובים למטה, שהם תקון וישוב העולם, והרי נתבאר.

רבי חזקיה פתח ואמר, (תהלים קיג) הללויה הללו עבדי ה' הללו את
שם ה'. בפסוק זה יש להתבונן בו. כיון שאמר הללויה, אז למה
הללו עבדי ה', ואחר כך הללו את שם ה'? אלא כך שנינו, מי
שמשבח את [האחד] האחר, צריך לשבחו לפי כבודו, ולפי כבודו
כך צריך שבחו. ושנינו, מי שמשבח את האחר בשבח שאין בו -
הוא מגלה [גלוי ומסבב] את גנותו, ורוצה לגלות אותו. ועל זה מי

שעושה הפסד על בן אדם, צריך כפי כבודו ולא יותר, שמתוך שבחו בא לגנותו, ובכל שבח צריך לפי כבודו.

בא ראה, הללויה, כאן יש שבח עליון של רבון הכל, מקום שאין העין שולטת בו לדעת ולהתבונן [מקום], שהוא טמיר של כל הטמירים, ומיהו? י"ה, שם עליון על הכל.

ומשום כך הללויה, שבח ושם כאחד, כלולים כאחד, וכאן נסתר הדבר שאמר הללויה ולא אמר מי הללויה, למי אמרו הללו? אלא כמו שי"ה נסתר, כך שבח שמשבחים הם נסתרים, שמשבחים לא ידענו מי הם, וכך צריך הכל להיות נסתר בסוד עליון. ואחר שנסתר בסוד עליון, גלה ואמר הללו עבדי ה' הללו את שם ה', משום שזהו מקום שלא נסתר, כאותו עליון הטמיר של כל הטמירים. זהו מקום שנקרא שם, כמו שנאמר (שמואל ב' 1) אשר נקרא שם שם ה'.

הראשון נסתר שאינו [זה] גלוי. [השני] נסתר וגלוי. ומשום שעומד בהתגלות אמר, אותם שמשבחים לאותו מקום מי הם? ואמר שהם עבדי ה' הראויים לשבח את המקום הזה.

יהי שם ה' מברך, מה שונה שאמר יהי? אלא יהי - סוד ההמשכה מאותו מקום עליון, שהוא נסתר, כמו שאמרנו, שהוא י"ה, עד סוד הברית שהוא יו"ד תחתונה, כמו שיו"ד העליונה, הראשית כסוף.

ומשום כך יהי, סוד ההמשכה מטמיר של כל הטמירים עד הדרגה התחתונה, ובדבר הזה מתקיים כל מעשה בראשית, כמו שנאמר יה"י רקיע, יה"י מארת, יה"י אור. בכל אותם המעשים שלמעלה כתוב יהי.

בכל אותם מעשים שלמטה לא כתוב יהי, משום שסוד זה שהוא [המשכה] מסוד עליון, נסתר כל הנסתרים, לא מתקיים אלא בדברים עליונים שלמעלה, ולא נאמר באותם דברים תחתונים שלמטה.

ובזה מתברך השם הקדוש בכל, ועל זה כתוב יהי שם ה' מברך וגו', ממזרח שמש עד מבואו. זה מקום עליון שמאירה ממנו השמש ומאיר לכל, וזהו מקום של הראש העליון הנסתר.

וְעַד מְבֹאוֹ – זֶהוּ מְקוֹם הַקָּשֶׁר שֶׁנִּקְשְׁרָת בּוֹ הָאֲמוּנָה כְּרֵאוּי, וּמִשָּׁם יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לְכָל, וְהַעוֹלָם מִכָּאן נִזְוֵן, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר, וּמִשּׁוֹם כֶּן עוֹמֵד מְקוֹם זֶה לְהִזְוֵן מִלְּמַעְלָה וּלְהַתְבַּרֵּךְ מִשָּׁם, וְהַכֵּל עוֹמֵד בַּהֲתַעוֹרְרוֹת הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁמַּעוֹרְרִים אוֹתָם עֲבָדֵי ה' כְּשֶׁמְבָרְכִים אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, כְּפִי שְׁאֲמַרְנוּ. וּמִשּׁוֹם כֶּן שֶׁהִיא בַּהֲתַגְלוֹת, כְּתוּב הִלְלוּ עֲבָדֵי ה' הִלְלוּ אֶת שֵׁם ה'.

בֵּינֵיתִים הָאִיר הַבְּקָר וַיֵּצְאוּ מִהַמְּעָרָה, וּבְאוֹתוֹ הַלַּיְלָה לֹא יִשְׁנוּ. הִלְכוּ בַדֶּרֶךְ. כְּשֶׁיֵּצְאוּ מֵאוֹתָם הַהָרִים, יִשְׁבוּ וְהִתְפַּלְלוּ תְּפִלָּה. הִגִּיעוּ לְכַפָּר אֶחָד וַיִּשְׁבוּ שָׁם כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה יִשְׁנוּ עַד שֶׁהָיָה חֲצוֹת הַלַּיְלָה, וְקָמוּ לְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, וַיְבָרְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא לְאִמּוֹר כֶּן יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל וְגו'. וַיְבָרְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא, מַה זֶה בַּיּוֹם הַהוּא? שֶׁהָרִי מִסְפִּיק שְׁאֲמַר וַיְבָרְכֶם. וְעוֹד, כָּל לְאִמּוֹר כְּתוּב חֲסֵר, וְכָאן לְאִמּוֹר בְּאוֹת וַיִּוֹ כְּתוּב, [שְׁבַכְלָם כְּתוּב לְאִמּוֹר בְּלִי אוֹת ו', וְכָאן כְּתוּב לְאִמּוֹר] לְמַה הַשְּׁנוּי?

אָז סוּד הוּא, וַיְבָרְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא. מַה זֶה בַּיּוֹם הַהוּא? סוּד הַדְּרָגָה הַמְּמַנָּה עַל הַבְּרָכוֹת לְמַעְלָה. יוֹם הַהוּא – יוֹם מְאוֹתוֹ מְקוֹם עֲלִיּוֹן שֶׁנִּקְרָא הוּא, וַיּוֹם הַהוּא הָיָה שְׁאִין פְּרוּד בֵּין יוֹם לְבֵין הוּא, וּבְכָל מְקוֹם הַיּוֹם הַהוּא, זֶה [הוּא] שְׁתֵּי דְרָגוֹת [עֲלִיוֹנוֹת], דְּרָגָה עֲלִיוֹנָה וְתַחְתּוֹנָה, שֶׁהֵן כְּאַחַת.

וּמִשּׁוֹם כֶּן, כְּשֶׁרָצָה יַעֲקֹב לְבָרֵךְ אֶת בְּנֵי יוֹסֵף, בָּרַכְם בַּיַּחֲדוּד שְׁלֹמַעְלָה וּמִטָּה כָּלֵם כְּאַחַד, [לְאִמּוֹר בְּוַא"ו, שֶׁנִּכְלָל וַא"ו בֵּינֵיהֶם. עַל זֶה יַחַד אוֹתָם בַּיַּחֲדוּד שְׁלֹמַעְלָה כָּלֵם כְּאַחַד] כְּדֵי שֶׁתִּתְקַיֵּם בְּרַכְתָּם, וְאַחַר כֶּן כָּלֵל הַכֵּל כְּאַחַד וְאָמַר כֶּן יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל [לְאִמּוֹר]. מַה זֶה כֶּן? וְדַאי זֶה סוּד הַיַּחֲדוּד, בַּתְּחִלָּה מִלְּמִטָּה לְמַעְלָה [יוֹם הַהוּא מִלְּמִטָּה לְמַעְלָה], וְאַחַר כֶּן יוֹרֵד לְאֲמִצְעָה וּלְמִטָּה. לְאִמּוֹר – בְּוַא"ו, הָרִי הָאֲמִצְעָה. וְאַחַר כֶּן יוֹרֵד לְמִטָּה כֶּן, וְכֶן הוּא יָפָה כְּרֵאוּי, מִלְּמִטָּה לְמַעְלָה, וּמִמַּעְלָה לְמִטָּה.

כֶּן יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל, מַה זֶה יִשְׂרָאֵל? יִשְׂרָאֵל הַזֶּקֶן. לֹא כְּתוּב יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא יִבְרַךְ, שֶׁהָרִי יִשְׂרָאֵל נוֹטֵל בְּרָכוֹת מִלְּמַעְלָה, וְאַחַר כֶּן הוּא מְבָרֵךְ אֶת הַכֵּל בַּדְּרָגָה הַתַּחְתּוֹנָה הַזֹּאת דְּוָקָא, שְׁאֲמַר כֶּן יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל לְאִמּוֹר.

ישמך אלהים כַּאֲפָרִים וּכְמִנְשָׁה. הַקָּדִים אֶת אֲפָרִים בַּתְּחִלָּה, מִשּׁוּם שְׂאֲפָרִים עַל שֵׁם [שֶׁל יוֹסֵף] יִשְׂרָאֵל. מִנֵּינ לָנוּ? מִזֶּה שֶׁכִּשְׁבֵּט אֲפָרִים יָצָא, עַד שֶׁלֹּא הִשְׁלַם זְמַן שְׁעֵבּוּד מִצְרַיִם, דְּחָקוּ אֶת הַשְּׁעָה וַיִּצְאוּ מִהַגְלוֹת, קָמוּ עֲלֵיהֶם שׁוֹנְאֵיהֶם וְהִרְגוּ אוֹתָם, וְכַתּוּב בֶּן אָדָם הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל הֵמָּה, מִשְׁמַע שְׁכַתּוֹב (יחזקאל לו) כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל הֵמָּה, וְלָכֵן הַקָּדִים אֶת אֲפָרִים קִדְּם מִנְשָׁה, וְלָכֵן אֲפָרִים מִשָּׂאוּ לְצַד מַעְרָב, וּמִסְעוּ הִיָּה.

בא רָאָה, הַבְּרָכָה שֶׁבֵרַךְ אֶת בְּנֵי יוֹסֵף, לָמָּה הַקָּדִים לָהֶם בְּרָכוֹת עַד שֶׁלֹּא יִבְרַךְ אֶת בְּנָיו? אֲלֹא מִכָּאֵן שֶׁחִבִּיבוֹת בְּנֵי בְנָיו שֶׁל אָדָם חִבִּיבָה עָלָיו יוֹתֵר מִבְּנָיו, וְלָכֵן הַקָּדִים חִבִּיבוֹת בְּנֵי בְנֵי קִדְּם לְבָנוּ לְבָרַךְ אוֹתָם בַּתְּחִלָּה.

ויברכם בַּיּוֹם הַהוּא לְאִמּוֹר. רַבִּי יוֹסֵי פִּתַּח וְאָמַר, (תהלים קטו) ה' זָכְרָנוּ וַיְבָרֶךְ יִבְרַךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְגו'. ה' זָכְרָנוּ יִבְרַךְ - אֵלֹהֵי הַגְּבָרִים. יִבְרַךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל - אֵלֹהֵי הַנְּשִׁים. מִשּׁוּם שֶׁזָּכְרִים צְרִיכִים לְהַתְּבָרֵךְ בַּתְּחִלָּה, וְאַחַר כֵּךְ נָשִׁים, וְנָשִׁים לֹא מִתְּבָרְכוֹת אֲלֹא מִבְּרַכַת הַזָּכְרִים, שֶׁכְּשֶׁזָּכְרִים מִתְּבָרְכִים, אֲזִי מִתְּבָרְכוֹת הַנְּשִׁים. וְאִם תֹּאמַר מִזֶּה שְׁכַתּוֹב (ויקרא טז) וְכִפֹּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ, שֶׁצָּרִיךְ לְכַפֵּר עָלָיו בַּתְּחִלָּה וְאַחַר כֵּךְ עַל בֵּיתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁמִּתְּבָרֵךְ מִמְּנוּ.

בא רָאָה שְׁנָשִׁים לֹא מִתְּבָרְכוֹת אֲלֹא רַק מִגְּבָרִים, שֶׁכְּשֶׁמִּתְּבָרְכִים אֵלֹהֵי בַתְּחִלָּה, וּמִבְּרָכָה זֹאת מִתְּבָרְכוֹת. אֲלֹא בְּמָה בְּאֵרְנוּ יִבְרַךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל? אֲלֹא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִתֵּן תּוֹסֶפֶת בְּרָכוֹת לְזָכֹר שְׁנוּשָׂא, מִשּׁוּם שֶׁמִּתְּבָרְכַת מִמְּנוּ הָאִשָּׁה, וְכֵן בְּכָל מְקוֹם נוֹתֵן הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא תּוֹסֶפֶת בְּרָכוֹת לְזָכֹר שְׁנוּשָׂא, מִשּׁוּם שֶׁמִּתְּבָרֵךְ [מִמְּנוּ אִשְׁתּוֹ. וְכֵן בְּכָל מְקוֹם נוֹתֵן הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא תּוֹסֶפֶת בְּרָכוֹת לְזָכֹר שְׁנוּשָׂא כְּדִי שֶׁתְּבָרֵךְ מִמְּנוּ הַנְּקֵבָה] מֵאוֹתָהּ תּוֹסֶפֶת הַבְּרָכוֹת. כִּיּוֹן שְׁנוּשָׂא הָאָדָם, נוֹתֵן לוֹ שְׁנֵי חֲלָקִים, אֶחָד לוֹ וְאֶחָד לְנִקְבָתוֹ, וְהוּא נוֹטֵל הַכֹּל - חֲלָקוֹ וְחֲלָק נִקְבָתוֹ.

בא רָאָה, וַיְבָרְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא [לְאִמּוֹר. בְּרַךְ אוֹתָם בְּרָכוֹת וְלִכְלֵל אֵלֹהֵי שְׁיִצְאוּ מֵהֶם], אַחַר כֵּךְ לְאִמּוֹר בְּוֹא יוֹ. כָּאֵן נִרְמַז בֶּן בְּכוֹר, (שמות ד) בְּנֵי בְּכָרִי יִשְׂרָאֵל, וְכַתּוּב (ירמיה לא) וְאֲפָרִים בְּכוֹרֵי הוּא, וְעַל זֶה תּוֹסֶפֶת וְא יוֹ.

רבי חזקיה פתח, (תהלים קלט) גלמי ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבו וגו'. פסוק זה בארוהו בכמה מקומות. אבל בא ראה, כל אותן הנשמות שהיו מיום שנברא העולם, כלן עומדות לפני הקדוש ברוך הוא עד שלא ירדו לעולם באותה דמות ממש שנראים אחר כך בעולם, ואותו מראה של גוף האדם שעומד בעולם הזה, כך עומד למעלה.

ובשעה שנשמה זו מזמנת לרדת לעולם, אותה נשמה באותה דמות ממש שעומדת בעולם הזה, כך עומדת [למעלה] לפני הקדוש ברוך הוא, ומשביע אותה הקדוש ברוך הוא שתשמר מצוות התורה ולא לעבר על הבריתות.

ומנין לנו שעומדת לפניו? שכתוב (מלכים א יז) חי ה' אשר עמדתני לפניו. עמדתני ודאי, והרי פרשוה. ולכן גלמי ראו עיניך, עד שלא יתראה [הצלם] בעולם. ועל ספרך כלם יכתבו, שהרי כל הנשמות באותה דמות שלהם, כלם בספר כתובים. ימים יצרו, הרי פרשוה יצרו ודאי. ולא אחד בהם, בעולם הזה לעמד בקיום רבונם כראוי.

בא ראה, ימי בן האדם כשזוכה בעולם הזה במעשים טובים, הימים שלו מתרבים למעלה מאותו מקום שהוא מדת ימיו. פתח ואמר, (תהלים ט) הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא וגו'. פסוק זה בארוהו. אבל בא ראה, קצי - זה קץ הימין, שנקשר בדוד. ומדת ימי מה היא - זהו שמתמנה [שיש ממנה] ממש על ימיו.

אמר רבי יהודה, הרי שמעתי מרבי שמעון שפסוק זה נאמר על אותם הימים שנגזרו עליו מאדם הראשון, שהם שבעים, שהרי נאמר שחיים בכלל לא היו לו, אלא שאדם נתן לו מאותם ימים שלו שבעים שנים.

וסוד זה, וילון לא משמש כלום, והלבנה לא מאירה כלל מעצמה, ושבעים שנים מאירות לה בכל צדדיה, והם חיי דוד סתם. ועל זה רצה דוד מהקדוש ברוך הוא לדעת סוד זה, ועל מה אין חיים ללבנה מעצמה, ולדעת את העקר שלה.

ומדת ימי מה היא - זוהי דרגה [של העולם] עליונה נסתרת שעומדת על כל אותם הימים שהם חיים שלה, מקום שמאיר לכל. אדעה מה חדל אני - אמר דוד, אדע על מה חדל אני

אור מעצמי ונמנע ממני כשאר כל אותם האורות העליונים שיש להם
לכלם חיים, ואני על מה אני חידל ועל מה נמנע ממני. וזהו מה שרצה
דוד לדעת, ולא נתנה לו רשות לדעת.

תוספתא

קול גלגל מתגלגל ממטה למעלה, מרכבותיה סגורות, הולכות
ומתגלגלות. קול נעימות עולה ויורד, הולך ומשוטט בעולם.
קול שופר שופע בעמקי הדרגות מסובב דרגה [גלגל] סביבה.
יושבות שתי מגרפות מזימן ומשמאל, בשני גונים נשאבים זה בזה,
זה לבן וזה אדם, ושניהם סובבים גלגל למעלה, סובב לימין – לבן
עולה, וסובב לשמאל – אדם יורד, והגלגל סובב תמיד ולא שוכך.
שתי צפרים עולות, שמצפצפות, אחת לצד דרום ואחת לצד צפון.
פורחים באויר צפצוף, וקול נעימת הגלגל מתחברים כאחד,
ואז (תהלים צד) מזמור שיר ליום השבת. וכל הברכות שופעות בלחש
בנעימות הזו [מקול], מתוך אהבת קול השופר. כנגד אותן ברכות
יורדות מלמעלה למטה, ונגנזו כאחד בתוך עמק הבאר, נביעת הבאר
שלא פוסקת בלחש, עד שמתמלא אותו גלגל סובב.

אותן שתי מגרפות סובבות, אחת הימנית, קוראת בחיל ואומרת:
זהר שזוהרים שעולה ויורד, שני אלפי עולמו"ת האירו. עולם
האמצע בתוכם האר בזהר רבונה. כל אותם בעלי העינים הסתכלו
ופקחו עיניהם, ותזכו לאור הזה, לעדון הזה. אלו הן ברכות
ששופעות מלמעלה, מי שזוכה, גלגל עולה סובב ימינה, ושופע
ומושיף לאותו הזוכה, ומתעדן מברכות אלו העליונות הזוהרות.
אשריהם אותם שזוכים בהם.

וכשלא זוכה, גלגל סובב, ואותה מגרפה של צד שמאל סובבת
ויורדת למטה, וממשיכה דין על זה שלא זוכה, וקול
יוצא: אוי לאותם רשעים שלא זכו. מאותו צד יוצאת אש של
שלהבת שדולקת, ששורה על ראשי הרשעים. אשריהם אותם כל
אותם שהלכו בדרך אמת בעולם הזה לזכות לאותו אור עליון,
ברכות מצחצחות, כמו שנאמר (ישעיה נח) והשביע בצחצחות נפשך.
עד כאן התוספתא

בא ראה, כל הברכות העליונות, בלן נמסרו לדרגה הזו לברך את
הכל. ואף על גב שאין לה אור מעצמה, כל הברכות וכל

השְׁמִיחָה וְכֹל הַטּוֹב, כָּלֶם עוֹמְדִים בָּהּ וּמִמֶּנָּה [עוֹמְדִים] יוֹצְאִים, וְעַל זֶה נִקְרָאת כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, וְנִקְרָאת בְּרָכָה מִמֶּשׁ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (משלי י') בְּרַכַּת ה' הִיא תַעֲשִׂיר. וְעַל זֶה כָּתוּב (דברים לג) וּמֵלֵא בְרַכַּת ה' יִם וְדָרוֹם יִרְשָׁה.

וְלִכֵּן יֵשׁ לָהּ בְּכֻלָּם שִׁיּוֹר, וּמִכָּלֶם מִתְמַלֵּאת וּמִכָּלֶם יֵשׁ בָּהּ, וּמִתְבָּרַכַת מִכָּל אוֹתָן בְּרֻכּוֹת עֲלִיוֹנוֹת, וְנִמְסְרוּ לָהּ בְּרֻכּוֹת לְבָרֶךְ. מִנֵּיִן לָנוּ? שְׁאֵמֵר רַבִּי יִצְחָק, יַעֲקֹב בְּרַךְ אֶת בְּנֵי יוֹסֵף מִמְקוֹם זֶה שֶׁכָּל הַבְּרֻכּוֹת נִמְסְרוּ בִידוֹ לְבָרֶךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יב) וְהָיָה בְרָכָה. מִכָּאן וְהִלָּאָה הַבְּרֻכּוֹת נִמְסְרוּ בִידֶךָ.

בֵּא רְאֵה, כְּמוֹ זֶה אָנוּ מְבָרְכִים וּמְשַׁבְּחִים אֶת הַשֵּׁם הַזֶּה, וְעַל זֶה הִלֵּל, שְׁאוֹתֶם יָמִים שְׁאוֹמְרִים הִלֵּל. שְׁאֵמֵר רַבִּי חַיִּיא, בְּהִלֵּל צְרִיכִים שְׁלֵשׁ דְּרָגוֹת: חֲסִידִים, צְדִיקִים, וַיִּשְׂרָאֵלִים. [מִשׁוּם שֶׁנִּתְעַלָּה כְבוֹד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאֵלוֹ הַדְּרָגוֹת] חֲסִידִים מִצַּד הַיְמִין, צְדִיקִים מִצַּד הַשְּׂמָאל, וַיִּשְׂרָאֵל מִכָּל אוֹתָם הַצְּדָדִים, מִשׁוּם [שֶׁהַיִּשְׂרָאֵלִים] שֶׁיִּשְׂרָאֵל כְּלוּלִים מִכָּלֶם, וְעַל זֶה עוֹלָה תְּשַׁבַּחַת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מֵהַכֹּל, וְכֵן בְּכָל מְקוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְשַׁבְּחִים אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְלַמֵּטָהּ, עוֹלָה כְבוֹדוֹ בְּכֹל.

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בְּנָיו וַיֹּאמֶר הָאֶסְפוּ וְגו'. רַבִּי אֲבָא פִּתַח וְאָמַר, (תהלים קכ) פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעֲרֵעַר וְלֹא כִזָּה אֶת תְּפִלָּתָם. פְּסוּק זֶה בְּאֵרוֹהוּ, וְהִתְקַשְׁרוּ בּוֹ הַחֲבֵרִים. (אֵלֵא עוֹד יֵשׁ בּוֹ צַד בְּצִיּוּרִים רַבִּים) פָּנָה! הַקְּשִׁיב הִיָּה צְרִיךְ, אוֹ שָׁמַע. מַה זֶה פָּנָה?

אֵלֵא כָּל תְּפִלוֹת הָעוֹלָם – תְּפִלוֹת, וְתְּפִלַּת הַיְחִיד לֹא נִכְנָסֶת לְפָנָי הַמְּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ אֵלֵא בְּכַח חֲזָק. שְׁעַד שֶׁלֹּא נִכְנָסֶת אוֹתָהּ תְּפִלָּה לְהִתְעַטֵּר בַּמְּקוֹמָהּ, מִשְׁגִּיחַ בָּהּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּמִסְתַּכֵּל בָּהּ, וּמִסְתַּכֵּל בַּחֲטָאֵי וּבִזְכוֹת אוֹתוֹ הָאָדָם, מַה שְּׂאִינוֹ עוֹשֶׂה כֵּן בְּתְּפִלַּת הַרַבִּים, שֶׁתְּפִלַּת הַרַבִּים כְּמָה הֵן תְּפִלוֹת שְׂאִינָן [מִבְּנֵי] מִצְדִּיקִים, וְכֵלֶן נִכְנָסוֹת לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְלֹא מִשְׁגִּיחַ בַּחֲטָאֵיהֶם.

מִשׁוּם כֵּךְ פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעֲרֵעַר, מִהֶפֶךְ וּמִסְתַּכֵּל בָּהּ, וּמִסְתַּכֵּל [בְּזִכּוֹתוֹ] בְּמָה רָצוֹן נַעֲשֶׂה, וּמִי אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּה זוֹ וּמָהֶם מַעֲשָׂיו. מִשׁוּם כֵּךְ צְרִיךְ הָאָדָם לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה בְּצַבוּר. מַה הַטַּעַם? מִשׁוּם שֶׁלֹּא כִזָּה אֶת תְּפִלָּתָם, אִף עַל גַּב שֶׁלֹּא כָלֶם בְּכּוֹנְנָה וַרְצוֹן הַלֵּב.

דָּבָר אַחַר פְּנֵה אֵל תְּפִלַּת הָעֶרְעָר – זֶה יְחִידֵי שְׁנֵכָלֵל בְּרַבִּים. וּמִיָּהוּ יְחִידֵי שְׁנֵכָלֵל בְּרַבִּים? הֲיֵי אֹמֵר זֶה יַעֲקֹב, שֶׁהוּא כָּלֹל בְּשָׁנֵי צְדָדִים, וְקָרָא לְבָנָיו, וְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ עֲלֵיהֶם. אִיזוֹ תְּפִלָּה שִׁיתְקַבְּלוּ בְּשָׁלְמוֹת לְמַעְלָה? תְּפִלָּה שְׁלֵא יִשְׁמְדוּ בַּגְּלוּת.

בְּשָׁעָה זוֹ שֶׁקָּרָא לָהֶם יַעֲקֹב, הִסְתַּלְקָה מִמֶּנּוּ שְׂכִינָה, וְהָרִי פָּרְשׁוּהָ. וּבֵא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שִׁיעֲקֹב הָיָה קוֹרָא לְבָנָיו, הַזְדַּמְנוּ לְשֵׁם אַבְרָהָם וַיִּצְחָק, וְשְׂכִינָה עַל גְּבִיָּהֶם. וְהִשְׂכִּינָה הִיָּתָה שְׂמִיחָה בְּיַעֲקֹב לְהִתְחַבֵּר בְּאֲבוֹת, לְהִתְקַשֵּׁר עִם נַפְשׁוֹתֵיהֶם כְּאַחַד, לְהִיּוֹת מְרַכְּבָה.

בְּשָׁעָה שִׁפְתַּח יַעֲקֹב וְאָמַר, הֲאֶסְפוּ וְהִגִּידָה לְכֶם אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֲתֶכֶם בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים, בְּאַחֲרֵית – זוֹ הַשְׂכִּינָה, כְּבִיכּוֹל נִתֵּן בּוֹ עֲצָבוֹת, וְהִסְתַּלַּק. וְאַחַר כֵּן הִחֲזִירוּ אוֹתָהּ בָּנָיו בִּיחּוּד הַדְּבָרִים שְׁלֵהֶם, וּפְתַחוּ וְאָמְרוּ (דְּבָרִים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְגו'. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִעֲמִידָה יַעֲקֹב, וְאָמַר בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלִכּוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, וְהִתְיַשְּׁבָה הַשְׂכִּינָה בְּמִקְוָמָה. וַיִּקְרָא יַעֲקֹב, מַה קְרִיאָה כָּאֵן? אֵלָּא קְרִיאָה, לְקַיָּם מְקוֹמָם, לְקַיָּם אוֹתָם לְמַעְלָה וּמַטָּה.

בֵּא רְאֵה, בְּכֹל מְקוֹם קְרִיאָה בְּגוֹן זֶה, שֶׁכְּתוּב (בְּמִדְבָר יג) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בֶּן נוּן יְהוֹשֻׁעַ, לְקַיָּם מְקוֹמוֹ בְּמִקְוָמוֹ שֶׁצָּרִיךְ וּלְקַשֵּׁר אוֹתוֹ. וְכֵן (בְּרֵאשִׁית כה) וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב. וְכְתוּב וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִעֲמִידוֹ לְמְקוֹם זֶה בְּשֵׁם זֶה. הַקְּרִיאָה בָּאָה לְקַיָּם.

אִם תֹּאמַר וַיִּקְרָאוּ אֵל אֱלֹהִים, קְרִיאָתִי מִצָּרָה לִי אֵל ה' – כֵּן הוּא וְדַאי, לְקַשֵּׁר וּלְקַיָּם קַיָּוִם הָעֲלִיּוֹן, וּמַהוּ? סְדוּר שֶׁל שְׂבַח רְבוּנוֹ, וְכֹל אוֹתָם דְּבָרִים שֶׁצָּרִיכִים לְפָנֵי רְבוּנוֹ, קַיָּוִם נוֹתֵן לוֹ לְרְבוּנוֹ שֶׁמֵּרָאָה שֶׁהַכֹּל תְּלוּי בּוֹ וְלֹא בְּמִקְוָם אַחַר, הָרִי הַכֹּל מְעַמִּיד קַיָּוִם. כְּמוֹ זֶה וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֵל בְּנָיו, הִעֲמִידֵם בְּקַיָּוִם שְׁלָם. כְּמוֹ זֶה וַיִּקְרָא אֵל מֹשֶׁה, הַתְּקַיָּם בְּקַיָּוִמוֹ.

אמר רבי יצחק, א' של ויקרא למה היא קטנה? אמר לו, התקנים משה בשלמות, ולא בכל, שהרי הסתלק מאשתו. בספרי הקדמונים אמרו לשבח, ואנו כן שנינו: מה שנתעלה למעלה, יתקשר למעלה ולמטה, ואז הוא שלם. עוד, אל"ף קטנה היתה ממקום קטן, קטן שהוא גדול בהתחברותו למעלה. [למעלה ולמטה ואז נשלם].

ויאמר, מה זה ויאמר? הרי פרשוה, [כמו שנאמר ויאמר בלבבו] ואמרת בלבבך - אמירה בחשאי. האספנו! אספנו הנה צריך, כמו שנאמר (תהלים ו) אספנו לי חסידים. אלא [הקים להם] קים לנו, האספנו ממקום שלמעלה הוא. האספנו, בקשור שלם ביחוד אחד. ואגידה לכם, מה זה ואגידה לכם? סוד חכמה הוא.

רבי יוסי שאל את רבי שמעון. אמר לו, ואגידה, או ויגד, או ויגידו, וכן כלם, ששנינו שסוד החכמה היא, למה בדבר זה [בכלם] הוא בסוד החכמה? אמר לו, משום שהוא דבר שבא בגימ"ל דל"ת בלי פרוז, וזהו סוד החכמה. דבר שבא בשלמות בסוד האותיות כן הוא כשהם בחכמה, אבל דל"ת בלי גימ"ל אינו שלמות, וכן גימ"ל בלי דל"ת, שהרי זה בזה נקשרו בלי פרוז, ומי שמפרידם, גורם לעצמו מות, וסוד זה הוא חטאו של אדם.

משום כן הוא דבר של סוד חכמה. ואף על גב שיש יו"ד לפעמים בין גימ"ל לדל"ת, אין פרוז, והכל קשר אחד. ועל זה דבר זה כן הוא ודאי, ואגידה לכם - סוד החכמה, שרצה לגלות את סוף כל מעשיהם של ישראל.

ואם תאמר שלא גלה מה שרצה לגלות, אם כן אז למה כתוב בתורה דבר של יעקב השלם, ואחר כך נפגם, ולא השתלם הדבר? אלא ודאי שהשתלם, כל מה שצריך לגלות גלה והסתיר, אמר דבר וגלה בחוץ והסתיר לפניו. ודבר תורה לא נפגם לעולמים. **והכל** הוא נסתר בתורה, משום שהתורה היא שלמות הכל, שלמות של מעלה ולמטה, ואין אות או דבר בתורה פגום, ויעקב, כל מה שהצטרך לומר אמר, אבל גלה והסתיר, ולא פגם מכל מה שרצה אפלו אות אחת.

רבי יהודה ורבי יוסי היו יושבים יום אחד על פתח לוד. אמר רבי יוסי לרבי יהודה, זה שראינו שיעקב ברח את בניו, ראינו ממה שכתוב ויברך אותם, אבל איפה הברכה שלהם? אמר לו, כל הברכות הם שברך אותם, כמו יהודה אתה יודוך אחיך, דן ידין עמו, מאשר שמנה לחמו, וכן כלם.

אבל מה שרצה לגלות להם לא גלה, שרצה לגלות להם את הקץ, והרי פרשוה שיש קץ לימין ויש קץ לשמאל, ורצה לגלות להם את הקץ כדי להשמר ולהטהר מערלה. ומה שגלה להם נודע והתגלה עד שנכנסו לארץ הקדושה, אבל דברים אחרים אינם בגלוי, והם נסתרים בתורה בפרשה הזו של יעקב ובאותן הברכות.

פתח ואמר, ראובן בכרי אתה כחי וראשית אוני. מה ראה יעקב לפתח בראובן? שיפתח ביהודה, שהוא ראשון לכל המחנות, והוא מלך, וראינו שלא ברח אותו וסלק ברכות ממנו, עד שבא משה והתפלל תפלה עליו, כמו שנאמר (דברים לג) יחי ראובן ואל ימות.

אבל ודאי ברכו, ועלתה אותה ברכה למקומה. לאדם שהיה לו בן. כשהגיע זמנו להסתלק מן העולם, בא המלך אליו. אמר, הרי כל ממוני יהיה ביד המלך שמור לבני. כשראה המלך שבנו ראוי, אז נתן לו. כך יעקב אמר.

ראובן בכרי אתה, אהוב מעי אתה, אבל הברכות שלך יעלו בידי המלך הקדוש עד שיראה אותך, משום שהלכת כנגד אפך וגו', כתרגומו. ראובן בכרי אתה וגו'. רבי אלעזר פתח ואמר, (יחזקאל ד) ויאמר אלי הנבא אל הרוח וגו'. כמה אטומים הם בני אדם שלא יודעים ולא משגיחים בכבוד המלך, שהרי התורה מכריזה עליהם בכל יום, ואין מי שמקשיב באזניו כנגדה. פסוק זה קשה, פיון שכתוב הנבא אל הרוח, מדוע פעם נוספת הנבא בן אדם ואמרת אל הרוח?

אף מכאן למדנו סוד החכמה, שנים עומדים כאן – אחד לעורר מלמטה למעלה, שאם לא מתעוררים למטה לא מתעוררים למעלה, ובהתעוררות שלמטה מתעורר למעלה. הנבא אל הרוח – מלמטה למעלה, הנבא בן אדם ואמרת אל הרוח – מלמעלה למטה. **שהרי** אפלו למעלה, בהתעוררות שלמטה לוקח אותו עליון מהעליון ממנו. כמו פסוק זה, כה אמר ה' מארבע רוחות

באי הרוח. מארבע רוחות – זה דרום ומזרח וצפון ומערב, ורוח באה ממערב בהתחברות של אלה האחרים, כמו שנאמר (במדבר כא) כרוה נדיבי העם וגו'.

ומבאן יוצאות רוחות ונשמות לבני העולם להצטיר בהם, ונושבים, כמו שנאמר (בראשית ב) ויפח באפיו נשמת חיים. בא ראה, לוקח מצד זה ונותן בצד אחר, ועל זה (קהלת א) כל הנחלים הלכים אל הים והים איננו מלא. למה איננו מלא? משום שלוקח ונותן, מכניס ומוציא.

רבי אלעזר שאל שאלה את רבי שמעון. אמר, הואיל וגלוי לפני הקדוש ברוך הוא שבני אדם ימותו, למה הוריד נשמות לעולם, ולמה הוא צריך את זה? אמר לו, שאלה זו לפני רבנן שאלו כמה וכמה, ובארוה, אבל הקדוש ברוך הוא נותן נשמות שיורדות לעולם הזה להודיע את כבודו, ולוקח אותן אחר כך. אם כך למה ירדו? **אף** סוד זה כך הוא. פתח ואמר, (משלי ה) שתה מים מבורך ונזלים מתוך באר. הרי פרשוה, בור – מקום שלא נובע מעצמו. ומתי נובעים המים הללו? בשעה שהשתלמה הנשמה בעולם הזה, כשעולה לאותו מקום שנקשרה בו, אז הוא שלם מכל הצדדים, ממטה וממעלה [ומכל הצדדים].

ובשנשמה עולה, אז מתעוררת תשוקת הנקבה לזכר, ואז נובעים מים מלמטה למעלה, ובור נעשה באר, מים נובעים, ואז התחברות ויחוד [ויסוד] ותשוקה ורצון נמצאים, [לזה] שהרי בנשמת הצדיק נתקן אותו מקום, ומתעוררת חביבות ורצון למעלה ומתחברים כאחד.

ראובן בכרי אתה. כך הוא ודאי, טפה ראשונה של יעקב היתה, ורצונו במקום אחר היה, כמו שנתבאר. בא ראה, ראובן וכל שנים עשר השבטים, כלם אחוזים בשכינה, וכשראה יעקב את השכינה עליו, קרא לשנים עשר בניו להתחבר עמה.

ובא וראה, מטה שלמה לא נמצאה מיום שנבכר העולם כאותה השעה שרצה יעקב להסתלק מן העולם. אברהם מימינו, יצחק משמאלו (דין), יעקב היה שוכב ביניהם, שכינה לפניו. כיון שראה כך יעקב, קרא לבניו, ואחז אותם סביב השכינה, וסדר אותם בסדור שלם.

מניין לנו שסדרם סביב השכינה? שכתוב האספו, ואז נמצאה שם שלמות הכל, וכמה מרכבות עליונות סביבם. פתחו ואמרו, לך ה' הגדלה והגבורה וגו'. אז התכנס השמש אל הלבנה, והתקרב מזרח למערב. זהו שכתוב ויאסף רגליו אל המטה, ומאירה הלבנה, ונמצאת בשלמות. ואז ודאי שנינו, יעקב אבינו לא מת. כיון שראה יעקב [סדר] צד שלם, מה שלא נמצא כך לכן אדם אחר, שמח ושבח את הקדוש ברוך הוא, ופתח וברך את בניו, כל אחד ואחד כראוי לו.

רבי יוסי ורבי ייסא היו הולכים בדרך, אמר רבי ייסא, הרי ודאי שנינו, כל בני יעקב נתקנו בסדר שלם והתברכו כל אחד ואחד כראוי לו, מה נאמר בפסוק הזה, שכתוב מאשר שמנה לחמו וגו'? אמר לו, לא ידעתי, כי לא שמעתי מהמנורה הקדושה, אלא אתה ואני בלבד למנורה הקדושה. הלכו. כשהגיעו לרבי שמעון, אמרו דבר ושאלו שאלה. אמר להם, ודאי סוד החכמה הוא.

פתח ואמר, (שופטים ה) אשר ישב לחוף ימים ועל מפרציו ישכון. למה ישב שם? אלא מי שישב על שפת הים, משתמש בתפנוקי העולם. [וכאן אשר זהו פתח עליון של צדיק (של צדק), כשמתברך להוריק ברכות לעולם. וכאן סמוך לפסוק הזה מאשר שמנה, לפתח העליון, שמשם מוריקים ברכות לעולם] ופתח זה נודע תמיד כפרכות של העולם, ונקרא אשר, וזהו עמוד מאותם עמודים שהעולם עומד עליהם.

והמקום שנקרא לחם עני, מאותו מקום נתקן [ההוא]. זהו שכתוב מאשר שמנה לחמו. מה שהיה לחם עני, הפך להיות לחם [עני] פנג [שמנה], משום שהריק וזרק בו ברכות ותפנוקים, וסוף הפסוק מוכיח – והוא יתן מעדני מלך. מי המלך? זו כנסת ישראל, שממנה נזון בתפנוקי עולם, וזה נותן למלך הזה כל הברכות, כל שמחה וכל טוב הוא נותן, וממנה יוצאים. אמרו, אם לא באנו לעולם אלא רק לדעת את זה – טוב לנו.

ראובן היה בכור של יעקב. אמר רבי חייא, לו ראוי הכל, והכל העבר ממנו, ונתנה המלכות ליהודה, הבכורה ליוסף, והכהנה ללוי. זהו שכתוב פחו כמים אל תותר, לא תשאר בהם. ומה שאמר כחי וראשית אוני, כאן ברכו והפקידו אצל הקדוש ברוך הוא.

לְאָהוּב הַמֶּלֶךְ, [שֶׁבִקֵּשׁ מֵהַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת לוֹ טוֹבָה] [שֶׁהִיָּה לוֹ בֵּן וְרָצָה שֶׁהַמֶּלֶךְ יַעֲשֶׂה לוֹ טוֹבָה] יוֹם אֶחָד עֶבֶר בְּנוֹ בְּשׁוּק. אָמַר לַמֶּלֶךְ, זֶה בְּנִי, וְדָאֵי אָהוּב נִפְשִׁי. שָׁמַע הַמֶּלֶךְ, וַיֵּדַע שֶׁזֶּה בִקֵּשׁ עַל בְּנוֹ. כִּךְ יַעֲקֹב אָמַר, רְאוּבֵן בְּכָרִי אֲתָה כַחֲוִי וְגו'. כִּאֵן צְוָה אֶת הַמֶּלֶךְ.

פְּחֹז כַּמִּים אֵל תוֹתַר. כִּאֵן אָמַר מַה שְׂאָרַע לוֹ, שְׁלֵא נִשְׂאָר [לוֹ] בְּאֶרֶץ וְנִזְרַק לְחוּץ לְאֶרֶץ. כִּנְגַד זֶה מְמַנָּה [תַּחֲוּם] אֶחָד מִצַּד הַמִּשְׁפָּן הָעֲלִיּוֹן שֶׁמְמַנָּה תַּחַת יַד מִיכָאֵל, וַיֵּשׁ אוֹמְרִים תַּחַת יַד גְּבַרְיָאֵל. וּמִיכָאֵל הוּא רֵאשׁ בְּכָל מְקוֹם מִצַּד שֶׁל הַחֲסִיד, וְגַבְרִיאֵל מִצַּד שֶׁל שְׂמַאל שֶׁל גְּבוּרָה, וַיְהוּדָה עַד רֹד עִם אֵל, צַד הַגְּבוּרָה, נִקְרָא בֵּית דִּין, וְסֻמוּךְ לוֹ רְאוּבֵן. וְאִף עַל גַּב שְׂמֵלְכוֹת הַיְתָה שֶׁל יְהוּדָה, רְאוּבֵן סֻמוּךְ כִּנְגַדוֹ הִיָּה.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, עֲתִידִים אוֹתָם בְּנֵי רְאוּבֵן לְעוֹרֵר שְׁנֵי קְרִבּוֹת בְּתוֹךְ הָאֶרֶץ. בֵּא רְאָה, כְּתוּב כַּחֲוִי - בְּגִלוֹת מִצְרַיִם. וְרֵאשִׁית אוֹנִי - שְׁהֵם הָיוּ רֵאשׁוֹנִים לְאַחִיהֶם לְקִרְב. יְתַר שְׂאֵת - לְגִלוֹת אֲשׁוּר, שְׁמִשְׁם גָּלוּ בְּנֵי גַד וּבְנֵי רְאוּבֵן רֵאשׁוֹנִים מִכֻּלָּם, וְסָבְלוּ כְּמַה רְעוֹת, וְכַמַּה עֲנוּיִים סָבְלוּ, וְלֹא שָׁבוּ עַד כַּעֲת.

וַיְתַר עֵז - לְזַמֵּן שְׁמֵלֶךְ הַמְּשִׁיחַ יִתְעוֹרֵר בְּעוֹלָם, הֵם יֵצְאוּ וַיַּעֲרֹכוּ קְרִבּוֹת בְּעוֹלָם וַיִּנְצְחוּ, וַיִּתְחַזְּקוּ עַל הָעַמִּים, וּבְנֵי הָעוֹלָם יִפְחָדוּ מֵהֶם וַיִּרְתְּנוּ לְפָנֵיהֶם וַיִּחַשְׁבוּ לְהִתְגַּבֵּר בַּמְּלָכוֹת, וְלֹא יִשְׂאָרוּ בָהּ. זֶהוּ שְׁכָתוּב פְּחֹז כַּמִּים אֵל תוֹתַר. מַה הַטַּעַם שְׁלֵא יִשְׂאָרוּ בָהּ וְאִפְלוּ בְּצַד אֶחָד שֶׁל הָעוֹלָם? מִשׁוּם כִּי עֲלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ, שְׁעִתִּידִים לְהַכְּנִס וְלַעֲרֹךְ קְרִבּוֹת בְּתוֹךְ הָאֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה, מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ דוֹקָא, זוֹ יְרוּשָׁלַיִם.

בֵּא רְאָה, לְאַרְבַּעַת צַדִּי הָעוֹלָם הַתְּפִזְרוּ בְּנֵי רְאוּבֵן בְּגִלוֹת, כִּנְגַד כָּל יִשְׂרָאֵל שְׁגָלוּ לְגִלוֹת אַרְבַּע פְּעָמִים בְּאַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם. זֶהוּ שְׁכָתוּב כַּחֲוִי - אֶחָד, וְרֵאשִׁית אוֹנִי - שְׁנַיִם, יְתַר שְׂאֵת - שְׁלֹשָׁה, וַיְתַר עֵז - אַרְבַּעַה. כְּמוֹ כֵן עֲתִידִים הֵם לַעֲרֹךְ קִרְב בְּאַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם וְלִשְׁלַט בְּקִרְבָּם עַל הַכֹּל, וַיִּנְצְחוּ עַמִּים רַבִּים וַיִּשְׁלְטוּ עֲלֵיהֶם.

פְּחֹז כַּמִּים אֵל תוֹתַר כִּי עֲלִיתָ עַל מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ. כִּאֵן נִרְמַז עַל הַרְהוּר רֵאשׁוֹן שֶׁהִיָּה לְיַעֲקֹב בְּטַפָּה הָרֵאשׁוֹנָה בְּרַחֵל, שְׂאֵלְמֵלֵא הַרְהוּר שֶׁל אוֹתָהּ טַפָּה הִיָּה בְּמִקוּמָהּ, נִשְׂאָר הִיָּה רְאוּבֵן בְּכָל, אֲבָל פְּחֹז כַּמִּים

אל תותר כי עלית משכבי אביך. עלית - בהרהור אחר, אז חללת וגו'.

דבר אחר פחז כמים אל תותר - שהרי כאשר יערכו קרב בני ראובן בעולם וינצחו עמים רבים, לא ישארו במלכות, מה הטעם? כי עלית משכבי אביך, שעתידים לערף קרב בארץ הקדושה דוקא, שכתוב כי עלית משכבי אביך, [זו ירושלים. משכבי?!] משכב היה צריך לכתב! אלא אביך, זה ישראל הזקן. משכבי אביך ולא משכב, משום שהרי פעמים נבנתה ירושלים, ופעם שלישית לזמנו של מלך המשיח, ולכן משכבי אביך. וכאן התגלתה ברכה, ומה שהיה באותו זמן, ומה שהיה כשנכנסו ישראל לארץ, ומה שהיה בזמן מלך המשיח במעשה ראובן.

שמעון ולוי אחים. אמר רבי יצחק, כאן אחד אותם בצד שמאל של השכינה, שראה מעשים של דין קשה שלא יכול העולם לסבל. אמר רבי יוסי, הברכה שלהם איפה היא? אמר רבי יצחק, שמעון לא ראוי לזה, שראה לו כמה מעשים רעים, ולוי שבא מצד הדין הקשה, וברכה לא תלויה בו, ואפלו כשבא משה לא תלה בו ברכתו, שכתוב (דברים לג) ברוך ה' חילו ופעל ידיו תרצה. תלוי בקדוש ברוך הוא.

בא ראה, כתוב (תהלים קד) זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדולות. זה הים גדול - זו השכינה שעומדת על יעקב, כשרצה להסתלק מהעולם. ורחב ידים - שהרי כל העולם מתמלא ונשלם ומצטמצם שם. שם רמש ואין מספר - שכמה מלאכים עליונים וקדושים נמצאו שם. חיות קטנות עם גדולות - אלו הם שנים עשר שבטים, בני יעקב שנמצאו בהם בשלמות, אחד אילה, ואחד זאב, ואחד ארי, ואחד טלה. אמר רבי יצחק, אריה אחד, וטלה אחד, אחד זאב, ואחד גדי, וכן כלם, להמצא חיות קטנות עם גדולות.

רבי יהודה אמר, הכל יפה, אבל יהודה אריה ושמעון שור, והרי פרשוה החברים שהיו משגיחים זה כנגד זה, זה מימין וזה משמאל. לשור שמעשיו רעים, אמרו נציר דמות של אריה ברפת שלו, ויסתכל בזה ויפחד ממנו. כך שמעון שור, יהודה אריה.

שְׁמַעוֹן לא זָכָה לְבָרְכוֹת, אֲלֵא הַדְּבִיק אוֹתוֹ מֹשֶׁה לַיהוּדָה. כְּתוּב כָּאן (דברים לג) שְׁמַע ה' קוֹל יְהוּדָה, וְכָתוּב שָׁם (בראשית כט) כִּי שָׁמַע ה' כִּי שָׁנְאָה אֲנֹכִי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שְׁמַעוֹן וְלוֹי, אָבִיהֶם הָעֵלָם לְמֹשֶׁה. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, מָה הִטְעַם אָבִיהֶם הָעֵלָם לְמֹשֶׁה? אָמַר לוֹ, אִף אָנּוּ נִעְלָהוּ לְמַנּוּרָה הַקְּדוּשָׁה הָעֲלִיּוֹנָה.

בָּאוּ וְשָׂאוּ אֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן. אָמַר, כִּמָּה חֲבִיבִים דְּבָרִים אֵלוֹ. טַפַּח בְּיָדוֹ וּבָכָה. אָמַר, מִי יִגְלֶה אוֹתָךְ נְאֻמָּן הַקְּדוֹשׁ? הַתְּעַלִּית בְּחַיִּיךָ עַל בְּנֵי אָדָם, הַתְּעַלִּית בְּפִטְרִיתְךָ וְנִסְתָּרָה דְמוּתְךָ. מִפְתָּחוֹת רַבּוֹנְךָ נִמְסְרוּ בְיָדְךָ תָּמִיד.

בֵּא רָאָה, לִיעֶקֶב הָיוּ אַרְבַּע נָשִׁים, וְהוֹלִיד בָּנִים מִכָּלֵן, וְהַתְּעַלָּה [וְנִתְקַן] בְּנִשׁוּתָיו. כְּשִׁרְצָה יַעֲקֹב לְהִסְתַּלַּק, עֲמָדָה עָלָיו שְׂכִינָה. רָצָה לְבָרֵךְ אֶת אֵלָה וְלֹא יָכַל, מִלְּפָנֵי הַשְּׂכִינָה שְׁפָחַד. אָמַר, אִיךָ אַעֲשֶׂה, שְׁהָרִי שְׁנִיהֶם בָּאוּ מִצַּד הַדִּין הַקָּשָׁה? אִם אֲחֻזֵּק בְּשְׂכִינָה – לֹא יִכְלֹתִי, שְׁהָרִי הָיוּ לִי אַרְבַּע נָשִׁים וְנִתְקַנְתִּי בָהֶן, אֲלֵא אַעֲלֶה אוֹתָן לְבַעַל הַבַּיִת, שְׁהָרִי [בּוֹ] הַבַּיִת עוֹמֵד בְּרִשׁוֹתוֹ, וּמָה שְׂרִרְצָה – יַעֲשֶׂה.

כִּד יַעֲקֹב אָמַר, חֲלָקִים שֶׁל נָשִׁים וּבָנִים הָרִי לְקַחְתִּי בְּעוֹלָם הַזֶּה וְנִשְׁלַמְתִּי, וְאִיךָ אֲתַחֲזֵק בְּגִבְרִיהַ יוֹתֵר? אֲלֵא אַעֲלֶה הַדְּבָרִים לְבַעַל הַגְּבִירָה, וְהוּא יַעֲשֶׂה מָה שְׂרִרְצָה, וְלֹא יִפְחַד.

בֵּא רָאָה מָה כְּתוּב, (דברים לג) וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בִּרְךָ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים, בְּעַל הַבַּיִת, בְּעַל הַגְּבִירָה, כְּכָתוּב (במדבר ל) אִישׁה יְקִימֵנוּ וְאִישׁה יִפְרְנוּ, שְׁהָרִי (שם ז) כָּלוֹת מֹשֶׁה כְּתוּב. וְעַל כֵּן מֹשֶׁה מְבָרֵךְ אֶת מִי שְׂרוּצָה בְּלִי פַחַד, כְּמוֹ שְׂבֵאֲרָנוּ. וְלָכֵן אָמַר יַעֲקֹב, הָרִי רְאִיתִי שְׂפָנֵי אֵלָה הֵם בְּצַד הַדִּין הַקָּשָׁה, [יְבִיאוּ] יָבֵא בְּעַל הַבַּיִת וַיְבָרֵךְ אוֹתָם.

מֹשֶׁה וְדָאִי אִישׁ הָאֱלֹהִים הִיָּה, וְרָצוֹנוּ עוֹשֶׂה בְּבֵיתוֹ, כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר אִישׁה יְקִימֵנוּ, זֶהוּ שְׂכָתוּב (שם ט) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה ה'. וְאִישׁה יִפְרְנוּ, זֶהוּ שְׂכָתוּב וּבִנְחָה יֹאמַר שׁוּבָה ה'. וְדָאִי שְׂבַעַל הַבַּיִת עוֹשֶׂה אֶת רָצוֹנוֹ וְאִין מוֹחָה בְּיָדוֹ, כְּמוֹ לְאָדָם שְׂגוּזָר עַל אֲשֵׁתוֹ, וְהִיא עוֹשֶׂה רָצוֹנוֹ. וְעַל כֵּן יַעֲקֹב, אִף עַל גַּב שְׁהִיָּה אַחֲזוּ בְּעֵץ הַחַיִּים, לֹא הִיָּה בְּעַל הַבַּיִת אֲלֵא לְמַטָּה. מֹשֶׁה הוּא לְמַעְלָה, וְלָכֵן הָעֵלָה אוֹתָם לְבַעַל הַבַּיִת.

בסודם אל תבא נפשי וגו'. רבי אבא פתח ואמר, (תהלים כה) סוד ה' ליראיו וגו'. סוד ה' ליראיו - הסוד העליון של התורה לא נתן הקדוש ברוך הוא אלא לאותם יראי חטא, ומי שהם יראי חטא, מתגלה להם סוד עליון של תורה. ומיהו סוד העליון של התורה? הוי אומר זו אות ברית קדש, שנקראת סוד ה' ברית קדש.

שמעון ולוי הטריחו עצמם על סוד זה באנשי שכם שימולו עצמם ויקבלו עליהם סוד זה, והפסוק מעיד שבמרמה. ועוד, במעשה זמרי בן סלוא שפסל את הסוד הזה. ויעקב אמר, בסודם אל תבא נפשי. מי זו נפשי? זו נפש שנכנסת ונאחזת בברית העליונה למעלה, ונקראת נפש צרור החיים.

בקהלם אל תחד כבודי, הרי פרשוה, כמו שנאמר (כמדבר טז) ויקהל עליהם קרח. אל תחד כבודי - זה כבוד ישראל סתם. ולכן לא ברח אותם אביהם, משום שהעלה אותם למשה. רבי חייא אמר, מהפסוקים הללו [ומשום כך] [משמע] שלא נאחז זה בזה, והצטרף כך. ולכן יש בו הכל, ואין לה דור בעולם שלא יורד דין שלהם לקטרג בעולם, ומתרבים המחזרים על הפתחים של בני אדם. הנה לה הכל [זה כנגד זה].

יהודה אתה יודוך אחיך ידך בערף איביך וגו'. רבי יוסי פתח, (תהלים קד) עשה ירח למועדים וגו'. עשה ירח, כדי לקדש בו ראשי חודשים וראשי שנים. ולעולמים הלבנה מאירה רק מן השמש, וכששולטת השמש - לא שולטת הלבנה, וכשמתכנסת השמש, אז שולטת הלבנה, ואין חשבון ללבנה אלא רק כשמתכנסת השמש.

ושניהם עשה הקדוש ברוך הוא להאיר, זהו שכתוב (בראשית א) ויתן אתם אלהים ברקיע השמים להאיר על הארץ וגו'. והיו לאתת - אלו שבתות, שכתוב (שמות לא) כי אות היא. ולמועדים - אלו ימים טובים. ולימים - אלו ראשי חודשים. ולשנים - אלו ראשי שנים. שיהיו אמות העולם עושים חשבון לשמש, וישראל ללבנה.

וזה הולך כמו שאמר רבי אלעזר, כתוב (ישעיה ט) הרבית הגוי לו הגדלת השמחה. הרבית הגוי - אלו ישראל, שכתוב בהם (דברים ד) כי מי גוי גדול, וכתוב גוי אחד בארץ. לו - בשבילו. הגדלת השמחה [ממש] - זו הלבנה שמתגדלת באור בשביל ישראל. אמות העולם לשמש, וישראל ללבנה, איזה מהם עדיף? ודאי הלבנה

למעלה, והשמש של אמות העולם תחת הלבנה הוא, ואותו השמש
מזו [הצד] הלבנה מאיר.

ראה מה בינם לבין ישראל. ישראל אחוזים בלבנה, והשתלשלו
בשמש העליונה, ונאחזו במקום [בו] [שמאיר לשמש]
שמאירה מהשמש העליון ונדבקים בו, שכתוב (דברים ד) ואתם
הנדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום.

יהודה אתה וגו'. רבי שמעון אמר, מלכות התקימה ליהודה, והינו
מה שאמרנו, מהו שכתוב (בראשית כט) הפעם אודה את ה',
משום שהוא רביעי אודה את ה', משום שהוא רגל רביעי לפסא.
יה"ו זה רשם של השם העליון, ובמה נשלים? בה"א [בדל"ת], והינו
ה"א אחרונה של השם הקדוש, השם הקדוש נשלים באותיותיו,
וקשר שאחזו אותן, על כך יודוך אחיד, שהמלכות לך ראיה
להתקים ודאי. (הושע יד) ויהודה עד רד עם אל ועם קדושים נאמן. מי
הקדושים? אלו קדושים עליונים, שכלם מודים לו ושמנו אותו נאמן,
לכן הוא ראשון בכל, הוא מלך על כלם.

רבי שמעון פתח ואמר, (תהלים מה) כל כבודך בת מלך פנימה. כל
כבודה - זו כנסת ישראל. כבודה - משום שהוא כבוד, זה על
זה. זה זכר וזו נקבה [זו נקבה], ונקראת כבודה. בת מלך - הינו בת
שבע, בת קול שהוא קול גדול, וזהו מלך העליון. פנימה - משום
שיש מלך שאינו לפנינו כמותו, וזו כבודה בת מלך.

ממשבצות זהב לבושה, משום שהתלבשה ונאחזה בגבורה
עליונה, וגם זה נקרא מלך, ובשכילה עומדת הארץ,
מתי? בשעה שנאחזת במשפט, כמו שנאמר (משלי כט) מלך במשפט
יעמיד ארץ. ולזו קוראים מלכות השמים, ויהודה נאחז בה, וירש
המלכות שבארץ.

רבי [אבא] יהודה ורבי יצחק היו הולכים בדרך. אמר רבי יצחק,
נפתח בדברי תורה ונלך. פתח רבי יצחק ואמר, (בראשית ג) ויגרש
את האדם וישפן מקדם לגן עדן וגו'. פסוק זה בארוהו החברים, אבל
ויגרש, כמו בן אדם שמגרש את אשתו, את האדם דוקא.

בא ראה סוד הדבר, אדם נתפס במה שחטא, וגרם מות לו ולכל
העולם, וגרם לאותו עץ שחטא בו גרושים, להגרש בו

וּלְהַתְגַּרְשׁ בְּבָנָיו לְעוֹלָמִים. זֶהוּ שְׁכַתוּב וַיִּגְרַשׁ אֶת הָאָדָם, אֶת דּוֹקָא,
כְּכַתוּב (ישעיה ו) וַאֲרָאָה אֶת ה'. אִף כָּאֵן אֶת הָאָדָם.

וַיִּשְׁכַּן מִקְדָּם לְגַן עֵדֶן וְגו' - זֶה לְמַטָּה. כְּמוֹ שְׁכַרְוּבִים לְמַעְלָה, יֵשׁ
כְּרוּבִים לְמַטָּה, וְהַשְׂרָה הָעֵץ הַזֶּה עֲלֵיהֶם. וְאֵת לֵהַט הַחֶרֶב
הַמְתַּהַפֶּכֶת אֵלּוּ דְגַמַּת שְׁלֵהֶבֶת שֶׁל אֵשׁ מֵאוֹתָהּ הַחֶרֶב שְׁמַתְלֵהֶטָת.
הַמְתַּהַפֶּכֶת - זֶה הַחֶרֶב הַזֶּה, שְׁיוֹנְקַת בְּשָׁנֵי צְדָדִים, וּמְתַהַפֶּכֶת מִצַּד זֶה
לְצַד אַחֵר.

דְּבַר אַחֵר, הַמְתַּהַפֶּכֶת - זֶה לֵהַט אוֹתָן צוּרוֹת הַשְׁלֵהֶבֶת [שֶׁל
הַמְלָכוֹת] שְׁאֲמַרְנוּ, שְׁמַתְהַפְכוֹת לְפַעְמִים גְּבָרִים וּלְפַעְמִים
נָשִׁים, וּמְתַהַפְכוֹת מִמְקוֹמָם לְכָל, וְכָל זֶה כְּדֵי לְשַׁמֵּר אֶת דְּרָךְ עֵץ
הַחַיִּים. אֵיזוֹ דְּרָךְ? כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר (שם מג) הַנּוֹתֵן בֵּינָם דְּרָךְ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, יָפָה, וְכֵן זֶה וְדַאי שְׁגָרַם אָדָם לְאוֹתוֹ עֵץ שְׁחָטָא
בוֹ לְהַתְגַּרְשׁ, וְגַם לְשָׂאֵר בְּנֵי הָעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר (שם נ) וּבְפִשְׁעֵיכֶם
שְׁלַחָה אִמְכֶם, אֲבָל יָפָה אֲמַרְתָּ, שְׁהָרִי מִמְקוֹמוֹ מִשְׁמַע,
שְׁכַתוּב וַיִּגְרַשׁ אֶת הָאָדָם, מִשּׁוּם שְׁזוּהֵי שְׁלֵמוֹת הָאָדָם.

וּמֵאוֹתוֹ יוֹם נִפְגְּמָה הַלְּבָנָה, עַד שְׁבָא נַח וְנִכְנַס בְּתַשׁוּבָה [לְתַבְּחָה].
בְּאוֹ הַרְשָׁעִים וְנִפְגָּם. עַד שְׁבָא אֲבָרְהָם [וְעַמְדוֹ] וְעַמְד
בְּשְׁלֵמוֹת שֶׁל יַעֲקֹב וּבְנָיו. וּבֵא יְהוּדָה וְאַחֲזוּ בָהּ, וְהַתְחַזֵּק בַּמְלָכוֹת,
וַיִּרְשׁ אוֹתָהּ יִרְשַׁת עוֹלָמִים הוּא וְכָל בְּנָיו אַחֲרָיו. זֶהוּ שְׁכַתוּב יְהוּדָה
אֶתָּה יוֹדוּךָ אַחֲרֶיךָ. [מִשּׁוּם שֶׁהַמְלָכוֹת שָׁלוּ עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר (דְּבַר־
הַיָּמִים א-ה) כִּי יְהוּדָה גָּבַר בְּאַחֲיוֹ. יוֹדוּךָ אַחֲרֶיךָ] וְדַאי בְּשַׁעָה שְׁעַמְדוֹ
יִשְׂרָאֵל עַל הַיָּם, שְׁכָלָם הוֹדוּ לוֹ וַיִּרְדּוּ אַחֲרָיו לָיִם.

יְדִיךָ בְּעַרְףְּ אֲבִיךָ, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר (שׁוֹפְטִים א) יְהוּדָה יַעֲלֶה [בְּתַחֲלָה].
יִשְׁתַּחֲוֶה לָךְ בְּנֵי אֲבִיךָ, כָּלֵל שֶׁל כָּל אוֹתָם שְׂאֵר הַשְּׁבָטִים, מִשּׁוּם
זֶה בְּנֵי אֲבִיךָ וְלֹא בְּנֵי אִמְךָ. בְּנֵי אֲבִיךָ - הָרִי כָּל שְׂאֵר הַשְּׁבָטִים. שְׂאֵף
עַל גֵּב [שֶׁהֵם נִחְלָקוֹן] שְׁנַחֲלָקוּ לְשִׁתֵּי מְלָכוֹת, כְּשֶׁהָיוּ עוֹלִים
לִירוּשָׁלַיִם הָיוּ כּוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים לְמֶלֶךְ שְׁבִירוּשָׁלַיִם, מִשּׁוּם
שְׁמֵלָכוֹת יְרוּשָׁלַיִם מִמְלָכוֹת הַקְּדוּשָׁה. [שׁוֹלְטָת] מִמֶּנּוּ הֵיטָה

יִשְׁתַּחֲוֶה לָךְ, וְלֹא כְּתוּב וַיִּשְׁתַּחֲוֶה, שְׂאֵם כְּתוּב וַיִּשְׁתַּחֲוֶה - לְהוֹסִיף אֶת שְׂאֵר
הָעַמִּים. לֹא כְּתוּב וַיִּשְׁתַּחֲוֶה אֶלָּא בְּזִמְן שְׁיָבֵא מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ,
שְׁכַתוּב (ישעיה מט) שָׂרִים וַיִּשְׁתַּחֲוֶה. עַכְשָׁו שְׂאֲמַר יִשְׁתַּחֲוֶה, לְהִרְאוֹת שְׁכָל
יִשְׂרָאֵל לְבָדָם, כָּלֵם יַעֲבֹדוּ לְרֹאשׁ הַגּוֹלָה, לְרֹאשׁ שֶׁל בָּבֶל, וְלֹא שְׂאֵר הָעַמִּים.

גור אריה יהודה, בתחלה גור ואחר כך אריה. וסוד הדבר – בתחלה נער ואחר כך איש, (שמות טו) ה' איש מלחמה. מטרה בני עליה, מה זה מטרה? להכליל את מלאך המות, שהוא עומד על טרף לכלות את בני העולם ולא מציל, כמו שנאמר (מיכה ה) וטרף ואין מציל. [ומהו] ומאותו טרף מסתלקת השכינה.

כרע – בגלות בבל. רבץ – בגלות אדום. כאריה – שהוא חזק. וכלביא – שהוא יותר חזק, כך ישראל הם חזקים, שבני העולם עובדי כוכבים ומזלות מפתים ודוחקים אותם, והם עומדים בדתם ובמנהגייהם כאריה וכלביא.

כך שכינה, שאף על גב שכתוב (עמוס ה) נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל, היא חזקה כאריה וכלביא בנפילה הזו. מה אריה ולביא לא נופלים אלא כדי לטרף טרף ולשלט, שהרי מרחוק מריח את טרפו, ומשעה שמריח נופל, ולא קם עד שקופץ על טרפו ואוכלו, כך שכינה לא נופלת אלא כאריה וכלביא, כדי לנקם מעמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות ולקפץ עליהם, כמו שנאמר (ישעיה סג) צעה ברב כחו.

מי יקימנו – הוא לא יקום לנקם מהם נקמה קטנה, אלא מי יקימנו. מ"י, כמו שנאמר (איכה ב) מי ירפא לך, והוא עולם העליון שבו שלטון לחזק לכל, וכתוב (איוב לח) מבטן מי יצא הקרח, ובארונה. לא יסור שכט מיהודה וגו', בארו החברים, אבל עד פי יבא שיל"ה, בה"א, משום שבשאר בו', להראות כאן את סוד [כאן] השם הקדוש י"ה. במקום אחר שילו בלי ה"א, ובמקום אחר שלה בלי יו"ד, וכאן שיל"ה ביו"ד ה"א, סוד השם הקדוש העליון, ששכינה תקום בשם [זה] של י"ה, והוא סוד של י' [מ"י], כפי שאמרנו.

השלמה מההשמטות (סימן כא)

אסרי לגפן עירה ולשרקה בני אתנו כפיס ביין לבשו וכדם ענבים סותה (בראשית מט). שמונה דרגות כלולות בפסוק זה. ארבע מהן דומות זו לזו, שתיים מהן דומות זו לזו, ושתיים אחרות דומות זו לזו. ארבע שדומות זו לזו הן גפן שרקה, הינו גפן הינו שרקה, שמהם יוצאים ענבים ומהם נעשה יין שנקרא יין, וכלן סוד אחד ומשרש אחד יוצאות ושופעות. ושתיים שדומות זו לזו – עירה אתנו,

הִינּוּ עִירָה הִינּוּ אֲתָנּוּ, וְסוּד אֶחָד הֵם, וּבְדַרְגָּה אַחַת כְּלוּלוֹת וּמְסוּד אֶחָד שׁוֹפְעוֹת.

לְבִישׁוֹ סוּתָה זֶה דְּבַר אֶחָד וְסוּד אֶחָד, (שמות כב) כִּי הִיא כְּסוּתָהּ לְבִדָּה הִיא שְׂמֵלְתוֹ לְעֵרוֹ. פֶּעַם קוֹרָא לוֹ כְּסוּת, וּפְעַם אַחֲרַת קוֹרָאָהּ לְבוּשׁ, וּפְעַם אַחֲרַת קוֹרָאָהּ שְׂמֵלָה, וְכֻלָּם מִשְׂרַשׁ אֶחָד שׁוֹפְעִים וְדְבַר אֶחָד עוֹשִׂים, וְחִלּוּף הַשְּׂמוֹת כְּלוּלִים בָּהֶם סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים, וּמִי שְׂדִיק טֵעַם מִשְׁהוּ, וּמִי שְׁלֹא דִיק – לֹא טֵעַם וְלֹא מִשְׁהוּ. וְשְׂמוֹנֵה הַדְּרָגוֹת הִלְלוּ רְמוּזִים בְּהֵן סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים, אֲבָל הַפְּסוּק עוֹמֵד כְּפִשׁוּטוֹ.

בֵּא רָאָה, יַעֲקֹב הַשְּׁלֵם שְׂבָאֲבוֹת הָיָה, כְּמוֹ שְׂנֵאָמַר (בראשית כה) וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם וְגו'. מַה זֶה אִישׁ תָּם? שְׂנֵתִקֵּן מִן הַחֲכָמָה שְׂלֵמַעְלָה וּמֵהַחֲכָמָה שְׂלֵמַטָּה, וְהִינּוּ שְׂכָתוֹב יֵשֵׁב אֲהֵלִים. שְׁנֵי אֲהֵלִים הֵם – אֲהֵל שְׂנֵקְרָא לְפָנִים מִן הַפְּרָגוֹד, וְאֲהֵל שְׂנֵקְרָא אַחֲרֵי הַפְּרָגוֹד, וְכֻלּוֹל הָיָה מִשְׁנֵי צְדָדִים – מִבְּתִים פְּנִימִיִּים וּמִבְּתִים חִיצוֹנִיִּים, וּמִי לֵמֵד אֵת יַעֲקֹב כָּל זֶה?

בֵּא רָאָה, שְׁהָרִי אוֹתָן שְׁנֵים שְׁהָיָה טְמוּן וּגְנוּז עִם שֵׁם וְעֵבֶר, שֵׁם לֵמֵד אוֹתוֹ חֲכָמָה עֲלִיוֹנָה שֶׁל בְּתִים פְּנִימִיִּים. וְעֵבֶר לֵמֵד אוֹתוֹ כְּשִׁפּוֹת [חֲכָמָה] תַּחְתּוֹנָה, וְסִימָן לְדְבַר – (יהושע כד) בְּעֵבֶר הַנְּהָר יֵשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם. מַה זֶה בְּעֵבֶר הַנְּהָר? אֲלֵא סוּד הוּא, שְׂכָל יְמִיהֶם שֶׁל אוֹתָם קִדְמוֹנִים לֹא הָיוּ לוֹמְדִים אֲלֵא חֲכָמָה תַּחְתּוֹנָה שְׂבָאָה מִבְּתִים חִיצוֹנִיִּים שְׂנֵקְרָאִים אַחֲרֵי הַפְּרָגוֹד, וּבְאוֹתָם שְׂאֲחֲרֵי הַפְּרָגוֹד הָיוּ דְבָקִים, וְהָיוּ מוֹדִיעִים לָהֶם דְּבָרִים שְׂעִתִּידִים לְבֵא לְעוֹלָם, טוֹב אוֹ רַע, וְאֵז הָיוּ כָּל אוֹתָם דּוֹרוֹת, עַד שְׂבָא אוֹתוֹ צַד הַקְּדוּשָׁה וְהַמְּשִׁיף לוֹ לְאַבְרָהָם וְהוֹדִיעוֹ דְּבָרִים שֶׁל שְׂרַשׁ שְׂנֵמְשָׁכִים לְעוֹלָם שְׂלָהֶם מִבְּתִים פְּנִימִיִּים, וּמִשֵּׁם שׁוֹאֲבִים כָּל אֵלוֹ שְׂנֵקְרָאִים בְּתִים חִיצוֹנִיִּים, וּמִשֵּׁם מִתְּהוֹיִם קִצַּת דְּבָרִים, לֹא הִכֵּל, וְסִימָן לְדְבַר – מִתְּמַצִּית גּוֹפָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָעוֹלָם שׁוֹתָהּ.

וּמִשְׂעָפָה זֶה שְׂעָמֵד אַבְרָהָם אֲבִינוּ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, עַל אוֹתוֹ צַד הַקְּדוּשָׁה, שְׂמִמְנוֹ הִכֵּל יוֹצֵא וְשׁוֹפֵעַ וְכוּ הִכֵּל תְּלוּי, יִצְאָ לוֹ לְשַׁעֲתוֹ מִצַּד זֶה שֶׁהֵם בְּנֵי עֵבֶר הַנְּהָר, וּבֵא לוֹ לְהַשְׁתַּעֲשַׁע בְּאֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה. זֶהוּ שְׂכָתוֹב (יהושע כד) וְאֶקַּח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אַבְרָהָם מֵעֵבֶר הַנְּהָר וְאוֹלָךְ אוֹתוֹ בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן, אֶרֶץ כְּנָעַן מִמֶּשׁ, אֶרֶץ שְׂשָׂאֵר הַחִלּוֹת הָעֲלִיוֹנִים נְשַׁבְּרִים תַּחְתֵּיהָ שֵׁם, וְאֵין לָהֶם קִיּוּם עֲמָה: (ע"כ מֵהַשְּׂמִטוֹת)

אסרי לגפן עירה ולשרקה בני אתנו וגו'. רבי חייא פתח, (תהלים קכא) ה' ישמרך מכל רע ישמר את נפשך. כיון שאמר ה' ישמרך מכל רע, לשם מה ישמר את נפשך? אלא ה' ישמרך מכל רע – בעולם הזה, ישמר את נפשך – באותו עולם.

שמירה של העולם הזה הוא, להיות האדם שמור מכמה מינים רעים מקטרגים שהולכים לקטרג בני האדם בעולם ולדבק בהם. באותו העולם מה זה? כמו שאמרנו, כשיוצא אדם מן העולם הזה, אם הוא זוכה – נשמתו עולה ומתעטרת במקומה, ואם לא – כמה קבוצות של מחבלים מזמנים למשך אותו לגיהנם ולמסר אותו בידי דומה, שנמסר לממנה על הגיהנם, ושלש עשרה אלה רבוא ממנים עמו, וכלם מזמנים על נפשות הרשעים.

בא ראה, שבעה מדורים יש בגיהנם, ושבעה פתחים. ונשמת הרשע נכנסת, וכמה מלאכי חבלה, רוחות, שומרי השערים, ועליהם ממנה אחד בכל שער ושער, ונשמות הרשעים נמסרות לאותם ממנים על ידי דומה. כיון שנמסרות בידיהם, סותמים שערים של אש לזה.

שחרי יש שערים אחר שערים. כל השערים פתוחים וסתומים, החיצוניים פתוחים והפנימיים סתומים, ובכל שבת ושבת כלם פתוחים, ויוצאים הרשעים עד לאותם השערים החיצוניים, ופוגשים נשמות אחרות שמתעכבות בפתחים החיצוניים. וכשיוצאת שבת, הכרוז עומד בכל פתח ופתח ואומר: (תהלים ט) ישוּבו רשעים לשאולה וגו'.

בא ראה, נשמות הצדיקים הקדוש ברוך הוא שומר אותן שלא ימסרו לידי דומה, שהוא הממנה. זהו שכתוב ישמר צאתך ובואך, וכתוב ישמר את נפשך.

אסרי לגפן עירה. מהי הגפן? זו כנסת ישראל, כמו שנאמר (תהלים פ) גפן ממצרים תסיע, וכתוב (שם קכח) אשתך כגפן פריה. אשתך כגפן הקדושה הזו. אמר רבי יוסי, זו הגפן שמברכים בה בורא פרי הגפן. בורא – הינו שכתוב (בראשית א) עץ עשה פרי. פרי הגפן – זה

עץ פרי. עשה פרי - זכר. עץ פרי - זו נקבה. משום כך בורא פרי הגפן, זה זכר ונקבה כאחד. [נשמות הצדיקים הן פרי הגפן, כמו שאמר בורא פרי הגפן].

אסרי לגפן עירה - זה מלך המשיח שעתידי לשלט על כל חילות העמים, החילות הממנים על עמים עובדי כוכבים ומזלות, והם חזק שלהם להתחזק, ועתידי מלך המשיח להתגבר עליהם.

משום שגפן זו שולטת על כל אותם הכתרים התחתונים ששולטים בהם עמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, זו מנצחת למעלה. ישראל, שהם שרקה, יכלו וינצחו החילות האחרים למטה, ועל כלם יתגבר מלך המשיח. זהו שכתוב (זכריה ט) עני ורכב על חמור ועל עיר. עיר וחמור הם שני כתרים ששולטים בהם עמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, והם מצד השמאל, צד החל.

ומה שאמר עני - וכי מלך המשיח נקרא עני? אלא כך אמר רבי שמעון, משום שאין לו משלו, וקוראים לו מלך המשיח. זוהי הלבנה הקדושה למעלה שאין לה אור אלא מן השמש.

מלך המשיח הזה ישלט בשלטונו, יתיחד במקומו, ואז (שם) הנה מלךך יבוא לך, סתם. אם למטה - עני הוא, שהרי בצד הלבנה הוא. אם למעלה - עני, אספקלריה שאינה מאירה, לחם עני. ועם כל זה, רכב על חמור ועל עיר, חזקם של עמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות לכפותם תחתיו, ויתחזק הקדוש ברוך הוא במקומו.

כבס ביין לבושו, כמו שנאמר (ישעיה סג) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה, וכתוב פורה דרכתי לבדי וגו'. כבס ביין - זה הצד של גבורה, דין הקשה, להיות על עמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות. וכדם ענבים סותה - זה העץ למטה, בית דין שנקרא ענבים, והיין נמסר [נשמר] בדם ענבים כדי להתלבש בשניהם, לשבר תחתיו כל שאר העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות ומלכי העולם.

רבי יוסי פתח ואמר, אסרי לגפן עירה, וכתוב (בראשית מ) ובגפן שלשה שריגם והוא כפרחת עלתה נצה. בא ראה כמה אטומים הם בני אדם שלא יודעים ולא משגיחים בכבוד רבונם ולא מסתכלים בדברי התורה ולא יודעים דרכיהם במה יתפסו, שכתוב (משלי ד) דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו.

בְּזִמְנָן קִדְמוֹן הִיְתָה נְבוּאָה שׁוֹרָה עַל בְּנֵי אָדָם, וְהָיוּ יוֹדְעִים וּמִתְבוֹנְנִים לְדַעַת בְּכָבוֹד הָעֵלְיוֹן. כִּיּוֹן שְׁפָסְקָה מֵהֶם נְבוּאָה, הָיוּ מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּבַת קוֹל. עֲכָשׁוּ פִּסְקָה נְבוּאָה וּפִסְקָה בַּת קוֹל, וְלֹא מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּנֵי אָדָם אֲלֵא בְּחִלּוֹם.

וְחִלּוֹם הוּא דְרָגָה תַּחְתּוֹנָה הִיא חִיצוֹנָה, שְׁהָרִי שְׁנִינוּ, חִלּוֹם הוּא אֶחָד מִשְׁשִׁים שֶׁל נְבוּאָה, מָה הַטַּעַם? מִשׁוֹם שֶׁבָּא מִדְרָגָה שְׁשִׁית לְמִטָּה, וְהָרִי נִתְבָּאָר. בֹּא רְאֵה, הַחִלּוֹם נִרְאֶה לְכֹלָם, מִשׁוֹם שְׁחִלּוֹם בָּא מִצַּד הַשְּׂמָאל, וְיוֹרֵד בְּכַמָּה דְרָגוֹת, וְנִרְאֶה חִלּוֹם, אֶפְלוּ לְחִיבִים וְאֶפְלוּ לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת.

מִשׁוֹם שֶׁלְפַעְעָמִים לּוֹקְחִים חִלּוֹם וְשׁוֹמְעִים אוֹתָם הַמִּינִים הָרַעִים, וּמוֹדִיעִים לְבְנֵי אָדָם. מֵהֶם שְׁצוֹחֻקִים [בְּהֶם] עַל בְּנֵי אָדָם וּמוֹדִיעִים לָהֶם דְּבָרִים כּוֹזְבִים, וְלַפַּעְעָמִים שׁוֹמְעִים דְּבָרֵי אֱמֶת, וְלַפַּעְעָמִים שֶׁהֵם שְׁלוּחִים לְרַשְׁעִים וּמוֹדִיעִים לָהֶם דְּבָרִים עֵלְיוֹנִים.

מָה כְּתוּב בְּרַשָּׁע הַזֶּה? רְאֵה חִלּוֹם אֱמֶת, שְׁכָתוּב וּבִגְפָן שְׁלִשָּׁה שְׂרִיגִים. מָהִי גְפָן? זֶה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שְׁכָתוּב (תהלים פ) הַיֵּט מִשְׁמַיִם וְרָאָה וּפְקַד גְּפָן זֹאת. מִשְׁמַיִם, שְׁהָרִי מִמְקוֹם זֶה נִזְרָקָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָר (איכה ב) הַשְּׁלִיךְ מִשְׁמַיִם אֶרֶץ. וּפְקַד גְּפָן זֹאת, גְּפָן שֶׁהִיא זֹאת, וְדָאִי.

שְׁלִשָּׁה שְׂרִיגִים – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָר (בראשית כט) שְׁלִשָּׁה עֲדָרֵי צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ. וְהִיא כְּפִרְחַת – שְׁכָתוּב (מלכים א ה) וַתֵּרֶב חֲכַמַת שְׁלֹמֹה, שֶׁהָאִירָה הַלְבָנָה. עֲלֵתָה נִצָּה – זֶה יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מִטָּה.

דְּבָר אַחַר עֲלֵתָה נִצָּה – לְמַעַלָּה, אוֹתָהּ דְרָגָה שְׁעוֹמְדַת עָלֶיהָ וּמִינִיקָה אוֹתָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָר (בראשית א) אֲשֶׁר זָרְעוּ בּוֹ עַל הָאָרֶץ. הַבְּשִׁילֵי אֲשֶׁכְלֵתֶיהָ עֲנָבִים – לְשִׁמּוֹר בְּהֶם יֵינן הַמְּשֻׁמָּר.

רְאֵה כְּמָה רְאֵה אוֹתוֹ רַשָּׁע. מָה כְּתוּב? (שם מ) וְכּוֹס פִּרְעָה בְיָדִי וְאֶקַּח אֶת הָעֲנָבִים וְאֲשַׁחַט אֹתָם. כָּאֵן רְאֵה אוֹתָהּ כּוֹס הַתְּרַעְלָה, יִנִּיקַת בֵּית הַדִּין, שְׁיוֹצֵאֵת מֵאוֹתָם עֲנָבִים שֶׁנִּתְּנוּ לְפִרְעָה וְשָׂתָה אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּשִׁבְלֵי יִשְׂרָאֵל. כִּיּוֹן שֶׁשָּׁמַע אֵת זֶה יוֹסֵף, שָׁמַח וַיִּדַע דְּבַר אֱמֶת בְּחִלּוֹם הַזֶּה. לְכֵן פָּתַר לוֹ חִלּוֹם לְטוֹב עַל שֶׁבִּשְׂרָא אֵת יוֹסֵף בְּזָה.

בֹּא רְאֵה, אֲסִרִי לְגִפָּן עִירָה – שְׁנִכְפִים תַּחַת הַגְּפָן הַזֹּאת כָּל אוֹתָם חִלּוֹת חֲזָקִים שֶׁל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה, כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ, בְּשִׁבְלֵי גְפָן זֹאת נִקְשָׁר וְנִכְפָּה אוֹתוֹ הַכַּח שְׁלָהֶם, וְנִתְבָּאָר.

רבי שמעון אמר, יש גפן ויש גפן. יש גפן קדושה עליונה, ויש גפן שנקראת (דברים לב) גפן סדום, ויש (ירמיה ב) גפן נכריה בת אל נכר. משום כך כתוב גפן זאת, אותה שנקראת כלה זרע אמת. שורק – אלו ישראל שיוצאים מהגפן הזו. כשחטאו ישראל ועזבו את הגפן הזו, מה כתוב? כי מגפן סדום גפנם וגו', ולכן יש גפן ויש גפן.

רבי יהודה ורבי יצחק היו הולכים בדרך. אמר רבי יהודה לרבי יצחק, גלף בשדה הזה, שהוא דרך יותר ישרה. הלכו. עד שהלכו, אמר רבי יהודה, כתוב (משלי לא) לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבש שנים. פסוק זה רבי חזקיה חברנו באר בו, שאמר, דין הרשעים בגיהנם שנים עשר חדש, חצי מהם בחמה וחצי מהם בשלג.

בשעה שנכנסים לאש, הם אומרים: זהו ודאי גיהנם. נכנסים לשלג, אומרים: זו חריפות החורף [הקר] של הקדוש ברוך הוא. מתחילים ואומרים: זה, ואחר כך אומרים: וי. ודוד אמר, (תהלים מ) ויעלני מבור שאון מטיט היזן ויקם וגו'. ממקום שאומרים זה, ואחר כך וי.

והיכן נתקנות נפשם? בשלג, כמו שנאמר (תהלים סו) בפרש שדי מלכים בה תשלג בצלמון. יכול אף ישראל בן? תלמוד לומר, לא תירא לביתה משלג. מה הטעם? משום שכל ביתה לבש שנים. אל תקרי שנים אלא שנים, כמו מילה ופריעה, ציצית ותפלין, מזוזה ונר חנכה וכו'.

בא ראה, לא תירא לביתה משלג – זו כנסת ישראל, שהיא כל ביתה לבש שנים, כמו שאמרנו, שכתוב (ישעיה סו) חמוץ בגדים וגו', לבוש של הדין הקשה, להפרע מעמים עובדי עבודה זרה, ועתיד הקדוש ברוך הוא ללבש לבוש אדם וחרב אדמה ולהפרע מהאדם. לבוש אדם, שכתוב חמוץ בגדים, וכתוב (שם) מדוע אדם ללבושך. הסיף אדמה, שכתוב (שם לד) חרב לה' מלאה דם. ולהפרע מן האדם, שכתוב כי זבח לה' בבצרה וגו'. עוד כי כל ביתה לבש שנים – שהרי זה בא מצד של הדין הקשה.

אמר רבי יצחק, ודאי זה כך, אלא כל ביתה לבש שנים, מהם השנים? אלו שנים קדמוניות, משום שהיא נכללת מכלם ויונקת מכל הצדדים, ככתוב (קהלת א) כל הנחלים הלכים אל הים.

עד שהיו הולכים, פגשו באותו תינוק שהיה הולך לקפוטקיא מאחרי החמור, וזקן אחד רוכב. אמר אותו זקן לאותו תינוק, בני, אמר לי את פסוקך. אמר לו, פסוקי אינו אחד, אלא רד למטה או ארכב לפניך ואמר לך. אמר לו, לא רוצה, אני זקן ואתה תינוק, שאשקל את עצמי עמך. אמר לו, אם כך, אז למה שאלת פסוק? אמר לו, כדי שגלך בדרך. אמר, תפח רוחו של אותו זקן, שהוא רוכב ולא יודע דבר, ואמר שלא יהיה שקול עמי. נפרד מאותו זקן והלך לו בדרך.

בשהגיעו רבי יהודה ורבי יצחק, קרב אליהם. שאלו אותו וסח להם את המעשה. אמר לו רבי יהודה, יפה עשית, לך עמנו ונשב כאן ונשמע דבר מפיה. אמר להם, אני עיף, שלא אכלתי היום הזה. הוציאו לחם ונתנו לו. התרחש להם נס ומצאו מעין מים דקיק תחת עץ. שתו ממנו, והם שתו וישבו.

פתח אותו תינוק ואמר, (תהלים לו) לדוד אל תתחר במרעים אל תקנא בעשי עולה. לדוד, אם שירה – לא אמר, אם תפלה – לא אמר. אלא בכל מקום לדוד סתם, רוח הקדש אמר את זה.

אל תתחר במרעים, מה זה אל תתחר במרעים? היה צריך (לכתב) אל תתחבר! אלא אל תעשה תחרות במרעים, כי לא ידעת יסוד עצמך ולא תוכל לו, אולי הוא עץ שלא נעקר לעולמים ותדחה מלפניו.

ואל תקנא בעשי עולה, שלא תשגיח במעשיהם ולא תבא לקנא בהם, שכל מי שרואה את מעשיהם ולא מקנא לקדוש ברוך הוא, עובר על שלשה לאוים, שכתוב (שמות כ) לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. לא תעשה לך פסל וכל תמונה. לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי ה' אלהיך אל קנא.

לכן צריך האדם להפריד מהם ולסטות דרכו מהם, לכן נפרדתי וסטיתי את דרכי. מכאן והלאה שמצאתי אתכם, אני אומר פסוקים הללו לפניכם.

פתח ואמר, ויקרא אל משה, כאן אל"ף קטנה למה. משום שקריאה זו לא היתה בשלמות. מה הטעם? שזה לא היה אלא במשכן, ובארץ אחרת משום ששלמות לא נמצאת אלא בארץ הקדושה.

עוד, כּאן שְׁכִינָה, [שֵׁם, נִקְבָּה] שֵׁם שְׁלֵמוֹת שֶׁל זָכַר וּנְקֵבָה, אָדָם שֶׁת
אָנוּשׁ. אָדָם – שְׁלֵמוֹת זָכַר וּנְקֵבָה. כּאן נִקְבָּה. עוֹד, סוּף הַפְּסוּק,
וַיִּדְבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֵהָל מוֹעֵד לֵאמֹר, מִשּׁוֹם כֶּךָ אֶל־יָ קִטְנָה.

עוֹד אֶל־יָ קִטְנָה, מִשָּׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהִיָּה יוֹשֵׁב בְּכֶסֶד אוֹ וְכֹתֵר הַמְּלָכוֹת
עָלָיו, נִקְרָא מֶלֶךְ עֲלִיּוֹן. כְּשִׁירֵד וְהוֹלֵךְ לְבֵית עֲבָדוֹ, נִקְרָא מֶלֶךְ
קִטְּוֹן. כֶּךָ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כָּל זְמַן שֶׁהוּא לְמַעְלָה עַל הַכֹּל, נִקְרָא
מֶלֶךְ עֲלִיּוֹן. כִּיּוֹן שֶׁהוֹרֵד מְדוּרוֹ לְמַטָּה, הוּא מֶלֶךְ, אֲבָל לֹא עֲלִיּוֹן כְּמוֹ
מִקְדָּם, וְלִכֵּן אֶל־יָ קִטְנָה.

וַיִּקְרָא, כֶּךָ שְׁנִינּוּ, זְמַן אוֹתוֹ לְהִיכָלוֹ. מֵאֵהָל מוֹעֵד, מַה זֶה אֵהָל
מוֹעֵד? הָאֵהָל שֶׁבּוֹ תְלוּיִים מוֹעֵד וְחַג וְשִׁבְתָּ לְמִנּוֹת, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית א) וְהָיוּ לְאֵתָת וּלְמוֹעֲדִים. בּוֹ מִתְחִיל הַחֲשָׁבוֹן
לְהַמְנוֹת, וּמִיָּהוּ? הַלְּבָנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה לג) אֵהָם בַּל יִצְעֲזוּ בַל יִסַּע
יִתְדוֹתָיו לְנִצָּח.

לֵאמֹר, מַה זֶה לֵאמֹר? כְּדֵי לְגִלוֹת [אֲבָל הַכֹּל אֶחָד וַיִּפֶּה הוּא, מִשּׁוֹם
שֶׁהַשְּׁלֵמוֹת וְהַיִּפִּי הוּא מְקוֹם לְגִלוֹת] מַה שֶׁהִיָּה נִסְתָּר פְּנִימָה.
וּבְכָל מְקוֹם לֵאמֹר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּדְבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר, שְׁנַתְּנָה
רְשׁוֹת לְגִלוֹת, אֲבָל הַכֹּל אֶחָד, וַיִּפֶּה הוּא, מִשּׁוֹם שֶׁהָרִי נִמְנָה לְלִבָּנָה
הַדָּבָר הַהוּא, מִמְּקוֹם שֶׁמֶשֶׁה עוֹמֵד.

וַיִּדְבֵּר ה' – לְמַעְלָה. אֶל מֹשֶׁה – בְּאִמְצַע. לֵאמֹר – אַחֲרוֹן, מְקוֹם שִׁישׁ
רְשׁוֹת לְגִלוֹת. וְעוֹד וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, מַה כְּתוּב לְמַעְלָה? (שְׁמוֹת
טל) וַיִּבְיֵאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה וְגו'. לָמָּה אֶל מֹשֶׁה? כֶּךָ אָמְרוּ, מִשּׁוֹם
שֶׁמֶשֶׁה רָאָה אוֹתוֹ בְּהָר, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִרְאָה לוֹ בְּמִרְאֵה הָעַיִן,
כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שֵׁם כז) כִּאֲשֶׁר הִרְאָה אֶתְךָ בְּהָר. וְכָתוּב וְכָתִיב, (הַמְדַבֵּר ח)
כְּמִרְאֵה אֲשֶׁר הִרְאָה ה' אֶת מֹשֶׁה וְגו'. (שְׁמוֹת כה) וַרְאָה וַעֲשֵׂה בְּתַבְנִיתָם
אֲשֶׁר אֶתָּה מִרְאָה בְּהָר. עֲכָשׁוּ הִבְיֵאוּ לוֹ כְּדֵי שִׁירְאָה, אִם הוּא כְּמוֹ
אוֹתוֹ מִשְׁכָּן שִׁרְאָה.

אֲבָל לָמָּה וַיִּבְיֵאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה? אֵלָּא, לְמֶלֶךְ שֶׁרָצָה לְכַנּוֹת
פְּלִטְרִין לְגִבְיָרָה, צִוָּה אֶת הָאֲמָנִים: הִיכָל זֶה בְּמְקוֹם פְּלוֹנִי,
וְהִיכָל זֶה בְּמְקוֹם פְּלוֹנִי, כֵּאֵן מְקוֹם לְמַטָּה, וְכֵאֵן מְקוֹם לְמַנוּחָה. כִּיּוֹן
שֶׁעָשׂוּ אוֹתָם הָאֲמָנִים, הִרְאוּ לְמֶלֶךְ. כֶּךָ וַיִּבְיֵאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה,
בְּעַל הַבַּיִת, אִישׁ הָאֱלֹהִים. כִּיּוֹן שֶׁנִּשְׁלַם הַהִיכָל, הַזְמִינָה הַגְּבִירָה אֶת
הַמֶּלֶךְ לְהִיכָל, הַזְמִינָה אֶת בְּעֵלָה אֶתָּה, מִשּׁוֹם כֶּךָ וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה.

ומי שום שמששה הוא בעל הבית, מה כתוב? (שמות לג) ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה. משה שהוא בעל הבית עשה כך, מה שאין רשות לאיש אחר לעשות כך.

וידבר ה' אליו - דרָגה אחרת עליונה. ואז, בשעה שהזדמן משה להכנס, אז פתח ואמר, אדם כי יקריב מכם. מה אדם עושה כאן? אלא כשהתחברו שמש ולבנה כאחד, פתח ואמר אדם, ככתוב (חבקוק ג) שמש ירח עמד זבלה. עמד, ולא עמדו.

כי יקריב מכם - כאן נרמז, מי שיעשה עבודת קרבן השלם, שימצא זכר ונקבה. משמע שכתוב מכם, שימצא במראה שלכם. קרבן לה' - שמקריב הכל להאחז כאחד, למעלה ולמטה.

מן הבהמה - להראות אדם ובהמה הכל כאחד. מן הבקר ומן הצאן - אלו המרכבות הטהורות. שכיון שאמר מן הבהמה, יכול מן הכל, בין טהורות ובין טמאות? חזר ואמר מן הבקר ומן הצאן.

תקריבו את קרבנכם, קרבני היה צריך (לכתב)! מה זה קרבנכם? אלא בתחלה קרבן לה', ועכשו קרבנכם. קרבן לה' אדם. קרבנכם מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן, להראות יחוד מלמטה למעלה ומלמעלה למטה. מלמטה למעלה הינו קרבן לה'. מלמעלה למטה הינו קרבנכם.

למלה שיושב על הר עליון, למעלה למעלה, וכסא מתקן על אותו הר, ומלה עליון על הכל. אדם שמקריב דורון למלה, צריך לעלות מדרגה לדרגה עד שעולה מלמטה למעלה, למקום שהמלה יושב עליון על הכל, ואז יודעים שהרי מעלים דורון למלה, ואותו דורון הוא של המלה. יורד הדורון מלמעלה למטה, הרי יודעים שאותו דורון של המלה יורד מלמעלה לאהוב המלה שהוא למטה.

כך בתחלה, אדם עולה בדרגותיו מלמטה למעלה, ואז קרבן לה'. מן הבהמה מן הבקר, יורד בדרגותיו מלמעלה למטה, ואז זה קרבנכם. ומשום כך כתוב (שיר ה) אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי, הינו אדם וקרבן לה'. אכלו רעים, הינו מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן, ואז תקריבו את קרבנכם.

באו רבי יצחק ורבי יהודה ונשקוהו על ראשו. אמרו, ברוך הרחמן שזכינו לשמע את זה, וברוך הרחמן שלא נאבדו הדברים

הָלָלוּ בְּאוֹתוֹ זָקֵן. קָמוּ וְהִלְכוּ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ גִפְן אַחַת
נְטוּעָה בְּגִנָּה אַחַת.

פְּתַח אוֹתוֹ תִּינּוֹק וְאָמַר, אֶסְרִי לְגִפְן עִירָה וְלִשְׂרָקָה בְּנֵי אֶתוֹנוֹ. פְּסוּק
זֶה הוּא סוּד עֲלִיּוֹן. אֶסְרִי?! אֶסְרֵה הִיא צָרִיף לְכַתֵּב! עִירָה?! עִיר
הִיא צָרִיף לְכַתֵּב! אֲלֵא סוּד הוּא לְדַרְדְּקִים שֶׁהֵם בְּבֵית רֶבֶן לְהַשְׁמֵר
מֵאוֹתוֹ הַחֵץ שֶׁל עִיר, וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִכְלָל שָׁם י"ה.

וּבְמוֹ שֶׁכָּאֵן רְמוֹז הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, כִּף גַּם וְלִשְׂרָקָה, שׁוֹרֵק הִיא צָרִיף
לְכַתֵּב! נִכְלָל שָׁמָּה ו"ה. בְּנִי?! בֵּן הִיא צָרִיף לְכַתֵּב! שׁוֹרֵק,
כְּכַתוּב (יְרִמְיָה ב) וְאֲנֹכִי נֹטְעֵתִיךָ שׁוֹרֵק. בֵּן, כְּכַתוּב (זְכַרְיָה ט) בֵּן אֶתְנַתּוֹת.
לְמָה שׁוֹרֵקָה, וְלְמָה בְּנִי?

אֲלֵא, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ שֵׁם קָדוֹשׁ לְכַפּוֹת אֶת הָעִיר, כִּף גַּם יֵשׁ שֵׁם קָדוֹשׁ
לְכַפּוֹת כַּח אַחַר, שֶׁהוּא חֲמוּר, שֶׁאֲלֵמְלֵא הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ רְמוֹז
כָּאֵן, הֵיוּ מַחְרִיבִים עוֹלָם, י"ה בְּכַח זֶה, [ו"י"ה] ו"ה בְּכַח זֶה, לְשִׁמּוֹר
מֵהֵם אֶת הָעוֹלָם, וְלִשְׁמֹר אֶת הָאָדָם שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ בוֹ בְּעוֹלָם.

אֶסְרִי לְגִפְן, אִיזוֹ גִפְן? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְלְמָה נִקְרְאָת גִּפְן? אֲלֵא
מָה גִפְן לֹא מְקַבֵּלֶת עָלֶיהָ נְטִיעָה אַחֲרָת, כִּף גַּם כְּנֶסֶת
יִשְׂרָאֵל לֹא מְקַבֵּלֶת עָלֶיהָ אֲלֵא אֶת הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּמִשׁוֹם כְּנֶסֶת
יִשְׂרָאֵל נִכְפָּים לְפָנֶיהָ כָּל הַכּוֹחוֹת הָאַחֲרִים וְלֹא יְכוּלִים לְהִרְעוֹ וְלִשְׁלֹט
בְּעוֹלָם, וְלִכֵּן הִטִּיל הַכְּתוּב אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בִּינֵיהֶם בְּצַד זֶה וּבְצַד
זֶה. בְּנֵי אֶתְנּוֹ, שֶׁנֶּעְקַר מִשׁוֹם אוֹתוֹ שׁוֹרֵק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאֲנֹכִי
נֹטְעֵתִיךָ שׁוֹרֵק וְגו'.

כְּבֵס בֵּינָן לְבִשׁוֹ וְגו'. כְּבֵס?! כּוֹבֵס הִיא צָרִיף לְכַתֵּב! אֲלֵא כְּבֵס מִיּוֹם
שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וּמִיָּהוּ? זֶה מְלֶךְ הַמְּשִׁיחַ. בֵּינָן - צַד הַשְּׂמָאל.
וּבְדָם עֲנָבִים - צַד הַשְּׂמָאל, לְמַטָּה. וְעֵתִיד מְלֶךְ הַמְּשִׁיחַ לְשֹׁלֵט
לְמַעְלָה עַל כָּל הַכּוֹחוֹת הָאַחֲרִים שֶׁל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים
וּמִזְלוֹת, וְלִשְׁבֹר אֶת כָּחַם מְלַמְעָלָה וּמְלַמְטָה.

דְּבַר אַחַר כְּבֵס בֵּינָן לְבִשׁוֹ - כְּמוֹ הֵינָן הַזֶּה, מִרְאֵה שְׂמֹחָה, וְכֵלּוֹ
דִּין [לְעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת]. כִּף גַּם מְלֶךְ
הַמְּשִׁיחַ, יִרְאֶה שְׂמֹחָה לְיִשְׂרָאֵל, וְכֵלּוֹ דִּין לְעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת
כּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת. כְּתוּב (בְּרֵאשִׁית א) וְרוּחַ אֱלֹהִים מֵרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם,
זוֹ רוּחוֹ שֶׁל מְלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, וּמִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם הוּא רוּחַ לְבוֹשׁוֹ
בֵּינָן הָעֲלִיּוֹן.

ראה מה כתוב אחריו, חכלילי עינים מניין ולבן שנים מחלב. זה יין העליון, [שמרנה של התורה] של התורה שמרנה, ממנו שותה. ולבן שנים מחלב, שהרי התורה יין וחלב, תורה שבכתב ותורה שבעל פה.

כתוב (תהלים קד) ויין ישמח לבב אנוש [למה? משום שממקום של שמחה הוא בא, ומהו סוף הפסוק?] להצהיל פנים משמן, ודאי ממקום שנקרא שמן. בא ראה, שירת היין חדוה, הוא מקום שכל שמחה יוצאת ממנו, וסופו דין, מה הטעם? משום שסופו מקום כנוס של הכל, דין הוא, ובו נדון העולם, ולכן ראשית חדוה, וסוף דין. משום כך להצהיל פנים משמן, ממקום שכל חדוה יוצאת ממנו. ו**לחם** לבב אנוש יסעד, איזה לחם? אלא לחם סועד [סומד] את העולם. ואם תאמר שבו תלוי לבדו סעד העולם – לא כך, שהרי לילה בלי יום לא נמצא, ולא צריך להפרידם. ומי שמפרידם יתפרד מהחיים, והינו שכתוב (דברים ח) למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, משום שלא צריך להפריד.

ואם תאמר, דוד איך אמר ולחם לבב אנוש יסעד, הואיל ולא תלוי בו לבדו סעד כל העולם? אלא דיוק הדבר ולחם, וא"ו התוסף, כמו וה', ועל זה הכל נמצא כאחד.

בא ראה, מי שמברך על המזון, לא יברך על שלחן ריק, וצריך להמצא לחם על השלחן וכוס של יין בימין, מה הטעם? בשביל לקשר שמאל בימין, ולחם שיתברך מהם ולהתקשר בהם, ולהיות הכל קשר אחד, לברך את השם הקדוש כראוי. שהרי לחם נקשר ביין, ויין בימין, ואז הברכות שורות בעולם, והשלחן נתקן כראוי. **אמר** רבי יצחק, אלמלא לא הזדמנה לנו דרך זו אלא לשמע הדברים הללו – די לנו. אמר רבי יהודה, נאה הוא לתינוק זה שלא ידע כל זה, ואני פוחד עליו אם יתקיים בעולם משום זה. אמר רבי יצחק, ולמה? אמר לו, משום שתינוק זה יכול להסתכל במקום שאין רשות לאדם להסתכל בו, ואני פוחד עליו, שעת שלא יגיע לפרקו ישגיח ויסתכל ויענישו אותו.

שמע אותו התינוק. אמר, אני פוחד מענש לעולמים, שהרי בשעה שאבא הסתלק מן העולם, ברך אותי והתפלל עלי, וידעתי שזכות אבי תגן עלי. אמרו לו, ומי הוא אביך? אמר, [אין רבי יהודה]

בנו של רב המנונא הזקן. לקחו אותו והרפיבו אותו על כתפיהם שלשה מילין.

קראו עליו, (שופטים יד) מהאכל יצא מאכל ומעז יצא מתוק וגו'. אמר להם אותו תינוק, דבר בא לידיכם, פרושו אותו. אמרו לו, הקדוש ברוך הוא זמן לנו את דרך החיים, אמר אתה.

פתח ואמר, מהאכל יצא מאכל ומעז יצא מתוק, פסוק זה יש לנו בו סמך. מהאכל - זה צדיק, שכתוב (משלי יג) צדיק אכל לשבע נפשו. צדיק אוכל ודאי ונוטל הכל, למה? לשבע נפשו, לתת שבע לאותו מקום שנקרא נפש דוד. יצא מאכל - שאלמלא אותו צדיק לא יצא מזון לעולמים ולא יוכל העולם לעמד [בו]. ומעז יצא מתוק - זה יצחק שברך את יעקב (בראשית כז) בטל השמים ומשמני הארץ.

עוד, אף על גב שהכל אחד, אלולא תקף הדין הקשה, לא יצא דבש. מי הדבש? זו תורה שבעל פה, שכתוב (תהלים ט) ומתוקים מדבש ונפת צופים. ומעז - זו תורה שבכתב, שכתוב (שם כט) ה' עז לעמו יתן. יצא מתוק - זו תורה שבעל פה.

הלכו כאחד שלשה ימים, עד שהגיעו למבוי של הקיר של אמו. כיון שראתה אותו, סדרה את הבית, וישבו שם שלשה ימים אחרים. ברכו אותו והלכו, וסדרו דברים לפני רבי שמעון. אמר, ודאי ירשת התורה ירש, ואלמלא זכות אבות יענש מלמעלה. אבל הקדוש ברוך הוא לאותם שהולכים אחר התורה, יורשים אותה הם ובניהם לעולמים. זהו שכתוב (ישעיה נט) ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך וגו'.

זבולין לחוף ימים ישכן והוא לחוף אגית וירכתו וגו'. רבי אבא פתח, (תהלים מה) חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך. וכי זה הוד והדר לחגר כלי זין ולהזדרז בזה? מי שמשתדל בתורה ועורך קרב בתורה ומזרז עצמו בה - זהו שבח [של רבונן], זהו הוד והדר, ואתה אומר חגור חרבך?

אלא ודאי שעקר הדבר, אות ברית הקדש נתן הקדוש ברוך הוא ורשם אותו בכני אדם כדי שישמרו אותו ולא יפגמו אותו בפגם את רשם המלך הזה, ומי שפוגם אותו, הרי עומדת נגדו (ויקרא כו) חרב נקמת נקם ברית, לנקם נקמת הברית הקדוש שנרשם בו, והוא פוגם אותו.

ומי שרוצה לשמר מקום זה, יזדרז ויתקן עצמו וישים כנגדו בשעה שהיצר תוקף אותו את החרב שעומדת על הירך, להפריע ממי שפוגם מקום זה, ואז חגור חרבך על ירך גבור. גבור הוא, וגבור נקרא. ועל כך הודך והדרך.

דבר אחר חגור חרבך על ירך גבור – מי שיוצא לדרך, יתקן עצמו בתפלה של רבנו ויזדרז בצדק הזה, חרב עליונה, בתפלה ובקשות עד שלא יצא לדרך, כפתיב (תהלים פה) צדק לפניו יהלך וישם לדרך פצמיו.

בא ראה, זבולון תמיד יצא לדרכים ולשבילים וערך קרבות, והזדרז בחרב העליונה הזו בתפלה ובקשות עד שלא יצא לדרך, ואז נצח את העמים והתגבר עליהם. ואם תאמר, יהודה הרי נתקן לזה לערך קרבות ותקונים בחרב הזו, למה זבולון?

אלףא. בא ראה, שנים עשר השבטים הללו, כלם תקון של המלכה הם. שני תקונים של נקבות אמר שלמה בשיר השירים, אחד לרועה העליון – יובל, ואחד לכלה – שנת השמטה. תקון אחד למעלה, ותקון אחד למטה. גם מעשה בראשית הוא כך, בשני המקומות הללו. מעשה אחד למעלה, ומעשה אחד למטה, ולכן נפתחה התורה בב', מעשה שלמטה כמעשה שלמעלה. זה עושה עולם העליון, וזה עושה עולם התחתון. כמו זה.

שני תקונים של נקבות אמר שלמה, אחד למעלה ואחד למטה. אחד למעלה – בתקון עליון של השם הקדוש. אחד למטה – בתקון תחתון כמו שלמעלה.

בא ראה, אשרי חלקו של יעקב הקדוש שזכה לזה. והרי נתבאר, מיום שנברא העולם לא נמצאה מטה שלמה כמו מטתו של יעקב, ובשעה שרצה להסתלק מן העולם, אז היה שלם בכל צדדיו. אברהם מימינו, יצחק משמאלו, הוא באמצע, שכינה לפניו. כיון שראה יעקב את זה, קרא לבניו ואמר להם האספו, כדי שימצא תקון שלמעלה ושלמטה.

בא ראה את סוד הדבר. שני תקונים נמצאו שם, אחד עליון ואחד תחתון, שיהיה הכל שלם כראוי. תקון עליון, תקון נסתר ונגלה, שהרי תקון של היובל הוא, אותו שאמר שלמה בשיר השירים, כמו שאמרנו, הראש הנסתר שלא התגלה כאן ולא יפה

לגלותו. הזרועות והגוף התגלו, והם ידועים. שוקים נסתרו ולא התגלו. מה הטעם? משום שנבואה לא שורה כי אם בארץ הקדושה, ותקון זה נסתר ונגלה.

תקון אחר למטה – תקון הכלה שאמר שלמה בשיר השירים, זהו תקון שהתגלה יותר, ותקון זה בשנים עשר שבטים, שהם תחתיה, ותקון הגוף שלה.

פתח רבי אבא ואמר, (מלכים-א ז) ויעש את הים מוצק וגו'. וכתוב עמד על שני עשר בקר שלשה פנים צפונה ושלשה פנים ימה ושלשה פנים נגבה וגו' והים עליהם מלמעלה וגו'. וכתוב ואת הבקר שנים עשר תחת הים [וגו']. עמד על שני עשר בקר, כך הוא ודאי, שהים הזה מתקן בשנים עשר בשני עולמות, בשנים עשר למעלה מרכבות ממנות למעלה בשנים עשר, למטה שנים עשר שבטים. כיון שראה יעקב את התקון העליון וראה שכונה עומדת מולו, רצה להשלים תקוניה. קרא לשנים עשר בניו, ואמר להם האספו, התקינו עצמכם להשלים את האמונה.

בא ראה, שנים עשר שבטים בארבעה דגלים בארבעה צדדים, שלשה פונים צפונה, ושלשה פונים ימה, ושלשה פונים נגבה, ושלשה פונים מזרחה, והים עליהם. וכך הוא ודאי, שלשה שבטים לכל צד, לארבעה רוחות העולם, ושלשה שבטים לזרוע ימין, ושלשה שבטים לזרוע שמאל, ושלשה שבטים לירך ימין, ושלשה שבטים לירך שמאל, וגוף השכינה עליהם. זהו שפתוב והים עליהם.

מה הטעם שלשה שבטים לזרוע ושלשה שבטים לירך וכן לכל? אלא סוד הדבר – שלשה קשרים הם בזרוע ימין, ושלשה בשמאל, ושלשה בירך ימין, ושלשה קשרים בירך שמאל. נמצאו שנים עשר קשרים לארבעה צדדים, והגוף עליהם. נמצאו שנים עשר עם הגוף כמו שלמעלה. מנין לנו? שפתוב (בראשית מט) כל אלה שבטי ישראל שנים עשר, וזאת, משום שבה השתלם החשבון, כמו שנאמר והים עליהם מלמעלה.

שבועה עיני ה' (זכריה ז) – הם שבועה עיני העדה, שבועים סנהדרין. שערוותיה, כמו שכתוב (במדבר ב) כל הפקודים למחנה יהודה מאת אלה וגו'. כל הפקודים למחנה ראובן, וכן לכלם.

וְאִם תֹּאמַר, בְּמִצְרַיִם בְּהִסְתַּלְקוֹת יַעֲקֹב מִהָעוֹלָם, שְׁנַמְצָאָה שְׁלֵמוֹת בְּאוֹתָהּ שְׁעָה, כֹּל זֶה אֵיפֹה הוּא? וְדַאי שְׁבָעִים נַפְשׁוֹת הָיוּ, וְכֹל אוֹתָם שְׁהוּלִידוֹ בְּשִׁבְעַת עֶשְׂרֵה שָׁנִים שְׁאִין לָהֶם חֲשִׁבוֹן, כְּכַתוּב (שְׁמוֹת א) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצֻמוּ בְּמַאֲד מְאֹד, וְכַתוּב (תְּהִלִּים מ) עֲצֻמוֹ מִשְׁעָרוֹת רֵאשִׁי. אֲשֶׁרֵי חֲלָקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם, שֶׁהוּא הַשְׁתֵּלֵם לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְדַאי כִּן הוּא, אָבֵל בְּתַקוּן הָעֲלִיּוֹן שֶׁל הַיּוֹבֵל אֵיךְ נִמְצָא כֹל זֶה? אָמַר לוֹ, אֲרִיָּה, כִּיּוֹן שְׁסֻדֵּר רַגְלָיו לְהַכְנִס לְכַרְם, מִיָּהוּ שְׁיִכְנִס עִמּוֹ?

סדר הלימוד ליום יז כסלו [יום 76 בשנה]

פְּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (איוב כג) וְהוּא בְּאֶחָד וּמִי יִשְׁכַּנּוּ וְנִפְשׁוּ אֹתָהּ וַיַּעַשׂ. זֶה תִּקּוֹן הָעֲלִיּוֹן הַזֶּה, הוּא הַכֹּל אֶחָד, לֹא הָיָה בּוֹ פְּרוּד פְּתַח־תּוֹן הַזֶּה, שֶׁהָרִי כְּתוּב (בראשית ב) וּמִשָּׁם יִפְרָד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים. וְאֵף עַל גַּב שֵׁישׁ בּוֹ פְּרוּד, כְּשִׁיתְּבוֹנְנוּ בְּדִבְרֵי, הַכֹּל עוֹלָה לְאֶחָד.

אֲבָל תִּקּוֹן הַיּוֹבֵל הַזֶּה עוֹמֵד עַל שְׁנַיִם עָשָׂר, כְּמוֹ הַתְּחַתּוֹן הַזֶּה, וְאֵף עַל גַּב שֶׁהוּא אֶחָד, הָאֶחָד הַזֶּה מְשָׁלִים לְכֹל צַד, בְּצַד זֶה וּבְצַד זֶה. אוֹתָם שֵׁשָׁה צְדָדִים עֲלִיּוֹנִים הֵם שְׁנַיִם עָשָׂר, שְׁכָל אֶחָד מִלּוֹה לַחֲבָרוֹ וְנִכְלָל מִמֶּנּוּ, וְנִמְצָאוּ שְׁנַיִם עָשָׂר, וְהַגּוֹף וְהַכֹּל עוֹמֵד עַל שְׁנַיִם עָשָׂר. מִי הַגּוֹף? זֶה יַעֲקֹב, וְהָרִי נִתְבָּאֵר, אֲלֵא רֹאשׁ וְגוֹף בְּאֶחָד עוֹמְדִים.

עוֹד שְׁנַיִם עָשָׂר – שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים שֶׁל זְרוּעַ יְמִין, חֶסֶד חֶסֶדִים. שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים שֶׁל זְרוּעַ שְׂמָאל, גְּבוּרָה גְּבוּרוֹת. שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים בִּיְרֵךְ יְמִין, נְצִיחַ נְצִיחִים. שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים בִּיְרֵךְ שְׂמָאל, הוֹד הַיְהוּדוֹת – הָרִי שְׁנַיִם עָשָׂר. וְהַגּוֹף עוֹמֵד עֲלֵיהֶם – הָרִי שְׁלֹשָׁה עָשָׂר. עוֹד, בְּשֵׁלֶשׁ עָשָׂר מְדוֹת הַתּוֹרָה מִתְּפָרֶשֶׁת, וְהַכֹּל אֶחָד, מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה בִּיחּוּד, עַד אוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁעוֹמֵד עַל פְּרוּד.

שְׁבַעַה עֵינַיִם עֲלִיּוֹנִים, אֵלֶּה שְׁכָתוּב (זכריה ד) עֵינַי ה' הִמָּה מְשׁוֹטְטִים, זְכָרִים, שֶׁהָרִי זֶהוּ מְקוֹם שֶׁל זְכָר הוּא. כָּאֵן עֵינַי ה' מְשׁוֹטְטוֹת, בְּתִקּוֹן הַשְּׂכִינָה לְמַטָּה, מְקוֹם שֶׁל הַנְּקִבָה [עוֹמְדָת]. שְׁבַע עֵינַיִם עֲלִיּוֹנוֹת כְּנֻגַד זֶה שְׁכָתוּב לָךְ ה' הַגְּדֵלָה וְהַגְּבוּרָה וְגו'. מְקוֹם זֶה מְשָׁלִים לְכֹל צַד.

עוֹד הַשְּׁעָר, כְּכָתוּב (תהלים קו) מִי יִמְלֵל גְּבוּרוֹת ה'. זֶהוּ שְׁכָתוּב (שם מ) עֲצָמוֹ מִשְׁעָרוֹת רֹאשִׁי. וְכָתוּב (איכה ג) חֶסֶדִי ה' כִּי לֹא תִמְנּוּ וְגו'. וְתִקּוֹנֵי אֵלֶּי הַתְּעָלוּ [מְמָקוֹם] לְמָקוֹם אַחֵר. וְאֵף עַל גַּב שְׁכָאֵן נֹאמַר יוֹתֵר, וְעָלָה בְּמִשְׁקַל עֲלִיּוֹן וְתַחֲתוֹן, וְשִׁלְמָה הַמֶּלֶךְ אֶמְרָם וְהַצְּטָרְכָנוּ לְפָרְשָׁם. אֲשֶׁרִי חֲלַקְמָם שֶׁל הַצְּדִיקִים יוֹתֵר, שִׁיּוֹדְעִים דְּרָךְ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכָאֵן הַכֹּל הַתְּגָלָה לִיּוֹדְעֵי מְדוֹת.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זְבוּלָן וַיִּשְׁשָׁכֵר תְּנַאי עָשׂוּ. אֶחָד יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, וְאֶחָד יוֹצֵא וְעוֹשֶׂה מְסָחֵר, וְתוֹמֵךְ בִּישְׁשָׁכֵר, שְׁכָתוּב

(משלי ג) ותמכיה מאשר. והיה פורש לימים לעשות מסחר, וחלקו כן היה, שהרי הים היה ירשתו. ולכן קורא לו ירף. דרך הירף לצאת ולהכנס. זהו שפנתוב (דברים לג) שמח זבולן בצאתו ויששכר באהליה. לחוף ימים ישכן – באותם יורדי הים לעשות מסחר. לחוף ימים – אף על גב שים אחד היה בירשתו, בשני ימים הוא שורה.

רבי יוסי אמר, כל שאר הימים היו מחפשים סחורה בים שלו. והוא לחוף אגנית, מקום ששם נמצאות כל האניות לעשות סחורה. וירכתו, אמר רבי חזקיה, ירכתו מגיעה עד גבול צידון, ותחום שלו נפרד עד אותו מקום, וסחורה של כל בעלי הסחורה סוככים, ושבים בסחורתם לאותו מקום.

רבי אחא אמר, כתוב (ויקרא ב) ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך על כל קרבנה תקריב מלח. וכי למה מלח? אלא משום שהוא ממרק ומבשם את המר לתת לו טעם, ואם לא היה [משום] מלח, לא יכול העולם לסבל את המר. זהו שפנתוב (ישעיה כו) כי כאשר משפטיו לארץ צדק למדו ישבי תבל. וכתוב (תהלים פט) צדק ומשפט מכון כסאך.

ומלח היא ברית שהעולם עומד בו, שפנתוב (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת. ולכן נקרא ברית אלהיך, ונקרא ים המלח, והים נקרא על שמו.

רבי חייא אמר, כתוב (תהלים יא) כי צדיק ה' צדקות אהב, זה המלח בים [במים], ומי שמפרידם גורם לעצמו מיתה, לכן כתוב לא תשבית מלח, שהרי זה לא הולך בלי זה.

אמר רבי אחא, ים אחד הוא, ונקרא ימים. אלא יש מקום בים שהוא מים צלולים, ויש מקום שבו מים מתוקים, ויש מקום בו מים מרים, ולכן קוראים ימים, ועל זה לחוף ימים. אמר רבי אבא, כל שבט ושבט וכל אחד ואחד קשר אחד מאותם קשרים שמתחברים בגוף.

רבי אבא היה יושב לילה אחד, וקם לעסק בתורה. עד שהיה יושב, בא רבי יוסי והכה בפתח. אמר, בתבת השרים מצויים תכשיטים.

ישבו ועסקו בתורה. בין כך קם בן המארח וישב לפניהם. אמר להם, מה שפנתוב (יהושע ב) והחיתתם את אבי ואת אמי וגו',

וְכָתוּב וַנִּתְּתָם לִי אוֹת אֲמַת, מָה רָצְתָה מֵהֶם? אָמַר רַבִּי אֲבָא, יָפָה שְׂאֵלֶת, אֲבָל אִם שָׁמַעְתָּ דָּבָר – אָמַר בְּנִי. אָמַר, עוֹד שְׂאֵלָה, שֶׁהָרִי הֵם נִתְּנוּ לָהּ מָה שְׂלָא רָצְתָה מֵהֶם, שֶׁכָּתוּב אֵת תִּקְוַת חוּט הַשָּׁנִי הַזֶּה תִּקְשְׂרֵי בְּחֵלוֹם וּגּוֹ'.

אַףֹּא כִּךְ לְמַדְנּוּ, הִיא רָצְתָה סִימָן חַיִּים, שֶׁכָּתוּב וְהִחַיִּיתֶם אֵת אֲבִי וּגּוֹ', וְאֲמַרְהָ, סִימָן חַיִּים אֵינוֹ שׁוֹרָה אֶלָּא בְּאוֹת אֲמַת, וּמֵהִי אוֹת אֲמַת? זוֹ אוֹת ו', מִשׁוּם שֶׁבּו שְׂרוּיִים חַיִּים. כִּךְ לְמַדְנּוּ, סִימָן שֶׁל מִשָּׁה בִקְשָׁה, וְהֵם לָמָּה נִתְּנוּ לָהּ תִּקְוַת חוּט הַשָּׁנִי?

אַףֹּא, הֵם אָמְרוּ, מִשָּׁה הָרִי הִסְתַּלַּק מִן הָעוֹלָם, שֶׁהָרִי הִתְכַּנֵּס הַשְּׁמַשׁ, וְהָרִי הִגִּיעַ זְמַן הַלְּבָנָה לְשֵׁלֵט, סִימָן שֶׁל הַלְּבָנָה יֵשׁ לָנוּ לְתַת לָךְ, וּמֵהוּ? תִּקְוַת חוּט הַשָּׁנִי הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שִׁיר ד) כְּחוּט הַשָּׁנִי שֶׁפְּתוּתִיךְ. סִימָן שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ יְהִיָּה אֶצְלֶךָ, מִשׁוּם שֶׁכָּעַת שֶׁלְטוֹן הַלְּבָנָה. קָמוּ רַבִּי אֲבָא וְרַבִּי יוֹסִי וּנְשָׁקוּהוּ. אָמְרוּ, וְדַאי עֲתִיד אֲתָה לְהִיּוֹת רֹאשׁ יְשִׁיבָה אוֹ אִישׁ גְּדוֹל בְּיִשְׂרָאֵל, וּמֵיְהוּ? רַבִּי בּוֹן.

עוֹד שָׂאֵל וְאָמַר, כָּל בְּנֵי יַעֲקֹב שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים, הִסְתַּדְּרוּ לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְמַעְלָה, לָמָּה הַקְּדִים בְּבִרְכוֹת אֵת זְבוּלוֹן לִישָׁשְׁכָר תְּמִיד, וְהָרִי יִשָּׁשְׁכָר הַשְּׁתַדְּלוּתוֹ בַּתּוֹרָה, וְתוֹרָה מְקַדֶּימָה בְּכָל מְקוֹם? לָמָּה הַקְּדִים אֵת זְבוּלוֹן בְּבִרְכוֹת? אָבִיו הַקְּדִים אוֹתוֹ?

אַףֹּא זְבוּלוֹן זָכָה עַל שֶׁהוֹצִיא פֶת מִפִּיּו וַנִּתֵּן לְפִיּו שֶׁל יִשָּׁשְׁכָר, מִשׁוּם כִּךְ הַקְּדִימוּ בְּבִרְכוֹת. מִכָּאֵן לְמַדְנּוּ, מִי שֶׁסּוּעַד אֵת בְּעַל הַתּוֹרָה, נוֹטֵל בְּרִכּוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שְׁזוֹכָה לְשָׁנֵי שְׁלֹחַנוֹת, מָה שְׂלָא זוֹכָה בֵּן אָדָם אַחֵר. זוֹכָה לְעֶשֶׂר שִׁיתְּבָרֵךְ בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְזוֹכָה לְהִיּוֹת לוֹ חֵלֶק בְּעוֹלָם הַבָּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב זְבוּלוֹן לְחוּף יַמִּים יִשְׁכֵּן וְהוּא לְחוּף אֲנִית. כִּיּוֹן שֶׁכָּתוּב לְחוּף יַמִּים, אִז לָמָּה וְהוּא לְחוּף אֲנִית? אֶלָּא לְחוּף יַמִּים – בְּעוֹלָם הַזֶּה, לְחוּף אֲנִית – בְּעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קד) שֵׁם אֲנִיתוֹ יִהְלָכוֹן וּגּוֹ'. שֵׁשׁ הוּא שֶׁפַע הָעוֹלָם הַבָּא.

פְּתַח וְאָמַר, (שִׁיר ה) הַשְּׁבַעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם אִם תִּמְצְאוּ אֵת דוֹדֵי מָה תִּגִּידוּ לוֹ שְׁחוּלַת אֶהְבֶּה אָנִי. וְכִי מִי קָרוֹב לְמִלְךָ כְּמוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא אוֹמְרַת, אִם תִּמְצְאוּ אֵת דוֹדֵי מָה תִּגִּידוּ לוֹ? אֶלָּא בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם אֵלוֹ הֵם נִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים, שֶׁהֵם תְּמִיד קָרוֹבִים לְמִלְךָ, וּמוֹדִיעִים לְמִלְךָ בְּכָל יוֹם אֵת עֶסְקֵי הַגְּבִירָה.

שָׁבָךְ לְמִדְנֹה, בְּשַׁעַה שֶׁהַנְּשֵׁמָה יוֹרֶדֶת לְעוֹלָם, כְּנִסְתַּ יִשְׂרָאֵל נִכְנָסֶת עֲלֶיהָ בְּקִיּוֹם שָׁל שְׁבוּעָה, שֶׁתִּגִּיד לְמַלְךְ וְתוֹדִיעַ לוֹ אֶהְבְּתָה אֵלָיו, כְּדִי לְהִתְפַּיֵס עִמּוֹ.

וּבַמָּה? מִשׁוֹם שְׁחִיּוּב עַל בֶּן אָדָם לִיַּחַד אֶת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ בְּפֶה, בְּלֵב וּנְפֶשׁ, וְלִקְשֹׁר הַכֹּל כְּשֶׁלְּהִבַּת הַקְּשׁוּרָה בְּגַחְלַת, וּבְאֹתוֹ הַיַּחֲדוּד שְׁעוֹשָׂה, גּוֹרֵם לְפִיִּס הַמְּלֶךְ עִם הַגְּבִירָה, וּמוֹדִיעַ לְמַלְךְ אֶהְבְּתָה אֵלָיו.

דָּבָר אַחַר כְּנֹת יְרוּשָׁלַיִם – אֵלֹהֵי שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים, שֶׁשָּׁנִינוּ, יְרוּשָׁלַיִם עוֹמְדָת עַל שְׁנַיִם עָשָׂר הָרִים. וּמִי שֶׁאָמַר עַל שְׁבָעָה, לֹא אָמַר לְהַשְׁלִים שְׁלֵמוֹת. וְאִף עַל גֵּב שֶׁהַכֹּל אֶחָד, שֵׁישׁ שְׁבָעָה וַיִּשׂ אַרְבָּעָה וַיִּשׂ שְׁנַיִם עָשָׂר, וְהַכֹּל אֶחָד.

וְדַאִי עַל שְׁנַיִם עָשָׂר הָרִים עוֹמְדָת, שְׁלֹשָׁה הָרִים לְצַד זֶה, וּשְׁלֹשָׁה הָרִים לְצַד זֶה, וְכֵן לְאַרְבַּע זְוִיּוֹת, וְאִזּוֹ נִקְרָאת חֲתִיָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל י) הִיא הַחֲתִיָּה אֲשֶׁר רָאִיתִי תַּחַת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. וְאֵלֶּה נִקְרָאוֹת כְּנֹת יְרוּשָׁלַיִם, מִשׁוֹם שֶׁעוֹמְדָת עֲלֵיהֶן, וְהֵן מְעִידוֹת עֲדוֹת לְמַלְךְ עַל כְּנִסְתַּ יִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שְׁכָתוּב (תהלים קכב) שְׁבָטֵי יְהוָה עֲדוֹת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה'. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֲשֶׁרֵי חֲלָקֵם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שִׁיּוּדְעִים דְּרַכֵּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, עֲלֵיהֶם כְּתוּב (דברים יד) כִּי עִם קְדוֹשׁ אֶתָּה לֵה' אֱלֹהֶיךָ וּבָךְ בָּחַר ה' וְגו'.

יִשְׁשַׁכָּר חֲמֹר גָּרָם רַבֵּץ בֵּין הַמְּשַׁפְּתִים. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְכִי יִשְׁשַׁכָּר נִקְרָא חֲמֹר? אִם מִשׁוֹם שֶׁהַשְּׁתַדֵּל בַּתּוֹרָה, נִקְרָא לוֹ סוֹס אוֹ אַרְיָה אוֹ נֶמֶר, לְמָה חֲמֹר? אֵלֶּה אֲמָרוּ, מִשׁוֹם שֶׁחֲמֹר נוֹשֵׂא מִשָּׂא, וְלֹא בּוֹעֵט בְּאֲדוֹנָיו כְּמוֹ שֶׁאֵר הַבְּהֵמוֹת, וְאִין בּוֹ גְּסוֹת הָרוּחַ, וְלֹא חוֹשֵׁשׁ לְשָׁכַב בְּמִקּוֹם מְתַקֵּן. אִף כֵּן יִשְׁשַׁכָּר, שֶׁהַשְּׁתַדֵּלוֹתוֹ בַּתּוֹרָה, נוֹטֵל מִשָּׂא הַתּוֹרָה, וְלֹא בּוֹעֵט בְּקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאִין בּוֹ גְּסוֹת הָרוּחַ, כְּמוֹ הַחֲמֹר שֶׁלֹּא חוֹשֵׁשׁ לְכַבּוּדוֹ אֵלֶּה לְכַבּוּד רַבּוֹנוֹ [רַבּוֹ]. רַבֵּץ בֵּין הַמְּשַׁפְּתִים, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרְנוּ (אבות פ"ו) וְעַל הָאָרֶץ תִּישָׁן, וְחַיֵּי צַעַר תַּחֲתֶיהָ, וּבַתּוֹרָה אֶתָּה עֹמֵל.

דָּבָר אַחַר יִשְׁשַׁכָּר חֲמֹר גָּרָם רַבֵּץ וְגו' – פֶּתַח וְאָמַר, (תהלים כז) לְדוֹד ה' אֹרֵי וַיִּשְׁעֵי מִמִּי אִירַע ה' מְעוֹז חַיֵּי מִמִּי אֶפְחָד. כְּמָה חֲכִיבִים הֵם דְּבָרֵי הַתּוֹרָה, כְּמָה חֲכִיבִים אוֹתָם שֶׁמְשַׁתְּדֵלִים בַּתּוֹרָה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁכֹּל מִי שֶׁמְשַׁתְּדֵל בַּתּוֹרָה, לֹא פּוֹחַד מִפְּגַעֵי

העולם, שמור הוא למעלה, שמור הוא למטה. ולא עוד, אלא שכופת כל פגעי העולם ומוריד אותם לעמק תהום רבה.

בא ראה, בשעה שנכנס הלילה, הפתחים נסתמים, וכלבים וחרמורים שורים ומשוטטים בעולם, ונתנת רשות להשחית, וכל בני העולם ישנים במטותיהם, ונשמות הצדיקים עולות להתענג למעלה. כשמתעוררת רוח צפון ונחלק הלילה, התעוררות קדשה מתעוררת בעולם, וזה נאמר בכמה מקומות.

אשרי חלקו של אותו אדם שעומד באותה שעה ומשתדל בתורה. כיון שהוא פותח בתורה, את כל אותם המינים הרעים הוא מכניס לנקב תהום רבה, וכופת את החמור, ומורידו בשרים שפתת העפר של זהמת הקשר.

משום כך יששכר, שהשתדלותו בתורה, כופת את החמור ומוריד אותו מאותו גרם המעלות, שהוא עולה להזיק לעולם, ושם מדורו בין המשפתיים, בין זהמת השרים שבעפר.

בא ראה מה כתוב, וירא מנחה פי טוב ואת הארץ פי נעמה ויט שכמו לסבל ויהי למס עבד. וירא מנחה פי טוב - זו תורה שבכתב. ואת הארץ פי נעמה - זו תורה שבעל פה. ויט שכמו לסבל - לסבל על התורה ולדבק בה ימים ולילות. ויהי למס עבד - להיות עובד את הקדוש ברוך הוא ולדבק בו ולהתיש את עצמו בה.

רבי שמעון ורבי יוסי ורבי חייא היו הולכים מהגליל העליון לטבריה. אמר רבי שמעון, גלך ונשתדל בתורה, שכל מי שידע להשתדל בתורה ולא משתדל - מתחייב בנפשו, ולא עוד, אלא נותנים עליו על הארץ ושעבוד רע, שכתוב ביששכר ויט שכמו לסבל. מה זה ויט? סטה, כמו שנאמר (שמואל א-ח) ויטו אחרי הבצע. מי שסוטה דרכו ועצמו שלא לסבל על תורה, מיד ויהי למס עבד.

פתח רבי שמעון ואמר, (משלי ח) להנחיל אהבי יש ואצרתיהם אמלא. אשריהם בני העולם, אותם שמשתדלים בתורה, שכל מי שמשתדל בתורה, נאָהב למעלה ונאָהב למטה, ויורש בכל יום ירשת העולם הבא. זהו שכתוב להנחיל אהבי יש. מה זה יש? זהו עולם הבא שלא פוסקים מימיו לעולמים ונוטל שכר טוב עליון שלא זוכה בו אדם אחר, ומיהו? יש. ומשום כך רמז לנו בשמו של יששכר

שְׁהִשְׁתַּדַּל בַּתּוֹרָה - יֵשׁ שָׂכָר. זֶהוּ שָׂכָר שֶׁל אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים
בַּתּוֹרָה, י"ש.

פְּתוּב (דניאל ז) חֲזָה הָיִית עַד דֵּי כְרִסְוֹן רַמְיֹו וְעֵתִיק יוֹמִין יְתָב וְגוֹ' חֲזָה
הָיִית עַד דֵּי כְרִסְוֹן רַמְיֹו - כְּשֶׁנֶּחְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שְׁנֵי כִסְאוֹת
נָפְלוּ, שְׁנַיִם לְמַעְלָה וּשְׁנַיִם לְמַטָּה. שְׁנַיִם לְמַעְלָה, כִּי הִתְרַחֲקָה
הַתְּחִתּוֹנָה מֵהָעֲלִיוֹנָה. כִּסֵּא שֶׁל יַעֲקֹב הִתְרַחַק מִכִּסֵּא דָוִד, וְכִסֵּא דָוִד
נָפַל. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (איכה ב) הַשְּׁלִיף מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ. שְׁנֵי כִסְאוֹת לְמַטָּה -
יְרוּשָׁלַיִם, וְאוֹתָם בְּעֲלֵי הַתּוֹרָה. וְהַכִּסְאוֹת שֶׁלְמַטָּה כְּמוֹ הַכִּסְאוֹת
שֶׁלְמַעְלָה, בְּעֲלֵי הַתּוֹרָה, הֵינּוּ כִסֵּא שֶׁל יַעֲקֹב. יְרוּשָׁלַיִם הֵינּוּ כִסֵּא שֶׁל
דָוִד. וְעַל זֶה פְּתוּב עַד דֵּי כְרִסְוֹן, וְלֹא כִסֵּא. כִּסְאוֹת רַבִּים נָפְלוּ, וְכֻלָּם
לֹא נָפְלוּ אֶלָּא מֵעֲלִבּוֹנָה שֶׁל תּוֹרָה.

בֵּא רָאָה, כְּשֶׁאוֹתָם צְדִיקֵי אֲמַת מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, כָּל אוֹתָם כַּחוֹת
שְׂאָר הָעַמִּים, שֶׁל שְׂאָר הַחַיִּלוֹת, כָּל הַחַיִּלוֹת שֶׁלָּהֶם נִכְפִּים וְלֹא
שׁוֹלְטִים בְּעוֹלָם, וְיִשְׂרָאֵל [וְיִשׂ] מְזַמְנִים עֲלֵיהֶם לְהַעֲלוֹתָם עַל הַכֹּל.
וְאִם לֹא, חֲמוֹר גּוֹרֵם לְיִשְׂרָאֵל לְלַכֵּת לַגְּלוּת וְלִפְלֹא בֵּין הָעַמִּים וְלִשְׁלֹט
עֲלֵיהֶם, וְכָל זֶה לְמָה? מִשׁוּם וַיֵּרָא מְנַחֵה כִּי טוֹב, וּמִתְקַן לְפָנָיו, וְיִכּוֹל
לְהַרְוִיחַ בַּגְּלָלָה כְּמָה טוֹבוֹת וְכְמָה כְּסוּפִים, וְהִטָּה דְרָכּוֹ שֶׁלֹּא לְסַבֵּל
עַל תּוֹרָה, מִשׁוּם כֶּף וַיְהִי לְמַס עֶבֶד.

פְּתוּב (שיר ז) הַדּוּדָאִים נִתְּנוּ רִיחַ וְעַל פְּתַחֲנֵנוּ כָּל מְגָדִים חֲדָשִׁים גַּם
יְשָׁנִים וְגוֹ'. הַדּוּדָאִים נִתְּנוּ רִיחַ - [הַדּוּדָאִים] אֵלוֹ אוֹתָם
שֶׁמֶצֶא רְאוּבֵן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ל) וַיִּמְצָא דוּדָאִים בַּשָּׂדֶה, וְלֹא
הִתְחַדְּשׁוּ דְבָרֵי תּוֹרָה אֶלָּא עַל יְדֵיו בְּיִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּמִבְּנֵי
יִשְׂשָׁכָר יוֹדְעֵי בִינָה לְעֵתִים וְגוֹ'.

וְעַל פְּתַחֲנֵנוּ כָּל מְגָדִים - הֵם גָּרְמוּ לְהִיּוֹת עַל פְּתַחֲנֵנוּ, עַל פְּתַחֵי בְּתֵי
כְּנִסְיֹוֹת וּבְתֵי מְדַרְשׁוֹת, כָּל מְגָדִים. חֲדָשִׁים גַּם יְשָׁנִים - כְּמָה
דְּבָרִים חֲדָשִׁים וְעֵתִיקִים שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁהִתְגַּלּוּ עַל יְדֵיהֶם, לְקָרֵב אֶת
יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שֶׁלְמַעְלָה. זֶהוּ שְׁפָתוֹב לְדַעַת מַה יַעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל.

דוּדֵי צְפִנְתִּי לָךְ (שיר ז) - מִכָּאֵן לְמַדְנֹו, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדַּל בַּתּוֹרָה
כְּרָאוּי וַיּוֹדַע לְחַדֵּשׁ דְּבָרִים וּלְחַדֵּד דְּבָרִים כְּרָאוּי, אוֹתָם
הַדְּבָרִים עוֹלָיִם עַד כִּסֵּא הַמְּלָךְ, וְכִנְסַת יִשְׂרָאֵל פּוֹתַחַת לָהֶם שְׁעָרִים
וְגוֹנְזֹת אוֹתָם. וּבְשַׁעַה שֶׁנִּכְנַס הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַשְׁתַּעֲשַׁע עִם
הַצְּדִיקִים בְּגֵן עֵדֶן, מוֹצִיאָה אוֹתָם לְפָנָיו, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְסַתְּכָל

בהם ושמח. אז הקדוש ברוך הוא מתעטר בעטרות עליונות ושמח בגבירה. זהו שכתוב חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך. ומאותה שעה דבריו כתובים בספר, זהו שכתוב (מלאכי ג) ויכתב ספר זכרון לפניו.

אשרי חלקו של מי שמשתדל בתורה כראוי, אשריו בעולם הזה ואשריו בעולם הבא. עד כאן שלטון יהודה, זרוע שנכללת בכל, בכח של כל הצדדים, שלשה קשרים של הזרוע להתגבר על הכל.

דן ידין עמו כאחד שבטי ישראל. רבי חייא אמר, פסוק זה כף יש לו לומר, דן ידין לשבטי ישראל, או דן ידין לשבטי ישראל כאחד. מהו דן ידין עמו, ואחר כך כאחד שבטי ישראל? אלא דן, הוא שכתוב בו (במדבר י) מאסף לכל המחנות, שהוא ירך שמאל, והולך בסוף.

בא ראה, כיון שיהודה וראובן נוסעים, הלויים והארון פורשים דגלים, ונוסע דגל אפרים שהוא למערב. ירך ימין נוסעת מחליות המדה. ואם תאמר, זבולון שהוא נכנס ויוצא, שכתוב בו (דברים ג) שמח זבולן בצאתה, וכתוב וירכתו וגו'. אלא ודאי יהודה נכלל מהכל.

בא ראה, מלכות העליונה נכללת מהכל, ויהודה הוא מלכות תחתונה. כמו שמלכות עליונה נכללת מהכל, כך גם מלכות תחתונה נכללת מהכל, מגוף, מירך, כדי להתגבר בכחו.

כתוב מימינו א"ש ד"ת למו. תורה נתנה מצד הגבורה, וגבורה נכללת בימין ובגוף וירך ובכל. כך גם הסדר הראשון הוא יהודה, מלכות שבאה מצד של גבורה ונכללת בימין, בגוף ובירך, ובכל נכללת, כמו שהמלכות העליונה נכללת מהכל.

סדר שני ראובן, שהוא לצד דרום, ודרום הוא ימין. את כל כח הימין נטל יהודה, משום [שנעשתה] שהעברה המלכות מראובן, כמו שנאמר פחו כמים אל תותר, ונטל אותה יהודה, והתגבר בתקף הימין שהיה מראובן, וכך כתוב בדרוד, (תהלים קיא) נאם ה' לאדני שב לימיני, משום ששמאל נכללת בימין ומתחזק בכחו. זהו שכתוב (שם קיח) ימין ה' עשה חיל וגו'. יהודה וראובן היו שתי זרועות.

סֶדֶר שְׁלִישֵׁי אֶפְרַיִם, שֶׁהוּא יָרֵךְ יְמִין, וְנוֹסֵעַ לְפָנָיו הַשְּׂמַאל תְּמִיד. וְדָן [זֶה], שֶׁהוּא יָרֵךְ שְׂמַאל, נוֹסֵעַ בְּסוּף, וְעַל כֵּן הוּא הַמְּאַסֵּף לְכָל הַמַּחְנֹנֹת לְצַבְאוֹתָם וְהוֹלֵךְ בְּסוּף.

יְהוּדָה נוֹטֵל כַּח בְּשֵׁתֵי זְרוּעוֹת, מִשּׁוּם שְׂרָאוּבֵן, שֶׁהוּא יְמִין, [הַעֲבָרָה] אֲבָדָה מִמֶּנּוּ הַבְּכוֹרָה, הַפְּהִנָּה וְהַמְּלָכוּת, וְעַל זֶה כָּתוּב בְּיְהוּדָה (דְּבָרִים ל"ג) יָדְיוֹ רַב לוֹ וְעֶזֶר מִצָּרָיו תִּהְיֶה.

בֵּא רָאָה, כָּתוּב (מַלְכִים א-י) וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה כֶּסֶף שֵׁן גָּדוֹל. הַכֶּסֶף שֶׁל שְׁלֹמֹה עָשָׂה אוֹתוֹ כְּמוֹ שְׁלֹמֶעֱלָה, וְכָל הַדִּיּוֹקְנָאוֹת [שֶׁל כָּאן] שְׁלֹמֶעֱלָה עָשָׂה כֵּן. וְעַל זֶה כָּתוּב וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כֶּסֶף ה' לְמֶלֶךְ, מֶלֶךְ דָּבָר סְתוּם הוּא. וְכֵן (מַלְכִים א-ב) וּשְׁלֹמֹה יָשַׁב עַל כֶּסֶף דָּוִד אָבִיו וַתִּכַּן מַלְכָּתוֹ מְאֹד, שֶׁעֲמֻדָה הִלְבְּנָה בְּשָׁלְמוֹת.

דִּין יָדִין עֵמוֹ – בַּהֲתַחֲלָה, וְאַחַר כֵּן שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל כְּאַחַד, כִּיחֻדּוֹ שֶׁל עוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּשִׁמְשׁוֹן, שֶׁהוּא יַחֲדֵי עָשָׂה דִין בְּעוֹלָם, וְדָן וְהָרַג כְּאַחַד, וְלֹא הִצְטַרֵּךְ סִמָּךְ.

דִּין יָדִין עֵמוֹ. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, דָּן, הִינּוּ נִחָשׁ, אוֹרֵב עַל דְּרָכִים וּשְׂבִילִים. וְאִם תֹּאמַר עַל שִׁמְשׁוֹן לְבָדוֹ הוּא, אַף כֵּן גַּם לְמַעֲלָה, זֶהוּ נֶפֶשׁ אַחֲרֵת [נִחָשׁ קִטָּן] מְאַסֵּף לְכָל הַמַּחְנֹנֹת, וְאוֹרֵב בְּדְרָכִים וּבְשְׂבִילִים. אַחַר כֵּן מִכָּאן יוֹצְאִים חִילוֹת וּמַחְנֹנֹת, אוֹתָם שְׂאוֹרְכִים לְאַנְשֵׁים עַל חֲטָאִים, שֶׁזּוֹרְקִים אוֹתָם לְאַחֹר אַחֲרֵי כַתְּפֵיהֶם. אָמַר רַבִּי חִיָּיא, נִחָשׁ הַקֶּדְמוֹנִי לְמַעֲלָה, עַד שֶׁלֹּא יִתְבַּסֵּם בֵּינָן שֶׁל שְׁמַחָה.

נִחָשׁ עָלֵי דְרָךְ. בֵּא רָאָה, כְּמוֹ שֵׁישׁ דְּרָךְ לְמַעֲלָה, כֵּן גַּם יֵשׁ דְּרָךְ לְמַטָּה, וְהֵיטֵב נִפְרָד לְכַמָּה דְּרָכִים בְּכָל צֵד. וַיֵּשׁ דְּרָךְ אַחַת שְׂבָאָה וּמַגְדִּילָה אֶת הַיָּם, וּמַגְדֵּל דָּגִים רָעִים לְמִינֵיהֶם. כְּמוֹ שֶׁהוֹצִיאוּ מֵיָם לְמַטָּה, דָּגִים טוֹבִים, דָּגִים רָעִים, דָּגֵי צְפָרְדַּע, כְּמוֹ זֶה דָּגִים רָעִים לְמִינֵיהֶם.

וּכְשִׁמְשׁוֹת מְטִיִּים מִדְּרָךְ הַיָּם, נִרְאִים רוֹכְבִים עַל סוּסֵיהֶם. וְאֵלְמָלָא הַנִּחָשׁ הַזֶּה, שֶׁהוּא כּוֹנֵס אֶת כָּל הַמַּחְנֹנֹת, אוֹרֵב בְּסוּף הַדְּרָכִים וּמִפְּזֵר אוֹתָם לְאַחֹר, הֵיוּ מַחְרִיבִים אֶת הָעוֹלָם. מִצַּד שֶׁל אֵלָה יוֹצְאִים מְכַשְׁפִּים לְעוֹלָם. בֵּא רָאָה, בְּכַלְעֵם כָּתוּב, (בַּמְדָּבָר כ"ד) וְלֹא הָלַךְ כְּפַעַם בְּפַעַם לְקִרְאָת נִחָשִׁים, מִשּׁוּם שֶׁהֵם עוֹמְדִים לְלַחֵשׁ בְּכַשְׁפֵי הָעוֹלָם.

רֵאָה מה כתוב? יהי דין נחש עלי דרך. מה זה עלי דרך? אלא נחש, מי שמשתדל אחריו, מכחיש פמליה של מעלה, ומיהו? אותה דרך עליונה שיוצאת מלמעלה, כמו שנאמר (ישעיה מג) הנותן בים דרך וגו'. נחש, מי שמשתדל אחריו, כאלו הולך על אותה דרך עליונה להכחישו, משום שמאותה דרך נזונים העולמות העליונים.

וְאִם תאמר, דין למה הוא בדרך זה? אלא ככתוב (בראשית ג) ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים. כך גם הנשף עקבי סוס וגו', כדי לשמור אותו לכל המחנות. אמר רבי אלעזר, תקון הפסא הוא. בא ראה, פסא של שלמה המלך, נחש אחד מנענע בקשרי השרביט שלמעלה מהאריות.

בְּתוֹב (שופטים ג) ותחל רוח ה' לפעמו במחנה דן וגו'. בא ראה, שמשון היה נזיר עולם, ופרוש מן העולם הוא, והתגבר בו פח חזק, והוא היה נחש בעולם הזה כנגד עמים עובדי עבודת פוכבים ומזלות, שהרי ירשת חלק ברפת דן אביו ירש, שכתוב יהי דין נחש עלי דרך וגו'.

אָמַר רבי חייא, נחש ידוע, שפיפון מהו? אמר לו, סוד התקון של מכשפים שנחש הוא שפיפון, כך גם אותו בלעם הרשע, בכל היה יודע. בא ראה, כתוב (במדבר כג) וילך שפי, לפעמים בזה ולפעמים בזה.

וְאִם תאמר, דין אין דרגתו בזה – כך זה ודאי, אלא התמנה על דרגה זו [לאותו] להיות צד אחרון, ושבח הוא שלו, ממנים של המלך בזה, וממנה על זה, וכבוד הוא לכל אותם הממנים. וכסא המלך נתקן בכל אותם הממנים, בכל אותם הממנים שתחתיהם נפרדות דרכים ודרגות, הן לטוב והן לרע, וכלם נאחזים בתקוני הפסא הללו. ולכן דין לצד צפון, בנקב תהום רבה. שבצד צפון כמה קבוצות מחבלים הזדמנו לשם, וכלם שרים ממנים להרע את העולם. **לָכֵן** התפלל יעקב ואמר לישועתך קנייתי ה', בכל השבטים לא אמר לישועתך אלא בזה, משום שראה לו תקף חזק של הנחש, מרחש דין להתגבר.

רַבִּי יוֹסִי ורבי חזקיה היו הולכים לראות את רבי שמעון בקפוטקיא. אמר רבי חזקיה זה שאמרנו לעולם יסדר אדם שבחו של רבנו

ואחר כך יתפלל תפלתו. מי שלבו טרוד ורוצה להתפלל תפלתו, והוא בצרה, ולא יכול לסדר את שבח רבונו כראוי, מה הוא?

אמר לו, אף על גב שלא יכול לכונן לבו ורצונו, סדור ושבח של רבונו למה שיגדע? אלא יסדר את שבח רבונו אף על גב שלא יכול לכונן, ויתפלל תפלתו. זהו שכתוב תפלה לדוד שמעה ה' צדק הקשיבה רנתי. שמעה ה' צדק - בתחלה, משום שהוא סדור של שבח רבונו. ואחר כך הקשיבה רנתי האזינה תפלתו. מי שיכול לסדר שבח רבונו ולא עושה, עליו כתוב (ישעיה א) גם כי תרבו תפלה אינני שמע ידיכם וגו'.

כתוב (שמות כט) את הכפש האחד תעשה בבקר ואת הכפש השני תעשה בין הערבים. תפלות כנגד תמידין תקנום. בא ראה, בהתעוררות שלמטה מתעורר גם למעלה, ובהתעוררות שלמעלה גם כך למעלה ממנו, עד שמגיעה ההתעוררות למקום שצריך הנה להדלק ונדלק, ובהתעוררות העשן שלמטה נדלק נר למעלה, וכשהנדלק [מנורות], כל המנורות האחרות דולקות, ומתברכים ממנו כל העולמות. נמצא שהתעוררות הקרבן תקון העולם והברכות של כל העולמות.

הרי כיצד? מתחיל העשן לעלות, אותם דיוקנאות קדושים שממנים על העולם נהנים [נתקנים] להתעורר, ומעוררים את הדרגות בתשוקה עליונה, כמו שנאמר (תהלים קד) הפפירים שאגים לטרף וגו'. אלה מעוררים לדרגות עליונות שמעליהן עד שהתעוררות מגיעה, עד שרוצה המלך להתגבר בגבירה.

ובתשוקה שלמטה נובעים מים תחתונים כנגד מים עליונים, שהרי לא נובעים מים עליונים אלא בהתעוררות של תשוקה שלמטה, ואז התשוקה נדבקת, ונובעים מים תחתונים כנגד מים עליונים, והעולמות מתברכים, וכל המנורות דולקות, ועליונים ותחתונים נמצאים בכרכות.

בא ראה, כהנים ולוים מתעוררים לחבר שמאל בימין. אמר רבי חזקיה, הכל כך הוא ודאי, אבל כך שמעתי, כהנים ולוים, זה מעורר שמאל, וזה מעורר ימין, משום שהתחברות זכר אל הנקבה אינו אלא בשמאל וימין, כמו שנאמר (שיר ב) שמאלו תחת לראשי

וימינו תחבנני. ואז מתחבר הזכר בנקבה, ותשוקה נמצאת, והעולמות מתברכים, ועליונים ותחתונים בשמחה.

וְלָבָן כהנים ולוים מעוררים דבר למטה, לעורר תשוקה וחיבות למעלה, שהכל תלוי בימין ובשמאל. נמצא שהקרובן יסוד העולם, תקון של העולם, שמחה של עליונים ותחתונים. אמר רבי יוסי, ודאי יפה אמרת, וכך הוא, וכך שמעתי הדבר ושכחתי אותו, ואני שמעתי זה, והכל באחד עולה.

עכשו תפלה במקום קרוב, וצריך אדם לסדר שבח רבונו כראוי, ואם לא יסדר, אין תפלתו תפלה. בא ראה, סדור שלם של שבחו של הקדוש ברוך הוא – מי שיודע ליחד את השם הקדוש כראוי, שבזה מתעוררות ונשפעות ברכות לכל העולמות.

אמר רבי חזקיה, לא השרה הקדוש ברוך הוא את ישראל בגלות בין העמים אלא כדי שיתברכו שאר העמים בגללם, שהרי הם משפיעים ברכות מלמעלה למטה בכל יום.

הלבנו. עד שהיו הולכים, ראו נחש אחד שהיה מסתובב [ומצדד] בדרך, וסטו מן הדרך. בא אליהם איש אחד. הרג אותו הנחש. החזירו ראשיהם וראו את אותו איש שמת. אמרו, ודאי אותו נחש עשה את שליחות רבונו. ברוך הרחמן שהצילנו.

פתח רבי יוסי ואמר, יהי דן נחש עלי דרך, מתי היה דן נחש? בימי ירבעם, שכתוב (מלכים-א יב) ואת האחד נתן בדן. למה נתן שם עלי דרך, על אותו הדרך? כדי למנע [אותו דרך שעולים] שלא יעלו לירושלים [ולא יעלו שם]. וזה דן היה להם נחש לישראל עלי דרך, עלי דרך ודאי, כמו שנאמר ויועץ המלך וגו'. שפיפן עלי ארץ, שעקץ את ישראל. והכל לא היה אלא עלי דרך ועלי ארץ, למנע מישראל שלא יעלו לירושלים לחגג חגיגהם ולהקריב קרבנות ועולות ולעבד שם.

בא ראה, בשעה שהגיעו הפרכות ליד משה לברך את כל השבטים, ראה את דן שהיה קשור בנחש, חזר וקשר אותו באריה, זהו שכתוב (דברים לג) ולדן אמר דן גור אריה יזנק מן הבשן. מה הטעם? כדי [שהוא] שיהיה ראשית וסוף, של ארבעה הדגלים קשור ביהודה, שהוא מלך, כמו שנאמר גור אריה יהודה, והוא ראשית הדגלים,

וסוף הדגלים הוא דן, שכתוב דן גור אריה וגו', להיות ראשית וסוף קשורים במקום אחד.

לישועתך קניתי ה'. רבי חייא אמר, כמו שנאמר (שופטים יג) והוא יחל להושיע את ישראל מיד פלשתים. אמר [רבי אחא], וכי למה קניתי, והרי הסתלק יעקב מן העולם באותו הזמן מלפני שנים? למה אמר שהוא מחכה לאותה הישועה? [אלא ודאי] אמר לו, ודאי סוד הדבר ככתוב (שמות יז) והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל, ישראל סתם. אף כאן והוא יחל להושיע את ישראל – ישראל סתם. לכן אמר לישועתך קניתי ה'.

אמר רבי חייא, ודאי כך הוא, ויפה. אשרי חלקם של הצדיקים שיודעים להשתדל בתורה כדי לזכות בה בחיים שלמעלה, כמו שנאמר (דברים ל) כי הוא חייך וארך ימיה לשבת על האדמה וגו'.

גד גדוד יגודנו והוא יגד עקב. רבי ייסא אמר, מגד נשמע שהרי חילות יצאו לערף קרב, משמע שכתוב גד. בכל מקום גימ"ל דל"ת, חילות ומחנות יוצאים מהם, שהרי גימ"ל נותן ודל"ת לוקח, ומכאן [וימושכת] כמה חילות וכמה מחנות תלויים בהם.

בא ראה, אותו נהר ששופע ויוצא מעדן, לא פוסקים מימיו לעולמים, והוא משלים לעניים, ולכן עומדים כמה חילות וכמה מחנות ונזונים מכאן. ועל זה גד, זה מוציא ונותן, וזה לוקט ולוקח, ונזונים הבית וכל אנשי הבית.

אמר רבי יצחק, אלמלא שהיה גד מבני השפחות, השעה עמדה לו להשלים יותר מהכל. זהו שכתוב (בראשית ל) בא גד, קרי, וכתוב בגד חסר אל"ף, שהרי השעה עומדת בשלמות, והסתלקה ממנו. זהו שכתוב (איוב ו) אחי בגדו כמו נחל, משום שאותו נהר ששופע הסתלק באותה שעה, וכתוב בגד חסר אל"ף, ולכן לא זכה בארץ הקדושה והסתלק ממנה.

רבי יהודה אמר, מנין לראובן שהיה כזה? ככתוב פחז כמים אל תותר, שהסתלקו המים ולא שפעו, והרי נתבאר כמה פגם, ושניהם לא זכו בארץ הקדושה, וחילות ומחנות להנחיל לישראל את הארץ. בא ראה, מה שנפגם בגד, השתלם כאשר. זהו שכתוב מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך. עכשו השלים גימ"ל לדל"ת.

סדר הלימוד ליום יח כסלו [יום 77 בשנה]

רבי אלעזר ורבי אבא נשמטו במערת לוד, שנכנסו מפני תקף השמש, שהיו הולכים בדרך. אמר רבי אבא, נסובב את המערה הזו בדברי תורה. פתח רבי אלעזר ואמר, שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך וגו', רשפיה רשפי אש שלהבת יה. בפסוק זה התעוררנו, אבל לילה אחד היה, כשהייתי עומד לפני אבא ושמעתי ממנו דבר, שאין שלמות ורצון ותשוקת כנסת ישראל בקדוש ברוך הוא אלא בנשמות הצדיקים, שהם מעוררים נביעת המים התחתונים כנגד העליונים, ובאותה שעה שלמות הרצון והתשוקה בדבקות אחת לעשות פרות.

בא ראה, אחר שנדבקו זה בזה והיא קבלה רצון, היא אומרת, שימני כחותם על לבך. למה כחותם? אלא דרכו של חותם, כיון שנדבק במקום אחד, אף על גב שזו ממנו, הרי נשאר רשם באותו מקום ולא זו ממנו, שכל הרשם וכל הדמות שלו נשאר בו. כך אמרה כנסת ישראל, הרי נדבקתי בך, אף על גב שזאתי ממך והלכתי לגלות, שימני כחותם על לבך, כדי שישאר כל דמותי בך כחותם הזה שישאר כל דמותו באותו מקום שנדבק בו.

כי עזה כמות אהבה, חזקה היא, כפרדת הרוח מהגוף. ששנינו, בשעה שאדם מגיע להסתלק מן העולם ורואה מה שרואה, הרוח הולכת בכל איברי הגוף והגלים עולים, כמי שהולך בים בלי משוטטים, עולה ויורד ולא מועיל לו. בא ונפרד מכל איברי הגוף, ואין [להם] קשי כמו היום שנפרדת הרוח מהגוף. כך חזק האהבה של כנסת ישראל לקדוש ברוך הוא כחזק המות בשעה שרוצה הרוח להפרד מהגוף.

קשה כשאול קנאה, כל מי שאוהב ולא קושר עמו קנאה, אין אהבתו אהבה. כיון שקנא, הרי האהבה השלמה. מכאן למדנו שצריך אדם לקנא לאשתו כדי שיתקשר עמה אהבה שלמה, שהרי מתוך כך לא יתן עינו באשה אחרת. מה זה קשה כשאול? אלא מה שאול קשה בעיני הרשעים לרדת אליו, כך קנאה קשה בעיני מי שאוהב ומקנא להפרד מאהבה.

דָּבָר אַחַר קִשָּׁה כְּשֶׁאֵל קִנְיָה – מָה שָׂאוּל, בְּשִׁעָה שְׁמוּרִידִים אֵלֶיהָ
אֶת הַרְשָׁעִים, מוֹדִיעִים לָהֶם חֲטָאֵיהֶם עַל מָה הוֹרִידוּ אוֹתָם,
וְקִשָּׁה לָהֶם, כִּי מִי שְׁמַקְנָא, הוּא תוֹבֵעַ עַל חֲטָאוֹ וּמַחֲשֵׁב [וְחוֹשֵׁד]
כְּמָה מַעֲשִׂים, וְאִזּוּ נִקְשָׁר בּוֹ קִשָּׁר הָאֵהָבָה.

רְשָׁפִיָּה רְשָׁפִי אֵשׁ שְׁלֵהֶבֶת יָהּ, מָה זֶה שְׁלֵהֶבֶת יָהּ? זֶה שְׁלֵהֶבֶת
שְׁבוּעָתָה וְיוֹצֵאתָ מִתּוֹךְ שׁוֹפֵר שֶׁהוּא מְתַעוֹרֵר וְשׁוֹרֵף,
וּמִיָּהוּ? הַשְּׂמָאל. זֶהוּ שְׁכָתוּב (שִׁיר ב) שְׂמָאלוֹ תַחַת לְרֵאשִׁי, זֶה שׁוֹרֵף
שְׁלֵהֶבֶת שֶׁל הָאֵהָבָה שֶׁל כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל אֶל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

וְלָכֵן (סוּם ח) מִים רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאֵהָבָה. שְׁהִרִי כְּשָׂבָא
הִימִין שֶׁהוּא מִים, מוֹסִיף שְׂרֵפֶת הָאֵהָבָה, וְלֹא נִכְבְּתָה שְׁלֵהֶבֶת
הַשְּׂמָאל, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר וַיִּמְיֵנוּ תַחֲבַקְנִי, זֶהוּ מִים רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת
אֶת הָאֵהָבָה, וְכֵן הַכֹּל כְּגוֹן הַזֶּה.

עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, שְׁמַעוּ אֶת קוֹלוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן שֶׁהָיָה בָּא בְּדֶרֶךְ,
הוּא וְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יִצְחָק. הִתְקַרַּב לְמַעְרָה, יִצְאוּ רַבִּי אֶלְעָזָר
וְרַבִּי אַבָּא. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מִכְּתָלֵי הַמַּעְרָה רֵאִיתִי שְׁשֻׁכִּינָה כָּאֵן.
יֵשְׁבוּ. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּמָה עֲסַקְתֶּם? אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּאֵהֶבֶת כְּנִסַּת
יִשְׂרָאֵל לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְרַבִּי אֶלְעָזָר פָּרַשׁ פְּסוּק זֶה בְּכְנִסַּת יִשְׂרָאֵל,
שִׁמְנֵי כַחֲתָם עַל לֶבֶךְ וְגו'. אָמַר לוֹ, אֶלְעָזָר, בְּאֵהָבָה עֲלִיוְנָה וְקִשָּׁר
הַחֲבִיבוֹת הַסְּתַפְלָת.

שְׁתַּק רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁעָה. אָמַר, בְּכָל מְקוֹם צָרִיךְ שְׁתִּיקָה, חוּץ
מִשְׁתִּיקָה שֶׁל הַתּוֹרָה. גְּנִיזָה אַחַת יֵשׁ לִי גְּנִיזָה, וְאֵינִי רוֹצֵה
שְׁתַּאבֵּד מִכֶּם, וְהִיא דְּבַר עֲלִיוֹן, וּמַצָּאתִי אוֹתוֹ בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב
הַמְּנוּנָא הַזֶּקֶן.

בָּא רָאָה, בְּכָל מְקוֹם הַזְּכָר רוֹדֵף אַחַר הַנְּקֵבָה וּמַעוֹרֵר אֵלֶיהָ אֵהָבָה,
וְכֵאֵן מַצָּאנוּ שֶׁהִיא מַעוֹרֶרֶת אֵהָבָה וְרוֹדֶפֶת אַחֲרָיו, וְדֶרֶךְ הָעוֹלָם
שָׂאִין שְׂבַח הַנְּקֵבָה לְדֶרֶךְ אַחֲרֵי הַזְּכָר, אֲלֹא דְּבַר נִסְתָּר הוּא, וְדָבָר
עֲלִיוֹן מִבֵּית גְּנִזֵי הַמֶּלֶךְ.

בָּא רָאָה, שֶׁלֵּשׁ נִשְׁמוֹת הֵן, וְהֵן עוֹלוֹת בְּדֶרֶגוֹת עֲלִיוֹנוֹת יְדוּעוֹת, וְעַל
שְׁהֵן שֶׁלֵּשׁ – הֵן אַרְבַּע. אַחַת נִשְׁמָה עֲלִיוְנָה שֶׁלֹּא נִתְפָּסֶת וְלֹא
מְתַעוֹרֵר בָּהּ הַגְּזֵבֶר [הַגְּזוּע] שֶׁל הָאוּצָר הָעֲלִיוֹן, כֹּל שְׂכָן הַתַּחְתּוֹן. וְזוֹ
נִשְׁמָה לְכֹל הַנִּשְׁמוֹת, וְהִיא נִסְתָּרֶת וְלֹא נִגְלִית לְעוֹלָמִים וְלֹא נוֹדַעַת,
וְכֹלָם בָּהּ תְּלוּיוֹת.

זו מתעטפת בעטוף של זהר הפרמל [של הבדולח] בתוך הזהר, ונוטף טפות טפות מרגליות, ונקשרים כלם כאחד, כמו הקשרים של איברי גוף אחד, והוא נכנס לתוכם ומראה בהם מעשיו. הוא והם אחד הם, ואין בהם הפרדה. זו נשמה עליונה טמירה של הכל.

נשמה אחרת נקבה נסתרת בתוך חילותיה, והיא נשמה להם, ומהם אחוז הגוף להראות בהם מעשיה לכל העולם, כמו גוף שהוא כלי לנשמה לעשות בו מעשה, ואלה כמו אותם הקשרים הטמירים שלמעלה.

נשמה אחרת היא נשמת הצדיקים למטה. נשמות הצדיקים באות מאותן נשמות עליונות, מנשמת הנקבה ומנשמת הזכר, ולכן נשמות הצדיקים הן עליונות על כל אותם החילות והמחנות שלמעלה.

ואם תאמר, הרי הם עליונים משני צדדים, למה ירדו לעולם הזה ולמה הסתלקו ממנו? למלך שנולד לו בן, שלח אותו לכפר אחד לגדלו, ולגדל אותו עד שיגדל [לו], וילמדו אותו דרכי היכל המלך. שמע המלך שהרי בנו גדל והתגדל, מה עשה באהבת בנו? שולח לו את הגבירה אמו בשבילו, ומכניסו להיכלו, ושמח עמו כל היום.

כך הקדוש ברוך הוא הוליד בן מהגבירה, ומיהו? זו נשמה עליונה קדושה. שלח אותה לכפר, לעולם הזה, שתתגדל בו וילמדו אותה דרכי היכל המלך. כיון שיודע המלך שהרי בנו גדל בכפר הזה וזמן הגיע להביאו להיכלו, מה עשה באהבת בנו? שולח את הגבירה בשבילו ומכניס אותו להיכלו. הנשמה לא עולה מן העולם הזה עד שבאה הגבירה בשבילה, ומכניסה אותה להיכל המלך, ויושבת שם לעולמים.

ועם כל זה, דרך העולם שאותם בני הכפר בוכים על פרדת בן המלך מהם. פקח אחד היה שם, אמר להם, על מה אתם בוכים, וכי לא בן המלך הוא, ולא נראה יותר לדור ביניכם אלא בהיכל של אביו? כך משה, שהיה פקח, ראה בני כפר שהיו בוכים, ועל זה אמר (דברים יד) **בנים** אתם לה' אלהיכם לא תתגדדו.

בא ראה, אלו היו יודעים את זה כל הצדיקים, היו שמחים אותו יום שמגיע להם להסתלק מן העולם, וכי לא כבוד עליון הוא

שהגבירה באה בשבילם, ולהוביל אותם להיכל המלך שישמח בהם המלך כל יום? שהרי הקדוש ברוך הוא לא משתעשע אלא בנשמות הצדיקים.

בא ראה, התעוררות האהבה של כנסת ישראל לקדוש ברוך הוא, נשמות הצדיקים למטה מעוררים אותה, משום שהם באים מצד המלך, מצד הזכר, והתעוררות זו מגיעה לנקבה מצד של הזכר, ומתעוררת אהבה. נמצא שזכר מעורר חביבות ואהבה לנקבה, ואז הנקבה נקשרת באהבה לזכר.

כמו זה תשוקת הנקבה לשפך מים תחתונים כנגד מים עליונים אינה אלא בנשמות הצדיקים. אשרי הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, שעליהם קימים עליונים ותחתונים, ועל זה (משלי ח) וצדיק יסוד עולם, כתוב סתם.

וסוד הכל – צדיק, הוא יסוד שלמעלה, והוא יסוד למטה, וכנסת ישראל נכללת מצדיק מלמעלה וממטה. צדיק מצד זה וצדיק מצד זה יורשים אותה. זהו שכתוב (תהלים לו) צדיקים יירשו ארץ, יירשו ארץ ודאי.

בא ראה, צדיק יורש ארץ זו ומוריק עליה ברכות בכל יום, ונותן לה תפנוקים ועדונים בשפע עליון ששופע עליה, והרי בארנו את הדבר.

וסוד הכתוב – (בראשית מט) מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך. ועם כל זה דבר אחר, שכתוב (שיר ו) ראוה בנות ויאשרוה, ועל זה אמרה לאה, (בראשית ל) באשרי כי אשורני בנות, והכל יפה.

ובא ראה, מן העולם הבא נמשך ושופע לצדיק הזה לתת תפנוקים ועדונים לארץ הזו, שהיא לחם עני, ונעשה לחם מענג. זהו שכתוב מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך, ודאי, והרי בארנו.

בא ראה, מאשר שמנה לחמו, זהו מקום שהכל מאשרים אותו, ומיהו? העולם הבא, שהעליונים והתחתונים מאשרים אותו ומשתוקקים אליו. שמנה לחמו, מי? עד כאן לא פרש מי הוא המקום. אלא, יש לחם ויש לחם, כמו שיש אילן ויש אילן. יש עץ החיים, ויש עץ שתלוי בו המות. יש לחם שנקרא לחם עני, ויש לחם שנקרא לחם מענג. ומיהו [לחם]? זה ו', וזה הוא לחמו',

לְחַם ו', וְעַל זֶה כָּתוּב (שמות טז) הַנְּנִי מִמַּטִּיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם,
מִן הַשָּׁמַיִם וְדַאי.

וְעַל זֶה, מֵאֲשֶׁר שָׁמְנָה לַחֲמוֹ, לֶחֶם ו', שֶׁהָרִי מִמֶּנּוּ נִזוֹן הָעֵץ הַזֶּה,
וְהוּא מַעֲטָר אוֹתוֹ, כְּכַתּוּב (שיר ג) בְּעֵטְרָה שְׁעֵטְרָה לוֹ אָמוֹ.
וּכְשֶׁהוּא לוֹקַח, וְדַאי הוּא יִתֵּן מִעֲדֵנֵי מֶלֶךְ. וּמִי הַמֶּלֶךְ? זוֹ כְּנֹסֶת
יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָרִי מִמֶּנּוּ נִזוֹנִית, וְהוּא נוֹתֵן לָהּ עַל יַד הַצַּדִּיק דְרָגָה קְדוּשָׁה
אוֹת הַבְּרִית, וּמִכָּאן לְשֶׁאֵר הַדְּרָגוֹת שְׁלֵמֶטָה, וְכֻלָּם כָּמוֹ שְׁלֵמֶעֱלָה.

בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְּנוּנָא הִזְקֵן אָמַר כֵּן: מֵאֲשֶׁר שָׁמְנָה לַחֲמוֹ – זֶה
לֶחֶם שַׁבָּת, שֶׁהוּא מְעַנֵּג, עַל אֶחָד שָׁנָיִם, כְּכַתּוּב לְקַטּוֹ לֶחֶם
מִשְׁנָה. מַה זֶה לֶחֶם מִשְׁנָה? אֵלֶּא שְׁנֵי לֶחֶם, לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם וְלֶחֶם
מִן הָאָרֶץ. זֶהוּ לֶחֶם עֲנֵג, וְזֶהוּ לֶחֶם עֲנִי. וּבְשַׁבָּת נִכְלָל לֶחֶם הַתַּחְתּוֹן
בְּלֶחֶם הָעֲלִיּוֹן, וּמִתְבָּרֵךְ זֶה מִשּׁוֹם זֶה, וְהוּא לֶחֶם מִשְׁנָה.

וְעוֹד הָיָה אוֹמֵר, לֶחֶם מִשְׁנָה שֶׁל שַׁבָּת לוֹקַח מִשַּׁבָּת הָעֲלִיוֹנָה
שְׁשׁוּפְעַת וּמְאִירָה לְכֹל, וּמִתְחַבֵּר לֶחֶם בְּלֶחֶם, וְהוּא מִשְׁנָה.
וּבְכֹל מְקוֹם סוּד שֶׁל לֶחֶם נִקְבָּה הִיא, מִשּׁוֹם כֵּן שָׁמְנָה כְּתוּב וְלֹא
שָׁמֵן, וְכַתּוּב (בראשית ט) כִּי אִם הַלֶּחֶם אֲשֶׁר הוּא אוֹכֵל, זוֹ אֲשַׁתּוֹ.

וְאִם תֹּאמַר, (שמואל א-ט) וְהַלֶּחֶם אֲזַל מִכְּלִינוּ, וְלֹא כְּתוּב אֲזַלָּה? לְשֶׁאֵר
הַמְּזוֹן קוֹרְאִים לֶחֶם, וְהַדְּבָרִים יְדוּעִים מַה הוּא שְׁאֵר הַמְּזוֹן וּמַה
הוּא לֶחֶם מִמֶּשׁ. לֶחֶם שְׁלֵמֶעֱלָה בְּכֹל מְקוֹם זָכָר, לֶחֶם תַּחְתּוֹן בְּכֹל
מְקוֹם נִקְבָּה. וְאִנּוּ מִצְּאֵנוּ שְׁלֵפְעָמִים כְּתוּב זָכָר וְלִפְעָמִים נִקְבָּה, וְהַכֹּל
דָּבָר אֶחָד, זֶהוּ כָּמוֹ זֶה, וְהַכֹּל יָפָה.

בֵּא רֵאָה, אֲשֶׁר רָשׁוּם לְמַעְלָה וְרָשׁוּם לְמַטָּה בְּתַקּוּנֵי כֻלָּהּ, וְעַל כֵּן
שְׁנַיִם עֶשֶׂר הַשְּׁבֻטִים הֵימָּן עוֹמֵד עֲלֵיהֶם וְנִתְקַן בָּהֶם. זֶהוּ שְׁכַתּוּב
(מלכים א-ז) וְהֵימָּן עֲלֵיהֶם מְלַמְעֵלָה. וְסוּד הַדְּבָר – נִתְקַן לְמַעְלָה וְנִתְקַן
לְמַטָּה בְּאָרֶץ. נִתְקַן לְמַעְלָה בְּתַקּוּנֵי יְדוּעִים כָּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן,
וְנִתְקַן לְמַטָּה בְּשְׁנַיִם עֶשֶׂר הַשְּׁבֻטִים הִלְלוּ כָּמוֹ שְׁלֵמֶעֱלָה, וְעַל כֵּן
שְׁכִינָה לְמַעְלָה וְשְׁכִינָה לְמַטָּה בְּשִׁבְלֵי [בְּתוֹכָם שֶׁל] יִשְׂרָאֵל, וּבְשְׁנַיִם
עֶשֶׂר שְׁבֻטִים [וּבְשְׁנֵי שְׁבֻטִים] [וּבְשְׁנֵי צַדִּידִים] נִכְלָלָת וְנִתְקַנְתָּ. אֲשֶׁר
בְּתַקּוּנֵיהָ עוֹמֵד כְּשֶׁאֵר הַשְּׁבֻטִים.

וְאִם לֹא שָׁגְלָה מִשָּׁה – לֹא נוֹדַע, שְׁכַתּוּב (דברים לג) וְטִבַּל בְּשָׁמֵן רִגְלוֹ,
לְהִרְאוֹת אֵיפָה הַקָּשָׁר שֶׁלּוֹ בְּמִקּוּמוֹ, שֶׁהוּא מִשְׁפִּיעַ אוֹתוֹ שָׁמֵן
מִשְׁחָה מְלַמְעֵלָה. מִשּׁוֹם כֵּן כְּתוּב בְּרוּךְ מְבָנִים אֲשֶׁר וְגו'.

רבי שמעון פתח ואמר, נפתלי אילה שלחה הנתן אמרי שפר. הרי נאמר שהעולם העליון הוא עולם של זכר. כיון שעולה דבר מכנסת ישראל ומעלה, הכל הוא זכר. מנין לנו? מעולה. למה נקראת עולה? משום שעולה מעל הנקבה, ומשום כך (ויקרא א) עלה זכר תמים יקריבנו וגו'.

למה תמים? וכי חתיכות חתיכות צריך אותו שאומר תמים?! מה זה תמים? אלא ככתוב, התהלך לפני והיה תמים. מתי תמים? בשעה [במקום] שנמול, שהרי הזכר אינו, ולא נודע אלא רק באותו מקום שנקרא תמים, ומהו? זו אות הברית, שבה נודע הזכר מן הנקבה, ככתוב (שם י) איש צדיק תמים היה. משום כך זכר תמים, שנודע בו איבר זה ולא יסרו אותו.

ואם תאמר, הרי כתוב (ויקרא ד) נקבה תמימה? כך הוא ודאי. כמו שנקרא צדיק תמים, כך נקרא צדק תמימה, משום שהכל נטלה ממנו. משום כך עולה, שעולה מן הנקבה לזכר, וממקום זה ומעלה הכל הוא זכר, ומן הנקבה ומטה הכל הוא נקבה, והרי בארנו.

ואם תאמר, כך גם הנקבה שלמעלה. אלא סיוס הגוף מראה על כל הגוף שהוא זכר, ראש הגוף נקבה, עד שיורד לסיוס, וכשהסיוס נראה, הרי עושה הכל זכר. אבל כאן ראש וסוף נקבה, שהרי כל תקון הגוף נקבה.

בא ראה, סוד עליון אחד יש בדבר זה, שהרי ראינו שיעקב ברוך את יוסף בתוך אחיו. כיון שצנה הקדוש ברוך הוא ארבעה דגלים בשכינה, בשנים עשר שבטים להתקן בהם, גרע מהם את יוסף, ושם במקומו את אפרים. מה הטעם הסתלק מהם יוסף? אם תאמר משום חטאו – לא כך, שהרי הוא צדיק.

אלא סוד הדבר – יוסף היה רשם של זכר, שכתוב בן פרת יוסף בן פרת עלי עין, וכתוב משם רעה אבן ישראל, משם נזונית אבן ישראל הזאת. אבן – זו כנסת ישראל, ועליה אמר דוד (תהלים קיח) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה. ומשום שיוסף הוא רשם של זכר, נקרא יוסף הצדיק, שהרי הוא ודאי צדיק, משם רעה אבן ישראל.

ומשום שכל תקוני השכינה הן נקבות, הסתלק יוסף משם והתמנה תחתיו אפרים, והוא נקבה לתקוניה. ומשום שהוא כך, התמנה לצד מערב, מקום ששורה הנקבה, ואותו רשם שהוא זכר

הסתלק מתקונייה, משום שהוא עולם של נקבה ולא עולם של זכר, וכל תקונייה דורשים נקבות.

ומשום כך, יוסף שהוא צדיק, הסתלק מתקונייה, והתמנה אפרים תחתיו. ועל כן כל שנים עשר השבטים הם תקונים של שכניה, וכלם צריכים כמו שלמעלה, חוץ מדרגת הצדיק שהוא עושה כל האיברים זכר, ולא צריך להכחיש [אותו].

נפתלי אילה שלחה הנתן אמרי שפר, הינו מה שכתוב (שיר ד) ומדברך נאוה. משום שקול מנהיג את הדבור, ואין קול בלי דבור. ואותו הקול נשלח ממקום עמק שלמעלה, ושלוח מלפניו להנהיג הדבור, שאין קול בלי דבור, ולא דבור בלי קול. וזה כלל שצריך את הפרט, ופרט שצריך את הכלל, וזה קול שיוצא מדרום ומנהיג את המערב, יורש לשני צדדים. וזהו שכתוב (דברים לג) ולנפתלי אמר וגו', ים ודרום ירשה. למעלה זכר, למטה נקבה. משום כך נפתלי אילה שלחה, נקבה למטה. כמו זה זכר למעלה, שכתוב הנתן אמרי שפר. הנתן כתוב, ולא הנותנת.

בא ראה, מחשבה ראשית הכל, ומשום שהיא מחשבה, היא בפנים נסתרת ולא נודעת, כאשר מתפשטת מחשבה זו יותר, באה למקום ששורה הרוח, וכשמגיעה לאותו מקום נקראת בינה, וזה לא נסתר כבתחלה. ואף על גב שהוא נסתר, רוח זו מתפשטת ומוציאה קול כלול מאש מים ורוח, שהם צפון דרום ומזרח. והקול הזה כלל של כל שאר החילות, וקול זה מנהיג את הדבור, וזה נותן דבר מתקן, משום שקול נשלח ממקום הרוח, ובא להנהיג הדבור, להוציא דברים ישרים.

וכשתסתכל בדרגות, הוא מחשבה, הוא בינה, הוא קול, הוא דבור, והכל אחד. והיא היא המחשבה, ראשית הכל, ולא היה פרוז, אלא הכל אחד וקשר אחד, שהיא מחשבה ממש שנקשרה באין ולא נפרד לעולמים, וזה הוא (זכריה יד) ה' אחד ושמו אחד. ועל זה הנתן אמרי שפר כתוב, זה הגוף.

סיום הגוף, זה שכתוב בין פרת יוסף בין פרת עלי עין. למה פעמים? אלא בין פרת למעלה, בין פרת למטה. ולמה אינו בין פרת למטה בתקוני המלכה? משום שבנות צעדה להיות עלי שור,

שְׁצַרְיָכִים בְּנוֹת לְתַקוּנֶיהָ וְלֹא בָנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי לא) רְבוֹת בְּנוֹת עָשׂוּ חָיִל וְגו'. רְבוֹת בְּנוֹת עָשׂוּ חָיִל, אֵלֹו שְׁנַיִם עָשׂוּ שְׁבָטִים.

בא רְאֵה, מְלָכוֹת הַקְּדוּשָׁה לֹא מְקַבְּלֹת מְלָכוֹת קְדוּשָׁה שְׁלֵמָה עַד שְׁמִתְחַבֵּרֵת בְּאֲבוֹת, וּכְשֶׁמִּתְחַבֵּרֵת בְּאֲבוֹת, נִבְנְהָ בְּנֵי בְּנֵי שְׁלֵם מִהָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, שֶׁהוּא עוֹלָם הַזְּכָר, וְעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן נִקְרָא שְׁבַע שְׁנַיִם, כִּי כָל שְׁבַע הַשְּׁנַיִם בּוֹ.

וְסִימָן לְדַבֵּר – (מלכים א-ו) וַיִּבְנֶהוּ שְׁבַע שְׁנַיִם, זֶה עוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, וְלֹא כְּתוּב בְּשֶׁבַע שְׁנַיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לא) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, וְלֹא כְּתוּב בְּשֵׁשֶׁת, וְכְתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם, בְּאֲבֹרָהִם. וְאֲבֹרָהֶם נִקְרָא שְׁבַע שְׁנַיִם, וְבוֹ נִבְנְהָ הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן [כְּמוֹ זֶה וַיִּבְנֶהוּ שְׁבַע שְׁנַיִם], וְאֵלֶּה נִקְרָאִים עוֹלָם הַזְּכָר [וְבוֹ נִבְנְהָ הָעוֹלָם שְׁלֵמָה].

כְּמוֹ זֶה לְמַטָּה יֵשׁ שְׁבַע שְׁנַיִם, סוּד הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן, וְסוּד זֶה שְׁכַתּוֹב (מלכים א-ח) שְׁבַעַת יָמִים וְשְׁבַעַת יָמִים אַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם. שְׁכַתּוֹן שְׁאֵמֵר שְׁבַעַת יָמִים וְשְׁבַעַת יָמִים, לֹא יִדְעֵנוּ שֶׁהֵם אַרְבַּעַת עָשָׂר? אֵלֶּה לְהִרְאוֹת עוֹלָם עֲלִיּוֹן וְעוֹלָם תַּחְתּוֹן, וְהֵם שְׁבַעַת יָמִים וְשְׁבַעַת יָמִים. אֵלֹו זְכָרִים וְאֵלֹו נְקֻבוֹת. אֵלֹו הַנְּקֻבוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה עֲלֵיהֶם, שְׁכַתּוֹב (משלי לא) רְבוֹת בְּנוֹת עָשׂוּ חָיִל, אֵלֹו שְׁנַיִם עָשׂוּ שְׁבָטִים שֶׁהֵם עָשׂוּ חָיִל, כְּכַתּוּב (במדבר ב) כָּל הַפְּקוּדִים לְמַחְנֵה יְהוּדָה וְגו', וְכֵן כָּלֵם.

וְאֵם תֵּאֱמַר רְבוֹת, וְהִרִי הֵם שְׁנַיִם עָשָׂר וְלֹא יוֹתֵר, חוּץ מֵאוֹתוֹ הַחָיִל שֶׁעָשׂוּ, מַה זֶה רְבוֹת? אֵלֶּה כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב (בראשית יח) זַעֲקַת סָדֵם וְעִמְרָה כִּי רָבָה, כְּמוֹ גְדֻלָּה. וְכֵן רְבוֹת גְּדוּלוֹת, עֲלִיּוֹנִים וְגְדוּלוֹת עַל הַכֹּל, וְאֵלֹו נִקְרָאִים (תהלים קד) חֵיּוֹת גְּדוּלוֹת. עָשׂוּ חָיִל – אוֹתוֹ חָיִל שֶׁעָשׂוּ שְׁסֻמוּכִים עֲלֵיהֶם נִקְרָאִים חֵיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדוּלוֹת, לְהִתְחַבֵּר כְּאַחַד, לְתַקֵּן בָּהֶם אֶת הַמְּלָכָה, לְשַׂמַּח בָּהֶם עֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) לוֹיִתָּן זֶה יִצְרָתָ לְשַׁחַק בּוֹ. מִשׁוּם כֶּךָ רְבוֹת בְּנוֹת עָשׂוּ חָיִל. [וְאֵת עֲלִית עַל כְּלָנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים א-ז) עֲמַד עַל שְׁנֵי עָשָׂר בְּקֶר שְׁלֹשָׁה פָּנִים צְפוּנָה וּשְׁלֹשָׁה וְגו', וְכַתּוּב וְהֵימָּן עֲלֵיהֶם מְלַמְעָלָה. הֵינּוּ וְאֵת עֲלִית עַל כְּלָנָה].

וְעַל זֶה בְּנוֹת צְעָדָה עֲלֵי שׁוּר. בְּנוֹת צְעָדָה?! צוּעֲדוֹת הִיָּה צְרִיף לְכַתּוּב! אֵלֶּה אוֹתָהּ הָעֵיִן שְׁכַתּוּבָה לְמַעְלָה, וּמִיָּהוּ? עֵיִן מְשַׁפֵּט, וְהוּא עוֹמֵד עֲלֵי עֵיִן, וְהוּא עֵיִן, צְעָדָה וּפּוֹסַעַת לְקַחַת בְּנוֹת לְתַקוּנֶיהָ,

וְזֶהוּ בְּנוֹת צַעֲדָה, וְלֹא בָּנִים. בְּנוֹת צַעֲדָה, הַסְּתַכְּלָה לְתַקּוּנֶיהָ, וְלֹא בָּנִים. וַיִּמְרְרוּהוּ וְרַבּוּ – בְּהַסְּתַכְּלוֹת שֶׁל אֶהְבָּה אֵלָיו, כַּכְּתוּב (שיר ו) הַסִּבִּי עֵינַיךָ מִנְּגִדֵי שָׁהִם הִרְהִיבֵנִי. וְעַל זֶה וַיִּשְׁטְמֵהוּ בְּעֲלֵי חֲצִים.

וְתֵשֶׁב בְּאֵיתָן קִשְׁתּוֹ, זֹו קִשְׁתּוֹ. מַה זֶה קִשְׁתּוֹ? זֹו בַּת זֹוּגּוֹ. בְּאֵיתָן – חֲזַק הַלְּבִישָׁה עָלָיו, שְׁלֹא נַחֲלֵשׁ כַּחָה, שֶׁהָרִי יִדְעָה שְׁיוֹסֵף לֹא יִסְטָה בְּאוֹתָהּ דְּרָגָה שֶׁל אוֹת הַבְּרִית שֶׁלּוֹ לְיָמִין וְלִשְׂמָאל.

וַיִּפְזוּ, מַה זֶה וַיִּפְזוּ? אֵלֶּא כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תהלים יט) הַנְּחַמְדִּים מִזְהָב וּמִפֶּז רֶב, וְכְתוּב (איוב כח) וְתִמְוַרְתָּה כְּלֵי פֶז. הַתְּכַבְּדוּ זְרוּעוֹתַי בְּמַרְגְּלִית עַלְיוֹנָה. מִיַּדִּי אֲבִיר יַעֲקֹב – מֵאוֹתָם שְׁנֵי צַדְדִּים שֶׁהִתְחַזַּק בָּהֶם יַעֲקֹב. מִשֵּׁם רַעָה אֲבָן יִשְׂרָאֵל – מִשֵּׁם נְזוּנִית אוֹתָהּ אֲבָן יַקָּרָה, כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנּוּ. עוֹד, מֵאוֹתָם שְׁנֵים עָשָׂר צַדְדִּים נְזוּנִית אוֹתָהּ אֲבָן יַקָּרָה, שֶׁהֵם צָפוֹן וְדָרוֹם, וְהִיא נִתְּנָה בִּינֵיהֶם וְהִתְבָּרְכָה מֵהֶם, וְנְזוּנָה מֵהֶם עַל [דְּרָגָה] יְדֵי צַדִּיק.

בֵּא רֵאָה, לְיוֹסֵף נּוֹסֶפֶה בְּרָכָה אַחֲרַת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מֵאֵל אָבִיךָ וַיַּעֲזְרֶךָ וַיְגוּ'. פֶּסוּק זֶה קִשְׁתָּה. מֵאֵל אָבִיךָ וַיַּעֲזְרֶךָ, אֵל אָבִיךָ יַעֲזְרֶךָ צָרִיךָ לְהִיּוֹת! מַה זֶה מֵאֵל אָבִיךָ וְאַחַר כֵּן וַיַּעֲזְרֶךָ? וְאֵת שְׁדֵי, וְאֵל שְׁדֵי צָרִיךָ לְהִיּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בראשית מג) וְאֵל שְׁדֵי יִתֵּן לָהֶם רַחֲמִים לְפָנַי הָאִישׁ. וַיְבָרְכֶךָ, וַיְבָרְכֶךָ צָרִיךָ לְהִיּוֹת!

אֶפְאֵ הוֹרִישׁוּ מִלְּמַעְלָה וּמִטָּה. הוֹרִישׁוּ מִלְּמַעְלָה, מֵאֵל אָבִיךָ, שֶׁהוּא יִרְשָׁה עַלְיוֹנָה, מְקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם. וַיַּעֲזְרֶךָ, כְּדֵי שְׁלֹא יַחְלִיף מְקוֹם זֶה לְמְקוֹם אַחֵר, וְשִׁסִּיעוּ יִהְיֶה מִמְּקוֹם זֶה וְלֹא מֵאַחֵר.

וְאֵת שְׁדֵי, מַה זֶה וְאֵת שְׁדֵי? אֵלֶּא זֹו דְּרָגָה אַחֲרַת תַּחְתּוֹנָה, שֶׁהָרִי שְׁנִינּוּ, בְּכֹל מְקוֹם אֵת ה' – זֹו הַשְּׂכִינָה, כְּמוֹ (ישעיה ו) וְאַרְא אֵת ה', אֵת לְרֵבּוֹת. וְאֵת – לְהַכְּלִיל יוֹם בְּלִילָה וְלִילָה בְּיוֹם, כַּכְּתוּב וְאֵת שְׁדֵי, שֶׁהָרִי מִשֵּׁם יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לְבָרֵךְ אֵת הָעוֹלָמוֹת.

עוֹד, לְמָה לֹא אָמַר וְאֵל שְׁדֵי, שֶׁהָרִי גַם בֵּן מִשְׁמַע כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנּוּ, שֶׁכְּתוּב וְאֵל שְׁדֵי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים, הַכֹּל מְקוֹם אֶחָד הוּא, לְמָה הַשְּׂאִיר ל' וְכָתַב ת? אֵלֶּא זֶהוּ סוֹד, שֶׁכְּשֹׂאוֹתָם שְׂבִילִים יוֹצְאִים מִלְּמַעְלָה, כְּלָל שֶׁל הַתּוֹרָה, מוֹרִישׁ אֵת הַשְּׁמַיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֵת הַשְּׁמַיִם – כְּלָל שֶׁל עֲשָׂרִים וּשְׁתֵּים אוֹתִיּוֹת. וּמִכָּאן יוֹצְאִים לַתּוֹרָה שְׂבַע לְפָה שֶׁנִּקְרָאת אֶרֶץ, כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנּוּ וְאֵת הָאֶרֶץ – כְּלָל שֶׁל עֲשָׂרִים

ושפתים אותיות. והשמים כוללים הכל כאחד, ואז מתעטרת הלבנה בכל ויושבת בשלמות, והברכות שופעות אז משם, ועל זה ואת שדי. **ויברכה**, כדי שיהיה לו תמיד קיום ויותר, שהרי בכל מקום שיש בו וא"ו, יש לו תוספת וקיום. עד כאן כלל, ואחר כך עשה פרט, שכתוב ברכת שמים וגו'.

ברכת אביה גברו על ברכת הורי. ודאי שברכת אביה גברו, שהרי יעקב הוריש שבח של הכל יותר מהאבות, שהרי הוא היה שלם בכל, והכל נתן ליוסף. מה הטעם? משום שפך ראוי, שהרי צדיק נוטל הכל ויורש הכל כאחד, וכל הברכות שרויות בו. הוא מוריק ברכות מהראש למעלה, וכל איברי הגוף כלם נתקנו להוריק בו ברכות, ואז נעשה נהר שיוצא מעדן.

מה זה מעדן? אלא בכל שעה שכל האיברים יושבים בקשר אחד, והם בעדון של השתוקקות מהראש למעלה ולמטה, וכלם מעדון והשתוקקות שלהם מריקים בו, ונעשה נהר ששופע ויוצא מעדן ודאי. עוד מעדן – מחכמה עליונה שופע הכל להמשך, ועושה נהר, ונמשך עד שמגיע לדרגה הזו, ואז הכל בברכות, והכל אחד. **עד** תאות גבעת עולם, [זה עד] תשוקת אותן גבעות עולם, ומי הם? שתי נקבות, אחת למעלה ואחת למטה, שכל אחת נקראת עולם. ותשוקת כל איברי הגוף באותן שתי אמהות. תשוקה ליניק מהאם העליונה (בינה), ותשוקה להקשר באם התחתונה, ותשוקת הכל אחד. משום כך כלם [כראוי]. תהיין לראש יוסף וגו', להתברך אותה דרגה של צדיק ולטל הכל כראוי.

אשרי אותם שנקראים צדיקים, שהרי צדיק לא נקרא אלא מי ששומר דרגה זו, אות הברית הקדושה הזו, אשריהם בעולם הזה ובעולם הבא. יצאו מן המערה. אמר רבי שמעון, כל אחד ואחד יאמר דבר, ונלך בדרך.

פתח רבי אלעזר פסוק אחריו, בנימין זאב יטרף וגו'. בנימין זאב יטרף, למה זאב? אלא משום שפך נרשם בכסא, שהרי כל החיות, קטנות וגדולות, רשומות שם, ככתוב (תהלים קד) חיות קטנות עם גדלות, והכסא שעשה שלמה כך נרשם, כמו שלמעלה.

עוד זאב יטרף, שהרי המזבח היה בחלקו, ומזבח הוא זאב. שאם תאמר שבנימין הוא זאב – לא כך, אלא המזבח שהיה בחלקו

הוא זאב, שְהִיָּה אוֹכֵל בְּשָׂר כָּל יוֹם, וּבִנְיָמִין הָיָה זֶן אוֹתוֹ. מִשּׁוּם שְהִרִי הָיָה בְחֻלְקוֹ, כְּבִיכּוֹל הוּא מִפְרָנִס וְזֶן אֶת הַזָּאב הַזֶּה. עוֹד זָאב יִטְרֵף – זָאב יִזוֹן, וּמִיָּהוּ? אֵלֶּה בְעֲלֵי יְרִיבוֹת שְׁעוּמָדִים לְמַעְלָה לְקַטְרֵג, וְכֻלָּם נִהְנוּ וְנִתְקַנּוּ מֵהַקְרָבָן, וּמַעוֹרְרִים הַתְּעוֹרְרוֹת שְׁלֹמְעֵלָה. **בְּבִקָּר** יֵאָכֵל עַד וְלַעֲרֵב יִחְלַק שְׁלָל. מַה זֶה בְּבִקָּר יִחְלַק עַד? אֵלֶּה בְּבִקָּר, שְׁאֲבָרָהּם מִתְּעוֹרֵר בְּעוֹלָם וְנִמְצָאָת שְׁעַת רְצוֹן, הַקְרָבָן עוֹשֶׂה הַתְּעוֹרְרוֹת וְנִחַת רוּחַ וְעוֹלָה עַד ע"ד, אוֹתוֹ מְקוּם שְׁפָתוֹב (דְּבָרִים ו) וְשִׁבְתָּ עַד ה' אֱלֹהֶיךָ.

עוֹד בְּבִקָּר, מַה זֶה בְּבִקָּר? זֶה אֲבָרָהּם, כְּמוֹ שְׁאֲמַרְנוּ, שְׁפָתוֹב (בְּרֵאשִׁית כב) וַיִּשְׁכַּם אֲבָרָהּם בְּבִקָּר. בְּזִמְנֵן שְׁנִמְצָא רְצוֹן, בְּאוֹתָהּ שְׁעָה לֹא הָיָה אוֹכֵל קְרָבָן אַחֵר, וּמַה הָיָה אוֹכֵל? אוֹתוֹ מְקוּם שְׁנִקְרָא ע"ד, וְהוּא כִּסָּא עֲלִיּוֹן, שֶׁהוּא עֲדֵי עַד, כְּפָתוֹב עֲדֵי עַד וְגו'. וְזִמְנֵן אֲכִילָה בְּבִקָּר שֶׁל ע"ד הוּא, וְהָע"ד הַזֶּה [כָּף גַּם כֵּן] לְמַעְלָה [כָּף נִקְרָא], שְׁפָתוֹב (יִשְׁעִיָּה כו) בְּטַחוּ בַּה' עֲדֵי עַד. וּבְבִקָּר, הֵינּוּ קְרָבָן לַה' וְדָאֵי. יֵאָכֵל עַד, וְלֹא אַחֵר.

עוֹלָה עֶשֶׂן, וְהַתְּעוֹרְרוֹת הָאֵהָבָה נִקְשְׁרָת, וּמִתְּעוֹרְרָת לְמַעְלָה וְעוּמָדִים זֶה כְּנִגְדָּה זֶה, וְאֵשׁ [וְנִר] דּוֹלְקָת וּמְאִירָה בְּהַתְּעוֹרְרוֹת הַזֹּז שְׁלֹמְטָה, וְכֹהֵן מִתְּעוֹרֵר, וְלוֹיִם מְשִׁבְחִים וּמְרָאִים שְׁמָחָה, וְאֵז מִתְּנַסֵּף הֵיזִין לְהַתְּקַשֵּׁר בְּמִים, וְהֵיזִין מְאִיר וּמְרָאָה שְׁמָחָה. מִשּׁוּם כָּף, זֵין טוֹב לְמִטָּה לְהִרְאוֹת שְׁמָחָה לִזֵּין אַחֵר שְׁלֹמְעֵלָה, וְהַכֹּל מִתְּעוֹרֵר לְקַשֵּׁר שְׁמָאֵל בְּיָמִין.

וְלִחָם שֶׁהוּא סֵלֶת, מְלִכּוֹת שְׁמַעוֹרְרָת הַתְּעוֹרְרוֹת, לוֹקְחִים אוֹתָהּ שְׁמָאֵל בְּיָמִין, וּמְקַשְׁרִים אוֹתָהּ בְּגוֹף, וְאֵז שׁוֹפֵעַ שְׁמֵן עֲלִיּוֹן, וְלוֹקְטָת אוֹתוֹ עַל יַד הַצְּדִי"ק. וְעַל זֶה צְרִיף לַעֲשׂוֹת הַתְּעוֹרְרוֹת שֶׁל סֵלֶת בְּשִׁמּוֹן, וְנִקְשֵׁר הַכֹּל כְּאֶחָד, וְאֵז עֲדוֹן וְנִחַת שֶׁל יַחֲוֹד אֶחָד, וְלוֹקְטִים עֲדוֹן וְנִחַת שֶׁל הַיַּחֲוֹד כָּל אוֹתָם כְּתָרִים, וְנִקְשְׁרִים זֶה בְּזֶה, וְהַלְבָּנָה מְאִירָה, וְנִקְשְׁרָת בְּשִׁמְשׁ, וְיוֹשֵׁב הַכֹּל בְּעֲדוֹן.

וְאֵז קְרָבָן לַה', וְלֹא לְאַחֵר, וְעַל זֶה בְּבִקָּר יֵאָכֵל עַד, וְלֹא לְאַחֵר [עַד]. יֵאָכֵל עַד וַיִּתְּעַדֵּן וַיִּתְּקַשֵּׁר בְּקַשְׁרוֹ בְּתַחֲלָה. מִתִּי? בְּבִקָּר, שְׁצָרִיף לְהַתְּבָרֵךְ הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ בְּתַחֲלָה, וְאַחֵר כָּף יִתְּבָרְכוּ הָאַחֲרִים.

וְעַל כָּף אֲסוּר לוֹ לְאָדָם לְבָרֵךְ אֶת חֲבֵרוֹ בְּבִקָּר עַד שְׁיִבְרֵךְ אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא צְרִיף לְהַתְּבָרֵךְ בְּרֵאשׁוֹנָה, וְהֵינּוּ בְּבִקָּר יֵאָכֵל

עד, ואחר יתברכו האחרים. ולערב יחלק שלל, שהרי הקרבנות שהיו בבקר, הכל נקרב לקדוש ברוך הוא, וההתעוררות עולה לשם. ומשום שהוא התברך, היה קושר קשרים לכל שאר החילות העליונים, ומחלק להם ברכות לכל אחד ואחד פראוי, ונאה לו, והעולמות מתבשמים, ומתברכים עליונים ותחתונים.

והיגו סוד הכתוב (שיר ה) אכלתי יערי עם דבשי וגו', בתחלה. אחר כך חלק לכלם, ואמר, אכלו רעים שתו ושכרו דודים. מוריק ברכות לכלם, ומחלק להם לכל אחד ואחד פראוי לו, ולכן ולערב יחלק שלל, שהרי השם הקדוש יתברך בתחלה, וכעת מחלק ברכות לכל העולמות. שלא תאמר שהקרבן נקרב להם ולא לשום כח אחר, אלא הכל נקרב לקדוש ברוך הוא, והוא מוריק ברכות ומחלק ברכות לכל העולמות, ומשום כך קרבן לה, ולא לאחר.

סדר הלימוד ליום יט כסלו [יום 78 בשנה]

אָמַר רבי שמעון, בני, יפה אמרת. עוד, התעוררות אחרת של הקרבן, [הכל] כדי למשך ברכות ולעורר ברכות, שיתברכו כל העולמות. בתחלה קרבן לה', ולא לאחר. עכשו תקריבו את קרבנכם, שיתקשרו כל העולמות כאחד, ויתחברו ויתברכו עליונים ותחתונים.

פָּתַח רבי אבא ואמר פסוק אחריו, כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וגו'. כל אלה שבטי ישראל! ה'יה צריך (לכתב) אלה שבטי ישראל, מה זה כל אלה? אלא לחבר [לחתם] אותם למקום שכל הברכות מוריקים לשם שנים עשר. שנים עשר ודאי, קשרים של תקוני הגבירה, והיא מתחברת עמם. זהו שכתוב שנים עשר. וזאת אשר דבר להם אביהם ויברך אותם, שהרי במקום זה הדבור שורה.

אֲשֶׁר דבר, כאן קשר אחד להתחבר מלמטה למעלה, ומלמעלה למטה. מלמטה בשנים עשר השבטים הללו, וזאת התחברה עמם. אשר דבר, הרי חבור זכר ונקבה קשור לשני צדדים, מלמטה ומלמעלה. לסוף קשר אותם במקום שלמעלה, זכר ונקבה כאחד, זהו שכתוב איש אשר כברכתו וגו'. מה זה כברכתו? אלא כברכת בת זוגו. איש אשר כברכתו, שניהם כאחד.

פָּתַח ואמר, (תהלים קכח) 'ברכה ה' מציון וראה בטוב ירושלים וגו'. 'ברכה ה' מציון, שממנו יוצאים ברכות להשקות את הגן, והוא כולל כל הברכות ונותן לה. ואחר כך וראה בטוב ירושלים, להראות שכל הברכות באות מזכר ונקבה. כמו זה (במדבר ו) 'ברכה ה' וישמרך. 'ברכה ה' - מזכר, וישמרך - מנקבה. 'ברכה ה' - מזכר, וישמרך - משמור, והכל דבר אחד, משום שמשניהם יוצאות ברכות לעולמות. ועל זה, איש אשר כברכתו ברך אתם.

רבי יהודה פתח פסוק ואמר, ויכל יעקב לצות את בניו וגו'. ויכל יעקב לצות את בניו, לצות? ה'יה צריך (לכתב) לברך! אלא שצוה אותם אל השכינה להתקשר אליה. עוד, שצוה אותם על עסקי המערה, שהיא קרובה לגן עדן, ששם קבור אדם הראשון.

בא ראה, אותו מקום נקרא קרית ארבע. מה הטעם? משום ששם נקברו ארבעה זוגות: אדם וחוה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה.

הרי יש כאן קשיא, ששנינו, האבות הם מרפכה קדושה, ומרפכה לא פחות מארבעה, ושנינו שהקדוש ברוך הוא חבר את דוד המלך עמהם ונעשו מרפכה שלמה, זהו שכתוב (תהלים קיח) אכן מאסו הבונים וגו', שדוד המלך התחבר להיות מרפכה שלמה עמהם. אם כן, דוד צריך [להתקשר] להקבר בתוך האבות, ויהיה קרית ארבע עמו, אז מה הטעם לא נקבר עמהם?

אף, דוד המלך מקום מתקן היה לו כראוי, ומיהו? ציון, לחבר אותו כאחד. ואדם שנקבר בתוך האבות, הרי הם נקברו עמו, משום שהוא היה מלך ראשון, ונעברה ממנו המלכות ונתנה לדוד המלך, ומימיו של אדם התקים דוד המלך, שעל אדם נגזרו אלף שנים, והעברו ממנו שבעים שנים, ימיו של דוד המלך, והוא נתן אותם, והאבות איך יקומו עד שיבא דוד המלך? אלא זכה למקומו כראוי לו, משום כך לא נקבר עם האבות.

זאת ועוד, האבות שרויים במקום של זכר, ודוד במקום של נקבה, והאבות נקברו עמם הנקבות, ודוד נקבר והתחבר במקום של זכר, דבר כראוי לו.

ויאסף רגליו אל המטה, משום שהרי הוא יושב במקום של חיים. כשרצה להסתלק מהעולם, הוריד רגליו אל המטה, והתכנס והסתלק מן העולם. זהו שכתוב ויגוע ויאסף אל עמיו. פתח ואמר, (שם פב) נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה'. דבר זה הרי בארונהו החברים.

אבל בא ראה, יש מדורים תחתונים ויש מדורים עליונים. בעליונים לא [מדורים] שורים שם, ומי הם? אותם בתים פנימיים ובתים חיצוניים הם נקראים חצרות ה', משום שהם עומדים שם באהבה ותשוקה אל הנקבה. בא ראה, כשנשמה עולה, הכל מתעורר לנקבה, שהרי היא אחוזה בתשוקה שלמה ונקשרת בו.

יעקב לא מת, משום כך לא נאמר בו מות, אלא ויגוע ויאסף אל עמיו. ראה מה כתוב, ויאסף רגליו אל המטה,

שהתכנס השמש אל הלבנה. השמש לא מת, אלא מתכנס מן העולם והולך ללבנה.

בא ראה, בשעה שהתכנס יעקב, האירה הלבנה, ותשוקת השמש העליון התעוררה אליו, משום שכאשר השמש עולה, מתעורר שמש אחר, ונדבקים זה בזה והלבנה מאירה.

אמר רבי שמעון, יפה אמרת, אבל הרי נתבאר שהעליון, עולם הזכר, נקשר בתחתון, שהוא עולם הנקבה, והתחתון נקשר לעליון, והכל זה כמו זה.

והרי נאמר שני עולמות הם, כפתוב מן העולם ועד העולם. ואף על גב ששתי נקבות הן – אחד מתקן בזכר ואחד בנקבה. זה שבע [שבת], וזה בת שבע. זו אם וזו אם. זו נקראת אם הבנים, וזו נקראת אם שלמה, כפתוב (שיר ג) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה וגו'. במלך שלמה – במלך שכל השלום שלו, זו אם שלמה, כפתוב (מלכים א יא) בת שבע אם שלמה.

וכתוב (שם ה) ותרב חכמת שלמה. חכמת שלמה – זו אם שלמה, שכתוב (משלי לא) דברי למואל מלך משא אשר יסרתו אמו. דברי למואל מלך, פסוק זה לא נודע מהו הסתר שלו, אלא דברי למואל מלך – דברים שנאמרו משום אל שהוא מלך. ומיהו? זה (תהלים ז) ואל זעם בכל יום. ואל שדי, כמו שנתבאר. למואל, כמו שנאמר (איוב מ) למו פי. למואל מלך, שהיא בת שבע. משא אשר יסרתו אמו, כשהתגלה עליו בגבעון בחלום הלילה.

בא ראה, יעקב התכנס ללבנה ועשה בה פרות לעולם, ואין לה דור בעולם שאין בו פרי של יעקב, משום שהרי הוא עורר התעוררות למעלה, משום שכתוב ויאסף רגליו אל המטה, שהיא מטתו של יעקב ודאי.

אשרי חלקו של יעקב, שהרי השתלם למעלה ולמטה, שכתוב (ירמיה ל) ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' וגו' כי אתה אני. כי אתי אתה לא נאמר, אלא כי אתה אני, והרי נתבאר.

רבי יצחק פתח ואמר, ויבאו עד גרן האטד וגו', וכתוב וירא יושב הארץ הכנעני את האבל בגרן האטד וגו'. בפסוקים הללו יש להתבונן בהם, מה אכפת לנו שהם באו עד גרן האטד? ומה הטעם

כנו אַבְלוֹת זו לְמִצְרַיִם, הָרִי צָרִיף הִיָּה לְכַתֵּב אֶבֶל יִשְׂרָאֵל, מָה
הַטַּעַם לְמִצְרַיִם?

אָרָא כִּךְ אָמְרוּ, כָּל אוֹתוֹ זְמַן שֶׁהָיָה יַעֲקֹב בְּמִצְרַיִם, הִתְבָּרְכָה הָאָרֶץ
בְּגִלְלוֹ, וְנִילֹס הָיָה יוֹצֵא וּמִשְׁקָה אֶת הָאָרֶץ. וְעוֹד, שֶׁפֶסֶק
הָרַעַב בְּגִלְל יַעֲקֹב, וְעַל כֵּךְ הַמִּצְרַיִם עָשׂוּ אֶבֶל, וְהִתְכַּנְּה עֲלֵיהֶם.

פְּתַח וְאָמַר, (תהלים קו) מִי יִמְלֵל גְּבוּרוֹת ה' יִשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ. פֶּסוּק
זֶה בְּאֵרוֹהוּ, אֶבֶל מָה זֶה יִמְלֵל? יִדְבֵּר הִיָּה צָרִיף לְכַתֵּב! וְאִם
תֹּאמַר שֶׁזוֹ דֶּרֶךְ הַכְּתוּב, שֶׁהָרִי הַפֶּסוּקִים הֵם כֵּךְ – לֹא, שֶׁכֵּלֶם בָּאִים
לְהִרְאוֹת דְּבַר, אֵף כֵּאֵן בָּא לְהִרְאוֹת דְּבַר. מִי יִמְלֵל [גְּבוּרוֹת ה'],
כְּכַתוּב (דברים כג) וְקִטְפַת מְלִילָת. גְּבוּרוֹת ה', מִשׁוֹם שֶׁהֵם רַבִּים, שֶׁהָרִי
כָּל גְּזֵרַת הַדִּין בָּאָה מִשָּׁם, וְלִכֵּן מִי הוּא שִׁסְלַק וַיַּעֲבִיר גְּזֵרָה אַחַת
מֵאוֹתָן גְּבוּרוֹת שֶׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא?

עוֹד, מִי יִמְלֵל וַיִּדְבֵּר, הַכֵּל אֶחָד. יִדְבֵּר, שֶׁהָרִי כְּמָה וְכְמָה גְבוּרוֹת הֵן
שְׂאִין לָהֶם חֲשֻׁבוֹן, כְּמָה בְּעֲלֵי דִינִים, כְּמָה בְּעֲלֵי מַגְנִים, כְּמָה
שׁוֹמְרֵי הַחֲקִים, וְהַדְּבוּר לֹא יִכּוֹל לְדַבֵּר לָהֶם.

וּבְמָה יְדוּעוֹת? כָּלֶם בְּהַגְדָּה, שִׁישׁ בָּהּ סוּד הַחֲכָמָה, שֶׁהָרִי בְּדַבּוּר
וּבְאֵמִירָה לֹא יִכּוֹל לְדַבֵּר לָהֶם וְלְדַעַת אוֹתָם, אֶבֶל בְּהַגְדָּה הֵן
יְדוּעוֹת, כְּכַתוּב (תהלים קמה) דוֹר לְדוֹר יִשְׁבַח מַעֲשֵׂיךָ וּגְבוּרוֹתֶיךָ יִגִּידוּ.
בְּסוּד זֶה יוֹדְעִים, אֶבֶל גְּבוּרוֹתֶיךָ, שֶׁהִיא גְבוּרָה תַּחְתּוֹנָה, יִדְבְּרוּ, שְׁכַתוּב
וּגְבוּרוֹתֶיךָ יִדְבְּרוּ.

יִשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ, שְׂרָבִים הֵם [הַדְּרָגוֹת] הַדִּינִים שְׁנוּדְעִים וּמְחַבְּרִים
בְּתִהְלָה, וְכְמָה חִילוֹת וְכְמָה מַחְנוֹת שְׁמֵת־חַבְּרִים בָּהּ, כְּכַתוּב
(איוב כה) הִישׁ מִסְפָּר לְגִדּוּדָיו, וְעַל זֶה מִי יִכּוֹל לְהַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ?

בֵּא רְאָה, הַמִּצְרַיִם כָּלֶם הָיוּ חַכְמִים, וּמִצַּד הַגְּבוּרָה יָצְאוּ, כְּמָה חִילוֹת
וְכְמָה מַחְנוֹת וְכְמָה דְרָגוֹת עַל דְרָגוֹת, עַד שֶׁמַּגִּיעִים לְדְרָגוֹת
הַתַּחְתּוֹנוֹת, וְהַמִּצְרַיִם הָיוּ מְכַשְׁפִּים וְחַכְמִים בָּהֶם, וַיּוֹדְעִים נִסְתָּרוֹת
הָעוֹלָם, וְהִסְתַּכְּלוּ, שֶׁהָרִי שְׁבִזְמַן שִׁיעֲקֹב קַיָּם בְּעוֹלָם, אִין עִם שִׁישְׁלֵט
עַל בְּנָיו, וַיִּדְעוּ שֶׁהָרִי יִשְׁתַּעֲבְדוּ בִישְׂרָאֵל זְמַנִּים רַבִּים.

כִּיּוֹן שִׁיעֲקֹב מֵת, שְׁמַחוּ. הִסְתַּכְּלוּ מָה יִהְיֶה בְּסוּף, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְגִרְן
הָאֵטָד, שֶׁהוּא גְזֵרַת הַדִּין הַשּׁוֹלֵט. אֵטָד בְּגִימְטְרִיא יָד, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יד) וַיִּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה וְגו'. כִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעוּ

למקום זה, ראו הגבורות שיוצאות מהאטד הזה. ולמה נקרא אטד?
אלא מה אטד יוצאים קוצים לצד זה ולצד זה, כך גם י"ד יוצאות
ממנה אצבעות לצד זה ולצד זה, וכל אצבע ואצבע עולה בכמה
גבורות, בכמה דינים, בכמה הנהגות, אז ויספדו שם מספד גדול
וכבד מאד על כן קרא שמה אבל מצרים. ודאי אבל כבד זה למצרים,
ולא לאחר.

רבי שמעון פרש את הפרשה. יצאו מתוך המערה. אמר, ראיתי
שיום זה יפל בית בעיר, ויעדרו שני [בני] רומאים מקטרגים.
אם אני בעיר, לא יפל הבית. חזרו לתוך המערה וישבו.

פתח רבי שמעון ואמר, (ישעיה י') צהלי קולך בת גלים וגו'. צהלי
קולך, פסוק זה נאמר לכנסת ישראל, משום שהיא משבחת
את הקדוש ברוך הוא בקול משבח, ועל כך צהלי קולך. מכאן
למדנו, כל מי שרוצה לשבח את הקדוש ברוך הוא בקול, צריך לו
קול נעים שיערב לאחרים ששומעים אותו, ואם לא – לא יקום
להרים קול.

בא ראה, לויים שבאו מצד זה, שכתוב (במדבר ח) ומבן חמשים שנה
ישוב מצבא העבדה. מה הטעם? משום שקולו [דרגתו, ואם]
נמוך, ולא יערב לאזנים כשאר חבריו, אז מעבירים מצבא העבודה
הזה [מהחילים] של מעלה, שעומדים לנגן לעבודה הזו ולכבד את
השם הקדוש כראוי.

החילות שלמעלה, חילות ומחנות כנגד התחוננים, לשבח את
השם הקדוש ולזמר להם, ומשום כך ישוב מצבא
העבדה. ומשום שכנסת ישראל משבחת את הקדוש ברוך הוא, אמר
הכתוב צהלי קולך בת גלים, בת האבות.

עוד בת גלים – העולם הבא נקרא גלים, משום שהכל עומד בו,
ונכלל בו תלי תלים, ויוצא ממנו לכל. עוד בת גלים – ככתוב
(שיר ד) גל נעול, וכל אותם גלים ומעינות, כלם יוצאים מהעולם הבא,
וכנסת ישראל היא בת גלים.

בא ראה, פסוק זה קשה. בתחלה כתוב צהלי קולך, שהוא כדי לזמר
ולהרים קול, ואחר כך כתוב הקשיבי. אם כך, אז למה צהלי
קולך, כיון שכתוב הקשיבי? אלא צהלי כדי לשבח ולזמר.

בא ראה, אם ישראל מתחילים לשבח ולזמר לקדוש ברוך הוא, אז כתוב הקשיבי, מה הטעם? בשביל שישראל משבחים ומזמרים בשבילה לקדוש ברוך הוא, ועל זה כתוב צהלי קולך, וכתוב הקשיבי.

לְיִשָּׁה – משום שבאה מצד הגבורה, כמו שנאמר (משלי ל) ליש גבור בבהמה. ולישה זו גבורה, לשבר כחות וחקקים. עניה ענתות – משום שהיא אספקלריה שלא מאירה [עליה], עניה ודאי, אין לה ללבנה אור משל עצמה, אלא רק מה שנותן לה השמש.

עֲנָתוֹת הוא שדה, כפר אחד, ושורים בו כהנים עניים שמחזרים על הפתחים [של הלויים], ואין מי שישגיח בהם, משום שכל אותם בני אותו כפר [קלים], בזויים היו בעיני העם, וביתם יותר ריק מכל העם, פרט למה שנותנים להם, כמו עניים [קלים] בזויי עם. משום כך ללבנה אין אור משל עצמה, אלא בשעה שמתחבר עמה השמש היא מאירה.

בא ראה, שכתוב (מלכים א-ב) ולאביתר הכהן אמר המלך ענתות לך על שדיך כי איש מות אטה. וכי על שהזמין את אדוניוהו נקרא איש מות? אלא משום שהיה ממקום עני, שנדבקה בו הלבנה, שהיא עניה ענתות.

ואם תאמר, (סו) וכי התענית בכל אשר התענה אבי, משום כך צדיק שלא הרג אותו? אלא אביתר, משום שהיה ממקום עני, זכה בו דוד עד שלא עלה למלכות, כשהיה אורב לו לשאול, והיה דרכו כעני, [אחר כך] כמו זה אביתר. ולזמן ששלט שלמה, עמדה הלבנה בשלמות, והיתה בחדנה של עשר, שהכל היה לו, לא זכה באביתר.

ודאי שדה ענתות סוד הדבר היה, וירמיה שקנה אותו, הכל היה בשביל לרשת סוד עליון. בא ראה, כששולטת הלבנה, היא נקראת שדה תפוחים. כשהיא בעני, שדה ענתות. משום כך תשבחת שלמטה עושה לה עשר ושלמות.

כמו שדוד, כל ימיו השתדל לעשות לה שלמות ולנגן מיני זמר לזמר ולשבח למטה, וכשדוד הסתלק מהעולם, השאיר אותה בשלמות, ושלמה לקח אותה בעשר, שהרי הלבנה יצאה מהעני ונכנסה לעשר, שבעשר הזה שלט על כל מלכי הארץ.

וַיַּעַל זֶה, (שם י) אֵין כֶּסֶף [לא] נֶחֱשֵׁב בִּימֵי שְׁלֹמֹה. אֲלֵא הִכֵּל זָהָב, שֶׁהִתְרַבָּה הַזָּהָב, וּבִאֲוֹתוֹ הַזְּמַן כָּתוּב (איוב כח) וְעִפְרַת זָהָב לוֹ, שֶׁהָרִי עָפָר שְׁלֹמֶעֱלָה הָיָה מְסַתְּפֵל בּוֹ הַשָּׁמֶשׁ, וּבִהֶסְתַּפְּלוֹת שֶׁל הַשָּׁמֶשׁ וְתַקְפוֹ, הָעֶפָר נֶעֱשֶׂה וּמִתְרַבָּה הַזָּהָב.

בֵּא רֵאָה, מִן הַהָרִים שֶׁכַּח הַשָּׁמֶשׁ מֵאִיר שָׁם, עָפָר הָאָרֶץ שֶׁבֵּין הַהָרִים כָּלֶם עוֹשִׂים זָהָב, וְאֶלְמָלֵא חֵיוֹת רְעוֹת שְׂרָבוֹת שָׁם, לֹא הָיוּ אֲנָשִׁים עֲנִיִּים, מִשּׁוּם שֶׁתַּקַּף הַשָּׁמֶשׁ מְרַבֶּה אֶת הַזָּהָב.

מִשּׁוּם כִּךְ בִּימֵי שְׁלֹמֹה אֵין כֶּסֶף נֶחֱשֵׁב לְמֵאוֹמָה, שֶׁהָרִי תַקַּף הַשָּׁמֶשׁ מְסַתְּפֵל בְּעָפָר וּמְרַבֶּה אֶת הַזָּהָב. וְעוֹד, שְׂאוֹתוֹ עָפָר הוּא צַד הַדִּין. כְּשֶׁמְסַתְּפֵל בּוֹ הַשָּׁמֶשׁ, נוֹטֵל תַּקַּף וּמִתְרַבָּה זָהָב. כִּיּוֹן שֶׁהִסְתַּפְּל שְׁלֹמֹה בָּהּ, שִׁבַּח וְהִכְרִיז וְאָמַר, (קהלת ג) הִכֵּל הָיָה מִן הָעֶפָר וְגוֹ'.

וַיַּעַל זֶה שְׁלֹמֹה לֹא הִצְטַרֵּף לְנִגְן כְּמוֹ דָּוִד, אֲלֵא שִׁירָה שֶׁהִיא אֶהְבָּה שֶׁל עֶשֶׂר, שֶׁהִיא אוֹר וְאֶהְבָּה שֶׁכָּל הַתְּשׁוּבוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הָיוּ בָּהּ, הַשִּׁבַּח שֶׁל הַגְּבִירָה כְּשִׁיוֹשְׁבַת בְּכֶסֶף כְּנֹגֵד הַמֶּלֶךְ הוּא אָמַר.

כָּתוּב (מלכים-א י) וַיִּתֵּן הַמֶּלֶךְ אֶת הַכֶּסֶף בִּירוּשָׁלַם כְּאֲבָנִים, מִשּׁוּם שֶׁהִכֵּל הָיָה זָהָב, וְהָעֶפָר נִקְשָׁר בְּשִׁמְאֵל בְּצַד הָאֶהְבָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ב) שִׁמְאֵלוֹ תַחַת לְרֵאשִׁי, וְהַשָּׁמֶשׁ נִדְבָק עִמָּה וְלֹא זָז מִמָּנָה.

שְׁלֹמֹה טָעָה בָּזֶה, שֶׁהָרִי רֵאָה שֶׁהִלְבְּנָה קִרְבָּה לַשָּׁמֶשׁ, וְהִימִין מִחֻבָּקַת, וְהַשִּׁמְאֵל תַּחַת הָרֵאשׁ. כִּיּוֹן שֶׁהִתְקַרְבוּ זֶה לְזֶה, אָמַר, הָרִי הִתְקַרְבוּ כְּאֶחָד, יִמִּין מֵהַ כָּאֵן עוֹשָׂה, שֶׁהָרִי יִמִּין אֵינָה אֲלֵא כְּדִי לְקַרְבֵּי? כִּיּוֹן שֶׁקִּרְבוּ זֶה בָּזֶה, לְמָה צְרִיךְ? מִיֵּד אֵין כֶּסֶף [לא] נֶחֱשֵׁב בִּימֵי שְׁלֹמֹה.

אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: אֶתָּה דְחִיתָ אֶת הַיָּמִין - חֲיִיף, אֶתָּה תִצְטַרֵּף לְחֶסֶד בְּנֵי אָדָם וְלֹא תִמְצָא. מִיֵּד סָטָה הַשָּׁמֶשׁ מִכְּנֹגֵד הַלְבְּנָה, וְהִלְבְּנָה הַתְּחִילָה לְהַחֲשֵׁף, וְהָיָה שְׁלֹמֹה מְחִזֵּר עַל הַפְּתִיחִים וְאוֹמַר (קהלת א) אֲנִי קִהַלְתִּי, וְלֹא הָיָה מִי שִׁיעֲשֶׂה עִמּוֹ חֶסֶד. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁדְּחָה אֶת הַיָּמִין וְלֹא הִחְשִׁיב אוֹתוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים-א י) אֵין כֶּסֶף [לא] נֶחֱשֵׁב בִּימֵי שְׁלֹמֹה לְמֵאוֹמָה.

וְלָבֵן כָּל הַמְרַבָּה תְּשׁוּבוֹת לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מְרַבֶּה שְׁלוֹם לְמַעְלָה, מִשּׁוּם כִּךְ (ישעיה י) הַקְּשִׁיבִי לִישָׁה. כָּתוּב (איוב ד) לִישׁ אֲבָד מִבְּלִי

טָרַף וְגו'. לִישׁ - הִינּוּ לִישָׁה, כִּפְתּוּב חִק חָקָה. אֲבָד - כִּפְתּוּב (ישעיה כז) וּבָאוּ הָאֲבָדִים. מִבְּלֵי טָרַף - מִשּׁוּם שֶׁהִיא בִקְשָׁה [סִבְּחָה] עָלֶיהָ לְתַת, כִּפְתּוּב (משלי לא) וּתְקַם בְּעוֹד לִילָה וּתַתֵּן טָרַף לְבֵיתָהּ.

וּבְנֵי לְבִיא יִתְפָּרְדוּ - מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַחֲלִילִים, כִּשְׁהִיא נוֹתְנַת לָהֶם טָרַף, כָּלֶם מִתְחַבְּרִים כְּאֶחָד וְיוֹנְקִים כְּאֶחָד. וְכִשְׁהִיא יוֹשֶׁבֶת מִבְּלֵי טָרַף, שֶׁהַגְּלוּת גּוֹרֵם, וְדַאי בְּנֵי לְבִיא יִתְפָּרְדוּ, כָּלֶם נִפְרָדִים לְכַמָּה צְדָדִים וְדָרְכִים כְּדֵי לְמַצָּא לַעֲשׂוֹת דִּין. וְלִכֵּן כִּשְׁהַקְרָבָן נַעֲשֶׂה, הַכֹּל מִתְקַנְנִים וּמִתְקַרְבִּים כְּאֶחָד, כְּמוֹ שְׁאִמְרָנוּ. עַכְשָׁו שֶׁקְרָבָן לֹא נַעֲשֶׂה, וְדַאי שֶׁבְנֵי לְבִיא יִתְפָּרְדוּ, וּמִשּׁוּם כֶּף אֵין לָנוּ יוֹם שֶׁלֹּא נִמְצָא בּוֹ דִין, שֶׁהָרִי לֹא מִתְעוֹרְרִים עֲלֵיוֹנִים וְתַחֲתוֹנִים בְּשִׁלְמוֹת עֲלִיוֹנָה כְּמוֹ שְׁאִמְרָנוּ.

בֵּא רָאָה, עַכְשָׁו תִּפְּלֵת הָאָדָם מְעוֹרְרַת שְׁלֵמוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וּבִבְרָכָה שֶׁמְבָרֵךְ אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְבָּרְכִים עֲלֵיוֹנִים וְתַחֲתוֹנִים, וְלִכֵּן בְּתִפְּלָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִתְבָּרְכִים הָעוֹלָמוֹת. מִי שֶׁמְבָרֵךְ אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא - יִתְבָּרֵךְ. מִי שֶׁלֹּא מְבָרֵךְ אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא - לֹא מִתְבָּרֵךְ. זֶהוּ שֶׁכִּפְתּוּב (שמואל-א ב) כִּי מִכְּבָדִי אֲכַבֵּד וּבְזֵי יִקְלוּ.

רַב הַמְּנוּנָא הַזֶּקֶן לֹא נָתַן כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה לְאָדָם אַחֵר לְבָרֵךְ, [שְׂרָצָה לְטַל] אֲלֵא הוּא הַקְּדִים וְנִטַּל אוֹתוֹ [בְּיָמִין וּבְשִׁמְאֵל] בְּשִׁתֵּי יָדָיו וּמְבָרֵךְ. וְהָרִי אִמְרָנוּ שֶׁצָּרִיךְ לְטַל אוֹתוֹ בְּיָמִין [וְלֹא בְּשִׁמְאֵל] וּבְשִׁמְאֵל, וְאָף עַל גַּב שֶׁכָּלֶם הִתְעוֹרְרוּ בּוֹ - יִפָּה הוּא.

אֲבָל כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה כֶּף צָרִיךְ כּוֹס, שֶׁכִּפְתּוּב (תהלים קטז) כּוֹס יִשׁוּעוֹת אֲשָׁא, שֶׁהָרִי בְּכּוֹס זֶה שׁוֹפְעוֹת הַבְּרָכוֹת מֵאוֹתָן יִשׁוּעוֹת שֶׁלְמַעְלָה, וְהוּא נוֹטַל אוֹתָם וְכוֹנֵס אוֹתָם אֵלָיו, וְשֵׁם נִשְׁמַר [לָהֶם] יַיִן הָעֲלִיּוֹן וּמִתְכַּנֵּס בְּאוֹתוֹ כּוֹס, וְצָרִיכִים לְבָרֵךְ אוֹתוֹ בְּיָמִין [וּבְשִׁמְאֵל] וְלֹא בְּשִׁמְאֵל, וְהַיַּיִן שֶׁהוּא כְּנוֹס בְּכּוֹס הַזֹּאת, שֶׁיִּתְבָּרְכוּ כְּאֶחָד, וְצָרִיכִים לְבָרֵךְ אֶת הַשְּׁלֶחָן שֶׁלֹּא יִהְיֶה רֵיק מְלַחֵם וַיַּיִן, הַכֹּל [אֶחָד] כְּאֶחָד.

בֵּא רָאָה, כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל נִקְרְאָת כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, וְכִיּוֹן שֶׁהִיא כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, צָרִיךְ יָמִין וּשְׁמָאֵל [וְצָרִיךְ] לְטַל אוֹתָהּ, וְאוֹתָהּ כּוֹס נִתְּנַת בֵּין יָמִין לְשִׁמְאֵל, וְצָרִיכָה לְהִתְמַלֵּא יַיִן בְּשִׁבִיל יַיִן הַתּוֹרָה שֶׁיוּצָא מִן הָעוֹלָם הַבֵּא.

ובא ראה, כוס של ברכה, [כאן] בזה התגלו דברים עליונים כאן שאנו במערה, אומר כאן נתגלה סוד המרכבה הקדושה, כוס של ברכה צריך לקבלה בימין ובשמאל, זה צפון ודרום, וכוס של ברכה שיהיה נוטל ברכה מהם.

מי זו כוס של ברכה? זו (שיר ג) מטתו של שלמה, שצריך שתנתן בין צפון ודרום, וצריך להניחה בימין, והגוף שיתתקן עמהם, וישגיח באותה כוס של ברכה לברך אותה בארבע ברכות, משום שכתוב (דברים יא) תמיד עיני ה' אלהיך בה וגו'. נמצא בכוס של ברכה סוד האמונה, צפון ודרום ומזרח ומערב, הרי מרכבה קדושה כראוי לו.

ושלחן בלחם, כדי שיתברך אותו לחם שלמטה ויתברך לחם עני, ויהיה לחם ענג, והרי בארנו. וימצא שכנסת ישראל מתברכת בארבעת צדדי העולם, למעלה ולמטה, למעלה [באותו לחם של ברכה]. וכוס של ברכה, לחבר דוד המלך באבות, ויתברך למטה, שיתברך [והשלחן בלחם משום שיתברך מכל הצדדים, מלמעלה ומלמטה למעלה בסוד כוס של ברכה, שיתחבר דוד המלך באבות ויתברך למטה, שיתברך לחם עני ויהיה לחם ענג, והרי בארנו. ויתברך] שלחנו של האדם, שימצא בו מזון תמיד.

קמו כלם ונשקו ידו. אמרו, ברוך הרחמן שנכנסנו לכאן ושמענו דברים אלו. יצאו מן המערה והלכו. כשנכנסו לעיר, ראו קבוצת אנשים שמתו, שנפל עליהם בית. ישבו, וראו שסופדים לאותם שמתו עם אותם הרומאים.

פתח רבי שמעון ואמר, ויבאו עד גרן האטד, מה זה גרן האטד? אלא כאן רמוז שלטון מצרים שיעבר. גרן האטד – זה ממנה השלטון של מצרים שיעבר מלפני שלטון ישראל, שהרי ראו [גרן], כמו שנאמר (מלכים א-כב) מלכשים בגדים בגרן. ועל זה ויספדו שם מספד גדול וכבד מאד וגו'.

על כן קרא שמה אבל מצרים עד היום הזה, שנדאי היה ממצרים. אף כאן לא של יהודים הם אלה בוכים, אף על גב שמתו בו יהודים, ואלה יהודים, שאלמלא היו יהודים לא מתו, וכיון שמתו, הקדוש ברוך הוא מכפר על עוונותיהם.

אמר רבי שמעון, בא ראה, שיעקב, אף על גב שיצאה נשמתו במצרים, לא יצאה בראשית אחרת, מה הטעם? כמו שנתבאר, מיום שנברא העולם לא היתה מטה שלמה כמו מטתו של יעקב. בפעם שהיה עולה מן העולם, נשמתו מיד נקשרה למקומה, והרי בארנו.

בא ראה, כשהיה יעקב נכנס למערה, נמצאו במערה כל הריחות של גן עדן, והמערה העלתה אור, ונר אחד דולק. וכשנכנסו האבות ליעקב למצרים להמצא עמו, עלה אור הנר. כיון שנכנס יעקב למערה, חזר הנר למקומו, ואז השתלמה המערה מכל מה שצריך.

ועד ימי העולם לא קבלה המערה איש אחר ולא תקבל, ונשמות שזוכות עוברות לפנייהם בבית המערה, כדי שיתעוררו ויראו את הזרע שהשאירו בעולם, וישמחו לפני הקדוש ברוך הוא. אמר רבי אבא, חניטה של יעקב מה היא? אמר לו, לך שאל את הרופא.

בא ראה, כתוב ויצו יוסף את עבדיו את הרפאים לחנט את אביו ויחנטו הרפאים את ישראל. התעלה על דעתך שחניטה זו היתה כמו של שאר בני אדם? אם תאמר שבשביל הדרך הוא שעשו, הרי כתוב וימת יוסף בן וגו' ויישם בארון במצרים, הרי לא הלכו עמו בדרך, שהרי שם נקבר, וכתוב ויחנטו אתו?

אף הם דרכי המלכים, כדי להעמיד את גופם חונטים אותם בשמן משחה, עליון על כל השמנים, מערב בבשמים, ושואבים אותו לגוף יום אחר יום באותו שמן טוב ארבעים יום, שכתוב וימלאו לו ארבעים יום כי כן ימלאו ימי החנטים. אחר שזה השלם, עומד הגוף שלם זמן רב.

מישום שכל אותה ארץ כנען וארץ מצרים מכלות ומרקיבות את הגוף בזמן קצר מכל שאר הארצות, ובשביל לקיים את הגוף עושים את זה, ועושים חניטה זו מבפנים ומבחוץ. מתוך ששמים אותו שמן על הטבור, הוא נשאב לפנים מן הטבור, ונשאב למעיו, ומעמיד את הגוף מבפנים ומבחוץ זמן רב.

ויעקב כך היה בקיום הגוף, וכך צריך, שגוף האבות הוא, והיה בקיום בגוף ונפש. כמו זה ליוסף שהוא דגמת הגוף, והוא בקיום של גוף ונפש. בקיום הגוף, שכתוב ויחנטו אתו. ובקיום הנפש, שכתוב ויישם בארון במצרים.

וְשָׁנֵינוּ, לְשֵׁם מָה שְׁנֵי יוֹדִי"ם? אֵלָא יוֹסֵף שָׁמַר אֶת הַבְּרִית לְמַטָּה, וְשָׁמְרוּ אוֹתָהּ הַבְּרִית שְׁלַמְעֵלָה. כְּשֶׁהִסְתַּלַּק מִהָעוֹלָם, הוֹשֵׁם בְּשָׁנֵי אַרְוֹנוֹת, [מְקוֹם] בְּאֶרֶץ לְמַטָּה וּבְאֶרֶץ לְמַעְלָה. אֶרֶץ שְׁלַמְעֵלָה מִהוּ? אֵלָא, כְּמוֹ שְׁנֵי אֲמָר (יְהוֹשֻׁעַ ג) הִנֵּה אֶרֶץ הַבְּרִית אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ, שְׁאֶרֶץ שְׁלַמְעֵלָה נִקְרָא אֶרֶץ הַבְּרִית, שְׁהָרִי לֹא יוֹרֵשׁ אוֹתוֹ אֵלָא מִי שְׁשָׁמַר בְּרִית, וּמְשׁוֹם שְׁיוֹסֵף שָׁמַר אֶת הַבְּרִית, הוֹשֵׁם בְּשָׁנֵי אַרְוֹנוֹת.

וַיִּישָׁם בְּאֶרֶץ בְּמִצְרַיִם, כִּי זֶה וְדָאִי. וְהַפְּסוּק מוֹכִיחַ סוּד אַחַר, שְׁאֵף עַל גַּב שְׁיִצְאָה נִשְׁמָתוֹ בְּרִשׁוֹת אַחֲרָת, נִקְשַׁר בְּשִׁכְנָה. זֶהוּ שְׁכַתוֹב וַיִּישָׁם בְּאֶרֶץ, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, מְשׁוֹם שְׁהָיָה צְדִיק, שְׁכַל צְדִיק יוֹרֵשׁ אֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה הָעֲלִיוֹנָה, כְּמוֹ שְׁנֵי אֲמָר וְעַמֵּךְ כָּלִם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ נִצָּר מְטָעִי מַעֲשֵׂה יָדֵי לְהַתְּפָאֵר. בְּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

סליק ספר בראשית

ספר שמות

פרשת שמות (דף ב' ע"א - דף כב' ע"א)

וַאֲלֵה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרַיִמָּה אֶת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ (שְׁמוֹת א) וְהַמְשַׁכְּלִים יְזַהְרוּ כְּזֹהֵר הָרְקִיעַ וּמִצְדִּיקֵי הָרַבִּים כְּפּוֹכְכָבִים לְעוֹלָם וְעַד (דְּנִיאל יב). וְהַמְשַׁכְּלִים - אֵלוֹ הֵם שְׁמִסְתְּכָלִים בְּסוּד הַחֲכָמָה [נ"א יְזַהְרוּ, שְׁנוֹצְצִים בְּסוּד הַחֲכָמָה]. יְזַהְרוּ - מְאִירִים וְנוֹצְצִים בְּזִיו הַחֲכָמָה הָעֲלִיוֹנָה. כְּזֹהֵר - אֹר וְהַתְּנוֹצְצוֹת שְׁמֵאִיר שְׁיוֹצֵא מַעֲדָן. וְזֶה סוּד נִסְתָּר שְׁנִקְרָא הָרְקִיעַ, בּוֹ עוֹמְדִים כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת, שְׁמֵשׁ וּלְבָנָה, וְכָל אוֹתָם מְאוּרוֹת שֶׁל אֹר.

זֹהֵר הָרְקִיעַ הַזֶּה מְאִיר בְּאוֹר עַל הַגֶּן. וְעַץ הַחַיִּים עוֹמֵד בְּאֲמֻצַּע הַגֶּן, שְׁעֲנַפָּיו מְכַסִּים (עֲלִיָּה) (על) כָּל אוֹתָם דְּיוֹקְנָאוֹת וְעֲצִים וּבְשָׁמִים שְׁבָגָן בְּכָלִים כְּשָׂרִים. וּמִסְתַּוְּפָפִים תַּחְתּוֹ כָּל חַיּוֹת הַשָּׂדֶה, וְכָל צְפָרֵי הַשָּׁמַיִם דְּרִים תַּחַת אוֹתָם הָעֲנַפִּים.

זֹהֵר פְּרִי הָאֵילָן נוֹתֵן חַיִּים לְכָל, קִיּוּמוֹ לְעוֹלָם וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים. הַצַּד הָאֲחֵר אֵינוֹ שְׂרוּי בּוֹ, אֵלָא רַק צַד הַקְּדוּשָׁה. אֲשֶׁרִי חֲלַקְסָם שֶׁל אֵלָה שְׁטוּעֵמִים מִמֶּנּוּ, הֵם עוֹמְדִים לְעוֹלָם וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים. אֵלָה נִקְרָאִים מְשַׁכְּלִים וְצְדִיקִים וְזוֹכִים בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְחַיִּים לְעוֹלָם הַבָּא.

זֶהָר הָעֵץ הַזֶּה זָקוּף לְמַעַלָּה לְמַעַלָּה. חֲמֵשׁ מֵאוֹת פְּרָסָאוֹת הֵלוּכוּ,
הוּא שְׁשִׁים רְבוּא בְּהִתְפַּשְׁטוֹתוֹ. בְּעֵץ הַזֶּה קָיָם זֶהָר אֶחָד שְׁכָל
הַגְּוֹנִים קִיָּמִים בּוֹ הֵם גְּוֹנִים שְׁעוּלִים וַיּוֹרְדִים, לֹא מִתִּישְׁבִּים בְּמָקוֹם
אַחַר פָּרֵט לְאוֹתוֹ הָאֵילָן.

בְּשִׁיּוֹצְאִים מִמֶּנּוּ לְהִרְאוֹת בְּתוֹךְ זֶהָר שְׁלֹא מֵאִיר, מִתִּישְׁבִּים וְלֹא
מִתִּישְׁבִּים, עוֹמְדִים וְלֹא עוֹמְדִים, מְשׁוּם שְׁלֹא
מִתִּישְׁבִּים בְּמָקוֹם אַחֵר. מֵעֵץ זֶה יוֹצְאִים שְׁנַיִם עֶשֶׂר שְׁבָטִים
שְׁמֵתֶחֱמִים בּוֹ, וְהֵם יוֹרְדִים בְּזֶהָר הַזֶּה שְׁלֹא מֵאִיר לְתוֹךְ גְּלוֹת מְצָרִים
בְּכַמָּה מַחֲנֹת עֲלִיוֹנִים. זֶהוּ שְׁכָתוּב וְאַלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'.

סדר הלימוד ליום כ כסלו [יום 79 בשנה]

רבי שמעון פתח, (יחזקאל א) הִיָּה הִיָּה דָּבָר ה'. הִיָּה הִיָּה פְּעָמִים לְשֵׁם מָה? וְעוֹד יֵשׁ לְשָׂאֵל, אִם יִחְזַקְאֵל הַנְּבִיא נֶאֱמָן הִיָּה, לְמָה גָּלָה כָּל מָה שְׂרָאָה? מִי שֶׁהִמְלִיךְ מַכְנִיס אוֹתוֹ לְהִיכְלוֹ, יֵשׁ לוֹ לְגִלוֹת סוּדוֹת שְׂרָאָה? אֲלֵא וְדַאי שֶׁיִּחְזַקְאֵל הִיָּה נְבִיא נֶאֱמָן, וְכָל מָה שְׂרָאָה הוּא רָאָה בְּאִמּוֹנָה, וּבְרִשׁוֹתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הוּא גָּלָה כָּל מָה שֶׁגָּלָה, וְהִכַּל הַצֶּרֶף.

אמר רבי שמעון, מִי שֶׁרָגִיל לְסַבֵּל צַעַר, אִף עַל גַּב שֶׁבֵּא לְפִי שְׂעָה צַעַר, סוֹבֵל מִשְׂאוֹ וְלֹא חוֹשֵׁשׁ. אֲבָל מִי שֶׁלֹּא רָגִיל בְּצַעַר, וְכָל יָמָיו הִיָּה בְּתַפְנוּקִים וְעִדּוּנִים, וּבֵא לֹא צַעַר – זֶהוּ צַעַר שְׁלָם, וְעַל זֶה צִרְיָה לְבָכוֹת.

בבב יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁיִּרְדּוּ לְמִצְרַיִם הָיוּ רָגִילִים בְּצַעַר, שֶׁהָרִי כָּל יָמֵי אוֹתוֹ אֲבִיהֶם הַצַּדִּיק הָיוּ בְּצַעַר, וְלִכֵּן סָבְלוּ אֶת הַגְּלוּת כְּרָאוּי. אֲבָל גְּלוּת בְּכָל הַיּוֹם הִיָּתְהָ צַעַר שְׁלָם, אוֹתוֹ הַצַּעַר שֶׁעֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים בָּכוּ עָלָיו.

עליונים, שְׂכָתוֹב (ישעיה לג) הֵן אֲרָאֵלִים צָעֲקוּ חֲצָה וְגו'. תַּחְתּוֹנִים, שְׂכָתוֹב (תהלים קלז) עַל נְהָרוֹת בְּכָל שָׁם יִשְׁבְּנוּ וְגו', וְכָלֵם בָּכוּ עַל גְּלוּת בְּכָל. מָה הַטַּעַם? כִּי הָיוּ בְּתַפְנוּקֵי מַלְכִים, שְׂכָתוֹב (איכה ד) בְּנֵי צִיּוֹן הִיקָרִים וְגו'.

(ששנינו, אמר רבי יצחק, מהו שכתוב (ירמיה ט) על ההרים אשא בכי ונהיה? אלא אלה הם הרים רמים של העולמים. ומי הם אותם הרים רמים? אלו בני ציון היקרים המסלאים בפזו.) וְעַכְשָׁיו הָיוּ יוֹרְדִים לְגִלוּת עִם רַחֲמֵי עַל צְוֹאֲרֵם, וַיִּדְיֵהֶם מְהֵדְקוֹת לְאַחֹר. וְכַאֲשֶׁר (נכנסו) לְגִלוּת בְּכָל, חָשְׁבוּ שֶׁאֵין לָהֶם קִיּוּם לְעוֹלָמִים, שֶׁהָרִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲזַב אוֹתָם, וְלֹא יִשְׁגִּיחַ בָּהֶם לְעוֹלָמִים.

ושנינו, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּאוֹתָהּ שְׂעָה קָרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְכָל הַפְּמִלְיָא שְׁלוֹ, וְכָל הַמְּרַכְּבוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, וְכָל חִילוֹתָיו וּמַחְנוֹתָיו וּגְדוּלָּתוֹ וְכָל חֵיל הַשָּׁמַיִם, וְאָמַר לָהֶם: מָה אַתֶּם עוֹשִׂים כָּאֵן? וַיֵּמַר בְּנֵי אֱהוֹבֵי בְּגִלוּת בְּכָל, וְאַתֶּם כָּאֵן? קוּמוּ רְדוּ כְּלַכֶּם לְבָכָל, וְאֵנִי עִמָּכֶם. זֶהוּ שְׂכָתוֹב (ישעיה מג) כֹּה אָמַר ה' לְמַעַנְכֶם שְׁלַחְתִּי בְּכֹלָה וְגו'. לְמַעַנְכֶם שְׁלַחְתִּי בְּכֹלָה – זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְהוֹרְדְתִי בְּרִיחִים כְּלָם – אֲלֵה כָּל הַמְּרַכְּבוֹת וְהַמַּחְנוֹת הָעֲלִיוֹנִים.

בְּשִׁירְדוֹ לְבָבְל, נִפְתָּחוּ הַשָּׁמַיִם, וְשָׂרְתָה נְבוּאָה קְדוּשָׁה עַל יַחְזְקָאֵל,
וְרָאָה כָּל מַה שְּׂרָאָה, וְאָמַר לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל: הֲרִי אֲדוֹנָכֶם
כָּאֵן, וְכָל חִילוֹת הַשָּׁמַיִם וּמְרַכְּבוֹתָיו שְׂבָאוּ לְדוֹר בֵּינֵיכֶם. לֹא הֶאֱמִינוּ
לוֹ, עַד שֶׁהֶצְטַרְךְ לְגִלוֹת כָּל מַה שְּׂרָאָה, וְאָרָא כֶּף, וְאָרָא כֶּף. וְאִם גְּלָה
יֹתֵר – כָּל מַה שֶּׁגְּלָה הֶצְרַךְ. כִּיּוֹן שְׂרָאוּ כֶּף יִשְׂרָאֵל, שְׂמַחוּ. וּכְשֶׁשָּׁמְעוּ
דְּבָרִים מִפִּי יַחְזְקָאֵל, לֹא חָשְׁשׁוּ עַל גְּלוּתָם כָּלֵל, שֶׁהֲרִי יִדְעוּ שֶׁהֶקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא לֹא עִזַּב אוֹתָם, וְכָל מַה שֶּׁגְּלָה – גְּלָה בְּרִשׁוֹת.

וְשָׁנִינוּ, בְּכָל מְקוֹם שֶׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁם הִשְׁכִּינָה גְּלוּתָה עִמָּהֶם. וְכָאֵן
בְּגִלוֹת מְצָרִים מַה כְּתוּב? וְאַלְהַ שְּׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'. כִּיּוֹן
שֶׁכְּתוּב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, מַה זֶה אֵת יַעֲקֹב? הַבָּאִים אִתּוֹ הֶצְטַרְךְ לוֹמַר!
אֵלָּא, אֵלְהַ שְּׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הֵם אוֹתָם מְרַכְּבוֹת וּמַחֲנוֹת עֲלֵיוֹנִים
שִׁירְדוּ עִם יַעֲקֹב עִם הִשְׁכִּינָה לְגִלוֹת מְצָרִים.

וְאֵלְהַ שְּׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מְצָרִימָה אֵת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ כָּאוּ.
רַבִּי חֲזִיָּא פִּתְחַ, (שיר ד) אִתִּי מְלַבְּנוֹן כְּלָה אִתִּי מְלַבְּנוֹן תְּבוּאֵי
תְּשׁוּרֵי מֵרֵאשׁ אֲמָנָה מֵרֵאשׁ שְׁנִיר וְחֶרְמוֹן מִמְּעַנּוֹת אַרְיֹת מֵהַרְרֵי
נְמֵרִים. פְּסוּק זֶה נֹאֲמַר עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. בְּשַׁעַה שִׁצְאוּ יִשְׂרָאֵל
מִמְּצָרִים וְקָרְבוּ לְהַר סִינֵי לְקַבֵּל תּוֹרָה, אָמַר לָהּ הֶקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא,
אִתִּי מְלַבְּנוֹן – מֵאוֹתוֹ עֲדוֹן הָעֲלִיּוֹן בְּאֵה. כְּלָה – שְׁלֵמָה, כְּמוֹ הַלְבָּנָה
כְּשֶׁמִּשְׁתַּלְמֶת מִהַשֶּׁמֶשׁ בְּכָל אוֹר וְהִתְנוּצְצוֹת. אִתִּי מְלַבְּנוֹן תְּבוּאֵי –
כְּדִי שִׁיקְבְּלוּ בְּנֵיךְ תּוֹרָה.

תְּשׁוּרֵי מֵרֵאשׁ אֲמָנָה. תְּשׁוּרֵי – כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר (שמואל א-ט) וּתְשׁוּרָה אֵין
לָהּבִיא. תְּקַבְּלֵי תְּקַרְבַּת עַל בְּנֵיךְ. מֵרֵאשׁ אֲמָנָה – מֵהֵרֵאשִׁית,
כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לְאֲמוֹנָה הָעֲלִיּוֹנָה וְאָמְרוּ (שמות כד) כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה
וְנִשְׁמָע, וְהָיוּ בְּמִשְׁקַל אֶחָד כְּמִלְאָכִים עֲלִיוֹנִים, שְׂכָף כְּתוּב בָּהֶם, (תהלים
קג) בָּרְכוּ ה' מִלְּאֲכָיו גְּבִרֵי כַח עֲשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַע בְּקוֹל דְּבָרוֹ. אֲזַ קַבְּלָה
כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל תְּשׁוּרָה.

מֵרֵאשׁ שְׁנִיר וְחֶרְמוֹן – זֶה הַר סִינֵי, שֶׁקָּרְבוּ אֵלָיו וְהִתְיַצְבוּ תַּחְתּוֹ,
שֶׁכְּתוּב (שמות ט) וַיִּתְיַצְבוּ בְּתַחְתִּית הַהָר. מִמְּעַנּוֹת אַרְיֹת –
אֵלוֹ בְּנֵי שְׁעִיר שֶׁהִזְמִינָם הֶקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְקַבֵּל תּוֹרָה וְלֹא רָצוּ
לְקַבְּלָהּ. מֵהַרְרֵי נְמֵרִים – אֵלוֹ בְּנֵי יִשְׁמַעֵאל, שֶׁכְּתוּב (דברים לג) ה' מִסִּינֵי
כָּא וְזָרַח מִשְׁעִיר לְמוֹ הוֹפִיעַ מֵהַר פֶּאֶרְן וְאֵתָה מְרַבְּבַת קֹדֶשׁ.

מה זה ואתה מרבבת קדש? ששנינו, כשרצה הקדוש ברוך הוא לתת תורה לישראל, באו מחנות של מלאכים עליונים. פתחו ואמרו, (תהלים ח) ה' אדננו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים, ורצו שתורה תנתן להם.

אמר להם הקדוש ברוך הוא, וכי יש בכם מות? שכתוב (במדבר יט) אדם פי ימות באהל. (דברים כא) וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת. יש ביניכם חטא? וכי אתם צריכים דינים? יש ביניהם גזל או גנבה? שכתוב (שמות כ) לא תגנב. יש ביניכם נשים? שכתוב לא תנאף. יש ביניכם שקר? שכתוב לא תענה ברעך עד שקר. יש ביניכם חמדה? שכתוב לא תחמד. אז לשם מה אתם רוצים תורה? מיד פתחו ואמרו, (תהלים ח) ה' אדננו מה אדיר שמך בכל הארץ. ואלו אשר תנה הודך על השמים לא כתוב. ועל כך ואתה מרבבת קדש, אז מימינו אש דת למו.

רבי יוסי באר פסוק זה כשירדה שכינה לגלות מצרים, ורבי שמעון אמר, פסוק זה על סוד יחוד האמונה נאמר. אתי מלבנון כלה, הקול אמר לדבור אתי, משום שהרי קול בא לדבור, ומנהיגו עמו להיות כאחד בלי פרוד כלל, משום שקול הוא כלל, דבור הוא פרט, ולכן כלל הצטרף לפרט, ופרט הצטרף לכלל, שהרי אין קול בלי דבור, ואין דבור בלי קול. ועל זה אתי מלבנון כלה וגו', שעקר שניהם באים מלבנון.

תשורי מראש אמנה - זהו גרון שמשם יוצאת רוח להשלים לכל, (כלה) מסוד הלבנון הנסתר והגנוז. מראש שניר וחרמון - זוהי לשון ראש ואמצע, שחותרת את הדבור. ממענות אריות - אלה הם שנים. מהררי נמרים - אלה הם שפתים, השלמות שבהם נשלם הדבור.

ואלה שמות בני ישראל. רבי חייא פתח, (משלי כג) אל תלחם את לחם רע עין ואל תתאו למטעמתיו. אל תלחם את לחם רע עין - משום שלחם או הנאה מאותו איש שהוא רע עין, אינו כדאי לאכל ולהנות ממנו. שאלו כשירדו ישראל למצרים לא טעמו לחם של המצרים, לא היו נשארים בגלות, ולא היו מציקים להם המצרים.

אמר לו רבי יצחק, והרי נגזרה גזרה? אמר לו, הכל הוא פראוי, שהרי לא נגזר דוקא במצרים, שהרי לא כתוב

כי גר יהיה זרעך בארץ מצרים, אלא (בראשית טו) בארץ לא להם, ואפלו בארץ אחרת.

אמר רבי יצחק, מי שהוא בעל נפש, (לא יאכל עם אדם) שמאכלו יותר מאשר שאר בני אדם, או מי שהולך אחר מעיו, אם יפגש באותו רע עין, ישחט עצמו ולא יאכל מלחמו, שאין לחם רע בעולם חוץ מאותו לחם של בעל עין הרע. מה כתוב? כי לא יוכלון המצרים לאכל את העברים לחם כי תועבה היא למצרים. הרי לך לחם של רע עין.

שלישה הם שדוחים שכינה מן העולם וגורמים שדיוורו של הקדוש ברוך הוא לא יהיה בעולם ובני אדם צווחים ולא נשמע קולם, ואלה הם: מי ששוכב עם נדה, משום שאין טמאה חזקה בעולם חוץ מטמאת הנדה, וטמאת הנדה קשה מכל טמאה בעולם. הוא נטמא, וכל המתקרבים אליו נטמאים עמו. בכל מקום שהולכים, נדחית שכינה מלפניהם.

ולא עוד, אלא שגורם צרות רעות על עצמו ועל אותו זרע שיוליד. שכיון שיקרב אדם לנדה, אותה טמאה קופצת עליו ונשארת בכל איבריו, אותו זרע שיוליד באותה שעה, (טמאים) מושכים עליו רוח טמאה, וכל ימיו יהיה בטמאה, שהרי הבגין והיסוד שלו הוא בטמאה רבה ותקיפה מכל טמאה שבעולם, שמיד שקרב אדם לנדה, אותה טמאה קופצת עליו, שכתוב (ויקרא ט) ותהי נדתה עליו.

מי ששוכב עם בת אל נכר, שמכניס ברית קדש ואות הברית לרשות אחרת, שכתוב ובעל בת אל נכר, ושנינו שאין קנאה לפני הקדוש ברוך הוא חוץ מקנאה של ברית קדש, שהיא ברית של השם הקדוש וסוד האמונה. מה כתוב? (במדבר כה) ויחל העם לזנות אל בנות מואב. מיד – ויחר אף ה' בישראל.

ראשי העם שיודעים ולא מוחים בידיהם, נענשים בתחלה, שכתוב קח את כל ראשי העם והוקע אותם לה' נגד השמש. רבי אבא אמר, מה זה נגד השמש? נגד הברית שנקראת שמש, ועליה נאמר (תהלים פד) כי שמש ומגן ה' אלהים. שמש ומגן – זו ברית קדש. מה שמש זורח ומאיר לעולם, אף כך ברית קדש זורח ומאיר את גוף האדם. מגן – מה מגן הוא כדי להגן על האדם, אף כך ברית קדש

מגנה על האדם, ומי ששומר אותה, אין נזק בעולם שיוכל לקרב אליו, וזהו נגד השמש.

ראשי העם יתפסו בכל דור ודור בחטא זה, אם יודעים ולא מקנאים לו, משום שחובה זו עליהם לקנא לקדוש ברוך הוא בבטחון הזאת, מי שמכניס קדשה זו לרשות אחרת, עליו כתוב (שמות כ) לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי ה' אלהיך אל קנא. והכל קנאה אחת. ולכן נדחית שכינה מלפניו. מי שמשקר בבטחון קדש שחתומה בבשר האדם, כאלו משקר בשם הקדוש ברוך הוא. מי שמשקר בחותם המלך, משקר במלך, ואין לו חלק באלהי ישראל אם לא בכח תשובה מתמדת (יתרה).

רבי יוסי פתח ואמר, (שמואל א-ב) וישכחו את ה' אלהיהם וגו'. ויעזבו את ה'. מה זה וישכחו ויעזבו? שדחו מהם ברית קדש, שפלו ולא פרעו, עד שבאה דבורה ונדבה בזה את כל ישראל, כמו שכתוב (שופטים ה) בפרע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה'.

מי שהורג בנו, אותו עבר שאשתו התעברה, וגורם להרגו במעיה, שסותר בנינו של הקדוש ברוך הוא ואמנות שלו. יש מי שהורג אדם, וזה הורג בנו.

שש רעות עושה שכל העולם לא יכול לסבל, ועל זה העולם מתמוגג לאט לאט, ולא ידוע למה, והקדוש ברוך הוא מסתלק מהעולם, וחרב ורעב ומות באים על העולם, ואלה הם: הורג בנו, סותר בנין המלך. ודוחה את השכינה, שהולכת ומשוטטת בעולם ולא מוצאת מנוחה, ועל (זה) אלו רוח (רוחות) הקדש (עושה) בוכה, והעולם נדון בכל הדינים הללו. אוי לאותו האיש, אוי לו! טוב לו שלא נברא בעולם!

אשריהם ישראל, שאף על גב שהיו בגלות מצרים, נשמרו מפל שלשת אלה - מנדה, מבת אל נכר, ומהרג של זרעם, והשתדלו בפרהסיא בפריה ורביה. שאף על גב שנגזרה הגזרה כל הבן הילוד היארה תשליכהו, לא נמצא ביניהם מי שהורג עבר במעי אשה, כל שכן אחר כך. ובזכות זו יצאו ישראל מהגלות.

מנדה - ששנה רבי תייא, מה שכתוב (שמות לח) ויעש את הכיור נחשת ואת כנו נחשת במראת הצבאת. מפני מה זכו נשים

לְזֶה? מִשׁוֹם שֶׁשָּׁמְרוּ עֲצָמָן בְּגִלוּת מִצְרַיִם, שֶׁלְאַחַר שֶׁנִּשְׁתַּהֲרוּ הָיוּ
בְּאוֹת מְקַשְׁטוֹת, וּמִסְתַּכְּלוֹת בַּמְרָאָה בְּבַעֲלֵיהֶן, וּמַעֲוִירוֹת אוֹתָם
לְפָרְיָהּ וּרְבִיָּהּ.

מִבֵּית אֵל נִכְר – שֶׁכְּתוּב יֵצְאוּ כָּל צְבָאוֹת ה' וְגו', וְכָתוּב (תהלים קכב)
שְׁבִטִי יֵה עֵדוֹת לְיִשְׂרָאֵל. עֵדוֹת לְיִשְׂרָאֵל וְדָאִי. וְאַלֶּה שְׁמוֹת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. שְׁבִטִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

וְאִם תֹּאמֶר, וְהָרִי כְּתוּב וְהוּא בֶּן אִישׁ מִצְרַיִם? הָרִי וְדָאִי אֶחָד הָיָה,
וּפְרָסְמוֹ הַכְּתוּב, שֶׁכְּתוּב (ויקרא כד) וְהוּא בֶּן אִישׁ מִצְרַיִם וְגו', וְשֵׁם
אִמּוֹ שְׁלֹמִית בַּת דְּבָרִי לְמִטָּה דָן. פְּרִיָּהּ וּרְבִיָּהּ – שֶׁכְּתוּב וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבוּ וְגו'. וּמְכַל אֶלֶּה נִשְׁמְרוּ יִשְׂרָאֵל. בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִכְנָסוּ
– בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יֵצְאוּ. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב וְאַלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'.

וְאַלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסִי הָיוּ הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ.
עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבִּי יוֹסִי, פֶּתַח פִּיךָ
וַיֵּאִירוּ דְבָרֶיךָ. אָמַר לוֹ, נוֹחַ לְפָנַי מִרַשָּׁאֵל דְּבַר אֶחָד שֶׁקָּשָׁה לִי?
הָרִי שֶׁמַּעֲתִי מֵהַמְּנוּרָה הַקְּדוּשָׁה שֶׁהָיָה אוֹמֵר, וְאַלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
– יִשְׂרָאֵל סָבָא, כָּל אוֹתָם חִילוֹת וּמַחֲנוֹת שֶׁהָיוּ יוֹרְדִים לְגִלוּת עִם
יַעֲקֹב, שֶׁכְּתוּב אֵת יַעֲקֹב. מַה זֶה שֶׁכְּתוּב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ? אָמַר לוֹ,
וְדָאִי זֶה כֶּף, אֶלֶּא הָרִי שְׁנִינּוּ, כָּל הַמְּקַבֵּל מֵאַחַר, הוּא בֵּית לְאוֹתוֹ
שֶׁנִּתְּן, וְעַל זֶה אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ.

פֶּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (מלכים א-ט) וַיְהִי כְּכֹלוֹת שְׁלֹמֶה לְבַנוֹת אֵת בֵּית
ה' וְאֵת בֵּית הַמֶּלֶךְ וְגו'. וְכִי פִיּוֹן שֶׁאָמַר אֵת בֵּית ה', מַה זֶה
וְאֵת בֵּית הַמֶּלֶךְ? אִם בְּשִׁבִיל שְׁלֹמֶה זֶה נֶאֱמַר – לֹא כֶּף! אֶלֶּא בֵּית ה'
זֶה בֵּית הַמְּקַדָּשׁ, וְאֵת בֵּית הַמֶּלֶךְ זֶה קֶדֶשׁ הַקְּדָשִׁים.

בֵּית ה' שֶׁהוּא בֵּית הַמְּקַדָּשׁ, כְּמוֹ עֲזָרוֹת וּלְשִׁכּוֹת וּבֵית הָאוֹלָם
וְהַדְּבִיר, זֶה בֵּית הַמְּקַדָּשׁ, וְדָאִי נִקְרָא בֵּית ה'. בֵּית הַמֶּלֶךְ – זֶה
קֶדֶשׁ הַקְּדָשִׁים, שֶׁהוּא הַפְּנִימִי שֶׁל הַכֹּל, הַמֶּלֶךְ סֵתָם. מֶלֶךְ זֶה, אִף עַל
גַּב שֶׁהוּא מֶלֶךְ עֲלִיּוֹן, הוּא נִקְבָּה אֶל נִקְדָּה הָעֲלִיּוֹנָה, נִסְתַּרְתַּת הַכֹּל. וְאִף
עַל גַּב שֶׁהוּא נִקְבָּה, הוּא זָכַר לְמֶלֶךְ שְׁלֹמֶה, וְלִכֵּן הַכֹּל כְּמוֹ זֶה וְעַל
זֶה, תַּחְתּוֹנִים, בְּסוּד זֶה כְּתוּב בְּהֵם אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ.

וְאַלֶּה שְׁמוֹת. רַבִּי [אֶלְעָזָר] יוֹסִי פֶּתַח וְאָמַר (שיר ד) גֵּן נַעוּל אֶחָתִי כָּלָה
גֵּן נַעוּל מַעֲזִין חֲתוּם. גֵּן נַעוּל – זו כְּנִסְתַּת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא גֵּן
נַעוּל. שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַה הִגֵּן הַזֶּה צָרִיךְ לְשַׁמֵּר, לְעֵדֶר וּלְהַשְׁקוֹת

וְלִזְמֹר – כַּךְ כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל צְרִיכָה לַעֲדֹר וְלִשְׁמֹר וְלִהְשָׁקוֹת וְלִזְמֹר,
וְנִקְרְאוֹת גַּן, וְנִקְרְאוֹת כָּרֶם. מָה הַכָּרֶם הַזֶּה צְרִיךְ לַעֲדֹר וְלִהְשָׁקוֹת וְלִזְמֹר
וְלַחְפּוֹר – כַּךְ יִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (ישעיה ה) כִּי כָרֶם ה' צָבָאוֹת בֵּית
יִשְׂרָאֵל, וְכָתוֹב וַיַּעֲזָקֵהוּ וַיִּסְקָלֵהוּ וְגו'.

תוספתא

מִשְׁנָה. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אָנוּ פּוֹקְחִים עֵינֵינוּ רוֹאִים, גִּלְגְּלֵי מֶרְכָּבָה
הַקְדוּשָׁה נוֹסְעִים בְּמִסְעוֹתֵיהֶם, וְקוֹל שִׁירָה מִבְּשִׁמַּת לְאֲזִנִּים,
יָפֵה לְלֵב, עוֹלָה וַיּוֹרְדָתָּ, הוֹלֶכֶת וְלֹא נוֹסַעַת, מִזְדַּעְזְעִים אֶלְף אֲלָפִים
וְרַבּוֹא רַבּוֹת, וּפּוֹתְחִים בְּשִׁירָה מִלְמָטָה לַמַּעֲלָה.

לְקוֹל הַנְּעִימוֹת הַזֶּה עוֹמְדִים מִי שְׁעוֹמְדִים, וּמִתְכַּנְּסִים בְּהִתְכַּנְּסוֹת
לְצַד הַיָּמִין, אַרְבַּע מְאוֹת וַחֲמִשִּׁים אֶלְף בְּעֲלֵי עֵינַיִם. רוֹאִים
וְלֹא רוֹאִים. עוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם. שְׁנֵי צְדָדִים אַחֲרַיִם מִתְלַבְּנִים (מתהפכים)
בְּשִׁבְלֵם, וְלְצַד שְׂמָאל מְאֵתִים וַחֲמִשִּׁים אֶלְף.

אוֹתָם בְּעֲלֵי יָבֵבָה מֵיבָבִים וּמִלְלִים מִמְּקוֹם בֵּית מוֹשֶׁבֶם, פּוֹתְחִים
בְּדִין וּמְסִימִים בְּדִין. מֵיבָבִים שְׁנִית, וְדִין יוֹשֵׁב, וּסְפָרִים
נִפְתָּחִים. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה עוֹלָה בְּעַל הַדִּין שְׁעוֹמֵד עֲלֵיהֶם, וַיּוֹשֵׁב עַל
כֶּסֶף דִּין, וְשִׁירָה שׁוֹכֶכֶת עַד שֶׁלֹּא יִסְתִּים הַדִּין. סוֹכְבִים בְּעֲלֵי הָעֵינַיִם
שֶׁלְצַד יָמִין, וְעַמָּם שְׂמוֹנָה עָשָׂר אֶלְף תּוֹקְעִים, וְלֹא מֵיבָבִים וְלֹא
מִלְלִים (ס"א לא מילין ולא מיבבין) וּפּוֹתְחִים בְּשִׁירָה. מִזְדַּעְזְעִים מְאֵתִים
וַחֲמִשִּׁים אֶלְף בְּעֲלֵי יָבֵבָה.

תּוֹקַע שְׁנִית וְלֹא מֵיבָבִים (ולא מיבבים ולא מיללים). נוֹסַע הַפְּטְרוֹן מְאוֹתוֹ
כֶּסֶף יוֹשֵׁב בְּכֶסֶף הוֹתְרָנוֹת. בְּאוֹתוֹ זְמַן הִיָּה (הוא) מְזַכֵּיר שֵׁם
קְדוֹשׁ עֲלִיוֹן וְגִדּוֹל, שֶׁבְּאוֹתוֹ שֵׁם יֵשׁ חַיִּים לְכָל.

פְּתַח וְאָמַר פַּעַם אַחַת יו"ד ה"א וי"ו ה"א (יו"ד ה"א ו"א ו"ו ה"א), כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לד) וַיִּקְרָא בְּשֵׁם ה'. פּוֹתְחִים כְּבַתְחֻלָּה בְּעֲלֵי
גִלְגְּלִים קְדוּשִׁים, וְאֶלְף אֲלָפִים וְרַבּוֹא רַבּוֹת, וְאוֹמְרִים שִׁירָה,
מְשַׁבְּחִים וְאוֹמְרִים, בְּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹם בֵּית שְׁכִינָתוֹ.

בֵּא אוֹתוֹ הַגֶּן, שֶׁהִיָּתָה (שהיא) שְׂמוֹנָה בְּמֵאוֹתִים וַחֲמִשִּׁים עוֹלָמוֹת, הִיא
שְׁכִינָה נִכְבְּדָה בְּזִיּוֹה, שִׁיּוֹצֵאת מְזִיו לְזִיו, וְזִיּוֹה שׁוֹפֵעַ מִמֶּנָּה
לְאַרְבַּעַת צְדָדִים רְאִישִׁים לְרֵאשׁוֹנִים (לְקִיּוּם). מְאוֹתוֹ זִיו יוֹצֵא (נמשך)
לְכָל אוֹתָם לַמַּטָּה, וְהִיא נִקְרְאוֹת גַּן עֵדֶן.

פָּתַח שנית אותו זָקֵן, הפֶּטְרוֹן שֶׁל הַכֵּל, ומְזַכֵּיר שְׁמוֹ יו"ד ה"א וְא"ו ה"א, וְכֻלָּם פּוֹתְחִים בְּשֵׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הַרְחָמִים. מִי רָאָה כָּל הַתְּקִיפִים הַלְלוּ, רָמִים שֶׁל רָמִים, תְּקִיפִים שֶׁל תְּקִיפִים, מְרַכְבוֹת קְדוּשִׁים, וְשָׁמַיִם וְכָל חִילֵיהֶם, מְזַדְעָזְעִים וּמִתְחַלְחָלִים בְּאִמָּה רַבָּה, מְשַׁבְּחִים אֶת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ וְאוֹמְרִים שִׁירָה. אֲשֶׁרֵיהֶם נִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים שֶׁהֵם בְּאוֹתוֹ הָעֵדוּן וְיִוְדְעִים אֶת זֶה, עַל זֶה נֹאמֵר (ירמיה י') מִי לֹא יִירָאָךְ מֶלֶךְ הַגּוֹיִם כִּי לָךְ יֵאָתֶה וְגו'.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כְּשִׁירְדָה שְׁכִינָה לְמִצְרַיִם, יְרָדָה תְּחִי אַחַת שֶׁשָּׁמָּה יִשְׂרָאֵל בְּדִיוֹקָן אוֹתוֹ הַזָּקֵן, וְאַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם שְׁמָשִׁים קְדוּשִׁים עִמוֹ, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד אוֹת קְדוּשָׁה עִמוֹ מִהַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, וְכֻלָּם יְרָדוּ עִם יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם. זֶהוּ שְׁכָתוֹב וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרַיִמָּה אֶת יַעֲקֹב. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִמִּשְׁמַע שֶׁאָמַר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאַחַר כֵּן אֶת יַעֲקֹב, וְלֹא נֹאמַר אֹתוֹ.

שָׂאֵל רַבִּי יְהוּדָה אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן, [אָמַר לוֹ] בֵּינוֹן שֶׁשְׁמַעְתָּ מֵאֲבִיךָ אֶת פְּרִשְׁת וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּסוּד עֲלִיּוֹן, מַה זֶה שֶׁאָמַר אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ? אָמַר לוֹ, אוֹתָהּ מְלָה שֶׁהָיָה אוֹמֵר אָבָא, אֵלּוּ הֵם מְלֶאכִים עֲלִיּוֹנִים, שֶׁהֵם מֵעַל הַתְּחַתּוֹנִים מֵהֵם. זֶהוּ שְׁכָתוֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ. וְכֵן אָמַר אָבָא, כָּל אוֹתָם מְלֶאכִים שֶׁבְּדַרְגָּה עֲלִיּוֹנָה, נִקְרָאִים גְּבָרִים זְכָרִים, וְאוֹתָם שֶׁבְּדַרְגָּה תְּחַתּוֹנָה מֵהֵם, נִקְרָאִים (נְקֻבוֹת) בֵּית, שֶׁאֲשֶׁה נִקְבָה שֶׁמְקַבֵּלֶת מִן הַזְּכָר.

רַבִּי יִצְחָק הָיָה עוֹמֵד לִפְנֵי רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן. אָמַר לוֹ, שְׁכִינָה יְרָדָה עִם יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם? אָמַר לוֹ, וְלֹא? וְהָרִי כְּתוּב (בראשית מו) אָנֹכִי אֶרֶד עִמָּךְ. אָמַר לוֹ, בֵּא תְרָאֵה, שְׁכִינָה יְרָדָה לְמִצְרַיִם אֶת יַעֲקֹב, וְשֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף מְרַכְבוֹת קְדוּשׁוֹת [אַחֲרוֹת] עִמָּה, וְהֵינּוּ מַה שְׁכָתוֹב כְּשֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלֵי. שְׁנִינּוּ, שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף מְרַכְבוֹת קְדוּשׁוֹת יְרָדוּ עִם יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, וְכֻלָּם עָלוּ מִשָּׁם כְּשִׁיִּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (שמות יב) וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִרַעְמֶסֶס סִכְתָּה כְּשֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלֵי וְגו'. שֵׁשׁ מֵאוֹת לֹא נֹאמַר, אֵלֶּה כְּשֵׁשׁ מֵאוֹת. כְּמוֹ שִׁיִּצְאוּ אֵלֶּה, כֵּן יִצְאוּ אֵלֶּה.

וּבֵּא רָאָה סוּד הַדְּבָר, בְּזִמְנֵן שִׁיִּצְאוּ הַמְרַכְבוֹת הַקְּדוּשׁוֹת הַלְלוּ וְהִמְחִנּוֹת הַקְּדוּשִׁים, רָאוּ יִשְׂרָאֵל וַיִּדְעוּ שֶׁהֵם מִתְעַכְּבִים בְּשִׁבְלֵם, וְכָל הַחֲפֹזוֹן שֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל הָיָה בְּגִלְלָם, וְהֵינּוּ שְׁכָתוֹב וְלֹא

יָכְלוּ לְהִתְמַהֵמָה, הָיָה לוֹ לומר וְלֹא רָצוּ לְהִתְמַהֵמָה, אָבֵל לֹא כָּתוּב
 אֶלָּא וְלֹא יָכְלוּ. וְנוֹדְעוּ (אָז נודע) מִמֶּשׁ, שְׁכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 שֶׁל הָרְקִיעַ, וְהֵינּוּ מֵה שִׁכְתוּב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרִימָה אֶת יַעֲקֹב,
 וְעַל זֶה לֹא נֶאֱמַר וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרִימָה אֶתוֹ, אֶלָּא
 וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרִימָה אֶת יַעֲקֹב. הַבָּאִים מִצְרִימָה
 בְּרֵאשׁוֹנָה, וְעַם מִי? אֶת יַעֲקֹב.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, [נ"א רַבִּי יַצְחָק] [נ"א רַבִּי יוֹסִי] קָל וְחֹמֶר, וּמֵה
 כְּשֶׁנֶּצֶל יַעֲקֹב מִלְּבָן כְּתוּב (בראשית לב) וַיַּעֲקֹב הֵלֶךְ לְדַרְכוֹ וַיִּפְגְּעוּ
 בּוֹ מְלֹאכֵי אֱלֹהִים – כְּשִׁירַד לְגָלוּת וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר אֲנֹכִי אֶרְד
 עִמָּךְ מִצְרִימָה, אֵינּוּ דִין שֶׁהוֹאִיל וְהַפְטָרוֹן יוֹרֵד, שִׁירְדוּ גַם שְׁמִשׁוֹ
 עִמּוֹ? הֵינּוּ שִׁכְתוּב הַבָּאִים מִצְרִימָה אֶת יַעֲקֹב. רַבִּי יַעֲקֹב מִכְּפַר חֲנָן
 אָמַר מִשְׁמוֹ שֶׁל רַבִּי אַבְא, מִי הֵם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁל כָּאֵן? אוֹתָם שֶׁנִּקְרְאוּ
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמֶּשׁ.

רַבִּי אַבְא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים מו) לָכֵן חָזוּ מִפְעֻלוֹת יְיָ אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹת
 בְּאֶרֶץ, אֵל תִּקְרִי שְׁמוֹת אֶלָּא שְׁמוֹת. וְהוֹלֵךְ זֶה כְּזֶה, שֶׁאָמַר רַבִּי
 חֲזִיָּא, כְּמוֹ בְּרַקִּיעַ עֲשֵׂה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאֶרֶץ. בְּרַקִּיעַ יֵשׁ שְׁמוֹת
 קְדוּשִׁים, וּבְאֶרֶץ יֵשׁ שְׁמוֹת קְדוּשִׁים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה [נ"א רַבִּי יוֹסִי], בְּאוֹתוֹ יוֹם שִׁירַד יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם,
 יָרְדוּ עִמּוֹ שְׁשִׁים רְבּוּא מְלֹאכִים עֲלִיוֹנִים. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, הִנֵּה
 מִטְתּוֹ שֶׁלְשֵׁלְמָה שְׁשִׁים גְּבוּרִים סָבִיב וְגו', שֶׁלְטוֹנִים שֶׁחֲקוּקִים
 בְּמִפְתָּח, סוֹבְבִים בְּמִקְוֹמוֹ הַשְּׁלְטוֹנִים בְּשִׁבְעֵי, וְחֲקוּקִים בְּשִׁשִׁי. זֶהוּ
 שִׁכְתוּב שְׁשִׁים גְּבוּרִים סָבִיב לָהּ.

הִנֵּה מִטְתּוֹ – זוֹהִי שְׁכִינָה. שֶׁלְשֵׁלְמָה – הַמְּלָךְ שֶׁהַשְּׁלוֹם שָׁלוֹ. שְׁשִׁים
 גְּבוּרִים סָבִיב לָהּ – אֵלוֹ הֵם שְׁשִׁים רְבּוּא מְלֹאכִים עֲלִיוֹנִים,
 שֶׁהֵם מִחֵיל הַשְּׁכִינָה שִׁירְדָה עִם יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם. מִגְּבוּרֵי יִשְׂרָאֵל –
 יִשְׂרָאֵל שֶׁלְמַעְלָה. זֶהוּ שִׁכְתוּב וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו', אִישׁ
 וּבֵיתוֹ בָּאוּ – הֵם וּמְנַהֲגֵיהֶם.

רַבִּי חֲזִיָּא הָיָה הוֹלֵךְ מֵאוֹשָׁא לְלוּד, וְהָיָה רוֹכֵב עַל חֲמוֹר, וְהָיָה רַבִּי
 יוֹסִי עִמּוֹ. יָרַד רַבִּי חֲזִיָּא וְתַפְס יְדֵי רַבִּי יוֹסִי. אָמַר לוֹ, אִם בְּנֵי
 הָעוֹלָם הָיוּ יוֹדְעִים כְּבוֹדוֹ הָרַב שֶׁל יַעֲקֹב בְּשַׁעַה שֶׁאָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא אֲנֹכִי אֶרְד עִמָּךְ מִצְרִימָה, הָיוּ מְלַחֲכִים אֶת הָעֶפֶר שֶׁלֹּשׁ
 פָּרְסָאוֹת קְרוּב לְקַבְרוֹ, שֶׁכָּף מְפָרְשִׁים מוֹרִינּוּ גְדוּלֵי עוֹלָם בְּעֵלֵי

המִשְׁנָה, כְּתוּב (שמות ח) וַיֵּצֵא מֹשֶׁה לְקִרְאֵת חֲתָנָו, אֶהְרֵן רֹאֵה שְׁמֹשֶׁה יוֹצֵא, וַיֵּצֵא עִמּוֹ, וְאֶלְעָזָר וּנְשֵׂיָאִים וְזִקְנִים יֵצְאוּ עִמּוֹ, רֹאשֵׁי אָבוֹת וְקִרְוָי הָעֵדָה, וְכָל יִשְׂרָאֵל יֵצְאוּ עִמָּם. נִמְצָא שְׁכָל יִשְׂרָאֵל כֻּלָּם יֵצְאוּ לְקִרְאֵת יְתָרוֹ. מִי רֹאֵה אֵת מֹשֶׁה יוֹצֵא וְלֹא יֵצֵא? אֵת אֶהְרֵן וְהַגְּדוֹלִים שְׂוִיצָאִים וְהוּא לֹא יֵצֵא? נִמְצָא שְׁבַגְלָל מֹשֶׁה יֵצְאוּ כֻלָּם. וְמָה אִם בְּשִׁבִיל מֹשֶׁה כֶּךָ – בְּשִׁבִיל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּשֶׁאִמַר אֲנֹכִי אֵרֵד עִמָּךְ מִצְרַיִמָּה עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה.

עֵד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, פָּגַשׁ בָּהֶם רַבִּי אַבְא. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הֲרִי שְׂכִינָה כָּאן, שְׁאֶחָד מִבְּעָלֵי הַמִּשְׁנָה עָמְנוּ. אָמַר רַבִּי אַבְא, בְּמָה עִסְקַתֶּם? אָמַר רַבִּי יוֹסִי, בְּפִסּוּק הַזֶּה שְׂכָתוּב אֲנֹכִי אֵרֵד עִמָּךְ מִצְרַיִמָּה וְגו'. כְּשִׁירָד יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, שְׂכָתוּב וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרַיִמָּה, אֵתָּה לָמַד שְׁכָלֶם יָרְדוּ עִם יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם.

אָמַר לוֹ רַבִּי אַבְא, וְזֶה הִיָּה לְחוּד? פִּתַּח וְאָמַר, (יחזקאל א) הִיָּה הִיָּה דְבַר ה' אֵל יְחִזְקָאֵל בֶּן בּוּזִי הַכֹּהֵן בְּאֶרֶץ כְּשָׂדִים עַל נְהַר כְּבָר. שְׁלֹשׁ קְשִׁיּוֹת כָּאן, אֶחָד – שְׁשֻׁנֵינוּ שְׁאִין שְׂכִינָה שׁוֹרָה בְּחוּץ לְאֶרֶץ, וְאַחַת – שְׁלֹא הִיָּה נְאֻמָּן כְּמֹשֶׁה, שְׂכָתוּב בּוֹ (במדבר יב) בְּכָל בֵּיתִי נְאֻמָּן הוּא, וְהוּא גָּלָה וּפְרָסָם אֵת כָּל גְּנֹזֵי הַמֶּלֶךְ, וְאַחַת – שְׁנִרְאָה כְּמִי שְׁלֹא שָׁלַם בְּדַעְתּוֹ.

אָמַר כֶּךָ הַסְּקֵנוּ בְּמִשְׁנַתְנוּ, חֵס וְחִלְיָלָה, שְׁהָרִי יְחִזְקָאֵל הִיָּה נְבִיא שָׁלֵם, וּבְרִשׁוֹתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא גָּלָה כָּל מָה שְׁגָלָה, וְהַכֹּל הוּא הַצְּטָרֵךְ לְגִלּוֹת וּלְפָרְסָם, עַל כָּל אֶחָד פִּי שְׁנַיִם מִמָּה שְׁגָלָה. שְׂכָךְ שְׁנִינּוּ, מִי שְׂרָגִיל לְסַבֵּל צַעַר וְכוּ', וְהַכֹּל הַצְּטָרֵךְ, וּמַעוֹלָמִים לֹא עֹזֵב הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵת יִשְׂרָאֵל בְּגִלּוֹת, עַד שֶׁהָיָה בָּא לְדוֹר בְּמַדּוּרוֹ עִמָּהֶם, כָּל שְׂכֵן בִּיעֲקֹב שֶׁהָיָה יוֹרֵד לְגִלּוֹת, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּשְׂכִינָתוֹ וְקְדוּשֵׁים עֲלִיוֹנִים [וְתַחְתּוֹנִים] וּמְרַכְּבוֹת, שְׁכָלֶם יָרְדוּ עִם יַעֲקֹב. זֶהוּ שְׂכָתוּב הַבָּאִים מִצְרַיִמָּה אֵת יַעֲקֹב.

דְּבַר אַחֵר, רַבִּי אַבְא פִּתַּח וְאָמַר, (שיר ד) אֵתִי מְלַכְנוֹן כְּלָה אֵתִי מְלַכְנוֹן תְּבוֹאִי. בֹּא וּרְאֵה, אוֹי לָהֶם לְכִנֵּי אָדָם שְׁלֹא יוֹדְעִים וְלֹא מְשִׁיחִים בְּכָבוֹד אֲדוֹנָם, שְׁלִמְדָנוּ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּכָל יוֹם וְיוֹם יוֹצֵאת בַּת קוֹל מֵהָר חוֹרֵב וְאוֹמֶרֶת: אוֹי לָהֶם לְכָרִיּוֹת מַעֲבֹדֶת רְבוֹנָם! אוֹי לָהֶם לְכָרִיּוֹת מַעֲלָבוֹנָה שֶׁל תּוֹרָה! שְׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל מִי שְׁמִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה בְּעוֹלָם הַזֶּה וּמְסַגֵּל מַעֲשִׂים טוֹבִים, יוֹרֵשׁ עוֹלָם

שָׁלוֹם. וְכֹל מִי שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדֵּל בְּתוֹרָה בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא עוֹשֶׂה מַעֲשִׂים טוֹבִים, לֹא יוֹרֵשׁ לֹא זֶה וְלֹא זֶה. וְהָרִי שְׁנִינוּ, יֵשׁ מִי שִׁיּוֹרֵשׁ עוֹלָמוֹ כְּפִי מְקוֹמוֹ וְכְפִי מֵה שֶׁרְאוּי לוֹ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לֹא שְׁנִינוּ אֶלָּא בְּמִי שֶׁאֵין לוֹ מַעֲשִׂים טוֹבִים כָּלֵל.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֲלֵמָּלָה הָיוּ יוֹדְעִים בְּנֵי אָדָם אֶת הָאֵהָבָה שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹהֵב אֶת יִשְׂרָאֵל, הָיוּ שׂוֹאֲגִים כְּמוֹ כֹּפִיר לְרֹדֵף אַחֲרָיו. שֶׁשְׁנִינוּ, בְּשַׁעַה שֶׁיֵּרֵד יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, קָרָא הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְפַמְלִיָּה שְׁלוֹ וְאָמַר לָהֶם: כָּלְכֶם רָדוּ לְמִצְרַיִם, וְאֲנִי אֶרְדַּ עִמָּכֶם. אָמְרָה שְׂכִינָה: רַבּוֹן הָעוֹלָם, יֵשׁ צְבָאוֹת בְּלִי מֶלֶךְ? אָמַר לָהּ: אֲתִי מְלַבְּנוֹן כָּלָה. מְלַבְּנוֹן – מִמְּקוֹם הָעֵדֶן, שֶׁמְלַבֵּן בְּכֹל מַעֲשָׂיו. כָּלָה – זֹו שְׂכִינָה, שֶׁהִיא כְּמוֹ כָּלָה בְּחַפְּזָה. וְהוֹלֵךְ זֶה כְּמוֹ זֶה, שֶׁשְׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מֵה זֶה שֶׁכְּתוּב (במדבר ז) וַיְהִי בַיּוֹם כָּלֵת מַשֶּׁה? כְּתוּב כָּלֵת, בַּיּוֹם שֶׁנִּכְנְסָה כָּלָה לַחֲפָה, וְשְׂכִינָה זֹו הִכְלָה.

אֲתִי מְלַבְּנוֹן כָּלָה – מִמְּקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְמַעְלָה. תְּשׁוּרֵי מְרֹאֵשׁ אֲמָנָה – מְרֹאֵשׁ שֶׁל מִי? מְרֹאֵשִׁיָּהֶם שֶׁל בְּנֵי הָאֲמוּנָה, וּמִי הֵם? יַעֲקֹב וּבְנָיו. מְרֹאֵשׁ שְׁנִיר וְחֶרְמוֹן – שֶׁהֵם עֲתִידִים לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה שְׁלִי מֵהַר חֶרְמוֹן, וְלִהְגֵן עֲלֵיהֶם בְּגִלוּתָם. מִמְּעַנּוֹת אֲרִיּוֹת – אֵלוֹ הֵם עַמִּים עוֹבְדֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת, [נ"א בְּנֵי אָדָם שֶׁל אֲמוּנָה] שְׂדוּמִים לְאֲרִיּוֹת וְנַמְרִים, שֶׁמְעַנִּים אוֹתָם בְּכֹל עֲבוּדָה קָשָׁה.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, אֲתִי מְלַבְּנוֹן כָּלָה וְגו', וְכִי מְלַבְּנוֹן בָּאָה, וְהֵלֵא לְלַבְּנוֹן עוֹלָה? אֶלָּא, אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּשַׁעַה שֶׁיֵּרֵדָה שְׂכִינָה לְמִצְרַיִם, יֵרְדוּ עִמָּה שְׁשִׁים רְבוּא שֶׁל מְלֹאכֵי הַשָּׁרֵת, וְהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרֹאשׁוֹנָה. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב וַיַּעֲבֹר מִלְכָם לְפָנֵיהֶם וְה' בְּרֹאשׁוֹם.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אֲתִי מְלַבְּנוֹן כָּלָה – זֹוהִי שְׂכִינָה. אֲתִי מְלַבְּנוֹן תְּבוּאֵי – מִמְּקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְמַעְלָה. תְּשׁוּרֵי מְרֹאֵשׁ אֲמָנָה – מִמְּקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְמַעְלָה וּמִמְּקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְמַטָּה. שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִעוֹלָם לֹא זָזָה שְׂכִינָה מִכְּתֵל הַמַּעְרָבִי שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁכְּתוּב (שיר ב) הִנֵּה זֶה עוֹמֵד אַחַת כְּתָלָנוּ, וְהוּא רֹאשׁ אֲמָנָה לְכָל הָעוֹלָם. מְרֹאֵשׁ שְׁנִיר וְחֶרְמוֹן – מִמְּקוֹם שֶׁהַתּוֹרָה יֵצְאָה לְעוֹלָם, וְלָמָּה? לְהִגֵן עַל יִשְׂרָאֵל. מִמְּעַנּוֹת אֲרִיּוֹת – אֵלוֹ עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת. רַבִּי יוֹדֵן אוֹמֵר, מִמְּעַנּוֹת אֲרִיּוֹת – אֵלוֹ תְּלַמִּידֵי

חכמים שעוסקים בתורה במעונות המדרשות ובבתי כנסיות, שהם אריות ונמרים בתורה.

רבי חייא היה יושב לפני רבי שמעון, אמר לו, מה ראתה התורה למנות את בני יעקב, שהם שנים עשר בתחלה, ואחר כך שבעים, שכתוב כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים. ומה הטעם שבעים ולא יותר? אמר לו, כנגד שבעים אמות שהם בעולם, והם היו אמה יחידה כנגד כלם.

ועוד אמר לו, בא ראה, מפתחות שמאירים (שרים) ענפים יושבים במסעיהם (בצלם), ממנים על שבעים עמים, יוצאים מתריסר חקיקות וקשורים שמסתובבים במסעותיהם במשקל לארבע רוחות העולם. זהו שכתוב (דברים לב) יצב גבלת עמים למספר בני ישראל. והינו שכתוב (זכריה ב) כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם, להראות שהם עומדים בשביל ישראל. בארבע לא נאמר, אלא בארבע. כמו שאי אפשר לעולם בלי ארבע רוחות, כך אי אפשר לעולם בלי ישראל.

ויקם מלך חדש. רבי אבא פתח, (ישעיה לב) אשריכם זרעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור. אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא התרצה בהם מכל שאר העמים וקרב אותם אליו, שכתוב (דברים יד) ובך בחר ה' להיות לו לעם סגלה וגו', וכתוב כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו. ישראל נדבקים בקדוש ברוך הוא, שכתוב ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום.

ולכן זכאים הם לפניו, משום שהם זורעים על כל מים. מה זה על כל מים? שזורעים לצדקה, ומי שזורע לצדקה, כתוב בו (תהלים נ) [זהו שכתוב כי גדל עד שמים. על כל מים, זהו שכתוב] (שם קח) כי גדול מעל שמים חסדך. מעל שמים, על כל מים הוא היה, ומי הוא מעל שמים? זה עולם הבא, וישראל זורעים על כל מים.

סדר הלימוד ליום כא כסלו [יום 80 בשנה]

בספרו של רב ייבא סבא כן אמר, כתוב (דניאל ד) בגזרת מלאכים דבר, ומאמר קדושים שאלה. כל דיני העולם הזה וכל הגזרות וכל הבקשות, כלם עומדים בהיכל אחד ששם שבעים ושנים סנהדרין מעינים בדיני העולם, ואותו היכל נקרא היכל הזכות, משום ששדנים דין, מהפכים בזכות האדם בראשונה.

מה שאין כן בדרגת אותו הצד האחר, ששם הוא מקום שנקרא חוב"ה, משום שכל מעשי אותו המקום של נחש אשת זנונים אינו אלא להפך בחטאו של האדם, ולהלשין עבד לאדונו.

אותם של היכל הזכות נקראים מים מתוקים, מים צלולים. אותם של היכל החובה נקראים מים מרירים, (במדבר ה) מי המרים המאירים. באותו היכל הזכות לא עומדים שלשת אלה: בנים, חיים ומזונות. ולא באותו מקום של חובה, ולא במים מתוקים וצלולים, ולא במים מרירים מאירים.

ועל זה ישראל זורעים על כל מים, זרע קדוש שהולידו על כל מים הוא, שהרי לא נכון זרע שלהם אלא למעלה. ולכן פרשה בעלי המשנה, בנים חיים ומזונות אין הדבר תלוי בזכות, אלא הדבר תלוי במזל הקדוש, ומקום זה הוא על כל מים.

משלחי רגל השור והחמור, שאין להם באותו צד הרע כלום, ושולחים מהם כל החלקים הרעים, ונדבקים באותו הצד הטוב של כל הקדשות העליונות. שור וחמור כאשר הם מזדווגים כאחד, הם שני פגעים רעים לעולם. שור הוא צד הדין הקשה, והוא נדבק בצד הקדשה. החמור, כשמזדווג עמו, שהוא מצד האחר, הם שני פגעים רעים לעולם.

ועל זה שמעון היה תקף הדין הקשה, וכשמזדווג עם לוי כאחד, לא יכול העולם לסבל, ומשום כן (דברים כב) לא תחרש בשור ובחמור יחדו. ועל זה שלח יעקב לעשו דבר זה, שכתוב (בראשית לב) ויהי לי שור וחמור. ואם יעקב לא הנמיך עצמו, פחד רב היה נופל על עשו. ויקם מלך חדש על מצרים. בספרו של רב המנונא סבא כן נאמר, מהו שכתוב ויקם מלך חדש על מצרים? בא וראה, כל עמי

הָעוֹלָם וְכָל מַלְכֵי הָעוֹלָם לֹא הִתְחַזְקוּ בְּשִׁלְטוֹנָם אֶלָּא בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל. מִצְרַיִם לֹא הָיוּ שׁוֹלְטִים עַל הָעוֹלָם עַד שֶׁבָּאוּ יִשְׂרָאֵל וְנִכְנְסוּ שָׁם לְגָלוּת, אָז הִתְחַזְקוּ עַל שְׂאֵר עַמֵּי הָעוֹלָם. בְּכָל לֹא הִתְחַזְקוּ עַל כָּל עַמֵּי הָעוֹלָם אֶלָּא בְּשִׁבִיל שִׂישְׂרָאֵל יְהִיוּ בְּגָלוּת שְׁלָהֶם. אֲדוּם לֹא הִתְחַזְקוּ עַל כָּל עַמֵּי הָעוֹלָם אֶלָּא מִשּׁוּם שִׂישְׂרָאֵל יְהִיוּ בְּגָלוּת שְׁלָהֶם. שְׁהָרֵי עַמִּים אֵלוֹ הָיוּ בְּשִׁפְלוּת בְּשְׂאֵר הָעַמִּים, וְנִמְוָכִים הָיוּ מִכָּלֶם, וּבְגָלַל יִשְׂרָאֵל הִתְחַזְקוּ.

מִצְרַיִם – שְׁכַתוּב (שְׁמוֹת כ) מִבֵּית עֲבָדִים. עֲבָדִים מִמֶּשׁ נִקְרְאוּ, שְׁהָרֵי מִצְרַיִם הָיוּ בְּשִׁפְלוּת שֶׁל שְׂאֵר הָעַמִּים. בְּכָל – שְׁכַתוּב (ישעיה כג) הֵן אֶרֶץ כְּשָׂדִים זֶה הָעָם לֹא הָיָה. אֲדוּם – שְׁכַתוּב (עובדיה א) הִנֵּה קִטָּן נִתְתִּיף בְּגוֹיִם בְּזוּי אֶתְהָ מֵאֲד.

וּבְכָלֶם לֹא נָטְלוּ תִקְוָה אֶלָּא בְּגָלַל יִשְׂרָאֵל. שְׁכַשִּׁישְׂרָאֵל בְּגָלוּת שְׁלָהֶם, מִיָּד מִתְחַזְקִים עַל כָּל שְׂאֵר הָעַמִּים שֶׁבְּעוֹלָם, מַה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שִׂישְׂרָאֵל הֵם לְבָדָם כְּנֶגֶד כָּל עַמֵּי הָעוֹלָם. כְּשֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לְגָלוּת מִצְרַיִם, מִיָּד הִיָּתְהָ קִימָה לְמִצְרַיִם, וְהִתְחַזְקוּ שִׁלְטוֹנָם מֵעַל כָּל שְׂאֵר הָעַמִּים, שְׁכַתוּב וַיִּקָּם מֶלֶךְ חֲדָשׁ עַל מִצְרַיִם. וַיִּקָּם – קִימָה הִיָּתְהָ לָהֶם, שֶׁהִתְחַזְקוּ וְקָם אוֹתוֹ מִמְּנָה הַשִּׁלְטוֹן שֶׁל מִצְרַיִם, וְנִתְּנָה לוֹ תִקְוָה וְשִׁלְטוֹן עַל כָּל מְמַנֵּי שְׂאֵר הָעַמִּים, שְׁהָרֵי בְּרֵאשׁוֹנָה יֵשׁ שִׁלְטוֹן לְאוֹתוֹ הַמְּמָנָה שְׁלִמְעָלָה, וְאַחַר כֵּן לְעַם שְׁלִמְטָה.

וּמִשּׁוּם כֵּן וַיִּקָּם מֶלֶךְ חֲדָשׁ עַל מִצְרַיִם. זֶהוּ הַמְּמָנָה שְׁלָהֶם, חֲדָשׁ הָיָה, שְׁעַד הַיּוֹם הַזֶּה לֹא הָיָה לוֹ שִׁלְטוֹן עַל שְׂאֵר הָעַמִּים, וְעַכְשָׁיו הוֹקָם לְשִׁלְטַן עַל כָּל שְׂאֵר עַמֵּי הָעוֹלָם, וְאִזּוֹ הִתְקַיֵּם (משלי ל) תַּחַת שְׁלוֹשׁ רִגְזָה אֶרֶץ, תַּחַת עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ.

רַבִּי חֵיִיא אָמַר, שְׁלֵשִׁים יוֹם עַד שֶׁלֹּא יָבֵא תִקְוָה לְעַם בְּאֶרֶץ, אוֹ עַד שֶׁלֹּא יָבֵא שְׁבַר לְעַם בְּאֶרֶץ, מִכְרִיזִים בְּעוֹלָם עַל אוֹתוֹ הַדְּבָר, וְלִפְעָמִים שְׁנִמְסָר הַדְּבָר בְּפִי הַתִּינוּקוֹת, וְלִפְעָמִים לְאוֹתָם בְּנֵי אָדָם חֲסָרֵי דַעַת, וְלִפְעָמִים נִמְסָר אוֹתוֹ הַדְּבָר בְּפִי הָעוֹפּוֹת, וּמִכְרִיזִים בְּעוֹלָם, וְאִין מִי שִׁישְׁגִיחַ בָּהֶם. כְּשֶׁהָעָם הֵם צְדִיקִים, נִמְסָר אוֹתוֹ דְּבַר לְאוֹתָם רָאשִׁים צְדִיקִים שֶׁל הָעוֹלָם כְּדִי שִׁיּוֹדִיעוּ לָהֶם וַיִּשׁוּבוּ לְרִבּוֹנָם, וּכְשֶׁאֵינָם צְדִיקִים, זֶה כְּפִי שְׁאִמְרָנוּ.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה יוֹשֵׁב יוֹם אֶחָד עַל שַׁעַר לוֹד, וְהָיָה יוֹשֵׁב עִמּוֹ רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אָמַר לָכֶם מַה

שְׂרָאִיתִי הַיּוֹם הַזֶּה בְּבִקְרָה קָמְתִי בְּאוֹר, רְאִיתִי עוֹף אֶחָד שֶׁהָיָה טֹס וְעוֹלָה לְמַעְלָה שְׁלֹשׁ פְּעָמִים, וּמִנְמִיךְ פַּעַם אַחַת, וְהָיָה אוֹמֵר: עֲלִיּוֹנִים עֲלִיּוֹנִים, בַּיּוֹם זֶה פּוֹרְחִים [דְּקִיקִים] הֶרְקִיעִים [לִימִיךְ] שְׁלֹשָׁה מְמָנִים זְקוּפִים מוֹשְׁלִים עַל הָאָרֶץ, אֶחָד יוֹשֵׁב שְׁלֹא יוֹשֵׁב, הֶעֱבִירוּ אוֹתוֹ בְּאֵשׁ דּוֹלְקָת, מֵעֵבִירִים אֶת קִיוְמוֹ, מֵעֵבִירִים אֶת שְׁלִטוֹנוֹ. שְׁלֹשָׁה תוֹמְכִים שְׁלִיטִים עֲלִיּוֹנִים עוֹמְדִים עַל הָעוֹלָם.

זְרַקְתִּי לְאוֹתוֹ עוֹף רַגֵּב עֶפֶר, וְאָמַרְתִּי לוֹ: עוֹף עוֹף, אָמַר לִי שְׁלֹשָׁה שְׁעוֹמְדִים מְמָנִים וְאֶחָד שֶׁהֶעֱבִירוּ שְׁלִטוֹנוֹ מִי הֵם. זְרַק לִי שְׁלֹשָׁה חֲצִים מְכַנֵּף יְמִינוֹ, וְזֶה אֶחָד מִשְׁמָאֵל (וּמְכַנֵּף שְׁמָאֵל אֶחָד), וְלֹא יִדְעֵתִי לְמָה הוּא רוֹמֵז.

לָקַח אוֹתָם רַבִּי אֶלְעָזָר, הוֹרִיד אוֹתָם לְנַחֲרֵיו, וַיֵּצֵא דָם מִנַּחֲרֵיו. אָמַר, וּדְאִי שְׁלֹשָׁה שְׁלִיטֵי עַמִּים עוֹמְדִים בְּרוּמֵי בְּאָרֶץ וְעֵתִידִים לַעֲשׂוֹת גְּזֵרוֹת רָעוֹת לְיִשְׂרָאֵל מֵצַד הַרוּמָאִים. לָקַח אוֹתוֹ חֵץ מְכַנֵּף שְׁמָאֵל, הֲרִיחַ, וַיֵּצֵאָה אֵשׁ שְׁחוֹרָה מִמֶּנּוּ. אָמַר, שְׁלִטוֹן הַמְּצָרִים הֶעֱבִירוּ, וְעֵתִיד לַעֲבֹר מִלֶּךְ אֶחָד שֶׁל הַרוּמָאִים בְּכָל הָאָרֶץ (מְצָרִים), וּלְמִנּוֹת בְּמְצָרִים שְׂרִי מִלְחָמָה גְּדוֹלִים, וְסוֹתֵר בְּנִיץ וּבּוֹנֵה אֶת הַסְּתוּרִים. (וְעֵתִיד מִלֶּךְ אֶחָד מֵאוֹתָם הַשְּׁלֹשָׁה שְׁאֲמַרְנוּ לְשַׁלֵּט בָּהּ, וְסוֹתֵר בְּנִינִים וּבּוֹנֵה בָּהּ בְּנִינִים) זְרַק אוֹתָם רַבִּי אֶלְעָזָר לְאָרֶץ. נִפְלוּ שְׁלֹשֶׁת אֱלֹהִים עַל הָאֶחָד שְׁמֵצַד שְׁמָאֵל.

עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, עֶבֶר תִּינּוֹק אֶחָד וְהָיָה קוֹרָא, (ישעיה יט) מִשָּׂא מְצָרִים הִנֵּה ה' רֹכֵב עַל עֵב קַל וּבָא מְצָרִים. עֶבֶר חִבְרוּ הַשְּׁנֵי וְאָמַר, וְאָרֶץ מְצָרִים תִּהְיֶה שְׁמָמָה. עֶבֶר חִבְרוּ הַשְּׁלִישִׁי וְאָמַר, וְאֶבְדָּה חֲכַמַת מְצָרִים. רְאוּ שְׁאוֹתוֹ חֵץ שֶׁל כֵּנֶף שְׁמָאֵל נִשְׂרָף, וּשְׁלֹשֶׁת הָאֲחֵרִים שֶׁהָיוּ עָלָיו לֹא נִשְׂרָפוּ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מֵה שְׁאָמַר הָעוֹף וְהַתִּינּוֹקוֹת, הַכֹּל דָּבָר אֶחָד, וְהַכֹּל הוּא נְבוּאָה עֲלִיּוֹנָה, (וְהַכֹּל הוּא בְּסוּד הַחֲכָמָה) וְרִצָּה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִרְאוֹת לָנוּ נִסְתָּרוֹת עֲלִיּוֹנוֹת שֶׁהוּא עוֹשֶׂה. זֶהוּ שְׁכַתּוּב (עמוס ג) כִּי לֹא יַעֲשֶׂה ה' אֱלֹהִים דְּבָר כִּי אִם גְּלָה סוּדוֹ אֶל עַבְדָּיו הַנְּבִיאִים.

וְעַדִּיפִים חֲכָמִים מְנַבִּיאִים בְּכָל זְמַן, שֶׁהָרִי עַל הַנְּבִיאִים לַפְּעָמִים שׁוֹרֶה רוּחַ הַקְּדוֹשׁ וְלַפְּעָמִים לֹא, וּמֵה חֲכָמִים לֹא זֶה רוּחַ הַקְּדוֹשׁ אֶפְלוּ רָגַע אֶחָד [קָטָן], שִׁיּוּדְעִים מֵה שְׁלִמַעְלָה וְלִמְטָה, וְלֹא רָצוּ לְגִלוֹת. אָמַר רַבִּי יוֹסִי [יְהוּדָה], הַכֹּל זֶה חֲכָמָה, וְחֲכַמַת רַבִּי

אלעזר יתרה מכלם. רבי אבא אמר, אלמלא לא היו חכמים, לא היו יודעים בני אדם מהי תורה ומה המצוות של רבון העולם, בלי הבדל בין רוח בני אדם לרוח הבהמה.

אמר רבי יצחק, כשמביא הקדוש ברוך הוא דין על העם, בראשונה הוא עושה דין באותו הממנה עליהם למעלה, שכתוב (ישעיה כד) יפקד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה.

באיזה דין נדון אותו הממנה שלמעלה? מעבירים אותו באותו נהר דינור ששופע ויוצא, ואז מעבירים את אותו שלטון שלו, ומיד מכריזים עליו ברקיע: שלטונו של הממנה פלוני העבר ממנו. עד שמגיע אותו קול לכל אותם הרקיעים, עד שמגיע לאותם ששולטים בעולם הזה, ויוצא קול ומכריז בכל העולם, עד שמגיע לעופות ולתינוקות ולאותם הטפשים של בני אדם שאין בהם דעה.

ויקם מלך חדש. רבי חייא אמר, מלך חדש – חדש ממש היה. רבי יוסי אמר, שהיה מחדש גזרות שלא מלך אחר מקדם לכן. אשר לא ידע את יוסף – כל אותו טוב שעשה יוסף בארץ מצרים, שכתוב (בראשית מז) ויבא יוסף את הכסף ביתה פרעה, וקיים אותם בשני הרעב, כל זה לא זכר, ועשה עצמו שלא יודע אותו.

רבי יוסי ורבי יהודה היו יושבים ועוסקים בתורה לפני רבי שמעון. אמר רבי יהודה, מה זה שכתוב ויקם מלך חדש על מצרים, ושנינו שהוא קם מעצמו, מה שהיה שפל – קם, ולא ראוי היה למלך, ובעשר הוא קם. אמר רבי שמעון, הכל כף הוא, כמו אחשוורוש שלא היה ראוי למלך, וקם מעצמו, וקם בעשר, ורצה להאביד את ישראל מן העולם, אף כאן זה לא ראוי למלוכה, ועמד מעצמו, ורצה להאביד את ישראל מן העולם, שכתוב ויאמר אל עמו וגו', הבה נתחכמה לו וגו'. וכשהיה עומד מלך למעלה – עומד מלך למטה.

רבי אלעזר ורבי אבא ורבי יוסי היו הולכים מטבריה לצפורי. עד שהיו הולכים, פגע בהם יהודי אחד. פתח ואמר, (ישעיה יט) משא מצרים הנה ה' רכב על עב קל ובא מצרים ונעו אלילי מצרים מפניו. בא ראה, כל מלכי העולם וכל עמי העולם לא נחשבים לכלום לפני הקדוש ברוך הוא, שכתוב (דניאל ד) וכל דירי הארץ כלא חשוכים, וכרצונו עושה בחיל השמים. וכאן במצרים, אף על גב שכל אותן הגבורות וזרוע רמה גלה הקדוש ברוך הוא במצרים, מה

פְּתוּבָה? הֲנִיחָה ה' רִכְבָּה עַל עֵבֶר קָל וּבָא מִצְרַיִם. מִה שׁוֹנֶה בְּכָל עַמֵּי
הָעוֹלָם שֶׁלֹּא הָיָה כֶּף, שֶׁהָרִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא גָזַר גְּזֵרָה וּנְעִשְׂתָה,
וְכֵאן הוּא בָּא, שֶׁפְּתוּבָה וּבָא מִצְרַיִם, וְכִתּוּב (שְׁמוֹת יב) וְעִבְרָתִי בְּאֶרֶץ
מִצְרַיִם וְגו' אֲנִי ה'?

אָמַר מִשּׁוֹם שֶׁהַמֶּלֶךְ הָיָה בָּא לְהוֹצִיא אֶת הַגְּבִירָה אֶת שֶׁהִיָּתָה שָׁם,
וּבְשִׁבִיל כְּבוֹד הַגְּבִירָה הָיָה בָּא. וְעַל כֶּף הָיָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
רוֹצֵה בְּכַבּוּדָה, וּבָא אֵלָיָה לְהַקִּימָה וּלְתַתּ לָהּ יָד וְלִזְקַף אוֹתָהּ, כְּמוֹ
שֶׁעֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת בְּסוּף גְּלוּת אָדוּם.

אָמַר רַבִּי יִיסָא, אִם כֶּף שֶׁבְּשִׁבִיל הַגְּבִירָה זֶה הָיָה, הָרִי בְּגְלוּת בְּכָל
הִיָּתָה שָׁם הַגְּבִירָה, וְלָמָּה לֹא הָיָה כֶּף? אָמַר לוֹ, הָרִי שְׁנִינּוּ
שֶׁהַחַטָּא גָרַם, שֶׁנִּשְׁאָאוּ נָשִׁים נְכָרִיּוֹת וְהַכְּנִיסוּ אוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ לְרִשׁוֹת
אַחֲרָת, וְלִכֵּן נֶאֱבְדוּ מֵהֶם הַנְּסִים וְהָאוֹתוֹת שֶׁרְאוּיִים הָיוּ לְהַעֲשׂוֹת
לָהֶם, מִה שֶׁלֹּא הָיָה כֶּף בְּגְלוּת מִצְרַיִם, שֶׁכָּלֶם הָיוּ שְׁבִטֵי יִהּ, בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל נִכְנְסוּ, וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִצְאוּ.

בְּגְלוּת אָדוּם רוֹצֵה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַתְּכַבֵּד בְּעוֹלָם וּלְבַא הוּא
לְהַקִּים אֶת הַגְּבִירָה וּלְנַעַר אוֹתָהּ מִהָעֶפֶר. אוֹי לְמִי שֶׁיִּמְצָא
שָׁם לְפָנָיו בְּשַׁעַה שִׁיאֵמַר (ישעיה נב) הַתְּנַעֲרִי מֵעֶפֶר קוֹמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלַם
הַתְּפַתְחִי מוֹסְרֵי צוּאֲרָךְ. מִי הוּא הַמֶּלֶךְ וְהָעַם שֶׁיַּעֲמִד לְפָנָיו?

וְנַעֲרוּ אֱלִילֵי מִצְרַיִם מִפְּנֵיו. אֱלִילֵי מִצְרַיִם, לֹא עַל עֲצִים וְאִבְנִים נֶאֱמַר,
אֲלֵא עַל כָּל אוֹתָם דְּרִגּוֹת מְמֻנּוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת, וְעַל אוֹתָם הָעֲבוֹדוֹת
הַתְּחַתּוֹנוֹת שֶׁלָּהֶם. וּבְכָל מְקוֹם שֶׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
מִבְּקֵשׁ עֲלֵיהֶם, וּמִתְרַעַם וְנִפְרָע מֵאוֹתָם עַמִּים.

בֵּא וּרְאֵה מִה פְּתוּבָה, כִּה אָמַר ה' אֱלֹהִים מִצְרַיִם יָרַד עַמִּי בְּרֵאשֵׁנָה
לְגוֹר שָׁם וְאֲשׁוּר בְּאֶפְסֵס עֲשָׂקוֹ. תְּרַעַמַת שֶׁהַתְּרַעַם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא עַל אֲשׁוּר, וְאָמַר, רְאוּ מִה עָשָׂה לִי אֲשׁוּר, שֶׁהָרִי בְּמִצְרַיִם שֶׁאֲנִי
עֲשִׂיתִי בָּהֶם כָּל אוֹתָם הַדִּינִים, וְעַמִּי [הֵם] יָרְדוּ לְשֵׁם לְדוֹר בִּינִיָּהֶם,
וְקָבְלוּם הַמִּצְרַיִם בִּינִיָּהֶם, וְנִתְּנוּ לָהֶם הַיָּפִי שֶׁל הָאֶרֶץ, אֶרֶץ גִּשְׁן. וְאִף
עַל גֵּב שֶׁהִצִּיקוּ לָהֶם בְּגְלוּת, לֹא לְקַחוּ מֵהֶם אֶת הָאֶרֶץ, שֶׁכִּתּוּב (שְׁמוֹת
ט) רַק בְּאֶרֶץ גִּשְׁן אֲשֶׁר שָׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'. וּמִיֵּטֵב אֶרֶץ מִצְרַיִם הִיָּתָה,
שֶׁכִּתּוּב (בְּרַאשִׁית מז) בְּמִיֵּטֵב הָאֶרֶץ בְּאֶרֶץ רַעַמְסֵס. וְעוֹד, שֶׁלֹּא הָעִבְרִי
מִשְׁלָּהֶם כָּלֹם, שֶׁכִּתּוּב (שְׁמוֹת ט) וּמִמְקַנָּה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו', וְעַם כָּל זֶה
נִדְּוָנוּ בְּכַמָּה דִּינִים.

אבל אשור באפס עשקו, הטיל אותם בארץ שבסוף העולם, ונטל את ארצם מהם. ומה המצרים שעשו כל הטובות הללו לישראל נדונו בכל אותם דינים - אשור ואדום ושאר העמים שמציקים להם, והורגים אותם, ונוטלים את ממונם, על אחת כמה וכמה שהקדוש ברוך הוא רוצה לכבד את שמו עליהם, שפכתוב (יחזקאל לח) והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי. שם במצרים במלך אחד, וכאן בכל מלכי העולם.

רבי שמעון הרים ידיו, ובכה ואמר, אוי למי שיזדמן באותו זמן, ואשרי חלקו של מי שיזדמן באותו זמן. אוי למי שיזדמן באותו זמן - משום שכשיבא הקדוש ברוך הוא לפקד את האילה, יסתכל מי הם אותם שעמדו עמה, בכל אותם שנמצאים עמה, בכל מעשי כל אחד ואחד, ולא ימצא צדיק, שפכתוב (ישעיה סג) ואביט ואין עוזר. וכמה צרות על צרות לישראל.

אשרי מי שיזדמן וימצא באותו הזמן - משום שאותו שיעמד באותו זמן באמונה, יזכה לאותו אור של שמחת המלך, ועל אותו זמן כתוב (זכריה יג) וצרפתיים כצורף את הכסף ובחנתים כבחן את הזהב וגו'.

לאחר שאותן צרות יתעוררו על ישראל, וכל העמים ומלכיהם יתיעצו כאחד עליהם, ומעוררים כמה גזרות רעות, וכלם עולים בעצה אחת עליהם, ויבאו צרה על צרה, אחרונות משפחות את הראשונות, אז יתראה עמוד אש אחד עומד מלמעלה למטה ארבעים יום, וכל עמי הארץ רואים אותו.

באותו זמן יתעורר מלך המשיח לצאת מתוך גן עדן מאותו מקום שנקרא ק"ן צפון, ויתעורר בארץ הגליל. ואותו יום שיצא לשם, יתרגז כל העולם, וכל בני העולם מתחבאים בתוך מערות וסלעים שלא יחשבו להנצל, ועל אותו זמן כתוב (ישעיה ב) ובאו במערות צרים ובמחלות עפר מפני פחד ה' ומהדר גאווה בקומו לערץ הארץ.

מפני פחד ה' - זהו אותו רגז של כל העולם. ומהדר גאווה - זה משיח. בקומו לערץ הארץ - כשיקום ויתגלה בארץ הגליל, משום שהוא מקום ראשון שנחרב בארץ הקדושה, ולכן יתגלה שם ראשון לכל מקום, ומשם יעורר קרבות לכל העולם.

אחר ארבעים יום שעמוד יעמד מארץ לשמים לעיני כל העולם ויתגלה המשיח, יקום מצד מזרח כוכב אחד לזהט בכל הגונים, ושבעה כוכבים אחרים שסובבים אותו הפוכב, ויערכו בו קרב בכל הצדדים שלש פעמים ביום, עד שבעים יום, וכל בני העולם רואים.

ואותו כוכב יערך בהם קרב בלפידי אש לזהטים ונוצצים לכל עבר, ומכה בהם עד שכולע אותם בכל ערב וערב, וביום מוציא אותם. ויערכו קרב לעיני כל העולם, וכן בכל יום עד שבעים יום. לאחר שבעים יום יגנו אותו כוכב, ויגנו המשיח עד שנים עשר חודשים, ויחזר אותו עמוד אש כמו מקדם, ובו יגנו המשיח, ואותו עמוד לא יתראה.

לאחר שנים עשר חודש יעלו את המשיח באותו העמוד לתוף הרקיע, ושם יקבל חזק ועטרת מלכות. וכשירד, יתראה אותו עמוד אש כמו מקדם לעיני כל העולם, ואחר כך יתגלה המשיח, ויתכנסו אליו עמים רבים, ויעורר קרבות בכל העולם. ובאותו זמן יעורר הקדוש ברוך הוא את גבורתו לכל עמי העולם, ומלך המשיח יודע בכל העולם, וכל מלכי העולם יתעוררו להתחבר לערך בו קרב.

וכמה [עמים] מפריצי היהודים יתהפכו לחזר אליהם, ויבאו עמיהם לערך קרב על מלך המשיח, ואז יחשף כל העולם חמשה עשר יום, ורבים מעם ישראל ימותו באותו חשף. ועל זה כתוב (ישעיה

ס) כי הנה החשף יכסה ארץ וערפל לאמים.

פתח ואמר, (דברים כב) כי יקרא קן צפור לפניה בדרך בכל עץ או על הארץ אפרחים או ביצים והאם רבצת וגו', שלח תשלח את האם וגו'. פסוק זה בארנו אותו, והוא אחד ממצוות התורה הגנוזות, ולנו יש בו סודות תורה גנוזים, שבילים ודרכים ידועות לחברים באותם שלשים ושנים נתיבות התורה.

אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו, אלעזר, בזמן שיתעורר מלך המשיח, כמה אותות ונסים אחרים יתעוררו בעולם. בא ראה, בגן עדן שלמטה יש מקום אחד גנוז ושמור שלא נודע, והוא מרקם בכמה גונים, ובו גנוזים אלף היכלות של כסופים, ואין מי שיכנס בהם פרט למשיח, שהוא עומד תמיד בגן עדן.

וְכִלֵּי הַגֶּן מִקֶּרֶךְ בְּמַרְכָּבוֹת רַבּוֹת שֶׁל צְדִיקִים, וּמְשִׁיחַ עוֹמֵד עֲלֵיהֶם
וְעַל כִּמָּה חִילוֹת וּמַחֲנוֹת שֶׁל נִשְׁמוֹת צְדִיקִים שָׁם, וּבְרֵאשִׁי
חֲדָשִׁים וַחֲגִים וְשַׁבָּתוֹת נִכְנָס מְשִׁיחַ לְאוֹתוֹ מְקוֹם לְהִשְׁתַּעֲשֵׂעַ בְּכָל
אוֹתָם הַיְכָלוֹת.

לְפָנָיו וּלְפָנָיו מְכַל אוֹתָם הַיְכָלוֹת יֵשׁ מְקוֹם אַחַר טְמִיר וּגְנוּז שֶׁלֹּא
נוֹדַע כָּלֵל, וְנִקְרָא עֵדֶן, וְאֵין מִי שְׁיָכוֹל לְדַעַת אוֹתוֹ, וּמְשִׁיחַ גְּנוּז
בַּחוּץ סָבִיב אוֹתוֹ מְקוֹם, עַד שֶׁנִּתְגַּלֶּה לוֹ מְקוֹם אֶחָד שֶׁנִּקְרָא קֵן צְפוּר,
וְהוּא מְקוֹם שֶׁמְכַרְיָזָה עָלָיו אוֹתָהּ צְפוּר שֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת בְּגֵן עֵדֶן בְּכָל יוֹם.
וּבְאוֹתוֹ מְקוֹם רְקוּמִים דְּיוֹקְנָאוֹת שֶׁל כָּל שְׂאֵר הָעַמִּים שֶׁהִתְכַּנְּסוּ עַל
יִשְׂרָאֵל לְהִרְעֵ לָהֶם. נִכְנָס לְאוֹתוֹ מְקוֹם, מְרִים עֵינָיו וְרוֹאֶה
אֶת הָאָבוֹת שֶׁנִּכְנָסִים לְחֶרֶבֶן בֵּית הָאֱלֹהִים, עַד שְׁרוּאָה אֶת רַחֵל
שֶׁדִמְעוֹתֶיהָ בְּפָנֶיהָ, וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנַחֵם אוֹתָהּ, וְלֹא מִסְכִּימָה
לְקַבֵּל תְּנַחוּמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לא) מֵאַנָּה לְהִנָּחֵם עַל בְּנֵיהָ. אִז
מְשִׁיחַ מְרִים קוֹלוֹ וּבוֹכָה, וּמִזְדַּעְזַע כָּל גֵּן הָעֵדֶן, וְכָל אוֹתָם צְדִיקִים
שָׁשִׂים גּוֹעִים וּבוֹכִים עִמוֹ.

גּוֹעָה וּבוֹכָה פְּעַם שְׁנִיָּה, וּמִזְדַּעְזַע אוֹתוֹ רְקִיעַ שֶׁעַל גְּבֵי הַגֶּן,
אֵלָּף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת רַבּוֹא מַחֲנוֹת עֲלִיוֹנִים, עַד שֶׁמִּגִּיעַ לְתוֹךְ
הַכֶּסֶּא הָעֲלִיּוֹן, וְאִז הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹמֵז לְאוֹתָהּ צְפוּר, וְנִכְנָסֶת
לְאוֹתוֹ קֵן שְׁלֵה וְיוֹשֶׁבֶת אֶצֶל הַמְּשִׁיחַ, וְקוֹרָא מַה שֶׁקוֹרָא,
וּמִתְעוֹרֵר מַה שֶׁמִּתְעוֹרֵר.

עַד שֶׁמִּתוֹךְ הַכֶּסֶּא הַקְדוֹשׁ נִקְרָא שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים אוֹתוֹ קֵן צְפוּר,
וְהַמְּשִׁיחַ, וְכֻלָּם עוֹלִים לְמַעְלָה, וּמִשְׁבִּיעַ אוֹתָם הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא לְהַעֲבִיר מַלְכוּת הַרְשָׁעָה מִן הָעוֹלָם עַל יְדֵי הַמְּשִׁיחַ וְלִנְקָם אֶת
נַקְמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְכָל אוֹתָן טוֹבוֹת שֶׁעֲתִיד הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת
לְעַמּוֹ. וְשָׁב אוֹתוֹ קֵן צְפוּר וְהַמְּשִׁיחַ לְמִקְוֵמוֹ, וְשָׁב הַמְּשִׁיחַ וּנְגִנָז לְתוֹךְ
אוֹתוֹ מְקוֹם כְּמוֹ מְקַדָּם.

וּבְזִמְן שִׁיתְעוֹרֵר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְתַקֵּן אֶת הָעוֹלָמוֹת וּמְאִירוֹת
אוֹתֵינָם שָׁמוּ בְּשִׁלְמוֹת, יו"ד בְּה"א [לְתַקֵּן] וְא"ו בְּה"א,
לְהִיּוֹת הַכֹּל בְּשִׁלְמוֹת אַחַת, אִז יִתְעוֹרֵר כּוֹכֵב אֶחָד מִפְּחִיד בְּאַמְצַע
הַרְקִיעַ כְּגוֹן אַרְגָּמָן, לוֹהֵט וְנוֹצֵץ בְּיוֹם לְעֵינָיו כָּל הָעוֹלָם.

וְתַקּוּם שֶׁלְהִכֵּת אֵשׁ אַחַת מִצַּד צְפוּן, תוֹךְ הַרְקִיעַ, וְתַקּוּם זֶה כְּנִגְד
זֶה אַרְבָּעִים יוֹם, וְיִבְהִלוּ כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. לְסוֹף אַרְבָּעִים יוֹם

יערכו קרב הכוכב והשלהבת לעיני הכל, ותתפשט אותה שלהבת
בשרפת אש מצד הצפון, תוך הרקיע, ויחשב לכלע אותו כוכב, וכמה
שליטים ומלכים ואמות ועמים יתבהלו מזה.

אז יסתלק אותו כוכב לצד דרום וישלט על אותה שלהבת, ואותה
שלהבת תבלע מעט מעט ברקיע מלפני אותו כוכב, עד שלא
תראה כלל. אז אותו כוכב יעשה דרכים ברקיע בשנים עשר תחומים,
ועומדים אותם אורות ברקיע שנים עשר ימים נוספים.

אחר שנים עשר ימים נוספים יודעו כל בני העולם, ויחשף
השמש בחצות היום, כמו שנחשף ביום שחרב בית המקדש,
עד שלא יראו שמים וארץ. ויתעורר קול אחד ברעמים וברקים,
ותתחלחל הארץ מאותו קול, וכמה חילות ומחנות ימותו ממנו.

ואותו יום תתעורר בעיר רומי רבתי שלהבת אש אחת, באותו קול
שיתעורר בכל העולם, וישרף כמה מגדלים וכמה היכלות,
וכמה מגדלים יפלו, וכמה גדולים ושרים יפלו באותו יום, וכלם
יתכנסו עליה לרע, וכל בני העולם לא יוכלו (יחשבו) להנצל.

מאותו יום ועד שנים עשר חדשים יתעצו כל המלכים ויגזרו כמה
גזרות וכמה שמדות על ישראל, ויצליחו בהם, כמו
שנתבאר אשרי מי שיהיה שם ואשרי מי שלא יהיה שם, וכל העולם
יהיה בערבוביה גדולה.

לסוף שנים עשר חדשים יקום שבט מישראל, זה מלך המשיח
שיתעורר תוך גן העדן, וכל אותם הצדיקים יעטרו אותו שם,
ויחגרו לו כלי זין באותיות רשומות של כלים של השם הקדוש.

וקול יתפוצץ בענפי עצי הגן, קורא בחיל ואומר: התעוררו קדושים
עליונים, קומו מלפני המשיח, הרי זמן שתתחבר אשה
בבעלה, ובעלה רוצה לנקם לה נקמות בעולם ולהקימה, ולנער אותה
מן העפר.

אז יקומו כלם ויחגרו אותו כמו מקדם בכלי זינו. אברהם מימינו,
יצחק משמאלו, יעקב לפניו. משה רועה הנאמן על כל אלו
הצדיקים הולך ורוקד בתוך גן העדן.

ביון שנתקן משיח על ידי צדיקי גן העדן, יכנס לאותו מקום
שנקרא ק"ן צפון כמו מקדם, ורואה שם אותו דיוקן של

חֲרַבֵּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְכָל הַצְדִּיקִים שֶׁנִּהְרְגוּ בוֹ, וְאִזּוּ נוֹטֵל מִשָּׁם (עֲשָׂרָה) לְבוּשִׁים, וְהֵם (נִקְרָאִים) עֲשָׂרָה לְבוּשֵׁי קִנְיָאָה, וְיִגְנְזוּ שָׁם אַרְבָּעִים יוֹם שֶׁלֹּא יִתְגַּלֶּה כָּלֵל.

לְסוּף אַרְבָּעִים יוֹם קוֹל אֶחָד יִתְעוֹרֵר, וְיִקְרָא מִתּוֹךְ הַכֶּסֶף הָעֲלִיּוֹן, אוֹתוֹ ק"ן צְפוּ"ר בְּמִלְךְ הַמְּשִׁיחַ שֶׁנִּגְנְזוּ בוֹ, וְאִזּוּ מַעְלִים אוֹתוֹ לְמַעְלָה, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹאֶה אֶת מִלְךְ הַמְּשִׁיחַ מִתְּלַבֵּשׁ בְּלְבוּשׁ נִקְמָה וְחִגּוּר כְּלֵי קָרֶב, נוֹטֵל אוֹתוֹ וּמְנַשֵּׁק אוֹתוֹ עַל רֹאשׁוֹ.

אִזּוּ מִזְדַּעְזְעִים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים רְקִיעִים, וְרוֹמְזוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְרְקִיעַ אֶחָד מֵאוֹתָם שֶׁהֵיוּ גְנוּזִים מִשְׁשֵׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית, וּמוֹצִיא מִהִיכַל אֶחָד שֶׁבָּאוֹתוֹ רְקִיעַ כְּתוּר חֲקוּק אֶחָד, מְחַקֵּק בְּשִׁמוֹת הַקְדוּשִׁים. בְּאוֹתָהּ עֲטָרָה הַתְּעִטֵּר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּשֶׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּם, לְטַל נְקָמוֹת מִכָּל מַרְכָּבוֹת פְּרָעָה וּפְרָשָׁיו, וּמַעְטֵר אֶת מִלְךְ הַמְּשִׁיחַ בָּהּ.

בַּיּוֹן שֶׁהַתְּעִטֵּר וְהַתְּתַקֵּן בְּכָל הַתְּקוּנִים הַלְלוּ, נוֹטֵל אוֹתוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וּמְנַשֵּׁק אוֹתוֹ כְּמוֹ מְקַדֵּם. מִי רָאֶה מַרְכָּבוֹת קְדוּשׁוֹת וּמַחְנוֹת עֲלִיּוֹנִים שְׁסוּבָבִים אוֹתוֹ וְנוֹתְנִים לוֹ מַתָּנוֹת וּמוֹתְרוֹת רְבוֹת, וַיִּתְעִטֵּר מִכָּלֵם.

נִכְנָם לְשֵׁם לְהִיכַל אֶחָד, וְרוֹאֶה כָּל אוֹתָם מְלֹאכִים עֲלִיּוֹנִים שֶׁנִּקְרָאִים אֲבֵלֵי צִיּוֹן, אוֹתָם שֶׁבָּכוּ עַל חֲרַבֵּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וּבוֹכִים תָּמִיד, וְהֵם נוֹתְנִים לוֹ לְבוּשׁ אָדָם אֶחָד לַעֲשׂוֹת נְקָמוֹת. אִזּוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא גוֹנֵז אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ קֵן צְפוּר, וּמַתְּכֶסֶה שָׁם שְׁלֹשִׁים יוֹם.

לְאַחֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם, בְּאוֹתוֹ קֵן צְפוּר, יֵרֵד מַעְטֵר בְּכָל אוֹתָם תְּקוּנִים מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה, כְּמָה מַחְנוֹת קְדוּשִׁים סְבִיבוֹ, וַיִּרְאוּ כָּל הָעוֹלָם אוֹר אֶחָד תְּלוּי מִהַרְקִיעַ לְאַרְץ, וַיַּעֲמֵד שְׁבַעַה יָמִים, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם יִתְמָהּוּ וַיִּבְהֲלוּ, וְלֹא יָדְעוּ כָּלֵל, פָּרַט לְאוֹתָם חֲכָמִים שִׁיּוּדְעִים בְּסוּדוֹת הַלְלוּ, אֲשֶׁרֵי חֲלָקָם.

וְכִּל אוֹתָם שְׁבַעַה יָמִים יִתְיַצֵּב (יִתְעִטֵּר) בְּאַרְץ בְּאוֹתוֹ ק"ן צְפוּר. בְּאִיזָה מְקוֹם? בְּדִרְךְ, זֶה קְבוּרַת רַחֵל שֶׁעוֹמֶדֶת בְּפָרֶשֶׁת דְּרָכִים. וַיִּבְשֵׁר לָהּ וַיִּנַּחֵם אוֹתָהּ, וְאִזּוּ תִקְבַּל תְּנַחֲמוּמִים, וְתִקּוּם וְתִנַּשֵּׁק אוֹתוֹ.

אַחֵר כִּךְ יָקוּם אוֹתוֹ אוֹר מֵאוֹתוֹ מְקוֹם, וְשׁוֹרָה בִּירִיחוֹ עִיר הָאֵילָנוֹת. בְּכָל עֵץ – זֶה יְרִיחוֹ. אוֹ עַל הָאֶרֶץ – זֶה יְרוּשָׁלַיִם. וַיִּהְיֶה גְנוּז בְּאוֹתוֹ אוֹר שֶׁל ק"ן צְפוּר שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי חֲדָשׁ.

אחר שנים עשר חדש יזדקף אותו אור בין שמים וארץ, וישרה בארץ הגליל, ששם היתה ראשית גלות ישראל, ושם התגלה מאותו אור של קן צפור, ושב למקומו. ואותו יום תזדעזע כל הארץ כמו מקדם מסוף השמים עד סוף השמים, ואז יראו [יזדעו] כל העולם שהרי התגלה מלך המשיח בארץ הגליל.

ויתבנסו אליו כל אלו שעוסקים בתורה, והם מעטים בעולם. ובזכות תינוקות של בית רבן יתחזק כחו להתגבר, וסוד זה אפרווחים. ואם לא ימצאו אלו, הרי תינוקות שיושבים בתקף אמם ויונקים, כמו שנאמר (ישעיה כח) גמולי מחלב עתיקי משדים. והינו או ביצים, שבשכיל אלה שורה שכינה עם ישראל בגלות.

שהרי מעטים החכמים שימצאו באותו זמן, והינו (דברים כב) והאם רבצת על האפרווחים או על הביצים, לא תקח האם על הבנים, שהרי בו לא עומד הדבר להוציא מן הגלות אלא במלך העליון. שכיון שהם ילדים ותינוקות, נותנים תקף למלך המשיח. אז האמא העליונה, שהיא רובצת עליהם, מתעוררת לגבי בעלה [ויתעכב כן] עד שנים עשר חדשים אחרים. אחר כך יבא בעלה ויקים אותה מהעפר, כמו שנאמר (עמוס ט) אקים את סכת דויד הנפלת.

באותו יום מלך המשיח יתחיל ויכנס הגלות מסוף העולם ועד סוף העולם, כמו שנאמר (דברים ל) אם יהיה נדחף בקצה השמים וגו'. מאותו יום כל האותות והנסים והגבורות שעשה הקדוש ברוך הוא במצרים, יעשה אותם לישראל, כמו שנאמר (מכה ז) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

אמר רבי שמעון, אלעזר בני, כל הדברים הללו תמצא בסוד של שלשים ושנים שבילים של השם הקדוש, ועד שהנסים הללו לא יתעוררו בעולם, לא ישתלם סוד השם הקדוש ולא תתעורר לאהבה, כמו שנאמר (שיר ב) השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות. בצבאות – זה מלך המשיח שנקרא צבאות. או באילות השדה – שאר החילות והמחנות שלמטה. אם תעירו ואם תעוררו את האהבה – זה ימין של הקדוש ברוך הוא שנקרא אהב"ה. עד שתחפץ – אותה ששוכבת לעפר, ויהיה רצון המלך בה. אשרי מי שיזכה לאותו דור. אשריו בעולם הזה ואשריו בעולם הבא.

רבי שמעון הרים ידיו בתפלה לקדוש ברוך הוא והתפלל תפלתו. אחרי שהתפלל תפלתו, באו רבי אלעזר בנו ורבי אבא וישבו לפניו. עד שהיו יושבים לפניו, ראו אור יום אחד שנחשך ונשקע צנור (צורה) אחד של שלהבת אש בתוך הים של טבריה, והזדעזע כל אותו מקום.

אמר רבי שמעון, ודאי עכשו הוא זמן שהקדוש ברוך הוא נזכר בבניו ומוריד שתי דמעות לים הגדול, וכאשר יורדות, הן פוגעות בצנור הזה של שלהבת אש, וישתקעו זה בזה בים. בכה רבי שמעון ובכו החברים.

סדר הלימוד ליום כב כסלו [יום 81 בשנה]

אמר רבי שמעון, הרי התעוררנו בסודות האותיות של השם הקדוש בסתר ההתעוררות שלו אל בניו, אבל עכשו יש לי לגלות מה שלא נתנה רשות לשום אדם אחר לגלות, אלא זכות הדור הזה תעמיד את העולם עד שיבא מלך המשיח. אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו ולרבי אבא, עמדו בעמדכם. קמו רבי אלעזר ורבי אבא. בכה רבי שמעון פעם אחרת ואמר, אוי מי יעמד במה שאמרתי (שראיתי) שתמשך הגלות, מי יכול לסבל?

אף הוא קם ואמר, (עמוס ט) ה' אלהינו בעלוננו אדנים זולתך לבד בך נזכיר שמך. הפסוק הזה פשוטהו, אבל בפסוק זה יש סוד עליון בתוך האמונה. ה' אלהינו - זהו ראשית הסודות העליונים, מקום שמשם יוצאים כל האורות של כל הנרות כלם להדליק, ושם תלוי כל סוד האמונה, שם זה שולט על הכל.

בעלוננו אדנים זולתך - שהרי על עם ישראל אין מי ששולט עליו פרט לשם העליון הזה, ועכשו בגלות שולט עליו הצד האחר.

לבד ב"ך נזכיר שמך - סוד השם הקדוש, כלל של עשרים ושתים אותיות, וכנסת ישראל לא מתברכת אלא מתוך שם זה שנקרא בך, כמו שנאמר (שמות לב) אשר נשבעת להם בך. (בראשית מח) בך יברך ישראל. כי בך ארוץ גדוד. ובזמן שנמצאת שלמות, לא היה נפרד זה מזה, ואסור להפריד זה מזה, אשה מבעלה, לא ברעיונות ולא באזכרה, כדי לא להראות פרוד, ועכשו בגלות נמצא פרוד, שמתוך צרה של כל זמן וזמן אנו עושים פרוד להזכיר אותו שם, פרט לבעלה, משום שהיא שוכבת לעפר, והינו לבד בך נזכיר שמך.

פרט לבעלה, אנו זוכרים שם זה בפרוד משום שאנו רחוקים ממך ואחרים שולטים עלינו, ושמך הוא בפרוד מן השם שנקרא בך, וזה בימי הגלות.

משום שגלות ראשונה היתה מבית ראשון, ובית ראשון הוא סוד של ה' ראשונה, וכנגד שבעים שנה שגלה גלות של בית ראשון היתה שבעים שנה, ואותם שבעה שנה לא נמצאת האם

רובצת עליהם, והיה פרוד מן השם העליון, סוד של ה' העליונה. ואז יו"ד, סוד עליון, התעלה למעלה למעלה לאין סוף, והבית הראשון העליון הקדוש לא הנביע נביעת מים חיים, שהרי מקורה הסתלק.

והיא שבעים שנה בגלות, משום שהיא נקראת שבע שנים, כמו שנאמר (מלכים-א 1) ויבנהו שבע שנים. ואם תאמר ששלטה מלכות בכל למעלה בסוד של שבעים שנה - חס וחלילה. אלא בזמן שהיה בית המקדש קים, האור ונביעת האם העליונה (בינה) היה מאיר ויורד למטה. כיון שחטאו ישראל ונחרב המקדש ושלטה מלכות בכל, היה מכסה ומחשיך אותו אור, והתחתונים הקדושים לא היו מאירים.

כיון שהתחתונים לא היו מאירים, משום (מתוך) שלטון מלכות בכל, הסתלק אותו אור, ואותו מעין עליון שהיה נובע סוד של י' הסתלק למעלה למעלה לאין סוף, אז אותם שבעים שנה לא היו מאירים, משום אותו אור שנמנע. וזוהי ודאי גלות של שבעים שנה.

כיון שהעבר שלטון בכל, והתחילה ה"א תחתונה להאיר, לא כל ישראל חזרו להטהר (לשלט) להיות סגלה שלמה כמו מקדם, אלא מעט מעט [בערבוביה], וכיון שלא נמצאה שלמות, [ושרתה ה"א תחתונה לשלט] אז י', מעין עליון, לא ירד כל כך להאיר כמו שהיה מקדם, אלא לאט לאט בערבוביה, שלא היו טהורים כמו קדם כמו שראוי, ועל כך מעין העליון לא נובע ולא מאיר, אלא שחזר להאיר מעט מעט מתוך דחק [של השמאל] של השם (של גלות והדין).

ולכן התגרו בישראל קרבות רבים, עד שהחשיך יכסה ארץ, וה' התחתונה נחשכה ונפלה לארץ, והמעין העליון הסתלק כמו מקדם, משום שמלכות אדום התחזקה, וישראל חזרו לסרחונם.

ועל ה' הזאת בית שני נחרב, וכל אותם תריסר שבטים שלה כחשבון מחנותיהם הם בגלות של מלכות אדום, והמעין העליון הסתלק מאותו מעין שעמד עליה, כמו שנאמר (ישעיה נז) הצדיק אבד. אבד אותו מעין של מקור עליון שהיה שופע ומושך מלמעלה. (קרבות גדולים ומלכות יון שלטה עליהם, ולאחר שחזרו בתשובה, התחזקו עליהם והתקיפו אותם, ומשום שישראל חזרו לסרחונם, מלכות אדום התחזקה ובית שני נחרב, וה"א תחתונה נחשכה ונפלה לארץ, והמעין העליון נסתלק מאותו מעין שעומד עליו, כמו שנאמר הצדיק

אָבד. אָבד אֹתוֹ מֵעֵינַי שֶׁל הַמְקוֹר הָעֲלִיּוֹן שֶׁהִיא שׁוֹפֵף וּמוֹשֵׁף עָלָיו מִלְמַעְלָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוֹם שֶׁחֲשָׁף יְכֶסֶה אֶרֶץ).

וְאָז הָיָה פָּרוּד בְּה"א, בֵּית שְׁנֵי, וְהִיא בְּגִלוֹת אָדוּם, בְּכָל אֹתָם תְּרִיסֵר שְׁבָטִים (שְׁלֵה) וּמַחְנוֹת שְׁלֵהֶם, שְׁנַיִם עֶשֶׂר שְׁבָטִים עוֹלִים לְחֻשְׁבוֹן גָּדוֹל, וְעַל שְׁסוּד (וְעַל זֶה סוּד) שֶׁל ה' הָיָה בְּהֶם בְּכָל אֹתוֹ (וְעַל זֶה סוּד שֶׁל ה' בְּכָל אֹתוֹ) חֻשְׁבוֹן, נִמְשָׁכָה הַגְּלוֹת.

סוּד הַסּוּדוֹת לְחַכְמֵי הַלֵּב נִמְסָר. עֲשֶׂרָה שְׁבָטִים אֶלֶף שְׁנַיִם, שְׁנֵי שְׁבָטִים מְאֵתִים שָׁנָה. הַתְּחִילוֹ הַדְּמָעוֹת לִפְלֵ, פָּתַח וְאָמַר, (אֵיכָה א) בְּכֹה תִבְכֶּה בְּלִילָה וְדַמְעָתָה עַל לַחְיָהּ. לְסוּף שְׁנַיִם עֶשֶׂר הַשְּׁבָטִים שֶׁל הַגְּלוֹת, הַלִּילָה נִחְשָׁף לְיִשְׂרָאֵל, עַד שִׁיתְעוֹרֵר וְא"ו לְזִמְן שְׁשִׁים וְשֵׁשׁ שָׁנָה.

לְאַחַר שְׁנַיִם עֶשֶׂר שְׁבָטִים, שֶׁהֵם אֶלֶף וּמְאֵתִים שָׁנֹת גְּלוֹת, וְאַחַר שְׁשִׁים וְשֵׁשׁ שָׁנָה בְּחֻשְׁף הַלִּילָה, אָז (וַיִּקְרָא כו) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב. זֶה הַתְּעוֹרְרוֹת הָאוֹת ו', שֶׁהִיא נֶפֶשׁ שֶׁל בֵּית יַעֲקֹב. וְסוּד זֶה – (בְּרֵאשִׁית מו) כָּל הַנֶּפֶשׁ הַבָּאָה לְיַעֲקֹב מִצְרִימָה וְגו' שְׁשִׁים וְשֵׁשׁ. וְהוּא ו', נֶפֶשׁ שֶׁל בֵּית שְׁנֵי, סוּד שֶׁל ה' תַּחְתּוֹנָה, וְזֶה ו' סוּד שֶׁל שְׁשִׁים וְשֵׁשׁ. שְׁשִׁים – לְהַתְּעוֹרְרוֹת יַעֲקֹב, וְשֵׁשׁ – לְהַתְּעוֹרְרוֹת יוֹסֵף. וְלִכְּן הוּא ו"ו, שֶׁהֵם שְׁנַיִם בְּחִבּוּר אֶחָד וְסוּד אֶחָד.

מִשָּׁם וְהִלָּאָה יִתְעוֹרֵר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאוֹתָם נִסִּים וְאוֹתוֹת שְׁאֲמַרְנּוּ, וְיִתְעוֹרְרוּ עַל יִשְׂרָאֵל אוֹתָן צְרוֹת שְׁאֲמַרְנּוּ, וְאָז – (וְסוּד זֶה) וְאֵף אֶת בְּרִיתִי יַצְחָק. אַחַר כֵּן יַעֲרֹף מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ קְרִיבוֹת בְּכָל הָעוֹלָם בִּימֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר (שְׁמוֹת טו) יִמְיֵן ה' נֶאֱדָרִי בְּכַח. אָז, וְאֵף אֶת בְּרִיתִי אֲבָרְהָם אֲזָכֹר, וְאַחַר כֵּן וְהָאֶרֶץ אֲזָכֹר, זֶה ה' אַחֲרוֹנָה. בְּאוֹתוֹ זִמְן כְּתוּב, (זְכוּרִיָּה יד) וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאֶרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשִׁמוֹ אֶחָד.

לְסוּף שְׁשִׁים וְשֵׁשׁ שְׁנַיִם אַחֲרוֹת, שֶׁהֵם מְאָה וּשְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם שְׁנַיִם, יִרְאוּ אוֹתֵיית בְּשֵׁם הַקְּדוֹשׁ חֲקוּקִים בְּשְׁלֵמוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה כְּרֵאוּי, וְסוּד זֶה ה"ה עֲלִיוֹנָה וְתַחְתּוֹנָה, וְכָל אוֹתָן דְּרָכִים שֶׁהֵם שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם שְׁנַיִם הַכְּלוּלוֹת בְּסוּד שֶׁל אוֹת ו', הו"ה, (יִוְה"ה) סוּד שֶׁל שְׁלֵמוֹת מְאָה וּשְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם.

לְסוּף מְאָה וּשְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם שְׁנַיִם אַחֲרוֹת יִתְקַיֵּם, לְאַחַז בְּכַנְפוֹת הָאֶרֶץ, וְיִנְעֲרוּ הָרְשָׁעִים מִמֶּנָּה, וְתִטְהַר הָאֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה,

והקדוש ברוך הוא יעורר את המתים בארץ הקדושה, ויקומו חילות
חילות בארץ הגליל.

ואז יתעורר סתר המעין העליון אות י', ויתקיימו שלשים ושנים
שבילים בשלמות להשפיע למטה, וכל אותיות השם הקדוש
יתקיימו בקיומם יהו"ה, שעד עכשו לא היו בשלמות. עד הזמן
שישפיע וימשך אותו מעין עליון בחבור האותיות לתוך ה' (ו"ה)
אחרונה, וזהו לסוף תשלום מאה וארבעים וארבע שנים אחרות
שישתלמו. ויתעוררו שאר מתי ישראל שבשאר הארצות.

שימצא כל זה בחשבון ח"ת, שהתישב העולם ויתבשם, ויעבר
הצד האחר [הנחש הרע] מן העולם. וה"א תחתונה
תתמלא מתוך המעין העליון, ותתעטר ותאיר בשלמות, ואז כתוב
(ישעיה ל) והיה אור הלכנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים.

עד שתהיה שבת לה' ללקט נפשות בתענוגי קדשה, [זו ה' אחרונה]
כל אותו אלף שביעי, וזוהי התעוררות של רוחות קדושות של
עם ישראל, להתלבש אחר שבת בגופות אחרים קדושים, להקרא
קדושים, שכתוב והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר
לו. עד כאן דברי סודות נסתרים.

ויקם מלך חדש. רבי יוסי אמר, בכל יום עושה הקדוש ברוך הוא
מלאכים שלוחים על העולם, שכתוב (תהלים קד) עשה מלאכיו
רוחות. עשה לא כתוב, אלא עושה, משום שכל יום ויום עושה.
ובאותו זמן התמנה ממנה אחד על מצרים, וזהו שכתוב ויקם מלך
חדש, חדש ודאי.

אשר לא ידע את יוסף, שהרי ממקום של פרוד היו, כמו שנאמר
(בראשית ב) ומשם יפרד. והראשון מאותו הפרוד הוא נהר
מצרים, ולכן אשר לא ידע את יוסף, מקום שכל היחוד שורה בו,
שנקרא צדיק.

רבי אלעזר ורבי יוסי היו הולכים בדרך, והקדימו ללכת באור. ראוי
כוכב אחד שהיה רץ מצד זה, וכוכב אחר מצד זה. אמר רבי
אלעזר, עכשו הגיע זמן של כוכבי הבקר לשבח את אדונם, והם
רצים מפחד ואימת רבונם לשבח ולזמר לו. זהו שכתוב (איוב לח) ברוך
יחד כוכבי בקר ויריעו כל בני אלהים. משום שכלם ביחוד אחד
משבחים אותו.

פֶּתַח וְאָמַר, (תהלים כב) לְמַנְצַחַ עַל אֵילַת הַשַּׁחַר מִזְמוֹר לְדָוִד. אֵילַת הַשַּׁחַר – שְׁכַשְׁמַאֲרִים פְּנֵי הַמְזָרַח וְנִפְרָד חֶשֶׁף הַלַּיְלָה, יֵשׁ מִמֶּנָּה אֶחָד לְצַד מְזָרַח, וּמוֹשֵׁף חוּט אֶחָד שֶׁל חֶשֶׁף לְצַד דָּרוֹם, עַד שְׁבָא וְיוֹצֵא הַשָּׁמֶשׁ, וּבֹקֵעַ בְּאוֹתָם חֲלוּנֵי הָרְקִיעַ וּמֵאִיר לְעוֹלָם, וְאוֹתוֹ חוּט מִפְּרִיד אֵת חֶשֶׁף הַלַּיְלָה.

אִז בְּאֵה אֵילַת הַשַּׁחַר, וּבָא אוֹר שַׁחַר בְּקִדְרוֹת לְהִתְחַבֵּר בְּיוֹם, וּמֵאִיר הַיּוֹם. וְאוֹר הַיּוֹם כָּלוּל וְשָׂאוּב בְּתוֹכוֹ אֵת אוֹתָהּ הָאֵילַת. וְעַל הָאֵילַת הַזֹּאת, כְּשֶׁנִּפְרָד מֵהַיּוֹם אַחַר שְׁכָלֵל אוֹתָהּ, אָמַר דָּוִד שִׁירָה, שְׁכַתוּב לְמַנְצַח עַל אֵילַת הַשַּׁחַר.

וּמָה אָמַר? אֵלֵי אֵלֵי לְמָה עֹזְבְתָנִי. שֶׁהָרִי נִפְרָדָה אֵילַת הַשַּׁחַר מֵאוֹר הַיּוֹם. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, הָאִיר הַיּוֹם וְהִגִּיעַ זְמַן תְּפִלָּה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, נִתְפַלֵּל תְּפִלָּה וְנִלְךְ. יֵשְׁבוּ וְהִתְפַּלְלוּ, אַחַר כֶּךָ קָמוּ וְהִלְכוּ.

פֶּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (קהלת ח) יֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יֵשׁ צְדִיקִים אֲשֶׁר מִגִּיעַ אֲלֵהֶם כְּמַעֲשֵׂה הָרָשָׁעִים וְגו' אָמַרְתִּי שְׂגָם זֶה הֶבֶל. פְּסוּק זֶה פִּרְשׁוּהוּ וְנִתְבָּאָר, אֲבָל יֵשׁ הֶבֶל, שְׁלֵמָה הַמְּלֶךְ עָשָׂה סִפּוֹר זֶה וְהִקִּים אוֹתוֹ עַל שְׂבָעָה הֶבְלִים שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עָלֵיהֶם. וְהֵם שְׂבָעָה עֲמוּדִים תּוֹמְכִים שֶׁל הָעוֹלָם כְּנֶגֶד שְׂבָעָה רְקִיעִים, וְאֵלוֹ הֵם: וִילו"ן. רְקִי"ע. שְׁחָקִי"ם. זְבו"ל. מְעו"ן. מְכו"ן. עֲרֹבו"ת. וּכְנֶגְדָם אָמַר קִהְלַת הֶבֶל הֶבְלִים הַכֹּל הֶבֶל.

כְּמוֹ שְׂאוֹתָם שְׂבָעָה רְקִיעִים, וְיֵשׁ אַחֲרֵים שְׁנֵדָבְקִים בָּהֶם וּמִתְפַּשְׁטִים וְיוֹצְאִים מֵהֶם, כֶּךָ גַם יֵשׁ הֶבְלִים אַחֲרֵים שְׂמִתְפַּשְׁטִים וְיוֹצְאִים מֵאֵלֶּה, וְכֹלָם אָמַר שְׁלֵמָה.

וּכְאֵן יֵשׁ בּוֹ סוּד הַחֲכָמָה. יֵשׁ הֶבֶל שִׁיוֹצֵא מֵאוֹתָם הֶבְלִים עֲלִיוֹנִים, שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עָלֵיהֶם, וְזֶה נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ, וְהִתְקִים בְּקִיּוּמוֹ וְהִתְחַזַּק בְּתַקְפוֹ בְּמַעֲשֵׂי הָאָרֶץ וּבְעֲלִיָּה שְׁעוֹלָה מִהָאָרֶץ, וְזֶה הִתְמַנֶּה עַל הָאָרֶץ, וְכֹל תַּקְףָּ וְקִיּוּם שֶׁלוֹ בְּאוֹתָן נִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים שֶׁנִּלְקָטוּ מִן הָאָרֶץ כְּשֶׁהֵם צְדִיקִים, עַד שֶׁלֹּא סָרְחוּ, בְּעוֹד שְׁנוֹתָנִים רֵיחַ טוֹב כְּמוֹ חֲנוּךְ, שְׁכַתוּב בּוֹ וְאֵינְנוּ כִּי לְקַח אֶתוֹ אֱלֹהִים. וְנִטַּל אוֹתוֹ כְּשֶׁעֲדִין לֹא הִגִּיעַ זְמַנוֹ, וּמִשְׁתַּעֲשֵׂע בּוֹ, וְכֵן שְׂאָר צְדִיקֵי עוֹלָם.

שְׁשֻׁנֵינוּ, עַל שְׁנֵי דְבָרִים צְדִיקִים מְסִתְלָקִים מִן הָעוֹלָם טָרָם הִגִּיעַ זְמַנָּם, אֶחָד עַל חֲטָאֵי הַדּוֹר, שְׁכַשְׁמַתְרָבִים רָשָׁעִים בְּעוֹלָם,

אותם צדיקים שנמצאים ביניהם נתפסים בחטאיהם. ואחד כשמתגלה לפני הקדוש ברוך הוא שסרחו אחר כך, הוא מסלק אותם מהעולם טרם הגיע זמנם. זהו שכתוב אשר יש צדיקים אשר מגיע אלהם כמעשה הרשעים. מגיע עליהם דין שלמעלה כאלו עשו חטאים ומעשים של רשעים.

וַיְהִי פעם אחת שאל רבי יוסי בר רבי יעקב, איש כפר אנו, בזמן שרבי עקיבא וחבריו הסתלקו מן העולם ומתו באותו אפן, את רבי מאיר, אמר לו, וכי זה כתוב בכל התורה כלה? אמר לו, ולא? והרי אמר שלמה אשר יש צדיקים אשר מגיע אלהם כמעשה הרשעים, מגיע עליהם דין מלמעלה כאלו עשו חטאים ומעשים של רשעים. ויש רשעים שמגיע אלהם כמעשה הצדיקים, יושבים בשקט ושלוט בעולם הזה, דין לא מגיע אליהם, כאלו עשו מעשים של צדיקים.

לְמַדָּה? אם משום שגלוי לפני הקדוש ברוך הוא שישוּבו בתשובה או שיצא מהם זרע שיהיה אמת בעולם, כמו תרח שיצא ממנו זרע אמת – אברהם. אחז שיצא ממנו חזקיהו, ושאר הרשעים של העולם. ולכן, בצד זה ובצד זה, הבל שאמרנו נעשה ונתחזק על הארץ, כמו שאמרנו.

דָּבָר אחר יש הבל אשר נעשה על הארץ, כפי שאמרנו שהתחזק [והתחזק] על העולם. במה? משום שיש צדיקים אשר מגיע אלהם כמעשה הרשעים, מגיע לידיהם כאותם מעשי הרשעים כמו בת עובדי עבודה זרה, או אחד מאותם מעשים שהם ממעשה הרשעים, והם עומדים בקיומם מפחד רבונם, ולא רוצים להטמא כמו כמה צדיקי אמת שבאו לידיהם כמעשים הללו, והם גבורי כח שעושים רצון אדונם ולא חטאו, ועל זה הבל נעשה על הארץ ומתחזק בתקפו.

וַיֵּשׁ רשעים שמגיע אלהם כמעשה הצדיקים, באה לידיהם מצוה אחת שהיא מעשה של צדיקים, וזוכים בה ועושים אותה, כמו לסטים מקפח שהיה נמצא בהרים יחד עם לסטים עובדי עבודה זרה, וכשהיה עובר שם יהודי, היה מציל אותו ושומר אותו מהם, והיה קורא עליו רבי עקיבא: יש רשעים אשר מגיע אלהם כמעשה הצדיקים.

וּכְמוֹ אוֹתוֹ רָשַׁע שֶׁהָיָה בְּסִבִּיבְתוֹ שֶׁל רַבִּי חֵיִיא, שְׁלִילָה אֶחָד פָּגַשׁ אֶת אוֹתָהּ אִשָּׁה שֶׁהָיְתָה הוֹלֶכֶת לְבֵית בֶּתָה, רָצָה לְתַקֵּף אוֹתָהּ. אָמְרָה לוֹ, בְּבִקְשָׁה מִמֶּךָ, כִּבֵּד אֶת רַבּוֹנֶךָ וְאַל תַּחֲטֵא עִמִּי. עָזַב אוֹתָהּ וְלֹא חָטָא בָּהּ. הָיָה אוֹמֵר, וַיֵּשׁ רָשָׁעִים אֲשֶׁר מִגִּיעַ אֲלֵהֶם כַּמַּעֲשֵׂה הַצְּדִיקִים אָמַרְתִּי שְׂגָם זֶה הֶבֶל. כְּמוֹ שֶׁהִתְחַזַּק אוֹתוֹ הֶבֶל עִם אוֹתָם הַצְּדִיקִים שֶׁבָּאוּ לִידֵיהֶם מַעֲשֵׂי רָשָׁעִים וְלֹא חָטְאוּ, אִף כִּךָ הִתְחַזַּק עִם אוֹתָם רָשָׁעִים שֶׁהִגִּיעוּ לִידֵיהֶם מַעֲשֵׂי אוֹתָם הַצְּדִיקִים וְעוֹשִׂים אוֹתָם. **שִׁשְׁנֵינֵנו**, עֲשֵׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא צְדִיקִים וּרְשָׁעִים בְּעוֹלָם, וּכְמוֹ שֶׁהוּא מִתְכַּבֵּד בְּעוֹלָם בְּמַעֲשֵׂי הַצְּדִיקִים, כִּךָ גַּם הוּא מִתְכַּבֵּד בְּרָשָׁעִים כְּשֶׁעוֹשִׂים מַעֲשֵׂה טוֹב בְּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ג) אֶת הַכֹּל עֲשֵׂה יָפֵה בְּעֵתוֹ. אוֹי לְרָשָׁע כְּשֶׁעוֹשֶׂה אֶת עֲצָמוֹ רַע וּמִתְחַזַּק בַּחֲטָאוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ג) אוֹי לְרָשָׁע רַע וְגו'.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר, (קהלת ז) אֶת הַכֹּל רְאִיתִי בְיַמֵּי הֶבְלִי וְגו'. פְּסוּק זֶה אִף כִּךָ בְּאֵרוֹהוֹ הַחֲבָרִים, אֲבָל כְּאֲשֶׁר נִתְּנָה חֻכְמָה לְשִׁלְמָה, רָאָה הַכֹּל בְּזִמְנֵן שֶׁשׁוֹלְטֵת הַלְּבָנָה. יֵשׁ צְדִיק – זֶה עֲמוּד הָעוֹלָם. אֲבָד – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הַצְּדִיק אֲבָד, בְּזִמְנֵן הַגְּלוּת. בְּצַדִּיקוֹ – מְשׁוּם שֶׁהִיא שׁוֹכֶכֶת לְעַפְר. צַדִּיק זֶה, כָּל זִמְנֵן שִׁישְׂרָאֵל בְּגְלוּת, הִיא עִמָּם בְּגְלוּת, וּמְשׁוּם כִּךָ, צְדִיק אֲבָד בְּצַדִּיקוֹ, שֶׁהָרִי אֵין מִגִּיעוֹת אֵלָיו אוֹתָן בְּרֻכּוֹת עֲלִיוֹנוֹת. **וַיֵּשׁ רָשָׁע מְאָרִיךְ בְּרַעְתּוֹ** – זֶה סְמָא"ל, שֶׁהָאֵרִיךְ שֶׁקָּטַ וְשִׁלּוּהָ לְאָדוּם, בְּמָה? בְּרַעְתּוֹ, בְּאוֹתָהּ רָעָה אֲשֶׁתּוֹ, (אִשָּׁה רָעָה אֲשֶׁת זְנוּיִים) נִחַשׁ הַתְּקִיף, שֶׁהָרִי לֹא מִגִּיעַ עֲלֵיהֶם שֶׁקָּטַ וְשִׁלּוּהָ אֵלָּא רַק מְשׁוּם שֶׁנִּדְבָּק בְּאוֹתָהּ נִקְבָּה. כְּמוֹ זֶה לְשֶׁאֵר הַמַּלְכוּת, עַד שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִקָּם מִן הָעַפְר אֶת אוֹתָהּ סִכַּת דָּוִד הַנוֹפֶלֶת, שֶׁכְּתוּב (עמוס ט) אֲקִים אֶת סִכַּת דָּוִד הַנִּפְלֵת.

וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לְוִי. רַבִּי יוֹסִי פָתַח, (שיר ו) דוֹדֵי יִרְדוּ לְגַנּוֹ לְעֲרָגוֹת הַבְּשָׂם וְגו'. לְגַנּוֹ – זֶה כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל, מְשׁוּם שֶׁהִיא עֲרוּגַת הַבְּשָׂם, שֶׁהִיא כְּלוּלָה מִכָּל צְדִדֵי (מִינֵי) בְּשָׂמִים וְרִיחֹת שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא. בְּשַׁעַה שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹרֵד לְגַן הֶזֶה (שֶׁל עֲדָן), כָּל אוֹתָן נִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים מִתְעַטְרוֹת שָׂם, כִּלְקַן נֹתְנֹת רִיחַ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְרִיחַ שֶׁמְנִיחַ מִכָּל בְּשָׂמִים (וְרִיחַ אַפֶּךָ כַּתְּפוּחִים) – אֵלוֹ הֵם נִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים, שֶׁאָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּל אוֹתָן נִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים שֶׁהִיוּ בְּעוֹלָם הֶזֶה וְכָל אוֹתָן הַנִּשְׁמוֹת שֶׁעֲתִידוֹת לְרִדֵּת לְעוֹלָם הֶזֶה, כִּלְקַן (עוֹמְדוֹת בְּגַן הֶזֶה). בְּגַן

שְׁבָאֲרֵץ כָּלֶם עוֹמְדִים בְּדִיּוֹקָן וְצִיּוֹר שֶׁהֵיוּ עוֹמְדִים בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְסִתֵּר וְסוֹד זֶה נִמְסָר לַחֲכָמִים.

רוּחַ שִׁירוֹדֶת לְבַנֵי אָדָם, שֶׁהוּא מְצַד הַנְּקֵבָה, נְחַקֶּקָה תָּמִיד בַּחֲקִיקָה כַחוֹתֶם הַזֶּה. צִיּוֹר הַגּוֹף שֶׁל אָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה בּוֹלֵט הַחוּצָה, וְרוּחַ נְחַקֶּקֶת פְּנִימָה. כְּשֶׁמִתְפַּשֵּׁט הַרוּחַ מִן הַגּוֹף, אוֹתָהּ רוּחַ בּוֹלֵטֶת בְּגֵן שֶׁל הָאָרֶץ בְּצִיּוֹר וְדִיּוֹקָן שֶׁל גּוֹפוֹ מִמֶּשׁ שֶׁבְּעוֹלָם הַזֶּה, מִשׁוּם שֶׁהִיא תָּמִיד כְּמוֹ חוֹתֶם.

וְעַל זֶה הִיא אֲמָרָה (שִׁיר ח) שִׁימְנֵי כַחוֹתֶם. מֵה חוֹתֶם חֲקוֹק בַּחֲקִיקָה פְּנִימָה וּמְצִטִּיר בְּצִיּוֹר בּוֹלֵט הַחוּצָה, אֵף כִּף הִיא הַרוּחַ שֶׁהִיָּתָה מְצַד שְׁלָה, כְּמוֹ זֶה מִמֶּשׁ בְּעוֹלָם הַזֶּה חֲקוֹק בַּחֲקִיקָה פְּנִימָה, וְכִשְׁמִתְפַּשֵּׁט מֵהַגּוֹף וְנִכְנָס לְגֵן שְׁבָאֲרֵץ, הָאִוִיר שֶׁשָּׁם בּוֹלֵט אוֹתוֹ חֲקִיקָה לְהַצִּטִּיר הַחוּצָה, וּמְצִטִּיר בְּצִיּוֹר בּוֹלֵט הַחוּצָה, כְּמוֹ שֶׁצִּיּוֹר שֶׁל הַגּוֹף בְּעוֹלָם הַזֶּה [לְמַעַלָּה].

הַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא מֵעֵץ הַחַיִּים מְצִטִּירֶת שָׁם לְמַעַלָּה בְּאוֹתוֹ צְרוּר הַחַיִּים לְהַתְעַנֵּג בְּנַעַם ה', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים כז) לַחֲזוֹת בְּנַעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהִיכָלוֹ.

וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לִוִי - זֶה גְּבַרְיָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דְּנִיאל ט) וְהָאִישׁ גְּבַרְיָאֵל אֲשֶׁר רָאִיתִי בַחֲזוֹן וְגו'. מִבֵּית לִוִי - זוֹ כְּנַסֵּת יִשְׂרָאֵל, שֶׁבָּאָה מְצַד הַשְּׂמָאל. וַיִּקַּח אֶת בֵּת לִוִי - זוֹ הַנְּשָׁמָה.

שִׁשְׁנִינּוּ, בְּשַׁעַה שֶׁנּוֹלַד גּוֹף שֶׁל צְדִיק בְּעוֹלָם הַזֶּה, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא קוֹרָא לְגְּבַרְיָאֵל וְנוֹטֵל אוֹתָהּ נְשָׁמָה [שֶׁל צְדִיק] שֶׁבְּגֵן, וּמּוֹרִיד אוֹתָהּ לְגוֹף הַזֶּה שֶׁל הַצְּדִיק שֶׁנּוֹלַד בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְהוּא נִפְקָד עָלֶיהָ וְשׁוֹמֵר אוֹתָהּ.

וְאִם תֹּאמַר, אוֹתוֹ מִלֶּאֶף שֶׁהִתְמַנֶּה עַל רוּחוֹת הַצְּדִיקִים שָׁמוּ לִלְהָ, וְאֵתָה אוֹמֵר שֶׁשָּׁמוּ גְּבַרְיָאֵל? כִּף הוּא וְדָאִי, מִשׁוּם שֶׁבָּא מְצַד הַשְּׂמָאל, וְכָל מִי שֶׁבָּא מְצַד הַשְּׂמָאל כִּף נִקְרָא.

וַיֵּלֶךְ אִישׁ - זֶה עַמְרָם. וַיִּקַּח אֶת בֵּת לִוִי - זוֹ יוֹכָבֵד. וּבֵת קוֹל יִרְדָּה וְאֲמָרָה לוֹ לְהַזְדַּוֵּג בָּהּ, שֶׁהָרִי קָרַב זְמַן גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי הַבֵּן שֶׁנּוֹלַד מֵהֶם.

וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא סִיעַ בּוֹ, שֶׁשְׁנִינּוּ, שֶׁכִּינָה שְׂרָתָה עַל מִטָּתָם, וְהִרְצוּן שֶׁלָּהֶם בְּדַבְּקוֹת אַחַת הִיָּתָה בְּשִׁכְנָהּ, וְלִכֵּן לֹא זָזָה

שְׁכִינָה מֵאוֹתוֹ בֵּין שְׁהוֹלִידוֹ, לְקַיִם מָה שְׁכָתוּב (ויקרא כ) וְהִתְקַדְּשֶׁתָּם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים. בֵּין אָדָם שְׁמֻקְדָּשׁ עֲצָמוּ מִלְמָטָה, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ מִלְמַעְלָה. כְּמוֹ שְׁהֶרְצוֹן שְׁלָהֶם הִיָּה בְּדַבְּקוֹת שֶׁל הַשְּׁכִינָה, כִּף הַשְּׁכִינָה נִדְבְּקָה מִמֶּשׁ בְּאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה שְׁעָשׂוֹ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲשֶׁרִי הַצְּדִיקִים שְׁהֶרְצוֹן שְׁלָהֶם בְּדַבְּקוֹת שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא תָּמִיד. וְכְמוֹ שֶׁהֵם מִתְּדַבְּקִים בּוֹ תָּמִיד, כִּף גַּם הוּא נִדְבֵק בָּהֶם וְלֹא עוֹזֵב אוֹתָם לְעוֹלָמִים. אוֹי לְרָשָׁעִים שְׁהֶרְצוֹן שְׁלָהֶם וְהִדְבְּקוֹת שְׁלָהֶם מְרַחֶקֶת מִמֶּנּוּ, וְלֹא דִי לָהֶם שְׁמִתְרַחֶקִים מִמֶּנּוּ, אֲלֵא שְׁנִדְבְּקִים בְּצַד הָאֲחֵר. בֹּא רֵא, עֲמָרְם שְׁנִדְבֵק בְּקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, יֵצֵא מִמֶּנּוּ מִשָּׁה, שְׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא זָז מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים, וְשְׁכִינָה נִדְבְּקָה עִמּוֹ תָּמִיד. אֲשֶׁרִי חֲלָקוּ.

וְתִהְיֶה הָאִשָּׁה וְתִלְדַּד בֵּין וְתִרְאֵה אֶתוֹ כִּי טוֹב הוּא. מָה זֶה כִּי טוֹב הוּא? אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, שְׁנוֹלַד מְהוּל. מִשּׁוּם שְׁסוּד הַבְּרִית נִקְרָא טוֹב, שְׁכָתוּב (ישעיה ג) אָמְרוּ צְדִיק כִּי טוֹב.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר, רְאֵתָה בּוֹ אוֹר הַשְּׁכִינָה שְׁמַאִיר בּוֹ, שְׁבִשְׁעָה שְׁנוֹלַד, הִתְמַלֵּא כָּל הַבַּיִת אוֹר, שְׁכָתוּב וְתִרְאֵה אֶתוֹ כִּי טוֹב הוּא, וְכָתוּב (בראשית א) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב. וְעַל זֶה כָּתוּב כִּי טוֹב הוּא, וְהַכֹּל הִיָּה.

וְתִצְפְּנֶהוּ שְׁלִשָּׁה יְרַחִים. מָה אוֹמְרִים שְׁלִשָּׁה יְרַחִים? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, רְמָזוֹ הוּא שְׁרָמְזוֹ, שְׁלֹא נוֹדַע מִשָּׁה בְּזֵהָר עֲלִיּוֹן עַד שְׁלִשָּׁה יְרַחִים, שְׁכָתוּב (שמות יט) בְּחֻדָּשׁ הַשְּׁלִישִׁי, שְׁהָרִי אֲזַ נִתְּנָה תוֹרָה עַל יָדוֹ, וְשְׁכִינָה הִתְגַּלְתָּה וְשָׂרְתָה עָלָיו לְעֵינֵי כָלֶם, שְׁכָתוּב וּמִשָּׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹהִים וַיִּקְרָא אֵלָיו ה'.

וְלֹא יְכַלָּה עוֹד הַצְּפִינּוֹ, שְׁעַד אוֹתָהּ שְׁעָה לֹא נוֹדַע דְּבוּרוֹ בְּקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכָתוּב מִשָּׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְּקוֹל. **וְתִקַּח** לוֹ תַבַּת עֲצֵי גִמָּא, רְמָזוֹ עַל הָאֲרוֹן שְׁלוּחוֹת הַבְּרִית נִכְנָסִים לְתוֹכּוֹ. תַבַּת גִּמָּא הִיא אֲרוֹן הַבְּרִית. וְתַחְמְרָה בְּחֶמֶר וּבְזָפֶת, [שְׁאוֹתָהּ תַבָּה שְׁהוּא] שְׁהָרִי הָאֲרוֹן הִיָּה מְצַפֶּה מִבְּפָנִים וּמִבְּחוּץ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, זוֹהִי הַתּוֹרָה שְׁהַחְמִירָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמַצּוֹת עֲשֵׂה וּבְמַצּוֹת לֹא תַעֲשֵׂה.

וְתִשָּׂם בָּהּ אֶת הַיָּלֵד – אֵלּוֹ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (הושע יא) כִּי נֵעַר יִשְׂרָאֵל וְאֶהְיֶה. וְתִשָּׂם בְּסוּף – שְׁלֹא הָיוּ מַצּוֹת הַתּוֹרָה חֶמֶר

לעשות עד סוף, שנכנסו ישראל לארץ לסוף ארבעים שנה. על שפת היאר – על מאמר של אותם שמורים תורה וחקקה לישראל. (רבי חזקיה אמר, כך למדנו).

דבר אחר וילך איש – זה הקדוש ברוך הוא, שכתוב ה' איש מלחמה. מבית לוי – זה הקדוש ברוך הוא, המקום שהחכמה העליונה ואותו נהר מתחברים כאחד ולא נפרדים לעולמים. מבית לוי – שהשרה לוייתן (כל שמחה) לשמחה בעולם, זהו שכתוב (תהלים קד) לוייתן זה יצרת לשחק בו. ויקח את בת לוי – זה הקדוש ברוך הוא, מקום שאור הלכנה מאיר.

ותהר האשה ותלד בן. האשה ודאי, כמו שנאמר לזאת יקרא אשה. בתחלה בת לוי, וכך זה ודאי. וכי בת לוי בתחלה ועכשו אשה? אלא כך זה בודאי, וכך למדנו, עד שלא הזדווגה אשה, היא נקראת בת פלוני. אחר שהזדווגה, נקראת אשה. וכאן בת ואשה, דרגה אחת היא.

ותצפנהו שלשה ירחים – אלו שלשת הירחים שהדין הקשה שרוי בעולם, ואלו הם: תמוז, אב וטבת (שבת). מה משמיע? שעד שלא ירד משה לעולם, הוא היה מצוי למעלה, ועל זה הזדווגה בו שכינה מיום שנולד. מכאן, אמר רבי שמעון, שרוחות הצדיקים מצויות הן למעלה עד שלא יורדות לעולם.

ולא יכלה עוד הצפינו וגו'. מה זה ותקח לו תבת גמא? שכסתה אותו בסימניה להיות שמור מאותם הדגים של הים ששטים בים הגדול, שכתוב (תהלים קד) שם רמש ואין מספר. והיא כסתה אותו להיות שמור מהם בכסוי [בצד היוכל] [טיסת הרוכל] [טס הכברה] נכבד של שני גונים, לבן ושחר, והניחה את משה ביניהם שיודע עמהם, משום שעתידי לעלות [ביניהם] פעם אחרת לקבל תורה.

ותרד בת פרעה לרחץ על היאר – זוהי שבאה מצד השמאל של הדין הקשה, כמו שנאמר (שמות כ) לרחץ על היאר. על היאר דוקא, ולא על הים.

ואם תאמר, והרי כתוב ומטף אשר הכית בו את היאר, ומשה לא הכה אלא על הים, וקראו לו יאר? אלא יאר היה שהכה אהרן על ידי משה, והחשיב אותו הכתוב שהוא עשה זאת.

כמו זה וימלא שבעת ימים אחרי הכות ה' את היאר. ואהרן הכהן. אלא על שבא מצד הקדוש ברוך הוא קראו הכתוב אחרי הכות ה', אחר כך קראו בשם משה. ונערתיה הלכת על יד היאר – אלו שאר המחנות שבאים מהצד הזה.

ותפתח ותראהו את הילד. ותראהו?! ותרא היתה צריך (לכתב)! מה זה ותראהו? אמר רבי שמעון, אין לה דבר בתורה שאין בו סודות עליונים ונכבדים. אלא כך למדנו, רשם המלך והגבירה נמצא בו, והוא רשם של וא"ו ה"א. ומיד – ותחמל עליו וגו'. עד כאן למעלה. מכאן והלאה למטה, חוץ מהכתוב הזה.

ותתצב אחתו מרחק וגו'. ותתצב אחתו, אחותו של מי? אחותו של אותו שקרא לכנסת ישראל אחותי, כמו שנאמר (שיר ה) פתחי לי אחתי רעיתי. מרחק, כמו שנאמר מרחוק ה' נראה לי.

[איד] משמע שאותם צדיקים, עד שלא ירדו לעולם, נודעים הם למעלה אל הכל, וכל שכן משה. ומשמע גם כן שנשמות הצדיקים נמשכות ממקום עליון, כמו שבארנו, וסוד הדבר למדנו, שמשמע שיש לנשמה אב ואם, כמו שיש לגוף אב ואם בארץ, ומשמע שבכל הצדדים, בין למעלה בין למטה, הכל בא מזכר ונקבה ונמצאים. והרי בארו את הסוד, שכתוב תוצא הארץ נפש חיה. הארץ – זו כנסת ישראל. נפש חיה – נפש של אדם הראשון העליון כמו שנתבאר. בא רבי אבא ונשקו. אמר, ודאי יפה אמרת, וכך הוא ודאי. אשרי חלקו של משה הנביא הנאמן על כל שאר נביאי העולם.

דבר אחר ותתצב אחתו – זוהי חכמה, כמו שנאמר (משלי ז) אמר לחכמה אחתי את. אמר רבי יצחק, מעולם לא העברה (התעוררה) מדת הדין מן העולם, שהרי בשעה שהיו ישראל חוטאים, היה הדין מקטרג עמם, ואז ותתצב אחתו מרחק, כמו שנאמר מרחוק ה' נראה לי.

ותרד בת פרעה לרחץ על היאר. בשעה שהיו ישראל פוסקים מן התורה, מיד – ותרד בת פרעה לרחץ על היאר. היתה יורדת מדת הדין לרחץ מדם ישראל על עלבון התורה. ונערתיה הלכת על יד היאר – אלו האמות שהם הולכים ורודפים אחריהם. על יד היאר – על סבת עלבון התורה, ואותם שמורים (שישנים) בה, שרפו ידיהם ממנה.

אמר רבי יהודה, כל דברי העולם תלויים בתשובה ובתפלה שמתפלל אדם לקדוש ברוך הוא, וכל שכן מי ששופך דמעות בתפלתו, שאין לה שער שלא נכנסים אותן דמעות. מה כתוב? ותפתח ותראהו את הילד. ותפתח - זו שכינה שעומדת על ישראל כאם על הבנים, והיא תמיד פותחת בזכותם של ישראל.

כיון שפתחה - ותראהו את הילד, ילד שעשועים, שהם ישראל, שמתחטאים לפני מלכם (מאביהם) בכל, ומיד שמתחננים לפני הקדוש ברוך הוא, חוזרים בתשובה ובוכים לפניו כמו בן שבוכה לפני אביו. מה כתוב? והנה נער בכה. כיון שבכה, העברו (נשתברו) כל הגזרות הרעות של העולם. מה כתוב? ותחמל עליו, התעוררה עליו ברחמים ורחמה עליו.

ותאמר מילדי העברים זה, שהם רכי לב, ולא מילדי העכו"ם שהם קשי ערף וקשי לב. מילדי העברים רכי לב מאבות ומאמהות לשוב לפני רבונם. ותקרא את אם הילד, שהיתה בוכה. זהו שכתוב (ירמיה לא) קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וגו'. הוא בוכה, ואם הילד היא בוכה.

אמר רבי יהודה, לעתיד לבא מה כתוב? בבכי יבאו ובתחנונים וגו'. מהו בבכי יבאו? בזכות בכי של אם הילד, שהיא רחל, יבאו ויתכנסו מהגלות. ואמר רבי יצחק, הגאלה של ישראל לא תלויה אלא רק בבכי, כשישלמו ויכלו בכי הדמעות שבכה עשו לפני אביו, שכתוב (בראשית כז) וישא עשו קלו ויכה. [אמר רבי יוסי, אותו בכי שבכה עשו] ואותן דמעות הורידו את ישראל לגלות. כיון שיכלו אותן דמעות בבכיה של ישראל, יצאו מגלותו, זהו שכתוב (ירמיה לא) בבכי יבאו ובתחנונים אוכלים.

ויפן כה וכה, ראה באותן חמשים אותיות שמיחדים אותו ישראל בכל יום שמע ישראל פעמים, שיש בהם כ"ה פעמים, ולא ראה אותם בו. ויפן כה וכה וגו'. כה וכה, אמר רבי אבא, כה - ראה אם היו בו מעשים כשרים. וכה - אם עתיד לצאת ממנו בן מעלה. מיד - וירא כי אין איש. ראה ברוח הקדש שלא עתיד לצאת ממנו בן מעלה.

שאמר רבי אבא, כמה רשעים הם בעולם שמוציאים בנים מעלים יותר מאותם צדיקים, ואותו בן מעלה שיוצא מן הרשע הוא

מַעֲלָה יוֹתֵר, לְהִיּוֹת טָהוֹר מִטְמֵא, אֹר מִתּוֹךְ חֲשֵׁכָה, חֲכָמָה מִתּוֹךְ טִפְשׁוֹת, וְזֶהוּ הַמַּעֲלָה מִהַכֵּל.

וַיֵּרָא וַיֵּרָא שֶׁל כָּאֵן, הַכֵּל בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ הַסֹּתְפֵל וְרָאָה, וּמִשׁוּם כֶּךָ הַסֹּתְפֵל וְהִרְגֵּ אֹתוֹ, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא סָבֵב הַכֵּל לְלַכֵּת לְאוֹתָהּ בְּאֵר, כְּמוֹ שֶׁהֵלֵךְ יַעֲקֹב לְאוֹתָהּ בְּאֵר, שֶׁכָּתוּב וַיֵּשֶׁב עַל הַבְּאֵר. בְּיַעֲקֹב כָּתוּב (בראשית כט) וַיֵּרָא וְהִנֵּה בְּאֵר. בְּמִשָּׁה כָּתוּב וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ מִדְיָן וַיֵּשֶׁב עַל הַבְּאֵר. מִשׁוּם שֶׁמִּשָּׁה וַיַּעֲקֹב, אֵף עַל גַּב שֶׁבְדִרְגָּה אַחַת הָיָה, הַתַּעֲלָה מִשָּׁה בְּזֶה יוֹתֵר מִמֶּנּוּ.

רבי יוסי ורבי יצחק היו הולכים בדרך. אמר רבי יוסי, אותה באר שראה יעקב וראה משה, האם זו היתה אותה באר שחפרו אברהם ויצחק? אמר לו, לא. אלא בשעה שנברא העולם, נבראה הבאר הזאת, ובערב שבת בין השמשות נברא הפה שלה, וזוהי הבאר שראו יעקב ומשה.

מזנה. אותם רודפי אמת, אותם המבקשים סוד האמונה, אותם שדבקים בקשר נאמן, אותם שיודעים דרכי המלך העליון, קרבו ושמעו.

בשעלו שנים ויצאו למול אחד, מקבלים אותו בין שתי זרועות. שנים יורדים לשלשה (למטה) הם שנים, אחד מהם הוא שדה תפוחים קדושים, מהבאר הזאת יושבים [שנים יושבים] המושב שהנביאים (בניו) יונקים מהם. אחד ביניהם הוא חבור של הכל, והוא נוטל מהכל. אותה באר קדושה עומדת תחתיהם, שדה תפוחים [הקדושים] היא. מהבאר ההיא נשקים העדרים שרעה משה במדבר, מהבאר הזאת נשקו העדרים שברר יעקב כאשר ברר אותם לתוך חלקו כל אותן מרכבות וכל אותם בעלי הכנפים.

שלשה עומדים רובצים על הבאר הזאת. באר זו מתמלאת מהם, ונקראת אדני, על זה כתוב (דברים ג) אדני אלהים אתה החלות וגו'. וכתוב (דניאל ט) והאר פניך על מקדשך השמש למען אדני, אדון כל הארץ, זהו שכתוב (יהושע ג) הנה ארון הברית אדון כל הארץ. בה גנוז מקור קדוש שנובע בה תמיד, וממלא אותה, שנקרא ה' צבאות. ברוך הוא לעולם ולעולמי עולמים.

ולכהן מדין שבע בנות ותבאנה ותדלנה וגו'. אמר רבי יהודה, אם באר זו שהיא באר יעקב, הרי כתוב בה (בראשית כט) ונאספו שמה כל העדרים וגללו וגו'. וכאן בנות יתרו לא הצטרפו את זה, אלא ותבאנה ותדלנה, בלי טרח אחר.

אמר רבי חייא, יעקב הזיז אותה מן הבאר, שהרי כתוב, כשמתכנסים שם כל העדרים, והשיבו את האבן. וביעקב לא כתוב וישב את האבן, שהרי לא הצטרף אחר כך, שהרי בתחלה

המים לא היו עולים. כיון שבא יעקב, עלו המים אליו, וימשה אף כן עלו המים אליו] ואותה האבן לא היתה על פי הבאר, ומשום כן ותבאנה ותדלנה.

רבי אלעזר ורבי אבא היו הולכים מטבריה לצפורי. עד שהיו הולכים, פגע בהם יהודי אחד. התחבר עמם. אמר רבי אלעזר, כל אחד יאמר דבר תורה.

פתיח הוא ואמר, (יחזקאל לו) ויאמר אלי הנבא אל הרוח הנבא בן אדם ואמרת אל הרוח וגו'. מפסוק זה ידעתי מקום שהרוח יוצאת ממנו, וכי יכול היה יחזקאל לנבא על הרוח, והרי כתוב, אין אדם שולט ברוח לכלא את הרוח. אלא, בן אדם לא יכול לשלט ברוח, אבל הקדוש ברוך הוא הוא שולט בכל, ועל מאמרו היה מתנבא הנביא יחזקאל. ועוד, שהרי רוח היתה בגוף בעולם הזה, ולכן התנבא עליה מארבע רוחות באי הרוח, מאותו מקום שנתקם בעמודיו בארבעת הצדדים של העולם.

קפיץ אותו יהודי לפניו, אמר לו, רבי אלעזר, מה ראית? אמר, דבר ראיתי. אמר לו, מה? אמר לו, רוח בני אדם אם מתלבש בגן עדן בלבוש של דיוקן בגוף של העולם הזה, היה לו לכתב: כה אמר ה' מגן עדן באי הרוח. מהו מארבע רוחות?

אמר לו, רוח לא יורדת לעולם הזה עד שעולה מהגן שבארץ לתוך הכסא שעומד על ארבעה עמודים. כיון שעולה שם, נשאבת מתוך אותו הכסא של המלך, ויורדת לעולם הזה, הגוף נטל מארבעה צדדי העולם. אף הרוח כן נטלת מארבעה צדדי הכסא שמתקן עליהם.

אמר לו אותו האיש, הקפיצה שקפצתי לפניכם, דבר ראיתי מצד זה. משום שיום אחד הייתי הולך במדבר, וראיתי עץ אחד נחמד למראה ומערה אחת תחתיו. קרבותי אליו, וראיתי אותה מערה שמעלה ריחות מכל מיני ריחות של העולם. התחזקתי בעצמי ונכנסתי לאותה מערה, וירדתי במדרגות ידועות לתוך מקום אחד שהיו בו עצים גדולים וריחות ובשמים שלא יכולתי לסבל.

ושם ראיתי איש אחד, ושרביט אחד בידו, והיה עומד בפתח אחד. כיון שראה אותי, תמה ועמד אלי. אמר לי, מה אתה עושה כאן

ומאיפה אתה, אני פחדתי הרבה. אמרתי לו, מורי, אני מן החברים, וכך וכך ראיתי במדבר, ונכנסתי למערה הזו, וירדתי לכאן.

אמר לי, הואיל ואתה מן החברים, קח את הכתבים הקשורים הללו ותן אותם לחברים, אותם שיודעים הסודות של רוחות הצדיקים. הפה בי באותו שרביט, ונרדמתי. בין כן ראיתי כמה חילות ומחנות בתוך השנה שהיו באים בדרך לאותו מקום, ואותו איש הפה באותו שרביט ואמר, לכו בדרך של האילנות. בין כן שהיו הולכים, פרחו באויר ועלו, ולא ידעתי לאיפה. ושמעתי קולות של מחנות גדולים, ולא ידעתי מהיכן (לאיזה מקום) הוא. התעוררתי ולא ראיתי דבר, ופחדתי באותו מקום.

בין כן ראיתי אותו איש. אמר לי, ראית דבר? אמרתי לו, ראיתי בתוך שנתי כן וכך. אמר, באותה דרך הולכות רוחות הצדיקים לתוך הגן עדן להכנס לשם, ומה ששמעת מהם, הוא שעומדים בגן בדיוקן של העולם הזה, ושמים ברוחות הצדיקים שנכנסים לשם. וכמו שגוף נבנה בעולם הזה מקשר של ארבעה יסודות ומצטיר בעולם הזה, אף כן הרוח מצטירת בגן מקשר של ארבע רוחות שעומדות בגן. ואותה רוח מתלבשת שם ומצטירת מהם בצירור של דמות הגוף שהצטיר בעולם הזה. ואלמלא אותן ארבע רוחות שהן אוירים של הגן, הרוח לא מצטירת בצירור כלל, ולא מתלבשת בהם.

אותן ארבע רוחות קשורות אלה באלה כאחד, ואותה רוח מצטירת ומתלבשת בהן, כמו שהגוף מצטיר בקשרים של ארבעה יסודות העולם. ולכן מארבע רוחות באי הרוח, מאותן ארבע רוחות של גן עדן שהתלבשה והצטירה בהן. ועכשו קח קשר זה של כתבים ולך לדרךך, ותן אותם לחברים.

בא רבי אלעזר ואותם החברים ונשקוהו בראשו. אמר רבי אלעזר, ברוך הרחמן ששלחך לכאן, שודאי זהו ברור הדבר, והקדוש ברוך הוא הזמין לפי פסוק זה. נתן להם אותו צרור כתבים. כיון שנטל אותו רבי אלעזר ופתח אותו, יצא חדר אש והקיפו. ראה בו מה שראה, ופרח מידיו.

בכה רבי אלעזר ואמר, מי יכול לעמד בגנזי המלך, (תהלים טו) ה' מי יגור באהלך מי ישכן בהר קדשך. אשרי דרך זו ואתה שעה

שפגשתי אותך. ומאותו יום היה שמח רבי אלעזר, ולא אמר כלום לחברים. עד שהיו הולכים, פגשו באר מים אחת. עמדו עליה ושתו מן המים.

אמר רבי אלעזר, אשרי חלקם של הצדיקים. יעקב ברח מלפני אחיו, והזדמנה לו באר. כיון שהבאר ראתה אותו, המים נודעו לאדונייהם ועלו אליו ושמחו עמו, ושם הזדווגה לו בת זוגו. משה ברח מלפני פרעה והזדמנה לו אותה באר, והמים ראו אותו ונודעו לאדונייהם ועלו אליו, ושם הזדווגה לו בת זוגו.

מה בין משה ליעקב? ביעקב כתוב (בראשית כט) ויהי כאשר ראה יעקב את רחל וגו'. ויגש יעקב ויגל את האבן וגו'. מה כתוב במשה? ויבאו הרעים ויגרשום ויקם משה ויושען וגו'. בודאי שמשה היה יודע, שפיון שראה מים שעולים אליו, ששם תזדמן לו בת זוגו. ועוד, שהרי רוח הקדש לא זזה ממנו לעולמים, ובה היה יודע שצפורה תהיה בת זוגו. אמר משה, ודאי יעקב בא לכאן והמים עלו אליו, והזדמן לו אדם שהכניסו לביתו ונתן לו כל מה שצריך, אף אני כן.

אמר אותו האיש, כן למדנו, שיתרו היה כמר לכוכבים ומזלות. כיון שראה שכוכבים ומזלות אין בהם ממש, נפרד מעבודתה. קם העם ונדה אותו. כיון שראו את בנותיו, היו מגרשים אותם, שהרי בהתחלה הן היו רעות צאנו. כיון שראה משה ברוח הקדש שעל דבר של כוכבים ומזלות היו עושים כן, מיד – ויקם משה ויושען וישק את צאנם, ונעשה קנאי לקדוש ברוך הוא בכל.

אמר לו רבי אלעזר, אתה אצלנו, ולא יודעים את שמך. אמר, אני יועזר בן יעקב. באו החברים ונשקוהו. אמרו, ומה אתה אצלנו, ואנו לא היינו יודעים אותך? הלכו כאחד כל אותו היום, וליום אחר לנו אותו שלשה מילין, והלך לדרכו.

ותאמר איש מצרי הצילנו. רבי חייא אמר, הרי בארו החברים, שנצנצה בהן רוח הקדש, ואמרו ולא ידעו מה אמרו. לאיש שהיה יושב במדבר, והיו ימים שלא אכל בשר. יום אחד בא דב לטל כבש אחד. ברח הכבש, והדב אחריו, עד שהגיעו לאותו איש למדבר. ראה כבש והחזיק בו וישחטו, ואכל בשר.

דָּבָר אחר ואלה שמות בני ישראל – רבי יהודה פתח ואמר, (שיר א) שחורה אני ונאווה וגו'. שחורה אני ונאווה – זו כנסת ישראל שהיא שחורה מן הגלות. ונאווה – שהיא נאווה בתורה ומצוות ומעשים כשרים. בנות ירושלים – שעל זה זכאים לרשת את ירושלים של מעלה. כאהלי קדר – אף על גב שהיא קודרת בגלות, במעשים היא כיריעות שלמה, כיריעות של המלך שהשלום כלו שלו.

רבי חייא הגדול היה הולך לבעלי המשנה ללמד מהם. הלך לרבי שמעון בן יוחאי, וראה פרגוד אחד שהיה מפסיק בבית. תמה רבי חייא. אמר, אשמע דבר מפיו מכאן.

שמע שהיה אומר, ברח דודי ודמה לך לצבי או לעפר האילים. כל הכסוף שכוספים ישראל [מלפני] מהקדוש ברוך הוא, הוא שאמר רבי שמעון, תאותם של ישראל שיהיה הקדוש ברוך הוא לא הולך ולא מתרחק, אלא בורח כצבי או כעפר האילים.

מה הטעם? אמר רבי שמעון, אין חיה בעולם עושה כמו הצבי או כעפר האילים. בזמן שהוא בורח, הולך מעט מעט ומחזיר את ראשו למקום שיצא ממנו, ולעולם הוא תמיד מחזיר את ראשו לאחוריו. כך אמרו ישראל: רבונו של עולם, אם אנו גורמים שתסתלק מבינינו – יהי רצון שתברח כמו הצבי או כמו עפר האילים, שהוא בורח ומחזיר את ראשו למקום שהניח. זהו שכתוב (ויקרא כו) ואף גם זאת בהיותם בארץ איביהם לא מאסתיים ולא געלתיים לכלתם. דבר אחר – הצבי, כשהוא ישן, הוא ישן בעין אחת, והאחרת הוא נעור. כך אמרו ישראל לקדוש ברוך הוא, עשה כמו הצבי, שהנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל.

שמע רבי חייא ואמר, אם עליונים [פוסקים] עוסקים בבית, ואני יושב בחוץ?! בכה. שמע רבי שמעון ואמר, ודאי שכנינה בחוץ, מי יצא? אמר רבי אלעזר בנו, אם אני אשרף – [כחול] לא אשרף, שהרי השכנינה מחוץ אלינו. שתכנס השכנינה, ותהיה אש שלמה. שמע קול שאומר: עדין לא נסמכו הסומכים, והשערים עדין לא התקנו, ומקטני [ומאהלי] הבשמים של עדין, שכעת הוא. לא יצא רבי אלעזר.

ישב רבי חייא, בכה ונאנח. פתח ואמר, סב דמה לך דודי לצבי או לעפר האילים. נפתח שער הפרגוד, לא נכנס רבי חייא. זקף

רבי שמעון את עיניו ואמר, מזה נשמע שנתנה רשות למישהו בחוץ, ואנו בפנים?! קם רבי שמעון. הלכה האש ממקומה עד מקום רבי חייא. אמר רבי שמעון, ניצוץ אור הקליטה בחוץ, של המפתח ואנו כאן בפנים?! התאלם פיו של רבי חייא.

ביון שנכנס פנימה, הוריד את עיניו ולא זקף ראשו. אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו, קום העבר ידך על פיו, שלא יודע בזה, שלא רגיל בו. קם רבי אלעזר והעביר ידו על פי רבי חייא. פתח פיו רבי חייא ואמר, ראתה עיני מה שלא ראיתי. הזדקפתי שלא חשבתי, שטוב למות באש של זהב טוב שדולק.

במקום שזורקים שביבי אש לכל עבר, וכל שביב ושביב עולה לשלש מאות ושבעים מרכבות, וכל מרכבה נפרדת לאלף אלפים ורבוא רבבות, עד שמגיע לעתיק הימים שיושב על כסא, והכסא מזדעזע ממנו למאתים וששים עולמות.

עד שמגיע למקום עדון הצדיקים, עד שנשמע בכל הרקיעים, וכל העליונים והתחתונים, וכלם בזמן אחד, תמהים ואומרים: זהו רבי שמעון בר יוחאי שהיה מרעיש הכל, מי יכול לעמד לפניו. זהו הוא רבי שמעון בר יוחאי שבשעה שפותח פיו להתחיל לעסק בתורה, מקשיבים לקולו כל הכסאות וכל הרקיעים וכל המרכבות, וכל אותם שמשבחים את רבונו.

אין פותחים ואין מסיימים, כלם נמצאים, עד שלא נשמע (שישתמע) בכל הרקיעים שלמעלה ושלמטה פתחון פה. כשמסיים רבי שמעון לעסק בתורה, מי רואה איזה שירים? מי רואה איזו חדרה שמשבחים לרבנו? מי רואה את הקולות שהולכים בכל הרקיעים? כלם באים בשביל רבי שמעון וכורעים ומשתחוים לפני רבונו, מעלים ריחות של בשמים של עדן עד עתיק הימים, וכל זה משום רבי שמעון.

פתח רבי שמעון פיו ואמר, שש דרגות ירדו עם יעקב למצרים, וכל אחת ואחת עשרה אלף רבוא. וכנגדן שש דרגות לישראל, וכנגדן שש דרגות לכסא העליון, וכנגדן שש דרגות לכסא שלמטה, שכתוב שש מעלות לכסא. זהו שכתוב (יחזקאל טו) רבבה כצמח השדה נתתיך וגו'. הרי שש. וכנגדן כתוב ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו וגו'.

בא ראה, כל אחד ואחד עולה לעשרה, והיו ששים, ואותם ששים גבורים שסביב השכינה, והם ששים רבבות שיצאו עם ישראל מן הגלות ושנכנסו עם יעקב לגלות.

אמר לו רבי חייא, והרי היו (רואים) שבעה ועלו לשבעים. אמר לו רבי שמעון, שבעים לא מכאן. ואם תעלה בדעתך שבעה, הרי כתוב (שמות כה) ויששה קנים יצאים מצדיה שלשה קני מנרה וגו'. וקנה אחד האמצעי לא בחשבון, שכתוב (במדבר ח) אל מול פני המנורה יאירו וגו'.

עד שהיו יושבים, אמר רבי אלעזר לרבי שמעון אביו, מה ראה הקדוש ברוך הוא להוריד את ישראל למצרים בגלות? אמר לו, שאלה אחת אתה שואל, או שתים? אמר לו, שתים. גלות למה, ולמה דוקא למצרים? אמר לו, שתים הן, וחוזרות להיות אחת. אמר לו, צמד בעמדך בשבילך יתקיים למעלה משמך דבר זה. אמר בני, אמר. **פתח** ואמר, (שיר ו) ששים המה מלכות ושמנים פילגשים. ששים המה מלכות - אותם גבורים שלמעלה מכח הגבורה שנאחזים בקליפות (בחקיקות) של תיה הקדושה של ישראל. ושמנים פילגשים - ממנים בחקיקות שתחתיהן בחזרה (באחד) אחד ממאה. ועלמות אין מספר - כנאמר היש מספר לגדודיו. ועם כל זה כתוב, אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה. זוהי השכינה הקדושה שיוצאת מבעלי המגן (משנים עשר) אורות שזוהרים שמאירים לכל, והיא נקראת אם (בינה).

כמו זה עשה הקדוש ברוך הוא בארץ, זרק את כל העמים לכל עבר, ומנה עליהם גדולים, זהו שכתוב (דברים ד) אשר חלק ה' אליהם אתם לכל העמים. והוא לקח לחלקו את כנסת ישראל, זהו שכתוב כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו. וקרא לה אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה. זוהי שכינת כבודו שהשרה ביניהם, אחת היא ומיחדת לו. ראוה בנות ויאשרוה, כמו שנאמר (משלי לא) רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה. מלכות ופילגשים ויהללוה - אלו גדולי העמים שנפקדו עליהם.

ועוד סוד הדבר הוא, ששנינו, בעשרה מאמרות נברא העולם, וכשתסתכל הם שלשה, והעולם נברא בהם בחכמה ובתבונה ובדעת, והעולם לא נברא אלא בשביל ישראל. כשרצה להעמיד את

העולם, עשה את אברהם בסוד החכמה, את יצחק בסוד התבונה, ואת יעקב בסוד הדעת, ובזה נקרא (משלי כד) ובדעת חדרים ימלאו. ובאותה שעה נתקן כל העולם, ומשנולדו לייעקב שנים עשר שבטים, נתקן הכל כמו שלמעלה.

בשראה הקדוש ברוך הוא חדוה רבה של העולם התחתון הזה שנתקן כמו שלמעלה, אמר, אולי חס ושלום יתערבו בשאר העמים וישאר פגם בכל העולמות. מה עשה הקדוש ברוך הוא? טלטל את כלם מכאן לכאן, עד שיירדו למצרים לדור את דיוורם בעם קשה ערף, שמבזים את מנהגייהם ומבזים אותם להתחתן בהם ולהתערב עמם, וחושבים אותם לעבדים. הגברים געלו בהם, והנקבות געלו בהם, עד שנתקן הכל בזרע קדש, ובין כך ובין כך נשלם חטא שאר העמים, שכתוב (בראשית טו) כי לא שלם עון האמורי עד הנה. וכשיצאו, יצאו צדיקים קדושים, שכתוב שבטי יה עדות לישראל. בא רבי שמעון ונשקו בראשו. אמר לו, עמד בני בעמדה, כי השעה עומדת לך.

ישב רבי שמעון, ורבי אלעזר בנו עומד ומפרש דברים של סודות חכמה, והיו פניו מאירות כשמש. והדברים מתפזרים וטסים ברקיע. ישבו יומים ולא אכלו ולא שתו, ולא היו יודעים אם היה יום או לילה. כשיצאו, ידעו שהיו יומים שלא טעמו דבר. קרא על זה רבי שמעון, ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל וגו'. ומה אם אנו בשעה אחת כך – משה, שהכתוב העיד בו ויהי שם עם ה' ארבעים יום וגו', על אחת כמה וכמה.

בשבא רבי חייא לפני רבי וספר לו את המעשה, תמה רבי, ואמר לו רבי שמעון בן גמליאל אביו, בני, רבי שמעון בר יוחאי אריה, ורבי אלעזר בנו אריה, ואין רבי שמעון כשאר אריות, עליו כתוב (עמוס ג) אריה שאג מי לא יירא וגו'. ומה עולמות שלמעלה מזדעזעים ממנו – אנו על אחת כמה וכמה. איש שלא גזר תענית לעולמים על מה ששאל ובקש, אלא הוא גזר והקדוש ברוך הוא מקיים, הקדוש ברוך הוא גזר והוא מבטל, והינו מה ששנינו מה שכתוב (שמואל ב-ב כג) מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים. הקדוש ברוך הוא מושל באדם. ומי מושל בקדוש ברוך הוא? צדיק, שהוא גזר גזרה, והצדיק מבטלה.

שְׁנֵינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵין לָךְ דְּבַר בְּחִיבוּת לַפְּנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא כְּמוֹ תַּפְלְתָם שֶׁל צְדִיקִים. וְאֵף עַל גַּב שְׁנוּחַ לוֹ, לַפְּעָמִים
שְׁעוֹשֶׂה בְּקִשְׁתָּם וְלַפְּעָמִים שְׁלֵא עוֹשֶׂה.

שְׁנֵינוּ רַבּוּתֵינוּ, פֶּעַם אַחַת הָיָה הָעוֹלָם צָרִיךְ מָטָר. בָּא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְגַזַּר
אַרְבָּעִים תַּעֲנִיּוֹת וְלֹא בָּא מָטָר. הִתְפַּלֵּל תַּפְלָה וְלֹא בָּא מָטָר. בָּא
רַבִּי עֲקִיבָא וְעָמַד וְהִתְפַּלֵּל. אָמַר מְשִׁיב הַרוּחַ, וְנִשְׁבְּה רוח. אָמַר
וּמורִיד הַגֶּשֶׁם, וּבָא מָטָר. חָלְשָׂה דַעְתּוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. הִסְתַּכַּל רַבִּי
עֲקִיבָא בְּפָנָיו.

קָם רַבִּי עֲקִיבָא לַפְּנֵי הָעָם וְאָמַר, אֲמַשְׁל לָכֶם מִשָּׁל לְמָה הַדְּבַר דּוֹמָה.
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דּוֹמָה לְאַהוּב הַמֶּלֶךְ שְׂאוֹהֵב אוֹתוֹ יוֹתֵר, וְכִשְׁנִכְנַס
לַפְּנֵי הַמֶּלֶךְ, נוּחַ לוֹ, וְלֹא רוֹצֶה לְתַת לוֹ בְּקִשְׁתּוֹ בְּחַפְזוֹן, כְּדִי שְׁלֵא
יִפְרַד מִמֶּנּוּ, שְׁנוּחַ לוֹ לְדַבֵּר עִמוֹ. וְאֲנִי דּוֹמָה לְעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁבִקְשׁוּ
בְּקִשְׁתּוֹ לַפְּנָיו, וְלֹא רוֹצֶה הַמֶּלֶךְ שִׁיכְנַס לְשַׁעֲרֵי אַרְמוֹנוֹ, וְכָל שֶׁכֵּן
לְדַבֵּר עִמוֹ. אָמַר הַמֶּלֶךְ, תִּנּוּ לוֹ בְּקִשְׁתּוֹ בְּמַהֲירוֹת וְלֹא יִכְנַס לְכָאן. כִּךְ
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הוּא אֶהוּב הַמֶּלֶךְ, וְאֲנִי הָעַבְדֵי, וְהַמֶּלֶךְ רוֹצֶה לְדַבֵּר עִמוֹ
כָּל הַיּוֹם וְלֹא יִפְרַד מִמֶּנּוּ, וְאֲנִי – הַמֶּלֶךְ לֹא רוֹצֶה שְׂאֲכַנַּס לְשַׁעֲרֵי
אַרְמוֹנוֹ. וְנָחָה דַעְתּוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר.

אָמַר לוֹ, עֲקִיבָא, בֵּא וְאֶגִּיד לָךְ דְּבַר, שְׁנִרְאָה לִי בְּחִלוּם פְּסוּק זֶה,
שְׁכָתוֹב (ירמיה ז) וְאַתָּה אַל תִּתְפַּלֵּל בְּעַד הָעָם הַזֶּה וְאַל תִּשָּׂא
בְּעַדָם רְנָה וְתַפְלָה וְאַל תִּפְגַּע בִּי. בֵּא רְאֵה, שְׁנִים עָשָׂר הָרִי אֶפְרַסְמוֹן
[טְהוֹר] נִכְנַס אוֹתוֹ שְׁלוֹבֵשׁ חֶשֶׁן וְאַפּוֹד, וּבְקִשׁ מִהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְחוּס עַל הָעוֹלָם, וְעַד עַכְשָׁו הוּא תְלוּי. אִם כִּךְ, לְמָה חָלְשָׂה דַעְתּוֹ
שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר? מִשּׁוּם בְּנֵי אָדָם שְׁלֵא יוֹדְעִים בְּזֶה.

אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, שְׁמוֹנָה עָשָׂר הָרִי אֶפְרַסְמוֹן [טְהוֹר] עֲלִיוֹנִים,
נִכְנַסִּים נִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים, וְאַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה רִיחוֹת עוֹלָם
בְּכָל יוֹם עַד אוֹתוֹ מְקוֹם שְׁנִקְרָא עֵדֵן, שְׁכַנְגָד זֶה נִתְּנָה תוֹרָה בְּמִטָּה
פְּנִים טְמֵא, וּבְמִטָּה פְּנִים טְהוֹר. וְאַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה אוֹתִיוֹת בְּשְׁמוֹת
הַשְּׁבָטִים, אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה יָמִים כְּנִגְדֵי הַתּוֹרָה. מִטָּה יָמִים קְדוֹשִׁים
עֲלִיוֹנִים עוֹמְדִים לְטַל רְשׁוֹת בְּכָל יוֹם מְאַבְּנִים זוּהָרוֹת שְׁחִקוּקוֹת
בְּאוֹתוֹ הַחֶשֶׁן.

וְאוֹתוֹ שְׁלִבוֹשׁ בַּחֶשֶׁן יוֹשֵׁב בְּכֶסֶף קְדוֹשׁ נִכְבָּד, שְׂאֲרָבְעָה תוֹמְכִים
עוֹמְדִים מִסְתַּכְּלִים בַּחֶשֶׁן. עַל מֵאֲמָרוֹ נִכְנַסִּים וְעַל מֵאֲמָרוֹ

יוצאים, מרימים עינים ומסתכלים למעלה, רואים ציץ שלוהט בשש מאות ועשרים עברים, ושם הקדוש העליון חקוק עליו. מזדעזעים ומתחלחלים. קשורים בצדיו של הימין הקדוש, ששמאל נוטל בידי תומכי השמים, מכניס אותם ומגלה אותם. זהו שכתוב (ישעיה לד) ונגלו כספר השמים.

אמר לו רבי עקיבא, מה זה שכתוב (שיר ז) אל גנת אגוז ירדתי? אמר לו, בא ראה, אותו גן יוצא מעדן, וזוהי השכינה. אגוז – זו מרכבה עליונה קדושה של אותם ארבעה ראשים שמאירים שנפרדים מן הגן, כמו האגוז הזה שאותם ארבעה ראשים קדושים לפנים. ומה שאמר ירדתי, כמו ששינינו, ירד פלוני למרכבה.

אמר לו רבי עקיבא, אם כך, הנה לו לומר לאגוז ירדתי, מה זה אל גנת אגוז ירדתי? אמר לו, משום שזהו שבחו של האגוז. מה אגוז נסתר וטמיר מכל צדדיו – כך המרכבה שיוצאת מהגן נסתרת מכל צדדיה. ומה אותם ארבעה קרשים שבאגוז מתחברים בצד זה ונפרדים בצד זה – כך במרכבה מתחברים באחדות בחדוה ושלמות, ונפרד כל אחד לעברו על מה שהתמנה. זהו שכתוב (בראשית ב) הוא הסבב את כל ארץ החוילה, הוא ההלך קדמת אשור, וכן כלם.

אמר רבי עקיבא, הלכלוך הזה שבקלפת האגוז למה הוא רומז? אמר לו, אף על גב שהתורה לא גלתה אותו – בזה מתגלה.

בא ראה, (שקדים) מהם מרים ומהם מתוקים, ורמז יש להם: יש בעלי דין קשה, ויש בעלי ראשית, אבל כל רמז שגלה בתורה ראינו שהוא דין, וכך הוא לירמיה הראו לו בדין, שכתוב (ירמיה א) מקל שקד אני ראה. מה זה שקד? שקדים ממש. וכן במטה אהרן, (במדבר ז) ויגמל שקדים. ומן התבה ממש נשמע שהוא דין קשה, שכתוב (דניאל ט) וישקד ה' על הרעה, וכן שקד אני על דברי, וכן כלם. אמר לו רבי עקיבא, משמע כל מה שעשה הקדוש ברוך הוא, ללמד ממנו חכמה רבה, שכתוב (משלי טז) כל פעל ה' למענהו. רבי אלעזר אמר מכאן, שכתוב (בראשית א) וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד. מה זה מאד? ללמד ממנו חכמה עליונה.

אמר רבי יהודה, מה זה שכתוב (קהלת ז) גם את זה לעמת זה עשה האלהים? כמו שברקיע – עשה הקדוש ברוך הוא בארץ, והכל רומז למה שלמעלה. שכשהיה רואה רבי אבא עץ אחד שפריו נעשה

עוף שפורח ממנו, הִיָּה בּוֹכָה וְאוֹמֵר: אִם הָיוּ בְּנֵי אָדָם יוֹדְעִים לְמָה רּוֹמְזִים, הָיוּ קוֹרְעִים מְלַבּוֹשֵׁיהֶם עַד טְבוּרָם לְמָה שֶׁנִּשְׁכַּחַה מֵהֶם הַחֲכָמָה. כָּל שֶׁכֵּן בְּשָׂאֵר מָה שֶׁעָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאֶרֶץ.

כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּי יוֹסִי, אֵילָנוֹת, אוֹתָם שֶׁנִּרְאָתָה מֵהֶם חֲכָמָה, כְּמוֹ חֲרוּב, דָּקָל, פִּסְתוֹק, וְכַדוּמָה לָהֶם, כָּלֵם בְּהֶרְפָּכָה [מְרַפָּכָה] אַחַת הֶרְפְּכוּ. כָּל אוֹתָם שֶׁעוֹשִׂים פְּרוֹת, פָּרַט לְתַפּוּחִים, סוּד אֶחָד הֵם, פָּרַט לְשִׁבִּילִים שֶׁנִּפְרָדִים.

כִּי אוֹתָם שֶׁלֹּא עוֹשִׂים פְּרוֹת, וְהֵם גְּדוּלִים, פָּרַט לְעֶרְבֵי נַחַל שֵׁשׁ לָהֶם סוּד לְבָדָם כְּמוֹ שֶׁלְמַעְלָה, מִיְּנִיקָה אַחַת יוֹנְקִים, וְכָל אֶחָד מֵאוֹתָם הַקֶּטְנִים, פָּרַט לְאִזּוּב, מֵאִם אַחַת נוֹלְדוּ.

כִּי עָשָׂב הָאֶרֶץ שֶׁמִּמֶּנִּים עָלֵיהֶם, גְּדוּלִים תְּקִיפִים בְּשָׂמִים. לְכָל אֶחָד וְאֶחָד סוּד לְבָדוֹ, כְּמוֹ שֶׁלְמַעְלָה, וְלִכֵּן כָּתוּב (ויקרא יט) שְׂדֵדָה לֹא תִזְרַע כָּלֵאִים. שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד נִכְנָס לְבָדוֹ וְיוֹצֵא לְבָדוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לח) הַיְדַעַת חֲקוֹת שָׁמַיִם אִם תִּשִׂים מִשְׁטְרוֹ בְּאֶרֶץ. וְכָתוּב (ישעיה מ) לְכָלֵם בְּשֵׁם יְקָרָא. וּמָה [שׁ]בְּכָל מָה שֶׁבַעוֹלָם סוּד בְּלִבָּדוֹ, וְלֹא רָצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְגַלּוֹת אוֹתָם וּלְעַרְבֵב אוֹתָם, וּקְרָאָם בְּשֵׁמוֹת – בְּנֵי יַעֲקֹב, שֶׁהֵם שְׁבָטִים קְדוֹשִׁים, שֶׁהֵם קִיּוֹם הָעוֹלָם, עַל אַחַת כְּמָה וְכִמָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

רַבֵּי יוֹסִי בְּרַבֵּי יְהוּדָה אָמַר, אֵלּוּ נֹאמַר אֵלֶּה שְׁמוֹת, מִשְׁמַע שֶׁכֶּךָ הוּא. עֲכָשׁוּ שֶׁכָּתוּב וְאֵלֶּה שְׁמוֹת, מִשְׁמַע שֶׁעַל הָרֵאשׁוֹנִים מוֹסִיף, מָה הָרֵאשׁוֹנִים בְּנֵי יַעֲקֹב – אֶף כֵּאֵן בְּנֵי יַעֲקֹב.

אָמַר רַבֵּי יְהוּדָה, חֵס וְשְׁלוֹם, בְּשַׁעָה שֶׁאָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא (בראשית מו) אֲנֹכִי אֵרַד עִמָּךְ מִצְרַיִמָּה, סִבְרַתְּ שֶׁשְׂכִינָה תֵרַד עִמּוֹ בְּאוֹתָהּ שַׁעָה [אָמַר לוֹ, וְהָרִי כְּתוּב אֲנֹכִי אֵרַד עִמָּךְ מִצְרַיִמָּה. עִמָּךְ] מִמֶּשׁ? אֵלֹא בְּשַׁעָה שֶׁהִיָּתָה יְרִידָה לְבָנָיו, יְרִידָה שְׂכִינָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֲנֹכִי אֵרַד מִצְרַיִמָּה, וְאֲנֹכִי אֵעֲלֶךָ גַּם עָלָה. כָּל זְמַן שֶׁתְּהִיָּה לָךְ עָלֶיָּה, כְּבִיכּוֹל יֵשׁ לִי גַם עָלֶיָּה. וּבְשַׁעָה שֶׁתְּהִיָּה לָךְ יְרִידָה, כְּבִיכּוֹל אֲנֹכִי אֵרַד עִמָּךְ. וְעַד שְׁמַת יוֹסֵף וְכָל אַחֲרָיו וְהִיָּתָה לָהֶם יְרִידָה, קָמָה שְׂכִינָה וְיְרִידָה עִמָּם. כְּמוֹ שֶׁיְרִדוּ אֵלֶּה, כֶּךָ יְרִדוּ אֵלֶּה.

אָמַר (רַבֵּי יוֹסִי בְּרַבֵּי יְהוּדָה) רַבֵּי יְהוּדָה, מָה כְּתוּב לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ? וְיָמַת יוֹסֵף בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרֵי שָׁנִים וְגו'. בְּאוֹתָהּ שַׁעָה שְׁמַת יוֹסֵף וְכָל הַשְּׁבָטִים וְהִיָּתָה לָהֶם יְרִידָה, יְרִדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְגַלּוֹת, וּשְׂכִינָה

ומלאכים עליונים ירדו עמם. זהו שכתוב ואלה שמות בני ישראל, שהם נוספו על הראשונים לרדת לגלות.

אמר לו, אם כך, יעקב היה מת או לא? אמר לו, מת. אמר לו, ומהו מה שכתוב הבאים מצרימה את יעקב? אם בחיים, אמר את יעקב, ואם אחר שמת, הוצא משם את יעקב. אלא בא תראה, לא אמר הכתוב היורדים מצרימה את יעקב, שעד עכשו לא הייתה ירידה ליעקב, אלא הבאים. למדנו שבאו עם יעקב, והלכו להם. עד שיירדו אלה לגלות, ירדו אלה עמם. זהו שכתוב ואלה שמות.

רבי דוסתאי אמר, בכל יום ויום היו באים והולכים להם, זהו שכתוב הבאים מצרימה, ולא כתוב אשר באו, והינו שכתוב הבאים מצרימה. בתחלה את יעקב, ואחר כך כשהיתה להם ירידה, איש וביתו באו. ובא ראה, כל בני יעקב היו מתים באותו זמן, וירדו אלה ואלה.

רבי יוסי ורבי אלעזר אמרו, בפרשה זו יש דברים עליונים, ששנינו, בשעה שיירדו המרכבות והמחנות הקדושים, דיוקניהם של השבטים שחקוקים למעלה, כלם נכנסו לדור עמם. זהו שכתוב איש וביתו באו, וכתוב ראובן שמעון לוי.

דבר אחר ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב וגו' – חזרה פרשה זו למה שאמר רבי יוסי ברבי יהודה, והכל היה.

ובא ראה, רבי אלעזר בן ערף, כשהיה מגיע לפסוק הזה, היה בוכה. ששנינו, אמר רבי אלעזר בן ערף, בשעה שהלכו ישראל לגלות, התכנסו כל נשמות השבטים למערת המכפלה, צווחו ואמרו: זקן זקן, כאב של בנים אין בעמל [של הגלות] של העולם הזה. בניך כלם משעבדים בפרך, ועם אחר עושים בהם נקמות העולם.

באותה שעה התעוררה רוח של אותו הזקן, בקש רשות וינרד. קרא הקדוש ברוך הוא לכל מרכבותיו ומחנותיו ומלכיהם בראשיהם, וינרדו כלם עם יעקב ועם שבטיו. שבטים ירדו חיים עם אביהם, ושבטים ירדו מתים עם אביהם. זהו שכתוב ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה וגו', וכתוב ראובן שמעון לוי וגו'. ובא ראה, מתים היו, וינרדו, וכתוב ויוסף היה במצרים. אמר רבי אבא, בזה נקרא (תהלים קג) כרחם אב על בנים.

רבי יהודה בר שלום היה הולך בדרך, ורבי אבא היה עמו. נכנסו למקום אחד ולנו שם. אכלו. כשרצו לשכב, שמו ראשם באותו תל של הארץ שהיה שם קבר אחד. עד שלא נרדמו, קרא קול אחד מהקבר ואמר, הזרע שלי הולך לאדמה. שתיים עשרה שנה היה שלא התעוררתי פרט לעכשו, שפרצוף בני אני רואה כאן.

אמר רבי יהודה, מי אתה? אמר לו, אני יהודי, ואני יושב נזוף, שאיני יכול להכניס משום אותו צער של שני שגנב אותו גוי כשהיה קטן ומלקה אותו כל יום, והצער שלי דוחה אותי מלהכניס למקומי, ובמקום זה לא התעוררתי פרט לעכשו.

אמר לו, ואתם האם יודעים בצער החיים? אמר לו, נשבע בשר הקבר, אם לא בקשותינו על החיים, לא היו עומדים אפלו חצי יום בעולם, ועכשו התעוררתי כאן, שהיו אומרים לי בכל יום שבמהרה יבא לכאן בני, ולא ידעתי אם בחיים או במות.

אמר לו רבי יהודה, מה מעשיכם באותו העולם? רעש הקבר ואמר, קומו לכו, שעכשו מכים את בני. תמהו וברחו משם כחצי מיל. ישבו עד שהאיר הבקר. קמו ללכת, וראו איש אחד שהיה רץ ובורח, והיה שותת דם על כתפיו. אחזו בו, וספר להם את המעשה.

אָמְרוּ לוֹ, מַה שְׂמֵךְ? אָמַר לָהֶם, לַחֲמַא בְּרַ לְיוֹאֵי. אָמְרוּ, וּמָה [בֵּן] לְיוֹאֵי בְּרַ לַחֲמַא הָיָה אוֹתוֹ הַמַּת. וּפְחָדוֹ לְדַבֵּר אֶתוֹ יוֹתֵר, וְלֹא חֲזָרוּ. אָמַר רַבִּי אַבְא, זֶהוּ שְׂאֲמָרוּ שְׂתַפְלוֹת הַמַּתִּים מְגַנּוֹת עַל הַחַיִּים, מִנֵּינ לָנוּ? שְׂכַתוֹב וַיַּעֲלוּ בַּנְּגִב וַיָּבֵא עַד חֲבָרוֹן.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֵּא רְאָה, שְׁנֵי נְדָרִים נָדַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיַעֲקֹב, אֶחָד שְׂיֵרַד עִמּוֹ לְדוֹר עִמּוֹ בְּגָלוֹת, וְאֶחָד שְׂיַעֲלֵהוּ מִקְּבָרוֹ לְרֵאוֹת חַדוֹת הַסִּיּוּעַ הַקְּדוֹשׁ שְׂדָר עִם בְּנָיו. זֶהוּ שְׂכַתוֹב (בְּרַאשִׁית מו) אֲנֹכִי אֵרַד עִמָּךְ מִצְרִימָה. אֲנֹכִי אֵרַד עִמָּךְ בְּגָלוֹת, וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עֲלֵה, כְּנֹאמֵר (יחזקאל לו) וְהַעֲלִיתִי אֶתְכֶם מִקְּבָרוֹתֵיכֶם עִמִּי, וְכַתוֹב שְׂשֵׁם עָלוּ שְׂבָטִים וְגו'.

דָּבָר אַחֵר וַיִּקָּם מֶלֶךְ חֲדָשׁ עַל מִצְרַיִם וְגו' – אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן, בְּאוֹתוֹ יוֹם נִתְּנָה רְשׁוֹת לְשָׂרוֹ שֶׁל מִצְרַיִם עַל כָּל שְׂאָר הָעַמִּים. שְׂשֵׁנִינוּ, עַד שְׂלֹא מַת יוֹסֵף, לֹא נִתַּן שְׂלִטוֹן לְשִׁלְטוֹן שֶׁל מִצְרַיִם עַל יִשְׂרָאֵל. כִּיּוֹן שְׂמַת יוֹסֵף, אַז וַיִּקָּם מֶלֶךְ חֲדָשׁ עַל מִצְרַיִם. וַיִּקָּם – כְּמִי שְׂהָיָה נִמּוּךְ וְקָם.

[וַיִּקָּם מֶלֶךְ חֲדָשׁ וְכו'] רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, (שִׁיר א) עַד שְׂהַמְלִיךְ בְּמַסְבוֹ נְרָדִי נִתַּן רִיחוֹ. עַד שְׂהַמְלִיךְ – זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שְׂכַתוֹב (יִשְׁעִיָּה מו) כֹּה אָמַר ה' מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, וְכַתוֹב (דְּבָרִים לג) וַיְהִי בִישְׂרוֹן מֶלֶךְ. בְּמַסְבוֹ – בֵּין כְּנַפֵּי הַכְּרוּבִים. נְרָדִי נִתַּן רִיחוֹ – שְׂגָרְמוֹ לְהַסְתַּלֵּק מִבִּינֵיהֶם.

דָּבָר אַחֵר עַד שְׂהַמְלִיךְ בְּמַסְבוֹ – בְּעוֹד שְׂהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הָיָה נוֹתֵן תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, שְׂכַתוֹב (שְׂמוֹת לד) וַיְהִי שֵׁם עִם ה' אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לְחָם לֹא אָכַל וְגו'. בְּעוֹד שְׂהָיָה כּוֹתֵב תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, הוֹצִיאוּ רִיחָם הַטּוֹב, וְאָמְרוּ אֵלֶּה אֵלֶּה יִשְׂרָאֵל.

דָּבָר אַחֵר עַד שְׂהַמְלִיךְ בְּמַסְבוֹ – בְּעוֹד שְׂהָיָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹרֵד עַל הַר סִינַי לְתַת תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל. נְרָדִי נִתַּן רִיחוֹ – שְׂכַתוֹב נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע.

רַבִּי תְּנַחוּם אָמַר, לְכָל אִמָּה וְאִמָּה יֵשׁ שָׂר לְמַעְלָה, וְכִשְׁנוֹתֵן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂלִיטָה לָזֶה – מוֹרִיד אֶת זֶה, וְכִשְׁנוֹתֵן שְׂלִיטָה לְאוֹתוֹ שָׂר, אֵינן לוֹ שְׂלִיטָה אֶלֶּא מִשׁוּם יִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שְׂכַתוֹב הָיוּ צְרִיחָה לְרֹאשׁ. **רַבִּי** יִצְחָק אָמַר, יִשְׂרָאֵל הֵם כְּנָגֵד כָּל שְׂאָר אַמּוֹת הָעוֹלָם. מַה שְׂאָר הָעַמִּים הֵם שְׂבָעִים – אִף יִשְׂרָאֵל הֵם שְׂבָעִים. זֶהוּ שְׂכַתוֹב כָּל

הנפֿש לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרִימָה שְׁבָעִים. וּמִי שְׁשׁוּלֵט עַל יִשְׂרָאֵל,
כְּאֵלוֹ שׁוּלֵט עַל כָּל הָעוֹלָם.

רַבִּי אָבָא אָמַר מִכָּאן, וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וְגו' - הֲרֵי שְׁבָעָה.
וְכָל דְּרָגָה (עוֹלָה) לַעֲשֹׂרָה - הֲרֵי שְׁבָעִים. מַה כְּתוּב אַחֲרָיו? וַיִּקָּם
מֶלֶךְ חֲדָשׁ עַל מִצְרַיִם.

אָמַר רַב הוֹנָא, לְמָה הִשְׁתַּעֲבָדוּ יִשְׂרָאֵל בְּכָל הָאֲמוֹת? בְּשִׁבִיל
שְׁיִשְׂאֵר בְּהֵם הָעוֹלָם, שֶׁהֵם כְּנָגֵד כָּל הָעוֹלָם, וְכְתוּב (זְכַרְיָה יד)
בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשְׁמוֹ אֶחָד. וּמָה הוּא אֶחָד - אִף יִשְׂרָאֵל
אֶחָד, שְׁכַתוּב (שְׁמוּאֵל-ב ז) גּוֹי אֶחָד בְּאָרֶץ. מַה שְׁמוֹ אֶחָד וְנִפְרָד
בְּשְׁבָעִים - אִף יִשְׂרָאֵל אֶחָד וְנִפְרָד בְּשְׁבָעִים.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (מְשַׁלִּי ל) תַּחַת שְׁלוֹשׁ רִגְזָה אֶרֶץ וְגו', תַּחַת עֶבֶד כִּי
יִמְלוֹךְ. שְׁשָׁנִינוּ, אֵינן לָךְ אִמָּה שְׁפָלָה וְנִקְלִית וּבְזוּיָה לַפְּנֵי הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא כְּמוֹ הַמִּצְרַיִם, וְנִתְּנָן לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלִיטָה מְשׁוּם
יִשְׂרָאֵל. וְשִׁפְחָה כִּי תִירֵשׁ גְּבֻרָתָהּ - זוֹ הָגֵר שֶׁהוֹלִידָה אֶת יִשְׁמַעְאֵל,
שְׁעֵשָׂה כְּמָה רְעוּת לְיִשְׂרָאֵל, וְשָׁלַט בָּהֶם, וְעָנָה אוֹתָם בְּכָל מִינֵי
עֲנוּיִים, וְגָזַר עֲלֵיהֶם כְּמָה שְׁמֵדוֹת, וְעַד הַיּוֹם הֵם שׁוּלְטִים עֲלֵיהֶם,
וְאֵינָם מְנִיחִים לָהֶם לַעֲמֹד בְּדָתָם. וְאֵינן לָךְ גְּלוּת קֶשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל כְּמוֹ
גְּלוּת יִשְׁמַעְאֵל.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הָיָה עוֹלָה לִירוּשָׁלַיִם, וְהָיָה הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ. רָאָה עַרְבֵי אֶחָד
שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ וּבָנוּ עִמּוֹ. פָּגְשׁוּ בִיהוּדֵי אֶחָד, אָמַר לְבָנוּ,
הִיְהוּדֵי הַזֶּה גַּעַל, שְׁמָאֵס בּוֹ אֲדוֹנוֹ. נִוַּל אוֹתוֹ וְתִירַק לוֹ בְּזַקְנוֹ שְׁבַע
פְּעָמִים, שֶׁהוּא מְזַרַע שֶׁל רְמִים, שְׁאֵנִי יַדְעֵתִי שְׁמַשְׁעֲבָדִים בְּהֵם
שְׁבָעִים עֲמָמִים. הֵלֶךְ בָּנוּ וְתַפְס בְּזַקְנוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, רְמִים רְמִים,
גּוֹזְרָנִי עַל הָעֲלִיּוֹנִים שְׁיַרְדּוּ לַמָּטָה. עַד שְׁלֹא סִיִּם, נִבְלָעוּ בַמְּקוֹמָם.

רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, (שִׁיר ב) עַד שְׁיַפּוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים וְגו'. עַד שְׁיַפּוּחַ
הַיּוֹם - פְּסוּק זֶה נֹאמַר עַל גְּלוּת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם יִשְׁתַּעֲבָדוּ בְּגְלוּת
עַד שְׁיִסְתִּים אוֹתוֹ יוֹם שֶׁל שְׁלִטוֹן הָאֲמוֹת. שְׁשָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק,
אֵלֶיךָ שָׁנִים הוּא שְׁלִטוֹן הָאֲמוֹת כְּאֶחָד עַל יִשְׂרָאֵל, וְאֵינן לָךְ אִמָּה שְׁלֹא
תִשְׁתַּעֲבָד בְּהֵם, וַיּוֹם אֶחָד הוּא כְּנָגֵדוֹ, שְׁכַתוּב (זְכַרְיָה יד) וְהָיָה יוֹם אֶחָד
הוּא יַנְדֵּעַ לַה' וְגו'.

דָּבָר אַחֵר עַד שְׁיַפּוּחַ הַיּוֹם - קִדְּם שְׁיַפּוּחַ אוֹתוֹ יוֹם שֶׁל הָאֲמוֹת. וְנָסוּ
הַצְּלָלִים - אֵלוֹ שְׁלִטוֹנִים שְׁשָׁלְטוּ עֲלֵיהֶם. אֵלֶיךָ לִי אֵל הַר הַמּוֹר

– אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֵלֶיךָ לִי לְנַעַר אֶת הָאֲמוֹת מִירוּשָׁלַיִם, שֶׁהוּא
הַר הַמּוֹר, כְּפִתּוּב בְּהַר הַמּוֹרִיָּה אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַם. וְאֵל גְּבַעַת הַלְּבוֹנָה –
זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שְׂבָצִיּוֹן, שְׂכִתּוּב בּוֹ (מִשְׁלֵי מִח) יִפֶּה נוֹף מְשׁוּשׁ כָּל
הָאָרֶץ הַר צִיּוֹן וְגו', [אָמַר רַבִּי יְהוּדָה] כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב לח) לְאַחֲזוֹ
בְּכַנְפוֹת הָאָרֶץ וַיִּנְעֲרוּ רַשְׁעִים מִמֶּנָּה. כְּמוֹ זֶה שְׂאוּחָזוּ בְּטִלִית לְנַעַר
מִמֶּנָּה טַנְפֹּת.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַתְּגַלּוֹת בִּירוּשָׁלַיִם
שְׁלֵמָטָה וּלְטַהַר אוֹתָהּ מִטְּנוּפֵי הָעַמִּים, עַד שֶׁלֹּא יִשְׁתַּלֵּם
אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁל הָאֲמוֹת. שְׂאָמַר רַבִּי חֲיִיא, אֵינן שְׁלֹטוֹן לְאֲמוֹת עַל
יִשְׂרָאֵל אֲלֵא יוֹם אֶחָד בַּלְבָּד, שֶׁהוּא יוֹמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
וְהוּא אֶלֶף שָׁנִים. זֶהוּ שְׂכִתּוּב נִתְּנִי שִׁמְמָה כָּל הַיּוֹם דְּוָה. יוֹם אֶחָד
בַּלְבָּד, וְלֹא יוֹתֵר.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אִם יִשְׁתַּעֲבְדוּ יוֹתֵר, לֹא עַל פִּי גִזְרַת הַמֶּלֶךְ הוּא, אֲלֵא
עַל שֶׁלֹּא רוֹצִים לְחַזֵּר אֵלָיו, וְכִתּוּב (דְּבָרִים ל) וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עֲלֶיךָ
כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְגו', וְכִתּוּב אִם יְהִיָּה גְּדַחֵךְ בַּקֶּצֶה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם
יִקְבְּצֶךָ וְגו'.

וַיֹּאמֶר אֵל עֲמוֹ הִנֵּה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בֹּא רֵאֵה,
שֶׁהָרִי עַל כָּל פָּנִים הַמְּלֶאכֶּה הַשְּׁלִיט הַמִּמֶּנָּה עַל הַמְּצָרִים הָיָה,
וְכַךְ הוּא, שֶׁבָּרַב הַפְּרָשָׁה לֹא נֶאֱמַר אֲלֵא מֶלֶךְ מְצָרִים סָתָם, וְהִינוּ
הַמִּמֶּנָּה הַגְּדוֹל עַל מְצָרִים. פְּרַעַה מֶלֶךְ מְצָרִים, פְּרַעַה מִמֶּשׁ.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, לְפִיכֶךָ כָּתוּב וַיֹּאמֶר, כְּלוֹמַר הַכְּנִיס בְּלִבְּךָ דְּבַר זֶה,
כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל ב טז) כִּי ה' אָמַר לוֹ קַלֵּל אֶת דָּוִד. מִחֲשֻׁבַּת
הַלֵּב בַּלְבָּד. וְכֵן (אֶסְתֵּר ו) וַיֹּאמֶר הֶמֶן בְּלָבוֹ, וְכֵן (בְּרֵאשִׁית יז) וַיֹּאמֶר בְּלָבוֹ
הַלְבֵן מֵאָה שָׁנָה. אֵף כֵּאֵן גַּם, הַכְּנִיס מִחֲשֻׁבָּה בְּלִבְּךָ שְׂאָמְרוּ רַב
וְעֲצוּם מִמֶּנּוּ. מַה זֶה מִמֶּנּוּ? רְצָה לוֹמַר מִמֶּנָּה שְׁלָהֶם. הֵם אָמְרוּ בְּלִבְּךָ
שְׁחִיל וְתַקֵּף שְׁלָהֶם גְּדוֹל וְתַקֵּף מִמֶּנּוּ, מִהַשְּׁלֹטוֹן שְׁלָהֶם.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, כָּל אֲמוֹת הָעוֹלָם [חוּץ מִיִּשְׂרָאֵל] מוֹשְׁכִים כְּחֵם
מִשְׁרִיָּהֶם, וַיִּשְׂרָאֵל מוֹשְׁכִים כְּחֵם מִהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהֵם
נִקְרְאִים עִם ה', וְלֹא עִם שֶׁל הַשְּׁלֹטָנִים. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כֵּאֵן נִקְרְאוּ
עֲמוֹ, שְׂכִתּוּב וַיֹּאמֶר אֵל עֲמוֹ, וְשֵׁם כָּתוּב (שְׁמוֹת ג) רֵאֵה רְאִיתִי אֶת עַנְי
עַמִּי, עַמִּי מִמֶּשׁ. יִשְׂרָאֵל נִקְרְאוּ עִם ה', וְשְׂאָר הָאֲמוֹת נִקְרְאוּ עֲמוֹ שֶׁל

השליט שלָהֶם, שְׁכָתוּב (מיכה ד) כִּי כָל הָעַמִּים יִלְכוּ אִישׁ בְּשֵׁם אֱלֹהָיו
וְאֶנְחֲנוּ נִלְךְ בְּשֵׁם ה' אֱלֹהֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, פָּסוּק זֶה הָיָה לוֹ לומר, [הִנֵּה עִם יִשְׂרָאֵל, אוֹ] בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל רַב וְעֲצוּם מִמֶּנּוּ. [אֵלָא] מָהוּ עִם בְּנֵי? אֵלָא עִם בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל מִמָּשׁ, מֵאוֹתוֹ יִשְׂרָאֵל שְׁלֹמְעֵלָה, שְׁחָשְׁבוּ שְׁעַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
הָיוּ, וְלֹא עִם ה', וְכָתוּב וַיִּקְצוּ מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְלֹא כָתוּב מִפְּנֵי עִם
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֵלָא מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמָּשׁ.

רַבִּי יוֹחָנָן הָיָה עוֹמֵד לִפְנֵי רַבִּי יִצְחָק. אָמַר, מָה רָאָה בְּלֶק לומר
(במדבר כב) הִנֵּה עִם יִצָּא מִמִּצְרַיִם, וְלֹא אָמַר הִנֵּה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל?
[אֵלָא] אָמַר לוֹ רַבִּי יִצְחָק, בְּלֶק מְכַשֵּׁף גָּדוֹל הָיָה, וְכֵן דֶּרֶךְ הַמְּכַשְּׁפִים
לְקַחַת דְּבָר שְׂאִין בּוֹ חֲשָׁד, וְכֵן אֵין מְזַכְרִים לְעוֹלָם שֵׁם אָבִיו שֶׁל
אָדָם, אֵלָא שֵׁם אָמוֹ, דְּבָר שְׂאִין בּוֹ חֲשָׁד.

שְׁכָן דֶּרֶךְ הַשְּׂדִים, שְׁמַעֲיָנִים בְּאוֹתוֹ דְּבָר שְׂאוּמְרִים לָהֶם, אִם הוּא
כּוֹזֵב – מוֹדִיעִים לוֹ דְּבָרִים כּוֹזְבִים, וְאִם הוּא אֱמֶת – כָּל מָה
שְׂאוּמְרִים לְזִמְן קָצַר אֱמֶת הוּא, כָּל שְׁכָן לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה. רַבִּי אַחָא
אָמַר, בְּלֶק לְקַחַת דֶּרֶךְ שֶׁל קְלוּז, הִנֵּה עִם יִצָּא מִמִּצְרַיִם, כְּלוּמַר שְׂאִין
אָנוּ יוֹדְעִים מִמֵּי הֶם.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מִפְּנֵי מָה הָעַם שֶׁל הַגְּדוֹלִים שְׂמוּרִים, וְעָמוּ שֶׁל
הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵינָם שְׂמוּרִים? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֵין דּוּמָה
עָנִי לַעֲשִׂיר. הָעָנִי צָרִיךְ לְשַׁמֵּר אֶת שְׁלוֹ, הָעֲשִׂיר לֹא שׁוֹמֵר אֶת שְׁלוֹ.
וְכָל שְׁכָן שִׁישְׂרָאֵל הֵם מִמְּלֶךְ שְׂאוּהֵב אֱמֶת וְדִין, וְדִין רֵאשׁוֹן עוֹשֶׂה
בְּאֲנָשֵׁי בֵיתוֹ, שְׂרוּצָה שֶׁהֵם יִהְיוּ שְׂמוּרִים מִחֲטָא יוֹתֵר מִכָּלֶם. זֶהוּ
שְׁכָתוּב (עמוס ג) רַק אֶתְכֶם יִדְעֵתִי מִכָּל מִשְׁפָּחוֹת הָאֲדָמָה וְגו'.

רַבִּי יוֹסִי יִצָּא לְדֶרֶךְ, וְהָיָה רַבִּי אַחָא בַר יַעֲקֹב הוֹלֵךְ עִמוֹ. עַד שֶׁהָיוּ
הוֹלְכִים, שָׁתַק רַבִּי יוֹסִי וְהִרְהִיר בְּדַבְרֵי הָעוֹלָם, וְרַבִּי אַחָא הִרְהִיר
בְּדַבְרֵי תוֹרָה. [עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים] רָאָה רַבִּי יוֹסִי נִחַשׁ אַחַד שֶׁהָיָה רֶץ
אֲחֵרָיו. אָמַר רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי אַחָא, רָאִיתָ אֶת הַנִּחַשׁ הַזֶּה שֶׁרֶץ אֲחֵרָיו?
אָמַר לוֹ רַבִּי אַחָא, אֲנִי לֹא רָאִיתִי אוֹתוֹ. רֶץ רַבִּי יוֹסִי, וְהַנִּחַשׁ אֲחֵרָיו.
נִפְל רַבִּי יוֹסִי וְדָם שָׁתַת וַיִּרְדַּ מִחֲטָמוֹ. שָׁמַע שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים, רַק אֶתְכֶם
יִדְעֵתִי מִכָּל מִשְׁפָּחוֹת הָאֲדָמָה וְגו'. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וּמָה עַל שְׁעָה אַחַת
כֶּךָ – מִי שִׁמְתִּיאֵשׁ מִמֶּנָּה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

פְּתַח וְאָמַר, (דברים ב) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּרַכְךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדָי יָדַע לְכַתֹּב
וְגו' הַמּוֹלִיכֶךָ וְגו', נָחַשׁ שָׂרָף וְעַקְרָב וְגו'. נָחַשׁ שָׂרָף לְמָה
כָּאֵן? אֵלָּא לְקַחַת עֲנָשׁם מִיִּשְׂרָאֵל כָּל זְמַן שְׁפוֹרְשִׁים מֵעַץ הַחַיִּים,
שְׂכָתוֹב כִּי הוּא חַיִּיךָ וְאַרְךָ יָמֶיךָ.

בֵּא רָאָה, אָמַר רַבִּי חַיִּיא, כְּתוֹב (משלי יג) חוֹשֶׁף שִׁבְטוֹ שׁוֹנֵא בְּנוֹ וְגו',
וְכָתוֹב (מלאכי א) אֶהְבְּתִי אֶתְכֶם אָמַר ה', וְכָתוֹב וְאַתְּ עֲשׂוֹ שְׁנֵאתִי.
מָה זֶה שְׁנֵאתִי? שְׂכָתוֹב חוֹשֶׁף שִׁבְטוֹ שׁוֹנֵא בְּנוֹ, כְּלוֹמַר שְׁנֵאתִי אוֹתוֹ,
וְעַל כֵּן חֲשַׁכְתִּי שִׁבְט מֵהֶם. כָּל שְׂכָן וְכָל שְׂכָן תַּלְמִידֵי חֲכָמִים
שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא רוֹצֵה שְׁיַפְרְשׁוּ מֵעַץ הַחַיִּים אֶפְלוּ רַגַע אֶחָד.
וַיֹּאמֶר אֶל עֲמוֹ, נִתֵּן לָהֶם עֲצָה לַעֲשׂוֹת עִמָּהֶם רַע. אָמַר רַבִּי תַנְחוּם,
יִוֹדְעִים הָיוּ הַמְצָרִים בְּאַצְטַגְנִינּוֹת שְׁלָהֶם שְׁסוּפָם לְלִקּוֹת
בְּגִלְלֵי יִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן הַקְּדִים הַשְּׁלִיט שְׁלָהֶם לַעֲשׂוֹת עִמָּם רַע.

רַבִּי יִצְחָק פָּגַשׁ בְּאוֹתוֹ הַר, וְרָאָה אִישׁ אֶחָד יֹשֵׁן תַּחַת הָאֵילָן. יָשַׁב
שָׁם. עַד שֶׁיָּשַׁב, רָאָה שֶׁהָאָרֶץ מִתְחַלְחֶלֶת, וְנִשְׁבַּר אוֹתוֹ אֵילָן
וְנָפַל, וְרָאָה בְּקִיעִים וְגַמּוֹת בְּאָרֶץ, וְהָאָרֶץ עוֹלָה וְיורֶדֶת.

הַתְּעוֹרָר אוֹתוֹ הָאִישׁ, וְצוּחַ כְּנָגַד רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר לוֹ: יְהוּדֵי יְהוּדֵי,
תְּבַכֶּה וְתִנְהַם, שְׁעַכְשׁוּ מֵעַמִּידִים בְּרָקִיעַ גְּדוֹל מִמֶּנָּה אֶחָד
שְׁלִיט עֲלֵיוֹן, וְהוּא עֲתִיד לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם הַרְבֵּה רַע, וְרַעֲיֶדֶת הָאֲדָמָה
הַזֹּאת הֵיטָה בְּגִלְלָכֶם. שְׁכַל פַּעַם שְׁרוּעֶדֶת הָאָרֶץ, כְּשֶׁקָּם מִמֶּנָּה
שִׁיעֲשֵׂה עִמָּכֶם רַע.

תְּמוּהָ רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, וְדַאי כְּתוֹב (משלי ל) תַּחַת שְׁלוֹשׁ רְגָזָה אָרֶץ,
וְכָתוֹב תַּחַת עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ. מִמֶּנָּה שְׁהִיָּה [מִמֶּנָּה] תַּחַת שְׁלִטוֹן
אֶחָד וּמְלֶךְ, וְנִתְּנָה לוֹ שְׁלִטוֹן, וְכָל שְׂכָן כְּשִׁשׁוּלֵט בְּיִשְׂרָאֵל.

אָמַר רַבִּי חֲמָא בַר גּוּרְיָא, כְּשֶׁהִנִּיחַ אֶת יִשְׂרָאֵל תַּחַת שְׁלִטוֹן הָאֲמוֹת,
יָשַׁב וְגָעָה וּבָכָה. זֶהוּ שְׂכָתוֹב (ירמיה יג) בְּמִסְתָּרִים תְּבַכֶּה נַפְשִׁי.
אָמַר רַבִּי יוֹסִי, בְּמִסְתָּרִים דְּוָקָא.

רַבִּי יְהוּדָה נִכְנַס אֶל רַבִּי אֶלְעָזָר וּמְצָאוּ שְׁהִיָּה יוֹשֵׁב וְיָדוּ בְּפִיו, וְהִיָּה
עֲצוּב. אָמַר לוֹ, בְּמָה עוֹסֵק מַר? אָמַר לוֹ, שְׂכָתוֹב בְּאוֹר פְּנֵי מְלֶךְ
חַיִּים. אִם הָאֲדוֹן עֲצוּב, וְכָל שְׂכָן שְׁגוּעָה וּבּוֹכָה – מָה יַעֲשׂוּ שְׁמִשְׁוִי?
זֶהוּ שְׂכָתוֹב (ישעיה לג) הֵן אֲרָאֶלְם צָעֲקוּ חֲצָה. מָה זֶה חֲצָה? שְׁאֲדוֹנָם
בְּפָנִים, וְהֵם בְּחוּץ. אֲדוֹנָם בְּפָתִים הַפְּנִימִיִּים, וְהֵם בְּפָתִים הַחִיצוֹנִיִּים.
מִי הֵם בְּפָתִים הַפְּנִימִיִּים? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אוֹתָם מַעֲשֵׂרָה כְּתָרֵי הַמְּלֶךְ.

מִלְאָכֵי שְׁלוֹם מִרְיָבָיוֹן, וְכִי יֵשׁ מִלְאָכִים שְׂאִינָם שֶׁל שְׁלוֹם? אָמַר לוֹ, כֵּן. בֵּא רְאֵה, יֵשׁ בְּעֲלֵי דִין קָשָׁה, וְיֵשׁ בְּעֲלֵי דִין לֹא קָשָׁה, וְיֵשׁ בְּעֲלֵי דִין [רְפָה] וְרַחֲמִים, וְיֵשׁ בְּעֲלֵי רַחֲמִים שְׂאִין בָּהֶם דִּין כָּלֵל, וְאַלֶּה נִקְרְאוּ מִלְאָכֵי שְׁלוֹם, וְעַל אוֹתָם שְׁלֵמָטָה כְּתוּב (שם) אֶלְבִּישׁ שָׁמַיִם קִדְרוֹת וְשִׁק אֲשֵׁים כְּסוּתָם, וְכְתוּב (שם לד) וְנִמְקוּ כָּל צְבָא הַשָּׁמַיִם.

אִם כֵּן, כָּל אוֹתָם שְׁלֵיטִים הֵמָּנִים עַל שְׂאֵר הָעַמִּים, כְּשֵׁרוּאִים אֶת אֲדוֹנָם עֲצוּב, לָמָּה עוֹבְדִים בְּפָרְךָ עִם בְּנֵי? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵינָם עוֹשִׂים אֶלָּא מַה שֶּׁהֶצְטוּוּ, וְרִצּוֹן אֲדוֹנָם הֵם עוֹשִׂים.

רַבִּי דוֹסֵתָאֵי אָמַר, בְּזִמְנֵי שְׁנַמְסָרִים בְּנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשֵׁלִיטֵי הָעַמִּים, מִתְכַּנְסִים שָׁנִים עֶשֶׂר בְּתֵי דִין וְנִשְׁקָעִים לְתוֹךְ תְּהוֹם רַבָּה. גּוֹעָה הָאֲדוֹן, גּוֹעִים וְרָצִים (בְּעֲלֵי מַגְנִים), וְיוֹרְדוֹת שְׁתֵּי דְמַעוֹת לְשִׁקַּע שֶׁל הַיָּם הַגָּדוֹל, זֶהוּ שְׁכָתוּב (תְּהִלִּים לד) מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה. וּמִתְגַּלְגְּלִים עֲלֵיוֹנִים לְמָטָה, מִתְבַּקְּעִים הַתַּחְתּוֹנִים, וְיוֹרְדִים מֵאֲתֵימִם וְאַרְבַּעִים דְּרָגוֹת. זֶהוּ שְׁכָתוּב (עֲמוֹס ג) אֲרִיָּה שָׂאֵג מִי לֹא יִירָא.

שְׁנֵינּוּ, בְּשַׁעֲהַ שְׁמִסַּר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל לְשֵׁר מְצָרִים, גָּזַר עֲלֵיהֶם שְׁבַע גְּזֵרוֹת שֶׁיַּעֲבֹדוּ בָּהֶם הַמְצָרִים, זֶהוּ שְׁכָתוּב וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בְּעַבְדָּה קָשָׁה בְּחֶמֶר וּבִלְבָנִים וְגו'. וְכַנְגָּדִם שְׁבַע לְטוֹב – וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצְמוּ בְּמֵאד וּתְמָלֵא הָאָרֶץ אֲתָם.

הִבָּה נִתְחַכְמָה לוֹ. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, אֵינן הִבָּה אֶלָּא לְשׁוֹן הַזְּמָנָה לַעֲשׂוֹת דִּין, כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר (בְּרֵאשִׁית יא) הִבָּה נִרְדָּה. (שְׁמוּאֵל-א יד) הִבָּה תָּמִים. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הִבָּה – כָּלֵם לְשׁוֹן הַסְּכָמָה וְהַזְּמָנָה, כְּמוֹ הִבָּה נִבְנָה לְנוֹ עֵיר. (שׁוֹפְטִים כ) הִבּוּ לָכֶם עֲצָה. (תְּהִלִּים כט) הִבּוּ לֵה' בְּנֵי אֱלֹהִים.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, הִבָּה נִתְחַכְמָה לוֹ נִהְיָה בְּהַסְכָּמַת הַדִּין אֵלָיו. פֶּן יִרְבֶּה, וְרוּחַ הַקְּדוֹשׁ אוֹמְרַת כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרֹץ. וּמִלְאָכֵי הַשְּׂרֵת הָיוּ לָהֶם לְשִׁכִּים וְלְצַנִּינִים. זֶהוּ שְׁכָתוּב וַיִּקְצוּ מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָיוּ נִעְקָרִים מִמִּלְאָכֵי הַשְּׂרֵת, כְּמוֹ שְׂאֲנָשִׁים נִעְקָצִים מִהַקּוֹצִים הַלָּלוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹדָאֵי אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַה הִיְתָה מַחְשַׁבַת הַמְצָרִים שֶׁתִּמְנַע פְּרִיָּה וּרְבִיָּה מִיִּשְׂרָאֵל וְהַשְּׁלִיט הַמְּמַנָּה עֲלֵיהֶם שֶׁהַכְּנִים כָּךְ בְּלָבָם? אֶלָּא אָמַר לָהֶם, הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁעֲתִיד בֵּן אֶחָד לְצֵאת מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁיַּעֲשֶׂה דִין בְּאַלְהֵיהֶם עַל יָדוֹ.

שָׁאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בְּשַׁעַה שְׁאָמַר מֹשֶׁה וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אָעָשָׂה שְׁפָטִים, הֲלֵךְ דּוֹמָה, שָׂרוּ שֶׁל מִצְרַיִם, אַרְבַּע מֵאוֹת פְּרָסָה. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, גִּזְרָה נִגְזְרָה לְפָנַי, שְׁכַתּוֹב (ישעיה כד) יִפְקֹד ה' עַל צָבָא הַמְרוּם בְּמָרוֹם וְגו'. בְּאוֹתָהּ שַׁעַה נִטְלָה הַשְּׂרָרָה מִמֶּנּוּ, וְנִתְמַנָּה דּוֹמָה שֶׁר שֶׁל גִּיהֵנָם לְדוֹן שֶׁם נִפְשׁוֹת הַרְשָׁעִים. וְרַבִּי יְהוּדָה אָוִמַר, עַל הַיְמָתִים נִתְמַנָּה.

אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, כְּתוּב (במדבר לג) וּבֵאלֹהֵיהֶם עָשָׂה ה' שְׁפָטִים. וְכִי בְּאִלוּהַ שֶׁל כְּסָף וְשֶׁל זָהָב וְשֶׁל עֵץ וְשֶׁל אֲבָן יֵשׁ שְׁפָטִים? אֵלָּא, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, שֶׁל כְּסָף וְשֶׁל זָהָב הֵיוּ נִתְכִּים מֵאֲלֵיהֶם, וְשֶׁל עֵץ מִתְרַקְבִּים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֱלוֹהַ שֶׁל מִצְרַיִם שָׁה הָיָה, וְצִוָּה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת בּוֹ שְׁפָטִים, לְשַׂרְף אוֹתוֹ בָּאֵשׁ, כְּמוֹ שְׁנֹאָמַר (דברים ז) פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרַפּוּן בָּאֵשׁ, כְּדִי שִׁיְהֵא רִיחוֹ נוֹרָף. וְעוֹד, (שמות יב) רֵאשׁוּ עַל כְּרַעְיוֹ וְעַל קִרְבּוֹ. וְעוֹד, שַׁעֲצַמּוֹתֵינוּ מִשְׁלָכִים בְּשׁוֹק. וְזֹאת הֵיטָה לְמִצְרַיִם קָשָׁה מְכַלֵּן, זֶהוּ שְׁכַתּוֹב שְׁפָטִים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּאֵלֵיהֶם מִמֶּשׁ, וְזֶהוּ שֶׁר שְׁלָהֶם, לְקִיָּם יִפְקֹד ה' עַל צָבָא הַמְרוּם וְעַל מַלְכֵי הָאֲדָמָה עַל הָאֲדָמָה. וְכֹל זֶה הֵיוּ יוֹדְעִים הַחֲכָמִים שְׁבָהֶם, וְכֹל שֶׁכֵּן שֶׁר שְׁלָהֶם, עַל כֵּן כְּתוּב הִבָּה נִתְחַכְמָה לוֹ.

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, הַרְבֵּה עֲבוּדָה זָרָה הֵיוּ בְּמִצְרַיִם, וְנִילוּס אֱלוֹהַ שְׁלָהֶם הָיָה, וּבְכָלֵל אֱלֹהֵיהֶם הָיָה הוּא, וּבְכָלֵם עָשָׂה ה' שְׁפָטִים. אָמַר רַבִּי אַבָּא, זֶה שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן מְדִיק וּפְשׁוּט, מִשׁוּם שְׁאֵלֵיהֶם נִלְקִים בְּתַחֲלָה וְאַחַר כֵּן הָאָמָה, וְכֵן נִילוּס נִלְקָה בְּתַחֲלָה, וְהַעֲצִים וְהָאֲבָנִים. זֶהוּ שְׁכַתּוֹב (שמות ז) וַיְהִי הַדָּם בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם וּבַעֲצִים וּבָאֲבָנִים, שֶׁהֵיוּ לָהֶם אֱלֹהוֹת מִמֶּשׁ. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, עַל צָבָא הַמְרוּם בְּמָרוֹם כְּתוּב, וְנִילוּס לֹא הָיָה בְּמָרוֹם. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, רַב מִיָּמֵינוּ כְּדֹגְמָתָם בְּמָרוֹם. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, שֶׁר שְׁלָהֶם נִלְקָה בְּתַחֲלָה, וְאַחַר כֵּן שָׂאָר אֱלֹהֵיהֶם.

רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי יוֹסִי אָוִמַר, לְקוֹת אָמָה שֶׁל מִצְרַיִם מִמֶּשׁ לֹא הָיָה אֵלָּא בֵּינָם, שְׁכַתּוֹב (שם יד) לֹא נִשְׂאָר בָּהֶם עַד אֶחָד. וְקִדְּם זֶה נַעֲשָׂה שְׁפָטִים בְּאֵלֵיהֶם. וְעַל זֶה כְּתוּב, הִבָּה נִתְחַכְמָה לוֹ פֶּן יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי תִקְרָאנָה. וְנִתְנַבְּאוּ עַל הַעֲתִיד כְּפִי מַה שְׂאָרַע לָהֶם. וְנוֹסֵף גַּם

הוא על שנאינו – נבאו על מחנות עליונים שיהיו שרונים בתוכם. ונלחם בנו – נבאו על מה שכתוב ה' ילחם לכם וגו'. ועלה מן הארץ, כמו שנאמר ובני ישראל יצאים ביד רמה.

ויקח איש מבית לוי ויקח את בת לוי. רבי אלעזר פתח, שיר השירים אשר לשלמה. שנינו, כשברא הקדוש ברוך הוא את עולמו, עלה בחפץ לפניו, וברא את השמים בימינו, והארץ בשמאלו, ועלה בחפץ לפניו לנהג היום והלילה. וברא המלאכים הממנים בחסדו ביום. (לומר שירה ביום, זמן החסד) וברא המלאכים הממנים לומר שירה בלילה. זהו שכתוב (תהלים כב) יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. אלו מימין, ואלו משמאל, אלו מקשיבים שירת היום, ואלו מקשיבים שירת הלילה, שירתם של ישראל קדוש. רבי יצחק אמר, אותם שאומרים שירה בלילה, מקשיבים שירתם של ישראל ביום. זהו שכתוב (שיר ח) חברים מקשיבים לקולך.

אמר רבי שמעון, פת אחת, כלולה משלש פתות, אומרת שירה בלילה. זהו שכתוב (משלי לא) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה.

אמר רבי אלעזר, עשרה דברים נבראו ביום ראשון, מהם מדת לילה ומהם מדת יום, ועל מדת לילה כתוב ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה, כמו שנאמר (איוב טז) אפו טרף, וכתוב (מיכה ה) וטרף ואין מציל. וחק לנערתיה, כמו שנאמר (שמות טז) חק ומשפט. (תהלים קמז) חקיו ומשפטיו. (שם פא) כי חק לישראל הוא משפט וגו'. מכאן שמדת הדין שולטת בלילה.

ושנינו, אלו האומרים שירה בלילה, אלו הם שרים על כל בעלי שיר. וכשפותחים החיים שירה, מוסיפים העליונים פח לדעת ולהכיר ולהשיג מה שלא השיגו. שמים וארץ מוסיפים פח בשירה הזו.

אמר רבי נחמיה, אשרי הזוכה לדעת באותו שיר. ששנינו, הזוכה באותו שיר, ידע בעניני התורה והחכמה, ויאזין ויחקר ויוסיף פח וגבורה במה שהיה ובמה שעתיד להיות, ובזה זכה שלמה לדעת. **ושנה** רבי שמעון, דוד עליו השלום ידע בזה, ותקן שירים ותשבחות הרבה, ורמז בהם העתידות לבא, והוסיף פח

וגבורה ברוח הקדש. ידע בעניני התורה והחכמה, ואזן וחקר והוסיף
כח וגבורה בלשון הקדש.

ושלמה זכה יותר באותו השיר, וידע החכמה, ואזן וחקר ותקן
משלים הרבה, ועשה ספר מאותו השיר ממש, והינו
שכתוב (קהלת ב) עשיתי לי שרים ושרות. כלומר, קניתי לי לדעת שיר
מאותם השירים העליונים, ואשר תחתם. והינו שכתוב שיר השירים,
כלומר, שיר של אותם שרים של מעלה. שיר שכולל כל עניני התורה
והחכמה וכח וגבורה במה שהיה ועתיד להיות. שיר שהשרים של
מעלה משוררים.

אמר רבי אלעזר, אלו השרים עמדו עד שנולד לוי, אבל משנולד
לוי ואילך אמרו שיר. כיון שנולד משה ונמשח אהרן
ונתקדשו הלויים, נשלם השיר, ועמדו על משמרותם.

ואמר רבי אלעזר, באותה שעה שנולד לוי, פתחו למעלה ואמרו,
(שיר ח) מי יתנף כאח לי יונק שדי אמי אמצאף בחוץ אשקף
גם לא יבזו לי. כיון שייצאו משבט לוי המשוררים של מטה,
ונתקדשו כלם ועמדו על משמרותם, ונתקדשו אלה לנכח אלה,
חברים כאחד, והעולמות אחד, ומלך אחד שוכן עליהם – בא שלמה,
ועשה ספר מאותו שיר של אותם שרים, ונסתם החכמה בו.

אמר רבי יהודה, למה נקראו השרים של מטה לויים? על שנלויים
ונחברים למעלה כאחד, והשומע נלוה ונדבק נפשו למעלה.
ועל כך אמרה לאה (בראשית כט) ילוה אישי אלי. רבי תנחום אמר,
שבכל נלוה זרע לוי עם השכינה, במשה ואהרן ומרים, ובכל זרעו
אחריו, והם הנלויים אל ה' לשרתו.

בא ראה, בשעה שעמדו המשוררים למעלה, לא עמדו על משמרתם
עד שנולדו שלשת האחים: משה, אהרן ומרים. מילא משה
ואהרן, מרים למה? אמר רבי יוסי, זהו שכתוב ושרות, כמו שנאמר
(שמות טו) ותען להם מרים.

שנינו, באותה שעה שנולד לוי, נטלו הקדוש ברוך הוא ובחרו מכל
אחיו והושיבו בארץ, והוליד לקהת, וקהת הוליד לעמרם,
והוא הוליד לאהרן ומרים. פרש מאשתו, והחזירה. באותה שעה היו
המשוררים של מעלה עומדים ומשוררים. גער בהם הקדוש ברוך
הוא ונשתכף השיר, עד שנטה קו ימינו והושיט לעמרם.

מה הטעם נקרא עמרם? שיצא ממנו עם רם על כל רמים, ולא נזכר שמו. מה הטעם לא נזכר שמו? רבי יהודה אמר בשם רבי אבהו, מפני שבצנעה הלך, ובצנעה חזר לאשתו, כדי שלא יכירו בו. זהו שכתוב וילך איש, ולא נאמר וילך עמרם, בפרהסיא. ויקח את בת לוי, אף היא בצנעה חזרה, ולא נזכר שמה.

וילך איש. רבי אבהו אמר, וילך איש זה גבריאל, שכתוב (דניאל ט) והאיש גבריאל. שהלך הוא והחזירה לעמרם. רבי יהודה אמר, עמרם ממש היה, ולא נזכר שמו מפני שהליכה זו לא הייתה ממנו להזדווג לאשתו, אלא מלמעלה.

רבי יצחק אמר, באהרן ומרים לא נאמר זווג אבותם בתורה, ובמשה כתוב ויקח את בת לוי, להורות שהשכינה נקראת על שם לוי. ולא היה עמרם ראוי להוליד למשה, עד שננטל חלק בשכינה, והוליד למשה. זהו שכתוב ויקח את בת לוי. ולפיכך כתוב ותרא אתו כי טוב הוא.

רבי אלעזר אמר, זכה עמרם שיצא ממנו בן שזכה לקול גדול, שכתוב (שמות ט) והאלהים יעננו בקול. ועמרם זכה לבת קול, שכתוב ויקח את בת לוי, כלומר בת קול. ולפיכך כתוב וילך, כלומר, שהלך למדרגה זו. שנינו, כשנולד משה, יחד הקדוש ברוך הוא שמו עליו, שכתוב ותרא אתו כי טוב הוא, וכתוב (תהלים קמט) טוב ה' לכל, וכתוב טעמו וראו כי טוב ה'.

ויהי בימים הרבים ההם. רבי יהושע מסבנין אמר, ויהי בימים הרבים ההם – סוף גלותם היה, שהיו ישראל משעבדים בכל עבודה. בימים הרבים ההם – שהיו רבים לישראל במצרים. וכיון שנשתלם קץ גלותם מה כתוב? וימת מלך מצרים. מה הטעם? שהורד שר מצרים ממעלתו ונפל מגאותו. וכיון שנפל מלך מצרים, שהוא שר שלהם, זכר הקדוש ברוך הוא את ישראל ושמע תפלתם.

אמר רבי יהודה, בא וראה שכה הוא, שכל זמן שהשר שלהם נתנה לו שררה על ישראל, לא נשמע צעקתם של ישראל. כיון שנפל השר שלהם, כתוב וימת מלך מצרים, ומיד – ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויזעקו ותעל שועתם אל האלהים. שעד אותה שעה לא נענו בצעקתם.

סדר הלימוד ליום כה כסלו [יום 84 בשנה]

אמר רבי אלעזר, בא וראה רחמנותו של הקדוש ברוך הוא. כשהוא מרחם על ישראל, כופה למדת הדין ומורידה ומרחם עליהם, והינו ששנינו שהקדוש ברוך הוא מוריד שתי דמעות לים הגדול. מהם אותם שתי דמעות? אמר רבי יוסי, לא דבר ברור מה הם, שהרי אמר לו לאוב עצמות, שהיה משקר ודבריו שקריים.

אמר רבי אלעזר, לא הולכים אחר אוב עצמות, שברור הדבר הוא, ששנינו, בעשרה כתרי המלך יש שתי דמעות לקדוש ברוך הוא, והן שתי מדות דין, שהדין בא משתייהן, כמו שנאמר (ישעיה נא) שמים הנה קראתיך. וכשהקדוש ברוך הוא זוכר את בניו, הוא מוריד אותם לים הגדול, שהוא ים החכמה, להמתיקן, והופך מדת הדין למדת הרחמים ומרחם עליהם. אמר רבי יהודה, שתי דמעות, שמהן באות הדמעות, מהן בא הדין.

אמר רבי יהודה, כתוב (שמות יד) והנה מצרים נסע אחריהם. ואמר רבי יוסי, זה שר של מצרים הוא, ואתה אמרת וימת מלך מצרים זה שר של מצרים?! אמר רבי יצחק, הדבר הזה מסייע לאותו שלמעלה. כתוב כאן והנה מצרים, וכתוב שם וימת מלך מצרים. מלמד שעכשו לא היה מלך, שהורידוהו מגדלתו, ולפיכך כתוב והנה מצרים ולא כתוב מלך מצרים. ומה שאמר וימת, כמו שנאמר (שם ד) כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשי.

אמר רבי יצחק אמר רבי יהושע, בא ראה, כל מלכי מצרים פרעה שם, ובכאן לא נאמר אלא מלך מצרים סתם. ובמקומו פרעה, והוא פרעה ממש. בא ראה, בעוד שיש שלטון שלמעלה, יש שלטון בעם שלמטה. כשהעבר השלטון שלמעלה, מעבר השלטון שלמטה.

אמר רבי יוסי, כתוב (זכריה יד) הנה יום בא לה' וגו' והיה יום אחד הוא יודע לה' וגו'. וכי שאר הימים אינם שלו? אלא, אמר רבי אבא, מלמד ששאר הימים נתנים לשרים, ואותו יום אינו של השרים, אלא של הקדוש ברוך הוא, כדי לעשות דין בעובדי כוכבים ומזלות, מפני שבאותו יום יפלו כל השרים ממעלתם, ועל זה כתוב ונשגב ה' לבדו ביום ההוא, שאותו יום לא יהיה מעלה לשרים.

אמר רבי אבא, כְּשֶׁהקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה דִין בְּשָׂרִים שֶׁל מַעְלָה, מַה כְּתוּב? (ישעיה לד) כִּי רִוְתָהּ בְּשָׁמַיִם חֲרָבִי. וְכִי חֲרַב יֵשׁ לָהּ? אֵלָּא, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, חֲרַב יֵשׁ לוֹ, שֶׁכְּתוּב חֲרַב לָהּ מְלֶאכֶּה דָם, וְכְתוּב וּבְחָרְבוּ אֶת כָּל בָּשָׂר.

אמר רבי אבא, הַחֲרַב הַזֶּה הוּא הַדִּין שֶׁעוֹשֶׂה, שֶׁכְּתוּב (דברי הימים-א כא) וַיֵּרָא אֶת מְלֶאכֶּה ה' עֹמֵד בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמַיִם וַחֲרַבוּ שְׁלוֹפָה בִּידוֹ. וְכִי חֲרַב שְׁלוֹפָה הִיְתָה בְּיַד הַמְּלֶאכֶּה? אֵלָּא שֶׁהִיְתָה הָרְשׁוֹת נְתוּנָה בִּידוֹ לַעֲשׂוֹת דִּין.

והרי אמר רבי יהושע בן לוי, אָמַר לִי מְלֶאכֶּה הַמּוֹת, אִם לֹא שָׂאֲנִי חָס עַל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת, אֶפְרַע לָהֶם אֶת בֵּית הַשְּׁחִיטָה כַּבְּהֵמָה. אָמַר רַבִּי אַבְיָה, הַכֹּל מִשׁוּם שְׁנַתָּן רְשׁוֹת בִּידוֹ לַעֲשׂוֹת גִּמְרָה דִּין. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (יהושע ה) וַחֲרַבוּ שְׁלוֹפָה בִּידוֹ. הָרְשׁוֹת נְתוּנָה בִּידוֹ לַעֲשׂוֹת דִּין. אִם כֵּן, מַה זֶה וַיֵּשֶׁב חֲרַבוּ אֶל נְדָנָה? אָמַר רַבִּי אַבְיָה, שְׁנַחֲזַר הַדִּין לְבַעַל הַדִּין, וְהָרְשׁוֹת לְמִי שֶׁהָרְשׁוֹת שְׁלוֹ.

ויאנחו בני ישראל. וַיִּתְאַנְחוּ לֹא כְּתוּב, אֵלָּא וַיִּאֲנָחוּ, כְּלוּמַר, נִתְאַנְחוּ (האנחו) לוֹ לְמַעְלָה, (כְּלוּמַר וַיִּאֲנָחוּ לְמַטָּה) שֶׁהִיא אֲנָחָה הִיְתָה בְּשִׁבְלֵם לְמַעְלָה.

רבי ברכיה אמר, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁלְמַעְלָה הֵיוּ, וּמִי הֵם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל? אוֹתָם שְׁנַקְרְאוּ בְּנֵי הָעֵבֹדָה, כְּלוּמַר, אוֹתָם שֶׁהֵם מִן הָעֵבֹדָה שֶׁל מַעְלָה. וְתַעַל שׁוֹעֲתָם אֶל הָאֱלֹהִים, שֶׁעַד אוֹתָהּ שָׁעָה לֹא עָלְתָה שׁוֹעֲתָם לְפָנָיו.

אמר רבי יצחק, כְּשֶׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא דִין בְּפִמְלִיאָה שֶׁל מַעְלָה, אוֹתוֹ דִין מַה יְהִיָּה? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַעְבִּיר אוֹתָם בְּאוֹתוֹ נִהַר דִּינוֹר, וּמַעְבִּירֵם מִשְׁלֹטוֹנָם, וּמִמְנַגַּח שְׁלִיטִים אַחֲרֵים שֶׁל שָׂאֵר עַמִּים. אָמַר לוֹ, וְהִרִי כְּתוּב מִשְׁרִתִּיו אֵשׁ לְהַט? אָמַר לוֹ, יֵשׁ אֵשׁ קָשָׁה מֵאֵשׁ, וַיֵּשׁ אֵשׁ שְׁדוּחָה אֵשׁ.

אמר רבי יצחק, שְׁלֶשֶׁה עֲנִינִים כָּאֵן: אֲנָחָה, שׁוֹעָה, צַעֲקָה, וְכֹל אֶחָד מִתְּפָרֵשׁ מֵהָאֲחֵר. אֲנָחָה - שֶׁכְּתוּב וַיִּאֲנָחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. צַעֲקָה - שֶׁכְּתוּב וַיִּצְעֲקוּ. שׁוֹעָה - שֶׁכְּתוּב וְתַעַל שׁוֹעֲתָם. וְכֹל אֶחָד לְבִדּוֹ מִתְּפָרֵשׁ, וְכֹלֵם עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, צַעֲקָה וְשׁוֹעָה עָשׂוּ, אֲנָחָה לֹא עָשׂוּ, מִשְׁמַע מִשְׁכְּתוּב וַיִּאֲנָחוּ, וְלְמַעְלָה הִיְתָה הָאֲנָחָה בְּשִׁבְלֵם.

צְעָקָה וְשׁוֹעָה בְּמָה הִתְפָּרְשׁוּ? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֵין לָךְ שׁוֹעָה אֲלֵא בְתַפְלָה, שְׁנֵאמַר (תהלים לט) שְׁמָעָה תַפְלָתִי ה' וְשׁוֹעָתִי הָאֲזִינָה. אֲלִיךָ ה' שׁוֹעָתִי. שׁוֹעָתִי אֲלִיךָ וְתַרְפָּאֲנִי. צְעָקָה, שְׁצוּעַק וְאִינוּ אוֹמַר כְּלוּם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הֵלֶכֶךְ גְּדוּלָה צְעָקָה מְכָלָם, שְׁצָעָקָה הִיא בְּלֵב. זֶהוּ שְׁכַתוּב (איכה ב) צָעַק לִבִּים אֵל ה'. צְעָקָה וְזָעָקָה דְּבַר אֶחָד הוּא, וְזֶה קְרוּבָה לְקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מִתַּפְלָה וְאַנְחָה, שְׁכַתוּב (שמות כב) כִּי אִם צָעַק יִצְעַק אֵלַי שָׁמַע אֲשָׁמַע צְעָקָתוֹ.

אָמַר רַבִּי בְרַכְיָה, בְּשַׁעָה שְׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשִׁמוּאֵל (שמואל א-ט) נִחַמְתִּי כִּי הִמְלַכְתִּי אֶת שָׂאוּל לְמֶלֶךְ, מַה כָּתוּב? וַיַּחַר לְשִׁמוּאֵל, וַיִּצְעַק אֵל ה' כָּל הַלַּיְלָה. הַנִּיחַ הַכֹּל וְלָקַח צְעָקָה, מִשׁוּם שֶׁהִיא קְרוּבָה לְקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מְכָלָם. זֶהוּ שְׁכַתוּב וַעֲתָה הִנֵּה צְעָקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֵה אֲלֵי.

שָׁנִי רַבּוֹתֵינוּ, זֶה מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּבּוֹכָה וְצוּעַק עַד שֶׁלֹּא יָכוֹל לְרַחֵשׁ בְּשִׁפְתָיו – תַּפְלָה זֹו שְׁלֵמָה, שֶׁהִיא בְּלֵב, וְלַעוֹלָם לֹא חוֹזֵרֵת רִיקָם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, גְּדוּלָה צְעָקָה שְׁקוֹרַעַת גְּזֵר דֵּינוּ שֶׁל אָדָם מְכָל יָמָיו.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, גְּדוּלָה צְעָקָה שְׁמוּשְׁלַת עַל מַדַּת הַדִּין שֶׁל מַעְלָה. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, גְּדוּלָה צְעָקָה שְׁמוּשְׁלַת בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. בְּשִׁבִיל צְעָקָה נוֹחַל הָאָדָם הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, שְׁכַתוּב (תהלים קז) וַיִּצְעֲקוּ אֵל ה' בְּצַר לָהֶם מִמַּצּוּקוֹתֵיהֶם יִצִּילֵם.

וּמִשָּׁה הִיָּה רַעָה אֶת צֵאן יִתְרוֹ חֲתָנָהּ כַּהֵן מְדִיָּן. רַבִּי שְׁמַעוֹן פָּתַח, (שיר ב) דוֹדֵי לִי וְאֲנִי לוֹ הִרְעָה בְּשׁוֹשְׁנִים. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אוֹי לָהֶם לְבָרִיּוֹת שְׂאִינָם מִשְׂגִּיחִים וְאִינָם יוֹדְעִים, בְּשַׁעָה שְׁעָלָה בְּמַחְשָׁבָה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָרָא עוֹלָמוֹ, כָּל הָעוֹלָמוֹת עָלוּ בְּמַחְשָׁבָה אַחַת, וּבְמַחְשָׁבָה זֹו נִבְרָאוּ כְּלָם, זֶהוּ שְׁכַתוּב כְּלָם בְּחֻכְמָה עֲשִׂיתָ. וּבְמַחְשָׁבָה זֹו, שֶׁהִיא הַחֻכְמָה, נִבְרָא הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם שֶׁל מַעְלָה.

נְטָה יְמֵינוּ, וּבְרָא הָעוֹלָם שֶׁל מַעְלָה. נְטָה שְׁמַאלוֹ, וּבְרָא אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה. זֶהוּ שְׁכַתוּב (ישעיה מח) אַף יָדֵי יְסֻדָּה אֶרֶץ וַיְמִינִי טַפְחָה שְׁמַיִם קָרָא אֲנִי אֲלֵיהֶם יַעֲמְדוּ יַחַד. וְכָלָם בְּרַגַע אַחַת [וּבְשַׁעָה אַחַת נִבְרָאוּ], וַעֲשָׂה הָעוֹלָם הַזֶּה כְּנֶגֶד הָעוֹלָם שֶׁל מַעְלָה. וְכָל מַה שֵּׁישׁ לְמַעְלָה, כְּדַגְמָתוֹ לְמַטָּה. וְכָל מַה שֵּׁישׁ לְמַטָּה, כְּדַגְמָתוֹ בָּיָם, וְהַכֹּל

אחד. בְּרָא בְּעֵלְיוֹנִים הַמְּלֹאכִים – בְּרָא בְּעוֹלָם הַזֶּה בְּנֵי אָדָם, בְּרָא בְּיָם לְוִיָּתָן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לו) לְחַבֵּר אֶת הָאֵהָל לַהֲיֹת אֶחָד.

כְּתוּב בְּאָדָם, כִּי בְּצֻלָּם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם, וְכְתוּב (תהלים ח) וַתַּחֲסֶרְהוּ מְעַט מֵאֱלֹהִים. אִם בְּנֵי אָדָם חֲשׁוּבִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם (בְּמַעֲשֵׂיו) כָּל זֶה, וְהֵם אֲבוּדִים [מִטְּפָה] מֵעֵפֶר הַבָּאָר, בְּמָה בָּאִים לְשֹׂאב מִמֶּנּוּ? וּבָחַר בְּעֵלְיוֹנִים, וּבָחַר בְּיִשְׂרָאֵל. לְעֵלְיוֹנִים לֹא קָרָא בְּנִים. לְתַחֲתוֹנִים קָרָא בְּנִים. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (דברים יד) בְּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם. הוּא קָרָא לָהֶם בְּנִים, וְהֵם קָרְאוּ לוֹ אָב, שֶׁכְּתוּב (ישעיה סג) כִּי אַתָּה אָבִינוּ. וְכְתוּב דּוּדֵי לִי וְאֲנִי לוֹ. הוּא בָחַר בִּי, וְאֲנִי בָחַרְתִּי בּוֹ.

הַרְעָה בְּשׁוֹשְׁנִים – הוּא רוּעָה בְּשׁוֹשְׁנִים, אָף עַל פִּי שֶׁהַקּוֹצִים סָבִיב לָהֶם, וְאֵין אַחַר יְכוּל לְרַעוּת בְּשׁוֹשְׁנִים כְּמוֹתוֹ. דְּבָר אַחַר הַרְעָה בְּשׁוֹשְׁנִים – מָה שׁוֹשֵׁן זֶה הוּא אָדָם וּמִימֵיו לְבָנִים, כֶּךָ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנַהֵג עוֹלָמוֹ מִמֵּדַת הַדִּין לְמֵדַת הַרַחֲמִים, וְכְתוּב (שם א) אִם יִהְיֶה חֲטָאֵיכֶם כְּשָׁנִים כְּשֶׁלֶּג יִלְבִּינוּ.

רַבִּי אָבָא הָיָה הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי יִצְחָק. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, פָּגַשׁ אֶת אוֹתָם וְרָדִים. נָטַל אֶחָד רַבִּי אָבָא בִּידוֹ וְהָיָה הוֹלֵךְ. פָּגַשׁ בָּהֶם רַבִּי יוֹסִי. אָמַר, וְדַאי שֶׁשְׂכִּינָה כָּאן, וְאֲנִי רְאִיתִי בִּידֵי רַבִּי אָבָא לְלַמֵּד חֲכָמָה רַבָּה, שֶׁהָרִי יִדְעָתִי שֶׁרַבִּי אָבָא לֹא נָטַל אֶת זֶה אֶלָּא לְהִרְאוֹת חֲכָמָה.

אָמַר רַבִּי אָבָא, שָׁב, בְּנִי, שָׁב. יֵשְׁבוּ. הָרִיחַ רַבִּי אָבָא בְּאוֹתוֹ הַנֶּרֶד. אָמַר, וְדַאי אֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֶלָּא עַל הָרִיחַ, שֶׁהָרִי רְאִיתִי שֶׁאֵין נֶפֶשׁ מִתְקַיֶּמֶת אֶלָּא עַל רִיחַ, וְלָכֵן הָדָס בְּמוֹצְאֵי שֶׁבֶת.

פְּתַח וְאָמַר, דּוּדֵי לִי וְאֲנִי לוֹ הַרְעָה בְּשׁוֹשְׁנִים. מִי גָרַם לִי שֶׁאֲנִי לְדוּדֵי וְדוּדֵי לִי? מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְנַהֵג עוֹלָמוֹ בְּשׁוֹשְׁנִים. מָה שׁוֹשֵׁן יֵשׁ בּוֹ רִיחַ וְהוּא אָדָם, מוֹצְקִין אוֹתוֹ וְהוּא מִתְהַפֵּךְ לְלֶבֶן, וְלַעוֹלָם רִיחוֹ לֹא זֶז – כֶּךָ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנַהֵג עוֹלָמוֹ בְּדֶרֶךְ זֶה, שֶׁאֵלְמֵלָא כֵּן לֹא יִתְקַיֵּם הָעוֹלָם בְּשִׁבְלֵי הָאָדָם הַחַוְטָא. וְהַחַוְטָא נִקְרָא אָדָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אִם יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כְּשָׁנִים כְּשֶׁלֶּג יִלְבִּינוּ. מִקְרִיב קָרְבָּנוֹ לְאֵשׁ שֶׁהוּא אָדָם. זוֹרֵק הָדָם סָבִיב לְמִזְבֵּחַ שֶׁהוּא אָדָם. מֵדַת הַדִּין אָדָם. מוֹצְקִין אוֹתוֹ [הָרִיחַ], וְעוֹלָה הָעֵשֶׂן כְּלוֹ לֶבֶן, וְאִזּוֹ הָאָדָם נִהְפָּךְ לְלֶבֶן, נִהְפָּךְ מֵדַת הַדִּין לְמֵדַת הַרַחֲמִים.

ובא ראה, כל מדת הדין אין צריך הריח שלו אלא מצד אדם. והיגו שאמר רבי יהודה, מהו שכתוב (מלכים א-יח) ויתגודדו כמשפטם ויגו' עד שפך דם עליהם? אלא היו יודעים שלא ישיגו ממדת הדין כרצונם, זולתי באדם.

אמר רבי יצחק, ועוד - אדם ולבן נקרב לעולם, והריח עולה משתיקן. מה השושן אדם ולבן - כך ריח הקרבן. והקרבן מאדם ולבן. בא וראה מריח הקטרת, שהסמנים, מהם אדמים ומהם לבנים, כגון הלבונה שהוא לבן, מר דרור אדם, והריח עולה מאדם ולבן. ועל כן מנהיג עולמו בשושנים, שהוא אדם ולבן, וכתוב (יחזקאל מד) להקריב לי חלב ודם.

כנגד זה אדם מקריב חלבו ודמו ומתפפר לו, זה אדם וזה לבן. מה השושן שהוא אדם והוא לבן אין מוצקין אותו לחזר כלו לבן אלא באש - כך הקרבן אין מוצקין אותו לחזר כלו לבן אלא באש. עכשו, מי שיושב בתעניתו ומקריב חלבו ודמו, אינו נצמק לחזר כלו לבן אלא באש. שאמר רבי יהודה, מתוך תעניתו של אדם מחלישין איבריו, וגובר עליו האש. ובאותה שעה צריך להקריב חלבו ודמו באותו האש, והוא הנקרא מזבח כפרה.

והיגו שרבי אלעזר, כשהיה יושב בתענית, היה מתפלל ואומר: גלוי וידוע לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שהקרבתי לפניך חלבי ודמי, והרתחתי אותם בחמימות חלשת גופי, יהי רצון מלפניך שיהא הריח העולה מפי בשעה זו כריח העולה מהקרבן באש המזבח, ותרצני.

נמצא שאדם הוא מקריב בתעניתו החלב והדם, [והאש] והריח שעולה מפיו הוא מזבח כפרה, ולפיכך תקנו התפלה במקום הקרבן, ובלבד שיתכוון למה שאמרנו. אמר רבי יצחק, מכאן ולהלאה כתוב (במדבר לא) כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר. אמר רבי יוסי, כשהיה בית המקדש קיים, אדם מקריב קרבנו בענין זה ומתכפר לו. עכשו תפלתו של אדם מכפר לו במקום הקרבן, כמו זה.

דבר אחר דודי לי ואני לו הרעה בשושנים - מה השושנים קוצים מצויים בתוכם, אף הקדוש ברוך הוא מנהיג עולמו בצדיקים ורשעים. מה השושנים, אלמלא הקוצים אין השושנים מתקיימים, כך אלמלא הרשעים אין הצדיקים נפרים. שאמר רבי יהודה, במה

הצדיקים נפרים? מתוך שיש רשעים, שאלמלא רשעים אין הצדיקים נפרים. דבר אחר הרעה בשושנים - המנהיג עולמו בשש שנים, והשביעית שבת לה'. דבר אחר בשושנים - באותם ששונים בתורה. ומשה היה רעה את צאן יתרו חתנו כהן מדין. רבי חייא פתח ואמר, (תהלים כו) מזמור לדוד ה' רעי לא אחר. כלומר, ה' רעי - ה' הרועה שלי. מה הרועה מנהיג את הצאן ומוליכם למרעה טוב, למרעה שמן, במקום נחלי מים, מישר הליכתן בצדק ובמשפט - אף הקדוש ברוך הוא, כתוב בנאות דשא ירביצני על מי מנחות ינהלני נפשי ישוב.

אמר רבי יוסי, דרך הרועה לנהג בצדק את צאנו, להרחיקם מן הגזל, להנהיגם במישור, והשבת בידו שלא יטו ימין ושמאל. כן הקדוש ברוך הוא הוא רועה את ישראל להנהיגם במישור, ובכל עת השבת בידו שלא יטו ימין ושמאל.

דבר אחר ומשה היה רעה - אמר רבי יוסי, תדע לך, שכל זמן שהרועה חכם לנהל את צאנו, הוא מוכן לקבל על מלכות שמים. אם הרועה שוטה, עליו נקרא (משלי כו) תקנה לכסיל ממנו.

אמר רבי יהודה, משה חכם היה, ובקי לנהג את צאנו. בא וראה מדוד, שנאמר (שמואל א-טו) והנה רעה בצאן. ללמדך שדוד חכם גדול היה, והיה רועה צאנו כשורה, לפיכך עשהו הקדוש ברוך הוא מלך על כל ישראל. ולמה צאן ולא בקר? אמר רבי יהודה, ישראל נקראים צאן, שנאמר (יחזקאל לד) ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם. וכתוב כצאן קדשים כצאן ירושלים.

מה הצאן, כשיקרכו על המזבח, בשבילם זוכה לחיי העולם הבא - כן המנהיג לישראל כדין וכשורה, בשבילם זוכה לחיי העולם הבא. ועוד, הרועה את הצאן, כשהצאן יולדות, הרועה נוטל אותם טלאים בחיקו, כדי שלא ילאו וייגעו, ומוליכם אחרי אמותם ומרחם עליהם - כן המנהיג לישראל צריך להנהילם ברחמים, ולא באכזריות. וכן אמר משה, כי תאמר אלי, שאהו בחיקי וגו'.

מה הרועה את הצאן, כשהוא רועה טוב, מציל את הצאן מן הזאבים ומן האריות - כן המנהיג לישראל, אם הוא טוב, מצילם מן העכו"ם, ומדין של מטה, ומדין של מעלה, ומדריך לחיי העולם הבא. כן משה, רועה נאמן היה, וראה הקדוש ברוך הוא שכדאי הוא

לרעות את ישראל באותו הדין ממש, שהיה רועה את הצאן לכפשים כפי הראוי להם, והנקבות כפי הראוי להם.

וְלִפְיִכֶּךָ כתוב ומשה היה רעה את צאן יתרו חתנו, ולא שלו, שאמר רבי יוסי, וכי מי שנתן את צפוריה בתו למשה, לא נתן לו צאן ובקר? והלא יתרו עשיר היה? אלא משה לא היה רועה את צאנו, כדי שלא יאמרו: בשביל שהיה צאנו עמו, היה רועה אותם בטוב. ולכן כתוב את צאן יתרו חתנו, ולא את שלו. כהן מדין – רבי תנחום אמר, אף על גב שהיה עובד כוכבים ומזלות, בשביל שעשה עמו חסד היה רועה צאנו כדן וכשוהה, במרעה טוב שמן ודשן.

וַיִּנְהַג את צאנו אחר המדבר. רבי יוסי אמר, משה, מיום שנולד, לא זזה ממנו רוח הקדש. ראה ברוח הקדש שאותו מדבר היה קדוש, ומוכן לקבל על מלכות שמים עליו. מה עשה? הנהיג את הצאן אחר המדבר. רבי יצחק אמר, אחר המדבר על כל פנים, ולא במדבר, שלא רצה שיכנסו בתוכו, אלא הרחיקם אחר המדבר.

וַיָּבֵא את הר האלהים חרבה, הוא לבדו בלא הצאן. אמר רבי יהודה, אכן זו שמקבלת ברזל, כשרואה אותו, (מחטא) מדלגת עליו. כך משה והר סיני, כשנראו זה עם זה, דלג עליו. זהו שכתוב ויבא אל הר האלהים חרבה.

אָמַר רבי אבא, מוכנים היו מששת ימי בראשית זה עם זה, ואותו היום נתרגש ההר למול משה. וכיון שראהו שנכנס לתוכו ודלג בו, עמד ההר. מלמד ששמחים היו זה עם זה.

אָמַר רבי ינאי, יודע היה משה שאותו הר, הר האלהים הוא, שכתוב ויבא אל הר האלהים. ששנינו, מה ראה משה באותו הר? ראה עופות שהיו פורחים ופורשים כנפיהם, ולא היו נכנסים בו.

רַבִּי יִצְחָק (אמר רבי יצחק) אומר, ראה העופות פורחים וטסים משם, ונופלים לרגליו של משה. מיד הרגיש בענין, והעמיד את הצאן אחר המדבר, והוא נכנס לבדו.

וַיִּרְא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה. רבי תנחום אומר, שעת המנחה היתה, שמדת הדין שולטת בו. רבי יוחנן אמר, והרי כתוב (תהלים מב) 'יוםם יצוה ה' חסדו. מדת חסד אמר, ולא מדת הדין. אמר רבי יצחק, משיוצא האור עד שנוטה לרדת נקרא יום, והוא

מדת חסד. משנוטה לרדת נקרא ערב, והוא מדת הדין. והינו שפכתוב
(בראשית א) ויקרא אלהים לאור יום.

אמר רבי יוחנן, שעת המנחה הוא משש שעות ולמטה. שלמדנו,
רבי יצחק אומר, מהו שכתוב (שמות טז) בין הערבים תאכלו
בשר ובבקר תשבעו לחם? בין הערבים, שהיא שעת הדין, תאכלו
בשר. וכתוב הבשר עודנו בין שניהם ואף ה' חרה בעם, משום שבין
הערבים, דין המלכות שולט. ובבקר תשבעו לחם, משום שאותה
שעה נקראת חסד, וכתוב (תהלים נב) חסד אל כל היום. וכתוב (בראשית
א) ויקרא אלהים לאור יום. שהוא מהבקר.

רבי תנחום אומר, זה אדם וזה לבן. אדם - בין הערבים, שפכתוב
(שמות טז) בין הערבים תאכלו בשר. ולכן בבקר, שכתוב ובבקר
תשבעו לחם. רבי יצחק אומר, כתוב (שם יב) ושחטו אתו כל קהל עדת
ישראל בין הערבים וגו', שהיא שעה לעשות דין. רבי יהודה אומר,
למדנו משני כבשים שבכל יום - האחד מתקרב כנגד מדת החסד,
והשני כנגד מדת הדין.

ואמר רבי יהודה, מהו שכתוב (שמות כט) את הפכש האחד תעשה
בבקר, ולא כתוב את הפכש הראשון? אלא את הפכש
האחד, מיחד, כנגד מדת החסד. שבכל מקום, שני לא נאמר בו
כי טוב.

רבי תנחום אומר, לפיכך יצחק תקן תפלת המנחה, שהיא כנגד מדת
הדין. אמר רבי יצחק, מכאן (ירמיה ו) אוי לנו כי פנה היום כי ינטו
צללי ערב. כי פנה היום - זה מדת החסד. כי ינטו צללי ערב - שכבר
גבר מדת הדין. אברהם תקן תפלת שחרית כנגד מדת החסד.

שנו רבותינו, באותה שעה שעלה משה להר סיני, מה הטעם
התגלה לו בשלהבות אש שהוא דין? אמר רבי יעקב, (פעיין)
כעת השעה היתה (השעה) גורמת. רבי יוסי אומר, הכל לגזע אחד
משתרש. כתוב ויבא אל הר האלהים חרבה, וכתוב (דברים ט) ובחרב
הקצפתם את ה'. וכתוב וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה.
מתוך שהם עתידים להיות כסנה, כמו זה שכתוב (ישעיה לג) קוצים
כסוחים באש יצתו.

אמר רבי יהודה, מכאן למדנו רחמנותו של מקום על הרשעים,
שכתוב והנה הסנה בער באש - לעשות בהם דין ברשעים.

וְהִסְנֶה אֵינָנו אֶכֶל - [לְעֵשׂוֹת] אֵין בָּהֶם כְּלִיָּה. בְּעַר בָּאֵשׁ - עַל כָּל פְּנִים, רְמֵז לָאֵשׁ שֶׁל גִּיהֶנֶם. אֲבָל הִסְנֶה אֵינָנו אֶכֶל - לְהִיּוֹת בָּהֶם כְּלִיָּה.

דְּבַר אַחַר וַיֵּרָא מִלְּאֲדָה ה' אֵלָיו בְּלִבַּת אֵשׁ, מִה הִטְעַם לְמִשָּׁה בְּלִבַּת אֵשׁ וְלִשְׂאֵר הַנְּבִיאִים לֹא? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵין מִשָּׁה כְּשִׂאֵר הַנְּבִיאִים. שְׁשִׁנִּינוּ, מִי שֶׁקָּרַב לָאֵשׁ, בָּה נִשְׂרָף, וּמִשָּׁה קָרַב לָאֵשׁ וְלֹא נִשְׂרָף, שְׁכַתוּב (שְׁמוֹת כ) וּמִשָּׁה נִגַּשׁ אֶל הָעֶרְפֶּל אֲשֶׁר שָׁם הָאֱלֹהִים, וְכַתוּב וַיֵּרָא מִלְּאֲדָה ה' אֵלָיו בְּלִבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הִסְנֶה.

רַבִּי אָבָא אָמַר, זֶה שֶׁל מִשָּׁה, יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ בְּחֻמְכָּה עֲלִיוֹנָה עַל מַה כְּתוּב כִּי מִן הַמַּיִם מְשִׁיתָהוּ. מִי שֶׁנִּמְשַׁךְ מִן הַמַּיִם, [דִּין עֲלִיּוֹן] לֹא פּוֹחַד מֵאֵשׁ. שְׁשִׁנִּינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִמְּקוֹם שֶׁנִּגְזַר מִשָּׁה לֹא נִגְזַר אִישׁ אַחֵר. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בְּעֵשֶׂר דְּרָגוֹת נִתְקַן, שְׁכַתוּב (בְּמִדְבָר יב) בְּכֹל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא. וְלֹא נֶאֱמָן בֵּיתִי. אֲשֶׁרִי חָלְקוּ שֶׁל הָאִישׁ שְׁאֵדוֹנוֹ מַעֲיֵד עֲלָיו כֶּף.

אָמַר רַב דִּימִי, וְהָרִי כְּתוּב (דְּבָרִים לד) וְלֹא קָם נְבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמִשָּׁה. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי, בְּיִשְׂרָאֵל לֹא קָם, אֲבָל בְּאֻמוֹת הָעוֹלָם קָם, וּמִיָּהוּ? בְּלַעַם. אָמַר לוֹ, וְדָאִי יָפָה אִמְרַתָּ. שְׁתַּק. כְּשָׂבָא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי, בָּאוּ וְשָׂאֲלוּ לְפָנָיו דְּבַר זֶה.

פְּתַח וְאָמַר, אֲשֶׁכּוֹל שֶׁל זַפַּת, יִתְעַרְבּ בְּאַפְרָסְמוֹן טוֹב? חֵס וְשָׁלוֹם! אֲלֹא וְדָאִי כֶּף הוּא, בְּאֻמוֹת הָעוֹלָם קָם, וּמִיָּהוּ? בְּלַעַם. מִשָּׁה מַעֲשִׂיו לְמַעַלָּה, וּבְלַעַם לְמַטָּה. מִשָּׁה הִשְׁתַּמְשׁ בְּכֶתֶר הַמְּלָךְ הָעֲלִיּוֹן שְׁלַמְעֵלָה, וּבְלַעַם הִשְׁתַּמְשׁ בְּכֶתֶרִים תַּחְתּוֹנִים לֹא קְדוּשִׁים לְמַטָּה. וּבְאֻתָּה צוּרָה מִמֶּשׁ כְּתוּב, (יְהוֹשֻׁעַ יג) וְאֵת בְּלַעַם בֶּן בְּעוֹר הַקּוֹסֶס הִרְגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּחָרֶב. וְאִם עוֹלָה עַל דְּעַתָּךְ יוֹתֵר, לֶךְ שְׂאֵל אֵת אֲתוֹנוֹ. בָּא רַבִּי יוֹסִי וְנִשְׁקַי יָדָיו. אָמַר, הָרִי הַחֲמֻדָּה (פִּינִי) שְׁפִלְבֵי יִצְחָק הַחוּצָה.

שְׂבָךְ מִשְׁמַע, שִׁישׁ עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, יְמִין וְשְׂמָאל, רַחֲמִים וְדִין, יִשְׂרָאֵל וְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת. יִשְׂרָאֵל מִשְׁתַּמְשִׁים בְּכֶתֶרִים עֲלִיוֹנִים קְדוּשִׁים - עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת בְּכֶתֶרִים תַּחְתּוֹנִים לֹא קְדוּשִׁים. אֵלָה שֶׁל יְמִין, וְאֵלָה שֶׁל שְׂמָאל. וְעַל כָּל פְּנִים נִפְרָדִים נְבִיאִים עֲלִיוֹנִים מְנַבִּיאִים תַּחְתּוֹנִים, נְבִיאֵי קִדְשׁ מְנַבִּיאִים שֶׁלֹּא מִקְדָּשׁ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּמוֹ שֶׁהָיָה מֹשֶׁה נִבְדָּל מִכָּל הַנְּבִיאִים בְּנִבְיָאָה קְדוּשָׁה עֲלִיוֹנָה, כִּךָּ הָיָה בִּלְעָם נִבְדָּל מִשְׁאָר הַנְּבִיאִים וּמְכַשְׁפִּים בְּנִבְיָאָה לֹא קְדוּשָׁה לְמִטָּה. וְעַל כָּל פָּנִים מֹשֶׁה הָיָה לְמַעְלָה, וּבִלְעָם לְמִטָּה, וְכַמָּה דְרָגוֹת וּדְרָגוֹת מִפְּרִידוֹת בֵּינֵיהֶם.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מֹשֶׁה הָיָה מְהֵרָה וְאוֹמֵר, שְׂמָא חַס וְשָׁלוֹם יִשְׂרָאֵל יִכְלוּ בְּעִבּוּדָה הַקְּשָׁה הַזֶּה, זֶהוּ שְׂכָתוֹב וַיֵּרָא בְּסִבְלוֹתָם, לְפִיכֹךְ – וַיֵּרָא מִלְּאֻךְ ה' אֵלָיו בְּלִבַּת אֵשׁ וְגו', וַיֵּרָא וְהִנֵּה הַסֵּנָה בַּעַר בְּאֵשׁ וְגו'. כְּלוֹמֵר, מִשְׁעַבְדִּים הֵם בְּעִבּוּדָה קְשָׁה, אָבֵל וְהַסֵּנָה אֵינָנו אֵכֵל. אֲשַׁרְיֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַבְּדִילֵם מִכָּל הַעַמִּים וְקָרָא לָהֶם בְּנִים, שְׂכָתוֹב (דְּבָרִים יז) בְּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם.

פְּרֻשֵׁת וְאָרָא (דף כב' ע"א – דף לב' ע"ב)

וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה' וְאָרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שְׁדֵי וְגו'. רַבִּי אַבָּא פִּתַח, (ישעיה כו) בְּטַחוּ בַה' עַדִּי עַד כִּי בִיָּה ה' צוּר עוֹלָמִים. בְּטַחוּ בַה' – כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם צָרִיכִים לְהִתְחַזֵּק בְּקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלִהְיוֹת בְּטַחוּנָם בּוּ.

אִם כִּךָּ, מֵהוּ עַדִּי עַד? אֵלָּא בְּשִׁבִיל שִׁיְהִיָּה הַתְּקַף שֶׁל הָאָדָם בְּמָקוֹם שֶׁהוּא קִיּוּם וְקִשּׁוּר שֶׁל הַכֹּל, וְנִקְרָא עַד, וְהָרִי פְּרֻשׁוֹהָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּבִקְרַי אֲכַל עַד. וְעַד, זֶה מָקוֹם שֶׁאֲחוּז לְכָל הַצְּדָדִים, לְצַד זֶה וְלְצַד זֶה, לְהִתְקִים וְלִקְשֵׁר קֶשֶׁר שֶׁלֹּא יִזּוּ.

וְהוֹ"עַד" הַזֶּה תְּשׁוּקַת הַכֹּל בּוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מט) עַד תֵּאֲוֹת גִּבְעַת עוֹלָם. מִי הֵם גִּבְעַת עוֹלָם? אֵלֶּה הֵם שְׁתֵּי הָאֲמָהוֹת הַנִּקְבּוֹת, יוֹבֵל וּשְׂמִטָּה, שֶׁנִּקְרְאוֹת גִּבְעַת עוֹלָם. עוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קו) מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. [יוֹבֵל וּשְׂמִטָּה, כָּל אֶחָד מֵהֶם נִקְרָא עוֹלָם, וְהֵם נִקְרָאִים גִּבְעַת עוֹלָם].

וּתְשׁוּקָתָם בְּעַד הַזֶּה, שֶׁהוּא קִיּוּם שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים. [מָה הַטַּעַם] תְּשׁוּקַת הַיּוֹבֵל אֶל עַד, לְעַטֵּר אוֹתוֹ וְלִהְשִׁיעַ עָלָיו בְּרִכּוֹת, וְלִהְרִיק עָלָיו מַעֲיָנוֹת מְתוּקִים. זֶהוּ שְׂכָתוֹב (שיר ג) צְאִינָה וּרְאֵנָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמִלְךָ שְׁלֹמֹה בְּעֵטְרָה שְׁעֵטְרָה לוֹ אָמוּ. תְּשׁוּקַת הַשְּׂמִטָּה לְהִתְבָּרֵךְ מִמֶּנּוּ וְלִהְיוֹת מְאִירָה מִמֶּנּוּ. וְדַאי שֶׁעַד זֶה הוּא תֵּאֲוֹת גִּבְעַת עוֹלָם.

מִשׁוּם כִּךָּ, בְּטַחוּ בַה' עַדִּי עַד, שֶׁהָרִי מִשָּׁם וְלְמַעְלָה מְקוֹם טָמִיר [הוּא] וְגִנּוּז הוּא, שֶׁלֹּא יְכוּל לְהִתְדַבֵּק. מְקוֹם הוּא שֶׁמִּמֶּנּוּ

יִצְאוּ וְהִצְטִירוּ הָעוֹלָמוֹת, זֶהוּ שְׁכָתוֹב כִּי בִּיהַ ה' צוֹר עוֹלָמִים. וְהוּא מְקוֹם גְּנוּז וְסִתּוּם, וְעַל זֶה בִּטְחוּ בַּה' עַדִּי עַד. עַד כָּאֵן יֵשׁ רְשׁוֹת לְכָל אָדָם לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, מִכָּאֵן וְהִלָּאָה אֵין רְשׁוֹת לְאָדָם לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, שְׁהָרִי הוּא גְנוּז מִהַכֵּל, וּמִי הוּא יָהּ? יִהְיֶה. שְׁמִשָּׁם הִצְטִירוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְאֵין מִי שְׁעוֹמֵד עַל אוֹתוֹ מְקוֹם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַפְּתוּב מוֹכִיחַ עָלָיו, שְׁכָתוֹב (דְּבָרִים ד) כִּי שָׁאֵל נָא לְיָמִים רֵאשׁוֹנִים וְגו'. עַד כָּאֵן יֵשׁ רְשׁוֹת לְאָדָם לְהִסְתַּכֵּל, מִכָּאֵן וְלִהְלָאָה אֵין מִי שְׁיִכּוֹל לְעַמֵּד עָלָיו.

דְּבָר אַחַר בִּטְחוּ בַּה' עַדִּי עַד – כָּל יְמֵי הָאָדָם צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק בְּקִדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, [שְׁכָךְ אָמַר דָּוִד, (תְּהִלִּים כה) אֱלֹהֵי בָךְ בְּטַחְתִּי אֵל אֲבוּשָׁה אֵל יַעֲלֶצוּ אוֹיְבֵי לִי] וּמִי שְׁשָׂם בּוֹ בִּטְחוֹנוֹ וְתַקְפוֹ כְּרֵאוּי, לֹא יְכוּלִים לְהִרְעֵ לּוֹ כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. [שְׁכָךְ אָמַר דָּוִד, (תְּהִלִּים כה) אֱלֹהֵי בָךְ בְּטַחְתִּי אֵל אֲבוּשָׁה אֵל יַעֲלֶצוּ אוֹיְבֵי לִי] שְׁכָל מִי שְׁשָׂם תַּקְפוֹ בְּשֵׁם הַקִּדּוּשׁ, מִתְקִים בְּעוֹלָם.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם מִתְקִים בְּשֵׁמוֹ הַקִּדּוּשׁ. זֶהוּ שְׁכָתוֹב כִּי בִּיהַ ה' צוֹר עוֹלָמִים, צִיר הָעוֹלָמִים. שְׁהָרִי בִּשְׁתֵּי אוֹתִיוֹת נִבְרָאוּ הָעוֹלָמוֹת, הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא. הָעוֹלָם הַזֶּה נִבְרָא בְּדִין, וְעַל דִּין עוֹמֵד, זֶהוּ שְׁכָתוֹב בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים. מָה הַטַּעַם? כְּדִי שְׁיִנְהַגּוּ בְּנֵי אָדָם בְּדִין, וְלֹא יִצְאוּ מִהַדְרֵךְ הַחוּצָה.

בֵּא רֵאָה, כְּתוּב וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֵל מֹשֶׁה, גִּזְרַת הַדִּין שְׁעוֹמֵדָת עָלָיו. מָה כְּתוּב לְמַעְלָה? (שְׁמוֹת ה) וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה אֵל ה' וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי, בְּאֵלֶיךָ דָּלִית נַוִּין יוֹד. רֵאָה תַּקְפוֹ שֶׁל מֹשֶׁה בְּרֵאשִׁית נִבְוֵאתוֹ, לֹא נִחָה רוּחוֹ בְּמְקוֹם הַזֶּה, אָמַר, אֲדֹנָי לָמָּה הִרְעַתָּה לְעַם הַזֶּה וְגו', וּמֵאֵז בְּאִתִּי אֵל פְּרַעַה לְדַבֵּר בְּשִׁמְךָ הִרַע לְעַם הַזֶּה וְהִצַּל לֹא הִצַּלְתָּ אֶת עַמֶּךָ. מִי הוּא שְׂיֵאמַר כֵּךְ? אֵלָּא מֹשֶׁה, שְׂיִדַּע שְׁדַרְגָּה אַחֲרַת עֲלִיוֹנָה מַעֲתֵדָת לוֹ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּרֵאשִׁית שְׁנַתָּן לוֹ הַבֵּית, צָוָה אוֹתָהּ כְּאִישׁ שְׁמַצְוָה אֶת בֵּיתוֹ וְאוֹמַר כָּל מָה שְׁרוּצָה לְלֹא פְחַד. אֵף כֵּךְ מֹשֶׁה לְבֵיתוֹ אָמַר וְלֹא פְחַד.

דְּבָר אַחַר וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים – גִּזְרַת הַדִּין. [מִשּׁוּם כֵּךְ] וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה' – דַּרְגָּה אַחֲרַת שֶׁל רַחֲמִים. וְכָאֵן נִקְשֶׁר הַכֵּל כְּאָחַד, דִּין וְרַחֲמִים. זֶהוּ שְׁכָתוֹב וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה'. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן (רַבִּי יוֹסֵי),

אם כתוב וידבר אלהים אל משה אני ה', הייתי אומר כן. אלא לא כתוב, אלא וידבר אלהים אל משה בהתחלה, ואחר כך ויאמר אליו אני ה', שמשמע דרגה אחר דרגה.

ואמר רבי יוסי, משה אלמלא שהיה בעל הבית, איש האלהים, היה נענש על מה שאמר, אבל משום זה לא נענש. לאדם שנפלה לו קטטה באשתו, ואמר לה דברים. היא התחילה להתרעם. פיון שהתחילה דבר, היה שם המלך, נטל המלך את הדבור, והיא שתקה ופסקה לדבר. אמר לו המלך: וכי לא ידעת שאני המלך ולפני דברת דברים אלו? כביכול אף כך משה, וישב משה אל ה' ויאמר אדני למה הרעתה וגו'. מיד – וידבר אלהים אל משה, התחיל להתרעם. מיד נטל המלך הדבור ויאמר אליו אני ה', ולא ידעת שאני הוא המלך ולפני דברת דברים אלה?!

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי. למה שונה השם כאן מאלה שלמעלה? אלא, למלך שהיתה לו בת שלא נשאה, והיה לו אהוב. כשרצה המלך לדבר עם אותו אהוב, שולח את בתו לדבר עמו, והיה המלך על יד בתו מדבר עמו. בא זמן בתו להנשא. אותו יום שנשאה אמר המלך: קראו את הבת מלכה גבירה. ואמר לה: עד כאן דברתי על ידך עם מי שדברתי, מכאן והלאה אני אומר לבעלך, והוא יאמר למי שצריך. לימים אמר לה בעלה דברים לפני המלך, ועד שהיא התחילה לדבר, נטל המלך את הדבר ואמר לו: וכי איני המלך?! שעד היום הזה לא דבר איש עמי אלא על ידי בתי, [עד שלא נשאה] ואני נתתי לך את בתי ודברתי עמך בגלוי מה שלא עשיתי לאחר.

כה, וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי, כשהיא בביתו טרם שנשאה, ולא דברו עמי פנים בפנים כמו שעשיתי לך, ואתה בראשית דברך דברת לבתי לפני דברים אלו? אלא משום כך וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם, לדבר עמם בדרגה זו שדברתי בה עמך.

רבי יוסי (רבי ייסא) פתח, (תהלים כד) לדוד מזמור לה' הארץ ומלוואה תבל וישבי בה. הארץ – זו הארץ הקדושה של ישראל שהיא עומדת להשקות ממנו ולהתברך ממנו בראשונה, ואחר כך ממנה

נשקה כל העולם. תבל וישבי בה – אלו שאר הארצות ששותות ממנה. מנין לנו? שכתוב (תהלים ט) והוא ישפט תבל בצדק.

כי הוא על ימים יסדה – אלו שבעה עמודים שהארץ נסמכת עליהם, והם שבעה ימים, וים כנרת שולט עליהם. אמר רבי יהודה, אל תאמר ששולטת עליהם, אלא שמתמלאת מהם. ועל נהרות כוננה, מי אלו הנהרות? אלא כמו שנאמר (תהלים צג) נשאו נהרות קולם ישאו נהרות דכים, אותם נהרות כמו שנאמר (בראשית ד) ונהר יצא מעדן להשקות את הגן, ומשום כך ועל נהרות כוננה.

בא ראה, ארץ זו נקראת ארץ ישראל. יעקב שהוא ישראל למה לא שולט על זה כמו משה, שהרי כתוב וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ולא יותר?

אף יעקב, הרי בארנו, נטל הבית שלמטה, ונעזב ממנו הבית שלמעלה, ועם הבית שלמטה התקין את הבית שלמעלה בשנים עשר שבטים ובשבעים ענפים, והרי פרשוה. משה נטל את הבית שלמעלה, ועזב את הבית שלמטה, ולכן כתוב ביעקב באל שדי. באל שדי דבר עם הקדוש ברוך הוא ולא יותר. ושמי ה' לא נודעתי להם, לדבר עםם בדרגה זו שהיא עליונה.

וְאָרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב. אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, בְּחִיר
הָאֲבוֹת הָיָה יַעֲקֹב, שֶׁהוּא שְׁלֵמוֹת הַכֹּל. בְּכֻלָּם כָּתוּב אֶל
אַבְרָהָם, אֶל יִצְחָק, וּבֹה הַתּוֹסֵפָה אוֹת אַחַת, שְׁכָתוּב וְאֶל יַעֲקֹב.
הַתּוֹסֵפָה בּוֹ ו', לְהִרְאוֹת שֶׁהוּא שְׁלֵם יוֹתֵר מִכֻּלָּם, וְעַם כָּל זֶה לֹא זָכָה
לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ כַּמֶּשֶׁה.

וְגַם הִקְמַתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּם לְתַתּ לָהֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן, מִשּׁוּם שְׁנַמּוּלוֹ.
שְׁכַל מִי שְׁנַמּוּל, יוֹרֵשׁ אֶת הָאֶרֶץ, שֶׁהָרִי לֹא יוֹרֵשׁ אֶרֶץ אֲלֵא
צַדִּיק, וְכֹל מִי שְׁנַמּוּל נִקְרָא צַדִּיק, שְׁכָתוּב (ישעיה ס) וְעַמּוּךְ כָּלֶם צַדִּיקִים
לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ. כָּל מִי שְׁנַמּוּל וְשׁוֹמֵר אוֹת הַבְּרִית הַזֹּאת, נִקְרָא
צַדִּיק. בֵּא רְאֵה מִיּוֹסֵף, שְׁכַל יָמָיו לֹא נִקְרָא צַדִּיק עַד שֶׁשָּׁמַר אוֹתָהּ
בְּרִית, אוֹת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ. כִּיּוֹן שֶׁשָּׁמַר אוֹתוֹ, נִקְרָא צַדִּיק, יוֹסֵף הַצַּדִּיק.

רַבִּי שְׁמַעוֹן הָיָה יוֹשֵׁב יוֹם אַחַד, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ [עַמּוּן], וְרַבִּי אַבָּא
עַמּוּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, פְּסוּק זֶה שְׁכָתוּב וְאָרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל
יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב וְגו', מַהוּ וְאָרָא? וְאֶדְבַר הָיָה צְרִיךְ (לְכַתֵּב)! אָמַר לוֹ,
אֶלְעָזָר בְּנִי, זֶהוּ סוּד עַלְיוֹן.

בֵּא רְאֵה, יֵשׁ גְּנוּנִים שְׁנִרְאִים וְיֵשׁ גְּנוּנִים שְׁלֵא נִרְאִים. וְאֵלוּ וְאֵלוּ הֵם
סוּד עַלְיוֹן שֶׁל הָאֱמוּנָה, וּבְנֵי אָדָם לֹא יוֹדְעִים אוֹתוֹ וְלֹא
מִסְתַּכְּלִים בּוֹ. וְאֵלֶּה שְׁנִרְאִים לֹא זָכָה בָּהֶם אָדָם, עַד שֶׁבָּאוּ הָאֲבוֹת
וְעַמְדוֹ עֲלֵיהֶם, וְעַל זֶה כָּתוּב וְאָרָא, שְׁרָאוּ אוֹתָם גְּנוּנִים שֶׁהִתְגַּלּוּ.

וּמָדָה הַגְּנוּנִים שֶׁהִתְגַּלּוּ? אוֹתָם שֶׁל אֵל שְׂדֵי, שֶׁהֵם גְּנוּנִים שֶׁל מְרָאָה
עַלְיוֹן (מְרָאָה שֶׁל גְּנוּנִים עַלְיוֹנִים), וְאֵלוּ נִרְאִים. וְהַגְּנוּנִים שֶׁלְמַעַלָּה
נִסְתָּרִים שְׁלֵא נִרְאִים, לֹא עֲמַד אִישׁ עֲלֵיהֶם פָּרֵט לְמִשְׁהָ. וְעַל זֶה
כָּתוּב וְשָׁמִי ה' לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם, לֹא הִתְגַּלִּיתִי לָהֶם בְּגוּנִים עַלְיוֹנִים.
וְאִם תֹּאמַר שֶׁהָאֲבוֹת לֹא הִפִּירוּ אוֹתָם – אֲלֵא הֵם הִפִּירוּ אוֹתָם מִתּוֹךְ
אֵלוּ שֶׁהִתְגַּלּוּ.

כָּתוּב (דניאל יב) וְהַמְשַׁכְּלִים יִזְהָרוּ כִּזְהַר הַרְקִיעַ וּמִצְדִּיקֵי הַרְבִּים
כְּכּוֹכְבִים לְעוֹלָם וָעֶד. וְהַמְשַׁכְּלִים יִזְהָרוּ, מִי הֵם הַמְשַׁכְּלִים?
אֲלֵא זֶהוּ אוֹתוֹ חֲכָם שִׁיסְתַּכַּל עַל דְּבָרִים מַעֲצָמוֹ שְׁלֵא יְכוּלִים בְּנֵי אָדָם
לְדַבֵּר בָּפֶה, וְלֵאמֹר קוֹרְאִים מְשַׁכְּלִים. יִזְהָרוּ כִּזְהַר הַרְקִיעַ. מִי [הַזְהָר]

הוא הרקיע? זהו הרקיע של משה, שעומדת באמצע, והזהר שלו הוא נסתר ולא התגלה מהגון שלו, עומד על אותו רקיע שלא מאיר שנראים בו הגונים, ואותם גונים, אף על פי שנראים בו, לא זוהרים כמו זהר, משום שהם גונים סתומים.

בא ראה, ארבעה אורות הם, שלשה מהם נסתרים, ואחד שהתגלה. אור שמאיר. אור שזוהר. [יהם] והוא מאיר כזהר השמים בטהר. אור של ארגמן, שנוטל כל האורות. אור שלא מאיר מסתכל לאלה ונוטל אותם, ונראים אותם המאורות בו כעששית נגד השמש.

ואלה השלשה שאמרנו נסתרים ועומדים על זה שהתגלה, וסוד זה העין. בא ראה, בעין יש שלשה גונים שהתגלו רשומים בו, וכלם לא זוהרים, משום שעומדים באור שלא מאיר. ואלה הם כמו שאותם הנסתרים שעומדים עליהם, ואלה הם שנראו לאבות לדעת אותם נסתרים שזוהרים מתוך אלה שלא זוהרים, ואותם שזוהרים והם סתומים, התגלו למשה באותו רקיע שלו, ואלה עומדים על אותם גונים שנראים בו בעין.

וסוד זה סותם עיניו ומסובב גלגל, ויתגלו אותם גונים שמאירים, שזוהרים, ולא נתנה רשות לראות אלא בעינים סתומות, משום שאותם נסתרים עליונים עומדים על אותם גונים שנראים, שלא זוהרים.

ועל זה קראנו, משה זכה באספקלריה המאירה שעומדת על אותה שלא מאירה. שאר בני העולם באותה אספקלריה שלא מאירה. האבות היו רואים מתוך הגונים הללו שהתגלו, אותם סתומים, שעומדים עליהם שלא מאירים, ולכן כתוב וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי, באותם גונים שנראים.

ושמי ה' לא נודעתי להם - אלו גונים עליונים נסתרים שזוהרים שזכה בהם משה להסתכל בהם. וסוד זה, שהעין סתום וגלוי. סתום - רואה אספקלריה המאירה. נגלה - רואה אספקלריה שלא מאירה. ועל זה וארא, באספקלריה שלא מאירה, שהיא בהתגלות, בה כתוב ואיה. ואולם באספקלריה שמאירה שהיא בסתר, כתוב בה ידיעה, שכתוב לא נודעתי. באו רבי אלעזר ורבי אבא ונשקו ידיו. בכה רבי אבא ואמר, אוי כשתסתלק מן העולם וישאר העולם יתום ממך, מי יכול להאיר דברי תורה?

פָּתַח רַבִּי אֲבָא וְאָמַר, (שמואל-א כה) וְאִמְרַתֶּם כֹּה לַחֲזִי וְאִתָּה שְׁלוֹם וּבֵיתְךָ שְׁלוֹם וְכָל אֲשֶׁר לְךָ שְׁלוֹם. וְאִמְרַתֶּם כֹּה לַחֲזִי, וְכִי דָוָד לֹא הָיָה יוֹדֵעַ בּוֹ בְּנִבְלָה שֶׁהוּא אֹמֵר בְּשִׁבְלֵי וְאִמְרַתֶּם כֹּה לַחֲזִי? אֵלָּא אוֹתוֹ יוֹם, יוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הָיָה, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב בְּדִין עַל הָעוֹלָם, וּבִשְׁבִיל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר וְאִמְרַתֶּם כֹּה לַחֲזִי, לְקַשֵּׁר כֹּה לַחֲזִי, שְׁכָל הַחַיִּים תְּלוּיִים בּוֹ. וְאִתָּה שְׁלוֹם, מִה זֶה וְאִתָּה? אִתָּה הָיָה צְרִיף (לכתב)! אֵלָּא וְאִתָּה, הַכֹּל לְקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר, כְּדִי לְקַשֵּׁר קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה וְכִרְאוּיָא.

מִכָּאֵן לְמִדְנֵוּ שְׁאָסוּר לְהַקְדִּים שְׁלוֹם לְאָדָם רָשָׁע, וְאִם צְרִיף, יִקְדִּים לוֹ כְּמוֹ דָוָד שֶׁבִרְךָ אֶת הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְנִרְאָה שְׁאָמַר בְּגִלְלוֹ. וְאִם תֹּאמַר שֶׁזֶּוּ רְמָאוֹת – לֹא, שֶׁהָרִי כָּל מֵה שֶׁמְעַלָּה לְקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְנִרְאָה שֶׁבִשְׁבִילֵוּ אָמַר – אֵינֵנו רְמָאוֹת. וּמִי שֶׁמְקַדִּים שְׁלוֹם לְצַדִּיק כְּאֵלוֹ הַקְדִּים לְקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, כָּל שֶׁכֵּן מֵר, שֶׁהוּא שְׁלוֹם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וְאִרְא אֵל אֲבָרְהָם אֵל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב בְּאֵל שְׁדֵי וּשְׁמֵי ה' לֹא נִודַעְתִּי לָהֶם. רַבִּי חִזְקִיָּה פָּתַח, (תהלים לב) אֲשֶׁרִי אָדָם לֹא יִחַשֵׁב ה' לוֹ עֹז וְגוֹ'. כִּמָּה אֲטוֹמִים הֵם בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים עַל מָה עוֹמְדִים בְּעוֹלָם, שֶׁהָרִי כְּשֶׁבִרְאָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עֲשֵׂה אֶת הָאָדָם בְּדִיוֹקָן שְׁלוֹ וְהִתְקִינֵנו בְּתַקוּנָנוּ, כְּדִי שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל בְּתוֹרָה וְיִלֵּךְ בְּדַרְכָּיו.

שְׁהָרִי כְּשֶׁנִּבְרָא אָדָם, מֵעַפְרֵי הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְמַטָּה נִתְקַן, וְאִרְבָּעָה צְדָדֵי הָעוֹלָם הִתְחַבְּרוּ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁנִּקְרָא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וְאוֹתָם אִרְבָּעָה צְדָדֵי הָעוֹלָם הִתְחַבְּרוּ בְּאִרְבָּעָה צְדָדִים, שֶׁהֵם יְסוּדוֹת הָעוֹלָם א"ש ר"ח וּמִי"ם וְעַפ"ר, וְהִתְחַבְּרוּ אִרְבָּעָה צְדָדִים אֵלָּו בְּאִרְבָּעָה צְדָדֵי (יְסוּדוֹת) הָעוֹלָם, וְהִתְקִין מֵהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא גּוּף אֶחָד בְּתַקוּן עֲלִיּוֹן, וְגוּף זֶה הִתְחַבְּרָה מִשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, מֵהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן הַזֶּה וּמֵהָעוֹלָם שֶׁלְמַעְלָה.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בֹּא רְאֵה, אִרְבָּעָה רֵאשׁוֹנִים הֵם סוּד הָאֱמוּנָה, וְהֵם אֲבוֹת שֶׁל כָּל עוֹלָמוֹת, וְסוּד הַמְרַכְּבָה הָעֲלִיּוֹנָה הַקְדוּשָׁה. וְאוֹתָם אִרְבָּעָה יְסוּדוֹת, א"ש ר"ח וּמִי"ם וְעַפ"ר, אֵלָּה הֵם סוּד עֲלִיּוֹן. [וְאֵלָּו הֵם הָאֲבוֹת, שְׁכָל הָעוֹלָמוֹת אֲבוֹת שֶׁל הַכֹּל] וּמֵהֶם יוֹצְאִים

זֶה"ב וְכֶסֶף וְנַחֲשׁוֹת וּבְרִזָּ"ל, וְתַחַת אֱלוֹ מִתְּכֹת אַחֲרוֹת שְׁדוּמִים
לָהֶם [כְּמוֹ שְׂאֵלוֹ].

בא רָאָה, אִ"ש רִו"ח וּמִי"ם וְעַפְ"ר אֵלֶּה הֵם הָרֵאשׁוֹנִים וְהַשְּׂרָשִׁים
שְׁלֹמֶעֱלָה וְשְׁלֹמֶטָה, וְתַחְתּוֹנִים וְעֲלִיוֹנִים עוֹמְדִים עֲלֵיהֶם. וְאֵלֶּה
הֵם אַרְבָּעָה, לְאַרְבָּעָה צְדָדֵי הָעוֹלָם, וְעוֹמְדִים בְּאַרְבָּעָה אֱלוֹ: צְפוֹ"ן
וְדָרוֹ"ם וּמִזְרָ"ח וּמַעַרְ"ב. אֱלוֹ הֵם אַרְבָּעָה צְדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם,
וְעוֹמְדִים בְּאַרְבָּעָה אֱלוֹ. אִ"ש לְצַד צְפוֹ"ן, רִו"ח לְצַד מִזְרָ"ח. מִי"ם
לְצַד דָּרוֹ"ם. מְשׁוּם שֶׁהַדְּרוֹם הוּא חֵם וְיָבֵשׁ. מִיָּם קָרִים וְלַחִים. עַפְ"ר
לְצַד מַעַרְ"ב. וְאַרְבָּעָה אֱלוֹ קְשׁוּרִים בְּאַרְבָּעָה אֱלוֹ, וְכֹלֶם אֶחָד, וְאֵלֶּה
עוֹשִׂים אַרְבַּע מִתְּכֹת, שֶׁהֵם זֶה"ב וְכֶסֶף וְנַחֲשׁוֹת וּבְרִזָּ"ל. הָרִי הֵם
שְׁנַיִם עֶשֶׂר, וְכֹלֶם אֶחָד.

בא רָאָה, הָאֵשׁ הִיא בְּשִׁמְאֵל, לְצַד צְפוֹן, שֶׁהָרִי הָאֵשׁ בּוֹ תִקָּף
הַחֲמִימוֹת, וְהִיבֵשׁ שְׁלוֹ חֲזָק. וְצְפוֹן הַהַפֵּךְ שְׁלוֹ, וְנִמְזָגִים אֶחָד
בְּאֶחָד וְהוּא אֶחָד. מִיָּם לְיָמִין, וְהוּא לְצַד דָּרוֹם, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְחִבְרָם [לְהַחְזִירָם] כְּאֶחָד, עוֹשֶׂה מְזַג זֶה כְּמְזַג זֶה.

הצפון הוּא קָר וְלַח, הָאֵשׁ חֵם וְיָבֵשׁ. הַחֲלִיפִם לְצַד דָּרוֹם. דָּרוֹם הוּא
חָד וְיָבֵשׁ. הַמֵּיִם קָרִים וְלַחִים. וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹזַג אוֹתָם
כְּאֶחָד, שְׂיוּצָאִים מִיָּם מְדָרוֹם וְנִכְנָסִים לְצְפוֹן, וּמְצָפוֹן שׁוֹפְעִים מִיָּם.
יוֹצֵא אֵשׁ מְצְפוֹן, וְנִכְנָס בְּתִקְףָה הַדְּרוֹם, וּמְדָרוֹם יוֹצֵא תִקְףָה הַחֲמִימוֹת
לְעוֹלָם, מְשׁוּם שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לוֹנֶה זֶה מְזַה, וְכֹל אֶחָד וְאֶחָד
מְלוֹה לְחִבְרוֹ מְשָׁלוֹ כְּרֵאוּי לוֹ. כְּמוֹ זֶה רִוַח וּמִזְרַח, כְּדִי שְׁיִלְוֶה כָּל
אֶחָד לְחִבְרוֹ, וְנִכְלָלִים זֶה בְּזֶה לְהַתְחַבֵּר כְּאֶחָד.

בא רָאָה, אֵשׁ מְצַד זֶה, מִיָּם מְצַד זֶה, וְהֵם מְחֻלְקֵת. נִכְנָסֵת רִוַח
בִּינֵיהֶם וְאוֹחֶזֶת אֶת שְׁנֵי הַצְּדָדִים. זֶהוּ שְׁכֵתוֹב (בְּרֵאשִׁית א) וְרוּחַ
אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם, שֶׁהָרִי אֵשׁ עוֹמְדָת לְמַעְלָה בְּצַד זֶה,
וּמִיָּם עוֹמְדִים עַל פְּנֵי הָאָרֶץ. רִוַח נִכְנָסֵת בִּינֵיהֶם וְאוֹחֶזֶת אֶת שְׁנֵי
הַצְּדָדִים וּמְפָרֶדֶת מְחֻלְקֵת. הָעֶפֶר, הַמֵּיִם עוֹמְדִים עָלָיו, וְרוּחַ וְאֵשׁ,
וּמְקַבְּלָת מְכֹלֶם בְּכַח שֶׁל שְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה שְׁעוֹמְדִים עָלָיו.

בא רָאָה. רִוַח וּמִזְרַח. מִזְרַח חֵם וְלַח, רִוַח [קָר וְיָבֵשׁ]. הַצַּד שֶׁהוּא
יָבֵשׁ [חֵם וְלַח הִיא, וְלִכְן אוֹחֶז אֶת שְׁנֵי הַצְּדָדִים, שֶׁהָרִי אֵשׁ חֵם
וְיָבֵשׁ, וּמִיָּם קָרִים וְלַחִים. רִוַח הוּא חֵם וְלַח. הַצַּד שֶׁהוּא חֵם אֶחָדוֹ

באש. הצד שהוא לח אחוז במים. ועל זה יש הסכמה ביניהם, ומפריד מחלקת של אש ומים.

עפר הוא קר ויבש, ולכן מקבל עליו את כלם, וכלם עושים בו מעשיהם, ומקבל מכלם להוציא בכחם מזון לעולם, משום שבמערב נאחז העפר שהוא קר ויבש, וצד שהוא קר אחוז בצפון שהוא קר ולח, שהרי קר נאחז בקר. משום כך צפון נאחז במערב בצד זה. דרום שהוא חם ויבש, באותו היבש שלו אוחז את היבש של המערב בצד אחר, ונאחז מערב בשני צדדים.

וכן נאחז דרום במזרח, שהרי חמימות הדרום נאחזת בחמימות המזרח. ומזרח נאחז בצפון, שהרי לחותו נאחזת בלחות הצפון. עכשו נמצא דרומי"ת מזרחי"ת. מזרחי"ת צפוני"ת. צפוני"ת מערבי"ת. מערבי"ת דרומי"ת. וכלם כלולים זה בזה להשתלשל אחד באחד.

כמו כן צפון עושה זהב, שמצד תקף האש נעשה זהב, והינו שכתוב (איוב לו) מצפון זהב יאתה. שאש אחוז בעפר ונעשה זהב, והינו שכתוב (שם כח) ועפרות זהב לו. וסוד זה שנים פרוכים זהב.

מים נאחזים בעפר, וקרירות בלחות עושה כסף, כעת הרי עפר נאחז בשני צדדים, בזהב ובכסף, ונתן ביניהם. רוח אוחזת את המים, ואוחזת [תמיהה, במה שאמר רוח קר ויבש, שאם כן, רוח ועפר שוים בטבעם, אבל יש אומרים כי רוח חם ולח, ואם כן נוכל לומר שאוחז הרוח לשני צדדים – אש חם ויבש, ורוח חם ולח. הצד שהוא חם אוחז באש, והצד שהוא לח אוחז במים, ומפריד מחלקת של אש ומים. עפר הוא קר ויבש, ומים קרים ולחים, והצד הקר אוחז בעפר בצד הקר. נמצא שעפר מקבל עליו כלם, משום כך אחוז לשני הצדדים, שהרי אש חם ויבש, מים קר ולח. ע"כ] את האש, ומוציאה שנים כאחד, שהוא עין נחשת קלל. ועפר שאמרנו, כשהוא לבדו ביבש והקר שלו, יוצא ברזל, וסימנך – (קהלת י) אם קנה הברזל וגו'. **ועפר** זה נאחז בכלם, וכלם עושים בו כצורה שלחם. בא ראה, בלא עפר אין זהב וכסף ונחשת, שהרי כל אחד ואחד מלוה לחברו משלו להתקשר זה בזה. והעפר נאחז בכלם, משום ששני צדדים אוחזים אותו, אש ומים. ורוח נקרבת לו בשביל שני אלה ועושה בו מעשה.

נמצא שְׁכַשְׁמַתְחֵבֵר עֶפֶר עִמָּם, עוֹשֶׂה וּמוֹלִיד עֲפָרוֹת אַחֲרִים כְּמוֹ שְׁלֵהִם, כְּמוֹ שֶׁזֶהָב מוֹלִיד עֶפֶר פְּסֻלַּת יִרְקָה, שֶׁהִיא כְּמוֹ זֶהָב מִמַּש. כְּמוֹ שְׁכֶסֶף שְׁמוֹלִיד עֲפָרָתוֹ, וּכְמוֹ שֶׁנַּחֲשֶׁת הָעֲלִיּוֹנָה מוֹלִידָה בְּדִיל שֶׁהִיא נַחֲשֶׁת קִטְנָה. כְּמוֹ שֶׁבְּרִזָּל מוֹלִיד בְּרִזָּל, וְסִימְנָךְ – (משלי כז) בְּרִזָּל בְּבְרִזָּל יַחַד.

בא רֵאָה, אֲשֶׁר רוּחַ מִיַּם וְעֶפֶר, כֻּלָּם אַחֲזִיזִים זֶה בְּזֶה וְקִשּׁוּרִים זֶה בְּזֶה, וְאֵינִן בָּהֶם פְּרוּד. וְהַעֲפָר הַזֶּה, כִּשְׁהוּא מוֹלִיד אַחֵר כָּךְ, לֹא מִתְקַשְּׂרִים זֶה בְּזֶה כְּאוֹתָם עֲלִיּוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) וּמִשָּׁם יִפְרָד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים, בְּאֵלֶּה הָיָה פְּרוּד.

משום שֶׁהָרִי הָעֶפֶר, כִּשְׁהוּא מוֹלִיד בְּכַח שֶׁל שְׁלֵשֶׁת הָעֲלִיּוֹנִים, מוֹצִיא אַרְבָּעָה נְהוּרוֹת שְׁשָׁם נִמְצְאוֹת אֲבָנִים יְקָרוֹת, וְהֵם בְּמִקְוֵם אֶחָד, שֶׁכְּתוּב שֶׁם הַבְּדֻלַּח וְאֶבֶן הַשֹּׁהַם. וְאוֹתָן אֲבָנִים יְקָרוֹת הֵן שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה, וְהֵן לְאַרְבָּעָה צְדָדֵי הָעוֹלָם כְּנֶגֶד שְׁנַיִם עֶשֶׂר שְׁבָטִים, שֶׁכְּתוּב (שמות כח) וְהָאֲבָנִים תְּהִיֶינָּה עַל שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עַל שְׁמוֹתָם. וְשְׁנַיִם עֶשֶׂר הַבְּקָר הִלְלוּ שֶׁהֵם תַּחַת הַיָּם.

בא רֵאָה, כֹּל אַרְבַּעַת הַצְּדָדִים הָעֲלִיּוֹנִים שְׁאֲמַרְנוּ, אֵף עַל גַּב שְׁנִקְשְׂרִים זֶה בְּזֶה, וְהֵם הַקִּיּוֹם שֶׁלְמַעַלָּה וּמִטָּה, קִיּוֹם שֶׁל הָעוֹלָם יוֹתֵר הוּא הָרוּחַ, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל עוֹמֵד בְּגִלְלוֹ, וְנִפְשׁ לֹא עוֹמֵדֵת אֲלֵא בְּרוּחַ, שְׁאֵם נִגְרַעַת הָרוּחַ אֶפְלוּ רִגַע אֶחָד, אֵינִן הַנֶּפֶשׁ יְכוּלָה לְהִתְקַיֵּם, וְסוּד זֶה כְּתוּב (משלי יט) גַּם בְּלֹא דַעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב. נֶפֶשׁ בְּלִי רוּחַ אֵינָה טוֹב, וְלֹא יְכוּלָה לְהִתְקַיֵּם.

ובא רֵאָה, אוֹתָם שְׁנַיִם עֶשֶׂר שְׁאֲמַרְנוּ, שֶׁהֵם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים, הֵם שְׁנַיִם עֶשֶׂר בְּקָר שֶׁתַּחַת הַיָּם. מִשּׁוּם כֶּךָ נִטְלוּ אוֹתָם שְׁנַיִם עֶשֶׂר נְשִׂאִים (במדבר ז) כֹּל הַבְּקָר לְעֵלָה שְׁנַיִם עֶשֶׂר פָּרִים וְגו'. וְהַכֹּל הוּא סוּד עֲלִיּוֹן, וּמִי שִׁישְׁגִּיחַ בְּדַבְּרֵים הִלְלוּ, יִשְׁגִּיחַ בְּסוּד הַחֲכָמָה הָעֲלִיּוֹנָה, שֶׁהָעֶקֶר שֶׁל הַכֹּל בָּהּ.

אמר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מֵה שְׁאֲמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, שֶׁכִּשְׁבָּרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, מִעֶפֶר הַמְקַדָּשׁ שֶׁלְמַטָּה נִבְרָא, וּמִעֶפֶר הַמְקַדָּשׁ שֶׁלְמַעַלָּה נִתְּנָה בּוֹ נְשָׁמָה, וּכְמוֹ שֶׁכִּשְׁנַבְּרָא מִהָעֶפֶר שֶׁלְמַטָּה הִתְחַבְּרוּ בּוֹ שְׁלֹשָׁה צְדָדִים יְסוּדוֹת הָעוֹלָם, כֶּךָ גַּם כִּשְׁנַבְּרָא מִן הָעֶפֶר שֶׁלְמַעַלָּה הִתְחַבְּרוּ בּוֹ שְׁלֹשָׁה יְסוּדוֹת שֶׁל הָעוֹלָם וְהַשְׁתַּלֵּם הָאָדָם, וְהֵינּוּ שֶׁכְּתוּב

(תהלים לב) אֲשֶׁרִי אָדָם לֹא יַחֲשֹׁב ה' לֹו עֵוֹן וְאֵין בְּרוּחוֹ רַמְיָהּ. אֵימַתִּי לֹא יַחֲשֹׁב ה' לֹו עֵוֹן? בְּזִמְן שְׂאֵין בְּרוּחוֹ רַמְיָהּ.

בא ראה, משה נתקן יותר מהאבות, משום שדבר עמו הקדוש ברוך הוא, מדרגה יותר עליונה מכלם, ומשה מפנים בית המלך העליון היה, ועל זה כתוב וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב וגו', והרי בארנו את הדברים.

לכן אמר לכני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם. רבי יהודה אמר, פסוק זה הוא הפוך, שכתוב והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים בראשונה, ואחר כך והצילתי אתכם מעבודתם, ואחר כך וגאלתי אתכם. היה לו לומר מתחלה וגאלתי אתכם, ואחר כך והוצאתי אתכם! אלא עקר של הכל בראשונה שרצה הקדוש ברוך הוא לבשר להם במבחר של הכל בראשונה.

אמר רבי יוסי, והרי המבחר שבכל ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים, ואמר אותו לבסוף? אמר לו, באותו זמן אין המבחר אלא היציאה, שחשבו שלא יצאו מעבודתם לעולמים, משום שהיו רואים שם שכל האסירים שהיו ביניהם, קושרים אותם בקשרי כשוף, ולא יכולים לצאת מביניהם לעולמים. ולכן התבשרו במה שחביב עליהם מכל.

ואם תאמר, אף על גב שייצאו, הרי אולי ילכו [חילותם] אחריהם להזיק להם – כתוב והצילתי אתכם מעבודתם. ואם תאמר, הרי יצאו וינצלו ולא תהיה להם גאלה – תלמוד לומר וגאלתי אתכם בזרוע נטויה. ואם תאמר לא יקבלם – הרי כתוב ולקחתי. ואם תאמר, כשיקבלם לא יביאם לארץ – הרי כתוב והבאתי אתכם וגו'.

רעיא מהימנא

ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם פי אני ה' אלהיכם וגו'. מצוה זו ראשונה של כל המצוות. ראשית ראשונה לכל המצוות – לדעת את הקדוש ברוך הוא בפלל. מה זה בפלל? לדעת שיש שליט עליון שהוא רבון העולם, וברא אל כל העולמות, שמים וארץ וכל חילותיהם. וזהו בפלל. וסוף הכל בפרט, לדעת אותו בפרט.

ובפרט הוא ראש וסוף, סוד של זכר ונקבה כאחד, ונמצא אדם בעולם הזה שמתעסק בכלל ופרט, אדם בעולם הזה הוא כלל

ופָּרַט. תִּקּוּן שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא כָּלֵל וּפְרָט. מִשׁוּם כֶּף, רֵאשִׁית הַכֵּל – שֵׁישׁ לְדַעַת שֵׁישׁ שְׁלִיט וְדִין עַל הָעוֹלָם, וְהוּא רְבוּן כָּל הָעוֹלָמִים, וּבָרָא אֶת הָאָדָם מִן הָעֶפֶר, וְנִפְחַ בְּאֶפְיוֹ נְשִׁמַת חַיִּים, וְזֶהוּ בְּדֶרֶךְ כָּלֵל.

בְּשִׁיבְאוֹ יִשְׂרָאֵל מִמְצָרִים לֹא הָיוּ מִכִּירִים אֶת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. כִּיּוֹן שֶׁבֵּא מֹשֶׁה אֲלֵיהֶם, לְמַד אוֹתָם מִצְוֵה רֵאשׁוּנָה זוֹ, שְׁכָתוּב וַיִּדְעָתֶם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם וּגו'. וְאֵלְמֵלֵא מִצְוֵה זוֹ, לֹא הָיוּ יִשְׂרָאֵל מְאֲמִינִים בְּכָל אוֹתָם נְסִים וּגְבוּרוֹת שֶׁעָשָׂה לָהֶם בְּמִצְרַיִם. כִּיּוֹן שֶׁיִּדְעוּ מִצְוֵה זוֹ בְּדֶרֶךְ כָּלֵל, נִעְשׂוּ לָהֶם נְסִים וּגְבוּרוֹת.

וּלְסוּף אַרְבַּעִים שָׁנָה, שֶׁכָּשָׂה שֶׁתְּדַלּוּ בְּכָל אוֹתָן מִצְוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁלְמַד אוֹתָם מֹשֶׁה, בֵּין אוֹתָן שְׁנוּהֵגוֹת בְּאֶרֶץ וּבֵין אוֹתָן שְׁנוּהֵגוֹת בְּחוּץ לְאֶרֶץ, אִזּוֹ לְמַד אוֹתָם בְּדֶרֶךְ פְּרָט. זֶהוּ שְׁכָתוּב (דברים ד) וַיִּדְעָת הַיּוֹם וְהַשְּׁבוּת אֶל לְבָבְךָ. הַיּוֹם דּוֹקָא, מֵה שֶׁלֹּא הָיָה רְשׁוּת מִקְדָּם לְכֵן. כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים – זֶה בְּדֶרֶךְ פְּרָט. בְּדָבָר זֶה כִּמְהַ סוּדוֹת וּסְתָרִים יֵשׁ בּוֹ, וְזֶה וְאוֹתוֹ שֶׁבְּהַתְחַלָּה הַכֵּל דָּבָר אֶחָד, זֶה בְּכָלֵל וְזֶה בְּפְרָט.

וְאָם תֹּאמֶר, הֲרֵי כְּתוּב (משלי א) יִרְאֵת ה' רֵאשִׁית דַּעַת – הַתְרוּץ, זֶה בְּדֶרֶךְ פְּרָט לְדַעַת מִי הִיא יִרְאֵת ה'. וְאֶף עַל גַּב שֵׁישׁ לְאָדָם לִירֵא מִמֶּנּוּ עַד שֶׁלֹּא יִדַע, אֲבָל כָּאֵן כְּתוּב רֵאשִׁית דַּעַת, לְדַעַת אוֹתוֹ שֶׁהֲרֵי הוּא רֵאשִׁית, לְדַעַת אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ פְּרָט.

לְכֵן מִצְוֵה רֵאשׁוּנָה לְהַפִּיר אֶת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכָלֵל וּפְרָט, בְּהַתְחַלָּה וּבִסּוּף, וְסוּד זֶה – (ישעיה מד) אֲנִי רֵאשׁוֹן וְאֲנִי אַחֲרוֹן. אֲנִי רֵאשׁוֹן בְּכָלֵל, וְאֲנִי אַחֲרוֹן בְּפְרָט. וְהַכֵּל בְּכָלֵל אֶחָד וְסוּד אֶחָד. כִּיּוֹן שֶׁיִּדְעַת אֶת זֶה בְּכָלֵל, יִשְׁלִים אֶת כָּל אֵיבָרָיו, וּמִי הֵם? מֵאֲתִים אַרְבַּעִים וּשְׁמוֹנֵה מִצְוֹת, שֶׁהֵם מֵאֲתִים אַרְבַּעִים וּשְׁמוֹנֵה אֵיבָרֵי הָאָדָם. כִּיּוֹן שֶׁהַשְּׁתֵּלֵם בָּהֶם עַל זֶה בְּכָלֵל, אִזּוֹ יִדַע בְּדֶרֶךְ פְּרָט, שֶׁזֶה הוּא רְפוּאָה לְכֻלָּם, וַיִּדַע אֶת כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה שֶׁמִּתְחַבְּרִים לְתַת רְפוּאָה לְכָל הָאֵיבָרִים.

וְאָם תֹּאמֶר, כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה אֵיךְ נוֹתְנִים רְפוּאָה לְכָל הָאֵיבָרִים? וְדָאֵי כֶּף הוּא לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. הַשָּׁנָה וְהַיָּמִים שֶׁלָּהּ נוֹתְנִים רְפוּאָה לְכָל הָאֵיבָרִים, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, [בְּזִמְן] שֶׁהָאֵיבָרִים מְרִיקִים בְּרֻכּוֹת

לימות השנה, ואז רפואה וחיים תלויים עלינו מלמעלה ומתמלאים מהכל. מי גרם להם? ימות השנה.

אף כף גם למטה, כשאדם ישלים את גופו באותן מצוות התורה, אין לה כל יום שלא בא להתברך ממנו, וכשהם מתברכים ממנו, אז חיים ורפואה תלויים עליו מלמעלה. מי גרם לו? אותם ימות השנה. ימות השנה, כמו שמתברכים מלמעלה מסוד של אדם, כף גם מתברכים למטה מסוד של אדם.

אשריהם ישראל בעולם הזה, באותם מצוות התורה, שנקראים אדם, שכתוב (יחזקאל לד) אדם אתם. אתם קרויים אדם, ואמות העולם לא קרויים אדם. ומשום שישאל נקראו אדם, יש להם להשתדל באותן מצוות התורה להיות הכל אחד בסוד של אדם.

כשנתן הקדוש ברוך הוא תורה לישראל על הר סיני, דבר ראשון הוא אנכי. אנכי עולה לסודות [עולמות] רבים, וכאן הוא סוד של מצוה ראשונה להפיר אותו בכלל. משום שכתוב אנכי, הרי רומז שיש אלוה שליט עליון [שהוא] על העולם, כמו שנאמר כי ה' אלהיך אש אכלה הוא, מצוה ראשונה בכלל. בפרט, משום שכתוב (בראשית כא) ה' אלהיך. זה פרט, וזה כלל ופרט, מצוה ראשונה, שצריך לדעת בראש ובסוף כפי שבארנו. (ע"כ רעיא מהימנא).

וידבר משה בן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקצר רוח. מה זה מקצר רוח? אמר רבי יהודה, שלא היו נחים ולא היו אוספים לתוכם רוח. אמר רבי שמעון, מקצר רוח – שעדין לא יצא יוכל לתת להם מנוחה. ורוח אחרונה עדין לא שלטה לעשות מנהגם, ואז היו בצרות של רוח, מועקה של רוח. מיהו? רוח אחרונה, כמו שאמרנו. (שעוד שלא נתן היובל ברכה על הרוח הזו להתקיים הנפש המתחננה, ולא שולטת הרוח הזו על הנפש אלא כאשר מתברכת מהיובל, אז תהיה רוח. ומי היא הרוח הזו? יעקב, שכתוב ותחי רוח יעקב וגו').

בא ראה, כתוב הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים. מה זה ואני ערל שפתיים, והרי בתחלה כתוב לא איש דברים אנכי וגו' כי כבד פה וכבד לשון אנכי, והקדוש ברוך הוא היה משיב לו, מי שם פה לאדם וכו', והוא אמר ואנכי אהיה עם פיה, התעלה על דעתך שלא היה כף? ועתה

אומר ואני ערל שפתיים, אם כן, איפה הדבר שהבטיח לו הקדוש ברוך הוא בראשונה?

אף סוד הוא. משה הוא קול, והדבור שהוא הדבור שלו היה בגלות, והוא היה אטום מלפרש דברים, ומשום כן אמר ואיך ישמעני פרעה, בעוד שהדבר שלי היא בגלות שלו, שהרי אין לי דבר. הריני קול דבר גרוע, שהיא בגלות, ולכן שתף הקדוש ברוך הוא עמו את אהרן.

בא ראה, כל זמן שהדבור היה בגלות, הקול הסתלק ממנו, והדבור היה אטום בלי קול. כשבא משה בא הקול, ומשה היה קול בלי דבור, משום שהיה בגלות, וכל זמן שהדבור היה בגלות, משה הלך בקול בלי דבור, וכך הלך עד שקרבו להר סיני ונתנה תורה, ובאותו זמן התחבר קול בדבור, ואז הדבר דבר, זהו שכתוב וידבר אליהם את כל הדברים האלה. ואז משה נמצא שלם בדבר כראוי, קול ודבור אחד בשלמות.

ועל כן משה התרעם, שהדבור נגרע ממנו, פרט לאותו זמן שדברה לרגז עליו, בזמן שכתוב ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמי, מיד - וידבר אליהם אל משה. בא ראה שכן הוא, שהתחיל דבר לדבר ומפסיק אותו, משום שעדין לא הגיע זמן שכתוב וידבר אליהם וגו'. ופסק והשלים הקול. זהו שכתוב ויאמר אליו אני ה'. משום שהדבור היה בגלות ולא הגיע זמן לדבר. [ובא ראה]

משום כן משה לא היה שלם בדבר בתחלה, [שכן נראה] שהוא קול, ובא בשביל דבור להוציא אותה מן הגלות. כיון שיצא מן הגלות והתחברו קול ודבור כאחד בהר סיני, השתלם משה ונרפא, ונמצא אז קול ודבור כאחד בשלמות.

בא ראה, כל הימים שהיה משה במצרים שרצה להוציא הדבור מן הגלות, לא דבר דבר שהוא דבור. כיון שיצאה מן הגלות והתחבר קול בדבור, אותו דבר שהוא דבור הנהיג והוליד את ישראל, אבל לא דבר, עד שקרבו להר סיני ופתח בתורה, שכן ראוי. ואם תאמר, כי אמר אליהם פן ינחם העם, לא כתוב כי דבר, אלא כי אמר, שהוא רצון הלב בחשאי, והרי בארנו.

וידבר אליהם אל משה ויאמר אליו אני ה'. רפי יהודה פתח, קמתי אני לפתח לדודי ודודי חמק עבר וגו'. קמתי אני לפתח

לדודי – זה קול. בא ראה, כנסת ישראל, כשהיא בגלות, קול מסתלק ממנה, והדבור נשתתק ממנה, כמו שנאמר נאלמתי דומייה. ואם מתעורר דבר, מה כתוב? ודודי חמק עבר, שהרי קול הסתלק ממנה ונפסק הדבור, ועל זה וידבר אלהים אל משה. התחילה לדבר, והפסיקה ושתקה. אחר כך השלים הקול ואמר ויאמר אליו אני ה'.

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב. ביצקב תוספת וא"ו, שהוא בחיר האבות, כמו שנאמר אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב. ביצקב תוספת וא"ו. אמר רבי יוסי, אם כך, הרי כתוב אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק. הרי ביצחק תוספת וא"ו?

אמר לו, יפה היה, משום שיעקב היה קים, והכליל את יעקב ביצחק, [שהיה מת] שחשכו עיניו והיה כמת, שהרי בעוד האדם קים בעולם הזה, לא נזכר עליו השם הקדוש, ועל כן הכליל אותו ביצחק. עכשו שמת יעקב, בא הדבר למקומו. זהו שכתוב וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב, בתוספת ו'.

באל שדי – נראיתי להם מתוך אספקלריה שלא מאירה, ולא נראיתי מתוך אספקלריה המאירה. ואם תאמר שהרי השתמשו בנקבה לכד ולא יותר – בא ראה שאינם נפרדים לעולמים. זהו שכתוב וגם הקמתי את בריתי אתם, שהרי הברית התחברה עמה.

מהקדוש ברוך הוא יש לאדם ללמד, שהרי הוא אמר שלא נודע להם, שכתוב באל שדי, וכתוב וגם הקמתי את בריתי אתם, כדי לקיים הברית ביחוד אחד, וגם הקמתי את בריתי אתם וגו'. הרי נאמר, מי שזוכה לברית יורש את הארץ.

רבי חייא ורבי יוסי היו מצויים יום אחד לפני רבי שמעון. פתח רבי שמעון ואמר, גורו לכם מפני חרב כי חמה עונות חרב למען תדעון שדון. שדין כתוב. גורו לכם מפני חרב, איזו חרב? זו (ויקרא כו) חרב נקמת נקם ברית, שהרי חרב זו עומדת להסתפל על מי שמשקר בברית. שכל מי שמשקר בברית, הנקמה שנוקמים ממנו זו החרב הזו.

זהו שכתוב כי חמה עונות חרב. מה הטעם? משום שמי שמשקר בברית, מפריד את התשוקה, ולא נוטל מי שנוטל, ולא נותן למקומו, שהרי לא התעורר אל מקומו. וכל מי ששומר את הברית

הזו, הוא גורם להתעוררות של ברית זו למקומה, ומתברכים עליונים ותחתונים.

מי מעורר ברית זו למקומה? כשנמצאים צדיקים בעולם. מניין לנו? מכאן, שכתוב וגם הקמתי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען את ארץ מגריהם. מה זה מגריהם? כמו שנאמר גורו לכם מפני חרב, משום שהוא מקום שמטיל מגור בעולם, ועל זה גורו לכם מפני חרב.

אשר גרו בה, מיום שהתקרב לקדוש ברוך הוא פחדו בה פחד, ופחד (ופחדו פחד) עליון בה לשמר מצוותיו. שאם בזה לא יטיל פחד (שהרי אם לא יטיל) על ראש האדם, לא יפחד מהקדוש ברוך הוא לעולמים בשאר מצוותיו.

בא ראה, בהתעוררות שלמטה, כשמתעוררים ישראל אל הקדוש ברוך הוא וצוחים כנגדו, מה כתוב? ואזכר את בריתי, שהרי בברית יש זכור, ואז מתעוררת תשוקה לקשר הכל בקשר אחד. כיון שברית זו מתעוררת, הרי הקשר של הכל מתעורר. ואזכר את בריתי, לזוגו במקומו. ועל כך, לכן אמר לבני ישראל אני ה'.

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן וַיִּצְוֶם אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶל פְּרַעֲה מֶלֶךְ מִצְרָיִם. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – לְהַנְהִיגֵם בְּנַחַת כְּרֹאוּי. וְאֶל פְּרַעֲה – לְנַהֵג בּוֹ כְבוֹד, וּפְרֹשׁוּהָ.

אָמַר רַבִּי יִיסָא, לָמָּה סָמַךְ כָּאֵן אֱלֹה רְאִשֵׁי בֵּית אַבְתָּם? אֵלָּא, אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, הִנְהִיגוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּנַחַת. שְׂאֵף עַל גַּב שְׁהֵם יוֹשְׁבִים בַּעֲבוּדָה קָשָׁה, הֵם מְלָכִים בְּנֵי מְלָכִים, וּמְשׁוּם כֶּךָ כְּתוּב אֱלֹה רְאִשֵׁי בֵּית אַבְתָּם. אֱלֹה שְׂאֵתָה רּוֹאָה, הֵם רְאִשֵׁי בֵּית אַבּוֹת.

אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, שְׁכָלָם לֹא שְׁקֵרוּ בְּמִנְהַגֵיהֶם, וְלֹא הִתְעַרְבוּ בַעֲמֵם אַחֵר, אֱלֹה הֵם שְׁעַמְדוּ בְּמִקּוּמָם הַקְדוּשׁ וְלֹא שְׁקֵרוּ לְהִתְעַרֵּב בְּמִצְרַיִם. אָמַר רַבִּי אַחָא, בְּשִׁבִיל לְהַבִּיא אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אֶהֱרֹן, שְׁהֵם רְאוּיִים לְהוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל וּלְדַבֵּר לְפְרַעֲה וּלְרִדּוֹת אוֹתָם בְּמִקְלָם, מְשׁוּם שְׁכָל רְאִשֵׁי יִשְׂרָאֵל לֹא נִמְצְאוּ כְמוֹתָם.

בֵּא רָאָה, וְאֵלְעֶזֶר בֶּן אֶהֱרֹן לָקַח לוֹ מִבְּנוֹת פּוּטִיָּאל לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לוֹ אֶת פִּינְחָס אֱלֹה רְאִשֵׁי אַבּוֹת הַלְוִיִּם. וְכִי אֱלֹה רְאִשֵׁי, וְהָרִי הוּא לְכַדּוֹ הִיָּה? אֵלָּא מְשׁוּם שְׁפִנְחָס קָיָם כְּמָה אֲלָפִים וּרְכָבוֹת מִיִּשְׂרָאֵל וְהוּא קָיָם אֶת רְאִשֵׁי הָאַבּוֹת, (לְוִיִּם) כְּתוּב בּוֹ אֱלֹה.

עוֹד, וַתֵּלֶד לוֹ אֶת פִּינְחָס אֱלֹה רְאִשֵׁי. אַבְדַּת רְאִשֵׁי הַלְוִיִּים נִמְצְאָה בּוֹ. וּמָה שְׁהֵם נִגְרְעוּ וְנִשְׁרָפוּ – הוּא הַשְּׁלִיָּם, וְהַרְוִיחַ אֶת הַכֶּהֱנָה שְׁלָהֶם, וְשָׂרְתָה בּוֹ הַצּוּרָה שֶׁל שְׁנֵיהֶם. אַבְדַּת רְאִשֵׁי הַלְוִיִּים נִמְצְאָה בּוֹ. וּמִי הֵם? נָדָב וַאֲבִיהוּא, שֶׁהִפְרִידוּ אוֹת הַבְּרִית מִמְּקוֹמוֹ, וְהוּא בָּא וַחֲבַר אוֹתָם, לְכֵן נִתְּנָה לוֹ הַיְרֶשֶׁה וְהַרְוִיחַ שֶׁל שְׁנֵיהֶם, וְנִזְכָּר כָּאֵן עַל מָה שִׁיְהִיָּה אַחֵר כֶּךָ.

וְאֵם תֹּאמַר, לָמָּה נִזְכָּר כָּאֵן פִּנְחָס? אֵלָּא רָאָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת אֶהֱרֹן בְּשַׁעָה שְׂאֵמַר וְאִזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי, שְׁעַתִּידִים שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן לְפָנָם אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת, וְעַכְשָׁיו שֶׁהוּא שׁוֹלַח אוֹתוֹ לְמִצְרַיִם, רָצָה לְהַעֲבִיר אֶת אֶהֱרֹן שְׁלֹא לְלַכֵּת בְּשִׁלְיחוֹת זֹאת. כִּיֵּן שְׂרָאָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁעַמַּד פִּנְחָס וְקָיָם אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת בְּמִקּוּמָהּ וַתִּקַּן אֶת הַעֲקֻמִּימוֹת שְׁלָהֶם, מִיָּד – הוּא אֶהֱרֹן וּמֹשֶׁה. אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, עַכְשָׁיו הוּא אֶהֱרֹן, הוּא אֶהֱרֹן שֶׁל הַהִתְחַלָּה.

הוא אָהֲרֹן וּמֹשֶׁה אֲשֶׁר אָמַר ה' לָהֶם הוֹצִיאוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְגו'. הוּא אָהֲרֹן וּמֹשֶׁה, הֵם אָהֲרֹן וּמֹשֶׁה הִיָּה צִרְיָה (לכתב)! אֵלָּא לְהַכְלִיל זֶה בְּזֶה, רוּחַ בְּמִים. הוּא מֹשֶׁה וְאָהֲרֹן - לְהַכְלִיל מִים בְּרוּחַ, וְעַל זֶה כְּתוּב הוּא וְלֹא הֵם.

רבי אֶלְעָזָר וְרַבֵּי אַבָּא הָיוּ מְצוּיִים לִילָה אֶחָד בְּבֵית מְלוֹנָם בְּלוּד. קָמוּ לְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה. פָּתַח רַבֵּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, וַיִּדְעַתְּ הַיּוֹם וְהִשְׁבַּתְתָּ אֶת לְבַבְךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים. פְּסוּקַת זֶה כֶּף צִרְיָה (לכתב): וַיִּדְעַתְּ הַיּוֹם כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים וְהִשְׁבַּתְתָּ אֶל לְבַבְךָ. [אֵלָּא אֲשַׁרְיוּ מִי שְׁמִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה]. עוֹד, [בֹּא רֵאֵה] וְהִשְׁבַּתְתָּ אֶל לְבַבְךָ הִיָּה צִרְיָה (לכתב)! **אָמַר מֹשֶׁה**, אִם אַתָּה רוֹצֵה לְעַמֵּד עַל זֶה וְלִדְעַת כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים - וְהִשְׁבַּתְתָּ אֶל לְבַבְךָ, וְאִז תִּדַּע אוֹתוֹ. לְבַבְךָ זֶה יֵצֵר טוֹב וְיֵצֵר רַע, שְׁנִכְלָל זֶה בְּזֶה, וְהוּא אֶחָד. אִז תִּמְצָא כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים, שְׁהָרִי נִכְלָל זֶה בְּזֶה וְהוּא אֶחָד, וְעַל זֶה וְהִשְׁבַּתְתָּ אֶל לְבַבְךָ לְדַעַת הַדָּבָר.

עוֹד, אָמַר רַבֵּי אֶלְעָזָר, רְשָׁעִים עוֹשִׂים פְּגָם לְמַעְלָה. מֵהוּ הַפְּגָם? שְׁהִשְׁמָאֵל לֹא נִכְלָל בְּיָמִין, שְׁיֵצֵר הָרַע לֹא נִכְלָל בְּיֵצֵר טוֹב מִשׁוּם חֲטָאֵי בְּנֵי הָאָדָם, וּפְגָם לֹא עוֹשִׂים אֵלָּא לָהֶם מִמֶּשׁ, זֶהוּ שְׁכַתוּב שַׁחַת לוֹ לֹא בָּנִיו מוֹמָם. כְּבִיכּוֹל עוֹשִׂים וְלֹא עוֹשִׂים. עוֹשִׂים - כְּדִי שְׁלֹא יִמְשְׁכוּ עֲלֵיהֶם בְּרִכּוֹת שְׁלִמַעְלָה, כְּמוֹ שְׁנֹאמַר וְעֵצֵר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר, וְלֹא עוֹשִׂים - שְׁהָרִי הַשָּׁמַיִם נוֹטְלִים אוֹתָם לְעֵצָמָם בְּרִכּוֹת מֵה שְׁצָרִיכִים, וְלֹא נוֹטְלִים לְהַמְשִׁיךְ לְמַטָּה, וְדֹאֵי שְׁזֵהוּ מוֹמָם שֶׁל אוֹתָם רְשָׁעִים.

עוֹד, לוֹ בּו', שְׁלֹא נִכְלָל יָמִין בְּשְׁמָאֵל, בְּשִׁבִיל שְׁלֹא יִתְמַשְׁכוּ הַבְּרִכּוֹת לְמַטָּה. לֹא בְּאֶלְ"ף, שְׁהָרִי לֹא נוֹטְלִים לְהַמְשִׁיךְ לַתְּחִתּוֹנִים. מִי גָרַם אֶת זֶה? מִשׁוּם שְׁרָשָׁעִים מְפָרִידִים יֵצֵר רַע מֵיֵצֵר טוֹב, וְנִדְבָקִים בְּיֵצֵר רַע.

בֹּא רֵאֵה, יְהוּדָה בָּא מִצֵּד הַשְּׁמָאֵל וְנִדְבַק בְּיָמִין כְּדִי לְנַצַּח עַמִּים וְלִשְׁבֹּר חֵילָם. שְׂאֵם לֹא נִדְבַק בְּיָמִין, לֹא יִשְׁבֹּר אֶת חֵילָם. וְאִם תֹּאמַר לְמָה בְּיָמִין, וְהָרִי שְׁמָאֵל מְעוֹרֵר דִּינָם בְּעוֹלָם?

אָמַר סוּד זֶה, בְּשַׁעַת שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא דֵּן אֶת יִשְׂרָאֵל, אֵינּוּ דֵּן אוֹתָם אֵלָּא מִצֵּד הַשְּׁמָאֵל, כְּדִי שְׁיִהְיֶה דוּחָה אוֹתָם בְּשְׁמָאֵל וּמְקָרֵב בְּיָמִין. אֲבָל לְשֹׂאֵר הָעַמִּים דוּחָה אוֹתָם בְּיָמִין וּמְקָרֵב אוֹתָם

בשְׂמַאל, וְסִימְנָה גַר צֶדֶק, דּוֹחָה אוֹתָם בְּיָמִין, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (שמות טו)
יְמִינָה ה' נֶאֱדָרִי בַפֶּחַ יְמִינָה ה' תִּרְעֵץ אוֹיֵב. מְקָרֵב אוֹתָם בְּשְׂמַאל,
כְּמוֹ שְׂאֲמַרְנוּ.

מִשּׁוֹם כֶּף, יְהוּדָה שֶׁהוּא מֵצַד שְׂמַאל, נִדְבֵק בְּיָמִין, וּמִסְעוֹתָיו לְיָמִין,
וְאוֹתָם שְׁעִמוֹ הִתְחַבְּרוּ כָּלָם לְיָמִין. יִשְׁשַׁכֵּר שְׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה
שֶׁהוּא יָמִין, שְׂכָתוֹב מִיְמִינוֹ אֵשׁ דָּת לְמוֹ. זְכוּלוֹן שֶׁהוּא תוֹמֵךְ הַתּוֹרָה
יָמִין, כְּנֹאֲמַר שׁוֹק הַיָּמִין. וְלָכֵן יְהוּדָה נִקְשָׁר מֵצַד זֶה וְזֶה. צְפוֹן בְּמִים,
שְׂמַאל בְּיָמִין.

רְאוּבֵן שְׁחָטָא לְאָבִיו שָׂרָה בְּיָמִין, וְהִתְקַשֵּׁר בְּשְׂמַאל, וְנִדְבֵק בּוֹ.
וְלָכֵן אוֹתָם שְׁנַמְצָאוּ עִמּוֹ הֵם שְׂמַאל. שְׁמַעוֹן שֶׁהוּא שְׂמַאל
מֵצַד שֶׁל שׁוֹר, שְׂכָתוֹב וּפְנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׂמַאל. גָּד שׁוֹק שְׂמַאל, כְּתוֹב
(בראשית מט) גָּד גְּדוּד יִגְדוּנּוּ וְהוּא יִגְד עֵקֵב. כָּאֵן נִדְבֵק דְרוֹם בְּאֵשׁ,
יָמִין בְּשְׂמַאל.

וְעַל זֶה זֶה שְׂאֲמַרְנוּ וְהִשְׁבַּתְ אֶל לְבָבְךָ, לְהַכְלִילָם כְּאַחַד, שְׂמַאל
בְּיָמִין. אִזְ תִּדְעַ (דברים ד) כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים. אָמַר רַבִּי אַבָּא,
וְדַאי כֶּף הוּא, וְעַכְשָׁו יְדוּעַ, הוּא אֶהְרֵן וּמִשָּׁה, הוּא מִשָּׁה וְאֶהְרֵן, רוּחַ
בְּמִים, וּמִים בְּרוּחַ, לְהִיּוֹת אַחַד, וְעַל זֶה כְּתוֹב הוּא.

רַבִּי אַבָּא פִּתַח וְאָמַר, (שם ו) וְאֶהְבַּתְ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל
נַפְשֶׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. כְּמוֹ זֶה כָּאֵן נִרְמַז הַיְחוד הַקְדוּשׁ, וְאֶהְרָה
הוּא לְאָדָם לִיְחוד אֶת הַשֵּׁם הַקְדוּשׁ כְּרְאוּי בְּאֶהְבָה עֲלִיוֹנָה. בְּכָל
לְבָבְךָ - זֶה יָמִין וּשְׂמַאל (קדוש) שְׁנִקְרְאִים יֵצֵר טוֹב וְיֵצֵר רָע. וּבְכָל
נַפְשֶׁךָ - זֶה נֶפֶשׁ דְּוֹד שְׁנִתְנָה בִּינֵיהֶם. וּבְכָל מְאֹדְךָ - לְהַכְלִילָם
לְמַעַלָה בְּמִקּוֹם שְׂאֵין בּוֹ שְׁעוֹר. כָּאֵן הוּא יְחוד שְׁלָם לְאֶהֱב אֶת
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּרְאוּי.

עוֹד, וּבְכָל מְאֹדְךָ - זֶה יְעַקֵּב, שֶׁהוּא אָחוֹז לְכָל הַצְּדִדִים, וְהַכֵּל הוּא
יְחוד שְׁלָם כְּרְאוּי, מִשּׁוֹם כֶּף הוּא אֶהְרֵן וּמִשָּׁה, הוּא מִשָּׁה
וְאֶהְרֵן, הַכֵּל הוּא אַחַד בְּלִי פְרוּד.

כִּי יְדַבֵּר אֲלֵכֶם פְּרַעַה לְאָמַר. רַבִּי יְהוּדָה פִּתַח וְאָמַר, (תהלים קיט) מִה
אֶהְבַּתִּי תוֹרַתְךָ כָּל הַיּוֹם הִיא שִׁיחַתִּי. וְכְתוֹב חֲצוֹת לִילָה אָקוּם
לְהוֹדוֹת לָךְ עַל מִשְׁפָּטֶי צְדָקָה. בֵּא רְאֵה, דְּוֹד הוּא מְלִךְ יִשְׂרָאֵל,
וְהַצְּטָרְךָ לְדוֹן אֶת הָעָם, לְהַנְהִיג אֶת יִשְׂרָאֵל כְּרוּעָה הַמְנַהֵיג צֶאֱנוּ שְׁלֹא
יִסְטוּ מִדְרֶךְ הָאֱמֶת. הָרִי בְּלִילָה כְּתוֹב חֲצוֹת לִילָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ

על משפטי צדקה, והוא מתעסק בתורה ובתשבות של הקדוש ברוך הוא עד שמגיע הבקר.

והוא מעורר את הבקר, כמו שכתוב (שם נז) עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר. כשבא היום, אמר פסוק זה, מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי. מה זה כל היום היא שיחתי? אלא מכאן למדנו, שכל מי שמשתדל בתורה להשלים הדין על בריו, כאלו קיים את התורה כלה. משום כך כל היום היא שיחתי.

בא ראה, ביום התעסק בתורה להשלים הדינים, ובלילה התעסק בשירות ותשבות עד שבא היום. מה הטעם? כל היום התעסק להשלים הדינים כדי להכליל שמאל בימין, בלילה, כדי להכליל דרגת הלילה ביום.

ובא ראה, בימי דוד המלך היה מקריב כל אותם חיתו שדי אל הים. כיון שבא שלמה, יצא הים והתמלא והשקה אותם. איזה מהם נשקים בראשונה? הרי פרושה, אלו התנינים הגדולים העליונים, שכתוב בהם (בראשית א) ומלאו את המים בימים.

אמר רבי אלעזר, בצד ימין העליון יוצאים שלשה עשר מעינות עליונים נהרות עמקים. אלה עולים ואלה יורדים. כל אחד נכנס בחברו. אחד מוציא ראשו ומכניס אותו בשני גופים, גוף אחד המאיר נוטל מימין למעלה, מפריד למטה אלף יאורים שיוצאים לארבעה צדדים.

מאותם נהרות ומעינות שלשה עשר, נפרדים שלשה עשר יאורים. נכנסים ונוטלים מים ארבע מאות ותשעים ותשעה יאורים וחצי מצד זה, וארבע מאות ותשעים ותשעה יאורים מצד זה בשמאל. נשאר חצי מכאן וחצי מכאן, ונעשה אחד. זה נכנס בין היאורים ונעשה נחש.

ראשו אדם כשושנה. קשקשיו קשים ככרזל. כנפיו כנפים שטים ונפרדים לכל אותם יאורים. כשעולה זנבו (אלי), מכה ובוטט את שאר הדגים. אין מי שיקום לפניו.

פיו לוחט אש. כשנוסע בכל אותם יאורים מזדעזעים שאר התנינים, ובורחים ונכנסים לים. אחת לשבעים שנה רובץ לצד זה, ואחת לשבעים שנה רובץ לצד זה. אלף יאורים חסר אחד מתמלאים ממנו. תנין זה רובץ בין אותם יאורים.

בְּשָׁנוּעַ, יוצאת פסת יד של אש בקלפות. כלם עומדים וזועפים בזעפם, (ועומדים בענפיו) מתערכים אותם יאורים לעין (העין) תכלת שחורה. וגלגלים נוסעים לארבעת צדדי העולם. זוקף זנבו, מכה למעלה, מכה למטה, וכלם בורחים לפניו.

עד שלצד צפון עומדת שלהבת אש אחת, והפרוז יוצא: התיצבו זקנות והתפזרו לארבע זויות, הרי התעורר מי ששם קולר על פני התנין, כמו שנאמר (יחזקאל כט) ונתתי חחים בלחייך וגו'. אז כלם התפזרו, ולוקחים את התנין ונוקבים פניו בצד הלחיים, ומכניסים אותו לתוך נקב תהום רבה עד שנשבר כחו, ואז מחזירים אותו לנהרותיו (לנחיריו).

אחת לשבעים שנה עושים לו כך, כדי שלא יקלקל מקומותוהם של הרקיעים ועמודיהם, ועליהם הכל מודים ומברכים ואומרים, (תהלים צה) בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו.

התנינים נכנסים (העליונים) למעלה, עומדים אותם שמתברכים, כמו שנאמר (בראשית א) ויברך אתם אלהים. אלו שולטים על כל שאר הדגים, שכתוב ומלאו את המים בימים. ועל זה כתוב (תהלים קד) מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית.

תוספתא

אשבל הכפר דודי לי. אשכל - זו האם העליונה. מה אשכול מתקשט בכמה עלים בכמה זמורות לישראל שאוכלים אותו, כך השכינה העליונה מתקשטת בכמה קשוטים של שמונה כלים, מכמה קרבנות, מכמה מיני תכשיטים של כפרה לבניה, והיא עומדת בהם לפני המלך, ומיד - וראיתה לזכר ברית עולם, ונותנת (להם משאלותם) לנו את בקשותיה בברכות הללו שתקנו רבותינו בתפלה לבקש לפני המלך.

באותו זמן כל הדינים של השכינה התחתונה, שהיא הוה"י אדנ"י, מתהפכים לרחמים, כמו זה יהו"ה, לקים (ישעיה ה) אם יהיו חטאיכם פשנים כשלג ילבינו - יהו"ה. אם יאדימו כתולע - הוה"י. כצמר יהיו - יהו"ה. בכל דינים זה (כל הדינים של זה) מתלבנים מהשכינה העליונה.

והיא השכינה הוה"י, (בראשית ג) להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים. ופרשוה רבותינו, שמתהפכת לפעמים

רחמים, לפעמים דין, לפעמים אנשים, ולפעמים נשים. לפעמים דין כמו זה הוה"י. לפעמים רחמים כמו זה יהו"ה. שהרי הוא מצד של עץ החיים, כל הדינים מתהפכים לרחמים. ומצד של עץ הדעת טוב ורע, כל הרחמים מתהפכים לדין, לדון בהם את אותם שעוברים על דברי התורה.

וינין זה בעולם הבא, שהוא בינה, כל שמות הדין מתהפכים בה [לדין] לרחמים, משום זה פרשוה רבותינו, לא כמו העולם הזה העולם הבא, ומשום כך בינה היא להט החרב המתהפכת, שמתהפכת מדין לרחמים לצדיקים, לתת להם שכר בעולם הבא. מלכות, להט החרב המתהפכת מרחמים לדין לדון בה את הרשעים בעולם הזה.

אבל מעץ הדעת טוב ורע, שהוא כמו המטה, לפעמים מתהפכים הנשים לשדות, ואנשים לשדים, ומשום זה (בראשית כט) ויגד יעקב לרחל. ומשום זה פרשוה רבותינו, שאין לו לאדם לשמש עם אשתו עד שיספר עמה, שמא נתחלפה לו בשדה, משום שלהט בעץ הדעת טוב ורע מתהפכת מטוב לרע. ואם האמר שהמכשפים של פרעה, שכתוב ויעשו כן החרטמים בלטיהם, היו מהפכים אותם המטות שלהם לנחשים. ומצד של אלה ההתהפכות יכולים להתהפך.

(ע"כ תוספתא)

ואמרת אל אהרן קח את מטף. מה הטעם מטה אהרן ולא מטה משה? אלא אותו של משה יותר קדוש, שנחקק בגן העליון בשם הקדוש, ולא רצה הקדוש ברוך הוא לטמא אותו באותם מטות של המכשפים, ולא עוד, אלא לכפות אותם לכל אותם הבאים מצד השמאל, משום שאהרן בא מימין, והשמאל נכפה לימין.

רבי חייא שאל את רבי יוסי, הרי גלוי לפני הקדוש ברוך הוא שאותם מכשפים יעשו תנינים, מה הגבורה לעשות לפני פרעה תנינים? אמר לו, משום שמשם היא הראשית להלקות, ומראשית התנין מתחיל שלטונו, (לשלטונו, ומתחלת שלטונו התחיל להלקות) אז שמחים כל המכשפים, שהרי ראש החכמה של הנחש שלהם כך היתה. מיד חזר אותו תנין של אהרן לעץ יבש ובלע אותם.

וְעַל זֶה תִּמְהוּ וַיְדוּעַ שְׁשֻׁלוֹטוֹן עֲלִיּוֹן יֵשׁ בְּאַרְצָךְ, שֶׁהֵם חָשְׁבוּ שֶׁזֶה לְמִטָּה (לְמַעְלָה), חוּץ מֵהֵם אֵין שְׁלוֹטוֹן לְעֲשׂוֹת דְּבָר, וְאִזּוֹ וַיִּבְלַע מִטָּה אֶהְרֵן. דְּוָקָא מִטָּה אֶהְרֵן שְׁחִזֵר לְעַץ וּבִלַּע אוֹתָם.

וְלִכֵּן עָשָׂה אֶהְרֵן שְׁנֵי אוֹתוֹת, אֶחָד לְמַעְלָה וְאֶחָד לְמִטָּה. אֶחָד לְמַעְלָה, תַּנִּין עֲלִיּוֹן שְׁשׁוֹלֵט עַל אוֹתָם שְׁלָהֶם. אֶחָד לְמִטָּה, שְׁשׁוֹלֵט הָעֵץ עַל הַתַּנִּין שְׁלָהֶם. וּפְרָעָה הִיָּה חֲכָם מִכָּל מְכַשְׁפִּיּוֹ, וְהִסְתַּפֵּל שְׁשֻׁלוֹטוֹן הָעֲלִיּוֹן שׁוֹלֵט עַל הָאָרֶץ, שׁוֹלֵט לְמַעְלָה וְשׁוֹלֵט לְמִטָּה.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אִם תֹּאמַר שְׁכָל מַה שְׁעוֹשִׂים הַמְּכַשְׁפִּים אֵינוֹ אֶלָּא בְּמַרְאֵית הָעֵינַן, שְׁכָךְ נִרְאָה וְלֹא יוֹתֵר – בָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ וַיְהִיּוּ דְוָקָא, שְׁכַתּוֹב וַיְהִיּוּ לְתַנִּינִים. וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי, אֶפְלוּ אוֹתָם תַּנִּינִים שְׁלָהֶם חִזְרוּ לְהִיּוֹת עֲצִים, וְעַץ אֶהְרֵן בָּלַע אוֹתָם.

בְּתוֹב (יחזקאל כט) הַנְּנִי עֲלִיךְ פְּרָעָה מְלֶךְ מִצְרַיִם הַתַּנִּים הַגְּדוֹל הַרְבֵּץ בְּתוֹךְ יֵאָרְיוּ. מִשָּׁם רֵאשִׁית לְמִטָּה בְּשֻׁלוֹטוֹן שְׁלָהֶם, אֲבָל חֲכַמְתֶּם לְמִטָּה מִכָּל הַדְּרָגוֹת [הֵם].

בֵּא רָאָה, חֲכַמְתֶּם בְּדְרָגוֹת תַּחְתּוֹנוֹת לְכַפּוֹתֶם לְאוֹתָן דְּרָגוֹת בְּדְרָגוֹת עֲלִיוֹנוֹת, רֵאשׁ שְׁלוֹטוֹנִים וְעַקֵּר שְׁלָהֶם לְמִטָּה מֵאוֹתוֹ תַּנִּין, וּמִשְׁתַּלְשָׁלִים בְּתַנִּין, שְׁהָרִי מִשָּׁם נוֹטֵל חֵיל דְּרָגָה עֲלִיוֹנָה שְׁלָהֶם, מִשְׁמַע שְׁכַתּוֹב אֲשֶׁר אַחַר הַרְחִים.

רַבִּי חִיָּיא הִיָּה יוֹשֵׁב יוֹם אֶחָד עַל דְּלַת שַׁעַר שֶׁל אוֹשָׁא. רָאָה אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר קִטְפִירָא (סוג עוף) טָס אֵלָיו. אָמַר לוֹ לְרַבִּי אֶלְעָזָר, מִשְׁמַע שְׁאֶפְלוּ בְּדְרָכְךָ הַכֹּל מִשְׁתּוֹקְקִים לְלַכֵּת אַחֲרֶיךָ. הַחֲזִיר רֵאשׁוּ וְרָאָה אוֹתוֹ. אָמַר, וַדַּאי יֵשׁ אֶצְלוֹ שְׁלִיחוֹת, שְׁהָרִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עָשָׂה שְׁלִיחוֹת בְּכָל, וְכַמָּה שְׁלוּחִים יֵשׁ לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁלֹא תֹאמַר דְּבָרִים שְׁיֵשׁ בְּהֵם רוּחַ בְּלִבָּד, אֶלָּא אֶפְלוּ אוֹתָם דְּבָרִים שְׁאֵין בְּהֵם רוּחַ.

פְּתַח וְאָמַר, (חבוק ב) כִּי אֲבִן מִקִּיר תִּזְעַק וְכַפִּים מִעֵץ יַעֲנֶנָּה. כַּמָּה יֵשׁ לְאָדָם לְהִזְהַר מִחֲטָאֵיו שְׁלֹא יַחֲטָא לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְאִם יֹאמַר מִי יַעֲיֵד בּוֹ? הָרִי אֲבִנִי בֵיתוֹ וְעֲצִים שֶׁל בֵּיתוֹ יַעֲיֵדוּ בּוֹ. וְלִפְעָמִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה בְּהֵם שְׁלִיחוֹת. בֵּא רָאָה, מִטָּה אֶהְרֵן שֶׁהוּא עֵץ יָבֵשׁ, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עָשָׂה בּוֹ אֶת רֵאשִׁית הַנְּסִים,

ושְׁתִּי שְׁלִיחִיּוֹת נַעֲשׂוּ בּוֹ. אֶחָד שֶׁהוּא עֵץ יִבֵּשׁ וּבִלְעַ אֶת אוֹתָם
הַתְּנִינִים שְׁלָהֶם, וְאֶחָד שֶׁהָרִי לְשַׁעָה אַחַת חֲזַר בְּרוּחַ וְנַעֲשֶׂה בְּרִיָּה.
אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, תִּפַּח רוּחָם שֶׁל אוֹתָם שְׁאוּמְרִים, שְׁלֵא עֲתִיד
הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחֲיוֹת מֵתִים, וְאִיךָ יַעֲשֶׂה מֵהֶם בְּרִיָּה
חֲדָשָׁה. יִבְאוּ יִרְאוּ אוֹתָם הַטְּפָשִׁים אֶת הָרְשָׁעִים, הָרַחֲוֻקִים מִן הַתּוֹרָה,
רַחֲוֻקִים מִמֶּנּוּ, בְּיַד אֶהְרֵן הָיָה מָטָה, עֵץ יִבֵּשׁ, וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְפִי
שַׁעָה הַפֶּךָ אוֹתוֹ לְבְרִיָּה מִשְׁנֵה בְרוּחַ וְגוֹף. אוֹתָם גּוֹפִים שֶׁהָיוּ בָּהֶם
רוּחוֹת וְנִשְׁמוֹת קְדוּשׁוֹת וְשָׁמְרוּ אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה וְהַשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה
יוֹמָם וְלַיְלָה, וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא טָמַן אוֹתָם בְּעֶפֶר – אַחַר כֵּךְ בְּזִמְן
שִׁיחַדֵּשׁ אֶת הָעוֹלָם עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שִׁיעֲשֶׂה אוֹתָם בְּרִיָּה חֲדָשָׁה.
אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, וְלֹא עוֹד, אֲלֵא שְׁאוֹתוֹ גּוֹף שֶׁהָיָה, יָקוּם. מִשְׁמַע
שְׁכָתוֹב (ישעיה כו) יִחְיוּ מִתֵּיךְ וְלֹא כָתוֹב יִבְרָא, מִשְׁמַע שֶׁהֵם
בְּרִיּוֹת אֲבָל יִחְיוּ. שֶׁהָרִי עֲצָם אַחַת נִשְׁאַרְתָּ מִן הַגּוֹף תַּחַת הָאֲדָמָה,
וְהִיא לֹא נִרְקַבֶּת וְלֹא תִבְלָה בְּעֶפֶר לְעוֹלָמִים, וּבְאוֹתוֹ זִמְן הַקְּדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא יִבְרַךְ אוֹתוֹ, וְיַעֲשֶׂה אוֹתוֹ כְּמוֹ שְׁאוֹר שְׁבַעֲסָה, וְתַעֲלֶה
וְתִתְפַּשֵּׁט לְאַרְבַּע פְּנוֹת, וּמִמָּנָה יִשְׁתַּכַּלֵּל הַגּוֹף וְכָל אִיבְרָיו, וְהַקְּדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא יִתֵּן בּוֹ רוּחַ אַחַר כֵּךְ. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, כֵּךְ הוּא.
וּבֵא רְאֵה, אוֹתָהּ עֲצָם בְּמָה הִתְרַכְּכָה? בְּטַל, שְׁכָתוֹב כִּי טַל אוֹרוֹת
טַלְךָ וְגוֹ'.

וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה אָמַר אֵל אֶהְרֵן קַח מִטָּה וְנִטָּה יָדֶךָ עַל מִימֵי
מִצְרַיִם עַל נִהַרְתָּם עַל יִאֲרִיָּהֶם וְעַל אֲגַמִּיָּהֶם וְעַל כָּל מִקְוֵה
מִימֵיהֶם וַיְהִי דָם וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה, יֵשׁ לְהַסְתַּכֵּל בְּפִסּוּק הַזֶּה,
וְאִיךָ יִכּוֹל לְלַכֵּת לְכָל הַמְּקוֹמוֹת הַלְלוּ? [ולא עוד, אלא] וְעוֹד, שֶׁהָרִי
כָתוֹב וַיִּמְלֵא שְׁבַעֲת יָמִים אַחֲרֵי הַכּוֹת ה' אֶת הַיָּאֹר. אֶת הַיָּאֹר כָּתוֹב,
וְאַתָּה אֲמַרְתָּ עַל מִימֵי מִצְרַיִם עַל נִהַרְתָּם עַל יִאֲרִיָּהֶם וְעַל אֲגַמִּיָּהֶם?
אָלֵא, מִימֵי מִצְרַיִם הָיָה הַנִּילוּס, וּמִשָּׁם מִתְּמַלְאִים כָּל אוֹתָם שְׁאָר
אֲגַמִּים וַיִּאֲוִרִים וּמַעֲיִנוֹת וְכָל מִימֵיהֶם, וְעַל זֶה אֶהְרֵן לֹא נָטָה
לְהַכּוֹת, רַק אֶת הַנִּילוּס לְבִדּוֹ. וּבֵא רְאֵה שְׁכָכָה זֶה, שְׁכָתוֹב וְלֹא יִכְלוּ
מִצְרַיִם לְשַׁתּוֹת מִים מִן הַיָּאֹר.

אָמַר רַבִּי אֲבָא, בֵּא רְאֵה, מִים תַּחְתּוֹנִים נִפְרָדִים לְכַמָּה צְדָדִים, (ומים
עֲלִיוֹנִים עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה וְגוֹ') [עֲלִיוֹנִים שֶׁהָרִי] וּמִים עֲלִיוֹנִים
מִתְּכַנְּסִים לְבֵית כְּנוּס הַמִּים, שְׁכָתוֹב (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקְוּ

המים מתחת השמים אל מקום אחד, וכתוב ולמקנה המים קרא ימים. הפסוק הזה פרשהו, ובא ראה, אותו רקיע שיש בו שמש ולבנה, כוכבים ומזלות, זהו בית כנוס למים הרבים, שהוא נוטל כל המים ומשקה את הארץ, שהוא עולם תחתון, כיון שנוטל את המים, מפזר אותם ומחלק אותם לכל עבר, ומשם הוא משקה את כלם.

ובזמן שדין שורה, העולם התחתון לא יונק מאותו רקיע, ויונק מצד השמאל, ואז נקרא (ישעיה לד) חרב לה' מלאה דם. אוי לאותם שיונקים ממנה אז ומשקים ממנה, שבאותו זמן הים יונק משני צדדים, היה מתחלק לשני חלקים, לכן ואדם, ואז שופך ליאר את החלק של מצרים, ומלקה למעלה ומלקה למטה, ולכן ישראל שותים מים והמצרים דם.

אם תאמר שזה היה משום הגעל ולא יותר – בא ראה, שותים את הדם ונכנס למעיהם ומתעלה ובוקע, עד שהיו ישראל מוכרים להם מים בממון, ואז שותים מים, ומשום כך ראשית הלקאתם היתה דם.

רבי יצחק פתח פסוק זה, (תהלים קמה) ארוממך אלהי המלך ואברכה שמך לעולם ועד. בא ראה, דוד כנגד דרגתו אומר, שכתב אלהי, שלי. משום שרצה להעלות שבחו ולהכניס אותו לאור עליון להתערב זה בזה להיות הכל אחד, משום כך ארוממך אלהי המלך וגו'.

ששנינו, כל ימות דוד השתדל לתקן את הכסא ולהאיר פניה כדי שתגן עליו, ויאר תמיד האור התחתון באור העליון להיות הכל אחד. וכשבא שלמה, מצא העולם שלם, והלבנה התמלאה, ולא צריך לטרח עליה להאירה.

בא ראה, בשעה שרצה הקדוש ברוך הוא לקחת נקמות מעמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, התעורר השמאל, והתמלאה הלבנה מאותו הצד דם. ואז נבעו מעינות ונחלים של מטה, כל אותם של צד שמאל בדם, ולכן הדין שלהם דם.

בא ראה, כשהדם הזה מתעורר (כשהדין מתעורר על העולם בגלל אותו דם של ההרוגים, הקדוש ברוך הוא מתעורר) על העם, אותו דם של ההרוגים הוא שיתעורר עליהם עם אחר והורג אותם, אבל [כעת] במצרים לא רצה הקדוש ברוך הוא להביא עליהם עם אחר לעורר עליהם דם,

משום שישראל היו ביניהם ולא יצטערו משום שדרים בארצם, אבל הקדוש ברוך הוא הפה אותם בדם בנְהָרוֹת שְׁלָהֶם, שלא היו יכולים לשנות.

ומשום שהשִׁלְטוֹן שְׁלָהֶם שולט באותו נהר, צוה הקדוש ברוך הוא לשליט שְׁלָהֶם בְּרֵאשׁוֹנָה, כְּדִי שִׁתְּלַקֵּה יִרְאַתָּם בְּרֵאשׁוֹנָה, משום שהנילוס היה אחד מיראותיהם, וכן שאר היראות שְׁלָהֶם נִבְעוּ דָם. זֶהוּ שִׁכְתוּב וְהָיָה דָם בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם וּבְכָבָדִים.

רבי חייא קם לילה אחד לעסק בתורה, והיה עמו רבי יוסי הקטן, שהיה תינוק. פתח רבי חייא ואמר, (קהלת ט) לך אכל בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינה כי כבר רצה האלהים את מעשיך. מה ראה שלמה המלך שאמר פסוק זה?

אף שלמה, כל דבריו היו בחכמה, וזה שאמר לך אכל בשמחה לחמך. בשעה שאדם הולך בדרכי הקדוש ברוך הוא, הקדוש ברוך הוא מקרב אותו אליו ונותן לו שלווה ומנוחה, ואז הלחם והיין שאוכל ושותה בשמחת הלב, בגלל שהקדוש ברוך הוא מרצה במעשיו.

אמר לו אותו תינוק, אם כך, הרי אמרת שכל דברי שלמה היו בחכמה, איפה כאן החכמה? אמר לו, בני, בשל את בשולך ותראה את הפסוק הזה. אמר לו, בטחם בשלתי ידעתי. אמר לו, מנין לך?

אמר לו, קול אחד שמעתי מאבי שהיה אומר בפסוק הזה, ששלמה מזהיר את האדם לעטר את כנסת ישראל בשמחה, שהוא צד ימין, והוא רצון, והוא לחם שיתעטר בחדוה. ואחר כך יתעטר ביין, שהוא שמאל, כדי שתמצא באמונה של הכל חדוה שלמה, בימין ושמאל, וכאשר תהיה בין שניהם, ואז כל הברכות שורות בעולם. וכל זה כשמתרצה הקדוש ברוך הוא במעשי בני אדם. זהו שכתוב כי כבר רצה האלהים את מעשיך. בא רבי חייא ונשקו. אמר, חייך בני, דבר זה השארתי בשבילך, ועכשו ידעתי שרוצה הקדוש ברוך הוא לעטר אותך בתורה.

עוד פתח רבי חייא ואמר, אמר אל אהרן קח מטף ונטה ידך על מימי מצרים. מה הטעם אהרן ולא משה? אלא, אמר הקדוש ברוך הוא, אהרן המים עומדים במקומו, והשמאל רוצה להשפיע

מים משם. אהרן שבא מאותו צד יעורר אותו, וכששמאל לוקח אותם, הם חוזרים להיות דם.

בא ראה, התחתון שבכל הדרגות הוא הכה בתחלה. אמר רבי שמעון, מהתחתון מתחיל הקדוש ברוך הוא, וידו מכה בכל אצבע ואצבע, וכשמגיע לדרגה העליונה שבכל הדרגות, הוא עושה את שלו ועובר בארץ מצרים והורג את הכל, ובגלל כך הרג את כל הבכורות בארץ מצרים, משום שהיא הדרגה העליונה ובכורת הכל.

ובא ראה, פרעה היה שלטונו במים, (בראשונה ומהתחונה התחיל הקדוש ברוך הוא, וכאשר הגיע לדרגתם העליונה, שהיא הבכורה שבדרגות, הרג כל בכור בארץ מצרים, משום שהיא מדרגה עליונה והבכורה של הכל. ובא ראה, פרעה היה בכור, ושלטונו במים) שכתוב (יחזקאל כט) התנים הגדול הרבץ בתוך יאריו. משום כך התהפך נהרו לדם בתחלה. אחר כך הצפרדעים שהיו נוגפים בהם בקולות, רועדים ומקרקרים בתוך מעיהם, (מקרקרים בתוך היאור) ויוצאים מתוך היאור ועולים ליבשה, ומרימים קולות לכל הצדדים, עד שהם נופלים כמו מתים בתוך הבית.

וסוד הדבר – כל אותם עשרה אותות שעשה הקדוש ברוך הוא, כלם היו מתוך היד החזקה, ואותה יד התחזקה על אותן דרגות כלם והשלטון שלהם כדי לבלבל את דעתם, ולא היו יודעים לעשות דבר. בא ראה, כל מדרגותיהם, פיון שיוצאים לעשות דבר, שהכל רואים שלא יכולים [אחר כך] לעשות דבר. אימתי? כאשר (בגלל אותה) יד חזקה (שורה) ששרתה עליהם. [שכתוב] ושרץ היאור צפרדעים ועלו ובאו בביתך.

רבי שמעון פתח ואמר, (ירמיה לא) קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וגו'. בא ראה, הפסוק הזה פירושו בכמה מקומות. ופסוק זה קשה, רחל מבכה על בניה – בני רחל היו יוסף ובנימין ולא יותר, ולא [כלם] ששה שבטים היו לה, למה בכתה רחל ולא לאה?

אף כך אמרו, כתוב (בראשית כט) ועיני לאה רכות. למה רכות? משום שכל יום יצאה לפרשת דרכים ושאלה על עשו, והיו אומרים לה את מעשיו של אותו רשע, ופחדה לפל בגורלו, והיתה בוכה כל יום עד שהתרפכו עיניה.

והקדוש ברוך הוא אָמר: אַתְּ בְּכִית בְּשִׁבִיל אוֹתוֹ צְדִיק כְּדֵי שֶׁלֹּא תִהְיֶי בְּגוֹרְלוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע, חַיִּיךְ אַחֲוֹתֶיךָ תַעֲמַד בְּפִרְשֵׁת דְרָכִים וְתִבְכֶּה עַל גְּלוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאַתְּ תַעֲמָדִי בְּפָנִים וְלֹא תִבְכִי עָלֵיהֶם, וְרַחֵל הִיא הַבּוֹכָה עַל גְּלוֹת יִשְׂרָאֵל.

אָבֵל פְּסוּק זֶה הוּא עַל מָה שֶׁאַמְרָנוּ. אָבֵל סוּד הַדְּבָר, שֶׁרַחֵל וְלֹאֶה הֵן שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, אֶחָד עוֹלָם הַנְּכֻסָּה, וְאֶחָד עוֹלָם הַנְּגַלָּה, וְלִכְּנֹן זוֹ נִקְבְּרָה וְנִסְתַּתְּרָה בְּתוֹךְ הַמְּעָרָה וְנִתְכַסְּתָה, וְזוֹ עוֹמֶדֶת בְּפִרְשֵׁת דְרָכִים בְּנִגְלָה, וְהַכֹּל כְּצוּרָה הַעֲלִיוֹנָה, וְלִכְּנֹן לֹא הִכְנִיס אוֹתָהּ יַעֲקֹב לַמְּעָרָה וְלֹא בְּמָקוֹם אַחֵר, שֶׁהָרִי כְּתוּב (שם מח) בְּעוֹד כְּבָרַת אֶרֶץ לְבָא אֶפְרָתָה, וְלֹא הִכְנִיס אוֹתָהּ לְעִיר, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁמְקוֹמָהּ הָיָה בְּמָקוֹם הַנְּגַלָּה.

בֹּא רֵאֵה, כְּנִסְתַּתְּ יִשְׂרָאֵל נִקְרָאת כָּךְ: רַחֵל. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נג) וְכִרְחַל לְפָנַי גּוֹזְזִיָּה נֶאֱלָמָה. לְמָה נֶאֱלָמָה? שֶׁכְּשֶׁשׁוֹלֻטִים שָׂאָר הַעַמִּים, הִקּוּל נִפְסַק מִמֶּנָּה וְהִיא נֶאֱלָמָת.

וְזָהוּ שֶׁכְּתוּב קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמַע נְהִי בְּכִי תִמְרוּרִים. קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמַע – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם לְמַעְלָה. רַחֵל מְבַכָּה עַל בְּנֵיהָ – כָּל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל הֵם בְּגָלוֹת, הִיא מְבַכָּה עָלֵיהֶם שֶׁהִיא הָאֵם שְׁלֵהֶם. מֵאַנְהָ לְהַנְחִים עַל בְּנֵיהָ, מָה הַטַּעַם? כִּי אֵינָנוּ. כִּי אֵינָם הָיָה צָרִיךְ (לְכַתֵּב)! אֲלֵא מִשּׁוּם שֶׁבְּעֵלָה הוּא קוֹל, הַסֵּתֶלֶק מִמֶּנָּה וְלֹא הִתְחַבֵּר עִמָּהּ.

וּבֹא רֵאֵה, לֹא שָׁעָה אַחַת הִיא בּוֹכָה עַל יִשְׂרָאֵל, אֲלֵא בְּכָל זְמַן וְזְמַן שֶׁהֵם בְּגָלוֹת, וְלִכְּנֹן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא גָרַם לְמִצְרַיִם קוֹל, שֶׁכְּתוּב (שמות יא) וְהִיָּתָה צִעֲקָה גְדֹלָה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר כָּמָהוּ לֹא נִהְיָתָה וְגו'. וְהַזְמִין לָהֶם קוֹלוֹת אַחֲרֵים בְּאוֹתָם הַצִּפְרָדְעִים שֶׁהָרִימוּ קוֹלוֹת בְּמַעֲיָהֶם, וְהָיוּ נוֹפְלִים בְּשִׁוְקִים כְּמוֹ מֵתִים.

וְתַעַל הַצִּפְרָדְעִים. הִיָּתָה אַחַת וְהוֹלִידָה, וְהִתְמַלְּאָה הָאֶרֶץ מֵהֵם. וְהָיוּ כִלְךְ מוֹסְרוֹת עֲצָמָן לְאֵשׁ, שֶׁכְּתוּב וּבִתְנוּנְרִיךָ וּבְמִשְׁאָרוֹתֶיךָ. וּמָה הָיוּ אוֹמְרוֹת? (תהלים טו) בָּאֲנִי בָּאֵשׁ וּבְכַמִּים וְתוֹצִיאֲנִי לְרוּיָהּ. וְאִם תֹּאמַר, אִם כֵּךְ מָה אֶכְפֵּת לְמִצְרַיִם שֶׁכָּל אוֹתָן הַצִּפְרָדְעִים נִכְנְסוֹת לְאֵשׁ? אֲלֵא כִלְךְ נִכְנְסוֹת לְאֵשׁ וְהוֹלְכוֹת בְּתַנּוּר וְלֹא מֵתוֹת. וְאוֹתָן שִׁמְתוֹת מָה עָשׂוּ? לָחֵם הָיָה בְּתַנּוּר, וְנִכְנְסוֹת לְתוֹךְ הַלָּחֵם וּמִתְבַּקְּעוֹת, וְיוֹצְאוֹת מֵהֵן אַחֲרוֹת וְנִשְׁאָבוֹת לְתוֹךְ הַלָּחֵם. בָּאוּ לְאָכַל מִמֶּנּוּ, אוֹתָהּ

פת הפכה לצפרדע במעיהם ורוקדות, ומרימות קולות עד שהיו מתים, וזה קשה להם מהכל.

בא ראה, כתוב ושרץ היאר צפרדעים ועלו ובאו בביתה ובחדר משכבה ועל מטתה. פרעה לקה ראשון מכלם, ויותר מכלם, כדי שיהיה שם האלוה מברך מן העולם ועד העולם, שהוא פוקד מעשי בני אדם בכל מה שעושים.

כתוב (בראשית יב) ויראו אתה שרי פרעה ויהללו אתה אל פרעה ותקח האשה בית פרעה. פסוק זה לדרשה הוא בא. שלשה פרעה כאן. אחד באותו זמן, ואחד בימי יוסף, ואחד בימי משה שהלקהו במקלו. (הפסוק הזה כלו התקיים בפרעה הראשון, אבל בשעה וכו') (והפסוק הזה התקיים).

פרעה הראשון, בשעה שנלקחה שרה אליו, רמז לאמנים וצירו בחדרו את דמותה על מטתו בכתל. לא נחה דעתו עד שעשו את דמותה של שרה על לוח עץ, וכשהיה עולה למטתו, העלה אותה עמו. כל מלך שבא אחריו היה רואה אותו דיוקן מציר בציר, והיו נכנסים לפניו בדחנים, וכשעולה למטתו היה נהנה מאותו ציור, לכן המלך לקה כאן יותר מהכל. (בא וראה) הינו מה שכתוב ובחדר משכבה ועל מטתה, ואחר כך ובבית עבדיך ובעמך. ובכלם לא כתוב על מטתם, אלא רק לו לבדו.

סדר הלימוד ליום כח כסלו [יום 87 בשנה]

רבי אבא פתח, (קהלת א) **כָּל הַנְּחָלִים הַלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם אֵינָנוּ מְלֵא אֶל מְקוֹם שֶׁהַנְּחָלִים הַלְכִים שָׁם הֵם שְׂבִים לְלַכֵּת. פְּסוּק זֶה נֶאֱמַר וְאָמְרוּ אוֹתוֹ הַחֲבָרִים, אַבְּל בֵּא רְאֵה, כְּשֵׁאוֹתֶם נְחָלִים נִכְנָסִים לְתוֹךְ הַיָּם, וְהָיָה לוֹקַח אוֹתָם וְשׂוֹאֵב אוֹתָם לְתוֹכוֹ בְּשִׁבִיל שְׁקוּפָאִים הַמַּיִם בְּתוֹךְ הַיָּם, וְאוֹתוֹ הַקָּרַח שׂוֹאֵב אֶת הַמַּיִם שֶׁנִּכְנָס בּוֹ, וְאַחַר כֵּן יוֹצֵאִים הַמַּיִם בְּתַקְףָּה שֶׁל הַדְּרוֹם, וּמִשְׁקָה אֶת כָּל חַיּוֹת הַשָּׂדֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) יִשְׁקוּ כָּל חַיֵּי שְׂדֵי.**

ובא ראה, ים שקופא שואב את כל המים ומפשיר בכח הדרום כמו שנתבאר, ומשום כן איננו מלא, ונאמר.

והרי התעוררו בו החברים, אל מקום שהנחלים הלכים שם הם שבים ללכת. מה הטעם הם שבים? משום שאותו נהר ששופע ויוצא מעדן לא פוסק לעולמים, והוא מוציא תמיד מים לים, ועל זה המים שבים ללכת, ושבים, והולכים ושבים, ולא פוסקים לעולמים. וכשהוא שב ללכת, כדי ללכת להשקות את הכל, ובאה רוח צפון והמים קופאים, ורוח הדרום שהיא חמימה, (מפשיה) מטילה אותם ללכת לכל צד. ועל זה הים הזה יושב בין שני הצדדים הללו, ובשבילם הוא עומד, ואנחות הולכות ונוסעות לכל צד.

בא ראה, כשהמלך בא למטתו בשעה שנגחלק הלילה, רוח צפון מתעוררת, שהיא מעוררת חביבות לגבירה, שאלמלא רוח הצפון אין מתחבר המלך עמה, משום שמצפון מתחילה חביבות, כמו שנאמר (שיר ב) שמאלו תחת לראשי. ודרום מחבק באהבה, שכתוב וימינו תחבקני. ואז כמה בדחנים מעוררים שירה עד שבא הבקר, שכתוב (איוב לח) ברן יחד פוכבי בקר ויריעו כל בני אלהים.

ובשבא הבקר, כל העליונים והתחתונים אומרים שירה, וישראל כמו כן למטה, שכתוב (ישעיה סב) המזכירים את ה' אל דמי לכם. אל דמי לכם למטה דוקא [בלילה].

בשנגחלק הלילה, אותם שתשוקתם להזכיר תמיד את הקדוש ברוך הוא, לא נותנים שנה ללב, ועומדים להזכיר את הקדוש ברוך הוא. כשעולה הבקר, מקדימים לבית הכנסת ומשבחים את

הקדוש ברוך הוא, וכן אחר חצות היום, וכן בלילה כשנחשך ונדבק הלילה בחשך ולן השמש, ועל אלה כתוב המזכירים את ה' אל דמי לכם. וזה עם ישראל הקדוש.

וְכֵן הזכירם הקדוש ברוך הוא במצרים ועלה על פרעה, אלו שלא שוככים יומם ולילה, ומי הם? צפרדעים, שקולם לא שוכך תמיד, משום שהחזיק בעם הקדוש שלא שוככים ימים ולילות לשבח את הקדוש ברוך הוא, ולא היה איש במצרים שיכל לדבר זה עם זה, ומהם נשחתה הארץ, ומקולם היו יונקים וילדים קטנים מתים.

וְאִם תאמר, איך לא יכלו להרג אותם? אלא אם הרים אדם מקל או אבן להרג אחת, התבקעה ויצאו ממנה שש מתוך מעיה, והולכות ומקלקלות את הארץ עד שהיה מהנמנע לקרב אליהם.

בֹּא וראה כמה נהרות, כמה יאורים יוצאים מתוך הים העליון, כשנמשכים ומפשירים המים ומתחלקים כמה נחלים לכמה צדדים, לכמה יאורים, לכמה נהרות. החלק של הממנה של צד מצרים הם המים המרחשים האלה, שאין להם מים שיוצאים מתוך הים שלא מוציאים דגים למיניהם.

מִי הם הדגים? אותם שליחים בעולם ממנים לעשות את רצון אדונם, ממנים ברוח של חכמה. ועל זה שנינו, יש מים מגדלים חכמים, ויש מים מגדלים טפשים, לפי אותם נהרות שמתחלקים לכל הצדדים.

וּבְאֵן נהרות מצרים מגדלים בעלי כשפים, דגים בסוגים שונים, בעשר דרגות של כשפים, שכתוב (דברים יח) קוסם, קסמים, מעונן, ומנחש, ומכשף, וחובר, חבר, ושואל אוב, וידעוני, ודורש אל המתים. הרי עשרה מינים של חכמת המכשפים.

וּבְאֵתוֹ זמן הושיט הקדוש ברוך הוא אצבע שלו ובלבל אותם נחלים ונהרות של מצרים, ונמנעו אותם הדגים של החכמה שלהם. אחד התהפך לדם, ואחד שהעלו הדגים קולות [שכל הדגים תלויים] בלי תועלת, ולא באה עליהם רוח של אותן חכמות.

עֵרֵב - כאותה דגמא, שערכב להם מיני חכמה שלהם, ולא יכל להדבק, ולא עוד, אלא אפלו שאלה שנמצאו בארץ, משחיתים אותם בארץ ומשחיתים את דרכיהם. ערב, מה זה ערב?

ערבוביָא, כְּמוֹ שְׁנַאָמַר וּבְגַד כְּלָאִים. עֲרוּבִין – (ויקרא יט) שְׂדֵךְ לֹא תִזְרַע כְּלָאִים. מִיָּנַיִם רַבִּים בְּהֶרְמַת יָד.

בא רֵאָה כַּמָּה כַּחוֹת הַתְּעוּרְרוּ לְמַעְלָה כְּאַחַד, וּבְלִבֵּל אוֹתָם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּאַחַד כְּדֵי לְבַלְבֵּל אֶת הַכַּחַת הַתְּקִיף שְׁלֵהֶם לְמַעְלָה. וְכָל אוֹתָן גְּבוּרוֹת שְׁעָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמִצְרַיִם, בְּיַד אַחַת זֶה הָיָה, שֶׁהָרִים יָדוּ עֲלֵיהֶם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וּמִשָּׁם אָבְדָה חֲכַמַת מִצְרַיִם, שְׁכַתוֹב (ישעיה כט) וְאַבְדָה חֲכַמַת חֲכָמָיו וּבִינַת נְבִיָּו תִּסְתַּתֵּר.

ובא רֵאָה, כְּתוֹב (שם יט) וְסִכְסַכְתִּי מִצְרַיִם בְּמִצְרַיִם. מִצְרַיִם – לְמַעְלָה, בְּמִצְרַיִם – לְמַטָּה. מִשׁוּם שְׁאוֹתָם חֲיִלוֹת לְמַעְלָה מִמְּנַיִם עַל הַחֲיִלוֹת שֶׁל מַטָּה, וְהַתְּעַרְבוּ כָּלֶם. הַתְּעַרְבוּ לְמַעְלָה, שְׁלֹא הָיוּ הַמִּצְרַיִם יְכוּלִים לְהַתְּקַשֵּׁר לְכַשְׁפֵיהֶם, בְּאוֹתָם מְקוּמוֹת שֶׁהָיוּ מִתְּקַשְׂרִים בְּהַתְּחַלָּה, שֶׁהָרִי הַתְּבַלְבְּלוּ, וְעַל זֶה הֵבִיא עֲלֵיהֶם עֲרַב, חֵיוֹת שֶׁהָיוּ מְעַרְבוֹת זֶה בְּזֶה.

בנים – שְׁעָלָה עֶפֶר הָאָרֶץ. וּבֹא רֵאָה, כָּל פְּרִי שְׁנוּלָד בְּאָרֶץ, מִחֵיל שְׁלֵמַעְלָה מִמְּנָה שְׁנִזְרַע עֲלֵיהָ הוּא, וְהַכֵּל הָיָה כְּמוֹ שְׁלֵמַעְלָה.

ובא רֵאָה, שְׁבַעָה רְקִיעִים עָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ זֶה שְׁבַע אֲרָצוֹת. וְאוֹתָם תְּחוּמִים שְׁנַפְרָדִים בְּמִקוּמָם. שְׁבַעָה רְקִיעִים לְמַעְלָה, שְׁבַעָה תְּחוּמֵי אֶרֶץ לְמַעְלָה, כְּמוֹ כֵן לְמַטָּה נַפְרָדוֹת הַדְּרָגוֹת, שְׁבַעָה רְקִיעִים, וְשְׁבַעָה תְּחוּמֵי אֶרֶץ. וְהָרִי פְּרִשׁוּהָ הַחֲבָרִים, בְּשְׁבַע אֲרָצוֹת כְּגַלְדֵי בְּצִלִים זֶה עַל זֶה.

ואותם שְׁבַעָה תְּחוּמִים שֶׁל הָאָרֶץ לְמַעְלָה, כָּל אֶחָד וְאַחַד [נַפְרָדִים לְשַׁבְעִים מְמַנִּים] נַפְרָדִים לְעֶשְׂרֵה, וְהֵם מִתְּחַלְּקִים לְשַׁבְעִים מְמַנִּים שְׁמַמְנִים עַל שְׁבַעִים עַמִּים, וְאוֹתָהּ אֶרֶץ תְּחוּם לְכָל עַם וְעַם סְבִיב הָאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שְׁנַאָמַר (שיר ג) הִנֵּה מִטָּתוֹ שְׁלֵשְׁלֵמָה שְׁשִׁים גְּבוּרִים סְבִיב לָהּ מִגְּבוּרֵי יִשְׂרָאֵל. וְעֶשְׂרֵה בְּתוֹכָם טְמוּנִים, וְהֵם שְׁבַעִים שְׁסוּבְכִים אֶת הָאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה, וְזֶהוּ לְמַעְלָה כְּמוֹ זֶה לְמַטָּה.

ובא רֵאָה, אוֹתָהּ אֶרֶץ הַתְּחוּם שֶׁל חֵלֶק מִצְרַיִם, בְּאוֹתוֹ זְמַן הוֹשִׁיט הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶצְבְּעוֹ, וְנוֹלְדוֹ לְהַבּוֹת אֵשׁ בְּאוֹתוֹ תְּחוּם, וְהַתִּיבְשׁוּ כָּל אוֹתָם תְּחוּמִים שְׁמַרְכָכִים בְּמַיִם. וְכָל הַיָּרֵק שֶׁל הַמַּיִם שְׁנוּבְעִים אִזּוֹ לְמַטָּה, נִרְאוּ הַכְּנִים מִעֶפֶר הָאָרֶץ.

וְהָרִי נֹאמֵר שְׂאֵהֲרֵן הָיָה מִכָּה, אֲבָל מִשּׁוֹם זֶה אֵהֲרֵן הָיָה מִכָּה, לְהִרְאוֹת שְׂיִמִּינוּ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹבֵרֵת שׁוֹנָאִים, כְּמוֹ שְׂנֵאָמֵר (שמות טו) יִמִּינֶךָ ה' תִּרְעֵץ אוֹיֵב. כְּמוֹ זֶה עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִבְיֵא עַל הָעִיר רוֹמָא רַבְתִּי, שְׂכַתוֹב (ישעיה לד) וְנִהְפְּכוּ נִחְלִיָּה לְזַפֵּת וְעַפְרָה לְגַפְרִית. וְעַל זֶה, כָּל עַפְרָה הָאֶרֶץ הָיָה כְּנִים בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם.

רְבִי יְהוּדָה וְרַבִּי חִיָּיא הָיוּ הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ. אָמַר רַבִּי חִיָּיא, כְּשִׁחְבְּרִים הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ, צְרִיכִים לְלַכֵּת בְּלֵב אֶחָד, וְאִם נִפְגְּשׁוּ אוֹ שְׁהוֹלְכִים עִמָּם הִרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם, אוֹ בְּנֵי אָדָם שְׂאִינָם מֵהִיכַל הַמֶּלֶךְ, צְרִיכִים לְהִפָּרֵד מֵהֶם. מִנִּין לָנוּ? מִכָּלֵב, שְׂכַתוֹב (במדבר יד) וְעַבְדִּי כָּלֵב עֵקֵב הָיְתָה רוּחַ אַחֲרַת עִמּוֹ וַיִּמְלֵא אַחֲרָי. מַה זֶה רוּחַ אַחֲרַת? שְׂנֵפֵרֵד מֵאוֹתָם מְרַגְלִים, שְׂכַתוֹב (שם יג) וַיַּעֲלוּ בְּגִבּוֹ וַיָּבֵא עַד חֲבֻרוֹן. שְׂנֵפֵרֵד מֵאוֹתָם מְרַגְלִים וְכֹא לְבָדוֹ לְחֲבֻרוֹן לְהַשְׁתַּטַּח עַל קַבְרֵי הָאֲבוֹת.

וְחֲבֻרוֹן נִתְּנָה לוֹ חֵלֶק יְרֵשָׁה לְהַחֲזִיק בָּהּ, כְּמוֹ שְׂנֵאָמֵר (דברים א) וְלוֹ אֶתְּנֶנּוּ אֶת הָאֶרֶץ אֲשֶׁר דֶּרֶךְ בָּהּ. לָמָּה נִתְּנָה לוֹ אֶת חֲבֻרוֹן? אִם מִשּׁוֹם שֶׁהַשְׁתַּטַּח בְּקַבְרֵי הָאֲבוֹת לְהַנְצִיל מֵאוֹתָהּ עֲצָה שְׁלָהֶם שְׂנֵצַל – לֹא!

אָרְאָה, סוּד הַדְּבָר שְׂמַעְתִּי, כְּמוֹ זֶה כְּתוּב (שמואל א-ב) וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּה' לֵאמֹר הֲאֵעֲלֶה בְּאַחַת עָרֵי יְהוּדָה וַיֹּאמֶר ה' אֵלָיו עֲלֵה וַיֹּאמֶר דָּוִד אָנֹכִי אֵעֲלֶה וַיֹּאמֶר חֲבַרְנָה. כִּי אִם יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּל, כִּיִּין שְׁהָרִי מֵת שְׂאוּל, וְדוֹד נִמְשַׁח בִּימֵי שְׂאוּל לְקַבֵּל מְלָכוּת, כִּיִּין שְׂמַת שְׂאוּל לָמָּה לֹא הִמְלִיכוּ אֶת דָּוִד וְלֹא קִבֵּל מְלָכוּת עַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְכֹא לְחֲבֻרוֹן וְקִבֵּל מְלָכוּת עַל יְהוּדָה לְכַדָּה שְׂבַע שָׁנִים, וְהִתְעַכֵּב שָׁם כָּל שְׂבַע הַשָּׁנִים הַלְלוּ, וְאַחַר שְׂמַת אִישׁ בְּשֵׁת קִבֵּל מְלָכוּת עַל כָּל יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלַיִם?

אָרְאָה הַכֹּל הוּא סוּד לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. בֹּא רְאֵה, הַמְּלָכוּת הַקְּדוֹשָׁה לֹא קִבְּלָה מְלָכוּת שְׁלָמָה עַד שֶׁהִתְחַבְּרָה בְּאֲבוֹת, וְכִשְׁהִתְחַבְּרָה בָּהֶם, נִבְּנָה בְּנִין שְׁלָם מֵעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, וְהָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן נִקְרָא שְׂבַע שָׁנִים, מִשּׁוֹם שְׂכַלָם בּוּ.

וְסִימְנָה – (מלכים א-ו) וַיִּבְנֶהוּ שְׂבַע שָׁנִים. זֶהוּ הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן. וְלֹא כְּתוּב וַיִּבְנֶהוּ בְּשֵׁבַע שָׁנִים, כְּמוֹ שְׂנֵאָמֵר (שמות לא) כִּי שֵׁשֶׁת

ימים עֲשֶׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. מִי אֵלֹה שֶׁשֶׁת הַיָּמִים? זֶה אֲבָרְהָם, שֶׁכְּתוּב (בראשית ב) אֱלֹה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם, בְּאַבְרָהָם. וְאַבְרָהָם נִקְרָא שֶׁשֶׁת יָמִים, וּמִשּׁוּם (ובו) שֶׁהוּא שֶׁשֶׁת יָמִים, נִבְנְהָ הָעוֹלָם בְּאוֹתוֹ (בזוה) גִּזְוֹן, וַיִּבְנְהוּ שֶׁבַע שָׁנִים.

וּבֵא רָאָה, דָּוֵד רָצָה לְהַבְנֹת בְּמַלְכוּת שְׁלֹמֹה לְמַטָּה כְּמוֹ שְׁלֹמֹעַלָה, וְלֹא נִבְנְהָ עַד שֶׁבָּא וְהִתְחַבֵּר בְּאַבּוֹת, וְעָמַד שֶׁבַע שָׁנִים לְהַבְנֹת בְּתוֹכָם. אַחַר שֶׁבַע שָׁנִים נִבְנְהָ בְּכָל, נִמְשָׁכָה מַלְכוּתוֹ שְׁלֹא תַעֲבֹר לְעוֹלָמִים. וְאִם לֹא שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּחִבְרוֹן לְהִתְחַבֵּר בְּמִקּוּמוֹ, לֹא נִבְנְתָה מַלְכוּתוֹ לְהַמְשִׁיךְ כְּרֵאוֹי. כְּמוֹ כֵּן כָּלֵב, הָאִירָה בּוֹ רוּחַ חֲכָמָה, וּבָא לְחִבְרוֹן לְהִתְחַבֵּר בְּאַבּוֹת וְלִמְקוּמוֹ הַלֵּךְ. אַחַר כֵּן מְקוּמוֹ הָיָה, וַיִּרְשׁ אוֹתוֹ.

רַבִּי יִיסָא וְרַבִּי חִזְקִיָּה הָיוּ הוֹלְכִים מִקְפּוֹטְקִיָּא לְלוֹד, וְהָיָה עִמָּהֶם יְהוּדִי אֶחָד עִם מִשָּׂא שֶׁל עוֹפּוֹת (שְׁנַקְרָאִים קִטְפִירָא) עַל חֲמוֹר. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי יִיסָא לְרַבִּי חִזְקִיָּה, פִּתַּח פִּיךָ וְאָמַר דְּבַר אֶחָד מֵאוֹתָם דְּבַרֵי הַתּוֹרָה הַמְעֻלִּים שֶׁאַתָּה אוֹמֵר לְפָנַי הַמְּנוּרָה הַקְּדוּשָׁה.

פִּתַּח וְאָמַר, (משלי ג) דְּרָכֶיךָ דְרָכֵי נְעִים וְכָל נְתִיבוֹתֶיךָ שְׁלוֹם. דְּרָכֶיךָ דְרָכֵי נְעִים – אֵלֹה דְרָכֵי הַתּוֹרָה, שְׁמִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּדְרָכֵי הַתּוֹרָה, הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִשְׁרָה עָלָיו נְעִים הַשְׂכִּינָה שְׁלֹא תִזְוֶה מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים. וְכָל נְתִיבוֹתֶיךָ שְׁלוֹם – שֶׁכָּל שְׁבִילֵי הַתּוֹרָה כֻּלָּם שְׁלוֹם. שְׁלוֹם לוֹ לְמַעְלָה, שְׁלוֹם לוֹ לְמַטָּה. שְׁלוֹם לוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה, שְׁלוֹם לוֹ בְּעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר אוֹתוֹ יְהוּדִי, מִטְּבַע בְּכִיס בְּפָסוּק זֶה נִמְצָא. אָמַר לוֹ, מִנֵּין לָךְ? אָמַר לוֹ, שִׁמְעֵתִי מֵאַבִּי, וְלִמְדֵתִי כָּאֵן בְּפָסוּק הַזֶּה דְּבַר טוֹב.

פִּתַּח וְאָמַר, פָּסוּק זֶה הוּא בְּשֵׁתֵי צוּרוֹת וּבְשָׁנֵי צְדָדִים. קוֹרְאִים בּוֹ דְרָכִים, וְקוֹרְאִים בּוֹ נְתִיבוֹת. קוֹרְאִים בּוֹ נְעִים, וְקוֹרְאִים בּוֹ שְׁלוֹם. מַה זֶה דְרָכִים, וּמַה זֶה נְתִיבוֹת? מַה זֶה נְעִים, וּמַה זֶה שְׁלוֹם?

אָמַר דְרָכֶיךָ דְרָכֵי נְעִים, הֵינּוּ שֶׁכְּתוּב (ישעיה נג) הַנּוֹתֵן בַּיָּם דֶּרֶךְ. שֶׁהָיָה כָּל מְקוֹם שֶׁנִּקְרָא בְּתוֹרַת דֶּרֶךְ, הֵיא דֶּרֶךְ פְּתוּחָה לְכָל, כְּמוֹ זֶה זֶה שֶׁפְּתוּחָה לְכָל אָדָם – כֵּן דְרָכֶיךָ. אֵלֹה דְרָכֶיךָ שֶׁפְּתוּחִים מֵהָאֲבוֹת, שֶׁכָּרוּ בַּיָּם הַגָּדוֹל וְנִכְנָסִים לְתוֹכוֹ. וְאוֹתָם דְרָכִים נִפְתָּחוֹת לְכָל עֶבֶר וְלְכָל צְדָדֵי הָעוֹלָם.

וְנַעַם זֶה הוּא נְעִימוֹת שְׂיוּצָאֵת מִן הָעוֹלָם הַבָּא, (וימָהֶעוֹלָם הַבָּא מְאִירוֹת כָּל הַמְּנוֹרוֹת) וּמְאִירָה אֶת כָּל הַמְּנוֹרוֹת, וְנִפְרָדִים (הָאוֹרוֹת) לְכָל עֵבֶר. וְאוֹתוֹ טוֹב וְאוֹר שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא שְׂיוּנְקִים הָאֲבוֹת נִקְרָא נַעַם. דְּבַר אַחֵר, הָעוֹלָם הַבָּא נִקְרָא נַעַם. וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר הָעוֹלָם הַבָּא, אִז כָּל הַטוֹב וְכָל הַשְּׂמִיחָה וְכָל הָאוֹרוֹת וְכָל הַחֲרוֹת שֶׁל הָעוֹלָם מִתְעוֹרְרִים, וְלִכֵּן נִקְרָא נַעַם.

וְעַל זֶה שְׁנִינוּ, רִשְׁעֵי הַגִּיהֵנִם, בְּשַׁעַה שְׁנִכְנַסְתָּ שַׁבָּת, כָּלֵם נָחִים, וַיִּשׁ לָהֶם (חֲרוֹת) שְׂמִיחָה וּמְנוּחָה בְּשַׁבָּת. וְכִינּוּן שְׂיוּצָאֵת שַׁבָּת, יֵשׁ לָנוּ לְעוֹרֵר שְׂמִיחָה עֲלֵינוּהָ עֲלֵינוּ כְּדֵי שְׁנַנְצַל מֵאוֹתוֹ הָעֲנֵשׁ שֶׁל הַרְשָׁעִים שְׁנִדְוִנִים מֵאוֹתָהּ שַׁעַה וְהִלָּאָהּ, וַיִּשׁ לָנוּ לְהִתְעוֹרֵר וְלוֹמַר, (תְּהִלִּים ז) וַיְהִי נַעַם ה' אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ. זֶהוּ נַעַם עֲלִיּוֹן, (חֲרוֹת) שְׂמִיחַת הַכֹּל. וְעַל זֶה, דְּרַכֵּיהָ דְרַכֵּי נַעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם.

מַה זֶה נְתִיבוֹתֶיהָ? אֵלּוּ אוֹתָם נְתִיבוֹת וּשְׂבִילִים שְׂיוּצָאִים מִלְּמַעְלָה, וְכָלֵם לֹקַח אוֹתָם בְּרִית הַיְחִידִי שְׁנִקְרָא שְׁלוֹם, שְׁלוֹם הַבַּיִת, וּמְכַנִּים אוֹתָם לַיָּם הַגְּדוֹל. כְּשֶׁהוּא בְּתַקְפוֹ, וְאִז נוֹתֵן בּוֹ שְׁלוֹם. זֶהוּ שְׂכָתוֹב וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם. בָּאוּ רַבֵּי יִיסָא וְרַבֵּי חִזְקִיָּה וְנִשְׁקוּ לוֹ. אָמְרוּ, וּמַה כָּל הַדְּבָרִים הָעֲלִיּוֹנִים הִלְלוּ טְמוּנִים אֲצִלְךָ וְלֹא יִדְעוּנוּ? הִלְכוּ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְבֵית שְׂדָה, רָאוּ בְּהֵמוֹת שֶׁל הַשְּׂדָה מֵתִים. אָמְרוּ, וּדְאֵי דְבַר שֶׁל בְּהֵמוֹת יֵשׁ בְּמָקוֹם זֶה.

אָמַר אוֹתוֹ יְהוּדִי, זֶה שְׂאֲמַרְתֶּם שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִרְג בְּמִצְרַיִם כָּל אוֹתָם הַצֹּאן, כָּל אוֹתָם בְּהֵמוֹת. שְׁלֹשָׁה סוּגֵי מוֹת הָיוּ בְּבְהֵמוֹת, אֶחָד דְּבַר, וְאֶחָד אוֹתָם שֶׁהִרְג הַבְּרָד, וְאֶחָד אוֹתָם בְּכוּרֵי הַבְּהֵמוֹת.

וּמַה הָיָה הַמּוֹת שְׁלָהֶם? אֵלּוּ זֶה כָּתוּב בְּתַחֲלָה, הִנֵּה יַד ה' הוֹיָה בְּמִקְנֶיךָ אֲשֶׁר בַּשְּׂדֵה. לָמָּה בְּכָלֵם לֹא כָּתוּב יַד ה'? אֵלּוּ כָּאֵן (כְּתוּב יַד אֱלֹהִים, אֵלּוּ יַד ה') (אֵל יַד ה') זֶה יַד עִם חֲמֵשׁ אֲצַבְעוֹת, שֶׁהָרִי בְּתַחֲלָה כָּתוּב אֲצַבַּע אֱלֹהִים הִיא, וְכָאֵן כָּל חֲמֵשׁ הָאֲצַבְעוֹת, וְכָל אֲצַבַּע וְאֲצַבַּע הִרְגָה מִיֵּן אֶחָד. וְחֲמֵשָׁה מִיָּנִים הָיוּ, שְׂכָתוֹב בְּסוּסִים, בְּחֲמוּרִים, בְּגַמְלִים, בְּבָקָר, וּבְצֹאֵן. הָרִי חֲמֵשָׁה מִיָּנִים לְחֲמֵשׁ אֲצַבְעוֹת, שְׂנִקְרָאת יַד. מִשּׁוּם כִּךָ הִנֵּה יַד ה' הוֹיָה וְגו' דְּבַר כְּבִד מְאֹד. שְׁהָיוּ מֵתִים מֵעֲצָמָם וְנִמְצְאוּ מֵתִים.

מֵאַחֵר שְׁלֹא חֲזְרוּ הַמִּצְרַיִם, אוֹתָן אוֹתִיּוֹת מִמֶּשׁ חֲזְרוּ וְהִרְגוּ כָּל אוֹתָם שְׁנִשְׂאָרוֹ, וְדְבַר הַפֶּן לְבָרַד. מַה בֵּין זֶה לְזֶה?

אֵלָא זֶה בְּנוּחוֹת, וְזֶה בְּתַקְפָּה הֶרְגֵזוּ, וּשְׁנֵי אֵלֶּה הָיוּ בְּמָקוֹם אֶחָד
בְּחֵמֶשׁ אֶצְבָּעוֹת.

בא וְרָאָה, דְּבַר אוֹתִיּוֹת שֶׁהָיוּ בְּנוּחוֹת, מוֹת בְּמִנוּחָה, שֶׁהָיוּ מֵתִים
מֵעֲצָמָם. בְּרַד שֶׁהִתְהַפְּכוּ הָאוֹתִיּוֹת לְתַקְפָּה הֶרְגֵזוּ וְהֵרַג הַכֹּל. יִשְׁבוּ
בְּאוֹתוֹ שָׂדֵה, רְאוּ צֵאֵן שְׂפָאִים לְמָקוֹם אֶחָד וּמֵתִים שָׁם. קָם אוֹתוֹ
יְהוּדֵי לְאוֹתוֹ מָקוֹם, וְרָאָה שְׁנֵי נֹאדוֹת מְלֵאִים אָרֶס.

פתח וְאָמַר, כְּתוּב וְאֶעֱשֶׂה לְגוֹי גְדוֹל וְאֶבְרַכֶּה וְאֶגְדֹּלָה שְׁמִי וְהָיָה
בְּרַכָּה. דְּבַר זֶה שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר שְׂאָמַר (בְּרֵאשִׁית יב) וְאֶעֱשֶׂה לְגוֹי
גְדוֹל - כְּנָגֵד לָךְ לָךְ. וְאֶבְרַכֶּה - כְּנָגֵד מֵאַרְצָךְ. וְאֶגְדֹּלָה שְׁמִי - כְּנָגֵד
וּמְמוֹלְדָתְךָ. וְהָיָה בְּרַכָּה - כְּנָגֵד וּמִבֵּית אָבִיךָ, וְזֶה כְּנָגֵד זֶה.

רבי שְׁמַעוֹן אָמַר, סוּד הַחֲכָמָה יֵשׁ כָּאֵן. וְאֶעֱשֶׂה לְגוֹי גְדוֹל - כְּנָגֵד
צִד יָמִין. וְאֶבְרַכֶּה - כְּנָגֵד צִד שְׂמָאל. וְאֶגְדֹּלָה שְׁמִי - כְּנָגֵד
צִד הָאֲמִצֵּעַ. וְהָיָה בְּרַכָּה - כְּנָגֵד צִד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהַכֹּל סוּד
הַמְּרַכְּבָה הַקְּדוּשָׁה.

בא רָאָה, בְּהִתְעוֹרְרוֹת שְׁלֵמֻטָּה מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה, וְעַד שֶׁלֹּא מִתְעוֹרֵר
לְמַטָּה לֹא מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה לְשֵׁרוֹת עָלָיו. מַה כְּתוּב בְּאַבְרָהָם?
וַיֵּצְאוּ אֹתָם מֵאוֹר כְּשָׂדִים. וַיֵּצְאוּ אֹתָם - וַיֵּצְאוּ אֹתוֹ הָיָה צָרִיף (לְכַתֵּב)!
שֶׁהָיָה כְּתוּב וַיִּקַּח תָּרַח אֶת אַבְרָם בְּנוֹ [וְאֵת לוֹט בֶּן הָרֵן] וְגו'. מַהוּ
וַיֵּצְאוּ אֹתָם? אֵלָא, תָּרַח וְלוֹט יֵצְאוּ עִם אַבְרָהָם וְשָׂרָה, שְׂכִינָן שְׁנַצּוּל
אַבְרָהָם מִן הָאֵשׁ, חִזַּר תָּרַח לַעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹנוֹ, וְלָכֵן וַיֵּצְאוּ אֹתָם. כִּינָן
שֶׁהֵם הִתְעוֹרְרוּ תַחֲלָה, אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לָךְ לָךְ.

רבי שְׁמַעוֹן אָמַר, לָךְ לָךְ - לְתַקוּנָךְ, לְעֲצָמָךְ. מֵאַרְצָךְ - מֵאוֹתוֹ הַצִּד
שֶׁל הַיֵּשׁוּב שְׂאִתָּה שׁוֹקֵל, שְׁנוֹלְדָתְךָ בּוֹ. וּמְמוֹלְדָתְךָ - מֵאוֹתוֹ
תּוֹלְדָה שְׁלָךְ. וּמִבֵּית אָבִיךָ - שֶׁהָיָה הַשְּׂגִיחַ בְּשֵׁרֶשׁ שְׁלָהֶם. אֵל הָאֶרֶץ
אֲשֶׁר אֶרְאֶךָ - שָׁם אֶגְלָה לָךְ מַה שְׂאִתָּה מִבְּקֶשׁ. אוֹתוֹ כַּח שְׂמִמָּנָה
עָלֶיהָ, שֶׁהוּא עֵמֶק וְסָתוּם, מִיָּד - וַיִּלָּךְ אַבְרָם כְּאֲשֶׁר דְּבַר אֵלָיו ה'.
וְאָנוּ רְצִינּוּ לְלָכֵת מִכָּאֵן לְדַעַת סוּד הַחֲכָמָה.

(פְּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר (צַפְנִיָּה ג) כִּי אִזּוּ אֶהְפּוּךְ אֵל עַמִּים שְׂפָה בְּרוּרָה לְקִרְא
כָּלֶם בְּשֵׁם ה' לְעַבְדוֹ שְׂכָם אֶחָד. וְכָתוּב (זְכַרְיָה יד) וְהָיָה ה' לְמִלְךָ וְגו')
בְּיוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשָׁמוֹ אֶחָד).

רבי יוֹסִי חֲזִיָּא הָיוּ הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי חֲזִיָּא,
לְמַה אִתָּה שׁוֹתֵק, הָרִי הַדֶּרֶךְ לֹא מִתְקַנֵּת אֵלָא רַק בְּדַבְרֵי תוֹרָה?

נֶאֱמַר רַבִּי חֵיִיא וּבְכָה. (אָמַר לוֹ, מַהִי? אָמַר לוֹ, אוֹי וְכוּ') פֶּתַח וְאָמַר (בראשית יא)
וַתְּהִי שָׂרִי עֶקְרָה אֵין לָהּ וָלֶד. אוֹי עַל זֶה! אוֹי עַל אוֹתוֹ זְמַן שֶׁהוֹלִידָה
הִגֵּר אֶת יִשְׁמַעֵאל.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, לָמָּה? וַהֲרִי הוֹלִידָה אַחַר כֶּךָ, וַהֲיָה לָהּ בֵּן גְּזוּע
קָדוֹשׁ? אָמַר לוֹ, אֶתָּה רוֹאָה וְאֲנִי רוֹאָה. וְכֵן שָׁמַעְתִּי מִפִּי רַבִּי
שְׁמַעוֹן דְּבַר, וּבְכִיתִי. [ס"א אָמַר לוֹ מַה הִיא אָמַר לוֹ וּוי וְכוּ'] אוֹי עַל
אוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁבִגְלָל שְׁשָׂרָה הַתְּעַכְבָּה, כְּתוּב (בראשית טז) וַתֹּאמֶר שָׂרִי אֶל
אַבְרָם וְגו', בֹּא נָא אֵל שְׁפַחְתִּי וְגו'. וְעַל זֶה עֲמָדָה הַשְּׁעָה לְהִגֵּר לְרִשְׁת
אֶת שָׂרָה גְבֻרָתָהּ, וַהֲיָה לָהּ בֵּן מֵאַבְרָהָם.

וְאַבְרָהָם אָמַר, לוֹ יִשְׁמַעֵאל יַחֲיָה לְפָנֶיךָ. וְאַף עַל גַּב שֶׁהִקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא הָיָה מְבֹשֵׁר לוֹ עַל יִצְחָק, נִדְבַק אַבְרָהָם בְּיִשְׁמַעֵאל,
עַד שֶׁהִקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִשִּׁיב לוֹ, וְלִי־יִשְׁמַעֵאל שְׁמַעְתִּיךָ וְגו'. אַחַר כֵּן
נִמּוּל וְנִכְנַס לְבְרִית הַקְּדוֹשׁ, עַד שֶׁטָּרַם יִצָּא יִצְחָק לְעוֹלָם.

וְבֹא רֵאָה, אֲרַבַּע מֵאוֹת שָׁנִים עָמַד אוֹתוֹ מִמְּנָה שֶׁל בְּנֵי יִשְׁמַעֵאל
וּבְקֶשׁ לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. אָמַר לוֹ, מִי שֶׁנִּמּוּל יֵשׁ לוֹ חֵלֶק
בְּשִׁמְךָ? אָמַר לוֹ, כֵּן. אָמַר לוֹ, וַהֲרִי יִשְׁמַעֵאל נִמּוּל, [וְלֹא עוֹד, אֶלֶּא
שֶׁנִּמּוּל בֵּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה] אִזּוֹ לָמָּה אֵין לוֹ חֵלֶק בְּךָ כְּמוֹ יִצְחָק?
אָמַר לוֹ, זֶה נִמּוּל כְּרֵאוֹי וּכְתֻקֻּנוֹ, וְזֶה לֹא כֵּן. וְלֹא עוֹד, אֶלֶּא שְׂאֵלָה
נִדְבָקִים בִּי כְּרֵאוֹי לְשִׁמוּנָה יָמִים, וְאַלֶּה רְחוּקִים מִמֶּנִּי עַד כַּמָּה יָמִים.
אָמַר לוֹ, וְעַם כָּל זֶה, כִּיּוֹן שֶׁנִּמּוּל, לֹא יִהְיֶה לוֹ שֶׁכָּר טוֹב בְּשִׁבִיל זֶה?
אוֹי עַל אוֹתוֹ זְמַן שֶׁנּוּלַד יִשְׁמַעֵאל בְּעוֹלָם וְנִמּוּל, מַה עָשָׂה הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא? הִרְחִיק אֶת בְּנֵי יִשְׁמַעֵאל מִן הַדְּבָקוֹת הָעֲלִיוֹנָה, וְנִתַּן
לָהֶם חֵלֶק לְמִטָּה בְּאַרְץ הַקְּדוֹשָׁה בְּשִׁבִיל אוֹתָהּ הַמִּלָּה שֶׁבָּהֶם.

וְעֵתִידִים בְּנֵי יִשְׁמַעֵאל לְשִׁלַּט בְּאַרְץ הַקְּדוֹשָׁה כְּשֶׁהִיא רִיקָה מֵהַכֹּל
זְמַן רַב, כְּמוֹ שֶׁהַמִּלָּה שְׁלָהֶם רִיקָה בְּלִי שְׁלֵמוֹת, וְהֵם
יַעֲכְבוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְשׁוֹב לְמִקְוָם, עַד שֶׁיִּשְׁתַּלֵּם אוֹתָהּ זְכוּת שֶׁל
בְּנֵי יִשְׁמַעֵאל.

וְעֵתִידִים בְּנֵי יִשְׁמַעֵאל לְעוֹרֵר קְרֻבוֹת חֲזָקִים בְּעוֹלָם וְלִהְיוֹת כְּנִסוֹת בְּנֵי
אָדָם עֲלֵיהֶם, וְיַעֲזְרוּ בָּהֶם קָרֵב, אַחַד עַל הַיָּם, וְאַחַד עַל
הַיַּבְשָׁה, וְאַחַד סְמוּךְ לִירוּשָׁלַיִם, וְיִשְׁלְטוּ אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, וְאַרְץ הַקְּדוֹשָׁה
לֹא תִמָּסַר לְבְנֵי אָדָם.

באותו זמן יתעורר עם אחד מסוף העולם על רומי הרשעה, ויערף בה קרב שלשה חדשים, ויתכנסו שם עמים, ויפלו בידיהם, עד שיתכנסו כל בני אדם עליה מסופי כל העולם, ואז יתעורר עליהם הקדוש ברוך הוא. זהו שכתוב (ישעיה לד) כי זבח לה' בבצרה וגו'. אחר זה מה כתוב? לאחז בכנפות הארץ וגו'. ויכלה את בני ישמעאל ממנה, וישבר כל החילות-כחות שלמעלה, ולא ישאר כח למעלה על העם של העולם, אלא כח ישראל לבדו, זהו שכתוב (תהלים קכא) ה' צלף על יד ימינה.

משום שהשם הקדוש בימין, ותורה בימין, ועל זה בימין תלוי הכל, ושנינו שצריך לזקף את הימין על השמאל, כמו שפרשונה, שכתוב מימינו אש דת למו. ובזמן שיבא, (תהלים ס) הושיעה ימינה וענני. ובאותו זמן כתוב, כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה' לעבדו שכם אחד. וכתוב ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

פרשת בא (דף ל"ב ע"ב - דף מד' ע"א)

ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו וגו'. רבי יהודה פתח ואמר, (תהלים פט) אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניו יהלכון. כמה צריכים בני אדם ללכת בדרך הקדוש ברוך הוא ולשמר מצוות התורה כדי שיזכו בה לעולם הבא, ולהציל אותם מכל הקטרוגים שלמעלה ומטה, משום שהרי כמו שנמצאים מקטרוגים בעולם למטה, כך גם נמצאים מקטרוגים למעלה שעומדים על בני אדם.

אותם שעושים מצוות התורה והולכים בדרך ישרה ביראת אדונם, כמה סגורים שעומדים עליהם למעלה, כמו שנאמר (איוב לג) אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף וגו'. וכתוב ויחננו ויאמר פדעוהו מרדת שחת מצאתי כפר. משום כך אשרי מי ששומר מצוות התורה.

אמר לו רבי חייא, אם כך, למה צריך פאן מלאך שיהיה סגור על האדם, והרי כתוב (משלי ג) כי ה' יהיה בכסלך ושמר רגלך מלכד, וכתוב (תהלים קכא) ה' ישמרך מכל רע. שהרי רואה הקדוש ברוך הוא כל מה שאדם עושה בעולם, הן לטוב והן לרע. וכן הוא אומר, (ירמיה כג) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה'.

אמר לו רבי יהודה, הכל כף הוא ודאי, אבל הרי כתוב (איוב ב) וגע אל עצמו ואל בשרו. וכתוב ותסיתני בו לבלעו חנם. להראות שהרי רשות נמסרה לצד האחר לקטרג [והרשות נמסרה] על דברים של העולם [למי שלא הצטרף] ולהמסר בידו, וכל הדרכים הללו טמונים לפני הקדוש ברוך הוא, ואינך כדאי ללכת אחריהם, משום שאלו הנהגות הקדוש ברוך הוא, ואין בני אדם רשאים לדקדק אחריהם, פרט לאותם צדיקי אמת שיודעים את סודות התורה והולכים בדרך של החכמה לדעת אותם דברים נסתרים של התורה.

רבי אלעזר פתח, (שם א) ויהי היום ויבאו בני האלהים להתיצב על ה' ויבוא גם השטן בתוכם. ויהי היום - זה ראש השנה שהקדוש ברוך הוא עומד לדון את העולם, כמו זה, ויהי היום ויבא שמה. אותו יום היה יום טוב של ראש השנה.

ויבאו בני האלהים - אלו ממנים גדולים שלוחים בעולם, להשגיח במעשי בני האדם. להתיצב על ה' - כמו שנאמר (מלכים א-ב) וכל צבא השמים עמד עליו מימינו ומשמאלו. אבל להתיצב על ה', בפסוק זה מצאנו אהבת הקדוש ברוך הוא על ישראל, משום שהשלוחים הללו, שממנים להשגיח על מעשי בני האדם, הולכים ומשוטטים ולוקחים את כל אותם המעשים, וביום שבא הדין לעמד לדון העולם, נעשים קטגורים לעמד על בני אדם. ובא ראה, מכל העמים שבעולם לא עומדים להשגיח במעשיהם רק על ישראל לבדם, משום שאלה בנים של הקדוש ברוך הוא.

ובשלא נמצאים המעשים של ישראל כראוי, כביכול אותם שלוחים ממנים, כשרוצים לעמד על אותם מעשים של ישראל, הם עומדים ודאי על ה', שהרי כשישראל עושים מעשים שלא כשרים, כביכול מתשים כחו של הקדוש ברוך הוא, וכשעושים מעשים כשרים, נותנים כח ותקף לקדוש ברוך הוא. ועל זה כתוב (תהלים סח) תנו עז לאלהים. במה? במעשים כשרים, ועל זה באותו יום כל השרים הגדולים הממנים התכנסו על ה'. על ה' ודאי, שהרי כיון שהתכנסו על ישראל, הם התכנסו עליו.

ויבוא גם השטן בתוכם. גם - לרבותו עליהם, שכלם באים להיות קטגורים על ישראל, וזה נוסף עליהם משום שהוא המלשין הגדול מכלם, קטגור מכלם. כיון שרואה הקדוש ברוך הוא שכלם

באים לקטרג, מיד – ויאמר ה' אל השטן מאין תבא. וכי לא היה יודע הקדוש ברוך הוא מאיפה היה בא? אלא להביא את המעשה לרצונו. ויאמר ה' אל השטן וגו' ויען השטן את ה' ויאמר משוט בארץ. מכאן למדנו שישׁוב הארץ נמסר לצדדים אחרים, פרט לארץ ישראל לבדה. כיון שאמר משוט בארץ, השגיח הקדוש ברוך הוא שרוצה להיות מלשין על ישראל. מיד – ויאמר ה' אל השטן השמת לבך על עבדי איוב כי אין כמהו בארץ.

ראה שעה לתת לו חלק במה שיתעסק, ויפרד מישראל, והרי פרשה, לרועה שרצה להעביר את צאנו בנהר אחד וכו', מיד התעסק בו אותו שטן ולא קטרג על ישראל.

ויען השטן את ה' ויאמר החנם ירא איוב אלהים. אין תמיתה על עבד שרבו עושה לו כל רצונו שיהיה ירא ממנו. הסר ממנו את השגחתך, ותראה אם יפחד ממך אם לא.

בא ראה, בשעת צרה, כשנתן חלק אחד לצד הזה להתעסק בו, נפרד אחר כך מהכל. כמו זה שעיר בראש חדש, שעיר ביום הפפורים, כדי שיתעסק בו ויעזב את ישראל עם מלכם, וכאן הגיע זמן לטל חלק זה מכל זרע אברהם בצד האחר, כמו שנאמר (בראשית כב) הנה ילדה מלכה גם היא וגו' את עוץ בכורו וגו'.

ובא ראה, בשעה שאמר משוט בארץ, רצה ממנו לעשות דין בישראל, שהרי דין היה לו על אברהם לתבוע מן הקדוש ברוך הוא, משום שלא נעשה דין ביצחק כשהקרב על גבי המזבח, שהרי לא היה לו להחליף קרבן שמזמן על המזבח באחר, [וכן בכל צד שלו] כמו שנאמר לא יחליפנו. וכאן עמד יצחק על גבי המזבח ולא השתלם ממנו קרבן ולא נעשה בו דין, ורצה את זה מעם הקדוש ברוך הוא כמו שרצה את דינו של יוסף לכמה דורות מאחר יותר, וכל מה שרצה – רצה בדרך דין.

ומאותו זמן שנצל יצחק והתחלף קרבנו, הזמין לו הקדוש ברוך הוא לאותו מקטרג זה לחלקו, כמו שנאמר הנה ילדה מלכה גם היא וגו' את עוץ בכורו. וכאן הגיע לטל חלקו עליו מכל זרעו של אברהם ולא יקרב לצד אחר.

והכל בא בדין (אצל). כמו שהיא דין – כך נדון. משום שאיוב מקרובי העצה של פרעה היה, וכשעמד פרעה על ישראל, רצה להרג

אותם. אמר לו, לא, אלא קח ממונם ושלט על גופם בעבודה קשה, ואל תהרג אותם. אמר לו הקדוש ברוך הוא, חייך, באותו דין ממש תהיה נדון. מה כתוב? (איוב ב) אולם שלח נא ידך וגע אל עצמו ואל בשרו וגו'. במה שהוא דן – כך נדון. ואף על גב שבכל השאר היה ירא מהקדוש ברוך הוא.

סדר הלימוד ליום כט כסלו [יום 88 בשנה]

בא וראה מה כתוב, אף את נפשו שמר. ונתנה לו רשות לשלט על הבשר, משום הסוד שכתוב (בראשית ו) קץ כל בשר בא לפני, ופרשה, בא לפני ודאי. וזהו קץ כל בשר, ולא רוח. ונאמר שהוא קץ שבא מצד החשך, כמו שנאמר (איוב כח) קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר. ולכל בשר, משום שיש קץ אחר, ונקרא קץ הימין, וזהו קץ אחר מצד השמאל שהוא חשך, ולכן נתנה לו רשות בעצמו ובשרו.

ותסיתני בו לבלעו. אם כן, לא בדין היה, אלא במאמר אותו מקטרג שהסית אותו והסטה אותו, אלא הכל היה בדין. וכך אמר לו אליהוא, (שם לד) כי פעל אדם ישלם לו וכארח איש ימציאנו. וכך היה כמו שנאמר, כמו שהוא גזר – כן נגזר עליו. וזה שאמר ותסיתני בו לבלעו חנם. ותסיתי לבלעו לא כתוב, אלא ותסיתני בו, בו עומד בדעתו, שהוא חשב שהרי תסיתני, כמו שאמר ועל עצת רשעים הופעת. [אמר איוב, התפתתי על דברי אותו מקטרג] כמו זה (תהלים עח) יפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו. ויפתוהו ויכזבו לו לא כתוב, אלא ויפתוהו בפיהם. בפיהם עומד הדבר הזה, שהרי התפתה.

אמר רבי אבא, הכל הוא יפה, אבל כן למדנו, ששנינו, עולה ומסטיין. וכי הוא יכול להסטיין? כן, שהרי הוא מלך זקן וכסיל, שכתוב (קהלת ד) טוב ילד מספן וחכם ממלך זקן וכסיל. ועל זה יכול להסטיין לאדם. מה הטעם? משום שהוא נאמן על מעשי בני אדם.

בא ראה, זה בדין היחיד, אבל בדין העולם כתוב (בראשית יא) וירד ה' לראות. ארדה נא ואראה. שלא נתנה האמונה אלא בידו לברו, שהרי לא רצה לאבד את העולם על מאמר אותו מקטרג שתשוקתו תמיד להשמיד. מנין לנו? שכתוב (איוב כח) קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר. להשמיד הכל הוא חוקר. וזהו קץ כל בשר בא לפני, ודאי כדי להשמיד.

ובא ראה, ויהי היום ויבאו בני האלהים להתיצב על ה', כמו שנאמר. ואותו יום עומדים שני צדדים פנגד בני העולם. כל

אותם שבאים לפני הקדוש ברוך הוא בתשובה ובמעשים טובים, הם זוכים להיות כתובים אצל אותו צד שהוא חיים, ומוציא תוצאות חיים. ומי שהוא מצדו, נכתב לחיים. וכל אותם שבאים במעשים רעים לאותו צד, הם נכתבים לאותו צד אחר שהוא מות, ונקרא מות, ובו שורה המות.

ובאותו יום עומדים שני הצדדים הללו – חיים ומות. יש מי שנכתב לצד החיים, ויש מי שנכתב לצד המות. ולפעמים שהעולם שרוי באמצע. אם עומד צדיק אחד בעולם שעומד עליהם, כלם עומדים ונכתבים לחיים. ואם רשע אחד מכריע את העולם, כלם נכתבים למיתה.

ואותו הזמן העולם היה עומד באמצע, ואותו מקטרג רצה להסטיין. מיד מה כתוב? השמת לבך על עבדי איוב כי אין כמהו בארץ וגו'. כיון שנודע הוא לבדו, מיד החזיק בו המקטרג. ועל זה שנינו שלא צריך לאדם להפרד מכלל של רבים, כדי שלא ירשם לבדו, ולא יקטרגו עליו מלמעלה.

שפתוב בשונמית, (מלכים-ב ד) ותאמר בתוך עמי אנכי ישבת. לא רוצה להוציא את עצמי מכלל של רבים. בתוך עמי יושבת עד יום זה, ובתוך עמי – בכלל אחד נודעת למעלה. וכאן איוב, כיון שנודע למעלה ונרשם, מיד החזיק בו המקטרג ואמר, החנם ירא איוב אלהים?! כל מה שפחד ממך והתחזק, לא לחנם עשה, הלא אתה שכת בעדו ובעד וגו'. אבל טל את כל הטוב שאתה עושה לו, ומיד אם לא על פניך יברכך. יעזב אותך וידבק בצד האחר, שהרי עכשו בשלחנה הוא אוכל. סלק ממנו את שלחנה, ונראה ממי הוא ואיזה צד ידבק.

מיד – ויאמר ה' אל השטן הנה כל אשר לו בידך. להראות שיראת איוב לקדוש ברוך הוא הוא כדי לשמר עשרו. ומכאן למדנו, שכל אותם היראים מהקדוש ברוך הוא משום עשרם או בניהם, זו אינה יראה כראוי. ועל כן קטרג אותו מקטרג ואמר, החנם ירא איוב אלהים הלא אתה שכת בעדו וגו' מעשה ידיו ברכת. ועל כך הוא ירא ממך. ונתנה לו רשות לקטרג בו ולהראות שלא עבד איוב את הקדוש ברוך הוא באהבה.

שְׂפִיּוֹן שֶׁהַתְּנִסָּה, יֵצֵא מֵהַדֶּרֶךְ וְלֹא עֶמֶד בְּקִיּוּמוֹ. מֵה כָּתוּב? בְּכָל זֹאת
 לֹא חָטָא אִיּוֹב בְּשִׁפְתָיו. לֹא חָטָא בְּשִׁפְתָיו, אָבֵל בְּרִצּוֹנוֹ חָטָא,
 וְאַחַר כֵּן חָטָא בְּכָל.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא מִתְּנִסָּה בֵּין אָדָם, הֲרִי כָּתוּב ה' צִדִּיק יִבְחַן וְגו'.
 וּמִשּׁוֹם כֵּן הַתְּנִסָּה אִיּוֹב. וְאַף עַל גַּב שֶׁלֹּא עֶמֶד בְּקִיּוּמוֹ כְּרֹאוֹי,
 לֹא יֵצֵא מִתַּחַת רְשׁוֹת אָדוֹנוֹ לְהִדְבֵּק בְּצַד הָאֲחֵר.

וְכַמָּה הָיָה אוֹתוֹ נִסְיוֹן שָׁלוֹ? שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי חֲדָשִׁים הַשְּׁלֹטוֹן שֶׁל אוֹתוֹ
 הִצִּד בְּהָאֲחֵר, כְּמוֹ שֶׁשְּׁנִינּוּ דִין הַרְשָׁעִים בְּגִיּוֹהֵם שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי
 חֲדָשִׁים, וּמִשּׁוֹם שֶׁלֹּא דָבַק בְּצַד הָאֲחֵר, כָּתוּב (אִיּוֹב מ"ב) וְה' בִּרְךָ אֶת
 אַחֲרֵית אִיּוֹב מִרֵּאשִׁיתוֹ.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, זֶה שֶׁל אִיּוֹב אֵינוֹ נִסְיוֹן שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּמוֹ
 נִסְיוֹן שֶׁל שְׂאֵר הַצְּדִיקִים, שֶׁהֲרִי לֹא כָּתוּב וְהֶאֱלֹהִים נִסָּה אֶת
 אִיּוֹב כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית כ"ב) וְהֶאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. שְׂאֲבָרָהֶם
 הוּא בְּיָדוֹ הַקָּרִיב אֶת בְּנוֹ הַיְחִידִי לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאִיּוֹב לֹא נָתַן
 כְּלוּם, וְלֹא מָסַר לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּלוּם.

וְלֹא נֹאמַר לוֹ, שֶׁהֲרִי גְלוֹי לְפָנָיו שֶׁלֹּא יָכוֹל לְעַמֵּד בּוֹ, אָבֵל נִמְסַר בְּיַד
 הַמְּקַטְרֵג, וּבִדְיִן שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נַעֲשֶׂה, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא הֵעִיר אֶת הַדִּין [בְּדִין] הַזֶּה אֶל אוֹתוֹ מְקַטְרֵג אֵלָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב
 הַשְּׁמֵת לְכַף עַל עַבְדֵי אִיּוֹב וְגו'.

פְּתַח וְאָמַר, (שם ד) וַיְהִי מִקֵּץ יָמַי וַיָּבֵא קִיץ מִפְּרֵי הָאֲדָמָה. מִקֵּץ יָמַי
 וְלֹא מִקֵּץ יָמַי. הוּא דְחָה אֶת קֵץ הַיָּמִין, וְהַתְּקַרְב לְקֵץ הַיָּמִים.
 וְהֲרִי בְּאַרְבָּנּוּ, (דְּנִיאל י"ב) וְאַתָּה לֵךְ לְקֵץ. וְאָמַר דְּנִיאל, לֹא יִזְהָה קֵץ? לְקֵץ
 הַיָּמִין אוֹ לְקֵץ הַיָּמִים? עַד שֶׁאָמַר לוֹ לְקֵץ הַיָּמִין. וְעַל זֶה דָּוִד פָּחַד
 וְאָמַר, (תְּהִלִּים ל"ט) הוֹדִיעֵנִי ה' קִצֵּי וּמִדַּת יָמֵי מַה הִיא, אוֹ לְקֵץ הַיָּמִים
 אוֹ לְקֵץ הַיָּמִין. וְכַאֲן מַה כָּתוּב? וַיְהִי מִקֵּץ יָמַי, וְלֹא מִקֵּץ יָמִין, וְלִכְּן
 לֹא הִתְקַבַּל קְרַבְּנוֹ, שֶׁהֲרִי הָיָה מִצַּד הָאֲחֵר (הַכֹּל).

בֵּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב? וְהִכָּל הִבִּיא גַם הוּא. מַה זֶה גַם הוּא? לְרַבּוֹת
 זֶה עִם זֶה. קְרַבְּנוֹ לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הָיָה הַכֹּל, וְעַקֵּר הַקְּרַבְּן
 לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְנָתַן חֶלְקוֹ לְצַד הָאֲחֵר, כְּמוֹ שֶׁנֹּאמַר וּמַחְלִבְיָהֵן.
 וְקִיץ עֶקְרוֹ עֲשֶׂה מִקֵּץ יָמַי, הַסּוּד שֶׁל הַצַּד הָאֲחֵר, וְנָתַן חֶלְק
 לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְלִכְּן לֹא הִתְקַבַּל.

בְּאִיּוֹב מה כתוב? וְהִלְכוּ בְּנֵי וְעָשׂוּ מִשְׁתֵּה וְגו', וְשָׁלְחוּ וְקָרְאוּ לְשֵׁשֶׁת אַחֵייתֵיהֶם לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת עִמָּהֶם וַיְהִי כִּי הִקִּיפוּ יְמֵי הַמִּשְׁתֵּה וְגו'. וּבַמִּשְׁתֵּה בְּכָל יוֹם מְצוּי הַמִּקְטָרֵג, וְלֹא יָכוֹל לוֹ. מִנֵּינ לָנוּ? שְׁכָתוֹב הֲלֹא אֶתָּה שְׁכָתָ בְּעָדוֹ וּבְעָד בֵּיתוֹ וּבְעָד כָּל אֲשֶׁר לוֹ מִסָּבִיב, וְלַעוֹלָם לֹא נָתַן לוֹ חֵלֶק כָּלָל, שְׁהָרִי (מה) כְּתוּב וְהַעֲלֶה עֲלוֹת מִסְפָּר כָּלָם. הַעוֹלָה עוֹלָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְלֹא נָתַן חֵלֶק לְצַד הָאֲחֵר. שְׁאֵלְמָלָא נָתַן לוֹ חֵלֶק, לֹא יָכֹל לוֹ אַחֵר כֶּךָ, וְעַל מַה שְׁנָטַל - מִשְׁלוֹ נָטַל.

וְאִם תֹּאמֶר, לְמָה הִרְעָ לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא? אֲלֵא שְׁאֵלְמָלָא נָתַן לוֹ חֵלֶק, יִפְנֶה הַדְּרֹךְ וַיִּסְתַּלֵּק מֵעַל הַמִּקְדָּשׁ, וְצַד הַקְּדוּשָׁה מִסְתַּלֵּק לְמַעְלָה לְמַעְלָה. וְהוּא לֹא עָשָׂה כֵּן, וְעַל כֵּן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא תָּבֵעַ בְּדִין.

בֵּא רֵאָה, כִּמּוֹ שֶׁהוּא נִפְרָד וְלֹא הִפְרִיד טוֹב וְרַע, הוּא דֵּן אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ אִפְּן. נָתַן לוֹ טוֹב, וְאַחֵר כֶּךָ רַע, וְאַחֵר כֶּךָ הַחֲזִירוֹ לְטוֹב. שְׁכָן רְאוּי לְאָדָם, לְדַעַת טוֹב וְלְדַעַת רַע וְלְהַחֲזִיר עֲצָמוֹ לְטוֹב, וְזֶהוּ סוּד הַקְּדוּשָׁה. בֵּא רֵאָה, אִיּוֹב הִיָּה מַעֲבָדֵי פְרַעָה, וְזֶהוּ שְׁכָתוֹב בּוֹ (שְׁמוֹת ט) הִירָא אֶת דְּבַר ה' מַעֲבָדֵי פְרַעָה.

בֵּא וְרֵאָה שְׁלֵא רָצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲקֹר אֶת אִיּוֹב מִמְּקוֹמוֹ, שֶׁהוּא הִיָּה מִגֵּן (אֶת הַכֹּל רָצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲקֹר מִמְּקוֹמָם, אִיּוֹב הִיָּה מִגֵּן אִיּוֹב חֲכָם הִיָּה) עַל פְּרַעָה. כִּיּוֹן שְׁנַחֲלֵשׁ, עָשָׂה נִקְמוֹת לְפְרַעָה).

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כָּעֵת יֵשׁ לְגִלוֹת סוּדוֹת שְׁנֵדְבָקִים לְמַעְלָה וְלַמָּטָה. מַה כְּתוּב? בֵּא אֵל פְּרַעָה, הִיָּה צָרִיךְ (לְכַתֵּב) לָךְ אֵל פְּרַעָה, מַה זֶה בֵּא? אֲלֵא שֶׁהַכְּנִיס אוֹתוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא תְּדָרִים אַחֵר תְּדָרִים לְתַנִּין אַחַד עֲלִיּוֹן תְּקִיף, שְׁכַמָּה דְרָגוֹת מִשְׁתַּלְשְׁלוֹת מִמֶּנּוּ. וּמִיָּהוּ? סוּד הַתַּנִּין הַגָּדוֹל.

וּמִשָּׁה פָּחַד מִמֶּנּוּ, וְלֹא קָרַב אֲלָא לְאוֹתָם יְאוּרִים, וְאוֹתָן הַדְּרָגוֹת שְׁלוֹ, אֲבָל מִמֶּנּוּ הוּא פָּחַד וְלֹא הִתְקַרַּב, מִשּׁוֹם שֶׁרֵאָה אוֹתוֹ מִשְׁרַשׁ בְּשָׂרָשִׁים עֲלִיּוֹנִים.

כִּיּוֹן שֶׁרֵאָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁמַשָּׁה פּוֹחַד וְשִׁלּוּחִים מִמֶּנִּים אַחֵרִים לְמַעְלָה לֹא יָכוֹלִים לְהִתְקַרַּב אֵלָיו, אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, (יַחֲזַקֵּאל כֹּט) הַנְּנִי עֲלֶיךָ פְּרַעָה מִלֶּךְ מַצְרַיִם הַתַּנִּים הַגָּדוֹל הַרְבִּיץ בְּתוֹךְ יְאֲרִיו. וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַצְטָרֵךְ לַעֲרֹךְ בּוֹ קָרַב וְלֹא אַחֵר, כִּמּוֹ

שנאמר אני ה', ופרשוה סוד החכמה, שהתנים הגדול הרבץ בתוך יאריו לאותם בעלי הדין שיודעים בסודות אדונם.

פתח רבי שמעון ואמר, (בראשית א) ויברא אלהים את התנים הגדלים ואת כל נפש החיה הרמשת אשר שרצו המים למיניהם. פסוק זה פרשוהו. אבל ויברא אלהים את התנים – הוא סוד זה ליתן ובת זוגו. תנים חסר כתוב, משום שהרג את הנקבה, והעלה אותה הקדוש ברוך הוא לצדיקים, ופרשוה.

התנים הגדול – תשעה יאורים הם, שהוא רובץ ביניהם, ויאור אחד הוא שמימיו שוככים, וברכות מימי הגן נופלים בו שלש פעמים בשנה. וכאשר זה שתי פעמים, מתברך אותו יאור ולא כל כף, וכשאחד בכלל לא.

והתנין הזה נכנס לאותו יאור מתחזק והולך ושט ונכנס לתוך הים, ובוילע דגים מכמה מינים, ושולט ושב לאותו יאור. תשעה יאורים הללו הולכים ועולים, וסביבו כמה אילנות ועשבים למיניהם. **היאור** הראשון. יוצא מצד שמאל בצנור אחד ששופע ויוצא שלש טפות, וכל טפה וטפה נפרדת לשלש טפות, וכל טפה וטפה נעשה ממנה יאור אחד, ואלה הם תשעה יאורים שמתחזקים והולכים ומשוטטים וסוככים בכל אותם הרקיעים.

ממה שנשאר מאותן טפות כשסימו לצאת, נשארת טפה אחת שיוצאת בשקט, נופלת ביניהם, ונעשה ממנה יאור אחד. היאור הזה הוא שאמרנו שהולך כשהוא שוכף.

היאור הזה, כשאותו נהר ששופע ויוצא, מוציא טפות אחרות גדולות (של ברכות) של ברכות מצד הימין, מה שנשאר מאותן טפות, נשארת טפה אחת שוככת מאותן ברכות, ונופלת באותו יאור שהוא שוכף, וזהו היאור שעדיף מכלם.

כשיוצאים ונפרדים אותם ארבעה נהרות שיוצאים מגן עדן, אותו שנקרא פישון נופל באותו יאור ונכלל בו, ולכן מלכות בכל נכללת בזה, ופישון הוא מלכות בכל. מהיאור הזה נזונים ומתמלאים כל אותם היאורים האחרים.

בכף יאור ויאור הולך ושט תנין אחד, והם תשעה, וכל אחד ואחד נוקב נקב בראשו, כמו שנאמר (תהלים עד) שברת ראשי תנים

וגו'. ואִפְלוּ הַתַּנִּין הַגָּדוֹל הַזֶּה כִּף הוּא, מִשׁוּם שְׂכָלָם נוֹפְחִים רוּחוֹת לְמַעַלָּה וְלֹא לְמַטָּה.

בְּתוֹב בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים. וְכָתוּב וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתַּנִּינִם הַגָּדֹלִים, בְּכָל מַעֲשֵׂה שֶׁל אוֹתָם עֶשֶׂר אֲמִירוֹת, עוֹמְדִים כְּנִגְדָם אוֹתָם עֲשָׂרָה יְאוּרִים. וְתַנִּין אֶחָד מִתַּפְרָפֵר (פּוֹרֵשׁ) (מִתַּרְפָּרֵף) בְּרוּחַ כְּנִגְדָּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד.

וְעַל זֶה אַחַת לְשִׁבְעִים שָׁנָה מְזַדְעָזַע הָעוֹלָם, מִשׁוּם שֶׁהַתַּנִּין הַגָּדוֹל הַזֶּה מַעֲלָה אֶת הַסְּנִפִּירִים שֶׁלוֹ וּמְזַדְעָזַע, אִז כָּל־ם מְזַדְעָזְעִים בְּאוֹתָם יְאוּרִים, וְכָל הָעוֹלָם מְזַדְעָזַע, וְהָאָרֶץ מִתְחַלְחֶלֶת, וְכָל־ם כְּלוּלִים בַּתַּנִּין הַגָּדוֹל הַזֶּה.

וְהָאָרֶץ הִיְתָה תְהוֹ וְגו'. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית הַחֲבָרִים עוֹסְקִים בּוֹ וְיוֹדְעִים בּוֹ, אֲבָל הֵם מַעֲטִים שְׂיֹדְעִים אֶת רִמְזוֹ מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית בְּסוֹד הַתַּנִּין הַגָּדוֹל. וְעַל זֶה שְׁנִינוּ, שְׂכָל הָעוֹלָם אֵינוֹ מִשְׁתַּלְשֵׁל אֲלָא עַל סְנִפִּירוֹ שֶׁל זֶה.

בֵּא רֵאָה, וְהָאָרֶץ הִיְתָה תְהוֹ וְכֵהוּ וְגו'. שְׁנִינוּ הִיְתָה, וּבְאֲרָנוֹ. מִשׁוּם שֶׁבִּיאֹר הָרֵאשׁוֹן הַזֶּה שְׁאֲמָרְנוּ, כִּשֶׁהַתַּנִּין הַגָּדוֹל הַזֶּה נִכְנָס בּוֹ, אִז מִתְמַלֵּא, וְשׁוֹטֵף וְדוֹעֵף הַנִּיצוּצוֹת שְׁנִלְקָטוּ בְּאוֹתָן עוֹלְמוֹת שְׁנִחְרְבוּ בַתְּחִלָּה.

אוֹתָם תַּנִּינִים אַחֲרֵים שְׁאֲמָרְנוּ הֵיוּ וְלֹא הֵיוּ, לְמָה? מִשׁוּם שֶׁנִּחְלַשׁ כַּחֲם שְׁלֹא יִחְרִיבוּ הָעוֹלָם, פָּרַט לְשִׁבְעִים שָׁנָה פַּעַם אַחַת, וְהֵם מִתְחַזְּקִים בְּכַחַת הַתַּנִּין הַגָּדוֹל הַזֶּה, וְהוּא לְבַדּוֹ מִתְחַזֵּק, וְאֲלֵמְלֵא נִקְבְּתוּ הִיְתָה קִיַּמַת אֲצֵלוֹ, לֹא יִכּוֹל הִיָּה הָעוֹלָם לְסַבֵּל אוֹתָם. [וּמִשׁוּם כִּךְ]

עַד שְׁלֹא הָרַג הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַנְּקֵבָה, הָאָרֶץ הִיְתָה תְהוֹ [וְכֵהוּ]. תְהוֹ הִיְתָה. וְאַחַר שֶׁהָרַג אוֹתָהּ הִיְתָה בֵהוּ, הַתְּחִלָּה לְהַתְקִים. וְחֲשָׁף עַל. עֲדִין לֹא הִיָּה מֵאִיר הַמַּעֲשֵׂה שְׁעֵשָׂה.

מָה עָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא? מִחַץ אֶת רֵאֵשׁ הַזְּכָר לְמַעַלָּה וְנִכְפָּה, מִשׁוּם שֶׁהָרִי הַתְהוֹם לְמַטָּה לֹא הִיָּה מֵאִיר. מָה הַטַּעַם לֹא הִיָּה מֵאִיר? מִשׁוּם שֶׁהַתַּנִּין הַגָּדוֹל הַזֶּה הִיָּה מְנַשֵּׁב רוּחַ עַל הַתְהוֹם וּמְחַשֵּׂף אוֹתוֹ, וְלֹא הִיָּה מְרַחֵף לְמַטָּה.

וְעִבְרָה (וְעַם כָּל זֶה) רוּחַ אַחֲרַת שְׁלֵמַעַלָּה, וְנִשְׁבָּה (שְׁנִשְׁבָּה) וְהַכְּתָה בְּאוֹתָהּ רוּחַ וְהַשְׁקִיטָה אוֹתָהּ, זֶהוּ שְׂכָתוּב וְרוּחַ אֱלֹהִים

מרחפת על פני המים. וזהו מה ששנינו, שהקדוש ברוך הוא הכה רוח ברוח וכרא את העולם.

ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור. האיר האור שלמעלה והכה על גב הרוח שנשבה, והסתלק מעל התהום ולא כסה אותו. כיון שהאיר התהום והוא הסתלק, אז היה אור.

זה מאיר על ראשו, ומים היו יוצאים מתוך מצחו, ורוח נושבת למעלה ומאירה מאור זה, עד שהיה יורד אורו, מנצנץ לשבעים ושנים אורות של השמש. כיון שאותם אורות נרשמו בתוך השמש למטה, היו הרשעים של העולם יודעים בהם והיו עובדים לשמש. כיון שהסתכל הקדוש ברוך הוא באותם הרשעים, סלק את אורו וגנז אותו. למה גנז אותו? משום שאותו תנין היה עולה ויורד ומכה באותם יאורים, עד שגנז אותו ולא התגלה.

וזרע אותו הזרע בצדיק, שהוא הגנן של הגן, והזרע שנזרע בגן הוא גניזת וטמינת (זה) של האור הזה הוא.

כשהתנין הגדול הזה ראה שצומח בגן זרע של אור זה, אז מתעורר לצד האחר לאותו נהר שנקרא גיחון. ונחלקים מימי הגיחון הזה, שביל אחד שלו, הוא הולך לתוך אותו זרע שצמח בתוך הגן, ומאיר בו בגדל הזרע הזה, ונקרא גיחון.

ומתוך גדלות של אותו הזרע עלה לגדלה שלמה המלך, כשעלה למלכות, שכתוב (מלכים א-א) והורדתם אתו אל גחון, וכתוב ומשח אתו שם. שם, ולא במקום אחר, משום שאת זה ידע דוד המלך, ומימיו האחרים עלו למלכות אחרת, וזהו המלך שהוא תקיף. **והתנין** הגדול הזה התעורר אליו, והתעלו סנפיריו של התנין הזה באותו נהר להתחזק בו, וכל אותם שאר היאורים עולים ויורדים בתקפו של התנין הגדול הזה, ומשתוקק ונכנס לתוך יאור השקט ושוכך בו.

ואז, כשאותו אור נגנז (להסיעו) להעלותו אותו גנן שאמרנו, אז יוצא החשך הראשון ומכה על ראשו באותו נקב שנעשה בו, ונפרד חוט אחד בין אותו האור של האור הזה שנגנז, ובין אותה חשכה של החשך הזה, שכתוב (בראשית א) ויכדל אלהים בין האור ובין החשך.

התנין הִזָּה שָׁב בְּאוֹתָהּ הַפְּרָדָה שֶׁל הַחוּט שֶׁהִפְרִיד, וְהִפְרִיד אֶת אוֹתָם (בֵּין אוֹתָם) יְאוּרִים לְתוֹךְ הַחֲשֵׁכָה, וְנִפְרָדִים דְּגִים לְמִינֵיהֶם אֵלֶּה מֵאֵלֶּה בְּאוֹתָהּ הַפְּרָדָה.

וּכְשֶׁנִּפְרְדוּ הַמַּיִם הָעֲלִיוֹנִים הַקְּדוּשִׁים, כָּל אוֹתָם הַיְאוּרִים נִפְרָדִים, וְנִכְנָסוּ לְתוֹךְ אוֹתוֹ הַיְאוּר הַשֶּׁקֶט שֶׁנִּבְחַר מִכָּלֶם, וְיּוֹצְאִים וְנִכְנָסִים בּוֹ שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים בַּיּוֹם.

וְכֵן אוֹתָם דְּגִים שֶׁגִּדְלִים תּוֹךְ אוֹתָם יְאוּרִים, נִפְרָדִים אֵלֶּה מֵאֵלֶּה, וְנִקְרָאִים לִילוֹת, וְאֵלֶּה הֵם רְאשֵׁים לְכָל אוֹתָם דְּגִים שֶׁיּוֹצְאִים הַחוּצָה, וְאֵלֶּה שׁוֹלְטִים עַל כָּלֶם, וְאֵלֶּה נִקְרָאִים בְּכוּרֵי מִצְרַיִם. וּמִכַּאֵן הַתְּפִזָּרוֹ הַחוּצָה הַבְּכוּרִים, וְכָלֶם נִזְוָנִים מֵהַשֶּׁקֶט אוֹתָם יְאוּרִים. וְהַתְּנִין הַגָּדוֹל הִזָּה שׁוֹלֵט עַל כָּלֶם.

וְהֵפֵךְ בְּהַבְּדֵלֶת הַמַּיִם הָעֲלִיוֹנִים, שֶׁכְּתוּב וַיְהִי מִבְּדִיל בֵּין מַיִם לְמַיִם, וְנִרְשָׁמוּ מֵיִם הַקְּדוּשִׁים הָעֲלִיוֹנִים וְנִפְרְדוּ לְמַעְלָה, וְהַמַּיִם הַתַּחְתּוֹנִים, נִפְרְדוּ כָּלֶם אֵלֶּה מֵאֵלֶּה, קְדוּשִׁים וְשֵׁלֵא קְדוּשִׁים, וְעַל זֶה נִקְרָאוּ מֵלְאָכִים עֲלִיוֹנִים פְּרוּדִים, מִשּׁוּם שֶׁנִּפְרְדוּ אֵלֶּה מֵאֵלֶּה לְמִינֵיהֶם.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תִּדְשָׂא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע. סוּד זֶה, כְּשֶׁהַתְּנִין הַגָּדוֹל הָיָה מְנַשֵּׁב רוּחַ בְּאוֹתוֹ נִקַּב וּמְרַחֵף כְּלָפִי מַעְלָה, אֶת כָּל אוֹתָם הָעֹשְׂבִים הָיָה הוֹפֵךְ אוֹתָם לִיְכַשׁ, עַד שֶׁרוּחַ אַחֲרֵת נוֹשֶׁבֶת בְּאוֹתָהּ רוּחַ וּמִשְׁקִיטָה אוֹתָהּ לְמַטָּה, וְהָעֹשְׂבִים צָמְחוּ כְּבַתְחִלָּה, וְשׁוֹלְטִים וּמְשַׁבְּחִים וּמוֹדִים לְפָנָי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.

מִצַּד שֶׁמֵּאל וּלְתוֹךְ הַיְאוּר הַשֶּׁקֶט יּוֹצְאוֹת בְּהִמּוֹת לְמִינֵיהֶן, וְהוֹלְכִים לְהַתְּקַרֵּב לְאוֹתָם עֹשְׂבִים וְלֹא יְכוּלִים, וְשֹׁבִים לְמִקּוּמָם. כָּל הַיְאוּרִים הִלְלוּ הוֹלְכִים וְשֹׁטִים עִם אוֹתוֹ הַתְּנִין שֶׁשׁוֹלְטִים בָּהֶם, וּמְקִיפִים אֶת אוֹתָם הָעֹשְׂבִים וְלֹא יְכוּלִים, פָּרַט לְפַעְמִים שְׁרוּחַ עֲלִיוֹנָה אֵינָה נוֹשֶׁבֶת, וְהִיא מְרַחֶפֶת הָרוּחַ בְּאוֹתוֹ הַנִּקַּב שֶׁלְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ, וְאִזּוֹ שׁוֹלְטֵת אוֹתָהּ הָרוּחַ עַל אוֹתָם עֹשְׂבִים.

וְהַיְאוּר הַשֶּׁקֶט שָׁב לְמִקּוּמוֹ, וְעוֹלָה וַיּוֹרֵד. וּמִשּׁוּם שֶׁמִּימּוֹ שֶׁקֶטִים, הוֹלֵךְ בְּשֶׁקֶט. וְהַתְּנִים הַגָּדוֹל הִזָּה עוֹלָה לְאוֹתָם יְאוּרִים, וְכָל הָעֹשְׂבִים מִתְּגַדְּלִים סְבִיב אוֹתוֹ הַיְאוּר הַשֶּׁקֶט, וְאֵלֶּה (וְהֵם) גִּדְלִים בְּכָל עֶבֶר, וְאִזּוֹ עוֹלָה אוֹתוֹ תְּנִין וּמִתְּגַדְּלֵם בֵּינֵיהֶם, וְשָׁב אֶל כָּל אוֹתָם יְאוּרִים.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מֵאֲרֵת בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם. זֶהוּ נִחַשׁ בְּרִיחַ. לָמָּה בְּרִיחַ? מִשּׁוֹם שְׂסוּגֵר אֶת שְׁנֵי הַצְּדָדִים, וְלֹא יוֹצֵא לְעוֹלָמִים, אֲלָא פַעַם אַחַת בַּיּוֹבֵל.

וּבְכַפְרֵי הָרֵאשׁוֹנִים, זֶה נִחַשׁ עֲקֻלְתוֹן, שֶׁהוּא תָמִיד בְּעַקְמֵימוֹת, וּמְבִיא קָלְלוֹת עַל הָעוֹלָם. כְּשֶׁזֶה קָם – נִשְׁבַּר תְּקֵפוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַתְּנִין, וְלֹא יָכוֹל לַעֲמֹד עַד שְׂאוּבַד גּוֹפוֹ, מִשּׁוֹם שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כּוֹפֵף אוֹתוֹ לְתוֹךְ הַיָּם כְּשֶׁנִּכְנַס אֵלָיו, וְהוּא דוֹרֵף עַל תְּקֵפוֹ שֶׁל הַיָּם, וְתִקֵּף הַיָּם הַזֶּה הוּא תְּנִין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב ט) וְדוֹרֵף עַל בְּמַתִּי יָם.

וּבְשָׂקָם הַנִּחַשׁ הַזֶּה, אִז מַה כְּתוּב? (ישעיה נו) וְהִרְג אֶת הַתְּנִין אֲשֶׁר בָּיָם. זֶהוּ הַתְּנִין הַגָּדוֹל. וְעַל זֶה כְּתוּב הַנְּנִי עֲלֶיךָ. וְנִחַשׁ זֶה הוּא מֵאֲרֵת, בְּקָלְלוֹת לְכָל, מִשּׁוֹם שֶׁהוּא חִזַּק עָלָיו בְּחִזְקוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַנְּהַר הַגָּדוֹל שֶׁנִּקְרָא חֲדַקָּל, וְהָרִי בְּאַרְנוֹ.

אוֹתוֹ הַנִּחַשׁ שֶׁבִּיבְשָׁה, כְּשִׁיּוֹצֵאִים (להלחם) זֶה בָּזָה, אוֹתוֹ שֶׁבִּיבְשָׁה תָמִיד מִתְגַּבֵּר, מִשּׁוֹם שֶׁכָּל דְּרָכוֹ וְחִזְקוֹ הוּא בִּיבְשָׁה, וְאוֹכֵל אֲרָץ וְעֵפֶר תָּמִיד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְעֵפֶר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ. זֶה גָּדַל בְּעֵפֶר, וְזֶה גָּדַל בְּמַיִם. נִחַשׁ שֶׁהַתְּגַדֵּל בְּמַיִם לֹא חִזַּק כְּזֶה שֶׁהַתְּגַדֵּל בִּיבְשָׁה, וְעַל זֶה כְּתוּב מֵאֲרֵת חָסֵר.

וְזֶה הַזְּדַמֵּן לְאוֹתוֹ שֶׁל הַמַּיִם. וְאֵף עַל גֵּב [וְזֶה לֹא] שֶׁהַזְּדַמֵּן אֵלָיו, לֹא נִלְחַם בּוֹ, אֲלָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ שֶׁהִרְג אוֹתוֹ מִתּוֹךְ הַיָּם, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ שֶׁבְּגִלְל גְּסוֹת הָרוּחַ שָׁבוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל כט) אֲשֶׁר אָמַר לִי יְאֲרִי וְגו'.

וְעֵבֶר ה' לְנַגֵּף אֶת מִצְרַיִם וְגו'. שְׁנִינּוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, פְּסוּקַת זֶה קִשָּׁה, וְכִי יִרְאֶה אֶת הַדָּם וְאַחַר כֵּךְ וּפְסַח, שֶׁמִּשְׁמַע שֶׁסִּימָן הוּא עָשָׂה? וְאִם תֹּאמַר בְּשִׁבִיל הַדָּם שֶׁהוּא מִצָּוָה, אִז לָמָּה בַּחוּץ? וְלָמָּה בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת שֶׁל הַפֶּתַח, וְהָרִי כְּתוּב (דניאל ב) הוּא מְגַלָּה עֲמֻקּוֹת וְגו', וּמָה הַטַּעַם שֶׁרָצָה לְהִיּוֹת דָּם גְּלוּי עַל הַמִּשְׁקוּף וְעַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת?

אֲלָא שְׁנִינּוּ, כְּתוּב (דברים לב) וַיִּרְא ה' וַיִּנְאֹץ, וְכְתוּב (בראשית ו) וַיִּרְא ה' כִּי רָבָה רַעַת הָאָדָם בְּאָרֶץ. וְשְׁנִינּוּ, לֹא נִרְאִית הַהִשְׁגָּחָה הָעֲלִיוֹנָה אֲלָא כְּשֶׁנִּרְאִים לְמַטָּה הַמַּעֲשִׂים שֶׁנַּעֲשׂוּ מַעֲשֵׂה מִמְּנוֹ, וְעַל זֶה [וְעַד שֶׁעוֹשִׂים מַעֲשֵׂה לְמַטָּה] לֹא מְשַׁגְּיחִים לְהִרְע, פָּרַט לְהִרְהוֹר

של עבודה זרה, שכתוב (דברים א) השמרנו לכם פן יפתה לבבכם. ומשנעשה המעשה, מתעוררת ההשגחה מלמעלה, ולכן הכל, בין לטוב בין לרע, תלוי הדבר במעשה.

אמר רבי יוסי, כל שוקי מצרים היו מלאים אלילים, ועוד, שפכל בית ובית היו מצויים מינים שנקשרים בכשפיהם באותם כתרים תחתונים שלמטה, ומעוררים רוח טמאה בתוכם.

וסוד הדבר למדנו, כתוב ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות. אגדת אזוב למה? כדי לבער רוח טמאה מביניהם, (זה הפסוק קשה, וכי וראה את הדם ואחר כך ופסח, שמשמע שסימן הוא שעשה, מדוע? והרי הכל גלוי לפני הקדוש ברוך הוא, וכתוב (דניאל ב) הוא מגלה עמקות ונסתרות. אלא שנינו, כתוב וירא ה' וינאץ וגו', וכתוב וירא ה' כי רבה רעת וגו'. ושנינו, לא מתראה השגחה למעלה, אלא כאשר נראה למטה מעשה, ומשנעשה מעשה – ההשגחה למעלה מתעוררת, ומפני כן הכל, בין לטובה ובין לרעה, במעשה תלוי הדבר. ולקחתם אגדת אזוב וגו'. אגדת אזוב למה? ומה הטעם רצה שיתגלה דם על המשקוף ועל שתי המזוזות? אמר רבי יוסי, כל השוקים במצרים היו מלאים אלילים, ובכל בית ובית היו נמצאים מינים שמקטירים בכשפיהם באותם כתרים תחתונים שלמטה ומעוררים רוח טמאה אצלם, ועל זה אגדת אזוב, כדי לבער רוחות מביניהם) ולהראות בפתיחהם בשלשת המקומות הללו האמונה השלמה. אחד כאן, ואחד כאן, ואחד ביניהם. ולכן ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגף, משום שרואה את השם הקדוש רשום על הפתח.

אמר רבי יהודה, אם כך אז לשם מה דם, שהרי שנינו, לבן ואדם ואחד שכלול בין הגונים? אמר לו, שני דמים היו, אחד של מילה ואחד של פסח. של מילה רחמים, ושל פסח דין.

אמר רבי יהודה, לא כך, אלא כמו שלמדנו, שהחזיר הקדוש ברוך הוא את אותו דם לרחמים, כאלו היו לבן בתוך הגונים. זהו שכתוב (יחזקאל טז) ואעבר עליך ואראך מתבוססת בדמך ואמר לך בדמך חיי וגו'. ואף על גב שהיה אדם, החזר לרחמים, שכתוב בדמך חיי. ולכן רשום הפתח בשלשה צדדים – אחד כאן, ואחד כאן, ואחד ביניהם.

שְׁנָה רבי חזקיה, שְׁנֵי דָמִים נִרְאוּ כְּנֶגֶד שְׁנֵי כְּתָרִים שְׁנִירָאוּ (שהתעוררו למעלה באותה שעה. אמר רבי יוסי, כתר אחד שכלול בשני צדדים טמונים, ברחמים (דין)).

אָמַר רבי אבא, בכמה מקומות חס הקדוש ברוך הוא על בניו. בן אדם עושה בית, והקדוש ברוך הוא אומר לו: כתב את שמי ושם אותך בפתח שלך, ואתה שרוי בתוך הבית, ואני יושב מחוץ לפתח לשמר אותך. וכאן אמר: רשם על הפתח את סוד האמונה שלי, ואתה שרוי בתוך הבית, ואני שומר אותך מבחוץ, שכתוב ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר, וכתוב וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגף.

עוֹד אמר רבי אבא, כמו השם הקדוש עשו באותה שעה. מה השם הקדוש חזר באותה שעה לדין, אף כף חזר דם זה בשעה זו לדין, שכתוב וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות. רשם של כלם אדם, להראות שהרי חזר להיות דין לעשות נקמות.

וְסוּד הדבר - כמו שהוא למעלה באותה שעה, כשרוצה להראות למטה, אם רחמים - רחמים, ואם דין - דין. זהו שכתוב וטבלתם בדם אשר בסף והגעעתם וגו'. ולעתיד לבא כתוב, (ישעיה סג) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה. שעתיד להראות (להחזיר) כלם דין לעשות נקמות.

וְאִתָּם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר. מה הטעם? משום ששנינו, אמר רבי יצחק [אמר רבי ירמיה], לא צריך לאדם ללכת בשוק ולהמצא בשוק בזמן שהדין תלוי בעיר, שכיון שנתנה רשות למשחית - מי שפוגש אותו, נזק. וכאן משום שהדין נמצא, לא צריך לצאת בחוץ.

שְׁנִינוּ, אמר רבי יוסי, באותו ממש שנמצא דין למצרים, באותו ממש נמצא דין לישראל, זהו שכתוב וראיתי את הדם ופסחתי עליכם. וכן שנינו, בכל אותם כתרים קדושים שלמעלה - כמו שנמצא דין, נמצאים רחמים, והכל בשעה אחת. שנה רבי חזקיה, כתוב (שם יט) ונגף ה' את מצרים נגף ורפוא. נגף למצרים, ורפוא לישראל. מה זה ורפוא? ממה שנמולו צריכים רפואה.

וְשָׁנִינוּ, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שְׁנֵגְפּוּ הַמְצָרִים, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִתְרַפְּאוּ יִשְׂרָאֵל.
שְׁשָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, מָה שִׁכְתוּב וּפְסַח ה' עַל הַפֶּתַח, מָה
זֶה עַל הַפֶּתַח? וּפְסַח ה' עֲלֵיכֶם הַצְטַרְךָ הִיָּה צְרִיף (לְכַתֵּב)! אָבָל עַל
הַפֶּתַח, עַל הַפֶּתַח מִמָּשׁ, זֶהוּ פֶתַח הַגּוֹף. וְאִיזְהוּ פֶתַח הַגּוֹף? הֲיֵי
אוֹמֵר זֶה מִלָּה.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, בְּשָׁעָה שְׁנַחֲלֵק הַלַּיְלָה, וְהִכְתָּר הַקְדוֹשׁ מִתְעוֹרָר
אֵלַיָּה (מִתְעַרֵּב בּו) הַזְכָּר. וּמִי הַזְכָּר? חֶסֶד עֲלִיוֹן, שְׁמִשְׁמַע שְׁזֵה בְלִי
זֶה לֹא עוֹלָה, וּבִשְׁבִיל זֶה, זֶה מִכָּה וְזֶה מְרַפָּא, וְהִכָּל בְּשָׁעָה אַחַת.

וּכְתוּב וּפְסַח עַל הַפֶּתַח, הַיְדוּעַ. מָה זֶה הַפֶּתַח? מִשּׁוּם שֶׁהוּא פֶתַח
וּמְשִׁיכַת הָרוּחַ וְהַגּוֹף. וּבֹא רְאָה, עַד שֶׁלֹּא נִמּוֹל אַבְרָהָם, הִיָּה
אָטוּם וְסִתּוּם מְכֹל צְדָדִיו. מִשְׁנִמּוֹל נִפְתַּח מִהַכֵּל, וְלֹא הִיָּה אָטוּם
וְסִתּוּם כְּמוֹ בַתְּחִלָּה.

וְהִינּוּ הַסּוּד שְׁשָׁנִינוּ (בְּרֵאשִׁית יח) וְהוּא יֹשֵׁב פֶתַח הָאֵהֶל, מִשּׁוּם
שֶׁהִתְגַּלְתָּה יו"ד. מָה זֶה אוֹמֵר? אֵלָּא, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, שֶׁהוּא
הַשָּׂרָה בְּגִלּוּי זֶה חֶסֶד בְּצַדֵּק, וְזֵהוּ פֶתַח שֶׁל מִשְׁכַּן הָעֲלִיוֹן הַקְדוֹשׁ,
מִשְׁמַע שִׁכְתוּב הָאֵהֶל, הָאֵהֶל הַיְדוּעַ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּשֶׁהִתְגַּלְתָּה הַיּו"ד הַזֶּה, הִתְבַּשֵּׁר (הִתְבַּסֵּם) וְהִתְבָּרַךְ
בְּפֶתַח הָאֵהֶל, שֶׁהִיא צַדֵּק, לְהִתְבַּסֵּם בְּחֶסֶד. זֶהוּ שִׁכְתוּב כַּחֵם
הַיּוֹם, שֶׁהוּא שָׁעָה שֶׁשׁוֹלֵט הַחֶסֶד, חִלְקוֹ שֶׁל אַבְרָהָם. וּמִנִּין לָנוּ
שִׁפְתַח הָאֵהֶל הַזֶּה הִתְבַּשֵּׁם כְּנֶגֶד אַבְרָהָם? שִׁכְתוּב וְה' בְּרַךְ אֶת
אַבְרָהָם בְּכָל. שֶׁהִתְבַּשֵּׁם בְּחֶסֶד מִשֶׁהִתְגַּלְתָּה הַיּו"ד.

סדר הלימוד ליום ל כסלו [יום 89 בשנה]

אמר רבי אבא, והוא ישב פתח האהל, כמו שכתוב (שם כד) ויה' ברוך את אברהם בכל. שזהו הפתח הקדוש, כתר עשירי. כחם היום, כמו שנתן לו כתר של חסד. זהו שכתוב כחם היום. כמו שישב בזה, ישב בזה, שלא עולה זה בלי זה.

דבר אחר ועבר ה' לנגף את מצרים, מה זה ועבר? שעבר על שורת הדין של הכתרים, (שקשרים) שהיו מתקשרים בכתרים אחרים שלמעלה, והתיר אותם מקיומם, ועבר על דרכיו כדי לעשות בהם דין ולשמר על ישראל. וכן הוא, כל ועבר, ועברתי, ויעבר - שהקדוש ברוך הוא עבר על כל דרכיו או לדין או לרחמים. כאן ועבר, כדי לעשות דין. שם ויעבר, כדי לרחם.

ויהי בחצי הלילה ויה' הפה כל בכור וגו'. [כתוב (תהלים סט) ואני תפלתי לך ה' עת רצון וגו'] רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים מאושא ללוד, והיה רבי חייא רוכב בחמור. אמר רבי יוסי, נשב כאן ונתפלל, שהרי הגיע זמן תפלת מנחה, ושנינו, לעולם יהא אדם זהיר בתפלת מנחה. למה זהיר? משום שהיא שעה שתלוי הדין וצריך אדם לכונן דעתו. ירד רבי חייא והתפלל.

עד שהיו הולכים, נטה השמש להפנס. אמר רבי חייא לרבי יוסי, למה אתה שותק? אמר רבי יוסי, הייתי מסתפל בדעתי שאין העולם מתקיים אלא על ראשי העם. אם ראשי העם צדיקים - טוב לעולם. ואם לא צדיקים - אוי לעולם ואוי לעם.

אמר רבי חייא, ונדאי כך הוא, מנין לנו? שכתוב (דברי הימים-ב יח) ראיתי את כל ישראל נפוצים על ההרים כצאן אשר אין להן רעה ויאמר ה' לא אדנים לאלה ישובו איש לביתו בשלום. ישובו, ישובו היה צריך (לכתב)! לביתו, בביתו היה צריך (לכתב), שהרי במקום עומדים!

אף כך שנינו, אם ראש העם לא זוכה, העם נתפסים בחטאו, מנין לנו? שכתוב ויאמר דוד וגו' הנה אנכי חטאתי ואנכי העויתי ואלה הצאן מה עשו. (וכתוב (דברי הימים-א כא) ואני הוא אשר חטאתי וגו') דוד חטא, וישראל סבלו. ואם ראש העם נתפס בחטאו - העם

נצל, שהרי הדין לא שורה עליהם, שכתוב ויאמר ה' לא אדנים לאלה. כלומר, (אם אלו) אלו לא היו ראשים לעם, מדרך זו ישובו איש לביתו בשלום. כלם נצולים אם ראשיהם נתפסים. ואפלו יהושפט נגזר עליו להעניש משום שהתחבר עם אחאב, אם לא אותה צוחה, שכתוב (מלכים-א כב) ויזעק יהושפט.

עד שהיו הולכים, ירד הלילה. אמרו, מה נעשה? אם נלך - חשך הלילה. אם נשב - פחד הוא. סטו מהדרך וישבו תחת אילן אחד. וישבו והיו אומרים דברי תורה, ולא ישנו.

בחצות הלילה ראו אילה אחת שעברה לפניהם, והיתה צוחת ומרימה קולות. שמעו. קמו רבי חייא ורבי יוסי והזדעזעו. שמעו קול אחד שמכריז ואומר: מתעוררים קומו! ישנים התעוררו! עולמות הזדמנו לפני אדונכם! (שהרי קול יוצא שכואבת האילה של מעלה ושל מטה, שכתוב (תהלים כט) קול ה' יחולל אילות ויחשף יערות) שהרי אדונכם יוצא לגן עדן, שהוא היכלו, להשתעשע עם הצדיקים, שכתוב ובהיכלו כלו אומר כבוד.

אמר רבי חייא, עכשו חצות הלילה מממש, וקול זה הוא הקול שיצא, וכואבת האילה של מעלה ומטה, שכתוב (תהלים כט) קול ה' יחולל אילות. אשרי חלקנו שזכינו לשמע את זה!

ובא ראה סוד הדבר. בשעה שהקדוש ברוך הוא נראה על הגן, כל הגן מתכנס ולא נפרד מעדן, ומהעדן הזה יוצאים מעינות לכמה דרכים ושבילים, והגן הזה נקרא צרור החיים, ששם מתעדנים הצדיקים מאור של העולם הבא, ובשעה זו מתגלה עליהם הקדוש ברוך הוא. ושנינו, בשעה שהקדוש ברוך הוא מתעורר בגן עדן להשתעשע עם הצדיקים, פרוז יוצא וקורא: עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמי יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו. מהו ויאכל פרי מגדיו? אלו קרבנות שנקרבו לפניו מנשמות הצדיקים, זה בחצי הלילה. בזמן אחר שאר קרבנות ממש.

ישבו רבי חייא ורבי יוסי. אמר רבי יוסי, בכמה פעמים שאלתי, זה שכתוב ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור בארץ מצרים, למה זה לא היה ביום, שיתגלה לכל פרסום הנס? ולמה מתו כל אותם חלשים שאחר הרחמים ואותם טלאים של בני הצאן, ולא מתו מלכים ושרים ואנשים עורכי קרבות כמו שהיה בסנחריב, שכתוב

(מלכים-ב יט) וַיֵּצֵא מֶלֶאךָּ ה' וַיֵּךְ בַּמַּחֲנֶה אֲשׁוּר וְגו' ? וְשָׁנִינוּ, כָּל־מַלְכִים בְּנֵי מַלְכִים, שָׂרִים וְקִצִּינִים. שָׁם נִרְאָתָה הַגְּבוּרָה שֶׁל שְׁלִיחַ אֶחָד שְׁלוֹ, יוֹתֵר מִזֶּה שֶׁהָיָה רְאוּי לְהִיּוֹת שְׁלוֹ יוֹתֵר.

אָמַר לוֹ, יִפֶּה שְׂאֵלֶת, וְאֲנִי לֹא שָׁמַעְתִּי דְבַר בְּזֵה וְלֹא אִמַּר, אֲבָל הָרִי זְכִיתִי לְכָל זֶה, וְהַדְרֵךְ מִתְקַנֶּת לְפָנֵינוּ. אֲנִי שָׁמַעְתִּי שְׂרָבִי שָׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי מִטְהַר אֶת הַשְּׁוֹקִים שֶׁל טְבַרְיָה, נִלְךְ אֵלָיו. יָשְׁבוּ עַד שֶׁהָאִיר הַיּוֹם. כְּשֶׁעָלָה הָאֹר קָמוּ וְהִלְכוּ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ אֵלָיו, מָצְאוּ אוֹתוֹ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב, וְסִפֵּר הָאֲגָדָה בְּיָדוֹ.

פִּתְחָה וְאָמַר, (ישעיה מ) כָּל הַגּוֹיִם כְּאִין נִגְדוּ מֵאַפְסֵי וְתַהּוּ נִחְשְׁבוּ לוֹ. כִּיּוֹן שֶׁאָמַר כָּל הַגּוֹיִם כְּאִין נִגְדוּ, לָמָּה כְּתוּב מֵאַפְסֵי וְתַהּוּ נִחְשְׁבוּ לוֹ? אֲלֵא לְמַדְנֹו, דַּעְתָּם שֶׁל כָּל עַמֵּי הָעוֹלָם, שֶׁאֲמוּנָתָם הִיא כְּאִין, שְׁלֵא נִדְבְּקוּ עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים [בְּתַחְתּוֹנִים], וְשׁוּיִם כְּנִגְדָם אֲמוּנָה שֶׁל שְׁטוּת. אֲבָל מֵאַפְסֵי וְתַהּוּ נִחְשְׁבוּ לוֹ, כְּמוֹ הַמוֹץ שֶׁסּוֹבֵב (שַׁעַר) בְּרוּחַ וּמִתְגַּלְגֵּל בְּקִיץ בְּרִיקָנוּת, זֶהוּ שְׁכָתוּב (דניאל ד) וְכָל דִּירֵי הָאָרֶץ כְּכֹלִים חֲשׁוּבִים.

עוֹד פִּתְחָה וְאָמַר, בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. אֵת - זֶה יְמִין שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְאֵת - זֶה הַשְּׂמָאל. לְמַדְנֹו שְׁנֵטָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יְמִינוֹ וּבְרָא אֶת הַשָּׁמַיִם, וְנָטָה שְׂמָאלוֹ וּבְרָא אֶת הָאָרֶץ. זֶהוּ שְׁכָתוּב (ישעיה מח) אֶף יְדֵי יְסֻדָּה אָרֶץ וַיְמִינִי טַפְחָה שָׁמַיִם קָרָא אֲנִי אֵלֵיהֶם יַעֲמְדוּ יַחְדָּו.

מָה זֶה יַעֲמְדוּ יַחְדָּו? הַיַּעֲלָה עַל לְבָבְךָ שְׁשָׁמַיִם וְאָרֶץ? לֹא כִּף (מֵהַשָּׁמַיִם קוּרָא אֲנִי אֵלֵיהֶם. וְהָאָרֶץ לֹא כִּף) אֲלֵא יְמִין וְשְׂמָאל שֶׁהֵם א"ת וְא"ת. וְהֵיאֵךְ יַעֲמְדוּ יַחְדָּו? בְּזֵאת הִיא שְׁשׁוּלְטַת בְּחֻצוֹת הַלְּיָלָה שְׁכָלִילָה א"ת בְּזֵאת.

וְשָׁנִינוּ, כְּתוּב (קהלת ג) אֶת הַכֹּל עָשָׂה יְפֶה בַּעֲתוֹ. א"ת - זֶה שְׂאֵמְרָנוּ. הַכֹּל - כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (בראשית כד) וְה' בִּרְךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל. וְשָׁנִינוּ שֶׁהִיא כְּתֵר שְׁנֵקְרָא זא"ת, שְׁכָלִילָה מא"ת וְא"ת, וְשׁוּלְטַת בְּחֻצוֹת הַלְּיָלָה בְּשָׁנֵי צְדָדִיָּה, בְּרַחֲמִים וְדִין. רַחֲמִים לְיִשְׂרָאֵל, וְדִין לְעַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת.

פִּתְחָה רַבִּי חֲזִיא וְאָמַר, אִם נוֹחַ לְפָנֵי מַר שְׁנֵאָמַר דְּבַר אֶחָד עַל מָה שְׁבָאֵתִי כְּתוּב, וְהִי בְּחֻצֵי הַלְּיָלָה וְה' הִפֶּה כָּל בְּכוֹר בְּאָרֶץ

מִצְרַיִם. וּמִזֶּה שְׁאֵמַר מֶר, נִשְׁמַע שְׁפִסּוּק זֶה בְּאוֹתוֹ דְּבַר בָּא, וְאָנּוּ הַדְרָךְ תְּקִינָה לְפָנֵינוּ לְבֹא וּלְשֹׂאֵל לְפָנֶיךָ.

פְּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר, (תהלים קיג) מִי כֹה' אֱלֹהֵינוּ הַמְגַבִּיחַ לְשִׁבְתָּ וְגו'. מִי כֹה' אֱלֹהֵינוּ – שְׁעוּלָה וּמִתְעַטֵּר לְהַתִּישֵׁב בְּכֶתֶר עֲלִיוֹן קָדוֹשׁ, מְאִיר עַל כָּל הַמְּנוֹרוֹת שְׁמֵאִירוֹת כְּתָרִים וְעֵטְרוֹת. הַמְשַׁפִּילִי לְרֵאוֹת – שְׁיֹרֵד בְּכֶתְרֵי מִכְתָּר לְכֶתֶר, מְנַזֵּר לְנִזֵּר, מְאֹר לְאֹר, מְמַנְוֶה לְמְנוֹרָה, לְהַשְׁגִּיחַ בְּעֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. זֶהוּ שְׁכָתוּב (שם יד) ה' מְשַׁמֵּם הַשְּׁקִיף עַל בְּנֵי אָדָם וְגו'.

בָּא רְאֵה, כְּתוּב וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה. כְּחֲצֵי הָיָה צְרִיךְ (לְכַתֵּב), אוֹ כְּחֻצוֹת, כְּמוֹ שְׁאֵמַר מֹשֶׁה. וְאִם כְּמוֹ שְׁאֵמְרוּ חֲבֵרֵינוּ, שְׁלֹא יֵאמְרוּ אֲצִטְגִּנִי פְרָעָה, מֹשֶׁה בְּדָאֵי הוּא. הָרִי הַקְּשִׂיָּא בְּמִקּוּמָה עוֹמְדָת בְּשִׁלְשָׁה אָפְנִים, שְׁאֵפְלוּ יִשְׂרָאֵל יֵאמְרוּ כֶּךָ. אֶחָד – שְׁאִם כֶּךָ, הָיָה לוֹ לוֹמֵר, וַיֵּאמֶר מֹשֶׁה כְּחֻצוֹת הַלַּיְלָה. לָמָּה אָמַר כֹּה אָמַר ה' וְגו', כְּמוֹ שְׁלֹא יִכּוֹן אֶת הַשְּׁעָה, שְׁהָרִי לֹא יִתְפָּסוּ בְּמֹשֶׁה אֶלָּא בְּפִטְרוֹן, מִשּׁוּם שְׁאֵמַר כֹּה אָמַר ה' וְגו'? שְׁנִים – שְׁהָרִי מֹשֶׁה אָמַר עַד בְּכוֹר הַשְּׁפָחָה אֲשֶׁר אַחַר הָרְחִים, וְלֹא הָיָה כֶּךָ, אֶלָּא עַד בְּכוֹר הַשְּׁבִי אֲשֶׁר בְּבֵית הַבוֹר. עַל כָּל פְּנִים, אֵפְלוּ יִשְׂרָאֵל גַּם יֵאמְרוּ כֶּךָ, שְׁהָרִי לֹא הִתְבָּרְרוּ הַדְּבָרִים. שְׁלֹשָׁה – שֶׁהוּא אָמַר מִשֵּׁם הַפִּטְרוֹן כְּחֻצוֹת, וְכְתוּב וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה.

וְעוֹד שְׁאֵלָה שְׁלָכֶם יוֹתֵר עַל הַמִּשְׁאָ שְׁלֹא יְכוּלָה הַבְּהֵמָה לְסַבֵּל, לָמָּה הָיָה בְּחֻצוֹת הַלַּיְלָה וְלֹא בַיּוֹם? וְלָמָּה מִתּוֹ כָּל אוֹתָם הַחֲלָשִׁים שְׁאֵחַר הָרְחִים? אֶלָּא הַכֹּל הוּא סוּד עֲלִיוֹן בֵּין קוֹצְרֵי הַשְּׂדֵה, וְהַכֹּל הַכֶּשֶׁר (הַתְּבַשֵּׁר) בְּנִבְיָא הַנְּאָמֵן.

אֲשֵׁרִי חֲלָקוּ שֶׁל מֹשֶׁה, שְׁעֲלִיו כְּתוּב יְפִיפִיתָ מִבְּנֵי אָדָם הוֹצַק חֵן בְּשִׁפְתוֹתֶיךָ עַל כֵּן בְּרַכְךָ אֱלֹהִים לְעוֹלָם. אֶהְבֵּת צְדָק וְתִשְׁנֵא רִשְׁעָה עַל כֵּן מִשְׁחָךְ אֱלֹהִים אֱלֹהֶיךָ שְׁמֵן שְׁשׁוֹן מִחֲבָרֶיךָ. יְפִיפִיתָ מִבְּנֵי אָדָם – מִשֵּׁת וְחִנוּךְ. הוֹצַק חֵן בְּשִׁפְתוֹתֶיךָ – מִנַּח וּבְנִיּוֹ. עַל כֵּן מִשְׁחָךְ אֱלֹהִים אֱלֹהֶיךָ – מֵאֲבָרָהֶם וַיִּצְחָק. שְׁמֵן שְׁשׁוֹן – מֵיַעֲקֹב. מִחֲבָרֶיךָ – מִשְׁאָר נְבִיאִים. וְכִי גָבַר שְׁעוּלָה בְּדַרְגוֹת עֲלִיוֹנוֹת שְׁלֹא עוֹלָה שׁוּם אָדָם אַחַר לֹא יוֹדֵעַ מַה שְׁאוּמֵר?

אֲרָא כֶּךָ שְׁנִינוּ, הַכְּתָר הַזֶּה שְׁנַקְרָא זַא"ת, נַקְרָא אֲשֵׁ"ה, כְּמוֹ שְׁנַקְרָא (בְּרַאשִׁית ב) לְזֹאת יַקְרָא אֲשֵׁה. לָמָּה? מִשּׁוּם כִּי מְאִישׁ לִקְחָה זֹאת.

מי הוא איש? אותו שנקרא זה, וזהו איש זכר, כמו שנאמר (שמות לב) כי זה משה האיש. האיש הזה. ונקרא איש זה, וזה איש. וזאת נלקחה מזה שנקרא זכר.

ומשום כן התמר הזה זכר ונקבה, שלא עולה זה בלי זה. תמר, כמו שנאמר (שיר ג) כתמרות עשן. מה עשן עולה לבן ושחר, אף כן הכל כלול בה בחצות הלילה לעשות הנהגותיה בפעיה אחת לבן לישראל ושחר לעובדי כוכבים ומזלות.

ועוד, שהלילה הזה לא נחלק ולא עושה הנהגותיו. מנין לנו? מאברהם, שכתוב ויחלק עליהם לילה, שנחלק לעשות הנהגותיו. אף כאן משה אמר כחצות, [מהו כחצות? כמו שנאמר (מלכים ב ג) כעלות המנחה, (איוב ה) כעלות גדיש. אף כאן כחצות] כשמתחלק. שמשו ידע שלא יעשה הנהגותיו עד שיתחלק.

וכך היה, שלא עשה הלילה הנהגותיו עד שהתחלק, בחצי האחרון עשה הנהגותיו, זהו שכתוב ויהי בחצי הלילה. מה זה בחצי? במחצית האחרונה, בזמן שהיא שולטת, ונמצאת זאת הזאת לעשות הנהגות תמיד. וכל הנהגה שנעשית בלילה, נעשית במחצית האחרונה.

וה' הכה כל בכור. וה' - הוא ובית דינו. וה' - הוא והנהגותיו. הכה כל בכור - הכה? משה לא אמר אלא ומת וגו', מהו הכה? אלא שהתעורר כה, כמו שהפחיד אותו משה, שכתוב והנה לא שמעת עד כה.

ושנינו, פרעה היה חכם מכל מכשפיו, והסתכל בזאת שתעשה בו דין, ועתידה להחריב את ארצו, כמו שאמר משה, בזאת תדע כי אני ה'. ובהוא מה כתוב? (שמות ז) ויפן פרעה. מה זה ויפן? שהפנה לבו מהרהור זה, כמו שנאמר ויפן אהרן. ויבא אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת. גם - לרבות זו שעתידה להחריב את ארצו, ולא שם לבו כנגד זאת.

כף בכור - אפלו דרגות עליונות ותחתונות נשברו משלטונם (מהשתלשלותם), כל אותם ששולטים בחכמה שלהם, שכתוב בארץ מצרים. וכל הדרגות, העליונות והתחתונות שנשברו משלטונם (מהשתלשלותם), כלם נראות (נרמזות) בפסוק, שכתוב מבכור פרעה הישב

על כסאו עד בכור השפחה אשר אחר הרחמים וכל בכור בהמה. הרי כלם נראים בפסוק.

סְתֵמוֹ שֶׁל דָּבָר, מִבְּכוֹר פְּרֵעָה הַיֵּשֵׁב עַל כֶּסֶאֻ – כֶּתֶר תַּחְתּוֹן שֶׁל שְׁלִיטַת הַמַּלְכוּת (מִהַמְּלָכוּת) שְׁלֹמְעֵלָה. עַד בְּכוֹר הַשִּׁפְחָה – כֶּתֶר שְׂמָאל מִתַּחְתֵּיהָ שֶׁל שְׁלִיטָה מֵאַחַר אַרְבַּע (מִכֶּתֶר אַחֵר) רַחִים, אַרְבַּע מַחְנוֹת. (מִשְׁמַע) מִשׁוּם שְׁכֵתוֹב אַחֵר הַרְחִים, (וְלֹא מִן הַרְחִים). וְכֹל בְּכוֹר בְּהֵמָה – תַּחְתּוֹנִים מִתַּחְתּוֹנִים, נִקְבָּה מְנַקְבוֹת, שְׁנַמְצָאוּ בְּאַתּוֹנוֹת בְּבֵהמוֹת וְחִמּוּרִים, בְּגִדוּלִים וּבִקְטָנִים, וּמְקַבְּלִים מֵהֶם גְּבָרִים וּנְקָבוֹת. עַד בְּכוֹר הַשָּׂבִי אֲשֶׁר בְּבֵית הַבוֹר – אוֹתָם שְׂיוּצָאִים מִשִּׁפְחָה, שְׁבָהֶם עוֹשִׂים לְאַסִּירִים שִׁישְׁתַּעֲבְדוּ בָּהֶם לְעוֹלָמִים וְלֹא יֵצְאוּ לַחֲרוֹת.

וּבְבִטְחוֹן הַדְּרָגוֹת הִלְלוּ סָרְבוּ הַמְצָרִים, שְׁבָהֶם עָשׂוּ קֶשֶׁר לְיִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יֵצְאוּ מֵעֲבֹדוֹתָם לְעוֹלָמִים. וּבָזֶה נִרְאִית הַגְּבוּרָה וְהַשְּׁלֹטוֹן שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְזִכְרוֹן זֶה לֹא יִכְלֶה מִיִּשְׂרָאֵל לְדוֹרֵי דוֹרוֹת. שְׂאֵם לֹא הָיָה כַח וּגְבוּרָה שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כֹּל מַלְכֵי הָעַמִּים וְכֹל מְכַשְׁפֵי הָעוֹלָמוֹת וְחַכְמֵי הָעוֹלָמוֹת, לֹא יֵצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדוֹת, שֶׁהִתִּיר אֶת הַקְּשָׁרִים שֶׁלָּהֶם וְשָׁבַר אֶת כָּל אוֹתָם הַכֶּתָרִים כְּדִי לְהוֹצִיא אוֹתָם. עַל זֶה כָּתוּב (ירמיה י') מִי לֹא יִרְאֶף מְלֶךְ הַגּוֹיִם כִּי לֶךְ יֵאָתֶה כִּי בְּכָל חַכְמֵי הַגּוֹיִם וּבְכָל מַלְכוּתָם מֵאִין כְּמוֹךְ.

בְּכָה רַבִּי שְׁמַעוֹן, הַרִים קוֹלוֹ וְנִאָּנַח. אָמַר, אֲשַׁכּוֹל הַקְּנִטוֹר נִמְצָא. חֲשַׁבְתֶּם שֶׁשָּׁבַח הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּמָה פְּעָמִים, (דְּבָרִים ה') אֲשֶׁר הוֹצִיאָתִיךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, (שִׁם טו) הוֹצִיאָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם, (שִׁם ה') וַיִּצְאָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ מִשֶּׁם, (שְׁמוֹת יב) הוֹצִיאָתִי אֶת צְבָאוֹתֶיכֶם, (שִׁם יג) זְכוֹר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יֵצְאָתֶם מִמִּצְרַיִם, (דְּבָרִים ד') וַיִּוֹצְאָךְ בְּפָנָיו בְּכַחוֹ הַגָּדוֹל מִמִּצְרַיִם, הוֹצִיא ה' אֶתְכֶם מִזֶּה.

אֱלֹהִים שְׁנִינוּ, עֲשֶׂרָה כְּתָרִים הֵם לְמִטָּה כְּמוֹ שְׁלֹמְעֵלָה, וְכֹלֶם נִסְתָּרִים בְּשִׁלְשֵׁת אֱלֹהִים שְׂאֵמְרָנוּ. וְשִׁלְשָׁה קְשָׁרִים קְשׁוּרִים בָּהֶם עַל שְׁלֹשׁ דְּרָגוֹת אֵלוֹ שְׁבָהֶם עָשׂוּ שִׁישְׁרָאֵל לֹא יֵצְאוּ מִשְׁעֲבֹדָם לְעוֹלָמִים.

אֲשִׁרִיכֶם אֲבָרְהֶם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב, שְׁבִזְכוּתְכֶם הִתִּירוּ אֶת הַקְּשָׁרִים, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא זָכַר שְׁלֹשֵׁת קְשָׁרֵי הָאֱמוּנָה שְׁלָכֶם. זֶהוּ שְׁכֵתוֹב (שְׁמוֹת ב') וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אֲבָרְהֶם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב. אֶת אֲבָרְהֶם – הַרִי קֶשֶׁר אֶחָד שֶׁל אֲבָרְהֶם. אֶת יִצְחָק – הַרִי קֶשֶׁר שְׁנֵי שֶׁל יִצְחָק. וְאֶת יַעֲקֹב – הַרִי קֶשֶׁר שְׁלִישִׁי, שְׁלֹמוֹתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב.

לְמַדְנּוּ, כָּל הַזְמַנִּים וְהַחֲגִים וְהַשְּׁבָתוֹת, כָּל־שָׁנָה זָכוּר לָזֶה, וְעַל זֶה הִתְקַיְמוּ כָּל־שָׁנָה, שְׂאֵל־מֵלֵא זֶה לֹא הִיָּתָה שְׁמִירָה שֶׁל זְמַנִּים וְחֲגִים וְשְׁבָתוֹת, וְלִכֵּן לֹא כָּל־הַזְכָּרוֹן שֶׁל מִצְרִים מְכַל זְמַנִּים וְהַחֲגִים וְהַשְּׁבָתוֹת. בֹּא רְאֵה, דִּין (זח) הוּא יְסוּד וְשֵׁרֵשׁ שֶׁל הַתּוֹרָה, וְכָל מִצְוֹתָיו, וְכָל הָאֲמוּנָה הַשְּׁלֵמָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

וְעוֹד, לָמָּה לֹא הָיָה בְיוֹם כָּפִי שְׂשֵׁאֲלֶתֶם? שְׁנִינוּ, כְּתוּב הַיּוֹם אֲתֵם יִצְאִים, וְכְתוּב הוֹצִיאָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם לִילָה. אֲלֵא שְׁנִינוּ, עֵקֶר גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה אֲלֵא בַלִּילָה, שֶׁהַלִּילָה מִתִּיר קְשָׁרִים וְעוֹשֶׂה נְקֻמוֹת, וְהַיּוֹם הוֹצִיא אוֹתָם בְּרֹאשׁ גְּלוּי, זֶהוּ שְׁכַתּוּב (במדבר לג) יִצְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיַד רַמָּה לְעֵינַי כָּל מִצְרַיִם. (ועוד, הַלִּילָה מִתִּיר אֶת הַקְּשָׁרִים וְעוֹשֶׂה נְקֻמוֹת וְדִינִים, וְהַיּוֹם מְגַלֶּה וּמְפָרְסֵם הַנֶּסֶם וְהַנְּקָמָה שְׁנַעֲשֶׂה. זֶהוּ שְׁכַתּוּב יִצְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיַד רַמָּה וְגו'). וְכְתוּב וּמִצְרַיִם מְקַבְּרִים אֶת אֲשֶׁר הִכָּה ה' בָּהֶם כָּל בְּכוֹר. זֶהוּ פָּרְסוּם הַנֶּסֶם.

בְּאוּ רַבִּי חֲזִיא וְרַבִּי יוֹסִי, הִשְׁתַּטְּחוּ לְפָנָיו וּנְשָׁקוּ יָדוֹ, וּבָכוּ וְאָמְרוּ, חֲקִיקוֹת עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים מְרִימִים רֹאשׁ בְּזֻכּוֹתֶיךָ. עָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יְרוּשָׁלַיִם לְמַטָּה כְּמוֹ שְׁלֹמְעֵלָה. עָשָׂה [רְשָׁבִי] חוֹמוֹת הָעִיר הַקְּדוֹשָׁה וְשַׁעְרֶיהָ. מִי שְׁנֹכְנֵס, לֹא נִכְנָס עַד שִׁיפְתַּחוּ הַשַּׁעְרִים. מִי שֶׁעוֹלָה, לֹא עוֹלָה עַד שִׁיתַּתְּקֵנוּ הַמְּדַרְגּוֹת שֶׁל הַחוֹמוֹת. מִי יָכוֹל לִפְתַּח אֶת שַׁעְרֵי הָעִיר הַקְּדוֹשָׁה, וּמִי יָכוֹל לְהַתְּקִין אֶת הַמְּדַרְגּוֹת שֶׁל הַחוֹמוֹת? זֶה רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי, שֶׁהוּא פּוֹתַח שַׁעְרִים שֶׁל סוּדוֹת הַחֲכָמָה וְהוּא מִתְּקֵן דְּרָגוֹת עֲלִיוֹנוֹת. וְכְתוּב (דברים טו) יִרְאֶה כָּל זְכוּרְךָ אֶת פְּנֵי הָאָדוֹן ה'. מִי זֶה פְּנֵי הָאָדוֹן ה'? זֶה רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי, שְׁמִי שֶׁהוּא זָכָר מִן הַזְּכָרִים צְרִיף לְהִרְאוֹת לְפָנָיו.

אָמַר לָהֶם, עַד עַכְשָׁיו לֹא סִימְנוּ הַדְּבָר עַל שְׂאֵלְתְּכֶם, שֶׁהָרִי שְׁנִינוּ וְה' הִכָּה כָּל בְּכוֹר, כָּל בְּכוֹר סֶתֶם, כְּמוֹ שְׂאֵמְרָנוּ. וְהַכֹּל הָיָה כְּמוֹ שֶׁל אוֹתָם שְׁמֵתוּ, אוֹתָם קוֹשְׁרֵי הַקְּשָׁרִים שֶׁהָיוּ מְשַׁתְּמָשִׁים בְּכַשְׁפֵּיהֶם בְּאוֹתָם הַכְּתָרִים. מֵהֶם מְשַׁתְּמָשִׁים בְּעֲלִיוֹנִים וּמֵהֶם בַּתַּחְתּוֹנִים, וְאָף עַל גַּב שְׁכָלֶם הֵם תַּחְתּוֹנִים. וְכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם מְלֵאָה הִיָּתָה כְּשָׁפִים, וְכְתוּב כִּי אֵין בֵּית אֲשֶׁר אֵין שָׁם מֵת.

וְנַעֲשֶׂה דִּין בְּכָל, בְּשַׁעֲה שֶׁהַתְּכַנְסוּ כָּל־שָׁנָה בְּכַתְּיָהֶם וְלֹא הָיוּ מִתְּפַזְּרִים בְּמַדְבָּר וּבַשָּׂדֶה, אֲלֵא כָּל־שָׁנָה נִמְצְאוּ בְּכַתְּיָהֶם, [וְאוֹר הַנֵּר יָפָה לְבַדִּיקָה מִבְּחוּץ] וְעָשָׂה הַלִּילָה אֶת דִּינָיו בְּכָל בְּאוֹתָהּ שַׁעֲה. וְשְׁנִינוּ

שְׁהִיָּה מֵאִיר הַלַּיְלָה כְּמוֹ הַיּוֹם בְּתַקוּפַת תְּמוּזָה, וְרָאָה כָּל הָעַם אֶת
דִּינֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, זֶהוּ שְׁכָתוּב (תהלים קלט) וְלַיְלָה כַּיּוֹם יֵאִיר
כַּחֲשֻׁכָה כְּאוֹרָה.

וּבְשִׁעָה שִׁיָּצְאוּ, נִמְצְאוּ כָּלֵם מִתִּים בְּשׁוֹקִים לְעֵינֵי הַכֹּל. רָצוּ לִקְבֹר
אוֹתָם וְלֹא מִצְאוּ, וְזֶה הָיָה קֶשֶׁה לָהֶם מֵהַכֹּל. רָאוּ אֶת
יִשְׂרָאֵל יוֹצְאִים לְעֵינֵיהֶם בְּצַד אֶחָד, וְרָאוּ אֶת מַתִּיָּהֶם בְּצַד הָאֲחֵר.
וּבְכָל הָיָה פְּרוֹסוֹם הַנֶּס שֶׁלֹּא הָיָה כְּזֶה מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם.

וּבֹא רָאָה, כְּתוּב לַיִל שְׁמָרִים הוּא לֵה' לְהוֹצִיאֵם וְגו', הוּא הַלַּיְלָה
הַזֶּה לֵה' שְׁמָרִים לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'. פָּסוּק זֶה קֶשֶׁה, כִּיּוֹן
שְׁאָמַר לַיִל, מַה זֶה שְׁמָרִים, וְלֹא שְׁמוֹר? שְׁמוֹר הָיָה צָרִיךְ (לְכַתֵּב)!
וְכַתוּב הוּא הַלַּיְלָה הַזֶּה. לַיִל אָמַר בְּהַתְחַלָּה, וְאַחֵר כֶּף לַיְלָה.

אֵלֶּא כֶּף שְׁנִינּוּ, כְּתוּב (דברים כב) כִּי יִהְיֶה נֶעְרָה בְּתוּלָה. נֶעַר כְּתוּב, מֶה
הַטַּעַם? מִשׁוֹם שֶׁכָּל זָמַן שֶׁלֹּא קִבְּלָה זָכָר, נִקְרָאת נֶעַר.
מִשְׁקִבְּלָה זָכָר, נִקְרָאת נֶעְרָה. אֵף כָּאֵן, לַיִל – עַד שֶׁלֹּא קִבְּלָה זָכָר. וְאֵף
עַל גַּב שְׁכָתוּב בּוֹ שְׁמוֹרִים – זָכָר הָיָה עֲתִיד לְהִתְחַבֵּר עִמָּהּ. וּבְשִׁעָה
שְׁהַתְחַבֵּר עִמָּהּ זָכָר, כְּתוּב הוּא הַלַּיְלָה הַזֶּה לֵה' שְׁמָרִים. שְׁמוֹרִים –
זָכָר וְנִקְבָּה, וּמִשׁוֹם כֶּף כְּתוּב הַלַּיְלָה הַזֶּה.

וּבְמִקּוֹם שֶׁנִּמְצְאוּ זָכָר וְנִקְבָּה אֵינן שְׁבַח אֱלֹא לְזָכָר. וְכֶף שְׁבַחֵי
יִשְׂרָאֵל בְּתַשְׁבּוּחוֹתֵיהֶם לְזָכָר וְלֹא לְנִקְבָּה, זֶהוּ שְׁכָתוּב (שמות
טו) זֶה אֱלֹי וְאֲנֹהוּ, שְׂאִין שְׁבַח בְּמִקּוֹם שֶׁזָכָר וְנִקְבָּה נִמְצְאִים אֱלֹא
לְזָכָר. וְעַל זֶה (וְלִזֶּה) מְחַכִּים יִשְׂרָאֵל, שְׁכָתוּב (ישעיה כח) זֶה ה' קוֹיֵנוּ לוֹ
נִגְלִיהַ וְנִשְׁמַחָה בִּישׁוּעָתוֹ. מִשׁוֹם שֶׁכֶּף עֲתִיד לַעֲשׂוֹת לָהֶם, שְׁכָתוּב
(מיכה ז) כִּימִי צִאתָךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאֵנוּ נִפְלְאוֹת.

וְסוּד זֶה כֶּף הוּא – כְּמוֹ שֶׁכָּאֵן לַיִל וְלַיְלָה, כֶּף עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא לַעֲשׂוֹת לָהֶם, שְׁכָתוּב שְׁמַר מֶה מְלַיְלָה שְׁמַר מֶה מְלַיִל.
מֶה לְהֵלֵן שְׁמִירָה וְלַיִל, אֵף כָּאֵן שְׁמִירָה וְלַיִל. מֶה לְהֵלֵן שְׁמִירָה
וְלַיְלָה, אֵף כָּאֵן שְׁמִירָה וְלַיְלָה.

וְלִיָּה נִקְרָא אֲגַב זָכָר, זֶהוּ שְׁכָתוּב (ישעיה כא) אֶתָּא בְּקָר וְגַם לַיְלָה.
בְּקָר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יט) וַיִּשְׁכַּם אַבְרָהָם בְּבִקְרָה, שֶׁהוּא
מִדְּתוֹ מִמֶּשׁ. וְכַתוּב (תהלים ה) ה' בְּקָר תִּשְׁמַע קוֹלִי, בְּקָר מִמֶּשׁ.

יָשָׁבוּ רבי חייא ורבי יוסי, ולמד להם הסוד של תורת כהנים, והיו חוזרים כל יום ויושבים לפניו. יום אחד יצא רבי שמעון לחוץ, הלכו עמו, הגיעו לשדה אחד וישבו.

פָּתַח רבי שמעון ואמר, בא ראה, כתוב (קהלת ז) את הכל ראיתי בימי הבלי יש צדיק אבד בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו. שלמה שהיתה חכמתו יתרה (מבבדת) על הכל, מה הוא אמר בפסוק הזה? אלא שלמה רמז רמז של חכמה, שהרי ראינו שדרכי הקדוש ברוך הוא אינם כן, שהרי כתוב ולתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו. אלא שני ענינים הם שכאן רמז.

שְׁשִׁינּוּ, כשעיני הקדוש ברוך הוא רוצים להשגיח בעולם ולעין בו, כמו שכתוב (עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ (זכריה ד), וכתוב כי וגו') כי ה' עיניו משוטטות בכל הארץ, ונמצאים רשעים בעולם, אותו צדיק שנמצא בדור נתפס בחטאם, ולרשעים מאריך הקדוש ברוך הוא רגזו עמם עד שישובו, ואם לא – לא ימצא מי שיבקש עליהם רחמים. זהו שכתוב יש צדיק אבד בצדקו, משום שאותו צדיק הסתלק מהעולם.

מִשׁוּם כן שנינו, לעולם אל ידור אדם אלא במקום שאנשי מעשה דרים בתוכו. מה הטעם? משום שאוי לזה שמדורו בין הרשעים, משום שהוא נתפס בחטאיהם, ואם דיורו בין צדיקים, מיטיבים לו בגללם.

שֶׁהָרִי רב חסדא היה דיורו בראשונה בין קפוטקאים, והשעה היתה דחוקה לו ומחלות רודפות אחריו. נסע ושם מדורו בין בעלי מגנים של צפורי, ועלה וזכה לכמה טובות, לכמה עשר, לכמה תורה, ואמר: כל זה זכיתי על שנכנסתי בין אותם שהקדוש ברוך הוא משגיח להיטיב להם.

דָּבָר אחר את הכל ראיתי בימי הבלי – וכי שלמה, שדרגות עליונות של חכמה היו בו על כל בני הדור, שכתוב ויחכם מכל האדם, [והשתדלותו בתורה לעשות טוב ואמת] שכתוב וישב שלמה על כסא ה' למלך, אמר בימי הבלי, וכתוב (קהלת א) הבל הבלים אמר קהלת?

וְשִׁינּוּ, שבע שמות נקרא: שלמה, ידידי"ה, אגור, בן יק"א, איתיאל, למואל, קהלת. קהלת פנגד כלם, וכלם נקרא

כְּעֵין שֶׁל מַעֲלָה. קִהְלַת כְּנוּס קְדוּשׁ שֶׁל עֲשָׂרָה, מִשּׁוּם כֶּף קָהַל אֵין פְּחוֹת מֵעֲשָׂרָה, וְקָהַל אֶפְלוּ מֵאָה, וְקִהְלַת כָּלֵל שֶׁל הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר קִהְלַת יַעֲקֹב.

וְשָׁנִינוּ, שְׁמוֹתָיו נִקְרְאוּ עַל שֵׁם הַחֲכָמָה, וּמִשּׁוּם כֶּף עֲשָׂה שְׁלֵשָׁה סְפָרִים: שִׁיר הַשִּׁירִים, קִהְלַת, מִשְׁלֵי. וְכֻלָּם לְהַשְׁלִים הַחֲכָמָה. שִׁיר הַשִּׁירִים כְּנֶגֶד חֶסֶד, קִהְלַת כְּנֶגֶד דִּין, מִשְׁלֵי כְּנֶגֶד רַחֲמִים, כְּדֵי לְהַשְׁלִים אֶת הַחֲכָמָה. וְהוּא עֲשָׂה כָּל מֵה שֶׁעֲשָׂה כְּדֵי לְהִרְאוֹת חֲכָמָה, וְכֶנֶגֶד דְּרָגָה (וְכֶנֶגֶד טוֹד) עֲלִיוֹנָה, וְהוּא אָמַר בִּימֵי הַבְּלִי, הַבֵּל הַבְּלִים.

אָאָא, טוֹד שֶׁל הַבֵּל נִכְבָּד הוּא, וְהוּא הַהֲבֵל שְׁיוּצָא מֵהַפֶּה. וְסוֹד הַהֲבֵל שְׁיוּצָא מֵהַפֶּה נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ קוֹל. וְשָׁנִינוּ, אֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֲלֵא בְּהֵבֵל פִּיהֶם שֶׁל תִּינוּקוֹת שֶׁל בַּיִת רַבֵּן שְׁלֵא חֲטָאוּ. שְׁלֵא חֲטָאוּ מִמֶּשׁ. [וְקוֹל] וְהֵבֵל נַעֲשֶׂה בְּרוּחַ וּמַיִם, וְכֹל מֵה שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּעוֹלָם נַעֲשֶׂה בְּהֵבֵל. וְסוֹד [שֶׁל דְּבָר] שֶׁהֵבֵל זֶה שֶׁל תִּינוּקוֹת נַעֲשֶׂה קוֹל, וּמִתְפַּשֵּׁט בְּעוֹלָם, וְהֵם שׁוֹמְרֵי הָעוֹלָם וְשׁוֹמְרֵי הָעִיר. זֶהוּ שְׁכַתּוּב (תְּהִלִּים קכז) אִם ה' לֹא יִשְׁמַר עִיר וְגו'.

וּבֵא רֵאָה, הוּא הַבֵּל, הוּא קוֹל. מֵה בֵּין זֶה לְזֶה? הַבֵּל (הוּא קוֹל) עוֹמֵד בְּכַח לְהוּצִיא קוֹל. קוֹל מִמֶּשׁ עוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ (שְׁלֵא) לְהוּצִיא דְבָר (אֲחֵר), וְאוֹתוֹ הַבֵּל שֶׁהִיָּה יִרְשֶׁת אָבִיו קָרְאוּ הַבֵּל, וּמִמֶּנּוּ רֵאָה כָּל מֵה שֶׁרֵאָה. וְאֵף עַל גַּב שְׁסִיּוּעִים רַבִּים מְלַמְעֵלָה, אַחֲרֵים הָיוּ לוֹ, וְלֵהוֹדִיעַ הַדְּבָר אָמַר בִּימֵי הַבְּלִי. שֶׁדְּבָר זֶה בֵּא מִשָּׁם.

וְסוֹד הַדְּבָר – הַכֹּל הַבֵּל, אֶת הַכֹּל רֵאִיתִי בִּימֵי הַבְּלִי יֵשׁ צְדִיק אֲבִד בְּצַדְקוֹ. זֶהוּ סוֹד הַדְּבָר שֶׁגָּלָה וּפְרָסָם שֶׁהַכֹּל תְּלוּי בִּימֵי הַבְּלִי. כְּלוּמַר, בְּזִמְנֵן שֶׁהַהֲבֵל הַזֶּה יוֹנֵק מִן הַדִּין כְּדֵי לַעֲשׂוֹת דִּין, צְדִיק אֲבִד בְּצַדְקוֹ. וּבְזִמְנֵן שֶׁהַהֲבֵל הַזֶּה יוֹנֵק מִרַחֲמִים, רִשָּׁע מֵאָרִיךְ בְּרַעְתּוֹ, וְשִׁנְיָהֶם תְּלוּיִים בְּהֵבֵל הַזֶּה. וְלִכֵּן כְּתוּב בִּימֵי וְלֹא כְּתוּב בְּיוֹם, וְהַכֹּל תְּלוּי בִּימֵי הַבֵּל זֶה. מִי שֶׁנִּפְגַּשׁ בְּדִין – בְּדִין, וּמִי שֶׁנִּפְגַּשׁ בְּרַחֲמִים – בְּרַחֲמִים.

וְאִם תֹּאמַר, יֵשׁ צְדִיק אֲבִד, וְלֹא אָמַר אֲבִיד – כֶּף הוּא אוֹבֵד מִמֶּשׁ, שְׁאוֹתוֹ הַדִּין אוֹבֵד לְצַדִּיק מֵהָעוֹלָם וּמֵהַדּוֹר. וְיֵשׁ רִשָּׁע מֵאָרִיךְ בְּרַעְתּוֹ – מֵאָרִיךְ מִמֶּשׁ. שֶׁכְּשֶׁאוֹתוֹ הַדִּין (הַבֵּל) יוֹנֵק מִרַחֲמִים, עוֹשֶׂה רַחֲמִים לְאוֹתוֹ רִשָּׁע וּמֵאָרִיךְ לוֹ.

עַד שְׁהִיוּ יוֹשְׁבִים, רְאוּ קִיטוֹר שֶׁהָיָה עוֹלָה לְמַעַלָּה וַיּוֹרֵד לְמַטָּה. אָמַר, הַתְּעַטְרוֹת הַתְּעַטֵּר בְּרֹפֶשׁ (בְּעִנְיֹת) הָאֲרָץ מִלְּמַעַלָּה. בֵּין כֶּךָ וְכֶךָ הָעֹלָה אוֹתוֹ שְׂדֵה רֵיחַ מִכָּל הַבְּשָׁמִים. אָמַר, נִשָּׁב כָּאֵן, שִׁשְׁכִּינָה עוֹמְדַת אֲצִלָּנוּ. מִשּׁוֹם כֶּךָ כְּרֵיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרָכוּ ה'.

פְּתַח וְאָמַר, (בראשית כז) וַיֵּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר רְאֵה רֵיחַ בְּנֵי וְגו'. וַיֵּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו, מִשְׁמַע שְׁאוֹתָם לְבוֹשִׁים הָיוּ מַעֲלִים רֵיחַ טוֹב, (שלא זוז) וְאַחַר כֶּךָ זֶז מֵהֶם אוֹתוֹ רֵיחַ. עֲכָשׁוּ יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, כְּתוּב רֵיחַ בְּגָדָיו, וְכְתוּב רֵיחַ בְּנֵי, וְלֹא אָמַר רֵיחַ הַבְּגָדִים, אֲלֹא רֵיחַ בְּנֵי. אֲלֹא שְׁנִינּוּ, כִּיּוֹן שְׁנִכְנַס יַעֲקֹב, נִכְנַס עִמּוֹ גַּן עֵדֶן. וְשְׁנִינּוּ, אוֹתָם בְּגָדִים הָיוּ שֶׁל אָדָם הָרֵאשׁוֹן, שְׁכְּתוּב (שם ג) וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתָנֹת עוֹר וַיְלַבְּשֵׁם, וְהוֹצִיאָם מִגַּן עֵדֶן.

וְאָם תֹּאמַר שְׁכְּתוּב וַיִּתְּפְרוּ עֲלֵה תֵאנָה, שְׁאֵלָה הָיָה, אִם כֶּךָ לְמָה כְּתוּב וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים, וְכְתוּב כְּתָנֹת עוֹר, הֲרִי לֹא הָיָה אֲלֹא עֲלֵה תֵאנָה? אֲלֹא כְּתָרְגוּמוֹ: לְבוֹשֵׁי כְבוֹד, וְהָיוּ מַעֲלִים רֵיחוֹת מִבְּשָׁם שֶׁל גַּן עֵדֶן.

וְשְׁנִינּוּ, בְּשֵׁם מְלֹא נַעֲשׂוּ, שְׁכְּתוּב וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים, מָה שְׁלֹא נַעֲשׂוּ בּוֹ שְׁמִים וְאֲרָץ. וְלֹא? וְהֲרִי כְּתוּב (שם ב) בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֲרָץ וְשָׁמַיִם? לֹא קִשָּׁה. זֶה כְּשֶׁנַּעֲשׂוּ, לֹא נַעֲשׂוּ בְּשֵׁם מְלֹא, פָּרַט לְכִשְׁהַתְּקִימוֹ, בְּשֵׁם מְלֹא הַתְּקִימוֹ.

וְיָמָה שְׁאָמְרוּ שְׁאוֹתָם לְבוֹשִׁים הָיוּ לְאוֹתוֹ עֲשׂוֹ הַרְשָׁע שֶׁלְקַח אוֹתָם מִנְמָרוֹד - כֶּךָ בְּאַרְנוֹ. וְהִדְבַּר קִשָּׁה, שְׁאִם כֶּךָ, הֲרִי כְּתוּב לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ. לְבוֹשִׁים לְאָדָם וּלְבוֹשִׁים לְחַוָּה. לְבוֹשִׁים שֶׁל חַוָּה מָה נַעֲשׂוּ? וְעוֹד, שְׁאִם כֶּךָ, בְּמָה נִקְבְּרוּ? הֲאִם תַּעֲלֶה עַל דַּעֲתָךְ שֶׁהֵם עֲזָבוּ וַזְּרָקוּ מֵהֶם הַזֵּהָר הָעֲלִיּוֹן שֶׁנִּתְּנָן לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא?

אֲלֵא אוֹתָם לְבוֹשִׁים שֶׁהִתְלַבְּשׂוּ בָהֶם אָדָם וְאִשְׁתּוֹ, לֹא הִתְלַבְּשׂוּ בָהֶם אָדָם אַחֵר, שְׁבְּאוֹתָם לְבוֹשִׁים דְּמוּ כְּמוֹ שֶׁלְמַעַלָּה. וְאִם תַּעֲלֶה בְּדַעֲתָךְ שֶׁהֵם מַעֲצָמִים הִתְלַבְּשׂוּ בָהֶם - בֹּא רְאֵה, כְּתוּב וַיְלַבְּשֵׁם, שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִלְבִּישׁ אוֹתָם, אֲשֶׁרִי חִלַּקְם.

כְּתוּב (תהלים קד) ה' אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ. וְכְתוּב (שם צ) הוֹד וְהִדָּר לְפָנָיו. וְכְתוּב (שם קד) עוֹטָה אֹר כְּשֶׁלְמָה וְגו'. כִּיּוֹן שֶׁהִתְלַבְּשׂוּ [מָה שֶׁהִתְלַבְּשׂוּ], עָשָׂה מָה שֶׁעָשָׂה. מִלְּמַד שֶׁהִתְעַטֵּף הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאוֹר וּבְרָא אֶת הַשָּׁמַיִם. אֲלֹא בְּמָה בְּאַרְנוֹ הַחֲמַדַּת

אֲשֶׁר אַתָּה בְּבֵית? הַחֲמַדָּת - בְּגֵדֵי מַלְכוּת בְּמִשֵּׁי וְזָהָב, וְדָרָךְ הָעוֹלָם שְׂגוּנָזִים אוֹתָם בְּבִשְׂמִים וְרִיחוֹת לְכַבוֹד הַלְבוּשִׁים שְׁלָהֶם.

בא רָאָה, וַיִּרַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו - בַּתְּחִלָּה. וּכְשֶׁהֲרִגִישׁ אָמַר, רָאָה רִיחַ בְּנִי, שֶׁיִּדְעַע שָׁבוּ הַדְּבָר הָיָה תְלוּי, שֶׁבְּגָלְלוּ הָעֵלָה רִיחַ. כְּרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרָכוּ ה', וְכִי מִנִּין הָיָה יוֹדֵעַ יִצְחָק רִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרָכוּ ה'?

אָלֶּא שְׁנֵי דְבָרִים הֵם, וְהַכֹּל הוּא אֶחָד, שְׁכַתוֹב (בראשית כד) וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׂוּחַ בַּשְּׂדֵה לְפָנָיו עָרַב. וְכִי לֹא הָיָה לוֹ בֵּית אוֹ מְקוֹם אַחַר לְהַתְּפַלֵּל? אֶלֶּא אוֹתוֹ הַשְּׂדֵה הָיָה אֲשֶׁר קָנָה אַבְרָהָם סְמוּךְ לְמַעְרָה, שְׁכַתוֹב הַשְּׂדֵה אֲשֶׁר קָנָה אַבְרָהָם מֵאֵת בְּנֵי חֵת. וּבְשַׁעָה שֶׁהָיָה יִצְחָק נִכְנָס אֵלָיו, רָאָה שְׂכִינָה עָלָיו, וְהָעֵלָה רִיחוֹת עֲלִיוֹנִים קְדוּשִׁים, וּמִשׁוֹם כֶּךָ הָיָה מִתְּפַלֵּל שֵׁם, וּקְבָעוֹ לְתַפְלָתוֹ.

וְלָמָּה אַבְרָהָם לֹא הָיָה מִתְּפַלֵּל שֵׁם? מִשׁוֹם שֶׁקְבִיעוֹת שֶׁל מְקוֹם אַחַר הָיְתָה לוֹ בַּתְּחִלָּה, וְדָבָר אַחַר רִיחַ שְׂרָאָה בְּהַר הַמִּזְרֵיָה. וְלָמָּה נִקְרָא מִזְרֵיָה? עַל שֵׁם הַמֶּר הַטוֹב שֶׁהָיָה שֵׁם.

וְהַבֵּל הָיָה, וּגַן עֵדֵן שְׂנַכְנַס עִמּוֹ וּבִרְכוּ, וּמִשׁוֹם כֶּךָ לֹא תָלָה הַדְּבָר בְּלְבוּשִׁים, אֶלֶּא בִיעָקֵב מִמֶּשׁ, שְׂרָאָה שָׁבוּ הָיָה הַדְּבָר תְלוּי (וְרֵאוּי הָיָה לְהַתְּפַלֵּל) וְנִרְאָה, וְזִכּוֹתוֹ עוֹלָה לְהַתְּבַרֵךְ, וְנִכְנַס עִמּוֹ גַן עֵדֵן. וּמִשׁוֹם כֶּךָ, כְּשֶׁהֲתַרְעַם עֲשׂוֹ, אָמַר גַּם בְּרוּךְ יְהִיָה.

סדר הלימוד ליום א טבת [יום 90 בשנה]

אמר רבי יצחק, לא הצטרכה תורה לכתב אלא מהחדש הזה לכם ראש חדשים. מה הטעם? משום שזה היה תחלת הלבנה, ועל זה התורה הצטרכה לכתב מכאן, שהרי בקדוש ברוך הוא נקשר הדבר.

ולא קשה שלא כתוב זאת, החדש הזאת, שהרי זה וזאת מתקשרים כאחד. ובמקום שיש זכר ונקבה כאחד, אין השבח אלא לזכר, ועל זה ראשון הוא לכם לחדשי השנה, לחדשי השנה ודאי. אמר רבי יהודה, למה פעמים לכם? אמר רבי יצחק, מהם נשמע יותר, כמו שכתוב (דברים לב) כי חלק ה' עמו. התקשרות זו לכם, ולא לשאר העמים.

דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשר לחדש הזה ויקחו להם איש שיה וגו'. בעשר, למה בעשר? אמר רבי אבא, בזמן שמאיר היובל ללבנה, שכתוב ביובל, בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא.

ויקחו להם איש שיה לבית אבת, למה? משום שבזמן זה צריך למשך אותו, שהרי שנינו, בדבר זה נשבר הכתר [אחד] התחתון שנאחזים בו כל שאר הכתרים התחתונים. ועל זה פרש משה ואמר משכו וקחו לכם צאן, כמו שכתוב צאן ועבד ושפחה.

אמר הקדוש ברוך הוא, עשו אתם מעשה למטה, ואני אשבר את כחם למעלה. וכמו שאתם תעשו באש, שכתוב כי אם צלי אש – אף אני כך אעביר אותו באש בנהר דינור.

למה נמשך בעשרה ונשחט בארבעה עשר? אמר רבי אבא, בזה התקשרו ישראל ארבע מאות שנה. ואף על גב שארבע מאות שנה לא השתעבדו בהם, מפל מקום, הואיל והיה עתיד להתקשר בהם, נחשב עליו כאלו השתעבד בהם כל ארבע מאות שנים. משום זה מעפבים אותו ארבעה ימים קשור ברשותם של ישראל, ואחר כך ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים.

למה בין הערבים? בשעה שהדין תלוי ובשעה שדבר זה נמסר לו על ידי אברהם, שכתוב (בראשית טו) ויהי השמש לבוא ותרדמה

נפלה על אברם והנה אימה חשכה גדלה נפלת עליו. אימה – פתר אחד. חשכה – פתר אחר. גדלה – זו היא הגדולה מהכל. ואף על גב שבארנו פסוק זה על שאר שעבודיהם של ישראל, והכל היה. כמו זה כי מחה אמה, אתם מלמטה, ואני מלמעלה.

שנינו, לא יצאו ישראל ממצרים עד שנשברו כל השליטים שלמעלה (מהשתלשלותם) משליטתם, ויצאו ישראל מרשותם, ונכנסו לרשות הקדושה העליונה בקדוש ברוך הוא ונקשרו בו. זהו שכתוב כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם. מה הטעם עבדי הם? אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים, שהוצאתי אותם מרשות אחרת, והכנסתי ברשותי.

והינו שאמר רבי שמעון, מה זה שכתוב אך ביום הראשון תשביתו שאר מבתיכם, כי כל אכל מחמצת? אלא כך בארנו, שאור זה ומחמצת זו הן דרגה אחת, וכלם אחד. רשיות אחרות, אותם שליטים הממנים על שאר עמים, וקוראים להם יצר הרע, רשות אחרת, אל נכר, אלהים אחרים – אף כך שאור ומחמצת וחמץ, והכל אחד. אמר הקדוש ברוך הוא, כל השנים הללו עמדתם ברשות אחרת, עבדים לעם אחר. מכאן והלאה שאתם בני חורין, אך ביום הראשון תשביתו שאר מבתיכם. כל מחמצת לא תאכלו. ולא יראה לך חמץ.

אמר רבי יהודה, אם כך אז גם כל ימי השנה, למה שבעת ימים, שכתוב שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם, שבעת ימים ולא יותר? אמר לו, כל זמן שהתחייב אדם להראות את עצמו בן חורין – כך צריך. כל זמן שלא התחייב – לא צריך.

למך שעשה אדם אחד קצין. כל אותם ימים שעלה לדרגה זו שמח, ולבש בגדי כבוד. אחר כך לא צריך. לשנה אחרת שומר אותם ימים שעלה לכבוד זה, ולובש אותם בגדים, וכך כל שנה ושנה. כך ישראל, כתוב שבעת ימים שאר לא ימצא, שהם ימי שמחה, ימים שעלו לכבוד זה ויצאו משעבוד אחר, ולכן שומרים בכל שנה ושנה את הימים שעלו לכבוד הזה, ויצאו מרשות אחרת ונכנסו ברשות הקדושה. ועל זה כתוב שבעת ימים מצות תאכלו.

אמר רבי שמעון, מצת כתוב, כמו שנאמר מראת אלהים. ולמה נקראו מצת? דין, דין קדוש, דין שנאחז בשם הקדוש, דין

שלא הִיָּה קִשָּׁה כָּל אוֹתוֹ זְמַן בְּתוֹךְ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָיָה הַלְּבָנָה עוֹמֶדֶת בַּפָּגָם, וְעַל שְׁעוֹמֶדֶת הַלְּבָנָה בַּפְּגִימָתָהּ כָּתוּב לָחֶם עֲנִי.

מָה הַטַּעַם עוֹמֶדֶת בַּפָּגָם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִפְרְעוּ וְלֹא הִתְגַּלְּהוּ אוֹת הַבְּרִית הַקְּדוּשׁ. מִהוּלִים הָיוּ וְלֹא נִפְרְעוּ. מִתִּי נִפְרְעוּ? בְּשַׁעֲהָ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת טו) שָׁם שָׁם לֹו חֶק וּמִשְׁפָּט וְשָׁם נִסְהוּ. וְאָף עַל גַּב שֶׁבְּאַרְנוֹ פָּסוּק זֶה בְּדָבָר אַחֵר – הַכֹּל הָיָה וְרָאוּי.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁנִּפְרְעוּ בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ – לֹא כֵּן, אֲלֵא אוֹתָם שֶׁכָּתוּב (יהושע ה) וְכָל הָעָם הַיְּלֹודִים בַּמִּדְבָּר בְּדֶרֶךְ וְגו'. אַחֵר שֶׁנִּפְרְעוּ, אָמַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, בְּהִתְחַלָּה אֲכַלְתֶּם מִצוֹת, כְּשֶׁעֲמַדָּה הַלְּבָנָה בַּפְּגִימָתָהּ, וְנִקְרָא לָחֶם עֲנִי. מִכָּאֵן וְהִלָּאָה לָחֶם זֶה יִהְיֶה מִמָּקוֹם אַחֵר. מָה הוּא? שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת טז) הִנְנִי מִמְטִיר לָכֶם לָחֶם מִן הַשָּׁמַיִם. לֹא מִהַלְּבָנָה כְּמוֹ אוֹתוֹ זְמַן, אֲלֵא מִן הַשָּׁמַיִם מִמַּשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַיִּתֵּן לָךְ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם.

וְיִשְׂרָאֵל הַקְּדוּשִׁים שׁוֹמְרִים אוֹתָם יָמִים שֶׁנִּכְנְסוּ תַּחַת כְּנָפֵי הַשְּׁכִינָה, וְשׁוֹמְרִים אוֹתוֹ לָחֶם שֶׁבָּא מִצְדָּה, וְעַל זֶה כָּתוּב אֵת חַג הַמִּצוֹת תִּשְׁמֵר וְגו', וְכָתוּב וְשִׁמְרַתֶּם אֵת הַמִּצוֹת. מָה זֶה וְשִׁמְרַתֶּם אֵת הַמִּצוֹת? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שֵׁם יט) וְשִׁמְרַתֶּם אֵת בְּרִיתִי, וְהַכֹּל בְּדַרְגָּה אַחַת עוֹלָה וְנֹאֲחָזוּ.

וְאִם תֹּאמַר, אֵיךְ מִשָּׁה לֹא פָּרַע אוֹתָם? אֲלֵא כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעַכְּבוּ שָׁם יִשְׂרָאֵל עַד שִׁיתְרַפְּאוּ, וְעַל זֶה כָּתוּב שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלְיוֹ מִצוֹת לָחֶם עֲנִי. מָה הַטַּעַם לָחֶם עֲנִי? מִשּׁוּם כִּי בַחֲפוּזוֹן יִצְאֶת וְגו', וְכָתוּב וְלֹא יִכְלוּ לְהִתְמַהֵמָה.

בֵּא רָאָה, כְּשֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לְאֶרֶץ, נִכְנְסוּ מִהוּלִים וְנִפְרְעוּ, וּמָה כָּתוּב? (דְּבָרִים ח) אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְכַּנַּת תֹּאכַל בָּהּ לָחֶם. מָה זֶה בְּמִסְכַּנַּת? לָחֶם עֲנִי. לָמָּה נִקְרָא לָחֶם עֲנִי? מִשּׁוּם שֶׁהַלְּבָנָה עוֹמֶדֶת בַּפְּגִימָתָהּ וְלֹא מִתְבָּרַכֶת מִן הַשֶּׁמֶשׁ, וְלֹא מוֹאֲרֶת מִן הַשֶּׁמֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי כָל בְּשָׂמִים וּבְאֶרֶץ, וְלֹא מוֹאֲרֶת [מִכָּל] מִיּוֹבֵל. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִפְרְעוּ. אֲבָל כָּאֵן שֶׁנִּמְלוּ יִשְׂרָאֵל וְנִפְרְעוּ, לֹא תַחֲסֹר כָּל בָּהּ כָּתוּב, וְעַל זֶה לֹא בְּמִסְכַּנַּת תֹּאכַל בָּהּ לָחֶם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא תַחֲסֹר כ"ל בָּהּ. כְּמוֹ שֶׁחֲסָרוּ לָהּ בְּמִצְרַיִם.

וּבְכַף שָׁנָה וְשָׁנָה עוֹשִׂים יִשְׂרָאֵל זְכוּרֹן שֶׁל מִצְרַיִם וְאוֹכְלִים, וְלֹא מִתְכַּלָּה מִדוּרֵי דוּרוֹת. וּמִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִפְרְעוּ כָּאֵן בְּמִצְרַיִם, חָסְרוּ

אותו, את הכל הִזָּה, וְהִלְבְּנָה עוֹמֶדֶת בַּפְּגִימוֹת. וְנִקְרְאת לְחֵם עֲנִי. עֲנִי כִּתְרָגוּמוֹ מִסְכְּנוֹת. וּמָה שֶׁאָכְלוּ אוֹתוֹ שֵׁם בְּאֶרֶץ, זֶה הָיָה בְּשִׁבִיל זְכוּרֹן מִצְרַיִם, וְזֶה לְדוּרֵי דוֹרוֹת, וְלַעֲתִיד לְבֹא כְּתוּב (ישעיה ס) לֹא יָבֹא עוֹד שֶׁמֶשֶׁךְ וִירְחֹךְ וְגו'.

שְׁנִינּוּ, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כְּתוּב בְּעֶשֶׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם וְגו'. וְכִתּוּב אֵךְ בְּעֶשֶׂר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכַּפּוּרִים הוּא. נִשְׁמַע כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכְּתוּב בְּעֶשֶׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה. מָה זֶה אוֹמֵר? אֵלֶּא בְּעֶשֶׂר, דְּבַר זֶה תְּלוּי בְּעֶשֶׂר. לַחֹדֶשׁ הַזֶּה? בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה הָיָה צָרִיךְ (לְכַתֵּב)! אֵלֶּא כְּשֶׁבֹא הַמְּנַהֵג לְדַרְגָּה הַזֹּאת, כְּתוּב לַחֹדֶשׁ הַזֶּה דִּוְקָא.

וַיִּקְחוּ לָהֶם שֶׁהָ לְבֵית אֶבֶת שֶׁהָ לְבֵית. שְׁנִינּוּ, שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים הֵם:
בְּכוֹר בְּהֵמָה, בְּכוֹר הַשְּׂבִי, בְּכוֹר הַשְּׁפָחָה. [שְׁשֻׁלְשָׁה קְשָׁרִים]
שֶׁכָּל הַשְּׂאֵר נִקְשָׁרִים בְּשֻׁלְשֵׁת הַגּוֹנִים הַלְלוּ שֶׁל מַעֲלָה. וּבִזְזָה שֶׁנִּקְרָא צֶאֱן הַכֹּל נִקְשָׁר, וְהַכֹּל כְּלוּל בְּצֶאֱן. נִקְשָׁר צֶאֱן בְּצֶאֱן, וְלֹא יִכּוּל לְהַפְרִיד מִקְשָׁרָיו, וּבִזְזָה כְּלָם נִקְשָׁרוּ. וְעַל זֶה כְּתוּב וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת. קְשָׁרוּ אוֹתוֹ בְּקֶשֶׁר, וְהָיָה מְסוּר בְּיַדְכֶם בְּרִשׁוּתְכֶם עַד שֶׁתִּשְׁחַטּוּ אוֹתוֹ וְתַעֲשׂוּ בוֹ דִּין. וְלַעֲתִיד לְבֹא כְּתוּב (ישעיה סג) מִי זֶה בָּא מֵאֲדוּם. וְכִתּוּב כִּי זָבַח לַה' בְּבִצְרָה. וְכִתּוּב (זכריה יד) וְהָיָה ה' לְמִלְךָ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד.

רעיא מהימנא

וַיִּשָּׂא הָעַם אֶת בְּצִקּוֹ טָרֵם יַחְמֵךְ וְגו'. כ"ה – מִצְוָה זוֹ לְבַעַר חֲמֵץ, שֶׁהָרִי מִצְוָה זוֹ נִמְסְרָה לְיִשְׂרָאֵל, וַיִּשָּׂא הָעַם אֶת בְּצִקּוֹ טָרֵם יַחְמֵץ, וְכִתּוּב שָׂאֵר לֹא יִמָּצֵא בְּבֵיתְכֶם, וְהָרִי פְּרִשׁוּתָהּ הַחֲבָרִים, וְהַסּוּד בְּאֶרְצוֹ, בֵּין חֲמֵץ וּמִצָּה שֶׁל כְּמָה מְקוּמוֹת, זֶה יִצֵּר רַע, וְזֶה יִצֵּר טוֹב.

כ"ו – מִצְוָה אַחֵר זוֹ לְסַפֵּר בְּשִׁבְחַת יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהִיא חוֹבָה עַל בֶּן אָדָם לְדַבֵּר בְּשִׁבְחַת זֶה לְעוֹלָמִים. כֵּן בְּאֶרְצוֹ, כָּל אָדָם שֶׁמְדַבֵּר בְּיְצִיאַת מִצְרַיִם וּבְאוֹתוֹ סִפּוּר שְׁמִיחַ בְּשִׁמְחָה, עֲתִיד הוּא לְשִׁמְחַת בְּשִׁכְנָה בְּעוֹלָם הַבָּא שֶׁהוּא שְׁמִיחַת הַכֹּל, שֶׁהָרִי הוּא אָדָם שֶׁשִּׁמְחַת בְּאֶדְוָנוּ, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁמִיחַ בְּאוֹתוֹ סִפּוּר.

בְּאוֹתָהּ שְׁעָה כּוֹנֵם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְכָל הַפְּמִלְיָא שְׁלוֹ, וְאָמַר לָהֶם: לָכוּ וְתִשְׁמְעוּ אֶת סִפּוּר הַשְּׁבִיחַ שְׁלִי שֶׁמְדַבְּרִים הַבְּנִיִם שְׁלִי וְשִׁמְחִים בְּגֵאֻלְתִּי. אֲזַי כְּלָם מְתַכְּנְסִים, וּבָאִים וּמְתַחַבְּרִים

עם ישראל, ושומעים ספור השבח ששמחים בחדות גאלת אדונם. אז באים ומודים לקדוש ברוך הוא על כל אותם נסים וגבורות, ומודים לו על העם הקדוש שיש לו בארץ ששמחים בשמחת הגאלה של אדונם.

אז מתוסף לו כח וגבורה למעלה, וישראל באותו ספור נותנים כח לרבונם, כמו מלך שמוסיף כח וגבורה לשמשבחים גבורתו ומודים לו, וכלם פוחדים מפניו, ומתעלה כבודו על כלם. ולכן יש לשבח ולדבר בספור זה כמו שנאמר. כמו זה חובה על בן אדם לדבר תמיד לפני הקדוש ברוך הוא ולפרסם את הנס בכל אותם נסים שעשה.

ואם תאמר, למה זה חובה, והרי הקדוש ברוך הוא יודע הכל, כל מה שהיה ושהיה לאחר מכן, מדוע פרסום זה לפניו, על מה שהוא עושה, והוא יודע? אלא ודאי צריך אדם לפרסם את הנס ולדבר לפניו בכל מה שהוא עשה, משום שאותם דברים עולים, וכל הפמליא שלמעלה מתכנסת, ורואים אותם ומודים כלם לקדוש ברוך הוא, ומתעלה כבודו עליהם למעלה ולמטה.

כמו זה מי שמדבר ומפרט חטאיו על כל מה שעשה, אם תאמר לשם מה צריך? אלא המקטרג עומד תמיד לפני הקדוש ברוך הוא כדי לדבר ולתבע חטאיו בני אדם ולבקש עליהם דין. כיון שמקדים אדם ומפרט את חטאיו כל אחד ואחד, אינו משאיר פתחון פה לאותו מקטרג, ולא יכול לבקש עליו דין, שהרי תמיד תובע דין בתחלה, ואחר כך מדבר ומקטרג שפלוני עשה כן. ולכן צריך לאדם להקדים ולפרט חטאיו.

כיון שהמקטרג רואה את זה, אין לו עליו פתחון פה, ואז נפרד ממנו מכל וכל. אם שב בתשובה - יפה, ואם לא - הרי המקטרג נמצא עליו ואומר: פלוני שבא לפניך בעזות פנים, בעט באדונו, חטאיו כן וכך. על זה יפה שיזהר האדם בכל אלה, כדי שימצא עבד נאמן לפני הקדוש ברוך הוא.

כ"ז - מצוה אחר זו לאכל מצה בפסח, משום שהוא זכרון לדורי דורות על סוד האמונה, והרי פרשוה, שישאל יצאו באותו זמן מסוד של אלילים אחרים, ונכנסו בסוד האמונה, והרי בארו את הסוד הזה בכמה מקומות.

ויאמר ה' אל משה ואהרן זאת חקת הפסח וגו'. כ"ח - מצוה זו לשחט פסח בין הערבים בי"ד בניסן, זכרון לאותו פסח מצרים, וזוהי חובה על כלם, כמו שנאמר ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים.

פסח זה צריך להיות שמור מעשרה ימים והלאה, שכתוב בעשור לחדש הזה ויקחו להם וגו'. מה הטעם? משום שהרי אז מתחילה הלבנה להאיר מעשרה ימים והלאה, עד שנשלמת בחמשה עשר, ובארבעה עשר שיהיה נשחט בשעה שהדין תלוי על העולם. סוד זה להעביר הזהמה מלפני הברית הקדושה, ולהננות מאותו ריח שנודף מצלי האש, ועל זה לא בא אלא על השבע, ועל זה וכל ערל לא יאכל בו. מי שיש בו ברית קדש, יאכל בו. מי שאין בו ברית קדש, לא יאכל בו. שזה מבני הברית הוא לשבר כח של חיל אחר, להעביר ערלה מלפני ברית. משום כך זהו לעשות בבני ברית ולא בבני ערלה.

כשבא הקדוש ברוך הוא למצרים, ראה את הדם של אותו פסח שהיה רשום על הפתח, ודם הברית, איך היו עומדים על הפתח, שכתוב ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם וגו'. אזוב, הרי בארנו שהוא מעביר רוחות רעות, וכל צד של רוח רע מעביר בהתעוררות שלו, בגאלה העליונה של ישראל. **לעתיד** לבא יביא הקדוש ברוך הוא ליצר הרע וישחט אותו. ועתה בגאלה זו כתוב, ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל וגו'. זכרון של לעתיד לבא, בגאלה העליונה ההיא.

על שתי המזוזות ועל המשקוף, ברשם הזה של אות יו"ד, וברשם הזה של האות יו"ד, להראות את רשם הברית הקדוש, ונשברת ערלה מלפני דם הברית, רשום על הכל, ובא דם על דם. כשעובר אותו המשחית, הנה רואה דם ומתרחק מהבית, כמו שנאמר ולא יתן המשחית וגו'.

אם הקדוש ברוך הוא לבדו הורג, אז למה כתוב ולא יתן המשחית, שמשמע שהמשחית היה הולך, ולא הקדוש ברוך הוא? אלא נדאי שהקדוש ברוך הוא היה הורג, והמשחית היה הולך למצא עלה לישראל. כיון שהיה רואה אותו שברון הערלה בשני צדדים, היה בורח ונפרד מהם.

וַיַּעַל שְׁהַרְגֵהוּ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּל אוֹתָם בְּכוֹרוֹת שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּד, נִתַּן בְּכוֹרוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְגֵאֲלָהּ, שֶׁלֹּא יִמָּצֵא עֲלֵיהֶם הַצַּד הָאֲחֵר עֲלֵהּ כִּלְלִי, וּבְכָל שׁוֹמֵר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל כְּאֵב עַל בָּנִים. **בְּבֵית** אֶחָד יֵאָכֵל לֹא תוֹצִיא מִן הַבַּיִת וְגו'. מִצְוָה כ"ט זו לֵאכֹל אֶת הַפֶּסַח הַזֶּה עַל מִצּוֹת וּמְרוֹרִים. מִצּוֹת - מִצַּת כְּתוּב. מֵה זֶה כִּנְגַד זֶה? אֲלֹא לְהִרְאוֹת גְּלוּת הַשְּׂכִינָה עִם יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתָהּ הַמְרִירוֹת שֶׁלָּהֶם, שֶׁכְּתוּב וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בְּעַבְדָּה קָשָׁה וְגו'. כְּשִׂאוּכָלִים אֶת הַפֶּסַח הַזֶּה, לְהִרְאוֹת אֶת כָּל מֵה שֶׁעָשׂוּ לָהֶם בְּמִצְרַיִם בְּאוֹתָהּ גְּלוּת וּבְאוֹתוֹ שֶׁעָבַד.

מֵה כְּתוּב? וְעֵצָם לֹא תִשְׁבְּרוּ בּוֹ, לְהִרְאוֹת בּוֹ קִלּוֹן, וּבְכָל אוֹתָם אֲלִילֵי מִצְרַיִם. שֶׁהָרִי הָיוּ זוֹרְקִים בְּשׁוֹק אֶת הָעֲצָמוֹת שֶׁלוֹ, וּבְאוֹ הַכְּלָבִים וְגָרְרוּ אוֹתָם מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, וְזֶה הָיָה קָשָׁה לָהֶם מֵהַכֹּל, שֶׁהָרִי הָעֲצָמוֹת הֵן תִּקְוַת הַגּוֹף, וְדוֹמִים לְגֹן אֲחֵר, וַיִּשְׂרָאֵל זָרְקוּ אוֹתָם לְשׁוֹק בְּדֶרֶךְ קִלּוֹן, וְלִכֵּן כְּתוּב וְעֵצָם לֹא תִשְׁבְּרוּ בּוֹ. אֲתֵם לֹא תִשְׁבְּרוּ, אֲבָל הַכְּלָבִים הָיוּ בָּאִים וּמִשְׁבְּרִים אוֹתוֹ.

עוֹד, הַמִּצְרַיִם הָיוּ בָּאִים אַחַר כֵּךְ וְהָיוּ רוֹאִים אוֹתָם עֲצָמוֹת שֶׁהָיוּ לוֹקְחִים הַכְּלָבִים מִמְּקוֹם לְמְקוֹם וְשׁוֹבְרִים אוֹתָם, וְהָיוּ הַמִּצְרַיִם טוֹמְנִים אוֹתָם בְּעַפָּר, כְּדֵי שֶׁהַכְּלָבִים לֹא יִמָּצְאוּ אוֹתָם, וְזֶהוּ בְּטוֹל שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת יוֹתֵר מֵהַצַּד שֶׁלָּהֶם. וּבְזֶה הַתְּעֵלָה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכַבּוּדוֹ וּנְכַפּוֹ כָּל הַכַּחוֹת הָאֲחֵרִים, שֶׁהָרִי אֲזַ נְכַפּוֹ יוֹתֵר, כְּשֶׁהַבְּטוֹל נִמָּצֵא מֵהַצַּד שֶׁלָּהֶם, וְלִכֵּן יִשְׂרָאֵל לֹא בְטָלוּ אוֹתָם, שֶׁכְּתוּב וְעֵצָם לֹא תִשְׁבְּרוּ בּוֹ.

קִדְּשׁ לִי כָּל בְּכוֹר פֶּטֶר רַחֵם וְגו'. מִצְוָה זו לְקַדֵּשׁ בְּכוֹר בְּהֵמָה. וְעַם הָאָרֶץ צְרִיף שְׁנֵי דְבָרִים: אֶחָד שֶׁיְהִי פְדוּי מִתַּחַת שֶׁלְטוֹן הַיֵּצֵר הָרַע, שֶׁהוּא אֲדוֹנּוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר יַעֲקֹב לַעֲשׂוֹ (בְּרֵאשִׁית ל"ג) יַעֲבֹר נָא אֲדָנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ, בְּעוֹלָם הַזֶּה. אֲדוֹן מִצַּד הָעוֹנוֹנוֹת, שֶׁהֵם רַבִּים עַל הַגּוֹף. כְּמוֹ שֶׁבְּאוֹרְהָ, רִשָּׁע - יֵצֵר הָרַע שׁוֹפֵטוֹ. צְדִיק - יֵצֵר הַטוֹב שׁוֹפֵטוֹ. בִּינוּנִי - זֶה וְזֶה שׁוֹפֵטוֹ. בִּינוּנִי הוּא אֵח שֶׁל יֵצֵר הָרַע וְאֵח שֶׁל יֵצֵר הַטוֹב. אֵחִי יְהִי לְךָ אֲשֶׁר לְךָ.

וּבְשִׂרְבוֹת הַזְּכִיּוֹת, הַרוּחַ שׁוֹבֵר שְׁתֵּי מִשְׁמְרוֹת - שֶׁל חֲמוֹר נוֹעַר, וּכְלָבִים צוֹעֲקִים, וְעוֹלָה לְמִשְׁמַרְתָּ הַשַּׁחַר שֶׁבּוֹ הָאָדָם, וְחֲזוֹר הָאָדָם לְהִיֹּת אֲדוֹן. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (שם לב) וַיְהִי לִי שׁוֹר וְחֲמוֹר צֹאן

ועבד ושפחה. ועולה לדרגת אדם, שנאמר בו (שם א) ורדו בדרגת היים
ובעוף השמים וגו', (שם ט) ומוראכם וחתכם וגו'.

ובשהזכיות בינוניות - (שם לב) ויאבק איש עמו, זכיות וחובות
מתחבקות לערך קרב. מצד הזכיות - וירא פי לא יכל
לו. מצד העברות - ויגע בכף ירכו, בגיד הנשה. נשה לשון (שם מא)
פי נשני אלהים את כל עמלי. והוא לשון נשיה. מדור אחד מאותן
שבע הארצות. מי שיורד לשם, נשפחת ממנו התורה.

וקדם שיבא אדם לעולם הזה ויצא מרחם אמו - ויאבק איש עמו.
זה גבריאל, באותו אבק של עפר שנאמר (שם ב) וייצר ה'
אלהים את האדם עפר מן האדמה. ולמד אותו שבעים לשון, ומשום
זה וייצר, אחד יצר טוב, שלמד אותו שבעים לשון, ואחד יצר הרע
שנאבק עמו, שנאמר כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה, ומצא ממנו
שבעים לשון שלמד אותו יצר הטוב.

וקדם כל זה ירדו עמו ארבעה מלאכים, שנאמר בהם (תהלים צא) פי
מלאכיו יצנה לך. אם יש לו זכות אבות - אחד מיכאל בזכות
אברהם, והשני גבריאל בזכות יצחק, והשלישי שירד עמו נוריאל
בזכות יעקב, והרביעי רפאל בזכות אדם הראשון, ויצר הטוב מעליו.
ואם אין לו זכות - הולכים עמו ארבעה: עון, משחית, אף וחמה,
ויצר הרע מעליהם לדון אותו לעולם הבא. ולכן פרושה, רשע
- יצר הרע שופטו. צדיק - יצר הטוב שופטו. בינוני - זה וזה שופטו.
ולכן אם הוא בינוני, גבריאל שהוא יצר טוב, וסמאל שהוא יצר
הרע, זה וזה שופטו.

שבכ"ל אדם יש ארבעה יסודות, ארבעה מלאכים יורדים עמו מימין,
וארבעה משמאל. ארבעה מימין: מיכאל, גבריאל, רפאל,
נוריא"ל. וארבעה משמאל: עו"ן, משחית, א"ף וחמ"ה.
מצד הגוף מטטרו"ן יורד עליו מימין, וסמאל משמאל.

ואין אדם שאין בו ארבעה יסודות, אבל כפי היסוד שיקדים בו, כך
מתחילים הארבעה הללו. אם המזל שלו ארי"ה - מקדים
מיכאל, ואחריו גבריאל, ואחריו נוריא"ל, ואחריו רפאל. ואם
מזלו שו"ר - מקדים גבריאל, ואחריו מיכאל, ואחריו נוריא"ל,
ואחריו רפאל. ואם מזלו נש"ר - מקדים נוריא"ל, ואחריו מיכאל,

וְאַחֲרָיו גְּבִרְיָא"ל, וְאַחֲרָיו רְפָא"ל. וְאִם מְזִלוּ אָדָם – מִקְדִּים רְפָא"ל,
וְאַחֲרָיו מִיכָא"ל, וְאַחֲרָיו גְּבִרְיָא"ל, וְאַחֲרָיו נֹרְיָא"ל.

וְאוֹתָם שְׁמַצַּד יְמִין, מְצַד שֶׁל מִיכָאֵל, כָּל הַפְּנִים שְׁלוֹ הֵם רַחֲמִים,
בְּעַל גְּמִילוֹת חֲסָדִים, פְּנִים לְבָנִים, וְאָדָם זֶה גּוֹמֵל חֲסֵד,
חֲסִיד וְחֶכֶם, אִם הִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה. וְאִם לֹא – בְּהַפֵּךְ, מְצַד שֶׁל יֵצֵר הָרַע,
גְּזֻלָן, טִפֵּשׁ, אֵין בּוֹ חֲסֵד. שְׁלֹא עִם הָאָרֶץ חֲסִיד.

מְצַד שֶׁל גְּבִרְיָאֵל, אֲרַבְעַת הַפְּנִים שְׁלוֹ דִּין, מֵדַת הַדִּין עַל הַרְשָׁעִים,
וּמַתְגַּרָּה בָּהֶם, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּחַ, מֵתַר לְהַתְגַּרוֹת בְּרָשָׁעִים בְּעוֹלָם
הַזֶּה. גְּבוּר בִּיצָרוֹ, יֵרָא חֲטָא, יִהְיֶה דִּין, אִם יִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה וּגְבוּר
בַּתְּלִמוּדוֹ. בְּהַפֵּךְ מְצַד שֶׁל יֵצֵר הָרַע – מַתְגַּרָּה בְּצַדִּיקִים, דִּין קָשָׁה
לָהֶם, גְּבוּר בְּעִבְרָה לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ, אֵינוֹ יֵרָא חֲטָא, וְגוֹנֵי פְּנֵי אָדָם,
עֲשׂוֹ שׁוֹפֵךְ דָּמִים.

מִי שֶׁמְזִלוּ נְשׂוֹר אֵינוֹ רַחֲמָן הַרְבֵּה, וְלֹא מֵדַת הַדִּין הַרְבֵּה, אֲלֵא בִּינוּנֵי
בִּיצָר הַטּוֹב בַּמְדוּת הַטּוֹבוֹת שְׁלוֹ, וּבִינוּנֵי בִּיצָר הָרַע בַּמְדוּת
הָרַעוֹת, וְלוֹ פְּנִים לְבָנִים וְאָדָם.

מִי שֶׁמְזִלוּ אָדָם, מְצַד הַטּוֹב, כְּלוּל מִכָּל מְדוּת טוֹבוֹת, חֲסִיד וְחֶכֶם
וּגְבוּר בַּתּוֹרָה, יֵרָא חֲטָא, מְמַלָּא בְּכָל מְדוּת טוֹבוֹת, וְגוֹן פְּנֵי
שְׁחוּרִים. וּמְצַד שֶׁל יֵצֵר הָרַע מְמַלָּא מִכָּל הַמְדוּת הָרַעוֹת.

וְאִם חֲטָאֵי הָאָדָם רַבִּים, שׁוֹלְטִים עֲלָיו כָּל הַמַּחְנוֹת שֶׁל הַיֵּצֵר הָרַע,
עַד שֶׁמְסַתְּלָקִים מִמֶּנּוּ כָּל מַחְנוֹת הַיֵּצֵר הַטּוֹב, וּמְמַלִּיךְ עַל
אֵיבָרָיו אֶת סַמָּא"ל וְכָל מַחְנוֹתָיו.

וְאִם זְכוּיָתוֹ רַבִּים, שׁוֹלְטִים כָּל מַחְנוֹת יֵצֵר הַטּוֹב, עַד שֶׁיִּסְתַּלְקוּ כָּל
מַחְנוֹת יֵצֵר הָרַע, וּמְמַלִּיךְ עַל כָּל אֵיבָרָיו הַמַּחְנוֹת שֶׁל הַיֵּצֵר
הַטּוֹב. בְּאוֹתוֹ זְמַן שׁוֹלֵט עֲלָיו שֵׁם יְהוָה.

וְאִם הוּא בִּינוּנֵי, צָבָא הַשָּׁמַיִם עוֹמְדִים עֲלָיו מִימֵינוֹ וּמְשַׁמְאֵלוֹ. אֵלוֹ
מִימֵינִים לְזָכוֹת, וְאֵלוֹ מְשַׁמְאִילִים לְחַוְבָּה, וּמִי שְׁאֵלִים – גּוֹבֵר.
וְלָכֵן פְּרִשׁוּהָ בְּעַלֵּי הַמַּשְׁנָה, לְעוֹלָם יֵרָאָה אָדָם עֲצָמוֹ כְּאֵלוֹ כָּל הָעוֹלָם
כְּלוֹ תְּלוּי בּוֹ.

וּמְצַד שֶׁל מִיכָאֵל נִקְרָא בְּכוֹר, שְׁדַרְגָּתוֹ כְּסָף לָכֵן, וּמִשׁוּם כֶּף פְּדִיוֹן
הַבְּכוֹר כְּסָף, ה' סְלָעִים, כְּחֻשְׁבוֹן ה' שֶׁל אֲבָרָהֶם, שְׁאִם יַחֲכִים
בַּתּוֹרָה, תַּתּוֹסֵף עֲלָיו י', שֶׁהוּא קָדֵשׁ, שְׁבוּ צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ בְּכוֹר בְּהֶמָּה,

שְׁהִינּוּ (ירמיה ב) קִדְשׁ יִשְׂרָאֵל לֵה'. וּבּו צְרִיף לְעֶשֶׂר וְלָדוֹת, שְׁכָל וְלָד
הוּא מִצַּד שֶׁל בֶּן י"ה, וְהוּא ו'.

שְׁכָל הַחַיּוֹת שֶׁהֵן חַיּוֹת הַקִּדְשׁ, נִקְרְאוּ בְּאוֹתֵיּוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. זֶהוּ
שְׁכָתוֹב (ישעיה מג) כָּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרֵאתִיו. אֶפְלוּ כָּל
הַבְּרִיּוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ בָהֶם, וְאִין בְּרִיאָה שְׁלֵא נִרְשְׁמָה בַשֵּׁם הַזֶּה, כְּדִי
לְהוֹדִיעַ לְמִי שֶׁבְּרָא אוֹתוֹ, וְהִיוֹד הַזֶּה הִיא דְיוֹקָן שֶׁל רֹאשׁ שֶׁל כָּל
הַבְּרִיּוֹת. ה' ה' דְיוֹקָן שֶׁל חֲמֵשׁ אֲצַבְעוֹת הַיָּמִין, וְה' שֶׁל שְׁמָאל. ו'
דְיוֹקָן הַגּוּף.

וְלָכֵן אָמַר, וְאֵל מִי תִדְמִיּוּנִי וְאֲשׁוּהָ יֹאמַר קָדוֹשׁ. אִין בְּכָל בְּרִיאָה
שֶׁתִּשְׁוֶה כְּמוֹתִי, וְאִף עַל גַּב שֶׁבְּרֵאתִי אוֹתָהּ כְּדַמוֹת הָאוֹתֵיּוֹת
שְׁלִי, שְׁאֲנִי יָכוֹל לְמַחֹת אֶת אוֹתָהּ צוּרָה, וְלְעֲשׂוֹת אוֹתָהּ כְּמָה פְּעָמִים,
וְאִין אֵלוֹהַ אַחַר עָלִי שֶׁיָּכוֹל לְמַחֹת אֶת צוּרָתִי, וְלָכֵן (דברים לב) כִּי לֹא
כְּצוּרָנוּ צוּרָם וְאִיבִינּוּ פְּלִילִים.

וְאִם יִקְשֶׁה אָדָם, שֶׁהָרִי כְּתוֹב (שם ד) כִּי לֹא רֵאִיתֶם כָּל תְּמוּנָה – הוּא
יִתְרַץ לוֹ, הָרִי תְמוּנָה רֵאִיתִי, שֶׁהָרִי כְּתוֹב וְתְמוּנַת ה' יִבִּיט. וְלֹא
בְּכָל תְּמוּנָה אַחֲרַת (שְׁבָרָא וְיִצַר בְּאוֹתֵיּוֹתֵינוּ) שֶׁל אָדָם שֶׁיִּצַר בְּאוֹתֵיּוֹתָיו,
וְלָכֵן אָמַר וְאֵל מִי תִדְמִיּוּנִי וְאֲשׁוּהָ וְאֵל מִי תִדְמִיּוֹן אֵל וּמָה דְמוֹת
תַּעֲרֹכוּ לוֹ.

וְאֶפְלוּ תְמוּנָה זוֹ אִין לוֹ בְּמִקוּמוֹ, אֶלָּא כְּשִׁינֹרֵד לְמַלְךְ עַל הַבְּרִיּוֹת
וּמִתְפַּשֵּׁט עֲלֵיהֶם, יִרְאֶה לָהֶם לְכָל אֶחָד כְּפִי מִרְאֶה וְחִזְיוֹן
וְדְמִיּוֹן שְׁלָהֶם, וְזֶהוּ וּבְיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמָּה.

וְלָכֵן הוּא יֹאמַר, אִף עַל פִּי שְׁאֲנִי אֲדַמָּה לָכֶם בְּדִיוֹקְנֵכֶם, אֵל מִי
תִדְמִיּוּנִי וְאֲשׁוּהָ. שֶׁהָרִי קָדָם שֶׁבְּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא דְיוֹקָן
בְּעוֹלָם וְיִצֵר צוּרָה, הִיָּה הוּא יַחֲדִי בְּלִי צוּרָה וְדְמִיּוֹן, וּמִי (ויש) שְׁנוֹדַע
לוֹ קָדָם בְּרִיאָה שֶׁהוּא מִחוּץ לְדְיוֹקָן, אֶסוּר לְעֲשׂוֹת לוֹ צוּרָה וְדַמוֹת
אוֹ דְיוֹקָן בְּעוֹלָם, לֹא בְּאוֹת ה' וְלֹא בְּאוֹת י', וְאֶפְלוּ בַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְלֹא
בְּשׁוּם אוֹת וּנְקֻדָּה בְּעוֹלָם, וְזֶהוּ כִּי לֹא רֵאִיתֶם כָּל תְּמוּנָה, מְכָל דְבַר
שֶׁיֵּשׁ בוֹ תְמוּנָה וְדְמִיּוֹן לֹא רֵאִיתֶם.

אֲבָל אַחַר שֶׁעָשָׂה דְיוֹקָן זֶה שֶׁל הַמְּרַכְּבָה שֶׁל אָדָם עֲלִיּוֹן, יֵרַד לְשֵׁם,
וְנִקְרָא בְּאוֹתוֹ דְיוֹקָן יְהוָה, כְּדִי שֶׁיִּדְעוּ אוֹתוֹ בְּמַדּוֹת שְׁלוֹ בְּכָל
מְדָה וּמְדָה, וְקָרָא: אֵל, אֱלֹהִים, שְׂדִי, צְבָאוֹת, אֱהִי"ה. כְּדִי שֶׁיִּדְעוּ
אוֹתוֹ בְּכָל מְדָה וּמְדָה אִיךָ יִתְנַהֵג הָעוֹלָם, בְּחֶסֶד וּבְדִין, כְּפִי מַעֲשֵׂי

בְּנֵי הָאָדָם, שָׂאם לֹא יִתְפַּשֵּׁט אֹרֻו עַל כָּל הַבְּרִיּוֹת, אִיךְ יִדְעוּ אוֹתוֹ
וְאִיךְ יִתְקִיִּם? (ישעיהו ז) מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ.

אוי לְמִי שִׁישְׁנָה אוֹתוֹ לְשׁוּם מְדָה, וְאֶפְלוּ מֵעֶשֶׂר הַמִּדּוֹת הַלְלוּ שְׁלוֹ,
כָּל שֶׁכֵּן לְבְנֵי הָאָדָם (איוב ד) אֲשֶׁר בְּעֶפְר יִסּוּדָם, שְׁכָלִים וְנַפְסָדִים.
אֲלֵא הַדְּמִיּוֹן שְׁלוּ כְּפִי שֶׁלְטוֹנוֹ עַל אוֹתָהּ הַמְדָה, וְאֶפְלוּ עַל כָּל
הַבְּרִיּוֹת, וְלִמְעָלָה מֵאוֹתָהּ מְדָה. וּכְשֶׁמִּסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה, אֵינן לוֹ מְדָה וְלֹא
דְמִיּוֹן וְלֹא צוּרָה.

כמו שֶׁהֵימָּה, שְׂאִינן בְּמִים שֶׁל הַיָּם שִׁיוּצָאִים מִמֶּנּוּ תְּפִיסָה כָּלֵל וְלֹא
צוּרָה, אֲלֵא שֶׁהַתְּפִשְׁטוֹת שֶׁל הַמִּים שֶׁל הַיָּם עַל כָּלֵי שֶׁהוּא אֲרֶץ,
נִעֲשֶׂה דְמִיּוֹן, וְיִכְלְנוּ לַעֲשׂוֹת חֲשִׁבוֹן שָׂם, כְּמוֹ הַמְקוֹר שֶׁל הַיָּם – הַרִי
אֶחָד. יוֹצֵא מִמֶּנּוּ מֵעֵין כְּפִי הַתְּפִשְׁטוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ הַכָּלִי, כְּמוֹ עֲגוּלָה שֶׁהוּא
” – הַרִי מְקוֹר אֶחָד, וּמֵעֵין שִׁיוּצָא מִמֶּנּוּ – הַרִי שְׁנַיִם.

אחר כִּךְ עוֹשֶׂה כָּלֵי גְדוֹל כְּמוֹ מִי שֶׁעוֹשֶׂה (שְׁחַפֵּר) חֲפִירָה גְדוֹלָה
שֶׁמִּתְמַלֵּאת מִמִּים שִׁיוּצָאִים מִמֶּעֵין. אוֹתוֹ כָּלֵי נִקְרָא יָם, וְהוּא
כָּלֵי שְׁלִישִׁי, וְאוֹתוֹ כָּלֵי גְדוֹל שֶׁנִּחְלַק לְשִׁבְעָה נַחְלִים כְּפִי כָּלִים
אַרְבָּעִים. כִּךְ מִתְפַּשְׁטִים הַמִּים מִן הַיָּם לְשִׁבְעָה נַחְלִים (כָּלִים), וְהַרִי
מְקוֹר וּמֵעֵין וְיָם וְשִׁבְעָה נַחְלִים הֵם עֲשָׂרָה. וְאִם יִשְׁבֵּר הָאָמֶן אֶת
הַכָּלִים הַלְלוּ שֶׁתִּקְנֶן, יִחְזְרוּ הַמִּים לְמְקוֹר, וְיִשְׁאָרוּ כָּלִים שְׁבוּרִים
יִבְשִׁים כָּלֵי מִים.

כך עֲלֵת הָעֲלוֹת עֲשֶׂה עֶשֶׂר סְפִירוֹת, וְקִרְא לְכַתֵּר מְקוֹר, וְבוֹ אֵינן סוּף
לְנִבְיַעַת אֹרֻו, וְלִכֵּן קִרְא לְעֲצָמוֹ אֵינן סוּף, וְאֵינן לוֹ דְמוּת וְצוּרָה,
וְשָׂם אֵינן כָּלֵי לְתַפֵּס אוֹתוֹ, לְדַעַת בּוֹ יְדִיעָה כָּלֵל. וְלִכֵּן אָמְרוּ בּוֹ,
בְּמַפְלֵא מִמֶּךָ אֵל תִּדְרָשׁ וּבִמְכֹסָה מִמֶּךָ אֵל תִּחְקֵר.

אחר כִּךְ עֲשֶׂה כָּלֵי קֶטֶן, וְזֶה י’, וְהַתְּמַלֵּא מִמֶּנּוּ, וְקִרְא לוֹ מֵעֵין נוֹבֵעַ
חֲכָמָה, וְקִרְא אֶת עֲצָמוֹ בּוֹ חֲכָם, וְלֹאוֹתוֹ הַכָּלִי קִרְא לוֹ חֲכָמָה.
וְאַחַר כִּךְ עֲשֶׂה כָּלֵי גְדוֹל, וְקִרְא לוֹ יָם, וְקִרְא לוֹ בֵּינָה, וְהוּא קִרְא אֶת
עֲצָמוֹ מִבֵּין בָּהּ.

חכם מֵעֲצָמוֹ וּמִבֵּין מֵעֲצָמוֹ, כִּי חֲכָמָה לֹא נִקְרָאת חֲכָמָה מֵעֲצָמָה,
אֲלֵא מִשׁוּם אוֹתוֹ חֲכָם שֶׁמִּלֵּא אוֹתָהּ מִמֶּעֵינוֹ. וְהִיא לֹא נִקְרָאת
בֵּינָה מֵעֲצָמָה, אֲלֵא עַל שֵׁם (בְּגִלָּל) אוֹתוֹ מִבֵּין שֶׁמִּלֵּא אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ, שָׂאם
הִיָּה מִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה, הִיא תִשְׁאָר יִבְשָׂה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב יד) אֲזָלוּ מִיָּם
מִנֵּי יָם וְנִהַר יִחְרַב וְיִבֶּשׁ.

אחר כן, והכהו לשבעה נחלים. ועשה אותו לשבעה כלים נכבדים, וקרא להם: גדל"ה, גבור"ה, תפארת, נצ"ח, הו"ד, יסו"ד, מלכו"ת. וקרא את עצמו גדול בגדל"ה וחסיד. גבור בגבור"ה. מפארת בתפארת. בעל נצחון קרבות בנצ"ח נצחים. ובהו"ד קרא את שמו הוד יוצרנו. וביסוד קרא שמו צדיק. וביסו"ד הכל סמוך בו, כל הכלים וכל העולמות. ובמלכות קרא שמו מלך. ולו הגדל"ה והגבור"ה והתפארת והנצ"ח וההו"ד כי כל בשמים, שהוא צדי"ק. ולו הממלכה, שהיא מלכו"ת.

הכל ברשותו לחסר בכלים ולהוסיף בהם נביעה ולחסר כפי רצונו (בהם), ואין עליו אלוה שיוסיף בו או יגרע בו.

אחר כן עשה משמשים לכלים הללו, כסא בארבעה עמודים, ושש דרגות לכסא – הרי עשר. והכל הוא בכסא. כמו כוס של ברכה שתקנו בו עשרה דברים משום התורה שנתנה בעשר דברות, ומשום העולם שהוא מעשה בראשית שנברא בעשרה מאמרות.

ותקן לכסא כתות לשמש אותו, של אותם מלאכים, אראלים, שרפים, חיות, אופנים, חשמלים, אלים, אלהים, בני אלהים, איש"ם. ולאֵלה הוא עשה שמשים, סמא"ל וכל הכתות שלו, שהם כמו עננים לרכב בהם לרדת לארץ, והם כמו סוסים להם.

ומנין לנו שעננים נקראו מרכב? זהו שכתוב (ישעיה יט) הנה ה' רכב על עב קל וכא מצרים. וזהו ממנה של מצרים. ומיד שראו [ממנה] שאֵלוה שהוא אלוה ממנה שלהם, ראו אותו כמו סוס תחת מרכבתו של הקדוש ברוך הוא, מיד ונעו אלילי מצרים מפניו, ולבב מצרים ימס, נעו מאמונה שלהם, ולבם נמס כדונג מאותה אמונה, ואומרים: וכי עד עכשו אמונה ממנה שלנו כמו סוס, הִיָּה נַע לֵב שְׁלָהֶם מֵהָאֱמוּנָה שְׁלָהֶם וְנִמְס כְּדוֹנֵג. ומנין לנו שימס לשון נמס כדונג הוא? כמו שנאמר (תהלים כב) הִיָּה לִבִּי כְּדוֹנֵג נִמְס בְּתוֹךְ מַעֵי.

וכף פטר חמר תפדה בש"ה וגו' (שמות יג). [מצוה להביא קרבן] מצוה זו לפדות פטר חמור, ולערף פטר חמור אם לא יפדה אותו, זהו שכתוב ואם לא תפדה וערפתו. וסוד זה יצר הרע, שיכול לחזר בתשובה, (ואחר כך יצר הטוב) ואחר כך יחזר להיות יצר טוב, כמו שבארנו, אם זכה – עזר, אם לא זכה – כנגדו. משום שהם דיוקן, אחד של ש"ה, ואחד של חמור. ואם זכה לחזר בתשובה, אף על גב

שְׁהוּא חֲמוּר עִם הָאָרֶץ, תִּפְדָּה מִן הַגְּלוּת בְּשָׂה, שְׁהוּא (ירמיה נ) שְׁה
 פְּזוּרָה יִשְׂרָאֵל. וְאִם לֹא חָזַר בְּתִשְׁבָּה – וְעֲרַפְתּוּ. הַשְׁוֹה אוֹתוֹ לְעַם
 קָשָׁה עֲרָף, שְׁעֲתִידִים לְהַמְחֹת מִסְפָּר הַחַיִּים, שְׁעֲלִיָּהֶם נֹאמֵר (שמות לב)
 מִי אֲשֶׁר חָטָא לִי אֶמְחַנּוּ מִסְפָּרֵי.

וְהָיָה לְאוֹת עַל יְדָכָה וּלְטוֹטְפַת בֵּין עֵינֶיךָ וְגו'. מִצְוָה זֹו מִצְוָה
 שְׁנִקְרָאת בְּגוֹן אַחֵר, שְׁלֹא נִקְרָאת מִצְוָה אֶלָּא קִדְשָׁה, וְאֵלּוּ הֵן
 תְּפִלִּין, תְּפִלָּה שֶׁל יָד וְתְפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ. תִּקּוּן פָּאָר הַיְפִי שֶׁל גְּוֹנִים
 עֲלִיוֹנִים, וְלִכֵּן נִקְרָאִים טוֹטְפַת, כְּמוֹ שְׁנֹאמֵר (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
 בָּךְ אֶתְפָּאָר.

וְכַתּוּב כִּי נֵעַר יִשְׂרָאֵל וְאַהֲבֵהוּ, יִשְׂרָאֵל הַקָּטָן, שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל
 סָבָא, הַיְפִי שֶׁל הַגְּוֹנִים, לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה. יוֹסֵף עָלָה וְהִתְעַטֵּר
 בְּשָׁנֵי גְוֹנִים (דְּרָגוֹת) – בְּתַחֲלָה נַע"ר, וּבְסוֹף צְדִי"ק. כְּמָה נָאִים לוֹ
 הַגְּוֹנִים לְמַרְאֵה, וְסוּד זֶה (בראשית לט) וַיְהִי יוֹסֵף יָפָה תֹאֵר וַיְפָה מַרְאֵה.
 יָפָה בְּשָׁנֵי צְדָדִים בְּשִׁתֵּי דְרָגוֹת וּבְשָׁנֵי גְוֹנִים, עֲלִיוֹן וְתַחְתּוֹן.

בתוב (דברים ו) וְעִשִּׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב. הַיָּשָׁר – זו תפלה של יד, להמשיך (להסמיק) אותו לתפלין של ראש להתייחד באחד. ותפלה של יד מקדים לשל ראש, וצריך שלא יהיה בהם פרוד כלל. מי שמתעטר בתפלין, עומד בסוד של גון עליון, ועומד באותם שני סודות שאמרנו כמו יוסף, שנקרא נער ונקרא צדיק, בסוד של עבד נאמן, בסוד של בן יחידי, ואלה הם תפלה של יד ותפלה של ראש, והם כלל אחד בלי פרוד.

ארבע פרשיות של תפלין בארבעה בתים באותן תפלין של ראש, וכמו שהם ארבע פרשיות באותן תפלין של ראש, אף כן כלן בתפלין של יד בבית אחד, שהרי בתפלה של יד אין לה מעצמה כלום, אלא מה שאוחזת מלמעלה, וסוד זה – (קהלת א) כל הנחלים הלכים אל הים. ומתוך שאוחזת אותם מלמעלה נקראת תפלה, ומתקדשת בקדשתם [והכל] נקראת קדשה, ונקראת תפלה, ואז נקראת מלכות, מלכות שמים שלמה.

ארבע פרשיות הרי בארנו את הסוד שלהם בכמה מקומות, אבל פרשה ראשונה, קדש לי כל בכור, זהו סוד עליון שכולל כל ארבעה הבתים בסוד האור העליון שיוצא מאין.

וכף אותן ארבע נרמזו כאן. קדש – זו קדשה העליונה. סוד החכמה העליונה, שמשם הכל מתקדש בסוד הגניזה העליונה שנקראת קדש. לי – זו בינה, סוד העולם העליון, ההיכל הפנימי. [וסוד זה, (ויקרא כה) כי לי בני ישראל עבדים. (במדבר ג) כי לי כל בכור. (שמות יט) והייתם לי סגלה] כ"ל – סוד החסד, בכל מקום, בין למעלה בין למטה. בכור – זה בן בכור, שכתוב (שמות ד) בני בכרי ישראל, ובן בכור זה כולל כל הצדדים וכל הגונים, ולכן הכתוב כולל את כל הארבע בסוד החכמה העליונה. אבל זה בדרך כלל, לדעת שהכל כולל בזה. אבל בדרך פרט כל אחד לבדו, זוהי פרשה ראשונה הכוללת כל שאר הפרשיות.

פרשה שניה – והיה כי יביאך וגו'. זו בינה. שהרי בפרשה הזו היא יציאת מצרים, שהיתה מצד של יובל. ולכן הראשית שלה

וְהִיָּה, שְׁהִירֵי דָבָר זֶה הוּא בִּיּוֹבֵל, וְלִכֵּן שָׁמָּה וְהִיָּה (וְהִיָּה), שְׁאִין וְהִיָּה אֲלֵא בְּמָקוֹם זֶה, שֶׁהוּא עֵתִיד לְהַמְשִׁיךְ לַמָּטָה וּלְהֵאִיר מְנוֹרוֹת וּלְהַמְצִיא בְּדַרְגָּה תַּחְתּוֹנָה, (וְהִיָּה, כְּמִי שְׁאוֹמֵר עַל הַמֶּלֶךְ שֶׁהוּא קַיִם (שִׁיהֵיה), עֵתִיד לְהַמְשִׁיךְ לַמָּטָה וּלְהֵאִיר מְנוֹרוֹת) וְהַכֵּל בְּסוּד אֶחָד. וּמִשּׁוֹם שֶׁהוּא בְּדַרְגָּה טְמִיר, לֹא נִקְרָא בְּגִלּוּי בִּשְׁם זֶה, אֲלֵא נִמְסַר לְחֻכְמִים לְדַעַת, וְעַל זֶה נִרְשַׁם בְּשֵׁם הַקְּדוֹשׁ בְּדָבָר הַזֶּה.

פְּרָשָׁה שְׁלִישִׁית – שָׁמַע. זֶהוּ סוּד הַיְמִין, שֶׁנִּקְרָא חֶסֶד עַלְיוֹן, שֶׁהוּא מֵיַחַד אֶת הַיַּחְוּד שֶׁל הַכֵּל לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְסַדֵּר בּוֹ אֶת סִדּוֹר כָּל הָעוֹלָם, וְזֶהוּ שְׁמַתְפָּשֵׁט לְכָל הַצְּדָדִים, אֲפִלּוּ בְּתוֹךְ הַתְּהוֹמוֹת הַתַּחְתּוֹנִים. בְּזֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרָא אֶת הָעוֹלָם, כְּשֶׁהִתְעַטֵּף הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעִטּוֹף שֶׁל זֶהר, וְזֶה שֶׁמֵּיַחַד אֶת הַיַּחְוּד, וּמִשּׁוֹם כֵּן שָׁמַע סְמוּךְ לוֹהִיָּה.

הַיַּחְוּד שֶׁל כָּל יוֹם הוּא יַחְוּד לְדַעַת וְלִשְׁיִם אֶת הַרְצוֹן. הַיַּחְוּד הַזֶּה הִרִי אֲמַרְנוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, יַחְוּד שֶׁל כָּל יוֹם הוּא הַיַּחְוּד שֶׁבְּפֶסוּק שָׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה'. הִרִי בָלֵם אֶחָד, וְלִכֵּן נִקְרָא אֶחָד. הִרִי הֵם שְׁלֹשָׁה שְׁמוֹת, אֵיךְ הֵם אֶחָד? וְאֵף עַל גַּב שְׁקוּרָאִים אֶחָד, אֵיךְ הֵם אֶחָד?

אָפָא בְּחִזְיוֹן רוּחַ הַקְּדוֹשׁ נוֹדַע, וְהֵם בְּמַרְאֵה שֶׁל עֵין סְתוּמָה, לְדַעַת שְׁשֻׁלְשָׁה אֱלֹהֵי אֶחָד. וְזֶהוּ סוּד שֶׁל קוֹל שֶׁנִּשְׁמַע, קוֹל הוּא אֶחָד, וְהוּא שְׁלֹשָׁה גְּנוּנִים, אֵשׁ רוּחַ וּמִים, וְכֻלָּם אֶחָד בְּסוּד שֶׁל הַקּוֹל. [וְאִינָם אֲלֵא אֶחָד] אֵף כָּאֵן – ה' אֱלֹהֵינוּ ה' הֵם אֶחָד. שְׁלֹשָׁה גְּנוּנִים, וְהֵם אֶחָד. וְזֶהוּ הַקּוֹל שֶׁעָשָׂה הָאָדָם בַּיַּחְוּד, וְלִשְׁיִם אֶת רְצוֹנוֹ בַּיַּחְוּד שֶׁל הַכֵּל, מֵאִין סוּף עַד סוּף הַכֵּל, בַּקּוֹל הַזֶּה שֶׁעוֹשֶׂה בְּשֻׁלְשֵׁת אֱלֹהֵי שְׁהֵם אֶחָד. וְזֶהוּ הַיַּחְוּד שֶׁל כָּל יוֹם שֶׁהִתְגַּלָּה בְּסוּד שֶׁל רוּחַ הַקְּדוֹשׁ.

וְכַמָּה גְּנוּנִים שֶׁל יַחְוּד הַתְּעוֹרְרוֹ, וְכֻלָּם אֶמֶת. מִי שֶׁעוֹשֶׂה זֶה עוֹשֶׂה, וּמִי שֶׁעוֹשֶׂה זֶה עוֹשֶׂה. אֲבָל הַיַּחְוּד הַזֶּה שֶׁאֵנוּ מְעוֹרְרִים מִלְּמָטָה בְּסוּד שֶׁל קוֹל שֶׁהוּא אֶחָד, זֶהוּ בְּרוּר הַדָּבָר, זֶה בְּכֻלָּל, וְאַחַר כֵּן פָּרֵט, כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ.

פְּרָשָׁה רְבִיעִית הוּא סוּד הַדִּין הַקָּשָׁה – הַשְּׁמֵרוֹ לָכֶם. אֱלֹהֵי הַתְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, וְתְּפִלִּין שֶׁל זְרוּעַ כְּמוֹ זֶה בְּבֵית אֶחָד, וְהִרִי הַתְּעוֹרְרוֹנוֹ בָּהֶם, וְכֻלָּם סוּד אֶחָד.

קָשָׁר הַתְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ הוּא דָּל"ת, וְעַל זֶה כָּתוּב (שמות לג) וְרֵאִיתָ אֶת אַחֲרֵי. וְלִכֵּן הוּא לְאַחֹר, וְשֵׁם נִקְשָׁר הַכֹּל בְּקָשָׁר אֶחָד.

וְהִיא, כְּשִׁמְנִיחָה תְּפִלִּין אֵלוּ שֶׁל זְרוּעַ לְהַתְּקָשָׁר, (יש קָשָׁר) אַחֵר, סוּד הַבְּרִית הַקְּדוּשׁ, סוּד זֶה כְּמוֹ שֶׁהַתְּעוּרָר בְּכִמְהָ מְקוּמוֹת, וְהַכֹּל סוּד אֶחָד. אֲשֶׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שִׁיּוּדְעִים סוּד זֶה, וְצָרִיף אָדָם לְהַנִּיחָם כֹּל יוֹם לְהִיּוֹת בְּדִיוּקָן עֲלִיוֹן, וְעֲלִיו כָּתוּב וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עֲלֵיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָ. (ע"כ רעיא מהימנא) בְּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

פְּרָשַׁת בְּשַׁלַּח (דף מד ע"א - דף סו ע"ב)

וַיְהִי בְשַׁלַּח פָּרַעַה אֶת הָעָם וְלֹא נָחַם אֱלֹהִים דְּרֹךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וְגו'.
רַבִּי שִׁמְעוֹן פְּתַח, (חֲבִקוּק ב) תְּפִלָּה לְחֲבִקוּק הַנְּבִיא עַל שְׁגִינוֹת. פְּסוּק זֶה קָשָׁה, וַיֵּשׁ לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ מַה שׁוֹנָה תְּפִלָּה לְחֲבִקוּק הַנְּבִיא יוֹתֵר מִכָּל שְׁאָר נְבִיאֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא כָּתוּב בָּהֶם תְּפִלָּה לִישְׁעֶיהָ הַנְּבִיא, אוֹ לִירְמִיָּהּ, אוֹ לִיחִזְקִיאֵל, אוֹ לְהוֹשֵׁעַ, אוֹ לְשְׁאָר נְבִיאֵי הָעוֹלָם?

אָרְאָ כִּךְ שְׁנִינּוּ, אֲלִישְׁעַ זָכָה בְּעוֹלָם הַזֶּה מַה שֶׁלֹּא זָכָה נְבִיא אַחֵר, פָּרַט לְמִשְׁהָ. [וְעַם כָּל זֶה לֹא רָצָה לְהִטְרִיחַ אֶת רַבּוֹנוֹן בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (מלכים-ב ד) וַיְהִי הַיּוֹם וַיַּעֲבֹר אֲלִישְׁעַ אֶל שׁוֹנָם וְשֵׁם אִשָּׁה גְדוּלָּה. מַה זֶה אִשָּׁה גְדוּלָּה? אֵלָּא גְדוּלָּה בְּמַעֲשֶׂיהָ, שֶׁכָּל בְּנֵי (הַדּוֹר) הַבַּיִת מִשְׁתַּבְּחִים בָּהּ, וְהִיא עֶקֶר הַבַּיִת. וּמִשׁוֹם שֶׁבְּעִלָּהּ לֹא הָיָה מִצּוּי בַּבַּיִת לְהִיּוֹת עֶקֶר, לֹא נִזְכַּר הוּא, אֵלָּא הִיא.

וַעֲזוּר, וְשֵׁם אִשָּׁה גְדוּלָּה - גְדוּלָּה עַל כָּל שְׁאָר נְשׁוֹת הָעוֹלָם. שֶׁהָרִי שְׁאָר נְשׁוֹת הָעוֹלָם, כְּשִׁרְאוֹת אוֹרַח בַּבַּיִת, מְצַטְעָרוֹת בּוֹ וְדוֹחֲקוֹת אוֹתוֹ, וְכָל שֶׁכֵּן לְהוֹצִיא עֲלָיו מָמוֹן, וְהִיא שְׁמַחָה בְּאוֹרַח וְלְהוֹצִיא עֲלָיו מָמוֹן, כָּל שֶׁכֵּן כִּיּוֹן שְׁרָאָתָה אֶת אֲלִישְׁעַ, שְׁמַחָה בּוֹ מְאֹד. וְעַל כֵּן הִשְׁבַּח שֶׁל הַכֹּל הוּא שֶׁל הָאִשָּׁה, שֶׁהָרִי הָאוֹרַח שֶׁל הַבַּיִת הוּא שֶׁל הָאִשָּׁה, וְלִכֵּן כָּתוּב וְשֵׁם אִשָּׁה גְדוּלָּה, גְדוּלָּה עַל שְׁאָר הַנְּשִׁים. וְתֹאמַר אֵל אִישָׁה הִנֵּה נָא יַדְעֵתִי כִּי אִישׁ אֱלֹהִים קְדוּשׁ הוּא. בְּמָה יַדְעָה? אֵלָּא הָרִי פְּרִשׁוּהָ הַחֲבָרִים, שֶׁסְּדִין לָבֵן שְׁמָה לוֹ בְּמִטָּתוֹ, וְלֹא רָאָתָה בּוֹ קָרִי מְעוֹלָם, וְלֹא עָבַר זָכוּב עַל שִׁלְחָנוֹ.

הַדְּבָרִים הִלְלוּ קָשִׁים. אִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא רָאָתָה בּוֹ קָרִי, הָרִי רַבִּים הֵם בְּנֵי אָדָם כְּאֵלֶּה בְּעוֹלָם. מַה הַשְּׁנִי כָּאֵן? וְאִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא עָבַר זָכוּב עַל שִׁלְחָנוֹ, לְמָה כָּתוּב הִנֵּה נָא יַדְעֵתִי? וְכִי הִיא יַדְעָה וְלֹא אַחֵר? וְהָרִי כָּל אֵלוֹ שְׁרָאוּהוּ אוֹכֵל בְּשִׁלְחָנוֹ הֵיוּ יוֹדְעִים!

אָפֵּא יִפֶּה אַמְרָה, אָבֵל הִנֵּה נָא יִדְעָתִי – הִיא יִדְעָה וְלֹא אַחַר, מִשּׁוּם שֶׁהִיא תִקְנֶה אֶת מִטָּתוֹ בְּשַׁעַה שֶׁשָּׁכַב בְּלִילָה וּבְשַׁעַה שֶׁקָּם בְּבֹקֶר. וְזֶה שְׁאֵמְרוּ שְׂסֻדֵּינִי לְבֶן שְׁמָה לּוֹ בְּמִטָּתוֹ, כִּף הָיָה, וּבְזֶה הִיא יִדְעָה. שְׂדֵרְךָ הָעוֹלָם, כִּיּוֹן שְׁעוֹמֵד אָדָם מִמִּטָּתוֹ, מַעֲלָה הַסֵּדִין שִׁישָׁן בּוֹ רֵיחַ מְנוּחָל. וְזֶה, בְּשַׁעַה שֶׁלְקָחָה אוֹתוֹ סֵדִין מִמִּטָּתוֹ, הָיָה מַעֲלָה רֵיחוֹת כְּרֵיחוֹת גֵּן עֵדֶן. אַמְרָה, אֱלוֹלֵי שְׁקֵדוֹשׁ הוּא וְקִדְשֵׁת אֲדוֹנוֹ עָלָיו, לֹא הָיָה מַעֲלָה כְּזֶה רֵיחַ קִדְוֹשׁ.

מִשּׁוּם כִּף צְרִיךְ לִפְרֹשׁ מִן הַבַּיִת, כִּי לֹא נִזְהָר אָדָם כָּל כִּף בַּבַּיִת. אָבֵל אַמְרָה, נַעֲשֶׂה נָא עֲלִית קִיר קְטַנָּה וְנָשִׂים לּוֹ שֵׁם מְטָה וְשִׁלְחָן וְכֶסֶא וּמְנוּרָה. אַרְבָּעָה אֵלֶּה לְמָה? אֵלֶּה מִשּׁוּם שֶׁהֵם תִּקּוּן שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרָאת עֲלִית קִיר, וְכִף נִקְרָאת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַיִּסַּב חֲזַקְיָה פָּנָיו אֶל הַקִּיר.

מְטָה וְשִׁלְחָן וְכֶסֶא וּמְנוּרָה, הֵם אֵינָם כְּמוֹ תִקּוּן הַשְּׁמוּשׁ, שֶׁהָרִי צְרִיךְ בַּתְחִלָּה כֶּסֶא, וְאַחַר כִּף שִׁלְחָן, אַחַר כִּף מְנוּרָה, אַחַר כִּף מְטָה. לְמָה הַקְדִּימָה מְטָה? מִשּׁוּם שֶׁהִיא חֲבִיבָה עָלָיו יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וּמִקְדָּיִם אָדָם מֵה שְׁחָבִיב עָלָיו.

וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֵא שְׁמָה. וַיְהִי הַיּוֹם, אֵיזֶהוּ יוֹם זֶה? אֵלֶּה כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוֶה. וּבֵא רְאָה, אוֹתוֹ יוֹם, יוֹם טוֹב שֶׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה הָיָה, שָׁבוּ נִפְקְדוֹ עֲקֻרוֹת הָעוֹלָם וְנִפְקְדִים בּוֹ בְּנֵי הָעוֹלָם, קָרָא לְשׁוֹנְמִית וְאָמַר, הִנֵּה חֲרָדָת אֵלֵינוּ אֶת כָּל הַחֲרָדָה הַזֹּאת. מִשּׁוּם כִּף הַצִּטְעָרְתִּי לְעֵין הַיּוֹם הַזֶּה בְּדֵינֵי הָעוֹלָם, שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא דֵּן בַּיּוֹם הַזֶּה אֶת הָעוֹלָם. וּמִשּׁוּם שֶׁנִּפְרָדְתִּי לְבַד בְּמִקּוּם זֶה, הַצִּטְרָכְתִּי לְהִסְתַּפֵּל בְּרִגְזוֹ שֶׁל הָעוֹלָם.

וּמָה לַעֲשׂוֹת לָךְ הַיֵּשׁ לְדַבֵּר לָךְ אֶל הַמֶּלֶךְ אוֹ אֶל שַׁר הַצָּבָא, וְכִי דָבַר זֶה לְשֵׁם מָה הָאִשָּׁה צְרִיכָה, שֶׁהָרִי אֵינָה יוֹצֵאת וְלֹא הוֹלֶכֶת וְלֹא נִכְנָסֶת לְהִיכַל הַמֶּלֶךְ? אֵלֶּה יוֹם זֶה הָיָה גּוֹרֵם, שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם יוֹשְׁבִים (עוֹמְדִים) בְּדִין, וּבְאוֹתוֹ יוֹם נִקְרָא הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְלֶךְ. הַמֶּלֶךְ הַמְשַׁפֵּט. אָמַר לָהּ, אִם אֶת צְרִיכָה בְּשִׁבְלֶךְ אֶצֶל הַמֶּלֶךְ הָעֲלִיּוֹן עַל הַמַּעֲשִׂים שֶׁבִּידֶיךָ?

וְתֹאמַר בְּתוֹךְ עַמִּי אֲנִכִּי יִשְׁכַּחַת. מָה אַמְרָה? אֵלֶּה בְּשַׁעַה (בְּזִמָּן) שֶׁהִדִּין תְּלוּי בְּעוֹלָם, שֶׁלֹּא יִפְרָד אָדָם לְבַדּוֹ, וְלֹא יִהְיֶה רָשׁוּם לְמַעֲלָה וְלֹא יִכִּירוּ אוֹתוֹ לְבַדּוֹ, שֶׁהָרִי בְּזִמָּן [אַחַר] שֶׁהִדִּין תְּלוּי

בעולם, אותם שרשומים ונודעים לבדם – אף על גב שהם צדיקים, הם נתפסים בראשונה. ועל כף לא צריך לאדם להפריד מן העם לעולם, שבכל זמן רחמי הקדוש ברוך הוא על העם כלם כאחד. [ואין צריך האדם לפרש מן העם לעולם] ולכן אמרה בתוך עמי אנכי ישבת, ולא רוצה להפריד מהם, כמו שעשיתי עד היום הזה.

ויאמר גיחזי אבל בן אין לה וגו'. אמר לה אלישע, הרי ודאי שהשעה עומדת, שהרי היום גורם. ויאמר למועד הזה כעת חיה את חבקת בן. ותהר האשה ותלד בן למועד הזה כעת חיה אשר דבר אליה אלישע. למועד ודאי. אחר כך מת. מה הטעם מת? אלא משום שנתן לה ולא לבעלה. ונקשר ממקום של נקבה. ומי שמתקשר בנקבה, המות מזמן לפניו. מנין לנו שלה הוא נתן? שכתוב את חבקת בן.

בא ראה, באברהם כתוב (בראשית יח) שוב אשוב אליך, ולא אליה. אליך ודאי, כך נקשר, ולא בנקבה. מי שבא מצד הנקבה, המות מקדים לרגליו. ותעל ותשכבהו על מטת איש האלהים, משום ששם ראתה קדשה עליונה מהכל.

ואמר לה השלום לך השלום לאישך השלום לילד. מכאן שהיא עקר הבית, ולא עוד, אלא שהיא הלכה אחריו, ולא בעלה. ויגש גיחזי להדפה, הרי פרושה.

ויאמר איש האלהים הרפה לה. מה שונה כאן שאמר איש האלהים, וכשהיה בעיר אלישע? אלא כאן ודאי איש האלהים, שכאן (הוא) מקומו ולא בעיר, ולא בשעה שהיו בני הנביאים לפניו.

וה' העלים ממני וגו', כמו שנאמר (שם יט) וה' המטיר על סדם ועל עמרה, זה בית דין של מטה. ולא הגיד לי, מה הטעם לא ידע אלישע? אלא אמר הקדוש ברוך הוא, ומה אני אהרג את זה? אם אמר לו – לא ימות, כי המתנה שלו היא. ודאי שיש לו למות, שהרי נאמר, שכתוב את חבקת בן, וממקום הנקבה גורם מות, ולכן לא אמר לו.

ויאמר לגיחזי חגר מתניף וקח משענתי בידך ולך. והרי פרושה שהסתלק הנס ממנו. חי ה' וחי נפשך אם אעזבך, למה? כיון שגיחזי היה הולך. אלא שהיא ידעה את דרכי אותו גיחזי הרשע, שאינו כדאי שימצא נס על ידו.

וישם פיו על פיו ועיניו על עיניו וגו', למה? אלא שאלישע השגיח וידע שמקום [שהאשה הוא] זה הוא שגורם, שנקשר בו כעת. וישם פיו על פיו ועיניו על עיניו, לקשר אותו למקום אחר עליון, המקום שנמצאים בו חיים.

ולא יכל לעקר אותו ממקום שנקשר בו בתחלה, אלא עורר רוח אחת מלמעלה, ונקשר במקום זה והשיב לו את נפשו, שאם לא כן, לא היה עומד לעולמים. ויזורר הנער עד שבע פעמים, ולא עלה יותר, כמו שנאמר ימי שנותינו בהם שבעים שנה.

וזה הוא חבוק הנביא, כמו שנאמר את חבוק בן. אם כן, היה צריך להיות חבוק, למה פעמים – חבוק? אלא אחד של אמו, ואחד של אלישע שהתחבק עמו. דבר אחר, שני חבוקים היו בו, בין לצד זה בין לצד זה. חבוק אחד, אותו מקום שהיה תלוי בו בתחלה. חבור אחר, שהעלה אותו לדרגות יותר עליונות, ולכן חבוק-שנים.

תפלה לחבוק הנביא (חבוק ג) – איזו תפלה? אלא זהו מקום שהיה קשור בו בתחלה, וזהו תפלה של יד. על שגינות – שאותו יום שנקשר בו, היו תלויים שגינות העולם לפני הקדוש ברוך הוא, וגבורה היתה שולטת, ולכן נקשרה בו תפלה זו (בזו התפלה).

דבר אחר תפלה לחבוק הנביא – תפלה לחבוק, משום חבוק שהוא עשה בשבילו. ה' שמעתי שמעך יראתי וגו', בא ראה, כשמתעוררת עליו רוח נבואה על מקום זה שהוא תפלה, היה בא והיה פוחד ומדעצע. משל אומרים, מי שננשך מכלב, מקולו הוא מדעצע.

ה' פעלך בקרב שנים חייהו, מי זה פעלך? אלא עליו אמר, שהוא פעל שלו. בקרב שנים חייהו, תן לו חיים לפעלך זה בקרב שנים עליונות. דבר אחר חייהו – שלא ימות כמו שבתחלה.

על שגינות, מה זה על שגינות? על שגיאות היה צריך (לכתב), כמו שנאמר (תהלים ט) שגיאות מי יבין. אלא [הכל הוא. אבל] שגינות, כמו שנאמר (שם ז) שגיון לדוד. מיני תשבחות היו לפני הנביאים להשרות עליהם רוח נבואה, כמו שנאמר (שמואל א-א) ופגעת חבל נביאים ירדים מהבמה ולפניהם נבל ותף וגו', וכתוב ועתה קחו לי מנגן וגו'. וכל שכן חבוק שהצטרף לו יותר מכלם, לנחת הרוח,

ולבשם את אותו מקום, להמשיך עליו רוח נבואה. וכן כמו כן כל הנביאים, פרט למשה שעלה על כל שאר נביאי העולם. אשרי חלקו! **בא** ראה, כשיצאו ישראל ממצרים, ורחם היתה שבורה בתוכם, והיו שומעים אותם תשבחות ולא יכולים לשמח. ובשעה שכל האוכלוסין והמרכבות יצאו עם השכינה, כלם הרימו שירים ותשבחות לפני הקדוש ברוך הוא, ועורר הקדוש ברוך הוא את רוחם של ישראל, והיו שומעים את אותם תשבחות, ועמדה רוחם בתוכם שלא פרחו.

בשארם עוזב עבודה, אז יודע את שברון העצמות ושברון הרוח. כך ישראל, כשיצאו ממצרים, אז טעמו טעם המות, והקדוש ברוך הוא רפא אותם, שכתוב (שמות יג) וה' הלך לפניהם יומם וגו'. וכל הדרכים היו מעלות ריחות של רפואה, ונכנסים לגופם ומתרפאים, וקול התשבחות שהיו שומעים, היו שמחים ונחים ברוחם.

ופרעה וכל אותם האוכלוסים שלו היו הולכים אחריהם לליות אותם עד שיצאו מארץ מצרים, וכל כל אותם גדולים שרים הממנים עליהם ועל שאר העמים, לוו את השכינה ואת ישראל כלם, עד שחננו באיתם בקצה המדבר. זהו שכתוב ויהי בשלח פרעה את העם וגו', כי קרוב הוא. כי קרוב הוא, אותה שבועה שנשבע אבימלך לאבות על אותו טוב שעשו הפלשתים לאבות, שכתוב (בראשית כא) כחסד אשר עשיתי עמך תעשה עמדי ועם הארץ אשר גרתה בה.

ויהי בשלח פרעה את העם. מה כתוב למעלה? ויקם פרעה לילך הוא וכל עבדיו. בא ראה, הנקמה העליונה שעשה הקדוש ברוך הוא במצרים, שלשה סוגי מות היו: אחד שעשו הבכורים במצרים, שהרגו כל אותם שנמצאו. ואחד שהרג הקדוש ברוך הוא בחצות הלילה. ואחד כשראה פרעה את המות בביתו בכניו ובעבדיו, קם וזרז את עצמו, והרג שרים ומושלים וכל מי שיעץ לו לסרב לעם, עד שהתורה מעידה עליו שהוא קם בלילה ממש, כמו [שהקדוש ברוך הוא בחצות] שהלילה הרג בכורות ועשה נקמות, כך קם פרעה בארץ מצרים והרג ועשה נקמות בשריו ומושלו ואמרכליו ובכל אותם גדולים. זהו שכתוב (שמות יב) ויקם פרעה לילך [לילה ממש], שקם להרג ולהשמיד.

דָּרָךְ הַכֶּלֶב, כְּשִׁמְכִים אוֹתוֹ בְּאֶבֶן, הוּא בָּא וְנוֹשֵׁף אֶת חֲבֵרוֹ. כִּן
פָּרְעָה, אַחַר הוּא הָיָה הוֹלֵךְ בְּשׂוֹקִים, וְהָיָה מְכַרִּיז וְאוֹמֵר: קוֹמוּ
צֵאוּ מִתּוֹךְ עַמִּי, אַתֶּם הִרְגַתֶּם לְכָל בְּנֵי הָעִיר, אַתֶּם הִרְגַתֶּם הַשָּׂרִים
וְהַמּוֹשְׁלִים וְכָל בְּנֵי בֵיתִי. זֶהוּ שְׁכָתוֹב וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לֵילָה.
כִּי־נִי־שָׁבִי־כֶּם הָיָה הַכֹּל – וַיְבָרְכֶתֶם גַּם אֹתִי, שְׁלֹא תִהְיֶה אֹתִי. אַחַר
כִּן הוּא בְּעֵצְמוֹ לָוָה אוֹתָם וְהוֹצִיא אוֹתָם מִהָאָרֶץ. זֶהוּ שְׁכָתוֹב וַיְהִי
בְּשַׁלַּח פָּרְעָה אֶת הָעָם וְגו'.

וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת הָעָם דָּרָךְ הַמְדַבֵּר יָם סוֹף, לְתַקֵּן דָּרָךְ לְמִקּוּמָה. רַבִּי
יְהוּדָה אָמַר, מֵה שׁוֹנֵה כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, שְׁכָתוֹב (שם ה)
שִׁלַּח אֶת עַמִּי, (שם ט) כִּי אִם מֵאֵן אַתָּה לְשַׁלַּח אֶת עַמִּי, (שם ד) בְּנֵי כְּכַרִּי
יִשְׂרָאֵל, וּבְאוֹתוֹ זְמַן לֹא הָיוּ מְהוֹלִים וְלֹא נִקְשְׂרוּ בּוֹ כְּרָאוּי, וְכֵאֵן,
שָׁהָיוּ מְהוֹלִים וְעָשׂוּ פֶסַח וְנִקְשְׂרוּ בּוֹ, קָרָא לָהֶם אֶת הָעָם?

אֵלֶּיךָ מִשׁוֹם עָרַב רַב שֶׁנִּדְבְּקוּ בָהֶם וְהִתְעַרְבוּ עִמָּהֶם, קָרָא לָהֶם אֶת
הָעָם סֵתָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם לג) וַיִּגַּף ה' אֶת הָעָם עַל אֲשֶׁר עָשׂוּ
אֶת הָעֵגֶל. וַיִּקְהַל הָעָם עַל אַהֲרֹן. וַיִּרְא הָעָם כִּי בִשְׁשׁ מִשֶּׁה. וְכֵן כָּלֵם.
רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ הוֹלְכִים מֵאוֹשָׁא לְלוֹד, וְהָיָה עִמָּהֶם יוֹסִי
הַסּוֹחֵר עִם גְּמָלִים קְשׁוּרִים וּמִשָּׂאוֹת עַל כַּתְּפֵיהֶם. עַד שָׁהָיוּ
הוֹלְכִים, מָצָא יוֹסִי הַסּוֹחֵר אִשָּׁה אַחַת מִשָּׂאֵר הָעַמִּים שֶׁלְקָטָה יִרְקוֹת
בְּשׂוּדָה. נִשְׁמַט מֵהֶם וְהִחֲזִיק בָּהּ וּבָא עָלֶיהָ. תָּמָהוּ רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי
יְהוּדָה. אָמְרוּ, נָשׁוּב מִהַדָּרָךְ הַזֶּה, שְׁהָרִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רָצָה
לְהִרְאוֹת לָנוּ שְׁלֹא נִתְחַבֵּר עִמּוֹ. שָׁבוּ מִהַדָּרָךְ, בְּדָקוּ אַחֲרָיו, וּמָצְאוּ
שָׁהָיָה בֵּין שֵׁל בַּת אֵל נִכְרָ, וְאָבִיו זָרַע פְּסוּל הָיָה. אָמְרוּ: בְּרוּךְ
הַרְחֵמֵן שֶׁהֲצִילָנוּ.

פְּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, (תהלים לז) אֵל תִּתְחַר בְּמִרְעִים. מִי הֵם הַמִּרְעִים,
שְׁלֹא כְּתוֹב חֲטָאִים אוֹ רְשָׁעִים? אֵלֶּיךָ מִרְעִים, שְׁמִרְעִים לְעֵצְמָם
וְלְאוֹתָם שְׁמִתְחַבְּרִים עִמָּם. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מִרְעִים – הַרְחֵק עֵצְמָךְ
מִמִּרְעִים, שְׁלֹא תִהְיֶה רַעִים וְחֲבֵרִים כְּאֶחָד, שְׁלֹא יִרְעוּ לָךְ מַעֲשֵׂיו
וְתִתְפַּס בְּחֲטָאִיו.

בֵּא רָאָה, אֱלוֹלֵי הָיוּ אוֹתָם עָרַב רַב שֶׁהִתְחַבְּרוּ עִם יִשְׂרָאֵל, לֹא נַעֲשֶׂה
הָיָה אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה, וְלֹא מִתּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל כָּל אוֹתָם שְׁמִתּוֹ, וְלֹא גָרַם
לְיִשְׂרָאֵל מֵה שְׁגָרַם. וּבֵא רָאָה, אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה וְאוֹתוֹ חֲטָא מִמֶּשׁ גָּרַם
לְגַלוֹת יִשְׂרָאֵל.

שְׁשָׁנִינוּ, רְצָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂיִמְצָאוּ יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתָהּ שְׁעָה כְּמוֹ מְלָאכִים עֲלִיוֹנִים וְלַעֲשׂוֹת אוֹתָם חוֹרֵין מֵהַכֵּל, בְּנֵי חֲרוֹת מְמוֹת, וְלִהְיוֹת בְּנֵי חוֹרֵין מִשְׁעֲבוּד שֶׁל שְׂאָר הָעַמִּים, כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר (שמות לב) חֲרוֹת עַל הַלַּחַת. אֵל תִּקְרִי חֲרוֹת אֶלֶּא חֲרוֹת.

כִּיּוֹן שְׁנַעֲשֶׂה אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה - גְּרָמוּ הַכֵּל. גְּרָמוּ מוֹת, גְּרָמוּ שְׁעֲבוּד מְלָכִיוֹת, גְּרָמוּ שְׁנַשְׁבְּרוּ אוֹתָם לוֹחֹת רֵאשׁוֹנִים, גְּרָמוּ שְׁמַתוֹ מִיִּשְׂרָאֵל כְּמָה אֶלְפִים מֵהֶם. וְכֹל זֶה מִשׁוּם הַהִתְחַבְּרוֹת שֶׁל אוֹתָם עֲרַב רַב שֶׁהִתְחַבְּרוּ בָהֶם.

אָף כָּאֵן בְּגִלְלָם לֹא נִקְרָאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְלֹא יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עַמִּי, אֶלֶּא הָעַם סֵתָם. וְאִם תֹּאמַר, וְחַמְשִׁים עָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל? כְּשֶׁהָיוּ עוֹלִים מִמִּצְרַיִם וְלֹא הִתְחַבְּרוּ עִמָּם אוֹתָם עֲרַב רַב, קָרָא לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. כִּיּוֹן שֶׁהִתְחַבְּרוּ עִמָּם, שְׁפָתוֹב וְגַם עֲרַב רַב עָלָה עִמָּם, קָרָא לָהֶם הָעַם. **רַבִּי יוֹסִי** הִקְשָׁה וְאָמַר, כְּתוֹב כִּי אֲשֶׁר רָאִיתָם אֶת מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תוֹסִיפוּ לְרֹאוֹתָם עוֹד עַד עוֹלָם. אִם כֵּן, כָּל יוֹם הָיוּ רוֹאִים אֶת אוֹתוֹ עֲרַב רַב? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, עֲרַב רַב כְּתוֹב, וְלֹא מִצְרַיִם, שֶׁהָרִי כְּמָה שְׂאָר עַמִּים הָיוּ דָרִים בְּמִצְרַיִם, וְלֹא עוֹד, אֶלֶּא שְׁכָלָם נִמְלוּ, וְכִיּוֹן שְׁנַמְלוּ, יוֹתֵר לֹא נִקְרָאוּ מִצְרַיִם.

וְעַל פִּי מֹשֶׁה קִבְּלוּ אוֹתָם, וְהִינּוּ מֵה שְׂאֲמַר הַכְּתוֹב לְךָ רַד כִּי שַׁחַת עִמָּךְ סֵרוּ מֵהַר מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צוִייתָם. צוִייתָם כְּתוֹב. וְחַמְשִׁים עָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם - אֶחָד מִחַמְשֶׁה הָיוּ. וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמַר, חַמְשֶׁה מִיִּשְׂרָאֵל, וְאֶחָד מֵהֶם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר, וְחַמְשִׁים - אֶחָד מִחַמְשִׁים.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מִשׁוּם שְׂאוֹתוֹ יוֹכֵל הָעֵלָה אוֹתָם מִמִּצְרַיִם, מִשׁוּם כֵּן וְחַמְשִׁים עָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, וְאִם לֹא - לֹא עָלוּ, וְלִכֵּן הִתְעַכְּבוּ חַמְשִׁים יוֹם לְקַבֵּל תּוֹרָה. וּמֵאוֹתוֹ מְקוֹם יוֹצֵאת תּוֹרָה וְנִתְּנָה, וְעַל זֶה וְחַמְשִׁים חֹסֵר, שְׁבַגְלָל זֶה עָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם.

וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עֲצֻמוֹת יוֹסֵף וְגו'. לָמָּה הָעֵלָה עֲצֻמוֹתָיו? אֶלֶּא מִשׁוּם שֶׁהָיָה רֹאשׁ לְרִדְתָּ לְגִלוֹת, וְלֹא עוֹד, אֶלֶּא שֶׁהוּא סִימָן הַגְּאֻלָּה הָיָה לוֹ, וְהַשְּׁבִיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל עַל זֶה. זֶהוּ שְׁכָתוֹב כִּי הַשְּׁבִיעַ הַשְּׁבִיעַ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהָרִי נִתְּבָאֵר.

אֲשֶׁרִי חֶלְקוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, שִׁישְׂרָאֵל הָיוּ עוֹסְקִים לְבַקֵּשׁ מִמּוֹן מִן הַמְּצָרִים, וּמֹשֶׁה הָיָה עֹסוֹק בְּשָׁבוּעַת יוֹסֵף. וַיֵּשׂ אוֹמְרִים שֶׁהָאֲרוֹן הָיָה בְּנִילוּס, וְהֵעֵלָה אוֹתוֹ בְּשֵׁם הַקְּדוֹשׁ. וְעוֹד אָמַר מֹשֶׁה: יוֹסֵף, הַגִּיעַ זְמַן גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר: עֲלֵה שׁוּר. וְעֲלֵה. וַיֵּשׂ שְׂאוֹמְרִים שֶׁהָיָה בֵּין מַלְכֵי מְצָרִים, וּמֹשֶׁה הֵעֵלָה (אוֹתוֹ). וַיֵּשׂ אוֹמְרִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ אוֹתוֹ עֲבוּדָה זָרָה שָׁמוּ אוֹתוֹ בְּנִילוּס, וְשָׂרַח בַּת אֲשֶׁר הִרְאָתָהּ לְמֹשֶׁה.

וְה' הַלֵּךְ לַפְּנֵיהֶם יוֹמָם. רַבִּי יוֹסֵי פְתַח, (תהלים כב) לְמַנְצַח עַל אֵילַת הַשַּׁחַר מְזִמּוֹר לְדוֹד. כַּמָּה חֲבִיבָה הַתּוֹרָה לַפְּנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁכָל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, אָהוּב הוּא לְמַעַלָּה וְאָהוּב הוּא לְמַטָּה, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְקַשֵּׁב לְדַכְרִיו, וְלֹא עוֹזֵב אוֹתוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא עוֹזֵב אוֹתוֹ לְעוֹלָם הַבָּא.

וּבַתּוֹרָה צָרִיךְ לַעֲסֹק בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, שְׁכַתּוֹב (יהושע א) וְהִגִּיתָ בוֹ יוֹמָם וּלְיַלְלָה. וְכַתּוֹב (ירמיה לג) אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה וְגו'.

מִיֵּלֵא בַּיּוֹם, אֲבָל לָמָּה בַּלַּיְלָה? כְּדֵי שֶׁיְהִיָּה מְצוּי אֶל הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ שְׁלֵם. כְּמוֹ שֶׁאֵין יוֹם בְּלִי לַיְלָה, וְאֵינוֹ שְׁלֵם אֲלֵא זֶה עִם זֶה, כִּף צָרִיךְ בַּתּוֹרָה לְהַמְצִיא עִם הָאָדָם יוֹם וְלַיְלָה, לְהִיּוֹת שְׁלֵמוֹת לְאָדָם יוֹמָם וְלַיְלָה.

וְהָרִי נֹאמַר שֶׁעָקַר הַלַּיְלָה מַחְצוֹת וְאֵילָף, וְאָף עַל גֵּב שְׁמַחְצִית הַרְאֵשׁוֹנָה בְּכֻלָּל הַלַּיְלָה הַיָּא, אֲבָל בַּחְצוֹת הַלַּיְלָה נִכְנָס הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְגַן עֵדֵן לְהַשְׁתַּעֲשֵׂעַ עִם הַצַּדִּיקִים, וְאֵז צָרִיךְ לְאָדָם לָקוּם וְלַעֲסֹק בַּתּוֹרָה.

וְהָרִי נֹאמַר שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְכָל הַצַּדִּיקִים שְׁבָגוּ עֵדֵן, כָּלָם מְקַשֵּׁיבִים לְקוֹלוֹ. זֶהוּ שְׁכַתּוֹב (שיר ח) הַיּוֹשֶׁבֶת בְּגַנִּים חֲבָרִים מְקַשֵּׁיבִים לְקוֹלָךְ הַשְּׁמִיעֵנִי. וְהָרִי פִרְשׁוּהָ, הַיּוֹשֶׁבֶת בְּגַנִּים – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁמִּשְׁבַּחַת אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּשִׁבַח הַתּוֹרָה בַּלַּיְלָה. אֲשֶׁרִי חֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁמִּשְׁתַּתְּףָ עִמָּה לְשִׁבַח אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּשִׁבַח הַתּוֹרָה.

וּבְשָׁבָא הַבָּקָר, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בָּאָה וּמִשְׁתַּעֲשֵׂעַ בָּהּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּמוֹשִׁיט לָהּ שְׂרָבִיט שֶׁל חֶסֶד, וְלֹא רַק עֲלֶיהָ לְבַדָּה, אֲלֵא עֲלֶיהָ וְעַל אֵלוֹ שֶׁמִּשְׁתַּתְּפִים עִמָּה, וְהָרִי נֹאמַר שְׁכַתּוֹב (תהלים מב) יוֹמָם יַצִּוֶה ה' חֶסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה וְגו'. וְעַל זֶה נִקְרָאת אֵילַת הַשַּׁחַר.

וְאָמַר רבי שמעון, בשעה שרוצה להאיר הבקר, נחשך, והאור נהיה קודר, וקדרות נמצאת. אז מתחברת אשה בבעלה, ששנינו, אשה מספרת עם בעלה לדבר עמו ונכנסת להיכלו.

אָחַר כך כשרוצה השמש להכנס, מאיר ובא הלילה, ונוטל אותו. אז כל השערים סתומים, וחסומים נוערים, וכלבים נובחים. כשנחצה הלילה מתחיל המלך [לקרא] לקום והגבירה לזמר, ובא המלך ומקיש על שער ההיכל, ואומר פתחי לי אחותי רעיתי וגו'. ואז משתעשע בנשמות הצדיקים.

אֲשָׁרֵי חלקו של אותו שמתעורר באותו זמן בדברי תורה. ולכן כל אותם בני היכל הגבירה, כלם צריכים לקום באותו זמן לשבח את המלך, וכלם משבחים לפניו. והשבח שעולה מהעולם הזה, זה שהוא רחוק, [יותר] זה נחת רוח לקדוש ברוך הוא מהכל. **בְּשִׁמְסַתֵּיֶךָ** הלילה ובא הבקר (וימחשיך) והתקדר, אז המלך והגבירה בסוד בחידה, ונותן לה מתנות ולכל בני היכלה. אשרי חלקו של מי שהוא במנין.

וְה' הלך לפניו יומם – הקדוש ברוך הוא ובית דינו. אמר רבי יצחק, הינו ששנינו, שכונה נוסעת באבות. הלך לפניו יומם – זה אברהם. בעמוד ענן – זה יצחק. לנחתם הדרך – זה יעקב, שכתוב בו (בראשית לב) ויעקב הלך לדרךכו. ולילה בעמוד אש להאיר להם – זה דוד המלך.

וּבָיָם מרפכה עליונה קדושה ללכת עם ישראל בשלמות הכל, כדי שהאבות יראו את גאלתם, שכתוב ואנכי אעלה גם עליה, עם המרפכה. וכתוב וה' הלך וגו' ללכת יומם ולילה. וכי למה היו הולכים יומם ולילה? ילכו ביום, ולא ילכו בלילה כאנשים שבורחים, כיון שהקדוש ברוך הוא שמר אותם, למה הילכו ביום ובלילה? אלא כדי להמצא בהם שלמות הכל, שאין שלמות אלא יום ולילה.

אָמַר רבי אבא, כך בארנו, וה' הלך לפניו יומם בעמוד ענן – זה אברהם. ולילה בעמוד אש – זה יצחק. ואם כך, איפה יעקב? אלא שנאמר בדבור הראשון, ושם התחיל, כמו שכתוב וה'.

וְלַיְלָה בעמוד אש, היה מאיר בצד זה ובזה, כדי שהמצרים ירדפו אחריהם, שיתכבד שם הקדוש ברוך הוא במרכבותיו

וּפְרָשִׁיו. כְּדֵי לְלַכֵּת יוֹמָם וְלַיְלָה, אֶסְפָּקְלָרְיָה הַמְּאִירָה, וְשֵׁלָא מְאִירָה.
וְעוֹד, כְּדֵי לְהַטְעוֹת אֶת הַמְּצָרִים, שִׁיאֲמָרוּ מְקָרָה הוּא, שְׂכַתוֹב (ישעיה
ט) נוֹאֲלוּ שְׂרֵי צוּעֵן, וְכַתוֹב (שם מד) מִשִּׁיב חֲכָמִים אַחֲזוּר, וְעַל כֵּן הִלְכוּ
בְּיוֹם וּבַלַּיְלָה.

רבי אבא אמר, אשרי חלקם של ישראל שהקדוש ברוך הוא הוציא אותם ממצרים להיות חלקו ונחלתו. ובא ראה, בצד היובל נמצאה חרות לישראל, וכן לעתיד לבא, שכתוב (ישעיה כז) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו'.

ומשום אותו יובל עליון, התעכבו חמשים יום לקבל התורה ולקרב להר סיני. וכיון שהלכו ביום, הלכו בלילה, להיות הפל יום אחד בין יום ולילה, ולא נמצאת הפרדה.

ולא עוד, אלא שכלם הלכו במנוחה לרצון נפשם, ביום שקבלו התורה, היו חמשים ימים שלמים, ימים ולילות כראוי, שאין יום בלי לילה, ואין לילה בלי יום, ולילה ויום נקרא יום אחד. וכיון שהלכו חמשים ימים שלמים, אז שרו עליהם אותם חמשים ימי היובל, ומצד של היובל (בינה) נתנה להם תורה, ולכן הלכו יומם ולילה.

ואמר רבי אבא, כתוב ויהי פי זקן יצחק ותכהין עיניו, למה? הרי בארנו, שמי שאוהב רשעים, כך הוא. ובא ראה, ביצחק נכלל הלילה, ולילה לא בהיר, ועל זה ותכהין עיניו, והכל אחד.

רבי יצחק פתח ואמר, ויגד למלך מצרים פי ברח העם. ויגד – מי אמר לו? אלא כך פרשוהו. אבל חכמיו ומכשפיו התכנסו אליו והודיעוהו פי ברח העם. ולמה אמרו את זה? אלא ראו בחכמה שלהם שהיו הולכים יומם וליל, אמרו ודאי שהם בורחים. ולא עוד, אלא שראו שאינם הולכים בדרך? שרה, כמו שכתוב וישבו ויחננו לפני פי החירת.

ויקח שש מאות וגו'. שש מאות למה? אמר רבי יוסי, כנגד המנין של ישראל, שכתוב כשש מאות אלף רגלי. בחור – כנגד הגברים שהם העקר של כל ישראל. וכל רכב מצרים – שאר המרכבות, שהם טפלים לאחוריים (לאחרים), כנגד הטיפ, שכתוב לבד מטף. והכל עשה בעצת מכשפיו וחכמיו. ושלשם על כלו – הכל בחכמה, כנגד דרגות העליונות שנים ואחד. רבי יצחק אמר, בתרגומו – ומזרזין. שהיו זרזים בכל.

וַיִּקַּח שֵׁשׁ מֵאוֹת רֶכֶב בַּחֹר. רַבִּי חֲזִיָּא אָמַר, כְּתוּב יִפְקֹד ה' עַל צָבָא הַמָּרוֹם בְּמָרוֹם וְעַל מַלְכֵי הָאָדָמָה עַל הָאָדָמָה. בְּזִמְנֵי שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן שְׁלוֹטוֹן לְגְדוּלֵי הָעַמִּים לְמַעְלָה, נוֹתֵן לָהֶם לָעַם שְׁלָהֶם לְמַטָּה. וּבְשַׁעֲרֵי שְׁמוּרֵי אוֹתָם מְדַרְגָתָם שְׁלֹמְעָלָה, מוֹרִיד אֶת הָעַם לְמַטָּה. וַיִּקַּח שֵׁשׁ מֵאוֹת רֶכֶב בַּחֹר – הָרִי הַמְּמַנֶּה שְׁלָהֶם, וּפְרֻשׁוֹהָ, שֶׁהִנְהִיג אֶת מְרַכְבוֹת שְׁאָר הָעַמִּים, וְכֻלָּם נִפְלוּ בְּמַחְנֵה סִיסְרָא אַחַר כֶּף, וְהִינּוּ בַּחֹר (ואחר כך) וְכָל רֶכֶב מִצְרַיִם.

כְּתוּב (שיר א) לְסִסְתֵי בְּרַכְבֵי פְרַעָה דְּמִיתִיךָ רַעֲיָתִי. בֵּא רְאֵה, כְּדָגְמַת סוּסָה נִקְבָה נִרְאָתָה לְסוּסִים שֶׁל פְּרַעָה, וּפְרֻשׁוֹהָ. אֲלֵא לְסִסְתֵי בְּרַכְבֵי פְרַעָה – בֵּא רְאֵה, בְּשַׁעֲרֵי שְׁפָרַעָה הִיָּה רוּדְף אַחַר יִשְׂרָאֵל, מָה עָשָׂה? נָטַל סוּסוֹת נִקְבוֹת, וְכִפַּת אוֹתָן בְּמְרַכְבוֹתֵי בְּתַחְלָה, וְאֵת הַסוּסִים הַזְּכָרִים כִּפַּת מֵאַחֹר, וְהָיוּ הַזְּכָרִים מִתְחַמְמִים כִּנְגֵד הַנְּקִבוֹת, וְהַנְּקִבוֹת מְסַרְבוֹת, וּמְהִירוּ לְרוּץ. כִּיּוֹן שֶׁקָּרַב (וכאשר הדביק) אֵל יִשְׂרָאֵל, נָטַל אֶת הַנְּקִבוֹת וְשָׂם אוֹתָם לְאַחֹר, וְהַסוּסִים הַזְּכָרִים לְפָנִים, כְּדִי לְהִרְעֵ לְיִשְׂרָאֵל וּלְעַרְךָ בָּהֶם קָרַב.

כְּמוֹ זֶה, וְה' הִלֵּךְ לְפָנֵיהֶם יוֹמָם, וְאַחַר כֶּף חֲזָרָה הִשְׁכִּינָה לְאַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁכְּתוּב וַיִּסַּע מִלֶּאךָ הָאֱלֹהִים וּגְוֹ. מִשׁוּם כֶּף דְּמִיתִיךָ רַעֲיָתִי.

וּפְסוּק זֶה הָרִי פְרֻשׁוֹהוּ, שֶׁהַקְּרִיב אֶת כָּל חֵילוֹתָיו וּמְרַכְבוֹתָיו לְעַרְךָ קָרַב. וְעוֹד וּפְרַעָה הַקְּרִיב, רַבִּי יוֹסִי אָמַר, הָרִי נִתְבָּאָר שֶׁהַקְּרִיב אוֹתָם לְתֻשׁוּבָה. וּפְרַעָה הַקְּרִיב.

כְּתוּב (ישעיה כו) ה' בָּצַר פְּקֻדוֹךָ צָקוֹן לַחֹשׁ וּגְוֹ. בָּצַר פְּקֻדוֹךָ – לֹא פּוֹקְדִים יִשְׂרָאֵל אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּשַׁעֲרֵי מְנוּחָה, אֲלֵא בְּשַׁעֲרֵי שְׁמִצִּיקִים לָהֶם, וְאֵז כָּלֵם פּוֹקְדִים אוֹתוֹ. צָקוֹן לַחֹשׁ – וְכֻלָּם מִתְפַּלְלִים בְּתַפְלוֹת וּבְבִקְשׁוֹת, וּמְרִיקִים לְפָנָיו תַּפְלוֹת. אֵימָתִי? מוֹסְרָךְ לָמוֹ. בְּשַׁעֲרֵי שְׁפוּקֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרֻצּוֹעַתּוֹ, וְאֵז הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹמֵד עֲלֵיהֶם בְּרַחֲמִים, וְאוֹתוֹ הַקּוֹל שְׁלָהֶם נוֹחַ לְפָנָיו כְּדִי לְהַפְרֵעַ מִשׁוֹנְאֵיהֶם, וּמִתְמַלֵּא עֲלֵיהֶם בְּרַחֲמִים.

כְּמוֹ שֶׁפְּרֻשְׁנוּ, מְשַׁל לְיוֹנָה עִם הַנֶּץ וְכוּ', כֶּף יִשְׂרָאֵל הָיוּ קָרְבִים לָיִם, וְהָיוּ רוֹאִים אֶת הַיָּם לְפָנֵיהֶם הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר וּגְלִיו עוֹלִים לְמַעְלָה, הָיוּ פּוֹחֲדִים. זָקְפוּ עֵינֵיהֶם וְרָאוּ אֶת פְּרַעָה וּמְרַכְבוֹתֵי, וְאַבְנִים, חֲצִים וּבִלִּיסְטְרָאוֹת, וְאֵז וַיִּירָאוּ מְאֹד. מָה עָשׂוּ? וַיִּצְעְקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. מִי גָרַם

את זה שקרבו ישראל לאביהם של מעלה? פרעה. זהו שפכתוב ופרעה הקריב, והרי זה נתבאר.

ויאמר משה אל העם אל תיראו התיצבו וראו את ישועת ה'. אמר רבי שמעון, אשרי חלקם של ישראל, שהרי רועה כמו משה הלך בתוכם. כתוב (שם 80) ויזכר ימי עולם משה עמו. ויזכר ימי עולם - זה הקדוש ברוך הוא. משה עמו - [מכאן למדנו] שמשה היה שקול ככל ישראל. ולמדנו מזה כי רועה העם הוא ממש העם כלו. אם הוא זוכה - כל העם זוכים, ואם אינו זוכה - כל העם לא זוכים ונענשים בגללו, והרי פרשה.

התיצבו וראו - אין לכם לערף קרב, שהרי הקדוש ברוך הוא יערף קרב בשבילכם, כמו שנאמר ה' ילחם לכם ואתם תחרישון. בא ראה, באותו לילה פנס הקדוש ברוך הוא את הפמליא שלו ודן את דיני ישראל, ואלמלא שהקדימו האבות על ישראל, לא היו נצולים מן הדין. רבי יהודה אמר, זכות יעקב הגנה על ישראל, זהו שפכתוב (תהלים קכד) לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל, ישראל סבא.

ה' ילחם לכם ואתם תחרישון. רבי אבא פתח, (ישעיה נח) אם תשיב משבת וגלף עשות חפצך ביום קדשי. אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא התרצה בהם להדבק בהם מכל שאר עמי העולם, ומתוך אהבתם קרב אותם אליו, ונתן להם תורה, ונתן להם שבת שהיא קדש מכל שאר הימים, ומנוחה מהכל, וחדוה של הכל, ושקולה שבת כנגד כל התורה, ומי ששומר שבת כאלו שמר את כל התורה.

וקראת לשבת ענג - ענוג של הכל, ענוג הנפש והגוף, ענוג לעליונים ולתחתונים. וקראת לשבת, מה זה וקראת? שיזמין אותה, כמו שנאמר (ויקרא כג) מקראי קדש, כלומר מזמנים, כמו מי שמזמין אורח לביתו. ועל זה וקראת לשבת ענג, שיזמין אותה כמו שמזמינים אורח, בשלחן מתקן ובבית מתקן כראוי במאכל ובמשתה כראוי יותר על שאר הימים. וקראת לשבת ענג - מבעוד יום. לקדוש ה' מכבד - זה יום הכפורים, שנים שהם אחד. וכבדתו מעשות דרכיך - כמו שבארנו.

ממצוא חפצך ודבר דבר, והרי נתבאר, משום שאותו דבר עולה ומעורר דבור של חל למעלה. מי שמזמין אורח, צריך להשתדל בו ולא באחר.

בא ראה, אותו הדבור שיוצא מפי האדם, עולה ומעורר התעוררות עליונה, אם לטוב אם לרע. ומי שיושב בענג שבת, אסור לו לעורר דבור של חל, שהרי הוא פוגם פגם ביום הקדוש. מי שיושב בהלולת המלך, לא ראוי שיעזב את המלך ויתעסק באחר.

ובכף יום צריך להראות מעשה ולעורר התעוררות ממה שצריך, ובשבת בדברי שמים ובקדשת היום צריך להתעורר, ולא בדבר אחר.

בא ראה, כאן כשקרב פרעה לערף קרב עם ישראל, באותו זמן לא רצה הקדוש ברוך הוא שיעוררו ישראל התעוררות למטה כלל, שהרי ההתעוררות היא למעלה, שהרי האבות הקדימו התעוררות זאת למעלה, וזכותם עומדת לפניו, [ועוררו התעוררות זו] ולא רצה הקדוש ברוך הוא שישאל יתעוררו למטה כלל. [שהרי במקום של מעלה היה] זהו שכתוב ה' ילחם לכם ואתם תחרשון. ודאי תחרישון ולא תעוררו דבר, שלא צריך לכם. וכאן נכלל השם הקדוש באותיות רשומות, והרי התעוררו בו החברים.

רבי יוסי ורבי יהודה היו הולכים בדרך. אמר רבי יוסי לרבי יהודה, ודאי שנינו, ה' בכל מקום זה רחמים, ואף על גב שעורף קרב ועושה דין, אותו דין הוא באהבה. וכך ראינו, שכתוב ה' ילחם לכם, ולא נראה באותו דין רחמים כלל, שהרי כתוב לא נשאר בהם עד אחד.

אמר לו, דבר זה שמעתי מרבי שמעון שאמר, שאפלו כאן היה הדין ברחמים, שהים פסה עליהם ומתו, ואחר כך הוציא אותם הים, והקדוש ברוך הוא רצה בכבודם ונקברו בארץ, ולא רצתה הארץ לקבל אותם, עד שהושיט לה הקדוש ברוך הוא את ימינו, וקבלה אותם. זהו שכתוב נטית ימינך תבלעמו ארץ, ולכן [היה] זה הדין ברחמים היה.

ולכן לא רצה הקדוש ברוך הוא שיעוררו ישראל דבר בעולם, שאם יעוררו ישראל דבר, לא יעוררו את שם הרחמים, ולא יעשה דין ברחמים. זהו שכתוב ה' ילחם לכם ואתם תחרשון, שלא תעוררו

דָּבַר. שֶׁהָרִי שֵׁם הַרְחָמִים צָרִיךְ לְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם לַעֲשׂוֹת דִּין בְּרַחֲמִים. וְעַל זֶה בִּקֵּשׁ שְׁלֹא תַעֲשׂוּ פָגָם וּתְעוֹרְרוּ דָבָר אַחֵר.

אָמַר לוֹ, וְהָרִי כָתוּב (זכריה יד) וַיֵּצֵא ה' וּנְלַחֵם בַּגּוֹיִם הָהֵם. אִם כִּפֹּךְ, זֶה דִּין שֶׁהָיָה בְּרַחֲמִים. אָמַר לוֹ, כִּפֹּךְ הָיָה וְדַאי הַדִּין בְּרַחֲמִים, שְׁמוֹתֵם לֹא נִמְצָא כְּשֶׁאָר מוֹת בְּנֵי הָעוֹלָם, אֲלֵא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חָס עֲלֵיהֶם שְׁלֹא יִהְיוּ כְמוֹת שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁהֲרִגוּ אוֹתָם, אֲלֵא בְּנַחַת בְּלֹא צַעַר. זֶהוּ דִּין בְּרַחֲמִים.

וּבְכָל מְקוֹם שֵׁם זֶה הוּא דִּין בְּרַחֲמִים, פָּרַט לְמְקוֹם אֶחָד, שֶׁכְּתוּב (ישעיה מב) ה' כְּגִבּוֹר יֵצֵא וְגו'. וְכִי כְּגִבּוֹר וְלֹא גִבּוֹר? אֲלֵא יִשְׁנָה לְבוּשׁוֹ וַיִּלְבַּשׁ לְבוּשֵׁים אַחֲרִים. כְּאִישׁ מְלַחְמוֹת, יִשְׁנָה מִיָּנוּ.

וְעַם כָּל זֶה, הַדִּין הוּא יֵתֵר, אֲבָל יֵשׁ בּוֹ רַחֲמִים, כְּכַתוּב כְּגִבּוֹר, וְלֹא גִבּוֹר. כְּאִישׁ מְלַחְמוֹת, וְלֹא אִישׁ מְלַחְמוֹת. שְׂוֹדָאֵי אַף עַל גַּב שְׁעוֹשָׂה דִּין, חָס עַל מַעֲשָׂיו. וְלִכֵּן ה' יִלְחַם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחְרִישׁוּן. אֲשֶׁרִי חִלְקֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בָחַר בָּהֶם לְחִלְקוֹ וְלִירִשְׁתּוֹ, שֶׁכְּתוּב (דברים לב) כִּי חִלַּק ה' עִמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ.

וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה מַה תַּצְעֵק אֵלַי. דָּבָר זֶה נִתְבָּאֵר בְּסִפְרָא דְצִנְיָעוֹתָא, וְשֵׁם הוּא הַסּוּד שְׁלוֹ, וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה. רַבִּי יְהוּדָה פִּתַּח וְאָמַר, (יונה א) וַיִּתְּפַלֵּל יוֹנָה אֵל ה' אֱלֹהָיו מִמְעֵי הַדָּגָה. מַה כְּתוּב לְמַעֲלָה? וַיִּמָּן ה' דָּג גְּדוֹל. וַיִּמָּן - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל א) וַיִּמָּן לָהֶם הַמֶּלֶךְ דָּבָר יוֹם בְּיוֹמוֹ. אֲשֶׁר מָנָה אֶת מְאֻכְלָכֶם.

אֲבָל פְּסוּק זֶה כִּפֹּךְ צָרִיךְ לֵהִיּוֹת: וַיִּמָּן ה' אֶת יוֹנָה לְדָג, שֶׁהוּא מָנָה, הוּא שָׁלַח אוֹתוֹ. אֲלֵא וְדַאי אוֹתוֹ דָּג הָיָה מָנָה לְיוֹנָה לְשִׁמּוֹר אוֹתוֹ מִשְׁאָר דְּגֵי הַיָּם וַיְהִיָּה גְנוּז בְּתוֹכוֹ. וְכִיּוֹן שֶׁהַכְּנִיסוֹ לְתוֹכוֹ, רָאָה יוֹנָה בְּמַעְיוֹ רַחֲב שֶׁל מְקוֹם הַיָּם (רַחֲב שֶׁל מְקוֹם מַעְיוֹ) כְּמוֹ הַיֶּכֶל גְּדוֹל, וְשָׁנִי עֵינֵי אוֹתוֹ דָּג שְׁמַאִירִים כְּשֶׁמֶשׁ, וְאַבְּן טוֹבָה הָיְתָה בְּמַעְיוֹ שְׁמַאִירָה לוֹ, וְהָיָה רוֹאֶה כָּל מַה שֶׁבָּיִם וּבִתְהוֹמָיו.

וְאִם תֹּאמַר, אִם כִּפֹּךְ, מַה שֶׁכְּתוּב קָרָאתִי מִצָּרָה לִי, הָרִי לֹא נִרְאָה שְׁכָּל הַרְוֹחָה הַזֹּאת הָיְתָה לוֹ? אֲלֵא וְדַאי, כִּיּוֹן שֶׁהֲרָאָה לוֹ אוֹתוֹ הַדָּג כָּל מַה שֶׁבָּיִם וּבִתְהוֹמָיו - מֵת, שְׁלֹא יִכַּל שְׁלֹשָׁה יָמִים לְסַבֵּל, וְאִזּוֹ הָיְתָה לְיוֹנָה מְצוּקָה.

שְׁאֹמֵר רַבִּי אֶלְעָזָר, כִּיּוֹן שֶׁרָאָה יוֹנָה אֶת כָּל אוֹתָהּ רְוַחָה, הָיָה שְׂמֵחַ. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּמַה תִּרְצֶה יוֹתֵר? וְכִי לְזֶה הַכְּנִסְתִּי

אוֹתָךְ כָּאֵן? מָה עֲשֶׂה? הֲרַג אֶת אוֹתוֹ דָּג וּמֵת, וְכָל שְׂאֵר דְּגֵי הַיָּם הֵיוּ סָבִיב אוֹתוֹ דָּג. זֶה נוֹשֵׁף אוֹתוֹ מִצַּד זֶה, וְזֶה נוֹשֵׁף אוֹתוֹ מִצַּד זֶה, וְאִז רָאָה יוֹנָה אֶת עֲצָמוֹ בְּצָרָה. מִיָּד – וַיִּתְפַּלֵּל יוֹנָה אֶל ה'.

בְּתַחֲלָה דָּג, וְכַעַת דָּגָה, כְּנֹאֲמֵר וְהִדְגָה אֲשֶׁר בִּיָּאֵר מֵתָה. וְאִז כָּתוּב קְרָאתִי מִצָּרָה לִי, וְלֹא כָתוּב הֵייתִי בְּצָרָה אוֹ יִשְׁבַּתִי בְּצָרָה, אֲלֵא קְרָאתִי, מֵאוֹתָה צָרָה שֶׁהֲצִיקוּ לִי דְגֵי הַיָּם. מִבְּטָן שְׂאוֹל שׁוֹעֲתִי, שֶׁהָרִי מֵת. וְלֹא כָתוּב מִבְּטָן חַי אוֹ מִבְּטָן דָּג, אֲלֵא שֶׁהָיָה וּדְאִי מֵת. **בֵּינָן** שֶׁהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, קִבַּל אוֹתוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהִחֲיָה אֶת הַדָּג הַזֶּה, וְהוֹצִיאֵהוּ לִיבֶשֶׁת לְעֵינַי כָּל, שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר ה' לְדָג וַיִּקַּא אֶת יוֹנָה. וְכֹלָם רָאוּ אֶת מַעֲשֵׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

מָה כָּתוּב? וַיִּתְפַּלֵּל יוֹנָה אֶל ה' אֱלֹהָיו מִמְעֵי הַדָּגָה, לְמָקוֹם שֶׁהָיָה קָשׁוּר בּוֹ. מִשְׁמַע שֶׁכָּתוּב ה' אֱלֹהָיו, וְלֹא כָתוּב וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה' וְלֹא יוֹתֵר, אֲלֵא ה' אֱלֹהָיו. אֵף כָּאֵן, וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה מַה תִּצְעַק אֵלַי. אֵלַי. אֵלַי דוֹקָא.

דְּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּסְעוּ. וַיִּסְעוּ מִלְּהַרְבוֹת בְּדָבָרִים. זֶה לֹא זְמַן תְּפִלָּה כְּעַת. וַיִּסְעוּ, וְכִי לֹאִיזָה מְקוֹם צָוָה אוֹתוֹ שִׁיִּסְעוּ, שֶׁהָרִי עַל הַיָּם הֵם הָיוּ שְׂרוּיִים? אֲלֵא חֲזוֹר לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב מַה תִּצְעַק אֵלַי, שֶׁהָרִי בְּכֹל מְקוֹם זֶה עוֹמְדִים. וְעַל זֶה וַיִּסְעוּ, וַיִּסְעוּ מִזֶּה, שֶׁזֶה אֵינוֹ הַזְּמַן (אֲלֵא בְעֵתִיק תְּלוּי הַדָּבָר).

וַאֲתָה הָרַם אֶת מִטְּף וְגו'. הָרַם אֶת מִטְּף, שֶׁבּוֹ רָשׁוּם הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ. נִטָּה יָדָךְ בְּצַד שֶׁל הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, וְכִיּוֹן שֶׁהַמִּים יָרְאוּ אֶת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, הֵם יִבְרָחוּ מִמֶּנּוּ וּמִלְּפָנָיו (לְפָנָיו). וְעַל זֶה וְנִטָּה אֶת יָדָךְ, לְצַד אַחַד, שֶׁאֵת הַצְּדָדִים הָאֲחֵרִים שֶׁל אוֹתוֹ הַמַּטָּה הַצְּטָרֵךְ אוֹתוֹ לְמִים (לְדָבָרִים) אַחֵרִים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, רְאִיתִי שֶׁלְּפַעֲמִים הַמַּטָּה הַזֶּה נִקְרָא מַטָּה הָאֱלֹהִים, וְלְפַעֲמִים נִקְרָא מַטָּה מֹשֶׁה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן [שְׁנַיִם הָיוּ, וְכֵךְ בְּאַרְנוֹן] בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְּנוּנָא סָבָא, יָפָה אָמַר, שֶׁכֹּל אַחַד, בֵּין שֶׁתֹּאמַר שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, בֵּין שֶׁתֹּאמַר שֶׁל מֹשֶׁה. וְהַמַּטָּה הַזֶּה, לְעוֹרֵר צַד הַגְּבוּרָה. וְעַל זֶה וְנִטָּה אֶת יָדָךְ, יָד שְׂמָאל, שֶׁהִיא מִצַּד הַגְּבוּרָה.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אוֹי לְאוֹתָם שֶׁלֹּא רוֹאִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בַּתּוֹרָה, וְהַתּוֹרָה קוֹרֵאת לְפָנֶיהֶם בְּכָל יוֹם, (וְלֹא יוֹדְעִים) וְלֹא מִשְׁגִּיחִים.

בא ראה, מצד הגבורה מתעוררים המים בעולם, ויוצאים מים, וכעת רוצה הקדוש ברוך הוא ליבש את המים, למה ונטה את ידך, שהיא שמואל?

אָלָא הָרַם אֶת מַטֵּךְ לִיבֹשׁ אֶת הַמַּיִם, וְנָטָה אֶת יָדְךָ לְהַשִּׁיב אֶת הַמַּיִם, לְעוֹרֵר אֶת צַד הַגְּבוּרָה וּלְהַשִּׁיב הַמַּיִם עַל הַמְּצָרִים. וּמְשׁוּם כֵּן שְׁנֵי דְבָרִים כָּאֵן, שְׁכַתוּב הָרַם אֶת מַטֵּךְ, וְנָטָה אֶת יָדְךָ עַל הַיָּם וּבִקְעָהוּ.

וְהָרִי הַתְּהוֹמוֹת הֵיוּ? אֵלָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עָשָׂה נֶס בְּתוֹךְ נֶס, כִּנְאָמַר קְפָאוּ תְהוֹמַת בְּלֹב יָם. וְהֵיוּ הוֹלְכִים בִּיבֹשֶׁה בְּתוֹךְ הַיָּם. זֶהוּ שְׁכַתוּב וַיָּבֵאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בִּיבֹשֶׁה.

וַיִּסַּר אֶת אַפְּן מִרְכַּבְתּוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן פֶּתַח, (יחזקאל א) וְאָרָא הַחַיּוֹת וְהִנֵּה אוֹפֵן אַחַד בְּאַרְצָן אֶצֶל הַחַיּוֹת. פְּסוּק זֶה פִּרְשׁוּהוּ וְנִתְבָּאֵר, אֲבָל בֵּא רֵאָה, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּל מְרָאָה אֶת שְׁלֹטוֹנוֹ, וְשְׁלֹטוֹנוֹ זֶה לֹא יַעֲבֹר לְעוֹלָם וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים.

וַעֲשֵׂה שְׁלֹטוֹן בְּאֲבוֹת. נָטַל אֶת אֲבָרְהָם וְהַעֲמִיד בּוֹ אֶת הָעוֹלָם, שְׁכַתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְּרָאָה, וּפִרְשׁוּהָ. נָטַל אֶת יִצְחָק וְשָׁתַל בּוֹ אֶת הָעוֹלָם, שֶׁהוּא קִים לְעוֹלָמִים. זֶהוּ שְׁכַתוּב וְאֵת בְּרִיתִי אֶקִּים אֶת יִצְחָק. נָטַל אֶת יַעֲקֹב, וְהוֹשִׁיבוֹ לְפָנָיו וְהִשְׁתַּעֲשַׂע עִמּוֹ, וְהִתְפָּאֵר בּוֹ. זֶהוּ שְׁכַתוּב (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּךְ אֶתְפָּאֵר.

וּבֵא רֵאָה, יַעֲקֹב אָחִז בְּעַץ הַחַיִּים שָׁאִין בּוֹ מְנוֹת לְעוֹלָמִים, שְׁכַל הַחַיִּים נִתְקַנּוּ בְּאוֹתוֹ הָעֵץ, וְנוֹתַן חַיִּים לְכָל אוֹתָם שְׁאֲחוּזִים בּוֹ, וְלִכֵּן יַעֲקֹב לֹא מַת. וּמַתִּי מַת? בְּשַׁעָה שְׁכַתוּב (בראשית מט) וַיֵּאֱסֹף רַגְלָיו אֶל הַמַּטָּה. הַמַּטָּה, כְּמוֹ שְׁנַאָמַר (שיר ג) הִנֵּה מַטָּתוֹ שֶׁלְשֹׁלְמָה, מְשׁוּם שְׁכַתוּב זֶהוּ כְּתוּב רַגְלֶיהָ יִרְדּוֹת מְנוֹת, וְלִכֵּן כְּתוּב וַיֵּאֱסֹף רַגְלָיו אֶל הַמַּטָּה, וְאֵז וַיִּגְוַע וַיֵּאֱסֹף אֶל עַמּוּיוֹ. וְעָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יַעֲקֹב לְבַחֲרֵי הָאֲבוֹת, זֶהוּ שְׁכַתוּב (ישעיה מא) יַעֲקֹב אֲשֶׁר בְּחַרְתָּיִךְ.

בֵּא רֵאָה, כָּל הַמַּחְנוֹת שְׁלֹמְעֵלָה וְכָל אוֹתָן הַמְּרַכְבוֹת, כָּלָם אֲחוּזִים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, דְּרָגוֹת בְּדְרָגוֹת. אֵלֶּה עֲלִיוֹנִים וְאֵלֶּה תַּחְתּוֹנִים, וְחַיּוֹת הַקֶּדֶשׁ עֲלֵיהֶם, וְכָל הָאוּכְלוֹסִים וְהַמַּחְנוֹת, כָּלָם נוֹסְעִים תַּחַת יְדֵיהָ. עַל מַאֲמָרָה נוֹסְעִים וְעַל מַאֲמָרָה חוֹנִים.

וְזוּהִי הַחִיָּה (העליונה הקדושה) שְׁכָל שָׁאֵר הַחַיּוֹת אַחֲזוֹת בָּהּ, וְהַשְׁתַּלְשְׁלוּ (וּנְתַקְנוּ) בְּשִׁבְלֶיהָ כַּמָּה חַיּוֹת לַחַיּוֹת (אלו יורדות ואלו יורדות). וְנִאֲחֲזוֹת דְּרָגוֹת בְּדָרְגוֹת, וְכָל הָעֲלִיּוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים הוֹלְכִים וְשָׂטִים בֵּינֵם. זֶהוּ שִׁכְתוֹב (תהלים קד) זֶה הַיָּם גָּדוֹל וְרַחֵב יָדָיִם שֶׁם רָמַשׁ וְאִין מִסְפָּר וְגו'.

וּבְשִׁמְעֵלָה הַיָּם אֶת גְּלִיו, כָּל הָאֲנִיּוֹת עוֹלוֹת וְיורדות, וְנִמְצָא זַעֲף, וְרוּחַ קָשָׁה הוֹלְכֵת עָלָיו בְּחִזָּק, וְדָגֵי הַיָּם מִתְפַּזְזִים לְכָל צַד, אֵלֶּה לְמִזְרַח וְאֵלֶּה לְמַעְרָב, אֵלֶּה לְצַפּוֹן וְאֵלֶּה לְדָרוֹם. וְכָל אוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם שְׂרוּאִים אֶת הָרֶשֶׁם עֲלֵיהֶם, לוֹקְחִים אוֹתָם וּבוֹלְעִים אוֹתָם בְּמַעְרוֹת הָעֶפֶר.

וְכָל הָאֲנִיּוֹת לֹא נוֹסְעוֹת מִמְקוֹמָם, וְלֹא עוֹלוֹת וְיורדות, פָּרַט לְאוֹתָהּ שְׁעָה שֶׁבֹא מִנְהִיג אֶחָד שֶׁל הַיָּם וְיוֹצֵא לְהַשְׁלִים רוּחַ שֶׁל זַעֲף הַיָּם. כִּיּוֹן שֶׁזֶה עוֹלָה עַל הַיָּם, שׁוֹכֵךְ מִרְגָּזוֹ, וְנִמְצָאת מְנוּחָה. וְאִז כָּל הָאֲנִיּוֹת הוֹלְכוֹת בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא סוֹטוֹת לְיָמִין וְלִשְׂמָאל. זֶהוּ שִׁכְתוֹב שֶׁם אֲנִיּוֹת יִהְיוּ לְיָמֵינוּ זֶה יִצְרָתָ לְשִׁחַק בּוֹ. זֶה דוֹקָא. וְכָל דָּגֵי הַיָּם מִתְכַּנְּסִים לְמְקוֹמָם, וְכָל אוֹתָן הַחַיּוֹת שִׁמְחוֹת עֲלֵיהֶן, וְחַיּוֹת הַשָּׂדֶה הָעֲלִיּוֹנוֹת שִׁמְחוֹת. זֶהוּ שִׁכְתוֹב (איוב מ) וְכָל חַיַּת הַשָּׂדֶה יִשְׁחַקוּ שֵׁם.

בֹּא רְאֵה, כָּמוֹ שֶׁלְמַעְלָה יֵשׁ לְמַטָּה, כָּמוֹ שֶׁלְמַטָּה יֵשׁ בֵּינֵם. כָּמוֹ שֶׁלְמַעְלָה יֵשׁ לְמַעְלָה בֵּינֵם הָעֲלִיּוֹן. כְּגוֹן שֶׁלְמַעְלָה יֵשׁ לְמַטָּה. כְּגוֹן שֶׁלְמַטָּה יֵשׁ בֵּינֵם הַתַּחְתּוֹן.

הַגּוֹף שֶׁל אוֹתוֹ הַיָּם, הָרִי הַתְּעוֹרְרָנוּ לְחִבְרִינוּ, אַרְךְ וְרַחֵב, רֹאשׁ וְזָרוּעוֹת וְשַׁעְרוֹת הַגּוֹף, הַכֹּל כָּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, וְהַכֹּל נִקְרָא בְּשֵׁמוֹ. וְכָמוֹ זֶה לְמַטָּה לַיָּם שֶׁלְמַטָּה, כֵּן גַּם הָרֹאשׁ שֶׁל הַיָּם וְזָרוּעוֹת הַיָּם וְגוֹף הַיָּם.

כְּתוּב (בראשית מט) זְבוּלָן לְחוּף יָמִים יִשְׁכֵּן. וְהָרִי יָם אֶחָד הִיא בְּגוֹרְלוֹ, אֵלֶּה מֶה זֶה לְחוּף יָמִים? וְדָאֵי שֶׁבְּאַרוּהַ הַחִבְרִים בְּסוּד עֲלִיּוֹן. וְיִרְכְּתוּ עַל צִידָן, כְּנֶאֱמַר (שמות א) יִצְאֵי יָרֵךְ יַעֲקֹב. זְבוּלָן הִיא שׁוֹךְ הַיָּמִין שֶׁל הַגּוֹף, וְיָם כְּנֶרֶת הִיא בְּגוֹרְלוֹ, וּמִכָּאֵן נִמְצָא הַחֲלִזוֹן שֶׁל הַתְּכֵלֶת.

בֹּא רְאֵה, כַּמָּה מְרַכְבוֹת עַל מְרַכְבוֹת נִמְצָאוּ, וְגִלְגָּלֵי הַמְּרַכְבָּה רְצִים בְּחִפְזוֹן, וְלֹא מִתְעַכְבִּים אוֹתָם תּוֹמְכֵי הַמְּרַכְבָּה לְנִסֵּעַ עֲלֵיהֶם, וְכֵן כָּלֵם (וְכָאֵן וְיִנְהַגְהוּ בְּכַבְדָּתָ, בְּחִפְזוֹן). בֹּא רְאֵה, הַמְּרַכְבָּה הַמְּמַנָּה עַל הַמְּצָרִים,

[אם תאמר] פְּרִשׁוּהָ, לא נמצאת מְרַכְבֶּה שְׁלֵמָה, שֶׁהָרִי כְּתוּב וַיִּסֶר אֶת אַפְּן מְרַכְבְּתִיו. כִּמָּה מְרַכְבּוֹת הָיוּ שֶׁהָיוּ נוֹסְעִים עַל תּוֹמֵךְ גְּלָגֵל אֶחָד, שֶׁנִּפְקְדוּ עֲלֵיהֶם. כִּיּוֹן שֶׁזֶה הָעֵבֶר מִשְׁלֵטוֹנוֹ, כָּל הַמְרַכְבּוֹת הָעֵבֶרוּ מִשְׁלֵטוֹנָם וְלֹא נִסְעוּ. אֲזַי כָּלֵם לְמִטָּה הָעֵבֶרוּ מִשְׁלֵטוֹנָם, שֶׁכְּתוּב עַל מִצְרַיִם (יִרְמִיָּה מו) וְעַל פְּרַעֲזָה וְעַל הַבְּטָחִים בּוֹ.

וּבְאֹתוֹ זְמַן הַשְּׁלִיטָה שֶׁל מִצְרַיִם שָׁלַט עַל כָּל שְׂאֵר הָעַמִּים. כִּיּוֹן שֶׁהָעֵבֶר כַּח מִצְרַיִם, נִשְׁבַּר כַּח שְׂאֵר הָעַמִּים. מִנֵּיֵן לָנוּ? שֶׁכְּתוּב אֲזַי נִבְהָלוּ אֱלֹפֵי אֲדוּם וְגו', וְכְתוּב שֶׁמְעוּ עַמִּים יִרְגְּזוּן וְגו'. מִשׁוּם שֶׁכָּלֵם הָיוּ אֲחֻזִּים בְּפִלְחָן שֶׁל הַמִּצְרַיִם, וְאֲחֻזִּים בְּמִצְרַיִם לְסִיּוּעַ שְׁלֵהֶם. וּבְאֹתוֹ זְמַן כָּלֵם בְּקִשׁוֹ אֶת הַסִּיּוּעַ שֶׁל מִצְרַיִם לְהַתְחַזֵּק. וְעַל זֶה, כִּיּוֹן שֶׁשָּׁמְעוּ אֶת הַגְּבוּרוֹת שֶׁעָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמִצְרַיִם, רָפוּ יְדֵיהֶם וְלֹא יָכְלוּ לַעֲמֹד, וְכָלֵם הַזְּדַעְזְעוּ וְנִשְׁבְּרוּ מִשְׁלֵטוֹנָם.

וַדַּאי שֶׁכְּשֶׁנִּשְׁבַּר כַּחֵם לְמַעְלָה, שֶׁנִּשְׁבַּר כַּח שֶׁל כָּל אוֹתָם שֶׁאֲחֻזִּים בּוֹ. כִּיּוֹן שֶׁנִּשְׁבַּר הַכַּח שֶׁל כָּלֵם לְמַעְלָה, כָּל אֵלֵה שֶׁלְמִטָּה נִשְׁבְּרוּ מִשׁוּם [אוֹתוֹ] הַכַּח הַזֶּה שֶׁנִּשְׁבַּר בְּתַחֲלָה, וּמִשׁוּם כֶּךָ וַיִּסֶר אֶת אַפְּן מְרַכְבְּתִיו כְּתוּב. וַיִּנְהַגְּנוּ בְּכַבְדוֹת, שֶׁהָרִי כְּשֶׁזֶה נִשְׁבַּר, לֹא הָיוּ הוֹלְכִים.

בֵּא וְרָאָה שֶׁכֶּךָ הוּא, שֶׁלֹּא כְּתוּב וַיִּסֶר אֶת אוֹפְנֵי מְרַכְבּוֹתָיו, אוֹ אוֹפְן מְרַכְבְּתוֹ, אֲלֵא וַיִּסֶר אֶת אַפְּן מְרַכְבְּתִיו, מִשׁוּם שֶׁכַּח זֶה שֶׁכָּלֵם הָיוּ נִדְבָקִים בּוֹ.

וַעֲזוּד וַיִּסֶר אֶת אַפְּן מְרַכְבְּתִיו – בֵּא רָאָה, אֲשֶׁרִי חִלַּקְם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם לְהַדְבִּיק בָּהֶם וּלְהִיּוֹת לָהֶם חִלָּק, וְשֵׁהֶם יִהְיוּ בְּחִלְקוֹ. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (דְּבָרִים יג) וְבוֹ תִדְבְּקוּן. וְכְתוּב (שֵׁם ד) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בְּה' אֱלֹהֵיכֶם. בְּה' מִמֶּשׁ. וְכְתוּב (תְּהִלִּים קל"ה) כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יְהוָה. וְכְתוּב כִּי חִלַּק ה' עִמּוֹ יַעֲקֹב חֶבְלֵי נַחֲלָתוֹ. שֶׁהוֹצִיא אוֹתָם מִזְרַע קְדוֹשׁ לְהִיּוֹת חִלְקוֹ, וְעַל זֶה נָתַן לָהֶם תּוֹרָה קְדוֹשָׁה עֲלִיּוֹנָה גְּנוּזָה אֶלְפִים שָׁנִים עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם, וְהָרִי זֶה נֶאֱמַר. וּמִשׁוּם אֲהַבְתוּ נָתַן אוֹתָהּ לְיִשְׂרָאֵל לְלַכֵּת אַחֲרֶיהָ וּלְדַבֵּק בָּהּ.

בֵּא רָאָה, כָּל הַמַּחֲנוֹת הָעֲלִיּוֹנִים, וְכָל אוֹתָן מְרַכְבּוֹת, כָּלֵם אֲחֻזִּים אֵלֵה בְּאֵלֵה, דְּרָגוֹת בְּדְרָגוֹת. אֵלֵה עֲלִיּוֹנִים, וְאֵלֵה תַחְתּוֹנִים, וְהָרִי פְּרִשׁוּהָ, שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים קד) זֶה הַיָּם גְּדוֹל. וְחִיָּה קְדוֹשָׁה עֲלָיו, וְכָל

האוכלוסים והמחנות, כלם נוסעים תחת ידיה. על מאמרה נוסעים ועל מאמרה חונים. בזמן שהיא נוסעת, כלם נוסעים, משום שכלם אחוזים בה.

ובא ראה, בשעה שרצה הקדוש ברוך הוא להעביר את אוכלוסי פרעה למטה, העביר בתחלה את אותו כח שלהם כמו שהקמנו. מה עשה? העביר וסלק אותו מקום קדוש עליון שהיה מנהיג את כל אותן המרכבות. כיון שזה הסתלק, כל המחנות הללו לא יכלו להתנהג. וכיון שלא יכלו, העבר משלטונו אותו הממנה של מצרים והעבר באש דולקת, ואז השליט של המצרים הוזה, ועל זה אנוסה מפני ישראל. מה הטעם? משום שראו את הממנה של מצרים נשרף באש.

רבי יצחק אמר, בשעה שקרבו ישראל לים, קרא הקדוש ברוך הוא לממנה הגדול שעל הים ואמר לו: בשעה שעשיתי את העולם, מניתי אותך על הים, והנאי יש לי על הים – שיקרע את מימיו מלפני בני, הגיע הזמן עכשו שיעברו בני בתוך הים. מה כתוב אחר כך? וישב הים לפנות בקר לאיתנו. מה זה לאיתנו? לתנאו שהיה לו עם הקדוש ברוך הוא כשברא את העולם.

והיו ישראל חונים על הים, והיו ישראל רואים את גלי הים עולים ויורדים. הרימו עיניהם, וראו את פרעה והאוכלוסים שלו, ופחדו וצעקו, והרי נתבאר. הים ראה – מה ראה הים? הוא ראה את ארונו של יוסף, וכרח מלפניו. מה הטעם? [משום] שכתוב (בראשית ט) וינס ויצא החוצה, ועל זה הים ראה וינס, וכתוב ויסר את אפן מרכבתיו וגו' אנוסה מפני ישראל. מה הטעם? משום שראו את ארץ מצרים כאלו עולה באש, ואז אמרו אנוסה מפני ישראל.

רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים במדבר. אמר רבי חייא לרבי יוסי, בא ואמר לה, שפשוצה הקדוש ברוך הוא להעביר שלטון של הארץ, אינו עושה עד שמעביר השליט שלהם ברקיע, ולא מעביר את השליט שלהם עד שממנה אחר במקומו, כדי שלא יגרע [השלטון] השמוש שלהם ברקיע, כדי לקיים מה שכתוב (דניאל ד) ולמי שיחפץ יתננה. אמר רבי יוסי, ודאי כך הוא.

פתח רבי יוסי ואמר, (תהלים ח) ה' אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ. ה' אדנינו – כשרוצה הקדוש ברוך הוא לשבר את כח העמים

עובדי כוכבים ומזלות, מתזק דינו עליהם ושובר אותם, ומעביר מלפניו את השליט שלהם.

אשר תנה הודך על השמים, אשר נתת היתה צריך, או תנה הודך. מהו אשר תנה הודך? אלא זהו סוד של הנהר העמק של הכל, ודוד בקש בקשתו להשפיע ממנו על השמים, וזהו אשר, כנאמר (שמות ג) אהיה אשר אהיה.

בשעה שהנהר הזה העמק של הכל שופע ויוצא על השמים, אז הכל בשמחה, והגבירה מתעטרת במלך, וכל העולמות בשמחה. והשלטון של העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות מעבר מלפני הגבירה, ואז זוקפים ראש כל האחוזים בה.

בין כך ראו איש אחד שהיה בא, ומשא אחד לפניו. אמר רבי חייא, גלך, אולי האיש הזה עובד עבודת כוכבים ומזלות הוא, או עם הארץ הוא, ואסור להשתתף עמו בדרך. אמר רבי יוסי, נשב כאן ונראה, אולי הוא איש גדול.

בין כך עבר לפניהם, ואמר להם, בסבוב של המעבר המסכן הזה צריך לווי, ואני יודע דרך אחרת, ונסטה מכאן, ואני רציתי לומר לכם, שלא אחטא בכם ולא אעבר על מה שכתוב (ויקרא יט) ולפני עור לא תתן מכשול, ואתם כמו סומים בדרך הזו, ולא תסתכנו בנפשכם. אמר רבי יוסי, ברוך הרחמן שחכינו כאן. התחברו עמו. אמר להם, לא לדבר שום דבר כאן עד שנעבר בזה. סטו לדרך אחרת.

אחר שיצאו מאותו מקום, אמר להם, באותה הדרך האחרת היו הולכים פעם אחד כהן חכם, וכהן עם הארץ אחד עמו. קם אותו עם הארץ עליו באותו מקום והרגו. מאותו יום, כל מי שעובר באותו מקום, מסכן את נפשו, והרי מתחברים שם שודדי הרים והורגים ומקפחים את בני האדם, ואלה שיודעים לא עוברים שם, ומבקש הקדוש ברוך הוא דם אותו הכהן בכל יום.

פתח (ישעיה י) ואמר, עוד היום בנב לעמד וגו'. הרי בארוה אותם ראשי הישיבה, אבל אני לא אומר לכם כך, אלא שסוד הדבר למדנו. עוד היום – איזה יום זה? אלא כך כתוב, (שמות ה) ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב. וסוד הוא על כנסת ישראל, שאהרן הוא שושבינה, לתקן את ביתה ולשמש אותה ולהכניסה למלך להזדוג כאחד. מכאן והלאה, כל כהן שמשמש במקדש, הוא כמו אהרן.

אָחִימֶלֶךְ הָיָה כֹּהֵן גָּדוֹל עַלְיֹון, וְכָל אוֹתָם הִפְתָּנִים עִמּוֹ הָיוּ שׁוֹשְׁבֵינֵי הַגְּבִירָה. כִּיּוֹן שְׁנֵהֲרָגוּ, נִשְׁאַרָה הַגְּבִירָה לְבִדָּה, וְאָבֵד הַשׁוֹשְׁבֵין שְׁלָה, וְלֹא נִמְצָא מִי שְׁמִשְׁמֵשׁ לְפָנֶיהָ וַיִּתְקַן בֵּיתָהּ וַיִּשְׁמַח אוֹתָהּ לְהַזְדַּוֵּג עִם הַמֶּלֶךְ.

וְאָז מֵאוֹתוֹ יוֹם הָיָא עֲבָרָה לְשִׁמְאֵל, וְעוֹמְדָת עַל הָעוֹלָם, אוֹרְבַת לְכָל. הַרְגָה אֶת שְׂאוֹל וּבְנָיו, וְאֶבְדָה מֵהֶם אֶת הַמְּלוּכָה, מֵתוֹ מִיִּשְׂרָאֵל כַּמָּה אֲלָפִים וְכַמָּה רַבָּבוֹת. וְעַד עַכְשָׁו הָיָה אוֹתוֹ הַחֲטָא תְלוּי, עַד שֶׁבָא סַנְחֲרִיב וְהַרְגִיז אֶת הַכָּל.

וְזָהוּ עוֹד הַיּוֹם בְּנֹב, זֶהוּ יוֹם עַלְיֹון, וּמִיָּהוּ? זֶו כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל שְׂאֶבְדָה אֶת הַשׁוֹשְׁבֵינִים שְׁלָה, אוֹתָהּ שְׁנִשְׁאַרָה לְלֹא יָמִין [שְׁהָיָה לוֹ] לְהִדְבֵק בְּשִׁמְאֵל, שֶׁהִכְהֵן הוּא יָמִין, וְיִמְשׁוּם כֶּף הָיָה לוֹ לְהִתְדַבֵּק בְּשִׁמְאֵל] וּמְשׁוּם כֶּף עוֹד הַיּוֹם בְּנֹב לְעַמֵּד.

בֵּא רָאָה, כְּתוּב גְּבַעַת שְׂאוֹל נָסָה. לְמָה כָּאן שְׂאוֹל? אֲלֹא מְשׁוּם שֶׁהוּא הָרַג אֶת הַכְּהֲנִים וְגָרַם שֶׁתְּעַקֵּר מִן הָעוֹלָם זְרוּעַ יָמִין – אַף כָּאן מֵאוֹתוֹ יוֹם לֹא עָבַר אִישׁ בְּאוֹתוֹ מְקוּם, כְּדֵי שְׁלֹא יִסְתַּכֵּן בְּנַפְשׁוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי חֲזִיָא, וְלֹא אֶמְרָתִי לָךְ אוֹלִי הוּא אִישׁ גָּדוֹל?

פְּתַח וְאָמַר, (משלי ג) אֲשֶׁרִי אָדָם מְצָא חֲכָמָה. אֲשֶׁרִי אָדָם – כְּמוֹ אָנוּ שְׁמַצָּאנוּ אוֹתָךְ וַיִּדְעָנוּ מִמֶּךָ דְּבַר חֲכָמָה. וְאָדָם יִפְיֵק תְּבוּנָה – כְּמוֹ אָנוּ שְׁחַכְּנוּ לָךְ לְהִתְחַבֵּר עִמָּךְ, וְזָהוּ אָדָם שְׁמִזְמֵן לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְּנָה בְּדַרְךְךָ, פְּנֵי הַשְּׁכִינָה, וְעַל זֶה כְּתוּב (משלי ד) וְאֶרְחַ צְדִיקִים כְּאוֹר נֹגֵה. הִלְכוּ.

פְּתַח אוֹתוֹ הָאִישׁ וְאָמַר, (תהלים כב) לְדוֹד מְזִמּוֹר לֵה' הָאָרֶץ וּמְלֹאָהּ וְגו'. לְדוֹד מְזִמּוֹר בְּמְקוֹם אֶחָד, וּבְמְקוֹם אַחֵר מְזִמּוֹר לְדוֹד. מַה בֵּין זֶה לְזֶה? אֲלֹא לְדוֹד מְזִמּוֹר – הַשִּׁירָה שְׁאָמַר דָּוִד עַל כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל. מְזִמּוֹר לְדוֹד – הַשִּׁירָה שֶׁדָּוִד אָמַר עַל עֲצָמוֹ.

לְה' הָאָרֶץ וּמְלֹאָהּ. לֵה' – זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. הָאָרֶץ וּמְלֹאָהּ – זֶו כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל וְכָל הָאוּכְלוּסִין שְׁלָה שְׁמִתְחַבְּרִים עִמָּה, וְנִקְרָאִים מְלֹאָה וְדַאי הוּא, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (ישעיה ו) מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. תְּבַל וַיִּשְׁבִּי בָהּ – זֶהוּ אָרֶץ שֶׁל מְטָה שְׁנִקְרָאת תְּבַל, וְאַחוּזָה בְּדִין [שֶׁל עוֹלָם] שֶׁל מַעְלָה. זֶהוּ שְׁכֵתוּב (תהלים ט) וְהוּא יִשְׁפֹּט תְּבַל בְּצִדְקָה. בֵּין לְאֶחָד, בֵּין לְעַם אֶחָד, בֵּין לְכָל הָעוֹלָם – מֵהַדִּין הַזֶּה הוּא נִדּוּן.

בא ראה, פרעה ינק מהדין הזה עד שאבדו הוא וכל עמו. כיון שדין זה התעורר עלינו, אותו ממנה שהתמנה עליהם בשלטון, הוזהר והעבר, ואז כל אלה שלמטה נאבדו, שכתוב ויסר את אפן מרכבתיו. מה זה אפן מרכבתיו? מרכבתיו של פרעה. ומי הוא אותו אפן שלהם? אותו ממנה ששולט עליהם, ועל זה מתו כלם בים. למה בים? אלא הים העליון התעורר עליהם ונמחו (ונמסרו) בדיה, ולכן כתוב טבעו בים סוף. אמר רבי יוסי, ודאי כך הוא! ועל זה כתוב טבעו בים סוף, סוף כל הדרגות.

רבי חייא אמר, וינהגו בכבדת, מה זה בכבדת? אלא מכאן למדנו, שבדרך שאדם הולך מולכים אותו. כתוב בפרעה ויכבד לב פרעה, ובאותו דבר הנהיג אותו הקדוש ברוך הוא בכבדות ממש. אמר לו הקדוש ברוך הוא: רשע, אתה מכביד את לבך? אני אנהיג אותך בזה. ועל כך וינהגו בכבדת.

ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל וגו'. ויאמר מצרים – זהו הממנה שהתמנה על המצרים. אמר רבי יוסי, דבר זה קשה, כיון שהעבירו אותו משלטונו, איך יכל הוא לרדף אחרי ישראל?

אף ודאי הוא כך! אבל זה ויאמר מצרים – מצרים שלמטה. כי ה' נלחם להם במצרים – מצרים שלמעלה. שכיון שנשבר כחם מלמעלה, אז נשבר הכח והתקף שלהם למטה. זהו שכתוב כי ה' נלחם להם במצרים. במצרים דוקא. זהו התקף שלהם שלמעלה. וזהו שבארוה מלך מצרים סתם. כאן ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל, שראו שהרי נשבר כחם והתקף שלהם שלמעלה.

בא ראה, כשמתעוררת כנסת ישראל הזו, מתעוררים כל אותם שאחוזים בה, וכל האחרים שלמטה, וישראל מעל כלם, שהרי הם נוטלים אותה בגוף האילן, והרי פרושה. ולכן ישראל אחוזים בה יותר מכל עובדי כוכבים ומזלות. וכשהם מתעוררים, [ככל עמים עכו"ם] נשבר תקפם מאותם ששולטים עליהם.

בא ראה, הממנה הזה השליט על המצרים, דחק את ישראל בכמה שעבודים, כמו שבארוה. אחר שהוא נשבר בתחלה, נשברו אותן מלכיות (מלמטה). זהו שכתוב כי ה' נלחם להם במצרים. נלחם להם ודאי.

סדר הלימוד ליום ד טבת [יום 93 בשנה]

ס"א תוספתא

ויסע מלאך האלהים וגו'. [משנה] טרם (שנשקע) שנמצא אור טהור, ולא מאירים, האבנים הנקובות היו סתומות. שלש רוחות שכלולות בשלש היו שקועות, ומים סתומים תחת הנקבים בשבעים ושתיים אותיות חזרו למקומם אותם אבנים (דורות).

אחר שבעים ושתיים דרגות, וכן שלש פעמים, התבקעו ונגקבו האבנים תחת צרור שהיה חקוק, והתכנסו הדרגות ונעשו כנוס אחד. (נחלק ונעשו כנוס אחד).

אחר כך התחלקו ונעשו שתי דרגות, חצי מים קפאו, וחצי שקעו. אלה עלו ואלה ירדו. מכאן התחיל העולם להתחלק.

צרור אחר (אחד) יש למעלה [למעלה], והוא חקוק בשבעים ושתיים חותמות של חותמת תקיפה, ובהם שקועים גלי הים. כשנוסעים, נחלקים לארבע זוויות. מחצית אחת עולה, ומחצית שניה יורדת. מחצית אחת לצד צפון, ומחצית אחת לצד דרום. כשמתחברים כאחד, גחלים שלוהטים קימים בלהט שנינות החרב המתהפכת.

עמוד אחד נעוץ בתוך הים, דרגה ששלוחה של שר עליון עולה באותו עמוד למעלה מעלה, נתקן (מסתכל) למרחוק על קיטור האניות ששטות בים. מי ראה איזה גלים שעולים ויורדים והרוח נושבת בהם, ודגי הים מושכים את כל האניות הללו לכל צדדי העולם.

אותה דרגה, כשיורדת מההוא, עומדים אלה מימינו ואלה משמאלו. היה שב וישוב במקומו כמלך בכסאו, אותה דרגה שכששט הים לארבעה צדדי העולם, יוצאת עמו, בו חוזרת, והוא שב בקיום המלך.

ואז יוצאים הכרוזים: מי מבעלי העינים יזקף אותם למעלה למעלה. בעלי הכנפים יעמדו בקיומם. בעלי הפנים מכסים אותם, עד שנוסע במסעותיו. ואז ויסע מלאך האלהים.

רבי חייא פתח, (משלי לא) היתה כפאניות סוחר ממרחק תביא לחמה. היתה כפאניות סוחר - זו כנסת ישראל. ממרחק תביא לחמה, כמו שנאמר (ישעיה ל) הנה שם ה' בא ממרחק. תביא לחמה - בדרגה אחת ששורה עליה, ובה נמשכו כל הנחלים והמעיינות הללו שהולכים לים, כמו שנאמר (קהלת א) כל הנחלים הלכים אל הים וגו'. **אף** מקום שהנחלים הלכים. אף על גב שכל הנחלים נמשכים לאותה דרגה, ואותה דרגה מורידה (מושכת) אותו לאותו ים - אל תאמר, שהרי הריק אותם, ולא שורים בו אחרים, ולא שופעים בו כבתחלה, חזר ואמר אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים. אלא מקום אותה דרגה שהנחלים הולכים פעם אחת, שם הם שבים ללכת - שם הם שבים מאותו מקום עליון, ולא פוסקים לעולמים, וכלם מתכנסים לאותו מקום. ולמה? ללכת. ללכת לאותו מקום של הים, כמו שנאמר. מה שם אותה הדרגה? נקראת צדיק.

רבי יהודה אמר, כתוב (תהלים קד) שם אניות יהלכון לוייתן זה יצרת לשחק בו. שם אניות יהלכון - באותו הים שהולכים ושטים עד שבאים להתחבר באותה דרגה, אז כתוב לוייתן זה יצרת לשחק בו. **רבי יצחק אמר**, למעלה למעלה יותר, יש זוג אחר ששורה בחביבות ולא נפרד לעולמים. אמר רבי יהודה, מי זוכה לאותו זוג? אמר לו, מי שיש לו חלק לעולם הבא. דוקא בעולם הבא.

אמר לו, והרי מכאן למדנו, שכתוב לוייתן זה יצרת לשחק בו, משמע שאמר זה, וזה וזאת הם ידועים. אמר רבי אבא, שניכם יפה אמרתם, וזה של רבי יהודה דוקא יפה, והכל עתיד הקדוש ברוך הוא להתענג בהם לצדיקים. זהו שכתוב (ישעיה נח) אז תתענג על ה'.

אמר רבי אבא, כמה אלפים וכמה רבבות של מחנות קדושים יש לקדוש ברוך הוא: בעלי פנים עליונים, בעלי עינים, בעלי כלי זין, בעלי היללה, בעלי היבבה, בעלי רחמים, בעלי דין, ומעל כלם הפקיד את הגבירה לשמש בהיכל שלפניו.

בנגד אלה יש לגבירה מחנות מזינים. בששים (בששה) פנים נמצאים מחנות מזינים, וכלם חגורי חרב עומדים סביבה. כמה יוצאים וכמה נכנסים. בשש כנפים טסים את כל העולם. לפני כל אחד ואחד גחלי אש בוער. לבושו אש לוהט. בגבו חרב שנונה לוהטת בכל

העולם לשמור לפניה. זהו שכתוב (בראשית ג) ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים.

מה זה דרך עץ החיים? זוהי הגבירה הגדולה, שהיא דרך לאותו עץ גדול חזק, עץ החיים, שכתוב (שיר ג) הנה מטתו של שלמה ששים גברים סביב לה מגברי ישראל. ישראל שלמעלה, כלם אחזי חרב.

בשנוסעת הגבירה, כלם נוסעים עמה, זהו שכתוב ויסע מלאך האלהים. וכי מלאך האלהים הוא נקרא? אמר רבי אבא, כן. בא ראה, כך אמר רבי שמעון, התקין הקדוש ברוך הוא לפניו היכל קדוש, היכל עליון [קדוש], קריה קדושה, קריה עליונה, שנקראת ירושלים עיר הקדש. מי שנכנס למלך – לא נכנס אלא מאותה קריה קדושה, נוטל דרך למלך, שהדרך מתקנת מכאן.

זהו שכתוב (תהלים קיח) זה השער לה צדיקים יבאו בו. כל שליחות שרוצה המלך, יוצאת מבית הגבירה. וכל שליחות מלמטה למלך, (שרוצה המלך) נכנסת קדם לבית הגבירה, ומשם למלך. נמצא שהגבירה היא השליחה של הכל, מלמעלה למטה, ומלמטה למעלה. ועל זה היא שליחה של הכל. זהו שכתוב ויסע מלאך האלהים ההלך לפני מחנה ישראל – ישראל שלמעלה. מלאך האלהים – זהו שכתוב בו וה' הלך לפניו וגו'. וזה ללכת יומם ולילה, כמו שבארנו.

וכי כבוד המלך הוא שהגבירה תלך, והיא תערוך קרב, והיא הולכת כשליח? אלא למלך שהזדוג בגבירה עליונה. ראה המלך את כבודה על כל שאר גבירות העולם, ואמר: כלם נחשבות לפילגשים (לחפה) כנגד הגבירה הזו שלי, היא עולה על כלן, מה אעשה לה? אלא כל הבית שלי יהיה בידיה. הוציא המלך כרוז: מכאן כל דברי המלך ימסרו בידי הגבירה. מה עשה? הפקיד המלך בידיה כל כלי זינו, כל אותם בעלי עורכי קרבות, וכל אותם אבנים יקרות של המלך וכל גנזי המלך. אמר: מכאן, כל מי שיצטרף לדבר עמי, לא יוכל לדבר עמי עד שיודיע לגבירה.

כך הקדוש ברוך הוא, מרב חביבותו ואהבתו לכנסת ישראל הפקיד הכל ברשותה. אמר: כל השאר לא נחשבים כלום לפניה. אמר: ששים המה מלכות וגו', אחת היא יונתי תמתי. מה אעשה לה? אלא הרי כל ביתי בידיה. הוציא המלך כרוז: מכאן והלאה כל דברי המלך ימסרו בידי הגבירה. הפקיד בידיה כל כלי זינו, ומחים,

סיפים, קשתות, חצים וחרבות, בליסטראות, מושלים, עצים, אבנים, וכל אותם בעלי (פלי) עריכת קרב (לוחמים). זהו שכתוב הנה מטתו של שלמה ששים גברים וגו', כלם אחזי חרב מלמדי וגו'.

אמר המלך, מכאן והלאה הקרב שלי נמסר בידך, כלי הזין שלי, בעלי עריכת קרב בידך. מכאן והלאה את תהיי שומרת שלי. זהו שכתוב (תהלים קכא) שומר ישראל. מכאן והלאה, כל מי שצריך אותי, לא יכול לדבר עמי עד שמודיע לגבירה. זהו שכתוב (ויקרא טז) בזאת יבא אהרן אל הקדש. שליח המלך בכל, כמו שבארנו. נמצא שהכל בידיה, וזהו כבוד הגבירה. זהו שכתוב ויסע מלאך האלהים וגו', כמו שנאמר.

ויילך מאחריהם. מה הטעם מאחריהם? כדי שימצאו לפניה (אצלה) בעלי עריכת הקרב, בעלי בליסטראות, בעלי רמחים וחרבות, ונתגלים לפניה, שהרי היו באים מחנות אחרים לערך קרב בישראל מלמעלה, ועל כן וילך מאחריהם.

ושנינו, שבאותה שעה בא שליט הממנה על המצרים, וכנס שש מאות [רכבות] מרכבות מקטרגים, ועל כל מרכבה ומרכבה שש מאות שליטים ממנים קטגורים. זהו שכתוב ויקח שש מאות רכב בחור וגו'. וכי שש מאות רכב בחור לא היו רכבי מצרים? מה הטעם וכל רכב מצרים? אלא כף שנינו, היה סמא"ל מלוה לו שש מאות מרכבות של מקטרגים לסייע לו. זהו שכתוב ויקח שש מאות רכב בחור.

מתי השלים הקדוש ברוך הוא לסמא"ל? בקרב עם סיסרא, שעקר הקדוש ברוך הוא את כל אותן מרכבות, ונמסרו בידי הגבירה. זהו שכתוב (שופטים ה) נחל קישון גרפם נחל קדומים וגו'. ולעתיד לבא כלם ימסרו. זהו שכתוב (ישעיה סג) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה וגו'. ועל זה וילך מאחריהם, שעתידה השכינה בסוף הימים לעקר אותם מן העולם.

ויסע עמוד הענן מפניהם, מי זה עמוד הענן? רבי יוסי אמר, זהו הענן שנראה תמיד עם השכינה, וזהו הענן שנכנס משה לתוכו. רבי אבא אמר, כתוב וה' הלך לפניהם יומם. אלא סיוע של הצדיק הוא, ופרישה של הרשם שלו, ועל זה הלך הענן הזה יומם,

וְכָתוּב (תהלים מב) יוֹמָם יִצְוֶה ה' חֲסִדוֹ. וּמִצַּד שֶׁל חֲסִ"ד בָּא הָעֵנָן הַזֶּה, וְזֶה נִקְרָא חֲסֵד, וְעֵנָן אַחַר הוֹלֵךְ בְּלִילָהּ, וְנִקְרָא עֲמוּד אֵשׁ.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, עֲמוּד הָעֵנָן יוֹמָם – זֶה אֲבָרָהֶם. וְעֲמוּד הָאֵשׁ לֵילָה – זֶה יִצְחָק. וּשְׁנֵיהֶם נִמְצְאוּ בְּשִׁכְיִנָּה. וּמֵה שֶׁאָמַר רַבִּי אַבָּא, כִּף הוּא וְדָאֵי, שְׁעַל יְדֵי זוּ (שְׁבִזוּ) הַדְרָגָה נִמְצְאוּ.

וְזֶה וַיִּסַּע מִלֶּאֶף הָאֱלֹהִים הַהֵלֶךְ לִפְנֵי מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל וַיֵּלֶךְ מֵאַחֲרֵיהֶם. וַיִּסַּע – שְׁנִסַּע מִצַּד שֶׁל חֲסִ"ד, וְנִדְבַק בְּצַד הַגְּבוּרָה, מִשּׁוּם שֶׁהָרִי הִגִּיעַ הַזְּמַן לְהִתְלַבֵּשׁ בְּדִין.

בֵּא רָאָה, בְּאוֹתָהּ שְׁעָה נִשְׁלְמָה הַלְבָנָה מֵהַכֵּל, וַיִּרְשָׁה שְׁבַעִים וּשְׁנַיִם שְׁמוֹת קְדוּשִׁים בְּשִׁלְשָׁה צְדָדִים. צַד אֶחָד הִתְלַבֵּשׁ בְּעֻטְרַת הַחֲסֵד הָעֲלִיּוֹן בְּשְׁבַעִים חֻקִּיקוֹת שֶׁל אֹר שֶׁל הָאֲבָא הָעֲלִיּוֹן שְׁמַאִיר לָהּ.

הַצַּד הַשְּׁנַיִ הִתְלַבֵּשׁ בְּרַמְחֵי הַגְּבוּרָה, בְּשִׁשִּׁים מְכוֹת אֵשׁ, וְעִשְׂרֵה שְׁלֵה שִׁירְדוּ מִצַּד הָאֲמָא הָעֲלִיּוֹנָה בְּמִנְהִיגִים חֻקוֹקִים.

צַד שְׁלִישִׁי הִתְלַבֵּשׁ בְּלְבוּשֵׁי אֲרַגְמָן שְׁלוּבֵשׁ הַמֶּלֶךְ הָעֲלִיּוֹן הַקְּדוֹשׁ, שְׁנִקְרָאִים תְּפָאֲרֵת, שִׁירֵשׁ הַבֵּן הַקְּדוֹשׁ בְּשְׁבַעִים עֻטְרוֹת עֲלִיוֹנוֹת מִצַּד שֶׁל הָאֵב וְהָאֵם, וְהוּא כּוֹלֵל אֶת הַצַּד הַזֶּה וְהַצַּד הַזֶּה.

(וּשְׁתֵּי עֻטְרוֹת מִצַּד שֶׁל אֲבָא וְאֲמָא, וְהֵם שְׁבַעִים וּשְׁנַיִם שְׁמוֹת.) וּשְׁנַיִנוּ, מִצַּד הַחֲסִ"ד שְׁבַעִים וּשְׁנַיִם עֲדִים. מִצַּד הַגְּבוּרָה שְׁבַעִים וּשְׁנַיִם סוּפְרִים. מִצַּד הַתְּפָאֲרַת שְׁבַעִים וּשְׁנַיִם גּוֹנִים לְהַתְּפָאֵר.

וּבְמִקּוֹם זֶה נִחְקַק אֶחָד בְּאֶחָד, וְהַתְּעֵלָה הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, סוּד הַמְּרַכְּבָה, וְכֵאֵן נִחְקְקוּ הָאֲבוֹת לְהַתְּחַבֵּר בְּאֶחָד, וְהוּא הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ חֻקוֹק בְּאוֹתֵיּוֹתָיו.

צִירוּף הָאוֹתֵיּוֹת הַלָּלוּ, אוֹתֵיּוֹת רֵאשׁוֹנוֹת, רְשׁוּמוֹת כְּסָדְרִים בְּסֻדְרֵי יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הָאוֹתֵיּוֹת הֵרֵאשׁוֹנוֹת נִמְצְאוּ בְּחֲסִ"ד, לְלַכֵּת בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל בְּסֻדְרֵי מִתְקָן.

אוֹתֵיּוֹת שְׁנֵיּוֹת רְשׁוּמוֹת בְּגִלְגוּל לְמִפְרָע, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הָאוֹתֵיּוֹת הַשְּׁנֵיּוֹת נִמְצְאוּ בְּגְבוּרָה (מְגְבוּרָה), לְגַלּוֹת דִּינִים וּמִינִים שְׁבָאִים מִצַּד הַשְּׁמָאֵל.

אוֹתֵיּוֹת שְׁלִישִׁיּוֹת הֵן אוֹתֵיּוֹת רְשׁוּמוֹת, לְהֵרֵאוֹת גּוֹנִים, לְהַתְּעַטֵּר בְּמֶלֶךְ הַקְּדוֹשׁ. וְהַכֵּל מִתְחַבְּרִים וְנִקְשָׁרִים בּוֹ, וְהוּא מִתְעַטֵּר

בְּעִטְרוֹתָיו בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל, וְרוּשָׁם אֶת הַצַּד הַזֶּה וְאֶת הַצַּד הַזֶּה, כְּמוֹ מֶלֶךְ שֶׁמִּתְעַטֵּר בְּכָל.

כָּאֵן נִרְשָׁם הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ חֲקוּק בְּשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם תְּבוֹת שֶׁמִּתְעַטְרוֹת בְּאֲבוֹת, הַמְּרַכְּבָה הַקְּדוּשָׁה הָעֲלִיּוֹנָה. וְאִם תֹּאמַר, מֶה הַטַּעַם אֵינָן כְּתוּבוֹת הָאוֹתִיּוֹת הַשְּׁלִישִׁיּוֹת הַלְלוּ, מֵהֶם בְּסֵדֶר יִשְׂרָאֵל כְּסֵדֶרָם, וּמֵהֶם לְמִפְרָע, לִיִּשְׂרָאֵל אֶת הַצַּד הַזֶּה וְאֶת הַצַּד הַזֶּה, שֶׁהָרִי שְׁנִינִי, אֵתָה כּוֹנֵנָת מִיִּשְׂרָאֵל – הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עָשָׂה מִיִּשְׂרָאֵל לְשָׁנֵי הַצְּדָדִים, וְכָתוּב (שְׁמוֹת כו) וְהִבְרִיחַ הַתִּיכּוֹן בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים וְגו', זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, זֶה יִעֲקֹב. וְהַכֹּל אֶחָד.

אֵלֵּא, לְמֶלֶךְ שֶׁהוּא שָׁלֵם מֵהַכֹּל, דַּעְתּוֹ שְׁלֵמָה מֵהַכֹּל, מֶה דֶּרֶךְ אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ? פָּנָיו מְאִירוֹת תָּמִיד כְּשֶׁמֶשׁ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא שָׁלֵם. וְכִשְׁדָּן, הוּא דָן לְטוֹב וְדָן לְרַע, וְעַל זֶה צָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר מִמֶּנּוּ. מִי שֶׁהוּא טָפֵשׁ, רוֹאֵה אֶת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ מְאִירוֹת וּמְחִיכּוֹת וְלֹא נִשְׁמָר מִמֶּנּוּ. וּמִי שֶׁהוּא חָכֵם, אֵף עַל גַּב שֶׁהוּא רוֹאֵה שֶׁפְּנֵי הַמֶּלֶךְ מְאִירִים, אָמַר: הַמֶּלֶךְ וּדְאִי הוּא שָׁלֵם, שָׁלֵם מֵהַכֹּל, שָׁלֵם בְּדַעְתּוֹ, אֲנִי רוֹאֵה שְׁבָאוֹתוֹ הָאוֹר יוֹשֵׁב בְּדִין וְנִתְכַסֶּה, אֵף עַל גַּב שֶׁלֹּא נִרְאָה, שְׂאֵם לֹא כָף, לֹא הִיָּה מֶלֶךְ שָׁלֵם, וְלִכֵּן צָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר.

כִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שָׁלֵם תָּמִיד בְּגוֹן זֶה וּבְגוֹן זֶה, אֲבָל לֹא נִרְאָה, אֲלֹא בְּפָנִים מְאִירוֹת. וְלִכֵּן אוֹתָם רִשְׁעִים הַטַּפְּשִׁים לֹא נִשְׁמָרִים מִמֶּנּוּ. אוֹתָם חֲכָמִים צְדִיקִים אוֹמְרִים: מֶלֶךְ שָׁלֵם הוּא. אֵף עַל פִּי שֶׁפָּנָיו נִרְאִים מְאִירוֹת, הַדִּין מְכֻסֶּה בְּתוֹכוֹ, וְלִכֵּן צָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר מִמֶּנּוּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִכָּאֵן (מִלֵּאכִי ג) אֲנִי ה' לֹא שְׁנִיתִי. לֹא דִלְגַתִּי לְמָקוֹם אַחֵר, בִּי נִכְלָל הַכֹּל. שְׁנֵי הַגְּוִנִים הַלְלוּ נִכְלָלוּ בִּי. מִשּׁוּם כִּי הַכֹּל נִרְאָה בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל, וְאֵף עַל גַּב שֶׁהָאוֹתִיּוֹת אַחֲזוֹזוֹת לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה, הֵן כְּתוּבוֹת כְּסֵדֶרָן.

וַיִּפַּע מִלֵּאךְ הָאֱלֹהִים הַהֵלֶךְ לְפָנָי מִחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיִּלְךְ מֵאַחֲרֵיהֶם וַיִּסַּע עִמּוֹד הָעֲנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאַחֲרֵיהֶם. עַד כָּאֵן צַד אֶחָד, חֲסֵד לְאַבְרָהָם. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אֲלַעְזָר בְּנִי, בֹּא רֵאֵה הַסּוּד הַזֶּה. כְּשֶׁהֲעֵתִיק הַקְּדוֹשׁ מְאִיר לְמֶלֶךְ, מְאִיר לוֹ (מַעֲטָר אוֹתוֹ וּמוֹרִישׁ לוֹ בְּכִתְרִים וְכו') וּמַעֲטָר אוֹתוֹ בְּכִתְרִים קְדוּשִׁים עֲלִיוֹנִים. כְּשֶׁמְגִיעִים אֵלָיו, מִתְעַטְרִים הָאֲבוֹת. וּבִשְׁעָה שֶׁהָאֲבוֹת מִתְעַטְרִים, אֵז הוּא שְׁלֵמוֹת הַכֹּל, אֵז

הגבירה נוסעת במסעיה [באותה] (בשלטון בנה) שלמות של האבות.
וכשמתעטרת מכלם, אז מתברכת, ורשות של הכל בידיה.

וקתום בו כמו זה השם הקדוש תקוק באותיות רשומות במרכבה
הקדושה העליונה, עטור האבות.

אמר רבי ייסא, מצאנו בסוד זה בתקיעת השופר (של רב בבבל) של רב
המנונא סבא שלש ובכן ובכן ובכן, כנגד שלש אלה, וכך
הסדר. אמר רבי יוסי, הכל נכלל בשם (שליח) הקדוש הזה ומסתים בו,
נמצא ששלמות המרכבה הקדושה יש בו.

אמר רבי שמעון, זהו השם הקדוש, עטור של האבות שמתעטרים
בחקיקותיהם בחבור כאחד. שלמות המרכבה הקדושה.
ונכלל בארבעים ושמונה תבות, שהוא שלמות הכל ועקר השרשים.
בא ראה, גוף העץ – אג"י, אל"ף נו"ן יו"ד. ראש של כל ענפי העץ
– וה"ו. והרי התעוררו החברים, כלל של ענפים ונוף ושרש
בארבעים ושמונה תבות. והרי נרשם בשלשה עולמות עליונים
ובשלשה עולמות תחתונים.

כנגדו – קדוש קדוש קדוש ה' צבאות. קדוש למעלה, קדוש
באמצע, קדוש למטה. קדוש חסד, קדוש גבורה, קדוש
תפארת. וכלם נחקקו בשבעים ושנים, כמו שנאמר. ברוך הוא, ברוך
שמו לעולם ולעולמי עולמים אמן.

אמר רבי יצחק, בשעה שהיו ישראל שרויים על הים, ראו כמה
אוכלוסים, כמה חילות, וכמה מחנות מלמעלה ומלמטה,
וכלם בכנוס על ישראל. התחילו בתפלה מתוך צרתם.

באותה השעה ראו ישראל צרות מכל הצדדים: הים בגליו שעולים
לפניהם. מאחוריהם כל אותם אוכלוסים, כל אותם מחנות
מצרים. מעליהם כמה קטגורים. התחילו צווחים לקדוש ברוך הוא.

אז כתוב, ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי. ושנינו בספרא
דצניעותא, אלי דוקא, הכל תלוי בעתיק. באותה השעה נגלה
העתיק הקדוש, ונמצא רצון בכל העולמות העליונים, ואז האור של
הכל האיר.

אמר רבי יצחק, אז, כשהכל מאיר כאחד, ועשה הים מנהגים
עליונים, ונמסרו בידו עליונים ותחתונים. ולכן קשה לפני

הקדוש ברוך הוא הכל כמו קריעת ים סוף. והכל כך פרשונה. מה הטעם? משום שקריעת ים סוף תלויה בעתיק.

אמר רבי שמעון, יש אילת אחת ברקיע, והקדוש ברוך הוא עושה הרבה בשבילה. בשעה שהיא צוחת, הקדוש ברוך הוא שומע את הצרה שלה ומקבל קולה, וכשהעולם צריך לרחמים, היא נותנת קולות, והקדוש ברוך הוא שומע את קולה, ואז חס על העולם. זהו שכתוב (תהלים מב) כאיל תצרג על אפיקי מים.

וכשרוצה להוליד, היא נסתרת מכל הצדדים, ואז באה ושמה ראשה בין ברקיע, וצוחת ומרימה קולות, והקדוש ברוך הוא חס עליה, ומזמן כנגדה אותה נחש אחד, ונושף בערותה, ופותח אותה וקורע לה אותו מקום, ומולידה מיד. אמר רבי שמעון, בדבר הזה אל תשאל ואל תנסה את ה', וכך דוקא.

ויזשע ה' ביום ההוא את ישראל וגו', וירא ישראל את מצרים מת. אותו שליט ממנה על המצרים הראה להם הקדוש ברוך הוא שמעביר אותו בנהר דינור, שהיה בשפת הים הגדול. מת, מה הטעם מת? כמו שבארנו, שהעבירו אותו משלטונו.

וירא ישראל את היד הגדלה וגו'. רבי חייא אמר, כאן השתלמה היד וכל האצבעות, ונשתלמה היד, שנכללה בו בימין. שפך שנינו, הכל נכלל בימין ותלוי בימין, זהו שכתוב ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב.

ואמר רבי יצחק, לא מצאתי מי חזק לבו לפני הקדוש ברוך הוא כמו פרעה. אמר רבי יוסי, סיחון ועוג גם כן. אמר לו, לא כן! הם התחזקו כנגד ישראל, אבל לגבי הקדוש ברוך הוא לא כמו שפרעה חזק את רוחו כנגדו, והיה רואה כל יום את הגבורות שלו ולא היה שב.

אמר רבי יהודה אמר רבי יצחק, פרעה היה חכם מכל מכשפיו ובכל אותם הכתרים, ובכל אותן הידיעות הסתפל. ובכל הצד שלהם לא ראה את גאלת ישראל, ולא היה תולה באחד מהם. ועוד, שהרי בכלם קשרו קשר על ישראל, ופרעה לא סבר שיש קשר אמונה אחר ששולט על הכל, ולכן היה מחזק את לבו.

רבי אבא אמר, רק השם הזה חזק את לב פרעה. שכשהיה משה אומר כה אמר ה' - הדבר הזה ממש חזק את לבו. זהו שכתוב

ויחזק ה' את לב פרעה. שהרי בכל החכמה שלו לא נמצא שהשם הזה שולט בארץ. ועל זה אמר, מי ה' ? ואחר כך אמר, ה' הצדיק. אמר רבי יוסי, אחר כך אמר (שמות י) חטאתי לה'. אותו פה שאמר זה - אמר זה.

רבי חזקיה פתח ואמר, (איוב ט) אחת היא על כן אמרתי תם ורשע הוא מכלה. פסוק זה התבאר בסוד החכמה. אחת היא, מה זה אחת היא ? זהו שכתוב (שיר ה) אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה. ובזה הקדוש ברוך הוא דן דיניו למטה, ודן דיניו למעלה בכל.

וכש הקדוש ברוך הוא מעורר דיניו, הוא דן את דיניו בכתר הזה, ואז כתוב תם ורשע הוא מכלה. משום שאותם הצדיקים נתפסים בחטאי הרשעים, שכתוב ויאמר ה' למלאך המשחית בעם רב וגו'. ועל זה אמר [ר' יוסי] איוב את הדבר הזה, [אמר] ולא פרש את הדבר, ופרשה - טל הרב. רבי ייסא אמר, אחת היא - זו כנסת ישראל בגלות מצרים, שבשכילה הרג הקדוש ברוך הוא במצרים ועשה בהם נקמות. זהו שכתוב תם ורשע הוא מכלה.

רבי חייא אמר, איוב לא נלקה, אלא בזמן שיצאו ישראל ממצרים. אמר איוב, אם כך, כל הפנים שוים, תם ורשע הוא מכלה. פרעה החזיק בישראל ואמר (שמות ה) מי ה' אשר אשמע בקלו, ואני לא החזקתי בהם ולא עשיתי דבר - תם ורשע הוא מכלה !? זהו שכתוב (שם ט) הירא את דבר ה' מעבדי פרעה, זה איוב.

רבי יהודה אמר, אותם אבני ברד שהיו יורדים, התעכבו על ידי משה, ואחר כך עשו נקמות בימות יהושע, ולעתיד לבא עתידים לרדת אותם שנשארו על אדום ובנותיה. אמר רבי יוסי, זהו שכתוב (מיכה ז) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

דבר אחר וירא ישראל את היד הגדלה וגו' - פסוק זה אין ראשו סופו, ואין סופו ראשו. בתחלה וירא ישראל, ואחר כך ויראו העם את ה'. אלא אמר רבי יהודה, אותו זקן שירד עם בניו לגלות וסבל עליו את הגלות והכניס את בניו לגלות, הוא ראה ממש את כל אותן נקמות וגבורות שעשה הקדוש ברוך הוא במצרים. זהו שכתוב וירא ישראל ממש.

וְאָמַר רבי יהודה, העלה הקדוש ברוך הוא את אותו זקן ואמר לו, קום תראה את בניך יוצאים מתוך עם חזק. קום תראה את הגבורות שעשיתי בשביל בניך במצרים.

וְהִינּוּ מה שאמר רבי ייסא, בשעה שנסעו ישראל לרדת לגלות מצרים, פחד ואימה חזקה נפלו עליו. אמר הקדוש ברוך הוא ליעקב, למה אתה פוחד? (בראשית מו) אל תירא מרדה מצרימה. ממה שכתוב אל תירא, משמע שפחד היה פוחד.

אָמַר לו, כי לגוי גדול אשימך שם. אמר לו, אני פוחד שיכלו בני. אמר לו, אנכי ארד עמך מצרימה. אמר לו, עוד אני פוחד – שלא אזכה להקבר בין אבותי ולא אראה את גאלת בני והגבורות שתעשה להם. אמר לו, ואנכי אעלה גם עלה. אעלה – להקבר בקברי אבותיך. גם עלה – לראות את גאלת בניך והגבורות שאעשה להם. **וְאוֹתוֹ** יום שיצאו ישראל ממצרים, העלה הקדוש ברוך הוא את יעקב ואמר לו, קום תראה בגאלת בניך, שכמה חילות וגבורות עשיתי להם. ויעקב היה שם וראה את הכל. זהו שכתוב וירא ישראל את היד הגדלה.

רַבִּי יצחק אמר, מכאן, (דברים ד) ויוצאך בפניו בכחו הגדל ממצרים. מה זה בפניו? בפניו זה יעקב, שהכניס לשם את כלם. רבי חזקיה אמר, ויוצאך בפניו – בפניו זה אברהם, שכתוב (בראשית יז) ויפל אברהם על פניו.

בֵּא ראה, אברהם אמר, הלבן מאה שנה יולד וגו'. אמר לו הקדוש ברוך הוא, חייך, אתה תראה כמה אוכלוסים וכמה חילות שיצאו ממך. בשעה שיצאו ישראל ממצרים, כל אותם שבטים, כל אותם רבבות, העלה הקדוש ברוך הוא את אברהם וראה אותם. זהו שכתוב ויוצאך בפניו. רבי אבא אמר, כל האבות הזדמנו לשם בכל אותה הגאלה. זהו שכתוב ויוצאך בפניו. מה זה בפניו? אלו האבות. **רַבִּי** אלעזר אמר, ויוצאך בפניו – זה יעקב. בכחו – זה יצחק. הגדל – זה אברהם. אמר רבי שמעון, וכן בשביל האבות מזדמנת תמיד גאלה לישראל, שכתוב (ויקרא כו) וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכר והארץ אזכר. האבות מילא, אבל מה זה והארץ אזכר? אלא להכליל עמם את דוד המלך, שהוא מרכבה עם האבות, והם מעוררים תמיד גאלה לישראל.

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם. וְכִי עֲכָשׁוּ עָשָׂה, וְהָרִי מִקֹּדֶם לְכֵן זֶה נַעֲשֶׂה? מַה זֶה אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה'? אֵלָּא יָד לֹא נִקְרְאת פְּחוֹת מַחְמַשׁ אֲצַבְעוֹת. הַגְּדֹלָה – שְׁכָלֵי־לַיִם בָּהּ חֲמֵשׁ אֲצַבְעוֹת אַחֲרוֹת, וְאִזּוּ נִקְרְאִים גְּדוּלָּה. וְכָל אֲצַבַּע וְאֲצַבַּע עוֹלָה לְחֶשְׁבוֹן גְּדוּלָּה, וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עָשָׂה בָּהֶם (כַּעֲת נִסִּים) נִסִּים וְגִבּוּרוֹת, וּבָזֶה נַעֲקְרוּ כָּל הַדְּרָגוֹת מֵהַשְׁתַּלְשְׁלוּתָם.

מִכָּאֵן לְמַדְנֹו זֶה, שֶׁבְּחֲמֵשׁ הָאֲצַבְעוֹת הֶרְאִישׁוֹנוֹת כְּתוּב וַיִּחְזַק לֵב פְּרַעֲזָה. כִּיּוֹן שֶׁנִּשְׁלְמוּ אוֹתָן חֲמֵשׁ, שׁוּב לֹא הָיָה דְבַר בְּרִשׁוֹת פְּרַעֲזָה, וְאִזּוּ כְּתוּב וַיִּחְזַק ה' אֶת לֵב פְּרַעֲזָה.

וַיַּעַל זֶה וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה וְגו', וַיֵּאֱמִינוּ בָּהּ. וְכִי עַד עֲכָשׁוּ לֹא הֵאֱמִינוּ בָּהּ, וְהָרִי כְּתוּב (שְׁמוֹת ד) וַיֵּאֱמֵן הָעַם וַיִּשְׁמְעוּ וְגו'? וְהָרִי רָאוּ כָּל אוֹתָם גִּבּוּרוֹת שֶׁעָשָׂה לָהֶם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמִצְרַיִם. אֵלָּא מַה זֶה וַיֵּאֱמִינוּ? אוֹתוֹ הַדְּבַר שֶׁאָמַר, וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעַם אֵל תִּירְאוּ הַתִּיַצְבוּ וּרְאוּ וְגו'.

רַבִּי יִיסָא שָׁאֵל וְאָמַר, כְּתוּב וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת, וְכְתוּב לֹא תִסְפוּ לְרִאֲתָם עוֹד עַד עוֹלָם. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, רָאוּ אוֹתָם מֵתִים. אָמַר לוֹ, אִם כְּתוּב לֹא תִסְפוּ לְרִאֲתָם חַיִּים – הֵייתִי אוֹמֵר כֶּךָ. אָמַר לוֹ רַבִּי אַבְא, יָפָה שְׂאֵלָתָ.

אַתָּא בֵּא רְאֵה, כְּתוּב מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, וְשִׁנִּינוּ – עוֹלָם לְמַעְלָה וְעוֹלָם לְמַטָּה. עוֹלָם שְׁלֹמַעְלָה – מִשָּׁם הִיא הֶרְאִישִׁית לְהַדְלִיק מִנּוֹרוֹת. הָעוֹלָם שְׁלֹמַטָּה – שָׁם הַסִּיּוּם, וְנִכְלָל מֵהַכֹּל. וּמֵעוֹלָם הַזֶּה שְׁלֹמַטָּה מִתְעוֹרְרוֹת גִּבּוּרוֹת לְתַחְתּוֹנִים.

וּבְעוֹלָם זֶה עָשָׂה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹתוֹת לְיִשְׂרָאֵל וְהֶרְחִישׁ לָהֶם נִסִּים, וְכִשְׁהַתְעוֹרֵר עוֹלָם זֶה לַעֲשׂוֹת לָהֶם נִסִּים, כָּל הַמִּצְרַיִם נִשְׁקָעוּ בֵּינָם עַל יְדֵי עוֹלָם זֶה, וְהֶתְרַחַשׁ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל נִסִּים בְּעוֹלָם זֶה. וְעַל זֶה כְּתוּב לֹא תִסְפוּ לְרִאֲתָם עוֹד עַד עוֹלָם, עַד שִׁיתְעוֹרֵר אוֹתוֹ עוֹלָם וַיִּמְסְרוּ לְדִינֵיוֹ. וְכִיּוֹן שֶׁנִּמְסְרוּ לוֹ לְדוֹן, אִזּוּ כְּתוּב וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת עַל שְׁפַת הַיָּם. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. עַד הָעוֹלָם דּוֹקָא. וְאִזּוּ כְּתוּב וַיֵּאֱמִינוּ בָּהּ וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ.

אז ישיר משה. רפי יהודה פתח, (ירמיה א) בטרם אצרך בבטן ידעתיה וגו'. אשרי חלקם של ישראל שהקדוש ברוך הוא התרצה בהם יותר מכל שאר העמים, ומרב האהבה שהוא אוהב אותם, הקים עליהם נביא אמת ורועה נאמן, ועורר עליו רוח הקדש יותר מכל שאר הנביאים הנאמנים. והוציאו מחלקו ממש ממה שהפריש יעקב מבניו להקדוש ברוך הוא – שבט לוי. וכיון שהיה לוי שלו, לקח אותו הקדוש ברוך הוא ועטר אותו בכמה עטרות, ומשח אותו בשמן משחת קדש העליון, ואז הוציא מבניו רוח קדש לעולם, וזרז אותו באבנטיו הקדושים, האמונה הגדולה.

למדנו, באותה השעה שהגיע זמנו של משה הנביא הנאמן לרדת לעולם, הוציא הקדוש ברוך הוא רוח קדש ממחצב הספיר של אבן טובה, שהיה גנוז במאתים ארבעים ושמונה [אורות, והאיר עליו. ועטרו בשם"ה] עטרות שעומדות לפניו, והפקיד אותו על כל אשר לו, ונתן לו מאה ושבעים ושלשה מפתחות. (גנוז שם, ועטר אותו בשלש מאות וששים וחמש עטרות, והאיר עליו מאתים ארבעים ושמונה אורות, והעמיד לפניו, והפקיד אותו בכל ביתו, ונתן לו מאה ושבעים ושלשה מפתחות. נ"א מאתים ושבעים וחמשה) ועטרו בחמש עטרות, וכל עטרה ועטרה עולה ומאירה באלף עולמות שמאירים, ומנורות שגנוזים בגנזי המלך הקדוש העליון.

ואז העביר אותו בכל המנורות (הבשמים) שבגן עדן, והכניסו להיכלו, והעבירו בכל חילותיו וגיסותיו. אז כלם הזדעזעו, פתחו ואמרו: הסתלקו מסביבו [צד הצדדים], שהרי הקדוש ברוך הוא עורר רוח לשלט להרגיז עולמות. יצא קול ואמר: מי הוא זה שכל המפתחות הללו בידו? פתח קול אחר ואמר: קבלו אותו בתוככם! זהו שעתידי לרדת בין בני אדם, ועתידה תורה, גניזת הגניזות, להמסר בידו, ולהרעיש עולמות שלמעלה ושלמטה על ידו של זה. באותה שעה כלם התרגשו ונסעו אחריו. פתחו ואמרו, (תהלים טו) הרכבת אנוש לראשנו באנו באש ובמים.

אז עלתה אותה רוח ועמדה לפני המלך. מ' פתוחה עלתה והתעטרה בעטרותיה, ועטרה אותו בשלש מאות ועשרים וחמש עטרות, והפקיד מפתחות בידו. ש' של האבות עטרו אותו בשלש עטרות

קדושות, והפקידו בידו את כל מפתחות המלך, והפקידו אותו באמונה, להיות נאמן הבית. ה' עלתה ועטרה אותו בעטרותיה, וקבלה אותו מהמלך.

ואז ירד אותו הרוח לאניות ששטות באות הים הגדול, וקבלה אותו לגדל אותו למלך, ונתנה לו משם כלי זין להלקות את פרעה ואת כל ארצו. ובשבתות ובראשי חדשים מעלה אותו אל המלך, ואז נקרא שמו באותיות הרשומות הללו.

ובאותה שעה שיצא לרדת לארץ בזרע של לוי, נתקנו ארבע מאות ועשרים וחמש מנורות למלך, וארבע מאות ועשרים וחמש חקיקות ממנים לוו את אותה רוח למקומה. כשיצא לעולם, האירה ה' בפניו, והבית התמלא מזיוו. באותה שעה קרא עליו הקדוש ברוך הוא, בטָרַם אָצְרָךְ כבָּטָן יִדְעָתִיךָ ובטָרַם תִּצָא מֵרַחֵם הַקִּדְשִׁיךָ נְבִיא לְגוֹיִם נִתְתִּיךָ.

רבי יצחק אמר, באותה שעה הרג (הפיל) הקדוש ברוך הוא את השור הממנה הגדול של מצרים, וראו אותו משה ובני ישראל, ואז אמרו שירה. זהו שכתוב וירא ישראל את מצרים מת, אז ישיר משה ובני ישראל.

אז ישיר משה ובני ישראל וגו'. רבי אבא פתח ואמר, הסתכלתי בכל התשבחות ששִׁבְּחוּ אֶת הַקִּדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכֻלָּם פִּתְחוּ בְּאֵז. (מלכים א-ח) אז אמר שלמה. (יהושע י) אז ידבר יהושע. אז ישיר ישראל. מה הטעם?

אָלֵא כָּךְ שָׁנִינוּ, כָּל הַנְּסִים וְהַגְּבוּרוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ לְיִשְׂרָאֵל, כִּשְׁהָאִיר אֹר הָעֵתִיק הַקִּדּוֹשׁ בְּעֶטְרוֹתָיו, חֲקוּקִים רְשׁוּמִים בָּאֵז, בָּא', וְא' בּו', נִקְבַּ בַּחֲשֵׁכָה וְהָאִיר לְכָל עֵבֶר. וְכִשְׁהִתְחַבֵּר הָאוֹר שֶׁל אֱלֹהִים וְהִגִּיעַ לְזִיזִין, מִי זֶה זִיזִין? זֶה (ישעיה לז) חָרַב לֵה' מְלֵאָה דָם. אֵז עָשָׂה נְסִים וְגְבוּרוֹת, מִשׁוֹם שֶׁהִתְחַבְּרָה א' בּו'. וְזֶה הִיא הַשִּׁירָה. שִׁירָה הִיא שֶׁל כָּל הַצְּדִדִים, וְזֶהוּ אֵז יִשְׂרָאֵל.

ישירי! שָׁר הִיָּה צְרִיךְ לֵהִיּוֹת! אֲלֵא דָבָר זֶה תְּלוּי וּמְשָׁלִים אֶת אוֹתוֹ הַזְּמַן, וּמְשָׁלִים לְעֵתִיד לְבָא, שְׁעֵתִידִים יִשְׂרָאֵל לְשִׁבְחַ בְּשִׁירָה הַזֹּאת מִשֶּׁהָ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל. מִכָּאֵן לְמִדְּנֵנוּ, שֶׁהַצְּדִיקִים הָרַאשׁוֹנִים, אֵף עַל גֵּב שֶׁהִתְעַלּוּ לְדַרְגּוֹת עֲלִיוֹנוֹת שְׁלִמְעָלָה, וְנִקְשְׁרוּ בְּקֶשֶׁר שֶׁל צְרוּר הַחַיִּים - עֵתִידִים כָּלָם לֵהִחְיֹת בְּגוֹף וּלְרַאֲוֹת אוֹתוֹת וְגְבוּרוֹת

שִׁיעֶשֶׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל וְלוֹמַר שִׁירָה זו. זֶהוּ שְׁכָתוּב אַז
יִשִּׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל.

רְבִי שְׁמַעוֹן אָמַר מִכָּאֵן, (ישעיה יא) יוֹסִיף ה' שְׁנֵית יְדוֹ לַקְּנוֹת אֶת שְׂאָר
עַמּוֹ. לַקְּנוֹת – כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (משלי ח) ה' קָנְנִי רֵאשִׁית דְּרִכּוֹ. אֶת
שְׂאָר עַמּוֹ – אֵלּוּ הֵם הַצְּדִיקִים שֶׁבָּהֶם שְׁנִקְרָאִים שְׂאָר, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר
(במדבר יא) וַיִּשְׁאָרוּ שְׁנֵי אַנְשִׁים בְּמַחְנֶה. וְשְׁנֵינוּ, אֵין הָעוֹלָם מִתְקִים אֶלָּא
עַל אוֹתָם שְׁעוֹשִׁים עֲצָמָם שִׁירִים.

וְאִם תֹּאמַר, הוֹאִיל וְנִקְשְׁרוּ בְּצִרּוּר הַחַיִּים וּמִתְעַנְּגִים בְּעַנְג הָעֲלִיּוֹן,
לְמָה יוֹרִיד אוֹתָם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאָרֶץ? צָא וּלְמַד מִזְמַן
רֵאשׁוֹן, שֶׁכָּל אוֹתָם רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת שֶׁהֵיוּ בַּדְּרָגָה הָעֲלִיּוֹנָה שְׁלֹמְעֵלָה,
וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הוֹרִיד אוֹתָם לְאָרֶץ לְמַטָּה. כָּל שֶׁכֵּן עֲכָשׁוּ, שְׂרוּצָה
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל אֶת הָעֵקֶם, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (קהלת ז) כִּי אָדָם אֵין
צָדִיק בְּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יִחָטָא. וְאִם תֹּאמַר, אוֹתָם שְׁמַתוּ
בְּעִטּוֹ שֶׁל נֶחֱשׁ, אֲפֹלוּ הֵם יִקּוּמוּ וַיְהִיָּה בְּעֲלֵי עֲצָה לְמֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ.

וְעַל זֶה שְׁנֵינוּ, מֹשֶׁה עֲתִיד לוֹמַר שִׁירָה לְעֵתִיד לְבֹא. מָה הַטַּעַם?
מִשׁוּם שְׁכָתוּב (מיכה ז) כִּימִי צִאתָךְ מֵאָרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאנוּ נִפְלְאוֹת.
אֲרָאנוּ? אֲרָאָךְ הִיָּה צְרִיף לְהִיּוֹת! אֶלָּא אֲרָאנוּ מִמֶּשׁ, לְמִי שְׂרָאָה
בְּתַחֲלָה – אֲרָאנוּ פַּעַם שְׁנֵיָה. וְזֶהוּ אֲרָאנוּ. וְכָתוּב (תהלים ג) אֲרָאנוּ בִישַׁע
אֱלֹהִים, וְאֲרָאָהוּ בִישׁוּעָתִי. וְאִז, אַז יִשִּׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת
הַשִּׁירָה הַזֹּאת לֵה'.

שִׁירָה שֶׁל הַגְּבִירָה לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. שְׁנֵינוּ, כָּל אָדָם שְׂאוּמַר
שִׁירָה זוּ בְּכָל יוֹם וּמִכּוֹן בָּהּ, זוֹכָה לְאִמְרָה לְעֵתִיד לְבֹא,
שְׁהֲרִי יֵשׁ בָּהּ עוֹלָם שְׁעֵבֵר, וַיֵּשׁ בָּהּ עוֹלָם הַבָּא, וַיֵּשׁ בָּהּ קִשְׁרֵי
הָאִמוּנָה, וַיֵּשׁ בָּהּ יְמוֹת מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, וּתְלוּיִים עָלֶיהָ (אות לַמְעֵלָה) כָּל
אוֹתָן תְּשַׁבְּחוּת אַחֲרוֹת שְׂאוּמַרִים עֲלִיוֹנִים וְתַחֲתוֹנִים.

הַשִּׁירָה? שִׁיר זֶה הִיָּה צְרִיף לְהִיּוֹת! אֶלָּא הַשִּׁירָה שְׁמִשְׁבַּחַת
הַגְּבִירָה לְמֶלֶךְ. וּמֹשֶׁה אָמַר מְלִמְטָה לְמַעְלָה, וְהֲרִי
פְּרָשׁוּהָ. לֵה' – מִשׁוּם שֶׁהֶמְלִיךְ מֵאִיר לֵהּ פָּנִים (שְׁמַאִירִים פְּנֵי הַמֶּלֶךְ כְּנֻגְדָה).
רְבִי יוֹסִי אָמַר, כָּל אוֹתָם שְׁמָנִים שֶׁהֵיוּ שׁוֹפְעִים, מִשְׁךְ הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ
כְּנֻגְדָה, מִשׁוּם כֶּף מִשְׁבַּחַת אוֹתוֹ הַגְּבִירָה.

אָמַר רְבִי יְהוּדָה, אִם כֶּף, לְמָה כָּתוּב מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהֲרִי
הַגְּבִירָה צְרִיכָה לְשַׁבַּח? אֶלָּא אֲשֶׁרִי חִלְקָם שֶׁל מֹשֶׁה וַיִּשְׂרָאֵל,

שהם היו יודעים לשבח את המלך בשביל הגבירה כראוי, משום שכל אותו כח וגבורה שלה ירשה מן המלך.

רבי חייא פתח ואמר, (איכה ב) קומי רני בלילה לראש אשמרות. קומי רני - זו כנסת ישראל. בלילה - בגלות. רבי יוסי אמר, בלילה - בזמן ששולטת ומתעוררת. לראש אשמרות?! בראש היתה צריף להיות! אלא לראש, ככתוב (בראשית מז) על ראש המטה. ובארנו, ראש המטה זה יסוד. אף כאן לראש - זה יסוד, שהגבירה מתברכת בו. ראש אשמרות - זהו ראש של נצח והוד.

רבי יוסי אמר, זהו ראש של כתרי המלך והסיוס. רבי אבא אמר, לראש אשמרות כתוב חסר, וזהו הראש, ראש המטה. והכל נאמר במלך הקדוש העליון, וזהו לה'.

רבי ייסא אמר, השירה הזאת לה' - זהו הנזהר שיוצא מעדן, שכל שמן ומשחה יוצאים ממנו להדליק מנורות. ומשמע אחר כף שכתוב אשירה לה' - זה המלך הקדוש העליון, ועל זה לא כתוב אשירה לו.

ויאמרו לאמר - [זהו] לדורי דורות, כדי שלא ישתכח מהם לעולמים. שכל מי שזוכה לשירה הזו בעולם הזה, זוכה לה בעולם הבא, וזוכה לשבח בה בימות מלך המשיח בחדות כנסת ישראל בקדוש ברוך הוא, שכתוב לאמר - לאמר באותו זמן. לאמר בארץ הקדושה, בזמן ששכנו ישראל בארץ. לאמר בגלות. לאמר בגאולת ישראל. לאמר לעולם הבא.

אשירה לה'! נשיר היתה צריף להיות! מה זה אשירה? אלא משום שהיו משבחים את תשבחת הגבירה. [הצטרכו לשבח] לה' - זה המלך הקדוש. כי גאה גאה [קמה] - שעלה והתעטר בעטרוותיו להוציא ברכות וכחות וגבורות להתעלות בכל. כי גאה גאה - גאה בעולם הזה, גאה לעולם הבא. כי גאה באותו זמן, גאה כדי שיתעטר בעטרוותיו בחדוה שלמה.

סוּם ורכבו רמה בים - השלטון שלמטה והשלטון שלמעלה שאחוזים בהם, נמסרו לאותו הים הגדול והשליט הגדול לעשות בהם נקמות. ושנינו, לא עושה הקדוש ברוך הוא דין למטה, עד שיעשה בשליטיהם למעלה. זהו שכתוב (ישעיה כד) 'פקד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה'.

רְמָה בַּיָּם - אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בּוֹ בְּלִילָה הִתְעוֹרְרָה גְבוּרָה חֲזָקָה, שְׁפָתוֹב בּוֹ וַיּוֹלֶךְ ה' אֶת הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עֲזָה כָּל הַלַּיְלָה. (שהתעוררה בו גבורה חזקה) בָּאוּתוֹ זְמַן בְּקֶשֶׁה הַמַּלְכָּה מִן הַמֶּלֶךְ אֶת כָּל אוֹתָם אוֹכְלוֹסִים שְׁלִמְטָה וְכָל אוֹתָם שְׁלִיטִים שְׁלִמְעָלָה שְׁיַמְסְרוּ בְּיָדֶיהָ, וְכָלֵם נִמְסְרוּ לְיָדֶיהָ לַעֲשׂוֹת בָּהֶם נִקְמוֹת. זֶהוּ שְׁפָתוֹב סוֹס וּרְכָבוֹ רְמָה בַּיָּם. בַּיָּם סָתָם, לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה.

עֲזִי וְזִמְרַת יְהוָה. רַבִּי חֲזִיָּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קלט) אַחֲזוּר וְקָדָם צְרַתְנִי וּתְשֵׁת עָלַי כַּפְּכָה. כִּמְהָ הַצִּטְרָכוֹ בְּנֵי אָדָם לְכַבֵּד אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִשׁוּם שְׁכֹאֲשׁוּר בָּרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הַסֵּתֶכֶל עַל הָאָדָם לְהִיּוֹת שְׁלִיט עַל הַכֹּל, (להיות שלם בכל, ונברא בשני פרצופים) וְהָיָה דוּמָה לְעֵלְיוֹנִים וּלְתַתְּוֹנִים. הוֹרִיד אוֹתוֹ בְּדַמּוֹת מְכַבְּדָת, וְרָאוּ אוֹתוֹ הַבְּרִיּוֹת. אִזְ הַתְּכַנְסוּ אֵלָיו וְהַשְׁתַּחֲוּוּ לְפָנָיו, וּפְחַד וְאִימָה נִפְלוּ עָלֵיהֶם מִפְּחָדוֹ. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (בראשית ט) וּמוֹרָאֲכֶם וַחֲתִכֶּם יְהִיָּה עַל כָּל חַיִּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם.

הַכְּנִים אוֹתוֹ לְגַנוּ לְשָׁמְרוֹ, לְהִיּוֹת לוֹ שְׁמָחָה עַל שְׁמָחָה וּלְהַשְׁתַּעֲשֵׁעַ בּוֹ. עֲשֵׂה לוֹ חֶפֶה מְכֶסֶה בְּאַבְנֵים יְקָרוֹת, וּמְלֶאכִים עֵלְיוֹנִים שְׁמַחִים לְפָנָיו. אַחַר כֵּן צָנָה אוֹתוֹ עַל עֵץ אֶחָד, וְלֹא עָמַד בְּמִצּוֹת רַבּוֹנוֹ.

מִצְאָנוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל חֲנוּךְ, שְׁלֹאֲחַר שֶׁהֵעֵלָה אוֹתוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְהִרְאָה לוֹ אֶת כָּל גְּזֵי הַמֶּלֶךְ, עֵלְיוֹנִים וַתַּחֲתוֹנִים, הִרְאָה לוֹ אֶת עֵץ הַחַיִּים וְהַעֵץ שֶׁהַצִּטּוֹהַ עָלָיו אָדָם, וְהִרְאָה לוֹ מְקוֹמוֹ שֶׁל אָדָם בְּגֵן עֵדֶן. וְרָאָה, שְׁאֵלְמָלָא שְׁמַר אָדָם מְצוּהָ זוֹ, יְכוּל לְעַמֵּד תָּמִיד וּלְהִיּוֹת שֵׁם תָּמִיד. הוּא לֹא שְׁמַר מְצוֹת רַבּוֹנוֹ - יִצְא בְּדִימוּס וְנִעְנַשׁ.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אָדָם נִבְרָא דוּ-פְרָצוּפִים, וְהָרִי בְּאַרְנוֹ, (שם ב) וַיִּקַּח אֶחָת מִצְלַעְתָּיו - נָסְרוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְנִעְשׂוּ שְׁנַיִם, מִמְזָרַח וּמִמְעָרֵב. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (תהלים קלט) אַחֲזוּר וְקָדָם צְרַתְנִי. אַחֲזוּר זֶה מְעָרֵב. וְקָדָם זֶה מְזָרַח.

רַבִּי חֲזִיָּא אָמַר, מָה עֲשֵׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא? תִּקַּן אוֹתָהּ נִקְבָּה, וּשְׁכָלֵל אֶת יְפִיָּה עַל הַכֹּל, וְהַכְּנִיסָהּ לְאָדָם. זֶהוּ שְׁפָתוֹב וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצִּלְעַ אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם לְאִשָּׁה. בֹּא רֵאֵה מָה כְּתוּב לְמַעַלָּה? וַיִּקַּח אֶחָת מִצְלַעְתָּיו. מָה זֶה אֶחָת? כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ו) אֶחָת

היא יונתי תמתי אחת היא לאמה. מצלעתיו - מצדדיו, כמו שנאמר (שמות כו) ולצלע המשכן.

רבי יהודה אמר, הקדוש ברוך הוא נתן נשמה עליונה באדם, וכלל בה חכמה והשכל כדי לדעת הכל. מאיזה מקום נתן בו נשמה? רבי יצחק אמר, ממקום ששאר הנשמות הקדושות באות.

רבי יהודה אמר, מכאן, שכתוב (בראשית א) תוצא הארץ נפש חיה. מי זו הארץ? מאותו מקום שהמקדש נמצא בו. נפש חיה - נפש חיה סתם, זו נפש של אדם הראשון של הכל.

רבי חייא אמר, אדם היה יודע חכמה עליונה יותר ממלאכי השרת, והיה מסתכל בכל, ויודע ונודע לרבוננו יותר מכל שאר בני העולם. לאחר שחטא נסתמו ממנו מעינות החכמה. מה כתוב? (ממה שכתוב) (שם ג) וישלחו ה' אלהים מגן ערן לעבד את האדמה.

רבי אבא אמר, אדם הראשון מזכר ונקבה נמצא, זהו שכתוב (שם א) ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו. ועל זה זכר ונקבה נעשו כאחד, ונפרדו אחר כך. ואם תאמר, זה שאמר האדמה אשר לקח משם - כך הוא ודאי, וזוהי הנקבה, והקדוש ברוך הוא השתתף עמה, וזהו זכר ונקבה, והכל דבר אחד.

רבי יוסי אמר, עזי וזמרת יה, אותם הכלולים זה בזה ולא נפרדים זה מזה, ולעולמים הם בחביבות, ברצון אחד, שמשם נמצאות (נמשכו) משיכות הנחלים והמעינות לספק לכל ולברך את הכל, לא מכזבים מימי המעינות, כמו שנאמר (ישעיה נה) וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו, ועל זה ויהי לי לישועה, שבשביל כך המלך הקדוש מושך ומוריש למטה, ומתעורר הימין לעשות נסים.

זה אלי ואנוהו - זה צדיק, שממנו יוצאות ברכות בזווג. ואנוהו - באותו מקום שנמצאת בו חביבות, וזהו המקדש. אלהי אבי וארממנהו - משה אמר את זה למקום שהלויים באים מאותו צד, ועל זה [היה] שלמות הכל הוא באותו מקום (בזה הפסוק).

רבי יצחק אמר, ויהי לי לישועה - זה המלך הקדוש, וכך הוא. ומנין לנו? מקרא אחר מצאנו לו, שכתוב כי עזי וזמרת יה ה' ויהי לי לישועה. ממשמע שאמר ה' ויהי לי לישועה - זה המלך הקדוש.

עזי וזמרת יה וגו'. רבי חזקיה פתח ואמר, בפסוק זה שכתוב (משלי י') בכל עת אהב הרע ואח לצרה יולד, בכל עת אהב הרע – זה הקדוש ברוך הוא, שכתוב בו רעך ורע אביך אל תעזב.

ואח לצרה יולד – בשעה שיציקו לך שונאים, מה אומר הקדוש ברוך הוא? (תהלים קכב) למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך, שישאל נקראים אחים ורעים לקב"ה. יולד מה זה? וכי עכשו יולד? אלא בשעה שנולדת צרה בעולם, יהיה אח כנגדך להציל אותך מכל אותם שמציקים לך.

רבי יהודה אומר, יולד – שהמלך הקדוש יתעורר בעז הזה לנקם לך מהאמות, להיניק לך מהאם באותו צד, כמו שנאמר עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה. לעורר גבורות כנגד אמות עובדי כוכבים ומזלות.

רבי ייסא פתח ואמר, כמה יש לאדם לאהב את הקדוש ברוך הוא, שהרי אין לך עבודה לקדוש ברוך הוא [אלא] [כמו] אלא אהבה, וכל מי שאוהב אותו ועושה עבודתו באהבה, קורא לו הקדוש ברוך הוא אהוב. אם כך, במה בארנו פסוקים אלו – רעך ורע אביך אל תעזב, וכתוב (משלי כה) הקר רגלך מבית רעך?

אף, הרי בארוה החברים, פסוק זה (בעולות ושלמים, וזה בחטאות ואשמות, וכתוב וכי) נכתב בעולות. עכשו, רעך ורע אביך אל תעזב, לעבד אותו ולהדבק בו ולעשות מצוותיו. אל תעזב, ודאי. וזה שנאמר הקר רגלך מבית רעך. כלומר, הוקר יצרך שלא ירתח כנגדך ולא ישלט בך, ולא תעשה הרהור אחר. מבית רעך, מי זה בית רעך? זו הנשמה הקדושה שהכניס בך רעך ונתן אותה בתוכך.

ועל זה עבודת הקדוש ברוך הוא – לאהב אותו בכל, כמו שכתוב (דברים ו) ואהבת את ה' אלהיך. זה אלי ואנוהו – שכל ישראל ראו על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא, ואפלו אותם העברים שבמעי אפם היו רואים ומשבחים את הקדוש ברוך הוא, וכלם היו אומרים זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארממנהו, כמו שנאמר אלהי אברהם.

אמר רבי יוסי, אם כך, למה וארממנהו, שהרי אלהי אברהם הוא למעלה? אמר לו, אפלו כך צריך, והכל דבר אחד, וארממנהו

בכל, להכליל מי שיודע ליחד את השם הקדוש הגדול, שהרי זוהי עבודה עליונה של הקדוש ברוך הוא.

רבי יהודה היה יושב לפני רבי שמעון, והוא קורא, כתוב (ישעיה נב) קול צפיק נשאו קול יחדו ירננו. קול צפיק, מי הם צפיק? אלא אלה הם שמצפים מתי ירחם הקדוש ברוך הוא לבנות את ביתו. נשאו קול? ישאו קול היה צריך להיות! מה זה נשאו קול? אלא כל אדם שבוכה ומרים קולו על חרבן ביתו של הקדוש ברוך הוא, זוכה למה שכתוב אחר כך – יחדו ירננו, וזוכה לראותו מישב בחדוה.

בשוב ה' ציון?! היה צריך להיות בשוב ה' אל ציון! מה זה בשוב ה' ציון? אלא בשוב ה' ציון ודאי. בא ראה, בשעה שחזרה ירושלים למטה וכנסת ישראל גרשה, עלה המלך הקדוש לציון, ונאנח כנגדו, משום שכנסת ישראל גרשה, [עתה שנתגלתה כנסת ישראל, מעלה אותה אליו] וכשתחזר כנסת ישראל למקומה, אז ישוב המלך הקדוש לציון למקומו להזדווג אחד באחד, וזהו בשוב ה' ציון. ואז עתידים ישראל לומר זה אלי ואנוהו, וכתוב זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו, בישועתו ודאי.

ה' איש מלחמה ה' שמו.

רבי אבא פתח, (במדבר כא) על כן יאמר בספר מלחמת ה' את זהב בסופה ואת הנחלים ארנון. כמה יש לנו להסתכל בדברי התורה, כמה יש לנו לעיין בכל דבריה, שאין לה דבר בתורה שלא נרמז בשם הקדוש העליון, ואין לה דבר בתורה שאין בו כמה סודות, כמה טעמים, כמה שרשים, כמה ענפים.

כאן יש להסתכל, על כן יאמר בספר מלחמת ה' – וכי ספר מלחמות ה' היכן הוא? אלא כאן התעוררו החברים, שכל מי שעורף קרב בתורה, זוכה להרבות שלום בסוף דבריו. כל הקרבות שבעולם – קטטה וחרבן, וכל הקרבות של התורה – שלום ואהבה. זהו שכתוב על כן יאמר בספר מלחמת ה' ואת זהב בסופה, כלומר, אהבה בסופה. שאין לה אהבה ושלום פרט לזה.

עוד קשה במקומו. על כן יאמר בספר מלחמת ה' – בתורת מלחמות ה' היה צריך להיות! מהו בספר? אלא סוד עליון הוא. מקום יש לקדוש ברוך הוא שנקרא ספר (ומספר), כמו שנאמר דרשו מעל ספר ה' וקראו. שכל הכחות והגבורות שעשה הקדוש ברוך הוא,

תְּלוּיִים בְּאוֹתוֹ סֵפֶר, (וימשם יוצאים. את זהב בסופה וכו') וכִשְׁהִקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹרֵךְ אֶת קְרֻבוֹתָיו, בְּמָקוֹם אֶחָד שֶׁהוּא בְּסוֹף הַדְּרָגוֹת, וְנִקְרָא זֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ל) לְעֹלָמָה שְׁתֵּי בָנוֹת זֶה הֵב. בְּסוֹפָהּ – נִמְצָא בְּסוֹף הַדְּרָגוֹת. בְּסוֹפָהּ – נִקְרָאת יָם סוֹף, יָם שֶׁהוּא סוֹף הַדְּרָגוֹת.

וְאֵת הַנְּחָלִים אֲרֻנּוֹן, וְעַם הַנְּחָלִים שֶׁנִּמְצְאוּ וְנִמְשְׁכוּ לוֹ מֵאוֹתוֹ מָקוֹם עֲלִיּוֹן שֶׁנִּקְרָא אֲרֻנּוֹן. [מהו אֲרֻנּוֹן?] זֶהוּ עֲלִיּוֹן שֶׁל חֲבִיבוֹת, שֶׁלֹּא נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן. וּבְזֶה נִשְׁרָשִׁים שְׂרָשָׁיו וּמִתְרַבֵּים עֲנָפָיו, לְהוֹשִׁיט קְרֻבוֹתָיו בְּכָל מָקוֹם, לְהוֹשִׁיט כַּחוֹת וּגְבוּרוֹת, וּלְהִרְאוֹת שְׁלֹטוֹן גָּדוֹל וְנִכְבָּד שֶׁל הַכֹּל.

בְּאֵרָא, כְּשֶׁמִּתְעוֹרְרוֹת הַגְּבוּרוֹת וְהַקְּרֻבוֹת שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמָה בְּעֲלֵי דִין מִתְעוֹרְרִים לְכָל עֵבֶר, וְאֵז רִמְחִים שְׁנוּנִים וְחֲרָבוֹת, וּמִתְעוֹרְרִים גְּבוּרוֹת, וְהֵימָּה מִתְרַגֵּשׁ, וְגִלְיוֹ עוֹלָמִים וְיוֹרְדִים, וְהֶאֱנִיּוֹת שֶׁהוֹלְכוֹת וְשִׁטוֹת בֵּינָם, מִסְתַּלְקוֹת לְכָל עֵבֶר. קָרֵב (תָּרַב) שְׁנוֹן בְּאֲבִי בְּלִסְטָרְאוֹת, בְּעֲלֵי רִמְחִים וְחֲרָבוֹת. אֵז (תהלים מא) חֲצִיף שְׁנוּנִים (מִתְעוֹרְרִים לְהוֹשִׁיט קְרֻבוֹת בְּכָל מָקוֹם וְלְהוֹשִׁיט כַּחוֹת וּגְבוּרוֹת לְכָל עֵבֶר, וְאֵז הֵימָּה מִתְרַגֵּשׁ וְגִלְיוֹ עוֹלָמִים, וְהֶאֱנִיּוֹת שֶׁהוֹלְכוֹת וְשִׁטוֹת יוֹרְדוֹת וְעוֹלוֹת, וְהוֹעֵף נִמְצָא. וְאֵז מִתְעוֹרְרִים עוֹרְכֵי הַקָּרֵב בְּאֲבִי בְּלִסְטָרְאוֹת, בְּעֲלֵי רִמְחִים וְחֲרָבוֹת, חֲצִים וְקִשְׁתוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר חֲצִיף שְׁנוּנִים), וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְחַזֵּק בְּכַחוֹ וְלְעוֹרֵר קָרֵב. אוֹי לְאוֹתָם שֶׁהִמְלִיךְ הַקְּדוֹשׁ יְעוֹרֵר עֲלֵימָם קָרֵב. אֵז כְּתוּב ה' אִישׁ מִלְחָמָה.

וּמִכַּאֲן, וּמֵאוֹתָן אוֹתִיּוֹת, וּמִפְּסוּק זֶה, יוֹצְאִים הָרֵי קְרֻבוֹת לְאוֹתָם וְשָׁעִים, לְאוֹתָם בְּעֲלֵי מְרִיבָה שֶׁחֲטָאוּ לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהַאוֹתִיּוֹת מִתְגַּלּוֹת לְאוֹתָם בְּעֲלֵי אֱמֶת, וְהָרֵי הַדְּבָרִים הַתְּפָרְשׁוּ וְהָרֵי נִתְבָּאָר.

ה' אִישׁ מִלְחָמָה ה' שָׁמוּ. כִּיּוֹן שֶׁכְּתוּב ה' אִישׁ מִלְחָמָה, לֹא יִדְעוּ שֶׁה' שָׁמוּ? אֵלָּא, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בראשית יט) וְה' הִמְטִיר עַל סֹדֶם וְעַל עִמְרָה גִפְרִית וְאֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם. וְהַכֹּל תְּלוּי בְּסֵפֶר הַזֶּה, כְּנֶאֱמַר (איוב ב) יִגְלוּ שָׁמַיִם עוֹנוֹ וְאָרֶץ מִתְקוֹמְמָה לוֹ. [ועל זה].

בְּאֵרָא, בְּשָׁעָה שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְעוֹרֵר קָרֵב בְּעוֹלָם, נִעְקְרִים מִמְּקוֹמָם עֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ, זֶהוּ שֶׁכְּתוּב מְרַכֵּב פְּרָעָה וְחִילוֹ יָרָה בֵּינָם. וְלְעֵתִיד לְבֹא עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְעַרְךְ קָרֵב עֲלִיּוֹן וְחִזֵּק בְּעַמִּים כְּדִי לְכַבֵּד אֶת שְׁמוֹ. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (זכריה יד) וְיֵצֵא ה' וְנִלְחַם בַּגּוֹיִם הָהֵם כִּיּוֹם הַלְחָמוֹ בְּיוֹם קָרֵב, וְכְתוּב (יחזקאל לח)

והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי וגו'. [מִרְכַּבַּת פְּרָעָה וְחִילוֹ יָרָה בָּיָם. כְּאֲשֶׁר יַעֲוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא קָרָב, אִזּוּ יִתְעוֹרְרוּ דְרָגוֹת עֲלִיוֹנוֹת וְדְרָגוֹת תַּחְתּוֹנוֹת שְׁלֵמָטָה, וְאִזּוּ מִרְכַּבַּת פְּרָעָה וְחִילוֹ יָרָה בָּיָם].

רבי יהודה פתח ואמר, (תהלים עז) ראובן מים אלהים ראובן מים יחילו וגו'. בפעם שעברו ישראל את הים, אמר הקדוש ברוך הוא למלאך הממנה על הים: חלק מימיה! אמר לו: למה? אמר לו: כדי שבני יעברו בתוכה. אמר לו: מדת הגאולה היא אמת, אבל מה שונים אלה מאלה?

אמר לו: על תנאי זה עשיתי את הים כשבראתי את העולם. מה עשה הקדוש ברוך הוא? עורר את גבורתו ונקמטו המים. זהו שכתוב ראובן מים אלהים ראובן מים יחילו. אמר לו הקדוש ברוך הוא: הרג את כל האוכלוסים הללו, ואחר כך זרק אותם החוצה, אחר כך פסה הים עליהם. זהו שכתוב מרכבת פרעה וחילו ירה בים.

אמר רבי אלעזר, צא ראה כמה מרכבות עשה הקדוש ברוך הוא למעלה, כמה אוכלוסים, כמה חילות, וכלם קשורים אלו באלו, [והרי למדנו] כל המרכבות אלו לאלו, דרגות על דרגות, ומצד השמאל מתעוררות מרכבות [שלא] קדושות ששולטות, וכלן דרגות ידועות למעלה.

והרי בארנו בככור פרעה, שהיא אחת הדרגות שהרג הקדוש ברוך הוא (דרגה שלו, נ"א חילותיו) ושבר אותו משלשלתו החזקה, [והדרגות] תחת שלטונו כמה מרכבות וכמה חילות של גבורים מצד השמאל, מהם אחוזים במקום עליון של השלטון שלהם, ומהם אחוזים במלכות העליונה. מהם אחוזים אחר ארבעה כסאות (החיות) (רחים), כמו שנאמר.

וכך נמסרו בידו, בדין המלכות, שנקראת הים הגדול, לשבר אותם מדרגתם. וכשנשברים למעלה, כל אותם שלמטה נשברים ונאבדים בים התחתון. זהו שכתוב מרכבת פרעה וחילו ירה בים. בים סתם.

ומבחר שלשיו טבעו בים סוף. ומבחר שלשיו, הרי נתבאר, ושלים על כלו. כל הדרגות – שנים ואחד. אלה על אלה. כגון עליון כך נעשו. וכלם נמסרו בידיה להשבר משלטונם אלה ואלה.

בא ראה, הרי נאמר שכל עשר המכות שעשה הקדוש ברוך הוא במצרים, הכל היה יד אחת, שהשמאל כלולה בימין. שעשור האצבעות כלולות זו בזו, כנגד עשר אמירות שהקדוש ברוך הוא נקרא בהם אחר כך. כנגדו של הכל זה של הים חזק וגדול ושולט, כמו שנאמר והאחרון הכביד. זהו שכתוב מרפבת פרעה וחילו ירה בים וגו'. ולעתיד לבא עתיד הקדוש ברוך הוא להרג אוכלוסים וקוזתורנטין וקונטיריסין וקלטירולסין של אדום. זהו שכתוב (ישעיה 30) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה.

מרפבת פרעה וחילו ירה בים. רבי יצחק פתח, (ירמיה י) לקול תתו המון מים בשמים ויעלה נשאים מקצה הארץ ברקים למטר עשה ויוצא רוח מאצרתיו. הרי שנינו, שבעה רקיעים עשה הקדוש ברוך הוא, ובכל רקיע ורקיע כוכבים קבועים שרצים בכל רקיע ורקיע, ומעל כלם ערבות.

וכף רקיע ורקיע הלוכו מאתים שנה, ורומו חמש מאות שנה, ובין רקיע לרקיע חמש מאות שנה. והערבות הזה הלוכו בארכו אלף וחמש מאות שנה, ורחבו אלף וחמש מאות שנה, ומזיוו מאירים כל אותם רקיעים.

והרי שנינו, מעל לערבות רקיע החיות. הפרסות של החיות הקדושות ורומם - ככלם. מעליהם קרסלי החיות ככלם. שוקי החיות ככלם. ארפכי החיות ככלם. ירכי החיות ככלם. עגבי החיות ככלם. וגוף החיות ככלם. כנפיהם ככלם, והצואר שלהם ככלם. ראשי החיות ככלם. מה זה כמו כלם? כנגד כלם.

וכף איבר ואיבר שבחיות כנגד שבעה תהומות, וכנגד שבעה היכלות, וכנגד מן הארץ לרקיע, וכנגד מרקיע לרקיע, והשעור של כלם ורומם עשרים וחמשה אלף חלקים משעורו של הקדוש ברוך הוא, כמו שבארנו.

ועוד רקיע אחד למעלה מן קרני החיות, שכתוב (יחזקאל א) ודמות על ראשי החיה רקיע. מלמטה כמה מרפבות, בימין ובשמאל.

מתחת לים שרויים כל דגי הים ושטים, מתכנסים בארבע בזיום, יורדים בדרגותיהם, וכל המרפבות נקראות בשמות. מתחת אלה הולכים ושטים אותם קטנים, דרגות על דרגות, שכתוב (תהלים

קד) זה הַיָּם גָּדוֹל וְרַחֵב יָדַיִם שֶׁם רָמַשׁ וְאֵין מִסְפָּר חַיּוֹת קִטְנוֹת עִם גְּדוּלוֹת. וְהָרִי בְּאַרְנוֹ הַדְּבָרִים.

מִצַּד שְׂמַאל הַתַּחְתּוֹן מִמְּשַׁלֵּת הַצַּד הָאַחֵר, וְאַחֲזִים מֵאוֹתָם שְׁלֹמְעֵלָה, וְיִרְדּוּ לְהַשְׁבֵּר מִכַּח הַחֲזֵק הַקְּדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ מִרְכַּבַת פְּרָעָה וְחִילוֹ וְגו'. יְמִינָךְ ה' נֶאֱדָרִי בַכַּח. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּשַׁעָה שֶׁהַבְּקָר מֵאִיר וְהָאֵילַת עוֹמְדַת בְּמִקוּמָהּ, מִתְעַבְּרַת בְּצַדָּהּ, וְנִכְנָסַת לְמֵאתִים הַיְכָלוֹת שֶׁל הַמֶּלֶךְ. הָאָדָם שֶׁמְשַׁתְּדֵל בְּחִצּוֹת הַלֵּילָה בַתּוֹרָה, בְּשַׁעָה שֶׁמִתְעוֹרְרַת רוּחַ צָפוֹן (וּתְשׁוּקַת הָאֵילָה) וְכוֹאֶבֶת הָאֵילַת לְהַתְעוֹרֵר בְּעוֹלָם, בָּא עֲמָה לְעַמֵּד לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, בְּשַׁעָה שֶׁמֵאִיר הַבְּקָר (וְאוֹתוֹ אָדָם מִתְפַּלֵּל תְּפִלְתּוֹ וְלִיחַד הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ כְּרֵאוּי) מוֹשְׁכִים עָלָיו חוֹט שֶׁל חֶסֶד.

מִסְתַּבֵּל בְּרַקִיעַ, שׁוֹרָה עָלָיו אוֹר הַהַשְׁכָּלָה שֶׁל דַּעַת הַקְּדוֹשָׁה, וּמִתְעַטֵּר בּוֹ הָאָדָם, וְכֹלָם פּוֹחֲדִים מִמֶּנּוּ. אִזּוֹ הָאָדָם הַזֶּה נִקְרָא בֶּן לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, בֶּן הַיְכָל הַמֶּלֶךְ. נִכְנָס לְכָל שְׁעָרָיו, וְאֵין מוֹחָה בִּידוֹ.

בְּשַׁעָה שֶׁקּוֹרָא לְהַיְכָל הַמֶּלֶךְ, כְּתוּב עָלָיו (תְּהִלִּים קמ"ה) קְרוּב ה' לְכָל קְרָאֵיו לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאֵהוּ בְּאֵמַת. מַה זֶה בְּאֵמַת? כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ, (מִיכָה ז) תַתֵּן אֵמַת לְיַעֲקֹב, שְׂיִוְדַע לִיחַד אֶת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ בְּתַפְלָתוֹ (בְּעוֹלָם) כְּרֵאוּי, וְזוֹ עֲבוּדָתוֹ שֶׁל (הַשֵּׁם) הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ.

וּמִי שְׂיִוְדַע לִיחַד אֶת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ כְּרֵאוּי, מַעֲמִיד אֲמָה יְחִידָה בְּעוֹלָם, שְׁכַתּוֹב (שְׁמוּאֵל-ב ז) וּמִי כַעֲמֹךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאַרְצָךְ. וְעַל זֶה בְּאַרְנוֹ, כָּל כֹּהֵן שֶׁלֹא יוֹדַע לִיחַד אֶת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ כְּרֵאוּי, אֵין עֲבוּדָתוֹ עֲבוּדָה, שְׁהָרִי הַכָּל תְּלוּי בּוֹ, עֲבוּדָה עָלְיוֹנָה וְעֲבוּדָה תַחְתּוֹנָה. וְצָרִיךְ לְכוֹן לֵב וְרִצּוֹן כְּדִי שְׂיִתְבָּרְכוּ עָלֵים־נִים וְתַחְתּוֹנִים.

כתוב (ישעיה א) כי תבאו לראות פני. כל אדם שבא ליחד את השם הקדוש, ולא מתכונן בו בלב ורצון ויראה כדי שיתברכו בו עליונים ותחתונים, זורקים את תפלתו החוצה, וכלם מכריזים עליו לרע. והקדוש ברוך הוא קורא עליו, כי תבאו לראות פני.

כי תבאו לראות הנה צריך להיות! מה זה לראות פני? אלא כל פני המלך הללו גנוזים בעמק (במקום) אחר החשכה (ישת חשך סתרו וכל וכו'), וכל אותם שיודעים ליחד את השם הקדוש כראוי מתבקעים כל אותם כתלי החשכה, ופני המלך נראים ומאירים לכל. וכשהם נראים ומאירים, כל העליונים והתחתונים מתברכים, ואז נמצאות ברכות בכל העולמות, ואז כתוב לראות פני.

מי בקש זאת מידכם, מה זה אומר? אלא מי שבא ליחד את השם הקדוש העליון, צריך ליחד מצד של זאת, כמו שכתוב (ויקרא טז) בזאת יבא אהרן אל הקדש. כדי שיוזוגו כאחד אותם השנים, צדיק וצדיק בזווג אחד, כדי שיתברכו הכל מהם, ואלה נקראים חצריה, ככתוב (תהלים סה) אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריה.

ואם הוא בא ליחד את השם הקדוש, ולא מתכונן בו ברצון הלב, ביראה ואהבה – הקדוש ברוך הוא אומר, מי בקש זאת מידכם רמס חצרי. זאת ודאי, שהרי לא נמצא בהם ברכות. ולא די שלא נמצא בהם ברכות, אלא ששרוי בהם הדין ונמצא דין בכל.

בא ראה, מימינו של הקדוש ברוך הוא מתעוררים כל האורות, כל הברכות וכל שמחה. בו כלול השמאל, כמו שיש באדם ימין ושמאל, והשמאל נכלל בימין, והימין כולל את הכל. וכשמתעורר הימין, מתעורר עמו השמאל, שהרי בו הוא אחוז וכלול.

ובא ראה, בשעה שאדם מרים את ידיו בתפלה ומכונן באצבעותיו למעלה, ככתוב (שמות יז) והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל. שהרי בימין הכל תלוי, וכתוב (ויקרא ט) וישא אהרן את ידו, וכתוב חסר, ואז מתכונן לברך למעלה.

והקדוש ברוך הוא לא כף – בשעה שמרים ימין למעלה, אוי לתחתונים! שהרי כל הסיוע, וכל הברכות מסתלקים

מהם. מנין לנו? שכתוב נטית ימינה תבלעמו ארץ. מה זה נטית ימינה? כתרגומו, הרמת ימינה. מיד תבלעמו ארץ. וכשימין נמצאת, השמאל נמצא עמו, ואז לא שולטים הדינים בעולם. מה הטעם? משום שהימין נמצא עמו, ואם הימין מסתלקת, הרי מזדמנת השמאל, ואז מתעוררים דינים בעולם, והדין שרוי בכל.

בְּשֵׁרֵבִי שמעון היה מגיע לפסוק הזה, היה בוכה, שכתוב (איכה ב) השיב אחר ימינו. וכי אפשר שהשיב אחר ימינו? אלא משום שהקדים השמאל לרדת לעולם, והימין נשארה במקום אחר.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כתוב (ישעיה נז) הצדיק אבד. והרי בארנו את הדברים, לא כתוב הצדיק נאבד, אלא הצדיק אבד. מכל אותם פני המלך לא נמצא שאבד אלא צדיק. אבד בשני צדדים: אחד – שלא שורות בו ברכות כבתחלה, ואחד – שהתרחקה ממנו בת זוגו שהיא כנסת ישראל. נמצא שהצדיק אבד יותר מכל, ולעתיד לבא כתוב (זכריה ט) גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלם הנה מלכך יבוא לך צדיק ונושע הוא. צדיק ומושיע לא כתוב, אלא צדיק ונושע הוא. הוא נושע ודאי, והרי זה נתבאר.

יְמִינָהּ ה' נֹאדְרֵי בַכַּח. מה זה נאדרי בכח? היה צריך להיות נאדר! אלא בשעה ששמאל בא להזדווג בימין, אז כתוב נאדרי, תרעץ, (בכח, שנים, ולעולם וכי) ולעולם זה כף, משום ששמאל נמצא בימין ונכלל בו.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כמו שבארנו – כף זה, שאדם נמצא שנחלק. מה הטעם? כדי לקבל עמו בת זוגו שיעשו גוף אחד ממש. כשימינה, נמצא שנחלק. מה הטעם? כדי לקבל עמו שמאל. וכך זה הכל, אחד באחד. ועל זה באחד מכה ומרפא. זהו שכתוב ימינה ה' תרעץ אויב.

בֹּא רֵאֵה, שירה זו נאמרה על אותו זמן ועל הזמן שיבא לעתיד, בימים שיתעורר מלך המשיח, שכתוב ימינה ה' תרעץ אויב. לא כתב רעצת, אלא תרעץ. מה כתוב בתחלה? (איכה ב) השיב אחר ימינו מפני אויב. באותו זמן היא תרעץ אויב לעתיד לבא. והכל כף הוא. תהרס קמיה – לא כתוב הרסת, אלא תהרס. תשלח חרנה יאכלמו כקש. הכל לעתיד לבא. ימינה ה' נאדרי בכח – בזמן הזה, בעולם הזה. ימינה ה' תרעץ אויב – בזמן מלך המשיח. וברב גאנה תהרס

קמִידָ - לְבִיאַת גּוּג וּמַגּוּג. תִּשְׁלַח חֲרָנְךָ יֹאכְלֵמוּ כֶּקֶשׁ - לְתַחֲתִית
הַמֵּתִים, שְׁכָתוּב (דניאל יב) וְרַבִּים מִיִּשְׁנֵי אֲדַמַּת עֶפְרָיִם יִקְיִצוּ אֵלֶּה לְחַיֵּי
עוֹלָם וְאֵלֶּה לְחַרְפּוֹת וּלְדִרְאוֹן עוֹלָם.

בְּאוֹתוֹ זְמַן, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אֲשֶׁרִי אוֹתָם שִׁישְׂאָרוּ בְּעוֹלָם. וּמִי
הֵם? בֵּא רְאֵה, לֹא יִשְׂאָרוּ בְּעוֹלָם רַק אוֹתָם מֵהוֹלִים, שְׁקִבְלוּ
אוֹת בְּרִית הַקְּדוֹשׁ, וְנִכְנְסוּ לְבְרִית הַקְּדוֹשׁ בְּאוֹתָם שְׁנֵי חֲלָקִים, כְּמוֹ
שִׁבְאַרְנוּ, וְהוּא שׁוֹמֵר אֶת אוֹתוֹ הַבְּרִית וְלֹא מִכְּנִיסוֹ לְמִקּוֹם שֶׁלֹּא
צָרִיךְ. אֵלֶּה הֵם יִשְׂאָרוּ וַיִּכְתְּבוּ לְחַיֵּי עוֹלָם.

מִזֵּיִן לָנוּ? שְׁכָתוּב (ישעיה ד) וְהָיָה הַנֶּשְׂאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם
קְדוֹשׁ יֹאמֵר לוֹ כָּל הַכְּתוּב לְחַיִּים בִּירוּשָׁלַם. מִשְׁמַע הַנֶּשְׂאָר
בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם, שְׁכָל מִי שֶׁנִּמְוָל, בְּשֵׁתֵי הַדְּרָגוֹת הַלְלוּ נִכְנָס.
וְאִם שׁוֹמֵר אוֹתוֹ בְּרִית כְּרֵאוֹי וַיִּזְהַר בּוֹ, עָלְיוֹ כְּתוּב הַנֶּשְׂאָר בְּצִיּוֹן
וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם. אֵלֶּה יִשְׂאָרוּ לְאוֹתוֹ זְמַן, וּבָהֶם עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא לְחַדֵּשׁ אֶת הָעוֹלָם וְלִשְׁמַח בָּהֶם. עַל אוֹתוֹ זְמַן כְּתוּב, (תהלים קד)
יְהִי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם יִשְׁמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו.

רַבִּי חֲזִיָּא הָיָה הוֹלֵךְ לְרַבִּי אֶלְעָזָר. מִצָּאוּ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב אֶצֶל רַבִּי
יוֹסִי בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לְקוֹנִיָּא חָמִיו. עַד שֶׁהָרִים רֵאשׁוּ, רְאֵה
אֶת רַבִּי חֲזִיָּא. אָמַר, (ישעיה יט) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יִשְׂרָאֵל שְׁלִישִׁיָּה
לְמִצְרַיִם וְלֹא־שׁוֹר בְּרִכָּה בְּקֶרֶב הָאָרֶץ אֲשֶׁר בְּרָכוּ ה' צְבָאוֹת לֵאמֹר
בְּרוּךְ עַמִּי מִצְרַיִם וּמַעֲשֵׂה יְדֵי אֲשׁוֹר וְנִחַלְתִּי יִשְׂרָאֵל (וכי אשור ומצרים
הם קרובים לקדוש ברוך הוא?).

אֲלָא, עַל הַגְּלוּת שֶׁתַּעֲלֶה מִמִּצְרַיִם וּמֵאֲשׁוֹר זֶה נֹאמֵר. וְאִם נֹאמֵר עַל
מִצְרַיִם וְעַל אֲשׁוֹר - עַל אוֹתָם חֲסִידִים שֶׁלָּהֶם שִׁחְזָרוּ בְּתִשׁוּבָה
וְנִשְׂאָרוּ לְעַבַּד אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֶת מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, שְׁכָתוּב (תהלים עב)
וַיִּשְׁתַּחֲוּ לוֹ כָּל מְלָכִים, וְכָתוּב וְהָיוּ מְלָכִים אֲמֹנִיךָ וְגו'.

אָמַר לוֹ, מַה זֶה שְׁכָתוּב דְּרָכִיָּה דְּרָכִי נַעַם? אָמַר לוֹ, כַּמָּה טַפְּשִׁים
בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מִשְׁגִּיחִים בְּדַבְּרֵי תוֹרָה, שֶׁהָרִי
דְּבַרֵי תוֹרָה (כַּמָּה סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים וְשׁ בָּהֶם) הֵם דְּרָךְ לְזִכּוֹת בְּאוֹתוֹ נַעַם ה',
שְׁכָתוּב דְּרָכִיָּה דְּרָכִי נַעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם. דְּרָכִי נַעַם וְדָאִי. מַה
זֶה נַעַם? כְּמוֹ שְׁכָתוּב (תהלים כז) לְחִזּוֹת בְּנַעַם ה', וְהָרִי פְרִשׁוּהָ, מִשׁוֹם
(כָּד) שֶׁהַתּוֹרָה וְדְרָכֶיהָ בָּאִים מֵאוֹתוֹ נַעַם, וְאוֹתָן דְּרָכִים מְפָרְשׁוֹת בָּהּ,
וְעַל זֶה דְּרָכִיָּה דְּרָכִי נַעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם.

אָמַר רבי חייא, שְׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נָתַן תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, יָצָא אֹר מֵאוֹתוֹ נֵעַם, וְהִתְעַטַּר בּוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּמֵאוֹתוֹ נֵעַם הַבְּהִיקוֹ זֵיוֹם שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת, שֶׁל כָּל הָרְקִיעִים, שֶׁל כָּל הַכְּתָרִים. עַל אוֹתָהּ שָׁעָה כָּתוּב (שיר ג) צָאִינָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שְׁלֵמָה וּגּוֹ'.

וְאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁנִּבְּנָה הַמְּקֻדָּשׁ, הִתְעַטַּר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָהּ עֲטָרָה, וַיָּשָׁב בְּכֶסֶף וְהִתְעַטַּר בְּעֲטֻרוֹתָיו. וּמֵאוֹתוֹ זְמַן שֶׁנִּחְרַב בֵּית הַמְּקֻדָּשׁ, לֹא הִתְעַטַּר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעֲטֻרוֹתָיו, וְאוֹתוֹ נֵעַם הַתְּפִסָּה וּנְגִינוֹ.

אָמַר רבי אלעזר, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנַס מֹשֶׁה לְתוֹךְ הָעֲנָן, כְּכֹתוּב (שמות כד) וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הָעֲנָן, כְּאָדָם שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בְּמִקְוֵם שֶׁל רוּחַ, וּפָגַשׁ בּוֹ מֶלֶאךָ גָּדוֹל אֶחָד. וְשִׁנִּינוּ שֶׁשְּׁמוֹ קְמוּא"ל, וְהוּא מְמַנֶּה עַל שָׁנִים עֶשֶׂר אֶלֶף מְמַנִּים שְׁלִיחִים. רָצָה לְהִזְדַּוֵּג בְּמֹשֶׁה. פָּתַח מֹשֶׁה פִּיּוֹ בְּשֵׁתִים עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת חֲקוּקוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ שֶׁלֵּמד אוֹתוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּסֵנָה, וְהִתְרַחַק מִמֶּנּוּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֶלֶף פָּרְסוֹת, וְהָיָה מֹשֶׁה הוֹלֵךְ בְּעֲנָן, וְעֵינָיו לֹוֹהֲטוֹת כְּגַחְלֵי אֵשׁ.

עַד שֶׁפָּגַשׁ בּוֹ מֶלֶאךָ אֶחָד גָּדוֹל וְנִכְבָּד מִן הַקִּדְּם, וְשִׁנִּינוּ שֶׁשְּׁמוֹ הַדְּרִינְיָא"ל, וְהוּא עֲלִיוֹן עַל כָּל שְׂאֵר הַמְּלָאכִים אֶלֶף וּשְׁשִׁים רְבּוֹא פָּרְסוֹת, וְקוֹלוֹ הוֹלֵךְ בְּמֵאתִים אֶלֶף רְקִיעִים שְׁמֵקִים בְּאֵשׁ לְבָנָה. כִּיּוֹן שֶׁרָאָהּ מֹשֶׁה, לֹא יָכַל לְדַבֵּר. רָצָה לְזַרֵּק אֶת עֲצָמוֹ מִתּוֹךְ הָעֲנָן.

אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מֹשֶׁה, וְכִי אָתָּה שֶׁהִרְבִּיתָ דְּבָרִים עִמִּי בְּסֵנָה, שְׂרָצִיתָ לְדַעַת אֶת סוֹד הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ וְלֹא פָּחַדְתָּ, וְעַכְשָׁיו אָתָּה פּוֹחַד מֵאֶחָד מִשְׁמֵשֵׁי? כִּיּוֹן שֶׁשָּׁמַע מֹשֶׁה אֶת קוֹל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הִתְחַזַּק. פָּתַח פִּיּוֹ בְּשִׁבְעִים וּשְׁתֵּים אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הָעֲלִיוֹן. כִּיּוֹן שֶׁשָּׁמַע הַדְּרִינְיָא"ל אֶת אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ מִפִּי מֹשֶׁה, הִזְדַּעְזַע. קָרַב אֵלָיו וְאָמַר לוֹ: אֲשֶׁרִי חִלַּקְךָ, מֹשֶׁה, שֶׁהִתְגַּלָּה לְךָ מֵה שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה לְמֵלָאכִים הָעֲלִיוֹנִים.

וְהָיָה הוֹלֵךְ עִמּוֹ, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְאֵשׁ חֲזָקָה שֶׁל מֶלֶאךָ אֶחָד שֶׁשְּׁמוֹ סַנְדְּלָפוֹן. וְשִׁנִּינוּ, סַנְדְּלָפוֹן עֲלִיוֹן הוּא עַל שְׂאֵר חֲבָרָיו חֵמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וְהוּא עוֹמֵד אַחַר הַפְּרָגוֹד שֶׁל רְבוּנוֹ, וְקוֹשֵׁר לוֹ כְּתָרִים מִבְּקָשׁוֹתֵיהֶם שֶׁל הַתְּפִלָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וּבְשָׁעָה שֶׁמִּגִּיעַ הַכְּתָר הַזֶּה

לראש המלך הקדוש, הוא מקבל את תפלות ישראל, וכל החילות ונהמונים מזדעזעים, ונוהמים ואומרים: ברוך כבוד ה' ממקום בית שכינתו.

אמר לו הדרניאל למשה, משה, אינני יכול ללכת עמך, שלא תשרף אותי האש החזקה של סנדלפון. באותה שעה הזדעזע משה, עד שהחזיק הקדוש ברוך הוא במשה, והושיבו לפניו ולמד אותו תורה. וכסה את משה באותו אור וזיו של אותו נעם, והיו פניו של משה מאירים בכל אותם הרקיעים, וכל חיל השמים היו מזדעזעים לפניו בשעה שהיה מוריד תורה.

ביון שחטאו ישראל למטה, נטל הקדוש ברוך הוא (ממשה) אלה חלקים מאותו זיו. באותה שעה רצו מלאכים עליונים, וכל אותם המונים, לשרף את משה בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא (שמות לב) לך רד כי שחת עמך. הזדעזע משה ולא יכל לדבר, עד שהרבה בתפלות ובקשות לפני הקדוש ברוך הוא.

אמר לו הקדוש ברוך הוא, משה, החזק בכסאי! עד שגער הקדוש ברוך הוא בכל אותם המונים ובכל אותם חילות, והחזיק משה בשני לוחות האבנים, והוריד אותם למטה, וזהו שכתוב (משלי כא) עיר גברים עלה חכם וירד עז מבטחה. ומאותו זיו שנשאר בו, היו פני משה מבהיקים. ומה באותו שנשאר בו לא היו יכולים להסתפל בפניו – באותו שהסתלק ממנו על אחת כמה וכמה.

רבי חייא אמר, 'ימינה ה' נאדרי בכח – זו התורה. ועל זה ימינה ה' תרעץ אויב. שאין דבר בעולם שישבר כחם של עמים עובדי כוכבים ומזלות פרט לשעה שישאל מתעסקים בתורה. שכל זמן שישאל מתעסקים בתורה, הימין מתחזק, ונשבר כח ותקף של עמים עובדי כוכבים ומזלות. ולכן התורה נקראת עז, כמו שנאמר (תהלים כט) ה' עז לעמו יתן.

ובשעה שישאל לא מתעסקים בתורה – מתחזק השמאל, ומתחזק כח של עמים עובדי כוכבים ומזלות, ושולטים עליהם, וגוזרים עליהם גזרות שלא יכולים לעמד בהם, ועל זה הגלו בני ישראל והתפזרו בין העמים.

זהו זה שכתוב, על מה אבדה הארץ וגו', ויאמר ה' על עזכם את תורת. שהרי כל זמן שישאל ישראל ישתדלו בתורה, נשבר כח

ותקפם של עובדי עבודה זרה, זהו שכתוב ימינך ה' תרעץ אויב. אמר רבי אלעזר, ודאי כך הוא, שכל זמן שקולם של ישראל נשמע בבתי כנסיות ובבתי מדרשות וכו', כמו ששנינו (בראשית כז) הקל קול יעקב. ואם לא, אז הידים ידי עשו, והרי בארנו.

וברב גאונך תהרס קמיה. רבי חזקיה פתח ואמר, (תהלים י) למה ה' תעמד ברחוק תעלים לעתות בצרה. בשעה שחטאי העולם גורמים, הקדוש ברוך הוא עולה למעלה למעלה, ובני אדם צוחים ומורידים דמעות ואין מי שישגיח עליהם. מה הטעם? משום שהוא עולה למעלה למעלה, ונמנעת מהם תשובה, ואז פתוב וברב גאונך תהרס קמיה.

רבי יצחק אמר, פסוק זה, בשעה שמתלבש הקדוש ברוך הוא בגאונה על העמים שיתכנסו עליו, כמו שכתוב (שם ב) ורוזנים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו. ולמדנו, עתידים הם שבעים שרי צבאות מכל עבר (עמים) להתכנס באותו זמן בהמונים מכל העולם, ולעשות קרב על ירושלים עיר הקדש, ולאחז עצות על הקדוש ברוך הוא. ומה אומרים? נעמד על הפטרון בהתחלה, ואחר כך על עמו ועל היכלו.

אז עתיד הקדוש ברוך הוא לצחק עליהם, שכתוב יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו. באותו זמן ילבש הקדוש ברוך הוא גאונה עליהם, וישמיד אותם מן העולם, ככתוב (זכריה יד) וזאת תהיה המגפה אשר יגף ה' את כל העמים אשר צבאו על ירושלים המק בשרו והוא עמד על רגליו.

רבי אבא אמר משמו של רב ייסא סבא, וכך אמר רבי שמעון, עתיד הקדוש ברוך הוא להחיות את כל אותם המלכים שהציקו לישראל ולירושלים, את אנדריאנוס, ללופינוס, ונבוכדנצר, ולסנחריב, ולכל שאר מלכי העמים שהחריבו ביתו, ולהשליט אותם כבתחלה, ויתכנסו עמהם שאר העמים. ועתיד הקדוש ברוך הוא להפרע מהם בגלוי סביב ירושלים. זהו שכתוב וזאת תהיה המגפה אשר יגף ה' את כל העמים אשר צבאו על ירושלים. אשר יצבאו לא כתוב, אלא אשר צבאו. אז כתוב וברב גאונך תהרס קמיה. וזה לזמן שיבא המשיח כתוב, ושירה זו היא שירת העולמים.

וּבְרוּחַ אֲפִיךָ נַעֲרַמוּ מִים – בְּאוֹתוֹ זְמַן. וּמִשׁוֹם כֶּךָ יֵשׁ בְּאוֹתוֹ זְמַן,
וְלִזְמַנּוֹ שֶׁל מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, וְלִזְמַן גּוֹג וּמַגּוּג. נִצְבּוּ כְמוֹ נָד –
לִזְמַן שֶׁל עוֹלָם הַבָּא, שֶׁהִיא חֲדוּת כָּל הָעוֹלָמוֹת.

אָמַר אוֹיֵב אֶרְדֹּף אֲשִׁיג אֶחְלַק שָׁלַל. אָמַר אוֹיֵב – זֶה אוֹתוֹ מְמַנֶּה
גָּדוֹל עַל הַמְּצָרִים, בְּשַׁעַה שְׁנַתֵּן לוֹ שְׁלֹטוֹן עַל יִשְׂרָאֵל, חֶשֶׁב
שִׁישְׁמִיד אוֹתָם תַּחַת שְׁלִטוֹנוֹ, אֲלֵא שְׁזָכַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָרִי
הָעוֹלָם שֶׁהָיוּ מְגַנְיִם עֲלֵיהֶם. וְאֵל תֹּאמַר זֶה לְבָדוֹ, אֲלֵא כָּל אוֹתָם
גְּדוּלִים שְׁמַמְנִים עַל עַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת. וּכְשֶׁנִּתְּנָה לָהֶם
רְשׁוּת וְשְׁלֹטוֹן עַל יִשְׂרָאֵל, כָּלֵם רוֹצִים לְהַשְׁמִיד אֶת יִשְׂרָאֵל תַּחַת־יָדָם.
וְעַל זֶה, אוֹתָם עַמִּים שֶׁתַּחַת אוֹתָם הַשְּׁלִיטִים הַמְּמַנִּים, כָּלֵם גּוֹזְרִים
גּוֹזְרוֹת לְהַשְׁמִיד אוֹתָם, אֲלֵא שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא זֹכֵר אֶת הָרִי
הָעוֹלָם, וּמַגֵּן עֲלֵיהֶם. וּכְשֶׁרָאָה אֶת זֶה מָשָׂה, הִתְחִיל לְשַׁבַּח אֶת
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאָמַר, מִי כְּמִכָּה בְּאֵלֶם ה'.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, עֵץ גָּדוֹל אֶחָד עֲלִיוֹן וְחֹזֵק, בּוֹ נִזְוֵנוּ עֲלִיוֹנִים
וְתַחְתּוֹנִים, וְהוּא מְתַחֵם בְּשָׁנִים עֶשֶׂר תַּחּוּמִּים, הִתְחַזַּק
בְּאַרְבָּעָה צְדָדֵי הָעוֹלָם שֶׁהִסְתּוֹכְבוּ (שֶׁהִתְחַבְּרוּ) בְּמִקּוּמָם. שְׁבַעִים עֲנָפִים
עוֹלִים בְּתוֹכּוֹ וְנִזְוֵנִים מִמֶּנּוּ, בְּעֵקֶר שְׁרָשָׁיו יוֹנְקִים הֵם סְבִיבוֹ, וְאוֹתָם
הָעֲנָפִים שֶׁנִּמְצָאִים בְּעֵץ.

כְּשֶׁמַּגִּיעַ שְׁלִטוֹנוֹ שֶׁל כָּל עֵנָף וְעֵנָף, כָּלֵם רוֹצִים לְהַשְׁמִיד אֶת כָּל
גּוֹף הָעֵץ שֶׁהוּא עֵקֶר שֶׁל כָּל הָעֲנָפִים, אוֹתוֹ שְׁשׁוֹלֵט
עֲלֵיהֶם, וְיִשְׂרָאֵל אֶחָדִים בּוֹ. כְּשֶׁמַּגִּיעַ עֲלֵיהֶם הַשְּׁלֹטוֹן שֶׁל אוֹתוֹ גּוֹף
הָעֵץ, הַחֲלַק שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הוּא רוֹצֵה לְשַׁמֵּר אוֹתָם וְלָתֵת שְׁלוֹם בְּכֻלָּם,
וְעַל זֶה שְׁבַעִים פָּרִים שֶׁל חַג הַסְּכוּת, לָתֵת שְׁלוֹם לְשְׁבַעִים עֲנָפִים
שֶׁבְּתוֹךְ הָעֵץ.

וְעַל זֶה מִי כְּמִכָּה בְּאֵלֶם ה'. (מִה זֶה בְּאֵלִים? הָעֵץ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה א) כִּי יִבְשׁוּ
מֵאֵילִים אֲשֶׁר חִמְדְּתֶם. שְׁאוֹתוֹ עֵץ שֶׁהָיוּ עוֹבְדִים לְדָפוּס אֶחָד
שֶׁהָיָה חֲקוּק בְּתוֹכוֹ, וְנִקְרָא אֵילִים עֵץ) מִי כְּמִכָּה שִׁיעֲשֶׂה כְּמַעֲשֵׂיךָ
וִירְחִם עַל הַכֹּל. מִי כְּמִכָּה בְּכָל אוֹתוֹ סְבִיב הָעֵץ, שְׂאֵף עַל גֵּב שֶׁהוּא
שׁוֹלֵט – שׁוֹמֵר אֶת הַכֹּל, שׁוֹמֵר אֶת כָּל הַשְּׂאֵר, וְלֹא רוֹצֵה לַעֲשׂוֹת
עִמָּהֶם כְּלִיוֹן. מִי כְּמִכָּה נֶאֱדָר בְּקִדְשׁ – בְּאוֹתוֹ כַּח עֲלִיוֹן שֶׁנִּקְרָא קִדְשׁ,
נֶאֱדָר בְּקִדְשׁ מִמֶּשׁ, וְנִקְרָא כַח ה' נֵעַם ה', וְהָרִי בְּאַרְנוֹ אֶת הַדְּבָרִים.

מי כמכה באלם ה'. רבי יוסי פתח, (קהלת א) ראיתי את כל המעשים אשר נעשו תחת השמש והנה הכל הבל ורעות רוח. שלמה המלך שהתעלה בחכמה? תרה על כל בני העולם, איך אמר שכל המעשים הם הבל ורעות רוח? יכול אף מעשה הצדקה? והרי כתוב (ישעיה לב) והיה מעשה הצדקה שלום? אלא הרי פרשיה, כתוב כל המעשים אשר נעשו תחת השמש. שונה מעשה הצדקה, שהוא למעלה מן השמש.

והנה הכל הבל ורעות רוח, מה זה אומר? אם תאמר הכל הבל כמו שבארנו, שהוא בסוד החכמה, כמו שנאמר הבל הבלים אמר קהלת. ואותם הבלים קיום של העולם שלמעלה ושלמטה. מה תאמר בזה שכתוב כאן הכל הבל ורעות רוח? [והרי דבר זה תחת השמש כתוב].

אף כף פרשיה וכף הוא. בא ראה, בשעה שהמעשים מכשרים למטה ואדם משתדל בעבודת המלך הקדוש – מאותו דבר שעושה, נעשה ממנו הבל למעלה, ואין לך הבל שאין לו קול שעולה ומתעטר למעלה, ונעשה סגור לפני הקדוש ברוך הוא.

וכף אותם מעשים שמשתדל בהם האדם שאינם עבודת הקדוש ברוך הוא – מאותו דבר שעושה, נעשה ממנו הבל, והולך ומשוטט בעולם. וכשיוצאת נשמת האדם, אותו הבל מגלגל אותו בעולם כאבן בכף הקלע, ככתוב (שמואל א-א כה) ואת נפש איביך יקלענה בתוך כף הקלע.

מהו יקלענה? אותו הבל שמגלגל אותו סביבו בעולם, ואז כל הדברים שנעשים [ואותם שתחת השמים] שאינם עבודת הקדוש ברוך הוא, נעשה מהם הבל, שהוא שברון רוח, שמשבר את הרוח שעולה ויורדת ומתגלגלת בעולם. זהו שכתוב הבל ורעות רוח. אבל אותו דבר שהוא עבודת רבנו, זה עולה [נקרא] מעל לשמש, ונעשה ממנו הבל קדוש, וזהו הזרע שזרע האדם באותו עולם, ומה שמו? צדקה, שכתוב (הושע י) זרעו לכם לצדקה.

זה מה שמנהיג את האדם, כשתצא ממנו נשמתו, ועולה לה למקום של כבוד שלמעלה נמצא לה צרר בצרור החיים. זהו שכתוב (ישעיה נח) והלך לפניך צדקה, כדי להנהיג אותך, להעלות אותך [ממקום] למקום שנקרא כבוד ה', שכתוב כבוד ה' יאספה.

כָּל אוֹתָן נִשְׁמֹת שְׁאוֹתוֹ הַבֵּל קָדוֹשׁ מְנַהֵג אוֹתָן, אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא כְבוֹד ה' כּוֹנֵס אוֹתָן לְתוֹכוֹ וְנִצְרָרוֹת בּוֹ. [זֶהוּ שְׁכָתוֹב כְּבוֹד ה' יִאֲסֹפֶה] וְזֶה נִקְרָא נִחַת רוּחַ. אָבֵל הָאֲחֵר נִקְרָא רְעוּת רוּחַ. אֲשֶׁרִי הַצְדִּיקִים שְׁכָל מַעֲשֵׂיהֶם מֵעַל לְשִׁמְשׁ, וְזוֹרְעִים זֶרַע שֶׁל צְדָקָה לְזִכּוֹת אוֹתָם לְעוֹלָם הַבָּא, וְעַל זֶה כָּתוּב (מְלָאכִי ג) וְזָרְחָה לְכֶם יִרְאִי שְׁמִי שְׁמֵשׁ צְדָקָה.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בֵּא רְאָה, בְּתַחֲלָה כְּשֶׁנִּבְנְהָ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְמִטָּה, לֹא נִבְנְהָ אֶלָּא בְּדִין וְרִגּוּז, כְּכַתּוּב (יִרְמִיָּה לב) כִּי עַל אִפִּי וְעַל חֲמַתִּי וְגו', מִשּׁוּם שֶׁבְּמִקּוֹם הַדִּין שְׂרוּי. לְעֵתִיד לְבֹא עֵתִיד הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָנוֹת אוֹתוֹ וְלְהַתְקִינוֹ בְּדַרְגָּה אַחֲרַת עֲלִיוֹנָה שֶׁנִּקְרָאת צְדָקָה, שְׁכָתוֹב (יִשְׁעִיָּה נד) בְּצְדָקָה תִּכּוֹנְנִי. מִשּׁוּם כֶּךָ יִתְקִים [בוֹ], וְשָׁמוּ מִמֶּשׁ יִקְרָא צְדָק. מִנֵּיִן לָנוּ? שְׁכָתוֹב (יִרְמִיָּה כג) וְזֶה שְׁמוֹ אֲשֶׁר יִקְרָאוּ ה' צְדָקָנוּ.

נְטִיטָה יְמִינָה תִּבְלַעְמוּ אֶרֶץ. הֲרִי נֶאֱמַר שֶׁהִרְמַת יְמִינָה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הֲרִי הַתְּעוֹרְרוּ בּוֹ הַחֲבָרִים, שְׁכָאֲשֶׁר הוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַמְּצָרִים מִתַּחַת לַמַּיִם, אָמַר לְאֶרֶץ: כְּנָסִי אוֹתָם לְתוֹכִי. וְלֹא רָצְתָה. עַד שֶׁהוֹשִׁיט הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יְמִינוֹ כְּנִגְדָּה וְהַשְּׁבִיעַ אוֹתָהּ, אֲזִי בִלְעָה אוֹתָם הָאֲדָמָה. זֶהוּ שְׁכָתוֹב תִּבְלַעְמוּ אֶרֶץ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, נְטִיטָה יְמִינָה – לְהַפְרִידָהּ מִן הַשָּׁמַאֵל, וְאֲזִי נַעֲשֶׂה בָּהֶם דִּין.

נְחִיטָה בְּחִסְדָּךְ עִם זֹו גְּאֻלְתָּ, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב (תְּהִלִּים מד) כִּי יְמִינָה וְזוֹרְעָה וְאֹר פְּנִיָה כִּי רָצִיתָם. כִּי יְמִינָה – זֹו גְּדוּלָה. גִּהְלַת בְּעֶזְךָ – זֶה שְׁכָתוֹב וְזוֹרְעָה, זֹו גְבוּרָה. אֶל גְּוָה קְדָשְׁךָ – זֶה שְׁכָתוֹב וְאֹר פְּנִיָה כִּי רָצִיתָם, זֶה צְדִיק. וְכֻלָּם נִמְצְאִים בְּכַתּוּב.

תַּפְּלָה עֲלֵיהֶם אֵימָתָה וּפְחָד. אֵימָתָה? אֵימָה הִיָּה צְרִיף לְהִיּוֹת! מַה זֶה אֵימָתָה, שֶׁהֲרִי אֵינִן לָךְ אוֹת אוֹ מְלָה אַחַת בְּתוֹרָה שְׁאִין בָּהּ סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים? מַה זֶה אֵימָתָה? אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כְּלוֹמַר יִרְאֵת הַשְּׁכִינָה.

כְּמוֹ זֶה תִּבְאָמוּ וְתִטְעַמוּ בְּהַר נְחֻלְתָּה וְגו'. תִּבְאָמוּ וְתִטְעַמוּ? תִּבְיָאֵם וְתִטְעַם הִיָּה צְרִיף לְהִיּוֹת! מַה זֶה תִּבְאָמוּ? אֶלָּא רוּחַ הַקָּדֵשׁ אוֹמְרָת עַל אוֹתוֹ הַדּוֹר הָאֲחֵרוֹן שֶׁמֶל יְהוֹשֻׁעַ וְהַתְּגָלָה בָּהֶם גְּלוּי שֶׁל הַרְשָׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁאֵלָה אַחֲזוּזִים בּוֹ, וְאֵלָה רְאוּיִים לְרִשְׁתָּ אֶת הָאֶרֶץ, כְּכַתּוּב (יִשְׁעִיָּה ס) וְעַמְּךָ כָּלָם צְדִיקִים

לעולם יירשו ארץ. שכל מי שנמול והתגלה בו רשם הקדוש ושומר אותו, נקרא צדיק. משום כך, לעולם יירשו ארץ.

ועל זה תבאמו, ו' יתרה. תבאמו לאותם האחוזים בו' (תפארת). ותטעמו, כנאמר נצר מטעי מעשה ידי להתפאר. לאותם שאחוזים בו', ולאותם אחרונים התעורר הדבר. ואין לה דבר בתורה או את קטנה בתורה שאין בה סודות עליונים וטעמים קדושים. אשרי חלקם של היודעים בהם.

רעיא מהימנא

מצוה לבנות בית מקדש למטה כמו בית המקדש שלמעלה, כמו שנאמר מכון לשבתך פעלת ה'. שצריך לבנות בית מקדש למטה ולהתפלל בתוכו תפלה בכל יום, לעבוד את הקדוש ברוך הוא, שהרי תפלה נקראת עבודה.

ואותו בית הכנסת צריך לבנותו ביפי רב ולתקנו בכל התקונים, שהרי בית הכנסת שלמטה עומד כנגד בית הכנסת שלמעלה.

בית המקדש למטה הוא עומד כמו בית המקדש שלמעלה, שעומד זה כנגד זה. ואותו בית מקדש, כל תקונו וכל עבודותיו וכל אותם כלים ושמשים, כלם הם כמו שלמעלה. המשכן שעשה משה במדבר, הכל היה כמו שלמעלה.

בית המקדש שבנה שלמה המלך, הוא בית מנוחה כדגמא עליונה בכל אותם תקונים, להיות בתקון שלמעלה בית מנוחה וירשה. כך בית הכנסת צריך בכל תקוני היפי, להיות כדגמא עליונה, להיות בית תפלה, לתקן תקונים בתפלה, כמו שבארוה.

ואותו בית מקדש שיהיו בו חלונות, שכתוב (דניאל ו) חלונות פתוחים. כמו שלמעלה. ועל זה (שיר ב) משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים. ואם תאמר, אפלו בשדה, כדי שהרוח תהיה עולה? לא כך, שהרי אנו צריכים בית, ואין להמצא בית למטה כמו בית עליון, להוריד דיור עליון לדיור תחתון.

ועוד, שאותה תפלה ואותה רוח צריכים לעלות ולצאת מתוך מצוקה בדרך ישרה כנגד ירושלים. ועל זה כתוב מן המצר קראתי יה. שצריך מקום דחוק בצרה לשלח בתוכו אותה רוח שלא יסטה ימינה או שמאלה. ובשדה לא יכול הקול לשלח אותו כך,

שְׁהָרִי כְּמוֹ זֶה קוֹל הַשׁוֹפָר נִדְחָה הַחוּצָה בְּדֶרֶךְ יֵשֶׁר מִתּוֹךְ מְקוֹם דְּחוּק, וְהוֹלֵךְ וּבֹקֵעַ רְקִיעִים, וְעוֹלָה בְּעֲלִיָּה לְעוֹרֵר רוּחַ שְׁלִמְעֵלָה.

וְאִם תֹּאמְרוּ, הֲרֵי כְּתוּב (בראשית כד) וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשָׂדֵה? שׁוּחָה יִצְחָק, שְׂדֵבֶר אַחַר הָיָה בּוֹ מָה שֶׁלֹּא הָיָה בְּכָל הָעוֹלָם. וְעוֹד, שְׁפָסוּק זֶה לֹא לָזֶה הוּא בָּא, שְׂוֹדָאֵי בְּשָׂדֵה לֹא הָיָה מִתְפַּלֵּל, וְהֲרִי בְּאַרְנוֹ. (ע"כ רעיא מהימנא)

שְׂנִינּוּ, אָמַר רַבִּי אַבְא, אֲשֶׁרִי חֲלַקְס שֶׁל אוֹתָם שְׂזַכָּאִים לוֹמַר שִׁירָה זוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה, שְׂזַכָּאִים לְאַמְרָה לְעוֹלָם הַבָּא. וְשִׁירָה זוֹ נִבְנְתָה בְּעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת קְדוּשׁוֹת חֲקוּקוֹת וּבְעֶשֶׂר אֲמִירוֹת, וְהִכָּל נִרְשָׁם בְּשֵׁם הַקְּדוֹשׁ, וְהִכָּל שְׁלֵמוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, וְהֲרִי עוֹרְרָנוּ הַדְּבָרִים.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שֶׁהָיוּ עוֹמְדִים יִשְׂרָאֵל עַל הַיָּם וְאוֹמְרִים שִׁירָה, הַתְּגִלָּה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם, וְכָל מְרַכְבוֹתָיו וְחִילוֹתָיו, כְּדִי שִׁיכִירוּ אֶת מַלְכָם שְׁעֶשֶׂה לָהֶם כָּל אוֹתָם נִסִּים וּגְבוּרוֹת, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד יִדַע וְהִתְבּוֹנֵן מָה שֶׁלֹּא יִדְעוּ וְהִתְבּוֹנְנוּ שְׂאֵר נְבִיאֵי הָעוֹלָם.

שְׂאֵם תֹּאמַר שֶׁלֹּא יִדְעוּ וְלֹא הַדְּבִיקוּ הַשִּׁיגוּ חֲכָמָה הָעֲלִיּוֹנָה – מִן הַשִּׁירָה הַזֹּאת תִּרְאֶה שְׁכָלֵם הַסְּתַכְּלוּ בַּחֲכָמָה וְיִדְעוּ דְבָרִים וְאָמְרוּ. שְׂאֵם לֹא כֶּף, אֵיךְ אָמְרוּ כָּלֵם מְלִים אַחִידוֹת שֶׁלֹּא סָטוּ אֵלָה מֵאֵלָה, וּמָה שְׂאֵמַר זֶה – אָמַר זֶה, וְלֹא הַקְּדִים מְלָה זוֹ לְמְלָה זוֹ, אֵלָא כָּלֵם בְּמִשְׁקַל אֶחָד, וְרוּחַ הַקְּדֹשׁ בְּפִי כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְכָל הַדְּבָרִים נִאֲמְרוּ כָּאֵלוּ יִצְאוּ מִפֶּה אֶחָד? אֵלָא וְדָאֵי כָּלֵם בַּחֲכָמָה הָעֲלִיּוֹנָה הַסְּתַכְּלוּ, וְיִדְעוּ דְבָרִים עֲלִיּוֹנִים, וְרוּחַ הַקְּדֹשׁ בְּפִי כָּל אֶחָד וְאֶחָד.

וְאֶפְלֹ אוֹתָם שְׂבַמְעֵי אִמָּם הָיוּ כָּלֵם כְּאֶחָד אוֹמְרִים שִׁירָה, וְהָיוּ כָּלֵם רוֹאִים מָה שֶׁלֹּא רָאָה יְחִזְקָאֵל הַנְּבִיא, וְעַל כֶּף הָיוּ כָּלֵם מְסַתְּכָלִים כְּאֵלוּ רוֹאִים עֵינַי בְּעֵינַי. וְכִשְׁסִימוּ הַדְּבָרִים, כָּלֵם מְבַשְׂמִים בְּנַפְשָׁם וְתֹאבִים לְרֹאוֹת וְלִהְסַתְּכָל, וְלֹא הָיוּ רוֹצִים לְנִסְעַ מִשָּׁם מְרַב הַשְּׁתוֹקְקוֹת.

בְּאוֹתָהּ שְׁעָה אָמַר מִשָּׁה לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: בְּנִיךָ לֹא רוֹצִים לְנִסְעַ מִן הַיָּם מְרַב הַשְּׁתוֹקְקוֹת לְהַסְּתַכְּל בְּךָ. מָה עֲשֵׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא? הַסְּתִיר אֶת כְּבוֹדוֹ הַחוּצָה לְמַדְבָּר, וְשֵׁם הַתְּגִלָּה וְלֹא הַתְּגִלָּה.

אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל: כִּמָּה (פְּעָמִים לְנִסְעַ מִשָּׁם, וְלֹא רָצוּ) פְּעָמִים אָמַרְתִּי לְנִסְעַ מִשָּׁם וְלֹא רָצִיתֶם? עַד שֶׁהִרְאָה לָהֶם זִיו כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בַּמְדָּבָר, וּמִיָּד הָיוּ תֹאבִים. וְלֹא נָסְעוּ, עַד שֶׁאָחַז בָּהֶם מֹשֶׁה וְהִרְאָה לָהֶם זִיו כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בַּמְדָּבָר. אֲזַי מֵרַב תְּשׁוּקָה וְרָצוֹן לְהִסְתַּכֵּל הִסִּיעַ אוֹתָם מֹשֶׁה. זֶהוּ שְׁכָתוּב וַיִּסַּע מֹשֶׁה אֶת יִשְׂרָאֵל מִיָּם סוּף וַיֵּצְאוּ אֶל מְדָבַר שׁוּר. מֵה זֶה מְדָבַר שׁוּר? מִנְהִיג שֶׁהָיוּ רוֹצִים לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, זִיו כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ, וְעַל זֶה נִקְרָא מְדָבַר שׁוּר – שֵׁם הִסְתַּכְלוּת.

וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמְדָּבָר וְלֹא מָצְאוּ מַיִם. וְאִין מַיִם אֲלֵא תוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נה) הוּי כָּל צִמָּא לָכוּ לַמַּיִם. אָמַר רַבִּי יִיסָא, וְכִי מִי נָתַן לָהֶם כָּאֵן תוֹרָה, וְהָרִי עַד עַכְשָׁו לֹא נִתְּנָה לָהֶם תוֹרָה?

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הֵם יֵצְאוּ לַמְדָּבָר לְהִסְתַּכֵּל, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נָטַל זִיו כְּבוֹדוֹ מִשָּׁם, וְהֵם הִלְכוּ לְהִסְתַּכֵּל [לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא] בּוֹ וְלֹא מָצְאוּ אוֹתוֹ. וְלִמְדַנּוּ שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִקְרָא תוֹרָה, וְאִין מַיִם אֲלֵא תוֹרָה, וְאִין תוֹרָה אֲלֵא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים בַּמְדָּבָר, הִתְגַּלָּה עֲלֵיהֶם רְשׁוּת אַחֲרֵת שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, אוֹתוֹ שֶׁשׁוּלֵט בַּמְדָּבָר, וּפְגַשׁ בָּהֶם שָׁם. רָאוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁזֶה לֹא הָיָה אוֹתוֹ זִיו כְּבוֹד מְלָכָם. זֶהוּ שְׁכָתוּב וַיִּבְאוּ מִרְתָּה וְלֹא יָכְלוּ לְשַׁתֵּת מַיִם מִמֶּרְהָ. מָה הִטְעַם? כִּי מָרִים הֵם. לֹא הִתְבַּשְׂמָה נַפְשָׁם כְּבִתְחִלָּה. וְלֹא עוֹד, אֲלֵא שֶׁבֵּא לְקַטְרֵג עֲלֵיהֶם. מָה כְּתוּב? וַיִּצְעַק אֵל ה' וַיֹּרְהוּ ה' עֵץ, וְאִין עֵץ אֲלֵא תוֹרָה, שְׁכָתוּב (משלי ג) עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחְזִיקִים בָּהּ. וְאִין תוֹרָה אֲלֵא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. רַבִּי אֲבָא אָמַר, אִין עֵץ אֲלֵא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁכָתוּב (דברים כ) כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה, עֵץ הַשָּׂדֶה וְדַאי, זֶה עֵץ שָׂדֶה שֶׁל תְּפוּחִים קְדוּשִׁים (מַלְכוּת). וְכִשְׁהִתְגַּלָּה זִיו כְּבוֹד מְלָכָם עֲלֵיהֶם, אֲזַי וַיִּשְׁלַךְ אֶל הַמַּיִם וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם. מָה זֶה וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם? שֶׁקְּטָגוֹר נַעֲשֶׂה סִגְוֹר.

אָמַר רַבִּי אֲבָא, בֵּא רָאָה, בַּתְּחִלָּה כְּשֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לְבְרִית שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לֹא נִכְנְסוּ כְּרָאוּי, מָה הִטְעַם? כִּי נִמְלוּ וְלֹא נִפְרְעוּ, וְלֹא הִתְגַּלָּה הַרְשָׁם הַקְּדוֹשׁ. כִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעוּ לְכָאֵן מָה כְּתוּב? שֵׁם שֵׁם לֹו חֵק וּמִשְׁפָּט. שֵׁם נִכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לְשִׁנֵּי חֲלָקִים קְדוּשִׁים בְּאוֹתוֹ גְּלוּי שֶׁהִתְגַּלָּה הַרְשָׁם שְׁלָהֶם, וְנִקְרָאוּ חֵק וּמִשְׁפָּט. חֵק – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר

(משלי לא) ותתן טרף לבייתה וחק לנערתייה. ומשפט - כמו שנאמר משפט לאלהי יעקב. ושם נסהו - באותו אות קדש, כמו שנאמר כי חק לישראל הוא. בספרו של רבי ייבא סבא אמר הדבר על אותו מטה קדוש.

ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך. ויאמר, מה זה ויאמר? לא כתוב מי אמר את זה. אלא הקדוש ברוך הוא אמר. רבי חזקיה אמר, ששמענו (משמע) אמירה סתם מאמירה סתם, שכתוב (שמות כד) ואל משה אמר עלה אל ה'. אמר, לא כתוב מי אמר. אף כאן ויאמר סתם, ולא כתוב מי אמר.

אמר רבי יוסי, משמע שכתוב ויצעק אל ה' ויורהו ה' עץ, מכאן משמע ויאמר, ומשמע מי אמר דבר זה. לקול ה' אלהיך? לקולי הנה צריך להיות! אלא לאותו קול שנכנסו בו.

אמר רבי אבא, אחר שהתגלה בהם רשם הקדוש, נכנסו בשני חלקים קדושים, כמו שנאמר, וכיון שנכנסו בשני אלה, נכנסו בשני החלקים האחרים הללו, שכאשר יעלו בשני האחרים הללו, יתחברו באלה ולא ימנעו הברכות, ולכן באלה מגיעות הברכות [ומשום כך באלה מגיעים] עד המלך הקדוש.

וממקומו של הכתוב נשמע הדבר, שכתוב ויאמר אם שמוע תשמע. ויאמר - זה המלך הקדוש. ומה אמר? אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך, כמו שנאמר כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא - זו כנסת ישראל. והישר בעיניו תעשה - זה צדיק. והאזנת למצותיו - זה נצח. ושמרת כל חקיו - זה הוד. כיון שנכנסו באלה, הרי הגיעו למלך הקדוש. אחר כך מה כתוב? כל המחלה אשר שמת במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רפאך. כי אני ה' - זה המלך הקדוש.

סדר הלימוד ליום ז טבת [יום 96 בשנה]

נִשְׁמָע, שְׁכַל מִי שֶׁשׁוֹמֵר אֶת הַרְשָׁם הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה, מִמָּנּוּ עוֹלָה עַד הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ הָעֲלִיּוֹן. מַה מִּשְׁמַע? מִשְׁמַע אוֹתָם שְׁנַיִם שֶׁהַתְּכַנֵּס בָּהֶם הַזֶּרַע, וְשָׁמֵן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ, שֶׁשׁוֹפְכִים אוֹתוֹ בְּפִי הָאָמָה, [וְעַל זֶה] נִקְשְׁרוּ כְּאֶחָד, וְהַמֶּלֶךְ הָעֲלִיּוֹן עֲלֵיהֶם, וְנִקְשְׁרוּ בּוֹ. וְעַל כֵּן, מִי שֶׁנִּכְנָס בְּשְׁנֵי אֵלֶּה וְשׁוֹמֵר אוֹתָם, נִקְשֵׁר בְּשְׁנֵי הָאֲחֵרִים וְנִכְנָס בָּהֶם, וְאֵז מַגִּיעַ לַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְדַאי מִי שֶׁזוֹכָה בְּצַדִּיק, זוֹכָה בְּנִצּוּחַ וְהוֹד וּשְׁלֵשֶׁת אֵלֶּה, שֶׁהַתְּבָרָכָה בָּהֶם כְּנִסְתַּיִשׁ יִשְׂרָאֵל. וּמִי שֶׁזוֹכָה בָּהֶם, זוֹכָה בְּמֶלֶךְ הַקְּדוֹשׁ, וְנִכְנָס בְּכָל הָאֲרָבָעָה.

וּכְנָגַד אֲרָבָעָה אֵלּוּ שְׁמִירָה לְרִשָּׁם הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה מֵאֲרָבָעָה דְּבָרִים: שְׁמִירָה שֶׁל כְּנִסְתַּיִשׁ יִשְׂרָאֵל – שְׁמִירָה שֶׁל נְדָה. שְׁמִירָה שֶׁל צַדִּיק – שְׁמִירָה שֶׁל שְׁפָחָה. שְׁמִירָה שֶׁל נִצּוּחַ – שְׁמִירָה שֶׁל בֵּית עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמְזֻלוֹת. שְׁמִירָה שֶׁל הוֹד – שְׁמִירָה שֶׁל זוֹנָה. וְעַל זֶה לְקוֹל ה' אֱלֹהֵיךָ – זו כְּנִסְתַּיִשׁ יִשְׂרָאֵל.

בְּמָה זוֹכִים יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה? בְּשְׁמִירָה מְנַדָּה, וְעַל זֶה כָּתוּב (ויקרא יח) וְאֵת אִשָּׁה בְּנִדַת טְמֵאָתָה לֹא תִקְרַב לְגִלוֹת עֲרוֹתָהּ. מַה זֶה לְגִלוֹת? זו כְּנִסְתַּיִשׁ יִשְׂרָאֵל, וּבְזֶה אַחֲוָזִים וְנִקְשְׁרִים דְּבָרִים אֲחֵרִים שֶׁכְּנִסְתַּיִשׁ יִשְׂרָאֵל נִקְשְׁרֵת בָּהֶם. וְהָרִי בְּאֲרָנוֹ הַדְּבָרִים.

וְהַיִּשָּׁר בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה – זֶה צַדִּיק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים לד) עֵינַי ה' אֵל צַדִּיקִים, לְהַשְׁמֵר מִשְׁפָּחָה. וְהָרִי בְּאֲרָנוֹ אֵת הַדְּבָרִים, שֶׁכָּתוּב וּשְׁפָחָה כִּי תִירַשׁ גְּבִירָתָהּ, שְׁגוֹרִם לְצַדִּיק שִׁידְבֵּק בְּשְׁפָחָה. וְהַאֲזַנְתָּ לְמִצּוֹתָיו – זֶה נִצּוּחַ, לְהַשְׁמֵר [שֶׁלֹּא יִשְׁקַר בּוֹ] שֶׁלֹּא יִכְנִיס רִשָּׁם זֶה בְּבֵית אֵל נִכְר, וְלֹא יִשְׁקַר בְּנִצּוּחַ, שֶׁכָּתוּב (שמואל-א טו) וְגַם נִצּוּחַ יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁקַר. וּמִי שֶׁשׁוֹמֵר אֵת זֶה, קָיָם מִצּוֹתָיו, שֶׁכָּתוּב (שמות לד) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אֲחֵר. וּשְׁמֵרֵת כָּל חֻקָּיו – זֶה סוּד, לְהַשְׁמֵר מִן זוֹנָה.

וְזֶה הוֹלֵךְ כְּמוֹ שֶׁשְׁנִינּוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַה זֶה שֶׁכָּתוּב (תהלים מה) חֲגוֹר חֲרָבָךְ עַל יָרֵךְ גִּבּוֹר הוֹדֵךְ וְהַדְּרָךְ. אֵלֶּה, כָּל מִי שֶׁמְזַרְזֵת אֵת עֲצָמוֹ וְשֵׁם אֵת פֶּתַח הַחֲרָב הַשְּׁנוּנָה הַחֲזָקָה כְּנִגְדּוֹ, עַל יָרֵךְ – מַה זֶה עַל יָרֵךְ? זֶהוּ הַרְשָׁם הַקְּדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כד) שֵׁם נָא יִדְּךָ תַחַת יָרְכִי.

דָּבָר אחר חגור חרָבָה - כְּלוּמָר, זָרָז וּתְקַף אֶת הַיִּצָר הָרַע שֶׁלְךָ, שֶׁהוּא חַרְבָּה, עַל יָרֵךְ, עַל אוֹתוֹ רִשָּׁם קְדוֹשׁ לְשֹׁמֵר אוֹתוֹ. וְאִם שָׁמַר אוֹתוֹ אִזּוֹ נִקְרָא גִבּוֹר, וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְלַבֵּשׁ אוֹתוֹ בְּלְבוּשָׁיו. וּמַהוּ לְבוּשׁ שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא? הוּד וְנִצְחָה (וְהִדָּר), שְׁכָתוּב (תהלים קד) הוּד וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ. אֵיךְ כָּאֵן הוֹדָה וְהִדָּרָה. וְאִזּוֹ נִדְבַק הָאָדָם בְּמַלְךְ הַקְדוֹשׁ כְּרָאוּי.

מִכָּאֵן וְהִלָּאָה - כָּל הַמַּחְלָה אֲשֶׁר שָׁמַתִּי בְּמִצְרַיִם לֹא אָשִׁים עֲלֶיךָ כִּי אֲנִי ה' רַפְאֵךְ. זֶה הַמַּלְךְ הַקְדוֹשׁ. וְעַל זֶה הִזְהִיר אוֹתָם עַל אוֹתוֹ דָּבָר מִמֶּשׁ, שֶׁנִּתְּנָה וְרִשָּׁם בָּהֶם וְלֹא יוֹתֵר. וְעַד עַכְשָׁיו לֹא נִתְּנָה לָהֶם תּוֹרָה. אֲלֹא כִּינּוּן שְׁכָתוּב, שֶׁשֶׁם לוֹ חֶק וּמִשְׁפָּט, מִיָּד - וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוּעַ תִּשְׁמַע וְגו'.

בֹּא רָאָה, כְּשֶׁרָצָה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִזְהִיר אֶת יִשְׂרָאֵל עַל הַתּוֹרָה, בְּכַמָּה דְבָרִים מִשָּׁךְ אוֹתָם, בְּכַמָּה מְשִׁיכוֹת שֶׁל חֲבִיבוֹת, כְּאָדָם שֶׁמוֹשֶׁךְ בְּנוֹ לְבֵית הָרַב. וּבֹא רָאָה, לֹא רָצָה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְתַת לָהֶם תּוֹרָה עַד שֶׁקָּרְבוּ אֵלָיו. וּבְכַמָּה קָרְבוּ אֵלָיו? בְּגִלּוּי שֶׁל הָרִשָּׁם הִזָּה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְּבָאָר.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לֹא קָרְבוּ יִשְׂרָאֵל לְהַר סִינַי, עַד שֶׁנִּכְנְסוּ בַּחֲלֶק שֶׁל צִדִּיק וְזָכוּ בוֹ. מִנֵּינן לָנוּ? שְׁכָתוּב (שמות יט) בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִדְּבַר סִינַי. בַּיּוֹם הַזֶּה מִמֶּשׁ דּוֹקָא. וְכָתוּב (ישעיה כה) וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הִנֵּה אֲלֵהֵינּוּ זֶה קוֹיֵנוּ לוֹ וְגו'.

פְּרִשְׁת הַמֶּן

וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה הִנְנִי מִמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים מא) אֲשֶׁרִי מִשְׁכִּיל אֵל דָּל בַּיּוֹם רָעָה יִמְלִטָהּ ה'. פְּסוּק זֶה פְּרִשְׁוֵהוּ, בְּשַׁעָה שְׁאָדָם שׁוֹכֵב בְּבֵית חָלִיו, הָרִי נִתְּפָס בְּבֵית הַסֵּהָר שֶׁל הַמַּלְךְ - רֹאשׁוֹ בְּקוֹלָר, רִגְלָיו בְּאֲזִיקִים (בְּדַפּוּס), כְּפָמָה חִילוֹת שׁוּמְרִים אוֹתוֹ מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, כָּל אֵיבָרָיו בְּדַחֲק נְלַחֲמִים אֵלָה בְּאֵלָה, הָאֲכָל הָעֵבֶר מִמֶּנּוּ.

בְּאוֹתוֹ הַזְמַן מִמֶּנִּים עָלָיו אֶפּוֹטְרוֹפּוֹס לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת לִפְנֵי הַמַּלְךְ, שְׁכָתוּב אִם יֵשׁ עָלָיו מְלָאךְ מְלִיץ אֶחָד מִנֵּי אֵלָיךְ. בְּאוֹתָהּ שַׁעָה אֲשֶׁרִי חָלְקוֹ שֶׁל הָאִישׁ שֶׁנִּכְנָס אֵלָיו וּמְלַמֵּד אוֹתוֹ דְרָךְ לְהַנְצִיל מִן הַדִּין. זֶהוּ שְׁכָתוּב אֲשֶׁרִי מִשְׁכִּיל אֵל דָּל.

וְאִיךָ יכול להציל אותו? ללמדו דרך החיים לשוב לפני אדונו, אז נעשה אפוטרופוס עליו למעלה. ומה שכרו? ביום רעה ממלטהו ה'. דבר אחר אשרי משכיל אל דל – כמה חזק השכר של העני לפני הקדוש ברוך הוא.

אמר רבי חייא, תמהתי על הפסוק הזה שכתוב (שם טו) כי שמע אל אביונים ה', וכי אל אביונים שומע ולא לאחר? אמר רבי שמעון, משום שהם קרובים יותר למלך, שכתוב (שם נא) לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה, ואין לה בעולם שהוא שבור לב כמו העני. עוד, אמר רבי שמעון, בא ראה, כל אותם בני העולם נראים לפני הקדוש ברוך הוא בגוף ונפש, והעני לא נראה אלא בנפש לבדה, והקדוש ברוך הוא קרוב לנפש יותר מלגוף.

עני אחד היה בשכנותו של רבי ייסא, ולא היה מי שישגיח בו, והוא היה מתביש ולא הפציר בבני אדם. יום אחד נחלש, נכנס עליו רבי ייסא. שמע קול אחד שאומר: צדק צדק, הרי נפש פורחת אלי ולא הגיעו ימיו! אוי לבני עירו שלא נמצא בהם שישביב נפשו אליו! קם רבי ייסא ושפך בפיו מים של גרוגרות עם מדה של יין רקוח. בקעה זעה בפניו, ושב רוחו אליו.

לאחר בא ושאל אותו. אמר: חייך רבי, נפשי יצאה ממני והביאו אותה לפני כסא המלך, ורצתה להשאר שם, אלא שרצה הקדוש ברוך הוא לזכות אותך, והכריזו עליך: עתיד הוא רבי ייסא להעלות רוחו ולהתקשר בחדר אחד קדוש שעתידים החברים לעורר בארץ. והרי תקנו שלשה כסאות שעומדים לה ולחבריה. מאותו היום היו משגיחים בו בני עירו.

עוד, עני אחד אחר עבר לפני רבי יצחק, והיה בידו חצי מעה כסף. אמר לרבי יצחק: השלם לי ולבני ולבנותי את נפשותינו. אמר לו: ואיך אשלים לנפשותיכם, שהרי לא נמצא אצלי כי אם חצי מעה? אמר לו: בזה אני אשלים בחצי מעה שיש אצלי. הוציאה ונתן לו.

הראו לו בחלומו, שהיה עובר על שפת הים הגדול ורצו לזרק אותו לתוכו, ראה את רבי שמעון שהושיט ידו כנגדו, ובא אותו עני והוציאו, ונתנו בידי רבי שמעון ונצל. כשהתעורר, נפל בפיו פסוק זה, (תהלים מא) אשרי משכיל אל דל ביום רעה ממלטהו ה'.

וְבֹא רָאָה, כָּל יוֹם וַיּוֹם טַל מֵהָעֵתִיק הַקָּדוֹשׁ לְזַעֵר אֲנָפִין, וּמִתְבָּרְכִים כָּל שְׂדֵה הַתְּפוּחִים הַקָּדוֹשִׁים, וּמֵאוֹתוֹ טַל נִשְׁפָּע לְאֵלוֹ שְׁלֹמֹה, וּמִמֶּנּוּ נִזְוָנִים מִלְּאָכִים קְדוֹשִׁים, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי מֵאָכְלוֹ. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (שם עח) לֶחֶם אֲבִירִים אָכַל אִישׁ, וּמֵאוֹתוֹ מְזוֹן אָכְלוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כַּמָּה בְּנֵי אָדָם נִזְוָנִים בְּזִמְנֵי הַזֶּה מִמֶּנּוּ, וּמִי הֵם? אֵלוֹ הַחֲבָרִים שְׁמִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה יָמִים וְלַיְלוֹת. וְכִי יַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ מֵאוֹתוֹ מְזוֹן מִמֶּשׁ? לֹא, אֲלֹא כַּעֲיֵן אוֹתוֹ מְזוֹן מִמֶּשׁ שֶׁשָּׁקוּל עַל אֶחָד פִּי שָׁנָיִם.

בֹּא רָאָה, כְּשֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל וְנִדְבְּקוּ בַּמִּלֶּךְ הַקָּדוֹשׁ מִשׁוּם גְּלוּי שֶׁל הָרָשָׁם הַקָּדוֹשׁ, אִזּוֹ זָכוּ לְאָכַל לֶחֶם אַחַר עֲלִיּוֹן יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהָיָה בַּתְּחִלָּה. בַּתְּחִלָּה, כְּשִׁיִּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, נִכְנְסוּ לְלֶחֶם שֶׁנִּקְרָא מִצָּה, וְכַעֲת זָכוּ וְנִכְנְסוּ לְאָכַל לֶחֶם אַחַר יוֹתֵר עֲלִיּוֹן, מִמָּקוֹם עֲלִיּוֹן, שְׁכָתוֹב הַנִּבְיָא מִמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם. מִן הַשָּׁמַיִם מִמֶּשׁ. וּבְאוֹתוֹ זִמְנֵי הוּא נִמְצָא לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל מִמָּקוֹם זֶה. חֲבָרִים שְׁמִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, נִזְוָנוּ מִמָּקוֹם אַחַר יוֹתֵר עֲלִיּוֹן, וּמֵהוּ? כְּכָתוֹב (קהלת ז) הַחֲכָמָה תַּחֲיֶיהָ בְּעַלְיָהּ. מִמָּקוֹם יוֹתֵר עֲלִיּוֹן.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, אִם כֵּן, לָמָּה חָלְשָׁה נַפְשָׁם יוֹתֵר מִשָּׂאֵר בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁהָרִי שָׂאֵר בְּנֵי הָעוֹלָם בִּכְחַ וְחִזְק יֵתֵר נִרְאִים לְהַמְצִיא (הם יותר)? אָמַר לוֹ, יִפֶּה שְׂאֵלֶתָ.

בֹּא רָאָה, כָּל מְזוֹנוּתֵיהֶם שֶׁל בְּנֵי הָעוֹלָם בָּאִים מִלְּמַעְלָה. אוֹתוֹ מְזוֹן שֶׁבָּא מִן הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, זֶה מְזוֹן שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, וְהוּא מְזוֹן שֶׁל הַכֹּל, וְהוּא מְזוֹן גַּם וְעַב. וְאוֹתוֹ מְזוֹן שֶׁבָּא יוֹתֵר מִלְּמַעְלָה, הוּא מְזוֹן יוֹתֵר דְּקִיק, שֶׁבָּא מִמָּקוֹם שֶׁנִּמְצָא הַדִּין, וְזֶהוּ הַמְּזוֹן שֶׁאָכְלוּ יִשְׂרָאֵל כְּשִׁיִּצְאוּ מִמִּצְרַיִם. [יוֹתֵר דְּקִיק] הַמְּזוֹן שֶׁנִּמְצָא לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ זִמְנֵי בַּמִּדְבָּר, מִמָּקוֹם עֲלִיּוֹן שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, הוּא מְזוֹן יוֹתֵר דְּקִיק, שֶׁנִּכְנְסוּ יוֹתֵר לְנַפְשׁ מֵהַכֹּל, וְנִפְרַד יוֹתֵר מֵהַגּוֹף, וְנִקְרָא לֶחֶם אֲבִירִים. הַמְּזוֹן הַיּוֹתֵר עֲלִיּוֹן מֵהַכֹּל הוּא מְזוֹן הַחֲבָרִים, אוֹתָם שְׁמִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, שֶׁאוֹכְלִים מְזוֹן שֶׁל רוּחַ וּנְשָׁמָה, וְלֹא אוֹכְלִים מְזוֹן הַגּוֹף כֻּלָּל, וְהֵינּוּ מִמָּקוֹם עֲלִיּוֹן נִכְבָּד עַל הַכֹּל, וְנִקְרָא חֲכָמָה. לְכֵן חָלְשׁ גּוֹף הַחֲבָרִים יוֹתֵר מִבְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁהָרִי לֹא אוֹכְלִים מְזוֹן הַגּוֹף כֻּלָּל, וְאוֹכְלִים מְזוֹן שֶׁל רוּחַ וּנְשָׁמָה מִמָּקוֹם רְחוֹק עֲלִיּוֹן נִכְבָּד מֵהַכֹּל.

וְלָכֵן אוֹתוֹ מְזוֹן דְּקִיק מִן הַדְּקִיק יוֹתֵר מֵהַכֵּל. אֲשֶׁרִי חֶלְקָם. זֶהוּ שְׁכָתוֹב הַחֲכָמָה תַּחֲיָה בְּעֵלְיָהּ. אֲשֶׁרִי חֶלְקוֹ שֶׁל הַגּוֹף שֶׁיִּכּוֹל לְהַזְזוֹן בְּמְזוֹן הַנֶּפֶשׁ.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, וְדַאי כֶּף הוּא. אָבֵל בְּזִמְנֵי הַזֶּה אֵיךְ נִמְצְאִים מְזוֹנוֹת אֵלּוּ? אָמַר לוֹ, וְדַאי שְׂיִפָּה שְׂאֵלְתָּ. בֵּא רְאָה, וְזֶהוּ בְּרוּר הַדְּבָר, מְזוֹן רֵאשׁוֹן הוּא מְזוֹן שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, אוֹתוֹ שְׂבָא מִשְׁמַיִם וְאָרֶץ, וְהוּא מְזוֹן הַגּוֹף (שֶׁל הַכֵּל).

מְזוֹן שֶׁהוּא יוֹתֵר עֲלִיּוֹן מִמֶּנּוּ, אוֹתוֹ שֶׁהוּא יוֹתֵר דְּקִיר, וּבֵא מִמְּקוֹם שֶׁהַדִּין שְׂרוּי, שְׁנִקְרָא צְדָק, וְזֶהוּ מְזוֹן הָעֲנִיִּים. וְסוּד הַדְּבָר – מִי שֶׁמְשָׁלִים לְעֲנִי, מְשָׁלִים לוֹ אוֹת אַחַת וְנַעֲשֶׂה צְדָקָה, וְסוּד זֶה – (מִשְׁלִי יא) גִּמְלַל נִפְשׁוֹ אִישׁ חֶסֶד. גְּמִילוּת חֶסֶדִים מְשַׁמֵּעַ, שֶׁהָרִי בְּדִין שְׂרוּי, וְהִשְׁלִים לוֹ חֶסֶד, אֲזִי הוּא רַחֲמִים.

מְזוֹן יוֹתֵר עֲלִיּוֹן מֵאֵלָה, הוּא מְזוֹן עֲלִיּוֹן וְנִכְבָּד מִמְּקוֹם שְׁנִקְרָא שְׁמַיִם, וְהוּא דְּקִיק מְכֻלָּם, וְהוּא מְזוֹן שֶׁל חוֹלִים. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (תְּהִלִּים מא) ה' יִסְעֶדְנוּ עַל עַרְשׂ דָּוִי כָּל מְשַׁכְּבוֹ הַפִּכָּת בַּחֲלִיּוֹ. ה' דוֹקָא. מָה הַטַּעַם? מִשׁוֹם שֶׁהַחוֹלִים הִלְלוּ אֵינָם גְּזוֹנִים אֶלָּא בְּאוֹתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִמֶּשׁ. [וְמַהוּ? חֵלֶב וָדָם. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (יחזקאל מד) לְהַקְרִיב לִי חֵלֶב וָדָם. וְזֶהוּ מְזוֹן מִמְּקוֹם שְׁנִקְרָא שְׁמַיִם, וְהוּא נִכְבָּד וְעֲלִיּוֹן, דְּקִיק מֵהַכֵּל].

מְזוֹן עֲלִיּוֹן קְדוֹשׁ וְנִכְבָּד זֶהוּ מְזוֹנוֹת שֶׁל רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת, וְהוּא מְזוֹן שֶׁל מְקוֹם רְחוֹק עֲלִיּוֹן, (מֵאוֹתוֹ מְקוֹם שְׁנִקְרָא נֶעַם ה'). וְהַנִּכְבָּד מֵהַכֵּל הוּא מְזוֹן הַחֲבָרִים שֶׁמְשַׁתְּדָלִים בַּתּוֹרָה, וְהוּא מְזוֹן שְׂבָא מַחֲכָמָה עֲלִיּוֹנָה. מָה הַטַּעַם מִמְּקוֹם זֶה? מִשׁוֹם שֶׁתּוֹרָה יִצְאָה מַחֲכָמָה עֲלִיּוֹנָה, וְאוֹתָם שֶׁמְשַׁתְּדָלִים בַּתּוֹרָה נִכְנָסִים בְּעַקֵּר שְׂרָשִׁיָּהּ, וְלָכֵן מְזוֹנָם בֵּא מֵאוֹתוֹ מְקוֹם קְדוֹשׁ עֲלִיּוֹן.

בֵּא רַבִּי אֶלְעָזָר וְנִשְׁקַיְדוּ. אָמַר, אֲשֶׁרִי חֶלְקִי שֶׁעֲמַדְתִּי בְּדְבָרִים הִלְלוּ! אֲשֶׁרִי הַצְּדִיקִים שֶׁמְשַׁתְּדָלִים בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת, שְׁזוֹכִים לָהֶם בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא, שְׁכָתוֹב (דְּבָרִים ל) כִּי הוּא חַיִּיךָ וְאֶרֶץ יִמְיָךְ. הַנְּבִי מִמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם. רַבִּי יוֹסִי פֶתַח, (תְּהִלִּים קמ"ה) פּוֹתַח אֵת יְדֶךָ וּמְשַׁבִּיעַ לְכֹל חַי רְצוֹן. מָה כְּתוּב לְמַעְלָה? עֵינֵי כָל אֱלֹהִים יִשְׁבְּרוּ. כָּל אוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם מְצַפִּים וְזוֹקְפִים עֵינֵים לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְלָכֵן (אָבֵל) כָּל אוֹתָם בְּנֵי הָאָמוּנָה מְבַקְשִׁים (צְרִיכִים

לבקש) בכל יום ויום לשאל את מזונם מן הקדוש ברוך הוא ולהתפלל תפלותיהם עליו.

מה הטעם? משום שכל מי שמתפלל תפלתו לקדוש ברוך הוא על מזונו, גורם שיתברך כל היום על ידו אותו האילן שמזון כלם בו. [נטעם הדבר – (תהלים טו) ברוך ה' יום יום] ואף על גב שנמצא עמו, צריך לבקש לפני הקדוש ברוך הוא ולהתפלל תפלה על המזון בכל יום, כדי שימצאו על ידו ברכות כל יום ויום למעלה, וזהו (שם טו) ברוך ה' יום יום.

ועל זה לא צריך לאדם לבשל מזון מיום ליום אחר, שלא לעכב יום ליום אחר. זהו שכתוב ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו. יום ביומו דוקא, חוץ מערב שבת לשבת, כמו שבארנו. ואז נמצא הקדוש ברוך הוא מלא ברכות בכל יום, ואז כתוב פותח את ידך וגו'. מה זה רצון? אותו רצון שנמצא מהעתיק הקדוש, ויצא ממנו רצון להמציא מזון לכל. ומי ששואל מזונות בכל יום ויום, ההוא נקרא בן נאמן, בסוד שבשכילו נמצאים ברכות למעלה.

רבי אבא פתח ואמר, (שם קמז) רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו. כמה יש לבני אדם ללכת בדרכי המלך הקדוש וללכת בדרכי התורה כדי שימצאו ברכות לכלם, לעליונים ולתחתונים.

שם מרדנו, מה שכתוב (ישעיה מט) ישראל אשר בך אתפאר, ודאי אתפאר. מה משמיע? שבשכיל ישראל למטה, הקדוש ברוך הוא מתפאר למעלה. ומה הפאר שלו? שמניח תפלין, שמתחברים הגונים להתפאר.

שנינו, רוצה ה' את יראיו, רוצה ה' ביראיו הנה צריך להיות! מה זה רוצה ה' את יראיו? אלא רוצה ה' את יראיו, כלומר, מוציא את הרצון הזה, ומתרצה (ומתידע) בהם הקדוש ברוך הוא ליראיו היראים ממנו. ומי הם היראיו האלה שמוציא להם את הרצון הזה? חזר ואמר את המיחלים לחסדו, אותם המצפים ומחכים בכל יום ויום לבקש מזונם מן הקדוש ברוך הוא, משמע שכתוב את המיחלים לחסדו.

רבי ייסא סבא לא התקין סעודה בכל יום עד שבקש בקשתו לפני הקדוש ברוך הוא על מזונות. אמר, לא נתקין סעודה עד שתנתן מבית המלך. אחר שבקש בקשתו לפני הקדוש ברוך הוא,

הִיָּה מְחֻפָּה שְׁעָה אַחַת, וְאָמַר: הֲרִי זְמַן שְׁנַתָּן מִבֵּית הַמֶּלֶךְ, מִכָּאֵן וְהִלָּאָה הַתְּקִינֵנוּ הַסְּעוּדָה! וְזוּהִי הַדְּרָךְ שֶׁל אוֹתָם יִרְאִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, יִרְאִי חֹטָא.

אוֹתָם הִרְשָׁעִים שֶׁהוֹלְכִים עֲקָמִים בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, מֵה כָּתוּב בָּהֶם? (ישעיה ה) הוּי מִשְׁכִּימִי בִּבְקָר שְׂכָר יִרְדְּפוּ. וְעַל זֶה רוּצָה ה' אֶת יִרְאֵיו אֶת הַמִּיַּחֲלִים לְחַסְדּוֹ. דּוֹקָא לְחַסְדּוֹ. (ובונה) נוֹדְעִים בְּנֵי הָאֱמוּנָה בְּכָל יוֹם וַיּוֹם. זֶהוּ שְׂכָתוּב וַיִּצָּא הָעַם וּלְקַטּוֹ דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ. יוֹם בְּיוֹמוֹ אָמַר, וְלֹא דְבַר יוֹם לְיוֹם אַחֵר.

וְכָל כֵּן לְמָה? לְמַעַן אֲנַסְנוּ הַיֵּלֶךְ בְּתוֹרָתִי אִם לֹא. בְּכָאֵן נוֹדְעִים אוֹתָם בְּנֵי הָאֱמוּנָה, שְׂכָל יוֹם וַיּוֹם הוֹלְכִים בְּדַרְךְ יִשְׂרָאֵל בְּתוֹרָה. רַבִּי צִדְקָא אָמַר מִכָּאֵן, (משלי יג) צִדְקָא אֵכֵל לְשִׁבְעָ נִפְשׁוֹ – אַחֵר שֶׁהִשְׁבִּיעַ נִפְשׁוֹ מִלְּהַתְּפַלֵּל וּלְקַרְא בְּתוֹרָה.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, בֹּא רֵאָה, עַד שֶׁלֹּא נָתַן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, הִבְחִין בֵּין אוֹתָם בְּנֵי הָאֱמוּנָה לְבֵין אוֹתָם רִשְׁעִים שְׂאִינָם בְּנֵי אֱמוּנָה וְלֹא עוֹמְדִים בְּתוֹרָה. וּבִמָּה הִבְחִין בָּהֶם? בְּמִן, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר אֲנַסְנוּ. וְכָל אוֹתָם שְׁנַמְצָאוּ שֶׁהֵם בְּנֵי הָאֱמוּנָה, רָשָׁם אוֹתָם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרָשָׁם שֶׁל כְּתַר הַחֹסֵד, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר הַמִּיַּחֲלִים לְחַסְדּוֹ, וְעַל זֶה לְמַעַן אֲנַסְנוּ. וְכָל אוֹתָם שֶׁלֹּא נִמְצָאוּ בְּנֵי אֱמוּנָה, הָעֵבִיר מֵהֶם הַכְּתָר הָעֲלִיּוֹן הַזֶּה, וְהֵמֵן הִכְרִיז וְאָמַר, וּבִטָּן רִשְׁעִים תִּחְסֹר. וְעַם כָּל זֶה, לֹא הָעֲדִיף הַמְּרַבֵּה וְהַמְּמַעִיט לֹא הִחְסִיר.

שְׁנֵינּוּ, בְּשַׁעָה הַהִיא נִשְׁלְמוּ יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה כְּדָגְמָא שֶׁל מַעְלָה, כְּמוֹ שְׁבִאֲרֵנוּ, שְׂכָתוּב (שמות טו) וַיִּבְאוּ אֵילָמָה וְשָׁם שְׁתִּים עֶשְׂרֵה עֵינַת מֵיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים וְגו'. וְהַתְּחִיךְ הָאֵילָן הַקְּדוֹשׁ בְּשָׁנִים עֶשְׂרֵה תַּחֲוֹמִים, בְּאַרְבַּעַת צְדָדֵי הָעוֹלָם, וְהַתְּחִיךְ בְּשִׁבְעִים עֲנָפִים, וְהַכֵּל כְּדָגְמָא שֶׁל מַעְלָה.

בְּאוֹתָהּ שְׁעָה נְטָף טַל קְדוֹשׁ מִהָעֵתִיק הַנִּסְתָּר, וּמִלֹּא אֶת רֵאשׁוֹ שֶׁל זְעִיר אֲנָפִין, מְקוֹם שְׁנִקְרָא שָׁמַיִם. וּמֵאוֹתוֹ טַל שֶׁל אוֹר עֲלִיּוֹן קְדוֹשׁ הִיָּה שׁוֹפֵעַ וְיורֵד מִן לְמַטָּה, וּכְשֶׁהִיָּה יוֹרֵד, הִיָּה נִפְרָד גְּלִידִים גְּלִידִים, וְנִקְרָשׁ לְמַטָּה. זֶהוּ שְׂכָתוּב דִּק כִּכְפֹר עַל הָאֲרֶץ.

כָּל אוֹתָם בְּנֵי אֱמוּנָה יוֹצְאִים וְלוֹקְטִים, וּמְבַרְכִים עֲלֵיו אֶת הַשָּׁם הַקְּדוֹשׁ, וְאוֹתוֹ מִן הִיָּה מַעְלָה רִיחוֹת שֶׁל כָּל הַבְּשָׁמִים שֶׁל גֵּן

עדן, שהרי ממנו נמשך ויָרַד לַמָּטָה. שָׁם אוֹתוֹ לְפָנָיו, וּבְכָל טַעַם שָׂרָצָה – הִיָּה טוֹעַם אוֹתוֹ, וּמִבְרַךְ אֶת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

וְאִזּוּ מִתְבָּרֵךְ בְּמַעְיוֹ, וְהִיָּה מִסְתַּכֵּל וְיִוָּדַע לְמַעְלָה, וּמִסְתַּכֵּל בְּחֻמְכָּה הַעֲלִיוֹנָה, וְעַל זֶה הִיָּה נִקְרָא דוֹר דַּעָה. וְאַלְהָ הָיָו בְּנֵי אַמּוֹנָה, וְלָהֶם נִתְּנָה תוֹרָה לְהִסְתַּכֵּל בָּהּ וְלִדְעַת דְּרָכֶיהָ.

וְאוֹתָם שְׁלֵא נִמְצְאוּ בְּנֵי אַמּוֹנָה, מַה כְּתוּב בָּהֶם? (במדבר יב) שָׁטוּ הָעַם וְלָקְטוּ. מַה זֶה שָׁטוּ? שָׁטוּת הָיָו לִוְקָחִים לְעַצְמָם, מִשׁוּם שְׁלֵא הָיָו בְּנֵי אַמּוֹנָה. מַה כְּתוּב בָּהֶם? וְטַחְנוּ בְּרַחֲמִים אוֹ דָּכוּ בְּמִדְכָּה וְגו'. מִי הִטְרִיחַ אוֹתָם לְכָל זֶה? אֵלָּא שָׁהֶם לֹא הָיָו בְּנֵי אַמּוֹנָה.

כְּמוֹ זֶה אוֹתָם שְׁלֵא מֵאֲמִינִים בְּקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לֹא רוֹצִים לְהִסְתַּכֵּל בְּדְרָכָיו, וְהֵם רוֹצִים לְהִטְרִיחַ אֶת עַצְמָם כָּל יוֹם אַחַר מְזוּזַן יוֹם וְלַיְלָה, אוֹלֵי לֹא יַעֲלֶה בְיָדָם פֶּת לָחֶם. מִי גָרַם לָהֶם אֶת זֶה? מִשׁוּם שְׁאִינָם בְּנֵי אַמּוֹנָה. אַף כֹּאן, שָׁטוּ וְלָקְטוּ – שָׁטוּ בְּשָׁטוּת שְׁל עַצְמָם, וְרוֹצִים לְהִטְרִיחַ עֲלֵיוֹ. זֶהוּ שְׁכֵתוּב וְטַחְנוּ בְּרַחֲמִים. אַחַר כָּל הִטְרָחָה הַזֹּאת לֹא עָלָה בִּידֵיהֶם, אֵלָּא שְׁכֵתוּב וְהִיָּה טַעְמוֹ כְּטַעַם לְשֵׁד הַשָּׁמַן, וְלֹא יוֹתֵר. מִי גָרַם לָהֶם אֶת זֶה? מִשׁוּם שְׁלֵא הָיָו בְּנֵי אַמּוֹנָה.

אָמַר רַבֵּי יוֹסִי, מַה זֶה לְשֵׁד הַשָּׁמַן? יֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁהִיָּה נְלוֹשׁ בְּשָׁמַן כְּתַרְגוּמוֹ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, מַה הַשָּׁד מִתְּהַפֵּךְ לְכַמָּה גִּנּוּנִים, אַף הַמֶּן מִתְּהַפֵּךְ לְכַמָּה גִּנּוּנִים. רַבֵּי יְהוּדָה אָמַר, לְשֵׁד הַשָּׁמַן – יְנִיקַת הַשָּׁמַן.

רַבֵּי יִצְחָק אָמַר, אִישׁ לְפִי אָכְלוּ לְקָטוּ – וְכִי מִי שְׁאוּכַל מְעַט לִוְקָט מְעַט, וּמִי שְׁאוּכַל יוֹתֵר לִוְקָט יוֹתֵר? וְהִיָּה כְּתוּב לֹא הָעֲדִיף הַמְרַבָּה וְהַמְמַעִיט לֹא הַחֲסִיר? אֵלָּא לְפִי אוֹתָם שְׁאוּכָלִים, לִוְקָטִים. מִשְׁמַע אָכְלוּ – מִי שֶׁהִיָּה אוֹכַל אוֹתוֹ. וּמִשׁוּם כֵּן לֹא כְּתוּב אָכְלִיתוּ.

מַה זֶה אוֹמֵר? אַחַז אָדָם בְּעֶבֶד אוֹ בְּאִמָּה וְאָמַר שֶׁהוּא שְׁלוֹ. בֶּא חֲבָרוּ וְאָמַר: עֶבֶד זֶה הוּא שְׁלִי! קָרְבוּ לְפָנָי מִשֶּׁה לְדִין. אָמַר לָהֶם: כַּמָּה נְפִשׁוֹת בְּבֵיתְךָ, וְכַמָּה נְפִשׁוֹת בְּבֵיתוֹ שֶׁל זֶה? אָמַר כֵּן וְכָךְ. וְאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר לָהֶם מִשֶּׁה: לְקָטוּ מְחָר, וְכָל אֶחָד יָבֵא אֵלַי. לְמַחֵר יִצְאוּ וְלָקְטוּ, וּבָאוּ לְפָנָי מִשֶּׁה. שָׁמוּ לְפָנָיו אֶת הַמֶּן, וְהִיָּה מוֹדֵד אוֹתוֹ. אִם אוֹתוֹ עֶבֶד שֶׁל זֶה – מְצָא אֶת אוֹתוֹ הָעַמֵּר שֶׁל הָעֶבֶד בְּמֶן הַזֶּה, שֶׁהִיָּה עֹמֵר אֶחָד לְכָל נֶפֶשׁ וְנֶפֶשׁ מִבֵּיתוֹ. מְדַד לְזֶה – וְנִמְצָא חֲסָר אוֹתוֹ מֵאֵל מִכָּל הָעֶבֶד בְּמֶן שְׁלוֹ, וְעֹמֵר אֶחָד לְכָל נֶפֶשׁ וְנֶפֶשׁ מִבֵּיתוֹ. אָמַר וּפְסָק:

העבד של זה הוא! זהו שכתוב איש לפי אכלו לקטו. וכתוב עמו
לגלגלת מספר נפשתיכם.

אמר רבי ייסא (ייסא) חייא, כתוב ערב וידעתם כי ה' הוציא אתכם מארץ
מצרים ובקר וראיתם את כבוד ה'. ערב וידעתם, במה ידעו?
אלא כף שנינו, בכל יום ויום נמצאו הנהגות הקדוש ברוך הוא –
בבקר התעורר חסד בעולם. באותו זמן שנקרא ערב, תלוי הדין
בעולם, והרי פרשוה שלכן יצחק תקן תפלת המנחה. [מה זה אומר]
ועל זה ערב וידעתם. כשמתעורר דין בעולם, תדעו שבאותו דין
הוציא אתכם ה' ממצרים. ובקר וראיתם את כבוד ה', שהרי באותו
זמן מתעורר חסד ויתן לכם לאכל.

רבי חייא אמר ההפך. מה כתוב למעלה? בשבתנו על סיר הבשר
וגו'. באותה שעה התעורר ערב. שאותו זמן שמתעורר דין,
מתעורר גם חסד בעולם. זהו שכתוב וידעתם כי ה' הוציא אתכם
מארץ מצרים. תדעו אותו חסד שעשה עמכם בזמן הדין והוציא
אתכם מארץ מצרים. ובקר וראיתם את כבוד ה', כבוד ה' הרי ידוע,
וכל כף למה? בשמע ה' את תלנתיכם וגו'.

אמר רבי ייסא, לא משנה הקדוש ברוך הוא את הנהגותיו, רק
שאותם הרשעים של העולם משנים אותם ומהפכים רחמים
לדין, כמו שנתבאר.

שנה רבי אלעזר, מהמן הזה עתידים הצדיקים לאכל לעולם הבא.
ואם תאמר כמו זה? לא! אלא יותר. שלא היה כף לעולמים.
מהו? כמו שבארנו שכתוב (תהלים כז) לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו,
וכתוב (ישעיה סב) עיני לא ראתה אלהים זולתך וגו'.

ראו כי ה' נתן לכם השבת. רבי חזקיה פתח, (תהלים קל) שיר המעלות
ממעמקים קראתיך ה'. שיר המעלות, סתם ולא פרש מי אמרו.
אלא שיר המעלות שעתידי לומר כל בני העולם, שעתידי השיר הזה
להאמר אותו לדורות עולם.

ומהו ממעמקים קראתיך? כף שנינו, כל מי שמתפלל תפלתו לפני
המלך הקדוש, צריך לבקש בקשתו ולהתפלל מעמק הלב
כדי שימצא לבו שלם עם הקדוש ברוך הוא, ויכוון לב ורצון. והאם
דוד אמר כף, והרי כתוב בכל לפי דרשתיך, ופסוק זה מספיק? מה
צריך ממעמקים?

אָדָם כִּדְ שְׁנִינּוּ, כֹּל אָדָם שְׁמַבְקֵשׁ בְּקִשְׁתּוֹ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, צָרִיךְ לִכְוֹן דַּעְתּוֹ (לב) וּרְצוֹנוֹ מֵעֵקֶר שֶׁל כָּל הָעֲקָרִים לְמִשְׁךְ בְּרָכוֹת מֵעַמֵּק הַבְּאֵר (שֶׁל הַכֹּל), כִּדְי שִׁישְׁפִיעַ בְּרָכוֹת מֵהַמַּעַיֵן שֶׁל הַכֹּל, וּמַהוּ? אוֹתוֹ מְקוֹם שִׁיּוּצָא מִמֶּנּוּ וְנִמְצָא מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ נֶהָר, שְׁכַתּוֹב (בראשית ב) וְנֶהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן, וְכַתּוֹב (תהלים מו) נֶהָר פִּלְגִיו יִשְׁמַחוּ עִיר אֱלֹהִים. וְזֶה נִקְרָא מִמַּעַמְקִים. עַמֵּק הַכֹּל, עַמֵּק הַבְּאֵר שְׁמַעֲיִנוֹת יוֹצְאִים וְשׁוֹפְעִים לְבִרְךְ אֶת הַכֹּל, וְזוֹהִי הָרֵאשִׁית לְמִשְׁךְ בְּרָכוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה.

אָמַר רַבִּי חֲזַקְיָה, כְּשֶׁהֲעַתִּיק, נִסְתָּר שֶׁל הַנִּסְתָּרִים, רוֹצֵה לְזַמֵּן בְּרָכוֹת לְעוֹלָמוֹת, מִשְׁרָה אֶת הַכֹּל, וּמְכַלִּיל אֶת הַכֹּל בְּעַמֵּק הָעֲלִיּוֹן הַזֶּה, וּמִכָּאֵן שׁוֹאֵב וְנִשְׁפָּע בְּאֵר (נְהָר) שְׁנַחֲלִים וּמַעֲיִנוֹת נִשְׁפָּעִים מִמֶּנּוּ, וְכֹלֵם נִשְׁקִים מִמֶּנּוּ. וּמִי שְׁמַתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, צָרִיךְ לִכְוֹן לְבוֹ וּרְצוֹנוֹ לְמִשְׁךְ בְּרָכוֹת מֵאוֹתוֹ עַמֵּק שֶׁל הַכֹּל כִּדְי שְׁתִּתְקַבֵּל תְּפִלָּתוֹ וְיַעֲשֶׂה רְצוֹנוֹ.

וַיֹּאמֶר מִשֶּׁה אֱלֹהִים אִישׁ אֵל יוֹתֵר מִמֶּנּוּ עַד בִּקְר. אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה, בְּכֹל יוֹם וְיוֹם מִתְבָּרֵךְ הָעוֹלָם מֵאוֹתוֹ יוֹם הָעֲלִיּוֹן, שְׁהַרִי כֹל שֵׁשֶׁת הַיָּמִים מִתְבָּרְכִים מִיוֹם הַשְּׁבִיעִי, וְכֹל יוֹם נוֹתֵן מֵאוֹתָהּ בְּרָכָה שְׁקֵבֵל מֵאוֹתוֹ יוֹם שְׁלוֹ.

וַעֲלֵ זֶה אָמַר מִשֶּׁה, אִישׁ אֵל יוֹתֵר מִמֶּנּוּ עַד בִּקְר. מַה הַטַּעַם? כִּדְי שְׁלֵא יִתֵּן וְלֹא יִלְוֶה יוֹם זֶה לְחִבְרוֹ, אֲלֵא כֹל אֶחָד וְאֶחָד שׁוֹלֵט לְבִדּוֹ בְּאוֹתוֹ יוֹם שְׁלוֹ, שְׁהַרִי לֹא שׁוֹלֵט יוֹם בְּיוֹם שֶׁל חִבְרוֹ.

מִשְׁוֹם כִּדְ כָּל אוֹתָם (אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה, כֹּל יוֹם וְיוֹם מִתְבָּרֵךְ מֵאוֹתוֹ יוֹם עֲלִיּוֹן, יוֹם הַשְּׁבִיעִי, וּמִתְבָּרְכִים כֹּל שֵׁשֶׁת הַיָּמִים כֹּל אֶחָד וְאֶחָד בְּפְנֵי עַצְמוֹ, וְכֹל יוֹם נוֹתֵן בְּיוֹם שְׁלוֹ מֵאוֹתָהּ בְּרָכָה שְׁקֵבֵל מֵאוֹתוֹ יוֹם עֲלִיּוֹן, וַעֲלֵ זֶה אָמַר מִשֶּׁה, אִישׁ אֵל יוֹתֵר מִמֶּנּוּ עַד בִּקְר, שְׁהַרִי לֹא שׁוֹלֵט יוֹם בְּיוֹם שְׁלֵא שְׁלוֹ, וְכֹל אוֹתָם) חֲמִשָּׁה יָמִים שׁוֹלֵטִים בְּיָמִים שְׁלָהֶם, וְנִמְצָא בּוֹ מַה שְׁקֵבֵלוֹ, וּבְיוֹם הַשְּׁשִׁי נִמְצָא יוֹתֵר. וְזֶה הוֹלֵךְ כְּפִי מַה שְׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַה שְׁכַתּוֹב יוֹם הַשְּׁשִׁי וְלֹא נֶאֱמַר כִּדְ כָּל שְׁאָר הַיָּמִים – אֲלֵא כִּדְ פְּרִשׁוּהָ, הַשְּׁשִׁי – שְׁהַזְדוּגָה [שְׁהַזְדוּמָנָה] בּוֹ הַגְּבִירָה לְהַתְקִין שְׁלַחַן לְמֶלֶךְ. וְלִכְן נִמְצָאוּ בּוֹ שְׁנֵי חֲלָקִים – אֶחָד לְיוֹמוֹ, וְאֶחָד לְתַקּוֹן בְּשִׁמְחַת הַמֶּלֶךְ בְּגִבְרָה.

וְאוֹתוֹ לִילָה שְׁמַחַת הַגְּבִירָה בְּמֶלֶךְ וְזוּוּגָם, וּמִתְבָּרְכִים כֹּל שֵׁשֶׁת הַיָּמִים, כֹּל אֶחָד וְאֶחָד לְבִדּוֹ, וְלִכְן צָרִיךְ אָדָם לְסַדֵּר שְׁלַחַנוֹ בְּלִיל הַשַּׁבָּת, כִּדְי שִׁישְׁרוּ עֲלָיו בְּרָכוֹת מִלְּמַעְלָה, וּבְרָכָה לֹא נִמְצָאת

על שלחן ריק. [ואותו לילה שמחתה של הגבירה במלך וזווגם] לכן תלמידי חכמים שיודעים סוד זה, זווגם מערב שבת לערב שבת.

ראו פי ה' נתן לכם השבת. מה זה שבת? יום שבו נחים שאר הימים, והוא כלל של כל אותם ששת האחרים, וממנו הם מתברכים. רבי ייסא אמר, וכן גם כנסת ישראל נקראת שבת, משום שהיא בת זוגו, וזוהי כלה, שכתוב (שמות לא) ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם. לכם ולא לשאר העמים. זהו שכתוב (שם) ביני ובין בני ישראל. וזוהי נחלת ירשת עולמים לישראל. ולכן כתוב (ישעיה נח) אם תשיב משבת רגלך וגו', ובמקומו בארנו את הדברים.

כתוב אל יצא איש ממקומו ביום השביעי. ממקומו – שנינו, מאותו מקום שראוי ללכת, וסוד הדבר – שכתוב (יחזקאל ג) ברוך כבוד ה' ממקומו, וזהו מקום, וזהו סוד הכתוב, כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא. מקום ידוע קוראים לו מקום שנודע הכבוד העליון.

ולכן אזהרה לאדם שמתעטר בעטור קדוש שלמעלה, שלא יצא מפיו דבור של חל, משום שאם יצא ממנו, הוא מחלל את יום השבת, בידו – במעשה, וברגליו – ללכת מחוץ לאלפים אמה. כל אלו הם חלול שבת.

אל יצא איש ממקומו – זהו מקום נכבד של קדשה, שהרי מחוצה לו הם אלהים אחרים. ברוך כבוד ה' – זהו כבוד שלמעלה. ממקומו – זה כבוד שלמטה. זהו סוד עטרת השבת, ולכן אל יצא איש ממקומו. אשרי חלקו של מי שזוכה לכבד את השבת. אשריו בעולם הזה ובעולם הבא.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עֲבֹר לִפְנֵי הָעָם וְגו'. רבי חזקיה פתח, (תהלים לד) חנה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם. אשרי הצדיקים שהקדוש ברוך הוא רוצה בכבודם יותר על שלו. בא ראה כמה הם בני העולם שמחרפים ומגדפים למעלה, כמו שסנחריב חרף וגדף ואמר (מלכים-ב יח) מי בכל אלהי הארצות וגו'. והקדוש ברוך הוא מחל ולא תבע ממנו. כיון שהושיט את ידו על חזקיה, מה כתוב? (שם ט) ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור וגו'.

וַיִּרְבְּעֵם בן נבט היה עובד לעבודה זרה ומקטר לה זובח לה, והקדוש ברוך הוא לא תבע ממנו. וכשבא עדו הנביא והתנבא עליו, והושיט ירבעם את ידו כנגדו - מה כתוב? (שם-א ג) ותיבש ידו וגו', ולא יכל להשיבה אליו. [ועל שעבד לעבודה זרה לא תבע אותו הקדוש ברוך הוא].

פָּרַעְהָ חרף וגדף, ואמר (שמות ה) מי ה' וגו', והקדוש ברוך הוא לא תבע ממנו, עד שסרב לישראל, שכתוב (שם ט) עודך מסתולל בעמי, (שם) הנה יד ה' הויה במקנך וגו'. וכן בכל מקום הקדוש ברוך הוא תובע את עלבון הצדיקים יותר על שלו.

כַּאֲזַן מֹשֶׁה אמר (שם יז) עוד מעט וסקלוני. אמר לו הקדוש ברוך הוא, משה, אינו זמן לתבע את עלבונך, אלא עבר לפני העם, ונראה מי יושיט ידו כנגדך. וכי ברשותם אתה עומד, או ברשותי? **וּמַטֵּהָ** אשר הכית בו את היאר קח בידך והלכת.

השלמה מההשמטות (סימן ו)

שְׁנִינּוּ, אמר רבי יוסי, תקוק הנה המטה משני צדדים מהשם הקדוש, צד אחד של רחמים ודין באותיות תקוקות, וצד אחד דין בדין - נחש עלי צור. בא ראה, כתוב (שמות יד) ואתה הרים את מטף ונטה את ידך על הים. מהו ונטה? כלומר, הטה בצד אחד שחקוק ברחמים ודין, וכתוב ויט משה את ידו, ולא כתוב וישלח משה את ידו. כלומר, הטה מצד אחד. ואם תאמר שחקוק הנה מזמן קדמון נחש עלי צור, אלא בסנה נחקק, שכתוב (שמות ד) וישלכהו ארצה ויהי לנחש. בשעה ההיא נחקק נחש עלי צור.

ובא ראה, אמר רבי יהודה, רצה הקדוש ברוך הוא ששמותיו שהיו חקוקים במטה יעשו האותות, ולמדנו, שני אותות נעשו בים. בצד ההוא שהטה משה ברחמים ודין קרע הים לישראל בשנים עשר שבילים, והשיב בדין על המצרים והטביע אותם בַּתְּהוֹם. זהו שכתוב (סם יד) וַיָּשָׁב ה' עֲלֵיהֶם אֶת מֵי הַיָּם. מאותה שעה רצה להוציא מים. אמר לו הקדוש ברוך הוא: הטה המטה מצד אחר ושני אותות תעשה בו, כמו שנעשה מהצד האחר, אות אחד כאן ואות אחד במריבה. אבל עתה – (שמות יז) וְהִכִּיתָ בַצּוּר. באיזה צור? בזה הצור, ויעלה נחש של זמן אחר. אמר רבי אלעזר, מהו שכתוב (במדבר כ) קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם? מהו ודברתם?

אמר רבי אלעזר, צנה אותו על הנחש, שהרי נעשה בצור. עתה צריך שיעשה בנחש להשלים שמו של הקדוש ברוך הוא באלו האותות, משמע שכתוב ודברתם, וכתוב (שם כא) וַיְדַבֵּר הָעָם בְּאַלְהֵים וּבַמֶּשֶׁה. מה כתוב אחריו? וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים וגו'. מה נחש כחו בפיו, אף כאן בפיו. ומשה לא עשה כן, אלא הכה, הכה ולא השלים השם, אלא חזר כבראשונה בשם של צור ועזב שם של נחש. זהו שכתוב ויך, ולא כתוב וידבר, כמו שנצטוה – ודברתם. ששנינו, צור לעשות, ונחש לדבר. (שם כ) ויך את הסלע במטהו פעמים. אחד שעבר ואחד עתה.

שנינו, אמר רבי אלעזר, באותה שעה נשאר השם, כלומר שלא נשלם באות ההוא, שעזב משה הנחש ולא נשלם כל השם, שהרי בצד אחד נשלם. בים מצד אחר. התחיל בצור ולא נשלם בנחש. אמר לו הקדוש ברוך הוא: עשית שהתחיל שמי ולא נשלם לעשות אותות, אף אתה תתחיל ולא תשלים. (במדבר כ) לֹכֵן לֹא תָבִיאוּ, התחלת להוציא אותם – ולא תשלים להכניס אותם לארץ. לכן לא תביאו. אמר רבי אלעזר, ידע לב של משה בראשונה, שהתירא כאשר ראה הנחש, שכתוב (שמות ד) וַיִּנָּס מֹשֶׁה מִפְּנֵי. הלב ראה ולא ידע.

אמר רבי אלעזר, כתוב (במדבר כא) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נַחֲשׁ נַחֲשֵׁת וַיִּשְׁמְהוּ עַל הַנָּס. על נס לא כתוב, אלא על הנס. רצה לתקן מה שחסר. אמר לו הקדוש ברוך הוא, כתוב (במדבר כז) לְהַקְדִּישׁנִי בַמִּים, במים ולא בדבר אחר. כשם שהתחלת במים, רצוני שישתלם בשמי הנס

במים. אמר רבי אלעזר, מקום שחסר לא שלם, אבל אתה תמשיך נס אחד (כאן).

אמר רבי יהושע, פתוב (במדבר כא) עשה לך שרף. עשה לך - לתועלתך. עשה לך - תקן מה שחסרת. ועם כל זה לא תקן אלא הראיה, שהיו רואים בנחש וחיים. אבל לא נקדש השם במים, ונשאר חסר מהשאר. ותקנת בראיה - (דברים לב) עלה אל הר העברים, וראה, הנף רואה בעיניך, (שם לא) ושמה לא תעבור, (במדבר כז) וראית אתה ונאספת אל עמיק. בא וראה שאפלו ראה, כיון שעשה ראה, בזה השלים לעצמו הראיה, אבל לא השלים את השם במים כמו שאר כל השמות.

אמר רבי יצחק, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא (במדבר ט) לכן לא תביאו, אמר משה, הנחש הזה הוא לתקלה בעולם היה. אמר לו הקדוש ברוך הוא, לא כך - דין לחיבים, וחיים לבעלי האמת. באותה שעה שכתוב (במדבר ט) וראה אתו וחי, ידע משה דרכיו והצדיק עליו את הדין. פתח ואמר, (דברים לב) הצור תמים פעלו. זהו הצור שאנחנו אומרים (שם) אל אמונה ואין עול, שכתוב וראה אתו וחי, וכתוב (שמואל ב-ב כב) האל תמים דרכו.

אמר רבי חייא, והרי שנינו, אל - גזרת רחמים היא, כמו שנאמר (במדבר כג) אל מוציאם ממצרים, (שמות לד) אל רחום וחנון. אמר לו, לא כך, שלמדנו, שולט רחמים על הדין. אל לבדו יכלת היתה לו והרשות היתה שלו. מה היכלת? שליטה של אל, התחזקה גזרה שלו, כמו שנאמר (בראשית לא) יש לאל ידי, ורשות שלו יכלת של עין רעה, כמו שנאמר יש לאל ידי. אמר לו, והרי כתוב (דברים ט) האל הגדל הגבר. אל גדול נוצח, אל לבדו נוצח. וכתוב (שם לב) הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט. זה צור (שם) אל אמונה ואין עול. זה נחש עלי צור.

נחזר לדברים הראשונים. וכתוב (איוב ח) האל יענות משפט, חס ושלום?! אמר רבי אלעזר, זהו שכתוב (תהלים פה) אשמעה מה ידבר האל וגו'. (שמות ד) וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו, כמו שנאמר (דברים כז) מטה משפט. מטה כלפי חסד.

אמר רבי יוסי, שני מטות היו, אחד של משה ואחד של הקדוש ברוך הוא. מהיכן לומדים? שכתוב (שמות ד) ומטה האלהים.

שְׁשֵׁנִינוּ, בְּשַׁעַה שְׁהִיָּה נוּטֵל מִשֶּׁה הַמְטָה בְּרִשׁוֹתוֹ, הִיָּה כְּאֵלוֹ שְׁלוֹ.
זֶהוּ שְׁכָתוֹב (ס) וַיִּקַּח מִשֶּׁה אֶת מִטָּה הָאֱלֹהִים בְּיָדוֹ. כִּיּוֹן שְׁאָמַר וַיִּקַּח
מִשֶּׁה, אֵינִי יוֹדֵעַ שְׁלִקְחוֹ בְּיָדוֹ? אֵלֹא מָהוּ בְּיָדוֹ? בְּרִשׁוֹתוֹ, בִּיכְלָתוֹ.

וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי, בְּרִשׁוֹתוֹ שֶׁל מִשֶּׁה הִיָּה עַד שֶׁהוֹקֵם הַמְשַׁכֵּן. כִּיּוֹן
שֶׁהוֹקֵם הַמְשַׁכֵּן, חָזַר הַמְטָה לְפָנֵי הָעֵדוּת, וּמִשֶּׁה הִיָּה נוּטֵלוֹ
לְעִשׂוֹת בּוֹ נְסִים. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (במדבר ט) וַיִּקַּח מִשֶּׁה אֶת הַמְטָה מִלְּפָנֵי
ה'. כִּיּוֹן שְׁלִקְחוֹ הָרִי הוּא בְּרִשׁוֹתוֹ וּכְשֶׁלוֹ הִיָּה.

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אוֹתוֹ הַמְטָה שֶׁל סְנַפִּירִינוֹן הִיָּה, וּמִשִּׁשֶּׁת יָמֵי
בְּרֵאשִׁית נִבְרָא, כְּמוֹ שְׁשֵׁנִינוּ, וְהַמְכָתֵב, וְהַמְטָה. רַבִּי יְהוּדָה
אָמַר, שֶׁל עֵץ הִיָּה. מִי שְׁאָמַר שֶׁל סְנַפִּירִינוֹן הִיָּה – שְׁכָתוֹב (יחזקאל א)
כְּמֵרָאָה אֲבָן סַפִּיר דְּמוֹת כֶּסֶף, וְכָתוֹב (שמות ד) מִטָּה הָאֱלֹהִים. וּמִי
שְׁאָמַר שֶׁל עֵץ הִיָּה – שְׁכָתוֹב (שם טו) וַיֹּרְהוּ ה' עֵץ וְגוֹ' שָׁם שָׁם לוֹ חֵק
וּמִשְׁפָּט וְשָׁם נִסְהוּ. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִכָּאֵן הָרִי חֵק וּמִשְׁפָּט
לְעִשׂוֹת נְסִים, חֵק וּמִשְׁפָּט. נִחַשׁ עָלַי צוּר – שְׁכָתוֹב (משלי ל) נִחַשׁ עָלַי
צוּר. וְשָׁם נִסְהוּ, מִשׁוּם שְׁכָתוֹב (שמות טו) וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם.

דָּבָר אַחֵר, אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִכָּאֵן וּלְהֵלֵאָה חֵק וּמִשְׁפָּט, שְׁלֹא
יְהֵא נִקְדָּשׁ אֵלֹא בְּמֵים שְׁנַמְתְּקוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּתוֹב כִּי
מַרִים הֵם. מִכָּאֵן שְׁנִינוּ, יֵשׁ מַיִם עֲכוּרִים וַיֵּשׁ מַיִם צְלוּלִים, יֵשׁ מַיִם
מַרִים וַיֵּשׁ מַיִם מְתוֹקִים. וַיִּצְעַק אֵל ה' – לְמָה צָעַק? מִכָּאֵן שְׁהִיָּה
בְּצַעַר בְּאוֹתָהּ שְׁעָה. אָמַר לוֹ: מִשֶּׁה, הַנִּחַשׁ שְׁנֵהֲפֵךְ בְּסָנְהָ, עֲכָשׁוּ
אֲצִטְרֵךְ לְחַקֵּק אוֹתוֹ בְּצוּר. וּשְׁנִיָּהֶם עֲמָדוֹ עַל הַמַּיִם הַמַּרִים. וְאוֹתָהּ
שְׁעָה נִחַקֵּק צוּר בְּנִחַשׁ שְׁהִיָּה בּוֹ קֶדֶם. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (שם) שָׁם שָׁם לוֹ
חֵק וּמִשְׁפָּט.

כְּאִשֵּׁר בָּא רַבִּי אַבְאָ, בָּאוּ שְׁאֵלוּ לְפָנָיו. אָמַר לָהֶם, יָפָה אָמַר רַבִּי
יְהוּדָה וְכֵךְ הוּא, וְאֵנִי צָרִיף לְגִלוֹת סוּד הָעֲנִיָּן, וְהָרִי רְאִינוּ
שְׁרַבִּי יְהוּדָה גְּלָה אוֹתוֹ. אֵלֹא אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשֶּׁה: מִשֶּׁה,
עֲתָה בְּמִצְרַיִם הִיָּה הַמְטָה שֶׁל אֶהְרֵן לְדַחֹת הַקֶּשׁ הַשׁוּלֵט עַל יִשְׂרָאֵל
בְּמִצְרַיִם. אֲבָל כְּשִׁיצְאוּ מִמִּצְרַיִם, כְּמָה מְקַטְרְגִים מְזַמְנִים עַל יִשְׂרָאֵל
לְדַחֹתָם בָּיִם, כְּמָה מַיִם מַרִים נִזְדַּמְנוּ וְקַטְרְגוּ.

בְּאוֹ לָיִם – בָּא רַהֵב, שָׂרוּ שֶׁל מִצְרַיִם וְשֶׁל יָם, אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא לְמִשֶּׁה: הָרֵם וּנְטָה יָדְךָ. כִּיּוֹן שְׁאָמַר הָרֵם אֶת מִטָּה, מָהוּ
וּנְטָה אֶת יָדְךָ? אֵלֹא הָרֵם אֶת מִטָּה נִגְדָה רַהֵב שָׂרוּ שֶׁל מִצְרַיִם. בָּאוּ

למרה - כמה מים מרים נזדמנו אצלם ונצטער משה וצעק, זהו שכתוב (שמות טו) ויצעק אל ה'. אמר לו הקדוש ברוך הוא: משה, הרי לך עצה בזה - השלך המטה אצלם ויתחקק נחש עלי צור, שניהם ביחד, ויצולו. זהו שכתוב (שם) ויורהו ה' עץ וישלך אל המים. עץ, כמו שנאמר (קהלת יא) מקום שיפל העץ, שהוא עצה, וישלך אל המים. וכתוב (שמות טו) שם שם לו חק ומשפט, נחש עלי צור. ושם נסהו, עטרהו בנסים. אמר הקדוש ברוך הוא: מכאן ולהלאה הרי לך שיעמד אצל המים, הרי לך להתקדש שמי במים.

כשבאו לאילם - באו המים לקטרג בהם. אמר הקדוש ברוך הוא: במקום הזה אין צריך מטה. הרי יעקב שהוא אילן בשבעים נפש, והוא שבעים תמרים, ושתיים עשרה עינת מים, שנים עשר שבטים בשבעים עמודים ושנים עשר שבטים, כמו שנאמר (ישעיה א) כי יבשו מאילים אשר חמדתם. מיד - ויחנו שם על המים במקום הזה שנקרא אילן, והוא אילם. ממשמע שכתוב על המים, וממשמע שכתוב שם לו חק ומשפט, ולא במקום אחר, ושם שלטו בני ישראל על המים ולא הצרף המטה. מכאן ולהלאה הצרף המטה בנחש עלי צור אצל המים.

באו לחורב - באו המים לקטרג. אמר לו הקדוש ברוך הוא, (שמות י"ו) והכית בצור. המטה נצרף כאן, והכית לאלו באותו צור, ולא בנחש. אמר משה, יותר צריך כאן, אני רואה מים שרוצים לשטף. מדוע? (שם) הנני עימד לפניה שם על הצור בחרב והכית בצור. אמר הקדוש ברוך הוא למשה: עדין במריבה עתידין המים לקטרג יותר, שהם מים עכורים, רעים וזדונים, ויזדווגו בהם ישראל בגלוי לעיניהם. ואותה שעה נצרף המטה והתיר עליהם הנחש בגלוי לעיניהם, ויתקדש שמי. זהו שכתוב (במדבר כז) להקדישני במים לעיניהם. מהו לעיניהם? דבר שנזדווגו בהם בגלוי.

בא ראה, כף ראה דוד, שכתוב (תהלים קכד) לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם. זה פרעה. (שם) אזי עבר על נפשנו המים הזידונים, כמו שאמרנו. וכתוב (שם) נפשנו כצפור נמלטה מפח יוקשים.

אמר רבי אבא, מה ראה משה באותה שעה שלא עשה בנחש? אלא ישראל היו דוחקים למשה, תנה לנו מים. נתיעץ ואמר,

הקדוש ברוך הוא אמר לי עמד בנחש, ואני רואה שאין גזרה לנחש במים, אלא בעפר.

אמר רבי יהודה, מכאן (בראשית ג) ועפר תאכל כל ימי חייה, משמע שעפר יאכל כל ימיו, אבל לא במים. וישאל דוחקים לי, ואף על גב שייעשה נס, לא יעשה במקום זה, אלא יחקק בעפר ולא במים, שכתוב (שמות ד) וישלכוהו ארצה ויהי לנחש. וצור בזה נחקק במים במרה, וכבר עשה נס בזה שנעשה בזמן אחר, שכתוב (במדבר כ) ויך את הסלע במטהו פעמים. אמר לו הקדוש ברוך הוא: משה, (במדבר כ) יען לא האמנתם בי להקדישני, שחשבתם שלא יכול הנחש במים, (שם) לכן לא תביאו:

מה הטעם? משום שהיה חקוק בנסים, ורשום בו השם הקדוש העליון. בתחלה לנחש, כמו שנאמר (משלי כט) דרך נחש עלי צור. נחש, הרי נודע שמעורר צור. (ונאמר צור) באיזה מקום התגלה? כאן הוא התגלה, שכתוב הנני עמד לפניה שם על הצור. ומה זה צור? כמו שנאמר (דברים לב) הצור תמים פעלו. ושם ידע משה איך עומד נחש עלי צור. והרי בארנו את הדברים.

אמר רבי יהודה, אם היה הפתוב שותק – יפה שאלת. אלא הרי פתוב, והכית בצור ויצאו ממנו מים. אמר לו, ודאי כך הוא, שאין לה כל שם ושם מאותם שמות קדושים של הקדוש ברוך הוא שלא עושה נסים וגבורות ומוציא כל מה שצריך לעולם, כל שכן להוציא כאן מים.

אמר לו, אם כך, הרי פתוב הן הכה צור ויזובו מים. מי מכה את שמו? אמר לו, פטיש חריף ידוע בהפאותיו, ואתה שואל את זה? אלא בא ראה, בכל מקום צור זה גבורה, וכשרוצה הקדוש ברוך הוא להכות או להלקות, מתעוררת גבורה זו, ואותה הגבורה מכה ומלקה. וזהו הפתוב (תהלים עח) הן הכה צור ויזובו מים. ואם לא שמתעורר צור ומלקה במקום שצריך – לא נובעים מים.

אמר לו, אם כך, הרי פתוב (דברים לב) צור ילדך תשי. ושנינו, מה זה תשי? כלומר החלשת אותו. אמר לו, ודאי כך זה, שאלמלא ידעו הרשעים שהצור הזה עתיד להתעורר כנגדם ולהלקות אותם, ימנעו מלחטא לפניו, אלא חלש הוא בעיניהם,

הואיל ואינם מתבוננים בו ולא מסתכלים בדרךיהם (בכסאותיהם), ועל זה צור ילדך תשי.

רבי אבא אמר, יש צור ויש צור. מצד הצור העליון יוצא צור אחר. ומה זה צור העליון? צור של כל הצורים. ומהו? אותו שהוליד את ישראל, שכתוב צור ילדך תשי. שהרי מצד של הצור העליון שלמעלה יוצא צור אחר. מצד האם יוצאת גבורה.

וזה הולך כמו מה שאמר רבי אלעזר. פתוב (תהלים קו) מי ימלל גבורות ה'. מה זה גבורות ה'? להכליל את האם העליונה של הכל. שאף על גב שאינה דין, נמצא מצדה, שהרי הגבורה נמצאת מצדה, ולכן נקראת הצור העליון. (דברים לב) ותשכח אל מחלףך - זה אור של אבא. מה הוא? חסד עליון, שהוא אור של אבא.

עוד אמר רבי אבא, מים בכל מקום, הרי ידוע, והקדוש ברוך הוא מתעורר בצור הזה להוריק מים, שהרי לא ראוי [אלא מגדלה], וזהו אות ונס של הקדוש ברוך הוא, ועל זה שבח דוד ואמר, (תהלים קיד) ההפכי הצור אגם מים וגו'. ומשמע ההפכי, שהרי אין דרך הצור בכך.

ועל זה בצור העליון הוציא מים ממקום שלמטה. ומה שמו של אותו שלמטה? סלע, שכתוב והוצאת להם מים מן הסלע. ובמה הוציא הסלע הזה מים? בכח הצור שלמעלה.

רבי שמעון אמר, הצור תמים פעלו, מה משמעו של הצור תמים פעלו? שהתהפך הצור לעשות פעלו של תמים. ומיהו התמים? אברהם, שכתוב בו (בראשית יז) התהלך לפני והיה תמים. וזהו ההפכי הצור אגם מים, ומשמע תמים פעלו, וזה אברהם.

בשעה זו הופך הצור לתמים. בשעה שניה אחרת, כשרצה [כשנענש] משה להוציא מים בצור הזה, בחטאי ישראל לא חזר לתמים כמו בהתחלה. באותו זמן התרעם משה ואמר, צור ילדך תשי. כלומר, החלשת אותו ממה שהיה בתחלה, שבשבילך לא נמצא עכשו תמים, ונעשה [בו] דין, מה שלא היה בימי ילדך, כלומר עלומיך.

אמר רבי אבא, מה זה שכתוב היש ה' בקרבנו אם אין? וכי היו ישראל טפשים שלא ידעו דבר זה, והרי ראו שכנינו לפנינו

וְעַנֵּנִי כְבוֹד עֲלֵיהֶם, שְׁמַקִּיפִים אוֹתָם, וְהֵם אוֹמְרִים הֲיֵשׁ ה' בְּקַרְבָּנוּ
אִם אֵין? אֲנָשִׁים שָׂרְאוּ אֶת זֵיו כְּבוֹד מִלְכָּם עַל הַיָּם, וְלִמְדָנוּ שָׂרְאָתָהּ
שִׁפְחָה עַל הַיָּם מַה שְּׁלֹא רָאָה יַחְזַקְאֵל, הֵם נִמְצְאוּ טַפְשִׁים וְאָמְרוּ
הֲיֵשׁ ה' בְּקַרְבָּנוּ אִם אֵין?

אָלָא כִּךְ אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, רְצוּ לְדַעַת בֵּין הָעֵתִיק הַנִּסְתָּר שֶׁל כָּל
הַנִּסְתָּרִים שֶׁנִּקְרָא אֵין, וּבֵין זְעִיר אֲנַפִּין שֶׁנִּקְרָא ה', וְלִכְן לֹא
כָּתוּב הֲיֵשׁ ה' בְּקַרְבָּנוּ אִם לֹא, כִּכְתוּב הַיֵּלֶךְ בְּתוֹרָתִי אִם לֹא, אָלָא –
הֲיֵשׁ ה' בְּקַרְבָּנוּ אִם אֵין.

אִם כִּךְ, לְמַה נִּעֲנֵשׂוּ? אָלָא מִשּׁוּם שֶׁעָשׂוּ פְרוּד, וְעָשׂוּ בְנִסְיוֹן, שֶׁכָּתוּב
וְעַל נִסְתָּם אֵת ה'. אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל, אִם זֶה – נִשְׁאַל בְּגוֹן אַחַד, וְאִם
זֶה – נִשְׁאַל בְּגוֹן אַחֵר. וְלִכְן מֵיַד – וַיָּבֵא עֲמֶלֶק.

וַיָּבֵא עֲמֶלֶק וַיִּלְחָם עִם יִשְׂרָאֵל בְּרַפְיָדָם. רַבִּי יוֹסִי פֶתַח, (ישעיה לב)
אֲשֶׁרִיכֶם זֶרְעִי עַל כָּל מַיִם מְשַׁלְחֵי רִגְלֵי הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר.
אֲשֶׁרִיכֶם זֶרְעִי עַל כָּל מַיִם – שֶׁם שְׁנִינּוּ כַּמָּה מַיִם וְכַמָּה מַיִם נִמְצְאִים.
אֲשֶׁרִיכֶם יִשְׂרָאֵל שְׂאִין לָהֶם זֶרַע אָלָא עַל הַמַּיִם, שֶׁכָּתוּב וַיַּחֲנוּ שָׁם עַל
הַמַּיִם. אוֹתָם שֶׁהָיוּ תַּחַת עַנְפֵי הָאֵילָן שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

שְׁשִׁנֵּינוּ, יֵשׁ לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵילָן, וְהוּא אֵילָן גְּדוֹל וַחֲזָק, וּבוֹ
נִמְצָא מְזוֹן לְכָל, וְהוּא נִתְחַם בְּשָׁנִים עֶשְׂרֵת תַּחֲוּמִים,
בְּמִשְׁקָל, וּמִתְחַזֵּק בְּאַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם. וְשִׁבְעִים עַנְפִּים אַחֲזוּזִים בוֹ,
וּיִשְׂרָאֵל נִמְצְאִים בְּגוֹף שֶׁל אוֹתוֹ הָאֵילָן, וְאוֹתָם שִׁבְעִים עַנְפִּים
מְקִיפִים אוֹתָם.

וְהֵינּוּ שֶׁכָּתוּב, וַיָּבֵאוּ אֵילָמָה וְשֵׁם שְׁתֵּים עָשָׂרָה עֵינַת מַיִם וְשִׁבְעִים
תְּמָרִים, וְהָרִי פְרִשׁוּהָ, וְנִתְבָּאָר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. מַה זֶה וַיַּחֲנוּ
שָׁם עַל הַמַּיִם? אָלָא בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁלְטוּ עַל אוֹתָם הַמַּיִם, שֶׁהֵם תַּחַת
הָעַנְפִּים שֶׁל הָאֵילָן, שֶׁנִּקְרָאִים הַמַּיִם הַזְּדוֹנִים. וְלִכְן אֲשֶׁרִיכֶם זֶרְעִי עַל
כָּל מַיִם.

מִשְׁלַחֵי רִגְלֵי הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר – אוֹתָם שְׁנֵי כְתָרֵי הַשְּׂמַאל שֶׁהָעַמִּים
עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמְזֻלוֹת אַחֲזוּזִים בָּהֶם, שֶׁנִּקְרָאִים שׁוֹר
וַחֲמוֹר, וְהֵינּוּ מַה שֶׁכָּתוּב וַיְהִי לִי שׁוֹר וַחֲמוֹר. מִשּׁוּם שֶׁלִּכְן הָיָה חָכֵם
בְּכַשְׂפִּים וּבְאוֹתָם כְּתָרִים תַּחְתּוֹנִים, וּבָהֶם רָצָה לְהֶאֱבִיד אֶת יַעֲקֹב,
כִּכְתוּב אַרְמֵי אֲבִד אָבִי, וְהָרִי נֹאמֵר. וּכְשִׁישְׂרָאֵל צְדִיקִים, מְשַׁלְחִים

אותם, ולא יכולים לשלט עליהם. זהו שכתוב משלחי רגל השור והחמור, שלא שולטים בהם.

אמר רבי אבא, כשהם מזדווגים כאחד, לא יכולים בני העולם לעמד בהם, ולכן כתוב לא תחרש בשור ובחמר יחדו. יחדו דוקא. ושנינו, לא יתן אדם מקום למינים רעים, שהרי במעשה האדם [למטה] מתעורר מה שלא צריך, וכשמזדווגים כאחד, [לא יכולים לעמד בהם. מפין הצד שלהם יוצאת] מהתקיפות שלהם קלפה שנקראת כלב, וזו החצופה מכלם. זהו שכתוב (שמות יא) ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו. אמר הקדוש ברוך הוא, אתם אמרתם היש ה' בקרבנו אם אין – הרי אני מוסר אתכם לכלב. מיד – ויבא עמלק.

רבי יהודה אמר, (במדבר כב) ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אבד. וכי ראשית גוים עמלק, והלא כמה לשונות ועמים ואמות היו בעולם עד שלא בא עמלק!?

אף, כשיצאו ישראל ממצרים, פחד ואימה נפלו על כל העמים של העולם מישראל, זהו שכתוב שמעו עמים ירגזון חיל אחז ישבי פלשת. ולא היה עם שלא היה פוחד מהגבורות העליונות של הקדוש ברוך הוא, ועמלק לא היה פוחד. זהו שכתוב ולא ירא אלהים. לא פחד לקרב אליך.

ולכן ראשית גוים. [עמלק היו הראשונים] שבאו לערף קרב בישראל היה עמלק, ולכן ואחריתו עדי אבד, שכתוב כי מחה אמה את זכר עמלק. וכתוב תמחה את זכר עמלק. זהו שכתוב ואחריתו עדי אבד. עדי אבדו היה צריך להיות! אלא עד שיבא הקדוש ברוך הוא ויאבד אותו, [כלומר, עד שהקדוש ברוך הוא יאבד אותו] שכתוב כי מחה אמה וגו'. אמר רבי אלעזר, בא ראה, אף על גב שהצור תמים פעלו ועשה עמהם חסד להוציא להם מים, לא עזב את שלו, שהרי כתוב ויבא עמלק.

רבי אבא פתח ואמר, (קהלת ו) יש רעה חולה ראיתי תחת השמש. כמה בני האדם אטומי לב, משום שלא משתדלים בתורה. יש רעה חולה – וכי יש רעה שהיא חולה ויש רעה שאינה חולה? אל נדאי שיש רעה חולה, ששנינו, מצד השמאל יוצאים כמה בעלי דין הבוקעים באויר.

וּבְשֵׁרוּצִים לְצֵאת, הוֹלְכִים וְנִשְׁאַבִּים בְּנִקְבַת תְּהוֹם רַבָּה. אַחַר כֵּן יוֹצְאִים וּמִתְחַבְּרִים כְּאַחַד, וּבִקְעִים אֲוִירִים וּמְשׁוֹטְטִים בְּעוֹלָם וּמִתְקַרְבִּים לְבְנֵי אָדָם, וְכָל אֶחָד נִקְרָא רְעָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים א) לֹא תֵאנָה אֵלֶיךָ רְעָה. מַה זֶה לֹא תֵאנָה? מִשּׁוֹם שֶׁבָּאִים בְּתַחֲבוּלוֹת עַל בְּנֵי אָדָם.

חוֹלָה – לְמָה הִיא חוֹלָה? כְּשֵׁזוֹ שׁוֹרָה עַל בְּנֵי אָדָם, עוֹשָׂה אוֹתָם קִמְצָנִים מִמְּמוֹנָם. בָּאִים גְּבֹאֵי צְדָקָה אֵלָיו – הִיא מוֹחָה בְּיָדוֹ וְאוֹמֶרֶת לוֹ אַל תּוֹצִיא מִשְׁלֶךְךָ. בָּאִים הָעֲנִיִּים – הִיא מוֹחָה בְּיָדוֹ. בָּא הוּא לְאָכַל מִמְּמוֹנוֹ – הִיא מוֹחָה בְּיָדוֹ, כְּדֵי לְשַׁמֵּר אוֹתוֹ לְאַחַר. וּמִיּוֹם שֶׁשְׁרוּיָה עַל הָאָדָם, הִיא חוֹלָה, כְּמוֹ הַגּוֹסֵס הַזֶּה שֶׁאֵינוֹ אוֹכֵל וְאֵינוֹ שׁוֹתָה, וְלָכֵן הִיא רְעָה חוֹלָה.

וּשְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ צוֹנֵחַ בְּתַכְמָה וְאוֹמֵר, (קהלת ו) אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לוֹ הָאֱלֹהִים עֶשֶׂר וּנְכָסִים וְכָבוֹד וְגוֹ'. הַפְּסוּק הַזֶּה, אֵין רֹאשׁוֹ סוּפוֹ וְאֵין סוּפוֹ רֹאשׁוֹ. כְּתוּב אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לוֹ הָאֱלֹהִים עֶשֶׂר וּנְכָסִים וְכָבוֹד וְגוֹ'. מַה זֶה וְלֹא יִשְׁלִיטֵנוּ הָאֱלֹהִים לְאָכַל מִמְּנוֹ? אִם כֵּן, הוּא אֵינוֹ בְּרִשׁוֹת הָאָדָם?

אֲפָא אִם כְּתוּב וְלֹא יַעֲזֹבֵנוּ הָאֱלֹהִים לְאָכַל מִמְּנוֹ – הֵיִינוּ אוֹמְרִים כֵּן. אֲפָא (כְּתוּב) וְלֹא יִשְׁלִיטֵנוּ, שֶׁבְּגִלְלֵי שֶׁהָאֱמִין לְאוֹתָהּ רְעָה וְאֶחָז בָּהּ, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא הִשְׁלִיטוֹ עָלֶיהָ לְשִׁבְרָהּ תַּחֲתָיו עַל שֶׁהוּא רְצָה בָּהּ וְאֶחָז אוֹתָהּ.

וְכָל דְּרָכָיו כְּמוֹ גּוֹסֵס, שֶׁלֹּא אוֹכֵל וְלֹא שׁוֹתָה וְלֹא מִתְקַרֵּב לְמְמוֹנוֹ וְלֹא מוֹצִיא מִמְּנוֹ, וְשׁוֹמֵר אוֹתוֹ עַד אוֹתוֹ יוֹם שֶׁיֵּצֵא מִן הָעוֹלָם, וְיָבֵא אַחַר וְיִטַּל אוֹתוֹ, שֶׁהוּא בְּעָלָיו.

וּשְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ צוֹנֵחַ וְאוֹמֵר, (שם ה) עֶשֶׂר שָׁמוֹר לְבַעְלָיו לְרַעְתּוֹ. מִי זֶה בְּעָלָיו? זֶה הָאֶחָר שִׁיּוֹרֵשׁ אוֹתוֹ. וְלְמָה זֶה זָכָה לְהִיּוֹת בְּעָלָיו שֶׁל אוֹתוֹ הָעֶשֶׂר? מִשּׁוֹם שֶׁזֶה הָאֱמִין לְאוֹתָהּ רְעָה וְהִתְרַצָּה בָּהּ [זֶהוּ שֶׁכְּתוּב לְרַעְתּוֹ, בְּשִׁבִיל אוֹתָהּ רְעָה] וְדָבַק בָּהּ, וְלָכֵן הָאֶחָר הַזֶּה שֶׁלֹּא נִדְּבַק בְּאוֹתָהּ רְעָה, זָכָה [זֶה] לְהִיּוֹת הַבְּעָלִים שֶׁל אוֹתוֹ הָעֶשֶׂר. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב לְרַעְתּוֹ, כְּלוֹמֵר, מִשּׁוֹם רַעְתּוֹ שֶׁהִיא נִדְּבַק בָּהּ, הִרְוִיחַ לוֹ זֶה.

דְּבַר אַחַר יֵשׁ רְעָה חוֹלָה – זֶה מִי שִׁיּוֹשֵׁב בְּחֶלֶק טוֹב, בְּבֵית אָבִיו, וְהוּא הוֹלֵךְ כְּנֶגֶד אָבִיו בְּעֵלְיִלוֹת דְּבָרִים, זֶה נִדְּבַק בְּאוֹתָהּ רְעָה

חולה, כאדם גוסס, שכל דרכיו בעלילות: זה אני רוצה, ואת זה אני רוצה. ומשום העשר הזה נדבק האדם ברעה חולה, ונענש בעולם הזה ובעולם הבא. וזהו עשר שמור לבעליו לרעתו.

כך ישראל. הקדוש ברוך הוא נטל אותם על כנפי נשרים, הקיפם בענני כבוד, נסעה שכינתו לפניהם, הוריד להם מן לאכל, הוציא להם מים מתוקים, והם היו הולכים עמו בעלילות. מיד – ויבא עמלק.

ויבא עמלק – אמר רבי שמעון, סוד החכמה כאן. מגזרת הדין הקשה בא הקרב הזה. והקרב הזה נמצא למעלה ולמטה. ואין לה דבר בתורה שאין בו סודות עליונים של חכמה שנקשרים לשם הקדוש. כביכול אמר הקדוש ברוך הוא: כשישראל צדיקים למטה, מתגבר הכח שלי על הכל. וכשלא נמצאים צדיקים, כביכול מתישים הכח שלמעלה, ומתגבר הכח של הדין הקשה.

בא ראה, בשעה שחטאו ישראל למטה, מה כתוב? ויבא עמלק וילחם עם ישראל. בא לקטרג הדין נגד הרחמים, שהכל נמצא למעלה ולמטה. ברפידם – ברפוי ידים, שרפו ידיהם מתורת הקדוש ברוך הוא, כפי שבארנו. אמר רבי יהודה, פעמים נלחם עמלק בישראל; פעם אחת כאן, ואחת שכתוב (במדבר יד) וירד העמלקי והכנעני וגו'.

אמר רבי שמעון, למעלה ולמטה היה קטרוג של הקדוש ברוך הוא למעלה – כמו שנתבאר. למטה היה בקדוש ברוך הוא, שהיו לוקחים אנשים וגוזרים את הערלה (האות) של הרשם הקדוש, ולוקחים אותם וזורקים אותם למעלה ואומרים: קח לה מה שרצית! ועל כל פנים הכל היה של הקדוש ברוך הוא (הקבלנה).

ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק. וכי מה ראה משה שסלק עצמו מהקרב הראשון שצוה הקדוש ברוך הוא? אלא משה, אשרי חלקו, שהתבונן וידע את עקר הדבר. אמר משה, אני אזמין עצמי לאותו קרב שלמעלה, ואתה יהושע הזמן עצמך לקרב שלמטה.

והינו מה שכתוב, והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל. ישראל שלמעלה. ולכן סלק משה את עצמו מהקרב שלמטה, כדי להזדווג בקרב שלמעלה ויהיה נצחון על ידו.

אמר רבי שמעון, וכי קל הוא בעיניך הקרב הזה של עמלק? בא ראה, מיום שנברא העולם עד לאותו זמן, ומאותו זמן עד שיבא מלך המשיח, ואפלו בימי גוג ומגוג, לא ימצא כמוהו. לא בשביל החילות החזקים והרבים, אלא משום שבכל הצדדים של הקדוש ברוך הוא היה.

ויאמר משה אל יהושע, למה ליהושע ולא לאחר, והרי באותו זמן היה נער, שכתוב (שמות לג) ויהושע בן נון נער, והיו בישראל חזקים ממנו? אלא שמושה התבונן בחכמה וידע. מה הוא ראה? ראה את סמא"ל שהיה יורד מהצד שלמעלה לסייע לעמלק שלמטה. אמר משה, ודאי נראה כאן קרב קשה.

יהושע באותו זמן נמצא בדרגה יותר עליונה. אם תאמר שנמצא באותו זמן בשכינה - לא כך! שהרי במשה נלקחה ונאחזה. נמצא שיהושע נאחז למטה ממנה, ובמה? באותו מקום שנקרא נע"ר.

והינו מה שאמר רבי יהודה, מה זה שכתוב (ישעיה לג) עיניך תראינה ירושלים נוה שאנן אהל כל יצען כל יסע יתדתי לנצח. ירושלים - ירושלים שלמעלה, שנקראת אהל כל יצען, שלא תמצא יותר ללכת לגלות. וזהו סוד הכתוב ויהושע בן נון נער. ודאי נער. לא ימיש מתוך האהל, אותו שנקרא אהל כל יצען. מלמד שבכל יום ויום היה יונק מהשכינה כמו אותו הנער שלמעלה, לא ימיש מתוך האהל, ויונק ממנה תמיד. כך נער זה שלמטה לא ימיש מתוך האהל ויונק ממנה תמיד.

לכן, כשראה משה את סמא"ל יורד לסייע לעמלק, אמר משה, ודאי נער זה יקום כנגדו וישלט עליו לנצח אותו. מיד - ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק. שלך הקרב הזה שלמטה, ואני אזדרז לקרב שלמעלה. בחר לנו אנשים - צדיקים בני צדיקים, שראויים ללכת עמך.

אמר רבי שמעון, בשעה שיצא יהושע נער, התעורר הנער שלמעלה והתתקן בכמה תקונים, בכמה כלי זין שהתקינה לו אמו לקרב הזה לנקם את נקמת הברית, והינו מה שכתוב (ויקרא כו) חרב נקמת נקם ברית. וזהו סוד הכתוב ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי

חָרַב. לְפִי חָרַב וּדְאִי, וְלֹא לְפִי רְמָחִים וּכְלֵי זֶזֶן, אֲלֵא בְּחָרַב וּדְאִי הִיא,
זו שְׁנִקְרָאת חָרַב נִקְמַת נָקָם בְּרִית.

וּמִשָּׁה הִתְתַּקֵּן לְקָרַב שְׁלֹמֶעֱלָה. וַיְדִי מִשָּׁה כְּבָדִים, כְּבָדִים מִמֶּשׁ,
נְכַבְּדִים, קְדוּשִׁים, שְׁלֹא נִטְמְאוּ לְעוֹלָמִים. נְכַבְּדִים שְׂרָאוּיִים
לְעֶרְךָ בָּהֶם קָרַב שְׁלֹמֶעֱלָה. וַיִּקְחוּ אֶבֶן וַיְשִׁימוּ תַחְתָּיו וַיֵּשֶׁב עָלֶיהָ,
מִשׁוּם שִׁישְׂרָאֵל שְׂרוּיִים בְּצַעַר, וַיְהִי עִמָּהֶם בְּצַעַרָם.

וְאַהֲרֹן וְחֹרֶר תְּמַכּוּ בְיָדוֹ מִזֶּה אֶחָד וּמִזֶּה אֶחָד וַיְהִי יָדוֹ אֲמוּנָה וְגו'.
מָה זֶה תְּמַכּוּ בְיָדוֹ? אֲמוּנָה. [אֲמוּנָה, אֲמוּנָה וּדְאִי] וְכִי עַל
שְׂאֵהֲרֹן וְחֹרֶר תְּמַכּוּ אֶת יָדוֹ, הִיוּ יָדוֹ אֲמוּנָה? אֲלֵא מִשָּׁה עָשָׂה הַכֹּל
בְּחִכְמָה מָה שֶׁעָשָׂה. אֲהֲרֹן וְחֹרֶר – זֶה מְצַדוֹ וְזֶה מְצַדוֹ, וַיְדִי בְּאֲמָצַע,
וְלִכֵּן וַיְהִי יָדוֹ אֲמוּנָה, אֲהֲרֹן כְּדִי שִׁיתְעוֹרֵר הַצַּד שְׁלוֹ, וְחֹרֶר
כְּדִי שִׁיתְעוֹרֵר הַצַּד שְׁלוֹ, וְהִיוּ אוֹחֲזִים בְּיָדוֹ מִכָּאן וּמִכָּאן, שִׁמְצָא
סִיוַע שְׁלֹמֶעֱלָה.

סדר הלימוד ליום ט טבת [יום 98 בשנה]

וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגִבְרַת יִשְׂרָאֵל. כַּאֲשֶׁר יָרִים – שְׂזַקֵּף יָמִין
עַל שְׂמָאל, וְהִתְכַּוֵּן בְּפָרִישַׁת יָדָיו. וְגִבְרַת יִשְׂרָאֵל – יִשְׂרָאֵל
שְׁלֹמֶעֱלָה (תּוֹפְאָרְת). וְכַאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ וְגִבְרַת עֲמֶלֶק – בְּשַׁעַת שִׁישְׂרָאֵל
לְמַטָּה שׁוֹכְכִים בְּתַפְלָתָם, לֹא יִכּוֹלִים יָדָי מֹשֶׁה לְעַמֵּד בְּזִקְיָפוֹת, וְגִבְרַת
עֲמֶלֶק. מִכָּאֵן לְמִדְנֹו, אֵף עַל פִּי שֶׁהִכְהֵן פּוֹרַס אֶת יָדָיו בְּקִרְבָּן כְּדִי
לְתַקֵּן אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל – יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לְהַמְצִיא עִמּוֹ בְּתַפְלוּתֵיהֶם.

שְׁנֵינֹו, בְּקִרְבַּת הַזֶּה שֶׁל עֲמֶלֶק, נִמְצְאוּ עֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְלִכְּן וְיָהִי
יָדָיו אֲמוֹנָה, בְּאֲמוֹנָה כְּרָאוּי. וְיָהִי יָדָיו אֲמוֹנָה, וְיָהִיו יָדָיו הָיָה
צָרִיף לְהִיּוֹת! אֲלֹא מִשּׁוּם שֶׁהַכֵּל תְּלוּי בְּיָמִין כְּתוּב וְיָהִי. וְכְתוּב יָדָיו
מִשּׁוּם שֶׁהוּא עֶקֶר הַכֵּל. וְכְתוּב (שְׁמוֹת טו) 'מִיָּנֶף ה' נֶאֱדָרִי בְּכַח יְמִינֶךָ
ה' תִּרְעֵץ אוֹיֵב.

וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה כְּתֹב זֹאת זְכָרוֹן בְּסֵפֶר וְגו'. בֹּא רֵאֵה מֶה כְּתוּב
לְמַעֲלָה? וַיַּחְלֹשׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת עֲמֶלֶק וְאֶת עַמּוֹ לְפִי חֶרֶב.
וַיַּחְלֹשׁ? וַיְהַרְגֵהוּ צָרִיף לְהִיּוֹת! אֲלֹא וַיַּחְלֹשׁ כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (ישעיה יד)
חֹלַשׁ עַל גּוֹיִם. יְהוֹשֻׁעַ הָיָה חֹלַשׁ עֲלֵיהֶם, וְאוֹתָהּ חֶרֶב נִקְמַת נֶקֶם
בְּרִית הוֹרְגַת אוֹתָם, שְׁכַתוּב לְפִי חֶרֶב, כְּמוֹ שְׁנֵתְבָאָר.

כְּתֹב זֹאת זְכָרוֹן, זֹאת דְּוִקָא. וְשִׁים בְּאֲזֵנֵי יְהוֹשֻׁעַ, שֶׁהָרִי הוּא עֶתִיד
לְהַרְגֵם מְלָכִים אַחֲרֵיכֶם. כִּי מַחֲהָ אֶמְחָהּ, מַחֲהָ – לְמַעֲלָה, אֶמְחָהּ
– לְמַטָּה. זְכָר – זְכָרוֹן שֶׁל מַעֲלָה וּמַטָּה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּתוּב כִּי מַחֲהָ אֶמְחָהּ, וְכְתוּב (דברים כה) תִּמְחָה אֶת
זְכָר עֲמֶלֶק. אֲלֹא, אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אַתֶּם מַחוּ אֶת זְכָרוֹנוֹ
לְמַטָּה, וְאֲנִי אֶמְחָה אֶת זְכָרוֹנוֹ לְמַעֲלָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, עֲמֶלֶק הֵבִיא עִמּוֹ עַמִּים אַחֲרָיִם, וְכֻלָּם פְּחָדוֹ לְקִרְבַּת
לְיִשְׂרָאֵל חוּץ מִמֶּנּוּ, וְלִכְּן יְהוֹשֻׁעַ הָיָה חֹלַשׁ עֲלֵיהֶם. רַבִּי יִיסָא
אָמַר, וַיַּחְלֹשׁ יְהוֹשֻׁעַ, שֶׁשָּׁבַר אֶת כַּחַם מְלַמְעָלָה.

וַיִּבֶן מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ ה' נְסִי. וַיִּבֶן מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ – כְּנִגְדֵי אוֹתוֹ
שְׁלֹמֶעֱלָה. וַיִּקְרָא שְׁמוֹ – אוֹתוֹ מֹשֶׁה (אוֹתוֹ מִזְבֵּחַ) – ה' נְסִי. מֶה זֶה
ה' נְסִי? מִשּׁוּם שֶׁנֶּקֶם אֶת נִקְמַת אוֹתוֹ רִשָּׁם הַקְּדוֹשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל.
וּמֵאוֹתוֹ הַזְּמַן נִקְרָא חֶרֶב נִקְמַת נֶקֶם בְּרִית.

רבי יוסי אמר, ויבן משה מזבח, מזבח לכפר עליהם. ויקרא שמו, של מי? אמר רבי חייא, שמו של אותו מזבח. ה' נסי, כמו שנאמר ושם נסהו. והכל דבר אחד, על שישאל נפרעו והתגלה אותו אות ברית הרשם הקדוש. מכאן למדנו, שפיון שנמול בנו של אדם והתגלה בו הרשם הקדוש של הברית, הוא נקרא מזבח לכפר עליו, ומה שמו? ה' נסי.

כמו זה יעקב בנה מזבח, שכתוב (בראשית לג) ויצב שם מזבח ויקרא לו אל אלהי ישראל. למי? לאותו מקום שנקרא מזבח. ומה שמו? אל אלהי ישראל.

אמר רבי יוסי, מה שכתוב (שמות כד) ויראו את אלהי ישראל וגו', וכי מי יכול לראות את הקדוש ברוך הוא, והרי כתוב (שם לג) כי לא יראני האדם וחי, וכאן אמר ויראו? אלא שהתגלתה עליהם הקשת בגונים מאירים. וכך שנינו, כל מי שמסתכל בקשת, כמי שמסתכל בשכינה, ואסור להסתכל בשכינה.

ועל זה אסור לאדם להסתכל באצבעות הכהנים בשעה שפורשים ידיהם. אסור להסתכל בקשת. איזו קשת? אמר רבי אבא, בקשת סתם. אמר לו, מה זה בקשת סתם? אמר לו, בקשת שלמעלה, ובקשת שלמטה.

בקשת שלמעלה, בגוניה. שכל מי שמסתכל בגוניה, כאלו מסתכל במקום עליון, ואסור להסתכל בו, שלא יעשה קלון בשכינה. קשת שלמטה מהי? אותו אות הברית שנרשם באדם, של מי שמסתכל בו, עושה קלון למעלה.

אמר רבי יצחק, אם כך, הרי כתוב (בראשית כד) שים נא ידך תחת ירכי, שהיה משביע אותו באות הגז. אמר לו, הנח לאבות העולם, שאינם כשאר בני העולם. ועוד, שים נא ידך תחת ירכי כתוב, ולא כתוב ראה תחת ירכי. לכן אסור להסתכל בקשת סתם, כמו ששנינו.

למדנו, ויראו את אלהי ישראל, שהתגלתה עליהם הקשת בגונים היפים מאירים, לזהטים לכל עבר, משמע שכתוב ויראו את אלהי ישראל ולא כתוב ויראו אלהי ישראל. אמר רבי יוסי, אור המנורה של השכינה, ומה הוא? אותו שנקרא נער, שמשמש את השכינה במקדש, ולכן "את" דוקא.

וְתַחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לְבַנַּת הַסְּפִיר, שֶׁנֶּרְשָׁם בּוֹ תַּחַת מְקוֹמוֹ לְבַנָּה אַחַת מֵאוֹתָם לְבָנִים שֶׁהָיוּ בּוֹנִים בְּמִצְרַיִם, שֶׁשָּׁנִינוּ, אֲשֶׁר אַחַת הוֹלִידָה בְּמִצְרַיִם, וְהָיוּ בָּאִים שָׂרֵי פְרָעָה, וְהִכְנִיסָה אוֹתוֹ בְּלְבָנָה אַחַת, וּבָא פֶסֶד יָד וְאָחָז אוֹתוֹ, וְנִרְשָׁם תַּחַת רַגְלֵי הַשְּׂכִינָה, וְעוֹמֵד לְפָנָיו, עַד שֶׁנִּשְׂרַף בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שְׁלֹמֹה, שֶׁכְּתוּב (איכה ב) וְלֹא זָכַר הַדָּם רַגְלָיו.

רַבִּי חֵיִיא אָמַר, לְבַנַּת הַסְּפִיר – אוֹר הַסְּפִיר, מִפְּתַחוֹת יַיִן הָרַקַּח חֲקוּקִים עֲלִיוֹנִים שֶׁל מַעְלָה שְׁלוֹהֵטִים לְשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם עֶבְרִים, זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (ישעיה נד) וַיִּסְדְּתֶיךָ בְּסִפְרִים. וְכַעֲצָם הַשָּׁמַיִם, מֵה זֶה כַּעֲצָם הַשָּׁמַיִם? אָמַר רַבִּי אַבָּא, מָה (שמות כד) עֲצָם הַשָּׁמַיִם חֲקוּק בְּשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם עֲנָפִים פּוֹרְחִים לוֹהֵטִים לְכָל עֵבֶר, אִף כְּאֵן הַמְרָאָה שֶׁל אוֹתוֹ עֲצָם הַשָּׁמַיִם כְּמְרָאָה הַשָּׁמַיִם מִמֶּשׁ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַכֹּל נִרְשָׁם בְּאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל מְרָאָה שֶׁנִּחְקַק מִצַּד הַשְּׂכִינָה.

אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, אִם כֶּף, וְהָרִי הֵם שְׁשִׁים סָבִיב הַשְּׂכִינָה, שֶׁכְּתוּב (שיר ג) שְׁשִׁים גְּבוּרִים סָבִיב לָהּ. אָמַר לוֹ, כֶּף הוּא וְדָאִי, אֵלָּא אוֹתָם שְׁשִׁים מְאִירִים בְּשָׁנִים עֶשְׂרֵי תַּחֲוּמִים, וְלֹא זְזִים מִסְּבִיבָה לְעוֹלָמִים. שֶׁשָּׁנִינוּ, שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי תַּחֲוּמִים חֲקוּקִים עֲלִיוֹנִים עָלוּ בְּמִשְׁקַל, בְּעֵץ קְדוֹשׁ גָּדוֹל וְחִזָּק, וְכֹלָם מְאִירִים בְּגִבְרָה, כְּשֶׁמִּתְחַבֵּר בְּמִלְךָ. וְזֶהוּ עֲצָם הַשָּׁמַיִם, עֲצָם הַשָּׁמַיִם מִמֶּשׁ. וְכֹל אוֹתָם הַשְּׂכִיבִים הַמְאִירִים, מְאִירִים בּוֹ בְּאוֹר הַגְּבִירָה.

וְשָׁנִינוּ, הָאוֹר שֶׁל הַשָּׁשִׁים הִלְלוּ שֶׁסְּבִיבָה, רְשׁוּמִים בּוֹ בְּאוֹתוֹ נַע"ר, וְקוֹרְאִים לָהֶם שְׁשִׁים מְכוֹת אֵשׁ, שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ בָּהֶם מִצַּד הַשְּׂכִינָה, לוֹהֵטִים בְּדִין. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב שְׁשִׁים גְּבוּרִים סָבִיב לָהּ.

שָׁנִינוּ, וַיִּבֶן מִשֶּׁה מְזִבַּח, כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ. וַיִּקְרָא שְׁמוֹ ה' נְסִי, ה' נְסִי מִמֶּשׁ. לָמָּה? מִשּׁוֹם שֶׁעֲמֵלֵק לָקַח כָּל אוֹתָם מִהוֹלִים שֶׁלֹּא נִפְרָעוּ, וּמֵל אוֹתָם וְזָרַק אוֹתָם לְמַעְלָה, וְאָמַר: טַל מֵה שְׂרָצִית בּוֹ. בְּאוֹתָהּ שְׁעָה מֵה כְּתוּב? וַיֹּאמֶר כִּי יָד עַל כֶּסֶף יֵה מִלְחָמָה לָהּ בְּעֵמֶלֵק מִדֶּר. מִדֶּר דֶּר חֲסָרִים, מִהֲדִירִים שֶׁל מַעְלָה וּמִהֲדִירִים שֶׁל מִטָּה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּכָל דוֹר וְדוֹר, בְּכָל הַדּוֹרוֹת שֶׁבָּאִים לְעוֹלָם, אֵין לָךְ דוֹר שֶׁאֵין בּוֹ מֵאוֹתוֹ זֶרַע רַע, וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹרֵךְ בָּהֶם קָרֵב. רַבִּי יִצְחָק אָמַר (מהדיור שלמטה לדיור שלמעלה), וְעַלֵּיהֶם כְּתוּב (תהלים

קד) יתמו חטאים מן הארץ וגו'. מן הארץ - בעולם הזה ובעולם הבא. באותו זמן כתוב, ברכי נפשי את ה' הללויה.

פְּרִישַׁת יְתָרוֹ (דף סו' ע"א - דף צד ע"א)

וַיִּשְׁמַע יְתָרוֹ כִּהֵן מִדִּין חַתָּן מֹשֶׁה אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יְגוֹ'.

רבי חזקיה (רבי אלעזר) פתח ואמר, (ויקרא ט) וישא אהרן את ידו. כתוב ידו אחת, משום שצריך להרים ימין על שמאל, והרי בארנו הסוד.

מצאנו בספרו של שלמה המלך, שכל מי שמרים ידו למעלה, והם אינן בתפלות ובקשות, זהו אדם שמתקלל מעשרה שליטים ממנים, והם עשרה שליטים אשר היו בעיר. אלו אותם עשרה שממנים על פרישת הידים למעלה לטל אותה תפלה או אותה ברכה, ונותנים בה כח להתכבד השם הקדוש, ומתברך מלמטה. כיון שמלמטה מתברך מאותה פרישת הידים למעלה, אז מתברך מלמעלה, ומתכבד מכל הצדדים.

ואלו עשרת הממנים מזמנים לטל מאותן ברכות שלמעלה, ולהוריק למטה, ולברך את אותו שמברך אותו, שכתוב (במדבר ו) ואני אברכם.

ולכן ישמר האדם בשעה שמרים ידיו למעלה להיות בתפלה או בברכות או בבקשה, ולא ירים ידיו לחנם, משום שעשרה הללו מזמנים ומתעוררים אל אותה פרישת ידים. ואם זה לחנם, אותם העשרה מקללים אותו במאתים ארבעים ושמונה קללות. וזהו שכתוב בו (תהלים קט) ויאֵהב קללה ותבואֶהו.

ואז רוח טמאה שורה על אותם הידים, שהוא דרכו לשרות על מקום ריק, וברכה לא שורה במקום ריק. ועל זה (שמברך אותו. ואם הם מתעוררים אל אותו פורש הידים והם לחנם - מקללים אותו במאתים וארבעים ושמונה קללות, ואז רוח טמאה שורה על אותן ידים, שדרכה לשרות על מקום ריק. משום כך יזהר האדם בשעה שמרים ידיו למעלה או בברכות או בתפלה ולא ירים ידיו לחנם. ועל זה) כתוב (בראשית יד) הרמתי ידי אל ה' אל עליון, שמתרגמים: בתפלה.

ובפרישת הידים הזאת יש סודות עליונים. בשעה שנפרשים ומזדקפים למעלה, מכבד האדם את הקדוש ברוך הוא בכמה סודות עליונים. וראוי ליחד סוד של עשר האמירות כדי ליחד

את הכל, ולברך את השם הקדוש כראוי. וראוי ליחד את סוד המרכבות הפנימיות והמרכבות החיצוניות כדי שיתברך השם הקדוש בכל הצדדים, ויתיחד הכל כאחד, מעלה ומטה.

פְּתַח וְאָמַר, (שמות כג) ולא יראו פני ריקם. זהו סוד של זקיפת האצבעות, כשזוקף אותם האדם למעלה, שצריך שלא לזקף בריקנות, אלא בתפלה ובבקשות ובברכות. ועל זה ולא יראו פני ריקם. לא כתוב ולא יראו לפני, אלא פני, סוד של זקיפת האצבעות שלא צריך לזקפם לחנם, כמו שנתבאר.

עֲשֵׂרָה שְׁלִיטִים שְׁאֲמַרְנוּ הֵם עֶשֶׂר אֲמִירוֹת לְמִטָּה, בסוד (בסוד עשרה שליטים ממנים שאמרנו, אלו ממנים למטה בסוד) של האותיות הרשומות כמו שלמעלה, ואלה עומדים בראשונה על אותה זקיפת אצבעות, ובה נאחז למעלה כל צד הקדשה להרים, אז כל הצדדים האחרים כלם מתכופפים ומודים למלך הקדוש.

בֹּא וּרְאֵה, בסוד של קדשה (של השם הקדוש) הוא מלך וכהן ומשמש תחתו (בסוד של קדשה), בין למעלה בין למטה. יש מלך למעלה, שהוא סוד של קדש הקדשים, והוא מלך עליון, ותחתיו יש כהן, סוד של אור ראשון, שמשמש לפניו, וזהו כהן שנקרא גדול, צד הימין. **יֵשׁ מֶלֶךְ לְמִטָּה** שהוא כמו אותו מלך עליון, והוא מלך על הכל שלמעלה, ותחתיו יש כהן שמשמש אותו, סוד של מיכאל כהן גדול, שהוא לימין, (נדאי בצד הקדשה יש מלך וכהן) וזהו סוד האמונה השלמה, צד הקדשה.

בְּצַד הָאֲחֵר, שאינו צד הקדשה, יש סוד שהוא מלך, והרי בארנו שנקרא מלך זקן וכסיל, ותחתיו יש כהן און, וזהו סוד הכתוב (הושע יב) ויאמר אפרים אך עשרתי מצאתי און לי. משום שכח זה שולט על אותו מעשה שעשה ירבעם. ואלמלא שנמצא כח זה, לא יכל להצליח באותו מעשה.

סוּד הַדָּבָר – בשעה שהמלך הזה והכהן הזה נכפים, ונשברו, אז נכפים כל יתר הצדדים ומודים לקדוש ברוך הוא, ואז הקדוש ברוך הוא שולט לבדו מעלה ומטה, כמו שנאמר (ישעיה כ) ונשגב ה' לבדו ביום ההוא.

כְּמוֹ זה וסוד זה ממש עשה הקדוש ברוך הוא בארץ, ששבר מלך זקן וכסיל, וזהו פרעה. בשעה שבא משה לפרעה ואמר (שמות

ה) אֱלֹהֵי הָעֶבְרִים נִקְרָא עֲלֵינוּ, פָּתַח וְאָמַר, לֹא יִדְעֵתִי אֵת ה'. וְרָצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂיִתְכַבֵּד שְׁמוֹ בְּאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁהוּא נִכְבָּד לְמַעְלָה. כִּיֹּן שֶׁהִלָּקָה אוֹתוֹ וְאֵת עֲמוֹ, בָּא וְהוֹדָה לוֹ לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

וְאַחַר נִשְׁבַּר וְנִכְפָּה אוֹתוֹ כִּהְיָ אֹן, יִתְרוֹ, שְׁמִשְׁמֵשׁ תַּחְתָּיו, עַד שְׁבָא וְהוֹדָה לוֹ לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאָמַר, בְּרוּךְ ה' אֲשֶׁר הִצִּיל אֶתְכֶם וְגו', עִתָּה יִדְעֵתִי כִּי גְדוֹל ה' וְגו'. וְזֶהוּ כִּהְיָ אֹן, צַד הָאֲחֵר, שֶׁהוּא צַד שְׂמָאל. וְזֶהוּ סוּד שְׂאֲמָרָה רַחֵל, כְּשֶׁרָאָתָה שֶׁהִיא מֵתָה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (בְּרַאשִׁית ל"ה) בֶּן אוֹנִי. וְלִכֵּן מֵהֵר (הוֹדָה) יַעֲקֹב וְאָמַר בֶּן יִמִּין, וְלֹא בֶּן אוֹנִי. צַד יִמִּין, וְלֹא צַד שְׂמָאל.

וּכְיִיּוֹן שְׂאוֹתוֹ מִלֶּךְ וְכִהְיָ הוֹדוֹ לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְנִשְׁבְּרוּ לְפָנָיו, אֶז הַתְּעֵלָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכַבּוּדוֹ עַל הַכֹּל, מַעְלָה וּמַטָּה. וְעַד שֶׁהַתְּעֵלָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכַבּוּדוֹ, כְּשֶׁהוֹדוּ אֱלֹה לְפָנָיו, לֹא נִתְּנָה תוֹרָה עַד לְאַחַר שְׁבָא יִתְרוֹ, וְהוֹדָה וְאָמַר, עִתָּה יִדְעֵתִי כִּי גְדוֹל ה' מִכֹּל הָאֱלֹהִים. בְּרוּךְ ה' אֲשֶׁר הִצִּיל אֶתְכֶם וְגו'. אֶז הַתְּעֵלָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכַבּוּדוֹ מַעְלָה וּמַטָּה, וְאַחַר כֵּן נִתְּן תוֹרָה בְּשִׁלְמוֹת, כְּשֶׁשְׁלֹטוֹנוֹ עַל הַכֹּל.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (תהלים טו) יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים כְּלָם. בֹּא וּרְאֵה, דָּוִד הַמֶּלֶךְ קָם וְשִׁבַּח וְהוֹדָה לְמֶלֶךְ הַקְּדוֹשׁ, וְהוּא הַשִּׁתְּדֵל בַּתּוֹרָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כְּשֶׁרוּחַ צְפוֹן הַתְּעוֹרָרָה וְהִתְּנָה מִכָּה בְּאוֹתָם נִימֵי הַכְּנוּר, וְהַכְּנוּר הָיָה מְנַגֵּן וְאוֹמֵר שִׁירָה וְכו'. וְאִיזוֹ שִׁירָה הוּא אָמַר?

בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְּעוֹרָר אֶל כָּל אוֹתָן הַמְּרַכְּבוֹת לְתַת לֵהֵן טָרֶף, כְּמוֹ שְׁבִאֲרֵנוּ שְׁכָתוּב (משלי לא) וַתִּקַּם בְּעוֹד לִילָה וַתִּתֵּן טָרֶף לְבֵיתָהּ וְחֶק לְנַעֲרֹתֶיהָ, אֶז כְּלָם בְּשִׁמְחָה פּוֹתְחִים וְאוֹמְרִים, (תהלים טו) אֱלֹהִים יַחַנְּנוּ וְיִכְרְכְּנוּ יָאֵר פָּנָיו אֶתְנוּ סֵלָה. כְּשֶׁרוּחַ צְפוֹן מִתְּעוֹרָרֵת וְיוֹרְדַת לְעוֹלָם, נוֹשֶׁבֶת וְאוֹמְרַת, לְדַעַת בְּאָרֶץ דְּרָכָה בְּכָל גּוֹיִם יִשׁוּעֵתָהּ. בְּשָׁעָה שְׁמַנְגֵן הַכְּנוּר בְּאוֹתָהּ רוּחַ, פּוֹתַח וְאוֹמֵר, יוֹדוּךָ עַמִּים כְּלָם. כְּשֶׁהָיָה דָּוִד קָם וּמִתְּעוֹרָר עָלָיו רוּחַ הַקְּדוֹשׁ, פָּתַח וְאָמַר, אָרֶץ נִתְּנָה יְבוּלָה יְכַרְכְּנוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ יְכַרְכְּנוּ אֱלֹהִים וְיִירָאוּ אוֹתוֹ כָּל אִפְסֵי אָרֶץ. כְּדִי לְהַמְשִׁיךְ אֵת טוֹב הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה. אַחַר כֵּן בֹּא דָּוִד וְסִדֵּר אוֹתָם בְּרוּחַ הַקְּדוֹשׁ כְּאֶחָד,

הסתכל בכל הכתוב הזה של הכנור, של שלמות וכבוד הקדוש ברוך הוא למעלה ולמטה.

בשעה ששאר העמים נכפים, הם באים ומודים לקדוש ברוך הוא. כיון שנכפים ומודים לו, אז משתלם כבוד הקדוש ברוך הוא מעלה ומטה. בשעה שבא משה לפרעה ואמר לו ה' אלהי העברים נקרא עלינו וגו', הוא פתח ואמר, לא ידעתי את ה'.

ורצה הקדוש ברוך הוא שיתכבד שמו בארץ, כמו שהוא נכבד למעלה. כיון שהלקה אותו ואת עמו, בא והודה לקדוש ברוך הוא, שכתוב ה' הצדיק. הוא שהיה מלך חשוב של כל העולם, כיון שהודה, אז כל שאר העמים הודו, שכתוב (שמות טו) אז נבהלו אלופי אדום.

בא יתרו, כמר עליון וגדול, ממנה גדול (של כל הממנים) של כל האלילים האחרים, והודה לקדוש ברוך הוא ואמר, עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים. אז התעלה והתכבד הקדוש ברוך הוא בכבודו מעלה ומטה, ואחר כך נתן תורה בשלמות, כששלטונו על הכל.

אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו, על זה כתוב (תהלים טו) יודוך עמים אלהים יודוך עמים כלם. בא רבי אלעזר ונשק ידו. בכך רבי אבא ואמר, (שם קג) כרחם אב על בנים. מי ירחם על רבי אלעזר וישלים דבריו, חוץ מאהבת מורנו? אשרי חלקנו שזכינו לשמע דברים אלו לפניו, שלא נבוש בהם לעולם הבא.

אמר רבי אבא, הרי כהן און לא כתוב ביתרו, אבל כהן מדין כתוב. אמר לו, הכל אחד. בתחלה חמיו של יוסף נקרא כהן און, ואחר כך חמיו של משה – כהן מדין. והכל סוד אחד. שהרי שני אלה, משה ויוסף, עומדים בדרגה של סוד אחד בסוד האות ו"ו, שני ווי"ם כאחד. ומה שנאמר כהן מדין, סוד זה אשת מדינים. (משה ויוסף בסוד אחד עומדים, וסוד זה ו"ו, שנים כאחד).

הרים ידיו על ראשו רבי אבא ובכה. אמר, אור התורה עולה עתה עד רום הרקיע של הפסא העליון, אחר שישתלק מורנו מהעולם, מי יאיר את אור התורה? אוי לעולם שישאר יתום ממך, אבל דברי רבנו יאירו בעולם עד שיבא מלך המשיח, ואז כתוב (ישעיה יא) ומלאה הארץ דעה את ה' וגו'.

וַיִּשְׁמַע יתרו כהן מדין. רבי חייא אמר, פסוק זה יש להתבונן בו, בתחלה כתוב את כל אשר עשה אלהים למשה, ואחר כך כתוב כי הוציא ה'. אלא סוד זה את כל אשר עשה אלהים, זה השם שהגן על משה ועל ישראל ולא זו מהם בגלות, ואחר כך השם העליון הוציא אותם ממצרים, שהרי השם הקדוש שהוציא אותם היה בסוד היובל.

דבר אחר את כל אשר עשה אלהים למשה - כשנזרק לנהר, וכשהציל אותו מחרב פרעה, ואת ישראל עמו, שכתוב (שמות ט) **וַיִּשְׁמַע** אלהים את נאקתם. וכתוב (שם א) **וַכֹּאשֶׁר** יענו אתו כן ירבה וכן יפרץ.

וַיִּשְׁמַע יתרו כהן מדין. רבי יוסי פתח, (תהלים קיא) פדות שלח לעמו צוה לעולם בריתו קדוש ונורא שמו. מה שונה בכל שאר הפסוקים, שבכלם שתי תבות מאלפא ביתא, ובפסוק זה ושל אחריו שלש שלש? אלא כדי להשלים ששה צדדים באלפא ביתא הנה, זה כנגד שלש הגאלות של ישראל, חוץ מהגאלה הראשונה, פסוק אחר כנגד תורה נביאים וכתובים, והכל תלוי בחכמה הזו.

פדות שלח לעמו - כשגאל הקדוש ברוך הוא את ישראל מגלות מצרים ועשה להם נסים וגבורות. צוה לעולם בריתו - כשבא יתרו וקבלו הקדוש ברוך הוא וקרבו לעבודתו, ומשם התקרבו כל אותם גרים תחת כנפי השכינה. משם והלאה, קדוש ונורא שמו. שהרי אז התקדש שם הקדוש ברוך הוא, שהרי (מהצד האחר) מתקדש שם הקדוש, כשנשבר ונכפה הצד האחר, כמו שהיה ביתרו.

וַיִּשְׁמַע יתרו וגו', וכי יתרו שמע וכל העולם לא שמע, והרי כתוב (שמות טו) שמעו עמים רגזון?! אלא כל העולם שמעו ולא נשברו, והוא שמע ונשבר ונכפה מלפני הקדוש ברוך הוא וקרבו ליראתו.

רבי אבא אמר, בכמה מקומות שנינו, שכל מה שעשה הקדוש ברוך הוא למעלה ולמטה - הכל אמת ומעשה אמת. ואין לה דבר בעולם שצריך אדם לדחותו ולנהג בו קלון, שהרי כלם מעשי אמת הם, והכל צריך בעולם.

שהרי פעם אחת היה רבי אלעזר הולך בדרך, והיה הולך עמו רבי חזקיה. ראו נחש אחד. קם רבי חזקיה להרג אותו. אמר לו

רבי אלעזר, עזב אותו, אל תהרג אותו. אמר לו, והרי הוא דבר רע שהורג בני אדם. אמר לו לרבי חזקיה, והרי כתוב (קהלת י) אם ישך הנחש בלוא לחש. לא נושך הנחש את האדם עד שלוחשים לו מלמעלה ואומרים לו לך הרג את פלוני.

וְלַפְעָמִים כמו שעשה זה, כך גם מציל את האדם מדברים אחרים, ועל ידו מרחיש הקדוש ברוך הוא נס לבני אדם, והכל תלוי ביד הקדוש ברוך הוא והכל מעשי ידיו. וצריך אותם העולם. ואם העולם לא היה צריך אותם, לא היה הקדוש ברוך הוא עושה אותם. ולכן לא צריך אדם לנהג בהם קלון בדברי העולם. בדבריו ומעשיו של הקדוש ברוך הוא על אחת כמה וכמה.

פָּתַח ואמר, וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד. וירא אלהים – זה אלהים חיים. וירא – שהסתכל להאיר להם ולהשגיח עליהם. את כל אשר עשה – הכל בכלל אחד, מעלה ומטה. והנה טוב – זה צד הימין. מאד – זה צד השמאל. והרי פרשוק, טוב – זה מלאך החיים. מאד – זה מלאך המות. והכל סוד אחד. סוד הוא לאותם שמתבוננים בסוד החכמה.

וירא אלהים את כל אשר עשה (בראשית א). בכל מעשה בראשית כתוב וירא אלהים כי טוב, וכאן – וירא אלהים את כל אשר עשה. אלהים למטה שולט על התחתונים, אלהים למעלה שולט על העליונים. זהו סוד של אלהים חיים, (דבר אחר, הכל הוא אלהים חיים) שמאיר ומדליק כל אותם מקורות עליונים ותחתונים, ומשם יוצאים כל אותם אורות להאיר.

תוספתא

במכסה שבמכסים נרשם רשם אחד שלא נראה ולא התגלה אותו רשם רשום ולא רשום. בעלי התבונה ועינים פקוחות לא יכולים לעמד בו. הוא קיום הכל. אותו הרשם הוא קטן, שלא נראה ולא התגלה. עומד ברצון לקים הכל. לקבל מה שמקבל ממה שאין בו רשם ולא רצון, שלא נראה.

אותו הרשם רוצה לכסות את עצמו, ועושה אותו לעצמו להטמן בו היכל אחד. אותו היכל מוציא אותו מעצמו, ומותח אותו במתיחה גדולה ורבה לכל הצדדים, מכבד אותו בלבושי כבוד, ופותח לו חמשים שערים.

לְפָנַי וְלִפְנֵי נְטֻמָּן וְנִגְנָז אוֹתוֹ רָשָׁם. כִּיּוֹן שְׁנַגְנָז בּוֹ וְנִכְנָס לְתוֹכוֹ, מִתְמַלֵּא בָאוֹר. מֵאוֹתוֹ הָאוֹר נוֹכְעִים אוֹרוֹת, וְנִיצוּצוֹת יוֹצְאִים מֵאוֹתָם הַשְּׁעָרִים, וּמֵאִירִים הַכֹּל.

אוֹתוֹ הֵיכַל מְכֻסָּה בְּשֵׁשׁ יְרִיעוֹת. אוֹתָן שֵׁשׁ יְרִיעוֹת הֵן חֲמֵשׁ. לְפָנַי וְלִפְנֵי אוֹתָן יְרִיעוֹת עוֹמְדֵת יְרִיעָה אַחַת רְקוּמָה, וּבְאוֹתָהּ הַיְרִיעָה מִתְכַּסֶּה אוֹתוֹ הֵיכַל, מִמְּנוֹ מְשַׁגֵּיחַ וְרוֹאֶה הַכֹּל.

הַהֵיכָל הַזֶּה הוּא פְּקִיחַת הָעֵינַיִם שֶׁלֹּא יָנוּם. הוּא מְשַׁגֵּיחַ תָּמִיד לְהֵאִיר לְמִטָּה מִתּוֹךְ הָאוֹר שֶׁל אוֹתוֹ הָרָשָׁם. אוֹתָהּ תְּבוּנָה, חֲכָמָה נִסְתָּרָת, רְצוֹן הַרְצוֹנוֹת, (בְּקִשְׁתְּ הַבְּקִשּׁוֹת) הִיָּה גְּנוּז וְטָמוּן, וְלֹא הַתְּגַלָּה, עוֹמֵד וְלֹא עוֹמֵד, בְּרוּךְ הוּא מִהַמְּכֻסָּה שֶׁבְּמִכּוּסֵים בְּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם וְלְעוֹלָמֵי עַד, אָמֵן. (ע"כ הַתּוֹסֵפֶת)

בֵּא וְרֹאֶה, יִתְרוֹ הוּא שְׁנַתְּנָן עֲצָה לְמִשָּׁה עַל תְּקוּן הַדֵּינִים, כֶּף צָרִיף. וְסוּד זֶה שֶׁהוֹדָה לוֹ לְקִדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְסִדֵּר לְפָנָיו תְּקוּן הַדֵּינִים, לְהִרְאוֹת מֵה שֶׁכְּתוּב כִּי הַמְּשַׁפֵּט לֹאֱלֹהִים הוּא, וְלֹא לְצַד הָאֲחֵר. וְהַדֵּינִים נִתְּנוּ לְיִשְׂרָאֵל, וְלֹא לְאֲחֵר, שֶׁכְּתוּב חֲקִיו וּמְשַׁפְּטֵיו לְיִשְׂרָאֵל. וּבֵא רֹאֶה, לֹא יִנְהַג אָדָם קְלוּן בְּאֲחֵר, וְדַבֵּר הַדִּיּוֹט דְּבַר הוּא, שֶׁהָרִי בְּמִשָּׁה כְּתוּב וַיִּשְׁמַע מִשָּׁה לְקוֹל חֲתָנוּ וְגו'.

וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ וְגו'. פֶּתַח וְאָמַר (תְּהִלִּים יח) עַל כֵּן אוֹדֶךָ בְּגוֹיִם ה' וְלִשְׁמֶךָ אֲזַמְּרָה. דָּוִד הִמְלִיךְ אָמַר אֵת זֶה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּשַׁעַת שְׂרָאָה שֶׁכְּבוֹד הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא עוֹלָה בְּעֵלְיָהּ וְלֹא מִתְכַּבֵּד בְּעוֹלָם, אֶלֶּא מִצַּד שְׂאֵר הָעַמִּים.

וְאִם תֹּאמַר, הָרִי הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא מִתְכַּבֵּד בְּעוֹלָם אֶלֶּא מִשׁוּם יִשְׂרָאֵל - כֶּף זֶה וְדָאִי, שֶׁהָרִי יִשְׂרָאֵל הֵם הַיְסוּד שֶׁל הַנֵּר לְהֵאִיר, אֲבָל כְּשֶׁשְׂאֵר הָעַמִּים בָּאִים וּמוֹדִים לוֹ בְּשַׁעֲבוּד הַכְּבוֹד שֶׁל הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא, אִזּ נוֹסֵף יְסוּד הַנֵּר וּמִתְחַזֵּק עַל כָּל מַעֲשָׂיו בְּחִבּוּר אֶחָד, וְשׁוֹלֵט הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ מֵעַלָּה וּמִטָּה.

כִּמוֹ זֶה כָּל הָעוֹלָם, אֵימָה וּפְחַד נִפְל עֲלֵיהֶם מִלְּפָנַי הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא. כִּיּוֹן שֶׁבֵּא יִתְרוֹ, שֶׁהוּא כְּמֹר עֲלִיוֹן שֶׁל כָּל יִתְרֵי הָאֱלִילִים, אִזּ הַתְּחַזֵּק וְשִׁלַּט כְּבוֹד הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַכֹּל.

מִשׁוּם שֶׁכָּל הָעוֹלָם, כְּשֶׁשְׁמָעוּ שָׁמַע גְּבוּרָתוֹ שֶׁל הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא, זָעוּ. וְכֹלָם הָיוּ מִסְתַּכְּלִים בְּיִתְרוֹ שֶׁהוּא חָכֵם וּמְמַנֶּה גְּדוֹל שֶׁל

כָּל אֱלִילֵי הָעוֹלָם. כִּיּוֹן שָׂרְאוּ שֶׁהוּא בָּא וְעוֹבֵד לְקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאָמַר עִתָּה יִדְעָתִי כִּי גָדוֹל ה' מְכַל הָאֱלֹהִים, אֲזַי כָּלֵם הַתְּרַחֲקוּ מֵעֲבוֹדוֹתֵיהֶם וַיִּדְעוּ שָׂאִין בָּהֶם מִמֶּשׁ, וְאֲזַי הַתְּכַבֵּד כְּבוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכָל הַצְּדָדִים. וְלִכֵּן נִרְשְׁמָה פְּרָשָׁה זוֹ בַּתּוֹרָה, וְרֵאשִׁית הַפְּרָשָׁה הִיָּה בּוֹ, בְּיִתְרוֹ.

יִתְרוֹ הָיָה אֶחָד מִחַכְמֵי פְּרָעָה. לְפָרְעָה הָיָה שְׁלֹשָׁה חַכְמִים – אֶחָד יִתְרוֹ, וְאֶחָד אִיּוֹב, וְאֶחָד בְּלָעָם. אֶחָד יִתְרוֹ – שְׁלֹא הָיְתָה עֲבוֹדָה וּמִמְנָה וְשִׁמְשׁ וְכוּכָב שְׁשׁוּלֵט עַל שְׁלִטוֹנוֹ שְׁלֹא הָיָה יוֹדֵעַ הָעֲבוֹדָה שְׂרָאוּיָה לּוֹ וְאוֹתוֹ הַשְּׁמוֹשׁ שְׁלוֹ. בְּלָעָם הָיָה מְכַשֵּׁף בְּכָל מִינֵי כְּשָׁפִים, בֵּין בְּמַעֲשֵׂה בֵּין בְּדַבּוּר.

אִיּוֹב הָיָה פּוֹחֵד בְּפַחַד, וּבְאוֹתוֹ פַּחַד הָיָה עֲקָרוֹ, מִשּׁוּם שֶׁדָּבַר שְׁלִמְעֵלָה, בֵּין שֶׁל קִדְשָׁה בֵּין שֶׁל הַצַּד הָאֲחֵר, לֹא יִכּוֹל אָדָם לְמַשֵּׁךְ רוּחַ שְׁלִמְעֵלָה לְמִטָּה וְלִקְרַב אֵלָיו אֲלֹא בְּפַחַד, וַיִּכּוֹן לְבוֹ וַרְצוֹנוֹ בְּפַחַד וּבִשְׂכָרוֹן הַלֵּב, וְאֲזַי יִמְשִׁיךְ לְמִטָּה רוּחַ שְׁלִמְעֵלָה וְהִרְצוֹן שֶׁהִצְטָרַךְ.

וְאָם לֹא יִשִּׁים לְבוֹ וַרְצוֹנוֹ בְּפַחַד לְאוֹתוֹ הַצַּד, לֹא יוּכַל לְהִדְבִּיק בּוֹ רְצוֹנוֹ, פָּרֵט לְאוֹתָם הַצּוּרוֹת הַדְּקִיקוֹת, וְלֹא בְּכָלֵם, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם שְׁלִיטִים שְׁצָרִיכִים אֲלֵיהֶם אֶת רְצוֹן הַלֵּב וְהַפַּחַד. כָּל שֶׁכֵּן אוֹתָם דְּבָרִים עֲלִיוֹנִים שְׁצָרִיךְ אִימָה וּפַחַד וַרְצוֹן יוֹתֵר.

יִתְרוֹ הַצְּטָרַךְ עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּד תָּמִיד, בֵּין בְּזִמְן שְׁצָרִיךְ לּוֹ לְאָדָם וּבֵין בְּזִמְן שְׁלֹא צָרִיךְ לּוֹ, כְּדִי שְׁאוֹתוֹ הַצַּד יִדְבֵּק אֵלָיו בְּשַׁעַה שְׁצָרִיךְ אוֹתוֹ. בְּלָעָם נִדְבֵּק בְּאוֹתָם כְּשָׁפִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

אִיּוֹב, בָּרַב אוֹתוֹ הַפַּחַד שְׁלוֹ, חָזַר בְּמִצְרַיִם לְפַחַד מִלְּפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּשִׂרָאָה אוֹתָם גְּבוּרוֹת וְנִסִּים שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמִצְרַיִם. יִתְרוֹ לֹא חָזַר בְּכָל זֶה, עַד שֶׁיִּצְאָו יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם. וְכָל אוֹתָם קִשְׁרִים וְהַצּוּרוֹת שֶׁקִּשְׁרוּ הַמִּצְרַיִם, לֹא הָיוּ כְּלוּם, וַיִּצְאָו. וְאֲחֵר שֶׁטְבַע אוֹתָם בֵּינָם, אֲזַי שָׁב וְחָזַר לְעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

בְּלָעָם לֹא שָׁב וְלֹא חָזַר, שֶׁטְנַפְתָּ (שְׁצוּרָת) הַצַּד הָאֲחֵר הָיָה דְבוּק בּוֹ, וְעַם כָּל זֶה הָיָה מְסַתְּפֵל הַסְּתַפְּלוֹת שֶׁל מְרַחֵק בַּתּוֹךְ אוֹתָהּ טְנַפְתָּ (צוּרָה) וְהִדְבִּיקוֹת לְצַד הָאֲחֵר, שֶׁהָיָה בְּצַד הָאֲחֵר יֵשׁ אוֹר דְּקִיק אֶחָד שֶׁמְאִיר סְבִיבוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל א) וְנִגְהָ לּוֹ סְבִיב. וְזוֹ הַסְּתַפְּלוֹת קְטַנָּה (וְעַל זֶה) הָיָה מְסַתְּפֵל מְרַחֵק, וְלֹא בְּכָל הַדְּבָרִים.

וּבְשֵׁהָיָה מִסְתַּכֵּל דְּבַר קָטָן מֵאוֹתוֹ הָאוֹר, זֶה הָיָה כְּמֵאֲחֹרֵי הַכֶּתֶל.
אָמַר וְלֹא יָדַע מָה אָמַר. וְהָיָה מִסְתַּכֵּל בְּאוֹתוֹ הָאוֹר
בְּסִתְיֵמוֹת הָעֵינַן, וְהָעֵינַן מִתְגַּלְגֵּלֶת, וְרוּאָה הָאָדָם אוֹר סְתוּם וְלֹא רוּאָה.
וְסוּד זֶה שְׁתָּם הָעֵינַן, וּפְרָשׁוּהָ שְׁתָּם – סְתוּם, וְהַכֵּל אֶחָד.

שְׁהָרֵי אֵינַן צַד אַחַר שְׂאִינַן בּוֹ אוֹר דְּקִיק קָטָן מִצַּד הַקֶּדְשָׁה, כְּמוֹ רֹב
הַחֲלוּמוֹת, שְׁבָרַב הַתְּכָן יֵשׁ גְּרַעֲיִן אֶחָד שֶׁל חֶטֶה, פָּרַט
לְצוּרוֹת הַדְּקִיקוֹת הֵלְלוּ הַחֲצוּפוֹת שְׁכָלָם יוֹתֵר טְמֵאוֹת, וּבָהֶם הָיָה
בְּלַעַם יוֹדֵעַ.

אֲשֶׁר חִלְקוּ שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁהוּא לְמַעַלָּה בְּכָל הַקֶּדְשׁוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת,
וְהִסְתַּכֵּל בְּמָה שֶׁלֹּא נִתְּנָה רְשׁוּת לְאָדָם אַחֵר בְּעוֹלָם לְהִסְתַּכֵּל.
וְכִמּוֹ שְׁבַלְעָם הָיָה רוּאָה אוֹר קָטָן דְּקִיק כְּמֵאֲחֹרֵי הַכֶּתֶל מִתּוֹךְ אוֹתוֹ
הַצַּד הָאֲחֵר, אֵף כֵּן מֹשֶׁה מִתּוֹךְ אוֹר עֲלִיּוֹן גְּדוֹל וְרֹב הָיָה רוּאָה לְמִטָּה
כְּמֵאֲחֹרֵי הַכֶּתֶל חֲשֵׁךְ דְּקִיק אֶחָד שֶׁנֶּרְאָה לוֹ, וְלֹא בְּכָל זְמַן, כְּמוֹ
שְׁבַלְעָם לֹא הָיָה מִסְתַּכֵּל בְּאוֹתוֹ אוֹר בְּכָל זְמַן.

אֲשֶׁרֵי חִלְקוּ שֶׁל מֹשֶׁה הַנְּבִיא הַנְּאֻמָּן, מָה כָּתוּב בּוֹ? (שְׁמוֹת א) וַיֵּרָא
מִלְּאֶפֶס ה' אֵלָיו בְּלִבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה. הַסֵּנֶה הָיָה וַדָּאֵי בְּתוֹךְ
אוֹתָהּ קֶדְשָׁה, וְנִדְבַק בּוֹ. שֶׁהַכֵּל נִדְבַק זֶה בְּזֶה, טְהוֹר וְטָמֵא. אֵינַן טְהוֹר
אֶלָּא מִתּוֹךְ טָמֵא.

וְסוּד זֶה – (אִיּוֹב יד) מִי יִתֵּן טְהוֹר מְטָמֵא. קִלְפָּה וּמַח עוֹלָיִם זֶה בְּזֶה,
וְקִלְפָּה זֶה לֹא תִזוּז וְלֹא תִשָּׁבַר עַד הַזְּמַן שֶׁבּוֹ יִקּוּמוּ הַיְמִתִּים מִן
הָעֶפֶר, אִזּוֹ תִשָּׁבַר הַקִּלְפָּה, וְאוֹר יֵאִיר בְּעוֹלָם בְּלִי־סֵתֵר מִתּוֹךְ הַמַּח.
אֲשֶׁרֵי הַצְּדִיקִים בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא.

סדר הלימוד ליום י טבת [יום 99 בשנה]

וְאֵת שְׁנֵי בְנֵיהָ. אָמַר רַבִּי חֲזִיא, וְכִי בְנֵיהָ וְלֹא בְנָיו שֶׁל מֹשֶׁה? אֲלֹא מִשּׁוּם שֶׁהִיא הַשְּׂתַדְלָה אַחֲרֵיהֶם בְּלִי בַעֲלָה, קְרָאָה לָהֶם הַתּוֹרָה בְּנֵיהָ וְלֹא בְנָיו. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אַף עַל גַּב שֶׁבְנֵי מֹשֶׁה הָיוּ, דְּבַר אֲמַת בְּנֵיהָ וְדָאֵי. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, הָרִי מֹשֶׁה הָיָה מְזַדְּג בְּמָקוֹם אַחֵר קְדוֹשׁ עֲלִיוֹן, וְלֹא כְּבוֹדוֹ לְקָרָא לָהֶם בְּנָיו. עַכְשָׁו, אַף עַל גַּב שֶׁבְנָיו הָיוּ, מִשּׁוּם כְּבוֹד אוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁהִזְדַּגּ בּוֹ, קְרָא לָהֶם כְּאֵן בְּנֵיהָ, וְאַחֵר כֶּף קְרָא לָהֶם בְּנָיו. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ הַשְּׁעָה שֶׁהִגִּיעוּ, הָיָה מֹשֶׁה מְדַבֵּר בְּשִׂכְנָה. אַחֵר שֶׁנִּפְרַד וַיֵּצֵא אֶל חַמִּיו, אִזְ כָּתוּב וַיָּבֵא יִתְרוֹ חֲתָן מֹשֶׁה וּבְנָיו וְאֶשְׁתּוֹ וְגו'.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אֶלְעָזָר אֶלְעָזָר, אֲנִי רוֹאָה שֶׁבִּפְרָשָׁה הַזֹּאת שֶׁאֲתָה מִתְחִיל אֶת הַדְּבָר כְּרֵאוּי, אַךְ הַסִּיּוֹם לֹא כֶּף. וְדָאֵי בְּשִׁבִיל כְּבוֹד הַשְּׂכִינָה, הַזְדַּגּוֹת הָעֲלִיּוֹנָה שֶׁנִּזְדַּגְּהָ בְּמֹשֶׁה, כָּתוּב בְּנֵיהָ. וְאִם תֹּאמַר, וְהָרִי כָּתוּב וַיָּבֵא יִתְרוֹ חֲתָן מֹשֶׁה וּבְנָיו וְאֶשְׁתּוֹ אֵל מֹשֶׁה? הַכֹּל הוּא כָּלָל אֶחָד. וּבְנָיו – בְּנָיו שֶׁל יִתְרוֹ, שֶׁהָרִי לְאַחֵר שֶׁבָּא אֵלָיו מֹשֶׁה, הָיוּ לוֹ בָּנִים.

וְכָף הָיָה בְּיַעֲקֹב, שֶׁכִּיּוֹן שֶׁבָּא אֵל לָבָן וְשָׁם בּוֹ אֶת דִּיּוּרוֹ, הָיוּ לוֹ בָּנִים. אַף כְּאֵן מֹשֶׁה, כִּיּוֹן שֶׁשָׁם דִּיּוּרוֹ בִּיתְרוֹ, הָיוּ לִיתְרוֹ בָּנִים, וְאֵת כָּל בֵּיתוֹ הֵבִיא עִמּוֹ לְהַכְנִיסָם תַּחַת כַּנְּפֵי הַשְּׂכִינָה. וַיִּתְרוֹ אָמַר לְמֹשֶׁה, אֲנִי חֲתַנְךָ יִתְרוֹ בָּא אֵלַיךָ וְאֶשְׁתְּךָ וְשְׁנֵי בְנֵיהָ עִמָּה. כָּתוּב וְשְׁנֵי בְנֵיהָ, וְלֹא כָּתוּב וְשְׁנֵי בְנֵיהָ. (וַיָּבֵא יִתְרוֹ חֲתָן מֹשֶׁה וּבְנָיו) בָּנִים הָיוּ לוֹ לִיתְרוֹ, שֶׁכָּתוּב (שׁוֹפְטִים א) וּבְנֵי קִינִי חֲתָן מֹשֶׁה עָלוּ מֵעִיר הַתְּמָרִים. וּבְנָיו הַשְּׂאִיר עִם מֹשֶׁה.

וַיָּבֵא יִתְרוֹ חֲתָן מֹשֶׁה. פֶּתַח וְאָמַר, (ישעיה ב) וְהִלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לָכוּ וְנַעֲלָה אֵל הַר ה' וְגו'. פְּסוּק זֶה פֶּרְשׁוֹהוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. אֲבָל עֲתִידִים שָׁאֵר הָעַמִּים לְלַכֵּת וּלְכַתֵּת רַגְלֵיהֶם לְהַכְנִס תַּחַת כַּנְּפֵי הַשְּׂכִינָה. לָכוּ וְנַעֲלָה – כָּל אֱלִילֵי הָעוֹלָם יֵשׁ לָהֶם יְרִידָה, וּמִי שֶׁנִּדְבַּק בְּקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יֵשׁ לוֹ עֲלֵיהָ.

אֵל הַר ה' – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית כב) אֲשֶׁר יֹאמַר הַיּוֹם בְּהַר ה' יִרְאָה, שֶׁהָרִי אַבְרָהָם קָרָא לוֹ הַר. מִה הַר הַפֶּקֶר לְכָל מִי שְׂרוּצָה בְּעוֹלָם, אַף מְקוֹם קְדוֹשׁ זֶה הַפֶּקֶר כִּנְגַד כָּל מִי שְׂרוּצָה בְּעוֹלָם. אֵל

בית - זה יעקב, שקרא למקום זה בית, שכתוב (שם כח) אין זה כי אם בית אלהים.

דבר אחר הר ובית - אף על גב שהכל דרגה אחת, מעלה לזה מן זה. הר לשאר העמים, כשבאים להכניס תחת כנפיו. בית לישראל, להיות עמם כמו אשה לבעלה, בדיור אחד בשמחה, ורובצת עליהם כאם על הבנים.

בא וראה מה כתוב כאן ביתרו, ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה וגו'. כיון שכתוב אל משה, למה כתוב אל המדבר? אלא העקר של הכל למה שהיה בא, אל המדבר. ומהו? הר האלהים, שזהו מקום לגרים להתגיר. ועל זה כתוב אל משה אל המדבר. למשה לגיר אותם ולהכניסם תחת כנפי השכינה. אל המדבר היו באים, שהוא הר האלהים, לעשות בהם נפשותם.

ולכן עומד אותו מקום בסוד של הר, שכל מי שרוצה זוכה בו. ונקרא גר צדק. והרי בארנו, גר - אף על גב שנדבק במקום קדוש עליון זה, כיון שעזב את עמו ואת אבותיו (ונדבק בכריתו), גר (צדק) נקרא, כמי ששם מדורו במקום שלא הכיר מקדם לכן.

רזא דרזין

ואתה תחזה מכל העם. זה ספר תולדות אדם. זה ספר מאותם ספרים נסתרים ועמקים (זה ספר מאותם נסתרים ועמקים). אמר רבי שמעון, הרמתי ידי בתפלה למי שברא את העולם, שאף על גב שבפסוק הזה גלו הראשונים נסתרות עליונים, יש להתבונן ולעין בסודות של ספר אדם הראשון שמשם נמשך ספרו הגנוז של שלמה המלך.

זה - שהכל תלוי בו. זה - עץ החיים. זה - ולא אחר שגלה. (מהו) זה - כמו שנאמר (שמות יב) החדש הזה לכם ראש חודשים. זה ניסן ולא אחר.

זה ספר - להתבונן ולגלות תולדות אדם, עץ שמגלה תולדות אדם ועושה פרות להוציא עולם. זה ספר - לדעת חכמה נסתרת ועמקה, שנמסרה לאדם הראשון בדיוקן של בני אדם. חכמה זו נמסרה לשלמה המלך, וירש אותה וכתב בספרו.

למדנו שמשנה התקשה בזה, עד שבאה שכינה ולמדה אותו, והיא ראתה ובחרה את כל האנשים הללו שנראים בפרצוף, ושם

מִשֶׁה לְמַד אֶת הַחֲכָמָה הַזֹּאת וְנִכְנַס לְתוֹכָהּ. זֶהוּ שְׁכָתוּב וְאַתָּה תַחֲזֶה מְכַל הָעָם. הֵהוּא שְׁכָתוּב בּוֹ (תהלים קב) וְאַתָּה הוּא וּשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתְמוּ.

(נחמיה ט) וְאַתָּה מְחַיֶּה אֶת כָּלֶם. (תהלים ג) וְאַתָּה ה' מְגַן בְּעַדִּי.

וְאַתָּה תַחֲזֶה, וְתִתְבוּנָן בְּזֶה. אַתָּה וְלֹא אֲחֵר, לְדַעַת וְלִהְתְּבוּנָן בְּשֵׁשִׁים רַבּוּא. בְּשֵׁשֶׁה צְדָדִים יֵשׁ לְהִתְבוּנָן. בְּדִיוֹקְנָאוֹת שֶׁל בְּנֵי אָדָם, וְלְדַעַת הַחֲכָמָה עַל בְּרִיָּה. וְאַלֶּה הֵם בְּשַׁעַר, בְּעֵינַים, בְּחֻטָּם, בְּשִׁפְתֵימָם, בְּפִנָּים, בְּיָדִים, בְּאוֹתָם שְׂרֻטוּי הַיָּדִים. וּבְשִׁשֶׁת הַצְּדָדִים הִלְלוּ כְּתוּב וְאַתָּה תַחֲזֶה. (עד כאן לשון הקודש)

וְאַתָּה תַחֲזֶה, בְּשַׁעַר

(לשון הוזהר בארמית)

השלמה מההשמטות (מובא בח"א סימן מה)

בְּשַׁעַר, בְּגוֹוֹנֵין דְּשַׁעַר. בְּאַרְיִכוֹ דְּשַׁעַר. בְּקַמִּיטוֹ דְּשַׁעַר. בְּמַצְחָא, בְּקַמִּיטוֹ דְּמַצְחָא, בְּאַרְיִכוֹ, בְּפּוֹתֵיא. בְּשַׁרְטוּטֵין. בְּאוֹדְנֵין, בְּשַׁעַר דְּנַחִית עַלִּיהוּ, אוֹ תַחֲוֹתִיָּהוּ, אוֹ אַבְתְּרִיָּהוּ דְּאוֹדְנֵין. בְּאַנְפִּין. בְּעֵינֵין. בְּגוֹוֹנֵין דְּעֵינֵין. בְּקַרְיֵין דְּעַל עֵינֵין. וְכֹל נְבִיאֵיא לֹא הוּוּ מְשִׁיגֵין לְנְבוּאָה דְּאִיָּה בְּרַתָּא דְּמִלְכָּא, וְלֹא מְשִׁיגֵין לָהּ בְּכָל אֲתָר, כְּמוֹ מִשֶׁה.

אַלְּא, מְנַהוֹן הוּוּ מְשִׁיגֵין לָהּ בְּרִישׁ"א. מְנַהוֹן בְּאַדְנֵי"ן בְּשִׁמְיָעָה. מְנַהוֹן בְּעֵינֵין בְּרִאָּה. מְנַהוֹן בְּחוּטְמָא בְּרִיחָא. מְנַהוֹן בְּאַנְפִּין בְּדַבְּוֹר מְנַהוֹן בְּיָדֵי"ן לְקַבְּלָא דוֹרוֹן. מְנַהוֹן בְּרַגְלֵין הִדָּא הוּא דְּכְתִיב (יחזקאל ב') בֵּן אָדָם עֲמוּד עַל רַגְלֶךָ.

אַלְּיֵין דְּקִימֵין בְּצִלוֹתָא בְּעַמִּידָה וּמְטְרוֹנִיתָא קָמַת בְּגִינִיָּהוּ בְּגִין דְּאַלִּין דְּאַתְקִרִיאוֹ רַגְלֵין אֵינוֹן עֲבָדִין בְּג' רַאשׁוֹנוֹת וּבְג' אַחֲרוֹנוֹת וּבְאַמְצָעִיּוֹת דְּצִלוֹתָא וּבְגִין דָּא צְרִיךְ עֲבָדָא לְמַהוּי בְּעַמִּידָה קָדָם מְטְרוֹנִיתָא אוֹ קָדָם מִלְכָּא וּמְטְרוֹנִיתָא דְּתַהָּא יִתְבָּא וּבְזַמְנָא דְּנִפְקוּ יִשְׂרָאֵל מִמְצָרִים כִּלְהוּ נְפְקֵי רַגְלֵין וּכְמָה דְּאַתְ אָמַר (שמות ו' י"ב) כִּשְׁשׁ מֵאוֹת אֶלְף רַגְלֵי וְכִלְהוּ הוּוּ עֲבָדִין כְּמָה דְּאַתְ אָמַר (ויקרא כ"ה) כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים, מִיָּד דְּאַתָּא מִשֶׁה קָרָא לוֹן בְּנֵין. הִדָּא הוּא דְּכְתִיב (שמות ד') בְּנֵי בְכָרֵי יִשְׂרָאֵל:

קָם חַד סְבָא מְאַלִּין דְּנַחֲתוּ מִמְתִּיבְתָא וְאָמַר בּוֹצִינָא קְדִישָׁא וְהָא כְּתָר דְּנִפְקֵי יִשְׂרָאֵל מִמְצָרִים, קָרָא לוֹן עֲבָדִין. אָמַר, וְדָאֵי הִכִּי הוּא.

אָבֵל הוּוּ בַּהוֹן דְּאַתְקֵרְיָאוּ בְּנִין וּבַהוֹן הוּוּ עֲבָדִין, וּבַהוֹן עִם. כְּמָה דְאַתְ אָמַר, שְׁלַח אֶת עַמִּי אֲבֵל עֲבָדִין הוּוּ שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלֵי. אָמַר זַפְאָה חוּלְקָא דְבוּצִינָא קְדִישָׁא דְהִכִּי נִהְרָא בֵּיה אֹרִייתָא. לְבַתָּר דְּהוּוּ נַפְקִין פְּלִיג לֹון קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְתַלְת סְטָרִין. בְּנִין לְסְטָרָא חַד. עֲבָדִין לְסְטָרָא חַד. עֲמָא לְסְטָרָא חַד. וְהָא אֹקְמוּהָ. וּבְגִין דָּא רַגְלֵיִן. עַלִּייהוּ אַתְמַר (יחזקאל ב') בֶּן אָדָם עֲמוּד עַל רַגְלֵיךָ וְאִי עֲאֲלִין בְּצִלּוֹתָא בְּדַחֲלֵי וּרְחִימוּ דִּיִּהּ הָא הִיכְלָא אַתְפַּתַּחַת לְגַבִּייהוּ כְּמָה דְאַתְ אָמַר (תהלים ג"א) אֲדָנִי שְׁפַתִּי תַפְתָּח: (עד כאן מההשמטות).

בְּקִמִּיטִין דְּמַצְחָא, בְּאֲלִין קְרִיצִין דְּעַל עֵינִין. מְכַל הָעֵם, בְּעֵינִין. בְּדוּקִין דְּעֵינָא, וּבְקִמִּיטִין דְּתַחוּת עֵינָא. אֲנָשֵׁי חֵיל, דְּבַהוּ חֵילָא לְמִיקָם בְּהִיכְלִין דְּמִלְכָּא. בְּצַהִיבוּ דְאַפִּין. בְּאַפִּין, בְּקִמִּיטוּ דְאַפִּין. בְּרִשִׁימוּ דְּבַהוּ בְּדִיקָנָא. שְׁנָאֵי בְּצַע, בְּיִדִין, בְּשִׁרְטוּטֵי יְדִין, רְשִׁימִין דְּבַהוּ. וְכִלְהוּ שִׁית סְטָרִין רְמִיזִין הִכָּא, דְאַתְמַסְרוּ לְמִשָּׁה, לְאַסְתְּפִלָּא וּלְמַנְדַּע חֲכַמְתָּא סְתִימָאָה, וְחֲכַמְתָּא דָּא, יִרְתֵּן זַפְאֵי קְשׁוּט כְּדָקָא יָאוּת, זַפְאָה חוּלְקִיהוּן.

כְּתִיב (איוב י') עוֹר וּבָשָׂר תִּלְבִּישְׁנִי וְגו', כְּגוֹנוֹנָא דָּא עֲבַד קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעִילָא, דְּרַגְיִן עַל דְּרַגְיִן, אֲלִין עַל אֲלִין, סְתִימִין גּוּ סְתִימִין, וְחִיילִין וְרִתִּיכִין, אֲלִין עַל אֲלִין, הִכִּי עֲבִיד בְּכָל אֵינּוּן, עֲרָקִין וְגִידִין, וְאֲלִין אֵינּוּן גְּרַמִּין, וְקִימִין בְּקִיּוּמָא דְּדַרְגִּין עֲלָאִין, וְאֲלִין אֲקִרוּן בְּשָׂר, דְּרַגְיִן וְשִׁלְטָנוּתָא דְּקִץ כָּל בְּשָׂר, וְכָל אֵינּוּן דְּאַתְהִנּוּן מִתְּנָנָא דְּבָשָׂר, דְּרִיחִין דְּקִרְבָּנִין, וְאַחֲרָנִין דְּשִׁלְטִין בְּבָשָׂר. וְעִילָא מְכִלְהוּ עוֹר, מְשָׁכָא (דְאַתְפְּשׁוּתָא דְּרַקִּיעָא וְאִיהוּ עוֹר דְּמְשָׁכָא) דְּחַפִּי עַל כֻּלָּא.

כְּגוֹנוֹנָא דְּעֲבַד קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּכָבִים וּמְזִלוֹת בְּמְשָׁכָא דְּרַקִּיעָא, לְאַסְתְּפִלָּא בְּהוּ, וְאֵינּוּן אַתְתָּהּ הַשְּׁמַיִם, וּלְמַנְדַּע בְּהוּ חֲכַמְתָּא. הִכִּי עֲבַד קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּבִנֵי נְשָׂא, רְשִׁימִין וְקִמִּיטִין בְּהִהוּא פְּרָצוּפָא דְּאָדָם, כְּאֵינּוּן כְּכָבִים וּמְזִלוֹת, לְמַנְדַּע וּלְאַסְתְּפִלָּא בְּהוּ חֲכַמְתָּא סְגִיא, וּלְאַתְנַהֲגָא בְּהוּ גּוּפָא.

כְּמָה דְּמַתְחַלְפִי בְּמְשָׁכָא דְּרַקִּיעָא, חִיזוּ דְּכְכָבִיא וּמְזִלֵי, לְפּוּם עוּבָדִין דְּעִלְמָא, הִכִּי מַתְחַלְפִין חִיזוּ דְּרְשִׁימִין וְקִמִּיטִין בְּמְשָׁכָא דְּבַר נֶשׁ, לְפּוּם עוּבָדוּי מְזַמֵּן לְזַמֵּן. וּמִלִּין אֲלִין לָא אַתְמַסְרוּ אֲלָא לְזַכָּאֵי קְשׁוּט, לְמַנְדַּע וּלְאַלְפָּא חֲכַמְתָּא סְגִיא.

זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם, מְזֻמָּן לְזֻמָּן, לְפִנֵּי עוֹבְדֵי דָאָדָם, הֵכִי
אֶתִּילִידוֹ, וְאֶתְרִשִּׁימוּ וְאֶתְחַלְּפוּ בֵּיהֶם רְשִׁימִין מְזֻמָּן לְזֻמָּן. דְּהָא
בְּזֻמְנָא דְרוּחַ קֳדָשָׁא שְׂרָא בְּגוּיָהּ, הֵכִי עֲבִיד תּוֹלְדוֹת, וְאַחֲזִי רְשִׁימִין
הֵהוּא רוּחַ לְבָר.

וּבְזֻמְנָא דְּמִתְעַבְרָא וְזוּ מְנִיָּה רוּחַ קֳדָשָׁא, וְאַתְיָא רוּחַ מְסֻאָבָא, וְהֵהוּא
רוּחַ מְסֻאָבָא הוּא מְכַשְׁכְּשָׁא בְּגוּיָהּ, וְאַחֲזִי לְבָר חִיזוּ
וְרְשִׁימִין יְדִיעָאן, דְּאַשְׁתַּמוּדְעָן בֵּיהֶם בְּקִמְיטִין בְּמִשְׁכָּא לְבָר. (וּאִף עַל גַּב
דְּשַׁעְרָא וּמְצַחָא וְחוּטְמָא וְעֵינִין, וְכַל אֵינּוּן סִימְנִין, קִימְיִין עַל קִימְיָהוּ.)

זר"ה פס"ץ, אֵת דָּא דְּמִתְחַלְּפָא תְּדִיר בְּהָא חֲכַמְתָּא. בְּאַת וַי"ן, מְלָה
דְּקִימָא בְּשַׁעְרָא הוּא וְסִימְנִיהּ וַי"ן, וּמֵאֲנִי קְרָבָא דְּשִׁמְשׁוֹן,
בְּשַׁעְרָא. וְדָא הוּא נְזָרָא דְּאֱלֹהִים עָלֶיהָ.

שַׁעְרָא דְּקִימָא לְאַשְׁתַּמוּדְעָא, וְתִלְיָא. דָּא קִימָא בְּאַת ז', וְאַתְחַבְּר
בֵּיהֶם אֵת צ'. דָּא עָאֵל וְאַפִּיק ס'.

אי שַׁעְרָא דָּא תִלְיָא וְאוּכְסָם, וּבְמִצְחָא תִלְתָּא שְׂרֻטוּטִין מְסֻטָּרָא
דִּימִנָּא, וְתִרִין מְשֻׁמְלָא, וְלֹא מִתְחַבְּרִין אֵלֶיךָ בְּאַלִּין. בְּסֻטְר
יְמִינָא אֵת תִּלְתָּא רְשִׁימִין דְּקִיקִין, דְּעַבְרִין עָלֶיהוּ. וְאַינּוּן שְׁבִילִין
לְמַעַבְר עַל אֵינּוּן שְׂרֻטוּטִין אַחְרָנִין. וּבְסֻטְר שְׁמֵאלָא חֲמִשׁ, וְחַד מְנִיָּה
זַעִיר בְּאַרְכֵּיהָ. דָּא קִימָא בְּגוּ אֵת ז' וְאַת י'. כְּדִין תְּשַׁכַּח קְרִיצִין
תְּקִיפִין דְּעַל חוּרֵי עֵינֵי, דְּמִתְחַבְּרִין דָּא בְּדָא.

דא אֵיהוּ בְּרַ נֶשׁ מְאַרְיָה דְּרוּגְזָא, וְלֹא בְּבַהִילוֹ, וְנִיחָא דִּילֵיהָ
בְּעַפּוּבָא. חָשִׁיב בְּגַרְמִיָּה דְּאֵיהוּ חֲכִים. וְלֹאוּ הֵכִי. זְקִיף רִישָׁא
לְאַסְתַּכְּלָא תְּדִיר. מְאַרֵי מְצוּתָא לְבָר. בְּבִיתִיָּה לָאוּ הֵכִי. אוּרִייתָא לָא
חָשִׁיב לְאַסְתַּכְּלָא בָּהּ. מְלִין דְּבַנֵּי נֶשָׁא חָשִׁיבִין עָלֶיהָ כְּמֻטוּל, וְאַתִּיב
מְלִין תְּקִיפִין עָלֶיהוּ.

ואי מִתְפָּרְשֵׁן קְרִיצִין דָּא מִן דָּא, מְטוּ וְלֹא מְטוּ, כְּדִין תְּשַׁכַּח בְּמִצְחָא
לְסֻטְרָא דִּימִנָּא, תְּרִין שְׂרֻטוּטִין רְבַרְבִּין וְחַד זַעִירָא, וְתִרִין
רְשִׁימִין זַעִירִין דְּעֵאלִין בִּינֵיהוּ לְפּוֹתֵיָּא. וְלְסֻטְר שְׁמֵאלָא תְּרִין, חַד
רְבַרְבָּא, וְחַד זַעִירָא, וְחַד רְשִׁימוּ זַעִיר דְּעֵאל בְּחַד וְלֹא מְטִי לְתַנְיָנָא.

דא אֵיהוּ מְאַרְיָה דְּרוּגְזָא, לְפִנֵּי שַׁעְתָּא אֶתְמְלִי רוּגְזָא, וְלְפִנֵּי שַׁעְתָּא
שְׁכִיךְ רוּגְזִיָּה, וּמְאַרֵי קְטָטָא בְּבִיתִיָּה, וְלֹאוּ בְּרוּחַ נִיחָא. זֻמְנָא
חֲדָא בְּעֵלְמָא (ג"א בְּיֻמֵי) אֶתִּיב תּוֹקְפִין לְבַנֵּי נֶשָׁא. אֶסְתַּכְּל לְתַתָּא.

מִצְחִיהָ קָמִיט בְּרוּגְזִיהָ, וְדָמִי כְּכֹלֶבָא, וּמִיַּד שְׂכִיף וְאֶתִיב רְכִיכִין. דָּא אִיהוּ בַר נֶשׁ, דְּרוּחָא דִּילִיהּ וְרַעוּתָא דִּילִיהּ, לְאַשְׁתַּדְלָא בְּסַחֲוֹרְתָא (עזרא ד) וּמִנְדָּה כְּלוּ וְהֵלֶךְ וּבְאַשְׁתַּדְלוּתִיהּ, סָלִיק לְמִמוּנָא. דְּהָא אֶתְחַלֵּף אֶת י' בְּאֵת ס'.

וְאִי מִתְפָּרֵשׁ קְרִיצִין דָּא מִן דָּא, וְשַׁעְרִין אַחֲרָנִין עֵיילִין בֵּין דָּא לְדָא זַעֲרִין. דָּא נָטִיר דְּבָבוּ סְגִי תְדִיר. טַב אִיהוּ בְּבִיתִיהּ. וְחֲדִי וְעַצִּיב בְּבִנְיַ נְשָׂא, דָּא קְיִימָא בֵּין י' וּבֵין ס'. טְמִיר מְמוּנִיהּ. לָא בְּעֵי לְאַגְלוּנִי, וְלֹאֲתַגְלִי בְּעוּבְדוּי. קִמְצָן אִיהוּ. וְשַׁעְרִיהּ גְּבִיל דָּא עִם דָּא, וְתַלְיָא. לָא חָשִׁיב גְּרַמְיָה לְמַלְבָּשׁ כְּדָקָא יְאוּת. מַה דְּלָבִישׁ לָא אֶתְתַּקֵּן בֵּיהּ. מִצְחִיהּ רַבְרָבָא, תַּלְת שְׁרֻטוּטִין בִּימִינָא, וְאַרְבַּע בְּשַׁמְאֵלָא תְרִין רְשִׁימִין עֵיילִין בִּינְיָהּ.

דָּא כַּד מְלִיל פְּשִׁיט מְשַׁכָּא דְּמִצְחָא, וְאִינוּן שְׁרֻטוּטִין לָא אֶתְחַזֵּן כָּל כַּף. כְּפִיף רִישִׁיהּ אָזִיל. יְמִינָא מְנִיהּ שְׁמַאלָא. שְׁמַאלָא מְנִיהּ יְמִינָא. עַצִּיב תְדִיר אָנִינָא אִיהוּ, מְאַרְיָה דְּלִישְׁנָא בִישָׂא. חָשִׁיב גְּרַמְיָה חֲכִים בְּכָל עוּבְדוּי. מְאַרִי דְּבָבוּ בְּכָל אִינוּן דְּמִשְׁתַּדְלָן בְּאוּרִייתָא.

בְּדְרוּעָא שְׁמַאלָא, אִית לִיהּ רְשִׁימָא אוּכְמָא, וְאַרְבַּע שַׁעְרִין זַעֲרִין בָּהּ, וְתְרִין רַבְרָבִין דְּתַלְיִין בֵּיהּ סוּמְקִין. שַׁעְרָא שְׁעִיעַ וְתַלִּי, וְאִיהוּ, לָאוּ סוּמְק, וְלָאוּ אוּכְמ, מִצְחָא דִּילִיהּ לָא רַב וְלָא זַעֲרִ. דָּא קְיִימָא בֵּין אֵת ס', וּבֵין אֵת י' כְּלִילָא בְּאֵת ז'.

חֶד שְׁרֻטוּטָא רַב בְּמִצְחִיהּ, דְּאַזְלָא בְּפּוּתִיא, מְסַטְרָא דָּא לְסַטְרָא דָּא. תְרִין שְׁרֻטוּטִין אַחֲרָנִין, אֲבָל לָא רְשִׁימִין כָּל כַּף, דְּהָא לָא קְיִימִין מְסַטְרָא דָּא לְסַטְרָא דָּא, כְּהָאִי. אַרְבַּע קְמִיטִין זַעֲרִין קְיִימִין, בֵּין תְרִין קְרִיצִין, עַל רִישָׂא דְּחוּטְמָא לְעִילָא.

דָּא אִיהוּ מְאַרְיָה דְּחֻדְוָה, חֲכִים, פְּקִיח, וְוִתְרָן בְּמְמוּנִיהּ, בְּכָל מַה דְּאַשְׁתַּדַּל לְמַנְדַּע אִיהוּ חֲכִים. לְפּוּם שַׁעְתָּא רְגֹז, וְלְפּוּם שַׁעְתָּא נַח רוּגְזִיהּ, לָא נָטִר דְּבָבוּ לְעַלְמִין. לְזַמְנָא טַב, וְלְזַמְנָא לָאוּ הָכִי כָל כַּף, קָאִים בְּמִתְקַלָּא. כַּד תָּב לְמְאַרְיָה, מְאַרְיָה אַחִיד בִּידִיהּ, וְסָלִיק לִיקָר סְגִיא. כְּלָא צְרִיכִין לִיהּ. אֵת ס' אֲזַלָּא לְדִידִיהּ תְדִיר יְתִיר מֵאֵת י'. כָּל אִינוּן דִּיעֻטִין עָלִיהּ עֵיטָא בִישָׂא, לָא מְצַלִּיחִין, וְלָא אֶתְקִיִים הֵוָּא עֵיטָא, וְלָא יְכַלִּין לְאַבְאָשָׂא לִיהּ. אֶתְחַזִּי רַמְאָה וְלָאוּ הָכִי הוּא. אֵת ס' וְאֵת י' מְגִיחִין עָלִיהּ, וּבְגִין כַּף סָלִיק וְנַחֲתִית. כַּד תָּב

למאריה, את ס' נצח, ואת עביד רעותיה בכלא. רחמן איהו. ובכי
 כד אתמלי רחמין.

חד רשומא אית ליה בדרועא ימינא, וקיימא פרצופא, ולית עליה
 שערין כלל. ואי שערא קמיטא, ולא תלי תחות אודנין, ואיהו
 קמיט לעילא מאודנין דא קיימא במלוליה.

מצחיה רב ולאן כל כף. שרטוטין דיליה חמש. תלת עברין מסטרא
 דא לסטרא דא, ותרין לא עברין. מארי קטטה איהו,
 ובביתיה יתיר. כל עובדוי בבהילו, אתחזי טב, ולאן הכי. שבח
 גרמיה במה דלא אית ביה. דא קאים באת ז' לחוד, וסליק למרחיק
 באת צ' לחוד, מטי ולא מטי את ס' לית ביה כלל. וותרן במלוליה
 ולא יתיר, אעיל גרמיה במה דלא אתחזי ליה, מאן דאשתתף בהדיה,
 אצטריף לאסתמרא מחמידו דיליה, אכל אצלח איהו בהדיה.

שערא דתלי ולא שעיע, ושעריה רב. חמש שרטוטין ביה, דמטו
 ולא מטו דא לדא, עינין דיליה צהיבין פקחין. דא כפיף
 רישיה. אתחזי טב וזכאה, ולאן הכי. שבח גרמיה. אי אשתדל
 באורייתא כבר נש רב. תקיף ביצריה. כד מליל, אקמיט חוטמיה
 ופשיט משכא דמצחיה. כל עובדוי לחיזו דבני נשא, אצלח
 בממונא, רמאה איהו בכל עובדוי. מארי דלישנא בישא. ידע
 לאסתמרא מבני נשא בכלא. שגעונא ביה, ואתכסי במה דאיהו
 עביד. אעיל קטטין בלחישו.

אודניו רברבן, קיימין בקיומייהו תחות שערא, דא קיימא באת ין
 ואת ז', ובגין כף עובדוי לחיזו בני נשא. בין כתפוי תליין
 תלת שערין בלא רשימא כלל. מאן דאשתתף בהדיה לא אצלח.
 ואיהו אצלח ברמאותא דיליה, ואתחזי זכאה לאחרא, וחשיב דעבד
 לקבליה עובדי קשוט.

שערא קמיטא ותלי תחות אודנין, אי איהו רווק, חד שרטוטא
 במצחיה, ותלת קמיטין על רישא דחוטמין, בין קריצין
 דיליה. מאריה דחדוה איהו. פקיחא בכלא. רמאה. וותרן איהו, עביד
 וותרנותא לאינון דמקרבין בהדיה. דא קיימא באת ס' ואת ז'. וכד
 הוי סיב, מתחלפן (ס"א צינרא דאתון) אתון, את ז' ברישא, ואת ס'
 בהדיה. לאו איהו וותרן, אלא בביתיה. אצלח בממוניה. רמאה לא
 הוי. אעדי גרמיה מההוא ארחא.

עַל קְרִיצָא שְׁמַאלָא, אֵית חַד רִישׁוּמָא זְעִיר, דְּמַחָה לִיה בַּר נֶשׁ בְּיוֹמֵי עוֹלָמֵי, אָטִים עֵינָא יְמִינָא. חָמֵשׁ קְמִיטִין עַל רִישָׁא דְחוּטְמִיָּה, בְּפוּתִיָּה בֵּין קְרִיצֵי עֵינױ. שְׁעָרָא קְמִיטָא זְעִיר עַל רִישִׁיָּה. קְמִיט דְעֵינִין. דָּא אִיהוּ בָּאת ז' בְּלַחֲדוּי. בְּלָא סְכָלְתָנוּ. שְׁגַעוּנָא בְּלִבִּיה. בְּהִיל בְּעוּבְדוּי.

חַד שְׁרֻטוּטָא עַל מְצַחִיָּה. וְאַרְבַּע אַחְרָנִין זְעִירִין. לִית בֵּיה מְהִימְנוּתָא, לָא יִשְׁתַּתֵּף בַּר נֶשׁ בְּהִדְיָה, דְּלָא יִצְלַח. חֲתִיבָא אִיהוּ לְמַאֲרִיָּה בְּכָל עוּבְדוּי. חַד תּוּלְדוּתָא זְעִירָא אִית לִיה עַל יַרְכָּא שְׁמַאלָא. לְזַמְנִין אַתְּמַחִי, וְלְזַמְנִין אַתְּיִלִּיד. וְאִי אַרְבַּע שְׁרֻטוּטִין עַל מְצַחִיָּה, כָּל הַנִּי אִית בֵּיה, אָבַל לִית בֵּה תּוּלְדוּתָא. וְאִי תַלְת רַבְרַבִּין וְתַלְת זְעִירִין, שְׁפִירוּ דְשְׁעָרָא אִיהוּ, וְאִיהוּ בְּאִמְצָעִיתָא. עַד כָּאן רְזָא דְשְׁעָרָא.

מְצַחָא מִתְפָּרְשָׁא בְּשְׁעָרָא, וּמְצַחָא מִתְפָּרְשָׁא בְּעֵינִין, עֵינָא מִתְפָּרְשָׁא בְּשְׁעָרָא, לְאַרְבַּעָה סְטָרִין. בְּבַת עֵינָא, בְּגוּוֹנִין דְעֵינָא, בְּחוּוְרוּ דְעֵינָא, בְּאוּכְמוּ דְעֵינָא. כָּל אִסְתְּכְלוּתָא לְאַסְתְּכְלָא, בְּכָל אֵינוֹן סִימְנִין דְשִׁית דְקָאמְרִין, לִית לְהוּ אֶלָּא מִתְלִיסַר שְׁנִין וְלַעֲיִלָּא, דְאַתְפָּרְשָׁא רוּחַ קְדָשָׁא מְרוּחַ מְסַאָבָא. בַּר בְּשְׁרֻטוּטֵי בְּלַחֲדוּי, דְשְׁרֻטוּטִין בֵּין זְעִירָא וּבֵין רַב מִתְחַלְפִי תְדִיר וְכֵן בְּכֻלְהוּ.

בְּתִיב (שְׁמוֹת יח) וַיִּבְחַר מֹשֶׁה אַנְשֵׁי חֵיל מִכָּל יִשְׂרָאֵל וְגו', דְאִילוּ עַל אֵינוֹן סִימְנִין אַחְרָנִין בְּעָא וְלָא אִשְׁכַּח. וְכֵן (דְּבָרִים א) הָבּוּ לָכֶם אַנְשִׁים חֲכָמִים וַיְדוּעִים לְשִׁבְטֵיכֶם. מָאִי יְדוּעִים. דְאַשְׁתְּמוּדְעָאן בְּאֵינוֹן סִימְנִין, וְאַשְׁכַּח, בַּר נְבוּנִים דְלָא אִשְׁכַּח.

עֵינָא בְּרְזָא דָּאת ר' וְאֵת פ', דְּגַבִּינִין חוּוְרִין וְשְׁעָרָא סוּמְקָא. אִי גַבִּינִין דְעֵינױ חוּוְרִין, דָּא הוּא בַר נֶשׁ דְאַצְטְרִיכוּ בְּנֵי נֶשׁא לְאַסְתְּמָרָא מְנִיָּה. כָּל מְלוֹי בְּרַמְאוּתָא. פְּקִיחָא אִיהוּ. נְטִיר דְכְבוּ. דָּא אִיהוּ בָּאת ר' בְּלַחֲדוּי. וְלָא אַתְחַבְר בְּהִדְיָה אֵת פ'. אֵת דָּא, אֶזְלָא וְשָׂאט עָלֶיהָ, וְלָא אַתְיִשְׁבָּא בֵּיה. עֵינױ דְדָא שְׁקִיעִין, בְּהִיל בְּעוּבְדוּי. וְכֵן כָּל מָאן דְעֵינױ שְׁקִיעִין, אֶצְטְרִיךְ לְאַסְתְּמָרָא מְנִיָּה בְּכָל עוּבְדִין. רַמְאָה אִיהוּ, וּבְרַמְאוּתִיָּה יְהִיב טַעְמָא לְמְלוֹי.

מְצַחָא דִּלִּיָּה רַב, וְלָא עַגוּלָא. תְּרִין רְשִׁימִין רַבְרַבִּין אֶזְלִין בְּפוּתִיָּא דְמְצַחִיָּה, מְסַטְר לְסַטְר, וְאַרְבַּע זְעִירִין. שְׁעָרָא דִּלִּיָּה תְּלִיָּא. קְרִיר מוּחָא אִיהוּ. וְעַל דָּא פְּקִיחָא הָוִי. אוּדְנוּי זְעִירִין, בְּדְרוּעוּי שְׁעָרָא רַב. נְקִיד אִיהוּ בְּנְקוּדִין דְרְשִׁימִין אוּפְכְמִין. וְאִי רְשִׁימִין סוּמְקִין, תְּב

לְזַמְנֵין לְמַעַבְד טִיבו, וְאַתְקִיִּים בֵּיה זְמַנָּא זְעִירָא, וְלְזַמְנֵין תָּב
לְקַלְקוּלִיָּה. חֲמַדָּן אִיהוּ.

זְרַעָא דְדוּד בְּהַפּוּכָא. דוּד מְלֻכָּא יָרִית דָּא סוּמְקָא שְׁפִירָא, לְמַעַבְד
דִּינָא, וְלְמַעַבְד שְׁפִירו דְעוּבְדוּי. עֵינוּי עֵינֵין דְרַחֲמֵי, יִתְבִּין עַל
שְׁלִימו, סְלָקִין חֲנָא וְחֻסְדָּא. חַד חוּטָא יְרוּקָא אָזִיל בְּגוּוּיָיהוּ. בְּשַׁעְתָּא
דְאַגַּח קָרְבָּא, הֵהוּא חוּטָא אֲתַהֲפֵךְ וְאַתְהוּי סוּמְקָא כּוּרְדָּא. נַח רוּגְזִיָּה
בְּקָרְבָּא, תָּב הֵהוּא חוּטָא כְּמִלְקָדְמִין. נְסִין (כְּסִין) רְבֻרְבִין הוּוּ בְּעֵינוּי.
הוּוּ חֲדָאן. תְּאִיבִין לְמַחֲמֵי. נְקוּדִין בְּתַלְת גּוּוּנִין, חֲדוּ דְלֻכָּא הוּוּ בְּלַב
כְּלָא, חֲיִיבֵיָא דְמִסְתַּכְלִין בְּהוּ, הוּוּ זְעִין וְדַחְלִין, סְלָקִין בְּלַבִּיָּהוּ
אִימְתָא וְדַחִילוּ.

מִצְחָא דִּילִיָּה רַב עֲגוּלָא בְּשְׁפִירו, וְכָל אֲתוּוֹן אֲתַחְזוּן וְסְלָקִין בֵּיה,
אֲלִין סְלָקִין וְאֲלִין נַחֲתִין. אֵינּוֹן דְנַחֲתִין סְלָקִין, יִהְבִּין דּוּכְתָּא
אֲלִין לְאֲלִין. בְּגִין כַּף רְשִׁימִין דִּילִיָּה סְלָקִין בְּאַרְכָּא לְעִילָא. גְּבִינֵין
דְעֵינוּי רַחֲמִין לְרַחֲמֵנוּתָא. לָא אוּכְמִין וְלָא סוּמְקִין, אֲלָא בֵּין תְּרִין
גּוּוּנִין. בַּת עֵינָא דְלָגוּ, אַחְזִי כָּל דִּיוּקְנֵין דְעֲלָמָא, חוּטָא סוּמְקָא סַחְרָא
לִיָּה, וְחֻדוּוּא סַחור סַחור כְּלָא.

שִׁירוּתָא, דְחֲיִיבִין מְקָרְבִין לְמַחֲמֵי, אֵינּוֹן חֲיִיבֵיָא חֲמָאן לוֹן חֲיִיכָאן,
רַחֲמֵי חֲנָא וְחֻסְדָּא. לְבַתֵּר תּוּקְפָא וְדַחִילוּ וְאַמְתָּנוּ וְרוּגְזָא.
וְעֵינוּי יוֹנִים לְגְבִיָּהוּ. מְאֵי יוֹנִים. דְעַבְדִּין לוֹן אֲוֹנָא לְחֲיִיבֵיָא. כְּמָה
דְאַתְ אָמַר (וִיקְרָא כַה) לָא תּוֹנּוּ אִישׁ אֶת עַמִּיתוֹ וְכַתִּיב (שִׁיר הַשִּׁירִים א) עֵינֶיךָ
יוֹנִים. מְקָרְבִין, וּמְרַחֲקִין. כָּל דִּיוּקְנֵין דְעֲלָמָא כְּלָהוּ כְּלִילָן בְּאַנְפוּי.
שַׁעְרָא דְרִישִׁיָּה, הָהּוּ רְשִׁים בְּגוּוּיָי שְׂכַעָה זִינֵי דְהָבָא.

חֲמִינָא בְּסַפְרָא דְאַדָּם קְדַמָּאָה, דְאַמַר הֵכִי דִיוּקְנֵין דְמְשִׁיחָא קְדַמָּאָה,
לְסִיָּהָרָא, גּוּוֹן דִּילִיָּה, זְהָב יְרוּקָרְק בְּאַנְפוּי. גּוּוֹן דִּילִיָּה, זְהָב
אוּפִיר בְּדִיקְנִיָּה. גּוּוֹן דִּילִיָּה, זְהָב שְׂבָא בְּגְבִינֵינוּי. גּוּוֹן דִּילִיָּה (דְכּוּרֵי הַיָּמִים
ב ג) זְהָב פְּרוּנִים, בְּקָרִיצִין דְעַל עֵינוּי. גּוּוֹן דִּילִיָּה, זְהָב סָגוּר בְּשַׁעְרָא
דְרִישִׁיָּה. גּוּוֹן דִּילִיָּה, זְהָב מוּפּוּז עַל חֲדוּי בְּלוּחָא דְעַל לְבִיָּה. גּוּוֹן
דִּילִיָּה זְהָב תְּרִישִׁשׁ, עַל תְּרִין דְרוּעִין. כָּל שְׂבַעָה גּוּוּנֵין אֲלִין, הוּוּ
רְשִׁימִין, עַל כָּל אֵינּוֹן דּוּכְתֵי דְשַׁעְרוּי.

בְּדְרוּעָא יְמִינָא, הָהּוּ חֲקִיק וְרְשִׁים רְשׁוּמָא חֲדָא סְתִים מְבַנֵּי נְשָׂא,
מְגַדֵּל חֲקִיק בְּאַרְיָה. וְאַלְף זְעִירָא רְשִׁים בְּגוּיָי, וְסִימְנָא דָּא
(שִׁיר הַשִּׁירִים ד) אֲלָף הַמְגָן תְּלוּי עֲלִיו. כָּל זְמַנָּא דְאַגַּח קָרְבָּא, הֵהוּא

רְשִׁימָא סְלָקָא וּבְלָטָא, וְעַל מַגְדָּל מְכַשְׁכְּשָׁא הָאֵי אֶלְף, וּכְדִין אֲתַתְקַן
לְאַנְחָא קְרָבָא. כַּד עָאֵל בְּקְרָבָא מְכַשְׁכְּשָׁא הֵהוּא אַרְיָה, וּכְדִין אֲתַגְבֵּר
כְּאַרְיָה, וְנִצַּח קְרָבִין. וְהֵהוּא מַגְדָּל אֲתַרְהִיט, וְסִימְנִיָּה (מְשַׁלֵּי יח) בּוּ יְרוּץ
צְדִיק וְנִשְׁגָּב. וְנִשְׁגָּב דְּוַד מְשַׁנְאוּי דְּלָא יְכַלִּין לְגַבִּיָּה. וּמִן סְמִנִין אֶלִין
וְרִשִׁימִין אֶלִין, הוּוּ רְשִׁימִין בְּדַרְעִיָּה שְׁמָלָא. רְשׁוּמָא דְּבַר נֶשׁ אַחְרָא
לָאו כְּהָאֵי.

עֵינִין צְהִיבִין פְּקִיעִין, שְׁגַעוּנָא בְּלִיבִיָּה. מְצַחָא רַב. שְׁעָרוֹי סְגִיאִין,
תְּלִין, רְחִיקִין מִמְשַׁכָּא דְּרִישָׁא. פְּקִיחָא אִיהוּ. פּוּם מְמַלְל
רְבָרְבִין. שְׁפּוּן דִּילִיָּה עֲתִיקִין מְאַרְיָה דְּלִישְׁנָא בִישָׁא.

בְּמִצְחִיָּה תְּלַת שְׁרֵטוּטִין, אֵי בְּעִינִיָּה תְּרִין שׁוּרְיִיקֵי סוּמְקֵי, דָּא הָוָה
בְּאֵת ר' בְּלַחֲדוּדֵי, וְשׁוּרְיִיקָא זְהִיר לְגַבִּיָּהוּ. עֲבִירָה
אֲזַדְמַנַת לְגַבִּיָּה, וְאַשְׁתַּזִּיב מִינָהּ.

וְאֵי שׁוּרְיִיקָא חָדָא סוּמְקָא לְגוּ בְּעִינָא, קְיִימָא בְּאַרְכָּא, וְתִרִין זְעִירִין
תְּחוּתִיָּה, וְחַד דְּאַעְבֵּר בְּעִינוֹי. דִּין אִית לִיָּה עֵיטָא בִישָׁא, בְּאַתְתָּא
אַסוּרָה, וְעַדִין עֵיטָא קְיִימָא. כְּדִין תְּשַׁתְּכַח בְּמִצְחִיָּה, חַד שְׁרֵטוּטָא
לְאַרְכָּא. מְקַרִיצָא יְמִינָא חַד שְׁעָרָא וְאַרְבַּע זְעִירִין תְּחוּתִיָּה, וְחַד
דְּאַעְבֵּר בִּינִיָּהוּ לְפּוּתִיָּהּ.

וְאֵי יִתְפָּרֵשׁ מֵהֵהוּא חֲטָאָה, תְּשַׁכַּח בְּעִינִיָּה, תְּרִין שׁוּרְיִיקֵי דְּקִיקִין,
אֲזִלִין בְּפּוּתִיָּה דְּעִינָא, וְלָא אַעְבֵּר חַד בִּינִיָּהוּ, וְכֵן בְּמִצְחָא.
וּמִזְמִן דְּאַתְפָּרֵשׁ מֵהֵהוּא חוּבָה, הוּוּא מִזְמִן תְּשַׁעָה יוּם, דְּהָא מִתְּמִן
וְלֵהֲלָאָה, יִתְמַחוּן רְשִׁימִין אֶלִין, וְיִתְיַלְדוּ אַחְרָנִין.

עֵינִין דְּקִיקִין, וּמִתְהַפְּכִין זְעִיר בְּסוּמְקָא. דָּא אִיהוּ פְּקִיחָא. כָּל מְלוּי
(ס"א בְּתִיבְתָא) בְּחִיּוּבָא. בְּמִצְחֵי תְּשַׁכַּח רְשִׁימִין תְּלַת. חַד רַב,
דְּאַעְבֵּר מְסֻטָּרָא דָּא לְסֻטָּרָא דָּא. וְתִרִין אַחְרָנִין דְּלָא עֲבָרִין. קְרִיצִין
דְּעִינוֹי רְבָרְבִין. מְאַרְיָה דְּקִשְׁיוֹ אִיהוּ. כַּד מְלִיל, קְמִיט בְּחוּטְמִין,
בְּרוּגְזִיָּה, (ס"א א) אֵי בְּקִשְׁיוֹ דְּלִבִּיָּה. זְקִיף שׁוּם בִישׁ עָלִיָּה. בִישׁ בְּעִינֵי
דְּכֵלָא. כֵּלָא שְׁנָאִין לִיָּה. אַצְלַח לְזַמְנִין וְלְזַמְנִין לָא.

תְּלַת שְׁעָרִין רְבָרְבִין בְּחַדוּי עַל לִבִּיָּה. שְׁפּוּן דִּילִיָּה עֲתִיקִין, מְאַרְיָה
גְּאוּתָא בְּשַׁגְעוּנָא. לִישְׁנָא בִישָׁא.

שְׁעָרוֹי שְׁעִיעִין רְבָרְבִין וְסִגִיאִין. אַנְפוּי אַנְפִין אַרְיִכִין זְעִיר, וְעַגּוּלִין
זְעִיר, לְזַמְנִין אֲתַחְרַט מְכַל מַה דְּעַבְד וְתַב לְקַלְקוּלִיָּה. בְּעִינִיָּה

תשפח שורייקי, תרין בעינא דימינא, וחד בעינא דשמאלא. אודנוי
זעירין, קיימין בקיומא.

זרעא דדוד בהפוכא. זרעא דדוד כל סימנין אלין לטב, ולמעבד
טיבו. בר שפון רברבין, דכל מאן דשפונתיה רברבין,
מאריה דלישנא בישא איהו, בין זפאה, בין חייבא. בר אי צדיק גמור
הוא. ובזכיו דיליה נצח ונטיר גרמיה.

עיינין ירוקין, זעיר מגוון סומק אזיל בינייהו, במצחיה תרין
רשומין, מסטרא דא לסטרא דא, וחד לעילא זעירא, וחד
לתתא. איהו באת פ' ואת ר'. דא מצחיה רב בעגולא, איהו טב לכלא.
יהיב מכל מה דאית ליה לכל בר נש. ותרן איהו. שערוי שעיע ותלי.
בסטר ימינא אית ליה חוורו דשערי, מיומא דאתברי.

מתניתין. בני עלמא מאריהון דסקלתנו, פקיחין עיינין, מאריהון
דמהימנותא, די הוה גניזא בכו. מאן מנכון דסליק
ונחית. מאן די רוח אלהין קדישין ביה. ליקום ולינדע, בשעתא
דסליק ברעותא דרישא חוורא, למברי אדם, בטש בגו בוצינא חדא,
ובטש בוצינא בפשיטו דנהיר, ויהווא פשיטו דבוצינא אפיק נשמתיין.
אוף הכי בטש גו טנרא חדא תקיפא, ואפיק ההוא טינרא שלהובא
חדא מלהטא, מרקמא בכמה גוונין, ויהווא שלהובא סלקא
ונחתיא, עד דההוא פשיטו (ני"א פטישו) בטש ביה, ותב ואתישב
בדוכתיה, ואתעביד רוחא דחיי.

וההוא רוחא אתתחם, ונטיל גוון חד משמשא. נחית לתתא, נטיל
גוון חד מסיהרא. סטא לימינא, נטל גוון מיא, כליל בפומא
דאריה חדא. סטא לשמאלא, נטל גוון אשא, כליל בפומא דחד שור,
סומקא כוורדא. סטא לקמיה, נטל גוון רוחא, כליל בפומא דחד נשר
רברבא, רב גדפין, מאריה דנוצה, כל גוונין ביה מתחמאן. סטא
לאחורא, נטל גוון עפרא, כליל מארבע סטרי עלמא. בפומא דאדם,
וכל דיוקנין מסתפלן לגביה.

אתיישב ההוא רוחא בההוא עפרא, ואתלבש ביה. כדין ההוא
עפרא, מכשכשא ונחת לתתא, ובטש סטרא מד' סטריין
דעלמא, ואתעביד דיוקנא חדא ופרצופא, ויהווא רוחא אתטמר מגו
לגו. ויהווא עפרא דאתכניש מד' סטריין בטש לגביה נפש כלילא
בעפרא (ס"א ברוחא).

וְהָהוּא נֶפֶשׁ אִיהוּ יְסוּדָא לְעוֹבְדֵי גּוֹפָא. כְּפּוּם עוֹבְדֵין דְּהָהוּא נֶפֶשׁ
 בְּגוֹפָא, הָכִי אֲתַחְזִי בְּמִשְׁכָּא לְבַר. רוּחָא דָּא אֲתַטְמַר לְגוּ.
 וְהָהוּא אַחְזִי לְבַר, סְלִיק וְנַחֲתִית, וּבְטַשׁ בְּאַנְפוּי, וְאַחְזִי דִּיּוֹקְנִין
 וְרִשְׁמִינִין. בְּטַשׁ בְּמִצְחִיָּה, אַחְזִי דִּיּוֹקְנִין וְרִשְׁמִינִין בְּטַשׁ בְּעֵינױ, וְאַחְזִי
 דִּיּוֹקְנִין וְרִשְׁמִינִין. הָדָא הוּא דְכֻתִּיב, (ישעיה ג) הִפְרַת פְּנִיָּהֶם עָנְתָה בָּם.
בוֹצִינָא דְּאֲתַמְשֵׁן מִנִּיהּ מְדִידוּ, דְּחָד חוּטָא יְרוּקָא, שְׁלֵהֲבוּתָא דְתַהוּ.
 בְּטַשׁ בִּידוּי בְּשַׁעְתָּא דְּבַר נֶשׁ נְאִים, וְרִשְׁמִינִין וְרִשְׁמִינִין
 וְשִׁרְטוּטִין בִּידִיָּה, וּכְפּוּם עוֹבְדֵין דְּבַר נֶשׁ הָכִי אֲתַרְשִׁים. וְאַלִּין אֲתוּוּן
 מִתְּהַפְּכֵן מִתְּתָא לְעֵילָא, וְיַדְעִי לוּן חֲבַרִי קְשׁוּט, בְּרִשְׁמִינִין דְּאֲתוּוּן
 דְּבוֹצִינָא, וְכָל אֲלִין חֵילִין דְּלָגוּ בְּבַר נֶשׁ, עֲבָדִין רִשְׁמִינִין וְשִׁרְטוּטִין
 אֲתוּוּן מִתְּהַפְּכֵן. מָאן דְּרַקִּים דָּא, רַקִּים בְּשַׁפּוּלִי מִשְׁכְּנָא. כְּמָה דְּאֲתַ
 אָמַר, (תהלים קלט) רַקְמָתִי בְּתַחֲתִיּוֹת אֶרֶץ. בְּרִיךְ הוּא בְּרִיךְ שְׁמִיָּה לְעֵלַם
 וּלְעֵלְמֵי עֲלָמִין.

עֵינִין חוּוּרָא, וְאַבְרִין סוּמְקִין, בְּאַתְרֵיהּ דְּנֶפֶשׁ מִנִּיהּ, דָּא אִיהוּ בְּאֲתַ
 פ' וְאֲתַ ר' כְּלִילָא כְּחָדָא.

מִצְחִיָּה רַב, תְּלַת שִׁרְטוּטִין סְלִקִּין בְּמִצְחִיָּה, שִׁית זְעִירִין אַחְרָנִין.
 סוּמְקָא הוּא וְלֹא סוּמְקָא, קִימָא בֵּין תְּרִין גְּוֹוִנִין. שַׁעְרֵיהּ אוּף
 הָכִי. אַנְפוּי רַבְרַבֵּן. שַׁעְרֵיהּ קָמִיט, וְלֹא כָּל כַּף. תְּלִי זְעִיר תַּחוּת אוּדְנוּי.
 טַב אִיהוּ, מְאִרִי דְמַהִימְנוּתָא, מְאִרִי דְרוּגְזָא תַקִּיף, בְּשַׁעְתָּא דְּאֲתַרְגִּיז.
הָהוּא סוּמְקָא דְתַחוּת עֵינָא, אֲתַפְּשֵׁט בְּעֵינֵיהּ. רוּגְזֵיהּ בִּישׁ. בְּשַׁעְתָּא
 דְּמִלִּיל בְּרוּגְזֵיהּ סְתִים פּוּמִיָּה, וְנֶפֶשׁ תְּנָנָא מְנַחֲרִי. וְלִזְמַן
 זְעִיר נַח רוּגְזֵיהּ, וְלֹא כָּל רוּגְזֵיהּ, עַד יוּמָא אַחְרָא, אוּ תְרִין יוּמִין. דָּא
 אֲצַלַח לְזַמְנִין, וְלִזְמַנִּין לֹא. אֲבָל קָאִים תְּדִיר בְּאַצְלַחוּתָא, בֵּין זְעִיר
 וּבֵין רַב.

וְאִי סוּמְקָא דְפּוּם עֵינָא, זְעִיר כְּחוּטָא, וְלֹא אֲתַפְּשֵׁט בְּשַׁעְתָּא דְּרוּגְזֵיהּ
 בְּעֵינָא, וְאִיתַ בֵּיהּ כָּל הֵנִי סִימְנִין. חֲלָשָׁא בְּלַבָּא. וְאִיהוּ דְּחִיל
 מְכֻלָּא, שִׁינְתֵּיהּ לֹא אֲתַיִשֵּׁב בֵּיהּ. חֲשִׁיב תְּדִיר מְחֻשְׁבִּין וְדְחִיל מְכֻלָּהוּ.
 וְאַצְלַח לְכֻלָּא. מְאִרֵּיהּ דְּגִרִיעַ (דְּגִיפִי). לֹא חֲשׁ לְגִיּוֹפָא.

לְזַמְנִין תַּב בְּתִיּוּבְתָא וְדְחִיל. וּמַגּוּ דְּחִילוּ, כְּדִין תְּשַׁכַּח בְּעֵינֵיהּ יְמִינָא,
 הָהוּא סוּמְקָא דְפּוּם עֵינָא, כְּסוּפָא בְּשַׁפּוּלִי עֵינָא, וְחָד
 שׁוּרְיָקָא דְקִיק סוּמְקָא בְּעֵינֵיהּ שְׁמָא לֹא, וְאִי מִתְּחַלְפִי מַה דִּימִינָא

לְשִׁמְאֵלָא, וּמָה דְשִׁמְאֵלָא לִימִינָא, כְּדִין אִיהוּ בְקַלְקוּלִיָּהּ. וְתָב וְתָבֵר
גְזִיזָא דְכַרְדָּא, בְּגִין לְאַעְבְּרָא עֲבִירָה.

תְּרִין קְמִיטִין עַל רִישָׁא דְעִינָא, וְתַלְתָּ לְתַתָּא. וּבְרַגְלֵיהָ שִׁמְאֵלָא,
בְּאַצְבָּעָא דְאַמְצָעִיתָא, שִׁית שְׁעָרִין, וּבְזַמְנָא אַחְרָא חֲמִשׁ,
וְהַשְׁתָּא שִׁית, חַד זְעִירָא בִּינְיָהּ. עֵינִין אוֹפְמִין, וְקָרִיצִין דְעַל עֵינוּי
רְבָרְבִין, סְגִיאִין שְׁעָרִין, אֵלִין עַל אֵלִין, וְאַיְנוּן עֵינִין אוֹפְמִין וְיִרוּקָא,
אָזִיל בְּגוּוֹיָהּ, וְהָהוּא יְרוּקָא אֶטְבַּע יִתִּיר. הָאִי אִית לִיהָ חֲמִשׁ
שְׁרִטוּטִין בְּמַצָּחָא, תְּרִין דְעַבְרִין מְסֻטָּר לְסֻטָּר. וְתַלְתָּ דְלָא עַבְרִין וְכוּ'.

השלמה מההשמטות (סימן ז)

וּתְלַת דְּלָא עֲבְרִין, הָאֵי אִיהוּ בְּאֵת פ' וְאֵת א' וְכוּלָא פ"א
בְּאִשְׁלֻמוֹתֶיהָ. אֵת ר', לִית בֵּיה כָּלֵל. שְׁעָרוֹי אוֹכְמִין תְּלִין
וְלֹא שְׁעִיעִין, דָּא אִיהוּ בַר נֶשׁ דְּשִׁתִּיק תְּדִיר, אָבֵל פְּקִיחָא אִיהוּ,
מְאָרִיָּה דְּלִישְׁנָא בִישָׁא. מְלוֹי בְּרוּגְזָא, פּוּם מְמַלֵּל רְבֻרְבָן, אֲצֻלַח וְלֹא
אֲצֻלַח. מְאָרִיָּה קִטְטָה בְּבִיתֶיהָ, לֹא חֵיִישׁ לִיקְרָא דְּבַר נֶשׁ, חַד בְּפּוּמִיָּה
וְחַד בְּלַבִּיָּה, הַפְּכַפְךָ בְּלִישְׁנֵיהָ. גְּבִינִין דִּילִיָּה סְמָקִין זְעִיר. וְאִית
קִימְטָא תַּחוֹת עֵינֵיהָ רַב, אֲזִיל עַד חוּטְמָא מְסֻטָר יְמִנָא, וְתָרִין
תַּחוֹתֶיהָ, חַד מְנִיָּהוּ זְעִיר מְאָחְרָא. דָּא שְׂכִיב בְּנִדָּה מִיּוֹמִין זְעִירִין
וְחֻבִּיָּה רְשִׁים בֵּיה רְשִׁמִין אֵלִין.

בֵּין כְּתָפוּי אִית לִיָּה רוּשֵׁם חַד וְאַרְבַּע שְׁעָרִין בֵּיה חַד מְנִיָּהוּ
בְּאִמְצָעִיתָא רַב וְתָלִי, וְתַלְת אַחְרָנִין זְעִירִין. וְעַד לָא הָוָה עֲבִירָה
דָּא, הָווּ תַלְת זְעִירִין. וְחַד דְּאִתְרַשֵׁם בֵּיה דְּקִיק וְזְעִיר מְכֻלְהוּ. הַהוּא
רוּשֵׁם הָוָה בֵּיה מְקַדְמַת דְּנָא אוֹכְס, וְאִינּוֹן שְׁעָרִין חֲנֻרִין כְּלָהוּ,
הַשְׁתָּא לָאו הָכִי. אֲלֹא רוּשֵׁם אוֹכְס וְחַד סוּמְקָא בְּרְשִׁמוֹ וְטְלוּפְחָא
בְּאִמְצָעִיתָא, וְהַהוּא שְׁעָרָא דְּאִתְרַבִּי בֵּין אַחְרָנִין. רִישֵׁיָּה סוּמְקָא
וְשָׂאָרָא חֲנֻר.

אִי תַב בְּתִיּוּבְתָא, תְּשַׁכַּח בְּעֵינֵיהָ יְמִנָא חַד חֲוּרָא, חֲנֻר גּוּ הַהוּא
אֲכָמָא. בְּמִצְחֵיהָ תַלְת שְׂרֻטוּטִין עֲבְרִין, וְתָרִין דְּלָא עֲבְרִין. הַהוּא
רוּשֵׁם אוֹכְס וְסַחְרָנִיָּה חוּטָא סוּמְקָא וּבְגוּ הַהוּא חוּטָא חַד שְׁעָרָא דְּקִיק
זְעִיר, וְתַלְת שְׁעָרִין בְּאִמְצָעִיתָא כּוּלְהוּ כְּחַדָּא זְעִירָא. יַחְכֵם בְּאוּרִיָּיתָא
(א) יוּלִיָּף, וְלֹא יִצְלַח בְּעוֹבְדוּי.

וְאִי יְרוּקָא דְּעֵינָא לֹא יִצְטַבַּע כָּל כַּף, וְעֵינּוּי אוֹכְמִין וְחַד חוּטָא וְסוּמְקָא
זְעִיר אֲעַבְרָ בֵּין אִינּוֹן גּוּוֹנִין, כְּדִין אִיהוּ בְּאֵת פ' בְּשְׁלִימוֹ, וּבְאֹת
ר' בְּלַחְדוּי. בְּמִצְחֵיהָ תְּשַׁכַּח שִׁית שְׂרֻטוּטִין. תַלְת עֲבְרִין, וְתַלְת לָא
עֲבְרִין, שְׁעָרִיָּה תְּקִיף וְלֹא כָּל כַּף, תְּלִי וְלֹא תְּלִי, הָאֵי אִיהוּ בְּשְׁלִימוֹ
לְכָל בַר נֶשׁ, קִמְצָן אִיהוּ. לִית בֵּיה חִידוֹ, וְאַפִּילוּ בְּחֻדוֹהָ לֹא חֲזִי
בְּדוּוּנָא חֲזִי. אֲטִים אוֹדְנֵיהָ שְׁמָאֲלִיָּה. בְּשִׁינוּי אִית תַלְת רְבֻרְבִין
מְלַעֲיָלָא. וְיַהֲבִין לוֹן דּוּכְתָא אִינּוֹן דְּלִתְתָא. מְהֵימְנָא אִיהוּ וְלֹא כָּל כַּף,
אֲנָפוּי אֲרִיכִין וְלֹא שְׁפִירִין. קְלִיָּה כְּאִתְתָא, וּמִלּוּי כְּאִתְתָא, מְקַנְח

פומיה במלוי, אפתח אצבעאן דידי במלוליה. כד אזיל, אקדים ליה בליתא דפרסאי, דלא יחוב בר נש לגביה. עליה כתיב (דברים כ"ד) כי תועבה היא לפני יי.

עיינין ירוקין ואלין סימנין ביה, ואנפוי אריכין שפירן. שערוי אוכמין ומריטין מלעילא ברישא, רישיה רב. כד אזיל, כפיף רישיה. קריצין דעינוי בקדמא עליהו כתיב (משלי א') מנע רגלך מנתיבתה.

עיינין רברבין וירוקין דא איהו בתרין אתון, ר' פ"א. חד יחידא וחד בשלימו. במצחיה שרטוטא דאזיל ועבר מסטר לסטר, ותלת אחרנין אית דלא עברין. מצחיה רב. קריצין דעל עינוי, לא רברבין. בדיקניה שער א טפי. דא באנפוי שפירו סומק. שעריה שעיע ולא כל כן, דחיל חטאה איהו, רחים אורייתא איהו. רחים לאינן דמשתדלין בה. חדי בכלא, עביד טיבו לכלא, כדיבא לתועלתיה. מהימנא איהו לרזין דאורייתא. טב איהו למלין דעלמא. מאן דאשתתף בהדיה לא אצלח, לא איהו ולא אחרא. אצלח איהו בלחודוי דהא את ר' גרים. פגים איהו ברישיה.

לעיילא רישומא דחד מכתשא דהוה ליה תמן, דעבד ליה חד רביא באבנא בלא רעו וכוונה, ואיכסי בשערא. וההוא רישומא דמכתשא כגוונא דגימ"ל יונית. מהימנא איהו לגביה בני נשא, סליק למהוי רישא דעמיה, עד הכא רזין דעיינין.

ואית רזין אחרנין דעיינין דמתפרשין מנייהו. עיינין דמעמקן וחיכאן, דא איהו בשלימו דאתון בר דקדמא. ר' ובתר פ' דא איהו בר נש דאצלח בעובדוי ג' שרטוטין במצחיה, מצחיה עגיל. עינוי נהירין מרקמן עובד ציור קיימין על שלימו. שנאוי יפלו תחותיה. פקיחא איהו, אצלח בכלא, בהיל בעובדוי. טב איהו עם בני נשא, מלוי בקשיו ובלא דחילו. ותן איהו עביד טיבו ולא לשמה.

שעריה שעיע ותליא ולישניה כתרבא. תחות עינוי קמיטין תלת רברבן ותלת זעירין, ואי אית ד' ותלת רברבן. כדין תשכח תרין שרטוטין במצחיה עברין מסטר לסטר ותלת דמטו ולא מטו. תחות טבוריה קיימא רשימא חד ציורא דרישא דבר נש אוכמין וחור. תרין שערין תליין ביה, ההוא בר נש אתכשיל באפתת גבר מיומין רחיקין ולא תב מההוא חובה. מרעין רדפין אבתריה, ועל

דא אינון מרעין, חד דצעיק לאושדא שתן ולא יכיל, דעד כען ההוא חובה תלייא בקדליה. דנחש עקימא ושליט עליה בדא, ודא לסוף יומין דסיבו.

ואי תב בתיובתא בזמנא דאיהו בחיליה, ההוא רשימא אזערת דיוקנא ושערין לא תליין ביה כלל. ואי תב בתיובתא בסוף יומוי כד מרעין רדפין אבתריה, כדין ההוא רשימא קמיט, ושערן תליין ביה, וההוא מרעא לא אעדיאו מניה, מגו דתלייא בקדליה דנחש, בגין דההוא נחש, פיון דאחית ההוא חובה על קדליה, לית מאן דיתיר קשרא מקדליה. בגין דההוא נחש לית ליה רשו בימי דעולימוי דבר נש לקשרא ההוא חובה על קדליה. וקשרין ליה בקשרין תקיפין ואיהו רדיף אבתריה דההוא בר נש, ומלקי ליה בההוא ברית דחב ביה. ואף על גב דתב בתיובתא, יצווח מגו עאקו דמלקיותא.

ההוא חויא דליג ועאל בההוא קשרא, כשפולי דתהומא רבה. כדין רווח ליה לבר נש. וההוא נחש לבתר יומין נפיק ועביד דא. ובזמנא דמית ההוא בר נש, תלת מאה שוטרי רדפין אבתריה דההוא בר נש ותפסין ליה, ועילין ליה קמי מלכא. ומלכא קדישא מתבר אינון קשרין, ונחית ההוא חובה מעל קדליה. ועל רזא דא כתיב (ישעיה כ"ב) אם יכופר העון הזה לכם עד תמותו. כמה דאת אמר, (ישעיה כ"ח) וכופר בריתכם את מות, תבר ההוא קיימא דילכון, את מות. כמה דאת אמר (בראשית ל"ב) אכפרה פניו. אבטל רגזיה, כדין ההוא בר נש, אזיל לההוא עלמא נקי מההוא חובה, דהא קביל עונשיה בהאי עלמא.

וכי תימא היכי משמע דבהאי עון אשת איש משתעי קרא, דכתיב הקא אם יכופר העון הזה, וכתיב התם באיסור אשת איש שזנתה, ונקה האיש מעון. וכתיב גבי אבנר (שמואל ב' ג') ותפקד עלי עון האשה היום. אי נמי, (ישעיה כ"ב) והנה ששון ושמחה הרג בקר ושחוט צאן אכל ושתה. וכתיב התם (משלי ל) אכלה ומחתה פיה. וכתיב (בראשית ל"ט) כי אם הלחם אשר הוא אוכל. וכתיב (משלי ט) מי פתי יסור הנה חסר לב, ואמרה לו (משלי ט) מים גנובים ימתקו ולחם סתרים ינעם, ולא ידע כי רפאים שם בעמקי שאול קרוואיה, זהו כד (לא) קביל עונשיה בהאי עלמא.

וְאִי אֲשַׁתְּכַח בֵּיה זְכוּת אָבוֹת, עוֹנְשִׁיהָ בְּהֵאֵי עֲלָמָא בְּהֵוֹא עוֹן. כְּמָה דְּאֵת אָמַר (תהלים פ"ט) וּפְקַדְתִּי בְּשֶׁבֶט פְּשָׁעִים וּבִנְגָעִים עוֹוֹנָם. וּפְקַדְתִּי זְעִיר זְעִיר, (איוב ל) אִם בְּפִידוֹ לָהֶם שׁוֹעַ (ס"א אִם יִכְפֹּר לָהֶם שׁוֹגֵג) (שמות ל"ד) פּוֹקֵד עוֹן אָבוֹת עַל בָּנִים. זְעִיר. וְנוֹתֵן זְעִיר עַל דָּא וְזְעִיר עַל דָּא. וְאֲשַׁתְּזִיב הוּא וְאָבוּי מְעוֹנְשָׁא דְהֵוֹא עֲלָמָא. דְּהָא בְּרָא מְזִכֵּי אָבָא.

עֵינִין עֲקִימִין דְּלֹא מְסַתְּפְלָאן בְּאוֹרַח קְשׁוּט דָּא בְּלֹא אֵת כָּלֵל. פְּרַחִין מְנִיָּה כָּל אֲתוֹן בְּגִין מְאָרִי דְּעִינָא בִישָׁא. חִיזוּ דִּילִיָּה בְּהַפּוֹכָא. הֵוֹא רַע עֵין שְׁלִיט עֲלִיָּה, וְאִי כְּשֶׁרֶן עוֹבְדוּי דְהֵוֹא בְּר נֶשׁ, לֹא שְׁלִיט אֲלֵא עַל עֵינוּי. וְאֲצִטְרִיךְ בְּר נֶשׁ לְאֲסַתְּמָרָא מְעִינוּי, בְּגִין דְּסִטְרָא אַחְרָא שְׁלֵטָא עֲלִיָּהוּ. אֵינוֹן עֵינִין חֲמֵדֵן כָּל בִּישׁ וְאֲתַעְבְּדוֹן סְרוּרִין לְגַבִּיָּה וְשִׁיפֵי גּוּפָא נְצַחֵן, אֲכַל שְׁלֵטִין. עֵינוּי (א) מְסַתְּפְלָאן.

מֵאֵן דְּבַעֵי לְאֲסַתְּמָרָא מְנִיָּה, לְכַתּוּב יו"ד בִּידִיָּה יְמִינָא וּבִידִיָּה שְׁמֵאלָא זִי"ן וְלִפְתַּח קָמִיָּה וְלִימָא יו"ד בְּאִיפְכָא אֲתוּי וְיִשְׁתְּזִיב מְנִיָּהוּ. דָּא אִיְהוּ פְּגִים לְשִׁמוּשָׁא דְקְדוּשָׁא, בְּגִינֵי כֶּךָ לֹא שְׁרִיין בֵּיה אֲתוֹן, וְהָא אֲסַתְּלֵקוּ מְנִיָּה. דָּא אִיְהוּ בְּרָזָא דְהֵוֹא קוּ יְרוּק דְנִפְיָק מֵתוּהוּ בְּמִידִידוֹ דְּבוּצִינָא. וְאִית לְאֲסַתְּפְלָא גּוּ שְׁרִטוּטִין דִּידָא בְּיְמִינָא וּבְשְׁמֵאלָא. וּבְרָזָא דְאֵינוֹן שְׁרִטוּטִין דִּידִין, תְּשַׁכַּח דָּא.

מֵאֵן דְּעִינָא חַד אָטִים וְלֹא כָּל כֶּךָ, וְעִינָא אַחְרָא פְּקִיחָא. מוּמָא חַד מְאֵינוֹן מוּמִין אִית בֵּיה. דָּא אִיְהוּ בְּאוֹת ר' בְּלַחֲדוּי בְּאֲשַׁלְמוּתִיָּה וְאֵת יו"ד מְטִי לְגַבִּיָּה וְלֹא מְטִי. בְּמַצְחִיָּה תֵּלַת שְׁרִטוּטִין עֲבָרִין וְחַד זְעִירָא דְאֲעֵבֵר. אוּף הֵכִי רְשִׁימָא חֲדָא סְלִיק מְעִינִיָּה לְקַבֵּל אוּדְנִיָּה.

שְׁעָרִיָּה תְּלִי וְתַקִּיף קְרִיצוּי רַבְרַבִּין, אִית מוּמָא מְסִטְרָא אַחְרָא. אִימָא דִּילִיָּה אֲזַלַת בְּחַרְשִׁין כַּד הָוָה בְּמַעְהָא וְנִפְקַת לְפַתְחֵי דְאוֹרְחִין בְּלִילִיָּא. כַּד דָּא אֲתִילִיד, בְּגוּ תְרִין שְׁנִין דִּילִיָּה אֲתַחְלֵשׁ, עַד דְּאֲזַעַר דִּיוֹקְנִיָּה. וְאִמִּיָּה אֲזַלַת בְּלִילִיָּא בְּהִדִּיָּה, וְקָא עֲבַדַת חַרְשִׁין עֲלִיָּה. הָאִי חַדִּי בְּחֻדוּהָ. לִית בֵּיה מְהִימְנוּתָא, (ו"ח דף ג"ו על גבֵי) מְשַׁבַּח גְּרַמִּיָּה בְּמָה דְלִית בֵּיה. גָּס רוּחַ, מְמַלֵּל בִּישִׁין וְעֲתִיקִין. וְתָרֵן אִיְהוּ לִית בֵּיה קְמָצְנוּ כָּלֵל. מְאָרִי דְגִיוּפָא, אֲצַלַח וְלֹא אֲצַלַח. חֲדִידָא בְּלִישְׁנִיָּה. וְאִי חַד שְׁרִטוּטָא בְּמַצְחִיָּה רַב וְתָרִין זְעִירִין, דָּא אֲזַל גּוּ חַרְשִׁין, וְהָא אִמִּיָּה עֲבַדַת לָהּ. וּמֵתַחְלָפִין שְׁרִטוּטִין דְּקָא סְלִיקִין מְעִינָא יְמִינָא

לְעִנָּא שְׂמַאלָא. גַם רוּחַ אִיהוּ, אֲבָל לִית בֵּיהּ בִּישָׁא כָּלָל, קִמְצָן אִיהוּ לִית בֵּיהּ קִצַּת גִּיוּפָא. חֲדִידָא בְּלִישְׁנִיהּ אִיהוּ, בְּשָׁפָה דִּלְיָהּ אִית בֵּיהּ רוּשָׁם חַד סוּמָק טַפִּי. וְחַד שְׁעָרָא בְּאַמְצְעִיתָא אֲצַבְעָן דִּי בְּרַגְלִיהּ שְׂמַאלָא, קִמִּיטִין זְקִיפִין מִתְּפִשְׁטִין. עֵינִין זְבִלְגָנִין יְרוּקִין, נַחְתִּין דְּמַעִין תְּדִיר. הָאִי אֲתַדְבֵּק בְּאַתְּ פ', וְאַתְּ ר' לָא אֲתִישְׁבַּת בֵּיהּ. הָאִי אִית לִיהּ אַרְבַּע שְׂרֻטוּטִין בְּמַצְחִיהּ וְעֵבְרִין כּוּלְהוּ וְתַרִּין זְעִירִין. מְעִינִיהּ וְעַד שְׁעָרִיהּ.

תְּרִין רְשִׁימִין, וְתַלְתַּת זְעִירִין בֵּין קְרִיצֵי עֵינֵי. הָאִי אִיהוּ בַר נֶשׁ דְּאָזִיל כְּפִיף רִישָׁא, זִינָא חַד מִתַּלְתַּת מְאָרֵי רְשִׁימִין דְּתוּלְדַת צָרַעַת אִית בֵּיהּ בְּזִינִיהּ. הָאִי לָאוּ מְסַאָבָא הוּא לְמִסְגָּר. חֲדִי אִיהוּ בְּכֻלָּא וְחִיָּד תְּדִיר, כָּל מְלוּי חֵיכִין בְּהוּ בְּנֵי נֶשָׂא. קִמְצָן אִיהוּ בְּבִיתִיהּ, בְּאַחְרָנִין לָאוּ הִכִּי. לִית לִיהּ כְּסוּפָא בְּמְלוּי בְּגִין דְּחָמֵי דְכֻלָּא חֵיכִין בְּהוּ. גִּיפָא אִיהוּ.

שְׁעָרֵי סְמָקִין זְעִיר וְלָא שְׁעִיעִין וְלָא קִמִּיטִין, וְאִית בְּמַצְחִיהּ תַּלְתַּת שְׂרֻטוּטִין דְּעֵבְרִין וְתַלְתַּת זְעִירִין דְּלָא עֵבְרִין וְכָל שְׂאָר סִימְנִין בֵּיהּ. הָאִי (ו"ח ד"א ג"א אית ליה) לִית לִיהּ פְּגִימוּ וְרוּשָׁם חַד בְּעִנָּא. דְּבַר נֶשׁ דְּהוּה צָד צְפָרִין דְּעַבְד בֵּיהּ בְּלָא כּוּנָה בְּאַעָא דְּהוּה אוּשִׁיד לְצְפָרִין, וְאִיהוּ אֲתַרְשִׁים עַל עֵינִיהּ שְׂמַאלָא, לְעִילָא מְקַרְצוּי בְּאוּרְכָא, הַהוּא דְּהוּה צָד צְפָרִין, אֲגִזִים לִיהּ בְּהַהוּא אַעָא, בְּגִין דְּהוּה אֲפָרַח צְפָרִין וּמְחָא לִיהּ בְּלָא כּוּנָה. הָאִי אֲצֻלַּח לְמַזוּנִיהּ וּלְבִיתִיהּ, וְלָא לְמַכְנֶשׁ מְמוּנָא סְגִי. מְהִימְנָא אִיהוּ וְלָא כָּל כְּדִי, וְהָאִי מְהִימְנוּתָא בְּמִלִּין זְעִירִין, אֲבָל בְּרַבְרַבִּין לָאוּ אִיהוּ מְהִימְנָא. מְאָרֵי דְּלִישְׁנָא בִּישָׁא וְכוּלָּא חֵיכִין בְּמִלְיָהּ. פּוּמִיָּה רַב שְׁפּוּוּתִיהּ רַבְרַבִּין, מָאן דְּאֲשַׁתְּתָף בְּהִדְיָהּ, אֲצֻלַּח בְּכֻלָּא, וְאִיהוּ אֲצֻלַּח. אוּף הִכִּי טַב אִיהוּ לְכָל שְׂתוּפָא.

רְשִׁימָא דְּהַהוּא מְכַתְּשָׁא עַמִּיָּה, עֵינִיהּ זְבִלְגָנִין יְרוּקִין וְחַד רְשִׁימוּ אוּפְסַם סַחְרָא לֹון הָאִי אִיהוּ בְּאַתְּ פ"א, בְּשְׁלִימוּ דְּתַרִּין אֲתוּון, וְאַתְּ ר' בְּלַחְדוּדֵי. דָּא רִישִׁיהּ רַב וְד' שְׂרֻטוּטִין רַבְרַבִּין בְּמַצְחִיהּ וְג' זְעִירִין בֵּין קְרִיצוּי. (וְחַד לְעִילָא קְרִיעָא זְעִיר). עַל חוּטְמִיָּה שְׁעָרִין רַבְרַבִּין, אֲנָפוּי רַבְרַבִּין, רִישִׁיהּ עֲגִיל. וְחַד לְעִילָא קְרִיעָא זְעִיר הוּא גִיבַר חִילָא מְאָרֵי זְדוּנָא בְּמִלִּין. שְׁעָרִיהּ קִמִּיט, גִּיפָא אִיהוּ, וּבְלִילִיא אֲשַׁתְּתָף אִיהוּ לְגִיפָא. לְזַמְנִין אֲתַכְּשַׁל אִיהוּ בְּאַנְתוּ אֲסוּרָה. דִּיקְנִיָּה מְלִיָּא בְּשְׁעָרִין. הָאִי אִית לִיהּ בְּדְרוּעָא שְׂמַאלָא חַד רְשִׁימוּ דְּחַרְבָּא דְּמְחָא

ליה חד גבר אָטִים יְמִינִיה, בְּיוֹמָא רְבִיעָאָה דְשַׁבְּתָא, כַּד בְּעָא שְׁמַשָּׁא לְאַתְכַּנְשָׁא. דְּהָא בְּהֵוּא זְמַנָּא אַתְעָר עָלֵיהּ חַד חוּטָא דְמַאָדִים, הֵהוּא חוּטָא דְבַסְטָר שְׁמַאֲלָא. וְהֵהוּא רְשִׁימָא עֲמִיקָא (בו"ח ד"א אִיתָא עֲקִימו) בְּבִשְׂרָא בְּעַגּוּלָא, כַּד מְטָא לְיוֹמִין דְּסִיבוּ נְפִל מֵאַתָּר דְּרָכִיב בֵּיה, אוּ סוּסָיָא אוּ חֲמָרָא, אוּ נְפִיל מִכְתָּלָא וּמְנִיָּה יִתְחַלֵּשׁ וְיָמוּת. דְּהָא חוּבָה דְחָמָא בְּעוּלְמוּי בְּהֶבֶל רְדִיף אֲבַתְרִיָּה. וְאִי הֵהוּא גְבָרָא תָב בְּתִיבְתָא, נְפִיל בְּאַמְצַע יוֹמוּי מְגוּ חוּלְשָׁא דְבֵיה, וְיָמוּת.

וְאִי תָב בְּיוֹמֵי עוּלְמוּי, כַּדִּין תְּשַׁכַּח שְׁרָטוּטִין דְּמַצְחִיָּה, ג' רַבְרָבִין וְד' זְעִירִין וְתָרִין תָּרִין מְגוּ עֵינוּי דְסַלְקִין לְעֵילָא. הַאי כְּאוּרַח אַרְעָא יְהָא מְרַעִיָּה וְיַפּוּל מְעַרְסִיָּה וְיָמוּת. דְּהָא לְעֵלְמִין נְפִילָה אִית בֵּיה לְבַסּוּף.

עֵינִין זְעִיר דְקִיקִין, דְלָא אַתְחַזְוִין גְּוִנִין דִּילְהוֹן לְפּוּם שְׁעָתָא. וְכַד מְסַתְּכְלָאן בְּהוֹן אֵינוּן יְרוּקִין וְאוּכְמִין, הַאי אִיהוּ שְׁפּוֹן חַדִּין וְאַפִּין אַרְיִכִין בְּחַדִּידוּ. כַּדִּין תְּשַׁכַּח בְּמַצְחִיָּה ב' שְׁרָטוּטִין וְחַד זְעִירָא בִּינֵיהוּ הַאי אִיהוּ בְּאַתָּ פ' בְּלַחֲוֹדוּי וּבְאַתָּ ר' בְּשְׁלִימוּ. הַאי אִיהוּ שְׁעָרִיָּה תְלִיָּא וְלָא שְׁעִיעַ. אַצְלַח בְּעוּבְדֵי יְדוּי, וּבְאוּרִיָּתָא אִי אֲשַׁתְּדַל אוּף הָכִי. זְעִירָא אִיהוּ בְּשִׁיפֵי וְגַם בְּשָׂרָא לִית בֵּיה גְּסוּת רּוּחָא. מְמַלֵּל כְּגוּ חוּטָמוּי, כְּגִין דְּנוּקְבִין דִּילְהוֹן דְחִיקִין, וּכְגִין כְּדָ נְפִיק רּוּחָא בְּדַחֲקוּ לְסַטְר שְׁמַאֲלָא. בְּיָרְכָא דִּילֵיהּ לְעֵילָא מְאַרְכּוּבָא, רְשִׁימָא חַד דְמַאֲרִיָּה חֲבוּרָה דְעַבַד לִיה חַד רְבִיא בְּסַכִּין בְּיוֹמֵי עוּלְמוּי וְאַסְתַּכֵּן בֵּיה. מְקַנָּא הוּא לְאַתְתִּיָּה עַד דְבְנֵי נְשָׂא חֲיִיכִין מְנִיָּה, בְּעִי לְאַתְתַּקְנָא כְּגוּבְרִין אַחַרְנִין וְלָא אַתְתַּקֵּן וְחֲיִיכִין בֵּיה. הַאי לָא יִשְׁתַּתֵּף בְּר נֶשׁ בְּהַדִּיָּה דְלָא יַצְלַח. חֲמַדָּן אִיהוּ, אֲשַׁתְּדַל בְּמָה דְלָא אִית לִיה. חֲשִׁיב גְרַמִּיָּה דְאִיהוּ גְבָרָא רַבָּא, וְלָאוּ הָכִי. זְכִי לְבַנּוֹת וְלָא לְבָנִים.

וְאִי מִתְחַלְפֵן שְׁרָטוּטִין תָּרִין זְעִירִין וְחַד רַבְרָבָא בְּמַצְחִיָּה וְאַנְפוּי סְמָקִין, זְכִי לְבָנִין וְלְכַרְתָּא חֲדָא, אוּ דִילִידַת (כָּר) וְאַסְתַּלְקַת מְעֵלְמָא. כַּד אָתָּ חַד אִית לִיה בְּתַר אוּדְנִיָּה יְמִינָא, רוּשְׁם דְטְלוּפְחָא. וְחַד שְׁעָרָא דְתְלִיָּא כְרִישׁ אוּדְנִיָּה וְאַצְבָּעָא זְעִירָא בִידָא שְׁמַאֲלָא כְּפִיף, כַּדִּין תְּתַקֵּים וְתוּלִיד כְּנִין וּכְנָן, אִי סִימְנִין אֲלִין יְהוֹן לָהּ בֵּין רְגְלָהָא, יְכַרַע וְיַפּוּל חַד כְּרָא בֵּין אֵינוּן, דִּיהָא מְבוּעַ דְנִבְיעַ בְּאוּרִיָּתָא. הוּא מְקָרִיב וּמְפָזַר מְבוּעִין וְנַחֲלִין דְאוּרִיָּתָא וּבְשַׁנִּין זְעִירִין יִתְכַנְשִׁי

מעלמא. האי איהו מאינון אלף דמתכנשין מעלמא מריש שתא ועד ריש שתא ביומין קדמאין.

מדאתחרב מקדשא לא אשכח בר שתין חסר חד ואלין אינון דמסתלקי מעלמא כד יהבי ריחא, עד לא מטא זמנייהו. בגין דכד קדשא בריך הוא עאל ואלוף אורייתא לאינון ינוקין דאסתלקו מעלמא כד יהבו ריחא, אינון קדמאי באינון מלין מהאי עלמא עד לא מטא זמנייהו. וקודשא בריך הוא אמר ליה לההוא ממנא יופי"אל שמייה דקאים וקשיר קשרין דאורייתא. מאן הוא דין דאקדים לי. הָדָא הוא דכתיב, (איוב מ"א) מי הקדימני ואשלים. ואשלים ודאי. כְּדִין קרא קדשא בריך הוא למטטרו"ן דאיהו קאים גו פרוכתא דפרסא ושתין אלף רבוא מארי דאולפנא דאורייתא סחרניה ואיהו מקשר קשרין למאריה.

אמר ליה, מאן האי דאקדים לי, מי הקדימני ואשלים. איהו רשים גו מתיבתך או לא. אמר ליה, מאריה דעלמא, לאו איהו במתיבתא דילי, גו מתיבתך איהו. וכל אינון דקדמי תחות כל שמיא דיליה (נ"א דילי) הוא. הָדָא הוא דכתיב (איוב מ"א) תחת כל השמים לי הוא. בגין דתרין מתיבתין אית לעילא. מתיבתא דההוא נער מטטרו"ן, ומתיבתא עלאה דקודשא בריך הוא. ובכל אתר דתנינן מתיבתא עלאה, דא דקודשא בריך הוא. מתיבתא דרקייעא, דא דמטטרו"ן. כְּדִין אמר ליה קדשא בריך הוא, אי הכי, לקיט ליה גבאי. לקיט ליה וארח ליה. הָדָא הוא דכתיב (שיר השירים ו') דודי ירד לגנו לערוגות הבשם. דודי, דא קדשא בריך הוא, כמה דאת אמר, (שיר השירים ב') דודי לי ואני לו הרועה בשושנים. ירד לגנו, דא גורן דרקייעא, דקימי כגורן. לערוגות הבשם, דא מתיבתא דמטטרו"ן. לרעות בגנים וללקוט שושנים, לעינא ולאסתפלך באינון מתיבתאן דיליה.

מאי וללקוט שושנים, אל תקרי שושנים, אלא שושנים. אלין אינון דקדמי רוחא בהאי עלמא דמתקלי (בו"ח ד"א איתא דמתלקט) ומסתלקי מהאי עלמא עד לא מטא זמנייהו. כְּדִין קרי ההוא נער מטטרו"ן לגבריאל די קסת הסופר בחרצוי ואמר ליה, כתוב פתקא והב למלאך המות על פלוני דילקוט ליה מעלמא ואתלקיט מיד, וסלקין ליה למתיבתא דמטטרו"ן בקדמיתא. ותמן אמר תלמודיה

דאייתי בידיה, ואוליף תמן מה דאוליף. לבתר סלקין ליה למתיבתא עלאה דקודשא בריך הוא. וזמינא למתיבתא דיליה, ותמן אשתעשע בהו באינון דיליה ברזי עלאין וטעמי אורייתא דהוו סתימין בהאי עלמא. ויפיאל רב ממנא אזיל מגו מתיבתא עלאה וחתים סתרין ורזי דאורייתא מגו תרי מתיבתא כל מה דאקשו במתיבתא דרקיעא אינון דמתיבתא עלאה, מתרצין במתיבתא עלאה. דלית תמן פרכי וקושין אלא במתיבתא דרקיעא, וחתים מתרי מתיבתי מלין דאורייתא כדקא יאות. ועל דא כתיב (תהלים פ"ד) ילכו מחיל אל חיל.

ולזמנא דאתי יסתלקון פרכי וקושין מגו מתיבתא דרקיעא, כמה דאתמר, ילכו מחיל אל חיל וכתיב (תהלים קכ"ב) יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך. עד הכא רזין דעיינין (בו"ח ד"א איתא בגו גוונים לאסתכלא) באינון לאסתכלא.

דיוקנין דחוטמא. חוטמא איהו חוטמא (נ"א חותמא) ופרצופא דבר נש לאשתמודעא. חוטמא זעירא (בו"ח ד"א איתא עקימא וכן לקמן) עמיקא דלא אתיישבא כראוי באורח מישר דא איהו דאבד פרצופא דבר נש, ודא איהו לאת ה' בלחודוי בלא שלימו, דא איהו דארח ענותנותא אתעבר מניה, חציפא איהו. שעריה בין סומק לחוור תלת רשימין רברבין על מצחיה, וג' אחרנין דלא אתחזון כל כף. תלת שרטוטין אחרנין מסטרא דא ומסטרא דא. שפון דיליה רברבין. בחציפותיה ממלל בקשיו כל מה דבעי, דאורח ענותנותא אתעבר מחוטמיה (ומעל) על אנפוי. דהא כסופא וענותנותא מיישר חוטמא על אנפין. והא לית ביה כלל. ובגין דאיהו חציפא, פדיב וחייה במלוי.

ואי מתעברן שרטוטין מעל מצחיה ואינון תלת רברבין ובי זעירין ושעריה אופס, הא איהו בין תרין אתון במתקלא, דא נמיך רישא, וחייה במלוי. ולא כל כף צערין רברבין מתערין עלוי ואשתזיב מכלהו, דא זכו זעירא מאבוי מגין עלוי. וההוא זכו אתרשים גו עמודא דקאים ביה ההוא נער, ואיהו זכי בחד יתמא בגין דכל יתם וארמלא קיימין בפקדוניה דמטטרו"ן דקיימא לדיינא באינון ע' סנהדרין. בהיכלא דזכותא דיינין כל דינין דעלמא, בר מתלתא. בני, חיי, ומזוני. וכלהו בקראי כתיבי.

בני, גבי חנה (שמואל א א) ותתפלל על ה', על ה' דייקא. לעילא לעילא, אתרא דמזלא עלאה. חיי (ישעיה ל"ח) הנני יוסיף על ימיה, יוסיף

דייקא. מזוני דכתיב (תהלים כ"ה) השלף על ה' יקהף והוא יכלכלף. על דייקא, (כדמוכח בפרשת עריות, וכן באדרא) ותמן דינין בני עלמא ויהבין פתקא למלאך המות לקטלא לון ולנטלא רוחיהון.

והואיל ומשכונין עלאין וטבין דבני נשא בידוי דקודשא בריך הוא, פקיד למטטרוין דיהון בנוי דההוא בר נש ואתתיה בפקדונא דליה. ובגין דאסיר למשכנא לון משכונין על משכונין, לא יקומון. (נ"א ימותון) ועל דא מאן ישזיב לון מענויא, ההוא זכו אגין על בנוי. והא חד מנייהו דההוא זכו אגין עליה בעידן עקתיה. לדא אית ליה חד רושם במצחיה, חייבא או גייפא איהו, ולא אתחזי קמי בני נשא, דלא ידעין ביה. דא אצלח. ומאן דאתחבר בהדיה יצלח יתיר מניה.

חוטמא עמיקא (כו"ח ד"א איתא עקימא) ותריין נוקבין דיליה רברבין וסלקין לבר אינון פתחין דנחירוי, וחוטמא לא סליק, דא איהו באת ה' בשלימו. ד' שרטוטין (רברבן) רברבין במצחיה ושית זעירין. אודנוי רברבן, עינוי רברבן, ותריין רשימין אוכמין דקיין בעיניה דימינא. שעריה לא אתתקן במזייה, בגין דאיהו רב ותקיף. רושם מכתשא במצחיה, דא סרפא בכל יומא זמין, כד אתרעם ברוגזיה. קריר חוטמיה ואתחזי חינור, תב מרוגזיה לזמן רב. מהימנא איהו במלין רברבין, ובזעירין לאו הכי. חמדן איהו, גופיה מלי מכתשין ואבעבועין בכל יומי שתא, ובר זמנא חד זעירא ביומין דסיתווא. אתנהיג בענותנותא בביתיה. תיאובתיה למיכל בכל אתר, אף על גב דלא יזמנון ליה. אי זכי באורייתא ואוליף ינוקין, זכי בהו בשי"ן תי"ו.

בידיה ימינא רושם עמיקא, מתולדה דאתיליד ביה. תריין נשין אזדמנו ליה קדמייתא תמות על מתברא, תנתייתא תזכה לתריין בנין, חד ימות זעיר בחלבא דאמיה, וחד יקום בעלמא, גייפא יתיר מבני נשא אחרנין. וחזין קיימין ביה, אכל לא כל כף.

חוטמא דאזיל בארץ מישר ומתתקנא על גבי אנפין, הא איהו באת ה"א בשלימו. דא אתגלי במצחיה תריין שרטוטין רברבין וה' זעירין, ותריין מסטרא ימינא לגביה שעריה מישר מתתא לעילא, שעריה בין אפס וסומק, תלייא על אודנוי. עינוי רברבין ירוקין,

וְחוּטָא סוּמְקָא סְחָרָא לְגוּ. אֲנָפוּי אַרְיִכִין, דָּא אַקְרִי אֲנָפִי נֶשֶׁר, דָּא מְבַנּוּי דְסִיְהָרָא בְּאֲשֶׁלְמוּתָא.

בְּד בְּעִי לְאַזְעָרָא גְרַמְיָה טָב אִיהוּ לְגַבְיָה מְאַרְיָה, דְחִיל חֲטָאָה אִיהוּ. בְּיוֹמֵי עוֹלִימוּי, אִיהוּ בְלָא מְרַעִין אָזִיל בְּבְרִיאוּתִיהָ כְּגַבּוּר בְּלָא דְחִילוּ, בְּיוֹמִין דְסִיבוּ נְחִית בְּנְחִיתוּ דְסִיְהָרָא, חֲלָשָׁא לִיְהוּי, מְרַעִין רְדָפִין אֲבַתְרִיָּה. דָּא זַכָּאָה בְּמְרַעִין יִתְכַפְּרִין. וְאִי מִתְחַלְפִין סִימְנִין בְּיוֹמֵי עוֹלִימוּי, לִיְהוּי בְּמְרַעִין. בְּגִין דְאִיהוּ כַד סִיְהָרָא בְּעִיא לְאַנְהָרָא. וִיְהֵא הֵהוּא גְבָרָא בְּמִסְכְּנֹו. וּבְיוֹמִין דְסִיבוּ, יְהוּי בְלָא מְרַעִין, וּבְעוֹתָרָא וַיִּקְר סְגִי. דְהָא כְדִין אֲנַהֲרִית סִיְהָרָא וְקִיִּמָּא בְּאֲשֶׁלְמוּתָא. וְדָא אִיהוּ צְדִיק וְטוֹב לוּ, וְדָא עֲנֻתְנוּתָא בִּיהַ. רְחִים הוּא לְמְאַרְיָה בְּכוּלָּא.

חֻטְמָא אַרְיִכָּא וְחַד חֲדוּדָא בְּרִישָׁא דְחוּטְמָא דְנִשְׁרָא, הָאִי אִיהוּ בְלָא אֶת כָּלָל. שְׁעָרִיָּה קְמִיט. שְׂרֻטוּטִין דְמִצְחִיָּה ג', אֲנָפוּי חֲדִידִין, עֵינּוּי זְעִירִין, הָאִי אִיהוּ חֲמֻדִין בְּמָה דְאִית לְהוּ לְאַחֲרָנִין. כָּל עוֹבְדוּי לָאוּ בְדְחִילוּ דְשְׁמֵיָא, סְנָיָא אֲוִרִיִּתָּא וְסָנִי לְמָאן דְלַעְאן בְּהַ, רְחִים לְפּוּם שְׁעֵתָא לְמִשְׁמַע מְלִין דְאֲוִרִיִּתָּא, וְלְפּוּם שְׁעֵתָא פְּרַחֲזִין מְנִיָּה. בְּרַגְלִיָּה שְׁמָאֵלָא תְרִין אֲצַבְעֵן קְמִיטִין דְלָא מִתְפַּשְׁטִין, וּבְרַגְלִיָּה יְמִינָא חַד. הָאִי אִיהוּ בְחֲטָאָה דְגַנְבָּה וְלָא תָב מֵהֵהוּא חוּבָה לְעֵלְמִין. בֵּין כְּתוּפִי תְלִיין תְרִין שְׁעָרִין רַבְרַבִּין. בְּחֲדוּי אִית ג' שְׁעָרִין דְתְלִיין. אוּמִי אוּמָאָה בְּכָל רְגַעָא וְשְׁעֵתָא וְלָא אֲתַהֲנִי.

זְמַנִּין תְרִין בְּשֵׁתָא יִשְׁתַּתְּף בְּר נֶשׁ בְּהִדְיָה וְלָא יִתִּיר, וַיִּצְלַח. וְהוּא מְאָדָר וְעַד רִישׁ נִיסָן, וּמְאָלוּל עַד שֵׁית יוֹמִין בְּחֶשְׁוֹן, וְלָא יִתִּיר. וּבְיוֹמִין אֵלִין יִצְלַח מָאן דְיִשְׁתַּתְּף בְּהִדְיָה, דְהָא יוֹמִין אֵלִין, יוֹמִין דְאַתְנוּן אֵינּוּן, וּמָאן דְלִית לִיהַ אֲתָנוּן אֲתָאֲחַד בְּהוּ.

בְּיוֹמִין אֵלִין נְפָקִין נִשְׁמֵתִין עֲרֻטִילָאִין וְאֵינּוּן מִתְהַדְרִין כְּמִלְקָדְמִין, וְלִית לוֹן זְווגִין. וּבְיוֹמִין אֵלִין נְפָקִין אֲתָנוּן כ"ב. וְשָׂרָאן בְּהוּ, וּמִתְעַטְרִין בְּהוּ, וּבְרַחְמֵי יִשְׁתַּכְּחוּ זְווגִין. וּבְיִרְחִין אַחֲרָנִין וּבְיוֹמֵי אַחֲרָנִין לָאו, דְהָא מְז' בְּאָדָר, בְּטַשׁ בּוּצִינָא וְאַפִּיק אֲתָנוּן זְעִירִין וּבְקַעִין רְקִיעִין וּנְפָקִין לְעֵלְמָא.

בְּזְמַנָּא דְאֵינּוּן נְפָקִין, כָּל אֵינּוּן נִשְׁמֵתִין עֲרֻטִילָאִין דְהוּ זְמִינִין דְאַתְהַדְרָא נְפָקִין בְּהִדְיָהוּ, וְאַתְאֲחַדִּין בְּאֵינּוּן אֲתָנוּן וּנְפָקִין עַל יְדוּי דְפְרוּוּנְקָא. בְּגִין דְכָל בְּנֵי עֵלְמָא כַד אֲתַבְּנוּן לְאַתְצִיירָא בְּהָאִי עֵלְמָא, כָּל צִיּוּרִין דְאַתְנוּן מִתְצִיירִין בְּהוּ עַל יְדָא דְאֵינּוּן ג' שׁוּתְפִין

דְּקָא מְזֻדְּוּג בְּנִינָא. וְהִשְׁתָּא אֵלִין דְּקָא מִתְהַדְּרִין כָּל אֵינּוֹן אֲתוֹן דְּקָא
אֲתַצְיִירוּ בְּהוּ אֲחֻרְנִין, לָא מִתַּצְיִירִי בְּהוּ. דְּהָא אֵינּוֹן פְּרֻנְקִין לָא
מִצְיִירִין לֹוֹן בְּאֲתוֹן, כְּמָה דְּאֲתַצְיִיר בְּקִדְמִיתָא מְסֻטְרָא דְּאַבָּא וְאִמָּא.

וְאֵלִין אֲתוֹן אֲזֵלִין וּמִשְׁטָטִין בְּעֵלְמָא, וְאֲתַחְדָּן בְּהוּ כָּל אֵינּוֹן דְּלִית
לֹוֹן אֲתוֹן עַד רִישׁ יְרֻחָא דְּסִינֹן. דְּהָא כְּדִין אֲתַטְמָרֵן אֵלִין
וְאֲתוֹן עֵלְאִין בְּעֵינִין לְאֲתַגְלָאָה. וּמֵאֲלוּל אֲתַטְמָרֵן אֵלִין עֵלְאִין עַד
שִׁיתָא יוֹמִין בְּחֻשׁוֹן, עַד דְּיִהְדְּרוֹן בְּנִי נְשָׂא מִחוּבְיֵיהוּ וְיִתְכַפֵּר לֹוֹן,
וּמִתְהַדְּרִין אֲתוֹן כְּמִלְקָדְמִין. וּבִין כָּךְ וּבִין כָּךְ אֵינּוֹן זְעִירִין נְפָקִין
לְקִימָא עֵלְמָא וְאֵלִין אֲתַחְדָּן בְּהוּ, בְּגִין דְּלִית לֹוֹן אֲתוֹן כְּלָל. דְּהָא
מֵאֲלוּל תְּלֵייא וְקִימָא תְּשׁוּבָה וְאֲתוֹן סְלָקִין לְגַבְהָ וּבְנִי עֵלְמָא מִתְהַדְּרִין
מִחוּבְיֵיהוּ וּמִתְהַדְּרִין לְאֲתוֹן, וְקִימִי עַל עֵלְמָא תְּרִין יְרֻחִין, וּמִסְתַּלְקִין
טַבַּת וּשְׁבָט.

סדר הלימוד ליום יב טבת [יום 101 בשנה]

מו' באדר נפקין אלין אחרנין, כמה דאתמר. ואלין דמתאחדן בהו
 מקדמי רחמי באלין יומין ותרין ירחין אחרנין אתטמון כלהו,
 ואלין תמוז ואב. ונפקין ימי הרעה באתווייהו, ושלטין אלין על
 עלמא ואחרנין אתטמרו. ובגין כך באינון יומין זכאה איהו מאן
 דישתזיב מנייהו.

וכד חוטמא אריכא רב בפותיא לגבי רישא דא איהו באת ה' ולזמנין
 את י' אתחבר בהדיה, דא איהו בר נש דאצלח. אנפוי קמיטין
 כתולדה דאבעבועין. עינוי סמקין, דא איהו בין אינון תולדין דסגירא
 דעינוי, לזמנין זלגין דמעין.

קמיטין דמצחיה ד' ותרין עברין רשימין פאריח על גבי לכינה.
 שעריה רב, האי אצלח ודחיל חטאה. שבח גרמיה בכלא,
 יתיר ממה דאית ביה. ובזמנא דאתנענע (עינוי) זלגין דמעין ופאיבא
 בחוטמיה עד דאושיד לחה ירוקא, ודא קשיא מאינון זיני סגירו. מאן
 דאשתתף בהדיה אצלח. מהימנא איהו בכלא.

על כתפיה שמאלא אית ג' רשימין, ב' סמקין וחד אוכפס. ברם אוכפס
 אית ליה תועלתא. האי משיף ליה לאתקרבא בכני נשא ואחיד
 בהו דלא יחשבון ליה כסגירא. מומא אתיליד ביה בליליא חד יומא
 דסתווא ביומי דעולמוי, דאכל נונא ושתא מיא ונפק לבר. ובההיא
 שעתא הוה שליט כוכב שבתאי בעלמא, וחד ענפא דיליה הוה משיף
 לאתפשטא לתתא. ונפק איהו בגלוייא דרישא, ומחא ביה על ידא
 דקורקפני"י ושמרוורו"ן תרין רוחין דשלטין בההוא ענפא.

וכד אתמחי האי בר נש, רשימו ביה תרין רשימין סמקין, ויהווא
 ענפא רשים ביה ההוא רשימו אוכמא, דהא מלוי דשבבתיאי
 באוכפס אשתמש. ורזא דא שליט ביומא דשבבתיאי (ד"ח נ"א בעמא דשבבתיאי)
 ולא בעמא קדישא, בגין דעמא קדישא לית לון חולקא ואחסנתא
 בכוכבייא ומזלי, אלא בקודשא בריך הוא בלחודוי. ואצטריך לון
 לאחזאה חדוה ומיכלא ומשתייא ולבושין ולא תקנא ביתא ופתורא
 ביומא דא, דלאו הכי לכל אינון דאחידין בכוכבא דשבבתיאי דאיצטריך
 לון לאתענאה ולאחזאה עצומו ודאגה ורוגזא ולמלבש שחורים
 ולכסאה שחורים ולא למיכל בשרא וחמרא ומשחא, ולא לאתענגא

עינוגין דעלמא, אלא למיתב בדיורא עציב ולא תפרשא מן בני נשא.
(בו"ח ד"א איתא וקדין וכ"ה בדפו"י) ותריין אלין רוחין קורקפנ"י ושמריר"ון
אתמשכאן עלוי ואודעין ליה מלין דעלמא באמשכותא דשבתאי.

חזינא בספרא דשלמה מלכא, דאית בני נשא דאתיילידו כד שלטא
ענפא דא, ואינון עציבין תדיר דלא תדאן לעלמין, בר אי
לעאן באורייתא וקא אתאחדן בקודשא בריך הוא. עם כל דא, אי אית
ביה בההוא בר נש יסודין ושרשין מזכו אבהן, ענפא דא דנפיק
משבתאי, לזמנין נצח ליה ואחיד ליה. ואינון תריין רוחין מתפשטין
ואזלין לנוקבא דטינרא, דתמן מתכנשין כל רוחין ערטילאין דלא
עאלין לגו פרגודא דמלכא, ואינון ערטילאין בהאי עלמא וכד נפקי
מהאי עלמא משטטי לאעלא בההוא עלמא, ונעלין תרעא באנפייהו
בכל סטריין דעלמא. ולא אשכחו נייחא עד דאינון נפקין ומשטטין
בעלמא, ואלין אקרון בשמהן שכנות.

וביומא דשבתא כד אתקדש יומא, ואינון לאן עאלין לגו נוקבא
דחד טינרא דאיהו לבר מחומות גנתא בטורין דלבר,
ומשתככי תמן כל יומא דשבתא. ולבתר נפקי ומשטטי בעלמא
ומודיעין בחיזו דליליא מילין לבני נשא.

וכד נצח ענפא דא לההוא בר נש, אינון תריין רוחין אזלין לההוא
נוקבא ומתעכבין תמן עד דנפיק שבתא. כיון דנפיק שבתא
נפקין אינון נשמתין ואינון רוחין בהדייהו ומתחברן כחדא ואתיין
אינון תריין רוחין וחד נשמתא דגזעא דההוא בר נש, ע' דרגין
לאחורא ושראן על גפי ההוא בר נש רוחא בתר רוחא, ואודעין ליה
מילין דעלמא. מנייהו קשוט ומנייהו לאו קשוט, מנייהו קשוט
מסטרא דנשמתא ערטילאה, דהא אשכחת תמן נייחא. ומנייהו לאו
קשוט מסטרא דאינון רוחין. ולזמנין אינון רוחין אודעין ליה מילין
דקשוט לזמן קריב, ודא איהי נשמתא דלא אשכחת פרוקא (ס"א
פרוונקא) לעלמא מע' דרגין לאחורא.

כדין פוכב שבתאי משיך להאי עלמא אינון רוחין, ובגינה לא דחיל
ההוא בר נש. כד שראן עלוהי ולא אזדעזע. זכאה חולקיה
דמאן דאית ליה זכו דאבהן לסייעא בכל אינון עובדין.

חוטמא עקים ויההוא עקימו סטא לסטר ימינא דא איהו בר נש
דרשים באת ה' ולזמנין באת ר' ולא מתחברן כחדא. דא

אִיהוּ בַר נֶשׁ דְּמַמְלִל רְפִיכִין. בְּמַצְחִיה שְׁרֻטוּטָא חָדָא רַבְרָבָא וְד' זְעִירִין (ג"א ואיגוד) וְעִינוּי דְקִיקִין וְלֹא כָל כַּף, וְאִינוּן מִתְהַפְכִין לְסַמְקָא. שְׁעָרוּי תְלִיין שְׁעִיעִין זְעִיר, שְׁלִשְׁלָאָה רַבְרָבָא הָוָה לִיה, וְתִלְיָא מְנִיָּה סִיּוּעָא. אִית לִיה מְהִימְנָא, אִיהוּ אֶצְלַח בְּעוֹבְדוּי, דָּא אִית לִיה פְּגִימוּ דְמוּמָא דְאִיהוּ סָרִיס חֲמָה, אוּ תְלִיָּא בְּפִיסָא דְבִיעוּי חַד מִמְעוּי וְלֹא אִפִּיק זֶרְעָא כְּדָקָא יְאוּת. בִּידָא שְׁמַאלָא אִית אֶצְבָּעָא זְעִירָא קְמִיט וְלֹא אֶתְפְּשֵׁט. (עכ"מ ונראה שחסר.)

אָמַר אָדָם קְדָמָאָה (תהלים קל"ט) לֹא נִכְחַד עֲצָמֵי מִמֶּךָ וְגו'. מִכָּאן דְּמִזְוּגָא דְדָכַר וְנוֹקְבָא אֶתְיָיא נִשְׁמַתָּא קְדִישָׁא, זְוּגָא דְמִלְכָּא בְּמִטְרוֹנִיתָא. מְאִי טַעְמָא, תַּחְתִּיּוֹת אֶרֶץ, תְּרִין (תחתיון) (ג"א תחומין) תַּחְתִּין אִית לֵהוּוּא דְאִיקְרִי אֶרֶץ חַפְץ. אֶתְרָא דְאֶתְצִיירָא נִשְׁמַתָּא דְדְכוּרָא לִימִינָא וְאֶתְרָא דְנִשְׁמַתָּא דְנוֹקְבָא לְשְׁמַאלָא וְעַל דָּא בְּעִי אֶתְעֵרוּתָא מִסְטְרָא דְנוֹקְבָא הָדָא הוּא דְכְּתִיב (ישעיה מ"א) הָעִירוּתִי מִצְפוֹן וַיֵּאת, וְכַדִּין מִמְזֻרַח שְׁמֶשׁ קוּרָא בְּשָׁמִי. זְוּגָא דְשְׁמֶשׁא בְּסִיְהָרָא, יַעֲקֹב בְּרַחֵל.

וַיְבֹא סְגָנִים כְּמוֹ חֲמֹר, אֵלֶיךָ חֲלִיץ דְעֵלְמָא דְנַפְקוּ מֵאָדָם קְדָמָאָה. בְּתַר הָכִי (תהלים קל"ט) גְּלָמֵי רָאוּ עֵינֶיךָ, כְּשֶׁהֵייתִי מוּטָל גּוֹלָם בְּלֵי צוּרָה. מִמְזֻרַח לְמַעַרְב רָאוּ עֵינֶיךָ הַדּוֹרוֹת הָעֲתִידוֹת לְצֵאת מִמֶּנִּי, כִּי (אתה) הוּא קוּרָא הַדּוֹרוֹת מֵרָאשׁ.

וְעַל סַפְרָךְ כָּלָם יִכְתְּבוּ, זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם לְדִיוֹקְנִין, דְּבִהָאֵי סֵפֶר שֶׁל צְדִיקִים הוּוּ מִתְחַקֵּן כָּל (וכל) דִּיוֹקְנֵי דְעֵלְמָא בְּצִירוּפָא דְאֶתְוּוֹן זַר"ה פִּס"ץ וְתַמָּן כָּלָם יִכְתְּבוּ בְּצִירוּיִן דְקְמִיטִין בְּמִשְׁכָּא דְאָדָם, כְּגוֹנוּנָא דְרַקִיעַ הַשָּׁמַיִם דְתַמָּן כּוֹכְבֵיָיא.

הַמוֹצִיא בְּמִסְפֵּר צְבָאָם לְכָלָם בְּשֵׁם יְקָרָא, (ישעיה מ) לְזֶרְעָא דִישְׂרָאֵל עֲבָדֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר בְּחַרְתִּיךָ דְאִינוּן אֶקְרוּן אָדָם. דְכְּתִיב (יחזקאל ל"ד) וְאֶתְּן צְאֲנֵי צֶאֱן מְרַעִיתִי אָדָם אֶתָּם, וּבְגִינֵיכֹן אֶתְבְּרִי עֵלְמָא. הָדָא הוּא דְכְּתִיב (ירמיה ב) קִדְשׁ יִשְׂרָאֵל לִי רַאשִׁית תְּבוּאָתָהּ, דְאִינוּן עָאלוּ בְּמַחְשְׁבָה עַד לֹא אֶתְבְּרִי עֵלְמָא. וְכִלְהוּ (תהלים קל"ט) עַל סַפְרָךְ כָּלָם יִכְתְּבוּ יָמִים יוֹצְרוֹ. לְכִלְהוּ יוֹמִין עֵלְאִין בְּמִנִּין.

מִשְׁכּוֹ וְקַחוּ לָכֶם. (שמות י"ב) מִשְׁכּוֹ יוֹמִין עֵלְאִין לְאֶנְהָרָא לְיוֹמִין תַּתְּאִין שִׁס"ה וְרַבִּיעַ יוֹם, וּמִקְצַת יוֹמָא כְּכוּלִּיהּ יוֹמָא, לְחוּשְׁבֵן מִשְׁכּוֹ. וּמֵאֵן דְמִשְׁיָךְ מִתַּמָּן, מִשְׁיָךְ נְהִירוֹ לְסִיְהָרָא לְקִדְשָׁא

לָהּ. (תהלים קל"ט) וְלֹא אֶחָד בָּהֶם, דָּא דְוֹד מְשִׁיחָא דְלֵא הָוָה לִיָּה יוֹמִין
 לְאַתְנַהֲרָא, וְאִיהוּ מְשִׁיחַ לִיָּה שְׁבַעִין שָׁנִין, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (תהלים ל"ט)
 הִנֵּה טַפְחוֹת נִתְּתָה יְמִי. מָאִי טַפְחוֹת, ט' פְּחוֹת. טָב הֲכֹא דְפַחִית לֹוֹן
 מִיּוֹמֵי אָדָם, לְמִיָּהב לִיָּה לְדוֹד דְּהָוָה טוֹב רוֹאִי. טוֹב דִּילִיָּה מְאָדָם
 קְדַמְאָה דְעֵבֵד עִמִּיהָ צְדָקָה בְּגִין דִּיִּהָא מוֹכֵן דְוֹד לְעֲשׂוֹת צְדָקָה
 לְיִשְׂרָאֵל. כְּגוֹוְנָא דְקַבִּיל דְוֹד עָנִי וְאַבְיוֹן, הֲכִי יְהִיב לְמַסְכְּנֵי וְכֹלָא
 בְּמִשְׁפָּט כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (שמואל ב' ח') וַיְהִי דְוֹד עוֹשֶׂה מִשְׁפָּט וְצְדָקָה
 לְכָל עַמּוֹ.

וְאַתְעָרוּ, שׁוֹפְרִיָּה דִיעֶקֶב אָבִינוּ מְעִין שׁוֹפְרִיָּה דְאָדָם קְדַמְאָה, בְּגִין
 דִיעֶקֶב יוֹשֵׁב אֶהְלִים וְאוֹלִיף תְּמֵן בְּבֵית שָׁם וְעֵבֵר וְאַבְרָהָם
 וַיִּצְחָק לְמַפְלַח לְקוֹדֶשָׁא בְּרִיף הוּא, בְּגִין דְאִיהוּ בְּכוֹר. דְכַתִּיב (שמות ד)
 בְּנֵי בְכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל וְעֵבֹדָה בְּבְכוֹרוֹת וְדָאִי הָוָה.

סִפְרָא דְאָדָם קְדַמְאָה הָוָה לִיָּה לִיעֶקֶב וְסִפְרָא דְחֲנוּךְ וְסִפְרָא דִי
 סְפִירוֹת דִּיצִירָה דְאַבְרָהָם אָבִינוּ. וְהָא אַתְעָרוּ מְסַכְת
 עֵבֹדָה זָרָה דְאַבְרָהָם אָבִינוּ עֲלִיו הַשְּׁלוֹם ת' פְּרָקִים, וּמְכַל אֵינּוֹן
 סְפָרִים אוֹלִיף לִיעֶקֶב אָבִינוּ עֲלִיו הַשְּׁלוֹם אִישׁ תָּם יוֹשֵׁב אֶהְלִים,
 חֲכַמְתָּא סְגִיא, וְהָוָה שׁוֹפְרִיָּה. וְשִׁרְטוּטִין דִּילִיָּה כְּגוֹוְנָא דְשִׁרְטוּטִין
 דְאָדָם קְדַמְאָה.

וְהָא כְּגוֹוְנָא דְאָדָם קְדַמְאָה דְאִיהוּ קָדָם לִיצִירָה, יִצִיר כְּפִיו שֶׁל
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אוֹף הֲכִי יִעֶקֶב רֵאשׁוֹן, רֵאשׁוֹן לְשְׁלִימוֹ.
 קָדַשׁ יִשְׂרָאֵל לִי רֵאשִׁית וְגו', דְהָוָה עֲרִסִיָּה שְׁלִים, מַה דְלִית הֲכִי
 בְּאַבְרָהָם דְנִפְיָק מְנִיָּה יִשְׁמַעֵאל וּבְנֵי קְטוּרָא וְאֵינּוֹן סִיגֵי הַכֶּסֶף. וְאָדָם,
 דְנִפְק מְנִיָּה קִין. וְנַח, דְנִפְק מְנִיָּה חַם. וַיִּצְחָק, דְנִפְק מְנִיָּה עֶשָׂו, סִיגֵי
 דְהָבָא. אָבֵל יִעֶקֶב, עֲרִסִיָּה שְׁלִימָא אִיהִי. וְעַל דָּא בֵּיה בְּחַר ה' מִכָּל
 הָעַמִּים (תהלים קל"ה) כִּי יִעֶקֶב בְּחַר לוֹ יְהוָה יִשְׂרָאֵל לְסִגְוֹלָתוֹ וּכְתִיב (דְבָרִים
 ל"ב) כִּי חָלַק ה' עַמּוֹ יִעֶקֶב חֶבְלֵי נַחֲלָתוֹ. (ע"כ סְתָרֵי תוֹרָה). (עד כאן מֵהַהִשְׁמָטוֹת).

זהו:

רְבִי יִצְחָק וְרַבֵּי יוֹסִי, הוּוּ יְתָבֵי יוֹמָא חַד וְלַעְזָן בְּאוֹרֵייתָא בְּטַבְרֵיא.
 אַעְבָּר רַבֵּי שְׁמַעוֹן, אָמַר לֹוֹן בְּמָאִי עֲסָקִיתוּ, אָמְרוּ לִיָּה, בְּהָאִי
 קָרָא דְאוֹלִיפְנָא מְנִיָּה דְמֹר, אָמַר לֹוֹן מָאִי אִיהוּ. אָמְרוּ לִיָּה, הָאִי
 דְכַתִּיב, (בראשית ה) זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם בְּיוֹם בְּרֹא אֱלֹהִים אָדָם
 בְּדַמוֹת אֱלֹהִים עֲשָׂה אוֹתוֹ. וְהָא אַתְמַר, דְאַחְמֵי קְדַשָׁא בְּרִיף הוּא

לְאָדָם הָרֵאשׁוֹן, כָּל אֵינֹנֵי דְרִין דְּהוּוּ זְמִינִין לְמִיתִי לְעֵלְמָא, וְכָל אֵינֹנֵי פְרָנְסִין, וְכָל אֵינֹנֵי חֲכִימִין, דְּהוּוּ זְמִינִין בְּכָל דְרָא וְדָרָא.

וְרִזָּא אֹלִיפְנָא, זֶה סֵפֶר. אֵית סֵפֶר וְאֵית סֵפֶר. סֵפֶר לְעֵילָא, סֵפֶר לְתַתָּא. סֵפֶר לְתַתָּא אֶקְרִי סֵפֶר הַזְכָּרוֹן, סֵפֶר דְּהֵהוּא זְכָרוֹן, וְדָא חַד צְדִיק, וְאֶקְרִי זֶה. וּבְגִין דְּלֹא לְאַפְרָשָׁא לֹון, דְּאֵינֹנֵי תְדִיר כְּחֵדָא בְּיַחְוָדָא חֵדָא, כְּתִיב, זֶה סֵפֶר תְּרִין דְּרִגִין דְּאֵינֹנֵי חַד, כְּלָלָא דְכֹר וְנוֹקְבָא.

וְדָא אֵיהוּ כְּלָלָא חֵדָא, דְּכָל אֵינֹנֵי נִשְׁמַתִין וְרוּחִין דְּפִרְחִין בְּכַנֵי נֶשְׁא, כְּלָלָא דְכָל תּוֹלְדוֹת, אֵינֹנֵי בְרִזָּא תּוֹלְדוֹת אָדָם וְדָאִי. דְּהָא מֵהֵהוּא צְדִיק דְקָאָמֵר, פְּרָחִין אֵינֹנֵי נִשְׁמַתִין בְּתִיאֻבְתָּא חֵדָא, וְדָא אֵיהוּ שְׁקִיּוֹ דְגִנְתָּא דְאֶשְׁקִי הֵהוּא נְהָר דְנִפְיָא מֵעֵדֵן, דְכְתִיב, (בְּרֵאשִׁית ב) וְנְהָר יוֹצֵא מֵעֵדֵן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן. וְדָא אֵיהוּ רִזָּא דְאָדָם, דְכְתִיב תּוֹלְדוֹת אָדָם.

לְבִתָּר בְּיוֹם בְּרֹא אֱלֹהִים אָדָם, דָּא אָדָם דְלְתַתָּא, דְּהָא תְרִין אָדָם כְּתִיבִי בְהָאִי (דף ע' ע"ב) קָרָא, חַד רִזָּא דְלְעֵילָא, וְחַד רִזָּא דְלְתַתָּא, אָדָם דְאֵיהוּ רִזָּא דְלְעֵילָא, אֵיהוּ בְגִנְזוֹ, דְגִנְזוֹ קָרָא, בְּדִכֹר וְנוֹקְבָא בְרִזָּא חֵדָא, דְכְתִיב זֶה סֵפֶר, דָּא כְלָלָא דְכֹר וְנוֹקְבָא כְחֵדָא. כִּיּוֹן דְעֵבְדוּ תּוֹלְדוֹת כְּחֵדָא, קָרָא לֹון אָדָם, דְכְתִיב תּוֹלְדוֹת אָדָם.

לְבִתָּר דְאֵתְגַלְיָא מְלִתָּא, מִגּוֹ סְתִימוֹ עֲלָאָה קְדָמָאָה דְקָרָא, בְּרָא אָדָם לְתַתָּא, דְכְתִיב בְּיוֹם בְּרֹא אֱלֹהִים אָדָם בְּדָמוֹת אֱלֹהִים עֲשָׂה אוֹתוֹ. בְּדָמוֹת (ס"א דָא אֵיהוּ) דְאָדָם אֵיהוּ כְהָאִי חִיזוֹ דְאֵתְחַזִי דְיוֹקְנִין בֵּיהּ, וְאֵינֹנֵי דְיוֹקְנִין לָא קִיִּמִין בְּהֵהוּא חִיזוֹ בְדְיוֹקְנָא בְקִיּוּמָא, אֲלֵא מִתְעַבְרִין מִיַּנְיָה, אוֹף הָכִי בְדָמוֹת אֱלֹהִים.

דְבַר אַחַר, בְּדָמוֹת אֱלֹהִים, דְיוֹקְנָא דְשִׁיפִין דְכֹר וְנוֹקְבָא, בְרִזָּא (תהלים קלט) דְאֵחֹר וְקָדָם. אַחֹר: בְרִזָּא דְשִׁמּוֹר. וְקָדָם: בְרִזָּא דְזְכוֹר. וּבְאֵלִין תְלִיין כָּל פְּקוּדֵי אוֹרִייתָא, שִׁית מָאָה וּתְלִיִסְר פְּקוּדֵי אוֹרִייתָא, כְּלָלָא דְכָלָא. וְתַנְיִן, אַחֹר לְעוֹבְדָא דְבְרֵאשִׁית, וְקָדָם לְעוֹבְדָא דְמֶרְכָבָה. וְכָלָא דָא בְדָא תְלִיא. בְּדָמוֹת אֱלֹהִים, בְּהֵהוּא דְיוֹקְנָא מִמָּשׁ, וְהָא אוֹקִים לִיה מֹר.

תו, זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם: לְדְיוֹקְנִין, בְּרִזָּא דְדְיוֹקְנִין דְבַר נֶשׁ, לְאֶשְׁתְּמוּדְעָא בְאֵינֹנֵי תּוֹלְדוֹת דְבַר נֶשׁ, דְיוֹקְנָא דְרִזִין דְבַר נֶשׁ,

בשערא, במצחא, בעיינין, באנפין. בשפוןן, ובשרטוטי ידין,
ובאודנין. באלין שבע בני נשא אשתמודען.

בשערא. האי מאן דשעריה קמיט, וסליק לעילא על רישיה, מאריה
דרגיו. לביה קמיט פטופסא, לאו כשראן עובדוי.
בשותפו אתרחק מניה.

שערא שעיע יתיר, ותלי לתתא, טב איהו לשותפו, ורווחא
אשתכח ביה, ואיהו בלחודוי לאו הכי. מארי דרזין איהו
באינון רזין עלאין. ברזין זעירין לא (דף ע"א ע"א) קיימא בהו. עובדוי
כשראן ולא כשראן.

ואי תלי לתתא, ולא שעיע, לביה לא דחיל, מאריה דדוונא איהו.
פסיף בעובדין דכשרון, ויאן קמיה, ולא עביד. וכד איהו סיב,
אהדר למיהוי דחיל ויאן עובדוי. והני מילי, במילי דעלמא. אבל
במילי דשמיא, יצלח מאן דיקרב ביה. לא יתגלון ליה רזין עלאין,
אבל רזין זעירין טב איהו לנטרא לון, ממלה זעירא עביד רב, ומלווי
אשתמעו. ורזא דא זי"ן, באינון אתוון דשיעורא דמור.

שערא אוכמא יתיר צהיב, אצלח בכל עובדוי במלי דעלמא,
ובסחורא, ובדדמי לון. ותןן איהו דא אצלח לחודוי. מאן
דמתחבר בהדיה, לא אצלח ליומין סגיאין, אלא אצלח מיד, וההיא
אצלחותא פרחא מניה. ורזא דא דאיהו בכללא דאת ז'.

שערא אוכמא דלא צהיב, לזמנין אצלח, לזמנין לא אצלח. דא
איהו לשותפו ולאשתדלא בהדיה, טב לזמן קריב, ולא לזמן
רחיק, דהא לזמן רחיק יחשוב מחשבין. ובגין דלא יתפרשון מניה,
הוי טב לזמן קריב. דא יצלח באורייתא אי ישתדל אבתרהא, ויצלחון
ביה אחרנין. לית ליה רזא לזמן רחיק.

דחיק לבא איהו. יחמי בשנאוי. לא יכלין ליה שנאוי, ואיהו דחיק
לבא, ואיהו ברזא דאת י', דלא קיימא בכללא דאת ז', אלא
י' בלחודוי, ברזא דאתוון דקיקין.

שערא דמריט, יצלח בעובדוי, ורמא איהו כפין בביתיה. אתחזי
דחיל חטאה לבר, לאו הכי לגו. דא עד לא סיב. אי
שעריה מריט, לבתר דסיב, אתהפך מכמה דהוה בקדמיתא, הן
לטב הן לביש.

וְהָנִי מִלֵּי שַׁעֲרַי דְּמַרִּיט בֵּין עֵינָוִי, עַל גְּבֵי מוֹחָא, בְּאַתְרֵי דְאַנְחַ תְּפִלִּין. וְאִי בְּאַתְרֵי אַחְרָא דְרִישָׁא, לָאוּ הָכִי. וְלָאוּ אִיהוּ (דף ע"א ע"ב) רַמְאָה, אֶלָּא מְאָרִיָּה דְלִישְׁנָא בִישָׁא. בְּלַחֲשׁוֹ, בְּלֵא אַרְמוֹת קְלָא. לְזַמְנִין דְּחִיל חֲטָאָה אִיהוּ, לְזַמְנִין לָא. וְדָא אִיהוּ בְּרִזָּא דָּאֵת ז', כַּד כְּלִיל אֵת י'.

עַד הָכָא, רְזִין דְּשַׁעֲרַי לְמַרְי מַדִּין, דִּידְעֵי אַרְחֵי וְרִזֵּי דְאֹרִייתָא, לְאַשְׁתַּמוּדְעָא טְמִירוֹ דְּבַנֵּי נְשָׂא, דְּאִינוּן בְּצָלֻם אֱלֹהִים סְתוּם שְׁמָא, דְּאַתְפָּרֵשׁ לְכַמְהָ אַרְחִין.

בְּרִזָּא דְּמַצְחָא, בְּאֵת נ', דְּאִיהוּ שְׁלִימוֹ דָּאֵת זִי"ן, לְזַמְנִין אַתְּכְלִילַת בְּרִזָּא דָּאֵת ז', וְלְזַמְנִין אִיהוּ בְּלַחֲוֹדְהָא. מַצְחָא דְּאִיהוּ דְּקִיק וְחַד, בְּלֵא עֲגוּלָא דָּא הוּא בַר נֶשׁ דְּלֵא מְתִישְׁבָּא בְּדַעְתִּיהָ, חָשִׁיב דְּאִיהוּ חֲכִים, וְלֵא יְדַע. אַתְּבַהִיל בְּרוּחִיהָ. חִיף (ס"א נְשִׁיף) בְּלִישְׁנִיהָ כְּחוּיָא.

קְמִיטִין דְּמַצְחִיהָ רַבְרַבֵּן, וְלָאוּ אִינוּן בְּזוּוּגָא. בְּשַׁעְתָּא דְּמַלִּיל אַתְּעַבִּירוֹ אִינוּן קְמִיטִין בְּמַצְחִיהָ, וְלָאוּ בְּזוּוּגָא. רְשִׁימִין אַחְרָנִין דִּי בְּמַצְחִיהָ כְּלָהוּ בְּזוּוּגָא. דָּא, בְּעֵי דְּלֵא לְאַזְדוּוּגָא לִיהָ, אֶלָּא זְמַנָּא זַעִירָא, וְלֵא זְמַנָּא סָגִי. כָּל מַה דְּעַבַד וְחָשַׁב, אִיהוּ לְתוּעֵלְתִיהָ, וְלֵא חִישׁ לְתוּעֵלְתָא דְּאַחְרָנִין. לָאוּ אִיהוּ מְאָרִי דְּרִזִּין כָּלֵל. דָּא אִיהוּ, (משלי יא) הוֹלֵף רְכִיל מְגַלָּה סוּד, וְלֵא חָשִׁיב מְלוּי כָּלֵל. דָּא אִיהוּ בְּרִזָּא דָּאֵת נ' דְּכְלִילָא בְּאֵת ז', וְלֵא אַקְרִי נְאַמֵּן רוּחַ בְּקִיּוּמָא.

מַצְחָא דְּקִיק בְּעֲגוּלָא, דָּא אִיהוּ בַר נֶשׁ חֲכִימָא, בְּמַה דְּאַסְתְּכַל. לְזַמְנִין אַתְּבַהִיל בְּרוּחִיהָ. רְחִימוֹ דִּילִיהָ בְּחַדוּהָ. רְחִמֵּן אִיהוּ עַל כְּלָא, אַסְתְּכַל בְּמַלִּין סָגִיאִין. אִי יִשְׁתַּדַּל בְּאֹרִייתָא לְהָוִי חֲכִים יִתִּיר.

תְּלַת קְמִיטִין עֲלָאִין רַבְרַבִּין בְּמַצְחִיהָ בְּשַׁעְתָּא דְּאִיהוּ מְלִיל. תְּלַת קְמִיטִין קָרִיב לְעֵינָא חַד. וְתְּלַת קְמִיטִין עַל עֵינָא אַחְרָא. בְּכִי בְּשַׁעְתָּא דְּאַרְגִּיזוֹ. דָּא אִיהוּ טַב יִתִּיר מְכַמְהָ דְּאַתְחַזִּי. אַרְמִי בְּתַר כְּתַפּוּי כָּל מַלִּין דְּעֲלָמָא, בֵּין בְּעוֹבְדוּי, בֵּין בְּמַלִּין אַחְרָנִין, וְלֵא חִישׁ. אַצְלַח בְּאֹרִייתָא. כָּל בַר נֶשׁ (דף ע"ב ע"א) דִּישְׁתַּדַּל בְּהִדְיָה יִתִּיר מְמַלִּין אַחְרָנִין דְּעֲלָמָא, לְזַמְנִין אַתְּדַבֵּק רְעוּתִיהָ בְּקַדְשָׁא בְּרִיף הוּא, וְלְזַמְנִין לָא. בְּדִינָא לָא אַצְלַח. אַתְּרַחַק אִיהוּ מִן דִּינָא. וְרִזָּא דָּא אֵת נ' בְּלַחֲוֹדוּי,

דְּלֹא אַתְּכַלִּילת בְּאֵת ז'. וּבְגִין דְּלֹא אַתְּכַלִּילת בְּאֵת ז', אַתְּרַחֵק מִן דִּינָא, וְלֹא קָאִים בֵּיהּ, וְרַחֲמֵימֵתָא אִיהוּ סֵטְרָא דִּילֵיהּ.

מִצְחָא דְּאִיהוּ בְּלֹא עֲגוּלָא, וְאִיהוּ רַבְרָבָא. הָאִי אִיהוּ בַר נֶשׁ דְּכָל זְמַנִּין כַּד קָאִים, וְכַד אֲזִיל, כְּפִיף רִישֵׁיהּ. הָאִי אַתְּפְּלִיג לְתַרִּין לְסֵטְרִין, וְאִינוּן סֵטְרֵי שְׁגַעוּנָא. סֵטְרָא חָדָא אִיהוּ שְׁגַעוּנָא דַּאֲתַחְזוּי, וּבְנֵי נֶשׂא אַחֲרֵנִין יַדְעִין שְׁגַעוּנָא, דַּאֲשַׁתְּמוּדְעָא קָמִי כְּלָא, וְאִיהוּ טַפְשָׂא.

בְּמִצְחֵיהּ אֵית אַרְבַּעָה קָמִיטִין רַבְרָבִין, לְזְמַנִּין בְּשַׁעְתָּא דְּמַלִּיל קָמִיט לֹון בְּמִצְחֵיהּ, וְלְזְמַנִּין דַּאֲתַפְּשֵׁט מִצְחֵיהּ בְּמִשְׁכִּיחַ, וְלֹא אַתְּחַזוּן. אִינוּן קָמִיטִין אַתְּחַזוּן, קָמִיטִין אַחֲרֵנִין רַבְרָבִין בְּסֵטְרָא דְּעִינוּי, חֵיף לְמַגְנָא. פּוּמִיחַ רַבְרָבָא. לָאוּ אִיהוּ בַר נֶשׁ לְתוּעֵלְתָּא. סֵטְרָא אַחְרָא אִיהוּ. שְׁגַעוּנָא דַּאֲתַכְפְּסֵי בֵּיהּ, וּבְנֵי נֶשׂא לֹא מְסַתְּפְלֵן בֵּיהּ. וְאִיהוּ אַתְּחַכֵּם בְּמָה דַּאֲשַׁתְּדַל, וְאַפִּילוּ בְּאוּרִייתָא, אָבַל לֹא לְשִׁמָּה, אֲלֵא בְּגִין לְאַתְּגָאָה בְּפִנֵי עֲמָא. וְכֹלָא בְּלַחֲשֵׁי וּבְגֵאוּת לְבָא, לְאַחְזָאָה דְּאִיהוּ זַכָּאָה וְלָאוּ הָכִי. כָּל מְלוּי לָאוּ אִינוּן לְשִׁמָּא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא, אֲלֵא בְּגִין בְּנֵי נֶשׂא. וְחָשִׁיב מַחְשָׁבִין, וְאַנְהִיג גְּרַמִּיחַ. כְּמַנְהִגָּא דְּלִבְר, דִּי־סַתְּפְלוּן בֵּיהּ. הָאִי אִיהוּ בְּרָזָא דַּאֲת נ', דִּי בְּכֹלָא דַּאֲת ז'.

מִצְחָא דְּאִיהוּ בְּעֲגוּלָא רַבְרָבָא, פְּקִיחָא אִיהוּ, דְּבַרְנוּ (ס"א דְּכַרְנוּ) דְּכֹלָא בֵּיהּ. יַדַּע בְּכָל מָה דַּאֲשַׁתְּדַל, אֲפִילוּ בְּלֹא אוּמָנָא דִּיּוּלִיף לֵיהּ. אֲצֻלַח בְּכָל מָה דַּאֲשַׁתְּדַל. וּבְמָמוּנָא, לְזְמַנִּין אֲצֻלַח, לְזְמַנִּין לֹא. מְמָלַה זַעִירָא אֲסַתְּכַל בְּמַלִּין סְגִיאִין. נְבוּן אַקְרִי. לֹא חֵיִישׁ לְמַלִּין דְּעֻלְמָא, וְאַפִּילוּ דִּינְדַּע דִּי־תַכְפְּסִיף (דף ע"ב ע"ב) בְּהוּ לֹא חֵיִישׁ לֹון, וְלֹא שְׁוִי עַל לְבִיחַ. רַכִּיף לְבָא אִיהוּ.

תַּרִּין קָמִיטִין עֲלָאִין רַבְרָבִין בְּמִצְחֵיהּ. חַד קָמִיטָא עַל עֵינָא חַד, וְחַד קָמִיטָא עַל עֵינָא אַחְרָא. וְאַשְׁתַּכְּחוּ תְּלַת קָמִיטִין רַבְרָבִין בְּמִצְחֵיהּ, בְּאַלִּין דְּעֵינִין, בַּר קָמִיטָא תַתְּאָה, דְּאִיהוּ אַתְּפְּלִיג עַל עֵינִין. דַּא חָשִׁיב מַחְשָׁבִין לְגוּ וְלֹא לְבַר. בְּגִין דְּלֹא חָשִׁיב לְבְנֵי נֶשׂא בְּעוּבְדוּי, וְדַחִיל אִיהוּ לְפּוּם שַׁעְתָּא, וְלֹא יִתִּיר. לְפִיּוּסָא, אַתְּפִיּוּסָא בְּעוּבְדוּי דְּלִבְר מְקָמִי בְּנֵי נֶשׂא, לָאוּ אִינוּן, אֲלֵא לְזְמַנִּין כְּרַבָּא, וְלְזְמַנִּין בְּחַכְמָה. דַּא אִיהוּ בְּרָזָא דַּאֲת נ', דְּאִיהוּ בְּלַחְדוּי, דְּלֹא אַתְּכַלִּיל בְּאֵת ז'. וְחַלְשָׂא אִיהוּ, דְּלֹא אַתְּכַלִּיל בְּאַלִּין אַתְּוּן קְדַמָּי,

אֵלָא אִסְתְּמִיד לָאֵת ס' לְאַתְכְּלֵלָא בֵּיהּ. וְלֹא בְּאַתְוֹן קְדָמָי. עַד הָכָא רְזִין דְּחֻכְמָתָא דְּמִצְחָא.

בְּרִזָּא דְּעֵינִין, בְּרִזָּא דָּאֵת ס', בְּהֵהוּא גְּוֹנָא דְּסַחְרָא לְבַר, וּכְמָה דִּיתְבָּא עֵינָא, דִּיתְבָּא עַל שְׁלִימו, דְּלֹא שְׁקִיע, הַאי לָאו רְמָאָה הִיא, וְרַחֵיק מְרַמְאוּתָא, דְּלֹא אֵית בֵּיהּ כְּלָל.

גְּוֹנִי דְּעֵינִין אֵינֹן ד'. חֲוֹרוּ לְבַר, דְּסַחְרָא עֵינָא, כְּגֹוֹנָא דְּכָל בַּר נֶשׁ. לְגוּ מְנִיה אוּכְמָא דְּסַחְרָא, וְאַתְכְּלִיל חֲוֹרוּ וְאוּכְמוּ כְּחָדָא. לְגוּ מְנִיה יְרוּקָא. וְאַתְכְּלִיל בְּאוּכְמָא. לְגוּ מְנִיה הֵהוּא בַת עֵינָא, נְקוּדָא אוּכְמָא. דָּא אִיהוּ בַר נֶשׁ דְּחִיידְ תְּדִיר, וְחֲדִי בְּחֲדוּ. וְחָשִׁיב מַחְשָׁבִין לְטַב, וְלֹא אֲשַׁתְּלִימו אֵינֹן מַחְשָׁבִין, בְּגִין דְּסְלִיק לֹון מִיד מְרַעוּתִיה. אֲשַׁתְּדַל בְּמִילֵי דְּעֵלְמָא. וְכַד אֲשַׁתְּדַל בְּמִילֵי דְּשָׁמְיָא, אֲצֻלַח. הַאי אֲצֻטְרִיד לְאַתְתְּקָפָא בֵּיהּ לְאַשְׁתְּדַלָּא בְּאוּרִייתָא, דְּהָא יִצְלַח בַּהּ.

גְּבִינִי עֵינֹי רְבַרְבִין, וְכִסְיִין לְתַתָּא. בְּאֵינֹן גְּוֹנִין דְּעֵינָא אֵית רְשִׁימִין סוּמְקִין דְּקִיקִין בְּאַרְכָּא. אֵינֹן רְשִׁימִין אֲקֶרוּן אַתְוֹן זְעִירִין דְּעֵינָא. בְּגִין דְּאֵינֹן גְּוֹנִין דְּעֵינָא. אִי (דף ע"ג ע"א) נְהִרִין בְּנְהִירו, הֵהוּא נְהִירו סְלִיק אַתְוֹן לְאַתְחֻזָּאָה, לְאֵינֹן מְאַרֵי דְּמִדִּין. בְּאֵינֹן רְשִׁימִין אַחְרָנִין דְּקִיקִין, וְהַאי אִיהוּ בְּאַת ס', וְכִלְיָלָא בְּאַת ה'.

עֵינִין יְרוּקִין דְּסַחְרִין (נ"א דְּמַסְחָרָא) בְּחֲוֹרוּ, וּמַתְעַרְבִין אֵינֹן יְרוּקִין, בְּהֵהוּא חֲוֹרוּ. רְחֻמְנָא אִיהוּ, וְאִיהוּ חָשִׁיב תְּדִיר לְתוּעֵלְתִיה, וְלֹא חָשִׁיב לְנֻזְקָא דְּאַחְרָנִין כְּלוּם.

גְּוֹנָא אוּכְמָא לֹא אַתְחֻזִי בֵּיהּ. חָמִיד אִיהוּ וְלֹא מַסְטְרָא בִישָׂא. וְאִי סְלָקָא בִּידִיה מַסְטְרָא בִישָׂא, לֹא יְתוּב מְנִיה. מְהִימְנָא אִיהוּ בְּמָה דְּאַשְׁתְּמוּדְעָא. וּבְמָה דְּלֹא אֲשַׁתְּמוּדְעָא לָאו מְהִימְנָא אִיהוּ. מְאַרִיה דְּרְזִין אִיהוּ, בְּמִלָּה דְּאִיהוּ רְזָא, עַד דִּישְׁמַע לְהֵהוּא רְזָא בְּאַתְר אַחְרָא. כִּיּוֹן דְּשְׁמַע לִיה גְּלִי כְּלָא. וְלָאו עֲמִיה רְזָא כְּלָל, דְּכָל מְלוּי לָאו אֵינֹן בְּשְׁלִימו. גְּוֹנִי עֵינֹי סַחְרִין בְּחֲוֹרוּ וּבִירוּקָא. דָּא אִיהוּ בְּרִזָּא דָּאֵת ה', וְאַתְכְּלִיל בְּאַת ז', וּבְאַת ס'.

עֵינִין צְהִיבִין יְרוּקִין, שְׁגַעוּנָא אֵית בֵּיהּ. וּבְגִין שְׁגַעוּנִיה אִיהוּ פּוּם מְמַלְל רְבַרְבִין, וְעַבִיד גְּרַמִּיה כְּבַר נֶשׁ רַב, בְּרַבְרַבְנוּ. וּמֵאֵן דְּאַתְתְּקַף בֵּיהּ, נְצַח לִיה. לֹא אַתְחֻזִי לְרְזִין דְּאוּרִייתָא, דְּהָא לֹא שְׁכִיד בְּלַבִּיה, בְּאֵינֹן רְזִין. דְּעַבִיד גְּרַמִּיה רַב בְּהוּ. דָּא אִיהוּ בְּרִזָּא דָּאֵת ה', וְאַתְכְּלִיל בְּאַת ז' בְּלַחֲדוּי, וְאַתְרַחַק מְאַת ס'. וּבְגִין דְּאִיהוּ עַבִיד

גַּרְמִיָּה בְּרַבְרָבְנוּ, אֶתְרַחַק מִנִּיָּה מֵאֵת ס', וְלֹא אֶתְקָרִיב בְּהִדְיָה. דָּא כַד
אִיהוּ מַלִּיל, עֵבִיד קְמִיטִין סְגִיאִין בְּמַצְחִיָּה.

עֵינִין חֲוֹרֵן, דְּסַחְרָן זְעִיר בִּירוּקָא, מְאָרִיָּה דְרוּגְזָא, וְרַחֲמָנָא אִיהוּ
לְרֹב זְמָנִין. וְכַד אֶתְמְלִי רוּגְזָא, לִית בֵּיה רְחִימוּ כְּלָל,
וְאֶתְהַפֵּךְ לְאֶכְזָרִיּוּת. לֹאוּ אִיהוּ מְאָרִיָּה דְרִזִּין, דָּא אִיהוּ בְרָזָא דָּאֵת ה',
דְּאֶתְכְּלִיל בְּאֵת ס'.

עֵינִין יְרוּקִין וְחֲוֹרֵן פַּחְדָּא, וְזְעִיר מְגֹוֹן אוּכְסָם בְּהוּ, דָּא אִיהוּ
מְאָרִיָּה דְרִזִּין, וְאֶצְלַח בְּהוּ. וְאִי שְׁאָרִי (רד"ק ע"ג ע"ב) בְּאֶצְלַחוּתָא
אֶצְלַח וְסָלִיק. שְׁנֵאוֹי לֹא יְכַלִּין לִיָּה, וְאִיהוּ שְׁלִיט עֲלֵיָּהוּ בְּשׁוּלְטָנוּ,
וְאֶתְכַפֵּיין קְמִיָּה. דָּא אִיהוּ בְרָזָא דָּאֵת כ', דְּאֶתְכְּלִיל בְּרָזָא דָּאֵת ס'.
וְעַל דָּא אִיהוּ שְׁלִיט, אִי שְׁאָרִי בֵּיה. עַד הֵכָא רִזִּין דְּעֵינִין לְאִינוּן
מְאָרִי דְּחַכְמָתָא.

רָזָא דְּאִנוּן, לְאִנוּן מְאָרִי דְּחַכְמָתָא פְּנִימָאָה. דִּיּוּקְנִין דְּאִנוּן, לֹאוּ
אִינוּן בְּרִשְׁמִין דְּלִבְר, אֶלָּא בְּגוּ רְשִׁימָא דְרִזִּין פְּנִימָאִין.
דְּדִיּוּקְנִין דְּאִנוּן, מִתְהַפֵּכֵן מְגוּ דִּיּוּקְנִין דְּרִשְׁימוּ דְּאִנוּן, סְתִימִין
בְּרוּחָא דְּשַׁרְיָא לְגוּ. וּמְגוּ הַהוּא רוּחָא, אֶתְחַזִּי לְבַר דִּיּוּקְנִין דְּאִנוּן,
דְּאֶשְׁתַּמוּדְעֵן לְגַבִּי אִינוּן חַכִּימִין.

דִּיּוּקְנִין דְּאִנוּן אֶשְׁתַּמוּדְעֵן מְגוּ רוּחָא. רוּחָא אִית בְּכַר נֶשׁ, דְּרִזִּין
דְּאֶתְוֹן חֻקִּיקִין בֵּיה. וְכִלְהוּ אֶתְוֹן סְתִימִין גּוּ הַהוּא רוּחָא,
וּלְפּוּם שַׁעֲתָא סְלֻקִין רְשִׁימִין דְּאִנוּן אֶתְוֹן לְגוּ אִנוּן. וְכִמְה דְּאִנוּן
אֶתְוֹן סְלֻקִין, הֵכִי אֶתְחַזִּין אִנוּן, בְּדִיּוּקְנִין רְשִׁימִין לְפּוּם שַׁעֲתָא,
בְּחִיזוּ דְּלֹא קִיָּמָא. בַּר אִנוּן מְאָרִי דְּחַכְמָתָא דְּאֶתְקִיָּמֵן בְּהוּ, וְלֹא
אֶתְנַשִּׁי מִנִּיָּהוּ.

הַהוּא אֶתְר דְּאֶקְרִי עֲלֵמָא דְּאֵתִי, (אִיהוּ רָזָא דְּאִנוּן) וּמִתְמֵן נְפָקָא רָזָא
דְּאִנוּן, בְּכִלְהוּ אֶתְוֹן דְּאִנוּן תְּרִין וְעֶשְׂרִין אֶתְוֹן, כְּלָלָא
דְּכִלָּא. וְהַהוּא נְהָרָא דְּנַפִּיק מִעֵדֵן, נְטִיל כְּלָא. וְכַד פְּרַחֵן מִנִּיָּה אִנוּן
רוּחִין וְנִשְׁמָתִין, כְּלְהוּ מְצִטְיִין בְּצִינְרָא דְּאִנוּן אֶתְוֹן, וְהֵכִי נְפָקִי
כְּלְהוּ. וּבְגִין כֵּן, רוּחָא דְּבַר נֶשׁ דְּמְצִטְיִרָא בְּצִינְרָא דְּאֶתְוֹן, עֵבִיד
צִינְרָא בְּאִנוּן.

אָמַר לִיָּה רַבִּי שְׁמַעוֹן, אִי הֵכִי צִינְרָא דְּאִמָּא, לֹא מְצִטְיִרָא גּוּ הַהוּא
רוּחָא, אָמְרוּ, הֵכִי שְׁמַעְנָא מִנִּיָּה דְּמַר, דְּצִינְרָא דְּאֶתְוֹן מְסֻטְרָא

דלעילא, וציורא דאימא מצטיירא בההוא רוחא לתתא. ציורא דאתון אתגניזו לגו, וציורא דאימא בליט לבר.

ציורא דאימא, פני אד"ם, פני ארי"ה, פני שו"ר, פני נש"ר. ורוחא עביד ציורא דכלהו לבר לפום שעטא, בגין דכל מה דאיהו מסטרא (דף ע"ד ע"א) דרוחא בלטא לבר, ואתחזי ואתגניז. וכל הגי דיוקנין, אתחזיין, מתצייין בציורא דאתון אף על גב דאינון גניזין. אלן ארבע דיוקנין אתחזיין לפום שעטא, לאינון מארי דעינין, דידיעין ברזא דחכמתא לאסתכלא בהו.

ציור"א קדמא"ה, כד אזיל בר נש בארז קשוט, אינון דידיעין ברזין דמריהון מסתכלן ביה, בגין דההוא רוחא דלגו, מתתקנא ביה, ובליט לבר, ציורא דכלא. וההוא ציורא איהו ציורא דאדם, ודא איהו ציורא שלים יתיר מכל ציורין. ודא איהו ציורא, דאעבר לפום שעטא, קמי עינייהו דחכימי לבא. האי כד מסתכלן באנפוי לבר, אינון אנפין דקיימן קמיה, עינין דלבא רחים לון.

ארבע סימנין דאתון אית בהו, שורייקא חד בליט בשכיבו, מסטרא דימינא, ושורייקא חד דכליל תרין אחרנין דאחידן ביה, בסטרא דשמאלא. ואלין ד' סימנים, אינון ד' אתון, דאקרון עדות וסימנא דא ע'. ההוא שורייקא דסטר ימינא, דכליט בשכיבו. ד' ואינון תרין אתון דמתחברן ביה (ס"א ר"ת אינון עדות) ו"ת אינון ה"היא שורייקא דכליל תרין אחרנין, ודא איהו רזא דכתיב, (תהלים פא) עדות ביהוסף שמו דכל מאן דחמא ליה הוה רחים ליה בלבוי, ובכחימו אשתלים.

זרעא דדוד מתהפכן ביה חיזו דגונונין, ובגין כן טעה שמואל, דכתיב, (שמואל א טז) אל תבט אל מראהו, בגין דסטרא אחרא הוה ביה באליאב, דלא הוה הכי בדוד, דיוקנין דדוד טמירין אינון, דהא דיוקנין דסטרא אחרא, אתכליל גו דיוקנין, וההוא דיוקנא דסטר אחרא אתחזי ביה בקדמיתא, דאעבר על עינין לפום שעטא, ובהיל לבא ודחיל, ולבתר (שמואל א טז) וטוב רואי וי' עמו. ודא איהו עדות לגביה.

דְּיוֹקְנָא דא דאדם, כָּלִיל כָּל דְּיוֹקְנִין, וְכָלְהוּ כָּלִילִין בֵּיהּ, הָאֵי לָא
בְּהִיל בְּרוּחִיהּ. בְּשַׁעְתָּא דְּרוּגְזִיהּ אִיהוּ בְּנִיחָא, וּמְלוּי
בְּנִיחָא, וּמִיד אַתְפֵּיס. (דף ע"ד ע"ב)

זְרַעָא דְּדוּד דְּאַתְחַזִּי בֵּיהּ הֵהוּא דְּיוֹקְנָא בְּקַדְמִיתָא, דְּאַעְבַּר לְפּוּם
שַׁעְתָּא עַל עֵינִין, בְּרוּגְזִיהּ בְּנִיחָא, מִיד אַתְפֵּיס. אָבַל נְטִיר
דְּבָבוּ כְּנַחֵשׁ לְסוּפָא. בְּגִין דֵּהֵהוּא סְטָרָא גְרָמָא לִיהּ, דְּסַחְרָא בְּכָל
סְטָרִין. אָבַל מוּחָא דְּבָגוּ קְלִיפָה וְלָבָא מְתִישְׂרָא, וַיִּצִיבָא דָּא לְאַיְנוּן
זַכָּאִין. אָבַל חֵיבִין לָא מִתְעַבְּרִין מֵהֵהוּא דְּיוֹקְנָא קַדְמָאָה בִּישָׂא,
וְאַתְחַבְּרִין (וּאִסְתַּבּוּ) בֵּיהּ בְּכָלָא.

צִיּוּר"א תְּנִינ"א, אֵי הֵהוּא בַר נֶשׁ לָא אָזִיל כָּל כַּף בְּאַרְחָא בִּישָׂא,
וְאַסְטִי מֵהֵהוּא אַרְחָא, וְתַב לְמַאֲרִיהּ, לָא דֵּהוּא רְגִילָא
בְּאַרְחוּי דְּמִתְקַנֵּן, אֲלָא אִיהוּ דֵּהוּהוּ בְּאַיְנוּן אֹרְחֵי מִתְעַדִּי, וְסְטִי מְנַיִהוּ
וְתַב לְמַאֲרִיהּ. הָאֵי אִיהוּ רוּחָא טָבָא שְׂאֲרֵי לְמִשְׂרֵי עֲלוּי, וְלֵאֲתַתְקַפָּא
עַל זֹהָמָא קַדְמָאָה דֵּהוּהוּ בֵּיהּ, וּבְלִיט לְבַר, בְּאַסְתַּכְלוּתָא, דְּעֵינִין
לְפּוּם שַׁעְתָּא, כְּחַד דְּיוֹקְנָא דְּאַרְיָה דְּאַתְגַּבַּר הָאֵי בְּשַׁעְתָּא דְּחָמִי לִיהּ,
הֵהוּא חִיזוּ גְרִים לִיהּ לְאַעְבַּר בְּלַבִּיהּ אַרְיָה דְּמִתְגַּבְּרָא לְפּוּם שַׁעְתָּא.
הָאֵי מִסְתַּכְלֵן בְּאַנְפוּי לְבַתֵּר, אִינּוּן אַנְפִּין דְּלָבָא לָא רְחִים לֹוּן לְפּוּם
שַׁעְתָּא, וּמִיד תַּב לְבִיהּ וְרְחִים לִיהּ. כַּד מִסְתַּכְלֵן בֵּיהּ אַכְסִיף,
וְחָשִׁיב דְּכָלָא יַדְעִין בֵּיהּ. אַנְפוּי חַפֵּיין דְּמָא לְפּוּם שַׁעְתָּא, מִתְהַפְּכֵן
לְחַוּרָא אוּ לִירוּקָא.

תַּלְתָּא שׁוּרְיִיקָן אִית בְּאַנְפוּי. חַד לִימִנָא, דְּדָא אַתְפֶּשֶׁט בְּאַנְפוּי
וְאַתְאַחִיד בֵּיהּ. חַד דְּסַלְקָא לְחוּטְמִיהּ לְעִילָא, וְתַרִּין
לְשִׁמְאַלָא. וְחַד דְּאַתְפֶּשֶׁט לְתַתָּא מְאַיְנוּן תַּרִּין, וְאַחִיד בְּהָאֵי וּבְהָאֵי.
וְאַלִּין אִינּוּן אַתְנוּן דְּמִתְחַקְקֵן בְּאַנְפוּי, וְאַלִּין בְּלִטִּין דְּלָא שְׂכִיבִין. וְכַד
מְתִישְׂבָא וְאַרְגִּיל בְּאַרְחָא קְשׁוּט, שְׂכִיבִין.

וְרִזָּא דְּאַיְנוּן אַתְנוּן אִיהוּ קָרִיב. דָּא הֵוָה רְחִיק, וְהִשְׁתָּא אִינּוּן אַתְנוּן
בְּלִטִּין בְּאַנְפוּי, וְסִהְדִין בֵּיהּ בְּכַהִילוּ. וְסִימְנָא דָּא ק' (ד"א ה')
מְסִטֵר יְמִנָא אַתְנוּן אַחְרָנִין מְסִטֵר (דף ע"ה ע"א) שְׁמַאֲלָא, וְאַף עַל גַּב
דְּשׁוּרְיִיקֵי אַחְרָנִין אַתְחַזֵּן בְּאַנְפוּי, לָא בְּלִטִּין לְבַר כְּהִנֵּי. בַּר בְּזַמְנָא
דֵּהוּהוּ אָזִיל בְּעַקִּימוּ.

האי איהו זרעא דדוד, אתהפך מחיזו דא. בקדמיתא אתחזי בדיוקנא דאדם, ולבתר קיימא בדיוקנא דאריה, ואתפרש בדיוקנא דסטרטא אחרא, ובכלא, מתהפכא משאר בני נשא.

ציון"א תלי"תאה, אי ההוא בר נש אזיל בארחא דלא מתתקנא, וסטי אורחוי מארחי דאורייתא, ההוא רוחא קדישא אסתלק מניה, ורוחא אחרא אתחזי ביה, ודיוקנא אחרא, ובליט לבר, באסתכלותא דעיינין דחכימי לבא, לפום שעטא דיוקנא דשור. בשעטא דחמאן ליה, מעברן בלבייהו ההוא דיוקנא, ואסתכלן ביה. **תלת** קורטמי סומקי באנפוי, בסטרטא דימינא, ואינון שורייקי סומקין דקיקין. ותלת בשמאלא, ואלין אינון אתוון דבלטין ביה. חד איהו שורייקא דקיק בעגולא, ותרין דקיקין אחרנין עליה, וכלהו בעגולא. וכדין שקיעין עינוי.

ורזא דאינון אתוון. חד איהו כ', תרין אחרנין ר"ת אינון. וכן לסטר שמאלא, וסימנא דא ההוא דכתיב, (ישעיה ג) הכרת פניהם ענתה בם ואלין אתוון אינון בלטין באנפין, על כל שאר שורייקין. ואי תב משמאלא לימינא, אתכפיא ההוא רוחא ואתתקף רוחא דקדשא, ואלין שורייקין שכיבו, ואחרנין בלטין לבר, כמה דאתמר.

זרעא דדוד איהו בהפוכא, אתחזיא בדיוקנא דאריה בקדמיתא, ולבתר אתהדר בדיוקנא דשור. תרין שורייקין אופמין באנפוי, חד מימינא, וחד משמאלא, ואלין אינון אתוון, חד אקרי ד', וחד אקרי ע', וכלא מתהפכא משאר בני נשא.

ציון"א רביע"אה, דא איהו ציורא דבר נש, דקיימא תדיר לאתתקנא על רזא דמלקדמין, האי איהו חיזו לחכימי לבא בדיוקנא דנשר. ההוא רוחא דיליה איהו רוחא חלשא. האי לא אחזי באנפין אתוון דבלטין לבר, דהא אתאבידו מניה, ואשתקעו בזמנא אחרא דמלקדמין, דאסתלקו מניה, ועל דא לא בלטין ביה.

ורזא דיליה, עינוי לא נהרין בנציצו, פד איהו בחדוה. ובזמנא דספר שער רישיה ודיקניה. בגין דרוחיה לא נהיר ליה באתוון, ואשתקע נציצו דיליה דהוה בקדמיתא. לא קיימא באסתכלותא דאנפין לאסתכלא. ורזא דהאי (קהלת ד) ושפח אני את המתים שכבר מתו מן החיים אשר המה חיים עדנה. זרעא דדוד, (תהלים כה) סוד יי' ליראיו ובריתו להודיעם.

ברוחא דבר נש, אצטײרו אתנון, כמה דאתמר, ואיהו בליט לון לבר, ואתמסר חכמתא דא לחכימי לבא למנדע ולאשתמודעא, רוחא קיימא ברזא (בראשית ה) דזה ספר, וכלא ברזא דא קיימא, בר חיזו דאנפין דאתדן בגוונא אחרא, כפום שולטנו (דף ע"ה ע"ב) דרוחא, או מאריה דרוחא. זכאין אינון חכימין דכלא אתמסר לון למנדע. עד הכא רזא דאנפין.

מכאן ולהלאה ברזא דשפון, באת פ' דכליל ברזא דאת ס'. שפון רברבן, דא איהו בר נש מליל בלישנא בישא, ולא אכסיה, ולא דחיל, מארי דמחלוקת, רכילא איהו בין האי להאי. (משלי ו) ומשלח מדנים בין אחים. לאו איהו מאריה דרזין, וכד אשתדל באורייתא מכסה רזין, אבל מאריה דלישנא בישא, ולא שוי דחילו בלביה.

וסימנא דא, את פ' דכליל באת ר' ולא אתכליל באת ס'. האי איהו דאתחזי דאיהו זכאה, ולא דחיל חטאה איהו, ולא כעי לאשתדלא אבתריה, בגין דכל מלוי אינון בפומא ולא בגופא.

שפון עתיקין בעתיקו, ולא דקיקין. האי איהו בר נש מאריה דרוגזא יתיר. מאריה דזדונא. לא יכיל למסבל מלה. מארי דלישנא בישא בפרהסיא, בלא כסופא כלל. לזמנין אשתדל בליצנותא. האי איהו בר נש דבעי לאתרחקא מניה.

אתמלי דיקניה בשערא, ההוא, לישנא בישא, אורי עליה בפרהסיא, לית ליה כסופא. אשתדל במחלוקת. אצלח במלי דעלמא. חמי בשנאוי. דא איהו (משלי ו) קורץ בעיניו, על דא אתמר (משלי כא) העז איש רשע בשפניו. דא איהו ברזא דאת פ' בלחודוי, דלא אתכליל באת ס' כלל, ולזמנין אתחבר באת ר' בהאי את ר' אתכליל.

ברזא דאודנין, מאן דאודנוי רברבין, טפשא בליביה ושגעונא ברוחיה. מאן דאודנוי זעירין, וקיימין על קיומא. פקיחא דלבא באתערוחא איהו. צבי לאשתדלא בכלא. ורזא דא את י' דאתכליל בכל שאר אתנון.

עד הכא, רזין דדיוקנין דבר נש. מכאן ולהלאה, רזין אחרנין באתנון דמר, דלא קיימין גו פרצופא, אלא למנדע רזין דהאי פסוקא, גו דרגין עלאין, בזמנין ותקיפין דהאי עלמא, ולא זכינן בהו.

אָמַר ר' שְׁמֵעוֹן, בְּנֵי זַכַּאִין אַתּוֹן בְּעֵלְמָא דִּין, וּבְעֵלְמָא דְאַתִּי, וְזַכַּאִין עֵינִי, דִּיזְכוּן לְמִיחְמֵי דָא, כַּד אֵיעוּל לְהֵהוּא עֵלְמָא דְאַתִּי. בְּגִין נִשְׁמַתִּי קָרִי לְעֵתִיק יוֹמִין, הָאִי קָרָא, (תהלים כג) תַּעֲרוּף לְפָנַי שְׁלַחַן נֶגֶד צוּרְרֵי דְשִׁנְתָּ בְשִׁמְן רֵאשֵׁי רוּיָהּ. וְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא קָרִי עֲלֹן, (ישעיה כו) פְּתַחוּ שְׁעָרִים וַיָּבֵא גוֹי צַדִּיק שׁוֹמֵר אֲמוּנָיִם.

אוּף אֵינּוֹן פְּתַחוּ וְאִמְרוּ, כְּתִיב (יחזקאל א) וַיְדִי אָדָם מִתַּחַת כְּנַפְיָהֶם, הָאִי קָרָא אוּקְמוּהָ חֲבַרְיָא, דְּאֵינּוֹן יְדִין לְקַבְּלָא מְאָרִיָּהוֹן דְּתִיּוּבְתָא דְתַבְּאָן לְגַבֵּי (ג"א לְקַבְּלָא) קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא. אַבְל יְדֵי אָדָם, אֵלִין אֵינּוֹן דִּיּוּקְנִין וְרִזִּין עֲלָאִין, דְּשׁוּי קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא בְּבַר נֶשׁ, וְסִדְר לֹון בְּאַצְבָּעֵן לְבַר וּלְגוֹ, וּבְהֵהוּא כ"ף.

וְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא כַּד בְּרָא לִיה לְבַר נֶשׁ, סִדְר בִּיה, כֹּל דִּיּוּקְנִין דְּרִזִּין עֲלָאִין, דְּעֵלְמָא דְלַעֲיֵלָא, וְכֹל דִּיּוּקְנִין דְּרִזִּין תַּתְּאִין, דְּעֵלְמָא דְלַתְּתָא, וְכֹלָא מִתַּחְקָקָא בְּבַר נֶשׁ, דְּאִיהוּ קָאִים בְּצֵלָם אֱלֹהִים, בְּגִין דְּאִקְרִי יְצִיר כ"ף.

וְרִזָּא דְכ"ף, דְּאַת דָּא דְּאִקְרִי כ"ף, דְּכְתִיב, (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצֵלְמוֹ, דָּא אִיהוּ רִזָּא דְּאַת כ"ף. אֶת דָּא, אִית בִּיה רִזִּין עֲלָאִין, וְדִיּוּקְנִין עֲלָאִין. בְּהָאִי כ"ף תְּלִיִין עֶשֶׂר אֲמִירִין מִמִּינָא וּמִשְׁמָאֵלָא, חֲמֵשׁ מִמִּינָא, וְחֲמֵשׁ מִשְׁמָאֵלָא, וְאֵינּוֹן חַד בְּרִזָּא חֲדָא.

(תנינן כְּתִיב (יחזקאל כא) וְגַם אֲנִי אֶכָּה כַּפֵּי אֶל כַּפֵּי, דְלִהוּ דָא עֵם דָּא בְּפִלּוּגְתָא וְיִסְתְּלִקוּ בְּרַכְּאָן מְעֵלְמָא, הוּאִיל וְגֵאוּתָא דִּישְׂרָאֵל אֲתִיְהִיבַת לְעַמִּין. כַּד מִתַּחְבְּרִין כְּחֲדָא, כְּתִיב, (במדבר ז) כֹּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קִטְרֵת רִמְזוּ לְחַבּוּרָא חֲדָא.) וְכַד הוּוּ בְּחַבּוּרָא חֲדָא, כְּתִיב, וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצֵלְמוֹ וְגו'. וַיִּבְרָא אֱלֹהִים (אֶת הָאָדָם) דָּא סְלִיקוּ דְמַחְשָׁבָה בְּרִזָּא פְּנִימָאָה. אֶת הָאָדָם: רִזָּא דְכַר וְנוֹקְבָא כְּחֲדָא, בְּצֵלָם אֱלֹהִים רִזָּא דְכַף (אֲחֲרָא).

כַּד אֲתַבְּרִי אָדָם, מַה כְּתִיב, בִּיה, (איוב י) עוֹר וּבָשָׂר תִּלְבִּישְׁנִי (דף ע"ו ע"א) וְגו'. אִי הָכִי הָאָדָם מַהוּ. אִי תִימָא, דְּאֵינוּ אֲלָא עוֹר וּבָשָׂר וְעֲצָמוֹת וְגִידִים, לָאוּ הָכִי, דְּהָא וְדָאִי הָאָדָם לָאוּ אִיהוּ אֲלָא נִשְׁמַתָּא. וְאֵלִין דְּקָאֵמַר עוֹר וּבָשָׂר עֲצָמוֹת וְגִידִים, כְּלֵהוּ לָא הוּוּ אֲלָא מְלַבּוּשָׁא בְּלַחְדוּדֵי, מְאֲנִין אֵינּוֹן דְּבַר נֶשׁ, וְלָאוּ אֵינּוֹן אָדָם. וְכַד הָאִי אָדָם אֲסַתְּלַק, אֲתַפְּשֵׁט מְאֲנִין מְאֲנִין דְּקָא לְבִישׁ.

עור דאתלבש ביה בר נש. וכל אינון עצמות וגידים, כלהו ברזא דחקמתא עלאה כגוונא דלעילא. עור כגוונא דלעילא, כמה דאולף מר, באינון יריעות, דכתיב, (תהלים קד) נוטה שמים פריעה. (שמות כה) עורות אלים מאדמים ועורות תחשים. אינון מלבושין דלעילא, דמסככי למלבושא, אתפשטותא דשמים, דאיהו מלבושא דלבר. יריעות אינון מלבושא דלגו, ואיהו קרומא דסכיך על בשרא. **עצמות** וגידים, אינון רתיכין, וכל אינון חיילין, דקיימין לגו. וכלהו מלבושין לפנימאה, רזא דאדם עילאה, דאיהו פנימאה.

אוף הכי רזא לתתא, אדם איהו פנימאה לגו. מלבושין דיליה כגוונא דלעילא. עצמות וגידין, כגוונא דקאמרן באינון רתיכין ומשיריין. בשר איהו סכיך על אינון משיריין ורתיכין, וקיימא לבר, ודא רזא דאתמשכא (לסטרא) אחרא. עור דסכיך על כלא, דא איהו כגוונא דאינון רקיעין, דסכיכו על כלא. וכלהו מלבושין לאתלבשא בהו. פנימאה דלגו רזא דאדם. וכלא רזא, לתתא כגוונא דלעילא. ועל דא ויברא אלקים את האדם בצלמו בצלם אלקים, (תרי אלהים הכא חד כלפי דבר וחד כלפי נוקבא) ורזא דאדם לתתא כלא איהו ברזא דלעילא.

בהאי רקיעא דלעילא, דמסכך על כלא, אתרשימו ביה רשימין, לאתחזאה ולמנדע באינון רשימין, דאתקביעו ביה מלין ורזין סתימין. ואינון רשימין דככביא ומזלי, דאתרשימו ואתקביעו בהאי רקיעא, דסכיך לבר. אוף הכי עור, דאיהו סכוכא לבר בבר נש, דאיהו רקיעא דסכיך על כלא, אית ביה רשימין ושרטוטין, ואינון ככביא ומזלי דהאי עור. לאתחזאה בהו, ולמנדע בהו, מלין ורזין סתימין, בככביא ומזליא, לעיינא בהו חכימי לבא, ולאסתכלא בהו למנדע אסתכלותא באנפין, ברזין דקאמרן, ורזא דא, (ישעיה מז) הוברי שמים החוזים בככבים.

ודא איהו, פד אינון נהירין וקיימין, בלא רוגזא. בזמנא דרוגזא שלטא עליה דבר נש, דינא אחרא אתמסר למנדע ביה. כמה דלא אתיהיב לשלטאה, למנדע בזמנא דעינא (נ"א דדינא) שלטא ברקיעא.

אבל אסתכלותא דאנפין על ארח קשוט, בשעתא דאנפין נהירין, וקיימא בר נש על קיומא, ואינון רשימין אתחזון בארח קשוט,

דְּכִדִּין בְּהוּא אֶסְתַּכְלוּתָא יְכִיל לְאַתְדָּנָא עַל בְּרִייה יְתִיר, וְאַף עַל גַּב
דְּבַכְלָא כָּל אֵינּוֹן חֲכִימִין יְכָלִין לְאַסְתַּכְלָא.

שְׂרָטוּטִי יְדִין וְשְׂרָטוּטִי אֶצְבָּעָן, לְגוּ, כְּלֵהוּ קִימִין בְּרִזִין אַחֲרָנִין,
לְמַנְדַּע בְּמַלִּין סְתִימִין. וְאַלִּין אֵינּוֹן כְּכַבֵּיא, דְּנִהֲרִין
לְאַסְתַּכְלָא גּוּ מְזִלִי, בְּטְסִירִין עֲלָאִין.

אַצְבָּעָן קִימִי בְּרִזִין עֲלָאִין. טוּפְרִי אֶצְבָּעָן, דְּקִימִין דְּחַפִּין, לְבַר,
הוּא אוּקְמוּהָ בְּאֵינּוֹן רִזִין, דְּהוּוּ פְּנִים דְּלְבַר, וּבְהוּ אִית
רִזִין, לְאֵינּוֹן חֲרָשִׁין, דְּמִסְתַּכְלִי בְּטוּפְרִי, בְּנִהֲרִי דְּמִלָּה אַחֲרָא,
דְּשִׁלְטָא בְּהוּ, וְאֵינּוֹן חֲרָשִׁין קָא מְסַאֲבִי לְהֵהוּא אַתְר.

בְּטוּפְרִין אִית זְמַנִּין, דְּנִהֲרִין בְּהוּ כְּכַבִּין חֲוֹרִין דְּקִיקִין, וְאַלִּין אֵינּוֹן
כְּתוּלְדָה דְּטְלוּפְחִין, וְאֵינּוֹן שְׁקִיעִין כְּהֵאִי מְסַמְרָא עַל
לְוּחָא. וְלָאוּ אֵינּוֹן כְּאֵינּוֹן חֲוֹרִין אַחֲרָנִין דְּלָא שְׁקִיעִין, אֶלָּא דְּקִימִין
לְעִילָא. בְּהֵנִי דְּלָא שְׁקִיעִין, לִית בְּהוּ מְמַשָּׂא. אַבְל הֵנִי דְּשְׁקִיעִין
חֲוֹרִין כְּתוּלְדָה דְּטְלוּפְחִין אִית בְּהוּ מְמַשָּׂא, וְאִית סִימְנָא טְבָא לִיה
לְבַר נֶשׁ בְּחֶדְוֹ (נ"א בְּהוּ) וְיִצְלַח בְּהֵהוּא זְמַנָּא. אוּ גִזְרָה אַתְגְּזֹר עָלֶיהָ
וְאַשְׁתַּזִּיב מִינָהּ.

שְׂרָטוּטִי יְדִין בְּרִזִין עֲלָאִין, (דף ע"ו ע"ב) (שְׂרָטוּטִין) בְּאַצְבָּעֵן לְגוּ. בְּיְדִין
שְׂרָטוּטִין רְבַרְבִּין, שְׂרָטוּטִין זְעִירִין דְּקִיקִין עֲלָאִין בִּימִינָא.
בְּאֵינּוֹן אֶצְבָּעָן דְּכֵהוּ שְׂרָטוּטִין זְעִירִין. בְּאַצְבָּעָא זְעִירָא דִּימִנָא, אִית
רְשִׁימִין דְּקִיקִין. אֶצְבָּעָא דָּא, קִימָא תְדִיר עַל עוּבְדִין דְּבִסְטֵר אַחֲרָא.
בְּהֵאִי אֶצְבָּעָא קִימִין שְׂרָטוּטִין, אֵינּוֹן דְּאַצְבָּעָא אַתְכַּפִּיל בְּהוּ. הֵנִי
לָאוּ אֵינּוֹן לְאַסְתַּכְלָא, אֶלָּא אִי אַתּוּסְפֵן בֵּיהּ. אִי אַתּוּסְפֵן תְּרִין
אוּחֲרָנִין, עַל הֵהוּא שְׂרָטוּטָא דְּאַתְכַּפִּיל בְּהוּ. אַרְחָא לָא אַזְדַּמֵן לִיה.
וְאִי יַעֲבֹד לָא יִצְלַח.

בַּר אִי קִימֵן בְּאַרְכָּא, בֵּין רְשִׁימָא לְרְשִׁימָא, בְּזַמְנָא דִּיתְמַשְׁךְ מְשָׂא
לְאַחֲרָא, וְאַשְׁתַּאֲרוּ אֵינּוֹן רְשִׁימִין דְּאַשְׁתַּמוּדְעֵן. הֵאִי יִצְלַח
בְּאַרְחָא. וְסִימֵן דָּא, תְּלַת תְּלַת בְּפּוּתִיא. וְאַרְבַּע בְּאַרְכָּא. וְרִזָּא דָּא ז'
מֵאַתְוֹן זְעִירִין.

רְשִׁימָא חַד בְּאַרְכָּא, וְתִרִין תְּרִין בְּפּוּתִיא. מְאַרְחָא, יִשְׁמַע מְלִין בְּזַמֵּן
קָרִיב, וְלִית לִיה בְּהוּ תוּעֵלְתָא. אַרְבַּע רְשִׁימִין בְּאַרְכָּא, וְד'
רְשִׁימִין בְּפּוּתִיא, אַרְחָא אַזְדַּמֵן לִיה בְּטַרְח בְּאַרְח סְגִי, וְלְסוּפָא
לְתוּעֵלְתִיהּ. וְרִזָּא דָּא ז' מֵאַתְוֹן אֲמַצְעִין, דְּבִין זְעִירִין וְרְבַרְבִּין.

חַמִּישׁ זְעִירִין רְשִׁימִין בְּפוּתִיא לְתַתָּא, וְאַרְבַּע בְּפוּתִיא לְעִילָא, וְאַרְבַּע בְּאַרְכָּא. נְיִיחָא לִיהַּ בְּבִיתִיהּ, וְעֲצָלָא אִיהוּ. וְאַרְחָא הֵוַת מְתַתְקֵנָא קָמִיהּ, וְלֹא בְעֵי לְמַעְבַּד. וְאִי יַעֲבַד, יַצְלַח בְּהֵוָא אַרְחָא, אֲבָל לֹא עָבִיד לִיהַּ, וְעֲצָלָא הָוִי וְרִזָּא דָא ז' דְאִיהִי פְּשׁוּטָה.

בְּאַצְבָּעָא דְאִמְצָעִיתָא, הָאִי אֲצַבְעָא קְיִימָא, לְמַעְבַּד עוּבְדָא הֵוָא דְחָשִׁיב. אִי שְׂרֻטוּטָא חָדָא קְיִימָא בְּאַרְכָּא, בֵּין שְׂרֻטוּטֵי דְפוּתִיא, הָאִי חָשִׁב מְחָשְׁבִין, וְאִסְתַּלְקֵן מְנִיהּ, וְדַחִיל וְלֹא עָבִיד, וְהֵיחָא מְחָשְׁבָה לֹא אֲתַעְבִּיד כָּלֵל.

אִי תְרִין שְׂרֻטוּטִין בְּאַרְכָּא, דְקִימִין כַּד אֲתַפְּשֵׁט מְשָׁכָא לְאַחֻרָא. הָאִי לֹאוּ בִיהּ מְחָשְׁבִין, וְחָשִׁיב מְחָשְׁבִין לְפֻּם שַׁעְתָּא, וְאֲתַעְבִּיד, וְלֹא מְחָשְׁבָה דְהִרְהַר בִּיהּ כָּלֵל, אֲלֵא מְחָשְׁבָה דְאִיהוּ בְּבִהִילוֹ וְזַעֲרָא, אֲבָל הִרְהוּרָא וּמְחָשְׁבָה לֹא.

וְאִי תְּלַת רְשִׁימִין בְּאַרְכָּא. וּבְפוּתִיא תְרִין אוּ תְּלַת, כַּד אֲתַפְּשֵׁט מְשָׁכָא לְאַחֻרָא. הָאִי אִיהוּ בַר נָשׁ דְאִיהוּ פְּקִיחָא, וְחָשִׁיב מְחָשְׁבִין, וְכָל אֵינוֹן מְחָשְׁבִין דְאֵינוֹן לְסִטְרָא קַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֲתַקְיִימֵן בִּידֵיהּ, וּמְחָשְׁבִין אַחֲרָנִין לֹאוּ הִכִּי.

אִי אַרְבַּע אוּ חֲמִשָּׁה בְּאַרְכָּא, בְּאֲתַפְּשֵׁטוּ דְמְשָׁכָא כְּדָקְאֲמָרְן, (דָּא אִיהוּ) כַּד שְׂרָאן עַל פּוּתִיא, בְּתְּלַת, אוּ בְּאַרְבַּע, אוּ מְתִרִין וְלִהְלֵאָה. דָּא בַר נָשׁ דְמְחָשְׁבוּי לְאַבְאָשָׁא, וְאֲשַׁתְּבַח בְּהוּ. וְדִיקְנָהּ וּגְבִינֵי עֵינוּי סוּמְקִין, מְחָשֵׁב לְבִישׁ וְאֲשַׁתְּבַח בְּהוּ. קַצְרָא דְיוּמִין אִיהוּ. פְּקִיחָא אִיהוּ. וְאִכְנַע תְּדִיר לְמַכִּילֵן דְּבִישׁ. אֲצַלַח. וְלְסוּפָא דְיוּמִין זְעִירִין אִסְתַּלְקֵן מְעֵלְמָא.

אִסְוּוּתָא לְהָאִי תִיּוּבָתָא. כְּדִין אֲשַׁתְּכַחוּ תְּלַת רְשִׁימִין, אוּ אַרְבַּע, וְשְׂרִינִין עַל תְּרִין. תְּלַת רְשִׁימִין אוּ ד' בְּאַרְכָּא וְשְׂרִינִין עַל תְּרִין בְּפוּתִיא. דְּהָא כְּפֻּם מְנַהֲגָא דְבַר נָשׁ, הִכִּי מְתַחֲלָפִי שְׂרֻטוּטִין, מְזַמֵּן לְזַמֵּן. וְרִזָּא דָּא (יִשְׁעִיָּה מ) הַמוּצִיא בְּמִסְפָּר צְבָאָם וְגו', מְרַב אוּנִים וְאִמִּין כַּח וְגו'.

כְּמָה דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אַחֲלָף חֲיִילִין וְזַמֵּנִין בְּכַכְבֵּי שְׁמִיא, יוּמָא דָּא כְּךָ, וְלִיוּמָא אַחֲרָא כְּךָ. (וְדָא אִיהוּ דְאִמְרִין בְּצִלוּתָא דְעַרְבִית וּמְחִלִּין אֶת הַזְמָנִים וּמְסַדֵּר אֶת הַכּוֹכָבִים כְּפֻּם דְחִלּוּפָא דְזַמָּנִים כִּךָ אִיהוּ מְסַדֵּר כּוֹכָבִים.) כְּפֻּם דְאָדָם דְלָגוּ כָּל עוּבְדוּי. הִכִּי אֲתַחֲזוֹן בְּהָאִי רְקִיעָא. וְהִכִּי אֲתַחֲזִי בְּהָאִי מְשָׁכָא דְהָאִי אָדָם תַּתָּאָה. דְאִיהוּ רְקִיעָא, עוּר דְחַפֵּיא עַל כָּלָא.

וּבְכָל כּפּוּם גּוּוּנָא דְאָדָם דְלָגוּ, דְהָאֵי לְזַמְנִין קָאִים בְּדִינָא, לְזַמְנִין בְּרַחֲמֵי, כְּהֵוּא גּוּוּנָא מִמָּשׁ אַחֲזִי לְבַר. לְזַמְנִין כְּהָאֵי גּוּוּנָא, וּלְזַמְנִין כְּהָאֵי גּוּוּנָא כְּגוּוּנָא דָּא לְתַתָּא בְּהָאֵי אָדָם, כְּמָה דְאִמְרֵן, לְזַמְנִין כְּהָאֵי גּוּוּנָא, וּלְזַמְנִין כְּהָאֵי גּוּוּנָא, וְרָזָא דָּא אֶת ז' אֶתְכֻלִּיל בִּיה אֶת י'.

וְרִזִין אֵלִין בְּאַצְבָּעֵן (דף ע"ז ע"א) דִּימִינָא, בּוֹזְעִירָא וּבְרַבְרָבָא. וְסִימָן (דברים א) כְּקִטָן כְּגִדוֹל תְּשַׁמְעוּן. אֵלִין תְּרִין אַצְבָּעָאן בְּרִזִין אֵלִין, וְהָכִי אֵינּוֹן בְּרִזִין דְּאוֹלִיפְנָא מְנִיָּה דְמַר, (ולא אינון) בְּרִזִי דְרַב יִיסָא סְבָא. מִכָּאֵן וְלֵהֲלָאָה שְׁרֵטוּטִין אַחְרָנִין, דְּאִקְרוּן כְּלֵהוּ תּוֹלְדוֹת, וְאֵינּוֹן תּוֹלְדוֹת אָדָם, כְּמָה דְכָתִיב, (בראשית ב) תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם, וְהָא אֶתְמַר, דְּכֻלָּא רָזָא דָּא. כְּגוּוּנָא דָּא תּוֹלְדוֹת אָדָם, בְּכָל אֵינּוֹן דִּיּוֹקְנִין דְּאִנְפִּין, וּבְכָל אֵינּוֹן דְּקָאִמְרֵן. וּבְאֵלִין תּוֹלְדוֹת דְּשְׁרֵטוּטִי יְדִין, דְּאֶתְחַזְיִין בְּרִזִין פְּנִימָאִין, כְּמָה דְּאֶתְחַזִּי.

זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם, לְשְׁרֵטוּטִין, סִימָן זר"ה פס"ץ. רִזִין לְחַכְמֵי לְבָא, רַזְהִס"ף, חֲמֵשׁ אֶתּוּוֹן, בְּחֲמֵשׁ תְּרַעִין, לְמַנְדַּע חֲכָמָה בְּסוּכְלָתְנּוּ.

תְּרַעָא קְדַמָּאָה, ר'. בִּידָא אֵית שְׁרֵטוּטִין דְּקִיקִין, וְשְׁרֵטוּטִין רְבַרְבִּין. וְכֻלְהוּ מִתְעַרְבִי דָּא עִם דָּא. שְׁרֵטוּטִין רְבַרְבִּין דְּאֵית בִּידָא, כִּד אֵינּוֹן תְּרִין בְּאַרְכָּא, וְתְרִין בְּפוֹתִיָּא, וְאַחִידוּ דָּא כִּדָּא, דָּא אִיהוּ בְּרָזָא דְּאֶת ה', וּבְרָזָא דְּאֶת ר' וְדַחִי לְאֶת ז', וְנָטִיל אֵלִין תְּרִין אֶתּוּוֹן. בְּפוֹתִיָּא נָטִיל ה', בְּאַרְכָּא נָטִיל ר', וְסִימָן דִּילִיָּה ה"ר.

דָּא אֵית לִיָּה בִּידָא שְׁמָאֵלָא כְּהָאֵי גּוּוּנָא בְּאֵלִין שְׁרֵטוּטִין רְבַרְבִּין. אָבֵל אֵינּוֹן שְׁרֵטוּטִין זְעִירִין דְּנָטְלָא יְמִינָא, לָא נָטְלָא שְׁמָאֵלָא. דִּימִינָא נָטְלָא, חַד שְׁרֵטוּטָא דְּקִיק לְעִילָא בְּאַרְכָּא, וְחַד שְׁרֵטוּטָא דְּקִיק לְתַתָּא, דְּאַחִיד בֵּין אֵינּוֹן תְּרִין שְׁרֵטוּטִין רְבַרְבִּין. בְּפוֹתִיָּא אֵית חַד שְׁרֵטוּטָא דְּקִיק, דְּאַחִיד לְתַתָּא בְּאֵינּוֹן תְּרִין דְּשְׁרִיא עֲלִיָּה. וּבְשְׁמָאֵלָא לָאו הָכִי, וְרָזָא דִּילִיָּה אִיהוּ בִּימִינָא, וְלָאו בְּשְׁמָאֵלָא.

הָאֵי אִיהוּ בַר נֶשׁ, דְּלְזַמְנִין תְּאִיב בְּבִיתָא, וּלְזַמְנִין בְּאַרְחָא, דָּא לָא שְׂכִיךְ לְבִיָּה בְּהָאֵי וּבְהָאֵי. כִּד אִיהוּ בְּבִיתָא תְּאִיב בְּאַרְחָא, וְכִד אִיהוּ בְּאַרְחָא, תְּאִיב בְּבִיתָא. אַצְלַח תְּדִיר בְּאַרְחָא, וּלְזַמְנִין בְּבִיתָא. דָּא אַצְלַח בְּאוּרִיָּתָא, וּבְרִזִי דְּאוּרִיָּתָא אֵי אֶשְׁתַּדֵּל בְּהוּ. הָאֵי חֲמֵי בְּשַׁנְאוֹי, תּוֹעֲלָתָא לְסִגְיָאִין בִּיָּה. עַצְלָא אִיהוּ בְּמַלִּי דְּעֵלְמָא. אֵי אֶתְעַר,

אתְעָרוֹן לְאוֹטָבָא לִיהּ מְלַעֲלָא. זְכִי בְמַלּוּי. דָּא אִיהוּ חֲמִידָא וּמְפִזֵּר מְמוֹנָא. טַב עֵינָא אִיהוּ. צְלוֹתִיהּ אֲשַׁתְּמַע. נְחִית וְסָלִיק בְּמְמוֹנָא.

דָּא אִיהוּ דְלִזְמַנִּין מִתְבַּר לְבֵיהּ לְגַבְיָהּ מְאָרִיָּה. וְכַדִּין אֲשַׁתְּכַחוּ תְּלַת שְׁרֻטוּטִין זְעִירִין, דְּמַעְבְּרִין בְּהֵהוּא שְׁרֻטוּטָא דְקִיק, דְּאֲתוּסָף עַל אֵינּוֹן תְּרִין דְּפּוֹתִיָּא, וְרִזָּא דָּא ה' דְּמִתְחַבְּרָא עִם ר'. דָּא אָרְכָּא, דָּא בִיתָא. דָּא חֲדָוָה, דָּא עֲצִיבוּ, דָּא תוּעֵלְתָא, דָּא עֲצָלָא, דָּא טַב עֵינָא, דָּא חֲמִידָא, וּמְפִזֵּר מְמוֹנָא. דָּא מִתְבַּר לְבֵיהּ, וְתַב לְמְאָרִיָּה.

תְּרַעָא תְּנִינָא, ז'. בִּימִנָא, בְּקַסְטִירוּ דְקוֹלְטָא, רְשִׁימִין שְׂכִיחִי, כַּד אֲשַׁתְּכַחוּ תְּלַת שְׁרֻטוּטִין רַבְרַבִּין בְּפּוֹתִיָּא, וְתִרִין רַבְרַבִּין בְּאָרְכָּא, וְחַד מְאֵינּוֹן דְּאָרְכָּא, אֶחָיד בְּאֵינּוֹן תְּרִין דְּפּוֹתִיָּא, וְחַד אַחְרָא לֹא אֶחָיד בְּהוּ. הַאי אִית פְּסִלוּ בְזַרְעִיָּה, מְסַטְרָא דְאָבוּי, אוּ מְסַטְרָא דְאִמִּיָּה.

וְכַדִּין מִשְׁתַּכְּחִי לְתַתָּא מְאֵינּוֹן תְּלַת שְׁרֻטוּטִין דְּפּוֹתִיָּא, תְּרִין שְׁרֻטוּטִין דְּקִיקִין, דְּאֲחִידִין בְּהוּ לְתַתָּא. הַאי אִיהוּ בַר נֶשׁ, מִתְקַן עוֹבְדוּי, קָמִי בְנֵי נֶשׂא, וְלְבֵיהּ לֹא קְשׁוּט. וְלִזְמַנָּא דְסִיב, אֶהְדֵּר לְאֲתַתְקַנָּא. כַּדִּין אֲשַׁתְּכַחוּ אֵינּוֹן תְּרִין שְׁרֻטוּטִין בְּאָרְכָּא, אֲחִידִין בְּאֵינּוֹן דְּפּוֹתִיָּא, דָּא עִם דָּא. וְתִרִין אַחְרָנִין עֲמַהוּן בְּאֲמַצְעִיתָא, דְּקִיקִין, וְדָא בְּאָרְכָּא. וְתַלַּת דְּקִיקִין בְּפּוֹתִיָּא, וְרִזָּא דָּא ז' דְּמִתְחַבְּרָא בְּאֵת ר'.

וְכַד אִיהוּ סִיב וְתַב כַּדְקָאמְרוֹן, אֲתַתְקַן אִיהוּ בְרִזָּא דְאֵת ר', וְאֲתַחְבְּרַן בְּאֵת ז'. לְבַתֵּר כַּד הַאי אֲתַתְקַן, אִיהוּ תְדִיר בְּלַחֲשׁוּ, וְכָל עוֹבְדוּי בְּלַחֲשׁוּ. אָבַל לָאוּ אִיהוּ בְּקִיּוּמָא כַּדְקָא חֲזִי בְּגִין דִּהֵהוּא פְּסִלוּ, עַד לֹא אֲתִיָּאֲשָׂא בֵּיהּ. (מְכָאן אוּלִיפְנָא מֵאן דְּפִסִּיל זַרְעִיָּה עַד תְּלַת דְּרִין לֹא אֲתִיָּאֲשָׂא הֵהוּא פְּסִילוּ (דף ע"ז ע"ב) מְלַכְשֶׁשְׂא. בְּגִין כֶּף תְּנִינָן וְוִי לִיהּ לֵהוּא בַר נֶשׁ דְּפִסִּל זַרְעִיָּה וְלֹא חִיִּישׁ לִיקְרָא דְמְאָרִיָּה. פְּסִיל זַרְעִיָּה וְדָאִי).

וְלְבַתֵּר דְּאֲתִיָּאֲשָׂא. הֵהוּא פְּסִילוּ, כַּדִּין אֲשַׁתְּכַחוּ שְׁרֻטוּטִין בִּידָא יְמִנָא, אַרְבַּע וְחֲמִשׁ. אַרְבַּע בְּאָרְכָּא, חֲמִשׁ בְּפּוֹתִיָּא. וְרִזָּא דָּא ז', וְאֲתַחְבְּרַן בְּאֵת ה'. הַאי לִזְמַנִּין אֲצִלַּח, לִזְמַנִּין לֹא אֲצִלַּח. אֲצִלַּח בְּאוּרִיָּתָא, וְלִסוּף יוּמוּי, אֲצִלַּח אֲפִילוּ בְּמְמוֹנָא.

תְּרַעָא תְּלִיתָאָה, ה'. בִּימִנָא, כַּד אֲשַׁתְּכַחוּ חֲמִשׁ שְׁרֻטוּטִין בְּפּוֹתִיָּא, וְתַלַּת בְּאָרְכָּא, וְאֲשַׁתְּכַח הֵהוּא שְׁרֻטוּטָא דְאֲמַצְעִיתָא מְאֵינּוֹן תְּלַת, דָּא אִיהוּ בְרִזָּא דְאֵת ה', וְאֲסַתְּמִךְ בְּאוֹת ס'.

בְּזִמְנָא דַּאֲשֵׁתִּכַּח הֵהוּא שְׁרֻטוּטָא דַּאֲמַצְעִיתָא, דְּעָאל וְאָחִיד גּוֹ אֵינּוֹן חֲמֵשׁ שְׁרֻטוּטִין דְּפּוֹתֵיָא, דָּא אִיהוּ בַר נָשׁ עֲצִיב וְרַגְזִי גּוֹ בֵּיתִיהּ, וּבְגוֹ בְּנֵי נָשָׂא לָאו הָכִי. קִמְצָן אִיהוּ בְּבֵיתִיהּ, וְרַגְזִי וְכַפִּין, וְלִזְמַנִּין לָא. לְבַר מְבִיתִיהּ לָאו הָכִי. אֲצִלַּח בְּעוֹבְדֵי עֲלֵמָא. כַּד אֲשֵׁתִּדַּל בְּאוּרֵיָתָא אֲסִתְּפִיל זְעִיר וְאִתְּהַדַּר בָּהּ. מְהִימְנָא אִיהוּ, אֲבָל לָאו כָּל זִמְנָא. וְהֵהוּא זִמְנָא דְלָאו מְהִימְנָא, אַחְזִי גְּוֹן קְשׁוּט, וְלָא קְשׁוּט בְּשְׁלִימוֹ. בְּדִינָא יִצְלַח. מְהִימְנָא אִיהוּ בְּרִזִין דְּאוּרֵיָתָא, דָּא אִיהוּ בְּרִזָּא דַּאֲתִּחְבַּר בְּאֵת ס'.

וְאִי אַרְבַּע שְׁרֻטוּטִין בְּפּוֹתֵיָא, וְחֲמֵשׁ בְּאַרְכָּא, תְּרִין מְאִינּוֹן דְּאַרְכָּא, עָאלִין גּוֹ אֵינּוֹן אַרְבַּע, דָּא אִיהוּ בַר נָשׁ חֲדֵי בְּבֵיתִיהּ, וְאִתְּחַזִּי עֲצִיב לְבָא לְבַר, וְלָאו הָכִי דְכִיּוֹן דְּמִלִּיל עִם בְּנֵי נָשָׂא, אַחְזִי חֲדוֹ וְאִתְּכוּוֹן בְּמִלוֹי.

תְּלַת שְׁרֻטוּטִין זְעִירִין עָאלִין גּוֹ אֵינּוֹן דְּאַרְכָּא, דָּא אִית לִיהּ חַד רְשִׁימוֹ אוּכְם בְּגוּפִיהּ, וְתִלַּת שְׁעָרִין תְּלִיין בְּהֵהוּא רְשִׁימוֹ, וְהֵהוּא רְשִׁימוֹ אִיהוּ כְּעַגּוּלָא, וְחַד תְּבִירָא (חֲבוּרָא) בְּרִישִׁיהּ. וְלֵהֲאִי רְשִׁימָא, קָרְאֵן לִיהּ חֲכִימֵי לְבָא, דִּיִּדְעִין רִזִין אֵלִין, רִישׁ נְשָׂרָא. רְשִׁימוֹ דָּא, אִתְּחַזִּי לְזִמְנִין, בֵּין כְּתָפוּי. וְלִזְמַנִּין, בְּדְרוּעָא יְמִינָא. וְלִזְמַנִּין, עַל יְדָא יְמִינָא בְּאַצְבָּעוּי.

אִי רְשִׁימָא דָּא רִישׁ נְשָׂרָא, אִיהוּ בְּאַרְחַ מִישַׁר בְּתִיקוֹנוּי, יִסְתַּלַּק לְעוֹתְרָא וְלִיקְרָא. וְאִי הֵהוּא רִישׁ נְשָׂרָא אִתְּהַפֵּךְ לְאַחֲוֹרָא, יִזְכֵּה לְבַנִּין לְזִמְנִין. אֲבָל כַּד אִיהוּ סִיב, יִזְכֵּה לְעוֹתְרָא יְתִיר, וְלִיקַר סְגִיָא, יְתִיר מְעוּלְמוּי, וְיִצְלַח בְּאוּרֵיָתָא, אִי אֲשֵׁתִּדַּל בָּהּ.

רִישׁ נְשָׂרָא דָּא, אִתְּחַזִּי לְזִמְנִין אוּכְמָא, וְלִזְמַנִּין גְּוֹן דְלָא סוּמְק זְעִיר, דְלָא אֲצִטְבַּע כָּל כַּד. לְזִמְנִין בְּשְׁעָרִין לְזִמְנִין שְׁעִיעַ, וְכִלְא חַד סִימְנָא אִיהוּ, וּבְחַד דִּינָא אִתְּדַן.

וְאִי הֵהוּא גְּוֹן סוּמְק אֲצִטְבַּע יְתִיר, וְקָאִים בְּגוּוּנִיהּ, זְמַן זְעִיר הוּא דְאַצְטְבַּע, בְּגִין דְּאֵלִין גְּוּוּנִין, לְזִמְנִין קִימִין נְהִירִין, וְלִזְמַנִּין חֲשׁוּכִין. וְאִי אֲצִטְבַּע הֵהוּא סוּמְק וְנְהִיר, כְּדִין אִית בִּידָא שְׁמָאֵלָא, תְּלַת שְׁרֻטוּטִין בְּאַרְכָּא, וְתִלַּת בְּפּוֹתֵיָא, וְחַד דְּקִיק עַל אֵינּוֹן דְּפּוֹתֵיָא, וְחַד דְּקִיק עַל אֵינּוֹן דְּאַרְכָּא. וּבִידָא יְמִינָא אִתּוּסְף חַד בְּפּוֹתֵיָא בְּלַחֲוֹדוּי. הָאִי בַר נָשׁ שְׁכִיב בְּנִדְהָ, וְלָא תָב מִינְהָ לְמֵאֲרִיָהּ.

וְכַד תָּב בְּתִיּוֹבְתָא, אֲשֶׁתָּארוּ אֵינּוֹן שְׁרֻטוּטִין בִּידָא שְׁמָאֲלָא, וְהָהוּא דְאֶתּוּסָף בִּימִינָא, אֲתַעְדִּי מְנִיָּה, וְאֲתַעְדִּי הָהוּא סוּמְקָא, דְּלֹא אֲתַחְזִי נְהִיר כָּל כַּךְ מְנִיָּה. וְלִזְמַנִּין דָּאֲף עַל גַּב דְּתַב, לֹא אַעְדִּיו מְנִיָּה הָהוּא סוּמְקָא, עַד זְמַן. הָאִי אִיְהוּ בְּרִזָּא דְאָת ה', וְאֲתַעְדִּי אֶת ס', וְעָאֵל תַּחְתּוּי אֶת י', וְאֲתַחְבֵּר אֶת ה' בְּאֶת י'. הָאִי בְּעֵי תְקוּנָא לְנַפְשֵׁיהּ בְּבְהִילוֹ. חֲכִימָא דְלָבָא דְחָמִי לִיָּה, חוֹבְתָא אִית עֲלֵיהּ, לוֹמַר לִיָּה זִיל אֲסִי לְנַפְשָׁךְ.

וְאִי תֵּלֶת שְׁרֻטוּטִין בְּאַרְכָּא, וְחַד בְּפוּתִיָּא, דָּא אִיְהוּ בְּרִזָּא דְאָת ה' בְּלַחְוִדִּיהּ. וְלִזְמַנִּין אֲתַחְבֵּר בְּרִזָּא דְאָת ז'. הָאִי אִיְהוּ בַר נָשׁ תְּאִיב בְּתַר בְּצַעֲיִן דְּעֶלְמָא. וְאִי לָאו, רְדִיף בְּתַר נָשִׁין, וְתִיאוּבְתִיָּה נְאוּפִים. וְאֲף עַל גַּב דְּתְאִיב לְבְצַעֲיִן דְּעֶלְמָא, הָאִי לֹא אַעְדִּיו מְנִיָּה, וְלֹא אַכְסִיף. עֵינּוּי שְׁקִיעֵיִן וּמְלִיל בְּהוּ.

אִי תָּב לְמֵאֲרִיָּה מִתַּחְלָפִי שְׁרֻטוּטִין. תֵּלֶת בְּפוּתִיָּא וְחַד לְאַרְכָּא, וְאֵינּוֹן תְּרִין דְּקִיקִין (דף ע"ח ע"א) קְיִימִין בְּקִיּוּמָא, כְּדִין רַעוּ דִּלְיָהּ יְתִיר בְּאֲתַתִּיָּה, וְאֲתַדְּבַק בְּהּ. חַד דְּקִיקִי יְתִיר, עָאֵל בֵּין אֵינּוֹן תְּרִין דְּקִיקִין. כְּדִין אֲתַחְבֵּר אֶת ה' בְּאֶת ז'.

וְאִי שְׁרֻטוּטָא חַד בְּאַרְכָּא וְאַרְבַּע בְּפוּתִיָּא, וְתֵלֶת דְּקִיקִין קְיִימִין עַל הָהוּא חַד, וְחַד עַל אֵינּוֹן אַרְבַּע. עַל דְּרוּעָא שְׁמָאֲלָא, אִית לִיָּה תֵּלֶת קְסֻטְרִין דְּקִיקִין, דְּאֲתִלִּידוּ בֵּיהּ מִיּוּמִין זְעִירִין, וְחַד שְׁעָרָא תְּלִיָּא, בְּהָהוּא חַד דְּרִישָׁא. הָאִי אִיְהוּ רְדִיף בְּתַר נְאוּפָא דְאֶשֶׁת חֲבֵרִיָּה. מֵאֲרִיָּה דְזִדּוּנָא אִיְהוּ. אַגְזִים בְּעֵינָא שְׁמָאֲלָא, בְּלֹא מְלוּלָא כָּלֵל, וְאַשְׁלִים. וּבְגִין דְּאִיְהוּ מֵאֲרִיָּה זְדוּנָא, לֹא חֵיִישׁ לִיקְרָא דְמֵאֲרִיָּה, לְאַתְבָּא קְמִיָּה. לְבְתַר קְטִיל חוּיָּא לִיָּה, אוּ בַר נָשׁ סוּמְקָא.

וְאִי אַרְבַּע בְּאַרְכָּא, וְתֵלֶת בְּפוּתִיָּא, וְאֵינּוֹן דְּסֻלְקִין לְעֵילָא אַעְדִּיו מְנִיָּה. הָאִי, תְּבַר לְבִיָּהּ לְגַבֵּי מֵאֲרִיָּה, וְתָב בְּתִיּוֹבְתָא. כְּדִין אִיְהוּ בְּרִזָּא דְאָת פ', וְאֲתַחְבֵּר בְּאֶת ה'. עַל אֲלִין, וְעַל אֵינּוֹן דְּכוּוֹתִיָּה, כְּתִיב, (ישעיה נז) שְׁלוֹם שְׁלוֹם לְרַחֲוֹק וּלְקְרוּב.

סדר הלימוד ליום יד טבת [יום 103 בשנה]

(המשך לשון הקודש)

עַד כָּאֵן כָּל אוֹתָם סוּדוֹת שֶׁל תּוֹלְדוֹת אָדָם, שֶׁהֵם תּוֹלְדוֹת שְׁנוּלְדוּ בוֹ מִזְמַן לְזְמַן כְּפִי דְרָכֵי הָאָדָם. אֲשֶׁרִי חֲלַקְתִּי שֶׁל אֵלֹהִים שִׁוְשָׁבִים לְפָנָי מוֹרְנֵנוּ וְזָכְנוּ לִשְׁמַעַ מִפִּי סוּדוֹת הַתּוֹרָה. אֲשֶׁרִי־הֵם בְּעוֹלָם הַזֶּה וְאֲשֶׁרִי־הֵם לְעוֹלָם הַבָּא! אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אֲשֶׁרִי־כֶם הַחֲבָרִים שֶׁכָּל הַסּוּדוֹת לֹא נִסְתָּרוּ מִכֶּם, כִּמָּה מְקוּמוֹת עֲלִיוֹנִים מִזְמָנִים לְכֶם לְעוֹלָם הַבָּא.

פֶּתַח וְאָמַר, וְאִתָּה תִּחְזֶה מִכָּל הָעָם אֲנָשִׁי חֵיל יִרְאֵי אֱלֹהִים אֲנָשִׁי אָמַת שְׁנָאִי בָּצַע. פְּסוּק זֶה פֶּרְשׁוּהוּ. אָבֵל וְאִתָּה תִּחְזֶה, לֹא כְּתוּב תִּבְחַר אֶלָּא תִּחְזֶה, לְפִי מִרְאֵה הָעֵינַיִם. בְּמָה? בְּדִיוֹקָן שֶׁל אָדָם בְּשֵׁשֶׁת הַצְּדָדִים הִלְלוּ שְׁאֲמַרְתֶּם, וְהַכֹּל בְּפִסּוּק הַזֶּה. וְאִתָּה תִּחְזֶה – אַחַת, בְּשַׁעַר. מִכָּל הָעָם – שְׁתֵּים, בְּמִצַּח. אֲנָשִׁי חֵיל – שְׁלֹשׁ, בְּפָנִים. יִרְאֵי אֱלֹהִים – אַרְבַּע, בְּעֵינַיִם. אֲנָשִׁי אָמַת – חֲמֵשׁ, בְּשִׁפְתַיִם. שְׁנָאִי בָּצַע – שֵׁשׁ, בְּיָדַיִם, בְּשֶׁרְטוּטִיָּהֶם.

שְׁאֵלָה הֵם הַסִּימָנִים לְדַעַת בָּהֶם בְּנֵי אָדָם לְאוֹתָם שְׁרוּחַ הַחֲכָמָה שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם. וְעַם כָּל זֶה, מִשֶּׁה לֹא הִצְטַרֵף לָזֶה, אֶלָּא מֶה כְּתוּב? וַיִּבְחַר מִשֶּׁה אֲנָשִׁי חֵיל מִכָּל יִשְׂרָאֵל, מִשׁוּם שְׁרוּחַ הַקֹּדֶשׁ הִיָּתָה בָּאָה אֵלָיו וּמוֹדִיעָה לוֹ, וּבָהּ הָיוּ רוֹאִים הַכֹּל.

מַגִּין לָנוּ? שְׁכָתוּב כִּי יִהְיֶה לָהֶם דְּבַר בָּא אֵלַי. בָּאִים אֵלַי לֹא כְּתוּב, אֶלָּא בָּא אֵלַי. זֶה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁהִיָּתָה בָּאָה אֵלָיו, וּבָהּ הָיָה יוֹדֵעַ. וְלֹא הִצְטַרֵף לְכָל זֶה לְהִתְבּוֹנֵן וּלְעִין, אֶלָּא לְפִי שְׁעָה הָיָה מִשֶּׁה יוֹדֵעַ. כִּמוֹ זֶה יוֹדֵעַ שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ, יוֹדֵעַ בְּכִסְאוֹ, שְׁרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שָׁרְתָה עָלָיו. שְׁכָל מִי שֶׁקָּרַב לְכִסְאוֹ, פָּחַד וְאִימָה נִפְלוּ עָלָיו, וּבֹה הָיָה דֵּן דִּין בְּלִי עֲדוֹת, מִשׁוּם שֶׁהִדְיוֹקְנָאוֹת הָיוּ בְּכִסְאוֹ, וְכָל מִי שֶׁקָּרַב בְּשֶׁקֶר, אוֹתוֹ הִדְיוֹקָן מְכַשֵּׁשׁ, וְהָיָה שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ יוֹדֵעַ שְׁבָא בְּשֶׁקֶר. לְכֵן אִימַת הַכִּסֵּא הִיָּתָה נוֹפֶלֶת עַל הַכֹּל, וְכֹלֶם נִמְצְאוּ צְדִיקִים לְפָנָיו.

מוֹרָה הַמְשִׁיחַ בְּרִיחַ, כִּמוֹ שְׁנֶאֱמַר (שם יא) וְהִרִיחוּ בִּירְאֵת ה' וְלֹא לְמִרְאֵה עֵינָיו יִשְׁפֹט וְגו'. וְשִׁלְשַׁת אֱלֹהִים דָּנֵנוּ אֶת הָעוֹלָם בְּלֹא עֲדִים וְהִתְרָאָה. שְׁאֵר בְּנֵי הָעוֹלָם עַל פִּי עֲדִים, עַל מֵאֵר הַתּוֹרָה.

חכמים שמכירים באותם דיוקנאות, עליהם להזהיר את בני העולם ולתת רפואה לבני אדם ולרפא את נפשם. אשריהם בעולם הזה ואשריהם בעולם הבא!

בהדיש השלישי לצאת בני ישראל וגו'. ששולט בו אוריאל, ממנה גדול, ושלוש מאות וששים וחמש רבוא מחנות עמו כחשבון ימות השנה, ולכלם יש שלש מאות וששים וחמשה מפתחות של אורות, מאותו האור שיוצא מתוך החשמל העליון הפנימי הגנוז והנסתר שסודות של אותיות קדושות עליונות של השם הקדוש תלויים בו.

והוא סוד של איש תם, בעל הבית, איש האלהים. תם – ששם סיום וקשר של תפלין. ויעקב היה איש תם, ובדיוקנו עומד סוד החשמל הפנימי העליון הטמיר והגנוז. וכל האורות הנסתרים העליונים הוא לוקח, ויוצאים ממנו, וכל המחנות לוקחים אותם מפתחות של אותו האור שיוצא מתוך החשמל.

ואותו האור כלול בשני אורות, והם אחד. אור ראשון הוא אור לכן שלא שולטת בו העין, וזהו האור הגנוז לצדיקים, כמו שנאמר (תהלים צ) אור זרע לצדיק וגו'. אור שני הוא אור נוצץ לזהט כצבע אדם, ונכללו שני אורות כאחד והיו אחד.

והאוריאל הממנה הגדול הזה וכל אותם מחנות נוטלים אותו האור, ומשום שכלול בשנים נקרא תאומים. ועל זה שולט בו אותו המזל שנקרא בסוד שלו תאומים, ובו נתנה תורה, ומכאן נמשכות דרגות למטה, עד שעולים בשמות (להנהיג) להאיר את העולם.

לכף שאר המזלות אין להם פה ולשון, ולזה יש פה ולשון כלולים כאחד, ועל זה בתורה, (יהושע א) והגית בו יומם ולילה כתוב. יומם – כנגד לשון. לילה – כנגד פה. והכל כלול כאחד, ובכל עולה תאומים.

תומים כתוב, ועל סוד זה כתוב תומים, (בראשית כה) והנה תומם בכטנה. אם תאמר שבשביל שניהם הוא אמר – לא כן, שהרי עשו לא עלה בסוד זה. אלא בשביל יעקב הוא אמר, ושבח זה שהיה במעיה של אותה הצדקת משבח הכתוב. ומשום שהיה שם אותו רשע, הסתלק משם אלה.

וְהַכֹּל סוּד אֶחָד. יַעֲקֹב נָטַל בְּסוּד שְׁנַי חֲדָשִׁים – נִסְיָן וְאַיִ"ר,
וְהוּא נִכְלָל בְּסוּד שֶׁל סִיּוֹן שֶׁהוּא תְּאוּמִים. עָשׂוּ נָטַל בְּסוּד שְׁלוֹ
שְׁנַי חֲדָשִׁים – תְּמוּזָ"ז וְאַ"ב, וְהוּא לֹא נִמְצָא וְנֶאֱבָד, שֶׁהָרִי אֱלוֹ"ל אֵינּוּ
שְׁלוֹ, וְאֶפְלוּ בְּאֵב תְּשַׁעָה יָמִים הֵם שְׁלוֹ וְלֹא יוֹתֵר, וְנֶאֱבָד וְלֹא נִמְצָא,
וְאֵינּוּ בְּסוּד שֶׁל תְּאוּמִים, אֲלֵא נִפְרָד לְבַדּוֹ וְסֻטָּה לְצַד אַחַר בְּאֶפֶס
וְשִׁמְמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ט) הָאוֹיֵב תִּמּוּ חֲרָבוֹת לְנִצָּח.

וּמִשׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב הוּא תְּאוּמִים, נִתְּנָה תּוֹרָה לְבְנָיו בְּחֲדָשׁ תְּאוּמִים,
תּוֹרָה שֶׁבְּכַתָּב וְתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, בְּחֲדָשׁ הַשְּׁלִישִׁי, לְעַם
הַשְּׁלִישִׁי, בְּדִרְגוֹת שְׁלִישִׁיּוֹת, תּוֹרָה מְשֻׁלֶּשֶׁת – תּוֹרָה נְבִיאִים וְכַתּוּבִים.
וְהַכֹּל אֶחָד.

בְּחֲדָשׁ הַשְּׁלִישִׁי וְגו'. פָּרָשָׁה זוֹ בְּפֶסוּק זֶה פָּרְשׂוּ אוֹתָהּ לְמַעְלָה. שָׁנָה
רַבִּי חֵיִיא, בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהִגִּיעוּ יִשְׂרָאֵל לְהַר סִינַי, כְּנִסּ אוֹתָם
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת זֶרַע יִשְׂרָאֵל וְהִשְׁגִּיחַ בָּהֶם בְּכָל־סָם, וְלֹא מִצָּא בְּכָל
זֶרַע יִשְׂרָאֵל פְּסוּל, אֲלֵא כָל־סָם זֶרַע קֹדֶשׁ, כָּל־סָם בְּנֵי אֲמָת.

בְּאוֹתוֹ זְמַן אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשָּׁה: עֲכָשׁוּ אֲנִי רוּצָה לְתַת
תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, מִשָּׁךְ אוֹתָם בְּאֶהְבָּה שֶׁל אָבוֹת, בְּאֶהְבָּה
שֶׁאֲנִי אוֹהֵב אוֹתָם וּבְאוֹתוֹת שֶׁעָשִׂיתִי לָהֶם, וְאַתָּה תִּהְיֶה לִי שְׁלִיחַ
וְהָשִׁב הַדְּבָרִים הַלְלוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כִּךְ אָמַר
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשָּׁה: בְּדַבָּר זֶה תִּהְיֶה לִי שְׁלִיחַ נֶאֱמַן לְמִשָּׁךְ אֶת
יִשְׂרָאֵל אַחֲרַי.

וּמִשָּׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹהִים וַיִּקְרָא אֵלָיו ה' מִן הַהָר וְגו'. וּמִשָּׁה עָלָה
אֶל הָאֱלֹהִים – לְמָקוֹם שֶׁפְּרוּשׁוֹת כְּנָפֵי הַשְּׁכִינָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
(שם יח) וַיֵּט שָׁמַיִם וַיִּרְדּוּ וְגו'.

שְׁנֵינּוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל זְמַן שֶׁחֲקִיקוֹת הַמֶּלֶךְ הַעֲלִיּוֹן מִתְּיַשְׁרוֹת
בְּמִקְוָם, כָּל הָעוֹלָמוֹת בְּשִׁמְחָה וְכָל הַמַּעֲשִׂים מִתְּיַשְׁרִים עַל
קִיּוּמָם, (מִ כָּל הַמַּעֲשִׂים הַמִּתְּיַשְׁרִים עַל קִיּוּמָם) כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לד) אֶת מַעֲשֵׂה
ה' כִּי נֹרָא הוּא. מַה זֶה כִּי נֹרָא הוּא? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שְׁלֵמוֹת הַכֹּל,
כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים י) הָאֵל הַגָּדוֹל הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא. מַה זֶה וְהַנּוֹרָא? זֶה
יַעֲקֹב. וְכַתּוּב (בראשית כח) וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם, כְּתַרְגוּמוֹ – אָדָם שָׁלֵם. שָׁלֵם
בְּכָל. כִּךְ כָּל מַעֲשֵׂי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלֵמִים בְּשִׁלְמוֹת בְּקִיּוּם שָׁלֵם.
שְׁנֵינּוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, יוֹם אֶחָד הָיִיתִי עוֹמֵד לְפָנָי רַבִּי יְהוּדָה הַזָּקֵן
וְשָׂאֵלְתִי אוֹתוֹ עַל מַה שֶׁכַּתּוּב (שם כח) וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מַה נּוֹרָא

וגו'. מַה רָאָה שְׁאָמַר שֶׁהוּא נוֹרָא? אָמַר לִי, רָאָה שְׁלֵמוֹת הָאֲמוּנָה
הַקְּדוּשָׁה שֶׁהִיְתָה מְצוּיָה בְּאוֹתוֹ מְקוֹם כְּמוֹ שְׁלֵמַעְלָה, וּבְכָל מְקוֹם
שֶׁמְצוּיָה שְׁלֵמוֹת נִקְרָא נוֹרָא.

אָמַרְתִּי לוֹ, אִם כֵּן, לָמָּה תִּרְגְּמוּ פָּחַד וְלֹא שְׁלֵם? אָמַר לִי, אֵין
פָּחַד אֲלֹא בְּמְקוֹם שֶׁמְצוּיָה שְׁלֵמוֹת, וּבְכָל מְקוֹם שֶׁמְצוּיָה
שְׁלֵמוֹת נִקְרָא נוֹרָא, שְׁכַתוֹב (תהלים לד) יִרְאוּ אֶת ה' קִדְּשׁוּ כִּי אֵין
מַחְסוֹר לִירְאָיו. מִמִּשְׁמַע שְׁאָמַר כִּי אֵין מַחְסוֹר - בְּמְקוֹם שְׁאֵין
מַחְסוֹר מְצוּיָה שְׁלֵמוֹת.

שְׁנִינּוּ, מִי עָלָה שָׁמַיִם וַיִּרַד - אָמַר רַבִּי יוֹסִי, זֶהוּ מֹשֶׁה, שְׁכַתוֹב
וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹהִים. מִי אָסַף רוּחַ בְּחַפְּנָיו - זֶהוּ אֶהְרֹן,
שְׁכַתוֹב (ויקרא טז) וּמֵלֵא חַפְּנָיו קִטְרֵת סַמִּים דְּקָה. מִי צָרַר מַיִם בְּשִׁמְלָה
- זֶה אֵילִיָּהוּ, שְׁכַתוֹב (מלכים א-יז) אִם יִהְיֶה הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה טַל וּמָטָר כִּי
אִם לִפִּי דְבָרִי. מִי הִקִּים כָּל אֲפִסֵּי אֶרֶץ - זֶהוּ אַבְרָהָם, שְׁכַתוֹב בּוֹ
(בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְרָאָם. אֵל תִּקְרִי בְּהַבְרָאָם,
אֲלֹא בְּאַבְרָהָם.

הוּא שָׁנָה אֶת זֶה, וְהוּא אָמַר. מִי עָלָה שָׁמַיִם - זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא, שְׁכַתוֹב בּוֹ (תהלים מז) עָלָה אֱלֹהִים בְּתִרוּעָה. (מִי עָלָה, תִּקְוֶן כְּסוּד
אֶת הָאֹר. אֲמַנִּם בְּתִרוּעָה. וַיִּרַד, כְּסוּד וַיִּכְדֵּל. הַכְּדִילוּ לוֹ אֱלֹהִים בְּתִרוּעָה) מִי אָסַף רוּחַ
בְּחַפְּנָיו - זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁכַתוֹב (איוב יב) אֲשֶׁר בִּידוֹ נִפְשׁ כָּל
חַי וְגו'. מִי צָרַר מַיִם בְּשִׁמְלָה - זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁכַתוֹב בּוֹ
(שם כו) צוֹרֵר מַיִם בְּעַבְיּוֹ. מִי הִקִּים כָּל אֲפִסֵּי אֶרֶץ - זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא, שְׁכַתוֹב בּוֹ (בראשית ב) בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם. עוֹד
אָמַר, מִי עָלָה שָׁמַיִם וַיִּרַד וְגו' - אֵלֶּה אוֹתָם אַרְבַּעָה קְשָׁרֵי הָעוֹלָם -
אֵשׁ, רוּחַ, מַיִם וְעָפָר.

אָמַר רַבִּי יִיסָא, נִרְאִים דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי שְׁלֵא מִתְקִימִים. כְּשֶׁהֲגִיעוּ
הַדְּבָרִים הֵלְלוּ אֶל רַבִּי שְׁמַעוֹן, הִנִּיחַ יָדוֹ בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסִי
וּבִרְכוּ, וְאָמַר, יָפָה אִמְרַתְּ וְכַךְ זֶה. אָמַר לוֹ, מִנִּין לָךְ? אָמַר לוֹ, כֵּן
לְמִדַּתִּי מֵאֲבִי שֶׁהִיא אוֹמֵר מִשְׁמוֹ שֶׁל רַב הַמְּנוּנָא סְבָא.

יוֹם אֶחָד הָיָה יוֹשֵׁב רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּשַׁעַר שֶׁל צְפוּרִי. אָמַר לוֹ רַבִּי יִיסָא,
זֶה שְׁאָמַר רַבִּי יוֹסִי מִי עָלָה שָׁמַיִם וַיִּרַד - פַּעַם אַחַת אָמַר זֶה
מֹשֶׁה, אַחַר כֵּן אָמַר זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אַחַר כֵּן אָמַר אֵלֶּה אַרְבַּעָה
קְשָׁרִים, אֵשׁ רוּחַ מַיִם וְעָפָר, וְרִאִיתִי שְׁמוֹרְנִי בִּרְכוּ?

אמר לו, ודאי שיפה אמר, וכך הוא, והכל דבר אחד, וכל הדברים התקיימו בקדוש ברוך הוא, וכלם עולים במשקל אחד. התרגש רבי ייסא בדברי רבי שמעון ואמר, ודאי כך זה, וכך למדנו משם מורנו בפעם אחרת. והכל יפה. (אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, אל תקרי בהבראם אלא באברהם, שכתוב (תהלים פט) כי אמרתי עולם חסד יבנה. אבל) **אבל** סוף הפתוב מהו אומר? שכתוב מה שמו ומה שם בנו כי תדע. מה שמו מילא, מה זה מה שם בנו? אמר לו, סוד הדבר הרי למדתי לרבי אלעזר בני. אמר לו, יאמר לו מורי, שהרי בחלומי שאלתי לפני מורי דבר זה, ואמר לי ושכחתי אותו. אמר לו, אם אמר – תזכר? אמר לו, ודאי, שהרי מה שלמדתי לפני מורי, יום זה נזכרתי.

אמר לו, סוד הדבר – הינו שכתוב (שמות ו) בני בכרי ישראל, וכתוב ישראל אשר בך אתפאר. ובסוד עליון, וזה נקרא בנו. אמר, תנוח דעתו של מורי, שהרי סוד זה ידעתי. בין כך לא נזכר רבי ייסא, חלשה דעתו והלך לביתו. נרדם. הראו לו בחלום ספר אגדה אחד שהיה כתוב בו חכמה ותפארת במקדשו.

התעורר והלך אל רבי שמעון. נשק ידו ואמר, כך ראיתי בחלום. פעם אחרת ראיתי בחלום ספר אגדה אחד שהראו לפני, והיה כתוב בו חכמה ותפארת במקדשו, חכמה למעלה, תפארת למטה, במקדשו אליהם. וכך ראיתי בחלום פעם אחת וכך מצאתי בפני. אמר לו רבי שמעון, עד עכשו אתה תינוק להכנס בין קוצרי השדה, והרי הכל הראו לך. וזהו שכתוב מה שמו ומה שם בנו כי תדע. חכמה שמו, תפארת בנו.

ומשה עלה אל האלהים. אשרי חלקו של משה שזכה לכבוד זה שהתורה העידה בשבילו כך. (שנה רבי יהודה) בא וראה מה בין משה לשאר בני העולם. שאר בני העולם, כשעולים – עולים לעשר, עולים לגדלה, עולים למלכות. אבל במשה, כשעולה, מה כתוב? ומשה עלה אל האלהים. אשרי חלקו!

רבי יוסי אמר, מכאן אמרו החברים, הבא לטהר מסייעין אותו, שכתוב ומשה עלה אל האלהים. מה כתוב אחריו? ויקרא אליו ה'. שמי שרוצה להתקרב, מקרבים אותו.

ויקרא אליו מלאך ה' מן הָהָר לֵאמֹר כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב וְגו'. רַבִּי יִצְחָק פֶּתַח, (תהלים סה) אֲשֶׁרִי תִבְחַר וּתְקַרֵּב יִשְׁפֵּן חֲצִרֶיךָ. אֲשֶׁרִי חֲלָקוּ שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בּוֹ וְקָרַב אוֹתוֹ לְשֵׁרוֹת בְּתוֹךְ הַהֵיכָל הַקְּדוֹשׁ, שֶׁכֵּל מִי שֶׁהוּא הִתְרַצָּה בּוֹ לְעִבּוֹדָתוֹ, רְשׁוּם הוּא מְרֻשׁוּמִים שְׁלֹמֶעֱלָה לְדַעַת, שֶׁהָרִי הוּא נִבְחָר מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ הָעֲלִיּוֹן לְשֵׁרוֹת בְּמִדּוּרוֹ, וְכֹל מִי שֶׁנִּמְצָא בּוֹ אוֹתוֹ הָרֻשָּׁם, עוֹבֵר בְּכֹל הַשְּׁעָרִים שְׁלֹמֶעֱלָה וְאִין מוֹחָה בְּיָדוֹ.

רבי יהודה אָמַר, אֲשֶׁרִי חֲלָקוּ שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁעָלִיו כְּתוּב אֲשֶׁרִי תִבְחַר וּתְקַרֵּב, וְכְתוּב (שמות ב) וּמֹשֶׁה נִגַּשׁ אֶל הָעֲרָפֶל, (שם כד) וְנִגַּשׁ מֹשֶׁה לְבָדוֹ אֶל ה' וְהֵם לֹא יִגְשׁוּ. כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב – אֱלוֹ הַנִּקְבּוֹת. וְתִגִּיד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל – אֱלוֹ הַזְּכָרִים.

רבי שמעון אָמַר, כֹּה תֹאמַר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כֹּה תִבְרַכּוּ. וְכְתוּב וּחְסִידֶיךָ יִבְרַכּוּכָהּ, כְּלוּמַר יִבְרַכּוּ כֹה. כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב – בְּאֲמִירָה, וְהֵינּוּ מִצַּד הַדִּין. וְתִגִּיד לְבֵית יִשְׂרָאֵל – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ה) וַיִּגַּד לָכֶם אֶת בְּרִיתוֹ. וְכְתוּב (שם כו) הַגְּדַתִּי הַיּוֹם לְה' אֱלֹהֶיךָ. לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל – הַזְּכָרִים, שֶׁבָאוּ מִצַּד הַרְחָמִים.

אמר רַבִּי יִצְחָק, הוּאִיל וּבֵאֵנוּ לְזֶה, מַה זֶה הַגְּדַתִּי הַיּוֹם לְה' אֱלֹהֶיךָ? לְה' אֱלֹהֵינוּ הָיָה צָרֶיךָ לְהִיּוֹת! אָמַר לוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן, וְכִי רַק בְּלִבְדוֹ הוּא, וְהָרִי כְּתוּב (שם ח) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מְבִיאֶךָ אֶל אֶרֶץ טוֹבָה וְגו', (שם ט) אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ, (שם י) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֲכָלָה הוּא, וְכֹלֶם כֶּךָ?

אף כֶּךָ שְׁנִינוּ, כֹּל הַדָּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל דּוֹמָה כְּמִי שֵׁישׁ לוֹ אֱלוֹהַּ, וְכֹל הַדָּר בְּחוּצָה לְאֶרֶץ דּוֹמָה כְּמִי שֵׁאִין לוֹ אֱלוֹהַּ. מַה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַזֶּרַע הַקְּדוֹשׁ עוֹלָה לְאֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה, וְשִׁכְיָנָה יוֹשְׁבַת בְּמִקּוּמָהּ, וְזֶה בְּזֶה תְלוּי. וּמֹשֶׁה לֹא אָמַר אֱלֹהֶיךָ אֶלָּא לְאוֹתָם שֶׁהָיוּ עֲתִידִים לְהַכְנִס לְאֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה וּלְקַבֵּל פָּנָי שְׁכִינָהּ. וּמַה שֶׁלֹּא אָמַר אֱלֹהֵינוּ, מִשּׁוּם שֶׁהָרִי מֹשֶׁה לֹא זָכָה לְהַכְנִס לְאֶרֶץ, וְלָכֵן אֱלֹהֶיךָ וְדָאֵי בְּכֹל מְקוֹם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם הָיוּ עֲתִידִים לְהַכְנִס לָשָׁם.

אמר לוֹ, וְדָאֵי כֶּךָ הוּא. אֲבָל כְּאֵן כְּתוּב (שם כו) וּבֵאֵת אֶל הַכְּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הֵהֵם וְאִמְרַת אֱלֹהֵי הַיּוֹם לְה' אֱלֹהֶיךָ, וְהָרִי הֵם בְּאֶרֶץ שׁוֹרִים. מַה הַטַּעַם אֱלֹהֶיךָ וְלֹא אֱלֹהֵינוּ? אֶלָּא הֵם רְצוּ לְהִרְאוֹת וּלְהַזְדוּת שֶׁבְּגִלָּל הַחֲסֵד הָעֲלִיּוֹן זָכוּ לְכֹל זֶה וְשָׂרוּ בְּאֶרֶץ

וּנְכַנְסִים לְאוֹתָהּ אֶרֶץ וְעָשָׂה עִמָּהֶם כָּל אוֹתָן טוֹבוֹת, וּמִשׁוֹם כִּף הָיָה
אוֹמְרִים דְּבָרִים אֵלֶּה לְכַהֵן (ולא לְאָדָם אַחֵר), שְׁכַתוֹב הַגְּדָתִי הַיּוֹם לְה'
אֱלֹהֶיךָ, (וְכֵן הוּא וְדַאי) מִשׁוֹם שָׁבָא מִצַּד הַחֶסֶד.

כַּהֵן תֹּאמַר לְבֵית יַעֲקֹב - לְאוֹתוֹ מְקוֹם שְׂרָאוֹי לָהֶם. וְתִגִּיד לְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל - בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שְׁלָם שְׂרָאוֹי לָהֶם, שֶׁהָרִי יַעֲקֹב וַיִּשְׂרָאֵל
שְׁתֵּי דְרָגוֹת עָלוּ, וּבְדִרְגָּה אַחַת עוֹלִים. אֲלֵא יִשְׂרָאֵל שְׁלָמוֹת הַכֹּל
נִקְרָא. וְתִגִּיד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל, לְהִרְאוֹת חֲכָמָה וּלְדַבֵּר בְּרוּחַ חֲכָמָה טוֹב
וְאַמֶּת שֶׁעָשָׂה לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁכַתוֹב וַיִּגַּד לָכֶם אֶת בְּרִיתוֹ.

שְׁנֵינֵנו, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, פַּעַם אַחַת הָיִיתִי הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ וְהָיָה עִמִּי רַבִּי
חִיָּא בְּנִי. עַד שֶׁהֵינּוּ הוֹלְכִים, מְצֵאתִי אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה לוֹקֵט
בְּשֶׂדֶה עֹשְׁבִים לְרִפּוּאָה. קָרַבְתִּי אֵלָיו וְאָמַרְתִּי לוֹ: בֶּן אָדָם, כָּל
הַאֲגָדוֹת הַקְּשׁוּרוֹת הִלְלוּ שֶׁל הָעֹשְׁבִים לְמָה? לֹא הָרִים רָאִשׁוֹ וְלֹא
אָמַר דְּבַר. חֲזַרְתִּי פַּעַם נוֹסֶפֶת וְאָמַרְתִּי אֶת זֶה - וְלֹא אָמַר דְּבַר. אָמַרְתִּי
לְרַבִּי חִיָּא בְּנִי: אוֹ שֶׁהָאִישׁ הַזֶּה אֶזְנִיו אֶטוּמוֹת, אוֹ שׁוֹטָה, אוֹ חֲכָם.
יִשְׁבְּתִי אֶצְלוֹ. אַחֵר כִּף לִקֵּט אוֹתָם עֹשְׁבִים, וְאַחַז אוֹתָם וְכִסָּה עֲלֵיהֶם
בְּעֲלֵי גִפְן.

אָמַר לָנוּ: אֲנִי רָאִיתִי שְׂאֵתָם יְהוּדִים, וְעַל הַיְהוּדִים אוֹמְרִים שֶׁהֵם
חֲכָמִים. אִם לֹא הָיִיתִי חָס עֲלֵיכֶם, עֲכָשׁוּ תִהְיוּ מְרַחֲקִים מִבְּנֵי
אָדָם כְּמוֹ הַמְּצַרְעַה הַזֶּה שֶׁמְרַחֲקִים אוֹתוֹ מִהַכֹּל, שֶׁהָרִי אֲנִי רוֹאֶה
שְׂרִיחַ שֶׁל עֹשֵׁב אֶחָד שֶׁהָיָה קָרוֹב אֵלֵיכֶם נִכְנָס בְּגוֹפְכֶם, וְתִהְיוּ
מְרַחֲקִים שֶׁלְשָׁה יָמִים, אֲלֵא אֶכְלוּ שׁוּמֵי הַבֵּר הִלְלוּ וְתִתְרַפְּאוּ.

אֶכְלָנוּ מֵהֶם, שֶׁהָיוּ מְצוּיִים שָׁם, וְנִרְדַּמְנוּ וְנִקְשַׁרְנוּ בְּזַעַח עַד זְמַן רַב.
אַחֵר כִּף הִתְעוֹרְרָנוּ. אָמַר לָנוּ אוֹתוֹ הָאִישׁ: עֲכָשׁוּ אֱלֹהֵיכֶם
עִמָּכֶם שֶׁמְצֵאתֶם אוֹתִי, שֶׁהָרִי רְפוּאָת גּוֹפְכֶם עַל יְדֵי נְשִׁלְמָה.

עַד שֶׁהֵינּוּ הוֹלְכִים, אָמַר לָנוּ: כָּל אָדָם צָרִיךְ לְדַבֵּר עִם אָדָם אַחֵר
כְּפִי דְרָכָיו. שֶׁהָרִי לְנִקְבָה כְּפִי דְרָכָה, לְאִישׁ כְּפִי דְרָכָיו, וְלַגְּבֹר
שְׁבַגְבָּרִים כְּפִי דְרָכָיו. אָמַרְתִּי לְרַבִּי חִיָּא בְּנִי, זֶהוּ שְׁכַתוֹב כַּהֵן תֹּאמַר
לְבֵית יַעֲקֹב וְתִגִּיד לְבֵית יִשְׂרָאֵל. (כַּהֵן תֹּאמַר לְבֵית יַעֲקֹב, בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שְׂרָאוֹי לָהֶם.
וְתִגִּיד וְתִגִּיד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שְׁלָם שְׂרָאוֹי לָהֶם, שֶׁהָרִי יַעֲקֹב וַיִּשְׂרָאֵל שְׁתֵּי דְרָגוֹת הֵם
וּבְדִרְגָּה אַחַת עוֹלִים, אֲלֵא יִשְׂרָאֵל שְׁלָמוֹת הַכֹּל נִקְרָא).

אָמַר לָנוּ: רְאִיתֶם שְׁלֵא הִרְמַתִּי רֵאשִׁי וְלֹא דִבַּרְתִּי עִמָּכֶם, מִשּׁוּם שְׂאֵבִי הָיָה חֲכָם הָעֹשֶׂשְׁבִים מְכַל בְּנֵי דוֹרוֹ, וְלִמְדַתִּי מֵאֲבֵי דְרָכֵי כָּל הָעֹשֶׂשְׁבִים שְׁבָהֶם אָמַת, וְאֲנִי בְּכָל הַשָּׁנָה מְדוֹרֵי בֵינֵיהֶם.

וְהֵעֵשֶׁב הַזֶּה שָׁרְאִיתֶם שְׁכַסִּיתִי אוֹתוֹ בְּעֲלֵי הַגֶּפֶן הַלָּלוּ – בְּבֵיתִי יֵשׁ מְקוֹם אֶחָד, וְהוּא לְצַד צָפוֹן, וּבְאוֹתוֹ מְקוֹם נְעוּץ רַחִים אֶחָד, וּמֵהָעֵין שֶׁל אוֹתוֹ רַחִים יוֹצֵא אִישׁ אֶחָד עִם שְׁנֵי רֵאשִׁים וְחָרֵב שְׁנוֹנָה בִּידוֹ, וּבְכָל יוֹם הוּא מְצַעַר אוֹתָנוּ, וְאֲנִי לְקַטְתִּי אֶת הָעֵשֶׁב הַזֶּה, וְלָכוּ אַחֲרַי וְתָרָאוּ אֶת כַּחוֹ שֶׁל הָעֵשֶׁב הַזֶּה וּמֵה שְׁאֵלוֹהָ הָעֲלִיּוֹן גְּלָהּ בְּעוֹלָם, וְאִין מִי שִׁידַע דְרָכָיו בְּכָל.

הַלְכָנוּ אַחֲרָיו. עַד שֶׁהֵינּוּ הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ, הַתְּכוּפֶף לְנֶקֶב אֶחָד בְּעֶפֶר, וְשֵׁם מְאוֹתוֹ הָעֵשֶׁב בְּנֶקֶב. יֹצֵא נַחֵשׁ אֶחָד וְרֵאשׁוֹ גְּדוֹל. לְקַח חֶבֶל (סוּדָר) אֶחָד וְקָשֶׁר אוֹתוֹ כְּמוֹ גְּדֵי אֶחָד. פְּחַדְנוּ. אָמַר לָנוּ: לָכוּ אַחֲרַי.

עַד שֶׁהִגַּעְנוּ לְבֵיתוֹ, רְאִינוּ אוֹתוֹ מְקוֹם בְּחֻשְׁכָּה אַחַר כַּתֵּל אֶחָד. לְקַח יָרֵךְ אֶחָד וְהִדְלִיק אֵשׁ סְבִיב אוֹתוֹ מְקוֹם הָרַחִים. אָמַר לָנוּ: מִמֵּה שֶׁתָּרָאוּ – לֹא תִפְחָדוּ וְלֹא תִדְבְּרוּ דָבָר.

בֵּין כִּךְ הִתִּיר אֶת הַנְּחָשׁ מִקְשָׁרָיו, וְכָתַשׁ בְּמִכְתָּשֶׁת מְאוֹתוֹ הָעֵשֶׁב וְשֵׁם בְּרֵאשׁ הַנְּחָשׁ. נִכְנַס הַנְּחָשׁ בְּאוֹתוֹ עֵין הָרַחִים, וְשָׁמַעְנוּ קוֹל שֶׁכַּל הַמְּקוֹם הַזֶּה עוֹזֵעַ. רְצִינוּ לְצִאתָ, אַחַז בְּיַדֵּינוּ אוֹתוֹ הָאִישׁ וְאָמַר: אֵל תִּפְחָדוּ, קִרְבוּ אֵלַי.

בֵּין כִּךְ יֹצֵא הַנְּחָשׁ שׁוֹתֵת דָּם. לְקַח אוֹתוֹ הָאִישׁ מְאוֹתוֹ הָעֵשֶׁב וְשֵׁם בְּרֵאשׁוֹ כְּבַתְחָלָה. נִכְנַס לְאוֹתוֹ עֵין הָרַחִים. לְשַׁעָה קִטְנָה רְאִינוּ שֶׁיֹּצֵא מְאוֹתוֹ הָעֵין אִישׁ אֶחָד עִם שְׁנֵי רֵאשִׁים וְנַחֵשׁ שְׂרוּי סְבִיב צוֹאָרוֹ. נִכְנַס לְאוֹתוֹ עֵין הָרַחִים וְיֹצֵא שְׁלֵשׁ פְּעָמִים. וְהוּא אָמַר: זְקִיטָא זְקִיטָא (מִין שְׂרָז)! אוֹי לְאִמּוֹ שֶׁהוֹבִילָה אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ מְקוֹם!

בֵּין כִּךְ נִעְקַר הָרַחִים מִמְּקוֹמוֹ, וְיֹצֵאוּ הָאִישׁ וְהַנְּחָשׁ, וְנִפְלוּ וּמֵתוּ שְׁנֵיהֶם. וְאֲנוּ פְּחַדְנוּ מְאֹד. אָמַר לָנוּ אוֹתוֹ הָאִישׁ: זֶהוּ כַּחוֹ שֶׁל אוֹתוֹ עֹשֶׁב שְׂאֵנִי לְקַטְתִּי לְפָנֶיכֶם, וְלָכֵן לֹא דִבַּרְתִּי עִמָּכֶם וְלֹא הִרְמַתִּי רֵאשִׁי בְּשַׁעָה שֶׁקִּרְבַתֶּם אֵלַי.

אָמַר לָנוּ: אֵלּוּ יָדַעוּ בְּנֵי אָדָם חֲכָמָה, שֶׁכַּל מֵה שְׁנִטַע הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאַרְץ וְכַח כָּל מֵה שְׁנִמְצָא בְּעוֹלָם, יָדַעוּ אֶת כַּח רְבוּנָם

בְּחֻמְתּוֹ הַרְבֵּה. אֲבָל לֹא הִסְתִּיר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חֻמָּה זו מִבְּנֵי אָדָם, אֲלֵא כְּדֵי שְׁלֹא יִסְטוּ מִדְּרָכָיו וְלֹא יִבְטְחוּ בְּאוֹתָהּ חֻמָּה וַיִּשְׁכְּחוּ אוֹתוֹ.

בְּשִׁבְאַתִּי וְאָמַרְתִּי אֶת הַדְּבָרִים הַלְלוּ לִפְנֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמַר, וְדַאי שְׁחַכְם הִיָּה. וּבֵא רֵאָה, אֵינְ עֹשֶׂב וְעֹשֶׂב שְׁנוּלֵד בְּאַרְץ שְׁלֹא הִיָּתָה בּוֹ חֻמָּה רַבָּה וְכִחוּ בַּשָּׁמַיִם רַב. בֵּא וְרֵאָה מִן הָאָזוּב, שְׁבָכָל מְקוֹם שְׂרָצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְטֹהַר אֶת הָאָדָם, הוּא נְטֹהַר בְּאָזוּב. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שְׂחִתְעוֹרֵר כְּחוּ שְׁלִמְעֵלָה שְׁנַפְקָד עָלָיו, שְׁהָרִי כְּשִׁמְתְעוֹרֵר אוֹתוֹ הַכַּח שְׁנַפְקָד עָלָיו, הוּא מְבַעַר רוּחַ הַטְּמָאָה וְנְטֹהַר הָאָדָם. וְעָלֶיךָ אָנִי אוֹמֵר, בְּרוּךְ הַרְחֵמֵן שְׁהַצִּילְךָ!

אַתֶּם רְאִיתֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם וְאֲשָׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׂרִים. מָה זֶה כַּנְפֵי יִשְׂרָאֵל? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּרַחֲמִים, שְׁכַתוּב (דְּבָרִים ל"ב) כְּנֶשֶׁר יַעִיר קִנּוּ וְגו'. וְהִינּוּ סוּד הַכְּתוּב שְׁאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, דֶּרֶךְ הַנֶּשֶׁר בַּשָּׁמַיִם. מָה זֶה בַּשָּׁמַיִם? בְּרַחֲמִים. מָה הַנֶּשֶׁר נִמְצָא בְּרַחֲמִים עַל בְּנֵי וְדִין לְאַחֲרִים – כֶּךָ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִמְצָא בְּרַחֲמִים לְיִשְׂרָאֵל, וּבְדִין אֶל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת.

רַבִּי אֶלְעָזָר הִיָּה הוֹלֵךְ מִקְפּוֹטְקֵיָא לְלוּד, וְהָיוּ הוֹלְכִים עִמּוֹ רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי חֲזִיָּא. קָמוּ בְּאוֹר, כְּשֶׁהָאִיר הַיּוֹם, וְהָיוּ הוֹלְכִים. אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, רְאִיתִי אֶת הַפְּסוּקָה הַזֶּה שְׁכַתוּב (יחזקאל א') וּפְנֵי אַרְיָה אֶל הַיָּמִין לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי שׁוֹר מִהַשְּׂמֵאוֹל לְאַרְבַּעַתָּן וּפְנֵי נֶשֶׁר לְאַרְבַּעַתָּן. הָרִי אַרְיָה בְּיָמִין, שׁוֹר מִשְּׂמֵאל. נֶשֶׁר בְּאַיְזָה מְקוֹם מְקוֹמוֹ?

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּמְקוֹם (שִׁיעָקָב) שְׁהַיּוֹנֵק שְׂרוּי. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שְׁנֶשֶׁר נִמְצָא בְּכָל – רַחֲמִים לְבְנָיו, וְדִין אֶל אַחֲרִים. כֶּךָ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא – מוֹבִיל אֶת יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים, וּבְדִין אֶל אַחֲרִים, שְׁכַתוּב וְאֲשָׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׂרִים, וְכַתוּב כְּנֶשֶׁר יַעִיר קִנּוּ.

מִנִּין לָנוּ שְׁנֶשֶׁר נִקְרָא רַחֲמִים? שְׁכַתוּב (מְשִׁלִּי ל') דֶּרֶךְ הַנֶּשֶׁר בַּשָּׁמַיִם. בַּשָּׁמַיִם מִמָּשׁ. וְלָכֵן אַרְיָה לְיָמִין, שׁוֹר לְשְׂמֵאל, נֶשֶׁר בֵּינֵיהֶם, וְאוֹחֵז אוֹתָם. אָדָם כּוֹלֵל אֶת כָּלָם, וְהַכֹּל נִכְלָלוּ בּוֹ, שְׁכַתוּב וְעַל דְּמוֹת הַכֶּסֶף דְּמוֹת כְּמֵרָאָה אָדָם עָלָיו מִלְמַעְלָה.

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וְגו'. רַבִּי אֲבָא פְתַח, (שִׁיר ח') אַחֲוֹת לָנוּ קִטְנָה וְשִׁדִּים אֵינְ לָהּ מָה נַעֲשֶׂה לְאַחֲוֹתָנוּ בַיּוֹם שְׂיִדְבֵר בָּהּ. אַחֲוֹת לָנוּ קִטְנָה – זוֹ כְּנִסְתַּי יִשְׂרָאֵל שְׁנִקְרָאת אַחֲוֹת לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְשִׁדִּים

אין לה – הינו ששנינו, בשעה שקרבו ישראל להר סיני, לא היה בהם זכיות ומעשים טובים להגן עליהם, שכתוב וּשְׁדִים אֵין לָהּ, שהרי הם התקוּן והיפּי שֶׁל הָאִשָּׁה, ואֵין יפּי שֶׁל אִשָּׁה אֵלָּא הֵם. מה נעשה לאחותנו – מה יעשה ממנה בשעה שהקדוש ברוך הוא יתגלה בהר סיני לדבר את דברי התורה ותפרח מהם נשמתם.

אמר רבי יוסי, באותה שעה שקרבו ישראל להר סיני באותו לילה ונשלמו, שלשה ימים שלא הזדוּגוּ לנשותיהם, באו מלאכים עליונים וקבלו את ישראל באחוּה. אותם מלאכים למעלה, וישראל מלאכים מלמטה. הם מקדשים את השם העליון למעלה, וישראל מקדשים את השם העליון למטה.

והתעטרו ישראל בשבעים כתרים באותו לילה, ומלאכים עליונים היו אומרים, אחות לנו קטנה ושדים אין לה, שאין בהם זכיות ומעשים טובים, מה נעשה לאחותנו? כלומר, מה כבוד וגדלה נעשה לאחותנו זו ביום שהקדוש ברוך הוא יתגלה בהר סיני לתת להם תורה?

(ויהי ביום השלישי). כתוב היו נכנים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה, והינו ביום השלישי. רבי שמעון אמר, בשעה שרצה הקדוש ברוך הוא להגלות בהר סיני, קרא הקדוש ברוך הוא לכל הפמליה שלו ואמר להם: עכשו ישראל תינוקות שאינם יודעים את הנהגותי, ואני רוצה להתגלות עליהם. אם אתגלה אליהם בכח הגבורה – לא יוכלו לסבל. אבל אתגלה עליהם ברחמים ויקבלו את הנהגותי. זהו שכתוב ויהי ביום השלישי. ביום השלישי ודאי, שהוא רחמים. מנין לנו? שכתוב (שמואל-ב כב) וַיֵּט שָׁמַיִם וַיִּרְדּוּ.

ובזה התגלה הקדוש ברוך הוא לישראל. הקדים להם רחמים בתחלה, ואחר נתנה להם תורה מצד הגבורה. ביום השלישי, שפך ראוי להם, שבגלל כך נקראו ישראל.

בהיות הבקר, שכתוב (שם כג) בקר לא עבות. הרי אם היה עבות, אז נמצאת קדרות ולא התגלה חס"ד. ומתי מתגלה חס"ד? בבקר, כמו שנאמר (בראשית מד) הבקר אור. שכשמאיר הבקר, נמצא חס"ד בעולם והדינים עוברים. ובזמן שלא מאיר הבקר, הדינים עד אז לא עוברים, שכתוב (איוב לח) בְּרֵן יַחַד כִּכְבִּי בִקְרִי וַיִּרְעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. כיון שעברו אותם כוכבים ומאיר השמש, באותה שעה כתוב

בקר לא עבות, וחס"ד מתעורר בעולם התחתון. באותה שעה כתוב בהיות הבקר. וכיון שעברו הפוכבים, נמצא הבקר. (כשהתעורר הבקר, דינים לא נמצאו).

אמר רבי יוסי, בהיות הבקר התחיל הקדוש ברוך הוא להתגלות בחר סיני. שנינו בהיות הבקר - כשהתעוררה זכותו של אברהם שכתוב בו (בראשית יט) וישכם אברהם בבקר. ויהי קלת וברקים. אמר רבי אבא, קלת כתוב חסר. שני קולות שחזרו להיות אחד. זה יוצא מזה. רוח ממים, ומים מרוח. שנים שהם אחד, ואחד שהוא שנים.

אמר רבי יוסי, קלת אחד, והוא קול גדול חזק שאינו פוסק לעולמים, הוא שכתוב בו קול גדול ולא יסף, שהרי שאר הקולות פוסקים, ששנינו, בארבע תקופות בשנה הקול נפסק, ואז הדינים מתעוררים בעולם, וקול זה שכולל בו את שאר הקולות, לא נפסק לעולמים ולא עובר מקיום שלם והחזק שלו. שנינו, קול זה קול של הקולות, קול שכולל את כל שאר הקולות.

אמר רבי יהודה, אין קול אלא מצד רוח ומים ואש, ובקול (והכל) עושה קול, ונכלל זה בזה, ועל זה כתוב קלת וברקים. אמר רבי יוסי, הינו מה שכתוב (תהלים קלה) ברקים למטר עשה. שלהבת בעטרות, קשר של רחמים בחבה, שלא (שוקעת) מצויים.

שנינו, רבי יהודה אומר, בצד הגבורה נתנה התורה. אמר רבי יוסי, אם כך, היא היתה בצד שמאל? אמר לו, התורה לימין, שכתוב (דברים לג) מימינו אש דת למו, וכתוב ימין ה' נאדרי בכח וגו'. מצאנו שמאל שהחזר לימין, וימין לשמאל. הרי גבורה לשמאל (לימין).

וענן כבד על החר וגו' - ענן חזק ששקוע במקומו, שלא לוקח. וקל שפר חזק מאד - מתוך הענן החזק היה יוצא אותו הקול, כמו שנאמר (דברים ה) ויהי כשמעכם את הקול מתוך החשך.

אמר רבי יהודה, שלש חשכים היו, שכתוב חשך ענן וערפל. ואותו קול היה יוצא פנימי מכלם. אמר רבי יוסי, הפנימי של הכל היה, שבו כתוב קול גדול ולא יסף.

אמר רבי אבא, כתוב וכל העם ראים את הקולות. ראים? שומעים היה צריך להיות! אלא כך שנינו, אותם קולות היו נחלקים

באותו חֶשֶׁךְ וְעָנָן וְעָרְפָל וְנִרְאִים בָּהֶם כְּמוֹ שֶׁנִּרְאָה גּוֹף, וְרוֹאִים מֵה שְׂרוּאִים, וְשׁוֹמְעִים מֵה שֶׁשׁוֹמְעִים מִתּוֹךְ אוֹתוֹ חֶשֶׁךְ וְעָרְפָל וְעָנָן, וּמִתּוֹךְ אוֹתוֹ מִרְאָה שֶׁהִיוּ רוֹאִים, הִיוּ מְאִירִים בְּאוֹר עֲלִיוֹן, וְיִוִּדְעִים מֵה שֶׁלֹּא יָדְעוּ דְּרוֹת אַחֲרוֹנִים שֶׁבָּאוּ אַחֲרֵיהֶם.

וּבְרָם הִיוּ רוֹאִים פָּנִים בְּפָנִים, זֶהוּ שֶׁכְּתוּב פָּנִים בְּפָנִים דְּבַר ה' עִמָּכֶם. וּמֵה הִיוּ רוֹאִים? שָׁנָה רַבִּי יוֹסִי, מִהָאוֹר שֶׁל אוֹתָם הַקּוֹלוֹת, שֶׁלֹּא הָיָה קוֹל, שֶׁלֹּא הָיָה מְאִיר בְּאוֹר, שֶׁמִּסְתַּכְּלִים בּוֹ כָּל הַגְּנָזִים, וְכָל הַנְּסֻתָּרִים, וְכָל הַדְּרוֹת שֶׁיָּבִאוּ עַד מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ. וּמִשׁוֹם כֵּן כְּתוּב וְכָל הָעַם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת. רֹאִים – רֹאִיָּה מִמֶּשֶׁשׁ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְכָל הָעַם רֹאִים, רֹאִים – כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ, שֶׁרָאוּ מִהָאוֹר שֶׁל אוֹתָם הַקּוֹלוֹת מֵה שֶׁלֹּא רָאוּ דְּרוֹת אַחֲרוֹנִים אַחֲרֵיהֶם. אֶת הַקּוֹלֹת – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיהו ו) וְאָרָא אֶת ה'. וְאָרָא ה' לֹא כְּתוּב, אֲלֵא אֶת ה'. אִף כָּאֵן, וְכָל הָעַם רֹאִים הַקּוֹלֹת לֹא נֶאֱמַר, אֲלֵא אֶת הַקּוֹלֹת.

כְּמוֹ זֶה אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. שֶׁהָרִי הָאֵתִים שֶׁבִּתְּוֹרָה נִתְּנוּ כְּדִי לְהִסְתַּכֵּל בִּתְּוֹרָה (בַּחֲכָמָה). כִּבְד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ. (משלי ג) כִּבְד אֶת ה' מֵהוֹנָדָה. וְכֻלָּם לְהַכְלִיל בָּהֶם דְּבַר אַחֵר. אִף כֵּאֵן אֶת הַקּוֹלֹת – לְרִבּוֹת אוֹתוֹ קוֹל אַחֵר לְמִטָּה, שֶׁכּוֹנֵס אוֹתָם אֵלָיו מֵה שִׁוְיָצָא מֵהֶם, שֶׁבּוּ רוֹאִים וּמִסְתַּכְּלִים בַּחֲכָמָה עֲלִיוֹנָה כָּל הַגְּנָזִים הָעֲלִיוֹנִים וְכָל הַסּוּדוֹת הַטְּמִירִים וְנִסְתָּרִים, מֵה שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה לְדְּרוֹת אַחֲרוֹנִים שֶׁבָּאוּ אַחֲרֵיהֶם וְלֹא לְדְּרוֹת שֶׁיָּבִאוּ לְעוֹלָמִים עַד הַזְּמַן שֶׁיָּבִא מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, שֶׁכְּתוּב כִּי עֵינַי בְּעֵינַי יִרְאוּ בְּשׁוּב ה' צִיּוֹן.

וְאֶת הַלְּפִידִם – בִּתְּחִלָּה בְּרִקִּים, וְעַכְשָׁיו לְפִידִים. הַכֹּל אֶחָד. אֲבָל מִשֶּׁהִתְתַּקְּנוּ בְּתַקּוּנֵיהֶם לְהִרְאוֹת, נִקְרְאוּ כֵּן.

וְאֶת קוֹל הַשֶּׁפֶר – שָׁנָה רַבִּי יִצְחָק, כְּתוּב (תהלים סב) אֶחָד דְּבַר אֱלֹהִים שְׁתִּים זו שֶׁמְעַתִּי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֲנֹכִי, וְלֹא יִהְיֶה לָּךְ.

סדר הלימוד ליום טו טבת [יום 104 בשנה]

אמר רבי יהודה, קול בשופר היה צריך להיות! למה השפר? אלא אותו קול שנקרא שופר, שכתוב (ויקרא כה) וְהֶעֱבַרְתָּ שׁוֹפֵר תְּרוּעָה בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבַעִי בַּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. בְּזֶה נִבְרָא (נקרא) שופר.

אמר רבי יוסי, מה שופר מוציא קול, איש רוח ומים (דין חסד ורחמים), אף כאן הכל נכלל בזה, ומזה יוצאים הקולות האחרים.

אמר רבי אלעזר, קול שיוצא משופר, שמשמע ששופר אחד, וקול יוצא ממנו, ושופר בקיומו מצוי, ומשום כך כתוב קול השפר.

רבי יהודה אמר כך, קול השפר – השפר כתוב חסר, כמו שנגאמר (דניאל ו) שפר קדם דריוש. (שם ד) מלכי ישפר עלך. (שם ג) שפר קדמי להחיה.

רבי שמעון אמר, קול השפר – מקום שקול יוצא ממנו נקרא שופר. עוד אמר רבי שמעון, בא וראה, קול השפר – מקום של קול, הינו שכתוב (דברים ח) כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם. מה זה מוצא פי ה' ? זה קול (ס"ר שיוצא משופר, וזה קול) השופר, הוא גדול מכל שאר הקולות התחתונים וחק מכלם, שכתוב וקל שפר חזק מאד, ועל כל שאר הקולות לא נאמר חזק מאד. (אמר רבי שמעון) בקול השופר הזה הכל תלוי, וזהו שנקרא קול גדול, שכתוב קול גדול ולא יסף. ונקרא קול דממה דקה, אור המנורות, שהוא זך ודקיק ומזכך ומאיר לכל. **דממה**, מה זה דממה? אמר רבי שמעון, שצריך אדם לשתק ממנו ולחסם את פיו, כמו שנגאמר (תהלים לט) אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום. דממה היא שתיקה שלא נשמעת החוזה. וירא העם וינעו ויעמדו מרחק, שראו מה שראו. וינעו, כמו שנגאמר (ישעיה ו) וינעו אמות הספים מקול הקורא.

שנינו, מה כתוב ביהזקאל כשראה גבורות הנהגות הקדוש ברוך הוא, שכתוב (יהזקאל א) וארא והנה רוח סערה באה וגו'. למה רוח סערה? אמר רבי יוסי, כדי לשבר ארבע מלכיות. אמר רבי יהודה, שנינו, רוח גדולה שמתעוררת בהנהגות הגבורה שלמעלה באה מן הצפון. לא כתוב מצפון אלא מן הצפון, מן אותו הצפון, אותו שנודע למעלה, אותו שטמיר וגנוז למעלה.

עַנְן גָּדוֹל וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת, שֶׁהִיָּה אָחוֹז בּוֹ (ולא אָחוֹז, אָחוֹז בְּצַדִּיּוֹ) וְלֹא הָיָה אָחוֹז בְּצִדּוֹ לְעוֹרֵר הַדִּין, שֶׁשְּׁנִינּוּ, שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם יוֹנֵק אוֹתוֹ דִּין הַקָּשָׁה בְּמַמְנִים חֲקוּקִים מִצַּד הַגְּבוּרָה. זֶהוּ שְׁפָתוֹב וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת, כְּדֵי לְעוֹרֵר בְּעוֹלָם.

וּמָה מְבַסֵּם אוֹתוֹ? אוֹתוֹ שְׁפָתוֹב בּוֹ וְנִגָּה לוֹ סְבִיב. שְׁאוֹתוֹ זֶהר שְׁמַקִּיף אוֹתוֹ מִכָּל צַדִּיּוֹ מְבַסֵּם אוֹתוֹ וּמְתַקֵּן אוֹתוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה דִּין קָשָׁה וְיוֹכְלוּ בְּנֵי אָדָם לְסַבֵּל אוֹתוֹ.

וּמִתּוֹכָהּ כְּעֵין הַחֲשֵׁמֶל. שְׁנִינּוּ, וּמִתּוֹכָהּ – וּמִתּוֹכָהּ. כְּעֵין הַחֲשֵׁמֶל – מָה זֶה חֲשֵׁמֶל? אָמַר רַבֵּי יְהוּדָה, חֵיוֹת אֲשֶׁר מְדַבְּרוֹת.

שְׁנִינּוּ, אָמַר רַבֵּי יוֹסִי, חֲשֵׁמֶל – מָה שֶׁהִיָּה לֵב לְאֵשׁ, שְׁפָתוֹב מִתּוֹךְ הָאֵשׁ כְּעֵין הַחֲשֵׁמֶל. וְלֹא הַחֲשֵׁמֶל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ, מִתּוֹךְ אֵשׁ שֶׁהִיא לְתוֹךְ אֵשׁ. כְּעֵין הַחֲשֵׁמֶל, שֶׁהִיא אַחַר אַרְבַּע דְּרָגוֹת, שְׁפָתוֹב רוּחַ סַעְרָה, עַנְן גָּדוֹל, וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת, וְנִגָּה לוֹ סְבִיב. וּמִתּוֹכָהּ כְּעֵין הַחֲשֵׁמֶל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ, אוֹתוֹ שְׁפָתוֹב בּוֹ וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת.

שְׁנִינּוּ, רַבֵּי יוֹסִי בַר רַבֵּי יְהוּדָה אָמַר, רְאוּ יִשְׂרָאֵל כָּאֵן מָה שֶׁלֹּא רָאָה יַחְזַקְאֵל בֶּן בּוּזִי, וְכֻלָּם נִדְבְּקוּ בְּחִכְמָה עֲלִינָה נִכְבְּדָה. חֲמֵשׁ דְּרָגוֹת שֶׁל קוֹלוֹת רְאוּ יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי, וּבְחֲמֵשׁ הַדְּרָגוֹת הִלְלוּ נִתְנָה תוֹרָה. דְּרָגָה חֲמִישִׁית הוּא, שְׁפָתוֹב קוֹל הַשֹּׁפָר. כְּנִגְדָם רָאָה יַחְזַקְאֵל חֲמֵשׁ דְּרָגוֹת שֶׁהֵן חוּץ לְאֵלֶּה, שֶׁהֵם: רוּחַ סַעְרָה, עַנְן גָּדוֹל, וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת, וְנִגָּה לוֹ סְבִיב, כְּעֵין הַחֲשֵׁמֶל.

אָמַר רַבֵּי אֶלְעָזָר, בְּיִשְׂרָאֵל כְּתוּב (דְּבָרִים ה) פָּנִים בְּפָנִים דְּבַר ה' וְגו'. בְּיַחְזַקְאֵל כְּתוּב כְּעֵין, וּדְמוּת, כְּמִי שֶׁרוֹאֶה אַחַר כְּתָלִים רַבִּים, כְּמִי שֶׁרוֹאֶה אָדָם אַחַר כְּתָל. אָמַר רַבֵּי יְהוּדָה, מָה שֶׁרְאוּ יִשְׂרָאֵל – לֹא רָאָה נְבִיא אַחֵר. כָּל שֶׁכֵּן מָה שֶׁרָאָה מִשֶּׁה שֶׁלֹּא רָאָה נְבִיא אַחֵר (כָּל שֶׁכֵּן אָדָם אַחֵר). אֲשֶׁרֵי חֲלָקוּ, שְׁפָתוֹב בּוֹ (שְׁמוֹת לד) וַיְהִי שֵׁם עִם ה', וְלֹא בְּמִרְאָה אַחֵר, כְּכַתּוּב (בְּמִדְבָר לד) וּמִרְאָה וְלֹא בְּחִידוֹת.

אָמַר רַבֵּי יוֹסִי, בֵּא וּרְאֵה, כְּתוּב הָיָה הָיָה דְבַר ה'. נְבוּאָה לְשַׁעֲתָה הָיְתָה. רַבֵּי יְהוּדָה אוֹמֵר, לְקִיּוֹם הוּא בָּא, שֶׁהַצֵּטְרֵךְ לְהִיּוֹת בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל, לְהוֹדִיעַ שֶׁהָרִי לֹא עֹזב אוֹתָם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּבְכָל מְקוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל מִתְפָּזְרִים בְּגִלוֹת, הוּא שְׂרוּי עִמָּהֶם.

אָמַר רַבֵּי אֶלְעָזָר, הָיָה הָיָה – שֶׁרָאָה וְלֹא רָאָה, שֶׁעוֹמֵד בְּאוֹתָם דְּבָרִים וְלֹא עוֹמֵד. זֶהוּ שְׁפָתוֹב וְאֶרָא כְּעֵין הַחֲשֵׁמֶל, וְלֹא

חַשְׁמַל. אָבֵל יִשְׂרָאֵל מֶה כָּתוּב בָּהֶם? וְכֹל הָעַם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת. כָּל
אֶחָד וְאֶחָד רָאָה כְּרֹאוֹי לוֹ.

שִׁשְׁנֵינֵנו, כָּל אֶחָד וְאֶחָד הָיוּ עוֹמְדִים שׁוֹרוֹת שׁוֹרוֹת, תְּחוּמִים
תְּחוּמִים, וְכִמוּ שִׁרְאוֹי לָהֶם רָאוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד.

השלמה מההשמטות (סימן א)

(שמות כ) וְכֹל הָעַם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת וְאֵת הַלְפִידִם. וְכִי רוֹאִים אֶת
הַקּוֹלוֹת? אֲלָא וְכֹל הָעַם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת, אוֹתָם קוֹלוֹת שֶׁנֶּאֱמַר
(תהילים כט) קוֹל יְיָ עַל הַמַּיִם אֵל הַכְּבוֹד הַרְעִים. קוֹל יְיָ בַּכַּחַ. וְאוֹמֵר
(ישעיה י) בְּכַח יְדֵי עֲשִׂיתִי. וְאוֹמֵר (שם מח) אֵף יְדֵי יְסֹדֶה אֶרֶץ. (תהילים כט)
קוֹל ה' בְּהַדָּר. וְאוֹמֵר (שם קיא) הוֹד וְהַדָּר פָּעֲלוּ וְצִדְקָתוֹ. (שם כט) קוֹל יְיָ
שָׁבַר אֲרָזִים, זֶה קִשֶׁת שֶׁמִּשְׁבַּרְתָּ עֲצֵי אֲרָזִים וְעֲצֵי בְרוֹשִׁים. (שם) קוֹל
יְיָ חִצָּב לְהַבּוֹת אֵשׁ, זֶה שְׁעוֹשֶׂה שְׁלוֹם בֵּין הָאֵשׁ וּבֵין הַמַּיִם, שֶׁחֹצֵב
כַּח הָאֵשׁ וּמוֹנֵעַ אוֹתוֹ מִלְּלַחֵף הַמַּיִם גַּם מוֹנֵעַ מִלְּכַבּוֹתוֹ. (שם) קוֹל יְיָ
יַחִיל מִדְּבַר, שֶׁנֶּאֱמַר (שם יח) וַעֲשֵׂה חֶסֶד לְמַשִּׁיחוֹ לְדוֹד וּלְזָרְעוֹ עַד
עוֹלָם. יוֹתֵר מִן הַמְּדַבֵּר. (שם כט) קוֹל יְיָ יַחֲוֹלֵל אֵילוֹת וַיַּחֲשֹׁף יַעֲרוֹת
וּבְהִיכְלוֹ כָּלוּ אִמֵּר כְּבוֹד, שֶׁכָּתוּב (שיר השירים ב) הִשְׁפַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת
יְרוּשָׁלַם בְּצַבָּאוֹת אוֹ בְּאֵילוֹת הַשָּׂדֶה. הֵא לְמַדְתָּ שֶׁבִשְׂבַע קוֹלוֹת נִתְּנָה
הַתּוֹרָה, וּבְכֻלָּם נִגְלָה עֲלֵיהֶם אֲדוֹן הָעוֹלָם וְרֹאוֹם, וְהֵינּוּ שֶׁכָּתוּב (שמות

ב) וְכֹל הָעַם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת.

כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר, (תהילים יח) וַיִּט שָׁמַיִם וַיִּרַד וַעֲרַפֵּל תַּחַת רַגְלָיו. וְכָתוּב
אֶחָד אוֹמֵר (שמות כ) כִּי מִן הַשָּׁמַיִם דִּבַּרְתִּי עִמָּכֶם. הֵא כִּיצַד?
אִשׁוּ הַגְּדוּלָּה הֵיטָה בְּאֶרֶץ שֶׁהוּא קוֹל אֶחָד, וּשְׂאָר קוֹלוֹת הָיוּ בְּשָׁמַיִם,
שֶׁכָּתוּב (דברים ד) מִן הַשָּׁמַיִם הִשְׁמִיעַךָ אֶת קוֹלוֹ לְיִסְרֹךָ וְעַל הָאֶרֶץ הִרְאָךָ
אֶת אִשׁוּ הַגְּדוּלָּה וּדְבַרְיוֹ שֶׁמִּעַתָּה מֵתוֹךְ הָאֵשׁ. וּמַהִי גְדוּלָּה? וּמֵאֵלּוּ הֵיטָה
יּוֹצֵא דְבוּר מֵתוֹךְ הָאֵשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר וּדְבַרְיוֹ שֶׁמִּעַתָּה מֵתוֹךְ הָאֵשׁ.

וּמָה (שם) וּתְמוּנָה אֵינְכֶם רֹאִים זוֹלָתִי קוֹל? כִּמוּ שֶׁאִמַּר לָהֶם מִשֶּׁה
לְיִשְׂרָאֵל (שם) כִּי לֹא רֹאִיתֶם כָּל תְּמוּנָה. תְּמוּנָה, וְלֹא כָּל תְּמוּנָה.
מִשָּׁל לְמָה הַדְּבַר דּוּמָה? לְמַלְךְ שֶׁהִיָּה עוֹמֵד עַל עֲבָדָיו מְעַטֵּף בְּכִסּוֹת
לְבָנָה, לֹא דִי לְאִימַת הַמְּלָךְ שֶׁיִּסְתַּכְּלוּ בְּלִבוֹשָׁיו, וְעוֹד רְחוּק הִיָּה
הַמְּלָךְ וְשָׁמְעוּ קוֹלוֹ, יְכוּלִין לְרֹאוֹת גְּרוֹנוֹ? אִמְרַתָּ לֹא. הֲרִי לְמַדְתָּ
שֶׁרָאוּ תְמוּנָה וְלֹא כָּל תְּמוּנָה, וְהֵינּוּ שֶׁכָּתוּב, וּתְמוּנָה אֵינְכֶם רוֹאִים
זוֹלָתִי קוֹל. וְכָתוּב (שם) קוֹל דְּבָרִים אֲתֶם שֹׁמְעִים.

פְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר, וְכָל הָעַם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֶת, וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר קוֹל דְּבָרִים אַתֶּם שׁוֹמְעִים. הֲאֵל כִּיצַד? בַּתְּחִלָּה רוֹאִים אֶת הַקּוֹלוֹת. וּמָה רָאוּ? שְׁבַע קוֹלוֹת שָׁאֵמַר דָּוִד, וְלִסּוֹף שָׁמְעוּ הַדְּבָר יוֹצֵא מִבֵּין כָּלֶם. וְהָרִי הֵם עֲשָׂרָה. שְׁחַכְמִים אָמְרוּ שְׁכָל הָאֲמִירוֹת כְּמִלָּה אַחַת, כֵּן כֵּלֵן כְּמִלָּה אַחַת נֶאֱמְרוּ. וְהָיוּ שְׁבַע מֵאֲמָרוֹת בְּשִׁבְעָה קוֹלוֹת. וְעַל זֶה נֶאֱמַר, קוֹל דְּבָרִים אַתֶּם שׁוֹמְעִים וְתִמְוֹנָה אֵינְכֶם רֹאִים זוֹלָתִי קוֹל. הָרִי לְמִדַּת שְׁכָלֶם כְּאֶחָד מִדְּבוּר אֶחָד נֶאֱמְרוּ. וּבַעֲבוּר שְׁלֵא יִטְעוּ יִשְׂרָאֵל לוֹמַר, אַחֲרַיִם יַעֲזְרוּהוּ מִן הַמְּלֹאכִים, אִף קוֹלוֹ לְבַדּוֹ לֹא יוּכַל לְהִיּוֹת חֲזַק כָּל כֶּף, בַּעֲבוּר כֶּף חֲזַר וּכְלָלֶם.

דְּבָר אַחֵר, שְׁלֵא יֵאמְרוּ הָעוֹלָם, הוֹאִיל וְהֵם עֲשָׂרָה מֵאֲמָרוֹת לְעֲשָׂרָה מְלֹאכִים, שָׁמָּה לֹא יוּכְלוּ לְדַבֵּר עַל פִּיהָ אֶחָד, כְּתוּב בּוֹ "אֲנֹכִי", וְכָלֵל כָּל הָעֲשָׂרָה. וּמָה הָעֲשָׂרָה מְלֹכִים? שְׁבַע קוֹלוֹת וּשְׁלֹשָׁה מֵאֲמָרִים. וּמָה אוֹמְרִים? שְׁכָתוּב (דְּבָרִים כו) וַיִּי אֲהַמִּירְךָ הַיּוֹם. וּמָה הַשְּׁלֹשָׁה? שְׁכָתוּב (מְשָׁלִי ד) רֵאשִׁית חֲכָמָה קָנָה חֲכָמָה וּבְכָל קִנְיָנָה קָנָה בֵּינָה. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב לב) וְנִשְׁמַת שְׁדֵי תְּבִינָם. נִשְׁמַתוֹ שֶׁל שְׁדֵי, הִיא תְּבִינָם. שְׁלִישִׁית מָה הִיְתָה? כְּמוֹ שָׁאֵמַר לוֹ אוֹתוֹ גִּבּוֹר זָקֵן לְאוֹתוֹ תִּינוּק, בְּמַפְּלֵא מַמְּךָ אֵל תִּדְרֹשׁ וּבְמַכְסֵּה מַמְּךָ אֵל תִּחְקֹר. בְּמָה שֶׁהָרִשִׁיתִיךָ הַתְּבוּנָן, אֵינִי לְךָ עֶסֶק בְּנִסְתָּרוֹת.

שְׁנִינּוּ, (מְשָׁלִי כה) כְּבֹד אֱלֹהִים הִסְתַּר דְּבָר. מָה הַדְּבָר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קיט) רֵאשׁ דְּבָרְךָ אֱמֶת. (מְשָׁלִי כה) וּכְבֹד מְלֹכִים חֲקֹר דְּבָר. מָה הַדְּבָר? שְׁכָתוּב (שם) דְּבָר דְּבָר עַל אֶפְנָיו. אֵל תִּקְרִי אֶפְנָיו, אֵלָּא אוֹפְנָיו: (עַד כֹּאן מֵהַשְּׁמִטוֹת)

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, רֵאשִׁי הָעַם לְבָדֶם, רֵאשִׁי הַשְּׁבָטִים לְבָדֶם. הַנְּקֻבוֹת לְבָדָן. חֲמֵשׁ דְּרָגוֹת לְיָמִין, וְחֲמֵשׁ דְּרָגוֹת לְשְׂמָאל. זֶהוּ שְׁכָתוּב (דְּבָרִים כט) אַתֶּם נֹצְבִים הַיּוֹם כָּלְכֶם לְפָנַי ה' אֱלֹהֵיכֶם רֵאשִׁיכֶם שְׁבָטֵיכֶם זְקִנֵיכֶם וְשׁוֹטְרֵיכֶם כָּל אִישׁ וְגו'. הָרִי חֲמֵשׁ דְּרָגוֹת לְיָמִין. וְחֲמֵשׁ דְּרָגוֹת לְשְׂמָאל מָה הֵן? הֵינּוּ שְׁכָתוּב טַפְּכֶם, נְשִׁיכֶם, וְגִרְךָ אֲשֶׁר בְּקִרְבִּי מִחֲטָב עֲצִיף, עַד שֶׁאֵב מִימֶיךָ. הָרִי חֲמֵשׁ דְּרָגוֹת לְשְׂמָאל.

כָּל הַדְּרָגוֹת הַתְּתַקְּנוּ כְּמוֹ שֶׁלְמַעְלָה. כְּנִגְדָם יִרְשׁוּ יִשְׂרָאֵל יִרְשֵׁת עוֹלָמִים, עֲשׂוּר אֲמִירוֹת, שְׁבָהֵן תְּלוּיּוֹת כָּל הַמְּצוּוֹת וְכָל הַזְּכִיּוֹת וְכָל יִרְשֵׁת נַחְלָה, שֶׁהֵם הַחֲלֵק הַטוֹב שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

שְׁנֵינוּ, באותה השְׁעָה שֶׁהַתְּגָלָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל בְּהַר
 סִינַי, הָיוּ רוֹאִים כָּל יִשְׂרָאֵל כְּמִי שְׂרוּאָה אֹר בַּעֲשָׂשִׁית,
 וּמֵאוֹתוֹ אֹר הָיָה רוֹאָה כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵה שֶׁלֹּא רָאָה יַחְזִקָאֵל הַנְּבִיא.
 מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שְׂאוֹתֶם קוֹלוֹת עֲלִיוֹנִים הַתְּגָלוֹ (נַחֲקִיקוּ) בְּאֶחָד, כְּמוֹ
 שְׂאֵמְרֵנוּ, שְׂכָתוֹב וְכָל הָעַם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת. אֲבָל בִּיחְזִקָאֵל,
 הַשְּׂכִינָה נִגְלָתָה בְּמִרְכְּבוֹתֶיהָ וְלֹא יוֹתֵר, וְהָיָה רוֹאָה כְּמִי שְׂרוּאָה אַחֵר
 כְּתָלִים רַבִּים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֲשֶׁרִי חָלְקוּ שֶׁל מֹשֶׁה, שְׂכָתוֹב בּוּ וַיֵּרֵד ה' עַל הַר
 סִינַי וַיִּקְרָא ה' לְמֹשֶׁה. אֲשֶׁרִי דוֹרוֹ, שְׂכָתוֹב בּוּ וַיֵּרֵד ה' לְעֵינַי כָּל
 הָעַם עַל הַר סִינַי.

בֵּא וּרְאָה, כְּתוֹב מִימֵינוּ אֵשׁ דַּת לְמוֹ, שְׁהָרִי מִימֵין הַתְּגָלָה מֵה
 שֶׁהַתְּגָלָה. מֵה בֵּין זֶה לְזֶה? אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כְּאֵן בְּסִינַי – רֹאשׁ
 וּגּוֹף הַמֶּלֶךְ, שְׂכָתוֹב (שְׂמוֹאֵל-ב כב) וַיֵּט שָׁמַיִם וַיֵּרֵד. וּבְמִקּוֹם שֵׁישׁ רֹאשׁ
 יֵשׁ גּוֹף. אֲבָל בִּיחְזִקָאֵל כְּתוֹב וַתְּהִי עָלָיו שֵׁם יָד ה', שֶׁהַתְּגָלָתָה הָיָה
 וְלֹא הַגּוֹף. וְשְׁנֵינוּ, אֶפְלוּ בְיָד, יָד ה' עֲלִיוֹנָה, יָד ה' תַּחְתּוֹנָה.

בֵּא וּרְאָה, כְּתוֹב נִפְתָּחוּ הַשָּׁמַיִם וְאֶרְאָה מִרְאֵת אֱלֹהִים. מִרְאֵת כְּתוֹב
 חֶסֶר, לְהִרְאוֹת שְׂבִשְׂבִיל הַשְּׂכִינָה זֶה נֹאמַר, שְׁהָרִי וְאֶרְאָה מִרְאֵת
 חֶסֶר, מִרְאָה אֶחָד. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְכִי שְׂכִינָה לֹא הַכֹּל? אָמַר רַבִּי
 יוֹסִי, לֹא דוֹמָה רֹאשׁ הַמֶּלֶךְ לְרַגְלֵי הַמֶּלֶךְ, אֵף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל נִמְצָא
 בְּגוֹף הַמֶּלֶךְ.

בֵּא וּרְאָה, בִּישְׁעֵיהֶו כְּתוֹב (ישעיהו ו) וְאֶרְאֵ אֶת ה'. בִּיחְזִקָאֵל כְּתוֹב
 וְאֶרְאָה מִרְאֵת אֱלֹהִים. כְּאֵן אֶת, שֵׁם מִרְאֵת. מֵה שְׂרָאָה זֶה – רָאָה
 זֶה. אֲשֶׁרִי חָלְקוּ שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁלֹּא הָיָה נְבִיא נֹאמֵן שָׁלֵם כְּמוֹתוֹ.

וְאֶרְאֵ אֶת ה', אֶת דּוֹקָא. וְאֶרְאָה מִרְאֵת אֱלֹהִים, מִרְאֵת דּוֹקָא. וּבְדַרְגָּה
 אַחַת הָיוּ. אִם כֶּן, אִז לְמָה לֹא פִרַשׁ יִשְׁעֵיהָ כָּל זֶה? אָמַר רַבִּי
 יוֹסִי, זֶה כָּלֵל וְזֶה פִרַשׁ. מָה הַטַּעַם יַחְזִקָאֵל פִּרַשׁ אֶת כָּל זֶה? אֲלֵא
 הַכֹּל הַצְּטָרֵךְ בְּשִׁבְלֵי יִשְׂרָאֵל, שִׁדְעוּ אֶת הַחֶבֶה שְׂחַבֵּב אוֹתֶם הַקְּדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא, שֶׁשְּׂכִינָתוֹ וּמִרְכְּבוֹתָיו כְּאוּ לְדוֹר בִּינֵיהֶם בְּגִלוֹת.

אָמַר רַבִּי חֲזִיא, בְּאֶרְץ כְּשָׂדִים? וְהָרִי כְּתוֹב (ישעיהו כג) הֵן אֶרְץ כְּשָׂדִים
 זֶה הָעַם לֹא הָיָה. לְמָה הַתְּגָלָתָה שֵׁם שְׂכִינָה? אִם תֹּאמַר בְּשִׁבְלֵי
 יִשְׂרָאֵל – הָיָה טוֹב שֶׁתִּשְׂרָה שְׂכִינָה בְּתוֹכֶם וְלֹא תִתְגָּלָה. אֲלֵא כֶּן
 שְׁנֵינוּ, אִם לֹא הָיָה נְגִלִית, לֹא הָיוּ יוֹדְעִים.

וְזֶה שֶׁהִתְגַּלְתָּהּ, מַה כָּתוּב? עַל נֶהַר כְּבֹר. עַל הַמַּיִם. בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא נִטְמָא וְלֹא שׁוּרָה טְמֵאָה. וְאוֹתוֹ נֶהַר הָיָה אֶחָד מֵאַרְבַּעַת נֶהָרוֹת שְׂוִיּוּצָאִים מִגֵּן עֵדֶן, שֶׁכָּתוּב עַל נֶהַר כְּבֹר. מַה זֶה כְּבֹר? שֶׁכְּבֹר הָיָה מִמָּקוֹם שֶׁשְׂכִינָה שׁוּרָה עָלָיו, וְכָתוּב וַתְּהִי עָלָיו שָׁם יַד ה', שָׁם וְלֹא בְּמָקוֹם אֲחֵר.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא, כָּתוּב וּמִתּוֹכָהּ דְּמִוֹת אַרְבַּע חַיּוֹת וְזֶה מֵרְאִיָּהֶן דְּמִוֹת אָדָם לְהִנָּה. שְׁנִינּוּ, בְּסוּד עֲלִיּוֹן אַרְבַּע חַיּוֹת יֵשׁ שֶׁהֵן לְפָנַי וּלְפָנִים הַהֵיכַל הַקָּדוֹשׁ, וְהֵן רֵאשׁוֹנוֹת, הַעֲתִיקִים מֵהַעֲתִיק הַקָּדוֹשׁ, כָּלֵל הַשֵּׁם הָעֲלִיּוֹן. וַיִּחְזַקְאֵל רָאָה דְּמִוֹת הַמְּרַכְבוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת, שֶׁהָרִי הוּא רָאָה מִמָּקוֹם שֶׁלֹּא הָיָה מְאִיר כָּל כַּף. שְׁנִינּוּ, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה יֵשׁ לְמִטָּה מֵהֵם, וְכֵן בְּכָל הָעוֹלָמוֹת כָּלֵם אַחֲזוּיִם זֶה בְּזֶה וְזֶה בְּזֶה.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהוּא רָאָה יוֹתֵר לְמַעְלָה - שְׁנִינּוּ, מִשֶּׁה רָאָה בְּאַסְפֻּקְלָרְיָה שְׁמַאֲרָה, וְכָל הַנְּבִיאִים לֹא רָאוּ אֶלָּא מִתּוֹךְ אַסְפֻּקְלָרְיָה שְׁאִינָה מְאֲרָה, שֶׁכָּתוּב וְאַרְאֵה מִרְאֵת אֱלֹהִים. וְכָתוּב (בְּמִדְבָר יב) אִם יִהְיֶה נְבִיאָכֶם ה' בְּמִרְאֵה אֱלֹוֹ אֶתְוֹדַע וְגו' לֹא כֵן עֲבָדִי מֹשֶׁה וְגו', וְכָתוּב פֶּה אֵל פֶּה אֲדַבֵּר בּוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, בֵּא וְרָאָה שֶׁכָּל הַנְּבִיאִים כָּלֵם לְגִבּוֹ כְּנִקְבָה לְגִבּוֹ הַזֵּכֶר, שֶׁכָּתוּב פֶּה אֵל פֶּה אֲדַבֵּר בּוּ וּמִרְאֵה. וְלִשְׂאֵר הַנְּבִיאִים (כְּתוּב בְּמִרְאֵת, וּלְמִשָּׁה - ה') בְּמִרְאֵה אֱלֹוֹ אֶתְוֹדַע, בְּמִרְאֵה וְלֹא מִרְאֵת. כָּל שֶׁכֵּן יִחְזַקְאֵל, שֶׁאַפְלוּ מִרְאֵה לֹא כָתוּב בּוּ, אֶלָּא מִרְאֵת חֶסֶר, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁכָּתוּב בְּמִשָּׁה וְלֹא בְּחִידוֹת, אֶלָּא כָּל דְּבָר עַל בְּרִיו. אֲשֶׁרִי הַדּוֹר שֶׁהַנְּבִיא הַזֶּה שְׂרוּי בְּתוֹכֶם.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה, פָּנִים בְּפָנִים רָאוּ יִשְׂרָאֵל אֶת זֵיו כְּבוֹד מְלָכֶם, (שֶׁל רְבוּנָם) וְלֹא הָיוּ בָהֶם סוּמִיִּם וְחִגְרִים וְקִטְעִים וְחִרְשִׁים. סוּמִיִּם - מִשְׁמַע שֶׁכָּתוּב וְכָל הָעָם רֵאִים. חִגְרִים - שֶׁכָּתוּב וַיִּתְיַצְבוּ בְּתַחֲתִית הַהָר. קִטְעִים וְחִרְשִׁים - נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע. וְלַעֲתִיד לְבֹא כָתוּב (יִשְׁעִיה לֵה) אָז יִדְלַג כְּאַיִל פֶּסַח וְתָרַן לְשׁוֹן אֱלֹם.

וַיִּדְבֵּר אֱלֹהִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאִמְרוֹ. רַבִּי יְהוּדָה פִּתַּח, (תְּהִלִּים קו) מִי יִמְלֵל גְּבוּרוֹת ה' יִשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ. בְּכִמָּה דְרָכִים הָעֵידָה הַתּוֹרָה בְּאָדָם שֶׁלֹּא יִחְטָא לְפָנָי רְבוּנוֹ. בְּכִמָּה דְרָכִים נִתְּנָה לוֹ עֲצָה שֶׁלֹּא יִסְטֶה מִדְרָכָיו יְמִין וּשְׂמָאל. בְּכִמָּה דְרָכִים נִתְּנָה לוֹ עֲצָה אֵיךְ יָשׁוּב לְפָנָי רְבוּנוֹ וַיִּמְחַל לוֹ.

שְׁשֵׁנִינוּ, שש מאות ושלשה עשר מיני עצה נתנה תורה לאדם להיות שלם ברבוננו, משום שרבוננו רוצה להיטיב לו בעולם הזה ולעולם הבא, ויותר לעולם הבא, שהרי שנינו, כל מה ששלים הקדוש ברוך הוא לאדם – מאותן טובות שזוכה בהם לעולם הבא השתלם בהם. מה הטעם? משום שהעולם הבא הוא של הקדוש ברוך הוא. (ואם תאמר שהעולם הזה אינו שלו אלא)

וְכִּי שְׁנִינוּ, העולם הזה כנגד העולם הבא אינו אלא כפרוודור לטרקלין. (משום כך העולם הבא הוא של הקדוש ברוך הוא) וכשזוכה אותו הצדיק – בשלו הוא זוכה. ששנינו, כתוב (דברים ב) ונחלה לא יהיה לו בקרב אחיו. מה הטעם? משום שה' הוא נחלתו. אשרי חלקו מי שזוכה לחלק ירשה עליון זה. זוכה בה בעולם הזה, ובבית של העולם הזה. כך בעולם הבא ובבית העליון הקדוש, שכתוב (ישעיה נו) ונתתי להם בביתי ובחומתי יד ושם. אשרי חלקו של אותו צדיק שמדורו עם המלך בביתו.

רבי שמעון אמר, אשרי חלקו של אותו צדיק שזוכה לזה, שכתוב (ישעיה נח) אז תתענג על ה'. לא כתוב עם ה', אלא על ה'. מה זה על ה'? מקום שעליונים ותחתונים נמשכים ממנו ותאבים לאותו מקום, שכתוב (תהלים קכא) מאין יבא עזרי. וכתוב (דניאל ז) ועד עתיק הימים מגיע ולפניו הקריבוהו. ותשוקת וענג הצדיקים להסתכל לאותו זיו, שכל זיו יוצא ממנו, וממנו נמשכים כל אותם הכתרים.

עוד אמר רבי שמעון, שנינו בפסוק זה אז תתענג על ה', בסוף הפסוק מה כתוב? והרכבתיך על במתי ארץ, על אותו מקום שנקרא במתי ארץ, הוא למעלה מהארץ הזו. ואותו מקום שנקרא במתי ארץ, הינו שמים, והינו שכתוב על במתי ארץ.

על ה' – אמר רבי אבא, לא כתוב אז תשב, אלא אז תתענג על ה', הינו שמים, שכתוב (תהלים נז) רומה על השמים אלהים. והרכבתיך על במתי ארץ, הינו ארץ החיים, ממשמע שכתוב על במתי, להכליל ציון וירושלים שנקראו במתי ארץ, והינו שמים שלמעלה וארץ שלמעלה. והדבר שאמר רבי שמעון כך הוא, והכל אחד, שכתוב ועד עתיק הימים מגיע וגו', וכל הדברים הללו עולים למקום אחד.

אמר רבי אבא לרבי שמעון, יאמר לי מורי, פסוק זה כלו במה בארנו אותו, שכתוב אז תתענג על ה' והרפכתיו על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך? אמר לו, הרי הכל נאמר כבר, שתפנוק ועדון על ה' כתוב, מקום שהוא למעלה, וכתוב ועד עתיק הימים מגיע. על במתי ארץ, כמו שנתבאר.

והאכלתיך נחלת יעקב אביך, כמו שכתוב (בראשית כז) ויתן לך האלהים מטל השמים וגו', והינו נחלת יעקב. והברכה שברך יצחק את יעקב, על השמים הללו הוא אמר, וברכו בברכה, שעתידים בני יעקב, להחיות באותו טל לעתיד לבא, שכתוב ויתן לך האלהים, לך ולא לאחר. מטל השמים, שבו עתידים המתים להחיות לעתיד לבא. שיוצא מהעתיק לזעיר אנפין ושורה בשמים הללו. התבונן רבי אבא ואמר, עכשו נשמע הכל, ונמצאת ברכת יצחק עליונה ממה שחשבתי.

שנינו, מי ימלל גבורת ה'. מי ימלל? מי ידבר הנה צריך להיות! אמר רבי חייא, כמו שנאמר (דברים כג) וקטפת מלילת בידך. גבורת ה', שרבים הם ויוצאים מגבורה אחת. ושנינו, גבורה עליונה אחת, עטרת העטרות, מתעטרת, ויוצאים ממנה חמשים שערים, מהם ימינה ומהם שמאלה, וכל אחת נקראת גבורה, וכל אחת ואחת מתעטרת באורות של חקיקות גבוהות, וכלם נקראות גבורות ה'.

אמר רבי חייא, גבורת ה' חסר כתוב, שהרי כלם כלולים בזה. ישמיע כל תהלתו – זוהי שכינת זיו כבוד הקדוש ברוך הוא, שכתוב ותהלתו מלאה הארץ.

אמר רבי שמעון, כתוב (בראשית ב) ונהר יצא מעדן להשקות את הגן וגו', שם האחד פישון וגו'. הרי אלה נקראים בשמות, וארבעה הללו מאותו נהר שיוצא הם נמשכים. מה שם אותו הנהר שיוצא? אמר רבי שמעון, שמו יובל, שכתוב (ירמיה יז) ועל יובל ישלח שרשיו, וכתוב ולא ימיש מעשות פרי. מה הטעם לא ימיש? משום שעל יובל ישלח שרשיו. ועל זה כתוב (ישעיה נח) וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו. ומשום כך כתוב יצא, יוצא ואינו פוסק.

שנינו, אמר רבי שמעון, כתוב וידבר אלהים את כל הדברים וגו'. וידבר, כדי להכריז דברים. ששנינו, בשעה שהתגלה הקדוש

ברוך הוא והתחיל לדבר, עליונים ותחתונים התחלחלו, ויצאו
נשמותיהם של ישראל.

ושנינו, אותו דבור היה טס מלמעלה למטה, ונחקק בארבע רוחות
העולם ועולה ויורד. כשעולה, נשאב מהרי אפרסמון זה,
ונשאב באותו טל שלמעלה וסוכב סביב ישראל, ושבה בהם
נשמתם, וסוכב ונחקק במקומו בלוחות אבן. וכן כל מלה ומלה.
אמר רבי שמעון, כל מלה ומלה היתה מלאה בכל אותם טעמים,
בכל אותם דברי גזרות, שכר וענשים, סודות וסתרים כאוצר
(כצנצנת) זה שמלא מן הכל.

ובשעה שהיה יוצא אותו הדבור, נראה אחד. וכשהיה נחקק
במקומו, נראו באותו הדבור שבעים ענפים שנכנסים
לתוכה, וחמשים כתרים חסר אחד מצד זה, וחמשים חסר אחד
מצד האחר, כמו הפטיש הזה בזמן שהוא מכה בסלע, כמו
שנאמר (ירמיה כג) וכפטיש יפוצץ סלע. והיו כל ישראל רואים עין
בעין והיו שמחים.

וכל הדורות האחרונים הזדמנו לשם, וכלם קבלו תורה בהר סיני,
שכתוב (דברים כט) כי את אשר ישנו פה וגו' ואת אשר איננו
פה עמנו היום. וכלם כל אחד ואחד פראוי לו, וכלם רואים
ומקבלים דברים.

אלהים - זו גבורה. את - שנכלל בימין, כמו ששנינו את השמים
שהוא ימין, ואת הארץ שהוא שמאל, שכתוב (ישעיה מח) אף
די יסדה ארץ וימיני טפחה שמים. וימין זה הוא את. כל - לכלל את
כל שאר הכתרים. הדברים - מתקשרים זה בזה. האלה - כל אותם
טעמים, כל אותם סודות, כל אותם סתרים, גזרות וענשים.

לאמר - להיות ירשה לכל, שכתוב (דברים לג) תורה צוה לנו משה
מורשה וגו'. שאם תאמר, לגלות מה שלא הצטרף לגלות
לכל אדם - כתוב אנכי ה' אלהיך. כמו שאני טמיר ונסתר, כך יהיו
הדברים הללו טמירים ונסתרים בלבך.

דבר אחר וידבר אלהים - אחד. את כל הדברים האלה לאמר - הרי
חמש דרגות אחרות. רבי יהודה אמר, וידבר אלהים - גבורה.
את - ימין. כל - זה וזה (האלה - אותם שנתגלו, שכתוב וכל העם ראים את הקולות.

דבר אחר, כל -). אמר רבי יצחק, לכלל את אברהם, שכתוב וה' ברוך את אברהם בכל.

הדברים - לכלל שאר הפתרים המכסים. האלה - אלו שהתגלו, וכתוב וכל העם ראים את הקולת. לאמר - זהו שכתוב (משלי יב) אשת חיל עטרת בעלה. וכתוב (ירמיה ג) לאמר הן ישלח איש את אשתו.

אמר רבי יצחק, למה נתנה תורה באש וחסכה, שכתוב וההר בער באש עד לב השמים חשך ענן וערפל. שכל מי שישתדל בתורה, ינצל מאש אחרת של הגיהנם ומהחשך שמחשיכים כל שאר העמים לישראל, שבזכות אברהם נצלו ישראל מאש הגיהנם.

ושנינו, אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם, כל זמן שבניך ישתדלו בתורה, הם ינצלו מאלה, ואם לא - הרי אש הגיהנם תשלט בהם וישתעבדו בין העמים. אמר לו, בשני קשרים לא יקומו הדברים, אלא אם נוח לפניך - שינצלו מאש הגיהנם, וישתעבדו בין העמים עד שישובו אליך. אמר לו, יפה זה ודאי. זהו שכתוב (דברים לב) אם לא פי צורם מכרם. מיהו צורם? זהו אברהם, שכתוב (ירמיה ג) הביטו אל צור חצבתם. וה' הסגירם - זה הקדוש ברוך הוא שהסכים על ידו.

אמר רבי יהודה, מיום שיצאו ישראל ממצרים עד היום שנתנה בו תורה היו חמשים יום, מה הטעם? אמר רבי יהודה, משום אותן שנות היובל, שכתוב (ויקרא כה) וקדשתם את שנת החמשים שנה. **ושנינו**, אמר רבי שמעון, אותו היובל הוציא את ישראל ממצרים. ואם תאמר שיובל ממש, אלא מצד היובל זה היה, ומצד היובל התעורר דין על המצרים, ולכן חמשים אלה היו של היובל. **ושנינו**, כנגד זה חמשים פעמים נאמר ונזכר בתורה הנהגות מצרים, וכלם הם שבחים: אשר הוצאתיך. ויצאך. כי ביד חזקה הוציאך. וכל הפעמים הם חמשים, ולא יותר. משום שהכל התעטר ביובל. ומצד היובל הכל בא. ולכן תורה שבאה מגבורה התעטרה בימין, שכתוב (דברים לג) כי מימינו אש דת למו. ושנינו, חמשה קולות היו, וכלם נראו בהם ונכללו בהם והתעטרו בהם.

אמר רבי שמעון, באותו זמן שקבלו ישראל תורה, היובל הזה עטר בעטרתו את הקדוש ברוך הוא כמלך שהתעטר בתוך חילו,

שְׁכָתוֹב (שיר ג) צְאִינָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמִלְחָה שְׁלֵמָה בְּעֵטְרָה שְׁעֵטְרָה לוֹ אִמּוֹ. מִי זֶה אִמּוֹ? זֶה הַיּוֹבֵל, וְהַיּוֹבֵל הַתְּעַטֵּר בְּשִׁמְחָה בְּאַהֲבָה בְּשִׁלְמוֹת, שְׁכָתוֹב (תהלים קיג) אִם הַבָּנִים שְׂמֵחָה. מִי זֶה אִם הַבָּנִים? אָמַר רַבִּי שְׂמֵעוֹן, זֶה הַיּוֹבֵל.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, עַל זֶה כָּתוּב (משלי כג) יִשְׂמַח אָבִיךָ וְאִמְךָ וְתִגַּל יוֹלְדֶיךָ. מִי זֶה אָבִיךָ וְאִמְךָ? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאֵרוֹהָ בְּסִפְרָא דְצְנִיעוּתָא, שְׁכָתוֹב עֲרוֹת אָבִיךָ וְעֲרוֹת אִמְךָ לֹא תִגְלֶה. אוֹי לְמִי שְׂמֵגְלָה עֲרוֹתָם.

שְׁנִינּוּ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּשַׁעָה שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַתְּגַלָּה בְּהַר סִינִי, הַזְּדַעְזַע הָהָר, וּבְשַׁעָה שֶׁסִּינִי הַזְּדַעְזַע, כָּל שְׂאָר הָרֵי הָעוֹלָם הַזְּדַעְזַעוּ וְהָיוּ עוֹלָיִם וַיּוֹרְדִים, עַד שֶׁהוֹשִׁיט הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יָדוּ עֲלֵיהֶם וְהִתִּישְׁבוּ, וְקוֹל יוֹצֵא וּמְכַרִּיז, (תהלים קיד) מַה לָּךְ הַיָּם כִּי תִנוּס הַיַּרְדֵּן תִּסָּב לְאַחֹר, הַהָרִים תִּרְקְדוּ כְּאֵילִים וְגוֹ'.

וְהֵם שָׁבִים וְאוֹמְרִים, מִלְּפָנֵי אֲדוֹן חוֹלֵי אֶרֶץ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִלְּפָנֵי אֲדוֹן – זֶה הָאֵם, שְׁכָתוֹב אִם הַבָּנִים שְׂמֵחָה. חוֹלֵי אֶרֶץ – זֶה הָאֵם הַתְּחַתּוֹנָה. מִלְּפָנֵי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב – זֶהוּ הָאָב, שְׁכָתוֹב בְּנֵי כְּרִי יִשְׂרָאֵל. וְעַל זֶה כָּתוּב בְּעֵטְרָה שְׁעֵטְרָה לוֹ אִמּוֹ.

מַה זֶה בְּעֵטְרָה? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּכָתוּב (שמואל א-א כג) וְשֹׁאוֹל וְאֲנָשָׁיו עֵטְרִים אֶל דָּוִד. מִשּׁוֹם שֶׁמִּתְעַטֵּר בְּלֶבֶן וּבְאָדָם וּבִירֹק, בְּכָל הַגְּוִנִים שְׁכָלָם כְּלוּלִים בּוֹ וּמְקַפִּים בּוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּעֵטְרָה שְׁעֵטְרָה לוֹ אִמּוֹ, מִי זֶה הָעֵטְרָה? שְׁכָתוֹב (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּךְ אֶתְפָּאֵר, וְכָתוּב (שם ס) וּבֵית תְּפָאֲרָתִי אֶפְאֵר.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, תּוֹרָה נִתְּנָה בְּאֵשׁ שְׁחִרָה עַל גְּבֵי אֵשׁ לְבִנָּה, לְכָלֵל יְמִין בְּשִׁמְאֵל, וּשְׂמֵאֵל שְׁחִזֹּר לְהִיּוֹת יְמִין, שְׁכָתוֹב מִיְמִינוֹ אֵשׁ דָּת לְמוֹ.

אָמַר רַבִּי אָבָא, בְּשַׁעָה שֶׁעֲשָׂן שֶׁל סִינִי הָיָה יוֹצֵא, עוֹלָה אֵשׁ, וּמִתְעַטֵּר בְּאוֹתוֹ עֲשָׂן בְּגִלְדֵי כְּאֶשְׁכּוֹל הַזֶּה, וְעוֹלָה וַיּוֹרֵד, וְכָל הַרְיָחוֹת וְהַבְּשָׂמִים שֶׁל גֵּן עֵדֵן הָיָה מְעַלָּה אוֹתוֹ עֲשָׂן בְּמִרְאֵה שֶׁל לֶבֶן וְאָדָם וְשָׁחַר. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (שיר ג) מְקַטְרֵת מִרְ וּלְבִנָּה מִכָּל אֲבָקָת רוּכָל.

אוֹתוֹ עֲשָׂן מָה הָיָה? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, שְׂכִינָה שְׂנַגְלָתָה לְשֵׁם, שְׂנַגְאָמַר מִי זֹאת עֲלָה מִן הַמִּדְבָּר כְּתִמְרוֹת עֲשָׂן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לְמָה

לך כל זה, הרי פסוק שלם הוא, שכתוב והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו ה' באש ויעל עשנו כעשן הכבשן. אשרי העם שראו את זה וידעו את זה.

אמר רבי חייא, כשנחקקו האותיות בלוחות האבן, היו נראים משני צדדים - מצד זה ומצד זה, והלוחות היו מאבן סנפירינון, ונחקקו ונתכסו באש לבנה, והאותיות היו מאש שחרה, וחקוקים בשני צדדים - מצד זה ומצד זה.

אמר רבי אבא, הלוחות היו בעיניהם, והאותיות היו טסות ונראות בשני סוגי אש - אש לבנה ואש שחרה, להראות כאחד ימין ושמאל, שכתוב (משלי ג) ארך ימים בימינה בשמאלה וגו'. והרי כתוב מימינו אש דת למו. אלא מצד הגבורה זה היה, ונכללת בימין. ולכן אש לבנה ואש שחרה.

שנינו, כתוב (שמות לב) והלחת מעשה אלהים המה וגו'. (מעשה אלהים ודא) אמר רבי יהודה, כתוב והלחת, אחד. שנים היו ונראים אחד. ועשר אמירות חקוקות בהם, חמש כלולות בחמש, להיות הכל ימין. מעשה אלהים המה ודאי.

רבי יצחק אמר, של סנפירינון היו, ושתי אבנים היו, והאבנים היו סתומות. נשב הקדוש ברוך הוא ברוח, והתפשטו ונחקקו שני לוחות. רבי יהודה אמר, כעין סנפירינון היו, (שהיתה אבן טובה) משמע שכתוב מעשה אלהים המה.

אמר לו, אם כך, סנפירינון זה, שהיא אבן טובה וכבדה משאר האבנים, אינם מעשה של הקדוש ברוך הוא? אמר לו, במה בארנו מעשה אלהים המה? המה דוקא. אלא בא וראה, כתוב והלחת מעשה אלהים. הלחת כתוב, ולא כתוב והאבנים מעשה אלהים המה.

אמר רבי שמעון, הכל אחד הוא, אבל שני הלוחות הללו, עד שלא נברא העולם היו, ונתעלו מערב שבת, ועשה אותם הקדוש ברוך הוא, ומעשיו היו.

ממה הם נעשו? שנינו, מאותו הטל העליון ששופע מן העתיק הקדוש. וכששופע ונמשך לשדה התפוחים הקדושים, נטל הקדוש ברוך הוא שתי טפות כפור מהם ונגלדו, ונעשו שתי אבנים יקרות. נשב בהן, והתפשטו לשני לוחות. זהו שכתוב מעשה אלהים

הָמָּה וְהַמִּכְתָּב מִכְתָּב אֱלֹהִים הוּא, כְּמוֹ שִׁכְתוּב (שמות לב) כְּתוּבִים
בְּאֶצְבַּע אֱלֹהִים.

שְׁנֵינּוּ, אֶצְבַּע אֱלֹהִים – אוֹתָהּ אֶצְבַּע עוֹלָה לַעֲשֶׂרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
אֶצְבַּע אֱלֹהִים הִיא. וְכֹל אֶצְבַּע וְאֶצְבַּע עוֹלָה לַעֲשֶׂרָה, עַד
שֶׁנַּעֲשִׂית יַד שְׁלֹמֹה, שִׁכְתוּב (שמות יד) וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדוֹלָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, חֲרוּת עַל הַלְחַת – נְקוּבִים הָיוּ הָאֲבָנִים וְנִרְאוּ מִשְׁנֵי
צְדָדִים, חֲרוּת חֲקִיקָה שֶׁל חֲקִיקוֹת. אָמַר רַבִּי אֲבָא, מִצַּד זֶה
נִרְאָה הַצַּד הָאֲחֵר, וְנִקְרָא מִכָּאן מֵה שִׁכְתוּב בְּצַד הָאֲחֵר.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, בְּנִס הָיוּ כְּתוּבִים, שֶׁכָּל בְּנֵי הָאָדָם הָיוּ אוֹמְרִים
וּמַעֲיָדִים שֶׁהָרִי מִכְתָּב אֱלֹהִים הוּא וְדָאִי, שֶׁהָרִי כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם
לֹא יָכֻלוּ לְדַעַת אוֹתָם כְּמוֹ שֶׁהָיוּ.

לְדַעַתְם שֶׁל הָאוֹמְרִים נְקוּבִים הָיוּ, הָאֵם כְּתוּב בְּלַחַת? עַל
הַלְחַת כְּתוּב. אֲלֹא כִּךָ שְׁנֵינּוּ, חֲמִשָּׁה קוֹלוֹת הֵם לְיָמִין
וְחֲמִשָּׁה לְשְׂמָאל, וְאוֹתָם שֶׁל הַשְּׂמָאל כְּלוּלִים בְּיָמִין. וּמִהֵימִין נִרְאוּ
אוֹתָם שְׁבַשְׂמָאל, וְכָאן הַכֹּל הוּא יָמִין, וְנִכְלְלוּ אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, מֵה שֶׁהָיָה
בְּצַד זֶה נִרְאָה לְצַד הָאֲחֵר, וְקוֹרְאִים אֶת אוֹתָם הָאוֹתִיּוֹת. שֶׁהָרִי שְׁנֵינּוּ,
הַשְּׂמָאל הִפְךָ לְהִיּוֹת יָמִין, שִׁכְתוּב מִימֵינוּ אֲשֶׁר דָּת לָמוּ, וּמִשּׁוּם כִּךָ
מִכְתָּב אֱלֹהִים הוּא וְדָאִי.

הַכִּי צַד? מֵה שֶׁהָיָה בְּצַד הַזֶּה הָיָה קוֹרָא בְּזֵה, אֲנִכִּי ה' אֱלֹהֵיךָ.
וּמִהֵאוֹתִיּוֹת הִלְלוּ הָיָה רוֹאָה וְקוֹרָא לֹא תִרְצַח. הָיָה קוֹרָא
לֹא יִהְיֶה לְךָ, וְהָיָה רוֹאָה וְקוֹרָא לֹא תִנְאַף. וְהָיָה קוֹרָא לֹא תִשָּׂא אֶת
שֵׁם ה' אֱלֹהֵיךָ לְשׁוֹא. וְהָיָה רוֹאָה וְקוֹרָא לֹא תִגְנוֹב. וְהַכֹּל מִצַּד זֶה. וְכִךָ
לְכֹלָם, וְאִזּוּ מִצַּד הָאֲחֵר, וְכֹלָם כְּלוּלִים זֶה בְּזֵה כְּגוֹן זֶה. זֶהוּ שִׁכְתוּב
(שם לג) מִכְתָּב אֱלֹהִים הוּא. מִכְתָּב אֱלֹהִים הוּא וְדָאִי.

וַיֵּרֶד מִשָּׁה אֶל הָעָם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, מֵהִי הָאֲמִירָה הַזֹּאת
שִׁכְתוּב וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם, וְלֹא כְּתוּב מֵה אָמַר? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בֹּא
וּרְאֵה, דְרָךְ הָעוֹלָם הוּא, כְּשֶׁבָאָה שְׂמִיחָה לְאָדָם אוּ כְּשֶׁבָא צַעַר –
כְּשֶׁעֲדִין לֹא יוֹדַע מִמֶּנּוּ, לֹא יָכוֹל לְסַבֵּל, שֶׁהָרִי לְבוֹ פּוֹרַח לְשַׁעָה.
וְכִשְׂיֹדַע מִמֶּנּוּ, עוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ וְיָכוֹל לְסַבֵּל. כָּל שֶׁכָּן כָּאן, (וְכָאן אֵינּוּ כִךָ)
שֶׁהָרִי מִשָּׁה אָמַר לָהֶם כָּל מֵה שֶׁהָיָה אַחַר כִּךָ וְחִזַּק לָבָם בְּדַבְרִים, וְלֹא
יָכֻלוּ לְסַבֵּל. כָּל שֶׁכָּן אִם לֹא הָיָה אוֹמֵר לָהֶם דְּבַר. וּמִשּׁוּם כִּךָ וַיֹּאמֶר
אֲלֵהֶם בְּתַחֲלָה, וְחִזַּק לָבָם, וְאַחַר כִּךָ וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם.

וְעַם כָּל זֶה לֹא יָכֹלוּ לְסַבֵּל, שְׁהָרֵי שְׁנֵינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר
רַבִּי חֲזִיָּא אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כְּשִׁשְׁמְעוּ דְבָרוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא, פָּרְחָה נִשְׁמָתָם, וְעָלְתָה נִשְׁמָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל עַד כִּסֵּא כְבוֹדוֹ
לְהִדְבֵק שָׁם.

אָמְרָה תוֹרָה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכִי לְחַנּוּם הָיִיתִי מְאֻלָּפִים
שָׁנִים טָרָם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם?! לְחַנּוּם כְּתוּב בָּהּ (ויקרא יז) וְאִישׁ
אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם, (שמות ל) וְאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
תְּדַבֵּר לֵאמֹר, (ויקרא כה) כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים?! אֵיפֹה הֵם בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל? בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִתְחַזְרָה הַתּוֹרָה אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כָּל אֶחָד
וְאֶחָד לְמִקוּמוֹ. הַתּוֹרָה חִזְקָה וְאֶחָזָה בְּנִשְׁמוֹתֵיהֶם לְהִתְחַזֵּר אוֹתָן
לְיִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שְׁכָתוּב (תהלים יט) תּוֹרַת ה' תְּמִימָה מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ. מְשִׁיבַת
נֶפֶשׁ מִמֶּשׁ.

סדר הלימוד ליום טז טבת [יום 105 בשנה]

שְׁנִינּוּ, כְּתוּב וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כֶּסֶף ה' לְמִלְךָ, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (מלכים-א י) שֶׁשׁ מַעֲלוֹת לְכֶסֶף. רַבִּי אֲבָא אָמַר, שֶׁהַלְבָּנָה עֲמָדָה בְּשִׁלְמוֹת, שְׁשֵׁנִינוּ שְׁבִימֵי שְׁלֹמֹה עֲמָדָה הַלְבָּנָה בְּשִׁלְמוֹת.

אִימָתֵי בְּשִׁלְמוֹת? (שְׁנִינּוּ, כְּתוּב וַתֵּרֵב חֲכַמַת שְׁלֹמֹה וְגו'. מֵהוּ וַתֵּרֵב? אָמַר רַבִּי אֲבָא, שְׁעֲמָדָה הַלְבָּנָה בְּשִׁלְמוֹתָהּ. מֵהוּ בְּשִׁלְמוֹתָהּ?) שְׁעֲמָדָה בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר, כְּמוֹ שְׁשֵׁנִינוּ, אֲבָרְהָם. יִצְחָק. יַעֲקֹב. יְהוּדָה. פֶּרֶץ. חֲצֵרוֹן. רָם. עֲמִינָדָב. נַחֲשׁוֹן. שְׁלֹמוֹן. בְּעִז. עוֹבֵד. יִשִּׁי. דָּוִד. שְׁלֹמֹה. כְּשָׂבָא שְׁלֹמֹה עֲמָדָה הַלְבָּנָה בְּשִׁלְמוֹת. זֶהוּ שְׁכָתוּב וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כֶּסֶף ה' לְמִלְךָ. וְכָתוּב שֶׁשׁ מַעֲלוֹת לְכֶסֶף. הַכֹּל כְּמוֹ שְׁלֹמֹה עָלָה.

בִּימֵי צְדָקָה עֲמָדָה הַלְבָּנָה בַּפְּגָם וּנְפֻגָמָה, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (ישעיה יג) וַיִּרַח לֹא יִגִּיהַ אֹרֹר. שְׁשֵׁנִינוּ, בִּימֵי צְדָקָה נַפְגָּמָה הַלְבָּנָה וַחֲשָׁכוּ פְּנֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

צֵא וַחֲשֹׁב, רַחֲבֵעַם. אֲבִיָּה. אֶסָּא. יְהוֹשֻׁפֵּט. יְהוֹרָם. אַחֲזִיָּהוּ. יוֹאָשׁ. אֲמַצְיָהוּ. עֲזִיָּהוּ. יוֹתָם. אַחֲזִי. יַחֲזַקְיָהוּ. מְנַשֶּׁה. אֲמוֹן. יֹאשִׁיָּהוּ. צְדָקְיָהוּ. וְכְשָׂבָא צְדָקְיָהוּ, נַפְגָּמָה הַלְבָּנָה וְעֲמָדָה עַל פְּגָם, שְׁכָתוּב (ירמיה נב) וְאֵת עֵינַי צְדָקְיָה עָנָר. בְּאוֹתוֹ זְמַן (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ. אֶרֶץ זו הָעֵבֶרָה מִלְּפָנֵי שָׁמַיִם וְהִתְרַחֲקָה מִמֶּנּוּ, וְנַחֲשָׁכָה הָאֶרֶץ הַזֹּאת. (פלומר, שְׁעֲמָדָה הַלְבָּנָה בַּפְּגִימוֹתָהּ).

שְׁנִינּוּ, בְּשַׁעָה שְׁעֲמָדוֹ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי, הַתְּחִילָה הַלְבָּנָה לְהָאִיר, שְׁכָתוּב (שמואל-ב כב) וַיֵּט שָׁמַיִם וַיִּרַד. מֵה זֶה וַיִּרַד? שְׁקָרֵב הַשֶּׁמֶשׁ לְלִבָּנָה, וְהַתְּחִילָה לְהָאִיר הַלְבָּנָה, שְׁכָתוּב (במדבר כ) דָּגַל מַחֲנֵה יְהוּדָה מִזְרָחָה.

בְּהַר סִינַי הִתְמַנָּה יְהוּדָה כְּשִׁלֵּט בַּמַּלְכוּת, שְׁכָתוּב (הושע יב) וַיְהוּדָה עַד רֹד עִם אֵל וְעִם קְדוֹשִׁים נֶאֱמָן. (רבי יצחק אָמַר מִכָּאן, וַיְהוּדָה עַד רֹד עִם אֵל, הַשִּׁלְטוֹן הָיָה בְּשַׁעָה שֶׁהָאֵל הָיָה שׁוֹלֵט מַלְכוּתוֹ עַל הַר סִינַי, בְּאוֹתָהּ שַׁעָה מַלְכוּתוֹ שֶׁל יְהוּדָה) מֵה זֶה וְעִם קְדוֹשִׁים נֶאֱמָן? כְּשֵׁאמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלֶכֶת כְּהַנִּים וְגוֹי קְדוֹשׁ, נֶאֱמָן הָיָה יְהוּדָה לְקַבֵּל מַלְכוּת, וְהַתְּחִילָה הַלְבָּנָה לְהָאִיר.

אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ וְגו'. רַבִּי אֶלְעָזָר פְּתַח, (משלי א) שָׁמַע בְּנֵי מוֹסֵר אֲבִיךָ –

זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְאֵל תִּטֵּשׁ תּוֹרַת אִמְךָ – זֹו כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל. מִי זֹו
כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל? זֹו בִּינָה, כְּמוֹ שִׁכְתוֹב לְהַבִּין אִמְרֵי בִּינָה.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מוֹסֵר אָבִיךָ – זֹו הִיא חֻכְמָה. וְאֵל תִּטֵּשׁ תּוֹרַת אִמְךָ
– זֹו הִיא בִּינָה. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, זֶה וְזֶה דָּבָר אֶחָד הִתְפָּרְשׁוּ.
שְׁשֻׁנֵינוּ, תּוֹרָה יִצְאָה מִחֻכְמָה שֶׁל מַעְלָה. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, מִבִּינָה יִצְאָה,
שִׁכְתוֹב לְהַבִּין אִמְרֵי בִּינָה, וְכָתוּב וְאֵל תִּטֵּשׁ תּוֹרַת אִמְךָ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, תּוֹרָה נִכְלְלָה מִחֻכְמָה וּבִינָה, שִׁכְתוֹב שָׁמַע בְּנֵי
מוֹסֵר אָבִיךָ וְאֵל תִּטֵּשׁ תּוֹרַת אִמְךָ. רַבִּי אֲבָא אָמַר, בְּכָל הִיא
נִכְלְלָת. שְׁפִינָן שְׁנִכְלְלָת בְּשְׁנֵי אֱלֹהִים, הִיא נִכְלְלָת בְּכָל – בְּחֻסָּד, בְּדִין
וּבְרַחֲמִים. בְּכָלִים הַשְּׁלֵמוֹת שֶׁהִדְבָּר צָרִיךְ. אִם הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה
מִסְכִּימִים – הַכֹּל מִסְכִּימִים. בְּמָקוֹם שֶׁאֱלֹהִים נִמְצָאִים – כָּלִים נִמְצָאִים.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר, אֲנֹכִי – זֹו הַשְּׁכִינָה, כְּמוֹ שִׁכְתוֹב (בְּרֵאשִׁית מו) אֲנֹכִי אֵרָד
עִמָּךְ מִצְרִימָה. ה' אֱלֹהֶיךָ. (הַכֹּל עוֹלָה לְמַעְלָה לְהִיּוֹת הַכֹּל אֶחָד) (זֹו כְּנִסַּת
יִשְׂרָאֵל, שִׁכְתוֹב וְאֵל תִּטֵּשׁ תּוֹרַת אִמְךָ) רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אֲנֹכִי – זֹו הַשְּׁכִינָה,
וּמִפְסִיק הַטַּעַם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֲנֹכִי עֲשׂוּ בְכוֹרֶךָ. ה' אֱלֹהֶיךָ – זֶה
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שִׁכְתוֹב (דְּבָרִים ד) מִן הַשָּׁמַיִם הַשְּׁמִיעָךְ אֶת קְלוֹ.
וְכָתוּב אַתֶּם רְאִיתֶם כִּי מִן הַשָּׁמַיִם דִּבַּרְתִּי עִמָּכֶם. מִן הַשָּׁמַיִם (מִן הַשָּׁמַיִם
מִמֶּשׁ, זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא).

אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. אֲשֶׁר – מָקוֹם שֶׁהַכֹּל מְאֻשְׁרִים
אוֹתוֹ. הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם – זֶה יוֹבֵל, כְּמוֹ שְׁשֻׁנֵינוּ,
מִצַּד הַיּוֹבֵל יִצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, וּמִשׁוֹם כֶּף חַמְשִׁים פְּעֻמִּים
נִזְכָּרָה יִצְאֵת מִצְרַיִם בַּתּוֹרָה. חַמְשִׁים יָמִים לְקַבֵּלֵת הַתּוֹרָה. חַמְשִׁים
יָמִים לְחֵרוֹת הָעֶבְדִּים.

מִבֵּית עֶבְדִּים – כְּמוֹ שִׁכְתוֹב (שְׁמוֹת יב) הִכָּה כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם.
וְשֻׁנֵינוּ, הַכְּתָרִים הַתְּחִתוֹנִים הִלְלוּ שֶׁהַמִּצְרַיִם בְּטַחוּ בָהֶם. כְּמוֹ
שִׁישׁ בֵּית לְמַעְלָה – יֵשׁ בֵּית לְמַטָּה. בֵּית קְדוֹשׁ שֶׁלְמַעְלָה, שִׁכְתוֹב
(מִשְׁלֵי כד) בְּחֻכְמָה יִבְנֶה בֵּית – בֵּית תְּחִתוֹן לְמַטָּה שְׁאִינוּ קְדוֹשׁ, כְּמוֹ
שִׁכְתוֹב מִבֵּית עֶבְדִּים.

שְׁשֻׁנֵינוּ, בְּשַׁעַה שֶׁנֶּאֱמַר אֲנֹכִי, כָּל אוֹתָן מִצְוֹת הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱחָזוּ בַּמֶּלֶךְ
הַקְּדוֹשׁ הָעֲלִיּוֹן בְּצַד (זֶה), כָּלִים הָיוּ כְּלוּלוֹת בְּדָבָר הַזֶּה.

כְּמוֹ שְׁשֻׁנֵינוּ, כָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה אֲחֻזוֹת בְּגוֹף הַמֶּלֶךְ, (בַּמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ
הָעֲלִיּוֹן) מֵהֵן בְּרֵאשׁ הַמֶּלֶךְ, וּמֵהֵן בְּגוֹף, וּמֵהֵן בְּיַד הַמֶּלֶךְ, וּמֵהֵן

ברגליו, ואין מי שיוצא מגוף המלך החוצה. ולכן מי שפשע במצוה אחת של התורה, כמי שפשע בגוף המלך, כמו שכתוב (ישעיה ס) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפשעים בי, בי ממש. אוי לרשעים שעוברים על מצוות התורה ולא יודעים מה הם עושים.

שאמר רבי שמעון, אותו מקום שהוא חטא אליו, אותו מקום ממש מגלה חטאו. (ואמר רבי שמעון, הקדוש ברוך הוא ממש מגלה חטאו) חטא בקדוש ברוך הוא – הקדוש ברוך הוא מגלה חטאו, שכתוב (איוב כ) יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו. יגלו שמים עונו – זה הקדוש ברוך הוא. וארץ מתקוממה לו – זה הקדוש ברוך הוא (זו כנסת ישראל). **שנינו**, שמים מגלים חטאו של אדם, ובשעה שהוא מגלה חטאו, ארץ עושה דין האדם, שכתוב וארץ מתקוממה לו, לעשות בו דין. אמר רבי יוסי, שנינו משמו של רבי שמעון, בשעה שנתנה תורה, האם והבנים נמצאו בשלמות, שכתוב (תהלים קיג) אם הבנים שמחה.

אנכי ה' אלהיך. אנכי, כמו ששנינו, בת היתה לו לאברהם אבינו. היא שכניה, וזו בת. ה' אלהיך, שכתוב בני בכרי ישראל. וכתוב (משלי ג) עץ חיים היא למחזיקים בה. הנה בן.

אשר הוצאתיך מארץ מצרים, שכתוב (ויקרא כה) יוכל הוא קדש תהיה לכם. וכתוב אם הבנים שמחה. וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור. הרי אם ובנים. יושבת האם, יושבים הבנים. (והעולמות) כלם בשמחה בשלמות, ועל זה כתוב אם הבנים שמחה. נעברה האם – כלם נעברים ממקומם. וכתוב (דברים כב) לא תקח האם על הבנים. ושנינו, לא יעשה אדם חטאים למטה, כדי שתעבר האם מעל הבנים.

אמר רבי יצחק, הכל הקדוש ברוך הוא. הכל הוא. הכל אחד. והדברים הללו התגלו לקוצרי השדה. אשריהם בעולם הזה ובעולם הבא.

שנינו, אמר רבי אלעזר, כתוב בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, וכתוב (בראשית ב) ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים. במה בארנו פסוקים אלו, הרי שנינו ששניהם נבראו כאחד? מלמד שנטה הקדוש ברוך הוא קו ימינו וברא השמים, ונטה קו

שִׁמְאֵלוֹ וּבָרָא אֶת הָאָרֶץ. בַּתְּחִלָּה אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, וְאַחַר כֵּן אָרֶץ וּשְׁמַיִם.

שְׁנֵינּוּ, כְּתוּב (הושע ב) בַּיּוֹם הַהוּא אֶעֱנֶה נְאֻם ה' אֶעֱנֶה אֶת הַשָּׁמַיִם וְהֵם יַעֲנוּ אֶת הָאָרֶץ. אֶעֱנֶה אֶת הַשָּׁמַיִם – שְׁמַיִם מִמֶּשׁ, שְׁכַתוּב (ישעיה 10) הַשָּׁמַיִם כְּסֵאֵי. וְהֵם יַעֲנוּ אֶת הָאָרֶץ – הָאָרֶץ מִמֶּשׁ, שְׁכַתוּב וְהָאָרֶץ הַדָּם רִגְלֵי. שְׁמַיִם – שְׁמַיִם הָעֲלִיּוֹנִים. וְאָרֶץ – הָאָרֶץ הָעֲלִיּוֹנָה. שְׁנֵינּוּ, כְּשֶׁהִתְתַּקֵּן שְׁמַיִם זֶה בְּתַקּוּנָיו, (התתקן) כְּנֶגֶד אָרֶץ זו, וְתִשׁוּקְתוֹ כְּנֶגְדָה בְּדַרְגָּה אַחַת שְׁנִקְרְאָת צַדִּיק, כְּמוֹ שְׁכַתוּב (משלי י) וְצַדִּיק יִסּוֹד עוֹלָם, וְנִדְבַק בְּאָרֶץ הַזֹּו.

וּמֵרֵאשׁ הַמֶּלֶךְ עַד אוֹתוֹ מְקוֹם שְׁשׁוּרָה הַצַּדִּיק הַזֶּה, בָּא נָהָר אַחַד קָדוֹשׁ, שְׁמֵן מִשְׁחָה, וּמִטִּיל בְּרַב תְּשׁוּקָה בְּאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה הַזֹּו, וְהָאָרֶץ הַזֹּו נוֹטֶלֶת הַכֹּל, וְאַחַר כֵּן מֵהָאָרֶץ הַזֹּו הַכֹּל נִזְוָנִים, עֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, כְּמוֹ הַזְכָּר הַזֶּה כְּשֶׁתִּשׁוּקְתוֹ לְהִדְבֵּק בְּנִקְבָּה, שְׁמוּצִיא זָרַע שֶׁל רִבְיָה מֵרֵאשׁ הַמַּח בְּאוֹתָהּ אִמָּה וּמִטִּיל בְּנִקְבָּה וּמִמֶּנּוּ הַנִּקְבָּה מִתְעַבְּרָת. נִמְצָא שְׁכָל אֵיבָרֵי הַגּוּף כֻּלָּם נִדְבָקִים בְּנִקְבָּה, וְהַנִּקְבָּה אוֹחֶזֶת הַכֹּל. כְּדַגְמָה זֹו שְׁנֵינּוּ, כָּל הַמְּשָׁלִים לַעֲשָׂרָה רֵאשׁוֹנִים שֶׁל בֵּית הַכְּנֶסֶת, נוֹטֵל שְׁכָר כֻּלָּם. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, כְּנֶגֶד כֻּלָּם. **רַבִּי יִצְחָק אָמַר**, כְּתוּב (שמואל-ב כב) וַיֵּט שְׁמַיִם וַיִּרֶד, וְכַתּוּב יֵרֵד ה' לְעֵינַי כָּל הָעַם עַל הַר סִינַי. (לא גורסים תנא) וַיֵּט שְׁמַיִם וַיִּרֶד, לְאֵן יֵרֵד? אִם תֹּאמַר שְׁיֵרֵד לְסִינַי, הֲרֵי כְּתוּב עַל הַר סִינַי, וְלֹא כְּתוּב בְּהַר סִינַי?

אַלְפָּא וַיֵּט שְׁמַיִם וַיִּרֶד, לְאֵן יֵרֵד? אָמַר רַבִּי יוֹסִי (אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַבִּי חִיָּא), יֵרֵד בְּדַרְגוֹתָיו מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה וּמִכְתָּר לְכְתָר עַד שְׁנִדְבַק בְּאָרֶץ הַזֹּו, וְאִזּוּ הָאִירָה הַלְּבָנָה וְעַמְדָּה בְּשִׁלְמוֹת. זֶהוּ שְׁכַתוּב וַיֵּט שְׁמַיִם וַיִּרֶד, לְאָרֶץ הַזֹּו. וְאִזּוּ כְּתוּב עַל הַר סִינַי. מָה עָמַד עַל הַר סִינַי? הִנֵּה אוֹמֵר זֹו שְׁכִינָה.

רַבִּי אַבָּא אָמַר מִכָּאן, (שמות יט) מִפְּנֵי אֲשֶׁר יֵרֵד עָלָיו ה' בְּאֵשׁ. וְכַתּוּב (דברים ד) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אוֹכֵלָה הוּא. וְכַתּוּב (בראשית יט) וְה' הִמְטִיר עַל סְדֵם וְעַל עַמְרָה גִּפְרִית וְאֵשׁ מֵאֵת ה' מִן הַשָּׁמַיִם. וְה' הִמְטִיר – זֹוהִי אָרֶץ. מֵאִיזָה מְקוֹם נִטֵּל אֶת זֶה? סוּף הַפְּסוּק מוֹכִיחַ, שְׁכַתוּב מֵאֵת ה' מִן הַשָּׁמַיִם, מִן הַשָּׁמַיִם מִמֶּשׁ. רַבִּי חִיָּא אָמַר מִכָּאן, וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת כָּל, כָּל – הַכֹּלֵל שֶׁל הַכֹּל, שְׁהָרִי בְּזֶה תְּלוּי הַכֹּל.

לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. רבי יצחק אמר, אלהים אחרים – להוציא שכינה. על פני – להוציא פני המלך שבהם נראה המלך הקדוש, והם שמו, והוא הם. הוא שמו, שכתוב (ישעיה מב) אני ה' הוא שמי. הוא ושמו אחד הוא. ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים.

שנה רבי שמעון, אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא קרא להם אדם, שכתוב (יחזקאל לד) ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם, (ויקרא א) אדם פי יקריב מכם. מה הטעם קרא להם אדם? משום שכתוב (דברים ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם. אתם ולא לשאר עמים. ומשום כך אדם אתם. אתם קרויים אדם, ואין עובדי כוכבים ומזלות קרויים אדם.

ששנינו, אמר רבי שמעון, כיון שאדם מישאל נמול, נכנס לברית שגזר הקדוש ברוך הוא עם אברהם, שכתוב (בראשית כד) וה' ברוך את אברהם בכל. וכתוב (מיכה ז) חסד לאברהם. והתחיל להכניס למקום הזה. (אדם) כיון שזכה לקים מצוות התורה, נכנס לאדם (למקום) ונדבק בגוף המלך, ואז נקרא אדם.

וזרע ישראל נקראו אדם. בא וראה, כתוב בישמעאל והוא יהיה פרא אדם. פרא אדם, ולא אדם. פרא אדם, משום שנמול, וראשיתו של אדם היה בו, שכתוב (בראשית יז) וישמעאל בנו בן שלש עשרה שנה בהמלו את בשר ערלתו. כיון שנמול נכנס לראשית הזאת שנקראת כל. זהו שכתוב והוא יהיה פרא אדם, ולא אדם. ידו בכל, ידו בכל ודאי – ולא יותר, משום שלא קבל מצוות התורה. ראשית היתה בו משום שנמול, ולא השתלם במצוות התורה. אבל זרע ישראל שנשלמו בכל, נקראו אדם ממש, וכתוב (דברים לב) כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו.

אמר רבי יוסי, משום כך כל הפרצופים מתרים, פרט לפרצוף אדם. רבי יצחק אמר, כשנעשה, נראה שחקוק תוך החקיקות של השלמות. אמר רבי יהודה, הינו מה שאנשים אומרים, קשריו ברוח מצויים בצורה.

רבי יהודה היה הולך מקפוטקיא ללוד לראות את רבי שמעון שהיה שם, והיה רבי חזקיה הולך עמו. אמר רבי יהודה לרבי חזקיה, זה ששנינו לפני רבי שמעון והוא יהיה פרא אדם – ודאי כך הוא.

וְזֶהוּ בְּרוּר הַדָּבָר – סוּף הַפְּסוּק, שְׁכָתוּב וְעַל פְּנֵי כָּל אַחֲיוּ יִשְׁכַּן. מַה זֶה וְעַל פְּנֵי כָּל אַחֲיוּ יִשְׁכַּן?

אָמַר לוֹ, לֹא שָׁמַעְתִּי וְלֹא אָמַר, שֶׁהָרִי לְמַדְנֹו, כְּתוּב (דְּבָרִים ד) וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׁם מֹשֶׁה. אֲשֶׁר שָׁם מֹשֶׁה – אֵתָהּ יָכוֹל לֹאמַר. אָבֵל שְׁלֹא שָׁם מֹשֶׁה – אֵינָךְ יָכוֹל לֹאמַר.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (ס) כִּי הוּא חֲזִיךְ וְאֲרִיךְ יְמֵיךְ. מִי שְׂזוּכָה בַּתּוֹרָה וְלֹא נִפְרָד מִמֶּנָּה, זוּכָה לְשָׁנֵי חַיִּים – אֶחָד בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֶחָד בְּעוֹלָם הַבָּא, שְׁכָתוּב חֲזִיךְ, שָׁנִים. וְכָל מִי שֶׁנִּפְרָד מִמֶּנָּה, כְּמִי שֶׁנִּפְרָד מִן הַחַיִּים, וּמִי שֶׁנִּפְרָד מִרַבִּי שְׁמַעוֹן, כְּאֵלוֹ נִפְרָד מֵהַכֹּל.

וּמַדָּה בַּפְּסוּק הַזֶּה שֶׁהוּא פּוֹתַח פְּתַח לֹא יִכְלֶנּוּ לְהַכְנִס אֵלָיו – דְּבָרֵי תּוֹרָה הַנִּסְתָּרִים עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. אוֹי לְדוֹר שְׂרָבִי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי יִסְתַּלַּק מִמֶּנּוּ. שְׁכָשְׁאֲנוּ עוֹמְדִים לְפָנָי רַבִּי שְׁמַעוֹן, מַעֲיִנוֹת הַלֵּב פְּתוּחִים לְכָל עֹבֵר וְהַכֹּל מִתְגַּלֶּה. וְכִשְׁנִפְרָדִים מִמֶּנּוּ, לֹא יוֹדְעִים דְּבָר, וְכָל הַמַּעֲיִנוֹת נִסְתָּמִים.

אָמַר רַבִּי חֲזַקְיָה, הִינּוּ שְׁכָתוּב (בַּמִּדְבָּר יא) וַיֵּאצֵּל מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל שְׁבָעִים אִישׁ הַזְּקֵנִים. כְּמַנּוֹרָה הַזֹּאת שְׁמַאִירִים מִמֶּנָּה כַּמָּה מְנוֹרוֹת, וְהִיא מְצוּיָה בְּקִיּוּמָהּ. כִּי רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַי יוֹחָאִי בַעַל הַמְּנוֹרוֹת הוּא מְאִיר לְכָל, וְהָאֹר לֹא זָז מִמֶּנּוּ וְנִמְצָא בְּקִיּוּמוֹ. הֲלֹכּוּ עַד שֶׁהִגִּיעוּ אֵלָיו.

כִּשְׁהִגִּיעוּ אֵלָיו, מְצָאוּהוּ שֶׁהִיָּה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, וְהִיָּה אוֹמֵר (תְּהִלִּים קב) תִּפְלָה לְעֵנִי כִּי יַעֲטֵף וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפָּךְ שִׁיחוֹ. כָּל תִּפְלָת יִשְׂרָאֵל הִיא תִּפְלָה, וְתִפְלַת הָעֵנִי עֲלִיּוֹנָה מִכָּלֵם. מַה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁזוֹ עוֹלָה עַד כִּסֵּא הַכְּבוֹד שֶׁל הַמֶּלֶךְ וּמִתְעַטָּרַת בְּרֵאשׁוֹ. וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּבַּח (מִתְעַשֵּׂף) בְּאוֹתָהּ תִּפְלָה וְדָאִי, תִּפְלַת הָעֵנִי נִקְרָאת תִּפְלָה.

כִּי יַעֲטֵף. עֲטוּף זֶה אֵינוֹ עֲטוּף שֶׁל כְּסוּי, שֶׁהָרִי אֵין לוֹ. אֶלָּא כְּתוּב כָּאֵן כִּי יַעֲטֵף, וְכְתוּב שָׁם (אֵיכָה ב) הָעֲטוּפִים בְּרָעַב. וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפָּךְ שִׁיחוֹ, שְׁקוּבֵל לְפָנָי רַבּוֹנוֹ. וְזֶה נוֹחַ לְפָנָי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם מִתְקַיֵּם בּוֹ כְּשֶׁלֹּא נִמְצָאִים שָׂאֵר מְקִימֵי הָעוֹלָם בְּעוֹלָם. אוֹי לְמִי שֶׁאוֹתוֹ הָעֵנִי יִקְבַּל עָלָיו לְרַבּוֹנוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהָעֵנִי קָרוֹב לְמֶלֶךְ יוֹתֵר מִכָּלֵם, שְׁכָתוּב (שְׁמוֹת כב) וְהִיָּה כִּי יַצַּעַק אֵלַי וְשָׁמַעְתִּי כִּי חֲנוּן אָנִי.

וְלִישָׂאָר בְּנֵי הָעוֹלָם – לַפְעָמִים שְׁשׁוּמַע וְלַפְעָמִים שְׁלֵא שׁוּמַע. מַה הַטַּעַם? מִשׁוּם שְׁדִיּוֹר הַמֶּלֶךְ הוּא בְּכָלִים הַשְּׁבוּרִים הַלְלוּ, שְׁכָתוּב (ישעיה נז) וְאֵת דְּכָא וּשְׁפַל רוּחַ. וְכָתוּב (תהלים לד) קָרוֹב ה' לְנַשְׁבְּרֵי לֵב. (שם נח) לֵב נִשְׁבֵּר וְנִדְכָה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה.

מִכְּפֶאֱן שְׁנִינוּ, מִי שְׁנוֹזֵף בְּעֵנִי – נוֹזֵף בְּשִׁכְנֵהּ, שְׁכָתוּב וְאֵת דְּכָא וּשְׁפַל רוּחַ, וְכָתוּב (משלי כב) כִּי ה' יְרִיב רִיבָם וְגו'. מִשׁוּם שְׁהָאִפּוּטְרוּפוּס שְׁלָהֶם חֲזַק וְשׁוּלֵט עַל הַכֹּל, שְׁלֵא צָרִיף עֵדִים וְלֹא צָרִיף דִּין אַחַר, וְלֹא נוֹטֵל מִשְׁכוֹן כְּשָׂאָר הַדִּינִים. וְאִיזָה מִשְׁכוֹן נוֹטֵל? נִשְׁמוֹת בְּנֵי אָדָם, שְׁכָתוּב וְקִבַּע אֵת קִבְעֵיהֶם נָפֵשׁ.

עוֹד אָמַר, תְּפִלָּה לְעֵנִי – כָּל מְקוֹם שְׁנִקְרָא תְּפִלָּה, דְּכַר עֲלִיּוֹן הוּא, שְׁהוּא עוֹלָה לְמְקוֹם (שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא) עֲלִיּוֹן. תְּפִלַּת הָרֹאשׁ הֵן הַתְּפִלִּין שֶׁל הַמֶּלֶךְ שְׁמַנִּיחַ אוֹתָם.

רַבִּי שְׁמַעוֹן סוֹבֵב רֵאשׁוּ, וְרָאָה אֶת רַבִּי יְהוּדָה וְאֵת רַבִּי חֲזַקְיָה שְׁהִגִּיעוּ אֵלָיו. אַחַר שְׁסִיִּים, הִסְתַּכַּל בָּהֶם. אָמַר לָהֶם, אוֹצֵר הָיָה לָכֶם וְאָבַד מִכֶּם. אָמְרוּ לוֹ, וְדַאי שְׁפַתַּח עֲלִיּוֹן פֶּתַח מוֹרְנוּ, וְלֹא יִכְלְנוּ לְהַכְנִס בּוֹ.

אָמַר, מַה הוּא? אָמְרוּ לוֹ, (בראשית טז) וְהוּא יְהִיָּה פְּרָא אָדָם. וְסוּף הַפְּסוּק אָנוּ רוֹצִים לְדַעַת, שְׁכָתוּב וְעַל פְּנֵי כָּל אֲחִיו יִשְׁכֵּן. מַה זֶה עַל פְּנֵי כָּל אֲחִיו? שְׁהָרִי בְּרוּר שֶׁל כָּל הַפְּסוּק יִדְעֵנוּ, וְאֵת זֶה לֹא יִדְעֵנוּ, שְׁסוּף הַכְּתוּב לֹא נִרְאָה כְּרֵאשׁוּ.

אָמַר לָהֶם, חֲיִיכֶם, הַכֹּל הוּא דְּכַר אֶחָד, וּבִדְרָגָה אַחַת עוֹלָה. שְׁנִינוּ, כַּמָּה פְּנִים לְפָנִים יֵשׁ לְקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: פְּנִים הַמְּאִירִים. פְּנִים שְׁלֵא מְאִירִים. פְּנִים תַּחְתּוֹנִים. פְּנִים רְחוּקִים. פְּנִים קְרוֹבִים. פְּנִים שְׁלֵפְנִים. פְּנִים שְׁלַחוּץ. פְּנִים שֶׁל יְמִין. פְּנִים שֶׁל שְׂמָאל.

בֵּא וְרָאָה, אֲשֶׁרִיָּהֶם יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁאַחוּזִים בְּפָנִים הָעֲלִיוֹנִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ בְּאוֹתָם פְּנִים שְׁהוּא וּשְׁמוּ אַחוּזִים בָּהֶם, וְהֵם וּשְׁמוּ אֶחָד הוּא, וּשְׂאָר הָעַמִּים אַחוּזִים בְּאוֹתָם פְּנִים רְחוּקִים, בְּאוֹתָם פְּנִים תַּחְתּוֹנִים, וְלִכֵּן הֵם רְחוּקִים מִגּוֹף הַמֶּלֶךְ, שְׁהָרִי רֵאשׁוּ כָּל אוֹתָם שֶׁל מְצָרִים, קְרוֹבֵי יִשְׁמַעְאֵל, כְּמוֹ אַחִים וְקְרוֹבִים הָיוּ לוֹ, וְכֹלָם הָיוּ בְּפָנִים תַּחְתּוֹנִים וּבְאוֹתָם פְּנִים רְחוּקִים.

וּבְגִלְגָּל אֲבָרְהָם, כְּשֶׁנִּמּוֹל יִשְׁמַעְאֵל, זָכָה שְׁשֵׁם מְדוּרוֹ וְחִלְקוֹ בְּמְקוֹם שְׁשׁוּלֵט עַל כָּל אוֹתָם פְּנִים רְחוּקִים וְתַחְתּוֹנִים, עַל כָּל אוֹתָם

פנים של שאר העמים. זהו שכתוב ידו בכל. ומשום כך על פני כל אחיו ישכן. כלומר, ישים מדורו ויחלקו למעלה מכלם, שכתוב ידו בכל, ששולט על כל שאר הפנים שלמטה, ומשום כך על פני כל אחיו ודאי, שלא זכו כמותו.

באור רבי יהודה ורבי חזקיה ונשקו ידו. אמר רבי יהודה, הינו מה שאנשים אומרים, יין בשמרי ונביעת הבאר, בקשר של קימא מתעטר. אוי לעולם כשיסתלק ממנו מורנו! אוי לדור כשזה יארע באותו הזמן! אשרי הדור שמכירים את מורנו! אשרי הדור שהוא שרוי בתוכו!

אמר רבי חזקיה, הרי שנינו, כשגר נמול נקרא גר צדק, ולא יותר. וכאן אמר מורנו ידו בכל. אמר רבי שמעון, הכל נקשר באחד. אבל שנינו שהגר, שונה ישמעאל, שאינו גר. בן אברהם הוא היה, בנו של קדוש היה. וכתוב בו בישמעאל, (בראשית יז) הנה ברכתי אתו. כתוב כאן ברכתי אתו, וכתוב שם (שם כד) וה' ברוך את אברהם בכל. ועל כך כתוב ידו בכל.

ומשום כך כתוב על פני כל אחיו ישכן. שאם שאר קרוביו נמולו ^(התגירו), נקראים גרי צדק ולא יותר, והוא יותר ועליון מכלם. כל שכן הם שלא נמולו שעומדים באותם פנים רחוקים, באותם פנים תחתונים. והוא מדורו למעלה מכל הפנים שלהם, ומכל הפנים של עמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות. זהו שכתוב על פני כל אחיו ישכן. אמר רבי יהודה, משום כך הקדוש ברוך הוא הכריז ואמר, לא יהיה לה אלהים אחרים על פני, שזוהי האמונה שלו.

לא תעשה לה פסל וכל תמונה. הרי נתבאר. ואמר רבי יוסי, כל הפרצופים מתרים, פרט לפרצוף אדם, שהרי פרצוף זה שולט בכל.

דבר אחר לא תעשה לה פסל וכל תמונה – רבי יצחק פתח, אל תתן את פיך לחטיא את בשרך. כמה יש לו לאדם להזהר על דברי התורה, כמה יש לו להזהר שלא יטעה בהם, ושלא יוציא מהתורה מה שלא יודע ולא קבל מרבו. שכל מי שאומר דברי תורה מה שלא יודע ולא קבל מרבו, עליו כתוב לא תעשה לה פסל וכל תמונה. והקדוש ברוך הוא עתיד להפרע ממנו בעולם הבא, בזמן שנשמתו

תְּרַצֶּה לְהַכְנִס לְמִקוּמָה, דוֹחִים אוֹתָהּ הַחוּצָה, וְתִשְׁמַד מֵאוֹתוֹ מְקוֹם שְׁצֻרָהּ בְּצֻרֹר חַיִּי שְׂאֵר הַנְּשָׁמוֹת.

(רבי יהודה אומר מכאן) כְּמוֹ שְׁשִׁנְיָנוּ, לְמָה יִקְצַף הָאֱלֹהִים עַל קוּלָּךְ. קוּלָּךְ – זוֹהִי נִשְׁמַתוֹ שֶׁל הָאָדָם. אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, עַל זֶה כָּתוּב כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵל קָנָא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שְׁמִקְנָא לְשִׁמוֹ בְּכָל. אִם מִשּׁוּם הַפְּרָצוּפִים מְקַנָּא לְשִׁמוֹ, מִשּׁוּם שְׁמִשְׁקַר בְּשִׁמוֹ, אוֹ מִשּׁוּם הַתּוֹרָה.

שְׁשִׁנְיָנוּ, כָּל הַתּוֹרָה הִיא שֵׁם קָדוֹשׁ, שְׂאִין לָךְ דְּבַר בַּתּוֹרָה שְׁלֵא כָּלוּל בְּשֵׁם הַקָּדוֹשׁ, וּמִשּׁוּם כִּךָ צָרִיךְ לְהִזְהַר שְׁלֵא יִטְעָה בְּשִׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ וְלֹא יִשְׁקַר בּוֹ. וּמִי שְׁמִשְׁקַר בְּמִלָּךְ הָעֲלִיּוֹן, לֹא מְכַנְּסִים אוֹתוֹ לְפִלְטָרִין שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וַיִּשְׁמַד מִן הָעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּתוּב כֵּאֵן לֹא תַעֲשֶׂה לָּךְ פְּסָל וְכָל תְּמוּנָה, וְכָתוּב שֵׁם (שמות לד) פְּסָל לָךְ שְׁנֵי לַחַת אַבְנִים. כְּלוּמַר, לֹא תַעֲשֶׂה לָּךְ פְּסָל – לֹא תַעֲשֶׂה לָּךְ תּוֹרָה אַחֲרַת שְׁלֵא יִדְעַתָּ וְלֹא אָמַר לָךְ רַבִּיךָ. מָה הַטַּעַם? כִּי אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵל קָנָא. אֲנִי הוּא שְׁעִתִּיד לְהַפְרֹעַ מִמֶּךָ בְּעוֹלָם הַבָּא בְּשַׁעַה שֶׁהַנְּשָׁמָה רוּצָה לְהַכְנִס לְפָנָי, כַּמָּה מְזַמְּנִים לְשִׁקַּר בָּהּ וּלְהַכְנִיסָהּ לַגִּיהֵנוֹם.

שְׁשִׁנְיָנוּ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לֹא תַעֲשֶׂה לָּךְ וְגו' – שְׁצֻרִיךְ הָאָדָם שְׁלֵא לְשִׁקַּר בְּשִׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא (דְּבַר אַחַר לֹא תַעֲשֶׂה לָּךְ פְּסָל וְגו') – שְׁצֻרִיךְ הָאָדָם שְׁלֵא לְשִׁקַּר בְּשִׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּמַהוּ? זוֹ בְּרִית אוֹת הַקִּיּוּם הַקָּדוֹשָׁה. שְׁמִי שְׁמִשְׁקַר בְּבְרִית הַזֹּאת, מִשְׁקַר בְּשִׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא) שֶׁל הַקָּשֶׁר הָרֵאשׁוֹן שְׁנִקְשְׂרוּ יִשְׂרָאֵל בְּקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּשֶׁנִּמְלָאוּ, וְזֶהוּ הַקִּיּוּם הָרֵאשׁוֹן שֶׁל הַכָּל – לְהַכְנִס בְּבְרִית אַבְרָהָם, שֶׁהוּא קָשֶׁר הַשְּׂכִינָה. וְצָרִיךְ אָדָם שְׁלֵא לְשִׁקַּר בְּבְרִית הַזֹּאת, שְׁמִי שְׁמִשְׁקַר בְּבְרִית הַזֹּאת, מִשְׁקַר בְּקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. מָה הַשְּׁקַר? הוּא שְׁלֵא יִכְנִס בְּרִית זוֹ לְרִשׁוֹת אַחֲרַת, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר וּבְעַל בַּת אֵל נָכַר.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר מִכָּאֵן, (הושע ה) בַּה' בְּגָדוֹ כִּי בָנִים זָרִים יִלְדוּ – מִי שְׁמִשְׁקַר בְּבְרִית הַזֹּאת, מִשְׁקַר בְּקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שְׂבָרִית זוֹ אַחֲזָהּ בְּקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכָתוּב לֹא תַעֲשֶׂה לָּךְ פְּסָל וְכָל תְּמוּנָה אֲשֶׁר בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְגו'.

לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם. רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי חֲזִיָּא. אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, כָּתוּב וְרָאִיתָ בְּשַׁבְּיָה אִשֶׁת יִפְת

תאר. מה הטעם, והרי כתוב לא תתחתן בם? אמר לו, בעוד שהן קימות ברשותם.

ובא ראה, אין לך אשה בעמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות כשרה כראוי, ששנינו, למה סמך פרשה זו לכן סורר ומורה? אלא בודאי מי שנושא אשה זו, יורש ממנה בין סורר ומורה. מה הטעם? משום שקשה להעביר ממנו זמה, וכל שכן אותה שנשאה בתחלה, שדין בדין נדבק ונטמאת בה, וקשה להעביר ממנה הזמה, והינו מה שאמר משה בנשות מדין, וכל אשה ידעת איש למשכב זכר הרגו.

אשרי חלקו של אותו אדם שיורש נחלה זו ושומר אותה, שבאותה ירשה קדושה נדבק האדם בקדוש ברוך הוא. כל שכן אם זוכה למצוות התורה, שהרי פושט המלך מינו כנגדו ונדבק בגוף הקדוש. ועל זה כתוב בהם בישראל, (דברים ד) ואתם הדבקים בה אלהיכם, וכתוב (שם יד) בני אתם לה. בני אתם ממש, שכתוב (שמות ד) בני בכרי ישראל, וכתוב (ישעיה מט) ישראל אשר בך אתפאר.

לא תשא את שם וגו'. רבי שמעון פתח, (מלכים ב ד) ויאמר אליה אלישע מה אעשה לך הגידי לי מה יש לך בבית. אמר לה אלישע, כלום יש לך על מה שתשרה ברפת הקדוש ברוך הוא? ששנינו, אסור לאדם לברך על שלחן ריק, מה הטעם? משום שהברכה שלמעלה לא שורה במקום ריק.

ומשום כך צריך אדם לסדר על שלחנו לחם אחד או יותר לברך עליו. ואם לא יכול, צריך להשאיר מאותו מזון שאכל על מה שיברך, ולא ימצא שמברך בריקנות.

ביון שאמרה אין לשפחתך כל בבית כי אם אסוף שמן – אמר, ודאי הרי ברכה שלמה בזה, שכתוב (קהלת ז) טוב שם משמן טוב. ששם קדוש יוצא משמן להתברך ולהדליק מנורות קדושות. מהו השמן הזה? (כמו שנאמר (בראשית ב) ונהר יצא מעדן להשקות את הגן) רבי יצחק אמר, כמו שנאמר (תהלים קלג) כשמן הטוב על הראש וגו'. רבי אלעזר אומר, אלו הרי אפרסמון זך.

אמר רבי שמעון, טוב שם – כמה טוב שם עליון של מנורות עליונות קדושות כשכלן מאירות משמן טוב, כמו שאמרנו.

וְאָסוּר לְאָדָם לְהִזְכִּיר אֶת שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרִיקָנוּת. שְׁכַל מִי שֶׁמִּזְכִּיר אֶת שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרִיקָנוּת, טוֹב לוֹ שְׁלֹא נִבְרָא. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, לֹא צָרִיךְ לְהִזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, אֲלֵא אַחַר דְּבַר. שְׁהָרִי הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לֹא נִזְכָּר בַּתּוֹרָה אֲלֵא אַחַר שְׁנֵי דְבוּרִים (כְּלוּמַר עַל דְּבַר), שֶׁכָּתוּב בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, לֹא נִזְכָּר שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ אֲלֵא עַל עוֹלָם שְׁלָם, שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ב) בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם. מִכַּאֲן שְׁלֹא לְהִזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּרִיקָנוּת. וְכָתוּב לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ לְשׁוּא. (כְּתוּב לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ לְשׁוּא, שְׁלֹא לְהִזְכִּיר שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בְּרִיקָנוּת, אֲלֵא בִּבְרָכָה אוֹ בַתְּפִלָּה. וּמִי שֶׁמִּזְכִּיר הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּרִיקָנוּת, שְׁלֹא בִּבְרָכָה אוֹ בַתְּפִלָּה, כִּאֲשֶׁר נִשְׁמַתוּ תִצָּא מִמֶּנּוּ עֲתִידִים לְהַפְרֵעַ מִמֶּנּוּ וּלְנַקֵּם מִמֶּנּוּ נִקְמוֹת, שֶׁכָּתוּב כִּי לֹא יִנָּקֶה ה' אֶת אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת שְׁמוֹ לְשׁוּא). וְשְׁנֵינּוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, מַהִי בְּרָכָה? הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. מִשׁוּם שֶׁמִּמֶּנּוּ נִמְצָאת הַבְּרָכָה לְכָל הָעוֹלָם, וְהַבְּרָכָה לֹא נִמְצָאת עַל מְקוֹם רִיק וְלֹא שׁוֹרָה עָלָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ לְשׁוּא. זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, כְּתוּב (שֵׁם א) וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשַּׁבְּעִי, וְכָתוּב בְּמִן (שְׁמוֹת טז) שֵׁשֶׁת יָמִים תִּלְקָטְהוּ וּבַיּוֹם הַשַּׁבְּעִי שַׁבָּת לֹא יִהְיֶה בוֹ. כִּיּוֹן שְׁלֹא נִמְצָא בוֹ מְזוֹנוּת, אֵיזוֹ בְּרָכָה נִמְצָאת בוֹ?

אֲפָא כֶּךָ שְׁנֵינּוּ, כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁלְמַעְלָה וְשֶׁלְמַטָּה תְּלוּיוֹת בְּיוֹם הַשַּׁבְּעִי. וְשְׁנֵינּוּ, לָמָּה לֹא נִמְצָא מִן בְּיוֹם הַשַּׁבְּעִי? מִשׁוּם שֶׁמֵּאוֹתוֹ יוֹם מִתְּבָרְכִים כָּל שֵׁשֶׁת הַיָּמִים הָעֲלִיוֹנִים, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד נוֹתֵן מְזוֹנוֹ לְמַטָּה, כָּל אֶחָד בְּיוֹמוֹ, מֵאוֹתָהּ בְּרָכָה שֶׁמִּתְּבָרְכִים בְּיוֹם הַשַּׁבְּעִי.

וּמִשׁוּם כֶּךָ, מִי שֶׁהוּא בְּדַרְגַּת הָאֱמוּנָה, צָרִיךְ לְסַדֵּר שְׁלַחַן וּלְתַקֵּן סְעוּדָה בְּלִיל שַׁבָּת כְּדֵי שִׁיתְּבָרֶךְ שְׁלַחַנוֹ כָּל אוֹתָם שֶׁשָּׂה יָמִים, שְׁהָרִי בְּאוֹתוֹ זְמַן מְזוּדְמַנֵּת הַבְּרָכָה לְהַתְּבָרֵךְ כָּל שֵׁשֶׁת יָמֵי הַשַּׁבָּת, וְהַבְּרָכָה לֹא נִמְצָאת בְּשְׁלַחַן רִיק, וְעַל כֶּךָ צָרִיךְ לְסַדֵּר שְׁלַחַנוֹ בְּעָרֵב שַׁבָּת בְּלַחְמִים וּמְזוֹנוֹת.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אֲפֹלוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת גַּם. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, צָרִיךְ לְהַתְּעַנֵּג בְּיוֹם הַזֶּה וּלְאָכַל שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת בְּשַׁבָּת, כְּדֵי שִׁימְצָאוּ שֶׁכֶּע וְעָנֵג בְּיוֹם הַזֶּה בְּעוֹלָם.

רבי אבא אמר, להזמין ברכה באותם ימים שלמעלה שמתברכים מן היום הזה, וביום הזה מלא ראשו של זעיר אנפין מטל שנוחת מהעתיק הקדוש הנסתר של הכל, ומטיל לשדה התפוחים הקדושים של פעמים משונכנסת שבת, שכלם יתברכו כאחד.

ועל זה צריך אדם להתענג של הפעמים הללו, שהרי בזה תלונה האמונה העליונה – בעתיק הקדוש, ובזעיר אנפין, ובשדה התפוחים. וצריך אדם להתענג בהם ולשמח בהם. ומי שגורע סעודה מהם, מראה פגם למעלה, וענשו של האדם שהוא גדול.

משום כך צריך לסדר שלחנו של פעמים משונכנסת שבת, ולא ימצא שלחנו ריק, ותשרה עליו הברכה כל שאר ימות השבת, ובדבר הזה מראה ותולה את האמונה העליונה.

רבי שמעון אמר, זה מי שמשלים של סעודות בשבת, קול יוצא ומכריז עליו: (ישעיה נח) אז תתענג על ה'. זו סעודה אחת כנגד העתיק הקדוש של כל הקדושים. והרכבתיך על במתי ארץ – זו סעודה שניה כנגד שדה התפוחים הקדושים. והאכלתיך נחלת יעקב אביך – זוהי השלמות שהשתלמה בזעיר אנפין.

ובנגד צריך להשלים סעודתו, וצריך להתענג בכל הסעודות ולשמח בכל אחת ואחת מהן, משום שהיא האמונה השלמה, ומשום כך השבת נתכבדה מכל שאר הזמנים והחגים, משום שהכל בה נמצא, ולא נמצא כך בכל הזמנים והחגים. אמר רבי חייא, משום כך, משום שהכל נמצא בו, נזכר של פעמים, שכתוב (בראשית ב) ויכל אלהים ביום השביעי. וישבות ביום השביעי. ויברך אלהים את יום השביעי.

סדר הלימוד ליום יז טבת [יום 106 בשנה]

רבי אבא (רב המנונא סבא), כְּשֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בְּסַעֲוֹדַת הַשַּׁבָּת, הָיָה שׁוֹמֵחַ בְּכָל אַחַת וְאַחַת, וְהָיָה אוֹמֵר: זוֹהִי סַעֲוֹדַת קְדוּשָׁה שֶׁל הַעֲתִיק הַקְּדוּשׁ הַנִּסְתָּר שֶׁל הַכֹּל. בְּסַעֲוֹדַת הָאַחֲרֵת הָיָה אוֹמֵר: זוֹהִי סַעֲוֹדַת שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכֵן בְּכָל הַסַּעֲוֹדוֹת. וְהָיָה שׁוֹמֵחַ בְּכָל אַחַת וְאַחַת. כְּשֶׁהָיָה מְשַׁלֵּם אֶת הַסַּעֲוֹדוֹת, אוֹמֵר: נִשְׁלַמוּ סַעֲוֹדוֹת הָאֲמוּנָה.

בְּשָׂרְבִי שִׁמְעוֹן הָיָה בָּא לְסַעֲוֹדָה, הָיָה אוֹמֵר כִּךְ: הַתְּקִינוּ סַעֲוֹדָה שֶׁל הָאֲמוּנָה הָעֲלִיוֹנָה. הַתְּקִינוּ סַעֲוֹדַת הַמֶּלֶךְ. וְהָיָה יוֹשֵׁב וְשׁוֹמֵחַ. כְּשֶׁהִשְׁלִים סַעֲוֹדָה שְׁלִישִׁית, הָיוּ מְכַרְיִזִים עָלָיו: (ישעיה נח) אִז תִּתְעַנֵּג עַל ה' וְהִרְכַּבְתִּיךָ עַל בְּמַתִּי אֶרֶץ וְהִאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְאַבְיוֹ, אֵיךְ מִתְקַנְיִם אֶת הַסַּעֲוֹדוֹת הַלְלוּ? אָמַר לוֹ, לֵיל שַׁבָּת כְּתוּב וְהִרְכַּבְתִּיךָ עַל בְּמַתִּי אֶרֶץ. בּוֹ בִּלְיָלָה מִתְבַּרְכֵת הַגְּבִירָה וְכָל שְׂדֵה הַתְּפוּחִים, וּמִתְבַּרְךְ שְׁלַחְנוּ שֶׁל אָדָם, וּנְשָׂמָה נוֹסֶפֶת, וְאוֹתוֹ הַלְיָלָה שִׁמְחַת הַגְּבִירָה הוּא. וְצָרִיךְ אָדָם לְשׁוֹמֵחַ בְּשִׁמְחָה וּלְאֲכֹל סַעֲוֹדַת הַגְּבִירָה.

בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, בְּסַעֲוֹדַת הַשְּׁנִיָּה כְּתוּב אִז תִּתְעַנֵּג עַל ה'. עַל ה' וְדָאֵי. שְׁאוּתָהּ שְׁעָה נִגְלָה הַעֲתִיק הַקְּדוּשׁ, וְכָל הָעוֹלָמוֹת בְּשִׁמְחָה, וְהַשְּׁלֵמוֹת וְהַחֲדוּהָ שֶׁל הַעֲתִיק אָנוּ עוֹשִׂים, וְזוֹהִי סַעֲוֹדָתוֹ וְדָאֵי.

בְּסַעֲוֹדָה הַשְּׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת כְּתוּב וְהִאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ. זוֹהִי הַסַּעֲוֹדָה שֶׁל זְעִיר אֲנִפִּין שֶׁהוּא בְּשִׁלְמוֹת. וְכָל שְׁשֵׁת הַיָּמִים מֵאוֹתָהּ שְׁלֵמוֹת מִתְבַּרְכִּים. וְצָרִיךְ אָדָם לְשׁוֹמֵחַ בְּסַעֲוֹדָתוֹ וּלְהַשְׁלִים הַסַּעֲוֹדוֹת הַלְלוּ, שֶׁהֵן סַעֲוֹדוֹת הָאֲמוּנָה הַשְּׁלֵמָה שֶׁל זֶרַע קְדוּשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָאֲמוּנָה הָעֲלִיוֹנָה הִיא שְׁלֵמָה וְלֹא שֶׁל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת. וּמִשּׁוֹם כִּךְ אָמַר, (שמות לא) בִּינֵי וּבִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

בֵּא וּרְאֵה, בְּסַעֲוֹדוֹת הַלְלוּ נוֹדְעִים יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְשֶׁהֵם מֵהֵיכַל הַמֶּלֶךְ וְשֶׁהֵם בְּנֵי הָאֲמוּנָה, וּמִי שֶׁפּוֹגֵם סַעֲוֹדָה אַחַת מֵהֵם, מֵרְאֵה פָּגַם לְמַעַלָּה, וּמֵרְאֵה אֶת עֲצָמוֹ שֶׁאֵינוֹ מִבְּנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֲלִיוֹן, שֶׁאֵינוֹ מִבְּנֵי הֵיכַל הַמֶּלֶךְ, וְשֶׁאֵינוֹ מִזֶּרַע קְדוּשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְנוֹתְנִים עָלָיו חֶמֶר שֶׁל שְׁלֵשָׁה דְּבָרִים – דִּין הַגִּיהֶנֶם וְכוּ'.

ובא ראה, בכל שאר הזמנים והחגים צריך אדם לשמח ולשמח את העניים, ואם הוא שמח לבדו ולא נותן לעניים – ענשו רב, שהרי לבדו שמח, ולא נותן שמחה לאחר. עליו כתוב (מלאכי ב) וזריתי פֶּרֶשׁ עַל פְּנֵיכֶם פֶּרֶשׁ חֲגִיכֶם. ואם הוא שמח בשבת, אף על גב שלא נותן לאחר – לא נותנים עליו ענש כבשאר הזמנים והחגים, שכתוב פֶּרֶשׁ חֲגִיכֶם. אָמַר פֶּרֶשׁ חֲגִיכֶם, וְלֹא פֶּרֶשׁ שַׁבְּתְכֶם. וְכָתוּב (ישעיה א) חֲדָשִׁיכֶם וּמוֹעֲדֵיכֶם שְׁנָאָה נַפְשִׁי. וְאֵלֹהֵי שַׁבַּת לֹא אָמַר.

ומשום כך כתוב ביני וביני ישראל. ומשום שכל האמונה נמצאת בשבת, נותנים לאדם נשמה אחרת, נשמה עליונה, נשמה שכל השלמות בה, כדגמת העולם הבא. ומשום כך נקראת שבת. מה זה שבת? שם של הקדוש ברוך הוא, שם שהוא שלם מכל צדדיו. **אמר** רבי יוסי, ודאי כך הוא. אוי לאדם שלא משלים את שמחה המלך הקדוש. ומהי שמחתו? אלו שלש הסעודות של האמונה, סעודות שאברהם יצחק ויעקב כלולים בהם, וכלם שמחה על שמחה, אמונה שלמה מכל צדדיו.

שנינו, ביום הזה מתעטרים האבות, וכל הבנים יונקים, מה שאין כן בכל שאר החגים והזמנים. ביום הזה רשעי הגיהנם נחים. ביום הזה כל הדינים נכפים ולא מתעוררים בעולם. ביום הזה התורה מתעטרת בעטרות שלמות. ביום הזה שמחה ותפנוק נשמעים במאטים ונחמשים עולמות.

בא וראה, בכל ששת ימי השבת, כשמגיעה שעת תפלת המנחה, הדין הקשה שולט וכל הדינים מתעוררים, אבל ביום השבת, כשמגיע זמן תפלת המנחה, נמצא רצון הרצונות, והעתיק הקדוש מגלה רצונו, וכל הדינים נכפים, ונמצא רצון ושמחה בכל.

וברצון הזה הסתלק משה, הנביא הנאמן הקדוש מן העולם, כדי להודיע שלא בדין הסתלק, ואותה שעה ברצון של העתיק הקדוש יצאה נשמתו ונטמנה בו. משום כך ולא ידע איש את קברתו כתוב. מה העתיק הקדוש טמיר של כל הטמירים, ולא יודעים עליונים ותחתונים – אף כאן נשמה זו שנטמנה ברצון הזה שהתגלה בשעת תפלת מנחת השבת, כתוב ולא ידע איש את קברתו, והוא טמיר מכל הטמירים של העולם, והדין לא שולט בו. אשרי חלקו של משה!

שְׁנֵינּוּ, ביום הזה שֶׁהַתּוֹרָה מִתְעַטֶּרֶת בּוֹ, מִתְעַטֶּרֶת בְּכֹל, בְּכֹל אוֹתָן מְצוּוֹת, בְּכֹל אוֹתָן גְּזוּרוֹת וְעֲנָשִׁים, בְּשִׁבְעִים עֲנָפִים שֶׁל אֹר שְׁזוּהָרִים מְכַל צַד וְצַד. מִי רָאָה הָעֲנָפִים שִׁיּוֹצְאִים מְכַל עֲנָף וְעֲנָף, חֲמִשָּׁה עוֹמְדִים בְּתוֹךְ הָאֵילָן, וְכֹל הַפְּנִים אַחוּזִים בָּהֶם? מִי רָאָה אוֹתָם שְׁעָרִים שֶׁנִּפְתָּחִים בְּכֹל צַד וְצַד, וְכֹלֶם זוֹהָרִים וּמְאִירִים בְּאוֹתוֹ הָאֹר שִׁיּוֹצֵא וְלֹא פּוֹסֵק?

קוּל הַכְּרוּז יוֹצֵא: הַתְּעוֹרְרוּ קְדוּשִׁים עֲלֵינוּ, הַתְּעוֹרְרוּ הָעַם הַקְּדוֹשׁ שֶׁנִּבְחָר לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה, עוֹרְרוּ שֶׁמְחָה כְּנֶגֶד רְבוּנְכֶם, הַתְּעוֹרְרוּ בְּשִׁמְחָה שְׁלֵמָה, הִזְדַּמְנוּ לְשֵׁלֶשׁ שְׂמֵחוֹת שֶׁל שְׁלֵשֶׁת הָאֲבוֹת, הִזְדַּמְנוּ לְקִרְאֵת הָאֲמוּנָה שֶׁל שְׂמֵחַת כָּל הַשְּׂמֵחוֹת. אֲשֶׁרִי חֲלַקְכֶם, יִשְׂרָאֵל קְדוּשִׁים, בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא! זוֹהֵי יִרְשָׁה לְכֶם מְכַל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת. וְעַל זֶה כָּתוּב בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כֶּף הוּא וְדָאִי. וְעַל זֶה כָּתוּב זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ, וְכָתוּב (ויקרא יט) קְדָשִׁים תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה'. וְכָתוּב (ישעיה נח) וְקִרְאֵת לְשַׁבַּת עֲנֵג לְקְדוֹשׁ ה' מְכַבֵּד.

שְׁנֵינּוּ, ביום הזה כָּל נְשָׁמוֹת הַצְּדִיקִים מִתְּעַדְנִים בְּתַפְנוּקֵי הָעֵתִיק הַקְּדוֹשׁ, נִסְתַּר כָּל הַנְּסִתָּרִים, וְרוּחַ אַחַת מֵהָעֲנֵג שֶׁל אוֹתוֹ הָעֵתִיק הַקְּדוֹשׁ מִתְּפַשֵּׁט (ההוא מתפשט) בְּכֹל הָעוֹלָמוֹת, וְעוֹלָה וַיּוֹרֶדֶת, וּמִתְּפַשֵּׁט לְכֹל הַבְּנִים הַקְּדוּשִׁים לְכֹל שׁוֹמְרֵי הַתּוֹרָה, וְנָחִים בְּמִנוּחָה שְׁלֵמָה, נִשְׁפָּחִים מְכֹלֶם כָּל הַרְגָזִים, כָּל הַדֵּינִים וְכֹל הָעֲבוֹדוֹת הַקָּשׁוֹת. זֶהוּ שְׁכָתוּב (שם יד) בְּיוֹם הַנִּיחַ ה' לָךְ מֵעֲצָבָךְ וּמִרְגָזְךָ וּמִן הָעֲבֹדָה הַקָּשָׁה.

מִשׁוּם כֶּף שְׁקוּלָה שַׁבַּת כְּנֶגֶד הַתּוֹרָה, וְכֹל מִי שֶׁשׁוֹמֵר שַׁבַּת כְּאֵלוֹ שׁוֹמֵר אֶת כָּל הַתּוֹרָה. וְכָתוּב (ישעיה נו) אֲשֶׁרִי אֲנוֹשׁ יַעֲשֶׂה זֹאת וּבֶן אָדָם יִחְזִיק בָּהּ שִׁמֵר שַׁבַּת מִחֲלָלוֹ וְשִׁמֵר יָדוֹ מֵעֲשׂוֹת כָּל רָע. נִשְׁמָע, שְׁמִי שֶׁשׁוֹמֵר אֶת הַשַּׁבַּת כְּמִי שֶׁשׁוֹמֵר כָּל הַתּוֹרָה.

רַבִּי יוֹדָאִי שָׁאֵל אֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן יוֹם אֶחָד שֶׁנִּפְגַּשׁ עִמוֹ בְּדֶרֶךְ, אָמַר לוֹ, רַבִּי, הָרִי כָּתוּב (בְּפֶרֶשֶׁת הַשַּׁבַּת) בְּפֶרֶשָׁה זֹאת שַׁבַּת שֶׁאִמַר לְשַׁעֲיָה, שַׁבַּת כֹּה אָמַר ה' לְסָרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שַׁבְּתוֹתַי וְגו', וְנִתְּתִי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחֻמּוֹתַי וְגו'. מַה זֶה אוֹמֵר?

אָמַר לו, קפּוּטְקָאֵי, קָשֶׁר אֶת חֲמוּרְךָ בַגָּדֵר וְרַד, שְׁדַבֵּר תּוֹרָה צְרִיף צַחוּת, אוּ הַפֶּךְ לְאַחֲרֶיךָ וְלֶךְ אַחֲרַי וּתְכוּנֵן לְבָךְ. אָמַר לו, מִשּׁוּם מוֹרֵי עֲשִׂיתִי אֶת הַדְּרֶךְ, וְאַחֲרַי מוֹרֵי אֶסְתַּכַּל בְּשִׁכְנֶינָה.

אָמַר לו, בֵּא וְרֵא, דְּבַר זֶה הָרִי פִּרְשׁוּהוּ הַחֲבָרִים וְלֹא פִּרְשׁוּ דְבַר. כִּי אָמַר ה' לְפָרִיסִים, מִי הֵם הַפָּרִיסִים? אֵלֹהֵי הֵם הַחֲבָרִים שְׁמִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וּמְסַרְסִים עֲצָמָם כָּל שֵׁשֶׁת יָמֵי הַשַּׁבָּת וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, וּבְלִיל הַשַּׁבָּת מְזַרְזִים אֶת עֲצָמָם בְּזוּגָם מִשּׁוּם שִׂיּוּדְעִים הַסּוּד הָעֵלְיוֹן בְּשַׁעַה שֶׁהַגְּבִירָה מְזַדְּגֶת בְּמֶלֶךְ.

וְאוֹתָם חֲבָרִים שִׂיּוּדְעִים סוּד זֶה, מְכַנְּנִים לָבָם לְאַמוּנַת רְבוּנָם, וּמִתְבָּרְכִים בְּפָרִי מְעִיָּהֶם בְּאוֹתוֹ הַלֵּילָה. וְזֶהוּ שְׁכַתּוֹב אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאָבִיו שָׁמַר אֶת הַדְּבַר.

וּנְקָרָאִים סְרִיסִים וְדַאֵי, בְּשִׁבִיל לְחִכּוֹת לְשַׁבָּת לְמַצָּא אֶת רְצוֹן רְבוּנָם, שְׁכַתּוֹב וּבְחָרוּ בְּאֲשֶׁר חִפְצָתִי. מֵה זֶה בְּאֲשֶׁר חִפְצָתִי? זֶה זְווג הַגְּבִירָה. וּמִחֲזִיקִים בְּבְרִיתִי, הַכֹּל אַחַד. בְּבְרִיתִי סֵתָם. אֲשֶׁרִי חָלְקוּ שֶׁל מִי שְׁמִתְקַדֵּשׁ בְּקַדְשָׁהּ הַזֶּה וְיִודַע הַסּוּד הַזֶּה.

בֵּא וְרֵא, כְּתוּב שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעֲשִׂיתָ כָּל מְלֹאכְתְּךָ וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַה' אֱלֹהֶיךָ וְגו'. כָּל מְלֹאכְתְּךָ - בְּאוֹתָם שֵׁשֶׁת הַיָּמִים מְלֹאכֶת בְּנֵי הָאָדָם, וּמִשּׁוּם הַדְּבַר הַזֶּה לֹא מְזַדְּגִים הַחֲבָרִים, רַק בְּזִמְן שֶׁלֹּא נִמְצָא מִמַּעֲשֵׂי בְנֵי אָדָם, אֲלֵא מַעֲשֵׂה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. וּמֵה מַעֲשֵׂהוּ? זְווג הַגְּבִירָה לְהוֹצִיא נְשָׁמוֹת קְדוּשׁוֹת לְעוֹלָם.

וּמִשּׁוּם כֵּן בְּלֵילָה הַזֶּה הַחֲבָרִים מִתְקַדְּשִׁים בְּקַדְשַׁת רְבוּנָם וּמְכַנְּנִים לָבָם, וְיוֹצְאִים בְּנִים מְעֵלִים, בְּנִים קְדוּשִׁים, שֶׁלֹּא סוּטִים יְמִינָה וּשְׂמֹאלָה, בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה, וְעַל אֵלֶּה כְּתוּב (דְּבָרִים יד) בְּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם. לַה' אֱלֹהֵיכֶם וְדַאֵי. מִשּׁוּם שֶׁאֵלֶּה נְקָרָאִים בְּנִים שְׁלוֹ, בְּנִים לְמֶלֶךְ וְלַגְּבִירָה.

וְזוֹ דַעַת הַחֲבָרִים שִׂיּוּדְעִים סוּד זֶה, בְּזֶה נִדְבָּקִים, וּמִשּׁוּם כֵּן נְקָרָאִים בְּנִים לְקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְאֵלֶּה הֵם שֶׁהָעוֹלָם מִתְקַיֵּם בְּשִׁבְלָם. וּכְשֶׁעוֹלָה הָעוֹלָם בְּדִין, מְסַתַּכַּל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּבְנִים הַלְלוּ וּמְרַחֵם עַל הָעוֹלָם, וְעַל זֶה כְּתוּב כֹּלֵה זָרַע אָמֵת. זָרַע אָמֵת וְדַאֵי. מֵה זֶה אָמֵת? טְבַעַת קְדוּשָׁה שְׁלֵמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מִיכָה ז) תִּתֵּן אָמֵת לְיַעֲקֹב. (אָמֵת זֶה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא) וְהַכֹּל אַחַד. וּמִשּׁוּם כֵּן זָרַע אָמֵת וְדַאֵי.

אמר לו רבי יודאי, ברוך הרחמן ששלחני לכאן. ברוך הרחמן, שהרי דבר זה שמעתי מפיה. בכה רבי יודאי. אמר לו רבי שמעון, למה בכית? אמר לו, בכיתי, שאמרתי אוי לאותם בני העולם שדרכיהם כבהמות ולא יודעים ולא מסתכלים, שטוב להם שלא נבראו. אוי לעולם כשיצא מורנו ממנו, שמי יכול לגלות סודות, ומי יודע אותם, ומי יסתכל בדרכי התורה?

אמר לו, חייך, אין עולם אלא לאותם חברים שמשתדלים בתורה ויודעים נסתרות התורה. ודאי באמת גזרו החברים על עמי הארצות שמשחיתים דרכם ולא יודעים בין ימין לשמאל, שהרי הם כבהמות שנאה לעשות בהם דין אפלו ביום הפפורים. ועל בנייהם כתוב (הושע ב) כי בני זנונים המה. בני זנונים ממש.

אמר לו, רבי, פסוק זה צריך להתישב בדרך. כתוב ונתתי להם בביתי ובחומתי יד ושם טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן לו. אתן להם היה צריך להיות! מה זה אתן לו?

אמר לו, בא וראה, ונתתי להם בביתי, מה זה בביתי? כמו שנאמר (במדבר יב) בקל ביתי נאמן הוא. (שמו של הקדוש ברוך הוא נקרא בית) ובחומתי, כמו שנאמר (ישעיה סב) על חומתיך ירושלם הפקדתי שמרים. יד ושם, כלומר, שיצאו נשמות קדושות ממקום זה. ואותה יד, חלק השלמות, טוב מלא מבנים ומבנות. שם עולם אתן לו, לאותו חלק שלם, אשר לא יפדת לדורי דורות. דבר אחר אתן לו – לאותו שיודע סוד הדבר ויתפונן במה שצריך לכונן.

עוד אמר רבי שמעון, כתוב לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת. מה הטעם? כדי שלא יראה דין ביום הזה. ואם תאמר, הרי לגבוה עולה? בכל משבתיכם אמר, ולא לגבוה. ואותו שעולה לגבוה, עולה לכפות דין אחר. ששנינו, יש אש אוכל אש, ואש המזבח אוכל אש אחר.

ומשום כך מתגלה העתיק הקדוש ביום הזה מפל שאר הימים. ובזמן שמתגלה העתיק, לא נראה דין כלל, וכל העליונים והתחתונים נמצאים בשמחה שלמה, והדין לא שולט.

שנינו, כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ. ששת ימים ודאי, ולא בששת. והימים הקדושים העליונים הללו נקראים ימים שהשם הקדוש נכלל בהם, והם נכללים בו. אשרי

חֲלָקִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִכָּל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת, עָלֵיהֶם כָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כְּלַכֶּם הַיּוֹם.

כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ. רַבִּי חֲזִיָּא פִּתְחַ, (בראשית ב) וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן וְגו'. וְנָהָר – זו נביעת המעיין שיוצא תמיד ולא פוסק, ומנהר המעיין הזה נשקה כל גן העדן. ואותו נהר של המעיין הקדוש נקרא א"ב. מה הטעם? משום שהוא נובע לזון את הגן.

רַבִּי אַבְא אָמַר, עֵדֶן מִמֶּשׁ נִקְרָא אָב, מִשּׁוּם שֶׁעֵדֶן זֶה נִמְצָא מֵאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁנִּקְרָא אֵין, וּמִשּׁוּם כִּדְ נִקְרָא אָב. וְהָרִי בְּאַרְנוֹ, מִמְּקוֹם שֶׁמֵּתַחִיל לְהַמְשִׁיךְ הַכֹּל נִקְרָא אֶתָּה, וְנִקְרָא אָב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סג) כִּי אֶתָּה אָבִינוּ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ – זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְאֶת אִמְךָ – זו כְּנִסְתַּת יִשְׂרָאֵל. אֶת אָבִיךָ, אֶת דּוֹקָא, לְהַכְּלִיל שְׂכִינָה (עליונה). רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ – סֵתָם. וְאֶת אִמְךָ – סֵתָם. שֶׁהָרִי הַכֹּל הִיָּה בְּמַנְיָן. אֶת – לְרִבּוֹת כָּל מָה שֶׁלְּמַעְלָה וּמִטָּה.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר, זֶה שֶׁאָמַר רַבִּי אַבְא, מִמְּקוֹם שֶׁמֵּתַחִיל לְהַמְשִׁיךְ הַכֹּל, נִקְרָא אֶתָּה, יָפָה. שֶׁהָרִי לְמַדְנֵנו שְׁאוֹתוֹ הַנִּסְתָּר וְאֵין בּוֹ הַתְּחִלָּה נִקְרָא הוּא. מִמְּקוֹם שֶׁהָרֵאשִׁית נִמְצָאת נִקְרָא אֶתָּה. וְנִקְרָא אָב. וְהַכֹּל אֶחָד. בְּרוּךְ שְׁמוֹ לְעוֹלָם וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים אָמֵן.

רַבִּי חֲזַקְיָה אָמַר, וְדַאי הַכֹּל אֶחָד. כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ – זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְאֶת אִמְךָ – זו כְּנִסְתַּת יִשְׂרָאֵל. שֶׁהָרִי שְׁנִינּוּ, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כָּתוּב בְּנִים אֶתֶם לַה' אֱלֹהֵיכֶם – אוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁנִּקְרָא בְּנִים. וּמִשּׁוּם כִּדְ הַסְּתִימוֹת שֶׁל הַדְּבָר, כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ, לְהַכְּלִיל אֶת הַכֹּל שֶׁלְּמַעְלָה וְשֶׁלְּמִטָּה. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, לְהַכְּלִיל בּוֹ אֶת רַבּוֹ, שֶׁהוּא מְכַנִּים אוֹתוֹ לְעוֹלָם הַבָּא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הוּא בְּכֹל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

שְׁנִינּוּ, בְּחֻמֵּשׁ הָאֲמִירוֹת הִלְלוּ כְּלוּל הַכֹּל. בְּחֻמֵּשׁ הָאֲמִירוֹת הִלְלוּ נְחַקְקוּ חֻמֵּשׁ אַחֲרוֹת, וְדַאי חֻמֵּשׁ תוֹךְ הַחֻמֵּשׁ. הַכִּיצַד? אָנֹכִי ה' אֱלֹהֵיךָ – כְּנִגְדַּ לֹא תִרְצַח. שְׁשְׁנִינּוּ, (אמר רבי יצחק אמר רבי יהודה) שְׁנֵי אֵלֶּה בְּכֹלל אֶחָד נְכַלְלוּ, שְׁמִי שֶׁהוֹרֵג מִקְטִיץ הַדְּמוּת וְצֶלֶם שֶׁל רַבּוֹנוּ, שֶׁכָּתוּב (בראשית ט) כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם, וְכָתוּב (יחזקאל א) וְעַל דְּמוּת הַכֶּסֶף דְּמוּת כְּמֵרְאָה אָדָם.

אמר רבי חייא, כתוב (בראשית ט) שפך דם האדם באדם דמו ישפך וגו'. (שפך דם האדם) מי ששופך דם כאלו מקטין הדמות והצלם שלמעלה. כלומר, לא הקטין דמות זו, אלא דמות אחרת, משמע שכתוב שפך דם האדם באדם דמו ישפך. באדם העליון מגיע הפגם הזה מאותו דם ששפך. מה הטעם? משום כי בצלם אלהים עשה את האדם. ומשום כך זה בזה תלוי.

לא יהיה לך – כנגד לא תנאף. זה משקר בשמו של הקדוש ברוך הוא שגרשם באדם. ובזה כמה וכמה חטאים וגזרות וענשים תלויים. ומי שמשקר בזה, משקר בו במלך, שכתוב (הושע ה) בה' בגדו כי בני זרים ילדו. וכתוב לא תשתחוו להם ולא תעבדם, וזה בזה תלוי.

לא תשא – כנגד לא תגנב. וכתוב (משלי כט) חולק עם גנב שונא נפשו אלה ישמע ולא יגיד. ודאי זה בזה תלוי, שהרי הגנב לזה מזדמן, להשבע בשקר. מי שעושה זה, עושה זה.

זכור את יום השבת – כנגד לא תענה ברעך עד שקר. שאמר רבי יוסי, שבת נקראת עדות, וצריך האדם להעיד על זה, שכתוב כי ששת ימים עשה ה' וגו'. ושבת כלל (עדות) של הכל. ואמר רבי יוסי, מה שכתוב (מיכה ז) תתן אמת ליעקב, כמו שנאמר (שמות לא) ושמו בני ישראל את השבת, ומי שמעיד שקר – משקר בשבת, שהיא עדות אמת. ומי שמשקר בשבת – משקר בכל התורה. ומשום כך זה בזה תלוי.

כבד את אביך – כנגד לא תחמד אשת רעה. ואמר רבי יצחק, כבד את אביך – אביך ממש. שהרי מי שחומד אשה ומוליד בן, ההוא מכבד את האחר שאינו אביו, וכתוב כבד את אביך וגו', לא תחמד בית רעה שדהו. וכתוב כאן, על האדמה אשר ה' אלהיך נתן לך. אותו שנתן לך יהיה שלך, ולא תחמד אחר. ודאי שזה תלוי בזה.

ואלו החמש הראשונות כוללות חמש אחרונות, ומשום כך, (דברים לג) מימינו אש דת למו. שהכל נעשה ימין. ועל זה בחמשה קולות נתנה התורה. אמר רבי יהודה, כלם היו חמש בתוך חמש, כנגדם חמשה חמשי תורה.

שנה רבי אלעזר, בעשר האמירות הללו נחקקו כל מצוות התורה, גזרות וענשים, טהור וטמא, ענפים ושרשים, אילנות ונטעים,

שמים וארץ, ים ותיהומות, שהרי התורה היא שמו של הקדוש ברוך הוא. מה שמו של הקדוש ברוך הוא נחקק בעשר אמירות - אף התורה נחקקה בעשר אמירות. עשר האמירות הללו הם שמו של הקדוש ברוך הוא, וכל התורה היא שם אחד, שמו של הקדוש ברוך הוא ממש.

אשרי חלקו של מי שזוכה בה. מי שזוכה בתורה זוכה בשם הקדוש (של הקדוש ברוך הוא). רבי יוסי אומר, זוכה בקדוש ברוך הוא ממש (וכנסת ישראל), שהרי הוא ושמו אחד. ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים אמן.

לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב. אמר רבי יוסי, מה הטעם? משום שכתוב (חגי ב) לי הכסף ולי הזהב. אף על גב שלי הכסף ולי הזהב - לא תעשון אתי. אתי, כלומר אותי.

אמר רבי יצחק, כתוב (ירמיה י) מאין כמוך ה' גדול אתה וגדול שמך בגבורה וגו'. (גדול אתה וגדול שמך) גדול אתה - הינו לי הכסף. וגדול שמך בגבורה - הינו ולי הזהב. שני הגונים הללו לא נראים ולא מתפארים, פרט לכשהם חקוקים במקום אחד. באיזה מקום נחקקו? בישראל. כאן נראים הגונים להתפאר, ככתוב (ישעיה מט) ישראל אשר בך אתפאר.

רבי יהודה פתח, (שם סא) שוש אשיש בה' תגל נפשי באלהי וגו'. אשרי חלקם של ישראל מעמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, שהשמחה והתפנוק שלהם בקדוש ברוך הוא, שכתוב שוש אשיש בה'. פיון שאמר בה', למָה כתוב באלהי? אלא כך אמרו ישראל: אם ברחמים בא עלינו - שוש אשיש בה', ואם בדין - תגל נפשי באלהי. מָה הטעם? משום שאלה נחקקו בו, שכתוב כי הלבישני בגדי ישע. מָה זה בגדי ישע? גונים שנקקו להסתכל בו, כמו שנאמר ישעו וגו' אל ה'. ישע הוא הסתכלות. מי שרוצה להסתכל בי, יסתכל בגונים שלי. מָה הטעם? משום שכתוב מעיל צדקה יעטני, צדקה ממש, שהגונים נחקקו בו. כחתן יכהן פאר, זה גון אחד. וכפלה תעדה כליה, זה גון אחר. וכשהגונים מתחברים, באותה שעה נראים, וכלם משתוקקים לראות ולהסתכל בו.

רבי יוסי אמר, שוש אשיש בה' - שתי חדוות. בה' - ברחמים. תגל נפשי - הרי (אחת בחדוה) בדין. אמר רבי יהודה, בכל שמחה של

שְׂמֵחָה. וְחֲדָהּ שֶׁל צִיּוֹן עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשִׂמְחָה אֶת יִשְׂרָאֵל
בְּשִׂמְחָה יִתְּרָה מֵהַכֹּל, שְׂכָתוֹב (שם לה) וּפְדוּיֵי ה' יִשְׁבּוּן וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה
וּגּוֹ'. וּפְדוּיֵי ה' יִשְׁבּוּן - הָרִי אַחַת. וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה - הָרִי שְׂתִים.
וְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל רֵאשִׁים - הָרִי שְׁלֹשׁ. שְׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יִשְׂיִגוּ - הָרִי
אַרְבַּע. כְּנֻגְדָם שֶׁל אַרְבַּע פְּעָמִים שֶׁהִתְפָּזְרוּ יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעַמִּים, וְאָז
כָּתוּב (שם יב) וְאָמַרְתֶּם בַּיּוֹם הַהוּא הוֹדוּ לַה' קְרָאוּ בְּשֵׁמוֹ וּגּוֹ'.

השלמה מההשמטות (סימן ב)

וְאֵלֶּיךָ הֵן י"ב מְצוּוֹת: א - יְחוּד ה'. ב - לִירְאָה אֶת ה'. ג - לְדַעַת
שֵׁשׁ דִּיּוֹן וְיֵשׁ שְׂכָר טוֹב וְכוּ'. ד - לְקַדֵּשׁ אֶת ה'. ה - לְהִתְפַּלֵּל
בְּכָל יוֹם שְׁחֲרִית מִנְחָה עֶרְבִית. ו - לְעַסֵּק בַּתּוֹרָה. ז - לְמוֹל אֶת הַבֶּן.
ח - קִדְּשׁ לִי כָל בְּכוֹר. ט - תְּפַלֵּין. י - צִיצִית. יא - מְזוּזָה. יב - לְמַסֵּר
נַפְשׁוֹ בַּדְּבָקוֹת. אֵלּוּ הֵם י"ב מְצוּוֹת שְׁמוֹר: א - שְׁלֹא לְתַת גְּדֻלָּה
לְעַבּוּדָה זָרָה. ב - שְׁלֹא לְכַנּוֹת מַגְדָּל לְעַבּוּדָה זָרָה. ג - אַל תִּפְנּוּ וּגּוֹ',
(שְׁלֹא) לְהִרְהֵר אַחֲרֵיהֶם. ד - לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם. ה - שְׁלֹא לְהַכְנִיעַ, זֶהוּ
לֹא תַעֲבֹדֵם. ו - שְׁלֹא לְהַחֲלִיף יְחוּד שֶׁל רְבוּנוֹ, זֶהוּ הַהִימִיר. ז - שְׁלֹא
לְהִרְהֵר, זֶהוּ לֹא תִתּוֹרוּ וּגּוֹ'. ח - שְׁלֹא לְשָׂאֵל בְּאוֹב. ט - שְׁלֹא לְשָׂאֵל
בְּיַדְעוֹנֵי. י - שְׁלֹא לְדַרֵּשׁ אֶל הַמֵּתִים. יא - שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת כְּשָׁפִים, זֶהוּ
וַחֲבֵר חֲבֵר. יב - וְשֵׁם אֱלֹהִים אַחֲרֵים שְׁלֹא תִזְכְּרוּ:

וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. כָּל הַדְּבָרִים - כָּלֵל זֶה הוּא
כָּלֵל שֶׁל הַכֹּל, כָּלֵל שֶׁל מַעֲלָה וּמַטָּה.

אֲנֹכִי, סוּד שֶׁל הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן בְּסוּד הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ יְהוָה. אֲנֹכִי, נִגְלָה
וּנְגַנְזוּ, נִגְלָה בְּסוּד קְדוֹשׁ שֶׁל הַכֶּסֶּא, שֶׁהַלְבָּנָה עוֹמֶדֶת בְּשִׁלְמוֹת
כְּאֶחָד, כְּשֶׁהַשֶּׁמֶשׁ שׁוֹלֵט וְהַלְבָּנָה מְאִירָה, וְאִין לָהּ שְׂבַח פָּרֹט לְשִׁבַּח
שֶׁל הָאוֹר שְׂמֵאִיר עָלֶיהָ.

אֲנֹכִי, בְּהַשְׁלַמַת סוּדוֹת שֶׁל שְׁלֵמוֹת שֶׁל הַכֶּסֶּא לְמַטָּה, וְהַתְּעַלּוֹ
הַחַיּוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, וְהִיא הַתְּתַקְנָה בַּתְּקוּנִיָּה. וּכְשֶׁהִיא יָפָה
לְמִרְאָה וּבַעֲלָה בָּא אֵלֶיהָ, אָז נִקְרָאת אֲנֹכִי.

אֲנֹכִי, סוּד שֶׁל הַכֹּל כְּאֶחָד, בְּכָלֵל שֶׁל כָּל הָאוֹתוּתוֹת בְּשִׁבְלֵי הַתּוֹרָה
שֶׁיִּצְאוּ מִתּוֹךְ סוּד עָלִיּוֹן. בְּאֲנֹכִי הַזֶּה תְּלוּיִים עָלִיּוֹנִים
וְתַחְתּוֹנִים. אֲנֹכִי, סוּד לְתַת שְׂכָר טוֹב לְצַדִּיקִים שְׂמֵחִים לוֹ וְשׁוֹמְרִים
אֶת מְצוּוֹת הַתּוֹרָה, בְּזֶה יֵשׁ לָהֶם בְּטָחוֹן כְּרָאוּי לְעוֹלָם הַבָּא, וְסִימְנָהּ
- אֲנִי פִרְעָה.

אָנְכִי וְלֹא יִהְיֶה לָךְ נְאֻמַּר בְּסוּד הַתּוֹרָה, וְזֶהוּ זְכוֹר וְשִׁמּוֹר. אָנְכִי, סוּד נִסְתָּר וְגִנוּז בְּכָל אוֹתָן דְּרָגוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן בְּכֻלָּל אֶחָד. וְכִיּוֹן שֶׁנֶּאֱמַר אָנְכִי, הַתְּחִבֵּר הַכֹּל כְּאֶחָד, בְּסוּד אֶחָד.

אָנְכִי, סוּד שֶׁל שְׁנֵי כִסְאוֹת. אָנִי ה' – שֶׁל כִּסֵּא אַחֵר. (אָנִי – כִּסֵּא אֶחָד. כ' – כִּסֵּא אַחֵר עֲלִיּוֹן).

אָנְכִי, שֶׁכְּשֶׁנִּטְהַר הַמְקַדָּשׁ וְנִכְרִי לֹא יִקְרַב אֵלָיו וְהַמְקַדָּשׁ מֵאִיר לְבָדוֹ, שֶׁהָרִי הַתְּבַטֵּל בְּאוֹתָהּ שְׁעָה יֵצֵר הָרַע מִן הָעוֹלָם, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַתְּעַלָּה בְּכַבּוּדוֹ לְבָדוֹ, וְאֵז נֶאֱמַר אָנְכִי ה' אֱלֹהֶיךָ. סוּד שְׁלָם בְּשֵׁם הַקְדוּשׁ. א' – לִיחַד סוּד הַשֵּׁם הַקְדוּשׁ בְּדְרָגוֹתָיו לְהִיּוֹת אֶחָד, מִשּׁוּם שֶׁסוּדוֹ הוּא ו'. נ' – סוּד לִירָא מִן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלִדְעַת שֵׁישׁ דִּין וְיֵשׁ דִּין, וְיֵשׁ שְׂכָר טוֹב לְצַדִּיקִים וּפְרָעָנוֹת לְרָשָׁעִים, מִשּׁוּם שֶׁהַסוּד שְׁלוֹ ה' תְּחַתּוּנָה.

כ': לְקַדֵּשׁ אֵת הַשֵּׁם הַקְדוּשׁ בְּכָל יוֹם, וְלִהְתְּקַדֵּשׁ בְּדְרָגוֹת קְדוּשׁוֹת, וְלִהְתְּפַלֵּל אֵלָיו תְּפִלָּה בְּכָל זְמַן לְהַעֲלוֹת הַכֶּתֶר הָעֲלִיּוֹן, סוּד שֶׁל הַכִּסֵּא הָעֲלִיּוֹן עַל גְּבֵי הַחַיּוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת כְּרֹאוּי, וְהַסוּד שְׁלוֹ ה' עֲלִיּוֹנָה. **י':** לְהַשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יוֹמָם וְלַיְלָה, וְלִמּוֹל מִיֵּלָה בְּסוּד לְשִׁמְנָה יָמִים, וְלִקְדֵשׁ הַבְּכוֹר, וְלִהְנִיחַ תְּפִלִּין וְצִיצִית וּמְזוּזָה, וְלִמְסַר אֵת הַנֶּפֶשׁ לְקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְלִהְדַּבֵּק בּוֹ. אֱלֹהֵי הַן שְׁתִּים עֶשְׂרֵה מְצוּוֹת עֲלִיּוֹנוֹת שְׁכוּלָלוֹת מֵאֲתִים שְׁלֹשִׁים וְשֵׁשׁ מְצוּוֹת אַחֲרוֹת שֶׁהֵן בְּסוּד שֶׁל אָנְכִי, כָּלֵל שֶׁל זְכוֹר. וְאוֹת זֶה לֹא מִתְחַלֶּפֶת בְּמִקּוֹם אַחֵר, זֶה מִשּׁוּם שֶׁהִיא י', סוּד עֲלִיּוֹן, כָּלֵל שֶׁל הַתּוֹרָה, וּבְשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה הִלּוּיֵשׁ שְׁתִּים עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הַרְחָמִים שֶׁתְּלוּיּוֹת מֵהֶם, וְאַחַת שֶׁשׁוֹלֵטֶת לְהִיּוֹת שֶׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה.

לא יִהְיֶה לָךְ, סוּד שֶׁל שִׁמּוֹר בְּשִׁלְשׁ מֵאוֹת שְׁשִׁים וְחָמֵשׁ מְצוּוֹת הַתּוֹרָה. ל' – סוּד שֶׁלֹּא לָתֵת כְּבוֹד וּגְדֻלָּה לְאֱלוֹהֵי אַחֵר, ל' – מְגַדֵּל שְׁפוֹרֶחַ וְעוֹלָה בְּאִוִיר, שֶׁלֹּא יִסְטֶה הַלֵּב לְבָנוֹת לְאֱלוֹהֵי אַחֵר, כְּמוֹ שֵׁישׁ סוּד שֶׁל בּוֹנֵה מְגַדֵּל (לְאֱלוֹהֵי אַחֵר). ל' – שֶׁלֹּא לְפָנוֹת בְּדִיוֹקָן שֶׁל עֲבוּדָה זָרָה, שֶׁלֹּא לְהִרְהַר אַחֲרֶיהָ, שֶׁלֹּא לְהַשְׁתַּחֲוֹת וְלֹא לְכַפּוֹת עֲצָמוֹ לְאֱלוֹהֵי אַחֵר.

א': שֶׁלֹּא לְהַחֲלִיף הַיְחוּד שֶׁל רְבוּנוֹ בְּשִׁבִיל אֱלִילִים אַחֲרִים. שֶׁלֹּא לְהִרְהַר שֵׁישׁ אֱלוֹהֵי אַחֵר פָּרֵט אֵלָיו. א': שֶׁלֹּא לְסַטּוֹת אַחֵר אוֹב וְיִדְעוּנֵי בְּסוּד שֶׁל דְּמוּת אָדָם, וְלֹא בְּדְמוּת אַחֲרָת. א': שֶׁלֹּא לְשַׂאֵל מִן

המתים ולא לעשות כשפים. א': שלא ישבע בפיו בשם של אלה אחר. עד כאן שתיים עשרה אחרות שהם מצוות שמור, ובשתיים עשרה הללו תלויות שלש מאות חמשים ושלש מצוות של שמור אחרות שכלולות בשתיים עשרה הללו, וסוד זה אנכי.

אמר רבי שמעון, עוד שנינו, אנכי - כלל של מעלה ומטה, כלל של עליונים ותחתונים, כלל של חיות הקדושות שכלולות בו, הכל הוא בסוד של אנכי. לא יהיה לך - למטה, סוד של שתיים עשרה החיות התחתונות.

ל תעשה לך פסל. נפסלו מאותו מקום עליון, מאותו מקום קדוש. פסל - פסלת של קדשה, שהוא סוד של אליל אחר, וסוד זה כמו שנאמר (יחזקאל א) וארא והנה ריח סערה באה מן הצפון וגו'. וכל תמונה, זהו שכתוב (שמות ט) ואש מתלקחת. כי אנכי ה' אלהיך, כדי לעורר את הלב למעלה ולא לרדת למטה, ולא לקרב לשער הבית אל קנא, שהקנאה היא באותו מקום.

וסוד זה - (משלי ל) תחת שלוש רגזה ארץ. והוא, לא תעשה לך - אחד. פסל - שנים. וכל תמונה - שלש. וארץ זו על זה היא התרגזה.

פקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים. אילן אחד שננטע פעם ופעמים ושלש פעמים וארבע פעמים, ונפקד על חטאים ראשונים אב ובן. שלישי ורביעי אחד הוא כשלא התתקן ולא חשש להתתקן, וכן בהפוך של זה, לאילן שהתתקן כראוי ועומד על קיומו (אז) ועושה חסד וגו'.

ל תשא. את הסוד הזה הרי בארו החברים, משום שכשהקדוש ברוך הוא שתל את העולם, הטביע בתוך התהומות צרור אחד חקוק בשם הקדוש, והטביע אותו בתוך התהום, וכשהמים רוצים לעלות, הם רואים את סוד השם הקדוש חקוק על אותו צרור, ושבים ונשקעים וחוזרים לאחור, והשם הזה עומד עד היום הזה בתוך התהום.

ובשעה שנשבעים בני אדם על אמת, בקיום של אמת, אותו הצרור עולה ומקבל את אותה שבועה, וחוזר ומתקיים על התהום והעולם מתקיים, ואותה שבועת אמת עומדת לעולם.

וּבַשָּׁעָה שֶׁנִּשְׁבָּעִים בְּנֵי אָדָם שְׂבוּעָה לְשָׁקֵר, אוֹתוֹ הַצָּרוּר עוֹלָה לְקַבֵּל
אֶת אוֹתָהּ שְׂבוּעָה. כִּיּוֹן שְׂרוּאָה שֶׁהוּא שָׁקֵר, אִזּוֹ אוֹתוֹ צָרוּר
שֶׁהִיא עוֹלָה שָׁב לְאַחֹר, וְהַמֵּים הוֹלְכִים וְשֹׁטִים, וְהַאוֹתִיּוֹת שֶׁל אוֹתוֹ
צָרוּר פּוֹרְחוֹת לְתוֹךְ הַתְּהוֹמוֹת וּמִתְפַּזְרוֹת, וְרוֹצִים הַמֵּים לְכַסּוֹת אֶת
הָעוֹלָם וּלְהַחֲזִירוֹ כְּמוֹ מִקְדָּם.

עַד שֶׁמִּזְמִין (שְׂרוּמִז) הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַמְנָה אֶחָד, יַעֲזִיא"ל,
שֶׁמִּמְנָה עַל שְׂבָעִים מִפְּתַחוֹת בְּסוּד שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְנִכְנָס
לְאוֹתוֹ צָרוּר, וְחוֹקֵק בּוֹ אוֹתִיּוֹת כְּמוֹ מִקְדָּם, וְאִזּוֹ מִתְקַיֵּם הָעוֹלָם
וְחוֹזְרִים הַמֵּים לְמִקְוָם, (שְׂאוֹתוֹ צָרוּר וּמְרַגֵּשׁ אֶת הַאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וְחוֹקֵק
אוֹתָן כְּבַתְחִלָּה, וְחוֹזְרִים הַמֵּים לְמִקְוָם, וְאִזּוֹ מִתְקַיֵּם הָעוֹלָם) וְעַל זֶה כָּתוּב לֹא תִשָּׂא אֶת
שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ לְשׁוּא.

סדר הלימוד ליום יח טבת [יום 107 בשנה]

רעיא מהימנא

מצוה י"ב – להשבע בשמו בדרך אמת. ומי שנשבע שבועה הוא כולל את עצמו באותן שבע דרגות עליונות שהשם של הקדוש ברוך הוא נכלל בהן. והרי הם שש. אותו אדם שנשבע שבועת אמת על פי בית דין, כולל את עצמו בהן, והוא שביעי לקיים את השם הקדוש במקומו, ועל כן כתוב ובשמו תשבע. ומי שנשבע שבועה לחנם ולשקר, גורם לאותו מקום שלא יתקיים במקומו.

שבועה לקיים מצות רבנו – זוהי שבועת אמת, כשאותו יצר הרע מקטרג לאדם ומפתה אותו לעבר על מצות רבנו. זוהי שבועה שהקדוש ברוך הוא משתבח בו, וצריך לאדם להשבע ברבנו על זה, והוא שבחו, והקדוש ברוך הוא משתבח בו, כמו בעז, שכתוב חי ה' שכבי עד הבקר. שהרי יצר הרע היה מקטרג לו, ונשבע על זה.

נדר הוא למעלה, והם חיי המלך, סוד של רמ"ח איברים ושנים עשר קשרים כחשבון ונדר. ועל זה חמור משבועה. חיי המלך אלה, שנותן חיים לכל האיברים הללו, ונקראים כך בשביל אותם חיים, ואותם חיים יורדים ממעלה למטה, לאותו מקור החיים, ומאותו מקור יורדים למטה לכל אותם איברים.

שבועה לקיים דרגה שלמטה, סוד השם הקדוש. וזה נקרא מלך עצמו, של רוח עליונה וגוף שלו, לשרות בתוכו ולדור בו כמו הרוח ששורה בתוך הגוף, ועל זה נקרא מלך עצמו, שרוח עליונה השתוקקות שלה לשרות בתוכו עצמו של ההוא הנסתר למעלה. ומשום כך מי שנשבע באמת, הוא מקיים את אותו מקום, וכשעומד המקום הזה מקיים, מקיים את כל העולם. הנדר שורה על הכל, על מצוה, ועל רשות שלא כך בשבועה, וכך פרשה החברים.

זהר:

זכור את יום השבת לקדשו, זהו סוד של הברית הקדוש. ומשום שבברית זו עומדים כל המקורות של איברי הגוף והוא כלל הכל, כמו זה שבת היא כלל של התורה, וכל סודות התורה תלויים

בה, וקיום של השבת כמו קיום של כל התורה. מי ששומר שבת
כאלו שמר את כל התורה.

רעיא מהימנא

מצוה כ"ד – להיות זוכר את יום השבת, כמו שנאמר זכור את יום
השבת לקדשו. סוד של שבת, הרי בארנו בכל אותם
מקומות, יום זכרון של מנוחה של העולם, והוא כלל של התורה.
ומי ששומר שבת כאלו שמר כל התורה. והרי נתבאר, זכרון של
שבת לקדש אותה בכל מיני קדושים. מי שמזכיר את המלך, צריך
לכרך אותו. מי שמזכיר שבת, צריך לכרך אותה, והרי נתבאר.
זכור הוא לזכר. שמור הוא לנקבה. (זה בלי פריד) יום שבת הסוד של
כל האמונה, שתלויה מהראש העליון עד סוף כל הדרגות,
שבת היא הכל.

ש"ש דרגות הן, וכלן נקראות שבת. שבת עליונה. שבת של היום.
שבת של הלילה.

השלמה מההשמטות (סימן ח)

בסוד של שמור, דבור, לילה. זו היא תורת ה', תורה שבעל פה.
משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וגו', והרי התעוררו
על תורה שבעל פה, שאלו תורה שבכתב הרי כתוב, (דברים לא) ויצו
משה את הלויים נשאי ארון ברית ה' לאמר. לקח את ספר התורה
הזה. וזה הלויים ראויים לכך, לזה שאחוזו בשמש. והמלך שבא ממנו
– משה, האיר להם לישראל ארבעים שנים שמש ביום, ותורת ה' –
זה ערב שבת בסוד אחד וכו' :

ובלן אחת, והכל נקרא שבת. וכל אחת כשהיא שולטת, לוקחת את
חברותיה ומזמינה אותן עמה באותו השלטון שלה. וכשזה בא
לעולם, כלם באים ומזמנים עמו.

כשבא הלילה, מזמין עמו שבת של היום, ומזמין אותו להיכלל
ומסתתר עמו. כיון שזה בא, שבת העליונה נמשכת עליה,
וכלם גנוזים בהיכל של הלילה, ומשום כך סעודת הלילה חמורה
מביום (כמו של היום).

כשבא היום, מזמין עמו את שתי האחרות הללו – דרגה עליונה
והדרגה תחתונה, זו שמאירה לה וזו שנאורה ממנה, וכלן
כאחת נקראות שבת, ושולטות ביום שבת. וש"ש הדרגות הללו הן

כָּלֵל וְסוּד שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה, תּוֹרָה שְׁבַכְתָּב, נְבִיאִים וּכְתוּבִים. מִי שְׁשׁוֹמֵר שַׁבָּת, שׁוֹמֵר אֶת כָּל הַתּוֹרָה.

שְׁתֵּי מְרַגְלִיּוֹת הֵן, וַיִּתֵּד אֶחָד עִמָּן בְּתוֹכָן שְׁעוֹמֵד בֵּין זוֹ וּבֵין זוֹ. הַמְרַגְלִית הָעֲלִיוֹנָה אֵין בָּהּ גָּזוֹן, וְאֵין בָּהּ מְרָאָה בְּהַתְגַּלּוֹת.

הַמְרַגְלִיּוֹת הַזֹּז, כְּשִׁמְתַּחֲלִילָה לְהַתְגַּלּוֹת, מְאִירוֹת שְׁבַע אוֹתִיּוֹת חֲקוּקוֹת בּוֹלְטוֹת וְנוֹצְצוֹת, וּבּוֹקְעוֹת בְּקַעִים וְהִיכְלוֹת וּמְאִירִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְאוֹתָן שְׁבַע הָאוֹתִיּוֹת הֵן שְׁנֵי שְׁמוֹת חֲקוּקִים בְּאוֹתָהּ הַמְרַגְלִית, וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת נוֹצְצִים וּמְאִירִים, וּפּוֹתְחִים פְּתָחִים וְיוֹצְאִים וְשׁוֹלְטִים. וְאוֹתָם אֵהִי"ה יְהו"ו, מִתְּנוּצְצוֹת הָאוֹתִיּוֹת, וּבְאוֹתִיּוֹת שְׁלֵהֵן נִכְנָסוֹת זוֹ בְּזוֹ וּמְאִירוֹת זוֹ בְּזוֹ.

וּכְשֶׁנִּכְנָסוֹת זוֹ בְּזוֹ, הֵן מְאִירוֹת זוֹ מִתּוֹךְ זוֹ בְּשְׁנֵי גּוֹנִים. גּוֹן אֶחָד לְבָן וְגּוֹן אֶחָד אֲדָם. וּמֵאוֹתָם שְׁנֵי גּוֹנִים נַעֲשִׂים שְׁנֵי שְׁמוֹת אַחֲרִים, עַד שְׁעוֹלוֹת הָאוֹתִיּוֹת לְשַׁבְּעָה שְׁמוֹת.

א' יוֹצֵא וְנוֹצֵץ, וְנִכְנָס בְּאוֹת ו', וּמְאִירִים שְׁנֵיהֶם בְּשְׁנֵי גּוֹנִים. וְאוֹתָם שְׁנֵי שְׁמוֹת, אֶחָד נִקְרָא יְהו"ה, וְאֶחָד נִקְרָא א"ל, וּמְאִירִים כְּאֶחָד. ה' יוֹצֵאת וְנוֹצְצָת, וְנִכְנָסַת בְּאוֹת ה', וּמְאִירוֹת שְׁתֵּיהֶם בְּשְׁנֵי גּוֹנִים, וְאוֹתָם שְׁנֵי שְׁמוֹת, אֶחָד נִקְרָא יְהוָה, סוּד שֶׁל אֱלֹהִים, וְאֶחָד נִקְרָא אֱלֹהִים, וּמְאִירִים כְּאֶחָד. י' נִכְנָסַת בִּי', וּמְאִירוֹת וְנוֹצְצוֹת כְּאַחַת, וְנִכְנָסוֹת זוֹ בְּזוֹ וּמְאִירוֹת שְׁתֵּיהֶן, חֲקִיקוֹת חֲקוּקוֹת כְּאַחַת, וְהֵן זֹקְפוֹת רֵאשׁ, מְאִירוֹת וְנוֹצְצוֹת, הָעֲנַפִּים עוֹלִים מִן הַצַּד הַזֶּה וּמִן הַצַּד הַזֶּה, וְהֵם אֶחָד עֶשֶׂר עֲנַפִּים.

וּשְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הִלְלוּ שְׁמֵאִירוֹת, מִתְּחִבְקוֹת זוֹ בְּזוֹ, הֵן יְהו"ה יְהו"ה מִצַּפֵּץ מִצַּפֵּץ, בְּסוּד שֶׁל שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הֶרְחָמִים. וּשְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הִלְלוּ, כְּשֶׁהֵן נִכְנָסוֹת זוֹ בְּזוֹ וּכְשִׁמְתַּחֲבָקוֹת זוֹ בְּזוֹ, (וּכְשֶׁנִּדְבְּקוֹת זוֹ בְּזוֹ) זֹקְפוֹת רֵאשֶׁן וּמְאִירוֹת וְנוֹצְצוֹת עַל הַכֹּל בְּאוֹתָם אֶחָד עֶשֶׂר הָעֲנַפִּים שִׁיּוֹצְאִים בְּכֹל צַד.

ה' שְׁנִשְׁאָרָה, הִיא עוֹלָה בְּשֵׁם אֶחָד לְהַתְחַבֵּר עִמָּם, וְהִיא אֲדָנִי. וְכָל הַשְּׁמוֹת הִלְלוּ בּוֹלְטִים וְנוֹצְצִים וְיוֹצְאִים וְשׁוֹלְטִים בְּיוֹם הַזֶּה. כִּיִּן שְׁאַלָה שׁוֹלְטִים, יוֹצֵאת אוֹתָהּ הַמְרַגְלִית הָעֲלִיוֹנָה בּוֹלְטַת נוֹצְצָת, וּמִתּוֹךְ הַהִתְנוּצְצוֹת שְׁלָהּ לֹא נִרְאָה בָּהּ גָּזוֹן.

בְּשִׁיּוֹצְאָתָּהּ, מְכָה בְּשְׁמוֹת הִלְלוּ. שֵׁם אֶחָד מֵהֶם אֲדָנִי, שֶׁהוּא שְׁבִיעִי, מִתְעַטֵּר וְנִכְנָס לְמַרְגְּלִית הַתְּחַתּוּנָה, וּמִתְיַשֵּׁב

שם אחר תחפיו, והוא י"ה. ומקפת בו אותה המרגלית העליונה, ומתעטרת אותה ההתנוצצות שנוצצת בשם הזה.

אחר שהתכנסה בשמות הללו, יוצאים מהם שבעים ענפים לכל צד, ומתחברים כלם כאחד, ונעשית מרכבה וכסא אחד לאותה המרגלית העליונה, ושולטת בעטרותיה, מלך בכסא ביום הזה, והכל שמחים. כיון שכלם שמחים, יושב המלך על הכסא, ועולה בשבעים ענפים הכסא, כמו שאמרנו.

ואותן שתי האותיות עולות ויורדות, ומאירות ומתעטרות כ"ב אותיות (בכ"ב אותיות), כלל של התורה, מכות בשתי האותיות הראשונות ועולות לאחד בששה שבטים, ולאחד בששה שבטים אחרים, ואלה הם שנים עשר שבטי ישראל העליון.

עוד, שתי האותיות הללו (ראשונות עולות) עולות ויורדות ומכות בשתי אותיות של סוף כ"ב האותיות. ועולות אחת בחמש דרגות, ואחת בחמש דרגות. ועשר האמירות הללו (למקן) לכלל לכ"ב אותיות. י"ב שבטים בשתי אותיות (ראשונות), כלל של התורה ועשר אמירות של שתי האותיות שבסוף – הרי כ"ב אותיות של סוף התורה. וסוד זה יורשת המרגלית העליונה באותו כסא של ע"ב, ומאירות כ"ב אותיות.

המרגלית התחתונה, בשעה שיושבת המרגלית העליונה באותו הכסא של ע"ב ומאירות כ"ב אותיות, אז אותה המרגלית התחתונה שהיא בחשכה מסתכלת באותו האור, בכח של תקף של אותן האותיות שנרשמה בהן, שנקראו אדני, ואז מאיר ועולה אותו האור, ונוטל כל אותן כ"ב אותיות עליונות, ושואבת אותן אותה המרגלית לתוכה, ומאיר אור שנוצץ לע"ב עברים.

כיון שהמרגלית הזו נוצצת ושואבת את אותן האותיות עמה, אז המרגלית העליונה נמשכת עמה, ונדבקת מרגלית במרגלית, ונהייה הכל אחד. וזהו סוד אחד של התשפחת, והרי בארנו.

בשהאותיות נוצצות מהצד הזה ומהצד הזה, זהו היתד שפיניהם, בין מרגלית למרגלית, אז נעשות סוד של השם הקדוש של מ"ב אותיות. ובכל הסוד של השם הקדוש של ע"ב אותיות של המרכבה העליונה, והכל – זה וזה – נקראת שבת, וזהו סוד השבת. (ע"כ רעיא מהימנא)

זְכוֹר - הוא סוד של זְכוֹר, סוד של הזְכוֹר שְׁלוֹקח אֶת כָּל אֵיבָרֵי העולם הַעֲלִיּוֹן. אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת - לְרַבּוֹת עָרַב שַׁבָּת, שֶׁהוּא לִילָה. וְזֶהוּ אֶת. לְקַדְּשׁוּ - שְׁצַרְיָהּ קִדְּשָׁה מִתּוֹךְ הָעַם הַקְּדוֹשׁ, וְלִהְתַּעֲטֵר בָּהֶם כְּרֵאוּי.

זְכוֹר - מְקוֹם שְׂאִין בּוֹ שְׁכָחָה וְלֹא עוֹמְדָת בּוֹ שְׁכָחָה, שְׁהָרִי אֵין שְׁכָחָה בְּמְקוֹם שֶׁל הַבְּרִית הַעֲלִיּוֹן, וְכָל שְׁכָן לְמַעְלָה. וְלִמְטָה יֵשׁ שְׁכָחָה, מְקוֹם שְׁצַרְיָהּ לְהַזְכִּיר, וְעַל זֶה כָּתוּב (תהלים קט) יְזַכֵּר עֲוֹן אֲבֹתָיו וְגו'. וְיֵשׁ שָׁם מְמַנִּים שְׁמִזְכִּירִים זְכוֹת הָאָדָם וְחֻטְאָיו.

וְאֵין שְׁכָחָה לְפָנֵי הַכֹּסֵא הַקְּדוֹשׁ מֵהַ שְׁהוּא לְפָנָיו. וּמֵה הוּא לְפָנָיו? זְכוֹר. וְכָל שְׁכָן לְמַעְלָה. מִשּׁוֹם שֶׁהַכֹּל הוּא סוּד שֶׁל זְכוֹר, וְשָׁם נִחְקַק סוּד הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ יְהוָה. וְלִמְטָה צָרִיף לְהִתְקַדֵּשׁ. וּבִמָּה הִתְקַדְּשׁ? בְּזְכוֹר, שְׁהָרִי מְמַנּוּ נוּטֵל כָּל הַקְּדוּשׁוֹת וְכָל הַבְּרִכוֹת. וְזֶה כְּשֶׁמִּתְעַטְרִים עָרַב שַׁבָּת עַל הָעַם הַקְּדוֹשׁ כְּרֵאוּי בְּתַפְלוֹת וּבְכַבְּדוֹת וּבְכַבְּדוֹת שֶׁל שְׁמָחָה.

וְאֵם תֹּאמֶר, זְכוֹר לֹא צָרִיף לְהִתְקַדֵּשׁ, שְׁהָרִי מְמַנּוּ יוֹצְאִים שֶׁל הַקְּדוּשׁוֹת שֶׁל הָעוֹלָם - לֹא כֵּךְ! שְׁהָרִי זֶה צָרִיף לְהִתְקַדֵּשׁ בַּיּוֹם, וְזֶה צָרִיף לְהִתְקַדֵּשׁ בְּלִילָה, וְכָל הַקְּדוּשִׁים נוּטְלִים אוֹתָם יִשְׂרָאֵל אַחַר כֵּךְ, וּמִתְקַדְּשִׁים בְּקְדוּשׁוֹת שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

כְּבִד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ, בְּכָל מִינֵי כְבוֹד, לְשִׁמְחָה בְּמַעֲשִׂים כְּשָׂרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כג) גִּיל יְגִיל אָבִי צְדִיק. וְזֶהוּ כְבוֹד אָבִיו וְאִמוֹ.

רוּעָה נֶאֱמַן (רַעְיָא מֵהִימְנָא)

כְּבִד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ. כְּבִדְהוּ בְּכִסּוֹת נִקְיָה, דְּהֵינּוּ כְּנָפֵי מְצוּהָ, כְּבִד אֶת ה' מֵהוֹנָה, זוֹ תוֹרָה וּמְצוּוֹת. זֶהוּ שְׁכָתוּב אַרְךָ יָמִים בַּיְמִינָה בְּשִׂמְלָה וְגו'. שְׂאִין אָדָם עֲנִי אֶלָּא מִן הַתּוֹרָה וּמִן הַמְצוּוֹת. נוֹדַע, אַחַר שֶׁבְּאִרוּהָ בְּעַלֵּי הַמְּשָׁנָה, אֵין עֲנִי אֶלָּא מִן הַתּוֹרָה וּמִן הַמְצוּוֹת, שְׁעֲשִׂרוּ שֶׁל אָדָם תּוֹרָה וּמְצוּוֹת.

וּבְשׁוֹם כֵּךְ כְּבִד אֶת אָבִיךָ מֵהוֹנָה, וְאֵל תִּשְׁתַּדֵּל בְּתוֹרָה כְּדֵי לְהִתְגַּדֵּל בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁבְּאִרוּהָ הַחֲבֵרִים, וְאֵל תַּעֲשֵׂם עֲטָרָה לְהִתְגַּדֵּל בָּהֶם, וְלֹא תֹאמֶר אֶקְרָא בְּעִבּוֹר שִׁיקְרָאוּנִי רַבִּי, אֶלָּא (תהלים לד) גִּדְּלוּ לַה' אֶתִּי. כְּבִד אֶת ה' מֵהוֹנָה, כְּכֵן שְׁחֵיב בְּכְבוֹד אָבִיו וְאִמוֹ.

משום שהוא משתף משתי טפות שמהן נוצר האדם. מהטפה של אביו לבן העינים, ועצמות ואיברים. ומטפה של אמו השחר שבעין, ושער ועור ובשר. ומגדלים אותו בתורה ומעשים טובים.

שאדם חייב ללמד בנו תורה, שכתוב (דברים ו) וּשְׁנַנְתֶּם לְבַנְיָהּ. ואם לא למד אותו תורה ומצוות, כאלו עשה לו פסל, ומשום כך לא תעשה לך פסל. ועתיד להיות בן סורר ומורה ומבזה אביו ואמו וגזל ממנו כמה ברכות. שהואיל והוא עם הארץ, הוא חשוד על הכל, ואפלו על שפיקות דמים וגלוי עריות ועבודה זרה. שמי שהוא עם הארץ והולך למקום שאין מכירים אותו ולא יודע לברך, חושדים אותו שהוא עובד עבודה זרה. (ע"כ רעיא מהימנא)

כבד את אביו, כמו שנאמר כבד את ה' מהונך. מהונך - מממונה. מהונך - מחנה. בשמחת הנגון לשמח הלב, שהרי זו שמחת הלב, כמו זה הנגון של כל העולם. מעשים כשרים של אותו בן משמח לב אביו ואמו. מהונך - מממונה לכל מה שצרכים.

כמו שהאדם מכבד את הקדוש ברוך הוא, כך צריך לכבד אב ואם, משום שיש להם שתפות אחת עם הקדוש ברוך הוא עליו. וכמו שצריך לפחד מהקדוש ברוך הוא, כך צריך לירא מאביו ואמו ולכבדם כאחד בכל מיני כבוד.

למען יאריכון ימיה, משום שיש ימים למעלה שתלויים בהם חיי האדם בעולם הזה. ובארנו על אותם ימים של אדם למעלה באותו העולם, וכלם עומדים לפני הקדוש ברוך הוא, ובהם נודעים חיי האדם.

על האדמה אשר ה' אלהיך נתן לך. הבטחה להנות באספקלריה המאירה, וסוד זה על האדמה, זו אספקלריה המאירה, באותם הימים העליונים שמאירים מתוך המעין של הכל.

מה שונה בשתי המצוות הללו של התורה שכתוב בהן למען יאריכון ימיה, בזה ובשלוש הקן? אלא שתי מצוות אלה כלן תלויות למעלה. אב ואם, סוד של זכור ושמור כאחד, ומשום כך כתוב למען יאריכון ימיה. ובשלוש הקן, שכתוב (שם כב) שְׁלַח תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבְּנִים תִּקַּח לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְגו'. הסוד של עולם העליון שלא נתנה רשות להסתכל בו, וצריך לשלח מתוך שאלה והתבוננות בו.

וְאֵת הַבְּנִים תִּקַּח לָךְ, שְׁכָתוֹב (שם ד) כִּי שָׁאֵל נָא לְיָמִים רֵאשֻׁנִים וְגוֹ'
 [וּלְמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קִצְהַ הַשָּׁמַיִם. אָבֵל לְמַעְלָה מִקְצֵה
 הַשָּׁמַיִם, שֶׁלַּח תִּשְׁלַח מִרְעִיּוֹנֶיךָ לְשָׂאֵל.

וּבְזָה כְּתוֹב לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ וְהָאֲרֻכָּת יָמִים. לא כְּתוֹב לְמַעַן אֵיטִיב לָךְ,
 אֲלֵא לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ. וְלֹא כְּתוֹב יֶאֱרִיכוֹן יָמֶיךָ, אֲלֵא וְהָאֲרֻכָּת
 יָמִים. לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ – אוֹתוֹ הַמְּקוֹם שְׁמִיטִיב לְכֹל, וְהוּא הָעוֹלָם
 הַגָּנוּז וְהַנְּסֻתָר. וְהָאֲרֻכָּת יָמִים – כְּמוֹ שְׁכָתוֹב תִּקַּח לָךְ, זֶהוּ בְרִשְׁוֹתוֹ
 שֶׁל הָאָדָם.

וְאִם יִזְדַּמֵּן לוֹ מַעֲשֵׂה וִיכּוֹן בּוֹ, צְדִיק הוּא. וְאִף עַל גַּב שְׁלֵא מְכוּן בּוֹ,
 צְדִיק הוּא, שְׁעוֹשֵׂה מִצְוֹת אֲדוֹנוֹ. אָבֵל לֹא נֶחְשָׁב כְּמִי שְׁעוֹשֵׂה
 רְצוֹנוֹ לְשִׁמְהָ, וִיכּוֹן בּוֹ בְּרִצּוֹן שֶׁל הַסְּתַפְּלוֹת בְּכַבוֹד רְבוּנוֹ, כְּמִי שְׁלֵא
 יוֹדֵעַ לְסַבֵּר סִבְרָא, שְׁהֵרִי בְּרִצּוֹן תְּלוּי הַדְּבָר לְשִׁמוֹ. וּבְמַעֲשֵׂה שְׁלֵמְטָה
 לְשִׁמוֹ, מַתְעַלָּה הַמַּעֲשֵׂה לְמַעְלָה וּמַתְתַּקֵּן כְּרָאוּי.

כְּמוֹ זֶה בְּמַעֲשֵׂה שֶׁל הַגּוֹף נִתְקַן מַעֲשֵׂה הַנֶּפֶשׁ בְּאוֹתוֹ הַרְצוֹן, שְׁהֵרִי
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹצֵה אֶת הַלֵּב וְהַרְצוֹן שֶׁל הָאָדָם, וְאֶפְלוּ כָּךְ,
אִם אֵין שֵׁם רְצוֹן שֶׁל הַלֵּב, שֶׁהוּא עֶקֶר הַכֹּל, עַל זֶה הַתְּפִלָּה דָּוִד וְאָמַר,
(תהלים צא) וּמַעֲשֵׂה יְדִינִי כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ וְגוֹ'. שְׁהֵרִי אֵין כָּל אָדָם חָכֵם
לְשִׁים רְצוֹן וְלֵב לְתַקֵּן הַכֹּל וַיַּעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה שֶׁל מִצְוָה. עַל זֶה הַתְּפִלָּה
תְּפִלָּה זוֹ – וּמַעֲשֵׂה יְדִינִי כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ.

מַה זֶה כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ? כּוֹנֵנָה וְהַתְקַן תְּקוּנָה לְמַעְלָה כְּרָאוּי. עָלֵינוּ, אִף
עַל גַּב שְׁאֵינְנוּ יוֹדְעִים לְשִׁים הַרְצוֹן, אֲלֵא הַמַּעֲשֵׂה לְבַדּוֹ. מַעֲשֵׂה
יְדִינִי כּוֹנֵנָהוּ, לְמִי? לְאוֹתָהּ דְרָגָה שְׁצָרִיךְ לְהַתְקַן. כּוֹנֵנָהוּ, אֶת מִי?
בְּחִבּוּר אֶחָד בְּאֲבוֹת, לְהִיּוֹת מְתַקֵּן בְּהֵם בְּמַעֲשֵׂה הַזֶּה כְּרָאוּי.

השלמה מההשמטות (סימן ט זֶה נִמְצָא בְּסֵפֶר יֶשׁוּ)

גוֹרְסִים בְּזֵהר, מִי שְׁאָחוּז בַּתּוֹרָה, סוּמְכָת אוֹתוֹ וּמַחְזִיקָה אוֹתוֹ עַל
יְרֵכּוֹ שְׁלֵא יִטָּה לְיָמִין וְלִשְׂמָאל. אֲשֶׁרִיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא נִתֵּן לָהֶם תּוֹרָה לְגִלוֹת לָהֶם סוּדוֹת עָלִינוּנִים, עָלִיהֶם כְּתוֹב
(דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בָּהּ אֲלֵהִיכֶם וְגוֹ'.

וּבֵא רְאֵה, כַּאֲשֶׁר נִתֵּן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, רָשָׁם אוֹתָהּ
בְּסוּד הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ. אָמַר (שמות כ) אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ – בְּסוּד הַחֹסֵד
שְׁאֲבָרְהֶם אָחוּז בָּהּ, וּכְנַגְדּוֹ מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְסוּד זֶה הַצְּוִי רֵאשׁוֹן

שְׁצוּהָ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת אֲבֵרָהֶם, וּמִצְוֹת עֲשֵׂה הִיְתָה, שְׁפָתוֹב
(בראשית יב) לָךְ לָךְ מֵאַרְצָךְ. וּמִשׁוּם כֶּךָ חֲשָׁבוֹן מִצְוֹת עֲשֵׂה רַמ"ח,
כַּחֲשָׁבוֹן אֲבֵרָה"ם.

לא יִהְיֶה לָךְ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְגו' (שמות כ) – בְּסוּד הַגְּבוּרָה שְׁאַחֲזוּ בָּהּ
יִצְחָק, שְׁפָל אֱלוֹ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְאֱלוֹ הַשָּׁרִים הַמִּמְנִים – מִצְדוֹ
יִנְיָקְתָם, וְכֵן עֲשׂוּ וְכָל אֱלוֹ הַמִּמְנִים שְׁלוֹ. שְׁהֲרִי יִצְחָק אֲחִיזוּ בְּמִצְוֹת
לֹא תַעֲשֶׂה, וְהַצְּוִי הָרֵאשׁוֹן שְׁלוֹ מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה הִיְתָה, שְׁפָתוֹב
(בראשית כו) אֵל תִּרְדּוּ מִצְרֵימָה.

ומצוות לֹא תַעֲשֶׂה מִצְד שֶׁל הַדִּין בָּאָה, שְׁהֲרִי מַעֲנִישִׁים לוֹ לְבֵן אָדָם
כַּאֲשֶׁר עוֹבֵר עָלֶיךָ. וּמִשׁוּם כֶּךָ חֲשָׁבוֹן מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה
בְּסוּד שְׁדַרְגָּה שְׁלוֹ בְּסוּד שֶׁל שִׁס"ה, כִּנְגֵד יְמוֹת הַחַמָּה שְׁמֵאִיר מִצְד
הַגְּבוּרָה. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (שופטים ה) כִּצְאֵת הַשָּׁמֶשׁ בְּגִבְרָתוֹ.

לא תִּשָּׂא – בְּסוּד הַגְּבוּרָה, שְׁתַּפְּאֲרֵת שְׁנִקְרָא אָמֵת, וְנִקְרָא בָּהּ יַעֲקֹב
שָׁלֵם וַיּוֹנֵק שְׁנֵי חֲלָקִים – מִצְוֹת עֲשֵׂה וּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה. זֶהוּ
שְׁפָתוֹב (בראשית כה) וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יָשֵׁב אֲהֵלִים. וְעוֹלָה לְכָל הַצְּדָדִים
– לְרַחֲמִים וְלִדִּין, לְמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה וּלְמִצְוֹת עֲשֵׂה. וְנִקְרָא שָׁלֵם
מִשׁוּם שְׁשִׁבּוּעָה מְשָׁלֵם בָּאָה.

ועל זֶה בְּסוּד שֶׁל עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה. וְכִמּוֹ שֶׁהִיא לֹא תַעֲשֶׂה כַּאֲשֶׁר
הִיא לְשִׁקְרָה, כֶּךָ הִיא מִצְוֹת עֲשֵׂה כַּאֲשֶׁר הִיא בְּאָמֵת, שְׁפָתוֹב
(ירמיה ד) וַנִּשְׁבַּעְתָּ חַי ה' בְּאָמֵת בְּמִשְׁפָּט וּבִצְדָקָה, וְכָתוֹב (דברים י'
וּבִשְׁמוֹ תִשָּׁבַע.

זכור אֵת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ (שמות כ) – בְּסוּד הַבְּרִית, שֶׁהוּא יְסוּד
שְׁאַחֲזוּ בוֹ יוֹסֵף. וְעַל זֶה נִקְרָא שַׁבָּת, שְׁהֲרִי יוֹסֵף נִקְרָא כָּל,
שַׁבָּת גַּם כֵּן כ"ל, שְׁכָּל עֲנֵג וְתַפְנוּקִים יוֹצֵא מִמֶּנָּה לְקִיָּם הַעוֹלָמוֹת כָּלֵם
(כָּלֵם). וְעַל זֶה שַׁבָּת – כְּלָלוֹת (כָּלֵל) שֶׁל עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, מִשׁוּם שְׁיוֹסֵף
גַּם כֵּן בְּכוֹר שְׁנוּטֵל שְׁנֵי חֲלָקִים.

בא וְרָאָה, בְּעֵשְׂרֵת הַדְּבָרוֹת שְׁבַמְשָׁנָה תוֹרָה כְּתוּב, (דברים כד) וַזְכֹּרְתָּ
כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם וַיִּפְדֶּךָ ה' אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם. כֵּאֵן מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ
הַתּוֹרָה סוּד עֲלִיזוֹן, שְׁהֲרִי הַצְּדִיק הֵהוּא שְׁנִמְכַר חַי לְעֶבֶד בְּמִצְרַיִם
וְחָלְלוּ (וַיִּרְאוּ) אוֹתוֹ, לְעַמְתּוֹ הוּא זְכוֹר אֵת יוֹם הַשַּׁבָּת.

ומשום כֶּךָ אָמַר לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: בְּכַקְשָׁה מִכֶּם הָיָה
זוֹכְרִים הַצְּדִיק הֵהוּא שְׁנִמְכַר עַל יְדֵיכֶם וְהָיָה לְעֶבֶד בְּמִצְרַיִם,

ובאותו החטא נגזר עליכם להשתעבד בכם במצרים ולכפר החטא
ההוא שמכרתם אותו. שמרו את יום השבת ויתכפר לכם, שהרי יום
השבת כנגדו הוא, כמו שבארנו בסוד האמונה.

יום ראשון כנגד אברהם, הוא שכתוב (תהלים נב) חסד אל כל היום.
יום שני כנגד יצחק, ומשום כך יושב הקדוש ברוך הוא לדון
העולם. יום שלישי כנגד יעקב, שהוא קו אמצעי, ומשום כך כתוב
בו במעשה בראשית יקוו המים.

יום רביעי כנגד דוד, שכתוב בו (בראשית א) יהי מארת, מארת חסר.
שהרי כנסת ישראל אין לה אור משלה, אלא מה שנתן לה על
ידי הצדיק, כך גם דוד כתוב בו עני ואביון, ואין חיים אלא מה שנתן
לו מימיו של אדם הראשון שבעים שנה. יום חמישי כנגד משה. יום
ששי כנגד אהרן, ואלו ששת ימי בראשית של מעלה הם שרמוזים
בפסוק (דברי הימים-א כט) לך ה' הגדל"ה והגבור"ה והתפאר"ת והנצ"ח
וההו"ד כי כ"ל, והם חלקיהם של הצדיקים.

בסוד זה הגדל"ה בסוד של אברהם. הגבור"ה - בסוד של יצחק,
והתפאר"ת - בסוד של יעקב. הנצ"ח - חלקו של משה.
ההו"ד - חלקו של אהרן. כי כ"ל - (כנגד) כנגדו חלקו של יוסף.
הממלכ"ה - חלקו של דוד. ויוסף נקרא שבת למטה, כנגד צדיק חי
העולמים שנקרא שבת למעלה, ומשום כך כתוב (דברים ה) על פן צוף
ה' אלהיך.

בא וראה, כאשר רצו ישראל לכבש לארץ כנען, הקיפו אותה ששה
ימים, (פעם) אחת בכל יום, כנגד אותם צדיקי אמת שעליהם
עומד העולם, וביום השביעי שבע פעמים כנגד יום השבת, שהוא
כנגד הצדיק שהוא זן להם ומקים אותם, שכתוב (משלי ט) חצבה
עמודיה שבעה, וכתוב (שם י) וצדיק יסוד עולם, הוא יסוד ועקר של
כל אלו הצדיקים. ואם לא זכותם של הצדיקים, לא היו יכולים לכבש
אותה. זהו שכתוב (דברים ט) לא בצדקתך ובישר לבבך וגו' ולמען
הקים את הדבר אשר נשבע ה' לאבתך. כבוד את אביך (שמות כ), בסוד
של הנצח שאחוז בה משה ומשפיע לה. שהרי משה היה מכבוד
להקדוש ברוך הוא בתורה.

בא וראה, אם לא התורה שנתנה על ידיו של משה הנביא הגדול,
לא היו יודעים בני אדם להקדוש ברוך הוא ולא היו מכבדים

אותו, שְהָרִי עַל יְדֵי הַתּוֹרָה לֹמֵד בֶּן אָדָם עֲבוֹדַת קוֹנוֹ וּמְכַבֵּד אוֹתוֹ לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וּמִפְּנֵי כֵן כִּבֵּד אֶת אָבִיךָ הוּא כְּנֶגֶד מִשָּׁה.

דָּבָר אַחַר כִּבֵּד אֶת אָבִיךָ – זוֹ תּוֹרָה שְׂבֻכְתָּב. וְאֵת אִמְךָ – זוֹ תּוֹרָה שְׂבֻעַל פֶּה. שְׂכָמוֹ שְׂאֵבָא נוֹתֵן שְׂפַע לְאִמָּא, כִּף גַּם הַתּוֹרָה שְׂבֻכְתָּב נוֹתֵנָת שְׂפַע לְתּוֹרָה שְׂבֻעַל פֶּה. לֹא תִרְצַח – כְּנֶגֶד דְּרָגָה שֶׁל הַהוֹ"ד שְׂאֲחוֹזוּ בָּהּ אֶהְרֵן, וּמִשׁוּם כִּף לֹא תִרְצַח. מִשׁוּם שְׂכָאָשֶׁר הוֹרְגִים לוֹ לְבֵן אָדָם, אוֹתוֹ זִיו וְהוּד עֲלִיּוֹן שְׂעֲלִיו לֹקְחִים מִמֶּנּוּ. זֶהוּ שְׂכָתוּב (דְּנִיאל י) וְהוֹדִי נְהַפֵּךְ עָלַי וְגו', וּמִשׁוּם כִּף מְזַהֵר לָהֶם הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבַנֵּי אָדָם, שְׂאוֹתוֹ יְפִי עֲלִיּוֹן שְׂנַתֵּן עֲלֵיהֶם, שְׁלֹא יִקְחוּ אוֹתוֹ מֵהֶם, וְהוּא גַּם בֶּן סוּד הַשְּׁלוֹם. וּמִשׁוּם כִּף עוֹמֵד אֶהְרֵן לְכַפֵּר וּלְשַׁחֵט שְׂחִיטַת קִדְשִׁים, וְעַל פִּי כִּפּוּר לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל. לֹא תִנְאַף – בְּסוּד שֶׁל צַדִּיק שְׂאֲחוֹזוּ בָּהּ מִי שְׂאוֹחֵז בָּהּ, וְהוּא סוּד שֶׁל הַחֲכָמָה, שְׂהָרִי כְּנִסְתָּ יִשְׂרָאֵל לֹא מִתְחַבֵּרַת אֲלֵא בְּאוֹתוֹ שְׂרְאוּי לוֹ בִּיסוּד שֶׁל הָעוֹלָם – וְצַדִּיק יְסוּד עוֹלָם.

דָּבָר אַחַר, כִּף לְמַדְנּוּ בְּסוּד הָאֲמוּנָה, כִּבֵּ"ד – כְּנֶגֶד כְּנִסְתָּ יִשְׂרָאֵל. לֹא תִרְצַח – כְּנֶגֶד דְּרָגַת הַנְּצִ"ח. לֹא תִנְאַף – כְּנֶגֶד דְּרָגַת הַהוֹ"ד. **דָּבָר אַחַר, כִּבֵּד** – כְּנֶגֶד (בְּרֵאשִׁית א) יְהִי מְאֹרֶת שֶׁל מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית. לֹא תִרְצַח – כְּנֶגֶד (שׁ) יִשְׂרְצוּ הַמַּיִם שְׂרֵץ נֶפֶשׁ חַיָּה, מִשׁוּם כִּף נֶפֶשׁ חַיָּה לֹא תִרְצַח. לֹא תִנְאַף – כְּנֶגֶד (שׁ) תּוֹצֵא הָאֶרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ, מִשׁוּם כִּף לֹא תִנְאַף בְּאִשָּׁה שְׁלֵא מִינָךְ, שְׂהִיא לֹא בַת זוּגָךְ.

דָּבָר אַחַר – הוּא סִיּוּם שֶׁל עֲשָׂרָה דְּבָרוֹת הַתּוֹרָה, כְּנֶגֶד עֵתִיק הָעֵתִיקִים רֵאשִׁית הַכֹּל, לְחַבֵּר סוּף בְּרֵאשׁ, לְהִיּוֹת הַכֹּל אֶחָד. וְזֶה שְׁלֹא הַתְּחִיל בָּהֶם בְּהַתְּחִלָּה לְלַמֵּד סוּד עֲלִיּוֹן עַד אֵיזָה מְקוֹם נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לְמַשָּׁה, וּמֵאֵיזָה מְקוֹם קִבֵּל תּוֹרָה מְזַעֵיר אֲנַפִּין, אֲמַר שְׂבֻעָה דְּבָרוֹת, כְּנֶגֶד שְׂבַע מְדָרְגוֹת עֲלִיוֹנוֹת שְׂרַמוּזוֹת בְּפִסּוּק לָךְ ה' הַגְּדֵלָה וְגו', וְעַד הַמְּקוֹם הַהוּא הַסְּתַפֵּל מִשָּׁה, שְׂכָתוּב פְּנִים בְּפָנִים דְּבַר ה' עִם מִשָּׁה. פְּנִים – זֶה בֶּן הַקְדוֹשׁ. בְּפָנִים – זֶה הַבַּת. פְּנִים – זֶה הַבְּרִית, בְּפָנִים – זֶה הָאֲרוֹן. וְכִיּוֹן שְׂהַתְּחַבְּרוּ, דְּבַר ה'. וּמִי אֵלּוּ? שְׂבֻעָה הַדְּבָרוֹת. שְׂאֵלוֹ (וַחַד) שְׂלֵשׁ מְדָרְגוֹת עֲלִיוֹנוֹת שֶׁל הָעֵתִיק הַקְדוֹשׁ, נֶאֱמָרוּ כְּנֶגֶד שְׂלֵשׁ דְּבָרוֹת אַחֲרוֹנִים וְעוֹלָם מִמֶּטָה לְמַעְלָה. **לֹא תִגְנוּב** – כְּנֶגֶד אִמָּא עֲלִיוֹנָה, בִּינָה, שְׂיִוְנַקַת מִחֲכָמָה. וּמִי שְׂיֵשׁ בּוֹ בִּינָה, נִקְרָא מִבֵּין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר, כְּמִי שְׂגוֹנֵב וְלוֹקַח מֵה שְׂיֵשׁ

בלבו של החכם שלמד אותו חכמה. והתורה, אף על גב שהתורה אצל הבינה לינק מהחכמה, גנבה יש מהצד האחר שאסור, ואמר לא תגנב - סתם.

לא תענה ברעף - כנגד מדרגה עליונה של החכמה, שהרי בן אדם לא יכול להשיב דבר אלא משום מדרגה של רוח עליונה של החכמה שיש בו. זהו שכתוב (איוב טו) החכם יענה דעת רוח. ואף על גב שזו ענייה, שהוא עונה, יש בזה העמדת העולם ועזרה לעולם לדעת לקונו, והוא בסוד האמונה. ויש ענייה מצד האחר שאסור, זהו שכתוב לא תענה וגו'.

לא תחמד - כנגד מדרגה סתומה עליונה שכל המחשבות בה תלויות, ואין בעולם שידע המדרגה ההיא, משום שהוא סתום הסתומים. וכאשר עלה במחשבה עליונה נסתרת, ברא עולם העליון ועולם התחתון ברגע אחד, זהו שכתוב (ישעיה מח) יעמדו יחדו, והיא מחשבה סתומה. ובן אדם יש לו מחשבה סתומה, שאין שיודע בה אלא הקדוש ברוך הוא בעצמו, ונותן בו בבן אדם לחשב דברי תורה, דברי מצוה, כדי (שאומה) שאותה מחשבה עליונה תמשיך נביעות שלה למקום החכמה ולא יפרד כלל.

ומזו החכמה העליונה יוצאת תורה, ונמשך השפע שלה עד המקום ההוא של החכמה התחתונה שנקראת מצוה. ועל זה מי שחושב לעשות מצוה, כאלו עשאה, משום שגורם להביא שפע של ברכות מהמחשבה העליונה ההיא עד מקום שנקרא מצוה. וכאלו עשאה, כמו שנאמר (במדבר טו) ועשיתם אתם. ומחשבה זו ראש של הכל. ואף על גב שמצד המחשבה העליונה נתן לו רשות לדברים של מצוה, דברים שאינם של מצוה אסורים. זהו שכתוב לא תחמד.

וְבֹא רְאֵה, מה טעם כל הדברות כנגד כל כתר וכתר? מצוות עשה במקום הראוי להן, ומצוות לא תעשה במקום שראוי להן. ואלו שלשה אחרונים, אלו לא תעשה מכלל עשה, כמו שבארנו בכלם. אף על גב שזה מתר – זה אסור, מפני שאלו כנגד עתיק העתיקים שחסד ורחמים גדולים תלויים בו, ולא ראויים אלא למצוות עשה. מפני כן דייק מהם שלא יפנה בן אדם (כהן גדול) לצד אחר, וסמן אותם במצוות לא תעשה והזהיר אותם לבני אדם בלאו על זה הדבר האחרון, שהיא כללות התורה.

וּמִי שְׁעוּבַר על זה כאלו עבר על כל התורה, משום שהוא למעלה ראשית של הכל, כללות הכל. ואם בן אדם עבר על זה והטתה מחשבתו מדרכי התורה, אז נדבק בצד האחר של שקר, ואז בא לידי לא תענה ברעך וגו', כמו שמצאנו אצל אחאב שחמד הכרם של נבות ואז העידו עליו שקר. ומכאן בא בן אדם לעבר על כל הדברות. אבל כאשר הוא הולך בדרכי התורה וחושב בתורה ובמצוותיה, אז מתפשטת המחשבה ההיא בכל המדרגות מצד האמת, מצד האמונה העליונה.

וְבֹא רְאֵה שהרי קביעות כל הדברות שלא יטה מחשבתו ורצונו לצד האחר. וכאשר בן אדם נדבק בזה, אז כל העולמות מתמלאים ברכות עליונות שנמשכות מעתיקא סתימא שלה: (עד כאן מההשמטות)

לֹא תרצח. לא תנאף. לא תגנב. לא – יש טעם מפסיק בכל שלשת אלה. ואם לא היה טעם מפסיק, לא היה תקון לעולמות, ויהיה אסור לנו להרג נפש בעולם, אף על גב שיעבר על התורה. אבל במה שיש הפסק טעם – אסור ומתר.

לֹא תנאף – אם לא טעם מפסיק, אסור אפלו להוליד או לשמח באשתו שמחת מצוה, ובמה שהטעם מפסיק – אסור ומתר.

לֹא תגנב – אם לא היה טעם מפסיק, היה אסור אפלו לגנב דעת של רבו בתורה או דעת של חכם כדי להתבונן בה, או דין שדן דין לפי טענה שצריך לגנב את דעת הרמאי, ולגנב את דעת שניהם כדי להוציא את הדין לאור. ובמה שמפסיק הטעם – אסור ומתר.

לא תענה ברעך עד שקר. כאן לא מפסיק טעם, משום שזה אסור כָּלֵל וְכָלֵל, ובכל דברי התורה שם הקדוש ברוך הוא סודות עליונים, ולמד בני אדם דרך להתתקן בה וללכת בה, כמו שנאמר (ישעיה מח) אָנִי ה' אֱלֹהֶיךָ מִלְמַדְךָ לְהוֹעִיל מִדְרִיכְךָ בְּדֶרֶךְ תִּלְךָ.

אף כאן לא תחמד, לא מפסיק טעם כָּלֵל. ואם תאמר, אפלו חמוד של התורה אסור, כִּיּוֹן שֶׁלֹא מִפְסִיק הַטַּעַם? בא וראה, בכלם עשתה התורה כָּלֵל, ובזה עשתה פְּרֹט. בית רעך שדהו ועבדו וגו', בכל דברי העולם. אבל התורה היא תמיד חומדים אותה, שעשועים, גנזי חיים, ארך הימים, בעולם הזה ובעולם הבא.

עשר האמירות הללו של התורה הן כָּלֵל שֶׁל כָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה, כָּלֵל שֶׁל מַעֲלָה וְשֶׁל מִטָּה, כָּלֵל שֶׁל כָּל עֲשׂוֹת הָאֱמִירוֹת שֶׁל בְּרֵאשִׁית. אלה נחקקו על לוחות אבנים, וכל הגנזים שהיו בהם נראו לעיני כל, לדעת ולהסתכל בסוד של תרי"ג המצוות של התורה שכלולים בהם, הכל נראה לעינים, הכל הוא בתבונה, להתבונן בלב של כל ישראל, והכל היה מאיר לעיניהם.

באותה שעה כל סודות התורה וכל הסודות העליונים והתחתונים לא זזו מהם, משום שהיו רואים עין בעין את זיו כבוד רבונם – מה שלא היה כמו אותו היום מיום שנברא העולם, שהקדוש ברוך הוא התגלה בכבודו על הר סיני.

ואם תאמר, הרי שנינו שראתה שפחה על היס מה שלא ראה יחזקאל הנביא, יכול כמו אותו יום שעמדו ישראל על הר סיני? לא כן! משום שאותו היום שעמדו ישראל על הר סיני, עברה מהם הזהמה, וכל הגופים היו מצחצחים כצחצוח של מלאכים עליונים כשמתלבשים בלבושים מצחצחים לעשות את שליחות רבונם.

ובאותו מלבוש מצחצח נכנסים לאש ולא פוחדים. כמו אותו המלאך של מנוח, כשנראה לו ונכנס בשלהבת ועלה לשמים, שכתוב (שופטים יג) וַיַּעַל מֵלֶאךָ ה' בְּלֶהַב הַמַּזְבֵּחַ. וכשעברה מהם אותה זהמה, נשארו ישראל גופים מצחצחים בלי טנוף כָּלֵל, והנשמות בפנים כזהר הרקיע לקבל את האור.

כך היו ישראל, שהיו רואים ומסתכלים לתוך כבוד רבונם, מה שלא היה כן על היס, שלא עברה מהם הזהמה באותו זמן.

וְכַאֵן בְּסִינִי, שְׁפִסְקָה הַזְהֵמָה מִן הַגּוֹף, אֶפְלוּ עֲבָרִים בְּמַעֲי אֲמוֹתֵיהֶם
הָיוּ רוֹאִים וּמִסְתַּפְּלִים בְּכַבּוּד רְבוּנָם, וְכֻלָּם קִבְּלוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד
כָּרְאוּ לוֹ.

וְאוֹתוֹ יוֹם הֵיטָה שְׁמַחָה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מִן הַיּוֹם
שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהַיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם לֹא הָיָה בְּקִיּוּם
עַד שֶׁקִּבְּלוּ יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה, שְׁכַתּוֹב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה
חֲקוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שְׁמַתִּי.

בֵּינָן שֶׁקִּבְּלוּ יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה עַל הַר סִינַי, אִזְ הִתְבַּשֵּׁם הָעוֹלָם, וְהִתְקַיְּמוּ
שָׁמַיִם וָאָרֶץ, וְנוֹדַע הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מַעֲלָה וּמַטָּה, וְהִתְעַלָּה
בְּכַבּוּדוֹ עַל הַכֹּל. וְעַל אוֹתוֹ יוֹם כְּתוּב, (תהלים צג) ה' מִלֶּךְ גִּאוֹת לִבֶּשׁ
לְבַשׁ ה' עֵז הַתְּאֵזֵר. וְאֵין עֵז אֶלָּא תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שם כט) ה' עֵז לְעַמּוֹ
יִתֵּן ה' יְבָרֶךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם. בְּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פְּרָשֵׁת מִשְׁפָּטִים (דף צד ע"א - דף קכה ע"ב)

פָּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר, וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לְפָנֵיהֶם.
תַּרְגוּם: וְאֵלֵּין דִּינֵינָא דִּי תַסְדֵּר קְדָמֵיהוֹן. אֵלֶּה אוֹתָם סְדוּרִים
שֶׁל הַגִּלְגוּל, דִּינֵי הַנְּשָׁמוֹת שֶׁנִּדְוֹנוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְקַבֵּל עֲנָשׁוֹ.

כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עֲבָרֵי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבְשִׁבְעִיעִית יֵצֵא לְחֻפְשֵׁי חֲנָם.
חֲבָרִים, הַזְמַן כְּעַת לְגַלוּת כְּמָה סוּדוֹת נִסְתָּרִים שֶׁל הַגִּלְגוּל. כִּי
תִקְנֶה עֶבֶד עֲבָרֵי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד, כְּשֶׁהַנְּשָׁמָה הַתְּחִיבָה בְּגִלְגוּל, אִם
הִיא מַצֵּד אוֹתוֹ הָעֶבֶד מִטְטְרוּ"ן, שֶׁהוּא כּוֹלֵל שֵׁשׁ צְדָדִים, כְּתוּב בּוֹ
שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד. גִּלְגוּלִים שְׁלֵה לֹא מִתְחַיֶּבֶת אֶלָּא שֵׁשׁ שָׁנִים, עַד
שֶׁמְשַׁלֵּימָה שֵׁשׁ דְּרָגוֹת מֵאוֹתוֹ הַמְקוּם שֶׁנִּלְקַחָה.

אֲבָל אִם הַנְּשָׁמָה הִיא מַצֵּד הַשְּׂכִינָה שֶׁהִיא שְׁבִיעִית, וְדַאי מַה כְּתוּב?
וּבְשִׁבְעִיעִית יֵצֵא לְחֻפְשֵׁי חֲנָם. שְׁצַדִּיק וְדַאי אֵין בּוֹ מְלֹאכָה, וְכִיּוֹן
שֶׁאֵין בּוֹ מְלֹאכָה, אֵין בּוֹ שְׁעָבוּד. וְהַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא מִשָּׁם, נֶאֱמַר בָּהּ
וּבְשִׁבְעִיעִית יֵצֵא לְחֻפְשֵׁי חֲנָם, אֵין בָּהּ שְׁעָבוּד.

בֵּין כֶּף יָרֵד הַזֶּקֶן אֵלָיו, אָמַר לוֹ, אִם כֶּף רַבִּי, מַה תּוֹסַפֵּת לְנִשְׁמָה
שֶׁהִיא מְמֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שמות כ) לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלֹאכָה אֶתָּה
וּבִנְךָ וּבִתְךָ עֲבָדֶיךָ וְגו'?

אָמַר לוֹ, זָקֵן זָקֵן, וְאֶתָּה שׁוֹאֵל אֶת זֶה? שְׁוֹדַאי זֶה נֶאֱמַר עַל נִשְׁמַת
הַצְּדִיק, שֶׁאֵף עַל גַּב שֶׁהִתְחַיֵּב לְרַדֵּת בְּגִלְגוּל בְּכֹל אֵלֶּה, אֶפְלוּ

בְּעֶבֶד וְאָמָה, וּבִהְמוֹת שָׁהִם אוֹפְנִים, אוּ כָּל הַחַיּוֹת שֶׁמֵּהֶם נִשְׁמוֹת
בְּנֵי אָדָם, כְּתוּב בָּהּ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה, וְזֶהוּ (ויקרא כה) לֹא תַעֲבֹד
בוּ עֲבַדַת עֶבֶד. בְּצַדִּיק, שֶׁהוּא יוֹם הַשַּׁבָּת, לֹא תַעֲבֹד בוּ עֲבַדַת עֶבֶד,
שֶׁהוּא יוֹם שֶׁל חַל.

אָבִי זָקֵן זָקֵן, שַׁבָּת (הַנְּשֻׁמָּה) שֶׁהִיא בַת יַחֲדָה, וְהִיא בַת זוּגוּ שֶׁל צַדִּיק
שֶׁהוּא שַׁבָּת. מַה זֶה אִם אַחֲרַת יָקַח לוֹ? אָמַר לוֹ, הֲרִי וְדַאי
הַבְּדִלָה חָלוּ שֶׁל שַׁבָּת, שֵׁישׁ אַחַר שֶׁלֹּא נִקְרָא חָלוּ שֶׁל שַׁבָּת, אֲלֵא חָלוּ
שֶׁל טְמֵאָה שֶׁפָּחָה. אָמַר לוֹ, וְהֲרִי חָלוּ שֶׁל שַׁבָּת מַה זֶה? אָמַר לוֹ, זוֹ
אָמָה, שֶׁהִיא גוֹף שֶׁל בַת יַחֲדָה, שֶׁעֲלֶיהָ נֹאמַר אִם אַחֲרַת יָקַח לוֹ.

בֵּא וּרְאֵה, נִשְׁמָה יֵשׁ שֶׁנִּקְרָאת אָמָה, וַיֵּשׁ (נִשְׁמָה) שֶׁכִּינָה שֶׁנִּקְרָאת
שֶׁפָּחָה, (וּנְשֻׁמָּה) וּשְׁכִינָה יֵשׁ שֶׁנִּקְרָאת בַת הַמְּלֶךְ. כָּאֵן יֵשׁ אִישׁ
שֶׁנֹּאמַר בוּ (שְׁמוֹת טו) ה' אִישׁ מִלְחָמָה. וַיֵּשׁ אִישׁ שֶׁנֹּאמַר בוּ (דְּנִיאל ט)
וְהָאִישׁ גְּבַרְיָאֵל.

וְלִבְנֵי נִשְׁמָה שֶׁמְחַיֶּכֶת בְּגִלְגוּל, אִם הִיא בַתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
אִם תֹּאמַר שֶׁתִּמְכַר לְגוֹף נְכָרִי שֶׁשֵׁם שְׁלִטוֹן יֵצֵר הָרַע שֶׁהוּא
מִצַּד סְמָא"ל – חֶסֶד וְשְׁלוֹם, שֶׁהֲרִי כְּתוּב (ישעיה מב) אֲנִי ה' הוּא שְׁמִי
וּכְבוֹדִי לְאַחַר לֹא אֶתֵּן, שֶׁהוּא יֵצֵר הָרַע.

וְאוֹתוֹ הַגּוֹף שֶׁשֵׁם שׁוֹרָה בַת הַמְּלֶךְ, אִם תֹּאמַר שֶׁנִּמְכַר בְּכַתְרִים
תַּחְתּוֹנִים שֶׁנִּטְמָאוּ – חֲלִילָה וְחֶסֶד. עֲלִיו נֹאמַר (ויקרא כה) וְהָאֲרָץ
לֹא תִמְכַר לְצַמְתָּת כִּי לִי הָאֲרָץ. מִי גוֹף שֶׁל בַת הַמְּלֶךְ? זֶה מִטְטְרוֹ"ן,
וְגוֹף זֶה הוּא אָמָה שֶׁל הַשְּׁכִינָה, אֵף עַל גַּב שֶׁהִיא נִשְׁמָה שֶׁהִיא בַת
הַמְּלֶךְ, שְׁבוּיָה שֵׁם, בְּגִלְגוּל בָּאָה, שְׁבָאִים גְּלִגּוּלִים מִשׁוּם שְׁבָאָה שֵׁם.
מַה כְּתוּב בָּהּ? וְכִי יִמְכַר אִישׁ אֶת בַתוֹ לְאָמָה לֹא תִצָּא כְּצֵאת הָעֲבָדִים.
וְעוֹד, וְכִי יִמְכַר אִישׁ – זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. אֶת בַתוֹ – אֵלוּ יִשְׂרָאֵל,
שֶׁהֵם מִצַּד שֶׁל בַת יַחֲדָה נִקְרָאוּ בַתוֹ. וְאִם תֹּאמַר שֶׁיִּצְאוּ, כְּמוֹ
שֶׁאֵלָה מִצַּד שֶׁל הָעֶבֶד שֶׁהוּא מִטְטְרוֹ"ן, שֶׁיִּצְאוּ בְּמִנוּסָה מִמְצָרִים, לֹא
תִצָּא כְּצֵאת הָעֲבָדִים. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (ישעיה נב) כִּי לֹא בְּחַפְזוֹן תִּצְאוּ
וּבְמִנוּסָה לֹא תִלְכוּן.

בֵּא וּרְאֵה, כְּשֶׁנּוֹלָד אִישׁ, נוֹתְנִים לוֹ נֶפֶשׁ מִצַּד הַבְּהֵמָה מִצַּד שֶׁל טֶהֱר,
מִצַּד אֵלָה שֶׁנִּקְרָאִים אוֹפְנֵי הַקְּדֹשׁ. זָכָה יוֹתֵר – נוֹתְנִים לוֹ רוּחַ
מִצַּד שֶׁל חַיּוֹת הַקְּדֹשׁ. זָכָה יוֹתֵר – נוֹתְנִים לוֹ נִשְׁמָה מִצַּד שֶׁל הַכֶּסֶּא.
וּשְׁלֶשֶׁת אֵלוּ הֵם אָמָה, עֶבֶד וְשֶׁפָּחָה שֶׁל בַת הַמְּלֶךְ.

אם זכה יותר – נותנים לו נפש בדרך אצילות, מצד של בת יחידה, ונקראת בת מלך. זכה יותר – נותנים לו רוח של אצילות מצד העמוד האמצעי, ונקרא בן לקדוש ברוך הוא. זהו שכתוב (דברים יד) בנים אתם לה' אלהיכם. זכה יותר – נותנים לו נשמה מצד של אבא ואמא. זהו שכתוב (בראשית ב) ויפח באפיו נשמת חיים. איזה חיים? אלא אותם י"ה שעליהם נאמר (תהלים קג) כל הנשמה תהלל יה, ונשלמה בה יהו"ה.

זכה יותר – נותנים לו יהו"ה בשלמות האותיות – יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שהוא אדם, בארץ אצילות למעלה. ונקרא בדמות רבונו. ועליו נאמר (בראשית א) ורדו בדגת הים וגו'. וזהו שלטונו בכל הרקיעים ובכל האופנים והשרפים והחיות ובכל החילות והפחות שלמעלה ולמטה. ולכן, כשבן אדם זוכה בנפש מצד של בת יחידה, נאמר בו לא תצא כצאת העבדים.

רבי חייא ורבי יוסי נפגשו לילה אחד במגדל צור. התארחו שם ושמחו זה בזה. אמר רבי יוסי, כמה שמחתי שראיתי פני השכינה, שעכשו בכל הדרך הזאת הצטערתי בזמן אחד סוחר שהיה שואל אותי כל הדרך:

מי הוא נחש הפורח באויר והולך בפרוד, ובין כף ובין כף יש מנוחה לנמלה אחת ששוכבת בין שניו, התחיל בחבור וסיים בפרוד? ומה הוא נשר שמקנן באילן שלא היה? בניו שנגזלו, ולא מהבריות? שנבראו במקום שלא נבראו? כשעולים יורדים, כשיררדים עולים? שנים שהם אחד, ואחד שהם שלש? מה זה עלמה יפה ואין לה עינים, והגוף נסתר ומתגלה? היא יוצאת בבקר ונתכסית ביום, ומתקשטת בקשוחים שלא היו?

כל זה שאל בדרך, והצטערתי. ועכשו יש לי מנוחה. שאלו היינו כאחד, התעסקנו בדברי תורה מה שהיינו בדברים אחרים של תהו. אמר רבי חייא, ואותו זמן סוחר ידעת בו משהו? אמר לו, ידעתי שאין ממש בדבריו, שאלו היה יודע, יפתח בתורה, ולא היתה הדרך בריקנות. אמר רבי חייא, ואותו הסוחר ישנו כאן, שהרי לפעמים באותם הריקנים ימצא איש פעמוני זהב. אמר לו, הרי הוא כאן, והתקין חמורו למאכל.

קראו לו ובא לפניהם. אמר להם, כעת שנים הם שלשה, ושלשה הם כִּאֲחֵד. אמר רבי יוסי, ולא אמרתי לך שכל דבריו ריקנים והם בריקנות?! ישב לפניהם.

אמר להם, רבותינו, אני נעשיתי סוחר, ורק מלפני מעט ימים, שהרי בהתחלה לא הייתי סוחר, אבל בן אחד קטן יש לי, ונתתי אותו לבית הספר, ואני רוצה שיעסק בתורה, וכשאני מוצא אחד מהרבנים שהולך בדרך, אני טוען אחריו, והיום הזה חשבתי שאשמע דברים חדשים בתורה, ולא שמעתי דבר.

אמר רבי יוסי, בכל הדברים ששמעתי שאמרת לא תמהתי, אלא רק מאחד – או שאתה אמרת בשטות, או שהם דברים ריקים. אמר אותו זקן, ומה היא? אמר, נערה יפה וכו'.

פתח אותו זקן ואמר, (תהלים קיח) ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם. ה' לי בעזרי וגו'. טוב לחסות בה' וגו'. כמה טובים ונעימים ונכבדים ועליונים דברי התורה, ואני איך אמר לפני רבותינו, שלא שמעתי מפיהם עד עכשו אפלו דבר אחד?! אבל יש לי לומר, שאין בוששה כלל לומר דברי תורה לפני הכל.

התעטף אותו הזקן, פתח ואמר, (ויקרא כב) ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל. פסוק זה סמוך על פסוק אחר – (שם) ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה פנעוניה מלחם אביה תאכל וכל זר לא יאכל בו. פסוקים הללו כמשמעם, אבל דברי התורה הם דברים סתומים. וכמה הם דברי חכמה שסתומים בכל דבר ודבר שבתורה, ונודעים לאותם החכמים שיודעים דרכי התורה, שהרי התורה אינם דברי חלום הם, שנמסרו למי שפותר אותם ונמשכים אחר הפה, ועם כל זה צריך לפתור אותם לפי דרכם. ומה אם דברי חלום צריך לפתור אותם לפי דרכם – דברי התורה שהם שעשועי המלך הקדוש על אחת כמה וכמה שצריכים ללכת בדרך אמת בהם, שכתוב (הושע יד) כי ישרים דרכי ה' וגו'.

עכשו יש לומר, ובת כהן – זו הנשמה העליונה, בתו של אברהם אבינו ראשון לגרים, והוא מושך את אותה נשמה ממקום עליון. מה בין פסוק שאמר ובת איש כהן, ובין פסוק שאמר ובת כהן, ולא כתוב איש? אלא יש כהן שנקרא איש כהן, ולא כהן ממש.

ועל הדרך הזה היה (איש) כהן, והיה סגן, והיה כהן גדול, והיה כהן שאינו גדול. כהן סתם גדול ועליון מאיש כהן. ועל זה יש נשמה, ויש רוח, ויש נפש.

ובת כהן כי תהיה לאיש זר – זו הנשמה הקדושה שנמשכה ממקום עליון ונכנסה לתוך סתר עץ החיים, וכשרוח הכהן העליון נושבת ונותנת נשמות באילן הזה, פורחות משם אותם נשמות ונכנסות באוצר אחד.

אוי לעולם, שלא יודעים בני אדם להשמר, שמושכים משיכה עם יצר הרע, שהוא איש זר, ובת הכהן הזאת פורחת למטה ומוצאת בנין באיש זר. ומשום שהוא רצון של אדונה, נכנסת לשם ונכפית, ולא יכולה לשלט, ולא השתלמה בעולם הזה. וכשיוצאת ממנו, היא בתרומת הקדשים לא תאכל, כשאר כל הנשמות שהשתלמו בעולם הזה.

עוד יש בפסוק הזה, ובת כהן כי תהיה לאיש זר. עלובה היא הנשמה הקדושה כי תהיה לאיש זר, שנמשכה על הגר שהתגיר, ופרחה אליו מגן עדן בדרך נסתר על בנין שנבנה מערלה טמאה, זו היתה לאיש זר.

וזהו סוד עליון יותר מהכל. בעמוד שעומד למאזנים בתוך אויר שנושב, יש משקל אחד בצד זה, ויש משקל אחר בצד זה. בצד זה מאזני צדק, ובצד זה מאזני מרמה. והמשקל הזה לא שוכף לעולמים, ונשמות עולות ויורדות, נכנסות ויוצאות, ויש נשמות עשוקות, כששולט אדם באדם, שכתוב (קהלת ח) עת אשר שלט האדם באדם לרע לו. לרע לו ודאי.

אבל נשמה זו שהיתה לצד האחר, איש זר, ונעשקה ממנו, זוהי לרע לו. לו – לאותו איש זר, והיא בתרומת הקדשים לא תאכל, עד שעושה בה הקדוש ברוך הוא מה שעושה. בא הפסוק ואמר, ובת כהן כי תהיה לאיש זר, כף זה.

כאן יש סוד איך נעשקות הנשמות. אלא העולם הזה מתנהג הכל בעץ הדעת טוב ורע. וכשמתנהגים בני העולם בצד הטוב, המשקלת עומדת ומכריעה לצד הטוב, וכשמתנהגים בצד הרע – מכריעה לאותו הצד. וכל הנשמות שהיו באותה שעה במשקלת, היה עושק אותן ולקח אותן.

אָבֵר לָרַע לוֹ, שְׂאוֹתֵן נְשָׁמוֹת מְכַנְיָעוֹת (מִכְסוֹת) אֵת כָּל מָה שְׂמוֹצְאוֹת
מִצַּד הָרַע וּמְשַׁמֵּדוֹת אוֹתוֹ, וְסִימָן לָזֶה – אַרוֹן הַקֹּדֶשׁ שֶׁנַּעֲשֶׂק
לְתוֹךְ פְּלִשְׁתִּים וְשִׁלְטוֹ לְהַרְעָה לָהֶם. אֵף כָּאֵן, אֵלֵי הַנְּשָׁמוֹת נַעֲשֶׂקוֹת
מֵהַצַּד הָאַחֵר לְהַרְעָה לָהֶן.

מָה נַעֲשֶׂה מֵאוֹתֵן נְשָׁמוֹת? רְאִינוּ בְּסִפְרֵי הַקְּדָמוֹנִים, שְׁמָהֶם הָיוּ
אוֹתָם חֲסִידֵי אֲמוֹת הָעוֹלָם. וְאוֹתָם הַמְּזַרְרִים שֶׁהֵם תְּלַמִּידֵי
חֲכָמִים שְׁקוֹדְמִים לְכַהֵן גְּדוֹל עִם הָאָרֶץ וְחָשׁוּב בְּעוֹלָם, אֵף עַל גַּב
שֶׁהוּא נִכְנָס לַפְּנֵי וְלַפְּנֵים. בְּכֹה הַזְּקֵן הַזֶּה רָגַע אַחַד. תְּמַהּוּ הַחֲבָרִים
וְלֹא אָמְרוּ דָבָר.

פָּתַח אוֹתוֹ זֶקֶן וְאָמַר, אִם רָעָה בְּעֵינֵי אֲדוֹנֶיהָ אֲשֶׁר לֹא יַעֲדָה וְהִפְדָּה
לְעַם נְכָרֵי וְגו'. פָּרָשָׁה זֹאת נֶאֱמָרָה עַל הַסּוּד הַזֶּה, וְכִי יִמְכַר אִישׁ
אֵת בֵּיתוֹ לְאִמָּה לֹא תֵצֵא כְּצֵאת הָעֶבְדִּים אִם וְגו'. רַבּוֹן הָעוֹלָם, מִי לֹא
יִפְחַד מִמֶּךָ, שְׂאֵתָה שׁוֹלֵט עַל כָּל מַלְכֵי הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמִיָּה י')

מִי לֹא יִרְאַךָ מֶלֶךְ הַגּוֹיִם כִּי לָךְ יֵאָתֶה וְגו'.

בְּמָה הֵם בְּנֵי הָאָדָם בְּעוֹלָם שֶׁמְשַׁתְּבָשִׂים בְּפִסּוּק הַזֶּה, וְכֵלֶם אוֹמְרִים,
אֲבָל הַפִּסּוּק הַזֶּה לֹא מְתִישֵׁר בְּפִיָּהֶם. וְכִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
הוּא מֶלֶךְ הַגּוֹיִם?! וְהֵלֵא הוּא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, וְכֵן נִקְרָא! שְׁהָרִי כְּתוּב
(דְּבָרִים ל"ב) בְּהִנְחֵל עֲלִיּוֹן גּוֹיִם וְגו', וְכְתוּב (ש"ס) כִּי חִלַּק ה' עִמּוֹ. וְעַל זֶה
הוּא נִקְרָא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהוּא נִקְרָא מֶלֶךְ הַגּוֹיִם, הָרִי
שֶׁבַח שְׁלָהֶם שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מֶלֶךְ עֲלֵיהֶם, וְלֹא כְּמוֹ שְׂאוֹמְרִים
שֶׁהֵם נִמְסְרוּ לְשִׁמְשִׁים וְלַמְּמָנִים שְׁלוֹ.

וְעוֹד סוּף הַפִּסּוּק, שְׁכְּתוּב (יִרְמִיָּה י') כִּי בְּכָל חֲכָמֵי הַגּוֹיִם וּבְכָל מַלְכוּתָם
מֵאֵין כְּמוֹךָ. כָּל זֶה הוּא שֶׁבַח לְשֵׁאֵר הָעַמִּים. וְתַמִּיָּה הִיא אֵיךְ
לֹא מְתַעֲלִים בְּפִסּוּק הַזֶּה לְרוֹם הַרְקִיעַ? אֵלֵא שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
סָמָא אֵת עֵינֵיהֶם וְלֹא יוֹדְעִים בּוֹ כְּלָל, שְׁהָרִי מָה שֶׁאֵנּוּ אוֹמְרִים שְׁכֵלֶם
אֵין וְאֶפְסָ וְתַהוּ, שְׁכְּתוּב (יִשְׁעִיָּה מ') כָּל הַגּוֹיִם כְּאֵין נִגְדוּ מֵאֶפְסָ וְתַהוּ
נִחְשְׁבוּ לוֹ, הָרִי הָעֶקֶר הָעֲלִיּוֹן הַגְּדוֹל וְהַנִּכְבָּד שֶׁם אוֹתָם הַכְּתוּב הַזֶּה.

אָמַר לוֹ רַבִּי חֲזִיָּא, וְהָרִי כְּתוּב מֶלֶךְ אֱלֹהִים עַל גּוֹיִם וְגו'. אָמַר לוֹ,
אֲנִי רְאִיתִי שְׂאֵחֵר הַכְּתֵל שְׁלָהֶם הָיִיתִי, וְיֵצֵאת בְּפִסּוּק הַזֶּה לְעֹזֵר
לָהֶם. הָיָה לִי לְהֵשִׁיב בְּתַחֲלָה עַל מָה שֶׁאֲמַרְתִּי. אֲבָל כִּיּוֹן שֶׁמְצַאֲתִי
אוֹתָךְ בְּדַרְךָ, אֲעַבִּיר אוֹתָךְ מִשָּׁם, וּמִשָּׁם אֵלֶיךָ לְהַעֲבִיר אֵת הַכָּל.

בא ויראה, כל השמות וכל כנויי השמות שיש לקדוש ברוך הוא, כלם מתפשטים לדרכיהם, וכלם מתלבשים אלה באלה, וכלם נחלקים לדרכים ושבילים ידועים, פרט לשם היחידי, הנבחר של כל שאר השמות, שהוריש לעם היחיד הנבחר מכל העמים, והוא – יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שכתוב (דברים לב) כי חלק ה' עמו. וכתוב (שם) ואתם הדבקים בה', בשם זה ממש יותר מכל שאר השמות.

ושם אחד מכל שאר שמותיו, אותו שהתפשט ונחלק לכמה דרכים ושבילים ונקרא אלהים. והוריש את השם הזה, ונחלק לתחתונים של העולם הזה, ונחלק השם הזה לשמשים ולממנים שמנהיגים את שאר העמים, כמו שנאמר (במדבר כב) ויבא אלהים אל בלעם לילה. (בראשית כ) ויבא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה. וכן כל ממנה וממנה שהוריש הקדוש ברוך הוא אותם לשאר העמים נכללים בשם הזה, ואפלו עבודה זרה נקראת בשם הזה. ושם זה מלך על גוים, ולא אותו השם, שהוא מלך על ישראל, שהוא יחידי לעם היחידי, לעם ישראל, העם הקדוש.

ואם תאמר, על דרך זו נבאר את הפסוק, שכתוב (ירמיה י) מי לא יראך מלך הגוים, שהרי הוא שם שמולך על גוים – אלהים, שהרי היראה שרויה בו והדין שרוי בו – לא כן, ולא על זה נאמר. שאם כן, אפלו עבודה זרה בכלל זה היא.

אבל כיון שהכתל שהיית סמוך אחריו נעקר, הפסוק עומד על קיומו בהסתכלות קטנה. מי לא יראך מלך הגוים. ואם תאמר שמלך הגוים נאמר על הקדוש ברוך הוא – לא כן. אלא מי הוא מלך הגוים שלא יראך, שלא פוחד ממך ולא יזדעזע ממך, מי מלך הגוים שלא יראך? כמו זה, (תהלים קיג) הללויה הללו עבדי ה' הללו את שם ה'. מי ששמע אותו, לא יודע מה אמר. כיון שאמר הללויה, אף כן הללו עבדי ה'! שהיה לו לכתב, עבדי ה' הללו את שם ה'. אף כאן היה לו לכתב, מי ממלך הגוים שלא יראך, אלא הכל על תקונו נתבאר.

כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך. מה הדבר שהתפשט ביניהם בחכמה שלהם? מאין כמוך, וכלם מודים על זה. כשרואים בחכמתם מעשיך וגבורותיך, התפשט דבר זה ביניהם, ואומרים מאין כמוך בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם. מאין כמוך

אומרים, והתפשט ביניהם. שמחו החברים, וככו ולא אמרו דבר. אף כף הוא בכה כמקדם.

פְּתַח וְאָמַר, (בראשית כא) ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת בנה וגו'. החברים התעוררו, שרצתה שרה לפנות מביתה עבודה זרה, ועל זה כתוב כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה. כאן כתוב וכי ימכר איש את בתו – זו הנשמה בגלגולים על מעשים רעים שבעולם. לאמה – לאותו הצד האחר בגלגול רע של המשקל שחוזר, והרי נעשקה להוציא אותה משם. ודאי לא תצא כצאת העבדים, כל אותן נשמות שנעשקות.

מִי הֵן כָּאֵן? הוא סוד אלה אותן נשמות התינוקות הקטנים, כשהם יונקים מתוך תקף של אדם, והקדוש ברוך הוא רואה שאם יתקומו בעולם, יבאש ריחם ויחמיצו כמו החמץ הזה. לוקח אותם קטנים, בעודם נוהגים ריח.

מָה עוֹשֶׂה? משאיר אותם להעשק ביד אותה האמה, וזוהי לילי"ת. שכיון שנתנו ברשותה, שמחה (אוחזת) באותו תינוק ועושקת אותו, ומוציאה אותו מן העולם כשהוא יונק מכח אמו.

וְאִם תאמר שאותן נשמות יעשו טוב לעולם – לא כן, שכתוב אם רעה בעיני אדניה, שיחמיץ אותו האיש בה לאחר ימים, אם יתקיים בה. זו נעשקת, ואחרת לא נעשקת, ועל אלה כתוב, (קהלת ד) ואראה את כל העשוקים וגו', והינו אם רעה בעיני אדניה.

אֲשֶׁר לא יעדה. לא – כתוב באל"ף. אם תאמר שהרי באותו הצד האחר הזמין לה הקדוש ברוך הוא מיום שהיתה – לא! ועכשו בגלגולי המאזנים – לוייעדה, בוא"ו, מה שלא היה מקדם לכן.

וְהַפְּדָה, מה זה והפדה? גאל אותה הקדוש ברוך הוא עכשו, שמעלה ריח, טרם שתחמיץ, ומעלה אותה לרומי מרומים בישיבה שלו. ואם תאמר, כיון שנעשקה מאותו הצד הרע, נותן אותה, כמו שאמרו לחסידי אמות העולם ולאותם ממזרים תלמידי חכמים – בא הכתוב ומוכיח, לעם נכרי לא ימשל למכרה, ודאי, בכגדו בה, שעושק אותה בעשק של גלגול המאזנים, אלא לישראל ודאי, ולא לאחר. וכשיוצאת מן המאזנים, לא תצא כצאת העבדים, אלא מתעטרת בעטרתה בהרמה על ראשה.

ואם תאמר שהצד הזה הכניס אותו לאותו תינוק - לא כן, אלא נוטלת אותה ושמחה עמה ופורחת מידה ונכנסת לאותו מקום, והיא פוקדת את אותו תינוק ושמחה בו וצוחקת בו, ותאבה את אותו הבשר, עד שאחר כך נוטל הקדוש ברוך הוא את נשמתו, והיא לגוף. ואחר כך הכל ברשותו של הקדוש ברוך הוא.

בא וראה, לא תצא פצאת העבדים, מה זה? אלא בשעה שיוצאת מן המאזנים ואותו הצד בשמחה, רושם הקדוש ברוך הוא וחותרם אותה בחותמת אחת, ופורס עליה לבוש כבוד שלו, ומיהו? השם הקדוש שנקרא אלוה. וזהו בכגדו בה, הלבוש הנכבד של המלך פורש עליה, ואז היא שמורה, שלא נמסרה לעם נכרי אלא לישראל לחוד. וזהו שכתוב (איוב כט) כימי אלוה ישמרני, ועל סוד זה כתוב כאן, לעם נכרי לא ימשל למכרה בכגדו בה, בעוד שלבוש כבוד המלך בה. כיון שבגדו בה, כתוב לעם נכרי לא ימשל למכרה.

מה רשות יש לאותו צד בה? בא וראה, כל בני העולם כלם ברשות המלך הקדוש, ולכלם יש זמן בעולם הזה, עד שהוא רוצה לסלקם מן העולם, וזה אין לו זמן, ועל כן היא צוחקת בהם ושמחה בהם.

עוד, אזהרה לאדם (בעולם הזה) יש בפסוקים הללו וכמה עצות טובות עליונות הן בכל דברי התורה, וכלן אמת בדרך אמת, ונודעות לחכמים שיודעים והולכים בדרך אמת. בזמן שרצה הקדוש ברוך הוא לברא את העולם, עלה ברצון לפניו, וציר את כל הנשמות שהן עתידות להנתן בבני אדם אחר כן, וכלן הצטיירו לפניו באותו ציור ממש שעתידיים להיות בני אדם לאחר מכן, וראה כל אחד ואחד.

ויש מהן שעתידות להרע את דרכיהן בעולם, ובשעה שמגיע זמןן, קורא הקדוש ברוך הוא לאותה נשמה ואומר לה: לכי והפנסי במקום פלוני לגוף פלוני. והיא משיבה לפניו: רבון העולם, די לי בעולם הזה שאני יושבת בו, ולא אלך לעולם אחר שישתעבדו בי ואהיה מלכלכת ביניהם. אומר לה הקדוש ברוך הוא: מיום שנבראת, על מנת כן נבראת, להיות באותו עולם. כיון שרואה הנשמה כן, בעל כרחיה יורדת ונכנסת לשם.

התורה שנותנת עצה לכל העולם רואה כן, ומזהירה את בני העולם ואומרת: ראו כמה חס הקדוש ברוך הוא עליכם.

מרגלית טובה שהיתה לו, מכר לכם בחנם כדי שתשתעבדו בה בעולם הזה.

וכי ימכר איש - זה הקדוש ברוך הוא. את בתו - זו הנשמה הקדושה. לאמה - להיות אמה משעבדת ביניכם בעולם הזה. בבקשה מכם, בשעה שמגיע זמנה לצאת מן העולם הזה, לא תצא כצאת העבדים, לא תצא מטנפת בחטאים. תצא בת חורין, ברוחה נקיה, כדי שישמח בה אדונה וישתבח בה ויתן לה שכר טוב בצחצוחי גן עדן, כמו שנאמר והשביע בצחצחות נפשך. ודאי כאשר תצא ברוחה נקיה כראוי.

אבל אם רעה בעיני אדניה, כשיוצאת מלכלכת בטנופי החטאים ולא נראית לפניו כראוי - אוי לאותו הגוף שאבד מאותה נשמה לעולמים. משום שכאשר הנשמות עולות ברורות ויוצאות נקיות מן העולם הזה, כל נשמה ונשמה נכנסת לספר אוצר המלך, וכלן בשמות, ואומר: זו היא נשמת פלוני עתידה תהיה לאותו הגוף שעזבה. ואז כתוב לו יעדה, בו.

וכשיוצאת רעה בעיני אדניה, שנטמאה בחטאים ובטנוף של החטאים, אז לא יעדה, בא'. ונאבד אותו הגוף ממנה, והיא לא מזדמנת אליו, פרט לאותה שבעלה התרצה ושב בתשובה של הגוף בה, אז כתוב והפדה, כמו שנאמר (אייוב לג) פדה נפשו מעבר בשחת. והפדה, זהו באדם, שהעצה שלו שיפדה אותה וישוב בתשובה. והקדוש ברוך הוא אמר את זה לשני צדדים, והפדה בתשובה. אחר ששב בתשובה, פדה אותה מדרך הגיהנם.

לעם נכרי לא ימשל למכרה. מי זה עם נכרי? עלובה היא הנשמה, שכאשר יוצאת מן העולם וכן אדם מסטה דרכו עמה, היא רוצה לעלות למעלה לתוך המחנות הקדושים, משום שהמחנות הקדושים עומדים באותה דרך של גן עדן, ומחנות נכריים עומדים באותה דרך של הגיהנם.

זכתה הנשמה, ואותה שמירה ופרישת לבוש הנכבד עליה. כמה מחנות קדושים מעתדים לה להתחבר עמה ולהכניס אותה לגן עדן. לא זכתה - כמה מחנות נכריים מזמנים להכניס אותה בדרך הגיהנם, ואותם מחנות של מלאכי חבלה מזמנים לעשות בה נקמות. בא הכתוב ומוכיח, לעם נכרי לא ימשל למכרה - אלו מלאכי חבלה.

בבגדו בה - אותה שמירה שהקדוש ברוך הוא עושה לה שמירה שלא ישלט בה עם נכרי באותה הפריסה ששומרת עליה.

ואם לבנו ייעדנה. בא וראה כמה יש לאדם להזהר שלא יסטו דרכיו בעולם הזה. שאם זכה אדם בעולם הזה ושומר את הנשמה כראוי, זהו אדם שהקדוש ברוך הוא מרצה ממנו, ומשתבח בו בכל הימים בפמליה שלו ואומר: ראו בן קדוש שיש לי באותו העולם, כך וכך עשה, כך וכך מעשיו מתקנים.

וכשנשמרה זו יוצאת מהעולם הזה זכה נקיה וברורה, הקדוש ברוך הוא מאיר לה בכמה אורות, בכל יום קורא עליה: זוהי נשמת פלוני בני, שמירה תהיה לאותו הגוף שעזבה.

וזהו שכתוב ואם לבנו ייעדנה כמשפט הבנות יעשה לה. מה זה כמשפט הבנות? כאן יש סוד לחכמים. בתוך הסלע החזק, הרקיע הטמון, יש היכל אחד שנקרא היכל האהבה, ושם הגנזים טמונים, וכל נשיות האהבה של מלך הן שם, ואותן נשמות אהובות המלך נכנסות לשם.

ביון שהמלך נכנס לאותו היכל המלך, שם כתוב (בראשית כט) וישק יעקב לרחל. והקדוש ברוך הוא מוצא שם את אותה נשמה קדושה, מקדים מיד ונושק לה, ומגפף אותה ומעלה אותה אליו ומשתעשע בה.

וזהו כמשפט הבנות יעשה לה, כדין שאב עושה לבתו, שהיא חביבה עליו, שנושק לה ומגפף אותה ונותן לה מתנות. כך הקדוש ברוך הוא עושה לנשמה הצדיקה בכל יום, כמו שכתוב כמשפט הבנות יעשה לה.

היגו שכתוב (ישעיה סד) יעשה למחפה לו. כמו שהבת הזאת משלימה עשיה בעולם הזה, אף כך הקדוש ברוך הוא משלים לה עשיה אחרת בעולם הבא, שכתוב עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחפה לו. וכאן כתוב יעשה לה. עד כאן. אותו הזקן השתטח והתפלל תפלה, ובכה כמקדם.

ואמר, אם אחרת יקח לו וגו', מה זה אם אחרת? וכי נשמה אחרת עתיד הקדוש ברוך הוא להשיב לצדיקים בעולם הזה, ולא נשמה זו שהשלימה בעולם הזה את רצון רבוניה? אם כך, אז אין הבטחה לצדיקים כלל. מה זה אם אחרת יקח לו?

סדר הלימוד ליום כ טבת [יום 109 בשנה]

פָּתַח אותו זָקֵן וְאָמַר, (קהלת יב) וַיָּשׁוּב הָעֶפְרַיִם עַל הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נָתַןָהּ. פְּסוּק זֶה פִּרְשׁוּהוּ הַחֲבָרִים בְּחֶרֶב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. (וְשֵׁם שְׁנֵינֵינוּ) וַיָּשׁוּב הָעֶפְרַיִם עַל הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה. כָּאֵן הוּא מֵה שֶׁכָּתוּב וְהַכְּנַעֲנִי אָז בְּאָרֶץ, כְּשֶׁהָיָה וְדָאִי. וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נָתַןָהּ, מֵה זֶה וְהָרוּחַ תָּשׁוּב? זֶה שְׂכִינָה, שֶׁהִיא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. כְּשֶׁרָאָתָהּ שְׂכִינָהּ בְּאוֹתָם עֲשֶׂה מַסְעוֹת שְׁנִסְעָה, וְלֹא רָצוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָשׁוּב בְּתִשׁוּבָהּ שְׁלֵמָה לְפָנָי הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְשׁוֹלֵט הַסְטֵרָא אַחֲרָא עַל הָאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה, וּפְרִשׁוּהָ הַחֲבָרִים.

בֵּא וּרְאֵה, רוּחַ שֶׁל אִישׁ צָדִיק מִתְעַטֵּר בְּדַמוֹת בְּגָן עֵדֶן שְׁלֵמָטָה, וּבְכָל הַשְּׂבָתוֹת וְהַמוֹעֲדִים וְרֵאשֵׁי חֳדָשִׁים מִתְעַטְרוֹת רוּחוֹת וּמִתְפַּשְׁטוֹת, וְעוֹלוֹת לְמַעְלָה. כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָהּ נִשְׁמָה עֲלִיוֹנָה קְדוּשָׁה לְמַעְלָה, כִּי גַם עוֹשֶׂה בְּרוּחַ הַזֵּאת לְמַטָּה בְּגָן עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן כְּשֶׁעוֹלָה לְפָנָיו, וְאוֹמֵר: זֹהִי רוּחַ פְּלוּנֵי הַגּוֹף. מִיָּד מַעֲטֵר אוֹתָהּ הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאוֹתָהּ רוּחַ בְּכִמָּה עֲטָרוֹת וּמִשְׁתַּעֲשֵׂע בָּהּ.

וְאִם תֹּאמַר, שֶׁהָרִי מִשׁוֹם רוּחַ זֶה הַשְּׂאִיר הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא מֵה שֶׁעָשָׂה לְנִשְׁמָה – לֹא כִּי! אֲלֵא שְׂאִרָה כְּסוּתָהּ וְעִנְתָּהּ לֹא יִגְרַע. אֵלֶּה אוֹתָם שְׁלֵשֶׁת הַשְּׂמוֹת הָעֲלִיוֹנִים שֶׁעִין לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זֹלָתָהּ. וּבְרָם בְּעוֹלָם הַבָּא וְנִמְשְׁכוּ מִשָּׁם. אַחַד מֵהֶם שְׂאִרָה – מְשִׁיכָה שֶׁל הַתְּנוּצָצוֹת וְאוֹר שְׂמֵאִיר בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר, מְזוֹן (לְנִי) שֶׁזֶן לְכָל, וְנִקְרָא יְהו"ה עִם נִקּוּד אֱלֹהִי"ם. שְׂאִרָה בְּהַפּוּךְ אוֹתִיּוֹת – אֲשֶׁר ה', וְזֶה (בְּרֵאשִׁית מַט) מֵאֲשֶׁר שְׂמֵנָה לְחֵמוֹ, וְזֶה הוּא שְׂאִרָה.

כְּסוּתָהּ – פְּרִישָׁה שֶׁל הַמֶּלֶךְ. זֶה מְשִׁיכָה אַחֲרַת שְׂמֵאִירָה וְשׁוֹמְרַת אוֹתָהּ תָּמִיד, פְּרִישָׁה שֶׁל לְבוּשׁ הַמֶּלֶךְ שֶׁפּוֹרֵשׁ עָלֶיהָ אֱלוֹהִים. זֶה בְּבִגְדוֹ כֵּה תָּמִיד, שֶׁלֹּא זֶה מְמַנָּה, וְזֶהוּ כְּסוּתָהּ.

וְעִנְתָּהּ, מִי הוּא? זֶה מְשִׁיכָה מִן הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁכּוּ הַכָּל. ה' צְבָאוֹת הוּא, וְזֶהוּ שְׂמֵאִיר בְּכָל הָאוֹרוֹת הַנִּסְתָּרִים הָעֲלִיוֹנִים שֶׁל עֵץ הַחַיִּים שֶׁכּוּ שְׂמוֹנָה עוֹנָה, שְׂמֵשׁ הִיא יוֹצֵאת, וְכָל זֶה בְּעֵדוֹן וּתְשׁוּקָה שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא.

שְׁלֹשׁ אֵלֶּה לֹא יִגְרַע לָהּ, כְּשֶׁהִיא זֹכָאִית כְּרָאוּי. וְאִם אֵינָה כְּרָאוּי, שְׁלֹשׁ אֵלֶּה נִגְרַעוֹת מִמֶּנָּה, שְׁלֹא יַעֲשֶׂה לָּהּ עֲטָרָה אֶפְלוּ מֵאֶחָד מֵהֶם. בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, וְאִם שְׁלֹשׁ אֵלֶּה לֹא יַעֲשֶׂה לָּהּ – שְׁלֹא זֹכָתָה בָּהֶם, וְיִצְאָה חֲנָם אֵין כֶּסֶף – תִּצָּא מִלְּפָנָיו, וְדוּחָה אוֹתָהּ הַחוּצָה. אֵין כֶּסֶף – אֵין לָהּ כֶּסֶף וְלֹא עֲדוּן כָּלֵל.

עַד כָּאֵן מוֹכִיחָה הַתּוֹרָה שְׁכָל הָעֲצוֹת תְּלוּיוֹת בָּהּ, וְנוֹתֶנֶת עֲצָה טוֹבָה לְבְנֵי אָדָם. מִכָּאֵן וְהִלָּאָה נִחְזָר לְדַבְרִים הָרָאוּשׁוֹנִים, בְּאוֹתָהּ שְׁמִירָה עֲלִיוֹנָה שְׁפוּרֶשׁ עֲלֶיהָ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּדֵי שְׁלֹא תִהְיֶה לְעַם נִכְרִי, שְׁהָרִי בְּגֵדוֹ בָּהּ, וְשְׁמִירָה הִיא לָהּ תָּמִיד.

וְאִם לְבָנוּ יִיעֲדָנָה כְּמִשְׁפֵּט הַבְּנוֹת יַעֲשֶׂה לָּהּ. אָמַר אוֹתוֹ זָקֵן, חֲבֵרִים, כְּשֶׁתִּלְכּוּ לְאוֹתוֹ הַסֵּלַע שֶׁהָעוֹלָם סָמוּךְ עֲלָיו, אָמְרוּ לוֹ שִׁיזְכֹּר אֶת יוֹם הַשְּׁלֵג שֶׁנִּזְרְעוּ פּוֹלִים לְחֻמְשִׁים וּשְׁנַיִם גְּוָנִים, וְאַחַר כֵּן קָרְאוּ אֶת הַפְּסוּק הַזֶּה, וְהוּא יֹאמֶר לָכֶם.

אָמְרוּ, בְּבִקְשָׁה מִמֶּךָ, מִי שֶׁהִתְחִיל אֶת הַדְּבָר – הוּא שִׁיאֲמַר! אָמַר לָהֶם, וְדַאי שִׁידַעְתִּי שְׁאַתֶּם צְדִיקִים, וַיֵּשׁ לְרִמּוֹ לָכֶם רִמּוֹ שֶׁל חֲכָמִים. וְעַל מַה שְּׂאֲנִי אוֹמֵר, כְּשֶׁתִּזְכְּרוּ לוֹ סִימָן זֶה, הוּא יִשְׁלִים אֶת זֶה. עֲכָשׁוּ יֵשׁ לוֹמֵר מִי הוּא שְׁנִקְרָא בֵּן לְקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.

בֹּא וּרְאֵה, כָּל מִי שֶׁהוּא זוֹכֵה לְשֵׁלֶשׁ עֲשָׂרֵה שָׁנִים וְמַעְלָה, נִקְרָא בֵּן לְכִנְסֵת יִשְׂרָאֵל. וְכָל מִי שֶׁהוּא מִבֵּין עֲשָׂרִים שָׁנָה וְמַעְלָה וְזוֹכֵה בָּהֶם, נִקְרָא בֵּן לְקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְדַאי. (דְּבָרִים יד) בְּנִים אַתֶּם לָהּ אֱלֹהֵיכֶם.

כְּשֶׁהִגִּיעַ דּוֹד לְשֵׁלֶשׁ עֲשָׂרֵה שָׁנָה וְזָכָה בְּאוֹתוֹ יוֹם שְׁנִכְנַס לְאַרְבַּע עֲשָׂרֵה, אָז כָּתוּב (תְּהִלִּים ב) ה' אָמַר אֵלַי בְּנֵי אֶתָּה אָנִי הַיּוֹם יִלְדְּתִיךָ. מַה הַטַּעַם? שְׁהָרִי מִקֵּדָם לָזֶה לֹא הָיָה לוֹ בֵּן, וְלֹא שָׁרְתָה עֲלָיו נִשְׁמָה עֲלִיוֹנָה, שְׁהָרִי בְּשָׁנוֹת עֲרָלָה הוּא הָיָה, וּמִשּׁוֹם כֵּן אָנִי הַיּוֹם יִלְדְּתִיךָ, הַיּוֹם וְדַאי יִלְדְּתִיךָ. אָנִי, וְלֹא הִצַּד הָאֲחֵר, כְּמוֹ שֶׁהָיָה עַד עֲכָשׁוּ, אָנִי לְבָדִי. בֵּן עֲשָׂרִים שָׁנִים, מַה כָּתוּב בְּשִׁלְמָה? (מְשָׁלִי ד) כִּי בֵּן הָיִיתִי לְאָבִי, לְאָבִי מִמֶּשׁ וְדַאי.

וְאִם לְבָנוּ יִיעֲדָנָה. בֵּן שְׁלֹשׁ עֲשָׂרֵה שָׁנִים וְמַעְלָה, שְׁהָרִי יִצָּא מִרְשׁוֹת הַצַּד הָאֲחֵר שֶׁהִזְדַּמֵּן לוֹ. מַה כָּתוּב? כְּמִשְׁפֵּט הַבְּנוֹת יַעֲשֶׂה לָּהּ. מַה זֶה כְּמִשְׁפֵּט הַבְּנוֹת? שְׁנִינּוּ, בְּכָל יוֹם וַיּוֹם רוֹאֵה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת אוֹתוֹ תִּינּוֹק שְׁעוֹמֵד בְּרִשְׁוֹת הָעֲרָלָה, וְהוּא יוֹצֵא מִמֶּנָּה וְנִמְשָׁךְ

לבית הספר, ושובר אותה. מה עשה הקדוש ברוך הוא לאותה נשמה? מכניס אותה לגרן (חדר למיד) שלו, ונותן לה מתנות ואוצרות רבים ומקשט אותה בקשויטים עלאיים, עד הזמן שמכניסה לחפה עם אותו (תוף אותו) בין משלש עשרה שנים ומעלה.

אם אחרת יקח לו. כאן יש סוד הסודות שלחכמים נמסרו, ויש להודיע בראשונה דבר אחד. בא וראה, ביום השבת, בשעה שמתקדש היום, יוצאות נשמות מתוף עץ החיים, ומנשבות אותן הנשמות הקדושות לתחתונים ונחים בהם כל יום השבת. ואחר שיוצאת השבת, עולות כל הנשמות ומתעטרות בעטרות קדושות למעלה. (וכשמעטרות באותו טוב, אלו הם בעליו של אותו טוב ודאי) אף כאן מזמין הקדוש ברוך הוא את אותו האיש, וזוהי נשמה אחרת, ואף על גב שזו מזמנת לו, הנשמה שהיתה לו בראשונה, שארה הראשונה, כסותה וענתה לא יגרע, כמו שנתבאר.

בכה אותו זקן כמקדם, והוא אמר לנפשו, זקן זקן, כמה יגעת להשיג דברים קדושים אלו, ועכשו תאמר אותם ברגע אחד?! אם תאמר שתחוס על אותם הדברים ולא תאמר אותם – הרי כתוב (משלי ג) אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשות.

מה זה אל תמנע טוב מבעליו? אלא הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל הם כאן, שהרי בכל מקום שנואמרים דברי תורה, הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל שם ומקשיבים להם. ואז אותו עץ של טוב ורע, בשעה שהולכים משם ומקשיבים לאותם דברים, אותו צד הטוב מתגבר ומתעלה למעלה, והקדוש ברוך הוא עם כנסת ישראל מתעטרים באותו טוב, ואלה הם בעליו של אותו טוב.

זקן זקן, אתה אמרת דברים אלו ולא ידעת אם הקדוש ברוך הוא כאן, ואם אלה שעומדים כאן זכאים לדברים האלה. אל תפחד, זקן, שהרי היית בכמה קרבות של גברים חזקים ולא פחדת, ועכשו אתה פוחד?! אמר דבריה, שהרי ודאי כאן הקדוש ברוך הוא עם כנסת ישראל, ואשרי הם אלה שכאן. ואם לא כך, לא היינו פוגשים אותם ולא התחלנו בדברים הללו. אמר דבורה, זקן, אמר ללא פחד.

פתח ואמר, (תהלים קד) ה' אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת. ה' אלהי – זו ראשית האמונה, עלית המחשבה והעולם הבא, סוד אחד

בלא פרוד. גדלת - זו הראשית, היום הראשון ואותם ימים עתיקים, צד הימין. מאד - זהו צד השמאל.

הוד והדר לבשת - אלו שני בדי ערבות. עד כאן, כיון שהגיע לתוך עץ החיים, נטמן ולא התעלה להיות במנין משום אותו מאד. מה זה מאד? השמאל, שכל הענפים שלמטה ובכלל ענף מר אחד. ולכן נטמן אותו עץ החיים ולא רצה להיות במנין הזה, עד שחזר כמו מקדם ושבח בגון אחר.

ואמר, עטה אור כשלמה - זו ראשיתו (של האור) של היום הראשון. נוטה שמים - כאן נכלל השמאל, ולא אמר מאד, נכלל השמאל בימין להיות מאיר בכלל של שמים. המקרה במים עליותיו - כאן יוצא בשמחה אותו עץ החיים, הנהר שיוצא מעדן, ונשרשו בו במימיו אותם שני בדי ערבות, שהם גדלים במימיו. זהו שכתוב (אותו אילן החיים, ונשרשו בו אותם שני בדי ערבות, שהם גדלים במימיו, ואותו נהר יוצא מעדן, וזהו) (תהלים קד) המקרה במים עליותיו. מי הם עליותיו? אלו בדי ערבות.

וזהו שכתוב (ירמיה יז) ועל יובל ישלח שרשיו. וזהו סוד הכתוב (תהלים מו) נהר פלגיו ישמחו עיר אלהים. מי הם פלגיו? אלו הם שרשיו, וכך נקראים. עליותיו, שרשיו, פלגיו - כלם נשרשו באותם המים של אותו נהר.

השם עבים רכובו - זה מיכאל וגבריאל, אלה הם עבים. המהלך על כנפי רוח, לתת רפואה לעולם, וזהו רפאל. מכאן והלאה עשה מלאכיו רוחות וגו'. זקן זקן, אם כל אלה ידעת, אמר ואל תפחד, אמר דבריך ויאירו דברי פיך! שמחו החברים, והיו מקשיבים בשמחה לדבריו הקדושים. אמר, אי זקן, אי זקן, במה הכנסת את עצמך, נכנסת לים הגדול? יש לך לשוטט ולצאת משם.

אם אחרת יקח לו. כמה גלגולים עתיקים יש כאן שלא התגלו עד עכשו, וכלם אמת כראוי, שאין לסטות מדרך אמת אפלו כמלא נימה. בתחלה (עפה) יש להתעורר, נשמות הגרים כלן פורחות מתוך גן עדן בדרך נסתר. כשמסתלקות מן העולם הזה, נשמותם שהרויחו מתוך גן העדן, לאיזה מקום חוזרות?

אף שנינו, מי שנוטל ואוחז בנכסי הגר בתחלה, זוכה בהם. אף כך כל אותן הנשמות הקדושות העליונות שמזמין אותן הקדוש

ברוך הוא למטה, כפי שאמרנו, כלן יוצאות לזמנים ידועים, (ועולות) כדי להשתעשע בגן עדן (העליון), ופוגעות באותן נשמות הגרים. מי שאוחז בהן מאותן הנשמות (שעולות), אוחז בהם וזוכה בהם, ומתלבשים בהם ועולים. וכלן עומדות בלבוש זה, וירדו לתוך הגן בלבוש הזה, משום שבגן עדן לא עומדות שם אלא בלבוש כל אלו שעומדות שם.

אם תאמר שבשביל הלבוש הזה גורעים אותן נשמות מכל הענג שהיה להן בתחלה, הרי כתוב אם אחרת יקח לו שארה כסותה וענתה לא יגרע? בגן עומדות בלבוש זה, שקדמו לאחז בהם וזוכות בהם, וכשעולות למעלה מתפשטות ממנו, שהרי שם לא עומדות בלבוש.

בכה אותו זקן כמקדם ואמר לנפשו, זקן זקן, בודאי יש לך לבכות, בודאי יש לך לשפך דמעות על כל דבר ודבר, אבל גלוי לפני הקדוש ברוך הוא ושכינתו הקדושה שאני ברצון הלב ובעבודתם אמרתי, משום שהם בעליו של כל דבר ומתעטרים בהם.

כ אותן נשמות קדושות, כשיורדות לעולם הזה כדי לשרות כל אחת על מקומן שראויים להם לבני אדם, כלן יורדות מלבשות באותן הנשמות שאמרנו, וכך נכנסות לזרע הקדש. ובמלבוש זה עומדות להשתעבד מהם בעולם הזה. וכשנשאבים אותם לבושים מדברי העולם הזה, אותן נשמות קדושות נזונות (נהנות) מהריח שמריח מתוך הלבושים הללו.

כ הדברים הנסתרים שהקדוש ברוך הוא עשה, הכניס אותם לתורה הקדושה, והכל נמצא בתורה, ואותו דבר נסתר גלתה אותו התורה, ומיד התלבש בלבוש אחר, ונטמן שם ולא התגלה. והחכמים שהם מלאים עינים, אף על גב שאותו הדבר נסתר בלבושו (שם), רואים אותו מתוך לבושו, ובשעה שהתגלה אותו דבר, טרם יכנס ללבוש, זורקים בו פקיתת עין, ואף על גב שמיד נסתר, לא נאבד מעיניהם (נ"א מהם).

בכמה מקומות הזהיר הקדוש ברוך הוא על הגר (כדי) שיזהרו בו זרע הקדש, ואחר הוציא דבר נסתר מנרתיקו. וכיון שהתגלה, חוזר מיד לנרתיקו והתלבש שם.

בַּיּוֹן שֶׁהִזְהִיר עַל הַגֵּר בְּכֹל אוֹתָם מְקוֹמוֹת, יֵצֵא הַדָּבָר מִנִּרְתִּיקוֹ וְהִתְגַּלָּה וְאָמַר, וְאַתֶּם יִדְעֶתֶם אֶת נַפְשׁ הַגֵּר. מִיָּד נִכְנָסָה לְנִרְתִּיקָהּ, וְחִזְרָה בְּלְבוּשׁ וְנִטְמָנָה, שְׁכָתוֹב כִּי גֵרִים הֵייתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, שֶׁחָשַׁב הַכָּתוֹב, שֶׁבְּגִלְלֵי שְׁמִיד הַתְּלַבֵּשׁ, לֹא הָיָה מִי שִׁישְׁגִּיחַ בּוֹ. בְּנַפְשׁ הַגֵּר הַזֶּה יוֹדַעַת הַנְּשָׂמָה הַקְּדוּשָׁה בְּדַבְרֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וְנִהְיִית (וּשׁוֹאֵבָת) מֵהֶם.

פָּתַח אוֹתוֹ זְקֵן וְאָמַר, (שם כד) וַיָּבֵא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הָעָנָן וַיַּעַל אֶל הָהָר וַיֹּאמֶר. עָנָן זֶה מַהוּ? אֲלֵא זֶהוּ הַכָּתוֹב (כְּרֵאשִׁית ט) אֶת קִשְׁתִּי נִתְּתִי בְּעָנָן. שְׁנִינוּ שְׁאוֹתָהּ קִשְׁתִּי הַפְּשִׁיטָה אֶת לְבוּשִׁיהָ וְנִתְּנָה אוֹתָם לְמֹשֶׁה, וּבְאוֹתוֹ לְבוּשׁ עָלָה מֹשֶׁה לָהָר, וּמִמֶּנּוּ רָאָה מַה שֶּׁרָאָה וְנִהְיָה מֵהַכֹּל. עַד אוֹתוֹ מְקוֹם בָּאוּ אוֹתָם הַחֲבָרִים, וְהִשְׁתַּטְּחוּ לְפָנָיו אוֹתוֹ זְקֵן וּבָכוּ וְאָמְרוּ, אֲלֵמְלָא לֹא בָּאנוּ לְעוֹלָם אֲלֵא כְּדִי לְשִׁמְעַ דְּבָרִים אֱלוֹ מַפְיָךְ – דִּי לָנוּ!

אָמַר אוֹתוֹ זְקֵן, (אם אֲחֵרֵת יִקַּח לוֹ) חֲבָרִים, לֹא בְּשִׁבִיל זֶה בְּלִבְד הַתְּחִלְתִּי אֶת הַדָּבָר, שֶׁהָרִי זְקֵן כְּמוֹנִי לֹא בְּדָבָר אֶחָד עוֹשֶׂה קִישׁ קִישׁ וְלֹא קוֹרָא, כְּמָה בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁהֵם בְּעַרְבוּבָה בְּתַבּוּנָה שְׁלֵהֶם, וְלֹא רוֹאִים בְּדַרְךְ אֲמַת בַּתּוֹרָה, וְתוֹרָה קוֹרֵאת בְּכֹל יוֹם בְּנִהְיָמָה (בְּאֵהָבָה) אֲלֵיהֶם, וְלֹא רוֹצִים לְהָשִׁיב רֵאשׁוֹם.

וְאַף עַל גַּב שְׁאֵמְרָנוּ שֶׁהָרִי הַתּוֹרָה הוֹצִיאָה דָּבָר מִנִּרְתִּיקָהּ, וְנִרְאָה קִטָּן וּמִיָּד נִטְמָן – כֶּךָ הוּא וְדָאִי. וּבְזִמְן שֶׁנִּתְגַּלָּה מִתּוֹךְ נִרְתִּיקָהּ וְנִטְמָן מִיָּד, לֹא עוֹשֶׂה אֶת זֶה אֲלֵא לְאוֹתָם שִׁיּוֹדְעִים בָּהּ וְנוֹדְעִים בָּהּ. **מִשָּׁל** לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֵה? לְאֵהוּבָה, שֶׁהִיא יָפָה בְּמִרְאָה וְיָפָה בַּתְּאֵר, וְהִיא טְמוּנָה בְּהִסְתָּר בְּתוֹךְ הַהִיכָל שְׁלָהּ, וַיֵּשׁ לָהּ אוֹהֵב יְחִידִי שֶׁלֹּא יוֹדְעִים עָלָיו בְּנֵי אָדָם, אֲלֵא שֶׁהוּא בְּנִסְתָּר. אוֹתוֹ אוֹהֵב, מִתּוֹךְ הָאֵהָבָה שְׁאוֹהֵב אוֹתָהּ, עוֹבֵר עַל שַׁעַר בֵּיתָהּ תָּמִיד, מֵרִים עֵינָיו לְכָל צַד. הִיא יוֹדַעַת שֶׁהָרִי הָאוֹהֵב סוֹכֵב שַׁעַר בֵּיתָהּ תָּמִיד. מָה עוֹשֶׂה? פּוֹתַחַת פֶּתַח קִטָּן בְּאוֹתוֹ הִיכָל נִסְתָּר שֶׁהִיא שֵׁם וּמְגַלָּה אֶת פְּנֵיהָ לְאוֹהֵבָהּ, וּמִיָּד חוֹזֶרֶת וְנִתְכַּסִּית. כָּל אוֹתָם שֶׁהִיוּ אֲצֵל הָאוֹהֵב, לֹא רָאוּ וְלֹא הִסְתַּכְּלוּ, פָּרַט לְאוֹהֵב לְבָדוֹ, וּמַעֲיוּ וּלְבוֹ וּנְפִשׁוֹ הִלְכוּ אַחֲרֶיהָ. וַיּוֹדַע שֶׁמִּתּוֹךְ הָאֵהָבָה שֶׁהִיא אוֹהֵבֶת אוֹתוֹ, נִגְלִית אֵלָיו רַגַע אֶחָד לְעוֹרֵר (אֵלָיו אֵהָבָה) אוֹתוֹ. כֶּךָ הוּא דָּבָר הַתּוֹרָה לֹא נִגְלָה אֲלֵא לְאוֹהֵבוֹ. יוֹדַעַת הַתּוֹרָה שְׁאוֹתוֹ חֲכָם לֵב סוֹכֵב שַׁעַר בֵּיתָהּ כָּל יוֹם. מַה הִיא

עושה? מגלה פניה אליו מתוך ההיכל, ורומזת לו רמז, ומיד חוזרת למקומה ונסתרת. כל אלו ששם לא יודעים ולא מסתכלים, אלא רק הוא בלבדו, ומעיו ולבו ונפשו הולכים אחריה, ועל זה התורה נגלית ונכסית והולכת באהבה לאהובה לעורר עמו אהבה.

בא וראה, כך היא דרכה של תורה: בראשונה כשמתחילה להתגלות אל האדם, (ברגע) רומזת לו ברמז. אם יודע – אז טוב, ואם לא יודע – שולחת אליו וקוראת לו פתי. והתורה אומרת לאותו ששלחה אליו: אמרו לאותו הפתי שיקרב לכאן ואדבר עמו. זהו שכתוב מי פתי יסר הנה חסר לב וגו'. קרב אליה, ומתחילה לדבר עמו מאחר פרכת שפורשת לו דברים לפי דרכו, עד שיתבונן לאט לאט, וזהו הדרך.

אחר כך תדבר עמו מאחר שפיש קטן דברי חידה, וזוהי הגדה. אחר שהתרגל אליה, נגלית אליו פנים בפנים ומדברת עמו כל הסודות הנסתרים שלה, וכל הדרכים הנסתרות שהיו שמורים בלבה מימים ראשונים, ואז אותו אדם הוא שלם, בעל תורה ודאי, בעל הבית, שהרי כל סודותיה גלתה לו, ולא רחקה ולא כסתה ממנו כלום.

אומרת לו, ראיך דבר הרמז שרמזתי לך בתחלה? כך וכך היו הסודות, כך וכך הוא. ואז רואה (שהעליונים) שעל הדברים הללו אין להוסיף ואין לגרע מהם, ואז פשט הכתוב כמו שהוא, שלא להוסיף ולא לגרע אפלו אות אחת. ועל כך אנשים צריכים להזהר ולרדף אחרי התורה להיות אוהבים שלה, כמו שנתבאר.

בא וראה, אם אחרת יקח לו. הגלגולים שמתגלגלים בפסוק הזה כמה גדולים ועליונים הם, שהרי כל הנשמות נכנסות בגלגול, ולא יודעים בני אדם דרכי הקדוש ברוך הוא איך עומדים המאזנים ואיך נדונים בני אדם בכל יום ובכל זמן, ואיך נשמות נכנסות לדין עד שלא באות לעולם הזה, ואיך נכנסות לדין אחר שיוצאות מן העולם הזה.

כמה גלגולים וכמה מעשים נסתרים עושה הקדוש ברוך הוא עם כמה נשמות מערטלות, וכמה רוחות מערטלות הולכות באותו העולם שלא נכנסות לפרגוד של המלך, וכמה עולמות מתהפך בהם, והעולם שמתהפך בכמה פלאים נסתרים, ובני אדם לא

יודעים ולא משגיחים, ואיך מתגלגלות הנשמות כאבן בכף הקלע, כמו שנאמר ואת נפש איביך יקלענה בתוך כף הקלע.

(והואיל והתחלנו לגלות) עכשו יש לגלות, שהרי כל הנשמות מהאילן הגדול והתקיף, שהוא הנהר שיוצא מעדן, יוצאות, וכל הרוחות מעץ אחר קטן יוצאות. הנשמה מלמעלה והרוח מלמטה, ומתחברות כאחת כמו זכר ונקבה. וכאשר מתחברות כאחת, אז מאירות אור עליון, ובחבור של שניהם נקרא נר. נר ה' נשמת אדם. מהו נ"ר? נשמה רוח. ועל החבור של שניהם כאחד נקרא נר, שכתוב (משלי ב) נר ה' נשמת אדם.

נשמה ורוח – זכר ונקבה להאיר כאחד, וזה בלי זה לא מאירים ולא נקרא נר. וכשמתחברים כאחד, הכל נקרא נר. ואז מתעטפת הנשמה ברוח לעמד שם למעלה בהיכל הגנוז, שכתוב (ישעיה נז) כי רוח מלפני יעטוף. לא כתוב יתעטף, אלא יעטוף, מה הטעם? משום שנשמות אני עשיתי. שם למעלה בגן, בהיכל הגנוז, מתעטפת ומתלבשת הנשמה ברוח כמו שראוי.

וביון שבאותו היכל לא היה ולא השתמש אלא ברוח ונשמה, הנפש לא באה לשם (משם), אלא מתלבשת באותה רוח שם, וכשירדת לתוך גן עדן התחתון, (בעולם הזה) מתלבשת באותה רוח אחרת שאמרנו, אותה שיוצאה משם והיתה משם, ובכלן היא שורה בעולם הזה ומתלבשת בהם.

אותה רוח שיוצאת מן העולם הזה, שלא התרבתה (שלא נטהרה) ולא התפשטה בעולם הזה, הולכת בגלגול ולא מוצאת מנוחה. באה בגלגול בעולם כאבן בכף הקלע, עד שימצא אותו גואל שיגאלנה, ומביא אותו באותו כלי ממש שהוא היה משתמש בו, ומדביק בו תמיד רוחו ונפשו, והיתה בת זוגו, רוח ברוח, ואותו הגואל בונה אותו כמקדם.

ואותה רוח שהשאיר ונדבקה באותו הכלי, לא נאבדה. שהרי אין אפלו דבר קטן בעולם שאין לו אתר ומקום להטמן ולהתכנס לשם, ולא נאבד לעולמים. ומשום כך, אותה הרוח שהשאיר באותו כלי שם, הוא ודאי רודף אחר העקר והיסוד שלו שיצא ממנו, ומביא אותו ובונה אותו במקומו, במקום של אותה רוח

בת זוגו שִׁיצָאָה עִמוֹ, וְנִבְנָה שָׁם כְּמִקְדָּם, וְזוּהִי בְרִיָּה חֲדָשָׁה עֲכָשׁוּ
בְּעוֹלָם, רוּחַ חֲדָשָׁה וְגוֹף חֲדָשׁ.

וְאִם תֹּאמַר, רוּחַ זוֹ הִיא מֵה שְׁהָיָה – כִּפֹּךְ זֶה, אֲבָל לֹא נִבְנִית אֶלָּא
בְּשִׁבִיל אוֹתָהּ רוּחַ אַחֲרֵת שֶׁהִשְׁאִיר בְּאוֹתוֹ כְּלִי. כִּאֲנִי יֵשׁ סוּדוֹת
(סוד הסודות באותו כלי). בְּסִפְרוֹ שֶׁל חֲנוּךְ, בְּנִינָן זֶה שֶׁנִּבְנָה, לֹא נִבְנָה אֶלָּא
בְּאוֹתָהּ רוּחַ אַחֲרֵת שֶׁהִשְׁאִיר שָׁם, בְּאוֹתוֹ הַכְּלִי. וְכִשְׁהִתְחִיל לְהִבְנוֹת,
זֶה מוֹשֵׁף אַחֲרָיו שֶׁל אוֹתָהּ רוּחַ שֶׁהוֹלֶכֶת עֲרִטִילָאִית וּמוֹשֵׁף אוֹתָהּ
אֵלָיו, וְשָׁם שְׁתֵּי רוּחוֹת שֶׁהֵן אַחַת. אַחַר כֵּן זוּהִי רוּחַ, וְזוּהִי נִשְׁמָה,
וּשְׁתֵּיהֶן אַחַת.

אִם זָכָה לְהִטְהַר כְּרֹאזִי, שְׁתֵּיהֶן הֵן אַחַת לְהִתְלַבֵּשׁ בָּהֶן נִשְׁמָה אַחֲרֵת
עֲלִיוֹנָה. כְּמוֹ שֵׁישׁ לְשֹׂאֵר בְּנֵי הָעוֹלָם רוּחַ שֶׁזוֹכוֹת בָּהֶן הַנִּשְׁמוֹת,
אוֹתָן שֶׁקוֹדְמוֹת וְאוֹחֲזוֹת בָּהֶן, וְרוּחַ אַחֲרֵת מְלַמְעֵלָה, וְהַנִּשְׁמָה
הַקְּדוּשָׁה הַתְּלַבְּשָׁה בָּהֶן – אֵף כֵּן גַּם מְשֻׁלוֹ מִמֶּשׁ יֵשׁ שְׁתֵּי רוּחוֹת כְּדִי
לְהִלְבִּישׁ בָּהֶן הַנִּשְׁמָה הָעֲלִיוֹנָה.

וַיְהִי לְזֶה גּוֹף אַחַר שֶׁנִּבְנָה עֲכָשׁוּ חֲדָשׁ. אוֹתוֹ הַגּוֹף הָרֵאשׁוֹן
שֶׁהִשְׁאִיר, מֵה נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ? אוֹ שְׁזֶה בְּרִיקָנוֹת, אוֹ שְׁזֶה
בְּרִיקָנוֹת. לְפִי תְבוּנַת אָדָם נִשְׁמָע, שֶׁהָרֵאשׁוֹן הַזֶּה שְׁלֹא נִשְׁתַּלֵּם
בְּתַחֲלָה נֶאֱבָד, הוֹאִיל וְלֹא זָכָה. אִם כֵּן, לְחִנָּם הַשְׁתַּדֵּל בְּמַצּוֹת
הַתּוֹרָה, אוֹ אֶפְלוֹ בְּאַחַת מֵהֶן? וְהָרִי אָנּוּ יוֹדְעִים שֶׁאֶפְלוֹ רִיקָנִים
שֶׁבִישְׂרָאֵל, כָּלָם מְלֵאִים מַצּוֹת כְּרֵמוֹן. וְגוֹף זֶה, אֵף עַל גַּב שְׁלֹא
הַשְׁתַּלֵּם לְהִתְרַבּוֹת וְלִזְכוּת וְלִהְשַׁתְּדֵל בְּעוֹלָם, מַצּוֹת אַחֲרוֹת שֶׁל
הַתּוֹרָה הוּא שְׁמֵר, שְׁלֹא נֶאֱבָדוּ מִמֶּנּוּ, וְכִי לְחִנָּם הֵם הָיוּ?

חֲבֵרִים חֲבֵרִים, פִּקְחוּ עֵינֵיכֶם, שֶׁהָרִי אָנּוּ יֹדְעֵי שְׁכֵן אִתְּם סְבוּרִים
וְיוֹדְעִים, (הַיְעֲלֶה עַל הַדַּעַת) שְׁכָל אוֹתָם גּוֹפִים נִצְטַטְרוּ הֵם
בְּרִיקָנוֹת, שְׁאִין לָהֶם קִיּוֹם לְעוֹלָמִים. לֹא כֵּן, וְחָס לָנוּ לְהִסְתַּכֵּל
בְּדְבָרִים הַלָּלוּ.

פֶּתַח הַזְּקֵן וְאָמַר, (תהלים קו) מִי יִמְלַל גְּבוּרוֹת ה' יִשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ.
מִי הוּא בְּעוֹלָם שֶׁיִּכּוֹל לְמַלֵּל הַגְּבוּרוֹת שֶׁעוֹשֶׂה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא בְּעוֹלָם תְּמִיד? אוֹתוֹ גּוֹף הָרֵאשׁוֹן שֶׁהִשְׁאִיר, לֹא נֶאֱבָד, וַיְהִי לוֹ
קִיּוֹם לְעֵתִיד לָבֵא, שֶׁהָרִי אֵת עָנְשׁוֹ סָבַל בְּכִמְהָ מִיָּנִים, וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא לֹא מְקַפֵּחַ שְׂכָר שׁוֹם בְּרִיּוֹת שֶׁכָּרָא, פָּרַט לְאוֹתָם שֶׁיִּצְאוּ מִתּוֹךְ
הָאֵמוּנָה שְׁלוֹ וְלֹא הָיָה בָּהֶם טוֹב לְעוֹלָמִים, וּפָרַט לְאֵלוֹ שְׁלֹא כָרְעוּ

במודים, שמאלה עושה הקדוש ברוך הוא בריות אחרות, כדי שלא יבנה באותו הגוף בדמות של אדם ולא יקום לעולמים. אבל אלה לא כן.

מה עושה הקדוש ברוך הוא? אם אותה רוח זוכה להתתקן בעולם הזה באותו הגוף האחר, מה עושה הקדוש ברוך הוא? אותו הגואל שגואל אותה, אותה הרוח שלו שמכניס לשם, ומשתף ומערב באותה רוח שהיתה באותו הכלי, ודאי שלא נאבדת. ומה נעשה? שהרי יש שם שלש רוחות (באותו גוף אחר בו יקום. ומה עשה הקדוש ברוך הוא? בא ראה, הגאולה היא שהיה גואל אותה, רוח שלו הרי נכנסת שם ונעצבת, ומשתתפת ומתערבת בכלי ההוא. ואותה הרוח הראשונה שהיתה באותו כלי ונדבקת בו, ודאי שנשארת שם ולא נאבדת, ומשום זה אותה הרוח שעזב באותו הכלי ונדבקה שם, הוא רודף אחר השרש שלו והיסוד שלו שהיה יוצא ממנו ומביאו אליו, ובונה אותו במקום שהיתה בת זוגו. הרי שלש רוחות שם) – אחת שהיתה באותו הכלי ונשארה שם, ואחת אותה שנמשכה לשם והיתה ערטילאית, ואחת אותה שהכניס לשם אותו הגואל והתערב בהן. להיות שלש רוחות אי אפשר, ומה נעשה?

אלף כן הן הגבורות העליונות שעושה הקדוש ברוך הוא. אותה רוח שהכניס לשם אותו הגואל, בו התלבשה הנשמה הזו במקום של לבוש הגרים, (והוא) ואותה רוח ערטילאית ששבה שם להבנות להיות לבוש לנשמה העליונה. ואותה רוח שהיתה בתחלה שנשארה באותו כלי, פרחה משם, והקדוש ברוך הוא מזמין לה מקום בתוך סודות החלונות שבסלע שאחר כתפי הגן עדן, ונטמנת שם. ומתעלה לאותו הגוף הראשון שהיה בתחלה, ובאותה רוח יקום אותו הגוף, וזהו אחד מאותם השנים שאמרנו (למעלה).

אבל אותו הגוף טרם שיקום ענשו גדול, שהרי משום שלא זכה להתרבות, הורידו אותו לתוך האדמה, שסמוכה לארקא, ונדון שם. ואחר כך מעלים אותו לתבל הזאת. עכשו יורד ועכשו עולה, הנה עלה והנה ירד, אין לו מנוחה, פרט לשבתות וימים טובים ובראשי חודשים.

ואלה ישנים באדמת עפר. אדמת – מאדמה. עפר – מתבל. ועל אלו כתוב (דניאל יב) ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות ולדראון עולם. כל אלה שלא זכו להתתקן. אבל אם זכתה אותה רוח ערטילאית ששבה כמו מקדם להתתקן, אז צדיק

הוא, שהרי אותה רוח שנאמר בה שנשמרה בסלע, תתקן באותו הגוף הראשון, ועל אלה כתוב אלה לחיי עולם ואלה לחרפות וגו'. כל אותם שלא זכו להתקן.

ואלו הן הגבורות העליונות של המלך העליון הקדוש, וכלום לא נאבד. אפלו הבל הפה יש לו אתר ומקום, והקדוש ברוך הוא עושה ממנו מה שעושה, ואפלו דבור של אדם ואפלו קול אינו בריקנות, ואתר ומקום יש לכלם.

זה שנבנה עכשו ויצא לעולם בריה חדשה, אין לו בת זוג, ועל זה לא מכריזים, שהרי בת זוגו אבדה ממנו. בת הזוג שהיתה לו נעשתה אמו, ואחיו לאביו.

זקן זקן, מה עשית? טובה היתה לך השתיקה. זקן זקן, הרי אמרנו שנכנסת לים הגדול בלי חבלים ובלי דגל, מה תעשה? אם תאמר שתעלה למעלה – לא תוכל. ואם תאמר שתרד למטה – הרי עמקו של התהום גדול. מה תעשה? אי זקן, אי זקן, אין לך לחזור לאחור. בזמנים הללו לא היית, ולא התרגלת להחלש בכחך, שהרי ידעת שאדם אחר בכל הדור הזה לא נכנס לאניה בעמק הזה שאתה שם.

בן יוחאי יודע לשמר את דרכו, ואם הוא נכנס לים העמק, הוא משגיח בהתחלה איך יעבר בפעם אחת וישוט בים טרם שיכנס. ואתה, זקן, לא השגחת בתחלה. עכשו, זקן, הואיל ואתה שם, אל תחלש בכחך, אל תעזב את כל דרכך, לשוט לימין ולשמאל, לארץ ולרחב, לעמק ולגבה. אל תפחד. זקן זקן, התחזק בכחך. כמה גברים חזקים שברת בכחם וכמה קרבות נצחת.

בכה, פתח ואמר, (שיר ג) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו. פסוק זה פרושהו, וכך הוא. אבל צאינה וראינה, וכי מי יכול לראות במלך שלמה, שהוא המלך שהשלוש שלו? והרי הוא נסתר מכל חילות המרומים שלמעלה באותו מקום, (ישעיה סד) שעין לא ראתה אלהים זולתך, ואתה אמרת צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה? ועוד, שהרי כבודו, כל המלאכים העליונים שואלים ואומרים איה מקום כבודו?

אָסאָ, מה שאמר צאִינָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה, בְּעֶטְרָה כְּתוּב, וְלֹא כְּתוּב וּבְעֶטְרָה. שְׁכַל מִי שֶׁרְוָא אוֹתָה עֶטְרָה, רוּאָה אֶת הַנְּעָם שֶׁל הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשְּׁלוֹם שָׁלוֹ. שְׁעֶטְרָה לוֹ אָמוּ, הָרִי שְׁנִינּוּ, קוֹרָא לָהּ בֵּת וְקוֹרָא לָהּ אַחוֹת, קוֹרָא לָהּ אִם, וְהַכֹּל הוּא, וְהַכֹּל הִיָּה. מִי שִׁיסְתַּכַּל וַיִּדַע אֶת זֶה, יִדַע חֻכְמָה נִכְבְּדָה.

עֲבָשׁוּ מָה אַעֲשֶׂה? אִם אֲמַר סוּד נִסְתָּר זֶה – לֹא צָרִיךְ לְגַלוֹת. אִם לֹא אֲמַר – יִשְׁאַרוּ הַצַּדִּיקִים הַלְלוּ יְתוּמִים מִן הַסּוּד הַזֶּה. נִפְל אוֹתוֹ הַזֶּקֶן עַל פְּנָיו וְאָמַר, (תהלים לא) בְּיַדְךָ אֶפְקִיד רוּחִי פְּדִיתָה אוֹתִי ה' אֵל אֱמֶת. כְּלִי שִׁהִיָּה לְמִטָּה, אֵיךְ יַעֲשֶׂה לְמַעְלָה? בַּעֲלָה שִׁהִיָּה לְמַעְלָה, אֵיךְ יִתְהַפֵּךְ וַיְהִיָּה לְמִטָּה? בֵּת זוּגוּ נַעֲשֶׂתָה אָמוּ? תְּמִיָּה עַל תְּמִיָּה. אַחִיו הוֹפֵךְ לְאָבִיו? אִם אָבִיו שֶׁבְּרָא שׁוֹנָה יִגָּאֵל אוֹתוֹ – יָפָה, אָבֵל אַחִיו שִׁהִיָּה אָבִיו? וְכִי זוֹ לֹא תְּמִיָּה?! עוֹלָם הַפּוֹךְ הוּא! וְדָאִי שְׁעֲלִיוֹנִים לְמִטָּה וְתַחֲתוֹנִים לְמַעְלָה.

אָסאָ, (דניאל ב) יְהִיָּה שֵׁם הָאֱלֹהִים מְבָרַךְ מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, שֶׁהַחֻכְמָה וְהַגְּבוּרָה שָׁלוֹ הִיא, וְהוּא מְשַׁנֵּה עֲדָנִים וְזִמְנִים וְגו'. יוֹדַע מָה בַּחֲשֻׁכָה, וְהָאוֹר עִמוֹ שְׂרוּי. בֵּא וּרְאָה, מִי שֶׁשְׂרוּי בְּאוֹר לֹא יוּכַל לְהִסְתַּכַּל וְלִרְאוֹת מָה שֶׁבַח־שִׁכָּה. אָבֵל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא כָךְ, יוֹדַע מָה בַּחֲשֻׁכָה אֵף עַל גַּב שֶׁהָאוֹר שְׂרוּי עִמוֹ. מִתּוֹךְ הָאוֹר מִסְתַּכַּל בַּחֲשֵׁךְ וַיּוֹדַע כֹּל מָה שֶׁשָּׁם.

סדר הלימוד ליום כא טבת [יום 110 בשנה]

עכָּשׁוּ יש להקדים בראשונה דבר אחד שאמרו הקדמונים באותם מראות הלילה. ששנינו, מי שבא על אמו בחלום, יצפה לבינה, שכתוב (משלי ב) כי אם לבינה תקרא. כאן יש להתבונן, אם משום שהיא אם – יפה, והיה לו לכתב כך: שמי שרואה אמו בחלום, זוכה לבינה. אבל מי שבא על אמו למה?

אָא סוד עליון הוא, משום שהתהפך ועלה מלמטה למעלה. בן היה בתחלה, כיון שעלה למעלה, מתהפך האילן, ונעשה הוא מעולם עליון, ושולט עליה וזוכה לבינה.

בתחלה כשעולה אדם לשלש עשרה שנה, מה כתוב? (תהלים ב) ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך. אז הוא למטה ממנה. כיון שעלה אליה, הרי הוא מן העולם העליון, שהרי התעלה לדרגת יוסף, וזה (ודאי) זוכה לבינה.

אף כך הכלי הזה בתחלה הוא היה בדרגת יוסף, בעל האילן התחתון, עומד ברצונו ושולט עליו, שהרי כל נקבה בדמות הנקבה העץ התחתון עומדת. כיון שהוא לא רצה לעמד באותה דרגה של יוסף ולא התקיים לשמש בה ולהתרבות בעולם ולעשות תולדות, אז יורד למטה, והיא נעשית אמו. ואותו הגואל יורש את ירשת יוסף, שהיה הוא בראשונה והוא ירד למטה.

כיון שיורד למטה, אז התקיים בו, ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך. התהפך האילן. מה שהיה תחתיו והוא שלט עליו, חזר ושלט האילן ההוא עליו, והוא ירד למטה. כיון שהוא ירד למטה, אותו שיורש ירשת מקום יוסף, אביו נקרא, אביו יהיה ודאי, והכל בא על תקונו ודאי כראוי.

בתחלה היה מעולם הזכר, והרי נעקר משם, ועכשו הוא מעולם הנקבה. ומה שהוא היה שולט עליה – היא שולטת עליו, וחוזר להיות בעולם הנקבה, ועל זה אין לו בכלל בת זוג, ולא מכריזים עליו על הנקבה, שהרי הוא חזר להיות מעולם הנקבה.

ואותו הגוף הראשון שהשאיר, אלמלא ידעו ויסתכלו בני העולם את הצער שיש לו כשיעקר מן עולם הזכר וחוזר לעולם

הַנִּקְבָּה, יִדְעוּ שְׁהָרִי אֵין צַעַר בְּעוֹלָם כְּאוֹתוֹ הַצַּעַר. בַּת זוּג אֵין לוֹ, שְׁהָרִי אֵינוֹ עוֹמֵד בְּמָקוֹם שֶׁל זָכָר. לֹא מְכַרְזִים עָלָיו עַל הַנִּקְבָּה, שְׁהָרִי הוּא מְעוֹלָם הַנִּקְבָּה. וְאִם יֵשׁ לוֹ בַּת זוּג, זֶה בְּרַחֲמִים נִפְגָּשׁ עִם (בְּאַחַת) נִקְבָּה, שְׂעֵד עִכְשׁוֹ אֵין לָהּ בֶּן זוּג. וְעַל זֶה שְׁנִינוּ, שְׂמָא יְקַדְּמֵנוּ אַחַר בְּרַחֲמִים, אַחַר שְׁשִׁנּוּנוֹ. וְהַכֹּל הוּא עַל תְּקוּנָה.

וְעַל זֶה כְּתוּב, (ויקרא כב) וּבַת כַּהֵן כִּי תִהְיֶה אֶלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזָרַע אֵין לָהּ וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ כְּנַעֲוִיָּהּ. וּבַת כַּהֵן – הָרִי בְּאַרְנוֹ דָּבָר זֶה. אֶלְמָנָה – מֵאוֹתוֹ הַגּוֹף הָרֵאשׁוֹן. וּגְרוּשָׁה – שְׂלֵא נִכְנְסָה לְפָרְגוּד הַמֶּלֶךְ. שְׂכַל אוֹתָם שְׂלֵא עוֹמְדִים בְּעוֹלָם הַזָּכָר, אֵין לָהֶם כּוֹ חֵלֶק. הוּא הַשְׂתַּמֵּט וְעֵקֶר עֲצָמוֹ מְעוֹלָם הַזָּכָר, אֲזִי אֵין לוֹ חֵלֶק כּוֹ, וְעַל כֵּן הִיא גְרוּשָׁה. וְזָרַע אֵין לָהּ – שְׂאֵם הִיָּה לָהּ זָרַע, לֹא נִעְקַר מִמֶּנּוּ וְלֹא הִיָּה יוֹרֵד לְעוֹלָם הַנִּקְבָּה.

וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ, מֵהַ זֶה בֵּית אָבִיהָ? זֶה עוֹלָם הַנִּקְבָּה, שְׂאוֹתוֹ הַעוֹלָם נִקְרָא בֵּית אָבִיהָ, וְאוֹתוֹ כְּלִי שְׁהִיָּה מִתְקַן לְהַשְׂתַּמֵּשׁ כּוֹ, הַתְּהַפֵּף וְהוּא יוֹרֵד לְמַטָּה, וְאוֹתוֹ כְּלִי עוֹלָה לְמַעְלָה. כְּנַעֲוִיָּהּ – כְּמוֹ אוֹתוֹ זְמַן שְׂכַתוּב אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ. יְלִדְתִּיךָ וְדָאֵי, יֵשׁוּב לִימֵי עֲלוּמִיו, כְּמוֹ שְׁהִיָּה (בַּתְּחִלָּה) מְשַׁלֵּשׁ עֲשָׂרָה שָׁנִים וּמַעְלָה.

אִם זָכַתָּה לְהַתְקַן – הוּאִיל וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ, מִלְּחָם אָבִיהָ תֹאכַל, תִּתְעַנֵּג מֵאוֹתוֹ הַעֲנֵג שֶׁל עוֹלָם הַנִּקְבָּה שְׂאוֹכְלִים מִלְּחָם אָבִירִים שְׂיִוֵּרֵד מִלְּמַעְלָה. אָבֵל לְהַסְתַּכֵּל וְלַהֲנוֹת בְּמַה שְׁנִהְיִים שְׂאֵר הַצְּדִיקִים לֹא יִכּוֹל, מִשּׁוּם שְׁהִיָּה זָר לְשָׂם. וְעַל זֶה הוּא לֹא אוֹכַל קֹדֶשׁ, אָבֵל אוֹכַל תְּרוּמָה, כִּי הוּא יוֹשֵׁב בְּעוֹלָם הַנִּקְבָּה.

וּמִתּוֹךְ שֶׁהוּא מְעוֹלָם הַנִּקְבָּה, לֹא אוֹכַל אוֹתוֹ אֶלָּא בְּלִילָה, שְׂכַתוּב (ויקרא כב) וּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהַר וְאַחַר יֹאכַל מִן הַקֹּדְשִׁים כִּי לַחֲמוֹ הוּא. שְׁהָרִי קֹדֶשׁ שֶׁהוּא מְעוֹלָם הַזָּכָר לֹא נֹאכַל אֶלָּא בַיּוֹם. מִשּׁוּם כֵּן (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לָהּ רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ, רֵאשִׁית עֲלִיוֹנָה שֶׁל כָּל עוֹלָם הַזָּכָר הִיא קֹדֶשׁ, וּמֵה שְׂעוֹלָה כּוֹ, בְּקֹדֶשׁ הִיָּה יִשְׂרָאֵל, וּמִשּׁוּם כֵּן קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לָהּ רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ.

כְּשִׁירוּחוֹת פּוֹקְדוֹת, בְּאוֹתָם זְמַנִּים שְׂפוֹקְדִים אֶת בֵּית הַקְּבָרוֹת, אוֹתָם לֹא פּוֹקְדִים, שְׁהָרִי לֹא זוֹכוֹת לְעוֹלָם הַקֹּדֶשׁ, שְׂכַתוּב (ויקרא כב) וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ. וְאִם אוֹתָהּ רוּחַ לֹא זָכַתָּה לְהַתְקַן כְּרֵאוּי, כִּיִּן שְׂחָזַר בְּגִלְגּוֹל אֶפְלוּ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם, לֹא אוֹכַל

בתרומה, ונקרא זר אפלו לעולם התחתון ולא אוכל בה. עד כאן בסוד זה.

זקן זקן, כיון שהתחלת לשוט בים הגדול, לך ברצונך לכל צדדי הים. עכשו יש לגלות, שהרי אמרנו, שכשבא הגואל הזה ונכנס אל אותו הפלי שאמרנו, מכניס לשם ומדביק שם את הרוח (של העולם) שלו באותו כלי וכלום לא נאבד, אפלו הכל הפה – יפה הוא וכך הוא. זקן זקן, אם תאמר ותגלה, אמר בלי פחד.

שאיר בני האדם של העולם שעולים ממנו, והרי ידענו שרוחו השאיר באותה אשה שהיתה לו, והכניס לשם רוח, מה נעשה מאותה הרוח? ואם נשאת האשה הזו, אף כך – מה נעשה מאותה רוח שהשאיר בה בעלה הראשון, שהרי איש אחר בא עליה?

להתקיים רוח עם רוח אי אפשר, שהרי זה שעכשו בא עליה, הכניס בה רוח, וכן אותו הראשון שהסתלק הכניס בה רוח. אותו ראשון שהסתלק היו לו בנים, וזה של עכשו אינו גואל רוח שהשאיר אותו ראשון באותו כלי, ובא האחר הזה והכניס בה רוח, ודאי שלא יוכלו שניהם להתקיים באותו גוף האשה כאחד. ואם נאמר שנאבד – אי אפשר. מה נעשה ממנו?

אף כך אם היא לא נשא, אותה רוח שהשאיר בה בעלה מה נעשה ממנה? אם נאמר שתאבד – לא כך. כל זה צריך עכשו לגלות. זקן זקן, ראה מה עשית ובמה הכנסת את עצמך. קום זקן הרם דגלך! קום זקן והשפל עצמך לפני רבונך!

פתח אותו זקן ואמר, (תהלים קלא) ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני וגו'. דוד המלך אמר את זה משום שהיה מלך עליון ושולט על כל המלכים העליונים והשליטים שיש ממזרח ועד מערב, ולא עלה על לבו לסטות מן הדרך, ותמיד שפל לבו לפני רבונו, וכשהיה עוסק בתורה, היה מתגבר כאריה, ועיניו תמיד מנמכות לארץ מפחד רבונו, וכשהיה הולך בין העם, לא היתה בו גסות הרוח כלל.

ועל זה כתוב (תהלים קלא) ה' לא גבה לבי וגו'. לא גבה לבי, אף על גב שאני מלך שליט על כל שאר מלכי העולם. ולא רמו עיני, בזמן שאני עומד לפניך ועוסק בתורה. ולא הלכתי בגדלות ובנפלאות ממני, בשעה שאני הולך בין העם. ואם דוד המלך אמר כך – שאר בני העולם על אחת כמה וכמה. ואני כמה אני שפל לב

עם עין נמוכה לפני המלך הקדוש, וחבל לי שבדברים קדושים של התורה ירום לבי. בכה ודמעותיו נופלות על זקנו.

אמר, זקן עיף בכח, כמה יפות הדמעות על זקנך, כמו שהיה יפה השמן הטוב כשהיה יורד על הזקן של הזקן הטוב אהרן. אמר דברך, זקן, שהרי המלך הקדוש כאן. שאר בני אדם של העולם שהסתלקו ממנו, והשאירו רוח באותו כלי שהיו משתמשים בו, ונשאה, ובא אחר והכניס לאותו כלי רוח אחרת, מה נעשה מאותו ראשון, כמו שנתבאר?

בא וראה, כמה עליונים גבורות המלך הקדוש שהוא עושה, ומי יכול להגיד אותם. כשהבעל השני הזה בא ומכניס רוח לאותו כלי, הרוח הראשונה מקטרגת ברוח הזו שנכנסה (נלחמת), ולא מתישבות כאחד.

ומשום כך האשה לא מישבת כראוי עם בעלה השני, משום שהרוח הראשונה מכשכשת בה, ואז היא זוכרת אותו תמיד ובוכה עליו או נאנחת עליו, שהרי רוחו מכשכשת במעיה כנחש, ומקטרגת עם הרוח האחרת שנכנסה בה מהבעל השני. עד זמן רב מקטרגים זה בזה.

ואם מעבירה זו שנכנסה לאותה (התעוררות) שהיתה ראשונה (לאחר פך) – זו הראשונה יוצאת והולכת לה. ולפעמים שדוחה הראשונה הזו את אותה השנייה ונעשית לה מקטרג, עד שמוציאה אותה מן העולם. ועל זה שנינו, שמשנים ומעלה לא ישא אדם את האשה הזו, שהרי מלאך המות התחזק בה, ובני העולם לא יודעים שהרי הרוח, כיון שנתחזק ונצח את אותה הרוח האחרת השנייה, מכאן והלאה לא יתערב איש אחר עמה.

חברים, הרי ידענו שבמקום זה יש לכם להקשות ולומר, אם כך, השני הזה לא מת בדין ולא דנו אותו מלמעלה. בא וראה, הכל הוא בדין שינצח פלוני את פלוני או שלא יקטרג עליו פלוני לפלוני, ומי שנושא אלמנה כמו שנכנס לים ברוחות עזות בלי חבלים, ולא יודע אם יעבר בשלום או יטבע לתוך התהומות.

ואם זה שהכניס אותה רוח שניה התחזק ונצח את אותו הראשון – אותו הראשון יוצא משם והולך לו. לאיזה מקום הולך לו ומה נעשה אתו? זקן זקן, מה עשית? חשבת שתדבר מעט ויצאת לזה?

הרי נכנסת למקום שלא נכנס לשם איש אחר, ומיום שדואג ואחיתפל עשו קשיות אלו, באותם ארבע מאות קשיות, שהיו מקשים על מגדל הפורח באויר ולא השיב עליהן איש, עד שבא שלמה המלך וברר אותם כל אחד ואחד על תקונו.

זקן זקן, הסוד העליון שהיה טמיר באת לגלות, מה עשית? **זקן זקן**, בתחלה היה לך לשמר דרךך, ותסתכל בראשך. אבל עכשו אינה שעה להתחבא. זקן, חזר בכחך. אותה רוח שיצאה, לאן הולכת? בכה ואמר, חברים, כל הבכיות הללו שאני בוכה אנים בגללכם, אלא פוחד אני לרבוץ העולם שאני מגלה דרכים נסתרות בלי רשות. אבל גלוי לפני הקדוש ברוך הוא שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד אבי, אבל רצוני הוא לעבודתו, ואני רואה הכבוד של אחד מכם באותו עולם, ואחר ידעתי שפך הוא, אבל לא גלוי לפני, ועכשו ראיתי.

שנינו, דוחים איש מפני איש, בכמה דרכים נסתרות נדחים. אותה רוח ראשונה שנדחתה מלפני אותה השניה, לאן הולכת? אותה רוח יוצאת והולכת ומשוטטת בעולם, ולא ידוע, והולכת לקברו של אותו האיש, ומשם משוטטת בעולם ונראית בחלום לבני אדם, ורואים בחלום את דמות אותו האיש, ומודיע להם דברים לפי דרכה של אותה רוח ראשונה שנמשכה ממנו, כמו שהוא באותו עולם, כך משוטטת זו ומודיעה בעולם הזה.

וכך הולך ומשוטט בעולם, ופוקדת תמיד את אותו הקבר עד הזמן שהרוחות פוקדות לקברות הגופים. אז הרוח הזו מתחברת באותה רוח שלו, ומתלבשת בה, והולך לו. כשנכנס למקומו, מתפשט ממנו, ויש לו מקום (באותן רוחות בגן עדן) באותם היכלות של גן עדן או בחוץ לפי דרכי כל אחד ואחד, ושם נשמר.

וכשהרוחות פוקדות את העולם הזה, שהמתים נזקקים אל החיים, הם לא נזקקים אלא רק באותה משיכת הרוח, ובה מתלבשת רוח אחרת. ואם תאמר, אם כך, אז זו תועלת לרוח, והאשה הזו עושה תועלת לכל – לא כך, שאלמלא לא נשאה לאחר ואותה רוח ראשונה לא הייתה נדחית מלפני האיש האחר הזה, תועלת אחרת הייתה לו בגון אחר, ולא יהיה יגע בעולם כמו שהוא, ולא יזדקק לחיים של העולם הזה כמו שהיה משוטט כאן וכאן.

אם כך, הזווג השני של האשה הזו לא היה מלמעלה, ואתה אומר שנדחה איש מפני איש? ואמרנו שהבעל השני שנשא את האשה הזו היא בת זוגו מממש, ואותו הראשון לא היה מממש בן זוגה, והשני היה שלה, וכשהגיע זמנו נדחה זה מפניו – ודאי זה כך, שהרי לא נדחת אותה רוח ראשונה שהיתה באשה הזו אלא בשביל השני הזה, שהוא בן זוגה. (שהבן היא בת זוגו) (זה השני).

וכך אותם השניים שנדחים מלפני הראשונים – הראשונים היו בני זוגם ולא אלה, ולכן אין להם קיום עמם, ונדחת הרוח השנייה מלפני הרוח הראשונה. ולכן מי שנושא אלמנה, קוראים עליו (משלי ז) ולא ידע כי בנפשו הוא. (שם א) כי חנם מזרה הרשת וגו'. ולא ידוע אם היא בת זוגו מממש ואם לא.

אלמנה שלא נשאת, אף על גב שבא בן זוגה והיא לא רוצה להנשא – הקדוש ברוך הוא לא כופה אותה מן הדין, והקדוש ברוך הוא מזמין לאותו האיש אשה אחרת, ולא נכנסת בדין כזה (ואין עליה בית דין כזה) באותו העולם, ואף על גב שאין לה בן, שהרי אשה לא מצוה על פריה ורכיה, כמו שבארוה.

האשה הזו שלא נשאה פעם שנייה, אותה רוח שהשאיר בה בעלה, מה נעשה ממנה? יושבת שם שנים עשר חדשים, ובכל לילה ולילה יוצא ופוקד את הנפש, וחוזר למקומו אחר שנים עשר חדשים, כשהסתלק דינו של אותו האיש. שהרי כל אותם שנים עשר חדשים, זו הרוח כפופה בעצבות כל יום. אחר שנים עשר חדשים יוצאת משם והולכת ועומדת בשער גן עדן ופוקדת את העולם הזה אל אותו הפלי שיוצאת ממנו. וכשהאשה הזו מסתלקת מן העולם, אותה רוח יוצאת ומתלבשת באותה רוח שלה, וזוכה בה לבעלה, ושניהם מאירים כראוי בחבור אחד.

ביון שבאנו למקום זה, עכשו יש לגלות דרכים נסתרות של רבון העולם ולא יודעים בהם בני אדם, וכלם הולכים בדרך אמת, כמו שנאמר (הושע יד) כי ישרים דרכי ה' וצדקים ילכו בם ופשעים יכשלו בם. ובני אדם לא יודעים ולא משגיחים כמה הם עליונים מעשי הקדוש ברוך הוא וכמה הם משנים, ובני העולם לא יודעים, וכלם בדרך אמת, שלא סוטים ימינה ושמאלה.

אָף שמתגלגלים, שגרשו בגרושין מאותו העולם ואין להם בת זוג, בת הזוג שהם מזדוגים בעולם הזה, מאיפה הן אותן נשים שמזדוגות עמם בעולם הזה, שהרי (גרש אותה ואין לו בת זוג כאותם גברים שלא גרשו ומזדוגים עם נשותיהם) לכול בני האדם יש בת זוג, חוץ מזה?

ראו עכשו כמה גדולים ועליונים גבורותיו. שנינו, מי שמגרש אשתו הראשונה, מזבח מוריד עליו דמעות. למה מזבח? אלא הרי אמרנו שכל נשות העולם עומדות בדמות המזבח הזה, ועל זה הן יורשות שבע ברכות, שכלן הן מכנסת ישראל. ואם הוא מגרש אותה, חוזרת האבן (של המזבח העליון) לגרעון. מה הטעם? משום שמתחברים הגרושין זה עם זה.

וסוד זה, שכתוב (דברים כד) וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה וגו', ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר. ממשמע שאמר והלכה והיתה לאיש, לא ידענו (שאותה שהולכת אצל בעלה שגרש אותה) (שזה אינו) (אותו שגרש אותה)? מה זה אחר? אלא כמו שנאמר, שנינו אחר, ואחר כתוב, ואחר קוראים אותו, שכתוב (איוב ח) ומעפר אחר יצמחו. והגרושים מתחברים כאחד, גרושים של אותו העולם וגרושים של העולם הזה. ומה שהאשה הזו היתה בדיוקן עליון, הרי השתעבדה לדיוקן תחתון, קוראים לו אחר.

וקוראים לו אחרון. מנין לנו אחרון? שכתוב (שם יט) ואחרון על עפר יקום. וכאן כתוב וישנאה האיש האחרון. או, פי ימות האיש האחרון. אחרון? שני היה צריך להיות! ואם תאמר שלא תזדוג אפלו לעשרה זה אחר זה – לא כן. וכי לבעל הזה תזדוג ולא לאחר. מה זה אחרון?

אָף זהו האחר הזה שאמרנו, והוא אחר, והוא אחרון. עכשו האבן מתגלגלת בכף הקלע. למה אחר נקרא כן? שהרי כל הבנין נפל וחזר לעפר, הוא היה מה שהיה ולא אחר. למה קוראים לו אחר? אף כן למה נקרא אחרון, וכי הוא אחרון? והרי אם יתישר – יפה, ואם לא – יחזר ויתגלגל וינטע כמקדם. למה נקרא אחרון?

אבל בא וראה, כתוב (בראשית א) וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד. מה זה טוב? שנינו, זה מלאך הטוב. מאד – זה מלאך המות. ולכל הקדוש ברוך הוא הזמין תקונו.

בא וראה, כתוב (שם ב) ונהר יצא מעדן להשקות את הגן. נהר זה לא שוכך לעולמים מלרבות ומלגדל ולעשות פרות. ואל אחר הסתרים, ואין לו תשוקה לעולמים, ולא מרבה ולא עושה פרות. שאלמלא עשה פרות, יבלבל את כל העולם.

ומשום כך אדם שגורם לאותו הצד לגדל בעולם נקרא רע, ולא רואה פני שכינה לעולמים, שכתוב (תהלים ה) לא יגרף רע. האיש הזה שמתגלגל בגלגול, אם עבר ונדבק באותו אל אחר שלא עושה פרות ולא מתרבה בעולם, משום כך נקרא אחר, והשם גורם לו. הוא הוא, ואחר נקרא, אחר ודאי.

אחרון – מראשון ואילך אחרון קוראים לו, ואחרון נקרא. שני הוא, ומיד נקרא אחרון, וכך קורא לו הקדוש ברוך הוא אחרון, משום שנתקן להיות אחרון ולא ישוב כמקדם. השלישי אף כך. וכן בכל הפעמים מהראשון ואילך, כך נקרא אחרון, וכן צריך לקרא אחרון, שאלמלא נקרא מיד שני, הרי יש פתחון פה לחזר כמקדם, ואותו בנין נהרס.

מנין לנו? מבית שני שנקרא אחרון, שכתוב (חגי ב) גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון. שהרי מראשון ואילך נקרא אחרון, שהרי לא יהיה פתחון פה שאותו בנין יפל ויחזר כמקדם.

אף זה כך, אחרון קוראים לו. ולכן כתוב לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה. לא יוכל? לא יקחנה היה צריך להיות! מה זה לא יוכל? אלא כיון שהאשה הזו נדבקה באחר וירדה להשתעבד בדרגה תחתונה, לא רוצה הקדוש ברוך הוא שישוב מדרגתו לתת פרי ולהדבק באותה דרגה שאינה שלו.

ובא ראה, אם האשה הזו לא נשאת, אפלו תזנה עם כל האנשים שבעולם – אם רוצה בעלה, ישוב אליה. אבל אם נדבקה בנשואין לאחר, (ואחר) זה (זה) לא יוכל לשוב לדרגתו הראשונה שהיה בתחלה אליה. לא יוכל ודאי להשיב אותה הדרגה לעולמים.

אחרי אשר הטמאה. שנינו, שהטמאה בלבן. אם כך, אפלו אם תתרחק ותזנה בלי נשואין? אלא כיון שנדבקה לאחר, הרי קבלה עליה את החלק של אותו הצד, ובעלה הראשון שהוא מצד אחר טוב של טוב, לא יהיה לו בה חלק לעולמים, ולא ירבה כלל את אותו מקום. הרי אם שלחה האיש האחרון או כי ימות האיש

האחרון - לראשון אסורה, אבל לשאר בני אדם מתרת. אולי תמצא מקום כמו מקדם, ואחרון יקום ויזדוג עמה.

מי שיש לו בנים מאשתו הראשונה ומכניס את זו לתוך ביתו, אותו היום הוא נדבק בחרב קשה שמתהפכת בשביל שני צדדים. אחד - שהרי שנים היא דחתה החוצה, ועכשו הוא השלישי. ועוד - כלי שהשתעבד (שהשתף) בו אחר, איך הוא יבא לתת בה רוחו שלו וישתתף עמה וידבק בה? לא שהיא אסורה, אבל ודאי שתוף רע הוא לעצמו (כמו שבארנו).

רבי לויטס איש כפר אנוו הנה צוחק ומתלוץ על האשה הזו, כשראה מי מזדוג עמה, והיה אומר, (משלי לא) ותשחק ליום אחרון כתוב. מי שנדבקת בו באיש אחרון, אחר כך היא צחוק.

עכשו יש לחזור ולעין על מקום (נ"א אילן) אחד גדול ועליון שהיה בעולם, וגזע ושרש של אמת, והוא עובד אבי ישי אבי דוד, שהרי נאמר שהיה אחרון, איך יצא שרש אמת מהמקום הזה?

אף עובד נתקן בתקון עליון, וחזר השרש של האילן שהתהפך על תקונו, והתעלה בו והתתקן כראוי, ועל זה נקרא עובד, מה שלא זכו כך שאר בני העולם.

הוא בא, עבד ועדר את עקר ושרש האילן, ויצא מהפנים המרים, וחזר ונתקן בנוף של אילן אחר עליון. בא ישי בנו וחזק אותו ותקן אותו, ונאחז בענפי האילן העליון האחר, וחבר אילן באילן, והסתבכו זה בזה. כיון שבא דוד, מצא אילנות מסבכים ומאחדים זה בזה. אז ירש השלטון בארץ, ועובד גרם את זה.

בכה אותו זקן ואמר, אי זקן זקן, ולא אמרנו לך שנכנסת לימים הגדול?! עכשו אתה הוא בתוך התהומות הגדולים. התתקן לעלות. זקן זקן, אתה גרמת לזה, שאלמלא היית שותק בתחלה, היה נאה לך, אבל עכשו לא יכלת ואין מי שיאחז בידך, אלא אתה בלבדך. קום זקן ועלה במעלה.

עובד זה התתקן ויצא מתוך שדה רע של בורות רעים. בא ישי בנו והתקין ועדר את האילן, ועם כל זה, (ועובד) זה סוד הסודות, ולא ידעתי אם אמר ואם לא אמר. אמר דברך, זקן, ודאי אמר, בזה ידועים כל שאר בני הגלגול. (עובד התקין אילן, ועם כל זה שהתקין אילן) עובד

עם כל זה התקין אילן. כשָׁבָא דוד המלך, נשאר באילן התחתון של הנקבה, והצטרף לקבל חיים מאחר. ומה אם זה שהתתקן והתקין הכל כן - שאר בני העולם שבאים בגלגול, שלא יכולים להתתקן כן, על אחת כמה וכמה.

בבב הצדדים מתהפך בגלגול. כן היה פּרץ. כן היה בעז. כן היה עובד. (ועם כל זה האילן נתקן) ובכל יוצא אילן מצד הרע, ואחר כך נדבק בצד הטוב. בתחלה, ויהי ער בכור יהודה רע. (אונן אף כן) מחלון אף כן ולא כל כן. אבל באלה התעפל הרע, ויצא אחר כך טוב, (יצא) אותו שכתוב בו (שמואל-א טז) וטוב ראי. וה' עמו. עכשו עומד אילן תחתון על תקונו, ומלך אלהים על גוים.

בראשית הכל, מעקר ויסוד עליון השתָּרְשׁוּ דרגות, ראובן שמעון לוי יהודה. מה כתוב בו? (בראשית כט) הפעם אודה את ה'. וכתוב ותעמד מלדת. הינו (ישעיה נד) רני עקרה לא ילדה. משום שפשנולד יהודה, יצאה נקבה דבוקה בזכר, ולא הייתה על תקוניה פנים בפנים ולא הכשרה ללדת. כיון שנסר אותה הקדוש ברוך הוא והתקין אותה, (פנים בפנים) אז הכשרה להתעבר וללדת.

ובספרו של חנוך, ותעמד מלדת לא נאמר על לאה, אלא נאמר על רחל, אותה שמבכה על בניה, אותה שנשרשה ביהודה - יה"ו ד"ה. ותעמד מלדת, שהרי לא נתקנה.

בתחלה דיוקן העליון היה הכל ראובן - או"ר ב"ן. (בראשית א) ויאמר אלהים יהי אור, ימין אור. (ב"ן) שמעון שמאל אור, באותו סיג שהזהב עמו - שם עון. לוי - חבר של הכל להתחבר משני צדדים. יהודה - נקבה עם זכר נדבקות. יה"ו - זה זכר. ד"ה - זו נקבה שהיתה עמו.

ד"ה, למה ד"ה? אלא ד' בהדבקות של רע עמה היא דל"ת, היא עניה, וצריכה לשוב בגלגול לבער את אותו הרע ולהתבלות בעפר, ואחר לצמח בצד הטוב ולצאת מעני לעשר, ואז ה'. ועל זה יה"ו ד"ה.

צא זקן מתוך התהומות, אל תפחד, כמה ספינות מזמנות לך בשעה שתשוט בים כדי לנוח בהן. בכך כמו מקדם ואמר, רבון העולם, אולי יאמרו המחנות העליונים שאני זקן ובוכה כתינוק. גלוי לפניך שעל כבודך אני עושה, ולא עשיתי לכבודי, שהרי בתחלה היה לי

להשמר שלא אכנס לים הגדול, ועכשו כיון שאני בו, יש לי לשוטט בכל הצדדים ולצאת ממנו.

יהודה אתה יודוך אחיך, (כלם מודים על השם הזה) הינו מה שאנו אומרים ברוך אתה, הוא ברוך והיא אתה. לכל בניו לא אמר יעקב אתה, אלא למקום שהצטרף. זהו אתה.

השם הזה (ודאי אתה) יודוך אחיך. כלם מודים לך על השם הזה. ודאי אתה יודוך אחיך, על השם הזה הסתלק ונכפה הצד האחר, משום שכשנקרא ונזכר, הרי יוצא אתו הצד האחר. כיון שאומרים אתה, שלטון וגדלה יש לה, והצד האחר נכפה ולא נראה שם. ודאי שבשם הזה נרשם ונבחר מהצד האחר. וזו העליה והממשלה שלה, ושבר ורע לצד האחר. כיון שיודוך אחיך על השם הזה, אתה, אז ידך בערף איביך, מיד נכנעים אליך, והשם הזה גורם.

ידעתי, חברים, ידעתי, שאתה הרי השם הזה, אתם אומרים למקום עליון אחר, שכתוב (תהלים קי) אתה כהן לעולם, בימין העליון. יפה הוא, שהרי כיון שרבי שמעון מודים לו עליונים ותחתונים, וזכה לכל. כל מה שהוא אומר, כך זה ויפה.

אבל כשתהיו מגיעים אליו, אמרו לו והזכירו לו את יום השלג כשזרענו פולים לחמשים ושנים גונים, שהרי אתה כהן. כאן נקשר כוס של ברכה בימין בלי פרוד כלל, ומשום כך, אתה כהן לעולם. כאן נקשר כוס בימין כראוי.

ועל זה אמר הכתוב, יהודה אתה, לאתה הזה יודוך אחיך, ולא כתוב יהודה יודוך אחיך ולא יותר, אלא על שם של את"ה. אתה – מקום זה הצטרף לשם הזה, ולא אחר.

יהודה – האב הראשון והאב השני, ולא היה בו חלופה לעולמים. ומשום כך פרץ התגבר בו בגבורתו מה שלא היה כך לכל בני העולם. ועל כך בנינו של דוד מתחיל את החשבון מפרץ, ולא מבעז, שהיה בו שנוי. חברים, אם תשגיחו, לא אמרתי דברים בסתר, ואף על גב שהם נסתרים.

ועל כך יהודה הרויח את השם הזה שנקרא את"ה. עמד על בריו פעם ראשונה ופעם שניה ולא השתנה לעולם. ובני יהודה זרעו מודים ואומרים כי אתה אבינו, מה שאין כן לשאר בני הגלגול

לעולמים. שאר בני הגלגול, שני אבות, שתי אמהות, יש להם גון לבנין. וסודות הללו בעמקי הים, הם בלב התהומות, מי יכול להוציא אותם? קום זקן, התגבר והתחזק בחזקה והוצא מרגליות מתוך התהומות!

בעז נראה שהיה בו שנוי כשהוליד את עובד, שהרי עובד (מעשה) הוא בשנוי. לא כף. אבצן הוא בעז, הוא האב הראשון שלא עשה שנוי. ואם תאמר שהוא היה, ודאי כשהתעורר למעשה הזה היה בו, מי שהוא גבור כארי וכלביא היה בו, כדי שלא יהיה שנוי בדוד, וחרז הדבר לעקר הראשון כדי שהכל יהיה מאב אחד, ושלשלת אחת. והכל אחד, ולא היה שנוי בגלגול של זרע דוד. ועל זה אתה, מראש ועד סוף, בלי שנוי כלל.

עבשו יצאת זקן מעמק של לב הים. יהודה אתה, ודאי מראש ועד סוף, ולא ראוי לכל שאר הבנים שיקראו אתה, אלא לו לבדו. אשרי חלקו של דוד שכך נבחר והתעלה משאר העקר של אדם בארץ.

יודוה אחיה, יודוה כל בני העולם היה צריך להיות! מה הטעם אחיה? אלא שדרך כל בני העולם לא מתייבמים לגלגול אלא מהצד של האחים, והאח מזמן ליבום, (ואתה בעצמך הודמנת ליבום), וכאן כל אחיה יודוה, שלא ישתלשל מהם ולא מאחד מהם שלשלת המלוכה, אלא אתה לבדך. אתה מראש ועד סוף אתה עשית, וממך יצא כל השלשלת וגזע (דמות וגוף) של האריה.

בניו בני אריה, שלא עברו לשנוי של אחיה, לא התחלפו לטלה ולא לשור ולא לגדי ולא לשום דיוקן אחר, אלא אריה התחיל לבנות, ואריה סים את הבנין. כל השלשלת שלהם בני אריה, שאלמלא בא גלגול מצד אחיה, יתחלפו כל הדיוקנאות ויתערכו אלה באלה. ולכן יודוה אחיה, שלא היה אחד מהם בגלגול השלשלת של בניו. ידך הרם, שלא היה בך ערבוביה אחרת מהם. והינו מטריך בני עלית, שלא היה טריך לאחר על שלחנהך.

כרע - במיתת ער. רבץ - במיתת אונו. אחר כך התגבר כארי להקים את פרוץ, וכלביא להקים את זרח. מי יקימנו? שכתוב (בראשית לח) ולא יסף עוד לדעתה, ותרגום: ולא פסק. מי יקימנו, מי הוא שאמר אסורה אשה זו. מי הוא שאמר, הואיל והשלימה את צרכיה,

לא הצטרפה לך יותר, יבמה זו, כיון שהשלימה דרכיה, לא הצטרפה לך יותר, ונראית לפרש ממנה. אבל מי יקימנו, ודאי שמשם והלאה היא שלו, שהרי הוציאה מי שמכשכש במעיה.

סוד נסתר פאן, אחי האדם למה? ועוד, יהודה שהיה אביו למה? אלא אותו שמכשכש במעיה רואה שמי ששומר אותו, מקטרג עליו קטרוגים בכל הצדדים ורוצה לצאת. כיון שיצא, מזמין אחר אותה רוח אחרת, ובאים להכניס כמו מקדם, עד שנבנה כמו מקדם בכח הקטרוג הקשה שמקטרג באחיו. משם והלאה מתרת לו האשה הזו.

אֲשֵׁרֵי חִלְקוּ שֶׁל יְהוּדָה. בהתחלה היה גור. אחר כך אריה, שמתגבר ומתפשט בכחו (ואחר כך) כאריה. וסים בלביא. כל שאר בני העולם לא כך, ועל זה יהודה, כמו שאמרנו.

ראובן שמעון לוי – הרי שלשה, כמו שאמרנו. יהודה התחבר עם, והכל כראוי. יששכר וזבולון שתי ירכים. מקום שיונקים נביאי האמת. יששכר ירך ימין, כתוב ומבני יששכר יודעי בינה לעתים (זבולון ירך שמאל), וכתוב (דברים לג) שמח זבולן בצאתך. ובשעור גדול כתוב (בראשית מט) זבולן לחוף ימים ישכן והוא לחוף אנית. מה הטעם? משום שוירכתו על צידן. שעור (הירך שלו) עד צידון.

בנימין נשאר למעלה בין הירכים, שהרי יוסף היה דיוקנו בארץ, ולהשתמש בעולם הזה, ועמו השתמש משה, שכתוב (שמות יג) ויקח משה את עצמות יוסף עמו. בנימין הסתלק למעלה, בנימין צדיקו של עולם.

מברכים למטה – דן ונפתלי גד ואשר. בירך שמאל – דן עד פרק הרגל, פרק הרגל נפתלי, ומשום כך נפתלי אילה שלחה, קל ברגליו. בירך ימין גד, והוא יגד עקב, עד פרק העקב. אשר פרק של עקב ימין, וטבל בשמן רגלו, וכתוב ברזל ונחשת מנעליך.

כף אלה הם דיוקנאות עליונים, דיוקן שלמעלה. ומשום שהיו בריות ממש בעולם הזה, נתקנה בהם השכינה בשנים עשר הפרקים הללו שתיים עשרה התפשטיות שנתפשטו ממש מישראל, שכתוב כל אלה שבטי ישראל שנים עשר. התפשטיות של ישראל, אלה נקראים. להתפשטות שם של מ"י להיות בנין כראוי, להיות ישראל בכלל של שם אלהים. אל"ה הוא ישראל בכלל. מ"י חבר (ברא) אלה עמו, והיה בנין שלם על תקונו, שם אחד ממש.

זהו שאמר לו ליעקב אותו הממנה של עשו, שכתוב (בראשית לב) כי שרית עם אלהים, (עם אנשים ותוכל) למעלה, בתקון ראשון בבנין ראשון. כל אלה, ודאי בנין ראשון הוא.

ולכן אין כליון לישראל לעולם ולעולמי עולמים. וחס ושלום, אלמלא יכלו, השם הזה לא היה. זהו שכתוב (יהושע ז) והכריתו

את שִׁמְנוּ מִן הָאָרֶץ וּמֵה תַעֲשֶׂה לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל. שֵׁם הַגָּדוֹל זֶה הַבְּנִין הָרֵאשׁוֹן, שֵׁם הָרֵאשׁוֹן אֱלֹהִים. וְעַכְשָׁו שִׁישְׂרָאֵל בְּגִלּוֹת, (יִתְחַבֵּר) כְּבִיכּוֹל נִפְל כָּל הַבְּנִין, וְלַעֲתִיד לָבֵא כְּשִׁיגְאֵל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת בְּנָיו מֵהַגִּלּוֹת, מִי וְאֵלֹהִים שֶׁהָיוּ בְּפִרּוּד בְּגִלּוֹת יִתְחַבְּרוּ כְּאֶחָד, וְשֵׁם הָאֱלֹהִים יִהְיֶה שְׁלֵם עַל תְּקוּנָו וְהָעוֹלָם יִתְבַּסֵּם. זֶהוּ שְׁכָתוּב (ישעיהו ט) מִי אֵלֶּה כְּעַב תַּעֲוֹפִינָה וְכִיּוֹנִים אֶל אַרְבַּתֵּיהֶם.

וּמִשׁוּם שֶׁהוּא שֵׁם אֶחָד, לֹא כְּתוּב מִי וְאֵלֶּה, אֲלֵא מִי אֵלֶּה, שֵׁם אֶחָד לֹא פִּרּוּד, וְהוּא אֱלֹהִים. שְׁעַכְשָׁו בְּגִלּוֹת הַתַּעֲלָה מִי לְמַעְלָה, כְּבִיכּוֹל הָאֵם מֵעַל הַבְּנִים, וְהַבְּנִים נִפְלוּ, וְהַשֵּׁם שֶׁהָיָה שְׁלֵם, שֶׁהוּא הַשֵּׁם הָעֲלִיּוֹן הַגָּדוֹל הָרֵאשׁוֹן, נִפְל.

וְעַל זֶה אָנוּ מִתְפַּלְלִים וּמְקַדְּשִׁים בְּכַתִּי כְּנִסְיוֹת עַל הַשֵּׁם הַזֶּה שֶׁיִּבְנֶה כְּמוֹ שֶׁהָיָה, וְאוֹמְרִים יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמִיהָ רַבָּא. אֲמֵן יְהִי שְׁמִיהָ רַבָּא מְבָרַךְ. מִי זֶה שְׁמוֹ הַגָּדוֹל? אוֹתוֹ הָרֵאשׁוֹן שֶׁל הַכֹּל, מִשׁוּם שֶׁאֵין לוֹ בְּנִין אֲלֵא עִמָּנוּ. מִי לֹא יִבְנֶה לְעוֹלָם אֲלֵא בְּאֵלֶּה. וְעַל זֶה בְּאוֹתוֹ זְמַן, מִי אֵלֶּה כְּעַב תַּעֲוֹפִינָה, וְיִרְאוּ כָּל הָעוֹלָם שֶׁהָרִי הַשֵּׁם הָעֲלִיּוֹן נִתְקַן עַל תְּקוּנָו.

וְאֵם שְׁמוֹ הַגָּדוֹל הַזֶּה נִתְקַן וְנִבְנֶה עַל תְּקוּנָו, הָרִי יִשְׂרָאֵל שׁוֹלְטִים עַל הַכֹּל, וְכָל שְׂאֵר הַשְּׁמוֹת יִחְזְרוּ עַל תְּקוּנָם, וְיִשְׂרָאֵל שׁוֹלְטִים עַל הַכֹּל, שֶׁהָרִי כָּלֵם תְּלוּיִים בְּשְׁמוֹ הַגָּדוֹל, רֵאשׁוֹן לְכָל הַבְּנִינִים.

סוּד זֶה, כְּשֶׁבְּרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָמוֹת. רֵאשׁוֹן לְכָל הַבְּנִינִים, שֵׁם זֶה נִבְנֶה, שְׁכָתוּב (ישעיהו מ) שָׂאוּ מְרוֹם עֵינֵיכֶם וְרֵאוּ מִי בְּרָא אֵלֶּה. בְּרָא שְׁמוֹ עַל תְּקוּנָו. וְכִשְׁבְּרָא אֵלֶּה, בְּרָא (שְׁמוֹ) אוֹתוֹ בְּכָל הַחִילוֹת שֶׁנִּרְאִים לוֹ לְהִיּוֹת שְׁמוֹ עַל תְּקוּנָו כְּרֵאוּי, שְׁכָתוּב הַמוֹצֵיא בְּמִסְפָּר צְבָאִים.

מֵה זֶה בְּמִסְפָּר? אֲלֵא בֵּן אֶחָד שְׁמֵאִיר מִסוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּף הָעוֹלָם יֵשׁ לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהוּא עֵץ גָּדוֹל וְחֲזָק. רֵאשׁוֹ מַגִּיעַ לְגִבְהַת הַשָּׁמַיִם, וְסוּפוֹ מִתְפַּשְׁטִים שְׂרָשָׁיו, וּמִשְׂרָשִׁים בְּעַפְרֵי הַקְּדוֹשׁ, וּמִסְפָּר שְׁמוֹ. וְתְלוּי בְּשָׁמַיִם הָעֲלִיּוֹנִים, וְחִמְשָׁה רְקִיעִים תְּלוּיִים מִמְּנוֹ עַד הַמִּסְפָּר הַזֶּה, וְכָלֵם נוֹטְלִים שֵׁם זֶה בְּגִלְלוֹ, שְׁכָתוּב (תהלים יט) הַשָּׁמַיִם מְסֻפְרִים, בְּגִלְלוֹ מְסֻפָּר זֶה. כָּל (בְּשִׁבִיל הַשֵּׁם הַזֶּה מְסֻפָּר) הַשָּׁמַיִם מְרוֹיַחִים אֶת הַשֵּׁם הַזֶּה בְּגִלְלוֹ. וְעַל זֶה הַמוֹצֵיא בְּמִסְפָּר צְבָאִים, שְׂאֵלְמָלָא מְסֻפָּר זֶה לֹא יִמְצְאוּ חִילוֹת וְתוֹלְדוֹת לְעוֹלָמִים.

וְעַל זֶה כָּתוּב (במדבר כג) מִי מָנָה עֶפְרַיִם יַעֲקֹב וּמִסְפָּר אֶת רֵבַע יִשְׂרָאֵל. שְׁנַיִם הֵם שְׁמֵנוּ צֶאֱן וְנִכְנָסוּ בְּחֻשְׁבוֹן עַל יְדֵיהֶם, בְּגִלְלַל שְׁלֹא שְׁלֹטָה בָּהֶם עֵינַי הִרְעָה. מִי מָנָה עֶפְרַיִם יַעֲקֹב – הִרִי אֶחָד שֶׁעָשָׂה חֻשְׁבוֹן. וּמִסְפָּר אֶת רֵבַע יִשְׂרָאֵל – הִרִי מוֹנֵה אַחֵר.

וְעַל שְׁנֵי אֱלֹהִים לֹא שְׁלֹטָה בָּהֶם עֵינַי הִרְעָה, שֶׁהִרִי מִי מָנָה לְעֶפְרַיִם יַעֲקֹב – אֱלֹהִים אוֹתָן אֲבָנִים (דְּרָגוֹת) קְדוֹשׁוֹת, אֲבָנִים מְפֹלְמוֹת שֶׁמֶהֱן יוֹצְאִים מִיָּם לְעוֹלָם. וְעַל זֶה כָּתוּב (בראשית כח) וַהֲיָה זְרַעְךָ כְּעֶפְרַיִם הָאָרֶץ. מָה אוֹתוֹ עֶפְרַיִם הָעוֹלָם מִתְבָּרֵךְ בְּשִׁבְלֵוֹ, אֵף כֵּן (בראשית כב) וַהֲתִבְרַכּוּ בְּזַרְעֶךָ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ. כְּעֶפְרַיִם הָאָרֶץ מִמֶּשׁ. וּמִסְפָּר, שֶׁהוּא מוֹנֵה שְׁנֵי, מָנָה אֶת רֵבַע כָּל אוֹתָן נְקֻבוֹת, מְרַגְלִיּוֹת עֲלִיוֹנוֹת, שֶׁל הַמָּטָה שֶׁשׁוֹכֵב עֲלֶיהָ יִשְׂרָאֵל.

וּמִשָּׁם וַהֲלָאָה הוּא מוֹנֵה לְכָל, מִשׁוּם שֶׁהוּא טוֹב עֵינַי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מוֹנֵה מִסְפָּר לְכּוֹכְבִים. מִי הוּא שְׁמוֹנֵה אֶת הַכּוֹכְבִים? מִסְפָּר. מוֹנֵה מִסְפָּר לְכּוֹכְבִים. וְעַל יְדוֹ עוֹבְרִים כָּלֵם בְּחֻשְׁבוֹן. וְלַעֲתִיד לְבֹא, (ירמיה לג) עוֹד תַּעֲבֹרְנָה הַצֶּאֱן עַל יְמֵי מוֹנֵה. וְלֹא יוֹדְעִים מִי הוּא. אֲלֹא מִשׁוּם שֶׁבְּאוֹתוֹ זְמַן יִהְיֶה הַכָּל בְּיַחְוֹד בְּלֹא פְרוּד, הַכָּל יִהְיֶה (וְהַכָּל יִהְיֶה) מוֹנֵה אֶחָד.

קוּם זָקֵן, הַתְּעוֹרֵר וְהַתְּגַבֵּר בְּכַחַךְ וְשׁוּט בְּיָם. פָּתַח וְאָמַר, (במדבר כג) מִי מָנָה עֶפְרַיִם יַעֲקֹב וּמִסְפָּר אֶת רֵבַע יִשְׂרָאֵל. בְּשַׁעֲהָ שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יַתְּעוֹרֵר לְהַחְיֹת מֵתִים – אֵלֹהֵי שְׁחִזְרוּ בְּגִלְגּוֹל שְׁנֵי גּוֹפִים בְּרוּחַ אַחַת, שְׁנֵי אֲבוֹת, שְׁתֵּי אִמֹּהוֹת, כְּמָה גִלְגּוֹלִים מִתְגַּלְגְּלִים עַל יְדֵי זֶה, אֵף עַל גֵּב שְׁנֵי תְּבָאָר, וְכֵן הוּא. אֲבָל מִי מָנָה עֶפְרַיִם יַעֲקֹב, וְהוּא יִתְקַן הַכָּל, וְלֹא יֵאבֵד כָּלֵם, וְהַכָּל יָקוּם.

וְהִרִי נְאֻמָּר (דניאל יב) וְרַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל אֲדַמְתָּ עֶפְרַיִם יַעֲקֹב. אֲדַמְתָּ עֶפְרַיִם יַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּסִפְרוֹ שֶׁל חֲנוּךְ, כְּשֶׁהַחֲבָרִים הִסְתַּכְּלוּ בְּאוֹתָן אוֹתִיּוֹת (שְׁטָסוֹת) בְּאֹיִר בּוֹ, וְהֵם אַע"ד פִּמְת"ר, הֵינּוּ אֲדַמְתָּ עֶפְרַיִם יַעֲקֹב. הֵינּוּ (קֵהֶלֶת ד) וְשִׁבַּח אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שֶׁכָּבַר מִתּוֹ. אֲדַמְתָּ עֶפְרַיִם יַעֲקֹב אוֹתִיּוֹת, וְקוֹל מִתְּעוֹרֵר וּמוֹדִיעַ וְכֵן אוֹמֵר בְּבִנְיָן הַשְּׁנֵי. עֶפְרַיִם – עֶפְרַיִם רֵאשׁוֹן. אֲדַמְתָּ – שְׁנֵי. שֶׁהַתְּתַקֵּן הָעֶקֶר הָרֵאשׁוֹן פְּסֻלַּת אֵלָיו.

אֲדַמְתָּ עֶפְרַיִם – כָּלֵם – יַקִּיצוּ, אֲלֹהֵי שֶׁהַתְּתַקֵּנוּ לְחַיֵּי עוֹלָם. (יקיצו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּסִפְרוֹ שֶׁל חֲנוּךְ. חֲבָרִים הִסְתַּכְּלוּ בְּאֵלֵינוּ הָאוֹתִיּוֹת אֲדַמְתָּ עֶפְרַיִם יַעֲקֹב) (וְהֵן אַע"ד פִּמְת"ר) אוֹתָן אוֹתִיּוֹת טָסוֹת בְּאֹיִר, וְקוֹל מִתְּעוֹרֵר וּמוֹדִיעַ (וּמְכַרִּיז) הָקִיצוּ

ורננו שכני עפר, וזהו בנין שני שנתקן. וכך אמר בספרו של חנוך:
 בנין שני עפר שנתקן. ראשון אדמת. ואותו ראשון פסלת לגבי שני
 שנתקן. ואלו ישני אדמת עפר כלם יקיצו אלה שנתקנו לחיי עולם)
 מי זה עולם? זהו עולם שלמטה, שהרי לא זכו להיות בעולם
 שלמעלה. ואלה שלא זכו – לחרפות ולדראון עולם. מה זה
 לחרפות? משום שצד האחר יעבר מן העולם, והקדוש ברוך הוא
 ישאיר את אלה שהיו מנביעת אותו הצד להתמיה בהם את כל בני
 העולם.

מי גרם כל זה? אותו שלא רצה להתרבות בעולם ולא רצה לקיים
 (בדרגה של אותו נהר שהוא) ברית הקדש, ולכן גרם כל מה שגרם וכל
 הגלגולים הללו שאמרנו עליה עד כאן. (וזהו) עד כאן זקן. שתק רגע
 אחד, והחברים היו תמהים, ולא היו יודעים אם היה יום אם היה
 לילה, אם עומדים שם אם לא עומדים.

פתח אותו זקן ואמר, כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד
 ובשביעית וגו'. פסוק זה מוכיח על כל מה שנתבאר. בא
 וראה, כל זכר עומד בדיוקן בעולם הזכר, וכל נקבה עומדת בדיוקן
 בעולם הנקבה. בעוד שהוא עבד שנדבק בו הקדוש ברוך הוא
 באותן שש שנים קדמוניות, ואם עקר עצמו מעבודתו, יעקר אותו
 הקדוש ברוך הוא מאותן שש שנים של עולם הזכר, וימסר לאדם
 שהוא מששה צדדים, יעבד לו שש שנים, ויעקר משש שנים
 (קדמוניות) שלמעלה.

אחר כך יורד משם ונמסר לעולם הנקבה. הוא לא רצה לעמד (בעולם)
 בזכר – יורד ועומד בנקבה. באה הנקבה, שהיא שביעית,
 ונוטלת אותו. הרי מכאן והלאה הוא מעולם הנקבה.

לא רצה לעמד בה ובגאלה שלה – יורד למטה ונדבק למטה ונאחז
 בצד האחר. מכאן והלאה נעקר מעולם הזכר ומעולם הנקבה.
 הרי נאחז באותם עבדים שהם מצד האחר.

עכשו, כיון שכך הוא, הצטרף פגם ולעשות בו רשם של פגם, שהרי
 כל פגם הוא של צד האחר, ומיובל והלאה חוזר לגלגול,
 ושב לעולם כמקדם, (אם זוכה ומתקן עצמו, נדבק) ונדבק באותו עולם
 הנקבה ולא יותר. זכה – עושה תולדות בעולם הנקבה, וכלם סוד

הכתוב (תהלים מה) בתולדות אחריה רעותיה מובאות לה. ואשריו כשמתקן וזוכה לה.

ואם לא זכה אפלו בגלגול היובל, הרי הוא כלא היה, שחזר ולא השלים ימיו להנשא בעולם ולעשות תולדות. מה כתוב? אם בגפו יבא בגפו יצא. אם יחידי יכנס לאותו העולם בלי תולדות ולא רצה להשתדל בכך, ויצא מהעולם הזה יחידי בלי זרע – הולך כמו אבן בכף הקלע עד אותו מקום של הסלע החזק, ונכנס לשם, ומיד נושבת רוח של אותו יחיד שנעזב מנקבתו, והולך יחידי כנחש שלא מתחבר עם אחר בדרך, ונושב בו.

ומיד יוצא מתוך אותו מקום של הסלע החזק הוא לבדו, והולך ומשוטט בעולם עד שמוצא גואל להשיבו. והינו אם בגפו יבא בגפו יצא, זה שלא רצה לשאת שיהיו לו תולדות.

אבל אם בעל אשה הוא, שנשא והשתדל באשתו ולא יכל – ההוא לא מגרש כאותו אחר, לא יכנס יחידי ולא יצא יחידי. אלא אם בעל אשה הוא, הקדוש ברוך הוא לא מקפח שכר כל בריותיו, אף על גב שלא זכו לבנים, מה כתוב? ויצאה אשתו עמו. ושניהם באים בגלגול וזוכים להתחבר כאחד כמקדם. וזה לא נשא אשה של גרושין, אלא אותה שהשתדל בה בהתחלה ולא זכו – כעת יזכו כאחד אם יתקנו מעשיהם, ועל זה ויצאה אשתו עמו.

אם אדניו יתן לו אשה וגו'. (עפתה) חוזר הכתוב לדברים אחרים (לדבר הראשון), לאותו שייצא יחידי בלי נקבה כלל, ויגאל אותו אותו מקום שנקרא שביעית, ואותה שביעית נקראת אדניו, הוא אדון כל הארץ. אם אדניו – זה חס עליו ומשיב אותו לעולם הזה יחידי כמו שהיה, ונותן לו אשה, אותה שמזבח הוריד עליה דמעות, ומתחברים כאחד. וילדה לו בנים או בנות האשה וילדיה תהיה לאדניה, כמו שנאמר.

שהרי אם שב והתקין אותו מקום שפגם בחייו, מתקבל לפני המלך הקדוש, נוטל אותו ומתקנו על תקונו אחר כך. וזה נקרא בעל תשובה, שהרי ירש את מושבו של אותו המקום של אותו נהר ששופע ויוצא, ומתקן את עצמו ממה שהיה בתחלה. (אותו מקום שנפגם ומתקן אותו על תקונו בחייו, מתקבל לפני המלך הקדוש ולוקח אותו אחר כך, וזה נקרא בעל תשובה, שהרי תקן עצמו ממה שהיה בתחלה) כיון שנתקן ושב בתשובה, הרי עלה

על תקונו. שאין דבר בעולם ואין מפתח בעולם שלא שובר אותו ששב בתשובה.

מה זה יצא בגפו? הרי נתבאר. אבל עוד סוד יש בו, יצא בגפו – כמו שנגאמר (משלי ט) על גפי מרמי קרת. מה לשם עלוי והתעלות, אף כאן עלוי והתעלות. מקום שבפני תשובה עולים, אפלו צדיקים גמורים לא יכולים לעמד שם. ומשום כך, כיון ששב בתשובה, הקדוש ברוך הוא מקבל אותו ודאי מיד.

שנינו, אין דבר בעולם שעומד לפני התשובה, ואת הכל הקדוש ברוך הוא מקבל ודאי. ואם שב בתשובה, הרי מזמן כנגדו ארח חיים. ואף על גב שפגם מה שפגם – הכל נתקן והכל חוזר על תקונו, שהרי אפלו במה שיש בו שבועה, (לפני הקדוש ברוך הוא נקרא בו כי ה' צבאות יעץ ומי יפר. זהו סוד סתום. ועוד, כאשר הקדוש ברוך הוא נשבע שבועה, לא נשבע אלא אם לא יעשה תשובה, שהרי אין דבר שעומד בפני התשובה, ועל הכל מכפר הקדוש ברוך הוא כאשר עושים תשובה שלמה) הקדוש ברוך הוא מקבל, שכתוב חי אני נאם ה' כי אם יהיה כניחו וגו'. וכתוב כתבו את האיש הזה ערירי וגו'. ואחר ששב בתשובה כתוב, ובני יכניה אסר בנו וגו'. מכאן שתשובה משפרת כמה גזרת ודינים וכמה שלשלאות ברזל, ואין מי שעומד לפני התשובה.

ועל זה כתוב, (ישעיה טו) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפשעים בי. אשר פשעו בי לא כתוב, אלא הפשעים בי. שלא רוצים לשוב ולהתנחם על מה שעשו. אבל כיון שהתנחמו, הקדוש ברוך הוא מקבל אותם.

לכן האדם הזה, אף על גב שפשע בו ופגם במקום שלא צריך ושב לפניו – מקבל אותו וחס עליו, שהרי הקדוש ברוך הוא הוא מלא רחמים, ומתמלא רחמים על כל מעשיו, כמו שנגאמר (תהלים קמה) ורחמיו על כל מעשיו. אפלו על בהמות ועופות מגיעים רחמיו. אם עליהם מגיעים רחמיו, כל שכן על בני אדם שיודעים ומכירים לשבח רבונם שרחמיו מגיעים עליהם ושורים עליהם. ועל זה אמר דוד, (שם קיט) רחמיה רבים ה' כמשפטיה חניני.

אם על רשעים מגיעים רחמיו, כל שכן על צדיקים. אלא מי צריך רפואה? אותם בעלי כאבים. ומי הם בעלי כאבים? אלה אותם רשעים, הם צריכים רפואה ורחמים, שהקדוש ברוך הוא (מרחם)

עליהם שלא יהיו עזובים ממנו, והוא – שלא מסתלק מהם, וישובו כנגדו. כשהקדוש ברוך הוא מקרב, הוא מקרב בימין. וכשדוחה, דוחה בשמאל. ובשעה שדוחה, הימין מקרבת. מצד הזה דוחה ומהצד הזה מקרב, והקדוש ברוך הוא לא עוזב את רחמיו מהם.

בא וראה מה כתוב, (ישעיה נז) וילך שוכב בדרך לבו. וכתוב אחריו, דרכיו ראיתי וארפאהו ואנחהו ואשלם נחמים לו ולאבליו. וילך שוכב, אף על גב שהרשעים עושים כל מה שעושים בזדון, שהולכים בדרך לפס, ואחרים עושים בהם התראה ולא רוצים לצית להם – בשעה ששבים בתשובה ונוטלים דרך טובה של תשובה, הרי הרפואה מזמנת כנגדם. עכשו יש להתבונן, אם על החיים אומר הכתוב, או שעל המתים אומר הכתוב, שהרי ראש הפסוק אינו סוף, והסוף אינו ראש – ראש הכתוב מראה על החיים, וסופו מראה על המתים. אלא שהפסוק (ראש הפסוק) אומר, בעוד שהאדם הוא בחייו, וכך הוא – וילך שוכב בדרך לבו, משום שיש בו יצר הרע חזק ומחזיק בו, ולכן הולך שוכב ולא רוצה לשוב בתשובה.

הקדוש ברוך הוא רואה את דרכיו שהולכים ברע בלי תועלת, אומר הקדוש ברוך הוא: אני צריך להחזיק בידו. זהו שכתוב דרכיו ראיתי (וארפאהו), שהולכים בחשכה, אני רוצה תת לו רפואה. זהו שכתוב וארפאהו. הקדוש ברוך הוא מכניס ללבו דרך התשובה שלו ורפואה לנשמתו. ואנחהו, מה זה ואנחהו? כמו שנאמר (שמות לב) לך נחה את העם. הקדוש ברוך הוא מנהיג אותו בדרך ישר כמי שמחזיק בידו של אחר ומוציא אותו מתוך החשכה.

ואשלם נחמים לו ולאבליו, הרי נראה שהוא מת! (אלא) כן הוא ודאי מת ועומד בחיים. שהואיל (אלא שהיא הוא ועומדים בחיים, והואיל) והוא רשע, נקרא מת. מה זה ואשלם נחמים לו ולאבליו? אלא הקדוש ברוך הוא עושה טוב עם בני אדם, שפיון שנכנס משלש עשרה שנים ומעלה, מפקיד עמו שני מלאכים שומרים ששומרים אותו, אחד מימינו ואחד משמאלו.

כשאדם הולך בדרך ישר, הם שמחים בו ומחזיקים אותו בשמחה, מכריזים לפניו ואומרים: תנו כבוד לדמות המלך. וכשהולך בדרך עקם, הם מתאבלים עליו ועוברים ממנו. כיון שהקדוש ברוך הוא מחזיק בו ומנהיג אותו בדרך ישרה, אז כתוב

וְאֲשֶׁלֶם נַחְמִים לוֹ וְלֹאֲבָלָיו. וְאֲשֶׁלֶם נַחְמִים לוֹ בַּתְּחִלָּה, שֶׁהוּא הַתְּנַחֵם
עַל מַה שֶׁעָשָׂה בַּתְּחִלָּה וְעַל מַה שֶׁעוֹשֶׂה עִכְשָׁו וְשָׁב בַּתְּשׁוּבָה. וְאַחַר
כֵּן וְלֹאֲבָלָיו, אוֹתָם מְלֹאכִים שֶׁהֵיוּ מִתְּאֲבָלִים עָלָיו כִּשְׁעָבְרוּ מִמֶּנּוּ,
וְעִכְשָׁו שֶׁחֲזְרוּ עִמּוֹ, הֵרִי וְדָאִי נַחְמִים לְכָל הַצְּדִידִים.

וְעִכְשָׁו הוּא וְדָאִי חֵי. חֵי בְּכָל הַצְּדִידִים, אָחוּז בְּעֵץ הַחַיִּים. וְכִיּוֹן
שֶׁאָחוּז בְּעֵץ הַחַיִּים, אָז נִקְרָא בְּעַל תְּשׁוּבָה, שֶׁהֵרִי כְּנֶסֶת
יִשְׂרָאֵל נִקְרָאת אַף כֵּן תְּשׁוּבָה, וְהוּא נִקְרָא בְּעַל תְּשׁוּבָה. וְהֵרֵאשׁוּנִים
אָמְרוּ, בְּעַל תְּשׁוּבָה מִמֶּשׁ. וְעַל זֶה אֶפְלוּ צְדִיקִים גְּמוּרִים אֵינָם יְכוּלִים
לְעַמֵּד בְּמָקוֹם שֶׁבְּעָלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים.

דְּוֹד הַמֶּלֶךְ אָמַר, (תהלים נא) לֵךְ לְבַדְּךָ חֲטָאִי וְהִרַע בְּעֵינַיִךָ עֲשִׂיתִי וְגו'.
לֵךְ לְבַדְּךָ, מַה זֶה לֵךְ לְבַדְּךָ? אֵלָּא מִשׁוּם שֶׁיֵּשׁ חֲטָאִים שְׁחוּטָא אָדָם
לְקַדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלִבְנֵי אָדָם, וְיֵשׁ חֲטָאִים שֶׁחֲטָא לְבְנֵי אָדָם וְלֹא לְקַדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא, וְיֵשׁ חֲטָאִים שְׁחוּטָא לְקַדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָדוֹ וְלֹא לְבְנֵי אָדָם
(אחריים). דְּוֹד הַמֶּלֶךְ חֲטָא לְקַדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָדוֹ וְלֹא לְבְנֵי אָדָם.

וְאָם תֹּאמַר, הֵרִי חֲטָא אוֹתוֹ הַחֲטָא שֶׁל בַּת שֶׁבַע, וְשָׁנִינוּ, מִי שֶׁבֹא
עַל אִשָּׁה עֲרוּהָ בְּרִצּוֹנָה אָסַר אוֹתָהּ עַל בְּעֻלָּהּ, וְחֲטָא לְחֻבְרוֹ,
וְחֲטָא לְקַדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא – לֹא כֵּן הוּא. שֶׁהֵוּא שְׂאֵתָה אוֹמֵר בְּהִתְר
הֵי, וְדוֹד לְקַח אֶת שְׁלוֹ, וְגַט הֵי לָהּ מִבְּעֻלָּה טָרֵם שֶׁיֵּצֵא לְקָרֵב, שֶׁכֵּן
הֵי מִנְהַג שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל שְׁנוֹתָנִים גִּט זְמַן לְאִשְׁתּוֹ כָּל שִׁיּוּצָא לְחִיל,
וְכֵן עָשָׂה אוֹרְיָה לְבַת שֶׁבַע, וְאַחַר שֶׁעָבַר זְמַן וְהִיתָה פְּטוּרָה לְכָל,
לְקַח אוֹתָהּ דְּוֹד, וּבְהִתְר עָשָׂה כָּל מַה שֶׁעָשָׂה.

שְׂאֵלְמַלְאָ לֹא כֵּן וְזֶה הֵי בְּאֶסוּר, לֹא הֵי מִשְׂאִיר אוֹתָהּ הַקַּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא בִּידוֹ. וְהֵינּוּ שֶׁכְּתוּב לְעֵדוּת, (שמואל ב יב) וַיִּנְחָם
דְּוֹד אֶת בַּת שֶׁבַע אִשְׁתּוֹ. עֵדוּת שֶׁאִשְׁתּוֹ הִיא, וְדָאִי אִשְׁתּוֹ, וּבַת זוּגוֹ
הִיתָה שֶׁהִזְדַּמְּנָה אֵלָיו מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם. (וסוד הַדְּבָר – מַלְכוּת שֶׁל מַעֲלָה
שֶׁהוּא נִעְשָׂה רְגַל רִבִּיעִית לְמַרְכָּבָה הָעֲלִיּוֹנָה, וְנִקְרָא בַת שֶׁבַע, עַל אֲבָן אַחַת שֶׁבָּעָה עֵינַיִם) הֵרִי
עֵדוּת שֶׁלֹּא חֲטָא דְּוֹד אֶת חֲטָא בַת שֶׁבַע כְּמוֹ שֶׁאִמְרָנוּ.

וְמָה הַחֲטָא שֶׁחֲטָא? (אֵלָּא) לְקַדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָדוֹ וְלֹא לְאַחַר. שֶׁהֵרֵג
אֶת אוֹרְיָה בְּחֻרְבַּ בְּנֵי עִמּוֹן וְלֹא הֵרֵג אוֹתוֹ בְּשַׁעַה שֶׁאָמַר לוֹ
וְאֵדְנִי יוֹאֵב, שֶׁהֵרִי דְּוֹד הֵי רְבוּן עָלָיו (ועל יוֹאֵב), וְהַכְּתוּב מוֹכִיחַ,
שֶׁכְּתוּב (שם כג) אֵלֶּה שְׁמוֹת הַגְּבֻרִים אֲשֶׁר לְדָוִד, וְלֹא אֲשֶׁר לְיוֹאֵב. וְלֹא
הֵרֵג אוֹתוֹ בְּאוֹתָהּ שַׁעַה, וְהֵרֵג אוֹתוֹ בְּחֻרְבַּ בְּנֵי עִמּוֹן.

והפתוב אומר ולא נמצא אתו דבר, רק בדבר אוריה החתי. רק למעט הוא בא. בדבר אוריה, ולא באוריה. והקדוש ברוך הוא אמר, ואותו הרגת בחרב בני עמון. וכל חרב בני עמון היה חקוק בו נחש עקם, דיוקן של דרקון, והוא עבודה זרה שלהם. אמר הקדוש ברוך הוא, נתת כח לאותו שקויץ. (שפיון שחרב בני עמון התגברה אותה שעה על אוריה, כמה חזק התחזק אותו נחש עקם) משום שבשעה שהרגו בני עמון את אוריה, ועמו רבים מבני ישראל, והתגברה באותה שעה חרב בני עמון, כמה חזק התחזקה אותה עבודה זרה שקויץ.

ואם תאמר שאוריה לא היה צדיק, כיון שפתוב עליו אוריה החתי – לא כף! צדיק הוא היה, אלא ששם מקומו היה חתי, כמו שנאמר ויפתח הגלעדי, על שם מקומו נקרא כף.

ועל זה בדבר אוריה החתי, ששקויץ בני עמון התגבר על מחנה אלהים, שמחנות דוד היו ממש דיוקן שלמעלה, ובאותה שעה שפגם דוד מחנה זה, פגם למעלה מחנה אחר. ועל זה אמר דוד, לך לבדך חטאתי. לבדך ולא לאחר. שהוא היה אותו החטא שחטא אליו. וזהו בדבר אוריה, וזהו בחרב בני עמון.

פתוב, כי ה' עיניו משטטות בכל הארץ, אלו הנקבות. וכתוב, (זכריה ה) עיני ה' המה משוטטים, אלו הזכרים. והרי הם ידועים. דוד אמר (תהלים נא) והרע בעיניך עשיתי. בעיניך? לפני עיניך היה צריך להיות! אלא מה זה בעיניך? אמר דוד, באותו מקום שחטאתי, בעיניך היה. שהייתי יודע שהרי עיניך היו זמינים ועומדים לפני ולא החשבתי אותם, הרי החטא שחטאתי ועשיתי, באיזה מקום היה? בעיניך.

למען תצדק בדברך תזכה בשפטך, ולא יהיה לי פתחון פה לומר לפניך. בא וראה, כל אמן כשמדבר, הוא מדבר באמנותו. דוד היה בדחן המלך, ואף על גב שהיה בצער, כיון שהיה לפני המלך, שב לבדחנותו כמו שהיה כדי לבדח את המלך.

אמר, רבון העולם, אני אמרתי (שם כז) בחנני ה' ונסני, ואתה אמרת שלא אוכל לעמד בנסיוןך. הרי חטאתי למען תצדק בדברך ויהיה דברך אמת, שאלמלא לא חטאתי, יהיה דברי אמת, ויהיה דברך בריקנות. עכשו שחטאתי, כדי שיהיה דברך אמת, נתתי מקום לצדק דברך, לכן עשיתי, למען תצדק בדברך תזכה בשפטך. חזר דוד לאמנותו ואמר תוף צערו דברי בדחנות למלך.

שְׁנֵינֵנוּ, דָּוִד לֹא הָיָה רֹאֵי לְאוֹתוֹ הַמַּעֲשֵׂה, שֶׁהָרִי הוּא אָמַר, (שם קט) וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי (נְקוּדַת חָלַל, שֶׁכָּבַר הָיָה חָלַל בְּקִרְבִּי) כִּף הוּא. אָבֵל דָּוִד אָמַר, בְּלֵב יֵשׁ שְׁנֵי הַיְכָלוֹת, בְּאֶחָד דָּם וּבְאֶחָד רוּחַ. אוֹתוֹ אֶחָד שְׁמָלֵא בָדָם, בּוֹ יֵשׁ דִּיּוֹר לַיֵּצֵר הָרַע, וְלִבִּי לֹא כִף, שֶׁהָרִי הוּא רִיקָן, וְלֹא נִתְתִּי דִּיּוֹר לְדָם רַע לְשִׁכְּן בּוֹ יֵצֵר הָרַע, וְלִבִּי הוּא וְדָאֵי חָלַל בְּלִי דִּיּוֹר (דָּם) רַע, וְכִיּוֹן שֶׁכֶּף זֶה, לֹא רֹאֵי דָּוִד לְאוֹתוֹ חֲטָא שְׁחָטָא, אֲלֵא כְּדֵי לְתַת פְּתֻחוֹן פֶּה לְרָשָׁעִים, שִׁיאֲמָרוּ, דָּוִד הַמְּלִיךָ חֲטָא וְשָׁב בְּתִשׁוּבָה וּמְחַל לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כֹּל שֶׁכֶּן לְשֶׁאֵר בְּנֵי אָדָם. וְעַל זֶה אָמַר (תהלים נא) אֲלַמְּדָה פִּשְׁעִים דְּרַכִּיף וְחֲטָאִים אֲלֵיךָ יִשׁוּבוּ.

וְכַתּוּב, (שמואל-ב טו) וְדָוִד עָלָה בְּמַעֲלֵה הַזֵּיתִים עָלָה וּבּוֹכָה וְרֹאשׁ לוֹ חִפּוּי וְהוּא הֵלֵךְ יָחַף. רֹאשׁ לוֹ חִפּוּי וְיָחַף לָמָּה? אֲלֵא הָיָה נְזוּף, עָשָׂה עֲצָמוֹ נְזוּף לְקַבֵּל עֲנָשׁ, וְהֵם הָיוּ רְחוּקִים מִמֶּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת. אֲשֶׁרֵי הָעֶבֶד שֶׁכֶּף עוֹבֵד לְרַבּוֹ וּמוֹדַע לְחֲטָאוֹ לְשׁוּב מִמֶּנּוּ בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה.

בֵּא וְרֹאֵה, יוֹתֵר הָיָה מֵה שֶׁעָשָׂה לוֹ שְׁמַעִי בֶּן גֵּרָא מְכַל הַצְּרוֹת שֶׁעָבְרוּ עָלָיו עַד אוֹתוֹ הַיּוֹם, וְלֹא הִשִּׁיב דָּוִד כְּנִגְדּוֹ דְּבַר, שֶׁכֶּף הָיָה רֹאֵי לוֹ, וּבִזְזָה הַתְּכַפְּרוֹ חֲטָאֵיו. עֲכָשׁוּ יֵשׁ לְהַתְּבוּנָה, שְׁמַעִי הָיָה תַלְמִיד חָכָם, וְחֲכָמָה רַבָּה הָיְתָה בּוֹ, לָמָּה יֵצֵא לְדָוִד וְעָשָׂה לוֹ כֹּל מֵה שֶׁעָשָׂה? אֲלֵא מִמָּקוֹם אַחֵר הָיָה הַדְּבַר, וְהַכְּנִיס לוֹ בְּלִבּוֹ דְּבַר זֶה, וְכֹל זֶה לְתוֹעֲלָתוֹ שֶׁל דָּוִד, שֶׁהָרִי מֵה שֶׁעָשָׂה לוֹ שְׁמַעִי, גָּרַם לוֹ לְשׁוּב בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְשִׁבְר לְבוֹ בְּשִׁבְר רַב, וְשִׁפְף הַרְּבֵה דְמַעוֹת מִתּוֹךְ לְבוֹ לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְעַל זֶה אָמַר, כִּי ה' אָמַר לוֹ קַלֵּל. יָדַע שֶׁהָרִי מִמָּקוֹם עֲלִיּוֹן יָרַד הַדְּבַר.

שְׁנֵי צוּוּיִים צָוָה דָּוִד אֶת שְׁלֵמָה בְּנוֹ - אֶחָד שֶׁל יוֹאָב, וְאֶחָד שֶׁל שְׁמַעִי, עִם שֶׁאֵר הַצּוּוּיִים שֶׁצָּוָה אוֹתוֹ. שֶׁל יוֹאָב - שֶׁכַּתּוּב (מלכים-א ב) וְגַם אֶתָּה יִדְעֶתָ אֶת עֲשֵׂה לִי יוֹאָב בֶּן צְרוּיָה. דְּבַר נִסְתָּר הָיָה, שֶׁהָרִי אֶפְלוּ שְׁלֵמָה לֹא הָיָה לוֹ לְדַעַת. אֲלֵא מִשּׁוּם שֶׁאֲחֵרִים יָדְעוּ (אותו), זֶה הַתְּגָלָה לְשְׁלֵמָה. וְעַל זֶה אָמַר, וְאֶתָּה יִדְעֶתָ וְגו', מֵה שֶׁלֹּא רֹאֵי לָךְ לְדַעַת.

שָׁמְעִי – שְׁכַתוּב וְהִנֵּה עִמָּךְ שְׁמַעֲנִי בֶן גֵּרָא. מַה זֶה וְהִנֵּה עִמָּךְ? מִזְמַן הוּא עִמָּךְ תָּמִיד, רַבּוּ הָיָה, וּמִשּׁוּם כֵּן לֹא אָמַר לוֹ עַל יוֹאֵב וְהִנֵּה עִמָּךְ יוֹאֵב. אָבֵל שְׁמַעֲנִי זֶה שְׁנִמְצָא תָּמִיד עִמוֹ, אָמַר וְהִנֵּה עִמָּךְ. וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ וַיִּקְרָא לְשְׁמַעֲנִי וַיֹּאמֶר בְּנֵה לִּי בַיִת בִּירוּשָׁלַם. אֵיפֹה הִיא חֲכָמְתוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה בְּזֶה? אֵלֶּא הַכֹּל עָשָׂה בְּחֻכְמָה, וּלְכֹל הַצְּדָדִים הוּא הַתְּבוּנָן. שִׁהְרֵי שְׁמַעֲנִי הִיָּה חֻכֵּם, וַאֲמַר שְׁלֹמֹה, אֲנִי רוֹצֶה שֶׁתִּגְדֹּל תּוֹרָה עַל יְדֵי שְׁמַעֲנִי וְלֹא יֵצֵא הַחוּצָה.

עוֹד דְּבַר אַחַר הַשְּׁגִיחַ שְׁלֹמֹה בְּחֻכְמָה, שְׁכַתוּב (שמואל-ב טז) יֵצֵא יֵצֵא וּמִקְלָל. מַה זֶה יֵצֵא יֵצֵא פְעַמִּים? מִסְפִּיק וַיֵּצֵא וַיִּקְלָל (ל). אֵלֶּא יֵצִיָּא אַחַת – שְׁיֵצֵא מִבֵּית מְדַרְשׁוֹ לְדוֹד, וַיֵּצִיָּא אַחַת – שְׁיֵצֵא מִירוּשָׁלַם אֶל עַבְדּוֹ שְׁמַת עָלָיו. יֵצִיָּא אַחַת לְמֶלֶךְ, וַיֵּצִיָּא שְׁנִיָּה לְעַבְדִּים. וְכֹל זֶה רָאָה שְׁלֹמֹה וְהַשְּׁגִיחַ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אוֹתָהּ הַיֵּצִיָּא הַשְּׁנִיָּה, וְעַל זֶה אָמַר וְהָיָה בְּיוֹם צֵאתָךְ. יָדַע שְׁבִיֵצִיָּא יָמוּת.

וְעַפְרָה בְּעַפְרָה מֵהוּ? אָמַר שְׁלֹמֹה, אֶל אָבִי זֶה הָיָה בְּעַפְרָה, אֶל שְׁמַעֲנִי זֶה יָהִיָּה בְּמִים, שְׁכַתוּב וְהָיָה בְּיוֹם צֵאתָךְ וְעַבְרַתְךָ אֶת נַחַל קְדְרוֹן. שָׁם עָפַר וְכָאֵן מִים. שְׁנִיָּהם דָּן שְׁלֹמֹה, לְהִיּוֹת עָפַר וּמִים כְּמוֹ סוּטָה, לְמִי שֶׁהִסְטִין דְּרָכּוֹ לְאָבִיו.

כַּתוּב וְהוּא קָלְלָנִי קָלְלָה נִמְרָצָת. וְכַתוּב וְאֶשְׁבַּע לוֹ בְּה' לֵאמֹר אִם אֲמִיתָךְ בְּחָרְב. וְכִי שְׁמַעֲנִי הָיָה טַפֵּשׁ? שְׁאֵלוֹ כֵּן הַשְּׁבִיעַ אוֹתוֹ, שֶׁלֹּא יֹאמֶר בְּחָרְב לֹא, אָבֵל בְּחִנִּית אוֹ בְּחָץ כֵּן.

אֵלֶּא שְׁנֵי דְבָרִים יֵשׁ כָּאֵן. אַחַד אָמַר הַתִּינוּק, בְּנוֹ שֶׁל הַדָּג הַגָּדוֹל, אוֹתוֹ שֶׁקְשָׁקְשָׁיו עוֹלִים לְרוּם הָעֲנָנִים. שְׁבוּעָתוֹ שֶׁל דּוֹד הַמֶּלֶךְ, כְּשֶׁהָיָה רוֹצֶה לְהַשְּׁבַע, הָיָה מוֹצִיא אֶת חֲרָבוֹ שֶׁשָּׁם הָיָה חֲקוּק שָׁם חֲקוּק וְשָׁם נִשְׁבַּע. וְכֵן עָשָׂה לְשְׁמַעֲנִי, שְׁכַתוּב וְאֶשְׁבַּע לוֹ בְּה' לֵאמֹר אִם אֲמִיתָךְ בְּחָרְב. בְּמָה הָיְתָה הַשְּׁבוּעָה הַזֹּאת? בְּחָרְב. (בְּחָרְב הַזֹּאת שֶׁשָּׁם הַקְּדוֹשׁ רָקַק בָּהּ שְׁבוּעָה) בְּחָרְב נִשְׁבַּע. וְדָבַר אַחַר דָּן שְׁלֹמֹה. אָמַר, בְּקָלְלָהּ בָּא אֶל אָבִי, בְּדְבָרִים – הֲרֵי דְבָרִים אֵלָיו. וּבִשְׁם הַמְּפָרֵשׁ הָרַג אוֹתוֹ וְלֹא בְּחָרְב. וְלָכֵן שְׁלֹמֹה עָשָׂה כֵּן.

עַבְשׁוֹ יֵשׁ לְהַתְּבוּנָן, שְׁכִינֵן שְׁדוּד הַשְּׁבִיעַ אוֹתוֹ, לְמָה הָרַג אוֹתוֹ, שְׁנִרְאָה שְׁשְׁבוּעָה זֹאת הָיְתָה בְּעֵלִילָה, שִׁהְרֵי הִלֵּב וְהָפָה לֹא הָיוּ כְּאֶחָד? אֵלֶּא וְדַאי דּוֹד לֹא הָרַג אוֹתוֹ, וְהָרִי יְדוּעַ, כֹּל אֵיבְרֵי הַגּוֹף מְקַבְּלִים הַכֹּל, וְהִלֵּב לֹא מְקַבֵּל אֶפְלוֹ כְּחוּט שֶׁל נִימָה שֶׁל שְׁעָרָה. דּוֹד

המֶלֶךְ הָיָה הַלֵּב, וְקִבַּל מֵה שֶׁלֹּא רָאוּ לוֹ לְקַבֵּל, וּמִשׁוּם כֵּן, וַיִּדְעַתְּ
אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לוֹ כְּתוּב. וְעוֹד, שֶׁהָרִי הָאֵילָן גּוֹרֵם לֵהִיּוֹת נוֹטֵר
וְנוֹקֵם כְּנֶחֱשׁ.

כְּתוּב (תהלים נא) כִּי לֹא תַחֲפֹץ זִבְחַ וְאַתְנָה עוֹלָה לֹא תִרְצֶה. זִבְחֵי
אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבְּרָה לֵב נִשְׁבֵּר וְנִדְכָּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה. כִּי לֹא
תַחֲפֹץ זִבְחַ, וְכִי לֹא רוּצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שִׁיקְרִיבוּ לְפָנָיו קִרְבָּן,
וְהָרִי הוּא תִקַּן לְרִשְׁעִים קִרְבָּן שִׁיקְרִיבוּ וַיִּתְכַּפֵּר לָהֶם חַטָּאִים? אֲלֹא
שְׂדוּד אָמַר אֵת זֶה לְשֵׁם אֱלֹהִים, וְקִרְבָּן לֹא מִקְרִיבִים לְשֵׁם אֱלֹהִים,
אֲלֹא לְשֵׁם יו"ד ה"א וָא"ו ה"א. שֶׁהָרִי לְדִין הַקֶּשֶׁה, מִדַּת הַדִּין, לֹא
מִקְרִיבִים קִרְבָּן, שְׂפָתוֹב (וַיִּקְרָא א) אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם קִרְבָּן לֵה'. לֵה',
וְלֹא לְשֵׁם אֱלֹהִים. וְכִי תִקְרִיב קִרְבָּן מִנְחָה לֵה'. זִבְחַ תוֹדָה לֵה'. זִבְחַ
שְׁלָמִים לֵה'.

וּמִשׁוּם כֵּן, כִּיּוֹן שְׂדוּד הַמֶּלֶךְ אָמַר לֵאמֹר, הַצֵּטְרֵךְ לְכָתֹב כִּי לֹא
תַחֲפֹץ זִבְחַ וְאַתְנָה עוֹלָה לֹא תִרְצֶה. שֶׁהָרִי לְשֵׁם הַזֶּה לֹא
מִקְרִיבִים, אֲלֹא רוּחַ נִשְׁבְּרָה, שְׂפָתוֹב זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבְּרָה. קִרְבָּן
שֶׁל אֱלֹהִים הוּא עֶצֶב וְשִׁבְרוֹן לֵב. וּמִשׁוּם כֵּן, מִי שֶׁחָלַם חֲלוֹם רַע,
צָרִיךְ לְהִרְאוֹת עֶצְבוֹת, שֶׁהָרִי בְּמִדַּת אֱלֹהִים (דִּין) עוֹמֵד, וְזִבְחַ שֶׁל
מִדַּת הַדִּין צָרִיךְ עֶצְבוֹת וְרוּחַ נִשְׁבְּרָה, וְאוֹתָהּ עֶצְבוֹת מְרַפָּאת אֵת
הַחֲלוֹם הָרַע, וְלֹא שׁוֹלֵט עָלָיו הַדִּין. שֶׁהָרִי הַזֶּכֶח שֶׁרָאוּ לְמִדַּת הַדִּין,
הַקְּרִיב לְפָנָיָהּ.

לֵב נִשְׁבֵּר וְנִדְכָּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה. מֵה זֶה לֹא תִבְזֶה? מִכָּל שֵׁי שֶׁלֵּב
שֶׁהוּא בּוֹזֶה? כֵּן. זֶהוּ לֵב שֶׁהוּא גָּאָה, לֵב בְּגִסּוֹת הָרוּחַ, הֵינּוּ לֵב
בוֹזֶה, אֲבָל לֵב נִשְׁבֵּר וְנִדְכָּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה.

הִיטִיבָה בְּרִצּוֹנָהּ אֵת צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַם. מֵה זֶה הִיטִיבָה?
נִרְאֶה שֶׁהָרִי טוֹב יֵשׁ בָּהּ, וְעַכְשָׁו הִיטִיבָה עַל אוֹתוֹ הַטוֹב! ?
וְדַאי כֵּן הוּא, שֶׁהָרִי מִן הַיּוֹם שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִשְׁתַּדֵּל בְּכַנְיָן בֵּית
הַמֶּקְדָּשׁ שֶׁלְמַעֲלָה עַד עַכְשָׁו, אוֹתָהּ הִטְבָּה שֶׁל רִצּוֹן לֹא שָׂרְתָה עַל
אוֹתוֹ הַכַּנְיָן, וְעַל כֵּן לֹא נִתְקַן. שֶׁהָרִי בְּשַׁעַת שֶׁהַרְצוֹן הָעֲלִיּוֹן יִתְעוֹרֵר,
הוּא יִיטִיב וַיִּדְלִיק אֵת הַמְּנוֹרוֹת שֶׁל אוֹתוֹ הַכַּנְיָן וְאוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה,
שֶׁאִפְלוּ הַמְּלֹאכִים שֶׁל מַעֲלָה לֹא יוֹכְלוּ (לֹא) לְהִסְתַּכֵּל בְּאוֹתוֹ בֵּית
מִקְדָּשׁ וְלֹא בְּאוֹתוֹ כַּנְיָן, וְאֵז בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְכָל הַמַּעֲשֶׂה נִתְקַן.

תבנה חומות ירושלים. וכי מיום שהשתדל בבנין בית המקדש עד עכשו לא בנה אותם? (א) אם חומות ירושלים עד עכשו לא בנה – בית המקדש על אחת כמה וכמה. אלא שכל מעשי הקדוש ברוך הוא אינם כמעשי בן אדם. כשבני אדם בנו בית המקדש למטה, בהתחלה עשו את חומות העיר, ולבסוף עשו את בית המקדש. חומות העיר בהתחלה כדי להגן עליהם, ואחר כך בנין הבית. והקדוש ברוך הוא לא כך, אלא בונה בתחלה את בית המקדש, ובסוף כשיריד אותו מן השמים וישיב אותו על מקומו, אז יבנה את חומות ירושלים, שהן חומות העיר. ועל זה אמר דוד המלך עליו השלום, (תהלים נא) היטיבה ברצונך את ציון – בהתחלה, ואחר כך תבנה חומות ירושלים.

פאן יש סוד. כל המעשים שעושה הקדוש ברוך הוא, בהתחלה מקדים אותו שלבחוץ, ואחר המח שלפנים, וכאן לא כך. בא וראה, כל אותם המעשים שעושה הקדוש ברוך הוא ומקדים אותו של בחוץ, המח הקדים במחשבה, ובמעשה אותו של בחוץ, שהרי כל קלפה היא מצד האחר, והמח מן המח, ותמיד הצד האחר מקדים וגדל ומתרבה ושומר הפרי. פיון שמתרבה, זורקים אותו החוצה, ויכין רשע וצדיק ילבש, וזורקים את אותה קלפה, ומברכים את הצדיק בעולם. אבל פאן, בבנין בית המקדש, שהצד הרע יעבר מהעולם – לא צריך, שהרי המח והקלפה שלו היה. הקדים המח, שפתוב היטיבה ברצונך את ציון – בהתחלה, ואחר כך תבנה חומות ירושלים. אותה חומה החיצונית, שהיא קלפה, שלו היא ממש, שפתוב (זכריה ב) ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש סביב. אני ולא הצד הרע.

ישראל הם המח העליון של העולם. ישראל עלו במחשבה בתחלה. העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, שהם קלפה, הקדימו, שפתוב (בראשית לו) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל. ועתיד הקדוש ברוך הוא להקדים את המח בלי קלפה, שפתוב (ירמיה ב) קדש ישראל לה' ראשית תבואתה. המח קודם לקלפה. ואף על גב שהמח יעמד בלי קלפה, מי הוא שיושיט יד לאכל ממנו? משום שכל אכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאם ה'.

באותו זמן, (תהלים נא) אז תחפץ זבחי צדק. היות שהרי אז יתחבר הכל בחבור אחד, ויהיה השם שלם בכל תקונו, ואז הקרבן יהיה שלם לה' אלהים. שעכשו אלהים לא מתחבר לקרבן, שאלמלא התחבר בו, כמה אלהים יעלו אזנים להתחבר לשם. אבל באותו זמן, (שם פו) כי גדול אתה ועושה נפלאות אתה אלהים לבדך. ואין אלהים אחר.

ובאתו זמן כתוב, (דברים לב) ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי. (ראו עתה) ראו כי אני אני הוא גדול, מה זה עתה? אלא שלא היה קדם לכן, ובאותו זמן זה יהיה. אמר הקדוש ברוך הוא, עתה ראו מה שלא יכלתם לראות מקדם לכן.

כי אני אני, למה פעמים? אלא כדי לדיק, שהרי אין שם אלהים, אלא הוא. שהרי כמה פעמים שנאמר אני פעם אחת ולא יותר, והיה שם הצד האחר. אבל עכשו אני אני הוא ואין אלהים עמדי, שהרי כל הצד האחר העבר, ודוקא אני אני.

אני אמית ואחיה. עד עכשו המח היה מן הצד האחר. מפאן והלאה, אני אמית ואחיה. מפאן שבאותו הזמן, כל אותם שלא טעמו טעם המות – ממנו יהיה להם מות, ויקים אותם (מיד). למה? כדי שלא תשאיר מאותה הזהמה בעולם כלל, ויהיה עולם חדש במעשי ידי הקדוש ברוך הוא.

ואם אמר יאמר וגו' לא אצא חפשי, כמו שנתבאר, אז פוגם אותו בפגם. אם בגפו יבא, מה זה בגפו שנינו, כתרגומו – לבדו. יפה הוא. אבל הרי שנינו, כל העולם לא עומד אלא על סנפיר אחד של לויתן.

וסוד זה, בשעה שעומדים זכר ונקבה, שזכר ונקבה ברא אותם הקדוש ברוך הוא, ובכל מה שהולכים, העולם מזדעזע, ואלמלא שסרס הקדוש ברוך הוא את הזכר וצנן את הנקבה, היו מחריבים את העולם, ועל כף לא עושים תולדות. (ומי שלא עושה תולדות בגפו) אם בגפו יבא, תחת אותו סנפיר שלא עושה תולדות נכנס. והואיל וכן בגפו יצא, לשם נדחה, ולא נכנס לפרגוד כלל, ונדחה ונטרד מאותו העולם. בגפו יצא, בגפו יצא ודאי.

בא וראה מה כתוב, (ויקרא כ) ערירים ימתו. ערירים (כתוב) – כלל של זכר ונקבה. בסוד של זכר נכנס, ובסוד של נקבה יצא. נכנס בזה

ויוצא בזה. וזהו מקום שנדבק בו באותו העולם, שהרי הקדוש ברוך הוא לא רוצה שיכנס לפניו מי שמסרס עצמו בעולם הזה.

בא וראה מן הקרבן, שלא היו מקריבים לפניו מסרס, והוציאו אותו שלא יקרב לפניו, וצוה ואמר, (ויקרא כב) ובארצכם לא תעשו. וכן לדורי דורות אסר לסרס את הבריות שבראם הקדוש ברוך הוא בעולם, שהרי כל סרוס הוא של הצד האחר. ואם הוא השתדל ונשא אשה ולא עשה תולדות ולא רצה, ואף על גב שיש לו אשה, או שהיא לא רצתה, ונכנס לאותו עולם בלי תולדות – מה כתוב? אם בעל אשה הוא, ולא השגיחו לפעל ידי רבונם, ויצאה אשתו עמו. הוא יכנס בגפו של זכר, והיא בנקבה. בגפו יבא בגפו יצא, כמו שנתבאר, הכל על תקונו.

אם אדניו יתן לו אשה, כמו שנתבאר. אם אדניו – זה אדון כל הארץ. יתן לו אשה – מכאן שלא ברשות האדם עומד לשאת אשה, אלא (הכל משלי טז) פלס ומאזני משפט לה' הכל במאזנים לעלות. יתן לו אשה, שהרי זה לא ברשותו הוא, ומי היא? ההיא שאינה שלו ולא הזדמנה אליו, ומי היא? אותה שהיתה מזמנת לאחר, והקדים זה ברחמים ונטל אותה, זו נתנה לו, שלא ראוייה לו. והקדוש ברוך הוא רואה מרחוק ורואה את אותה אשה שעתידיה להוציא תולדות בעולם, מקדים זה ברחמים ונתנת לו, ועושה פרות, וזרע זרע באשה (בגן) שאינה שלו, משום כך האשה וילדיה תהיה לאדניה, והוא יצא בגפו. אי עני מסכן, כמה השתדל בריקנות, התיגע ונשתדל לעשות פרות בגן שאינו שלו, ויצא בריקנות.

זקן זקן, בזמנים (בענינים) הללו לא היית ברגליך דוחה את השער, כמי ששוכב בארץ בלי כח, שהרי נחלש, ומחלשה רבה, שלא יכול דוחה ברגליו. התחזק זקן ואל תפחד. העני המסכן הזה שהשתדל לריק, אמר למה? אם משום שזרע בגן אחר שאינו שלו – יפה. אם כך (אבל כאן) הרי הקדוש ברוך הוא נתן לו אותו הגן לזרע בו, שהרי לא הוא שלקח אותה.

אף בא וראה, כל הדברים שעושה הקדוש ברוך הוא, כלם הם בדין, ולא היה דבר לריק. זה שהקדוש ברוך הוא נתן לו אשה ועשה בה פרות וגדולים, אין זה כשאר בני הגלגול, ולא דומה מי שמשתדל בעולם הזה להגדיל את האילן (ולא יכול), למי שלא

רוצה להגדיל ולהשתדל, ועוקר ומפיל את העלים של האילן ומקטין הפרי שלו.

זה שאדוני נתן לו אשה כדי לעשות פרות, הרי השתדל בהתחלה כדי להגדיל את האילן ולא יכל. זכיות כל כך אין לו, (של בני גמ בן אין לו) שאם היה צדיק כראוי, לא היה שב בגלגול (כאבן בכף הקלע), שהרי כתוב (ישעיה נד) ונתתי לכם בביתי ובחמתי יד ושם טוב מבנים ומבנות. ועכשו שלא זכה, הקדוש ברוך הוא רואה שהרי השתדל ולא יכל. זה אדוני יתן לו אשה, כמו שנאמר. וכיון שחס עליו הקדוש ברוך הוא ונתן לו ברחמים, הקדוש ברוך הוא גובה משלו בתחלה, ונוטל מה שגרע אותו המעין. ומשום כך, האשה וילדיה תהיה לאדניה, ואחר כך ישוב וישתדל על עצמו להשלים גרעונו. עד כאן סוד הכתוב.

זקן זקן, אתה אמרת על זה שלריק השתדל, ולא השגחת עליך שלריק אתה הולך במה שאמרת, שהרי הכתוב רודף אחריך, שסותר את כל הבנין שבנית עד עכשו, ואתה חושב שאתה משיט את היס לרצונך. ומהו? שכתוב ואם אמר העבד אהבתי את אדני את אשתי וגו'.

אי זקן זקן, עיף כח, מה תעשה? חשבת שלא יהיה מי שירדף אחריך, הרי הכתוב הזה רודף אחריך ויוצא מאחר הכתל כאילה בשדה, מדלג דלוגים אחריך, שלשה עשר דלוגים דלג אחריך והשיג אותך. מה תעשה, זקן? עכשו יש לך להתגבר בכחך, שהרי גבור חזק היית עד היום. זקן זקן, תהיה זוכר את יום השלג כשזרענו פולים, והיו כמה גברים בני חיל כנגדך, ואתה לבדך נצחת שלשה עשר גברים חזקים בני חיל, שכל אחד מהם הורג אריה טרם שיאכל.

אם את אותם שלשה עשר גברים נצחת – אלה שלשה עשר שאין בהם כח, אלא דברים, על אחת כמה וכמה. כתוב אמר יאמר. אלא הקדוש ברוך הוא דרכו לעשות דין לכל. כשמגיע זמנה של האשה הזו למצא את בן זוגה, מה עושה? הורג את זה, ונוטל אותה אותו בן זוגה, והוא יוצא מן העולם הזה לבדו יחיד.

ואם אמר יאמר, הרי בארו החברים כפשט הכתוב. ואם אמר – בראשית של שש השנים. יאמר – בסוף שש השנים טרם תכנס השביעית. שהרי אם אמר כשהוא אפלו ביום אחד מהשביעית –

דבריו בטלים. מה הטעם? כתוב העֶבֶד, בעוד שהוא עֶבֶד, בשנה הששית. אמר בראשית של שש השנים ולא אמר בסוף שש השנים – אינו כלום. ומשום כך פעמים אמר יאמר.

וְכַאֵן בעוד שהוא באשה הזו, מרבה תפלות ובקשות בכל יום למלך הקדוש. כמו שהיה הראשית ברחמים, כך הוא הסוף ברחמים. וזהו אמר יאמר. אמר – בתחלה, כשהקדים ברחמים. יאמר – בסוף, ויתקבל ברחמים. ומה יאמר? אהבתי את אדני. שבגלל זה וברב התפלות אוהב את הקדוש ברוך הוא. מתקן מעשיו, ואומר אהבתי את אדני את אשתי ואת בני לא אצא חפשי. והקדוש ברוך הוא מקבל אותו באותה תשובה ובאותן התפלות הרבות.

מָה עושה הקדוש ברוך הוא? מה שהיה מזמן להחזירו בגלגול ולסבל ענשים בעולם הזה על מה שעשה – לא מחזירו לעולם הזה. ומה עושה? מקרב אותו לבית דין של ישיבת הרקיע, ודנים אותו ומוסרים אותו לבית המלקות, ורושם אותו הקדוש ברוך הוא איך נמסר לבית הענש, ופוגם אותו להיות תחת שלטון הערלה (ומצודה אותו להיות תחת שלטון היובל) עד זמן ידוע, ואחר כך גואל אותו.

אם באותו זמן שעושים לו פגם, אם הגיע יובל, אפלו יום אחד ליובל – נחשב כמי שמצא זמן עד היובל. כך נענש ולא יותר. בא היובל ונגאל, ומכניסים אותו לתוך הפרגוד. עד כאן. הסתיר אותו זקן את עיניו רגע אחד.

פָּתַח ואמר, (מיכה ו) שמעו הרים את ריב ה' והאתנים מסדי ארץ כי ריב לה' עם עמו וגו'. אי זקן, עד כאן היית בעמקי הים, ועכשו דלגת על הרים חזקים לעשות עמהם קרב! אלא ודאי עד עכשו אתה בים החזק, אבל עד שהלכת לעמקי הים, פגשת את אותם הרים חזקים שבתוך הים ונתקלת בהם. עכשו יש לך לערוך קרב בעמקי הים ובהרים הללו.

זָמַן עיף כח, מי נתנה בזה? היית בשלום, ורצית את כל זה?! אתה עשית – אתה סובל. עכשו אין לך אלא לערוך קרב ולנצח את הכל ולא לחזור לאחור. התחזק בכחך, חגר מתניך ואל תפחד לשבר את ההרים הללו שלא יתחזקו עליך. אמר להם: הרים רמים, הרים חזקים, איך אתם מתגברים?

שְׁנֵי פְּסוּקִים כְּתוּבִים. אֶחָד כְּתוּב, (שם) קוּם רִיב אֶת הַהָרִים וְתִשְׁמַעְנָה הַגְּבְעוֹת קוֹלָךְ, וְאֶחָד כְּתוּב, שְׁמַעוּ הָרִים אֶת רִיב ה'. אֲלֵא יֵשׁ הָרִים וַיֵּשׁ הָרִים. יֵשׁ הָרִים שֶׁהֵם הָרִים רְמִים לְמַעְלָה לְמַעְלָה, לְאֵלֶּה כְּתוּב שְׁמַעוּ הָרִים אֶת רִיב ה'. וַיֵּשׁ הָרִים שֶׁהֵם הָרִים תַּחְתּוֹנִים לְמַטָּה מֵהֶם, וְלֹאֵלֶּה כְּתוּב קוּם רִיב אֶת הַהָרִים, שֶׁהָרִי רוֹדֵף מְרִיבוֹת יֵשׁ לָהֶם. וְלִכֵּן יֵשׁ הָרִים וַיֵּשׁ הָרִים.

וְאֵם תֹּאמֶר, זָקֵן, הָרִי כְּתוּב וְתִשְׁמַעְנָה הַגְּבְעוֹת, אֵלֶּה גְּבְעוֹת כָּל אוֹתָם שְׁלִמְטָה, וְעַכְשָׁו אַתָּה עוֹשֶׂה אוֹתָם הָרִים? אֲלֵא כִּף הוּא – לְאוֹתָם הָרִים רְמִים נִקְרָאִים גְּבְעוֹת. כִּשֶׁהֵם לְבָדָם הֵם נִקְרָאִים הָרִים.

בֵּא וְרֹאֵה, כְּתוּב וְהֵאֲתַנִּים מִסְדֵי אֶרֶץ. כִּיּוֹן שְׁכַתוּב שְׁמַעוּ הָרִים, מִי הֵם הָרִים וּמִי הֵם אֲתַנִּים? אֲלֵא הָרִים וְאֲתַנִּים הַכֹּל דָּבָר אֶחָד. אֲבָל אוֹתָם שְׁלֵשָׁה עֲלִיוֹנִים מַעַל רְאִשֵׁיהֶם, וְאוֹתָם שְׁלֵשָׁה לְמַטָּה מֵהֶם, וְכֹלָם אֶחָד. הָרִים לְמַעְלָה, וְעֲלֵיהֶם אָמַר דָּוִד, (תהלים קכא) אֲשָׂא עֵינַי אֶל הַהָרִים. וְאֵלֶּה הֵם שְׁלֵשָׁה הָרָאשׁוֹנִים. וְהֵאֲתַנִּים מִסְדֵי אֶרֶץ, אֵלֶּה הֵם שְׁלֵשָׁה אַחֲרוֹנִים, לְמַטָּה מֵהֶם, שְׁנֵי עֲמוּדֵי הַבַּיִת וְאֶחָד שְׂמִיחַת הַבַּיִת, וְאֵלֶּה נִקְרָאוּ מִסְדֵי אֶרֶץ. אֲתַנִּים הֵם, וְאֲתַנִּים נִקְרָאוּ.

זָקֵן זָקֵן, הָרִי יִדְעֶתָ, מִי שְׁעוֹרֵף קָרָב, אִם לֹא יוֹדֵעַ לְהִשְׁמַר, לֹא יִנָּצַח בַּקְּרָבוֹת. צָרִיף לְהַכּוֹת בְּיָדוֹ וּלְהִשְׁמַר בְּרַעֲיוֹנוֹ, מִה שִׁיחֶיהָ אַחַר חָשׁוּב, שִׁיחֶיהָ הוּא חָשׁוּב, וַיִּד יָמִין מְזַמְּנַת תְּמִיד לְהַכּוֹת. וּמַחְשְׁבוֹתָיו וַיִּד שְׂמֵאלִית זְמִינִים תְּמִיד לְקַבֵּל וּלְהִשְׁמַר, וַיָּמִין הַכֹּל.

עַכְשָׁו אֲמַרְתָּ וְהֵאֲתַנִּים. אֵיִתַנִּים הֵם לְמַטָּה, וְהָרִים לְמַעְלָה. הִשְׁמַר זָקֵן, שֶׁהָרִי רַעֲיוֹן אַחַר כְּנֻגְדָךְ, שְׁכַתוּב (שם פט) מִשְׁכִּיל לְאִיתָן הָאֲזָרְחִי. וְזֶהוּ אֲבָרְהָם הַזָּקֵן, וְנִקְרָא אִיתָן. וְאִם אֲבָרְהָם הוּא אִיתָן, יִצְחָק וְיַעֲקֹב נִקְרָאוּ אֵיִתַנִּים. קוּם זָקֵן, שֶׁהָרִי יִדְעֶתָ רַעֲיוֹן זֶה הִיָּה מִכָּה אֶת רַעֲיוֹנָךְ.

וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר אִיתָן מוֹשְׁבֵךְ וְשִׁים בְּסַלַע קִנְיָ (במדבר כד). אִיתָן – זֶה בִּקְרָ שֶׁל אֲבָרְהָם, וְהֵינּוּ (בראשית מד) הַבִּקְרָ אוֹר. זֶה הָעֲמוּד שְׁכָל הָעוֹלָם עוֹמֵד עָלָיו, וְאֵת אוֹרוֹ יִרְשׁ מֵאֲבָרְהָם. נִקְרָ נֶהָר הַיּוֹצֵא מֵעֵדֶן. אֵי זָקֵן זָקֵן, הִנֵּה רַעֲיוֹן אַחַר כְּנֻגְדָךְ, וְלֹא יִדְעֶתָ לְהִשְׁמַר אִיף עוֹרְכִים קָרָב. זָקֵן, אִיפֹה הַכַּח שְׁלֵף? וְדַאי לֹא לְגַבּוּרִים הַמְּלַחֲמָה.

כְּתוּב מִשְׁכִּיל לְאִיתָן הָאֲזָרְחִי, וְכַתּוּב מִשְׁכִּיל לְדָוִד. זֶה נֶהָר הַיּוֹצֵא מֵעֵדֶן, שֶׁהוּא תַרְגֵּמָן לְדָוִד לְהוֹדִיעַ לוֹ מֵאוֹתָם דְּבָרִים

הנסתרים העליונים. אם משכיל הוא נהר שיוצא מעדן, אז איתן האזרחי אברהם הוא למעלה ודאי. זה ידעתי. ואף על גב שאני זקן, על רעיון זה אני מוחה. איתן האזרחי הם שתי דרגות, כמו שנאמר בקר אור. אור זה אברהם. בקר זה נהר. אף כף איתן האזרחי. אזרח הוא אברהם. איתן, כמו שנאמר, זה אותו נהר ששופע ויוצא מעדן. **עכשו**, זקן, קום עמד על מרכבתך, שעכשו תפל ולא תוכל לקום. הרי שלמה המלך בא בכחותיו ומרכבותיו וגבריו ופרשיו ובא כנגדך. קום צא מן השדה, שלא ימצא אותך שם. כתוב (מלכים א-ח) ויקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראל בירח האתנים בחג וגו'. ירח שנולדו בו האיתנים, ומי הם? האבות, והם איתני העולם, וירח זה הוא תשרי. שאלפא ביתא חוזר למפרע ממטה למעלה.

ועוד מדברך, נאה שתצא מן השדה ולא תמצא שם. אלו כתוב משכיל איתן האזרחי - אז כמו שאמרת. אבל עכשו שכתוב משכיל לאיתן האזרחי, הקרב שלך אינו כלום, ותצא מן השדה בעל כרחך ולא תראה שם.

אי זקן, עני מסכן, איך תצא? אם כן, ינצחו אותך ותברח מן השדה, כל בני העולם ירדפו אחריך, ואין לך פנים להראות לפני איש לעולמים. כאן נשבע אני שלא אצא מהשדה, וכאן אראה פנים בפנים בשלמה המלך, וכל איש ישראל, והגברים והפרשים והמרכבות שלו. הקדוש ברוך הוא יסיע לך, זקן, שהרי אתה עיף כח. קום זקן, התגבר בכתך והתחזק, שעד היום הזה היית גבור חזק בגברים.

פתח ואמר, משכיל לאיתן האזרחי. אלו כתוב משכיל לדוד - אז כמו שאמרת, אבל משכיל לאיתן כתוב. יש משכיל ויש משכיל. יש משכיל למעלה ויש משכיל למטה. משכיל לאיתן, בזמן שאותו איש (נהר) עומד בתשוקה, כל האיברים שמחים ומתחברים עמו. ואם הוא עולה, עד שהמח העליון מתפיס אליו ושמח כנגדו. ואז משכיל לאיתן האזרחי, משכיל אותו ומודיע לו על ידי אברהם (על ידיו של אברהם) אוהבו כל מה שצריך, ואותו מח עליון משכיל לאיתן. וכשדוד המלך נתקן בתשוקה אליו, הוא משכיל לדוד, כמו שהיה המח העליון משכיל אותו. ולכן יש משכיל ויש משכיל. (יש משכיל).

בִּירַח הָאֲתָנִים, שְׁנוּלְדוּ הָאֲיָתָנִים בִּירַח הַזֶּה. הַבְּנִין לְמִטָּה הוּא כְּמוֹ
שְׁלַמְעֵלָה, וְנוּלְדוּ בוֹ הָרִים וְאֲיָתָנִים. הָרִים נִסְתָּרִים. אֲתָנִים –
יְרֻכִים חֲזָקוֹת כְּנַחֲשֹׁת, וְאוֹתוֹ הָאֲיָתָן בִּינְיָהֶם.

קוּם זָקֵן, תְּפֹה לְכָל הַצְּדָדִים. בְּשַׁעַת שְׁעָלָה מֹשֶׁה לְקַבֵּל תּוֹרָה, מָסַר
לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁבַעִים מִפְתָּחוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה. כְּשֶׁהִגִּיעַ
לְחַמְשִׁים (לְשָׁשִׁים) וְתִשְׁעָה, הָיָה מִפְתַּח אֶחָד גָּנוּז וְנִסְתָּר, שֶׁלֹּא הָיָה
מוֹסַר לוֹ. הִתְחַנֵּן לְפָנָיו. אָמַר לוֹ: מֹשֶׁה, כָּל הַמִּפְתָּחוֹת הָעֲלִיּוֹנִים
וְהַתְּחִיבִים תְּלוּיִים בְּמִפְתַּח הַזֶּה. אָמַר לְפָנָיו: רַבּוֹן הָעוֹלָם, מֶה
שָׁמוּ? אָמַר לוֹ: אֲיָתָן. וְכָל אוֹתָם אֲיָתָנִים תְּלוּיִים בוֹ, וְבוֹ עוֹמְדִים
מִחוּץ לַגּוֹף, שֶׁתּוֹרָה שְׁבַכְתָּב הוּא, מוֹדִיעַ לוֹ וּמְשַׁכֵּיל אוֹתוֹ, הוּא עֶקֶר
וְהַמִּפְתָּח שֶׁל תּוֹרָה שְׁבַכְתָּב.

וּכְשֶׁנִּשְׁנַתְּקָנָה תּוֹרָה שְׁבַעֵל פֶּה אֱלֹוִי, עֶקֶר הַהִיכָל הוּא הַמִּפְתָּח שֶׁלָּהּ
(אֱלֹוִי), וְדָאִי שְׁאֵז מְשַׁכֵּיל לְדוֹד. וּמִתּוֹךְ שִׁירְשָׁה תּוֹרָה
שְׁבַעֵל פֶּה (אֱלֹוִי) אוֹתִיּוֹת לְמִפְרַע. וְעַל זֶה הוּא נִקְרָא תְּשֻׁרִי, הוּא
תְּשֻׁר, אֲבָל מְשוּם שֶׁהוּא סוּד הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, חֲתוּם בוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא אוֹת שֶׁל שָׁמוֹ י'. בְּמִזְבַּח חֲתוּם בוֹ ה', הִרְשֵׁת עַד חֲצִי הַמִּזְבֵּחַ.
בָּאָה דְבוּרָה וְחֲתָמָה בוֹ ו', וְהִינּוּ מֶה שְׁכָתוּב (שׁוֹפְטִים ה) וְתִשְׁר דְבוּרָה.
וּבְמָקוֹם הַזֶּה הַחֲתוּם שֶׁל הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ שָׁחַתָּם בוֹ.

וְאוֹתוֹ הַמִּפְתָּח, כְּשֶׁפּוֹתַח בְּתוֹרָה שְׁבַעֵל פֶּה, צְרִיכִים לְהוֹדֵעַ לוֹ, וְזֶהוּ
תְּנִיָּא, אֲיָתָן מוֹשְׁבָּה, בְּרִיתָא מִחוּץ לַגּוֹף. אֲיָתָנִים הֵם תְּנִיָּאִים,
עוֹמְדִים תּוֹמְכִים מִחוּץ לַגּוֹף. עֲכָשׁוּ יֵשׁ לְהוֹדִיעַ דְּבָר, בְּזִמְנֵי שְׁאֵלָה
לְתוֹרָה שְׁבַכְתָּב נִקְרָאִים אֲיָתָנִים – לְתוֹרָה שְׁבַעֵל פֶּה נִקְרָאִים תְּנִיָּאִים.
אֲיָתָן אֶל הַתּוֹרָה שְׁבַכְתָּב. תְּנִיָּא אֶל הַתּוֹרָה שְׁבַעֵל פֶּה, וְהַכֵּל כְּרָאוּי.
חֲבֵרִים, הִרְיָנִי בְּשֻׁדָּה. שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבוּרִים הַחֲזָקִים שְׁלוֹ יְבֵא
וְיִמְצָא זָקֵן אֶחָד עֵינָף בְּכַחוֹ, חֲזַק גְּבוּר, מְנַצֵּחַ קְרֻבוֹת. הִרְיָנִי
יֹדֵעַ שְׁיָבֵא, וְעוֹמֵד אַחַר סֵלַע הַשְּׁדָה וְהוּא מְשַׁגִּיחַ בִּי וְאִיךָ גְּבוּרָתִי
עוֹמְדָת בְּשֻׁדָּה, לְבַדּוֹ מְשַׁגִּיחַ, שֶׁהוּא אִישׁ שְׁלוֹם, בְּעַל הַשְּׁלוֹם, וְהוֹלֵךְ
לוֹ. עֲכָשׁוּ, זָקֵן, גְּבוּרָתָךְ עָלֶיךָ, וְאַתָּה לְבַד בְּשֻׁדָּה, שׁוֹב לְמִקְוֵמָךְ וְהַתֵּר
כְּלֵי זֵינְךָ מֵעָלֶיךָ. (כְּמִי שִׁיּוּצָא מִן הַשְּׁדָה).

שְׁמַעוּ הָרִים אֶת רִיב ה' וְהָאֲתָנִים מְסַדִּי אֶרֶץ (מִיכָה ו). שְׁמַעוּ הָרִים,
כְּמוֹ שְׁאִמְרָנוּ. וְהָאֲתָנִים מְסַדִּי אֶרֶץ, מְסַדִּי אֶרֶץ וְדָאִי, שֶׁהִרְיָ
מְמַנּוּ נְזוּנִית, וּמֵהֶם מְקַבְּלָת כָּל יוֹם, וְהֵם מְסַדִּי אֶרֶץ.

כי ריב לה' עם עמו. מי הוא זה שיכול לקום בריב של הקדוש ברוך הוא (כל שכן) בישראל? ועל זה אמר לאלה, שמעו הרים את ריב ה' – זהו ריב אחר. קום ריב את ההרים – זה ריב שני. שמנצח בהם הקדוש ברוך הוא כל הריבות הללו לישראל, וכל אותם תוכחות, כלם כאב המוכיח את בנו, והרי פרושה.

ביעקב כתוב בשעה שרצה לנצח עמו, מה כתוב? (הושע יב) וריב לה' עם יהודה ולפקד על יעקב. מהו הריב? כפיתוב, בפטן עקב את אחיו. על דבר זה באה תוכחה, וכל אותם ריבות. וכי לא דבר גדול הוא, בפטן עקב את אחיו וגו'? זה אינו דבר קטן מה שעשה בפטן. וכי רמאות עשה בפטן? כן, ודאי.

ס"א (והרי נאמר) (אבל) שבכל דחה יעקב את עשו אחיו, כדי שלא יהיה לו חלק כלל. עשו לא התרעם אלא מאחד שהם שנים, שכתוב (בראשית כז) ויעקבני זה פעמים. פעמים היה צריך (לכתב), מה זה "זה"? אלא אחד שהקיש לשנים, אחד שיצא לשנים, ומהו? בכרתי. שהתהפכו האותיות ונהיה ברכתי. זה פעמים – אחד שהקיש לשנים. **ו**לדע עשו מה שעשה לו בפטן, אבל השר הממנה שלו היה יודע, והקדוש ברוך הוא רגש את השמים וחיליהם לקול הזה, שהרי ברכה ובכורה לא תבע הממנה שלו, ולא אמר. שהרי ברכה היה לו לתבע ולא תבע. אחיו הרי ודאי שתבע, שכתוב (ישעיה נח) ומבשרך לא תתעלם, ולא רצה יעקב לתת לו לאכל, עד שנטל ממנו את בכורתו. **א**יזו בכורה נטל ממנו? הבכורה שלמעלה ולמטה. בכרה חסר ו'. אז הוא עקב את אחיו. ודאי שעשה אותו עקב וזרק אותו לאחור. איזה אחור? שהקדים אותו, שיצא בראשונה לעולם הזה. אמר יעקב לעשו, טל אתה את העולם הזה בתחלה, ואני אחר כך. **ב**א וראה מה כתוב, ואחרי כן יצא אחיו וידו אחזת בעקב עשו. מה זה בעקב עשו? וכי יעלה על דעתך שהיה אחוז את ידו ברגלו? לא כך. אלא ידו אחזת במי שהוא היה עקב. ומיהו? עשו, שהרי עשו נקרא עקב משעה שעקב את אחיו, ומיום שנברא העולם קורא לו הקדוש ברוך הוא עקב, שכתוב הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב. אתה שנקרא עקב תשופנו בתחלה, ולבסוף הוא שימחה את ראשך מעליך. ומיהו? סמא"ל, שהוא ראש של הנחש שמכה בעולם הזה.

וַיֵּלֶךְ זֶה בְּבֶטֶן עֶקֶב אֶת אָחִיו, שָׁם עָלָיו לְקִיּוֹת עֶקֶב, וְנִטַּל עָשׂוֹ אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בַּהֲתַחֲלָה. וְזֶה סוּד הַפְּתוּב וְאֵלֶּה הַמַּלְכִּים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאַרְץ אֲדוּם לִפְנֵי מֶלֶךְ מֶלֶךְ לְבַנֵּי יִשְׂרָאֵל. וְזֶהוּ הַסּוּד שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, (משלי כ) נִחְלָה מִבְּהֵלֶת בְּרֵאשׁוֹנָה וְאֶחְרִיתָהּ לֹא תִבְרָךְ, בְּסוּף הָעוֹלָם.

וַיֵּלֶךְ זֶה (הושע יב) בְּבֶטֶן עֶקֶב אֶת אָחִיו וּבֵאוּנוּ שָׂרָה אֶת אֱלֹהִים. מַה זֶה וּבֵאוּנוּ? כִּי אָמְרוּ, בְּכַח וְהִתְקַף שְׁלוֹ נֶאֱחָה. אֲבָל לֹא כִּי. בְּרוּר הַדְּבָר – שֶׁיַּעֲקֹב הָיָה דְיוּקָן עֲלִיּוֹן וְגוּף קָדוֹשׁ, שֶׁאִין גּוּף מִיּוֹם שֶׁהָיָה אָדָם הָרֵאשׁוֹן כְּמוֹ הַגּוּף שֶׁל יַעֲקֹב. וַיִּפְּיוּ שֶׁל אָדָם, מִמָּשׁ אוֹתוֹ הַיִּפְי הָיָה לְיַעֲקֹב. וְדְיוּקָן שֶׁל יַעֲקֹב, דְיוּקָן שֶׁל אָדָם הָרֵאשׁוֹן מִמָּשׁ.

אָדָם הָרֵאשׁוֹן, בְּשַׁעַה שֶׁבָּא הַנְּחֻשׁ וְהִתְפַּתָּה עַל יָדוֹ, יָכַל לוֹ הַנְּחֻשׁ. מַה הַטַּעַם? כִּי לֹא הָיָה כַּח לְאָדָם הָרֵאשׁוֹן, וְעַד עַכְשָׁיו לֹא נוֹלַד מִי שֶׁהָיָה הַכַּח שְׁלוֹ. וּמִיָּהוּ תִקְפוֹ שֶׁל אָדָם הָרֵאשׁוֹן? זֶה שֶׁתָּה, שֶׁהָיָה בְּדְיוּקָן שֶׁל אָדָם הָרֵאשׁוֹן מִמָּשׁ, שֶׁכְּתוּב (בראשית ה) וַיּוֹלַד בְּדַמּוֹתָיו כְּצִלְמוֹ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֶׁתָּה. מַה זֶה בְּדַמּוֹתָיו כְּצִלְמוֹ? שֶׁהָיָה מְהוּל. וּכְשֶׁבָּא הַמַּמְנָה שֶׁל עָשׂוֹ אֶל יַעֲקֹב, כְּבָר נוֹלַד תִּקְפוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁהוּא יוֹסֵף, וְזֶהוּ וּבֵאוּנוּ שָׂרָה אֶת אֱלֹהִים. (עד כאן מצאתי).

הַקּוֹל הַזֶּה שֶׁל הָאִשָּׁה שֶׁיָּכוֹל קוֹל הַנְּחֻשׁ לְהֶאֱחֹז בָּהּ כְּמוֹ כָּלֵב בְּכָלֵבָהּ, מַה הוּא? אֵלֶּה בֵּא וּרְאֵה שֶׁאִין בְּכָל קוֹלוֹת הַנְּשִׁים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁיָּכוֹל קוֹל הַנְּחֻשׁ לְהֶדְבֵּק בּוֹ וְלְהֶאֱחֹז בּוֹ וְלְהִשְׁתַּתֵּף בּוֹ. אֵלֶּה שְׁתֵּי נְשִׁים הֵן שֶׁיָּכוֹל קוֹל הַנְּחֻשׁ לְהֶאֱחֹז בָּהֶן – אַחַת זוֹ שְׁלֹא שׁוֹמֵרֶת טְמֵאת נְדָה וַיְמִי לְבוֹנָה כְּרֵאוּי, אוֹ שֶׁמְקַדֶּימָה יוֹם אֶחָד לְטַבֵּל, וְאַחַת זוֹ אִשָּׁה שֶׁמֵּאֲחֶרֶת לְבַעֲלָהּ אֶת עוֹנֵתָהּ לַעֲשׂוֹת צַעַר לְבַעֲלָהּ, פָּרֵט אִם אֵינוֹ מְקַפֵּיד וְלֹא מְשַׁגֵּיחַ עַל זֶה.

אֵלֶּה הֵן שְׁתֵּי נְשִׁים. שְׁהָרִי כְּמוֹ שֶׁהַקְּדִימוֹ, כִּי הֵן מִתְאַחֲרוֹת לְקוֹל הַנְּחֻשׁ, עַד שֶׁנִּדְבַּק קוֹל בְּקוֹל, וְכִמוֹ שֶׁמִּתְאַחֲדוֹת לַעֲשׂוֹת צַעַר לְבַעֲלָהּ (בְּעִבּוּדָה) בְּעַכּוּב מְצוּהָ, כִּי מְקַדִּים קוֹל הַנְּחֻשׁ לְהֶדְבֵּק בְּקוֹל אוֹתָהּ הָאִשָּׁה. וְאֵלֶּה הֵן שְׁתֵּי נְשִׁים שֶׁקוֹל הַנְּחֻשׁ אוֹחֵז בְּקוֹל שְׁלָהֶן כְּמוֹ כָּלֵב בְּכָלֵבָהּ, טְמֵאָה אַחַר טְמֵאָה, מִיָּן אַחַר מִיָּנוּ.

וְאֵם תֹּאמַר, מַה אֲכַפֵּת לָנוּ אִם אוֹחֵז קוֹל בְּקוֹל וְאִם לֹא אוֹחֵז? אוֹי שֶׁכִּי מִתְאַבְּדִים בְּנֵי הָעוֹלָם בְּלִי דַעַת. הַקּוֹל הַזֶּה שֶׁל הָאִשָּׁה, כְּשֶׁמִּתְעַרֵּב וּמִשְׁתַּתֵּף יַחַד עִם קוֹל הַנְּחֻשׁ, בְּשַׁעַה שֶׁהִרְשָׁעָה וּמִרְשַׁעַת

יוצאת מתוך (האיפה) ומשוטטת בעולם, אם היא פוגשת באותם שני קולות, קול הנחש וקול האשה, והאשה מתחממת בהם והם בה, וכיון (שמתחממים נעשים רוח והולכים עמה), שמתחממת נעשים רוח, ומתגשם עמה, עד שמשוטטת ונכנסת למעי אותה האשה.

והתינוק הזה שיוולדת, כשבאה אותה רשעית (לילית), פוקדת את אותה הרוח שהוא חבור רע, קול הנחש שמכשכש בה, והוא צוחק בתינוק, עד שבאה אותה הרשעית (לילית) כמו אשה שפוקדת בן לאשה אחרת, ומפטפטת לו וצוחקת לו בפטפוט עד שתבא אמו. כך עושה אותה הרוח. ופעמים רבות שהוא שליח של אותה הרשעית, והורגת אותו. זהו שכתוב (קהלת ד) ומיד עשקיהם כח, ולא כמו שאתם אומרים, אלא אותו כח של אותה רוח. ועל זה פעמים כתוב בפסוק הזה ואין להם מנחם – אחד מלילית הרשעה, ואחד מאותה הרוח.

אי סבא, עתה יש לך רחמים, ואתה מדבר כמי שלא ראה אלו היוצאים לקרב, הרי כלם בשלום עמך. עתה מכאן ולהלאה לא אפשט מעלי כלי הקרב בעבור שאזכיר שמי.

אותו חטאת רבץ עומד על הפתח כמו כלב. בזמן שהקול האחרון שנותנת האשה יוצא, הוא מדלג מעל הפתח ועובר משם והולך אחריה. מה הטעם? משום שהקדוש ברוך הוא שולח מפתח אחד שלו, והקול פורח, והמפתח בא, והנחש הולך אחר הקול שהוא יוצא לעולם, ועד הנה שבבטן הולך ומכשכש, עד הזמן שמתנקית מאותה הזהמה של נשיכות הנחש הרע. והקדוש ברוך הוא מסבב סבובים ועושה מעשים כראוי.

וכי זה משום שאותה הבטן נדחתה. הרי ודאי שנדחה מאותה הבטן, ואין לו חלק, ונדחה מהבטן שלמטה של שאר נשות העולם. שאף על גב שעושה צער, לא נתנת לו רשות לשלט בהם. ואיזו בטן נתנת לו ושולט עליה? אותה הבטן של הסוטה, שכתוב (במדבר ה) וצבתה בטנה. משום שבבטן הזו עושה בה נקמות כרצונו, והבטן הזו היא שלו, והקדוש ברוך הוא נתן לו בשביל שלא ידחה מהכל. עכשו, אהובים שלי, הקשיבו. לא ראיתי אתכם ודברתי עמכם, (קהלת א) כל הדברים יגעים, לא יכול איש לדבר, אפלו דברי התורה הם יגעים.

כתוב (בראשית לה) ויִוֹתֵר יַעֲקֹב לְבָדוֹ וַיֵּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ, וְכָתוּב וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכַל לוֹ וַיִּגַע בְּכַף יָרְכוֹ. וְאוֹתָהּ יָרַךְ שֶׁהָרוּיַח מֵיַעֲקֹב. וְאוֹתָהּ הֵיָרַךְ בְּחִלְשָׁתָהּ עַד שֶׁבָא שְׂמוּאֵל. מַה זֶה בְּחִלְשָׁהּ? שֶׁלֹּא מָשַׁךְ נְבוּאָה. כְּשֶׁבָא שְׂמוּאֵל, נָטַל אוֹתָהּ יָרַךְ וְהֵעֵלָה אוֹתָהּ מֵאוֹתוֹ מְקוֹם וְחָטַף אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ, וּמֵאוֹתוֹ זְמַן הָעֲבָרָה מִמֶּנּוּ וְלֹא הָיָה לוֹ חֵלֶק בְּקִדְשָׁהּ כָּלֵל.

הקדוש בְּרוּךְ הוּא לֹא קָפַח וְלֹא דָחָה אוֹתוֹ מִן הַכֵּל, מְשׁוּם שֶׁשְׂמוּאֵל נָטַל אֶת הֵיָרַךְ שְׁלוֹ, אֲלֵא נִתֵּן לוֹ חֵלֶק אַחָד, וּמַהוּ? נִתֵּן לוֹ אוֹתָהּ יָרַךְ וּבִטָּן שֶׁל הַסּוּטָה תְּמוּרַת אוֹתָהּ יָרַךְ וּבִטָּן שֶׁהֵעֵבִיר מִמֶּנּוּ, וְלָכֵן אֶת שְׁנֵיהֶם נִתֵּן לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִיּוֹת הַמְּקוֹם הַקְּדוֹשׁ פְּנוּי מִכָּל טְמֵאָה.

וְלִנְפֹל יָרַךְ. מַה זֶה וְלִנְפֹל? וְנִפְלָה יָרְכָה הָיָה צָרִיךְ לְהִיּוֹת! וְלִצְבוֹת, וְצִבְתָּהּ הָיָה צָרִיךְ לְהִיּוֹת! אֲלֵא כְּמִי שֶׁזוֹרֵק עֵצִים לְכָלֵב וְאוֹמֵר לוֹ: טַל אֶת זֶה לְחֵלְקֶךָ. וּמֵהַכֵּל לֹא הִרַע לְפָנָיו אֲלֵא שֶׁגִּזְלוּ (שֶׁהוֹצִיאוּ) מִמֶּנּוּ יָרַךְ, מְשׁוּם שֶׁהוּא יִגַע וְהִתְעַיַף עָלֶיהָ וְהָרוּיַח אוֹתָהּ וְהוֹצִיאוּ אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ. וְלָכֵן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִפִּיל לוֹ אֶת הָעֵצִים הַזֵּוּ שֶׁל הַסּוּטָה וְהוֹצִיָא אוֹתוֹ לוֹ, כְּמוֹ שֶׁאַמְרָנוּ, וּבָזָה הוּא רְוָה וְשִׂמַח.

כִּי אוֹתָן הַמְּרַכְבוֹת וְהַסְּיוּעַ שְׁלוֹ תְּמִיד רוֹצִים יָרַךְ, וְהוֹלְכִים בְּתִשׁוּקָה אַחֲרֶיהָ, וּמְשׁוּם כִּי הַבְּרָכִים שֶׁל הַרְבָּנִים עַיִפִּים, וְזֶה מִן זֶה. שֶׁכָּל הַתִּשׁוּקָה שֶׁלָּהֶם אַחַר הֵיָרַךְ הִיא, וְכָל שֶׁפִּן יָרַךְ שֶׁל חֲכָמִים, וְכָל דְּבַר חוּזֵר לְמְקוֹמוֹ. וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא גוֹרַע כְּלוּם מִכָּל מַה שֶׁצָּרִיךְ, וְלֹא רוֹצֵה שִׁיתְקַרֵּב לְקִדְשָׁהּ חוּץ מֵעִמּוֹ וְגוֹרְלוֹ, חֵלְקוֹ וְנִחַלְתּוֹ. כְּמוֹ שֶׁעוֹשֶׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה, כִּי עוֹשִׂים יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה וְכִי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת. וְכִי שְׁנִינּוּ, אֲסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְלַמֵּד תּוֹרָה לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת, שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמ"ז) מִגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב וְגו', לֹא עָשָׂה כֵּן לְכָל גּוֹי וְגו'.

וְלָכֵן דָּחָה אוֹתוֹ יַעֲקֹב וְדָחָה אוֹתוֹ שְׂמוּאֵל, שֶׁלֹּא יְהִי לוֹ חֵלֶק בְּקִדְשָׁהּ. וּמְשׁוּם כִּי כָּל שְׂמִירַת הַשְּׁנֵאָה לְיִשְׂרָאֵל הִיא עַל כֵּן. לְכָלֵב שֶׁחָטַף עוֹף טְהוֹר מֵהַשּׁוּק וְהִבִּיא אוֹתוֹ, וְטָרַם שֶׁנִּשְׁבַּר

בא איש אחד וְחָטַף אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ, וְאַחַר כֵּן נָתַן לוֹ עֵצָם נִגְרַרְתָּ אַחַת בְּלִי תוֹעֵלָתָה.

כֵּן לְשֵׁרוֹ שֶׁל עֵשׂוֹ הוֹצִיאוּ אוֹתוֹ מֵאוֹתָהּ הַבֶּטֶן, חָטְפוּ מִמֶּנּוּ אֶת אוֹתָהּ הַיֶּרֶךְ, אַחַר כֵּן נָתַנוּ לוֹ עֵצָם אַחַת – אוֹתָהּ הַבֶּטֶן וְאוֹתָהּ הַיֶּרֶךְ שֶׁל הַסּוּטָה, וְלֹא אַחַר. זֶה הָעֵצָם שֶׁנָּתַנוּ לְחַלְקוֹ וּלְגוּרְלוֹ וְעִרְבָהּ לוֹ. וּמִשּׁוֹם כֵּן כָּל דִּינֵי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הֵם דִּינֵי אֱמֶת, וּבְנֵי אָדָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מִשְׁגִּיחִים לְקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכֹלֶם בְּדֶרֶךְ אֱמֶת. הִיא הַסִּטְתָּה אֶת עֲצָמָהּ מִבְּעֵלָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מְשִׁלִּי ב) הַעֲזַבְתָּ אֶלּוֹף נְעוּרֶיךָ וְגו'.

בַּא וְרָאָה, מִי שֶׁמוֹצֵא חֵבֵר כְּמוֹתוֹ שְׁעוֹשֶׂה כְּמַעֲשָׂיו בְּעוֹלָם, אוֹהֵב אוֹתוֹ וְנִדְבֵק עִמּוֹ וְעוֹשֶׂה עִמּוֹ טוֹב. אֲבָל הֵצֵד הָאֲחֵר לֹא כֵן; כִּיּוֹן שֶׁמוֹצֵא מִי שֶׁעֲזַב אֶת צִד הַקְּדוּשָׁה שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְעוֹשֶׂה כְּמַעֲשָׂיו וְנִדְבֵק בּוֹ, אִזּוֹ הוּא רוֹצֵה לְכַלּוֹתוֹ וּלְהוֹצִיאוֹ מִן הָעוֹלָם. הָאִשָּׁה הַזֹּאת עֲשֵׂתָהּ כְּמַעֲשָׂיו וְנִדְבָקָהּ בּוֹ, רָאָה מֶה הוּא עֹשֶׂה בָּהּ – וְצָבְתָהּ בְּטָנָהּ וְנִפְלָה יְרֵכָהּ. וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵינּוּ כֵן; מִי שֶׁעֲזַב אֶת הֵצֵד הָאֲחֵר וְנִדְבֵק בְּקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, אִזּוֹ אוֹהֵב אוֹתוֹ וְעוֹשֶׂה לוֹ כָּל טוֹב שֶׁבְּעוֹלָם. עֲכָשׁוּ, זָקֵן, תִּקֵּן עֲצָמָהּ, שֶׁהָרִי הִנְחֵשׁ הֵלֵךְ לוֹ וְרוֹצֵה לְהִתְגַּרֵּת בָּהּ וְלֹא יִכּוֹל.

פְּתַח וְאָמַר, (קְהֵלֶת א) מֶה יִתְרוֹן לְאָדָם בְּכָל עֲמָלוֹ שִׁיעֲמַל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ. וְכִי לֹא בָּא שְׁלֵמָה אֱלֹא לְלַמֵּד דְּבַר זֶה? אֵלּוֹ אָמַר (וְכִי מֶה בָּא שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ לְלַמֵּד בְּדָבָר זֶה? וְעוֹד, אֵלּוֹ אָמַר) בְּעֲמָלוֹ שִׁיעֲמַל – יָפֵה, שֶׁהָרִי נִשְׁאָר עֲמַל שִׁישׁ בּוֹ יִתְרוֹן. אֱלֹא כִּיּוֹן שֶׁכָּתוּב בְּכָל עֲמָלוֹ, הָרִי הַכֶּלֶל שֶׁל הַכֹּל – שֶׁלֹּא נִשְׁאָר כְּלוּם שִׁישׁ בּוֹ יִתְרוֹן.

אֲלֵא שֶׁלֹּא לְכָל אָדָם אָמַר שְׁלֵמָה אֶת הַדְּבָר הַזֶּה, אֱלֹא יֵשׁ אָדָם בְּעוֹלָם שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל תָּמִיד בְּרַע וּלְהִרְעוֹ, וְלֹא מִשְׁתַּדֵּל בְּטוֹב אֶפְלוֹ רָגַע אַחַד, וְעַל זֶה כְּתוּב עֲמָלוֹ וְלֹא כְּתוּב יִגִּיעוּ. עֲמָלוֹ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים ס) יָשׁוּב עֲמָלוֹ בְּרֵאשׁוֹ. וְלֹא רָאָה עֲמַל בְּיִשְׂרָאֵל. יִגִּיעוּ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שֵׁם קַח) יִגִּיעַ כְּפִיָּךְ כִּי תֹאכַל וְגו'. וְכְתוּב (בְּרֵאשִׁית לֵא) וְאֵת יִגִּיעַ כְּפִי רָאָה אֱלֹהִים. אֲבָל עֲמָלוֹ, כְּתוּב (תְּהִלִּים י) עֲמַל וְכַעַס. הַשְׁתַּדְּלוּתוֹ הִיא תָּמִיד לְרַע, וְעַל כֵּן הוּא תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ.

בְּשִׁעָה שֶׁהָאָדָם הַזֶּה מִשְׁתַּדֵּל בְּרַע, עַל זֶה כְּתוּב (אִיּוֹב יח) לֹא נִין לוֹ וְלֹא נָכַד בְּעִמּוֹ וְגו', שֶׁהָרִי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹצֵה שֶׁלֹּא

יעשה תולדות, שאלמלא יעשה תולדות, היה מחריב את העולם, ועל זה כתוב מה יתרון לאדם בכל עמלו. ומי שלא משתדל לעשות תולדות, נדבק בצד הזה של אדם רע, ונכנס תחת כנפיו.

רות אַמְרָה, (רות ג) ופרשת כנפיך על אמתך, כדי להזדוג עם הצדיק, לעשות תולדות, והקדוש ברוך הוא פורס בפניו על בן אדם כדי להתרבות בעולם, ומי שלא רוצה לעשות תולדות, בגפו יבא – בגפו של אותו רע, שהוא הולך עירי פנחש הזה שהולך יחידי. בגפו יצא – כמו שנתבאר, הוא שלא השתדל לעשות תולדות, הרי נתבאר כל מה שצריך. (בא וראה שיש לחזר זקן בדברים הראשונים).

הריב שעושה הקדוש ברוך הוא הרי נאמר, ריב – שכתוב (מיכה ו) קום ריב את ההרים. מי הם? אלא אותם הרים שלמטה. למה הריב הזה? משום שבהם תלויים כל החטאים שעושים ישראל לאביהם שבשמים. מה הטעם? כי ישראל היו יודעים שמוש של כל המלאכים העליונים שבשמים, ולא נעלם מהם אפלו שמו של אחד מהם, וכל השמוש שלהם.

ובשני צדדים היו טועים אחריהם. אחד – שהיו יודעים למשך את כחם של הכוכבים והמזלות לארץ. ואחד – שהיו יודעים איך להשפיעם בכל מה שהצטרכו, ולכן רצה הקדוש ברוך הוא לעשות בהם ריב ודין. וכיון שבהם יהיה ריב ודין, כל השלשלת נופלת, שהרי לא תהיה בו תועלת, ומשום כך קום ריב וגו'. ותשמענה הגבעות קולך, מי הגבעות? אלה הן האמהות, הדרגות שנקראות בתולדות אחריה וגו', ומשום כך ותשמענה הגבעות קולך. שפך היו עושים ישראל עד שהשתתפו בדרגות תחתונות.

בא וראה שיש לחזר, זקן, לדברים ראשונים, שפך היו עושים ישראל עד שהשתתפו בדרגות התחתונות. הירך שאמרנו, הרבה התקיפו את ישראל באותה הירך. מרדכי היה מראה לאותו הזמן הרשע את אותה ירך שלו, ולכן היה רוגז, דבר שנראה לו, והוא הרגיו אותו עמו. ראו החברים מה כתוב – (בראשית כז) ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדל החמדת וגו'. בלבוש הללו שלו גזל אותו והוציא אותו מכל ברכותיו ומהבכורה.

ומשום כך, העלה שמצאו המרכבות שלו לחכמים הוא החכוך שלהם עם בגדי רבותינו תמיד לירכים שלהם ולבגדים

שְׁלָהֶם. וְאֵלּוּ שְׁנֵי הַדְּבָרִים הָיוּ שֶׁל הַצַּד הָאֲחֵר, וְכֹל זֶה מִשּׁוּם שֶׁגָּזְלוּ מִמֶּנּוּ אוֹתָם, וְאֵין לָהֶם עֲלֵה אֶלָּא לַחֲכָמִים. וּמִשּׁוּם כֵּן הַבְּגָדִים הִלְלוּ שֶׁל הַחֲכָמִים הֵם מִתְבַּלִּים מִהַחֲכוּךְ שֶׁלָּהֶם, וְהַבְּרָכִים הַכּוֹשְׁלוֹת הִלְלוּ זֶה מִהֶם וְדָאִי, וּמִשְׁלָהֶם הָיוּ, וּמִהֶם נוֹטְלִים תּוֹאֲנָה, וּמִמָּה שֶׁהָיוּ מִהֶם. וְרוֹצִים לַחֲכָמִים, שֶׁהֵם כָּלֵל שֶׁל אוֹתוֹ שְׂיוֹשֵׁב אֶהְלִים, וְלִכֵּן אֵין עֲלֵה בְּלִי עֲלֵה, וְלִכֵּן אֵין דְּבַר בְּלִי דִין, וְכֹל דְּבַר שֶׁב לְמָקוֹמוֹ.

שְׁלֵמָה אָמַר, (קהלת ד) וְשִׁבְתִּי אֲנִי וְאָרְאָה אֶת כָּל הָעֲשׂוּקִים אֲשֶׁר נֹעֲשִׂים תַּחַת הַשָּׁמַשׁ וְהִנֵּה דַמְעַת הָעֲשׂוּקִים וְאֵין לָהֶם מְנַחֵם וּמִיד עֲשָׂקִיהֶם כַּח וְאֵין לָהֶם מְנַחֵם. הַפְּסוּק הַזֶּה רְמַזְנוּ בוֹ וּנְתַבְּאֵר. אֲבָל שִׁבְתִּי אֲנִי, וְכִי מְאִיזָה מְקוֹם שֶׁב שְׁלֵמָה? אִם נֹאמַר, לְאַחַר שֶׁאָמַר דְּבַר זֶה שֶׁב כְּמוֹ מְקֻדָּם וְאָמַר דְּבַר אַחֵר – יָפָה. אֲבָל שִׁבְתִּי וְאָרְאָה.

שָׁם שְׁנִינוּ, בְּכֹל יוֹם הָיָה מְקֻדָּם שְׁלֵמָה בְּבִקְרָה וְהָיָה שָׁם פְּנִי לְצַד מְזֻרָח וְרוֹאֶה מֵה שְׁרוּאָה, וְאַחֵר כֵּן שֶׁב לְצַד דְּרוֹם וְרוֹאֶה מֵה שְׁרוּאָה, וְאַחֵר כֵּן שֶׁב לְצַד צְפוֹן וְעוֹמֵד שָׁם. מְנַמֵּיךְ עֵינָיו וּמְרִים רֹאשׁוֹ.

בְּשַׁעָה הַזֹּאת הָרִי עֲמוּד אֵשׁ וְעֲמוּד עָנָן הָיוּ בָאִים, וְעַל אוֹתוֹ עֲמוּד הָעָנָן הָיָה בָּא נֶשֶׁר אֶחָד, וְאוֹתוֹ הַנֶּשֶׁר הוּא גְדוֹל וְחֻזֵק. וְכֵן הָיָה בָּא: כִּנְף יְמִין עַל גְּבִי עֲמוּד הָאֵשׁ, וְהַגּוֹף וְכִנְף שְׂמָאל עַל גְּבִי עֲמוּד הָעָנָן. וְאוֹתוֹ נֶשֶׁר הָיָה מְבִיא שְׁנֵי עֲלִים בְּפִיו. בָּא עֲמוּד הָעָנָן וְעֲמוּד הָאֵשׁ, וְאוֹתוֹ הַנֶּשֶׁר עָלִיהֶם, וּמִשְׁתַּחֲוִים לְפָנָי שְׁלֵמָה הַמְּלִיךְ.

בָּא הַנֶּשֶׁר וְהַנְּמִיךְ לְפָנָיו, וְנָתַן לוֹ אוֹתָם עֲלִים. לוֹקַח אוֹתָם הַמְּלִיךְ שְׁלֵמָה וּמְרִיחַ בָּהֶם, וְהָיָה יוֹדֵעַ בָּהֶם סִימָן וְאוֹמֵר: זֶהוּ הַנוֹפֵל, וְזֶהוּ גְלוֹי הָעֵינַיִם. בְּשַׁעָה שְׁשָׁנִי עֲלִים הָיוּ, הָיָה יוֹדֵעַ שְׁשָׁנִיהֶם – נוֹפֵל וְגְלוֹי עֵינַיִם – רוֹצִים לְהוֹדִיעוֹ דְּבָרִים.

מָה עָשָׂה? חָתַם אֶת כֶּסֶאוֹ בְּחוֹתָם שֶׁהָיָה חָקוֹק בוֹ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְנוֹטֵל טַבַּעַת שֶׁחָקוֹק עָלֶיהָ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְעוֹלָה לִגַּג וְרוֹכֵב עַל אוֹתוֹ הַנֶּשֶׁר וְהוֹלֵךְ לוֹ. וְאוֹתוֹ נֶשֶׁר הָיָה מִתְעַלָּה לְרוֹם הָעֲנַנִּים, וּבְכֹל מְקוֹם שֶׁהוּא עֹבֵר, הָיָה הָאוֹר נֶחֱשֵׁךְ. הַחֲכָמִים שֶׁהָיוּ בְּאוֹתוֹ הַמְּקוֹם שֶׁחֲשָׁךְ הָאוֹר, הָיוּ יוֹדְעִים, וְהָיוּ אוֹמְרִים: שְׁלֵמָה הַמְּלִיךְ הָרִי הוֹלֵךְ וְעוֹבֵר כָּאֵן. וְלֹא יוֹדְעִים לְאִיזָה מְקוֹם הָיָה הוֹלֵךְ. הַטְּפָשִׁים שֶׁהָיוּ שָׁם הָיוּ אוֹמְרִים, שֶׁהֵם הָיוּ עֲנַנִּים שֶׁהוֹלְכִים וּמַחְשִׁיכִים אֶת הָעוֹלָם.

הַגְּבִיָּה הַנֶּשֶׁר עָמוּ וּפּוֹרַח אַרְבַּע מֵאוֹת פְּרָסָאוֹת, עַד שְׁמַגִּיעַ לְהָרֵי הַחֲשֵׁף. שָׁם הוּא תִרְמוֹד בַּמְדַּבֵּר בְּהָרִים, וְהוּא יוֹרֵד שָׁם. מֵרִים רֵאשׁוּ וְרוֹאֵה הַר חֲשׁוֹף, וְשָׁם הָיָה יוֹדֵעַ כָּל מַה שְּׂצָרֶיךָ, וְהָיָה יוֹדֵעַ שְׁשָׁם יִכְנָס. הָיָה רוֹכֵב עַל הַנֶּשֶׁר כְּמַקְדָּם, וְטָס וְנִכְנָס לְתוֹךְ הַהָרִים עַד אוֹתוֹ מְקוֹם שְׁשָׁם הַזֵּית, קוֹרָא בְּחֵיל וְאוֹמֵר, ה' רָמָה יָדְךָ בַּל יַחְזִיּוֹן וְגו'.

נִכְנָס לְשָׁם, עַד שֶׁקָּרַב לְאוֹתוֹ מְקוֹם, וְשָׁם טִבַּעַת לִפְנֵיהֶם וְקָרַב, וְשָׁם הָיָה יוֹדֵעַ כָּל מַה שְּׂרָצָה מֵאוֹתָן חֲכָמוֹת זָרוֹת שְׂרָצָה לְדַעַת. כִּיּוֹן שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים לוֹ כָּל מַה שְּׂרָצָה, אִזּוֹ הָיָה רוֹכֵב עַל אוֹתוֹ נֶשֶׁר, וְשָׁב לְמִקְוֵמוֹ. כִּיּוֹן שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב עַל כְּסֵאוֹ, הַתִּישָׁב בְּדַעַתוֹ וְהָיָה מְדַבֵּר בְּדַעַתוֹ דְּבָרֵי חֲכָמָה נִכְבְּדָה. בְּאוֹתָהּ שְׁעָה הָיָה אוֹמֵר, וְשִׁבְתִּי אֲנִי וְאַרְאֶה. שִׁבְתִּי וְדָאִי מֵאוֹתָהּ דְּרָךְ, שִׁבְתִּי מֵאוֹתָהּ חֲכָמָה וְהַתִּישָׁבָה בְּלִבִּי וּבְדַעַתִּי. וְאִזּוֹ, וְאַרְאֶה אֶת כָּל הָעֲשׂוּקִים. (וכי מעטים הם בעולם שהוא אֵמֵר אֶת כָּל הָעֲשׂוּקִים?).

(הַעֲלָה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁכָּל הָעֲשׂוּקִים שֶׁהָיוּ בְּעוֹלָם הָיָה רוֹאֵה שְׁלֵמָה הַמְּלֶךְ?! אֵלֶּא מִי הָעֲשׂוּקִים הִלְלוּ שֶׁהוּא אָמַר? אוֹתָם הַתִּינוּקוֹת שְׁמֵתִים בְּחִיק אֲמוֹתֵיהֶם, שֶׁהָרִי הֵם עֲשׂוּקִים מִכְּמָה צְדָדִים – עֲשׂוּקִים בְּמִקְוֵם עֲלִיּוֹן שְׁלֵמַעְלָה, וְעֲשׂוּקִים לְמַטָּה. וְהָרִי הַתְּעוֹרְרוּ הַחֲבָרִים, וְכֵךְ הוּא, אֲבָל רַבִּים הֵם. קוֹם זָקֵן, הַתְּעוֹרֵר בְּכַתְּףְךָ. זָקֵן, אָמַר דְּבָרְךָ, שְׁוֹדָאֵי תֵאמֵר בְּלִי פֶחַד.

אִין עֲשׂוֹק כְּאוֹתָם עֲשׂוּקִים, שֶׁהָיָה הוּא עֲשׂוֹק בְּהַתְּחַלָּה, אוֹ מִשְׁלִישֵׁי לְאַחַר, כְּכַתּוּב (שְׁמוֹת לֵד) פֶּקֶד עֲוֹן אָבוֹת עַל בְּנֵים וְעַל בְּנֵי בְנֵים עַל שְׁלִשִׁים וְעַל רַבְעִים.

אִיךְ הָיָה עוֹשֵׂק? שְׁלֵמָה הַמְּלֶךְ צוֹנֵחַ וְאוֹמֵר, (מִשְׁלֵי כַח) אָדָם עֹשֵׂק בְּדָם נֶפֶשׁ עַד בּוֹר יְנוּס אֶל יִתְמָכוּ בּוֹ. כִּיּוֹן שֶׁהוּא עֹשׂוֹק בְּדָם נֶפֶשׁ, הוּא אוֹ בְּנוֹ אוֹ בֶן בְּנוֹ יִהְיוּ עֲשׂוּקִים בְּמֵאֲזוּנִים, שְׁכַתּוּב עַד בּוֹר יְנוּס אֶל יִתְמָכוּ בּוֹ. עַד אוֹתוֹ הַבּוֹר רַק יְנוּס מִמְּקוֹם קְדוֹשׁ, וְאֶל יִתְמָכוּ בּוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה. כִּיּוֹן שֶׁהוּא עֹשׂוֹק בְּדָם נֶפֶשׁ, הוּא אוֹ זִרְעוֹ יִהְיוּ עֲשׂוּקִים מֵאוֹתוֹ הַצַּד הָאַחֵר.

יֵשׁ עֲשׂוֹק מִשְׂאָר עֲשׂוּקִים, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר לֹא תַעֲשֵׂק אֶת רַעְךָ. הוּא עֵבֶר וְעֵשֶׂק, הוּא עֲשׂוֹק כְּבָנָיו, מֵאוֹתוֹ הַצַּד הָאַחֵר, וּמִשׁוֹם כֵּךְ

אמר את כל העשוקים. אמר שלמה, עמדתי בכל אותם עשוקים בכל הצדדים שעשק.

ולמה הם עשוקים? אשר נעשו תחת השמש. אשר נעשו? אשר גרו? היה צריך להיות! מה זה אשר נעשו? אם העשייה היא לשבח, אין עשייה שלהם אלא למעלה מן השמש.

אבל ודאי נעשו. איך נעשו? אלא כיון שעשוקים מרוחקים שם, למה באים לעולם הזה? אלא ודאי רוחות נעשו, נעשו ברוחות וגוף בעולם הזה. כיון שנתקן הגוף שלהם ונעשתה אותה רוח בגוף וך ונקי בלי לכלוף של חטאים בעולם הזה, אז נעשק הגוף כמו שנעשקה הרוח. וזהו הגוף שנהנה בו יותר מהכל. ויש עשוקים אחרים בכמה מינים מרוחקים שם, ולא נעשו בגופים. אבל אלה הם עשוקים אשר נעשו.

יש אחרים אשר נעשו, והטריחו בני אדם את רבונם. ומי הם? מי שעשק אשת חברו או בגלוי, ואותו ולד שנולד מהם הוא עשוק, בלי רצון רבונם, ולא יודע בעל האשה שאותם המעשים הם עשוקים, והטריחו את הקדוש ברוך הוא לעשות להם גוף ולציר להם צורה. אלו עשוקים אשר נעשו. אשר נעשו ודאי הגופים שלהם על כרח. משום כך שלמה המלך אומר, (קהלת ד) ואראה את כל העשוקים, בכל מיני עשוקים עמדתי, אותם אשר נעשו ונעשו בעשייה.

כמו שאלה (הוא בערלה, אינו גדל ועושה, ואחר כך עושקים אותו ממנו, כך) אותם עשוקים, שכבר נעשו בערלה, והתרבה ונטל וגדל הגוף, ועשה אותו, ואחר כך עושקים אותם ממנו ולוקחים אותם, הרי עשוקים אשר נעשו, ועל הכל עמד המלך שלמה ואמר, עמדתי על כל העשוקים אשר נעשו.

והנה דמעת העשוקים, כלם שופכים דמעות עם טענה לפני הקדוש ברוך הוא. אלו שופכים דמעות, שהרי הערלה מרבה ומגדלת אותם עד שלש עשרה שנים, ואחר כך עושקים אותם מהערלה והקדוש ברוך הוא לוקח אותם. הרי לך עשוקים אשר נעשו כבר.

עבר עברה - הורגים אותו. להם יש טענה, ועתידים לומר: רבון העולם, תיננוק בן יומו שחטא, דנים אותו דין? אני בן יומי הייתי, שהרי מאותו יו קורא לו הקדוש ברוך הוא בן, שכתוב (תהלים

ב) ה' אָמַר אֵלַי בְּנֵי אֶתֶּה אֲנִי הַיּוֹם יִלְדֶתֶיךָ. רְבוֹן הָעוֹלָם, יִלְדֵךְ בֶּן יוֹם, דִּין עוֹשִׂים לוֹ? הֲרֵי דַמְעַת אוֹתָם הָעֲשׂוּקִים וְאֵין לָהֶם מְנַחֵם.

וַיֵּשׁ עֲשׂוּק אַחַר, אוֹתוֹ עֲשׂוּק שְׁנֵקְרָא מְמֹר, כְּשִׁיזָא מִן הָעוֹלָם, מִיָּד מְפָרִידִים אוֹתוֹ מְקַהֲלַת הָעַם הַקְּדוֹשׁ. אוֹתוֹ מְמֹר, עֲנֵי מְסַכֵּן, שׁוֹפֵךְ דַּמְעוֹת לְפִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְטוֹעֵן לְפָנָיו: רְבוֹן הָעוֹלָם, אִם אֲבוֹתֵי חֲטָאוֹ, אֵיזָה חֲטָא אֲנִי עָשִׂיתִי? הֲרֵי מַעֲשֵׂי תְקִינִים הָיוּ לְפָנֶיךָ, וְהִנֵּה דַמְעַת הָעֲשׂוּקִים וְאֵין לָהֶם מְנַחֵם. וְכֵן לְכָל אוֹתָם עֲשׂוּקִים יֵשׁ לָהֶם טַעֲנָה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּמֵאוֹתָה טַעֲנָה אֵין לָהֶם מְנַחֵם, וְאֵין שְׂיָשִׁיב דְּבַר עַל לְבָם.

וְיָמָּה שְׁאָמַר וְהִנֵּה דַמְעַת הָעֲשׂוּקִים – אֵלוֹ אוֹתָם שְׁמַתִּים בְּחִיק אֲמוֹתֵיהֶם, אֵלֶּה עוֹשִׂים לְשַׁפֵּךְ דַּמְעוֹת לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם, מִשׁוּם שְׂאֵין דַּמְעוֹת שְׂיִזְצָאוֹת מִן הַלֵּב כַּדַּמְעוֹת הַלָּלוֹ, שְׁכָל בְּנֵי הָעוֹלָם תּוֹהִים וְאוֹמְרִים: דִּינֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הֵם אָמַת, וְהוֹלְכִים עַל דְּרָךְ אָמַת. הַתִּינּוֹקוֹת הַמְּסַכְּנִים הַלָּלוֹ שְׁלֵא חֲטָאוּ, לָמָּה מֵתוּ? אֵיפֶה דִּין הָאָמַת שְׁעוֹשֶׂה רְבוֹן הָעוֹלָם? אִם בְּחֲטָאֵי אֲבוֹתָם מְסַתְּלִים מִן הָעוֹלָם – לָמָּה? וְדַאי אֵין לָהֶם מְנַחֵם.

עוֹד, וְהִנֵּה דַמְעַת הָעֲשׂוּקִים – אוֹתָה דַמְעָה שְׁלָהֶם בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, שְׁמַגְנִים עַל הַחַיִּים. שְׁשִׁנּוּ, יֵשׁ מְקוֹם מְתַקֵּן לָהֶם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם שְׁאֶפְלוּ צְדִיקִים גְּמוּרִים לֹא יְכוּלִים לַעֲמֹד שָׁם. וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹהֵב אוֹתָם וְנִדְבֵק בָּהֶם, וּמְתַקֵּן בָּהֶם אֶת הַיְשִׁיבָה הָעֲלִיוֹנָה שְׁלוֹ, וְעֲלֵיהֶם כְּתוּב (תְּהִלִּים ח) מִפִּי עוֹלָלִים וַיִּנְקִים יִסְדֶּת עֵז. וְיָמָּה הַתּוֹעֵלַת שְׁעוֹשִׂים שָׁם, וְלָמָּה עוֹלָם לְשָׁם? שְׁכַתּוּב לְמַעַן צוֹרְרִיךָ לְהַשְׁבִּית אוֹיֵב וּמְתַנְקָם. וְכֵן יֵשׁ מְקוֹם אַחַר לְבַעֲלֵי תְשׁוּבָה.

שְׁשִׁנּוּ, עֲשֶׂה דְבָרִים נְבָרָאוּ בְּעָרֵב שַׁבָּת וְכוּ'. הַכְּתָב וְהַמְּכַתֵּב וְהַלּוּחוֹת, שְׁכַתּוּב (שְׁמוֹת ל"ב) וְהַלְחַת מַעֲשֶׂה אֱלֹהִים הֵמָּה וְהַמְּכַתֵּב מְכַתֵּב אֱלֹהִים הוּא. מָה הַמְּדַבֵּר מִכָּן שְׁהִיָּה עָרֵב שַׁבָּת, וְאוּלֵי זֶה הִיָּה אֶלֶף שְׁנָה אַחַר כֵּן, אוּ בְשַׁעֲהָ שְׁעַמְדוֹ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי? אֵלֶּה וְדַאי שְׁזָה הִיָּה בְּעָרֵב שַׁבָּת. בֵּא וּרְאָה, בְּכָל מַעֲשֶׂה בְּרָאשִׁית לֹא נֶאֱמַר שָׁם מִלָּא, אֵלֶּה אֱלֹהִים אֱלֹהִים בְּכָל מָה שְׁנִבְרָא, וְכָלֶם שָׁם אֱלֹהִים, עַד שְׁכָל הַמַּעֲשֶׂה נִתְקַן בְּעָרֵב שַׁבָּת. מִשְׁנַתְּקָנוּ כָּל הַמַּעֲשִׂים, נִקְרָא ה' אֱלֹהִים, שָׁם מִלָּא.

וַאֲף על גב שהכל נברא בשם אלהים, לא נתקן בעשייה כל מה שנברא עד ערב שבת. באותה שעה הכל נתקן בעשייה, שכתוב (בראשית ב) מלאכתו אשר עשה. מכל מלאכתו אשר עשה. ועומד במעשה. ולכן כתוב והלחת מעשה אלהים, כשנתקן העולם בשם אלהים במעשה, ולא אחר כך, שכתוב ה' אלהים. וכזה נתקן העולם ועמד על קיומו.

בא וראה, באותה שעה ששבר משה את הלוחות, שכתוב (שמות לב) וישבר אתם תחת ההר, צף האוקינוס ממקומו ועלה לשטף את העולם. ראה משה שאוקינוס עולה אליהם והיה רוצה לשטף את העולם, מיד – ויקח את העגל אשר עשו וישרף באש וגו', ויזר על פני המים. עמד משה על מי האוקינוס ואמר: מים מים, מה אתם רוצים? אמרו: וכי מתקים העולם אלא בתורת הלוחות?! ועל התורה ששקרו בה בני ישראל (ועשו את עגל הזהב אנו רוצים לשטף את העולם).

מיד אמר להם: הרי כל מה שעשו בחטא העגל, הרי מסור לכם, ולא די כל אותם האלפים שנפלו מהם?! מיד – ויזר על פני המים. ולא היו המים שוככים עד שנטל מהם והשקה אותם. מיד נשקע האוקינוס במקומו.

שְׁהָרִי באותו המדבר לא היו מים, שכתוב (במדבר כ) לא מקום זרע וגו'. ומים אין לשתות. ואם תאמר, לבאר מרים זרק – חס ושלום ששם זרק משה את הזכרון הרע הזה לשתות ממנו אחר כך. ועוד, שעד עכשו לא היתה להם באר, עד שבאו למדבר מתנה, שכתוב באר חפרוה שרים וגו'. וממדבר מתנה. משם ירשו באר. כתוב על פני המים, וכתוב שם על פני תהום.

חרות על הלחת. מה זה חרות על הלחת? כך פרשוה, חרות ממלאך המות, חרות משעבוד מלכיות, חרות מהכל. כך הוא. ומה זה חרות? חותם של העולם הבא, שבו יש חרות בכל מיני חרות. ואלמלא לא נשברו, כל מה שבא לעולם אחר כך – לא בא, והיו ישראל בדיוקנאות של מלאכים עליונים שלמעלה. ועל כך מכריז הכתוב ואומר והלחת מעשה אלהים וגו'. אל תאמר שלאחר שהעולם נתקן ונזכר שם מלא היו, אלא בשעה שנתקן בשם אלהים, טרם שנכנסה שבת.

הַמָּוֶה, מה זה הַמָּוֶה? הַפּוּדָה מֵה"ה הַיּוֹ, מִשְׁנֵי צְדָדִים הָיוּ – אֶחָד בְּמַעֲשֵׂהוּ, וְאֶחָד מִחֲרוֹת שֶׁל מַעֲלָה. רִשּׁוֹם לְמַעֲלָה לְשֹׁמֵר אֶת הַכֹּל. וְעַל זֶה הַמָּוֶה. וְהַמִּכְתָּב מִכְּתַב אֱלֹהִים הוּא – אִשׁ שֶׁחָרָה עַל גְּבִי אִשׁ לְבָנָה. מִכְּתַב אֱלֹהִים הוּא, הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב וְעַבְדֵי הַלְוִי הוּא. חֲרוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁהָרִי יוֹבֵל נִקְרָא חֲרוֹת, וְעוֹשֵׂה חֲרוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת.

לְכוּ, חֲבָרִים, מִכָּאן וְהִלָּאָה תִּדְעוּ שֶׁהָרִי הַצֵּד הָרַע לֹא שׁוֹלֵט עֲלֵיכֶם, וְאֲנִי יִיבֵא סָבָא עוֹמֵד לְפָנֵיכֶם לְעוֹרֵר דְּבָרִים אֵלָיו. קָמוּ הֵם, כְּמִי שֶׁהִתְעוֹרֵר מִשְׁנָתוֹ, וְהִשְׁתַּטַּח לְפָנָיו, וְלֹא הָיוּ יְכוּלִים לְדַבֵּר. אַחַר כִּשְׁעָה הֵם בָּכוּ.

פָּתַח רַבִּי חִיָּיא וְאָמַר, שִׁימְנֵי כַחֲוֹתֵם עַל לְבַבְךָ כַחֲוֹתֵם עַל זְרוּעֶךָ וְגו'.

שִׁימְנֵי כַחֲוֹתֵם, בְּשַׁעָה שֶׁנִּדְבַקְתָּ כְּנִסְתָּ יִשְׂרָאֵל בְּבַעֲלָהּ, הִיא אִמְרָה שִׁימְנֵי כַחֲוֹתֵם עַל לְבַבְךָ. דְּרַךְ הַחֲוֹתֵם, כִּיּוֹן שֶׁנִּדְבַק בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁנִּדְבַק, מִשְׁאִיר בּוֹ אֶת כָּל דִּיוֹקְנֵוֹ. אִף עַל גַּב שְׁאוֹתוֹ חוֹתֵם הוֹלֵךְ כָּאֵן וְכָאֵן וְלֹא עוֹמֵד שָׁם וְנִעְבֵּר מִמֶּנּוּ, כָּל דִּיוֹקְנֵוֹ מִשְׁאִיר שָׁם, וְשָׁם עוֹמֵד. אִף כִּךְ אִמְרָה כְּנִסְתָּ יִשְׂרָאֵל, כִּיּוֹן שֶׁנִּדְבַקְתִּי בָּךְ, כָּל דִּיוֹקְנֵי יְהִיָּה חֲקוּק בָּךְ, שְׁאִף עַל גַּב שְׁאֵלְךָ לְכָאֵן וְלְכָאֵן, תִּמְצָא אֶת דִּיוֹקְנֵי חֲקוּק בָּךְ וְתִזְכֹּר אוֹתִי.

וְכַחֲוֹתֵם עַל זְרוּעֶךָ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר ב) שִׁמְאֵלוֹ תַחַת לְרַאשֵׁי וַיִּמְיֵנוּ תַחַבְּקֵנִי, אִף כִּךְ יְהִיָּה דִּיוֹקְנֵי חֲקוּק שָׁם, וּבְכֵן אֶהְיֶה דְבוּקָה בָּךְ לְעוֹלָמִים וְאֵל אֶשְׁתַּכַּח מִמֶּךָ. כִּי עֲזָה כְּמוֹת אֶהְבֵּה, חֲזָקָה כְּמוֹת אֶהְבֵּה, בְּחֲזֵק חֲזָק, כְּמוֹ אוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁשׁוּרָה בּוֹ הַמְּוֹת. אֶהְבֵּה – אוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁנִּקְרָא אֶהְבֵּת עוֹלָם.

קִשְׂהָ כְּשֹׁאֵל קְנָאָה – אִף כִּךְ, שֶׁהָרִי אֵלָיו הַשְּׁמוֹת הֵם מֵאוֹתוֹ צֵד. וְשִׁפְיָהּ וְשִׁפְיָהּ אִשׁ, מֵהֵם רִשְׁפֵי אִשׁ הַלְלוּ? אוֹתֵם אֲבָנִים וּמְרַגְלִיּוֹת טוֹבוֹת שֶׁנּוֹלְדוּ מֵאוֹתָהּ אִשׁ. שְׁלֵהְבֵת יְהִי, מֵאוֹתָהּ שְׁלֵהְבֵת שִׁיּוּצָאֵת מִן הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן וְנִאֲחֲזָהּ בְּכִנְסֵת יִשְׂרָאֵל, לְהִיּוֹת הַכֹּל יְחוּד אֶחָד. וְאֲנִי, הָרִי אֶהְבֵּה וְרִשְׁפֵי שְׁלֵהְבֵת שֶׁל הַלֵּב אֲחֲרִיךָ, יְהִי רִצּוֹן שֶׁהִדְיוּקָן שֶׁלֵּנוּ יְהִיָּה חֲקוּק בְּלִבְךָ כְּמוֹ שֶׁהִדְיוּקָן שֶׁלְךָ חֲקוּק בְּלִבְנוֹ. נִשְׁק אוֹתֵם וּבְרַךְ אוֹתֵם וְהִלְכוּ.

בְּשִׁהְגִיעֵנוּ אֵל רַבִּי שֶׁמְעוֹן וְסִפְרוֹ לּוֹ כָּל מֵה שֶׁקָּרָה לָהֶם, שְׂמַח וְתַמָּה וְאָמַר, אֲשֶׁרִיכֶם שְׁזִכִיתֶם לְכָל זֶה. וּמָה הֵייתֶם עִם הָאֲרִיָּה

הַעֲלִיּוֹן גְּבוּר חֲזָק, שְׁכֵמָה גְּבוּרִים לֹא הָיוּ אֵלָיו כְּלוּם, וְלֹא יִדְעֶתֶם
 לַהֲיַדַע לוֹ מִיָּד, תִּמְהַתִּי אִיךָ נִצַּלְתֶּם מֵעַנְשׁוֹ, אֲלֵא שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 רָצָה לְהַצִּילְכֶם. קָרָא עֲלֵיהֶם, וְאַרְח צְדִיקִים כְּאוֹר נִגְה הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד
 נִכוּן הַיּוֹם. בְּלִכְתָּךְ לֹא יִצַר צַעֲדֶךָ וְאִם תְּרוּץ לֹא תִכְשֵׁל. (ישעיה ס) וְעִמָּךְ
 כָּלֶם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ נִצָּר מִטְעֵי מַעֲשֵׂה יָדֶי לְהַתְּפָאֵר. (עד
 כָּאן מִן רַב יִיבָא סְבָא).

רעיא מהימנא

כִּי יִנְצוּ אֲנָשִׁים – אֵלוּ מִיכָאֵל וְס"מ. וְנִגְפּוּ אִשָּׁה הָרָה – זֹו כְּנִסְתָּ
 יִשְׂרָאֵל. וְיִצְאוּ יְלָדֶיהָ – בְּגָלוֹת. עָנוּשׁ יַעֲנֵשׁ – זֶה ס"מ. כְּאֲשֶׁר
 יִשִּׁית עָלָיו בַּעַל הָאִשָּׁה – זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

מִצְוָה (מא) אַחַר זֹו – לְהַשִּׁיב אֲבֹדָה, וְאַחֲרָיו – לְהַשִּׁיב הַגְּזוּל. אָמַר
 מְנוּרָה הַקְּדוֹשָׁה, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲתִיד לְהַחְזִיר לָךְ אֶת
 הָאֲבֹדוֹת שְׁאִבְדָּתָ מִשׁוּם הָעֶרֶב רַב, וְזֹו הַכֹּלָה שְׁלָךְ, שְׁבִזְמָן שֶׁעָשׂוּ
 הָעֶרֶב רַב אֶת הָעֵגֶל, יִצְאָה הַכֹּלָה שְׁלָךְ. זֶהוּ שְׁכָתוּב (שמות לב) וַיִּשְׁלַךְ
 מִיָּדוֹ אֶת הַלַּחַת.

וְנִאָמַר בְּךָ לָךְ רַד. שֵׁם נִרְמְזָה יְרִידָה שְׁלָךְ לְגָלוֹת הָרְבִיעִית. לָךְ –
 כְּמוֹ (בראשית יב) לָךְ לָךְ מֵאַרְצָךְ וְגו'. כָּאן ש, (איוב לב) הֵן כָּל
 אֵלֶּה יַפְעֵל אֵל פְּעַמִּים שְׁלוֹשׁ עִם גָּבַר. כָּאן רוֹמֵז לָךְ לָךְ שְׁלֹשׁ פְּעַמִּים
 (בגלגול) בְּגָלוֹת. בְּרְבִיעִית רַד, בְּשִׁבִיל בֵּת יַחֲדָה, הַכֹּלָה שְׁלָךְ שֶׁנִּפְלָה.
 זֶהוּ שְׁכָתוּב (עמוס ה) נִפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם. וּמִיָּד שְׁאֵתָה יוֹרֵד בְּשִׁבִילָה,
 תִּקּוּם עָלֶיךָ, וְזֹו (זו הַשְּׁבֵת אֲבֹדָה, וְזוֹ הַתּוֹרָה שֶׁהַתְּגַלְתָּה עַל יָדְךָ, זֹו) הִיא הַשְּׁבֵת
 הָאֲבֹדָה שְׁלָךְ. שְׁלֹא לְחַנֵּם נִגְלָתָה לָךְ תּוֹרָה יוֹתֵר מִכָּל יִשְׂרָאֵל וְעֲלֵתָה
 אֵלֶיךָ כְּמוֹ מִי הַבָּאָר שֶׁעָלוּ אֵלֶיךָ, וְלֹא לְאֲבוֹת וְלֹא לְאִישׁ, שֶׁהָרִי הַבָּאָר
 מִכִּירָה אֶת אֲדוֹנֶיהָ. וְעַל הַתּוֹרָה הַזֹּו נִאָמַר (במדבר כא) וּמִשָּׁם בָּאָרָה הִיא
 הַבָּאָר וְגו'. הַבָּאָר הִיא מְלֶאכָה, וְלֹא יוֹצְאִים מִימֶיהָ הַחוּצָה, וְהִיא בָּאָר
 מִי הַתּוֹרָה שְׁמוּצִיאָה כָּל הַמַּיִם, וְכָל הַמַּיִם שֶׁל הָעוֹלָם נִכְנָסִים בָּהּ,
 וְלֹא יוֹצְאִים מִימֶיהָ הַחוּצָה.

וְהִיא הַבָּאָר שְׁאִפְלוּ כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם שׁוֹאֲבִים מִמֶּנָּה מַיִם וְאִפְלוּ כָּל
 עַנְנֵי הָעוֹלָם, לֹא חֲסֵרִים מִמֶּנָּה אִפְלוּ כְּחוּט הַשְּׁעָרָה. מִשׁוּם
 שְׁבָאָר זֹו אֵין לָהּ סוּף. יוֹתֵר עֲמָקָה הִיא מִן הַתּוֹרָה שְׁנִאָמַר בָּהּ (איוב יא)
 וּרְחִבָּה מִנֵּי יָם. וּבְכַד שֶׁל מִי שְׁשׁוֹאֵב מִמֶּנָּה מַיִם, הוּא בּוֹלֵעַ (כָּל מִימּוֹת
 וְכָל חֲקִמּוֹת) אֶת כָּל חֲקִמּוֹת הָעוֹלָם. כָּל שְׁכֵן הַבָּאָר עֲצָמָה.

וְכֵן עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחְזִיר לָךְ אֶת הַגְּזוּל שֶׁלָּךְ, שֶׁהוּא הַמַּטָּה, שְׁנֵאמַר בּוֹ (שְׁמוּאֵל-ב כג) וַיִּגְדַּל אֶת הַחֲנִית מִיַּד הַמְּצָרִי, שֶׁעָלֶיךָ נֹאמַר אִישׁ מְצָרִי. וּבְגָלוֹת שֶׁלָּךְ וּבְגָלוֹת שֶׁלָּךְ יִפְרִישׁ לָךְ עָרִי מִקְּלָט לְהַנְצִל מִכַּמָּה שְׂרוּדִפִּים אַחֲרֶיךָ שְׂאִין לָהֶם סוּף.

וְזוֹהִי מְצוּהָ (מב) (אחת) לְהַפְרִישׁ עָרִי מִקְּלָט לְמִי שֶׁהִרְג, מִשּׁוּם אוֹתוֹ הַמְּצָרִי שֶׁהִרְגָּת בְּמְצָרִים, שֶׁשֵּׁם הָיָה נֶחֱשׁ הַקְּדוֹמוֹנִי וְכָל מַחְנוֹת שֶׁהָיוּ מִקִּיפִים אוֹתוֹ, וְהִרְגָּת אוֹתוֹ בְּלִי זְמַנּוֹ, וְלֹא פְּחַדָּת מִהֲרוּדִפִּים שֶׁלוֹ, שֶׁבְּכַמָּה מְקוֹמוֹת רָדְפוּ אַחֲרֶיךָ כַּמָּה נָשִׁים בְּנַעֲרוּתָךְ, שֶׁהֵן נַעֲמָ"ה אַגְר"ת לִילִי"ת שְׁחָרָה. וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִתֵּן לָךְ עָרִי מִקְּלָט לְהַנְצִל מֵהֵן, וְהֵם שְׂעָרֵי תְּשׁוּבָה.

מִשּׁוּם שֶׁאַתָּה בֶּן יֵה, בֶּן שֵׁל אָבָא וְאֵמָא. אַחַר שֶׁחֲזַרְתָּ בְּה"א בְּתְּשׁוּבָה, עָלִיתָ לְבִינָה, יְה"ו, עֵץ הַחַיִּים, וּבְגָלוֹת זְכִיתָ לְאוֹת ה', מִשּׁוּם שֶׁהִכְנַסְתָּ אֶת עֲצֻמְךָ אַחֲרֶיךָ בְּתְּשׁוּבָה לְהַחְזִירָה לְרַבּוֹנְךָ וְלְהַעֲלוֹתָהּ מִהַגְּלוּת, וְלֹא שֶׁתִּקְבַּל אֶתָּה שְׂכָר.

וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֵׁם שְׁמוֹ בְּךָ, וּמִשּׁוּם שֶׁמִּחְשַׁבְתָּךְ הִיָּתָה לְעֵלַת הָעֲלוֹת, שֵׁם בְּךָ מִחְשַׁבְתּוֹ, שֶׁהִיא יו"ד ה"א וְא"ו ה"א. וְעֵלַת הָעֲלוֹת הוּא מִיַּחַד אֶת הָאוֹתִיּוֹת הַלְלוּ בְּךָ כְּדֵי לְהַפִּיר אוֹתוֹ בְּאוֹתִיּוֹת הַלְלוּ.

וּמִשּׁוּם שֶׁאַתָּה הָיִיתָ גּוֹמֵל חֶסֶד עִם הַשְּׂכִינָה, שֶׁכָּל הַמְּצוּוֹת שֶׁלָּךְ לְקַיֵּם, אֵיזְהוּ חֶסֶד? הַמִּתְחַסֵּד עִם קוֹנוֹ – נִתֵּן לָךְ מִדַּת חֶסֶד. וּמִשּׁוּם שֶׁשְׂמֵרְתָּ מְצוּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְהָיָה לָךְ לְהַתְּגַבֵּר עַל יִצְרָךְ, לְקַשֵּׁר אוֹתוֹ תַּחַת יָדְךָ, וְלֹא הַשְׁתַּדְּלֵת בְּמְצוּהָ הַזֹּאת, אֲלֵא לְקַשֵּׁר אֶת סַמָּא"ל תַּחַת יָדוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּבֵת זּוּגוֹ, שֶׁהִיא שְׂפָחָה רְעָה, תַּחַת יַד גְּבַרְתָּהּ, אוֹתָם וְאֵת כָּל הַמְּמַנִּים וְהַמְּחַנְנוֹת שֶׁלָּהֶם – הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִתֵּן לָךְ אֶת מִדַּת גְּבוּרָתוֹ לְהִיּוֹת בְּעֲזָרְךָ שֶׁיִּתְחַלְּלוּ וַיִּפְחַדּוּ מִמֶּךָ סַמָּא"ל וּבֵת זּוּגוֹ, וְכָל הַמְּמַנִּים וְהַמְּחַנְנוֹת שֶׁלָּהֶם, וְהָיוּ קְשׁוּרִים בְּשֵׁלִשְׁלֹאוֹת תַּחַת יָדְךָ.

וּמִשּׁוּם שֶׁחֲזַרְתָּ בְּתְּשׁוּבָה בְּאוֹת הַבְּרִית, יְרַדָּה בִּינָה יְה"ו לְהַתְּחַבֵּר בְּצַדִּיק. בְּשִׁבְלֶיךָ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לָךְ אוֹת בְּרִית צַדִּיק

שלו. ומשום שבמחשבה טובה עשית את הכל, כך ירד שם המפרש
(של רבונך) עליך, ומשם (הרשם שיירד) ירד עליך.

ומשום שאתה תשתדל בכל יום בשתי השפתיים שלך בתפלה,
לשבח את רבונך באדני שפתי תפתח בשתי השפתיים שלך,
בנביאים ובכתובים, ובכל מיני זמר ונגון בתפלה – הקדוש ברוך הוא
הוריד אותם בשפתיים שלך. כל שכן הדרגה שלך, עמוד האמצעי,
ובו השתדלת בכל ימיה באמת – הקדוש ברוך הוא נתן אותו לך
להעלות אותך בו, בתורת אמת, כלולה מכל המדות והאותיות, בשם
המפרש בארבע האותיות.

שקדם שחזרת בתשובה לא היית אלא בעץ של טוב ורע. עבד ונער
היה שמך בתחלה, והנה נער בכה, עבד נאמן. זהו שכתוב
(במדבר יב) לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא. ואותו הרע, השתף
של העבד, גרם לך לחטא בסלע, משום שהמטה שנמסר לך (בידך)
היה של העץ טוב ורע. מטטרו"ן טוב, סמא"ל רע.

ובשם שחזרת בתשובה ונדבקת בעץ החיים, הרי יצאת מעבד,
והפכת להיות בן לקדוש ברוך הוא. והמטה שנמסר בידך
יהיה עץ החיים, ו' שהוא בן י"ה, ותכנס בארבעים ותשע הפנים
שלך בתורה, ויעשה מוט, ויתקיים בך (תהלים נה) לא יתן לעולם מוט
לצדיק. ארבעים ותשע פנים, ארבעים ותשע אותיות של שמע
ישראל וברוך שם, שש תבות התבות של היחוד העליון, ו' עליונה
תפארת. שש תבות שניות של ברוך שם, ו' שני צדיק. מ"ט. באמצע
ו. וישאוהו במוט בשנים.

בלא וא"ו באמצע, הוא מ"ט. (בלא א' האמצעית של ו"ו) וצדיק מ"ט לפני
רשע, ומי גרע את זה? א'. אחד מחמשים, שחמשים שערים
נתנו לך חסר אחד, כמו שבארו בעלי המשנה, חמשים שערי בינה
נמסרו למשה חוץ מאחד. וזהו א' שחסר מחמשים, ונשארו מ"ט,
וזה גרם לך צדיק מ"ט לפני רשע. מי הרשע? זה סמא"ל.

וזהו מ"ט, מהמטה שלך, שנאמר בו (שמות יז) ומטה האלהים בידי.
המטה שלך הוא המטה של משה, ומשום זה א, שהיא בינה,
חוזרת לך, כמו שבארוה במשנה, אלף בינה. שהיא חוזרת לך
בתשובה ותכנס בין ו"ו, ותעשה וא"ו, לקים בך לישראל, (ישעיה נד)

וברחמים גדלים אַקבְצֵךְ (ירמיה לא) ובתחנונים אוכילים. מַשֵּׁם וְאֵילֶךְ
 יתקיים בך, לא יתן לעולם מוט לצדיק.

באותו זמן יתקיימו בך שתי מצוות: אחת – (דברים כב) הַקֵּם תְּקִים
 עמו. שְׁנִיָּה – עֹזֵב תַּעֲזֹב עִמּוֹ. הַקֵּם עִם ר' עֲלִיּוֹנָה, מְשִׁיחַ
 ראשון. תְּקִים עִם ר' שְׁנִיָּה. עִמּוֹ – זֶה בֶּן עֲמֶרֶם, שְׁעָלִית לְבִינָה
 שהיא א'.

וְאֵת מי הַקֵּם תְּקִים? אֵת אוֹת ה', שֶׁנִּפְלָה בְּאֶלְפֵי הַחֲמִישִׁי אַחַר
 ע"ב, כְּמִנְיַן עֲזוּ"ב תַּעֲזֹב עִמּוֹ. עֹזֵב – ע"ב ז"ו. וְזֶה שְׁבַעִים
 וּשְׁנַיִם שָׁמוֹת, וַיִּסַּע וַיָּבֵא וַיֵּט. זֶה וְאִ"ו מִן וְהִ"ו, שֶׁם עֶזֶר, וְלֹא
 קִימָה, וְזֶהוּ עֹזֵב תַּעֲזֹב, שֶׁם (שם יא) בַּעֲתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ וְאַסְפֹּת דָּגָנָךְ
 וְתִירְשָׁךְ וַיִּצְהַרְךָ, שֶׁהֵם יִשְׂרָאֵל. לְקַט שְׂכָחָה וּפְאָה, (ויקרא יט) לְעֵנִי
 ולגור תַּעֲזֹב אֹתָם.

כְּאֵן לְמַדְנּוּ מִצְוָה שְׁלִישִׁית. וְצָרִיךְ לְחֹזֵר עֲלֵיהֶם, שֶׁהָרִי מֵצַד הַצְּדִיק,
 עֵנִי – עֹזֵב תַּעֲזֹב, צְדִיק. עִמּוֹ – זֶה בֶּן עֲמֶרֶם. וְזֶהוּ לְעֵנִי וְלִגְר
 תַּעֲזֹב אֹתָם. גֵּר אֹתָהּ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּךָ בְּתַחֲלָה עִם עֵנִי, (שמות יח) גֵּר
 הֵייתִי בְּאֶרֶץ נְכָרִיָּה.

אֲבָל הַקְּמָה בְּדַרְגָּה שְׁלֵף, הַקֵּם – ו' תַּחֲתוֹנָה. תְּקִים עִמּוֹ – עִם בֶּן
 עֲמֶרֶם, בְּדַרְגָּה עֲלִיוֹנָה שְׁלֵף, תַּפְאֶרֶת. כַּמִּיָּה שְׁלֵף הַשֵּׁם
 הַמְּפָרֵשׁ בְּשִׁלְמוֹת. אַחַר ק' ק' שֶׁל הַקֵּם תְּקִים (ומשום כֶּף הַקֵּם תְּקִים) נִשְׁאָר
 תִּים. מַה זֶה מֵרָאָה? (בראשית כה) יַעֲקֹב אִישׁ תָּם. עִמּוֹ – עִם בֶּן עֲמֶרֶם
 יְקִים. הַקֵּם – צְדִיק. תְּקִים – תָּם.

מִצְוָה אַחַר זֶה לְפָדוֹת עֶבֶד עִבְרִי וְאִמָּה הָעִבְרִיָּה, לִיעֵד אִמָּה הָעִבְרִיָּה
 לְדוֹן בְּקִנְיָן עֶבֶד עִבְרִי, הַעֲנִיֵּק תַּעֲנִיֵּק לוֹ. זֶהוּ שְׁכַתוֹב כִּי תִקְנֶה
 עֶבֶד עִבְרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד. מֶהֵן שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד, וּמַהוּ קִנְיָנוּ? אֵלֹא
 בְּסִתְרֵי תוֹרָה, מְטַטְרוּ"ן עֶבֶד ה' כּוֹלֵל שְׁשֵׁה צְדָדִים כַּחֲשׁבוֹן שֵׁשׁ
 אוֹתוֹתָיו, שְׁשֵׁה סְדְרֵי מְשֻׁנָּה. וּבִהֵן יֵשׁ לְאָדָם לְעַבֵּד לְרַבּוֹנוֹ לְהִיּוֹת לוֹ
 עֶבֶד (מִמְּכָר), לְעִשׂוֹת קִנְיָן כְּסָפוֹ שֶׁל כְּסָף יָמִין, שְׂאִבְרָהֶם חֹסֵד הוּא
 הַדְּרָגָה שְׁלוֹ, הַתּוֹרָה נִתְּנָה מִשָּׁם.

וּמִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בָּהּ כְּדִי לְזַכּוֹת לְעוֹלָם הַבָּא, נִקְרָא קִנְיָן. כְּסָפוֹ – עוֹלָם
 הַכְּסוּפָה. קִנְיָן – עַל שֵׁם (בראשית יד) אֵל עֲלִיּוֹן קִנְיָה שָׁמַיִם וְאֶרֶץ. קִנְיָה
 חֲכָמָה קִנְיָה בִּינָה. קִנְיָה לוֹ דְּבָרֵי תוֹרָה. רַבּוֹ אַחַר שֶׁקִּנְיָה לוֹ, גְּאֻלָּה תִהְיֶה
 לוֹ. יֵשׁ שֶׁהוּא קִנּוּי (לו) לְעוֹלָם, וַיֵּשׁ שֶׁהוּא קִנּוּי לוֹ שֵׁשׁ שָׁנִים. מִי שֶׁהוּא

קנוי לו לעולם, כתוב בו ורצע אדניו את אָזְנוֹ בַּמְרָצֵעַ וְעִבְדוֹ לְעֵלָם. אין עולם אלא עולמו של יובל, שהם חמשים. וזו קריאת שמע ששם כ"ה כ"ה אותיות, ערבית ושחרית. חמשים שערי בינה.

אחר שמיחד בהם האדם את הקדוש ברוך הוא, שהוא עבד שלו, בעל תפלין על ראשו, ואָזְנוֹ נִרְצָעָה וּפְתוּחָה לְשִׁמְעַ קְרִיאַת שְׁמַע, הָרִי שְׁמַע - בְּכֹל לְשׁוֹן שְׂאֵתָה שׁוֹמֵעַ, שְׁהִינּוּ מִשְׁמַעוֹת.

שמי שפדינו תלוי בקריאת שמע, שהוא סוד של חמשים, אין לו פדיון על ידי אחר בגלגול, שרצועה הוא לרבנו. כאן לא נאמר או דודו או בן דודו וגאלנו. שבתפלת האדם הוא כמו עבד שנאמר בו שש שנים יעבד, ואין עבודה אלא תפלה. שש שנים יעבד - ג' ראשונות וג' אחרונות של שליח צבור מוציא את האדם ידי חובתו למי שלא יודע להתפלל בהם, שצדיק חי העולם נקרא בהם על שמו. בעז, צדיק, גואל, קרוב ונאמן. (ושם)

קרוב ה' לכל קראיו. וטוב לו לאדם שכן קרוב מאח רחוק, שהינו עמוד האמצעי, שהוא בן יה, שהתעלה למעלה שהוא לבינה, שעולם זה הוא עולמו של יובל, שהוא חמשים אותיות היחוד. שבעולם הזה יכול אדם להיות לו פדיון בצדיק ו' שנים שכולל שלש ראשונות, ושלוש אחרונות של התפלה. ו' קטנה הוא שש שנים יעבד.

אבל בעולם הבא, שהוא עולמו של יובל, ששם חמשים אותיות של קריאת שמע, אין שליח צבור מוציא אותו ידי חובתו, משום שאין לו פדיון על ידי אחרים, ומשום כך שמע, בכל לשון שאתה שומע. ומשום כך רומז, אם אין אני לי מי לי. מ"י - ודאי עולמו של יובל.

מיד ששמעו דברים הללו ראשי הישיבות שהיו יורדים עם המנורה הקדושה, פתחו ואמרו, רועה הנאמן, פי השכינה העליונה והתחתונה, שבשתייהן הקדוש ברוך הוא דבר עמך פה אל פה בקריאת שמע, שנאמר בו (תהלים קמט) רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם. שהרי ודאי י' ראש החרב שסוכבת את השפה שלך. ו' לשון החרב שלך. ה' ה' שתי פיפיות, בשתי שפתותיך. והרי ודאי שם רבונה מדבר בפיה. יו"ד ה"א וא"ו ה"א הוא במחשבתך שמוציא את החמשים הללו מפיה.

בַּיּוֹמֵי משום הדברים הללו אליהו התעכב למעלה, שהוא תפוס, שלא יורד אליך, שהרי בכמה עשר היה יורד אליך, והוא תפוס למעלה, שלא יורד אליך. משום שהעני שלך הוא גאלה לישראל, ומשום כך אמר משיח, עד שיבא עני, וזהו שכתוב (ישעיה ג) ובחברתו נרפא לנו.

אָמַר להם, אם כך, נעשה לו התרה ויורד אלי, שחשוב הוא לי מכל ממון של העולם, והריני מוחל ומשחרר אותו ומתיר לו את השבועה, ואף אתם התירו לו. ואם צריך התרה יותר, נשתדל בהתרתו, כדי שירד אלי.

אָמַר לו המנורה הקדושה, שבועת ה', היא שכינה, בת יחידה. ולא לחנם תקנו שלשת בני אדם לפטר אותו, אלא ש' של שבת, שלשת ענפי האבות, בת יחידה, שבועה שהשתתפה (בה פסא ודאי) בהם. **בַּיּוֹמֵי** שבועה לא חלה אלא על דבר שיש בו ממש. נדר חל אפלו על דבר שאין בו ממש, והרי פרשוה במשנה. ולא עוד, אלא יותר אמרו, נדרים על גבי שבועות עולים, וכל הנשבע כאלו נשבע במלך עצמו, וכל הנודר כאלו נודר בחיי המלך.

אָמַר להם רועה הנאמן, ראשי ישיבות, ידעתי בכם שאתם יודעים, אבל אותו שמחדש בכל יום מעשה בראשית יחדש לכם חדושים, שהרי ודאי קהלת אמר, (קהלת א) אין כל חדש תחת השמש. אבל למעלה מן השמש יש לו. ובסתרי תורה אני רוצה לומר, (תהלים סד) שמש ומגן ה' אלהים צבאות, בעולם שלו, ולא בעולם של הדיוט. אף על גב שזה לעמת זה עשה האלהים, מתוך החשכה יוצא האור.

וּבַיּוֹמֵי בעולם הבא, בינה היא למעלה מהשמש, שהוא עמוד האמצעי. משם עולים נדרים על גבי שבועה וחלים על דבר שאין בו ממש, משום שהשבועה הוא העולם הזה, שאין לו קיום אלא על יסוד. וזהו שכתוב (משלי י) וצדיק יסוד עולם.

וּבּוֹ שבועה, שכתוב חי ה' שכבי עד הבקר. ששכינה תחתונה, כתל מערכי הוא הדיור שלה, על שם שהוא תל שהכל פונים בו. כ"ו ת"ל, יד"ד כ"ו, ודאי שכינה היא תל שלו, על שם (שיר ה) קנצותיו תלתלים שחרות כעורב. ופרשוה על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות. (קוץ) ד' מן אחד, תל שהכל פונים בו. והקוץ הזה אחוז בין

א"ח ובין ד'. זהו שכתוב כי כל בשמים ובארץ, ותרגם יהונתן, שאחוז בשמים ובארץ.

ועליו בארו בעלי המשנה בחגיגה, על מה העולם עומד? על עמוד אחד ששמו צדיק, שנאמר וצדיק יסוד עולם. ובודאי הוא ברית של שבועה שעליו עומדים א"ח ד', שהם שמים וארץ, שכתוב (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. א"ח שמים, זהו שכתוב (מלכים-א ח) ואתה תשמע השמים. ד' הארץ, זהו שכתוב (ישעיה טו) והארץ הדם רגלי.

ומשום שברית אחוזה בין שמים וארץ ובה שבועה, זהו שכתוב חי ה' שכבי עד הבקר. מי שנשבע בשמו לשקר, כאלו הרס את בנין השמים והארץ והחזיר את העולם לתהו ובהו. שאם אדם יזיז הקוץ של ד' מן אחד, ישאר אחר, סמא"ל במקומו שקר. וכאלו אותו איש בונה שמים וארץ על שקר. ואמת עומד, שקר לא עומד. הרס הבנין, ונפלו שמים וארץ.

וזהו כאלו השליך משמים ארץ תפארת ישראל. שמי נותן ארץ בשמים, שאמר (איכה ב) השליך משמים ארץ? ודאי זו שכונה, ותפארת עמה, שלא נפרד ממנה בנפילתה, לקיים בה (ישעיה מב) אני ה' הוא שמי וכבודי לא אחר לא אתן. ומנין לנו שאמת נפל עמה? שכתוב (דניאל ח) ותשליך אמת ארצה. ומי שנשבע אמת הוא מקיים (תהלים פה) אמת מ"ארץ תצמח. שהוא העמוד האמצעי שבו הבנין קיים. זהו שכתוב בר"א אלהי"ם א"ת, ואחר כך - השמים ואת הארץ.

ומשום ששבועה היא בנין של העולם הזה, אין לו קיום ללא יסוד, דבר שיש בו ממש. נדר, שהוא עולם הבא, עולה על גבי שבועה, והוא חל על דבר שאין בו ממש, שלא צריכה יסוד לעמד עליו, שהוא ברית, שבו תשמיש המטה. ומשום כך ביום הכפורים, העולם הבא, שבו תקנו כל נדרי, אסור בתשמיש המטה.

שם אות ברית, י' היא תג על ספר תורה צדיק, כמו שבארוה, העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא תשמיש המטה, אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם.

ומשום שאין שמוש בעולם הזה בתג, בארו בעלי המשנה, כל המשמש בתגא חלף. שתג למטה הוא בעולם הזה. הנקדה שמוש האותיות. אבל בעולם הבא אין שמוש באותיות, ולכן

בסתר תורה אין נקוד באותיותיו, אלא תגים. ולכן מי שמשתמש בספר תורה חולף, וכך מי שמשתמש במי ששונה הלכות, עליו בארו רבותינו שהשתמש בתגא - חולף.

באו כל ראשי הישיבות והשתטחו לפניו ואמרו, ודאי הקדוש ברוך הוא מדבר בפיה, ולו אנו משתחוים. ואנו מכירים בדברים הללו שאין ילוד אשה אחר פרט לה שיכול לדבר אותם. ודאי שהדברים הללו מעידים בה שאתה הוא שנאמר בו (במדבר יב) פה אל פה אדבר בו. אין לעכב את אליהו אליה, אלא לפיס את הקדוש ברוך הוא שיוריד אותו אליה, מלא עשר ומלא סגלות אליה.

רועה הנאמן, עבד נאמן, אליה עבד עברי - (דברים טו) העניק תעניק לו. העניק - לו, תעניק - לבניו, בדברים הגנוזים הללו. ומגרנד - גרנה של התורה שלה. ומיקבה - בגרן ויקב הכתוב מדבר, כמו שבארו בעלי המשנה, בפסלת גרן ויקב הכתוב מדבר.

יק"ב - יחוד, ק"דשה, ב"רכה של הקדוש ברוך הוא. וזו השכינה, שהיא ברכה של הקדוש ברוך הוא מימין, והיא קדשה משמאלו, והיא יחודו באמצע, וכך עולות אותיותיו של הקדוש ברוך הוא יב"ק. כמו זה הקב"ה בחשבון יב"ק.

ומי שהוא בק"י בהלכה שלו, שהיא השכינה - הקדוש ברוך הוא עמו, שבשכינה לא יזוז ממנו לעולם. שיש הלכה שהיא נערה שלה מצד של נער, ובגללה נאמר הלכה כפלוני. אבל ההלכה שלה, רועה הנאמן, היא שנאמר בה הלכה למשה מסיני. מפי הגבורה נתן לה הקדוש ברוך הוא את בתו.

ולכן על הלכות אחרות נאמר, (משלי לא) רבות בנות עשו חיל. על הלכה שלה נאמר, ואת עלית על כלנה. שהתגברת על כלם בגבורה. (שופטים ו) ה' עמך גבור החיל. נתקן (נתחזק) בה והשלים בנין המלה, והוא בונה בנינו על פיה ועל ידה. אשריה!

פתח הרועה הנאמן ואמר, (בראשית מח) המלאך הגאל אתי מכל רע, שהיא השכינה שנאמר בה (שמות יד) ויסע מלאך האלהים. יכרך אתכם בעולם הבא, וידגו לרב בקרב הארץ בעולם הזה. שתהיה שליטתכם בשני עולמות שאתם חיים. שמי שהוא מהעולם הזה נקרא חי, ככתוב (משלי ג) עץ חיים היא למחזיקים בה. חיים שם - חיים כאן.

מה שאינו כף, מי שהוא מלבש בקלפות הללו, של עור ובשר ועצמות וגידים של הגוף השפל, שהרוח מתה שם. מה המת לא רואה ולא שומע ולא מדבר ואין לו תנועה בכל איבריו, כף הרוח לא רואה למעלה ממנה, שנאמר עליהם בתורה, דע מה למעלה ממך - עין רואה ואזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבים.

שפמה מלאכים הולכים עמו, שנאמר בהם (תהלים צא) כי מלאכי יצוה לך. ואין לו רשות בגוף הזה להסתכל בהם ולשמע בקולם, שהם חיות של אש, מדברות ומקדשות ומברכות ומיחדות את הקדוש ברוך הוא עם ישראל כאחד, כל שכן את השכינה שהיא עליהם, כל שכן הקדוש ברוך הוא שהוא מעל לשכינתו, שבה הוא מקבל את תפלות ישראל.

ומשום החטאים היו מתלבשים בקלפות הללו, כמו שאדם שחטאי אבותיהם בידיהם. וזהו שבארו בעלי המשנה, כשאוהזים מעשה אבותיהם בידיהם. ומשום הקלפות הללו של החטאים, אמר הכתוב (ישעיה נט) כי אם עונתיכם היו מبدלים בינכם לבין אלהיכם. ובשביל הקלפות הללו הקדוש ברוך הוא מתכסה בכמה כנפים, שבהם נאמר (שם ו) בשמים יכסה פניו ובשמים יכסה רגליו וגו'.

לעתיד לבא, (שם ל) ולא יכנף עוד מוריה והיו עיניו ראות את מוריה. שאתם בעולם הזה, שאין לכם קלפות ועורות, יש לכם רשות להסתכל בבני העולם, ולבני העולם (א"י) יש רשות להסתכל בכם, ולכן עליכם נאמר שאתם חיים, ועולמכם הוא עולם החיים. אבל העולם השפל הוא עולם המתים, שכל אלהות של אמות העולם מבלעדי ה', כלם מתים.

אמר לו רבי שמעון, (המנונה הקדושה) (רועה הנאמן), עם כל זה שאתה לא יכול להסתכל בבני העולם הבא בעינים ולא במלאכים, כל שכן בקדוש ברוך הוא ושכינתו, אבל בעין השכל של לבך אתה רואה את כל בני העולם הבא, ובמלאכים ובקדוש ברוך הוא ושכינתו שמקיפים אותו. ומשום זה אמר שלמה, שכתוב בו (מלכים א-ה) ויחכם מכל האדם, (קהלת א) ולבי ראה הרבה חכמה ודעת.

אבל בנבואה אין רשות להסתכל בו (כל שכן) נביא בעין השכל, אלא בעינים, שהיא מראה וחזיון העינים. זהו שכתוב במראה אליו אתודע. ועוד בחזיון לילה - מראה ביום, חזיון בלילה. והכל בעינים,

ולא בעיז השכל של הלב. והעינים הן שני סרסורי הלב, ומשמשים
שלו, והוא מלך ביניהם (אליהם), ולכן חכם עדיף מנביא. וכך הם שתי
האזנים, שני שמשי הלב.

ומשום זה פרשוה רבותינו, הלב רואה והלב שומע. ולא עוד, אלא
שנאמר בלב, הלב מבין, הלב יודע. (שמות לא) ובלב כל חכם
לב נתתי חכמה. הרי חכמה ותבונה ודעת בלב, שבהם נעשו שמים
וארץ ותהומות, ובהם נעשה המשכן. זהו שכתוב (שם) ואמלא אתו
רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת. מה שאין כל זה בעינים.

ורועה הנאמן, מי שכל זה בלב רואה יותר מנביא, כל שכן
מחשבתך שאין לה סוף, ובה תסתכל באותו שאין לו סוף,
מה שלא היתה לה רשות בראשונה להסתכל בעינים. זהו שכתוב (שם)
(ג) וראית את אחרי ופני לא יראו.

מפשי הלב הללו הם מתים, ועורים בקלפות הללו. אבל אליך אינם
חשובים לכלום, ואינם מפסיקים בינך לבין הקדוש ברוך
הוא ושכינתו, וכל בני העולם הבא והמלאכים, שכן יכנס אליך
באותם חלונות של העינים והאזנים ונקבי החטם והפה, כמו מלך
שנכנס בכסוי לחדרי חדרים לדבר עם בנו. ומשום זה מתפללים
ישראל בו בתפלתם: אתה חופש כל חדרי בטן רואה כליות ולב ואין
כל דבר נעלם ממך.

והינו מה שאמר שלמה, (שיר ב) משגיח מן החלונות וגו'. ואלה הם
החלונות של עינים ואזנים ונקבי החטם והפה. בשבעת
הנקבים הללו עולה הנשמה בשבעה מיני בשמים, וכך התפלה עולה
בשבעה הבשמים הללו, שהם: (שם ד) גרד וכרכם קנה וקנמון עם כל
עצי לבונה מר ואהלות עם כל ראשי בשמים. באותו זמן שכן
התפלה עולה, מקטרת מר וכו'. הקדוש ברוך הוא שואל עליה, (שם)
(ג) מי זאת עלה מן המדבר וגו', מקטרת מר ולבנה וגו'. מי זאת ודאי,
מצד של מ"י היא ודאי בינה, כלולה משבעה מיני בשמים.

וזו קריאת שמע, כלולה מחמשים שערים, שהם כ"ה כ"ה, כלולה
משבע ברכות, בשחר – שמים לפניך ואחת לאחריה, ובערב –
שמים לפניך ושמים לאחריה, והם: הגדלה והגבורה והתפארת
והנצח וההוד, עד לה' הממלכה, שהיא מלכות, שהיא כלולה

משלשה בשמים: מקטרת מר - זה כתר, ולבונה - זו חכמה, מכל אבקת רוכל - זו בינה. קום והשלם את מצוות רבונך.

לא תהיה אחרי רבים לרעת וגו', אחרי רבים להטת. אחרי רבים להטת - אין רבים פחות משלשה, ואם אין בית דין בשלשה, אין להטות אחר דינו. בית דין - שכינה. בשלשה - שלש חיות המרכבה שלה, והיא דין תורה, דין אמת, העמוד האמצעי. וכל דין שלא דן דין אמת לאמתו, זהו כאלו השליט את סמא"ל בעולם. (דניאל ח) ותשלך אמת ארצה, והפיל עמה את השכינה, ויקים את גיהנם, בת הזוג של סמא"ל עם סמא"ל. במקום של דין האמת יקים שפת שקר. דין אמת - עמוד האמצעי. שפת שקר - גיהנם וסמא"ל.

ומשום כך, כשדין דן דין, גיהנם פתוחה לפניו משמאלו, בת זוגו של סמא"ל. וחרב על צוארו, מלאך המות. סמא"ל מאחוריו מעל צוארו, וגן עדן פתוח לימינו, ועץ החיים פתוח לפניו על ראשו.

אם דן דין שקר, שולט עליו מלאך המות ושוחט אותו, ואחר כך שורף אותו בגיהנם. ואם דן דין אמת, הקדוש ברוך הוא יכניסו לגן עדן ומטעים אותו מעץ החיים, שכתוב עליו (בראשית ג) ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעלם. שנברא בתורה, שבה נאמר (משלי ג) עץ חיים היא למחזיקים בה. עץ חיים - תפארת. חיים שלו חכמה ובינה. חיי המלך ודאי.

ולעולם דין המלכות הוא דין, והדין בלב, ונאמר בו הלב רואה. ולכן אין לו לדין אלא מה שעיניו רואות. וכאן אין דין אלא הקדוש ברוך הוא. מה שעיניו רואות, כי ה' עיניו משוטטות. עיניו על דרכי איש.

ובהן משגיח מן החלונות בשבעת נקבי האדם: בשתי עינים, ושתי אזנים, ושני נקבי החטם, והפה. הרי שבע של האם העליונה. וכך במעשיו הסתפל בשבע מצד השכינה התחתונה, בשתי ידיים וצואר - שלש, וגוף וברית - שתיים. הרי חמש. שתי רגלים - הרי שבע. י"ה, יו"ד ה"א - בשבע אותיותיו מסתפל בשבעת נקבי הראש. נקבים, על שם נקבה, שנקביה פתוחות לקבל. ו"ה, וא"ו ה"א - בשבע אותיותיו מסתפל בשבעה האיברים שלמטה, שהם תקון הגוף, שבהם עשית המצוות.

אִשְׁתּוֹ דומה לגופו, ועל שם המצוות נקראו איברים. על שם השכינה – הגוף. שמצד האחר לבושו, שהם עור ובשר. זהו שכתוב (איוב י) עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידים תשככני. במקום שאין שכינה, אותו הגוף לא נקרא אלא לבוש של אדם, שהוא תורה, (ויקרא יט) זאת התורה אדם פי ימות באהל. (ישעיה מד) כתפארת אדם לשבת בית. ובמקום ששם מצוה נקרא גוף של אדם, כמו גופי הלכות ופסקי דינים.

הקדוש ברוך הוא שופט, העמוד האמצעי, מצד של הבינה, שהוא ידן"ד. דין מצד המלכות. שוטר הוא שליט, מצד של יוסף הצדיק משם (בראשית מב) ויוסף הוא השליט. וכל הספירות היו שופטים מצד של האם העליונה (בינה), שתפארת שופט. והם שוטרים מצד המלכות. שצדיק משם שוטר ומושל.

מדבר שקר תרחק ונקי וצדיק אל תהרג וגו'. מצוה להשוות בעלי דינים ולהתרחק מדבר שקר, שלא יאמרו משוא פנים (יש בדבר), שהקדוש ברוך הוא נאמר בו (דברים י) אשר לא ישא פנים. ול"א יק"ח שח"ד – בסופי תבות אחד. הדין הזה צריך להיות כגון של אחד, שהוא ידן"ד אחד, שלא יקח שחד, שהוא יהיה בדיוקנו. ובדין להשוות שניהם כאחד, ולא יטה דין לזה יותר מזה, אלא במשקלת אחת עד שיקבלו הדין. ואחר כך כל אחד נדון לפי מעשיו.

ופרשנה בעלי המשנה, צדיק – יצר הטוב שופטו. רשע – יצר הרע שופטו. בינוני – זה וזה שופטו. מי שהוא מעץ החיים אין לו דין כלל, אין לו יצר הרע, וזה צדיק גמור, וזה צדיק וטוב לו. ואין טוב אלא תורה. זהו שכתוב (משלי ד) כי לקח טוב נתתי לכם תורתִי אל תעזבו. וצדיק ורע לו, מצד של עץ הדעת טוב ורע. ולמה נקרא צדיק אחר שרע לו, שהוא יצר הרע? אלא משום שטוב שולט עליו נקרא צדיק ורע לו, שאותו רע הוא תחת רשותו (פסכד תחת רבו).

רשע וטוב לו, למה נקרא רשע? משום שהוא התעלה להיות ראש ביצר הרע שלו, והטוב הוא תחת רשותו כמו עכד תחת רבו. ואף על גב שרשע הוא מכתיר את הצדיק, ויכול צדיק גמור להעניש אותו, גם ענוש לצדיק לא טוב. משום אותו טוב שהוא תחת רגלי הרשע, אין להענישו, שאולי יחזר בתשובה ויתגבר על יצרו, ויהיה עפר תחת רגליו.

שְׂמֵצָד שֶׁל רֶשַׁע וְטוֹב לוֹ (שְׂכִינָה) שׁוֹכֶכֶת, (רות ג) וַתִּגַּל מַרְגְּלֹתַי וַתִּשְׁכַּב. זֶהוּ (משלי ל) וְשִׁפְחָה כִּי תִירַשׁ גְּבֻרָתָהּ. (ומצד של צדיק גמור) שִׁפְחָה – יֵצֵר הָרַע נִקְבָּהּ. יֵצֵר הָרַע – זָכַר. בְּגִלְלוֹ נֶאֱמַר (ישעיה מב) וּכְבוֹדִי לְאַחַר לֹא אָתֵן, (במדבר א) וְהִזַּר הַקָּרֵב יוֹמֵת.

וּמֵצָד שֶׁל צְדִיק וְרַע לוֹ, שְׂכִינָה הִיא עֲטָרָה עַל רֵאשׁוֹ שֶׁל אָדָם, וְשִׁפְחָה – יֵצֵר הָרַע – נִכְנַעַת תַּחַת גְּבֻרָתָהּ. וּמֵצָד שֶׁל צְדִיק גָּמוּר אֵין זָר וְאֵין יֵצֵר הָרַע. וּמֵצָד שֶׁל רֶשַׁע גָּמוּר אֵין לוֹ חֵלֶק בְּשְׂכִינָה, שְׂאֵין חֵלֶק לְאָדָם בְּשְׂכִינָה אֲלֵא מֵצָד הַטּוֹב.

וְאֵין כָּל שְׂכִינָה שְׁקוּלוֹת, שְׁהָרֵי שְׂכִינָה שֶׁל עֵץ טוֹב וְרַע הִיא כִּסֵּא, אֲבָל שְׂכִינָה שֶׁל עֵץ הַחַיִּים, עָלֶיהָ נֶאֱמַר (תהלים ה) לֹא יִגְרָף רַע. (אלא) מִשּׁוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וּמַלְכוּתוֹ בְּכָל מְשָׁלָה, מִי שְׁפוּגִם אֶת מְקוֹמוֹ נִחְשָׁב כְּאִלוֹ עֵשֶׂה קְלוֹן לְגַבִּירָהּ. שְׁקִלוֹן הַגְּבִירָה הוּא מִי שְׁמִזְלִזֵל בְּמְקוֹמָהּ, וְקִלוֹן הַגְּבִירָה הוּא שֶׁל הַמְּלִיךְ.

כִּי שָׁפָן מִי שְׁמַעֲבִיר אוֹתָהּ מִמְּקוֹמָהּ וְשֵׁם שִׁפְחָה בְּמְקוֹמָהּ, שְׁבָכַל מְקוֹם שֶׁהוּא פּוֹגֵם, הַגְּבִירָה אֵינָה שְׂרוּיָה שֵׁם, אֲלֵא שִׁפְחָה, שֶׁהִיא פְּגוּמָה, שׁוֹרָה בְּמְקוֹם פְּגוּם. וּפְגָם שֶׁל אָדָם שֶׁל חֲטָאֵיו פּוֹגֵם בְּכָל אֵיבְרָיו, עַד שֶׁלֹּא מוֹצֵאת הַגְּבִירָה מְקוֹם לְשֵׁרוֹת שֵׁם, וְאֵין לוֹ תְּקוּן עַד שִׁיחֲזִירְנָה לְכָל אֵיבְרָיו.

אָמַר הַמְּנוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, רוּעָה הַנְּאָמֵן, מִשּׁוֹם זֶה אֶתָּה מְתַקֵּן בַּחֲבוּר הַזֶּה שֶׁל רַמ"ח מְצוּוֹת לְהַמְּלִיךְ אֶת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל כָּל אֵיבְרֵי הַשְּׂכִינָה בְּכָל מְצוּהָ וּמְצוּהָ, וְאֵינָה חוֹשֶׁשׁ לְכַבּוֹדָהּ. אֲשֶׁרִי חִלְקָהּ. שְׁכָמוֹ שְׂאֵתָה מִמְּלִיךְ אֶת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכָל אֵיבְרֵי הַשְּׂכִינָה, שֶׁהֵם בְּעֲלֵי מַדּוֹת שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל, בְּעֲלֵי מַדּוֹת הֵם אֵיבְרֵי הַשְּׂכִינָה, כִּי עוֹשֶׂה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַשְׁרוֹת אֶת שְׁמוֹ עָלֶיהָ וְיִמְלִיךְ אוֹתָהּ עַל כָּל הַמַּחֲנוֹת הָעֲלִיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים.

סדר הלימוד ליום כו טבת [יום 115 בשנה]

קום רועה הנאמן לסדר דינים בהלכות נזיקין, בסדור של השם הזה, הוי"ה, שהיא (תהלים סח) רכב אלהים רבתיים אלפי שנאן, שהם שור נשר אריה אדם, שהרי מצד הימין, ששם ידו"ד, ארבע חיות, כך הוא סדורם: אדם אריה נשר שור. וכפי השנויים שמתהוים, כך היא תנועת וסדור החיות. והחיות של הצד האחר, שהם נזיקין של שמאל, כך סדורם: שנאן. ומשום זה ההתחלה שלהם – השור – קשור לארבעה אבות נזיקין – השור והבור והמבעה וההבער, והסיום שלהם אדם, מועד.

קום התעורר בדינים. פתח רועה הנאמן ואמר, (שם כא) אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך. אדני"י בהפוך אותיות – דינ"א, ומשום זה אמרו בעלי המשנה, דינא דמלכותא דינא. כל הדינים בשם הזה נדונו. (בה' בד') בד', בג'. בד' – שכינה (בית דין בשלשה, בית דין שכינה בשלשה) כנגד שלשת האבות. עמוד האמצעי, דין אמת, והוא דין לדון מצד של אדני"י, ששם הוא דין אמת. ומצד של שם אלהים, שופט. זהו שכתוב (שם עה) כי אלהים שפט.

ומהם הדינים? אחד, לדון בנזקי שור. שני, לדון בנזקי בור. שלישי, לדון בנזקי אש. רביעי, לדון בנזקי אדם. ואחריהם לדון בדיני ארבעה שומרים: שומר חנם, ושומר שכר, והשואל, ונושא שכר. (והשוכר) כנגדם ארבעה דינים: דין חלקת השתפים, דין חלקת קרקעות, דיני עבדים ושפחות, דיני תובע ונתבע בכמה מיני תביעות של חיוב ממון וגזל ואבדה, או שמזיק לחברו והורגו באחת מארבע מיתות בית דין.

אדון הוא הקדוש ברוך הוא, באדני"י, לדון בכל מיני דינים את השפחה הרעה כי תירש גברתה, שממנה כל הנזקים נמצאים, שהם (כל) מלאכי חבלה, שמהם נשמות הרשעים, כמו שבארו בעלי המשנה, נשמות הרשעים הן הן המזיקים של העולם. אל אחר, מזיק, גזלן רשע. וכת זוגו סם המנות.

נזק שכת ובשת ורפוי – לשכינה ובניה. שכת – של בטול תורה שבטלה את בניה. ורפוי – שגרמה להם שמתרפים מדברי תורה. נזק – בכמה נזקים של מלאכי חבלה, בעלי משחית אף וחמה.

ובשת - שהיו מבזים את השכינה בכוכבים ומזלות, השקר שלהם, והיו אומרים איה אלהיה. וכמה גזלות מהשפחה הרעה, שנאמר בה (ישעיה ג) גזלת העני בבתיכם.

כמה ברכות גוזלת את השכינה השפחה הרעה; בכבוד המס, ובכבוד של כמה דינים משנים על בניה, וכמה קרפנות של בית המקדש שבטלה לגבירה. ובשת של הגבירה שנשארה ערמה מארבעה בגדי זהב שמאירים מארבעה טורי אבן בשתיים עשרה אבנים מרגליות. מעיל בכמה זגים ורמונים. וארבעה בגדי לבן שבהם היתה הגבירה מתקשטת לפני המלך. זהו שכתוב (בראשית ט) וראייתה לזכר ברית עולם. וגוזלת את גברתה כמה מאכלי הקרפנות. שור מועד בעלה, נכנס לבית המלך רבנו בארבעה אבות הנזיקין שלו, (שהם יחזקאל א) ופני השור מהשמאול לארבעתן) עון ומשחית אף וחמה, שכלם מועדים לקלקל. בגוף שלו הרביץ על הכלים, מזבח מנורה שלחן ושאר כלים. רבץ עליהם ושפרם. ובשן שלו אכל כל הקרפנות של מאכלי השלחן, ואת השאר רמס ברגליו, (ומחק הכל, והשאר שהם אמורים ופדרים, שירי מנחות, רמס ברגליו) ובקרנו הרג כהנים ולוים. הרס הכל, חלל ממלכה ושריה.

הבור נקבה רעה, לילית, בביתה, שהיא בית הסהר, תפסה את הגבירה ובניה, השפחה רעה, בגלות שלה, ושמה אותה בכמה שלשלאות, ואסרו לבניה את ידיהם מהדקים לאחור. (איכה א) היא ישבה בגוים לא מצאה מנוח. ולא עוד, אלא (שם) כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה גם היא נאנחה ותשב אחור.

ולא עוד, אלא זונה, שהיא הבער, שהינו אש, ויצת אש בציון. אחר כך קם אדם בליע"ל רשע, רביעי לאבות הנזיקין, שנאמר בו אדם מועד לעולם, בין ער בין ישן, ושלח את בעירה, ואכל והשמיד וגדע כרמים ופרדסים של ירושלים, וכלה הכל.

רבון העולם, אתה אמת ותורתך אמת, נתת לנו מצות תפלין, לצדיקים גמורים הוא שכר כפי מעשיהם, פאר על ראשם, ומשמשים את אבותיהם ואמם, כמו שהגוף שכל איבריו משמשים את הראש, כך האשה משמשת את בעלה.

ויש מלאכים המשמשים את הגוף, ומלאכים המשמשים את הנשמה. וכמו שיש הפרדה בין גוף ונשמה, כך יש הפרדה בין

המלאכים של הגוף לבין המלאכים של הנשמה. ויש נשמה לנשמה, ומלאכים למלאכים, (קהלת ה) כי גבה מעל גבה שמר וגבהים עליהם. ואלה שהם נשמה לנשמה, כלם אחד. ואף על גב שדרך משל, הם כגוף אצל הנשמה אלה לאלה, משום שמקבלים אלה מאלה. כך השכינה (הנשמה), אף על גב שהיא כנגד שאר האורות של הבריאה כנשמה אצל הגוף, כנגד הקדוש ברוך הוא היא חשוכה כגוף, אבל הכל אחד. כאן גוף ונשמה הכל אחד. מה שאין כך באדם, שגופו ונשמתו בפרוד, זה חמר וזה שכל, זה חיים וזה מות. אבל הקדוש ברוך הוא חיים ושכינתו חיים. זהו שכתוב (משלי ג) עץ חיים היא למחזיקים בה.

וכף אותם שרשומים בסימני הקדוש ברוך הוא ושכינתו, הם רשומים בימי החל באות של התפלין, באות של המילה, ורשומים בזכור ושמור בשבת. רשומים בתורה שבכתב שנתנה מימין, ובתורה שבעל פה שנתנה משמאל. והקדוש ברוך הוא זכור מימין, ושמור משמאל. והשכינה זכירה מימין, ושמירה משמאל. הן תפלין של ראש של האדם, ותפלין של יד. וכך שכינה, תורת ה' תמימה, והמצוה שלו. וזה מהצד של העמוד האמצעי, שהוא כולל דין ורחמים. זכור ושמור. נקראת היא זכירה ושמירה. ובכל המצוות היא שקולה אליו במדרגה.

אבל מצד החסד - הקדוש ברוך הוא הוא זכור, והשכינה שמור. כמו שבארוה בעלי המשנה, זכור לזכר, ושמור לכלה. משום שבימין ובשמאל הענפים מתפרדים, כמו כנפי ראה שהן פרודות מלמעלה. כנגדם חיות, ופניהם וכנפיהם פרודות מלמעלה. וכנגד פתוחות של ספר תורה. למטה שניהם ביחוד אחד, כמו סתומות של ספר תורה, שאין שם פרוד. ומשום כך במקום של יחוד, שהוא גוף, דומה לשרה של לולב. אם נפרצו או נפרדו עליו - פסול.

בכמה רשומים רשם הקדוש ברוך הוא את ישראל להודע למלאכים. אלו מימין, שתלויים מהקדוש ברוך הוא, או אלו משמאל, שתלויים מהשכינה, או אלו שתלויים מהקדוש ברוך הוא ושכינתו ביחוד אחד. ודאי אלה שיש בהם תורה רשומים בחסד, ואלה שיש בהם מצוה רשומים בגבורה, ואלו בעלי התפלין ואות שבת ואות ברית רשומים בצדיק.

והבהמות, עמי הארץ, הם רשומים בהעברת ערלה ופריעה. עופות - בזפק ובקרקבן נקלה, בהעברת הזפק וקלפת הקרקבן, הם רשומים בעופות לאכל. ובהמות בשני סימנים - מעלת גרה ומפרסת פרסה. כלם רשומים בשני סימנים, כמו ערלה ופריעה, שמעברים מהעם הקדוש.

אבל תלמידי חכמים, כלם רשומים מהם בפסא. ומהם במלאכים, בארבע חיות הפסא. מהם בכוכבים ובמזלות, ומהם רשומים במדות שהקדוש ברוך הוא נודע בהם. ואותם שמתעסקים בתורה ומצוות לשמו של הקדוש ברוך הוא שלא על מנת לקבל פרס, אלא כבן המחזיב בכבוד אביו ואמו, זה ודאי נקשר ונרשם בעמוד האמצעי ושכינתו, כאלו בו הם היו אחד.

ומי שיש בו תורה בלי מצוה או מצוה בלי תורה, כביכול כאלו היו בו בפרוד. אבל בזה וזה, כמו אילן שענפים נפרדים לימין ולשמאל, והאילן היחוד של שניהם באמצע.

הרשעים רשומים בלי סימני טהרה, אותם שאין להם תפלין על הראש והזרוע, ואותם שלא רשומים בתורה ומצוות, ואלה שלא שומרים זכור ושמור, ולא רשומים בתכלת ולבן של ציצית. ואלה שלא רשומים בסימנים הללו, שקץ הם לכם, אינם ישראל, אלא עמי הארץ. מה אלה שקץ ושרץ - אף הם (כד) שקץ ושרץ. כמו שבארוה בעלי המשנה, עמי הארץ הם שרץ, ונשותיהם שקץ. ועל בנותיהם נאמר, (דברים כז) ארור שכב עם כל בהמה.

ומיתתם מיתה בגלוי, ואין מיתה אלא עני, ומיתת העני שלהם לא תהיה בכסוי, כמו עופות שדומים לבעלי מצוות, אלא בגלוי, לעיני העם, שעני חשוב במת. ויש עני בכסוי מעיני בני אדם. ויש עניות לעיני כל, כזריקת דם הבהמה, וזריקתה לעיני כל, ששופכים דם לפני הכל. כך העניים שדמם נשפך בפניהם לעיני בני אדם ונעשים לירקים כמו מתים.

ואם חוזרים בתשובה ולא פותחים פיהם להטיח דברים כלפי מעלה, ומיתתם בסתימת פה, כמו בהמה שהיא מתה ואין לה קול ודבור. וכודוי כך הוא יאמר: אין לי פה להשיב, ולא מצח להרים ראש. ויתודה, ומיחד את הקדוש ברוך הוא בכל יום להיות

מיתתו באחד. כמו שחיתת הבהמה בשמים עשרה בדיקות ספין, ובספין שהוא אף"ד.

ומברך ומקדש את הקדוש ברוך הוא בכל יום בברכו ובקדשה, ובכל אכילה ושתייה שלו. כמו שמברך הפה: ברוך אתה - הרי ברכה. אשר קדשנו - הרי קדשה. פשהרוח מברכת את הקדוש ברוך הוא בכל יום בברוך, ומקדשת אותו בקדשתו ומיחדת אותו ביחוד שהיא שכינתו, הקדוש ברוך הוא יורד על אותה רוח בכמה מחנות.

אליהו, ודאי אדם שמברך ומקדש ומיחד את הגבירה, כמה מחנות של הגבירה עולים עמו, ומחנות המלך יורדים אליו. וכלם כדי לשמרו, ולהודיעה לאותה רוח כמה חדושים ועתידות בחלומות בנבואה, וכמה סתרים, כמו שיעקב שנאמר בו, (בראשית כח) והנה מלאכי אלהים עלים ויורדים בו. ועל מחנות המלך והגבירה נאמר (שם לב) ויקרא שם המקום ההוא מחנים. אבל המלך והגבירה לא יורדים לשם.

אמר אליהו, רועה הנאמן, כך זה ודאי, אבל משום שפכל מצוה ומצוה היתה השתדלות שלך ליחד את הקדוש ברוך הוא ושכינתו בכל המחנות שלמעלה ולמטה, כך הקדוש ברוך הוא ושכינתו וכל מחנותיו מעלה ומטה מתיחדים עם רוחך בכל מצוה ומצוה, כבן המלך שהאב והאם אוהבים אותו ומנשקים אותו, ומחביבות שלו אינם מאמינים למחנותיהם, אלא הם בגופם שומרים אותו.

משום שאותה הרוח שלך היא מצד העמוד האמצעי, שהוא ו' כולל אב ואם, שהם י"ה. הנפש שלך, בת יחידה, מצד האות ה', השכינה התחתונה לא זזה ממך. וכמו שאבא ואמא שומרים את הבן, כך שומרים את הבת במחנות עליונים, שהם מחנים. ובמחשבה העליונה עולים לרוחך, כמו שבארוה, ישראל עלה במחשבה. יו"ד ה"א וא"ו ה"א. ומתי רוחך עלתה במחשבה? כשהיא שלמה, ונאמר בזה (תהלים קג) כל הנשמה תהלל יה. ובנפש שהיא ה'.

ברוח ה' נאמר, כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח. והם רוח ה', רוח חכמה ובינה, רוח עצה וגבורה וגו'. שלם בארבע אותיות, עלה במחשבה, ועלת העלות מעטרו בכתר. בכל הכבוד

הזה רוחך עולה ויורדת כל לילה, וכל הדברים שהתגלו לך בחסד, ועליהם נאמר ואתם וכו') על כתר (דברים ד) ואתם הדבקים בה'. אתם, ולא אמות עובדי כוכבים ומזלות. ומשום זה, (שמות כב) זבח לאלהים יחרם. אלהים אחרים. בלתי לה' לבדו.

אשרי העם הקדוש שנקראו צאן של הקדוש ברוך הוא, להקריב את עצמם קרבנות לפניו, כמו שנאמר (תהלים מד) כי עליך הרגנו כל היום נחשכנו כצאן טבחה. ומקריבים את עצמם כמו צאן, בתענית. שמעוט החלב והדם שבתענית חשוב יותר מקרבן בהמות, שהיה מתמעט הדם והחלב וכל אותם אמורים ופדרים שנאכלים כל הלילה.

אשריהם (ישראל) שמקריבים את רוחם קרבנות לפני ה', ובכל לילה ולילה שרוחם היא העולה אליו, אם מעלה אותה בתורה ומצוה, בתורה שהיא עשר אמירות, שנתנו מהאות י' שבפעור דברות, מאותיות ה"ה. (כו', בששה) בשש חמשי תורה בספר בראשית. חמשה הם שנקראו חמשה חמשי תורה. ששי נקרא ספר בראשית. ובמחשבה שהוא יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שנאמר בו ישראל עלה במחשבה. ולא יזה מקום עולה? לכתר ששם עלת העלות, מפלא ומכסה.

אשרי מי שמעלהו במצוה, שהיא מצות תפלין, שבהן ארבע פרשיות, שבהן שם יהו"ה: י' - קדש לי. ה' - והיה כי יביאך. ו' - שמע ישראל. ה' - והיה אם שמוע. במחשבה. לקשר אותה ביד, שהשכינה היא י"ה וכלולה ממעשה שהיא ה'. ודבור שהיא בינה כלולה ו' ספירות. ובמחשבה, שהוא יו"ד ה"א וא"ו ה"א, יהו"ה. י"ד אותיות, כחשבון יד. ונרמזו בארבע פרשיות, ובית התפלין א', ושתי רצועות הראש - שבע. ששני שיני"ן תשע, וקשר הרצועה עשר. וארבע פרשיות היד - הרי י"ד, יד השכינה, יד יהו"ה. **בשביעה** נאמר, (שם לא) בידך אפקיד רוחי וגו'. הרוח נפקדה ליהו"ה, והקדוש ברוך הוא יורד אליו לקבלו לשכינה, ושומרים אותו הקדוש ברוך הוא ושכינתו. ומי גורם את זה? מי שבכל מצוה ומצוה מעלה שכינה אל הקדוש ברוך הוא.

ושבעים תבות של יענף ה' ביום צרה, ובמה היא צונחת? אלא ודאי בישראל יש בעלי תורה, מלאכים, מצד של אילת השחר,

שהיא שכינה. ושתי דרגות הן - בקר ושחר, ועליהן נאמר (תהלים טז) נעמות בימינו נצח. בקר של אברהם, שהוא חס"ד, זה עולה יותר ביום הגאולה, אבל השחר מקדים ליום הגאולה, ומיהו? נצח, ששכינה מצדו נקראת אילת השחר.

ומשום כן, ל"מ נצח, שם נצ"ח, שם ל"מ, שהם שבעים הקולות שצונחת אילת השחר על בניה, שהתחזק עליהם הקדרות בגלות, שחרות השחר בשבעים השנים האחרונות. (בשבעים) באותו זמן יתקיים בישראל, (ישעיה כו) כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה כן היינו מפניך ה'. ועל כן נקנה לך ה' אלהינו:

ובהם האילת מכניסה ראשה בין ברפיה. הראש הוא צדיק יסוד עולם. בין ברפיה שהם נצח והוד. ונשבע לה בו לפדות את בניה בבקר, שהיא אריה, בקר ימין של אברהם, משיח בן דוד שיוצא מיהודה, שנאמר בו (בראשית מט) גור אריה יהודה. ומשום זה (רות ג) חי ה' שכבי עד הבקר.

ובה (ישעיה סג) מוליך לימין משה זרוע תפארתו בוקע מים וגו'. משום שתפארת היא דרגת משה, הגוף, וחסד זרועו, ומשה נקשר בע"ב שהוא חסד, דרגתו של אברהם. שכן עולה בחשבון ח"י - וו"ו מן ויסע ויבא ויט, שלשת ענפי האבות. ש, שנקשרה בש' של משה, שנאמר בהם (יחזקאל א) ופני אריה אל הימין לארבעתם ופני שור מהשמאל וגו', ופני נשר לארבעתן. מ"ה מן משה, ודמות פניהם פני אדם.

בזרוע שמאל נאמר שמאל דוחה, וימין מקרבת. שאף על גב שהקדים בתשרי, שבארוה בו בעלי המשנה, בתשרי עתידים להגאל - תהיה דוחה, כדי שלא ימות משיח בן אפרים. דוחה מתשרי שהיא שמאל, עד שיקרב ימין, פסח זרוע ימין. לקיים בזה (מיכה ז) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, וזהו בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל, לקיים בהם (ישעיה נד) ובחסד עולם רחמתיך אמר גאלך ה'.

ואחר כך כלם נוטלים מגבורה, שממנה משיח בן אפרים, לטל נקמה משונאיו. שכן צריך לנקות את התבואה, שהם ישראל, בימין, ואחר כך לשרף את הקש בשמאל. זהו שכתוב (עובדיה א) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להכה ובית עשו לקש ודלקו בהם

וְאֶכְלוּם. וְכִנּוּס הַתְּבוּאָה זֶהוּ הָעֲמוּד הָאֲמָצְעִי, בּוּ (בראשית כה) וַיֵּאָסֶף
(אָל עֲמִיו). לְאִיזָה מָקוֹם? לְבֵית, זו הַשְּׂכִינָה.

אָבֵל בְּדִרְגַת מְשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף הוּא רֹמֵז, (במדבר כה) עֲתָה יִלְחֲכוּ הַקְּהֵל
אֶת כָּל סְבִיבְתֵינוּ כְּלַחֵף הַשּׁוֹר אֶת יָרֵק הַשָּׂדֶה. שְׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר
(תהלים צא) בִּפְרוֹחַ רְשָׁעִים כָּמוֹ עֵשֶׂב וְגו'. מִפֶּסֶח וְעַד תִּשְׁרֵי תִהְיֶה
הַגְּאֻלָּה, שֶׁהוּא עַד. וּמִשָּׁם וְאֵילֶף תִּהְיֶה הַשְּׂמֵדָתָם, לְהַשְּׂמֵדֵם (גְּאֻלָּה)
עֲדֵי עַד. (ולא עד בכלל, אלא עד שִׁמְגִיעַ לְעַד. מִשָּׁם וְאֵילֶף לְהַשְּׂמֵדֵם עֲדֵי עַד) כְּשֶׁהִגִּיעוּ
לְתִשְׁרֵי, שֶׁהוּא שׁוֹר, בּוּ כְּלַחֵף הַשּׁוֹר.

וּסְמִיכָתָם (שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְהַנְּטִיָּה שֶׁלָּהֶם בְּיָמָיו) שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּיָמָיו, שֶׁהוּא אַרְיָה.
אָבֵל הַקִּימָה שֶׁלָּהֶם בְּגוֹף הָאֵילָן. וְזֶהוּ כָּל הַכוֹרֵעַ כּוֹרֵעַ
בְּכַרוֹף, צָדִיק. שְׁנֵאֱמַר בּוּ בְיוֹסֵף הַצְּדִיק, (בראשית לו) וְהִנֵּה תִסְבְּינָה
אֲלֵמְתֵיכֶם וְתִשְׁתַּחֲוּיֶן לְאֵלֵמְתֵי. וְזֶהוּ (רות ג) חֵי ה' שְׂכָבִי עַד הַבֶּקֶר. וְכָל
הַזֹּקֵף זֹקֵף בְּשֵׁם - דִּרְגַת מִשָּׁה רַבְּנוּ לְמַעְלָה. (וּבְמִשָּׁה) וּמִשָּׁה לְמַטָּה,
בוּ יְקוֹמוּ כָּל יִשְׂרָאֵל כָּמוֹ אֵיבָרִים שֶׁל הַגּוֹף, שָׁבוּ כָּלֶם זְקוּפִים
בְּעַמִּידָה. וּבִזָּה הוּא כָּל הַזֹּקֵף זֹקֵף בְּשֵׁם, מִשּׁוֹם שְׁעֲלִיו נֶאֱמַר (שמות
לג) וְאֲדַעַף בְּשֵׁם.

יְהִיוּ מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד, שֶׁהוּא אַרְיָה, מִיָּמֵינוּ, וּמְשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף, שֶׁהוּא
שׁוֹר, מִשְׁמָאל. מִיָּמֵינוּ אֲבָרָהֶם, מִשְׁמָאל יִצְחָק, וְהוּא הַנֶּשֶׁר
בְּאֲמָצֵעַ. הַשְּׁלֵשֶׁת שֶׁלָּהֶם מִצַּד שֶׁל יַעֲקֹב. ש' שֶׁל מִשָּׁה, קִדְשָׁה לָךְ
יִשְׁלֹשׁוּ. מִצַּד שֶׁל אַרְיָה שְׁלֵשֶׁת פְּנֵי הָאֲבוֹת נִקְרְאוּ אַרְיֹת. בֶּקֶר. מִצַּד
שֶׁל שְׁמָאל נִקְרְאוּ פְרִים מְנַגְחִים. וּמִצַּד הָאֲמָצֵעַ נִקְרְאוּ נְשָׂרִים, וְעֲלֵיהֶם
נֶאֱמַר (שמות יט) וְאַשָּׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְּפֵי נְשָׂרִים וְאַבָּא אֶתְכֶם אֵלַי. הֲרִי הֵם
ט'. עֲשִׂירֵי וּרְבִיעֵי אָדָם (מה שמו) שֶׁל מִשָּׁה שְׂרוּכֵב עַל שְׁלֵשׁ חִיּוֹת.

וְנֶאֱמַר בְּיִשְׂרָאֵל, (בראשית א) וַיִּרְדּוּ בְדִגַת הַיָּם - הַמְּמַנִּים עַל הַיָּם בְּצַד
שֶׁל הַנְּחָשׁ, שֶׁהִיא שָׂרָה שֶׁל מִצְרַיִם, שֶׁהִתְפַּשֵּׁט בְּגִלוֹת
הָאֲחֵרוֹנָה מִיָּם עַד יָם. וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם - עַרְבּוּבִיָּה רְעָה. עֲמֻלְקִים,
נְפִילִים, תַּעֲרֹבֶת שֶׁל כָּל הָאֲמוֹת בְּכָל צַד בְּגִלוֹת הָאֲחֵרוֹנָה, בֵּין
בְּיִשְׂרָאֵל, בֵּין בְּיִשְׁמַעֲאֵל, בֵּין בְּעֵשׂוֹ. וּבִבְהֵמָה - אֵלוּ בְנֵי עֵשׂוֹ
שֶׁשְׁלֵטוֹנִם בְּכָל הָאָרֶץ.

וַיִּתְקִיֵם בְּמִשְׁיחַ, (תהלים עב) וַיִּרְדּוּ מִיָּם עַל יָם וּמִנְהָר עַד אֶפְסֵי אָרֶץ.
וְכֵן בְּשְׁנֵי מְשִׁיחִים, וְכֵן בְּיִשְׂרָאֵל, וְהַכֹּל בְּזִכּוֹת מ"ה (שמו)
שֶׁל מִשָּׁה. וַיָּבִיאוּ נֵס שֶׁל מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד מִיְהוּדָה - אַרְיָה רְשׁוּם עֲלָיו,

וְגַם שֶׁל מְשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף - שׁוֹר רָשׁוּם עָלָיו. וְגַם שֶׁל שִׁילָה - אַרְיָה לְיָמִין, שׁוֹר לְשִׁמְאֵל, וְנִשְׁרַב בְּאֲמָצֵעַ, וְאָדָם עַל כָּלָם. וְאַרְבַּע פָּנִים לְכָל אֶחָד, אַרְבַּעַת שְׁבָטִים שֶׁל שְׁלֹשׁ חַיּוֹת - שְׁנַיִם עֶשֶׂר. וְלְאָדָם שֶׁהוּא מֵה שָׂמוֹ, בְּנֵי מֹשֶׁה, שֶׁבָּאוּתוֹ זְמַן יִתְקַיֵּם בְּמֹשֶׁה (במדבר יד) וְאֶעֱשֶׂה אוֹתָהּ לְגוֹי גָּדוֹל וְעָצוּם מִמֶּנּוּ. בָּאוּתוֹ זְמַן, (קהלת ג) מ"ה ש"ה הָיָה ה' וְאֵשֶׁר לֵהֵיוֹת כְּבָר הָיָה.

וְהָאֱלֹהִים יִבְקֹשׁ אֶת נִרְדָּף - יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (יחזקאל לד) וְאֵתָן צֹאנֵי צֹאן מִרְעִיתִי אָדָם אִתָּם, הֵיוּ נִרְדָּפִים לְפָנַי הָעֶרְב רַב, זֹאכִים רְעִים, הָרִי בְנִימִין זָאֵב יִטְרֹף אֲלֵיהֶם, שְׁטוֹרֵף אוֹתָם, וְיִתְקַיֵּם בָּאוּתוֹ זְמַן - בְּבִקְרָא יֹאכַל עַד, שֶׁהֵינּוּ עַד כִּי יִבֹּא שִׁילָה, וְזֶה בְּקֶרֶת שֶׁל אַבְרָהָם. (בראשית מט) וְלְעֶרְבַּי יִחַלֵּק שָׁלַל - זֶה עֶרְבַּי שֶׁל יִצְחָק, שְׁשָׁם שְׁנֵי מְשִׁיחִים. בְּאֶחָד יֹאכַל (הממון) הַמִּמְנָה שֶׁל אֲמוֹת הָעוֹלָם, וּבְאֶחָד יִחַלֵּק לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל.

יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם אֵילָת, נִרְדָּפִים לְפָנַי הָרְשָׁעִים אַרְיּוֹת, וְיִתְעוֹרֵר נִפְתָּלִי, שֶׁהוּא אֵילָה שֶׁלְּחָה הַנִּתָּן אִמְרֵי שִׁפְרָה. יִתְעוֹרֵר בְּיָמִין, שֶׁהוּא אַרְיָה, מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ גּוֹר אַרְיָה יִהְיֶה מִטְרֵף בְּנֵי עֲלִיתָ. וְיִחַזֵּק (ויחזק) עַל אֲמוֹת הָעוֹלָם, כְּרַע שְׁכַב עֲלֵיהֶם לְטְרֹף אוֹתָם, מִי יִקְיָמְנוּ. בָּאוּתוֹ זְמַן נִרְאָה מִי הוּא אֱלֹהֵי אַחַר שִׁיקִּים אוֹתוֹ מִלְטְרֵף עֲלֵיהֶם אוֹ אִמָּה וְלִשׁוֹן.

וְיִשְׂרָאֵל שֶׁהֵיוּ כִּיּוֹנָה, נִרְדָּפִים לְפָנַי נִשְׂרַב מִצַּד שֶׁל הָעוֹפּוֹת שֶׁל אֲמוֹת הָעוֹלָם. בָּאוּתוֹ זְמַן יִתְעוֹרֵר נִשְׂרַב וְיִפְרֹשׁ כְּנָפָיו עַל עֶרְבוּבֵי הָאֲמוֹת, וְעֶשׂוֹ וְיִשְׁמַעֵאל, שֶׁהֵם עַמְלָקִים, וְעֶרְבוּבֵי רְעָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְטוֹרֵף אוֹתָם שֶׁלֹּא יִשְׂאֵר אֶחָד מֵהֶם, לְקַיֵּם מֵה שֶׁנֶּאֱמַר בְּיִשְׂרָאֵל, (דברים לב) ה' בְּדָד יִנְחֲנוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֹכַר.

מִשָּׁם וְאֵילָף אֵין מְקַבְּלִים גְּרִים, כְּמוֹ שֶׁבְּאֵרוֹהָ בְּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אֵין מְקַבְּלִים גְּרִים לִימּוֹת הַמְּשִׁיחַ. וְאֲמוֹת עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת שֶׁל הָעוֹלָם שִׁישְׂאוּ, יִעוֹרֵר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲזִיהָ שֶׁל אָדָם לְשִׁלֵּט עֲלֵיהֶם, לְקַיֵּם בָּהֶם (ישעיה ס) כִּי הַגּוֹי וְהַמְּמַלְכָה אֲשֶׁר לֹא יַעֲבֹדוּךָ יִאֲבֹדוּ. לְקַיֵּם בְּיִשְׂרָאֵל, (בראשית א) וְיִרְדּוּ בְּדַגַּת הַיָּם וְגו'. (שם ט) וּמוֹרְאֲכֶם וְחַתְכֶם וְגו'.

וּמִצַּד שֶׁל תְּבוּאוֹת חֲמֹשֶׁה מִיָּנִי לְחֶם, שְׁבוּרִים מְכָלָם, וְהֵם: חֲטָה, וְשִׁעוּרָה, וְכִסְמֵת, וְשִׁבְלַת שׁוּעַל, וְשִׁיפּוֹן. הַמְּשִׁיל אוֹתָם

לְיִשְׂרָאֵל, זֶהוּ שְׁכָתוּב (ירמיה כ) קִדְשׁ יִשְׂרָאֵל לְה' רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ, בְּה'.
כְּשִׁיצְאוּ מֵהַגְּלוּת, כִּךְ יִהְיוּ שְׁבוּרִים, עַד שְׁיִתְּבַרְר אֶכָּל מִתּוֹךְ פְּסֻלָּת,
שְׁהִינּוּ קֶשׁ, עָרַב רַב, עַד שְׁיִתְּבַרְרוּ וַיִּזְדְּעוּ יִשְׂרָאֵל בֵּינֵיהֶם, כְּמוֹ בַר
שְׁנַבְרָר מִתּוֹךְ מוֹץ וְתָבֵן.

וְעַד שְׁיִתְּבַרְרוּ מֵהֶם, י', שְׁהִיא מַעֲשֵׂר, לֹא שׁוּרָה עַל ה', שְׁהוּא לְחֵם
שֶׁל חֲמֶשֶׁה מִיָּנִים, לְקַיֵּם אֶת הַשְּׁבוּעָה (שמות יז) כִּי יָד עַל כַּס י"ה.
וּמִשׁוּם כִּךְ מוֹץ וְתָבֵן אֵינּוּ מְחַיֵּב בְּמַעֲשֵׂר עַד שְׁיִתְּבַרְר. אַחַר שְׁיִתְּבַרְר,
מִתְּכַנְסִים לְאוֹתוֹ מְקוּם שְׁנַקְרָא יְרוּשָׁלַיִם, כְּמוֹ שְׁאֵת הַחֲטָה, אַחַר
שְׁנַבְרָר קֶשׁ וְתָבֵן, מְכַנְסִים אוֹתָהּ לְאוֹצֵר. כִּךְ יִתְּכַנְסוּ יִשְׂרָאֵל, שְׁהֵם
בַּר, לִירוּשָׁלַיִם, שְׁהִיא בְּנוּיָה עַל הַר ה', שְׁנֶאֱמַר בְּה (תהלים כד) מִי יַעֲלֶה
בְּהַר ה' וּמִי יִקּוּם בְּמִקְוֹם קִדְשׁוֹ נְקִי כַפַּיִם וּבַר לֵבָב. נְקִי כְּמוֹ בַר,
שְׁהִיא תְּבוּאָה כְּשֶׁנְּבַרְרָת מִתּוֹךְ פְּסֻלָּת. בְּאוֹתוֹ זְמַן – נִשְׁקוּ בַר,
כְּבִתְחֻלָּה, שְׁנֶאֱמַר בּו (שיר א) יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ. בַּר תִּרְגֹּם בֵּן.
בְּאוֹתוֹ זְמַן שְׁיִהְיוּ נְקִיִּים כְּמוֹ בַר מִתּוֹךְ קֶשׁ וְתָבֵן, שׁוּרָה שְׁמוֹ עֲלֵיהֶם,
וְקוֹרָא לָהֶם בְּנֵי בְּכָרֵי יִשְׂרָאֵל.

וְכִךְ מְכַל הָאֵילָנוֹת אֵינן שְׁבוּר כְּגַפְנָן. בְּנִטְעַתוֹ שְׁבוּר, בְּעֲנָבָיו שְׁבוּר,
שְׁהֵם כְּתוּשִׁים בֵּין הַרְגָלִים. וְכִךְ זֵית, הַזֵּיתִים שְׁלֵה כְּתוּשִׁים.
בְּגֻלוֹת נִמְשְׁלוּ יִשְׂרָאֵל לָהֶם, זֶהוּ שְׁכָתוּב (תהלים פ) גִּפְנָן מִמְּצָרִים תִּסְיַע.
וְכֵן בְּגֻלוֹת הֶרְבִּיעִית, (ישעיה ה) כִּי כָרַם ה' צְבָאוֹת בַּיִת יִשְׂרָאֵל. וְכְמוֹ
זֶה יִשְׂרָאֵל מְשׁוּלִים לְזֵית, (ירמיה יא) זֵית רַעֲנָן יִפֶּה פְּרֵי תֵּאֲר. וּמִשׁוּם כִּךְ
(תהלים קכח) אֲשַׁתֶּךָ כְּגַפְנָן פְּרִיָּה בִּירְכָתִי בִּיתֶךָ בְּנִיךָ כְּשִׁתְּלֵי זֵיתִים. סְמוּךְ
זֶה לְזֶה, מִשׁוּם שְׁהֵם שְׁבוּרִים בְּגֻלוֹת.

וְאַחַר שְׁיִהְיוּ נְקִיִּים מִתּוֹךְ פְּסֻלָּת, יִתְקַדְּשׁוּ לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ בֵּינָן לְנִסְף
עַל גְּבֵי הַמְּזֻבָּח, וְזֵיתִים לְהַדְלִיק מְאוּר גְּרוֹת לְמִנְוָרָה. וּמִי זֹכֵה
לְזֶה? יֵינן שְׁלֵה הַתְּנַסֶּף לְכוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת. שְׁעָרַב רַב הֵם יֵינן שְׁהַתְּנַסֶּף
לְכוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת, וּמֵהֶם מְשֻׁמְדִים, מִיָּנִים, אֶפִּיקוֹרְסִים, מְשֻׁמְדִים
לְעֵבְרוֹת שְׁבָכַל הַתּוֹרָה כְּלָה.

וַיִּשְׂרָאֵל שְׁנֶאֱמַר בְּהֶם, וַיִּתְּעַרְבוּ בַּגּוֹיִם וַיִּלְמְדוּ מַעֲשֵׂיהֶם. עַד שְׁיִהְיוּ
דְרוּכִים בֵּין רַגְלֵיהֶם, בְּגֻלוֹת הֵם לֹא נִבְרְרוּ מֵהֶם. וּבְשִׁבְלֵם
אָמַר דָּוִד, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, (שם מט) לָמָּה אֵינְרָא בִימֵי רַע עֲוֹן עַקְבֵי יִסְבְּנִי.
וְעֲלֵיהֶם אָמַר שְׁלֵמָה (שיר השירים א) צְאִי לִךְ בְּעַקְבֵי הַצֹּאן. בְּיַעֲקֹב.
שְׁעָלָיו נֶאֱמַר אֵל הַנְּחֹשׁ הַקְּדָמוֹנִי שְׁפֹתָהּ אֶת חֲוָה, (בראשית ג) הוּא

ישופך ראש ואתה תשופנו עקב. אחר שיצאו מן הגלות נמשלים לתפוחים ולכל הריחות הטובים, כמו שביציאת מצרים, שכתוב בה (שיר השירים ח) תחת התפוח עוררתִיך.

המוצֵה שאחר זו – להביא בפורים, ואחרֶיה – להתודות על הפורים, ואחרֶיה – להתודות על המעשר. ובעלי המשנה מקשים על המעשר, שאם יהיה קדם לקיטתו, או אחר לקיטתו עשורו, כמו אתרוג, שנאמר בו באילן, הלך אחר חנטה. יש מי שאומר אחר בשול הפרות. ואתרוג מקצתו דומה לאילן ומקצתו לתבואה, שהם זרעים, שנאמר בהם שלאחר לקיטתו עשורו. שאילן אינו אלא עד אחר גמר בשולו.

ומשום כך תקנו המוציא ממקום שבשולו יפה, להוציא פת שרוף, אלא ממקום שהוא מטעם. וכך תבואה, אחר לקיטתו הוא כבשול פרות. וישראל משולים לאילן ולתבואה, שנאמר בהם (שמות כג) ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך. וכך (דברים יח) ראשית גז צאנך תתן לו, שהם ישראל, שנאמר בהם (יחזקאל לד) ואתן צאנִי. וכך ישראל, קדש (קדש ישראל) ישראל לה' ראשית תבואתה, לאחר לקיטתו מן הגלות – עשור. ונקראו קדש לה'.

וישראל נקראו אילן גדול ותקיף ובו מזון לכל. בו תורה, שהיא מזון למעלה. בו תפלה, שהיא מזון למטה. ואפלו למלאכים אין מזון אלא בישראל. שאם ישראל לא יתעסקו בתורה, לא היה יורד להם מזון מצד של התורה שנמשלה לעץ. זהו שכתוב (משלי א) עץ חיים היא למחזיקים בה. ולפרי, שהוא מצוה.

וכך התורה נמשלה למים, ואלה לאש, ולא היו יורדים מים מלמעלה, וחמה שהיא אש, לא היתה יורדת (מלמעלה) לבשל את פרות האילן, אלא בשביל ישראל, ומשום זה נאמר בישראל, (שיר ב) התאנה חנטה פגיה. אלו בעלי מצוות. והגפנים סמדר נתנו ריח, כשפותחים בתשובה, ומיד נאמר בישראל, קומי לך רעייתי יפתי ולכי לך, מן הגלות.

ומשום זה באילן, שהוא עץ החיים, בתורה, באלו שמשתדלים בה הולכים אחר חנטה ומעשרים אותו, ששורה עליהם יו"ד, שהיא חכמ"ה, א' מ', ובה מתכנסים ה"ה, שהם פרות האילן. ומהו האילן? ו'. אבל שאר העם, אחר לקיטתו מן הגלות – עשורו, אותם

צדיקים שנאמר בהם (ויקרא כג) ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר. הדר במעשיהם, שאחוזים בבעלי תורה ומצוות, ואחר לקיטה הולכים לגביהם (ולגבי זרעים של תבואה. ואחר חנטה הולכים אליהם) כְּאֵילָן.

ומישום זה פרשה במסכת קדושין, בא להשמיענו שאתרוג כִּירָק. מה יִרָק דִּרְכוּ לְגַדֵּל עַל כָּל מַיִם וּבִשְׁעַת לְקִיטָתוֹ עֲשׂוּרוֹ, אִךְ אֶתְרוֹג גַּם דִּרְכוּ לְגַדֵּל וְכוּ' וּמִצַּד שֶׁל הַחֲכָמָה, אֵין מַיִם אֵלָא תוֹרָה. וּבְמָקוֹם אַחֵר לְמַעְלָה, וְזֶה שֶׁשָּׁנִינוּ, אֶתְרוֹג שׁוֹה לְאֵילָן בְּשִׁלְשָׁה דִּרְכִים; הָרִי אֶתְרוֹג אוֹחֵז שְׁנֵי צַדִּים, וְאֶתְרוֹג הוּא דְיוֹקֵן הַלֵּב שֶׁאֲחוֹז לְמַעְלָה וְאֲחוֹז לְמַטָּה. אֲחוֹז לְמַעְלָה – הַלֵּב רוֹאֵה. אֲחוֹז לְמַטָּה – בְּדַעַת, כְּמוֹ שֶׁבְּאֵרוֹהָ, הַלֵּב יוֹדֵעַ. דַּעַת הִיא אֵילָן, הַתוֹרָה הַפְּרִי שָׁלוּ. הָעֵינַיִם שֶׁהֵן הַמְּצוּוֹת שֶׁבָּהֵן – הַלֵּב רוֹאֵה. (ע"כ רעיא מהימנא)

ואנשי קדש תהיון לי וגו'. רבי יהודה פתח, (איוב כח) והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה. אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא רוצה לכבדם יותר (בכבוד שלהם) מכל שאר בני העולם. בתחלה אמר להם, (שמות יט) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים. לא זזה האהבה הרבה מהם עד שקרא להם וגוי קדוש, שהוא יותר. לא זזה האהבה מהם עד שקרא להם (דברים יד) כי עם קדוש אתה. לא זזה האהבה מהם עד שקרא להם (שמות כב) ואנשי קדש תהיון לי, שהוא יותר מן הכל.

כתוב והחכמה מאין תמצא. התורה יצאה מחכמה, ממקום שנקרא קדש, והחכמה יצאה ממקום שנקרא קדש הקדשים. רבי יצחק אמר, וכן יוכל נקרא קדש, שכתוב (ויקרא כה) יוכל היא קדש תהיה לכם. וישראל כלולים מהם. זהו שכתוב ואנשי קדש תהיון לי.

בתחלה קדוש, ועכשו קדש. מה בין זה לזה? אמר רבי יוסי, זה למעלה וזה למטה. וזה לא כן, שכתוב (ישעיה ד) והיה הנשאר בציון והנוותר בירושלם קדוש יאמר לו. במקום זה נקרא קדוש, ולמעלה למעלה קדש.

רבי אבא היה הולך בדרך, והיו הולכים עמו רבי יוסי ורבי חייא. אמר רבי חייא, ואנשי קדש תהיון לי, מנין לנו? אמר לו, הרי רבי יוסי וכל החברים יפה אמרו, וכך זה. מנין לנו? שכתוב (ירמיה ב) קדש ישראל לה' ראשית תבואתה. ראשית, ודאי חכמה נקראת ראשית, שכתוב (תהלים קיא) ראשית חכמה יראת ה'.

סדר הלימוד ליום כז טבת [יום 116 בשנה]

ומשום שישׁראל נקראו קדש (ישׁראל) בשׁלמות הכל, כתוב (שמות כב) ובשר בשׁדה טרפה לא תאכלו, שהרי ישׁראל, שהם שלמים על הכל, לא יונקים מצד הדין הקשה. לכלב תשלכון אתו, לכלב ודאי, שהוא הדין החצוף החזק על הכל. פיון שהדין הקשה שרוי עליו והטיל בו זמה, אסור להם לאותם שנקראים קדש. אלא לכלב תשלכון אתו ודאי, שהוא הדין החצוף, דין הקשה יותר מן הכל, שכתוב (ישעיה כו) והכלבים עזי נפש.

בא וראה, כשנזכרה נבלה בתורה, כתוב בישׁראל קדוש, ולא קדש. כאן כתוב ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשׁדה טרפה לא תאכלו. ושם בנבלה כתוב (דברים יד) לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשׁעריך תתננה וגו', כי עם קדוש אתה. קדוש ולא קדש, שהרי נבלה מצד של ישׁראל נעשתה, שלא פוסל את זה אלא ישׁראל. ורבים הגונים ישׁ בה נבלה, כמו שבארנו.

אמר רבי שמעון, כתוב כאן ואנשי קדש תהיון לי, וכתוב שם, כי עם קדוש אתה לה' אלהיך. לה' אלהיך? לי היה צריך להיות! אלא שם (כאן) למעלה למעלה, וכאן (ושם) השכינה. וכתוב (ישעיה ד) והיה הנשאר בציון והנוותר בירושלם קדוש יאמר לו, ולא קדש. בכאן קדוש ולמעלה קדש. כתוב קדש ישׁראל לה' ראשית תבואתה, בה"א, כמו שבארנו. ועל כך אנשי קדש תהיון לי ודאי.

רבי יצחק היה יושב לפני רבי שמעון. אמר לו, הרי כתוב קדש ישׁראל לה'. בסוף הפסוק כתוב כל אכליו יאשמו, מה זה אומר? אמר לו רבי שמעון, יפה אמר, כל אכליו יאשמו – הינו שכתוב ואיש כי יאכל קדש בשׁגגה וכו'. וכתוב וכל זר לא יאכל קדש. ומשום שישׁראל נקראו קדש, כתוב כל אכליו יאשמו. בא רבי יצחק ונשק ידו ואמר, אם לא באתי לכאן אלא לשמע דבר זה – מספיק.

אמר לו, רבי, הרי שנינו שקדש יותר למעלה מקדוש. אם כך, הרי כתוב (ישעיה ו) קדוש קדוש קדוש ה' צבאות, וזו שלמות הכל? אמר לו, בא וראה, כשמתחברים כאחד, כלם נעשים בית אחד, והבית הזה נקרא קדש. הכלל של הכל קדוש, ומשום כך קדש. הוא

כָּלֵל שֶׁהֶפֶל נִכְלָל בּוֹ. וְכִשְׁנִכְלַלְתָּ בְּיִשְׂרָאֵל הָאֲמוּנָה הַשְּׁלֵמָה, הֵם נִקְרָאִים קֹדֶשׁ, הַכָּלֵל שֶׁל הַכֹּל, שֶׁכְּתוּב קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לְה'. וּמִשּׁוּם כֶּךָ, וְאֲנָשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי.

לְהִיוֹן אֶחָד שָׁאֵל אֶת רַבִּי אֲבָא וְאָמַר לוֹ, לֹא כְּתוּב וּבִשְׂרָב בְּשֻׁדָּה טְרַפָּה לֹא תֹאכְלוּ? אִם כֶּךָ, מֵהוּ שֶׁכְּתוּב (תהלים קיא) טְרַף נָתַן לִירָאִיו? טְרַף נָתַן לְכַלְבִּים הֲיֵה צְרִיף לְהִיּוֹת! לְמָה נָתַן לִירָאִיו? אָמַר לוֹ, רִיקָא, הָאֵם כְּתוּב טְרַפָּה נָתַן לִירָאִיו? טְרַף כְּתוּב! וְאִם תֹּאמַר, טְרַף כְּמוֹ טְרַפָּה, נָתַן לִירָאִיו וְדַאי, שְׂדֵבֵר זֶה לֹא נִתְּנוּ לְהִזְהַר בּוֹ אֲלֵא לְאוֹתָם יִרְאִי שְׂמוֹ וִירָאִים מִמֶּנּוּ. מִשּׁוּם זֶה דְּבַר זֶה לֹא נָתַן לָכֶם, שֶׁהֲרִי יָדַע שְׂאִינְכֶם יִרְאִים מִמֶּנּוּ וְלֹא שׁוֹמְרִים מְצוּוֹתָיו, וּמִשּׁוּם דְּבַר זֶה חֲמַרְהָ שֶׁל הַתּוֹרָה וְצְרִיף לְהִזְהַר בָּהּ. נָתַן לִירָאִיו, נָתַן לִירָאִיו וְדַאי, וְלֹא לְאַחֵרִים. וְכָל חֲמֻרוֹת הַתּוֹרָה לֹא נִתְּנָם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲלֵא לְאוֹתָם יִרְאֵי חֲטָא, לְאוֹתָם יִרְאֵי מְצוּוֹתָיו וְלֹא לָכֶם.

שָׁנָה רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּתוּב (קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל, וְכְתוּב וְאֲנָשֵׁי וְכוּ') וְאֲנָשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי. מֵה זֶה וְאֲנָשֵׁי, וְאַחֲרָיו קֹדֶשׁ? אֲלֵא וְאֲנָשֵׁי קֹדֶשׁ וְדַאי. שְׂשֻׁנִינוּ, לֹא יֵצְאוּ יִשְׂרָאֵל לְחֻרוֹת אֲלֵא מִצַּד הַיּוֹבֵל. אַחַר שְׂיֵצְאוּ לְחֻרוֹת, לְקַח אוֹתָם הַיּוֹבֵל הַזֶּה בְּכַנְפָּיו, וְנִקְרְאוּ אֲנָשִׁים שְׁלוֹ, בְּנִים שְׁלוֹ. וְכְתוּב בּוֹ בַּיּוֹבֵל, (ויקרא כה) יוֹבֵל הִיא קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לָכֶם, קֹדֶשׁ וְדַאי, לָכֶם וְדַאי. וּמִשּׁוּם כֶּךָ, וְאֲנָשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי, אֲנָשֵׁי קֹדֶשׁ וְדַאי, אֲנָשִׁים שְׁלוֹ מִמֶּשׁ.

וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר אֶת זֶה, וְעַל זֶה זָכוּ יִשְׂרָאֵל לְהִקְרָא אַחִים לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁכְּתוּב (תהלים קכב) לְמַעַן אֲחֵי וְרַעֲי וְגו'. אַחַר כֶּךָ נִקְרְאוּ קֹדֶשׁ מִמֶּשׁ, שֶׁכְּתוּב (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לְה' רִאשִׁית תְּבוּאָתָהּ. קֹדֶשׁ וְלֹא אֲנָשֵׁי קֹדֶשׁ. מִשּׁוּם כֶּךָ כָּל אֲכִלְיוּ יֵאָשְׁמוּ, וְכְתוּב (ויקרא כב) וְכָל זֶר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ. (שם) וְאִישׁ כִּי יֹאכַל קֹדֶשׁ בְּשִׁגְגָה.

שְׂשֻׁנִינוּ, יִשְׂרָאֵל נִקְרְאוּ קֹדֶשׁ, וּמִשּׁוּם שֶׁהֵם קֹדֶשׁ אֲסוּר לְאָדָם לְקַרְא לְחֻבְרוֹ בְּשֵׁם גְּנָאִי וְלֹא לְכַנּוֹת שֵׁם לְחֻבְרוֹ, וְעַנְשׁוֹ גְּדוֹל, וְכָל שֶׁכֵּן בְּדַבְרֵים אַחֲרִים. שְׂשֻׁנִינוּ, כְּתוּב (תהלים לד) נִצַּר לְשׁוֹנֵף מְרַע וְגו'. מֵהוּ מְרַע? שֶׁבְּגָלָל לְשׁוֹן הָרַע מְחַלּוֹת יוֹרְדוֹת לְעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כָּל מִי שֶׁקּוֹרָא לְחֻבְרוֹ בְּשֵׁם שְׂאִין בּוֹ וּמִגְנָה אוֹתוֹ, נִתְּפָס בְּמַה שְׂאִין בּוֹ. שְׂאֵמֶר רַבִּי חֲזִיא אָמַר רַבִּי חֲזִיקָה, כָּל מִי

שְׁקוּרָא לְחַבְרוּ רְשָׁע, מוֹרִידִים אוֹתוֹ לְגִיהֶנָם, וְיורְדִים לוֹ לְלַחְיָיו, פְּרָט
לְאוֹתָם חֲצוּפִים שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁמֶתָר לְאָדָם לְקַרָּא לָהֶם רְשָׁע.

אוֹתוֹ אִישׁ שֶׁקָּלַל אֶת חֲבֵרוֹ, עִבֵּר רַבִּי יִיסָא, אָמַר לוֹ, כְּמוֹ רְשָׁע
עֲשִׂיתָ. בָּא לְפָנַי רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לוֹ, רְשָׁע לֹא אֶמְרָתִי לוֹ, אֲלֵא
כְּרָשָׁע, שֶׁמֵּרָאָה דְּבִרְיוֹ כְּרָשָׁע, וְלֹא אֶמְרָתִי שֶׁהוּא רְשָׁע. בָּא רַבִּי יְהוּדָה
וְשָׂאֵל לְמַעֲשֵׂה לְפָנַי רַבִּי אֶלְעָזָר. אָמַר לוֹ, וְדַאי שְׁלֵא הִתְחַיֵּב. מִנִּין
לָנוּ? שְׁכָתוּב (איכה ב) הָיָה ה' כְּאוֹיֵב, וְלֹא אוֹיֵב. שְׂאָם לֹא כָף, לֹא נִשְׂאָר
מִיִּשְׂרָאֵל גְּזוּעִים בְּעוֹלָם. כְּמוֹ זֶה, (שם א) הָיְתָה כְּאֶלְמָנָה, וְלֹא אֶלְמָנָה.
כְּאֶלְמָנָה שֶׁהִלֵּךְ בְּעֵלָה לְעִבֵּר הַיָּם וּמְחַכָּה לוֹ.

אָמַר רַבִּי חֲיִיא, וּמִכָּאֵן מִשְׁמַע? מִשָּׁם מִשְׁמַע, שֶׁהוּא עֵקֶר הַכֹּל,
שְׁכָתוּב (יחזקאל א) וְעַל דְּמוֹת הַכֹּסֵא דְּמוֹת כְּמֵרָאָה אָדָם. כְּמֵרָאָה
אָדָם, וְלֹא מֵרָאָה אָדָם. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּתוּב כְּתַפּוּחַ בְּעֵצֵי הַיַּעַר וְגוֹ'.
כְּתַפּוּחַ, וְלֹא תַפּוּחַ. כְּתַפּוּחַ, שֶׁנִּפְרָד בְּגוֹנָיו, וּבְגוֹנָיִם אַחוּזֵי הַדְּבָר. אָמַר
רַבִּי יְהוּדָה, אֵלוֹ לֹא בָּאתָ לְכָאֵן אֲלֵא לְשִׁמְעַ הַדְּבָרִים הַלְלוּ – דִּי.

שְׁנִינּוּ, כְּתוּב (זכריה יב) וְהָיָה הַנִּכְשֵׁל בְּהֵם בַּיּוֹם הַהוּא כְּדוֹד. כְּדוֹד,
וְלֹא דוֹד. כְּדוֹד שֶׁאָמַר וְהִנֵּה בְּעֵנָי הַכִּינּוֹתִי לְבֵית ה'. וְכְתוּב
(תהלים פו) כִּי עֲנִי וְאֶבְיוֹן אָנִי. וְהוּא הָיָה מְלַךְ עַל מְלָכִים וְהָיָה קוֹרָא
לְעֵצְמוֹ כָּף. אָמַר רַבִּי אַבְבָּא, אֲשֶׁרִיָּהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא
קָרָא לָהֶם כְּקֹדֶשׁ, אֲלֵא קֹדֶשׁ מִמֶּשׁ, שְׁכָתוּב קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לְה', וּמִשׁוּם
כָּף כָּל אֲכָלְיוֹ יֵאָשְׁמוּ וְגוֹ'.

שְׁנִינּוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, מָה רָאָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְתַת דִּינָיִם
לְיִשְׂרָאֵל אַחַר עֶשֶׂר הָאֲמִירוֹת? אֲלֵא כָף שְׁנִינּוּ, מִצַּד הַגְּבוּרָה
נִתְּנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, מִשׁוּם כָּף צָרִיף לְתַת שְׁלוֹם בֵּינֵיהֶם כְּדִי
שֶׁהַתּוֹרָה תִּהְיֶה שְׁמוּרָה מִכָּל צְדָדִיָּה. שֶׁאָמַר רַבִּי אַבְבָּא אָמַר רַבִּי יִצְחָק,
אֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֲלֵא עַל דִּין, שֶׁאֶלְמָלָא הַדִּין לֹא יַעֲמַד, וּמִשׁוּם כָּף
הָעוֹלָם נִבְרָא בְּדִין וְהַתְקַיֵּם.

שְׁנִינּוּ, רַבִּי אַבְבָּא, כְּתוּב (ירמיה כא) דִּינּוּ לְבַקֵּר מִשְׁפָּט. וְכִי לְבַקֵּר וְלֹא
בְּכָל הַיּוֹם? אֲלֵא לְבַקֵּר, טָרָם שְׂיֵאֲכְלוּ הַדִּינָיִם וְלֹא יִשְׁתּוּ,
שְׁכָל מִי שֶׁדָּן דִּין אַחַר שֶׁאֲכַל וְשִׁתָּה, אֵינּוּ דִין אֶמְתָּ, שְׁכָתוּב (ויקרא יט)
לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם. מָה זֶה עַל הַדָּם? אֲזַהְרֶה לְדִינָיִם שְׁלֵא יֹאכְלוּ עַד
שֶׁדָּנִים דִּין. שְׁכָל מִי שֶׁדָּן דִּין אַחַר שֶׁאֲכַל וְשִׁתָּה, כְּאֵלוֹ חַיֵּב אֶת דָּם
חֲבֵרוֹ לְאַחַר, שֶׁהָרִי דְמוֹ מִמֶּשׁ נִתֵּן לְאַחַר. זֶה בְּמִמוּן, כָּל שֶׁכֵּן בְּדִינֵי

נפשות שצריכים הדינים להשמר שלא לדון דין אלא קדם שאכלו ושתו, ועל זה כתוב דינו לבקר משפט, וכתוב (ירמיה ט) אני ה' עשה חסד ומשפט וצדקה בארץ כי באלה חפצתי נאם ה'.

שנינו, אמר רבי יהודה, מי שמשקר בדין, משקר בתקוני המלך. מהם תקוני המלך? אותם שנאמר, שכתוב עשה חסד משפט וצדקה בארץ. וכתוב כי באלה חפצתי נאם ה'. והכל תלוי זה בזה (והלא בזה תלוי). רבי יוסי אמר, אלה הם תקוני הכסא, שכתוב (תהלים פט) צדק ומשפט מכון כסאך. וכתוב (ישעיה טז) והוכן בחסד כסא.

ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו וגו'. מה זה תשמרו? תשמרו הנה צריך להיות! אלא תשמרו ודאי. מה זה אשר אמרתי אליכם? כלומר שהזהרתיכם על מאמר עבודתי. תשמרו, שלא יגיע אליכם שום רע. תשמרו מאותה שמירה ונטירה שלי בלבד. ושם אלהים אחרים לא תזכירו – לא תזכירו כמו שבארנו. דבר אחר ושם אלהים לא תזכירו – כלומר לא תסבבו, שתפלו בין העמים בארץ אחרת, ויקים בכם מה שכתוב (דברים כח) ועבדת שם אלהים אחרים וגו'.

דבר אחר ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו – רבי יהודה פתח, (תהלים פא) שמע עמי ואעידה בך וגו', לא יהיה בך אל זר וגו'. אנכי ה' אלהיך המעלך מארץ מצרים וגו'. הפסוקים הללו אמרם דוד ברוח הקדש, ויש להתבונן בהם. שמע עמי – בכמה מקומות הזהירה התורה את האדם, בכמה מקומות מזהיר הקדוש ברוך הוא את האדם, והכל לתועלת האדם כדי שישמר את מצוות התורה. שכל מי שישמר את מצוות התורה ומשתדל בה, כמי שמשתדל בשם הקדוש. **שנינו**, כל התורה היא שמו של הקדוש ברוך הוא, ומי שמשתדל בה כמי שמשתדל בשם הקדוש, משום שכל התורה היא שם קדוש אחד, שם עליון, שם שכולל את כל השמות, ומי שגורע ממנה אות אחת כאלו עשה פגם בשם הקדוש. שנינו, ושם אלהים אחרים לא תזכירו – לא תוסיף על התורה ולא תגרע ממנה. רבי חייא אמר, ושם אלהים אחרים – זה מי שמתעסק בספרים אחרים שאינם מצד התורה. לא ישמע על פיך – שאסור אפלו להזכירם וללמד מהם טעם, כל שכן על התורה.

רבי יהודה שונה בך, מה הטעם כתוב ושם אלהים אחרים, וסומך לו את חג המצות תשמר? אלא מי שמי שלא שומר את זה, כמי

שלא שומר את אמונת הקדוש ברוך הוא. מה הטעם? משום שבו הדבר אחרו. אמר רבי יצחק, וכן בכל שאר החגים והזמנים, שהרי כלם אחרים בשם הקדוש העליון. ועל זה שנינו, מה שכתוב שלש פעמים בשנה, משום שבהם תלויה האמונה.

יראה כל זכורף, למה כל זכורף? אמר רבי אלעזר, כל זכורף ממש, משום שנוטלים ברכה מהמעין של הנחל. מכאן שנינו, כל בן ישראל שנמול, צריך להראות לפני המלך הקדוש, משום שנוטל ברכה ממבוע הנחל. זהו שכתוב כברכת ה' אליהך אשר נתן לך. וכתוב אל פני האדן ה', כמו שבארנו, שמשם מריקים ברכות ונוטלים ברכה. אשרי חלקם של ישראל מכל שאר העמים.

פעם אחת עלו ישראל לחג את החג, והתערכו עובדי עבודת כוכבים ומזלות עמם, ואותה שנה לא נמצאה ברכה בעולם. באו ושאלו את רב המנונא סבא. אמר להם, ראיתם בתחלה סימן לזה? אמרו לו, ראינו סימן, שכששבנו משם כל הדרכים היו סתומים ממים, וענן וחשכה נמצאו, שלא יכלו ללכת כל אותם שעלו לשם. ועוד, בשעה שנכנסנו להראות, פני השמים נחשכו ורגזו. (נחרד וראה) אמר להם, ודאי או שיש בכם אנשים לא נמולים, או עובדי עבודת כוכבים ומזלות עלו עמכם, שהרי לא התברכו באותה שעה, פרט לאותם ישראלים שנמולו, ובאות הקדושה הזו מסתכל הקדוש ברוך הוא ומברך אותם.

לשנה האחרת עלו, ועלו אותם עובדי עבודת כוכבים ומזלות, שהתערכו עמם כשהיו אוכלים קרבנות והיו שמחים. וראו את אותם עובדי עבודת כוכבים ומזלות שדפוסם בקשריהם לקשר הכתל. השגיחו בהם שכלם מברכים והם לא ברכו. באו ואמרו את הדבר לבית הדין. באו ושאלו אותם. אמרו, זה שאכלתם, החלק שלכם איזה קרבן היה? לא היה בידם. בדקו ומצאו שהם עובדי עבודת כוכבים ומזלות והרגו אותם. אמרו, ברוך הרחמן שהציל את עמו, שודאי אין ברכה שרויה אלא רק בישראל, הזרע הקדוש, בני האמונה, בני האמת. ואותה השנה נמצאה ברכה בעולם בשלמות. פתחו ואמרו, (תהלים קמ) אף צדיקים יודו לשמך וגו'.

רבי חייא אמר, בזכות ישראל מהולים, נכנעים שונאיהם תחתיהם ויורשים נחלתם. בא וראה מה כתוב, יראה כל זכורף. וכתוב

אחריו, כי אוריש גוים מפניך והרחבתי את גבלך. שהקדוש ברוך הוא עוקר דירים ממקומם ומושיב דירים למקומם, ומשום כך, (שמות לד) יראה כל זכורך את פני האדן ה'. רבי יהודה אמר, האדון, כמו שכתוב (ישעיה י) הנה האדון ה' צבאות מסעף פארה וגו', ויצא חטר וגו'. והכל אחד, מעקר דירים ומושיב דירים. רבי יצחק אמר, יש אדון ויש אדון, והכל באחד תלוי.

רבי יהודה אמר, אדני – אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד, הקדוש ברוך הוא נקרא, ואותו שנקרא כמו שהוא כתוב, ומיהו? רבי יוסי אומר, מראת אלהים. מראת כתוב. ומהו מראת? שלמות הכל – יו"ד ה"א וא"ו ה"א. (מראת הוא א' כו') מראת למה הוא אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד? זה נקרא ככתבו, וזה לא נקרא ככתבו, ומשום כך בזה נקרא, ועל כך מראת אלהים כתוב.

רבי יהודה אמר, לפעמים עליונים שנקראו בשם תחתונים, ולפעמים תחתונים נקראים בשם העליונים. האדן ה' – בשם עליון הוא אדני, והרי בארנו הדברים. ובגוונים רבים נתפרשו הדברים, והכל אחד. ברוך הרחמן וברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים.

הנה אנכי שלח מלאך לפניך וגו'. רבי יצחק פתח, (שיר א) ישקני מנשיקות פיהו וגו'. אמרה כנסת ישראל, ישקני מנשיקות פיהו. מה הטעם ישקני? יאהבני היה צריך להיות! למה ישקני? אלא כך שנינו, מה נשיקות של דבקות של רוח ברוח, שבגלל כך נשיקה בפה, שהרי הפה הוא המוציא והמקור של הרוח, ולכן נשיקות בפה בחיבות, ודבקים רוח ברוח, שלא נפרדים זה מזה.

ולכן מי שמוציא נשמתו בנשיקה, נדבק ברוח אחרת, ברוח שלא נפרדת ממנו. והינו נקרא נשיקה. ועל זה אמרה כנסת ישראל ישקני מנשיקות פיהו, להדביק רוח ברוח, שלא יפרד זה מזה.

כי טובים דדיך מיין. מה עושה כאן יין? והרי כתוב (ישעיה כח) וגם אלה ביין שגו וגו', וכתוב (ויקרא י) יין ושכר אל תשת אתה ובניך. מה הטעם כאן יין? רבי חייא אמר, מיינה של תורה. רבי חזקיה אמר, זה שכתוב (תהלים קד) ויין ישמח לבב אנוש. ועל זה כתוב כי טובים דדיך מיין, לחדות הלב. מיין – שמשמחני יותר מהכל.

רבי יהודה אָמַר, כְּתוּב (בראשית כט) וַיִּשָּׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל וַיֵּשָׂא אֶת קוֹלוֹ וַיִּבֶן. לָמָּה בָכָה? אֵלָּא בְּדַבְּקוֹת הָרוּחַ בָּהּ לֹא יָכַל הַלֵּב לְסַבֵּל, וּבָכָה. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כְּתוּב וַיִּשְׁקֶהוּ וַיִּבְכּוּ? שְׂנִינוּ, לָמָּה נִקְוֶה עַל וַיִּשְׁקֶהוּ? אֵלָּא שְׂלֵא נִדְבָקָה בּוֹ רוּחַ כָּלָל, וְעַל זֶה כְּתוּב וְנִעְתְּרוֹת נְשִׁיקוֹת שׁוֹנֵא. מַה זֶה (משלי כז) וְנִעְתְּרוֹת נְשִׁיקוֹת שׁוֹנֵא? אֵלָּא מִי שְׁנוֹשֵׁק בְּחֻבִּיבוֹת, מְדַבֵּק רוּחוֹ בְּרוּחוֹ בְּדַבְּקוֹת הַחֻבִּיבוֹת, וּמִי שְׂלֵא נוֹשֵׁק בְּחֻבִּיבוֹת, זֶה לֹא בְּדַבְּקוֹת, אֵלָּא וְנִעְתְּרוֹת. מַה זֶה נִעְתְּרוֹת? גִּסּוֹת, שְׂלֵא דְבָקָה רוּחוֹ בְּאוֹתָהּ נְשִׁיקָה וְלֹא נִדְבַק בּוֹ כָּלָל. וּמִשּׁוֹם כֵּן כְּתוּב, וַיִּשְׁקֶהוּ מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ, שֶׁהִיא דְבָקוֹת רוּחַ בְּרוּחַ.

שְׂנִינוּ, כָּל זְמַן שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הוֹלֵךְ עִם יִשְׂרָאֵל, כְּכִיכּוֹל נִדְבַקַת רוּחַ בְּרוּחַ, וְעַל זֶה כְּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בָּהּ, בְּכָל אוֹתָם גּוֹנִי הַדְּבָקוֹת, וְלֹא נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה. בְּשַׁעַה שֶׁנֶּאֱמַר הִנֵּה אֲנֹכִי שֶׁלַח מִלְּאָךְ לְפָנֶיךָ, יָדַע מִשֶּׁה שֶׁזוֹ פְּרִישָׁה. אָמַר, (שמות לג) אִם אֵין פָּנֶיךָ הַלְכִים אֵל תַּעֲלֵנוּ מִזֶּה.

רבי אבא אָמַר, מַה כְּתוּב לְמַעַלָּה מִזֶּה? (שם לד) רֵאשִׁית בְּכוּרֵי אֲדָמָתְךָ תָּבִיא בֵּית ה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תִבְשֵׁל גְּדֵי בַחֲלָב אָמוֹ. מַה זֶה אוֹמַר? אֵלָּא שְׂלֵא לְעַרְב דְּבַר תַּחְתּוֹן בְּעַלְיוֹן, שְׂלֵא יִנַּק הַצַּד הַחִיצוֹן מִהַצַּד הַפְּנִימִי. מַה בֵּין זֶה לְזֶה? זֶה שְׁבַחוֹן מַצַּד הַטְּמֵאָה, וְזֶה שְׁלִפְנִים בְּצַד הַקְּדוּשָׁה. מִי הִיא אָמוֹ? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרָאת אִם. בַּחֲלָב אָמוֹ – שְׂלֵא יוֹנַק מַצַּד זֶה מִי שְׂלֵא צָרִיךְ. וְכֵאן כְּתוּב, הִנֵּה אֲנֹכִי שֶׁלַח מִלְּאָךְ לְפָנֶיךָ. אָמַר מִשֶּׁה, הֲרֵי קִבְלָתִי בְּטַחוֹן מִמֶּךָ שְׂלֵא תִפְרַד מֵעַמָּנוּ, וְדַאי אִם אֵין פָּנֶיךָ הַלְכִים אֵל תַּעֲלֵנוּ מִזֶּה. וּבְכַּהּ יוֹדַע אִפּוּא וְגו'.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, דְּבַר זֶה לֹא אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵלָּא בְּאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל וְלִהְתַּפְּסִים עִמָּם. לְמַלְךְ שֶׁהִיא רוּצָה לְלַכֵּת עִם בְּנוֹ, וְלֹא רָצָה לְעֹזֵב אוֹתוֹ. בָּא בְּנוֹ וּפְתַח לְבַקֵּשׁ מִהַמֶּלֶךְ שְׂיִלְךָ עִמּוֹ. הַקְּדִים הַמֶּלֶךְ וְאָמַר, הֲרֵי לְגִיוֹנֵר פְּלוֹנִי יִלְךָ עִמָּךְ לְשִׁמְרָךְ בְּדַרְךָ. לְאַחַר מִכֵּן אָמַר, הַשְּׁמֵר לָךְ מִמֶּנּוּ (בְּדַרְךָ), שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ גִּבֹּר שָׁלֵם. אָמַר בְּנוֹ, אִם כֵּן, אוֹ שְׂאֲנִי אֲשַׁב כָּאן, אוֹ שְׂאֲתָה תִלְךָ עִמִּי וְלֹא אֶפְרַד מִמֶּךָ. כֵּן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, בְּתַחֲלָה אָמַר, הִנֵּה אֲנֹכִי שֶׁלַח מִלְּאָךְ לְפָנֶיךָ לְשִׁמְרָךְ בְּדַרְךָ. וְאַחַר כֵּן אָמַר, הַשְּׁמֵר מִפְּנֵי וְגו'. בְּאוֹתָהּ שְׁעָה אָמַר מִשֶּׁה, אִם אֵין פָּנֶיךָ הַלְכִים וְגו'.

בא רבי שמעון, מצא אותם בזה. אמר, אלעזר בני, יפה אמרת, אבל בא וראה, במקום הזה לא אמר משה דבר ולא השיב דבר כנגדו, מה הטעם? משום שכאן לא נמצאת פרישה ממנו, והרי בארנו דבר זה לחברים. ויש שונים להפך, ולא כך פרשוה הראשונים. וכשיסתכלו הדברים, הכל יפה, וכלם אמרו הטעמים שלהם בדבר אחד.

מתי השיב משה? בזמן שאמר ושלחתי לפניך מלאך. וכתוב, כי ילך מלאכי לפניך. סתם ולא פרש את הדבר. ועל כן כתוב פאן, כי אם שמוע תשמע בקלו ועשית כל אשר אדבר. אשר אדבר דוקא. וכתוב, ואיבתי את איביך וצרתני את צרריך, והכל תלוי בו.

רבי יהודה אמר, אם תאמר ששניהם ממש מלאך – משה לא השיב עליהם, שלא ראה מקום. ומתי השיב? בזמן שכתוב אם אין פניך הלכים אל תעלנו וגו'. אמר רבי שמעון, כלל של הכל – משה לא רצה מלאך. שהרי כתוב, ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך אדני ילך נא אדני בקרבנו.

אמר רבי יהודה, זה שאמר רבי אבא, שכתוב לא תבשל גדי בחלב אמו, בחלב האם היה צריך להיות! מה זה אמו? ואם תאמר, כנסת ישראל אמו שמצד הטמאה – לא כך! שהרי שמעתי שאמר רבי שמעון, כנסת ישראל האם הקדושה נאחזה בחלק של ישראל, שכתוב (דברים לב) כי חלק ה' עמו.

אמר רבי שמעון, יפה אמרת, וזה של רבי אבא יפה, והכל תלוי זה בזה. בא וראה, האם נאחזה להם למעלה לצד זה ולצד זה, ושנים הם – אחד לימין ואחד לשמאל. ומשום כך, מהם לימין ומהם לשמאל, וכלם תלויים באם הזאת, האם הקדושה, ונאחזים בה.

מתי הם נאחזים בה? בשעה שהאם הזו יונקת מן הצד האחר והמקדש נטמא, והנחש החזק מתחיל להתגלות, ואז הגדי יונק מחלב אמו, ומתעוררים הדינים. ועל זה ישראל מקדימים ומביאים בכורים. ובשעה שהם מביאים אותם, צריכים לומר ולפתח בלבן, שרצה בכשפיו אלו לשלט ביצק ובזרע הקדש, ולא נתנו בידו ולא נמסרו ישראל לצד זה. ועל זה כתוב, ראשית בכורי אדמתך וגו', לא תבשל גדי בחלב אמו. ולא יונק אותו הצד מחלב אמו, שהרי לא נטמא המקדש, והדינים לא מתעוררים.

מִשׁוּם כִּן לֹא יֹאכַל בְּשׂוֹר בְּחֶלֶב כֹּל זֶרַע הַקֹּדֶשׁ, וְכֹל מִי שֶׁבָּא מֵהֶצֶד הַזֶּה, שְׁלֹא יִתֵּן מְקוֹם לְמִי שְׁלֹא צָרִיךְ, שֶׁהָרִי בְּמַעֲשֵׂה תְלוּי הַדְּבָר, בְּמַעֲשֵׂה שְׁלֵמֻטָּה לְעוֹרֵר לְמַעֲלָה. אֲשֶׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל מִכָּל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת, שְׂרֻבּוֹנִם קוֹרֵא עֲלֵיהֶם, (שם יד) וּבָךְ בָּחַר ה' לֵהִיּוֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה. וְכָתוּב (שם) כִּי עַם קָדוֹשׁ אֶתָּה לְה' אֱלֹהֶיךָ. וְכָתוּב (שם) בְּנִים אַתֶּם לְה' אֱלֹהֵיכֶם וְגו'.

בֹּא וּרְאֵה, בְּשַׁעַה שִׁישְׂרָאֵל לֹא הִכְשָׁרוּ מַעֲשֵׂיהֶם, מֵה כְּתוּב? (ישעיה ג) עֲמִי נִגְשָׁיו מְעוֹלָל וְנָשִׁים מְשֻׁלוּ בּוֹ. דּוֹקֵא מְשֻׁלוּ בּוֹ, וְהָרִי בְּאַרְנוֹ הַדְּבָרִים בְּסוֹד סִפְרוֹ שֶׁל שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ, וּכְךָ מְצָאנוּ בּוֹ. וְעוֹד מְצָאנוּ, שְׁכָל מִי שֶׁאוֹכַל מֵאֶכֶל זֶה שֶׁהִתְחַבֵּר כְּאַחַד, (יא) בְּשַׁעַה אַחַת אוֹ בְּסַעֲוָדָה אַחַת, אֲרַבְעִים יוֹם נִרְאָה גְדֵי מְקַלֵּס בְּקִלְפָתוֹ אֶל אוֹתָם שְׁלֵמֻטָּה, וְסִיעָה טְמֵאָה מִתְקַרְבִּים עִמוֹ, וְגוֹרֵם לְעוֹרֵר דֵּינִים בְּעוֹלָם, דֵּינִים שְׂאִינִם קְדוֹשִׁים.

וְאִם מוֹלִיד בֶּן בְּאוֹתָם יָמִים, מְלוֹיִם לוֹ נִשְׁמָה מֵהֶצֶד הָאֲחֵר, שְׁלֹא צָרִיךְ אוֹתוֹ. וְכָתוּב (ויקרא יא) וְהִתְקַדְּשֶׁתָּם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים וְגו'. בָּא לְהַטְמֵא – מְטַמְּאִים אוֹתוֹ וְדָאִי, שְׁכָתוּב (שם) וְנִטְמַתֶּם בָּם. חֶסֶר א'. טְמֵאָה אֶטוּמָה יוֹתֵר מִכָּל, שְׂאִיִן רְשׁוֹת לְהַטְהֵר כְּכִמוֹ שְׂאֵר מִיָּנִי הַטְּמֵאוֹת שֶׁנִּטְהָרוּ. וְעוֹד, שְׁפּוֹחַד מַחֲיוֹת רְעוֹת, שֶׁהָרִי בְּעֵינֵיהֶם נִמְצָא גְדֵי וְיָכוֹל לְהַנְזֵק, שֶׁהָרִי צֵלֵם אָדָם הָעֵבֶר מִמֶּנּוּ.

רַבִּי יִיסָא הִתִּיר לְאָכַל תְּרַנְגוּל בְּגִבְיָנָה אוֹ בְּחֶלֶב. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אֲסוּר לָךְ, שְׁלֹא יִתֵּן אִישׁ פֶּתַח לְמִינִים הָרְעִים. לָךְ לָךְ אוֹמְרִים לְנִזְיֹר, סְבִיב סְבִיב לְפָרֵם לֹא תִקְרַב. וְדָאִי אֲסוּר לָךְ הוּא, שְׁחִמְרָה יֵשׁ בּוֹ כְּבֵהמָה לְשַׁחֲיֻטָּה, וְמִי שֶׁמִּתִּיר אֶת זֶה מֵה כְּתוּב? (עמוס ב) וְתִשְׁקוּ אֶת הַנְּזוּרִים יַיִן. מִי שֶׁמִּתִּיר אֶת זֶה, כְּמִי שֶׁמִּתִּיר אֶת זֶה. וְכָתוּב (דברים יד) לֹא תֹאכַל כָּל תּוֹעֵבָה. כָּל – לְהַכְלִיל הַכָּל.

שְׁנֵינּוּ, בְּמָה זָכוּ דְנִיָּאל, חֲנַנְיָה, מִישָׂאֵל וְעִזְרִיָּה שֶׁנִּצְלוּ מֵאוֹתָם נִסְיוֹנוֹת? אֶלָּא מִשׁוּם שְׁלֹא נִטְמְאוּ בְּמֵאֲכָלֵיהֶם. אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה, כְּתוּב (דניאל א) וַיִּשְׂם דְּנִיָּאל עַל לְבוֹ אֲשֶׁר לֹא יִתְגַּאֵל בְּפֶתַח בַּג הַמֶּלֶךְ וְגו'. וְשְׁנֵינּוּ בְּסִתְרַת הַמַּשְׁנָה, מֵאֶכֶל אוֹתוֹ הִרְשָׁע, בְּשׂוֹר בְּחֶלֶב הָיָה וּגְבִינָה עִם בְּשׂוֹר, פָּרִט לְמֵאֲכָלִים אֲחֵרִים, וְזֶה עָלָה לוֹ עַל שְׁלַחְנוּ בְּכָל יוֹם.

וַדַּנְיָאֵל שְׁנַשְׁמַר מְזָה, כְּשִׁזְרָקוֹהוּ לַגֵּב הָאֲרִיּוֹת, הַשְּׁתַלֵּם בְּצִלָּם רַבּוּנוֹ, וְלֹא שָׁנָה צִלְמוֹ לְצִלָּם אַחֵר, וְלִכְן פָּחַדוּ מִמֶּנּוּ הָאֲרִיּוֹת וְלֹא חָבְלוּ בּוֹ. וְאוֹתוֹ רָשַׁע, בְּשָׁעָה שֶׁהֶעֱבְרָה מִמֶּנּוּ מַלְכוּתוֹ וּמִדּוּרוֹ הָיָה עִם חַיּוֹת הַשָּׂדֶה, הֶעֱבַר מִמֶּנּוּ צִלָּם פָּנִיּוֹ, וּמֵאוֹתוֹ יוֹם לֹא נִרְאָה צִלְמוֹ צִלָּם שֶׁל אָדָם, וְכָל בְּהֵמָה שֶׁבָּאָה, נִרְאָה לָהּ בְּצִלָּם שֶׁל מִינָהּ וּנְקָבְתָהּ, וְכָלֵם הָיוּ בָּאִים עָלָיו, וּבְכַמְהָ פְעָמִים הָיוּ אוֹכְלוֹת אוֹתוֹ חַיּוֹת הַשָּׂדֶה זֹלַת נִגְזַר עָלָיו הָעֲנֹשׁ הַזֶּה, מִשּׁוֹם שֶׁכָּתוּב (חִבְקוּק א) וְהוּא בְּמַלְכִים יִתְקַלֵּס, מִשּׁוֹם כֶּךָ כָּלֵם הִתְקַלְסוּ בּוֹ כָּל אוֹתוֹ זְמַן.

בֵּא וְרָאָה מַה כָּתוּב, וּמִקְצַת יָמִים עֲשֶׂרָה נִרְאָה מִרְאִיָּהֶם טוֹב (וַגו') מִן כָּל הַיְלָדִים הָאֲכָלִים אֶת פֶּת בֶּג הַמְּלֶךְ. נִרְאָה מִרְאִיָּהֶם טוֹב – שֶׁצִּלָּם רַבּוּנָם לֹא זָז מֵהֶם, וּמֵאַחֲרֵים זָז. מִי גָרַם אֶת זֶה? מִשּׁוֹם שֶׁלֹּא נִגְעְלוּ בְּגַעוּלֵי מֵאֲכָלֵיהֶם. אֲשֶׁרֵי חֵלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁכָּתוּב בָּהֶם, וְאֲנֹשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי.

וַאֲלֵ מֹשֶׁה אָמַר עֲלֵה אֶל ה' וַגו'. וְאֵל מֹשֶׁה אָמַר – מִי אָמַר? זֶה שְׂכִינָה. עֲלֵה אֶת ה', כְּכַתּוּב (שְׁמוֹת יט) וּמֹשֶׁה עֲלָה אֶל הָאֱלֹהִים וַגו'. (וַיִּקְרָא אֵלָיו ה') לָמָּה כָּל זֶה? לְקַיֵּם עִמָּם בְּרִית, כִּי הָרִי נִפְרָעוּ, מַה שֶׁלֹּא יֵצְאוּ כֶּךָ מִמִּצְרַיִם, שֶׁנִּמְלָאוּ וְלֹא נִפְרָעוּ, וְכֵאֵן הָרִי נִפְרָעוּ וְנִכְנָסוּ בְּבְרִית הַקֹּדֶשׁ, שֶׁכָּתוּב שָׁם לֹו חֶק וּמִשְׁפָּט. וְשָׁם נִסָּהוּ – בְּאוֹת הַקֹּדֶשׁ הַזֶּה שֶׁנִּגְלָתָה בָּהֶם, וְכֵאֵן הִתְקַיְּמָה בָּהֶם עַל יְדֵי מֹשֶׁה מִיֵּלֶת הַבְּרִית, שֶׁכָּתוּב וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת הַדָּם וַיִּזְרַק עַל הָעָם וַגו'.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַה שֶׁכָּתוּב וַיִּזְרַק עַל הַמִּזְבֵּחַ, בְּמִזְבֵּחַ לֹא כָּתוּב, אֲלֵא דוֹקָא עַל הַמִּזְבֵּחַ. וְהַשְּׁתַחֲוִיָּתָם מִרְחָק, מַהוּ מִרְחָק? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמִיָּה לֹא) מִרְחָק ה' נִרְאָה לִי. וְכַתּוּב (שְׁמוֹת ב) וַתִּתְצַב אַחֲתוֹ מִרְחָק. שָׁנָה רַבִּי אֲבָא, שֶׁעֲמִידָה הַלְּבָנָה בְּפִגְמִיתָהּ, וְכֵה בְּשָׁעָה זָכוּ יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר בְּחֵלֶק קְדוּשׁ, וְגִזְרוּ בְּרִית קֹדֶשׁ עִם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.

וַאֲלֵ מֹשֶׁה אָמַר עֲלֵה אֶל ה'. מַה הַטַּעַם? אָמַרְהָ לֹו שְׂכִינָה, עֲלֵה לְמַעְלָה, שֶׁהָרִי אָנִי וַיִּשְׂרָאֵל נִשְׁתַּתַּף כְּאֶחָד בְּשִׁלְמוֹת עַל יָדְךָ, מַה שֶׁלֹּא הָיָה עַד כֵּאֵן. מַה כָּתוּב? וַיִּקַּח מֹשֶׁה חֲצִי הַדָּם וַגו'. חֵלְקוֹ לְשֵׁנַיִם, חֲצִי הַדָּם זָרַק עַל הָעָם, וְחֲצִי הַדָּם זָרַק עַל הַמִּזְבֵּחַ, כְּמוֹ שֶׁבָּאֲרָנוּ. וְכַתּוּב, וְהִנֵּה דַם הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת ה' עִמָּכֶם. וַיֵּשֶׁם בְּאֲגָנֹת,

כתוב באגנת, חסר וא"ו, כמו שכתוב (שיר השירים ז) שָׁרַף אֶגֶן הַסֵּהר
אל יחסר המזג.

ונגש משה לבדו אל ה'. אשרי חלקו של משה שהוא לבדו זכה למה
שלא זכה אדם אחר. ישראל זכו עכשו מה שלא זכו עד לאותה
שעה, ואותה שעה התקיימו בקיום עליון קדוש, ובאותה שעה
התבשרו להיות המקדש ביניהם, כמו שנאמר (שמות כה) ועשו לי
מקדש ושכנתי בתוכם.

ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וגו'. רבי
יהודה פתח, (שיר השירים ז) זאת קומתך דמתה לתמר וגו'. כמה
חביבה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, שלא נפרדת ממנו
כתמר הזה שלא נפרד הזכר מהנקבה לעולמים, ולא עולה זה בלי
זה. כך כנסת ישראל לא נפרדת מהקדוש ברוך הוא.

בא וראה, בשעה שנדב ואביהוא ראו, ושבעים זקנים, מה כתוב
בהם? ויראו את אלהי ישראל. שהתגלתה עליהם שכניה. רבי
יהודה ורבי יוסי אומרים, את דוקא, וזה את הוא מרחוק. את –
להכליל את מה שבתוכו.

רבי יצחק אמר, והרי כתוב (יחזקאל י) היא החיה אשר ראיתי תחת
אלהי ישראל בנהר כבר. מי החיה הזו? אמר רבי יוסי אמר רבי
חייא, חיה קטנה. וכי יש חיה קטנה? כן. חיה קטנה, וחיה עליונה,
וחיה קטנה שבקטנות.

ויראו את אלהי ישראל, דוקא, כמו שאמרנו. ותחת רגליו כמעשה
לבנת הספיר, כמראה אבן טובה שעתידי הקדוש ברוך הוא
לבנות המקדש, שכתוב (ישעיה נד) ויסדתיך בספירים.

ואל אצילי בני ישראל – זה נדב ואביהוא. לא שלח ידו – שהעלה
אותם לאחר זמן, וכאן לא נענשו. רבי יוסי אמר דבר זה
לשבחם, שכתוב ויאכלו וישתו, שזנו עיניהם מהאור הזה. רבי יהודה
אמר, אכילה ודאית אכלו וזנו עצמם, וכאן נקשרו למעלה אם לא
שסטו דרכיהם אחר כך, כמו שבארנו.

אמר רבי אלעזר, ואפלו ישראל באותה שעה הכשרו ונקשרה בהם
שכניה, והברית הזו וכל התורה בזמן אחד זה היה, וישראל
באותה שעה לא ראו לעולמים. ולעתידי לבא עתיד הקדוש ברוך הוא

להגלות על בניו ולהראות את כל כבודו עין בעין, שכתוב (שם נב) כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון. וכתוב (שם מ) ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדו וגו'.

פְּרִשֵׁת תְּרוּמָה (דף קכו ע"א - דף קעט ע"ב)

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבוֹ וְגו'. רַבִּי חֲיִיא פָּתַח, (תהלים קלה) כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לֹו יְהִי יִשְׂרָאֵל לְסִגְלָתוֹ. כַּמָּה חֲבִיבִים יִשְׂרָאֵל לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהִתְרַצָּה בָּהֶם וְרָצָה לְהִדְבֵּק בָּהֶם וּלְהִתְקַשֵּׁר עִמָּם, וְעָשָׂה אוֹתָם עִם יַחֲדָי בְּעוֹלָם, שְׁכָתוּב (שמואל-ב ז) וּמִי כַעֲמֹךָ כִּי־יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ, וְהֵם הִתְרַצּוּ בּוֹ וְהִתְקַשְּׁרוּ בּוֹ. זֶהוּ שְׁכָתוּב כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לֹו יְהִי, וְכָתוּב (דברים לב) כִּי חָלַק ה' עִמּוֹ. וְנָתַן לְשָׂאֵר הָעַמִּים שְׁלִיטִים גְּדוֹלִים מִמֶּנִּים עֲלֵיהֶם, וְהוּא נָטַל אֶת יִשְׂרָאֵל לְחֻלְקוֹ.

סדר הלימוד ליום כה טבת [יום 117 בשנה]

רבי שמעון פתח, (שיר השירים ו) מי זאת הנשקפה כמו שחר יפה כלבנה ברה כחמה אימה כנדגלות. מי זאת – סוד של שני עולמות מחברים כאחד, וזה הוא עולם ועולם. מ"י – הרי בארנוה דרגה עליונה למעלה, ראשית שעומדת לשאלה, ונקראת מ"י, כמו שפאמר (ישעיה מ) שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה. זא"ת – דרגה תחתונה למטה, עולם תחתון. ושניהם שני עולמות בחבור אחד, בקשר אחד כאחד.

הנשקפה – כשמתחברים שניהם כאחד. כמו שחר – כשרוצה השחר להאיר, ואחר כך נאור כלבנה, כשפכה (כפכנס) בו אור השמש. ואחר כך כשמש, כשעומדת הלבנה בשלמות. אימה – תקיפה להגן על הכל, שהרי אז יש לה שלמות ותקף לעשות חיל.

ולוקחת חיל מהעולם העליון על ידי יעקב השלם, שחבר אותם כאחד. חבר אותם כאחד למעלה, וחבר אותם כאחד למטה, ומשם יצאו שנים עשר שבטים קדושים כמו שלמעלה. יעקב שהיה שלם הכניס אהבה בשני עולמות, כמו שבארנו. שאר בני אדם שעושים, כך מגלים עריות למעלה ולמטה, גורמים יריבות בשני עולמות וגורמים פרוד. זהו שפתוב (ויקרא יח) ואשה אל אחתה לא תקח לצר"ר, שנעשות יריבות זו לזו.

ואם תאמר, (בראשית ל) ותקנא רחל באחותה – כך הוא ודאי. שהרי כל תשוקת העולם התחתון אינה אלא כדי להיות כמו העולם העליון ולירש מקומו. במקום אחר קנאת סופרים תרבה חכמה, וכאן קנאת סופרים, משום שיש ספר וספר, מגדילים משיכת החכמה (העליונה) אליהם. (ועל זה יעקב השלים כו').

ועם כל זה, אפלו יעקב לא השלים אליהם כראוי. שאר בני העולם גורמים יריבות וגורמים פרוד ומגלים עריות של הכל, עריות שלמעלה ומטה. ובסוד זה יש את סוד העריות, עריות של אם ובתה, והכל בסוד אחד. מי זאת – נקראו אחיות, משום שהן באהבה ואחיה ובחבור הרצון. ונקראות אם ובת. מי שמגלה את ערותן, אין לו חלק לעולם הבא ואין לו חלק באמונה.

בא וראה, כי יעקב בחר לו יה - סוד עליון למעלה. כיון שהשלים ונקרא ישראל, אז לסגלתו, נטל הכל בכל הצדדים, ונטל למעלה ונטל למטה, ונשלם בכל.

אמר רבי שמעון, הרי שנינו, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, חקק בחקיקותיו של סודות האמונה תוך קלפות בסודות עליונים, וחקק למעלה וחקק למטה, והכל בסוד אחד, בסוד גלופי השם הקדוש יהו"ה, ששולט באותיותיו מעלה ומטה, ובסוד זה נתקנו העולמות - העולם העליון והעולם התחתון.

העולם העליון נתקן בסוד של אות י', נקדה עליונה ראשונה שיצאה מתוך הנסתר והגנוז שלא ידוע, ולא עומד להודע ולא נודע כלל, עליה של סוד האין סוף, ומתוך סתר זה מאיר אור אחד דקיק ונסתר, כולל בתוכו כלל כל האורות. ובאותו אור נסתר הבה בו מי שלא הבה, האיר בו מי שלא האיר, ואז יצא אור אחד שהוא עדון לעדון, להשתעשע, לגנוז אור דקיק ונסתר בתוך אותו האור.

ואותו אור שהוא עדון לעדון, נסתר, התקיימו (ברקמו) ונתקנו בו ששה רשומים שלא ידועים, פרט לאותו אור דקיק כשנכנס להגנוז עדון בעדון, אור באור.

והאור הזה שיוצא מתוך האור הדקיק, הוא מפחיד ואימתני ותקיף יותר, וזה התפשט ונעשה עולם אחד שמאיר לכל העולמות, עולם נסתר שלא ידוע כלל, ובתוכו דרים שש רבוא אלף של אותם דירים וחילות ומחנות העליונות.

וכיון שהוציא אותם ונתקנו כאחד, אז הוא חבור אחד, והם סוד של אות וי"ו שהתחברה באותו עולם נסתר, ואז כתוב כי יעקב בחר לו יה. כשיוצא וי"ו ונתקן מתוך י"ה, אז ישראל לסגלתו.

לשאור בני העולם לא נתנה רשות לעלות כה, אלא רק לסגלתו, מקום שנוטל וכונס הכל, וזוהי דרגה למטה, ומתוך זה נוטלים למעלה בסתר הרצון, אבל לא בגלוי כמו שנטל יעקב. זהו שכתוב ויקחו לי תרומה.

ויקחו לי תרומה. רבי יהודה פתח, (תהלים לא) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם. פסוק זה

פְּרָשׁוּהוּ וּנְתַבְּאָר, אָבֵל סוּד זֶה הָרִי בְּאָרוּ הַמְּנוּרָה הַקְּדוּשָׁה בְּתוֹךְ
סוּדוֹת עֲלִיּוֹנִים.

דְּרָגָה עֲלִיּוֹנָה, שֶׁהוּא סוּד שֶׁל עוֹלָם עֲלִיּוֹן, נִקְרָאת מ"י. דְּרָגָה
תַּחְתּוֹנָה, שֶׁהוּא סוּד שֶׁל עוֹלָם עֲלִיּוֹן, נִקְרָאת מ"ה. וְשֵׁנִינֹה,
אֵל תִּקְרִי מ"ה אֶלָּא מֵאָה, כִּי כָּל הַדְּרָגוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת בְּשִׁלְמוֹתָם
הֵם כְּאֵן.

עוֹד, לְמָה נִקְרָאת מ"ה? אֶלָּא אֵף עַל גַּב שְׁמֵשִׁיכוֹת עֲלִיּוֹנָה נִמְשָׁכָה,
לֹא הַתְּגַלְתָּה עַד שֶׁנִּשְׁלַם כְּאֵן, שֶׁהוּא מְקוֹם סוּף כָּל הַדְּרָגוֹת,
סוּף שֶׁל הַמְּשַׁכֵּת הַכֹּל, וְעוֹמֵד בְּהַתְּגַלּוֹת. וְאֵף עַל גַּב שְׁגָלוּי יוֹתֵר
מִהַכֹּל, עוֹמֵד לְשִׂאלָה מ"ה. מָה רְאִיתָ? מָה יִדְעָתָ? כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים
ד) כִּי לֹא רְאִיתָם כָּל תְּמוּנָה.

וְלִכְּנֹ, "מָה" רַב טוֹבָךְ - זֶהוּ יְסוּד הָעוֹלָם שֶׁנִּקְרָא רַב טוֹב, כִּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סג) וְרַב טוֹב לְבֵית יִשְׂרָאֵל, כִּי זֶהוּ רַב טוֹב. אוֹר
הָרָאשׁוֹן, נִקְרָא טוֹב סֵתָם, וְכֵאֵן כְּלוּלִים זְכָר וּנְקֵבָה כְּאֶחָד. אֲשֶׁר צְפַנְתָּ
- שֶׁהָרִי נִגְנַז, כִּמוֹ שֶׁהָאוֹר הָרָאשׁוֹן שֶׁנִּגְזַר וְנִסְתַּר. פְּעֻלָּתָ - שֶׁכֵּאֵן הִיא
אֲמָנוֹת הַכֹּל, אֲמָנוֹת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, אֲמָנוֹת שֶׁל נְשָׁמוֹת וְרוּחוֹת.

בְּסוּד זֶה עֲשֵׂה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲמָנוֹת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, וְסוּד זֶה
(בראשית א) בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. בְּסוּד
זֶה נַעֲשֵׂה וְנִבְנֶה הַמְּשַׁכֵּן, שֶׁהוּא בְּדִיוקָן שֶׁל הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן וּבְדִיוקָן
הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן. זֶהוּ שְׁכֵתוֹב וְיִקְחוּ לִי תְרוּמָה. לִי תְרוּמָה - שְׁתֵּי
דְּרָגוֹת שֶׁהֵן אַחַת, שֶׁמִּתְחַבְּרוֹת כְּאֶחָד.

וְיִקְחוּ לִי תְרוּמָה וְגו'. רַבִּי שְׁמַעוֹן וְרַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבְא וְרַבִּי יוֹסִי
הָיוּ יוֹשְׁבֵים יוֹם אֶחָד תַּחַת הָאֵילָנוֹת בְּבִקְעָה לְיַם גִּינוֹסָר.
אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כִּמָּה נֶאֱמָה צֶל זֶה שֶׁמְכַסֶּה עֲלֵינוּ מִתּוֹךְ הָאֵילָנוֹת,
וְאָנוּ צְרִיכִים לְעֵטֵר מְקוֹם זֶה בְּדַבְּרֵי תוֹרָה.

פִּתְחָ רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר, (שיר ג) אֲפָרְיוֹן עֲשֵׂה לּוֹ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מַעֲצֵי
הַלְּבָנוֹן. פְּסוּק זֶה הָרִי בְּאֶרְנוֹהוּ וּנְתַבְּאָר, אָבֵל אֲפָרְיוֹן - זֶה
הַיֵּכָל שְׁלֹמֹה, שֶׁהוּא כִּמוֹ הַיֵּיכָל הָעֲלִיּוֹן, וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא קָרָא
לוֹ גֵן עֵדֵן, שֶׁהוּא נִטַע אוֹתוֹ לְהִנְאֹתוֹ, וְכִסּוּפוֹ הוּא לְהַשְׁתַּעֲשַׁע בּוֹ תוֹךְ
אוֹתָן נְשָׁמוֹת הַצְּדִיקִים, שֶׁשָּׂם בָּלָם עוֹמְדִים וְרְשׁוּמִים בְּתוֹכּוֹ. אוֹתָן
נְשָׁמוֹת שְׂאִין לְהֵן גּוֹף בְּעוֹלָם הַזֶּה, כְּלֵן עוֹלוֹת וּמִתְעַטְרוֹת שָׁם, וְיֵשׁ

להן מקומות לראות, להתענג תוך ענג עליון שנקרא נעם ה', ושם מתמלאים מכל הכסופים של נהרות אפרסמון זך.

אפרסמון - זהו היכל העליון טמיר גנוז. אפריון - זהו היכל שלמטה, שאין בו סמך עד שנסמך (שנמשך) מתוך היכל העליון. ולכן אות סמ"ך נסתרת בכל צדדיה, כמו זה אות ס (מ"ם) סתומה.

מה בין זה לזה? אלא בשעה שנסתר ונגנז בתוכו תוך (נקודה) אור עליון למעלה, אז היא עומדת בדיוקן (הזה) של אות סמ"ך נסתרת בתוכו, ונגנז בו לעלות למעלה. ובשעה שחוזרת ויושבת רבוצה על הבנים למטה להיניק אותם, אז היא עומדת בדיוקן של אות ס רבוצה נסתרת לתוך ארבעת צדדי העולם.

ועל כך זהו אפרסמון, וזהו אפריון. ובמקום שתי אותיות ס"מ עומדת ' בסוד הברית (סוד הברית שנגנז בתוכו), שהיא עתיד לקחת הכל, סוד של אותן מאה ברכות, ששים וארבעים. ששים כנגד ששה צדדים שיוצאים מהאות ס', וארבעים כנגד ארבעת צדדי העולם, והכל משלימים למאה. ואות יו"ד משלימה לסוד של מאה, כמו שלמעלה. ולכן זה אפרסמון, וזה אפריון.

אותם הנהרות יוצאים מהאפרסמון הזה, ונשמות עליונות, שאין להן גוף בעולם הזה, יונקות מאותו האור שיוצא מאותם נהרות אפרסמון זך, ומתענגות בענוג העליון הזה. ונשמות (שעולות ויורדות) שיש להן גוף בעולם הזה, עולות ויונקות מאותו האור של האפריון הזה ויורדות, ואלו נוהגות ונוטלות. נוהגות ריח מאותם מעשים כשרים שמשתדלים בהם באותו העולם, ונוטלות מאותו הריח שנשארו בגן, כמו שנאמר (בראשית כז) כריח שדה אשר ברכו ה'. הריח שנשארו בו באותו השדה. וכך עומדים באותו הגן. אלו מתענגים למעלה, ואלו מתענגים למטה.

עשה לו המלך שלמה - עשה לו, לעצמו. ואם תאמר, הרי נשמות הצדיקים משתעשעות בו, ואתה אומר עשה לו? כך זה ודאי, משום שהאפריון הזה וכל אותן נשמות הצדיקים, בכלם עומד הקדוש ברוך הוא להשתעשע בהן. המלך שלמה - המלך שהשלוש שלו, וזהו מלך העליון. (והרי בארובה) המלך סתם, זה מלך המשיח. זה עולם הזכר, וזה עולם הנקבה. מעצי הלבנון - אותם אילנות נטועים

שְׁעָקָר אוֹתָם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְשָׁתַל אוֹתָם בְּמָקוֹם אַחֵר, וְאֵלּוּ נִקְרָאִים אֲרִזֵי הַלְּבָנוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) אֲרִזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטַע. וְלֹא נִבְנְהָ הָאֶפְרַיִן הַזֶּה וְלֹא נִתְקַן אֶלָּא בְּהֵם.

עוֹד מַעְצֵי הַלְּבָנוֹן – אֵלּוּ שֵׁשֶׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית שְׁפָל יוֹם וְיוֹם מְסֻדָּר אֶת הָאֶפְרַיִן הַזֶּה סְדוּר שֶׁנֶּרְאָה לוֹ. סְדוּר רֵאשׁוֹן: שׁוֹפֵעַ מִצַּד יָמִין, הָאֹר הָרֵאשׁוֹן שֶׁנִּגְנַז, וְנִטְלָ מִצַּד יָמִין, וְנִכְנַס בְּאֶפְרַיִן הַזֶּה עַל יְדֵי יְסוּד אֶחָד וְעוֹשֶׂה בּוֹ שְׁמוּשׁ. אַחֵר כֶּף מוֹצִיא אוֹתוֹ הָאֶפְרַיִן דְּיוֹקָן אֶחָד כְּמוֹ הָאֹר הַזֶּה, וְזֶהוּ סוּד הַכְּתוּב (בראשית א) יְהִי אֹר וַיְהִי אֹר. כִּיִּן שֶׁאָמַר יְהִי אֹר, לְמָה כְּתוּב וַיְהִי אֹר? לֹא הִצְטַרַּךְ הַפְּסוּק לְכַתֵּב אֶלָּא וַיְהִי כֵן. מֵהוּ וַיְהִי אֹר? אֶלָּא שֶׁאוֹתוֹ אֹר הוֹצִיא אֹר אַחֵר שֶׁנֶּרְאָה לוֹ, וְזֶהוּ יוֹם רֵאשׁוֹן מֵאוֹתָם עֲצֵי הַלְּבָנוֹן.

סְדוּר שְׁנִי: שׁוֹפֵעַ מִצַּד שְׁמָאל, פְּרִישׁוֹת הַמַּיִם, בְּשׁוֹפֵעַ שֶׁל אֵשׁ תִּקְיָפָה, וְנִטְלָ מִצַּד שְׁמָאל, וְנִכְנַס בְּאֶפְרַיִן הַזֶּה וְעוֹשֶׂה בּוֹ שְׁמוּשׁ, וּמְפָרִיד בֵּין מַיִם שֶׁבְּצַר יָמִין לְבֵין מַיִם (שְׁבַצַּד שְׁמָאל). אַחֵר כֶּף מוֹצִיא אוֹתוֹ אֶפְרַיִן דְּיוֹקָן אֶחָד כְּמוֹ שְׁלוֹ, וְזֶהוּ סוּד הַכְּתוּב, בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לְרִקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לְרִקִיעַ וַיְהִי כֵן. וְזֶהוּ יוֹם שְׁנִי מֵאוֹתָם עֲצֵי הַלְּבָנוֹן.

סְדוּר שְׁלִישִׁי: שׁוֹפֵעַ מִצַּד הָאֲמֻצָּע, וּמִצַּד יָמִין, (וּמִצַּד שְׁמָאל) יוֹם אֶחָד שְׁלִישִׁי שֶׁעוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּעוֹלָם. וּמִשָּׁם נִמְשָׁכִים פְּרוֹת לְכָל, וְזֶה עוֹשֶׂה שְׁמוּשׁ בְּאֶפְרַיִן הַזֶּה, וּמוֹצִיא מִן לְמִינוֹ. מִן לְמַעֲשִׂים רַבִּים, מִן שֶׁנֶּרְאָה לוֹ, וְכָל הַדְּשָׁאִים וְהָעֲשָׂבִים וְהָאֵילָנוֹת בְּכִמָּה חִלּוֹת. וְנִשְׁאָר דְּיוֹקָנוֹ שֵׁם, וְאוֹתוֹ אֶפְרַיִן מוֹצִיא מִן כְּאוֹתוֹ גִּזְוֹן מִמֶּשׁ, וְזֶהוּ יוֹם שְׁלִישִׁי שֶׁנִּכְלָל מִשְׁנֵי צְדָדִים מֵאוֹתָם עֲצֵי הַלְּבָנוֹן.

סְדוּר רְבִיעִי: שׁוֹפֵעַ וּמֵאִיר אֹר הַשְּׁמֶשׁ לְהָאִיר לְאֶפְרַיִן הַזֶּה תוֹךְ הַחֲשֶׁךְ שְׁלוֹ, וְנִכְנַס בּוֹ לְהָאִיר, וְלֹא עוֹשֶׂה בּוֹ שְׁמוּשׁ. עַד יוֹם חֲמִישִׁי שֶׁמוֹצִיא אוֹתוֹ אֶפְרַיִן שְׁמוּשׁ שֶׁל אֹר שֶׁנִּכְנַס בּוֹ בְּיוֹם רְבִיעִי, וּמוֹצִיא אוֹתוֹ אֶפְרַיִן בְּאוֹתוֹ גִּזְוֹן מִמֶּשׁ שֶׁל אוֹתוֹ אֹר, וְזֶהוּ יוֹם רְבִיעִי אֶחָד מֵאוֹתָם עֲצֵי הַלְּבָנוֹן.

סְדוּר חֲמִישִׁי: שׁוֹפֵעַת מְשִׁיכָה אַחַת שֶׁל רַחַשׁ הַמַּיִם, וְעוֹשֶׂה שְׁמוּשׁ לְהוֹצִיא אוֹתוֹ אֹר שֶׁל סְדוּר יוֹם רְבִיעִי, וְעוֹשֶׂה בְּאֶפְרַיִן הַזֶּה שְׁמוּשׁ, וּמוֹצִיא מִיָּנִים לְמִינוֹ, אוֹתָם הַנֶּרְאִים בְּאוֹתוֹ גִּזְוֹן מִמֶּשׁ. וְיוֹם זֶה שְׁמֵשׁ אוֹתוֹ שְׁמוּשׁ יוֹתֵר מִכָּל שְׁאָר הַיָּמִים, וְהַכֹּל תְּלוּי עַד יוֹם הַשְּׁשִׁי,

שהוציא האפריון כל מה שהיה גנוז בו, שכתוב תוצא הארץ נפש חיה למינה וגו'. וזהו היום החמישי, אחד מאותם עצי הלבנון.

סדר ששי – זהו יום שהתקין את כל האפריון הזה, ואין לו תקון ואין לו תקף פרט ליום הזה. כשבא היום הזה, נתקן האפריון הזה בכמה רוחות, בכמה נשמות, בכמה עולמות יפות מראה. אותן שנראות לשבת בהיכל המלך. אף הוא נתקן ביפי כל שאר הימים שהיו בתחלה, ומתקין אותם בתשוקה אחת, ברצון, בשמחה, תקון עליון ותחתון.

ואז מתקדש האפריון בקדשות עליונות ומתעטר בעטרותיו, עד שעולה בעליה של עטרה של מנוחה, ונקרא שם עליון, שם קדוש, שהוא שבת. מנוחת הכל, תשוקת הכל, דבקות הכל, שלמעלה ולמטה כאחד. ואז כתוב, (שיר השירים ג) אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון.

אמר רבי שמעון, מי שזוכה לאותו אפריון, זוכה בכל, זוכה לשבת במנוחה בצל של הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר (שיר השירים ד) בצלו חמדתי וישבתי. וכעת שישבנו בצל של המנוחה הזו, יש לנו להסתכל שלא ישבנו אלא בצל הקדוש ברוך הוא בתוך אותו האפריון, ויש לנו לעטר את המקום הזה בעטרות עליונות עד שיתעוררו האילנות של אותו האפריון לבא עלינו בצל אחר.

פתח רבי שמעון בראש ואמר, ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי. ויקחו לי, מי שרוצה להשתדל במצוה ולהשתדל בקדוש ברוך הוא, צריך שלא ישתדל בו בריקנות ובחנם, אלא צריך האדם להשתדל בו כראוי כפי כחו. והרי בארנו דבר זה בכמה מקומות, יאה לאדם לשאת אותה השתדלות של הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר (דברים טז) איש כמתנת ידו וגו'.

ואם תאמר, הרי כתוב (ישעיה נח) לכו שברו ואכלו ולכו שברו בלוא כסף ובלוא מחיר יין וחלב, שהרי הוא בחנם, (והשתדלות בלא כסף) וזו השתדלות לקדוש ברוך הוא? אלא השתדלות של התורה – כל מי שרוצה לזכות בה. השתדלות כדי לדעת את הקדוש ברוך הוא – כל מי שרוצה, זוכה בו בלי שכר כלל. אבל השתדלות בקדוש ברוך הוא שעומדת במעשה, אסור לקחת אותה לחנם ובריקנות, כי איננו

זוכה כן באותו מעשה כלל להמשיך עליו רוח הקדש, אלא רק בשכר שלם.

בספר הפשפים שלמד אשמדאי לשלמה המלך - כל מי שרוצה להשתדל להעביר ממנו רוח טמאה ולכפות רוח אחרת, אותו המעשה שרוצה להשתדל בו, צריך לקנות אותו בשכר משלם בכל מה שירצו ממנו, בין קטן בין גדול, משום שרוח הטמאה מזדמנת תמיד בחנם ובריקנות, ונמכרת בלי שכר, ואונסת בני אדם לשרות עליהם, ומפתה אותם לדור עמם. בכמה פתויים, בכמה דרכים, מסטה אותם לשים דיורה עמם.

ורוח הקדש אינה כן, אלא בשכר שלם, ובהשתדלות רבה וגדולה, ובטהור עצמו ובטהור משכנו, וברצון לבו ונפשו. והלואי שיכול להרויח אותו שישים מדורו עמו, ועם כל זה שילך בדרך ישר, שלא יסטה ימינה ושמאלה, ואם לא - מיד מסתלק ממנו ומתרחק ממנו, ולא יוכל להרויח אותו כבתחלה.

וינעל זה כתוב ויקחו לי תרומה מאת כל איש, מאותו שנקרא איש, שמתגבר על יצרו. וכל מי שמתגבר על יצרו נקרא איש. אשר ידבנו לבו, מה זה אשר ידבנו לבו? אלא שיתרצה בו הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר (תהלים נו) לך אומר לבי. צור לבבי. וטוב לב. וייתב לבו. את כלם אומר בקדוש ברוך הוא. אף כאן - אשר ידבנו לבו, ממנו תקחו את תרומתי, שהרי שם נמצא ולא במקום אחר.

ומניין יודעים שהקדוש ברוך הוא מתרצה בו ושם בו את מדורו? כשרואים שרצון אותו האיש (בשמחה וברצון הלב) לרדף ולהשתדל אחר הקדוש ברוך הוא בלבו ונפשו ורצונו, ודאי אז שם יודעים שהשכינה שורה בו, ואז צריכים לקנות את אותו האיש בכסף שלם, (ולהשתדל אחריו) להתחבר עמו וללמד ממנו. ועל זה הראשונים היו אומרים, וקנה לך חבר - בשכר שלם יש לקנות אותו, כדי לזכות בשכינה. עד כאן צריך לרדף אחר הצדיק ולקנות אותו.

אף כן אותו הצדיק צריך לרדף אחר הרשע ולקנותו בשכר שלם, כדי שיעביר ממנו אותה זהמה ויכפה את הצד האחר ויעשה לנפשו, כדי שיחשב עליו כאלו הוא ברא אותו. וזהו השבח שיתעלה בו הקדוש ברוך הוא יותר מכל שבח אחר, ועליה זו יותר מהכל. מה הטעם? כי הוא גרם לכפות את הצד האחר ולהעלות כבוד הקדוש

ברוך הוא, ועל זה כתוב באֵהָרֶן, (מלאכי ב) וְרַבִּים הָשִׁיב מֵעוֹן. וְכָתוּב
(שם) בְּרִיתִי הִיְתָה אִתּוֹ.

בא וְרָאָה, כָּל מִי שְׂאוּחָזוּ בְּיַד הַרְשָׁע (ושב אליו) וּמִשְׁתַּדֵּל בּוֹ לְעֹזֵב דְרָךְ
רָעָה, הוּא עוֹלָה בְּשֵׁלֶשׁ עֲלִיּוֹת מֵה שְׁלֹא עוֹלָה כִּף שׁוֹם אִישׁ
אַחַר: גּוֹרֵם לְכַפּוֹת אֶת הַצַּד הָאַחַר; גּוֹרֵם שְׁמִתְעֵלָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
בְּכַבּוּדוֹ; וּגּוֹרֵם לְהַעֲמִיד כָּל הָעוֹלָם בְּקִיּוּמוֹ לְמַעֲלָה וּלְמַטָּה. וְעַל
הָאִישׁ הַזֶּה כָּתוּב, בְּרִיתִי הִיְתָה אִתּוֹ הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם. וְזוֹכָה לְרֵאוֹת
בָּנִים לְבָנָיו, וְזוֹכָה בְּעוֹלָם הַזֶּה וְזוֹכָה לְעוֹלָם הַבָּא. כָּל בְּעָלֵי הַדִּינִים
לֹא יְכוּלִים לְדוֹן אוֹתוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. נִכְנָס בְּשָׁנִים עֶשֶׂר
שְׁעָרִים, וְאֵין מִי שְׁיִמְחָה בְּיָדוֹ. וְעַל זֶה כָּתוּב, (תהלים קיב) גִּבּוֹר בְּאַרְצָן
יִהְיֶה זֶרְעוֹ דּוֹר יִשְׂרָאֵל יִבְרָךְ. הוֹן וְעֶשֶׂר בְּבֵיתוֹ וְצַדִּיקְתוֹ עֲמַדַּת לְעַד.
זָרַח בַּחֲשֶׁךְ אֹר לְיִשְׂרָאֵל וְגו'.

בגָרְן – חֲדָר הָעֲלִיּוֹן, עוֹמְדִים שְׁלֹשָׁה (צדד) גּוֹנִים, וְהֵם לוֹהֵטִים בְּתוֹךְ
שְׁלֵהֶבֶת אַחַת, וְאוֹתָהּ שְׁלֵהֶבֶת יוֹצֵאת מִצַּד הַדְּרוֹם, שֶׁהוּא
יָמִין. וְאוֹתָם גּוֹנִים נִפְרָדִים לְשֵׁלֶשָׁה צַדִּדִּים. אֶחָד עוֹלָה לְמַעֲלָה, וְאֶחָד
יֵרֵד לְמַטָּה, וְאֶחָד שֹׁנֵא וְנִגְנָז בְּשַׁעַר שֶׁהַשָּׁמֶשׁ מְאִירָה.

גּוֹן אֶחָד, אוֹתוֹ שְׁעוֹלָה לְמַעֲלָה, יוֹצֵא, וְאוֹתוֹ גּוֹן הוּא גּוֹן לְבָן יוֹתֵר
מִלְבָּן אַחַר. וְנִכְנָס בְּאוֹתָהּ שְׁלֵהֶבֶת וְנִצְבָּע מְעַט, וְלֹא נִצְבָּע,
וְעוֹמֵד אוֹתוֹ גּוֹן לְמַעֲלָה עַל רֹאשׁ אוֹתוֹ הַגָּרְן. וּבְשַׁעַר שִׁישְׂרָאֵל
נִכְנָסִים לְבֵית הַכְּנֻסֶת וּמִתְפַּלְלִים תְּפִלוֹתֵיהֶם, כְּשֶׁמְגִיעִים לְגֵאל יִשְׂרָאֵל
וְסוֹמְכִים גְּאֻלָּה לְתַפְלָה, אֲזִי אוֹתוֹ גּוֹן לְבָן עוֹלָה עַל רֹאשׁ הַגָּרְן וְנִעֲשֶׂה
לוֹ כְּתָר (שֵׁל קִיּוֹם).

וְהַבְּרוּז יוֹצֵא וְאוֹמֵר: אֲשֶׁרִיכֶם הָעַם הַקְּדוֹשׁ שְׁעוֹשִׂים טוֹב לִפְנֵי
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְסוּד זֶה – (ישעיה לח) וְהַטּוֹב בְּעֵינַיִךְ
עֲשִׂיתִי, שְׁסוּמָךְ גְּאֻלָּה לְתַפְלָה. מִשׁוֹם שֶׁבְּשַׁעַר הַזֶּה שְׁמִגִּיעִים לְתַהֲלוֹת
לְאֵל עֲלִיּוֹן, שְׁעוֹלָה הַגּוֹן הַזֶּה עַל רֹאשׁ אוֹתוֹ הַגָּרְן, מִתְעוֹרֵר הַצַּדִּיק
לְהִתְחַבֵּר בְּמָקוֹם שְׁצָרִיךְ בְּאַהֲבָה וּחְבִיבוּת, בְּחֻדוֹה וּבְרִצּוֹן. וְכָל
הָאִיבָרִים כָּלֵם מִתְחַבְּרִים בְּתַשׁוּקָה אַחַת אֶלָּה בְּאֵלָה, עֲלִיּוֹנִים
בְּתַחַתוֹנִים, וְכָל הַמְּנוֹרוֹת מְאִירוֹת וְלוֹהֵטוֹת, וְכָלֵם עוֹמְדִים בְּחֻבּוֹר
אֶחָד בְּצַדִּיק הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא טוֹב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ג) אֲמַרוּ צַדִּיק כִּי
טוֹב, וְזֶה מְחַבֵּר אֶת כָּלֵם בְּחֻבּוֹר אֶחָד. אֲזִי הַכֹּל בְּלִחַשׁ לְמַעֲלָה וּלְמַטָּה
בְּנִשְׁיָקוֹת שֵׁל רִצּוֹן, וְהַדְּבָר עוֹמֵד בְּחֻבּוֹר שֵׁל בֵּית הַגָּרְן.

בִּיּוֹן שְׂמַגִּיעִים לְשֵׁים שְׁלוֹם, אֲזֵ עוֹשֶׂה שְׁמוֹשׁ אוֹתוֹ נָהָר שִׁיּוֹצֵא מֵעֵדָן בַּגֶּרֶן הַזֶּה, וְאֲזֵ צְרִיכִים כָּלֶם לְצֵאת מִלְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ, וְלֹא צְרִיךְ אִישׁ וְלֹא אַחַר לְהִמָּצֵא שָׁם וְלֹא לְבַקֵּשׁ בְּקִשׁוֹת, אֲלֵא צְרִיךְ לְנִפְלַע עַל הַפְּנִים נְפִילַת אַפִּים. מָה הַטַּעַם? מִשׁוֹם שְׁאוֹתָהּ שְׁעָה הִיא שְׁעָה שֶׁל שְׁמוֹשׁ, וְצְרִיךְ כָּל אִישׁ לְהִתְבַּיֵּשׁ מִלְּפָנֵי רְבוֹנוֹ וּלְכַסּוֹת פָּנָיו בְּבוֹשָׁה גְדוּלָה, וְלְהַכְלִיל אֶת נַפְשׁוֹ בְּאוֹתוֹ שְׁמוֹשׁ שֶׁל הַנְּפִשׁוֹת, שֶׁנִּכְלָל אוֹתוֹ הַגֶּרֶן מִלְּמַעְלָה וּמִלְּמַטָּה בְּנִפְשׁוֹת וְרוּחוֹת. אֲזֵ גֹוֹן אַחַר שִׁיּוֹרֵד לְמַטָּה עוֹמֵד וְאוֹחֵז בְּשִׁפּוּלֵי הַגֶּרֶן הַזֶּה.

וְהַכְּרוֹז יוֹצֵא וְקוֹרֵא וְאוֹמֵר: עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, הָעִידוּ עֲדוֹת, מִיְהוּ עוֹשֶׂה נְפִשׁוֹת וּמִזְכֶּה אֶת הַרְשָׁעִים? אוֹתוֹ שְׁעֻטְרַת (שְׁנִרְאָה לְעַטֵּר אוֹתוֹ בְּעֻטְרַת) מִלְּכוּת עַל רֵאשׁוֹ, אוֹתוֹ שְׁרֵאוֹי לְהַכְּנִס עֵתָה לְפָנָי הַמֶּלֶךְ וְהַמְּלָכָה, שְׁהֲרֵי הַמֶּלֶךְ וְהַמְּלָכָה שׁוֹאֲלִים עָלָיו.

אֲזֵ מִזְדַּמְנִים שְׁנֵי עֲדִים מְאוֹתָם עֵינֵי ה' שְׁמִשׁוֹטְטוֹת בְּכָל הָעוֹלָם, וְעוֹמְדִים אַחַר הַפְּרָגוֹד וּמְעִידִים עֲדוֹת זוֹ, וְאוֹמְרִים: הָרִינוּ מְעִידִים עַל פְּלוֹנֵי בֶן פְּלוֹנֵי. אֲשֶׁרֵי חֲלָקוֹ, שְׁהֲרֵי אָבִיו יִזְכֵּר בְּגִלּוֹ לְטוֹב. זֶהוּ עוֹשֶׂה נְפִשׁוֹת לְמַטָּה, נְפִשׁוֹת הַרְשָׁעִים שְׁהִיוּ מֵהַצַּד הָאַחַר. אֲזֵ מְתִיקֵר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּחֻדוֹה שְׁלָמָה.

בְּאוֹתָהּ הַשְּׁעָה מִזְדַּמֵּן מְמַנָּה אַחַד, שֶׁהוּא גִזְבֵּר עַל דְּיוֹקְנָאוֹת הַצְּדִיקִים, בְּסוֹד שֶׁל שְׁמוֹשׁ הָאוֹתִיוֹת שְׁנִקְרָא בְּסוֹד יְהוּדִי"עִם, בְּכֶתֶר שֶׁל שְׁמוֹשׁ הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ. וְרוֹמֵז הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאוֹתוֹ מְמַנָּה, וּמְבִיא אֶת דְּיוֹקֵן אוֹתוֹ הָאִישׁ שְׁעוֹשֶׂה נְפִשׁוֹת הַרְשָׁעִים וּמְעַמֵּד אוֹתוֹ לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַמְּלָכָה.

וְאֲנִי מְעִיד עָלֵי שְׁמִים וְאַרְץ, שְׁבְאוֹתָהּ שְׁעָה מוֹסְרִים לוֹ אוֹתוֹ הַדְּיוֹקֵן, שְׁהֲרֵי אֵין לָךְ כָּל צְדִיק בְּעוֹלָם הַזֶּה שְׁלֹא חִקוֹק דְּיוֹקֵנוֹ לְמַעְלָה תַּחַת יַד אוֹתוֹ הַמְּמַנָּה, וּמוֹסְרִים בְּיָדוֹ שְׁבָעִים מִפְּתָחוֹת שֶׁל כָּל גְּנֹזֵי רְבוֹנוֹ בָּהֶם. אֲזֵ הַמֶּלֶךְ מְבָרֵךְ אֶת אוֹתוֹ הַדְּיוֹקֵן בְּכָל הַבְּרָכוֹת שְׁבָרֵךְ אֶת אֲבָרָהֶם כְּשֶׁעֲשֶׂה אֶת נְפִשׁוֹת הַרְשָׁעִים.

וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹמֵז לְאַרְבָּעָה מַחְנוֹת עֲלִיוֹנִים, וְנוֹטְלִים אֶת אוֹתוֹ הַדְּיוֹקֵן וְהוֹלְכִים עִמוֹ, וְהוּא נִכְנָס לְשְׁבָעִים עוֹלָמוֹת גְּנֹזִים שְׁלֹא זָכָה בָּהֶם אִישׁ אַחַר, פָּרַט לְאוֹתָם גְּנֹזִים לְאוֹתָם שְׁעוֹשִׂים אֶת נְפִשׁוֹת הַרְשָׁעִים. וְאֵלְמָלֵא הָיוּ יוֹדְעִים בְּנֵי אָדָם כְּמָה תוֹעֵלַת

וזכות (גורמים לצדיקים) וזוכים בגללם כשמוזכרים אותם, היו הולכים אחריהם ורודפים אותם כמי שרודף אחר החיים.

העני מזכה את בני האדם בכמה טובות, בכמה גנזים עליונים, ולא כמי שמזכה את הרשעים. מה בין זה לזה? אלא מי שמשתדל אחר העני, הוא משלים חיים לנפשו וגורם לו להתקיים, וזוכה בגללו לכמה טובות לאותו העולם.

ומי שמשתדל אחר הרשע, הוא משלים יותר. עושה לצד האחר של אלהים אחרים שיתכופף ולא ישלט, ומעביר אותו משלטונו. עושה שמתעלה הקדוש ברוך הוא על כפסא כבודו. עושה לאותו הרשע נפש אחרת. אשרי חלקו.

גון אחר שנראה ולא נראה, בשעה שמגיעים ישראל לסדר הקדשה, אז הגון הגנוז הזה, ויוצא, משום שהיא הקדשה שמקדשים ישראל יותר על מלאכים העליונים, שהם חברים עמם. והגון הזה מאיר ונראה בשעה שישראל מקדשים הקדשה הזו, (שהרי מסימים ישראל עד שלא ישגיחו וכו') עד שמסימים ישראל, כדי שלא ישגיחו המלאכים העליונים ויענישו אותם למעלה, ולא יקטרגו עליהם.

אז הפרוז יוצא ואומר: עליונים ותחתונים הקשיבו, מיהו גם רוח בדברי תורה, מיהו שכל דבריו להתגבה בדברי תורה, משום ששנינו, שהאדם צריך להיות שפל בעולם הזה בדברי תורה, שהרי אין גבהות בתורה אלא בעולם הבא.

בקדשה זו צריך להשמר ולגנוז אותה בינינו כדי שנתקדש בתוך הקדשה בראש ובסוף יותר מאותן קדשות שאומרים עמנו מלאכים עליונים. הקדשה שאנו מקדשים בשבח שאנו משבחים למלאכים העליונים. ומשום שבח זה מרשים לנו להפגס לתוך השערים העליונים, ועל זה אנו אומרים קדשה זו בלשון הקדש ומשאירים אותנו באהבה להפגס לשערים שלמעלה, מתוך שאנו משבחים אותם בסדור שלהם (שלנו), ולכן אנו נוטלים יותר קדשות, ונכנסים לשערים העליונים.

ואם תאמר, זוהי רמאות - לא כן! אלא המלאכים העליונים הם יותר קדושים מאתנו, והם נוטלים יותר קדשה, ואלמלא שאנו נוטלים ומושכים עלינו הקדשות הללו, לא נוכל להיות חברים עמם, וכבוד הקדוש ברוך הוא לא ישתלם למעלה ולמטה בזמן אחד, ועל

זה אנו משתדלים להיות עמם חברים, ויתעלה כבוד הקדוש ברוך הוא למעלה ולמטה בזמן אחד.

הקדשה שבסוף היא תרגום, כמו שבארנו, וזה אפלו יחיד יוכל לומר אותה, אותם דברי התרגום. אבל דברי לשון הקדש של הקדשה אינם אלא בעשרה, כי השכינה מתחברת עם לשון הקדש, ולכל קדשה שהשכינה באה, אין זה אלא בעשרה, שכתוב (ויקרא כב) ונקדשתי בתוך בני ישראל וגו'. בני ישראל הם לשון הקדש ודאי, ולא שאר עמים שיש להם לשון אחרת.

ואם תאמר, הרי הקדשה של הקדיש, שהיא תרגום, למה אינה ביחיד? בא וראה, קדשה זו אינה כשאר הקדשות שהם משלשים. אבל קדשה זו היא עולה בכל הצדדים, למעלה ולמטה ולכל צדדי האמונה, ושוברת מנעולים וחותמות של ברזל וקלפות רעות (וזהו השבח שמתעלה בו כבוד הקדוש ברוך הוא יותר משבח אחר. והתעלות זו יתרה מהכל, מה הטעם? משום שהוא גורם להרפות את הצד האחר ולהעבירו) להעלות את כבוד הקדוש ברוך הוא על הכל, ואנו רוצים לומר אותה בלשון של הצד האחר ולהשיב בכח חזק: אמן? היא שמייה רבא מברך, כדי שישתבר כחו של הצד האחר, ויתעלה הקדוש ברוך הוא בכבודו על הכל. וכשנשבר בקדשה זו כחו של הצד האחר, הקדוש ברוך הוא מתעלה בכבודו, ונזכר לבניו, ונזכר לשמו. ומשום שהקדוש ברוך הוא הוא מתעלה בכבודו בקדשה הזו, אינה אלא בעשרה.

ובלשון זו על כרחו של הצד האחר הוא נכפה, ונשבר כחו, ומתעלה כבוד הקדוש ברוך הוא ושובר מנעולים וחותמות ושלשלאות חזקות וקלפות רעות, ונזכר הקדוש ברוך הוא את שמו ואת בניו. אשריהם העם הקדוש שהקדוש ברוך הוא נתן להם תורה קדושה לזכות בה לעולם הבא.

אמר רבי שמעון לחברים, אשריכם לעולם הבא, וכיון שהתחלנו בדברים של כתר המלכות העליונה, אומר אני בשבילכם (פתיחם), והקדוש ברוך הוא יתן לכם שכר באותו העולם. ואותו הבן פיקם יתעלה למעלה כאלו אתם המעוררים את הדברים הללו.

פָּתַח וְאָמַר, וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֲתֶם זֶהב וְכֶסֶף וּנְחָשֶׁת. פְּסוּק זֶה הוּא לְצַד עֲלִיּוֹן, וְהוּא לְצַד תַּחְתּוֹן. הוּא לְצַד עֲלִיּוֹן – בְּצַד הַקְּדוּשָׁה, וְהוּא לְצַד תַּחְתּוֹן – בְּצַד הָאָחֵר. בֵּא וּרְאֵה, כִּשְׁבָרָא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הַתְּחִיל לְבָרָא מִצַּד הַכֶּסֶף, שֶׁהוּא לְיָמִין, מִשּׁוּם שְׁאוֹתוֹ כֶּסֶף הִיָּה מְלַמְעֵלָה. וּבְמַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן, שֶׁהוּא כְּמוֹ שְׁלוֹ, הַתְּחִיל מִצַּד שְׂמָאל וְאַחֵר כֶּן מִצַּד יָמִין, מִשּׁוּם שֶׁהַמִּשְׁכָּן הִיָּה מִצַּד שְׂמָאל, וְלָכֵן הַתְּחִיל כְּאֵן מִצַּד מְשָׂמָאל, וְשֵׁם מִצַּד יָמִין, וְזֹאת הַתְּרוּמָה וְגו'.

וּכְתוּב (תהלים נה) עָרַב וּבִקֵּר וּצְהָרִים וְגו'. פְּסוּק זֶה פִּרְשׁוּהוּ וּנְתַבְּאָר, אָבֵל כְּאֵן עֵדֵן וְעֵדֵנִים הוּא שֶׁל תְּפִלַּת כָּל הַיּוֹם, וְהַחֲבָרִים הַתְּעוּרָרוּ בְּשִׁלְשֵׁת הַזְּמַנִּים הַלָּלוּ. עָרַב זֹהוּי אֲסַפְקֵלְרִיָּה שְׁלֵא מְאִירָה, וּבִקֵּר זֹהוּי אֲסַפְקֵלְרִיָּה הַמְּאִירָה, וּצְהָרִים – (אֵין זֶה מְקוֹם שְׁנַקְרָא חֲשׂוֹן, אֲלֵא הוּא מְקוֹם שְׁעוּמַד בֵּין זֶה לְזֶה, אָבֵל הַזְּמַן שֶׁל תְּפִלַּת מְנַחָה) מְקוֹם שֶׁהוּא נִקְרָא חֲשׂוֹן, שְׂאֲחֻזוֹ בְּעָרַב וְעוּמַד זֶה עִם זֶה.

וּמָה שְׁנִבְאָר צְהָרִים, שֶׁהוּא תִקְף חֲזִק הַשְּׂמֵשׁ, הוּא נִקְט בְּלִשׁוֹן מְעֵלָה. וְכֶן הִיא הַדְּרָךְ – לְאִישׁ שֶׁחָר קוֹרְאִים לוֹ לְכֹן, וְנִקְט לְשׁוֹן מְעֵלָה, וְלַפְעָמִים קוֹרְאִים לְלָכֵן שֶׁחָר, שְׁכַתוּב (במדבר יב) כִּי אִשָּׁה כְּשִׂית לְקַח. (עמוס ט) הֲלוֹא כְּבָנֵי כְּשִׂים אֲתֶם לִי וְגו'.

עָרַב זֶה – תְּפִלַּת עֲרַבִּית. וּמִשּׁוּם שֶׁבְּעָרַב הַזֶּה מִתְּעָרַב הַצַּד הָאָחֵר שְׂמַחֲשִׁיף אֶת אוֹרוֹ וְשׁוֹלֵט בְּלִילָה, שְׂמוֹ לוֹ רְשׁוּת, וְאֵין לוֹ זְמַן קְבוּעַ. אֲמורִים וּפְרָדִים מִתְּאֲכָלִים בְּזְמַן הַזֶּה, וּמִכְּאֵן גְּזוּנִים כְּמָה קְבוּצוֹת שֶׁל שָׂרִים שְׂיוּצָאִים וְשׁוֹלְטִים בְּלִילָה.

וְאֵם תֹּאמַר, אִם כֶּן, הֲרִי שְׁנִינוּ שְׁכָל אוֹתֶם בְּעֵלֵי הַצַּד הָאָחֵר שֶׁל רוּחַ הַטְּמָאָה לֹא שׁוֹלְטִים בְּאֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה, וְהֲרִי מְעוֹרְרִים אוֹתֶם יִשְׂרָאֵל בְּזֶה, וְאֲסוּר לְעוֹרְרֵם לְשָׂרוֹת עַל הָאֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה.

אֲרָא בְּלִילָה אוֹתוֹ הָעֵשֶׂן עוֹלָה, וְלֹא עוֹלָה כְּמוֹ שֶׁבְּקִרְבָּן אָחֵר, שֶׁהִיָּה הָעֵשֶׂן עוֹלָה בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל, וְכֵאֵן הִיָּה עוֹלָה אוֹתוֹ עֵשֶׂן לְנִקְבֵי אֶחָד שֶׁל הַצָּפוֹן, שְׂשֵׁם כָּל מְדוּרִים שֶׁל רוּחוֹת רְעוּת. וְכֵיּוֹן שְׁאוֹתוֹ עֵשֶׂן עוֹלָה וּמַעְקֵם דְּרָךְ לְאוֹתוֹ צַד, כְּלָם הֵיוּ גְזוּנִים וְעוּמָדִים וְנִכְנָסִים לְמְקוֹמָם, וְלֹא הֵיוּ יוּצָאִים וְשׁוֹלְטִים בְּעוֹלָם.

מִמְנָה אֶחָד עוֹמֵד לְאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁל אוֹתוֹ נִקְבַּ שְׁבַצְפוֹן, בְּכָל אוֹתָם קְבוּצוֹת שֶׁל שָׂרִים, וְשֵׁמוֹ סַנְגִּירִי"א, וּבִשְׁעָה שְׁאוֹתוֹ עֶשֶׂן מֵעַקֵּם דָּרְכוּ וְעוֹלָה, הַמְּמָנָה הַזֶּה וְשָׂשִׁים אֶלֶף רְבוּא מַחְנוֹת אַחֲרוֹת, כָּלֶם מִתְעַתְּדִים לְקַבְּלוֹ וְלִהְיוֹן מִמְּנוֹ, וְעוֹמְדִים בְּאוֹתוֹ נִקְבַּ, וְנִכְנָסִים בְּפֶתַח אֶחָד שְׁנַקְרָא קָרִי, וְזֶהוּ סוּד הַכְּתוּב (ויקרא כו) וְאִם תִּלְכוּ עִמִּי קָרִי וְגו'. וְכָתוּב, וְהִלַּכְתִּי עִמָּכֶם בְּחַמַּת קָרִי. בְּאוֹתוֹ רָגַז הַיּוֹצֵא מִהַפֶּתַח שֶׁל קָרִי.

וְאֵלֹהֵי הֵם שְׁמֵשׁוּטְטִים בְּלִילָה, וּבִשְׁעָה שֶׁהַנְּשָׁמוֹת יוֹצְאוֹת לְעֵלוֹת לְהִרְאוֹת לְמַעְלָה, הֵם יוֹצְאִים וּמְקַטְרְגִים בָּהֶם, וְלֹא יִכּוֹלִים לְעֵלוֹת וְלִהֲרִאוֹת לְמַעְלָה, פָּרַט לְאוֹתָם חֲסִידִים קְדוּשִׁים עֲלִיוֹנִים שֶׁהֵם בּוֹקְעִים רְקִיעִים וְאֹוִירִים וְעוֹלִים, וְקְבוּצוֹת הַשָּׂרִים הִלְלוּ יוֹצְאִים וּמוֹדִיעִים דְּבָרִים כּוֹזְבִים לְבְנֵי אָדָם, וְנִרְאִים לָהֶם בְּדַמְיוֹת אַחֲרוֹת, וְצוֹחֲקִים עֲלֵיהֶם, עַד שֶׁשׁוֹפְכִים זֶרַע, וְנִקְרָאִים בְּעֲלֵי קָרִי, מִשׁוּם שְׁאוֹתָם שִׁיּוֹצְאִים מִפֶּתַח הַקָּרִי גִרְמוּ לָהֶם. וּבִשְׁעָה שֶׁמִּתְאַכְּלִים אֲמוּרִים וּפְדָרִים, אוֹתוֹ עֶשֶׂן הִיָּה מְרוּה אוֹתָם וְזֶן אוֹתָם. כְּפִי כְבוֹדֶם כֶּךָ מְזוֹנֵם מֵהַ שְׂרָאוֹי לָהֶם. וּבְזֶה לֹא יֵצְאוּ וְלֹא מְשׁוּטְטִים בְּאַרְץ הַקְּדוּשָׁה.

עֲרַב, כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר (שמות יב) וְגַם עֲרַב רַב עָלָה אִתָּם. שְׁכָל אוֹתָן קְבוּצוֹת שָׂרִים מִתְעַרְבִים בְּשִׁלְטוֹן הַלִּילָה, וְלִכֵּן לֹא שָׁמוּ אֶת תְּפִלַּת עֲרַבִית חוֹבָה, שְׁאִין מִי שִׁיְכוּל לְתַקְנָה כְּמוֹ יַעֲקֹב, שֶׁהוּא הָיָה בְּעַל (מטהר) הַמִּשְׁכָּן וּמִתְקַן אוֹתוֹ כְּרָאוֹי.

וְאֵף עַל גַּב שֶׁהִיא רְשׁוֹת, תְּפִלָּה זֹה הִיא כְּדִי לְהִגֵּן עֲלֵינוּ מִתּוֹךְ פַּחַד בְּלִילוֹת, מִתּוֹךְ פַּחַד שֶׁל כְּמָה צְדָדִים שֶׁל הַגִּיהֶנֶם, שֶׁהִרִי בְּאוֹתָהּ שְׁעָה טוֹרְדִים אֶת הַרְשָׁעִים בְּגִיהֶנֶם עַל כָּל אֶחָד שָׁנִים מֵאֲשֶׁר בִּיּוֹם. וְלִכֵּן מְקַדִּימִים יִשְׂרָאֵל לֹמַר "וְהוּא רַחוּם", שֶׁהוּא מִשׁוּם פַּחַד הַגִּיהֶנֶם. וְלֹא דִין אַחַר אָסוּר לְעוֹרְרוֹ, שֶׁנִּרְאָה שֶׁהִרִי אִין לוֹ רְשׁוֹת לְשַׁבֵּת לְהַעֲבִיר אֶת הַדִּין מִהַעוֹלָם.

וּפַחַד שֶׁל קְטָרוֹג הַנְּשָׁמוֹת, כְּשֶׁרוּצוֹת לְעֵלוֹת לְמַעְלָה כְּדִי לְהִרְאוֹת לְפָנֵי רְבוּנֶם. וְלִכֵּן אָנוּ מְקַדִּימִים "שׁוֹמֵר אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְעַד אָמֵן". פַּחַד שֶׁל כְּמָה מְזִיקִים וְקְטָרוֹגִים שְׁנַמְצָאִים בְּלִילָה, וַיֵּשׁ לָהֶם רְשׁוֹת לְהִזִּיק לְמִי שִׁיּוֹצֵא הַחֹצֵה מִשְׁעַר בֵּיתוֹ, וְלִכֵּן אָנוּ מְקַדִּימִים "וְשׁוֹמֵר צִאתָנוּ וּבִאֲנוּ".

וְעַל כָּל זֶה, מִתּוֹךְ פֶּחַד שֶׁל כָּל זֶה אָנוּ מִפְּקִידִים הַגּוֹפּוֹת, הַרוּחּוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת לַמַּלְכוּת הָעֲלִיּוֹנָה, שְׁשֻׁלְטוֹן הַכֹּל בְּיַדֶּיהָ, וְעַל זֶה תִּפְּלַת עֲרִבִית בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה. עֵתָה שְׁקַרְבָּנוֹת וּמִזְבְּחוֹת לֹא נִמְצְאוּ, אָנוּ עוֹשִׂים כָּל הַתְּקוּנִים שְׁאָנוּ עוֹשִׂים עַל הַסּוּד הַזֶּה.

בְּחֻצוֹת הַלַּיְלָה, כְּשִׁמְתַעֲוֶרְרֵת רוּחַ צָפוֹן, מִכָּה בְּכָל אוֹתָם מְדוּרֵי הַרוּחּוֹת הָרְעוּת, וְשׁוֹבֵר אֶחָד (סֵלַע חֶזֶק) אֶת הַצַּד הָאֲחֵר, וְנִכְנָס וּמְשׁוֹטֵט לְמַעְלָה וּמַטָּה, וְכָל אוֹתָן קְבוּצוֹת שֶׁל מְחַבְּלִים נִכְנָסוֹת לְמִקוֹמָן, וְנִשְׁבֵּר כְּחֵן וְלֹא שׁוֹלְטוֹת. וְאִזּוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִכְנָס לְהַשְׁתַּעֲשַׁע עִם הַצַּדִּיקִים בְּגֵן עֵדֶן, וְהָרִי נִתְבָּאֵר.

כְּשֶׁבֵא הַבֶּקֶר, אִזּוֹ הַנֵּר שְׁשֻׁלֵט בְּלַיְלָה נִגְנָז מִלְפָּנֵי אִזּוֹ הַיּוֹם, וְאִזּוֹ הַבֶּקֶר שׁוֹלֵט, וּמַעְבֵּר שְׁלִטוֹנוֹ שֶׁל הָעֶרֶב. (וְאִזּוֹ) הַבֶּקֶר הַזֶּה הוּא בֶּקֶר שֶׁל אִזּוֹ רֵאשׁוֹן, הַבֶּקֶר הַזֶּה מְשַׁלֵּם טוֹב לְכָל הָעוֹלָמִים. מִמֶּנּוּ נִזְוֲנִים עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. זֶה מְשַׁקֵּה אֶת הַגֵּן. זֹהִי שְׁמִירָה שֶׁל כָּל הָעוֹלָם. כָּאֵן הַסּוּד לְיִוְדָעֵי מִדִּין: מִי שְׁרוּצָה לְצִאֵת לְדָרֶךְ, יָקוּם בְּנִגְהָ, וְיִשְׁגִּיחַ בְּהַתְּבַוְנָנוֹת לְפִי שְׁעָה לְצַד מְזֻרָח, וְיִרְאֶה כְּמֵרְאָה אוֹתִיּוֹת שְׁמֵכוֹת בְּרַקִּיעַ, זֹו עוֹלָה וְזֹו יוֹרְדָת, וְאֵלֶּה הֵם הַתְּנוּצָצוֹת הָאוֹתִיּוֹת שְׁנִבְרְאוּ בְּהֵם שְׁמַיִם וְאָרֶץ.

אֵם הוּא יוֹדֵעַ בְּסוּד אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת, שְׁהֵם סוּד הַשֵּׁם הַקְּדוּשׁ שֶׁל אֲרַבְעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, וְיִזְכִּירֵן כְּרֵאוֹי בְּרֵצוֹן הַלֵּב, יִרְאֶה תוֹךְ אִזּוֹ הַנִּגְהָ שֶׁל הָרַקִּיעַ שֶׁשׁ יוֹדִי"ם, שְׁלֵשׁ לְצַד יְמִין וְשְׁלֵשׁ לְצַד שְׁמַאל, וְשְׁלֵשׁ וַי"ם שְׁעוֹלוֹת וְיִוְרְדוֹת וְנוּצָצוֹת בְּרַקִּיעַ. וְהֵן הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל בְּרַכַּת כְּהֵנִים, וְאִזּוֹ יִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ וְיִצֵּא לְדָרֶךְ, וְדַאי שְׁכִינָה מְקַדִּימָה עִמוֹ. אֲשֶׁרִי חֶלְקוֹ.

כְּשֶׁבֵא הַבֶּקֶר הַזֶּה, עִמּוּד אֶחָד נִעוֹץ בְּצַד דְּרוֹם לְתוֹךְ מְתִיחַת הָרַקִּיעַ שְׁעַל גְּבֵי הַגֵּן, חוּץ מֵאוֹתוֹ עִמּוּד שְׁנַעוֹץ בְּאֲמָצַע הַגֵּן. וְעִמּוּד זֶה מֵאִיר בָּאוֹר שֶׁל שְׁלֵשָׁה גּוֹנִים מְרַקֵם בְּאֲרַגְמָן. בְּאוֹתוֹ הָעִמּוּד קִיָּם עֲנָף אֶחָד, וּבְאוֹתוֹ עֲנָף נִזְדַּמְּנו שְׁלֵשׁ צְפָרִים, מִתְּעוֹרְרוֹת צְפָצוֹף לְשִׁבְחָת.

פֶּתַח אֶחָד וְאָמַר, (תְּהִלִּים קִיָּג) הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עִבְדֵי ה' הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה'. פּוֹתַח הַשָּׁנִי וְאוֹמַר, יְהִי שֵׁם ה' מְבָרֵךְ מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם. פּוֹתַח הַשְּׁלִישִׁי וְאוֹמַר, מִמְזֻרָח שְׁמֵשׁ עַד מְבוֹאוֹ מְהֵלֵל שֵׁם ה'. אִזּוֹ הַכְּרוּז מְקַדֵּם וְקוֹרָא, הַזְדַּמְנו קְדוּשִׁים עֲלִיוֹנִים, אוֹתָם הִמְשַׁבְּחִים אֶת רְבוּנָם

התתקנו לשבח היום. ואז נפרדים היום מהלילה. אשרי חלקו של מי שקם בבקר מתוך תשבתה של תורה שלמד בלילה, באותו זמן של תפלת הבקר.

כתוב, (ישעיה כ"א) אמר שמר אתא בקר וגם לילה אם תבעיון בעיו שבו אתיו. פסוק זה פרושהו על גלות ישראל שיושבים בתוך בני שער, וישראל אומרים לקדוש ברוך הוא: שמר מה מלילה – מה יהיה עלינו מהגלות הזו שדומה לחשכת הלילה? מה כתוב? אמר שמר. זה הקדוש ברוך הוא. אתא בקר – כבר הארתי לך בגלות מצרים, והעליתי אתכם וקרבתים לעבודתי, ונתתי לכם תורה כדי שתזכו לחיי עולם. עזבתם תורת, וגם לילה – הכנסתים לגלות (בכל והעליתים. עזבתם תורת כמקדם, והכנסתי אתכם לגלות) כמקדם. אם תבעיון בעיו – כמו שנאמר (שם לד) דרשו מעל ספר ה' וקראו, ושם תמצאו במה תלויה גלותכם וגאלתכם. וכשתבעיון בה, היא תאמר ותכריז לפניכם: שבו אתיו. שובו בתשובה שלמה, ומיד אתיו, וקרבו אלי. (ובסוד הפסוק הזה)

ובפסוק זה כתוב, משא דומה. וסוד זה בשש דרגות של נבואה (בחמש דרכים) נאמר לנביאים: במחז"ה. בחזו"ן. בחזו"ן. בחזו"ן. בדב"ר. במש"א. וכל החמש כלן כמי שרואה אחר הכתל אותו האור שמאיר, ומהם כמי שרואה אור השמש מתוך עששית. אבל משא הוי כאשר מגיע אותו אור בטרח רב ומטריח עליו דבריו, שלא יכול להתגלות לו, כמו שנאמר, (במדבר י"א) לשום את משא כל העם הזה עלי. ומשום זה משא.

וכאן משא דומה – טרח רב שלא יכול להתגלות, והיא נבואה בלחש ועומדת בלחש. אלי קרא משעיר – כאן לא התגלה מי אמר "אלי קרא משעיר", אם הקדוש ברוך הוא אם נביא נאמן. אבל נבואה זו ודאי עומדת בלחש תוך סוד האמונה העליונה, ומתוך סוד נסתר אמר הנביא הנאמן שלו היה קורא קול בסוד האמונה, ואמר אלי קרא משעיר, כמו שנאמר (דברים לג) וזרח משעיר למו, ולא כתוב וזרח לשעיר, משום שסוד האמונה כף הוא, דרגות מתוך דרגות, אלה פנימיים מאלה, קלפה בתוך קלפה, ומח בתוך מח.

והרי בארנו, שכתוב (יחזקאל א') והנה רוח סערה באה מן הצפון – הרי דרגה אחת. ענן גדול – הרי דרגה אחרת. ואש מתלקחת – הרי

דְּרָגָה שְׁלִישִׁית. וְנִגְהָ לֹּ סְבִיב – דְּרָגָה רְבִיעִית. וְאַחַר כֵּן, וּמִתּוֹכָהּ כְּעֵין הַחֲשֵׁמֶל. וְאַחַר כֵּן, וּמִתּוֹכָהּ דְמוֹת אַרְבַּע חַיּוֹת. הֲרִי דְרָגוֹת בְּתוֹךְ מְדַרְגּוֹת (דְּרָגוֹת).

אַף כָּאן, כְּשֶׁהִתְגַּלְהָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, לֹא הִתְגַּלְהָה אֶלָּא מִתּוֹךְ דְּרָגוֹת הַלְלוֹ. מְסִינִי בָּא – דְרָגָה שֶׁהִיְתָה יוֹתֵר נִסְתָּרֶת, וְאַחַר כֵּן הִצְטַרְכָּה לְהִתְגַּלּוֹת. וְאָמַר וְזָרַח מִשְׁעִיר – הֲרִי דְרָגָה אַחֲרֵת שֶׁהִיא יוֹתֵר בְּגִלּוּי, קִלְפָּה שֶׁשׁוּרָה עַל גְּבֵי הַמַּח. וְאַחַר כֵּן, הוֹפִיעַ מֵהַר פְּאָרְן – הֲרִי דְרָגָה אַחֲרֵת. וְאַחַר כֵּן, וְאַתָּה מְרַכֶּבֶת קֹדֶשׁ – זֶהוּ שֶׁבַח שֶׁל הַכֹּל. שְׂאֵף עַל גֵּב שֶׁהִתְגַּלְהָה מִכָּל הַדְּרָגוֹת הַלְלוֹ, מֵאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁהוּא עֹקֵר הַכֹּל, הַתְּחִיל לְהִתְגַּלּוֹת מִמֶּנּוּ. מֵאִיזָה מְקוֹם הוּא? הוּא מְרַכֶּבֶת קֹדֶשׁ, אוֹתָן דְרָגוֹת עֲלִיוֹנוֹת לְמַעְלָה. (לְמַעְלָה) אֵף כָּאן אֵלֵי קְרָא מִשְׁעִיר – מֵאוֹתָהּ דְרָגָה שֶׁאֲמַרְנוּ שֶׁנִּדְבַּקָה לְמַעְלָה.

שִׁמְר מֵהַ מְלִילָה שִׁמְר מֵהַ מְלִיל. שׁוּמַר זֶה מִטְטְרוּ"ן (שׁוּמַר יִשְׂרָאֵל), וְכֶתוּב (מִשְׁלִי כֹז) וְשִׁמְר אֲדָנִיּוֹ יִכְבֹּד, וְזֶה הַסּוּד שֶׁשׁוּלֵט בְּלִילָה. מֵהַ מְלִילָה שִׁמְר מֵהַ מְלִיל, מֵהַ בֵּין זֶה לְזֶה? אֶלָּא הַכֹּל אֶחָד, אֲבָל בְּחֵלֶק הַזֶּה שׁוּלֵט הַצַּד הָאַחֵר, וּבְחֵלֶק הַזֶּה לֹא שׁוּלֵט כָּלֵל. לֵיל צְרִיף לְשִׁמְרָה, שֶׁכֶּתוּב (שְׁמוֹת יב) לֵיל שִׁמְרִים הוּא, וְעַל זֶה חִסַּר ה', וְזֶהוּ כְּשֶׁנִּכְנַס הַלֵּילָה עַד שֶׁנִּחְלַק. מִחֲצוֹת הַלֵּילָה וְהִלְאָה שׁוּלֵט לֵילָה בָּה', שֶׁכֶּתוּב וַיְהִי בְּחֲצֵי הַלֵּילָה. הוּא הַלֵּילָה הַזֶּה. (תְּהִלִּים קֶלֶט) וְלֵילָה כִּיּוֹם יְאִיר וְגו'. וּמִשׁוּם כֵּן, שִׁמְר מֵהַ מְלִילָה שִׁמְר מֵהַ מְלִיל.

אָמַר שִׁמְר. מְצָאנוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל אָדָם, מֵהַ בֵּין וַיֹּאמֶר לְאָמַר? וַיֹּאמֶר לְמַעְלָה, וְאָמַר לְמַטָּה. וְאֵל מֹשֶׁה אָמַר – מִי אָמַר? אָמַר שִׁמְר, זֶה מִטְטְרוּ"ן. אֶתָּא בְּקַר – זֶה תְּפִלַּת שְׁחֲרִית שֶׁהִיא שְׁלִטוֹנוֹ שֶׁל הַיּוֹם, אוֹתוֹ שֶׁשׁוּלֵט עַל הַלֵּילָה. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהוּא בָּא לְבַדּוֹ וּנְפָרֵד הַזְכָּר מֵהַנְּקֵבָה, הֲרִי כֶּתוּב וְגַם לֵילָה – שְׁנִיָּהֶם כְּאֶחָד, וְלֹא נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה לְעוֹלָמִים. וְקוֹל זֶה קוֹרָא בְּמַלְאִים הָאֵלֶּה: אֶתָּא בְּקַר וְגַם לֵילָה, שְׁנִיָּהֶם מְזַמְּנִים אֵלֵיכֶם.

מִכָּאן וְהִלְאָה, אִם תִּבְעֵיוֹן בְּעִיּוֹ. אִם תִּבְקָשׁוּ בְּקִשְׁתְּכֶם בְּתַפְלָה לְפָנַי הַמְּלַךְ הַקְּדוּשׁ – בְּעִיּוֹ, הַתְּפַלְלוּ וּבְקִשׁוּ בְּקִשְׁתְּכֶם וְשׁוּבוּ לְרַבּוֹנְכֶם. אֲתִיו – כְּמִי שֶׁעֲתִיד לְקַבֵּל אֶת בְּנָיו וּלְרַחֵם עֲלֵיהֶם. אֵף כֵּן הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, בְּקַר וְגַם לֵילָה קְרָא וְאָמַר אֲתִיו. אֲשֶׁרֵי הָעַם הַקְּדוּשׁ שְׂרַבּוֹנִים מְבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם וְקוֹרָא לָהֶם לְקַרְבֵּם אֵלָיו.

וְאִזּוּ הָעַם הַקְּדוֹשׁ רוֹצִים לְהִתְחַבֵּר וּלְהִכְנִס לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וְכָל מִי שֶׁמְקַדִּים בְּרֵאשׁוֹנָה, מִתְחַבֵּר עִם הַשְּׂכִינָה בְּחִבּוּר אֶחָד. בֹּא וּרְאֵה, אוֹתוֹ רֵאשׁוֹן שֶׁנִּמְצָא בְּבֵית הַכְּנֶסֶת (ומֵאָרִיךְ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת) – אֲשֶׁרִי חִלְקוּ, שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּדִרְגַת צְדִיק עִם הַשְּׂכִינָה. וְזֶהוּ סוּד (מִשְׁלֵי ח) וּמִשְׁחָרֵי יִמְצְאֲנֵנִי. זֶה עוֹלָה בְּמַעֲלָה עֲלִיוֹנָה. וְאִם תֹּאמַר, הֲרִי שְׂנִינוּ, בְּשִׁעָה שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בָּא לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְלֹא מוֹצֵא שָׁם עֲשָׂרָה, מִיָּד כּוֹעֵס. וְאַתָּה אִמְרָתָּ, שְׂאוֹתוֹ אֶחָד שֶׁמְקַדִּים, מִתְחַבֵּר בְּשְׂכִינָה וְעוֹמֵד בְּדִרְגַת צְדִיק!?

אָלֵא, לְמַלְךְ שֶׁשָּׁלַח לְכָל בְּנֵי הָעִיר שִׁימְצְאוּ עִמּוֹ בְּיוֹם פְּלוֹנֵי בְּמָקוֹם פְּלוֹנֵי. עַד שֶׁהָיוּ מְזַמְּנִים אֶת עַצְמָם אוֹתָם בְּנֵי הָעִיר, הַקְּדִים אֶחָד וּבֹא אֶל אוֹתוֹ מְקוֹם. בֵּינֵתִים בָּא הַמֶּלֶךְ וּמְצָא אֶת אוֹתוֹ אִישׁ שֶׁהַקְּדִים לָבֵא לְשָׁם. אָמַר לוֹ, אֵיךְ הֵם פְּלוֹנִים בְּנֵי הָעִיר? אָמַר לוֹ, מוֹרִי, אֲנִי הַקְּדֵמְתִי מֵהֵם, וְהָרִי הֵם בָּאִים אַחֲרַי לְפַקְדַת הַמֶּלֶךְ. וְאִזּוּ הוֹטֵב בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ, וְיֹשֵׁב שָׁם עִמּוֹ וּמְדַבֵּר עִמּוֹ, וְנִעֲשֶׂה אֱהוּב הַמֶּלֶךְ. בֵּינֵתִים בָּאוּ כָּל הָעַם, וְהִתְפַּיֵּס עִמָּם הַמֶּלֶךְ וְשָׁלַח אוֹתָם לְשָׁלוֹם. אָבֵל אִם אוֹתָם בְּנֵי הָעִיר לֹא בָּאִים, וְאֶחָד לֹא מְקַדִּים לְדַבֵּר לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ לְהִרְאוֹת בְּשִׂכְלָם שֶׁהָרִי כָּלָם יָבִאוּ, מִיָּד כּוֹעֵס וְרוֹגֵז הַמֶּלֶךְ.

אָרְאֵה כִּי, כִּיּוֹן שֶׁאֶחָד הַקְּדִים וְנִמְצָא בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וְשְׂכִינָה בָּאָה וּמוֹצֵאת אוֹתוֹ, אִזּוּ נִחְשָׁב כְּאִלוֹ כָּלָם נִמְצְאוּ שָׁם, שֶׁהָרִי זֶה הָאָרִיךְ לָהֶם שָׁם. מִיָּד מִתְחַבֵּר עִמּוֹ שְׂכִינָה וְיֹשְׁבִים בְּזוּוּג אֶחָד, וְנוֹדַע עִמָּהּ, וּמוֹשִׁיבָה אוֹתוֹ בְּדִרְגַת צְדִיק. וְאִם אֶחָד לֹא מְקַדִּים וְלֹא נִמְצָא שָׁם, מָה כְּתוּב? (ישעיה 1) מְדוּעַ בָּאתִי וְאִין אִישׁ. לֹא כְּתוּב וְאִין עֲשָׂרָה, אֲלֵא וְאִין אִישׁ, לְהִתְחַבֵּר עִמִּי לְהִיּוֹת אֵלַי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אִישׁ הָאֱלֹהִים, לְהִיּוֹת בְּדִרְגַת צְדִיק.

וְלֵא עוֹד, אֲלֵא שֶׁנוֹדַע עִמָּהּ, וְשׂוֹאֲלֵת עָלָיו אִם יוֹם אֶחָד לֹא בָּא, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ, שֶׁכְּתוּב (שם) מִי בְּכֶם יֵרָא ה' שִׁמְעַ בְּקוֹל עַבְדּוֹ. וְהָרִי הִתְעוֹרְרָנוּ בְּזֶה שֶׁכְּתוּב, אֵלַי קְרָא מִשְׁעִיר, שֶׁהָרִי דִרְגָה אַחַר דִּרְגָה וְדִרְגָה תוֹךְ דִּרְגָה אוֹתוֹ שׁוֹמֵר קוֹרָא בְּחִיל בְּכָל יוֹם וְיוֹם. וְזֶהוּ שִׁמְעַ בְּקוֹל עַבְדּוֹ. עַבְדּוֹ זֶה מִטְטְרוֹן. וְלָכֵן אֲשֶׁרִי הַמְקַדִּים לְבֵית הַכְּנֶסֶת, לְעֵלוֹת לְאוֹתָהּ דִרְגָה עֲלִיוֹנָה שֶׁאִמְרָנוּ.

בְּשִׁבָא הַבְּקָר וְהַצְּבוּר נִמְצְאוּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, צְרִיכִים לְהִמְצָא בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת שֶׁל דָּוִד. וְהָרִי בְּאַרְנוֹ, שֶׁסְּדוּר הוּא

לְעוֹרֵר אֶהְבֶּה לְמַעֲלָה וּלְמַטָּה, לְתַקֵּן תְּקוּנִים וּלְעוֹרֵר שְׂמֵחָה, שֶׁהִרִי
בְּשִׁבִיל זֶה הַלְוִיִּם מִתְעוֹרְרִים לְעוֹרֵר אֶהְבֶּה וְשִׂמְחָה לְמַעֲלָה בְּאוֹתָם
שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת.

וּמִי שֶׁמְדַבֵּר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּדַבְרֵי חַל - אוֹי לוֹ! שֶׁמְרָאָה פְּרוּד. אוֹי
לוֹ! שֶׁגּוֹרֵעַ אֶת הָאֲמוּנָה. אוֹי לוֹ! שֶׁאֵין חֵלֶק בְּאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל.
שֶׁמְרָאָה שֶׁהִרִי אֵין (לוֹ) אֱלֹהֵי וְאֵינוּ נִמְצָא שָׁם (וְאֵין לוֹ חֵלֶק בוֹ) וְלֹא פּוֹחַד
מִמֶּנּוּ, וּמִנְהִיג קִלּוֹן בְּתַקּוּן (בַּחֲזֵק) הָעֲלִיוֹן שֶׁלְּמַעֲלָה.

שֶׁהִרִי בְּשַׁעַר שִׂישְׁיִי אֶת מְסֻדְרֵי בְּבֵית הַכְּנֶסֶת סְדוּר שֶׁל שִׁירוֹת
וְתִשְׁבָּחוֹת וְסְדוּר הַתְּפִלָּה, אֲזַי מִתְכַּנְּסִים שְׁלֹשׁ מַחֲנוֹת שֶׁל
מְלָאכִים עֲלִיוֹנִים. מַחֲנֶה אֶחָד הֵם מְלָאכִים קְדוּשִׁים (עֲלִיוֹנִים)
שֶׁמְשַׁבְּחִים אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בַּיּוֹם, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ אַחֲרָיו
שֶׁמְשַׁבְּחִים אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּלֵילָה. וְאַחֲרָיו (וְאַלֶּה) הֵם
שֶׁמְשַׁבְּחִים אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאוֹמְרִים שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת עִם
יִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם.

מַחֲנֶה שְׁנֵי הֵם מְלָאכִים קְדוּשִׁים שֶׁנִּמְצְאוּ בְּכָל קְדָשָׁה וּקְדָשָׁה
שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּמְקַדְּשִׁים לְמַטָּה. וּבְשִׁלְטוֹן שְׁלֵהֶם, כָּל
אוֹתָם שֶׁמִּתְעוֹרְרִים בְּכָל אוֹתָם רְקִיעִים (הַיְכָלוֹת) בְּאוֹתָהּ תְּפִלָּה שֶׁל
יִשְׂרָאֵל (שְׁמִי שֶׁב).

מַחֲנֶה שְׁלִישִׁי הֵם עֲלָמוֹת עֲלִיוֹנוֹת, שֶׁמִּתְתַּקְּנוֹת עִם הַגְּבִירָה,
וּמִתְקַנְנוֹת אוֹתָהּ לְהַכְנִיסָהּ לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, וְאַלֶּה הֵם הַמַּחֲנוֹת
הָעֲלִיוֹנִים עַל כָּלָם. וְכֵלֶם מִתְתַּקְּנִים בְּסְדוּר שִׂישְׁיִי אֶת מִתְתַּקְּנִים לְמַטָּה,
בְּאוֹתָם שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת וּבְאוֹתָהּ תְּפִלָּה שֶׁמִּתְפַּלְּלִים יִשְׂרָאֵל. כִּי
שֶׁמְזַדְּמָנִים שְׁלֹשׁ הַמַּחֲנוֹת הַלְלוּ, אֲזַי יִשְׂרָאֵל פּוֹתְחִים בְּשִׁירָה
וּמְזַמְּרִים לְפָנֵי רְבוּנָם. וְאוֹתוֹ מַחֲנֶה אֶחָד, שֶׁמִּמֶּנָּה לְשַׁבַּח אֶת רְבוּנָם
בַּיּוֹם, מְזַדְּמָנִים עֲלֵיהֶם וּמְזַמְּרִים עִמָּם כְּאֶחָד בְּאוֹתָם הַשְּׁבָחִים שֶׁל
דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וְהִרִי בְּאַרְנוֹ אֶת הַדְּבָרִים.

בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁמְסִימִים יִשְׂרָאֵל אֶת הַשְּׁבָחִים שֶׁל אוֹתָן תִּשְׁבָּחוֹת שֶׁל
דָּוִד, אֲזַי הַתְּשַׁבַּח שֶׁל שִׁירַת הַיָּם כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. וְאִם תֹּאמְרוּ,
הִרִי הַתְּשַׁבַּח הַזֶּה לְמָה מִתְקַנֵּת אַחֲרוֹנָה אַחַר שְׁבַחֵי דָוִד, וְהִרִי
תּוֹרָה שֶׁבְּכֹתֵב קוֹדֶמֶת לְתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וְקוֹדֶמֶת לְנִבְיָאִים, וְקוֹדֶמֶת
לְכַתּוּבִים, וְכְמוֹ שֶׁקוֹדֶמֶת - כֵּן צָרִיךְ לְהַקְדִּים (בְּשִׁירָה)?

אָלָא מתוך שִׁנְסַת יִשְׂרָאֵל לֹא מִתְקַנֶּת אֲלֵא מִתּוֹרָה שְׁבִכְתָּב, משום כִּן צָרִיךְ לומר אותה בְּרֵאשִׁית תְּקוּנִיָּה, וְזוֹ הִתְשַׁבַּחַת הַמַּעֲלָה מְכַל שְׁאָר הִתְשַׁבַּחוֹת שְׁבַעֲוֹלָם. וְהִיא לֹא הִתְתַּקְּנָה מִכֶּלֶן כְּמוֹ שֶׁהִתְתַּקְּנָה מֵהִתְשַׁבַּחַת הַזֶּה, וְלִכֵּן הִיא סְמוּכָה לְתַפְלַת מִיֵּשֵׁב, כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ.

בְּאוֹתָהּ שְׁעָה כְּשֶׁנֶּאֱמַרְתָּ שִׁירַת הַיָּם, מִתְעַטְרַת כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ כִּתְרָ שְׁעֵתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְעֵטֵר אֶת מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, וְאוֹתוֹ כִּתְרָ גְלוּף וְחֻקוֹק בְּשִׁמוֹת קְדוּשִׁים, כְּמוֹ שֶׁהִתְעַטֵּר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹתוֹ יוֹם שֶׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּם וְהִטְבִּיעַ אֶת כָּל מַחֲנוֹת פְּרָעָה וּפְרָשָׁיו. וּמִשׁוּם כִּן צָרִיךְ אָדָם לְשִׁים רְצוֹנוֹ בְּשִׁירָה הַזֶּה. וְכָל מִי שֶׁזוֹכֶה לָהּ בְּעוֹלָם הַזֶּה, זוֹכֶה לְרֵאוֹת אֶת מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ בְּתַקּוּנֵי אוֹתוֹ הַכְּתוּר וּבְחֻגֵרֵת כְּלֵי זִינוֹ, וְזוֹכֶה לְשַׁבַּח שִׁירָה זוֹ שָׁם, וְהִרִי בְּאֲרָנוּ אֶת הַדְּבָרִים.

בִּיּוֹן שְׁמַגִּיעַ אָדָם לִישְׁתַּבַּח, נוֹטֵל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹתוֹ הַכְּתוּר וְשָׁם אוֹתוֹ לְפָנָיו, וְכִנְסַת יִשְׂרָאֵל מִתְחִילָה לְהִתְתַּקֵּן לְבֵא לְפָנָי הַמֶּלֶךְ הָעֲלִיּוֹן, וְצָרִיךְ לְכַלֵּל אוֹתָהּ בְּשֵׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הַרְחָמִים הָעֲלִיּוֹנוֹת שְׁמַהֲן מִתְבָּרַכַת, וְהֵם שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵה בְּשִׁמִּים עֲלִיּוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שִׁיר הַשִּׁירִים ד) גִּרְדֵּי וְכַרְכָּם קָנָה וְקִנְמוֹן וְגו', וְכֵאֵן הֵם: שִׁיר, וּשְׁבַחָהּ, הַלֵּל, וְזִמְרָה, עֵז, וּמִמְשָׁלָה, נְצַח, גְּדֻלָּה, גְּבוּרָה, וְתַפְאֲרַת, קְדוּשָׁה. הִרִי שְׁנַיִם עֶשְׂרֵה. אַחַר כֵּן לְחַבְרָה עִמָּם וְלוֹמַר וּמְלָכוֹת, וְהִיוּ שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵה, מִשׁוּם שֶׁהִיא מִתְבָּרַכַת מֵהֵם.

וְלִכֵּן צָרִיךְ בְּשַׁעֲה שְׁנֹכְלֵלֶת בִּינֵיהֶם, לְשִׁים בְּזֵה לֵב וְרְצוֹן וְלֹא לְדַבֵּר כָּלֵל, שְׁלֹא לְהַפְסִיק בִּינֵיהֶם, וְאִם מִפְּסִיק בִּינֵיהֶם, יוֹצֵאת שְׁלֵהֶבֶת אַחַת מִתַּחַת כְּנִפֵי הַכְּרוּבִים, וְקוֹרֵאת בְּחִיל וְאוֹמְרַת: פְּלוּנִי שֶׁהַפְּסִיק אֶת גְּאוֹת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, יִתְכַּלֵּה וְיִפְסַק, שְׁלֹא יֵרָאֶה גְאוֹת הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כו) וְכָל יֵרָאֶה גְאוֹת ה', מִשׁוּם שֶׁשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵה הָאֵלֶּה הֵם גְּאוֹת ה'.

מִכָּאֵן וְהֵלָא - אֵל הַהוֹדָאוֹת כּו'. זֶה הַמֶּלֶךְ הָעֲלִיּוֹן שֶׁהַשְּׁלוֹם כָּלוּ שְׁלוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשִׁלְמָה, לְמֶלֶךְ שֶׁהַשְּׁלוֹם שְׁלוֹ. מִשׁוּם שֶׁכָּל הַשְּׁבָחִים הֵלְלוּ הֵם אֵל כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁמִּשְׁתַּבַּחַת בְּמַחְנֵה שְׁלִמְטָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשִׁלְמָה, לְמֶלֶךְ שֶׁהַשְּׁלוֹם שְׁלוֹ. מִשָּׁם וְהֵלָא - יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ

עֲשֵׂה שְׁלוֹם וּבֹרָא אֶת הַכֹּל. וְהָרִי הַתְּעוֹרְרָנוּ בְּזֶה, וְהַתְּעוֹרְרוּ הַחֲבָרִים
שְׂאֵלָה הֵם תְּקוּנֵי הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן (אל אֲדוֹן).

א"ף בְּרוּךְ – תְּקוּנֵי הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן, שֶׁהֵם כ"ב אוֹתִיּוֹת קְטַנּוֹת,
מִשׁוּם שֵׁשׁ אוֹתִיּוֹת גְּדוּלוֹת וְאוֹתִיּוֹת קְטַנּוֹת. הָאוֹתִיּוֹת הַקְּטַנּוֹת
מִהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן, וְאוֹתִיּוֹת גְּדוּלוֹת מֵאוֹתוֹ עוֹלָם הַבָּא.

בב"ל הֵן גְּדוּלוֹת. הֵן גְּדוּלוֹת בְּעֶצְמָן. כְּאֲשֶׁר (לא) בָּאוֹת יְחִידוֹת הֵן
גְּדוּלוֹת (זָכָר וּנְקֵבָה פְּשׁוּטִים). שְׂכַאֲשֶׁר הֵן לֹא פְּשׁוּטוֹת יוֹתֵר, הֵן
בָּאוֹת כָּל אוֹת וְאוֹת בְּמִרְכָּבָה הָרְאוּיָה לָהּ, כְּמוֹ שֶׁבַח שֶׁל הַשֶּׁבֶת שֶׁהֵם
אוֹתִיּוֹת שֶׁל שֶׁבַח: אֵל אֲדוֹן עַל כָּל הַמַּעֲשִׂים, בְּרוּךְ וּמְבָרֵךְ בְּפִי כָּל
נִשְׁמָה. אֵלּוֹ אוֹתִיּוֹת בְּחֵמֶשׁ חֲמֵשׁ תְּבוּת, שֶׁהֵן חֲמֵשׁ שְׁעָרִים שֶׁל
הָעוֹלָם הַבָּא.

שתי אוֹתִיּוֹת אַחֲרוֹת שֶׁבְּסוּף – ש"ת. הֵן בְּשֵׁשׁ שֵׁשׁ תְּבוּת, שֶׁהֵם
שֵׁשׁ צְדָדֵי הָעוֹלָם הַבָּא, וְיוֹצְאוֹת מִשֵּׁם כְּמוֹ: שֶׁבַח יִתְנוּ לוֹ כָּל
צָבָא מְרוֹם. תְּפֹאֶרֶת וּגְדֻלָּה שְׂרָפִים וְאוֹפָנִים וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ.

א"ו שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת בְּשֵׁשׁ שֵׁשׁ. שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת רֵאשׁוֹנוֹת בְּחֵמֶשׁ חֲמֵשׁ.
כָּל שְׂאֵר הָאוֹתִיּוֹת שְׂכַאֲמַצֵּעַ, כִּלְכָן בְּאַרְבַּע אַרְבַּע, מִשׁוּם שֶׁהֵן
בְּסוּד הַמִּרְכָּבָה הָעֲלִיּוֹנָה, שֶׁהֵן אוֹתִיּוֹת רֵאשׁוֹנוֹת וְאוֹתֵן שֶׁבְּסוּף, הֵן
שְׁלֵמוֹת כ"ב הָאוֹתִיּוֹת, מִשׁוּם שֵׁשׁ בְּהֵן כ"ב תְּבוּת כְּנֶגֶד כ"ב
הָאוֹתִיּוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת. נִשְׂאָרוֹ שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת אַחֲרוֹת שְׁעוֹלוֹת
בְּמִרְכָּבוֹתֵיהֶן לְאַרְבַּע אַרְבַּע, לְשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם תְּבוּת, שֶׁהֵן סוּד הַשֵּׁם
הַמְּפָרָשׁ, חֲקִיקָה קְדוּשָׁה שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא מְתַעֲטֵר בְּהֵן, וְהַשֵּׁם הַזֶּה מְעַטֵּר אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְעוֹלָה בְּסוּד
זֶה לְהַתְּעַטֵּר בְּהֵם תוֹךְ הַשְּׁלִיחוֹת (שֶׁל אֲדוֹנוֹ) שֶׁל הַשְּׂכִינָה.

וּסְיֻמָּנָה שֶׁל אֵלּוֹ הָאוֹתִיּוֹת שְׂמֵתְעֻטְרוֹת בְּשֶׁבַח עֲלִיּוֹן – זֶה
רֵאשׁוֹנוֹת וְסוּפִיּוֹת, שְׁעוֹלוֹת בְּעֻטְרוֹתֵיהֶן אוֹתֵן א"ת ב"ש:
אָלְף בְּחֵמֶשׁ. תִּי"ו בְּשֵׁשׁ. בִּי"ת בְּחֵמֶשׁ. שִׁי"ן בְּשֵׁשׁ. וּמִשׁוּם כִּי
הַסוּד שֶׁל א"ת ב"ש כָּלֵל שֶׁל כ"ב אוֹתִיּוֹת, שֶׁהֵן עֻטְרָה שֶׁל שְׁלֹשִׁים
וּשְׁנַיִם שְׂבִילִים.

וּסְיֻמָּן שֶׁל אוֹתֵן אוֹתִיּוֹת אַחֲרוֹת שְׁעוֹלוֹת בְּמִרְכָּבוֹתֵיהֶן – ג"ר. מִתְחִיל
בְּגִימ"ל וְסִי"ם בְּרִי"שׁ, וְכִלְכָן סוּד הַמִּרְכָּבָה הַקְּדוּשָׁה. א"ת ב"ש
– סוּד הַשֵּׁם הַקְּדוּשׁ. ג"ר – סוּד הַמִּרְכָּבָה הַקְּדוּשָׁה שְׁעוֹלָה לְשִׁבְעִים

ושְׁתִּים, וְנַעֲשֶׂה מֵהֶם שֵׁם קְדוֹשׁ לְעֵטֵר אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתּוֹךְ
הַמְּרַכְּבָה הָעֲלִיוֹנָה. (שְׁכַתוּב (תהלים מח) כְּשֵׁמֶךָ אֱלֹהִים כֵּן תִּהְלֶתְךָ).

וְלִכֵּן אוֹתוֹ שֵׁם שֶׁל ע"ב כְּלוּל בְּסוּד הָאֲבוֹת, יְמִין וּשְׂמָאל וְאֶמְצַע.
וְהִיא מִתְעַטֶּרֶת בָּהֶם לְהִיּוֹת שֵׁם קְדוֹשׁ, וְלֹא שֵׁם עֲלִיוֹן כְּאוֹתָם
שְׁמוֹת עֲלִיוֹנִים שֶׁל הָעוֹלָם הָעֲלִיוֹן, שְׁנֵאֲחֻזִּים לְמַעְלָה לְמַעְלָה. וְאִף
עַל גַּב שְׁזָהוּ שֵׁם עֲלִיוֹן, אֲבָל הַסּוּד שֶׁלוֹ דָּוִד הַמֶּלֶךְ שֶׁמִּתְעַטֵּר בְּאֲבוֹת.
הַשֵּׁם שֶׁל מ"ב אוֹתִיּוֹת – הַסּוּד שֶׁלוֹ הָאֲבוֹת, שֶׁמִּתְעַטְרִים בְּעוֹלָם
הָעֲלִיוֹן. וְהָעוֹלָם הָעֲלִיוֹן בְּמָה שֶׁלְּמַעְלָה. (וְעוֹלָה הַסּוּד שֶׁלְּמַעְלָה
לְמַעְלָה, עַד שֶׁמִּתְעַטֵּר בְּאֵין סוּף) וְלִכֵּן עוֹלָה וְלֹא יוֹרֵד, וּמִתְעַטֵּר בְּתוֹךְ
הַמַּחְשֶׁבֶה הָעֲלִיוֹנָה. אֲשֶׁרִי חָלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁמְכִיר אוֹתוֹ וְנִזְהָר בּוֹ.

הַשֵּׁם שֶׁל ע"ב אוֹתִיּוֹת – דָּוִד הַמִּתְעַטֵּר בְּאֲבוֹת, וְסוּדוֹ עוֹלָה וְיוֹרֵד
כְּמוֹ זֶה מִצַּפ"ץ, (מִצַּפ"ץ) שֵׁם שֶׁל שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מְדוֹת הַרְחֻמִּים.
הֵם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה, סוּד הַמְּרַכְּבָה הַקְּדוּשָׁה שְׁיוּצָאִים מֵאֶחָד שְׁשׁוּרָה
עֲלֵיהֶם, וְלִכֵּן (עוֹלָה וְיוֹרֵד, וְכֵלֶם עוֹלִים וְיוֹרְדִים חוּץ מִזֶּה הַשֵּׁם שֶׁל מ"ב שְׁעוֹלָה וְלֹא יוֹרֵד,
וְעַל זֶה) הַשֵּׁם שֶׁל שְׁבַעִים וּשְׁתֵּים עוֹלָה וְיוֹרֵד. עוֹלָה מִצַּד זֶה וְיוֹרֵד
מִצַּד זֶה. הַשֵּׁם שֶׁל שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מְדוֹת עוֹלָה מִצַּד זֶה וְיוֹרֵד מִצַּד זֶה.
וְאוֹתוֹ שְׁיוֹרֵד, כְּדִי לְמַשֵּׁךְ טוֹב לְמַטָּה. וְעַל זֶה, א"ת ב"ש ג"ר ד"ק
ה"ץ ו"פ ז"ע ח"ס ט"ן י"ם כ"ל. הָאוֹתִיּוֹת הָרְאשׁוֹנוֹת עוֹלוֹת
בְּחֻשְׁבוֹן, וְאוֹתִיּוֹת אַחֲרוֹת יוֹרְדוֹת בְּחֻשְׁבוֹן, כְּדִי לְמַשֵּׁךְ אֶת הַטוֹב
שֶׁלְּמַעְלָה לְמַטָּה.

הַשֵּׁם שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁתֵּים הוּא מִתְעַטֵּר לְמְרַכְּבָה הָעֲלִיוֹנָה. הַשֵּׁם שֶׁל
שְׁבַעִים וּשְׁתֵּים מִתְעַטֵּר לְמְרַכְּבָה הַתַּחְתּוֹנָה. אֲשֶׁרִי חָלְקוֹ שֶׁל
מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל לְהַכִּיר אֶת רְבוּנוֹ. אֲשֶׁרִי בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא.
וְלִכֵּן תִּשְׁבַּחְתָּהּ שֶׁל שְׁבַת שֶׁמִּשְׁבַּחַת אֶת הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשְּׁלוֹם שֶׁלוֹ,
מִשְׁבַּחַת בְּאוֹתִיּוֹת שֶׁל שְׁבַעִים וּשְׁתֵּים וּבְעֶשְׂרִים וּשְׁתֵּים תְּבוֹת,
הַסּוּד שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁתֵּים אוֹתִיּוֹת, כְּדִי שֶׁתְּעַטֵּר בּוֹ לְעֵלוֹת לְמַעְלָה
בְּתִשְׁבַּחַת הַזֶּה. וְלִכֵּן אֵל אֲדוֹן – תִּשְׁבַּחַת הָעוֹלָם הַבָּא הוּא, וּפְרִיחַת
(וּקְשִׁירַת) הַמְּרַכְּבָה הַקְּדוּשָׁה הָעֲלִיוֹנָה שֶׁמִּתְעַטֶּרֶת לְעֵלוֹת לְמַעְלָה,
וּפְרִיחַת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁמִּתְעַטֶּרֶת לְעֵלוֹת בְּתוֹךְ הַמְּרַכְּבָה הָעֲלִיוֹנָה.
א"ת ב"ש עוֹלִים וְיוֹרְדִים, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר. א"ל ב"ם עוֹלִים וְלֹא
יוֹרְדִים, וְסִימָנָךְ – זוֹ שְׁבַת לְבָדָה. וְזוֹ שְׁבַת יוֹם הַכַּפּוּרִים,
שְׁעוֹלָה הַסּוּד לְמַעְלָה לְמַעְלָה, עַד שֶׁהַכֵּל מִתְעַטֵּר בְּאֵין סוּף.

אל ברוך – זה סדור של אותיות קטנות ותקוני כנסת ישראל בכל יום בתפלה. ומשום שאותן אותיות קטנות, אין רוח ביניהן, והן תקוני העולמות שבאות עם הגבירה למלך העליון.

קדשה זו שמקדשים המלאכים העליונים אינה ביחיד, והרי בארנו, כל קדשה שהיא בלשון הקדש, אסור ליחיד לאמרה. תרגום – לעולם ביחיד, ולא ברבים. והיחיד הוא תקון שלו ודאי, ולא רבים. וסימן לסוד זה – שנים מקרא ואחד תרגום. שנים זה לשון רבים, שודאי קדשה של לשון הקדש אסורה ביחיד. קדשת תרגום אסורה ברבים, אלא ביחיד לעולם. אחד תרגום שנינו, ולא שנים ולא יותר. התרגום בא למעט, וכך צריך. לשון הקדש בא לרבות, וכך צריך, שמעלים בקדש ולא מורידים. ובתרגום מורידים ולא מעלים. שנינו אחד, ולא יותר, ולא מעלים כלל.

הקדשה הזו – הקדשה שהתקדשה השכינה, וכל אותן מרכבותיה להתתקן אל המלך העליון. ומשום שהיא קדשת העולם התחתון, היא מישוב ולא בעמידה. קדשה אחרת של חזרת התפלה היא קדשה של העולם העליון, ולכן היא בעמידה, כדי להמשיכה למטה, וכל דברי העולם העליון הם בעמידה ולא מישוב.

ובכ"ל הקדשות הללו ישראל מתקדשים בהם למטה, ולכן ישראל מתקדשים בקדשת המרכבה התחתונה מישוב, ובקדשת המרכבה העליונה מעמד. קדשה אחרת היא תוספת קדשה, ולכן היא אחר התפלה. ומשום שהיא תוספת קדשה על קדשות אחרות, היא אחר התפלה. ומשום שכל אחד ואחד צריך למשך עליו מאותה תוספת, נתקן לכל יחיד ויחיד קדשת תרגום.

ואם תאמר, הרי יש בה קדשת לשון הקדש – אותה לצבור, להתקדש כלם בכלל באותה תוספת קדשה. ומשום שליחיד אין רשות לאמרה בלשון הקדש ולהתקדש יחידי, התקינה בלשון תרגום, והיא ביחיד, להתקדש כל אחד ואחד באותה תוספת להמשיך עליו יתר קדשה. אשרי חלקם של ישראל שמתקדשים בקדשות עליונות, משום שהם דבקים למעלה, שכתוב (דברים ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום.

כתוב, (מלכים ב ד) הנה נא ידעתי כי איש אלהים קדוש הוא עבר וגו'. וכתוב, נעשה נא עלית קיר קטנה וגו'. בפסוק זה יש סמך

בְּעֶלְמָא לְסִדּוּר הַתְּפִלָּה. הִנֵּה נָא יִדְעָתִי - זֶהוּ הַרְצוֹן שְׁצָרִיךְ אָדָם לְשִׁים בְּתוֹכוֹ בַּתְּפִלָּה. כִּי אִישׁ אֱלֹהִים קָדוֹשׁ הוּא - זֶהוּ הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, שְׂיֹשֵׁב עַל כֶּסֶף כְּבוֹדוֹ, וְכָל הַקְּדוּשׁוֹת יוֹצְאוֹת מִמֶּנּוּ, וְהוּא מְקַדֵּשׁ אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת. עֵבֶר עָלֵינוּ תָּמִיד - מֵאוֹתָהּ קִדְּשָה שֶׁהוּא מְקַדֵּשׁ אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת לְמַעְלָה, הוּא מְקַדֵּשׁ אוֹתָנוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה. שֶׁהָרִי אֵין קִדְּשָה לְמַעְלָה אֶלָּא אִם יֵשׁ קִדְּשָה לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

וְהוֹאִי וְכֹךְ הוּא, נַעֲשֶׂה נָא עֲלִית קִיר קְטָנָה. זֶהוּ סִדּוּר שֶׁל תְּקוּן הַשְּׂכִינָה, שֶׁהִיא עֲלִית קִיר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה לח) וַיִּסַּב חִזְקִיהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר. קְטָנָה, מְשׁוּם שֶׁהִיא קְטָנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ט) עִיר קְטָנָה. וְנָשִׁים לוֹ שָׁם - בַּתְּקוּן הַזֶּה שְׁאָנוּ מְתַקְּנִים, וּבְסִדּוּר שְׁלָנוּ בְּשִׁירוֹת וְתַשְׁבְּחוֹת וְתַפִּלָּה, (ובתקון זה) אָנוּ מְתַקְּנִים לוֹ, לְמַנוּחָתוֹ. מְטָה וְשִׁלְחָן וְכֶסֶף וּמְנוּרָה - כָּל הָאֲרָבְעָה הֵלְלוּ הֵם בַּשְּׂכִינָה, וְהִיא (כֹּה) בְּכָל הַתְּקוּנִים הֵלְלוּ מְתַקְּנִים לְעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן בְּסִדּוּר שְׁאָנוּ מְסַדְּרִים.

בְּסִדּוּר שֶׁל תְּפִלַּת עֲרֵבִית וּבַתְּקוּן שְׁלוֹ - הָרִי מְטָה. בְּסִדּוּר שֶׁל אוֹתָם קְרִבְנוֹת וְעוֹלוֹת שְׁאָנוּ מְסַדְּרִים בְּבִקְרָא וְאוֹתָם שִׁירוֹת וְתַשְׁבְּחוֹת - הָרִי הַשְּׁלֵחָן. וּבְאוֹתוֹ סִדּוּר שֶׁל תְּפִלַּת מִיֵּשֵׁב וּבַתְּקוּן שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע בְּאוֹתוֹ יַחֲדוּ שְׁאָנוּ מְתַקְּנִים - הָרִי כֶּסֶף. בְּאוֹתוֹ סִדּוּר שֶׁל תְּפִלַּת מְעַמָּד וּבְאוֹתוֹ קְדוּשׁוֹת וְתוֹסֵפֶת קְדוּשָׁה, וּבְרִכּוֹת שְׁאָנוּ מְסַדְּרִים (לה) - הָרִי מְנוּרָה.

אֲשָׁרִי הָאִישׁ שְׁאֵת זֶה שָׁם בְּרָצוֹנוֹ לְהַשְׁלִים לְרַבּוֹנוֹ בְּכָל יוֹם וּלְתַקֵּן עֲלִית קִיר קְטָנָה זֶה לְרַבּוֹנוֹ בַּתְּקוּנִים הֵלְלוּ, אֲזוּ וְדַאי שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יִהְיֶה אוֹרְחוֹ בְּכָל יוֹם. אֲשָׁרִי בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֲשָׁרִי בְּעוֹלָם הַבָּא. מְשׁוּם שֶׁאֵלוּ הָאֲרָבְעָה הֵם תְּקוּנֵי הַשְּׂכִינָה לְהַתְּתַקֵּן לְבַעֲלָהּ. בְּאֲרָבְעָה הַתְּקוּנִים הֵלְלוּ הִיא מְתַקְּנָתָּ בִּיפִיָּה בְּשִׁמְחוֹתֶיהָ, בְּמַרְאֵיהָ, עַל יְדֵי הָעַם הַקְּדוֹשׁ כָּל יוֹם.

הַמְּטָה נִתְּנָה לִיעֲקֹב לְהַתְּתַקֵּן, וְלָכֵן יַעֲקֹב תִּקֵּן תְּפִלַּת עֲרֵבִית. שִׁלְחָן תִּקֵּן דָּוִד הַמֶּלֶךְ בְּאוֹתָם שִׁירוֹת וְתַשְׁבְּחוֹת שֶׁתִּקֵּן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כג) תַּעֲרֹךְ לְפָנַי שִׁלְחָן נֶגֶד צָרְרִי. כֶּסֶף תִּקֵּן אַבְרָהָם בְּהַתְּקַשְׁרוֹתוֹ, שֶׁעָשָׂה טוֹב וְשִׁלְמוֹת הַנְּשָׁמוֹת לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם, וְאֵין תְּקוּן הַכֶּסֶף אֶלָּא בַּחֲסֵד שֶׁל אַבְרָהָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה טז) וְהִוְכַן בַּחֲסֵד כֶּסֶף.

הַמְנוּרָה תִקַּן יִצְחָק, שֶׁקִדַּשׁ שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְעֵינֵי כָל הָעוֹלָם,
וְהָאִיר אֶת אֹר הַמְנוּרָה הָעֲלִיּוֹנָה בְּאוֹתָהּ קִדְּשָׁה. לְכֵן
צְרִיכִים הָעַם הַקָּדוֹשׁ לִזְמַר תְּמִיד וְלִשִׁים רְצוֹנָם לְסִדֵּר לְעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן,
שֶׁהוּא בְּעַל הַבַּיִת, אִישׁ הָאֱלֹהִים, מְטָה וְשִׁלְחָן וְכֹסֵא וּמְנוּרָה, לְהִיּוֹת
שְׁלֵמוֹת בְּכָל יוֹם מַעֲלָה וּמְטָה.

בְּשָׁעָה שִׁישְׂרָאֵל מִיַּחַדִּים אֶת הַיַּחְוֹד שֶׁל סוּד שָׁמַע יִשְׂרָאֵל בְּרָצוֹן
שָׁלֵם, אֲזַ יוֹצֵא מִתּוֹךְ סִתְר שֶׁל הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן אֹר אֶחָד,
וְאוֹתוֹ אֹר מִכָּה לְתוֹךְ הַנִּיצוּץ הַקָּשָׁה וּמִתְחַלֵּק לְשִׁבְעִים אֹרוֹת,
וְאוֹתָם שִׁבְעִים אֹרוֹת בְּשִׁבְעִים עֲנָפֵי עֵץ הַחַיִּים.

אֲזַ אוֹתוֹ אֵילָן מַעֲלָה רִיחוֹת וּבְשָׁמִים, וְכָל אֵילָנוֹת גֵּן עֵדֶן, כָּלֵם
מַעֲלִים רִיחוֹת וּמְשַׁבְּחִים אֶת רַבּוֹנָם, שֶׁהֲרִי אֲזַ מִתְקַנֵּת הַגְּבִירָה
לְהַכְנִס לַחֲפָה עִם בְּעֵלָה. כָּל אוֹתָם אֵיבָרִים עֲלִיּוֹנִים, כָּלֵם מִתְחַבְּרִים
בְּתִשׁוּקָה אַחַת וּבְרָצוֹן אֶחָד לְהִיּוֹת אֶחָד בְּלִי פְרוּד כָּלֵל. וְאֲזַ בְּעֵלָה
מִתְתַקֵּן אֵלֶיהָ לְהַכְנִסָּה לַחֲפָה בְּיַחְוֹד אֶחָד לְהַתְיַחַד עִם הַגְּבִירָה.

וְלִכֵּן אָנוּ מְעוֹרְרִים אוֹתוֹ וְאוֹמְרִים (דְּבָרִים י') שָׁמַע יִשְׂרָאֵל. תִּקְנֵי עֲצֻמָּךְ,
הֲרִי בְעֵלְךָ יָבֵא אֵלֶיךָ בְּתִקְוֵנִי מְזֻמָּן כְּנִגְדְּךָ. ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד,
בְּיַחְוֹד אֶחָד, בְּרָצוֹן אֶחָד, בְּלִי פְרוּד, שֶׁכָּל אוֹתָם הָאֵיבָרִים נַעֲשִׂים
אֶחָד, וְנַכְנִסִים בְּאֶחָד בְּתִשׁוּקָה.